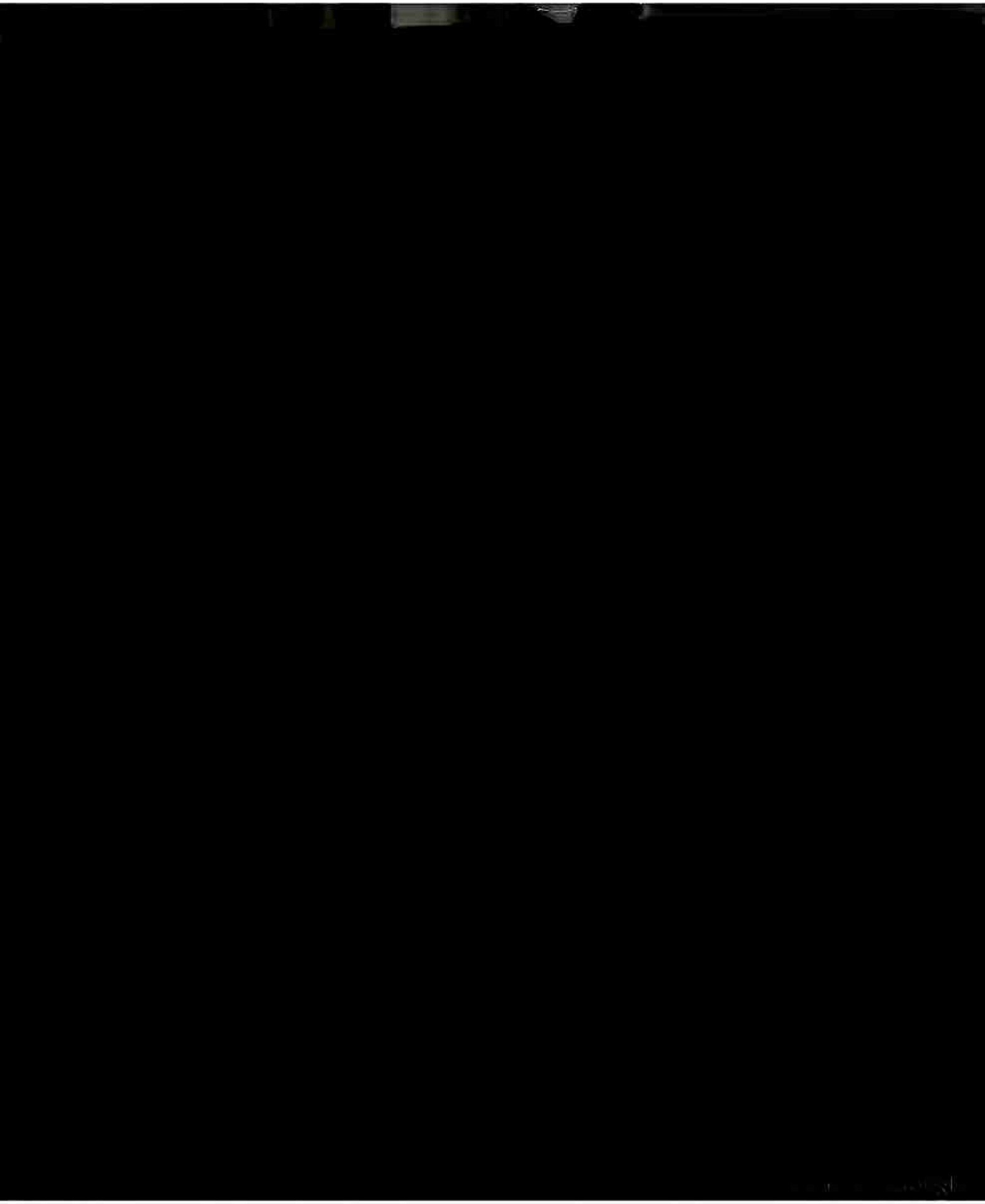

Aurea Diui Thome aquinatis de ordine predicatorum doctoris Angelici Summa có tra gentiles.

Cum Priuilegio

Sicuti diuus Thomas aghas: doctor Angelicus de ordine predicatorum: inter preclarissimos interpretes Theologos: quasi quoddā radiātissimus Iubar prefulgere cūctis sane mētis doctis catholicis certissime videtur: ita celeste hoc opus: in errores gentilium ⁊ hereticorum contrarios sancte fidei: pre ceteris suis Comentarijs eruditione ac sapiētia refertis: adeo christiane philosophie cōducere non imerito comprobatur: vt ausim asseuerare: nihil aliquando insurreriſſe: aut posse nouiter emergere contra ipsaꝫ rectā fidem: quod mediusfidius non possit ex his que in eo cōtinentur, (si profunda perscrutentur). explodi omnino: ⁊ funditus labefactari. Sic profecto congeste sunt in eo cumulatissime rationes ad fidei propugnationeꝫ adiectis sacre scripture testimonijs: vt eisdem velut armis expeditissimis: taꝫ ad defendēdam veritatem: qꝫ ad inuadēdos ⁊ expugnādos ipsius fidei perfidos hostes vti possis. Hunc itaqꝫ tam salubertimuꝫ codicem tibi trado fidelis ac docte lector nouo modo distinctū paragraphis: cum annotatione numeri plurium rationum quibus diuinus doctor idem astruere contendit: ⁊ id ante paragraphos ponitur: ne quicpiam insertum videatur de nostro inter verba tanti doctoris. Apposui etiaꝫ nō nullas appostillas marginales: quibus diuerse in eodem capitulo contente difficultates separantur: allegantur nōnunqꝫ aliqua loca aliorum doctorum quibus idem diffusius habetur: allegantur etiam particule textus Aristotelici: per Auerroi cōmētatorem distincte: ⁊ capitula librorum tā Aristotelis q; Auicenne: Augustini: Damascenii: ⁊ aliorū. que ipse sanctus doctor pro stili grauitate seruanda: vel forsassis brenitate sectanda non expressit: quo possis celeriter si libuerit in fonte videre: omnisqꝫ querendi labor absit. Et quoniam propria huius libri intentio est: rationibus veritatem probantibus sacram scripturaꝫ addere: quibus capitulis id fiat: in margine ponit. Auct. s. scripture: vbi etiaꝫ error contrarius elisus expressus in margine habetur Exclusio erro. Hinc fit vt te non oporteat. (quod studiosi solent). calamum manu tenere studendo: nisi forsitan ad aliqua modica emendanda. que quilibet vel mediocriter doctus facile possit aduertere: que incuria impressorum vel omittuntur vel immutantur. Hoc vnum postremio te admoniturꝫ velim. quanti sit hic liber habēdus nō posse a te perpendi nisi illum attētiori cura legeris ⁊ per legeris Vale.

Capitula. Carte. Capi. car.

¶ Incipit Tabula Capitulorū .li. cōtra gē tiles sancti Thome de Aquino.

Liber primus.

Nume r rus 1 caplox. 3 TAVDO Sit officiuz sapientis. 1.
2 Que sit in hoc opere auctoris itētio 1.
3 Quis modus possibilis sit diuine veri tatis manifestande. 1.
4 Qđ veritas diuinoz ad quaz nālis ra tio pertingit cōuenienter hominibus credenda proponitur. 2.
5 Qđ ea que ratione inuestigari non pos sunt conuenienter fide tenenda homi nibus proponuntur. 2.
6 Qđ assentire bis q̄ sunt fidei nō ē leui tatis cuius supra rōnez sint. 2.
7 Qđ veritati fidei christiane non cōtra riatur veritas rationis. 3.
8 Qualiter se habeat humana ratio ad veritatem fidei primaz. 3.
9 Quis ordo r modus precedendi sit in hoc opere. 3.
esse dei. 10 De opinione dicētiū q̄ deū ēe demō strari non potest cuz sit pse notū. 4.
11 Reprobatio premisse opinionis r solu tio rationum prem issa rum. 4.
12 De opinione dicētiū q̄ deū ēe demō strari nō pōt sed sola fide tenet. 4.
13 Rōnes ad probādū deū esse. 5.
14 Qđ ad cognitionē dei oportet vtivia remotionis. 6.
15 Qđ deus sit eternus. 7.
16 Qđ in deo non est potentia passiua. sed est actus purus. 7.
17 Qđ deus non est materia. 7.
18 Qđ in deo nulla sit compositio. 7.
19 Qđ in deo nihil est violentum neq̄ p̄ ter naturam. 8.
20 Qđ deus non est corpus. 8.
21 Obiectiōes cōtra hōc ꝓcessuz. 8.
22 Qđ deus est sua essentia. 10.
23 Qđ in deo idem est esse r ēntia. 10.
24 Qđ in deo non est accidens. 11.
25 Qđ diuinum esse non potest designa ri per additionem alicuius differen tie substantialis. 11.
26 Qđ deus nō sit in aliquo genere. 11.
27 Qđ deus nō ē esse formale oiuz. 12.
28 Qđ de⁹ nō sit forma alicui⁹ corpis. 12.
29 De perfectione diuina'. 13.
30 De similitudine creature ad deū 13. noia di
31 Que nōia de deo p̄dicari. 14. uina.
32 Qđ diuina perfectio r pluralitas no minum diuinorum diuine simplici tati non repugnant. 14.
33 Qđ nihil de deo r aliis rebus vnuo ce predicatur. 14.
34 Qđ attributa diuina non p̄dicant de deo r creaturis pure eq̄uoce. 15.
35 Qđ que dicūtur de deo r creaturis dicuntur analogice. 15.
36 Qđ plura nomina dicta de deo non sunt synonima. 15.
37 Qđ ꝓpositiones q̄s intellectus n. de deo format non sunt vane. 15.
bonitas 38 Qđ deus est bonus. 15.
39 Qđ deus est sua bonitas. 15.
40 Qđ in deo nō pōt esse malum. 16.
41 Qđ deus est oīs boni bonum. 16.
42 Qđ deus sit summū bonum. 16.
43 Qđ deus est vnus. 16.
44 Qđ deus est infinitus. 17.
Intelli gere. 45 Qđ deus est intelligens. 18.
46 Qđ intelligere dei ē sua ēntia. 19.
47 Qđ deus per nihil aliud intelligit q̄s per essentiam suam. 19.
48 Qđ deus perfecte intelligit seipz. 19.
49 Qđ deus primo r per se solum se ip sum cognoscit. 20.
50 Qđ deus cognoscit alia r se. 20.
51 Qđ deus habet propriaz cognitionē de omnibus rebus. 20.
52 Rationes ad inquirendum qualiter multitudo intellectorum sit in intel lectu diuino. 21.
53 Rationes q̄ hōi multitudo intelligibi liū nō est nisi in intellecto diuino 21.
54 Solutio rationum premissaz. 21.
55 Qualiter diuina essentia vna: r sim pler sit ꝓpria similitudo r ratio om nium intelligibilium. 22.
56 Qđ deus oia simul intelligit. 22.
57 Qđ i deo nō ē habitual⁹ cognitio. 22.
58 Qđ cognitio dei nō est discursiua. 23.
59 Qđ deus non intelligit cōponendo r diuidendo. 23.
60 Qđ a deo non excluditur veritas enū ciabilium. 24.
61 Qđ deus est veritas. 24.
62 Qđ deus est purissima veritas. 24.

Cap.		car.
63	Q̃ diuina veritas sit prima ⁊ summa veritas.	25.
64.	Rationes volentium subtrahere a deo cognitionem singulariū.	25.
65	Ordo dicendorum circa diuinā cognitionem.	25.
66	Q̃ deus cognoscit singularia.	25.
67	Q̃ deus cognoscit ea q̄ nō sūt.	26.
68	Q̃ deus cognoscit singularia contingentia futura.	27.
69	Q̃ de⁹ cōgnoscit mot⁹ voluntatis.	27.
70	Q̃ deus conoscit infinita.	28.
71	Q̃ deus cognoscit vilia.	28.
72	Q̃ deus cognoscit mala.	29.
volūtas 73	Q̃ deus sit volens.	29.
74	Q̃ volūtas dei sit eius ēntia.	30.
75	Q̃ principale volitum dei est diuina essentia.	30.
76	Q̃ deus volēdo se vult ēt alia.	30.
77	Q̃ deus vno actu voluntatis se ⁊ alia velit.	31.
78	Q̃ voluntas mīrtudo nō repugnat simplicitati diuine substantie.	31.
79	Q̃ volūtas diuina ad singularia bonorum se extendit.	31.
80	Q̃ deus vult ēt ea q̄ nondū sunt.	31
81	Q̃ deus de necessitate vult suū esse suam bonitatem.	32.
82	Q̃ deus non de necessitate vult. alia a se.	32.
83.	Rōnes ducentes ad ineō eniens si deus ⁊ alia a se nō necessario velit: ⁊ solutio rōnum premissarum.	32.
84	Q̃ deus vult aliqd aliō a se necessitate cōditiōis vel suppositiōis.	33.
85	Q̃ voluntas dei nō est ipossibilium secundum se.	33.
86	Q̃ diuina voluntas nō tollit cōtingentiā a rebus: neq; eis necessitatē absolutam imponit.	33.
87	Q̃ diuine voluntatis potest ratio assignari.	34.
88	Q̃ diuine voluntatis nihil potest cē causa.	34.
89	Q̃ in deo est liberū arbitriū.	34.
Virtutes 90	Q̃ i deo nō sūt passiōes affectū.	34
91	Q̃ i deo sit dilectio ⁊ gaudiū nō tñ repugnant diuine perfectioni.	35.
92	Q̃ in deo sit amor.	35.
93	Q̃ in deo ponant esse virtutes.	36.
94	Q̃ in deo sunt virtutes morales: que sunt circa actiones.	36.
95	Q̃ i deo sint virtutes cōtēplatiue.	37
96	Q̃ deus nō pōt velle malum.	37.
97	Q̃ deus nihil odit: nec odium alicuius rei ei conuenire potest.	38.
98	Q̃ deus est viuens.	38. vita.
99	Q̃ deus est sua vita.	38.
100	Q̃ vita dei est sempiterna.	38.
101	Q̃ deus est beatus.	38. beitudo
102	Q̃ deus sit sua beatitudo.	39
103	Q̃ beitudo diuina plecta ⁊ singularia ē excedēs oēs alia beatitudinē.	39.

Liber Secūdus.

1	Continuatio sequētiū ad precedētia.	39.
2	Q̃ cōsideratio creaturarū vilium ē ad fidei instructionem.	40.
3	Q̃ cognoscere nāe creaturaꝝ valet ad destruendum errores qui sunt circa deum.	40.
4	Q̃ aliter ꝓfiderat de creaturis philosophus ⁊ aliter theologus.	41.
5	Ordo dicendorum.	41.
6	Q̃ deo competit q̄ sit alijs principium essendi.	41.
7	Q̃ potentia actiua sit in deo.	41.
8	Q̃ dei potētia sit eius substātia.	41
9	Q̃ dei potentia sit eius actio.	41.
10	Qualiter potētia in deo dicatur.	42
11	Q̃ deo dicatur aliquid relatiue ad creaturas.	42.
12	Q̃ relationes dicte de deo ad creaturas nō sunt realiter in deo.	42.
13	Q̃ relatiōes q⁹ de⁹ ad res alias referūt sūt res extra deū entes.	42.
14	Q̃ multas relatōes dici de deo nō derogat simplicitati diuine.	42.
15	Q̃ oia que sunt a deo sunt.	43.
16	Q̃ de⁹ ex nihilo ꝓduxit res i cē.	43.
17	Q̃ creatō sit ē mot⁹ nec mutatō.	44
18	Q̃ creatio nō pōt ipugnari p rōnes supras ex nā mot⁹ vel mutatōis.	44
19	Q̃ creatio ē absq; successione.	44.
20	Q̃ nullum corpus pōt creare.	45.
21	Q̃ solius dei est creare.	45.
22	Q̃ deus sit omnipotens.	46.
23	Q̃ deus nō agit p necitatē nāe.	47
24	Q̃ deus p suā sapiētiā agit.	47.
25	Qualiter deus oipotens dicatur &	

Capitula.	Carte.
dam non posse.	48.
26 Q̃ diuinus intellectus non coartat ad determinatos effectus.	48.
27 Q̃ diuina voluntas ad determinatos effectus non artatur.	49.
28 Qualiter in rez productione debitū iusticie inueniatur.	49.
29 Q̃ in ꝓductõe alicuius creature ex cõparatõe posterioris ad priorẽ põt debitum iusticie inueniri.	49.
30 Qualiter in rebus creatis eẽ potest necessitas absoluta.	50.
31 Q̃ non est necessariū creaturas fuisse ab eterno.	51.
32 Rationes ꝓbare volentiū eternitatẽ mũdi ex parte dei acceptę.	52.
33 Ratões ex ꝑte creaturarū sũpte ad oñendū eternitatem mundi.	52.
34 Rões sumpte ex ꝑte factõis ad oñendum eternitatem mundi.	53.
35 Solutio rõnum supra positarum. ꝛ ꝑ earū que sumũtur ex parte dei.	53.
36 Solutio rõnum que sumũtur ex parte rerum factarum.	54.
37 Solutio rationum que sumebantur ex parte fractionis rerum.	54.
38 Rões ꝙbus quidã ꝓbare conant mundum non eẽ eternum.	55.
distinctiõ 39 Q̃ distinctio rerū nõ est casu.	55.
rerum. 40 Q̃ materia non est prima cã distinctionis rerum.	56.
41 Q̃ distio rerū nõ est ꝙ ꝓ̃ rietatem primorum principiorum.	56.
42 Q̃ causa distinctionis rerum nõ ẽ secundorum agentium ordo.	57.
43 Q̃ distinctio rez ñ ẽ ꝑ aliquẽ ãgelũ inducentem in materiam diuersas formas.	58.
44 Q̃ distinctio rerū nõ ꝓcessit ex meritis vt demeritoꝝ diuersitate.	58.
45 Que sit prima causa distinctiõis rerum secundum veritatem.	59.
ñ3e sttei lectuales 46 Q̃ portuit ad ꝓfectionez vniuersi aliqs creaturas itellectuales eẽ.	60
47 Q̃ substantie intellectuales sunt volentes.	60.
48 Q̃ substantie intellectuales sunt liberi arbitrij in agendo.	61.
49 Q̃ substantia intellectualis non sit corpus.	61.

Capi.	car.
50 Q̃ substantie intellectuales sunt immateriales.	62.
51 Q̃ substantie intellectuales nõ sunt forme mãles sed subsistentes.	62.
52 Q̃ in substãtiis intellectualibus creatis differt esse ꝛ quod est.	62.
53 Q̃ in substãtiis intellectualibus creatis est actus ꝛ potentia.	63.
54 Q̃ nõ est idẽ cõpositio ex substãtia ꝛ esse et ꝛ materia ꝛ forma.	63.
55 Q̃ substantie intellectuales sunt incorruptibiles.	63.
56 Virũ substãtia intellectualis possit corpi miri: ꝛ per quẽ modum.	64. aia hũa na.
57 Positio Platonis de vnione aie intellectualis ad corpus.	65.
58 Q̃ nutritiua ꝛ sensitiua ꝛ intellectiua non sunt in homine tres aie.	66.
59 Q̃ intellectus possibilis hominis nõ est substantia separata.	67.
60 Q̃ homo non sortitur speciem per intellectum passiuum ꝛ intellectum possibilem.	68.
61 Q̃ predicta positio est contra sentẽtiam Aristotelis.	69.
62 Contra opinionem Alexandri de intellectu possibili.	70.
63 Q̃ anima non sit complexio: vt posuit Galienus.	70.
64 Q̃ anima non sit armonia.	71.
65 Q̃ anima non sit corpus.	71.
66 Contra ponentes intellectum ꝛ sensum esse idem.	71.
67 Contra ponentes intellectum possibilez esse imaginationem.	71.
68 Qualiter substãtia intellectualis possit esse forma corporis.	72.
69 Solutio rationum quibus supra ꝓbatur q̃ substantia intellectualis nõ põt miri corpori vt forma.	72.
70 Q̃ secundum dicta Aristotelis oportet ponere intellectum miri corpori vt forma.	73.
71 Q̃ anima immediate miritur corpori.	73.
72 Q̃ anima sit tota in tota: ꝛ tota in qualibet parte.	73.
73 Q̃ intellectus possibilis nõ est vn9 in omnibus hominibus.	74.
74 De opinõe Auicẽne qui posuit for-	

Cap.		car.
	mas intelligibiles non conseruari in intellectu possibili.	76.
75	Solutio rationum quibus videtur p bari vnitas intellectus possibilis.	77
76	Q3 intellectus agens non sit substātia separata sed aliquid anime.	78.
77	Q3 non est possibile intellectum possibilem t agentem in vna substantia anime conuenire.	80.
78	Q3 non fuit sententia Aristotelis de intellectu agente q3 sit substantia separata sed magis q3 sit aliquid anime.	80.
79	Q3 anima humana corrupto corpore non corrumpitur.	81.
80	Rationes probātes animam humanam corrumpi corrupto corpe.	82.
81	Improbatio predictarum rōnū.	83.
82	Q3 anime brutorum animaliū non sunt immortales.	84.
83	Q3 anima humana non incipiat cuz corpore: sed fuerit ab eterno.	85.
84	Solutio rationum premissarum.	87.
85	Q3 aia non fit de substantia dei.	87.
86	Q3 anima humana non traducatur cum semine.	88.
87	Q3 anima humana producatur in cē a deo per creationem.	88.
88	Rationes ad probandum q3 anima humana causetur ex semine.	89.
89	Solutio rationum premissarum.	90.
90	Q3 nulli alii corpori nisi humano vnitur substantia intellectualis vt forma.	91.
91	Q3 sunt aliquę substantie intellectuales corporibus non vnite.	92.
92	De multitudine substantiarum separatarum.	93.
93	Q3 in substantiis separatis non sunt multe vnius speciei.	93.
94	Q3 substantia separata t anima non sunt vnius speciei.	94.
95	Quomodo accipiatur genus t species in substantiis separatis.	94.
96	Q3 substantie separate non accipiūt cognitionem ex sensibilibus.	94.
97	Q3 intellectus substantie separate semper intelligit actu.	95.
98	Quomodo vna sua substantia separata intelligit aliam.	95.
99	Q3 substantie separate cognoscunt materialia.	96.
100	Q3 substātie separate cognoscunt singularia.	97.
101	Vtrū substātie separate naturali cognitione cognoscant oia simul.	97.

Liber Tertius.

1	¶ Prohemium.	97.
2	Q3 oē agēs agit ppter finē.	98.
3	Q3 oē agēs agit pp bonū.	98.
4	Q3 malū ē ꝓter intētionē i rebꝰ.	99.
5	Rationes quas videt q3 malū nō possit esse preter intētionē in rebus.	99.
6	Solutio rationum premissarum.	99.
7	Q3 malū non est aliqua essentia.	100.
8	Q3 malū sit nā aliqua vel res aliq̄: vt probant aliquoꝝ rationes.	100.
9	Solutio rationū premissarū.	100.
10	Q3 causa mali est bonum.	101.
11	Q3 malū fundat in aliquo bono	102.
12	Q3 malū totaliter cōsumit bonū.	102.
13	Q3 malū hēt aliquo modo cām.	103.
14	Q3 malū est causa p accidens.	103
15	Q3 nō est summū malū.	103.
16	Q3 finis cuiuslibet rei est bonū.	103.
17	Q3 oia ordinant in vnū finem: quod est deus.	104.
18	Quomodo deus sit finis oīum.	104.
19	Q3 oia intēdunt assimilari deo.	104.
20	Quo res imitēt diuinā bonitatē.	105.
21	Q3 res intendūt naturaliter assimilari deo in hoc q3 est causa.	105.
22	Quomodo diuersimode res ordinantur suos fines.	106.
23	Q3 celum mouetur ex aliqua intellectuali substantia.	106.
24	Q3 oia appetant bonum: etiam quę cognitione carent.	107.
25	Q3 intelligere deum est finis omnis intellectualis substantie.	108.
26	Vtrum felicitas consistit in actu voluntatis vel in actu intellectus.	109.
27	Q3 felicitas humana non consistit in delectationibus corporalibus.	110.
28	Q3 felicitas hominis non consistit in honoribus.	111.
29	Q3 felicitas hominis non consistit in	

Cap.	car.
gloria mundana.	111.
30 Q̃ felicitas hominis non consistit in diuitijs.	111.
31 Q̃ felicitas humana non consistit in potentia mundana.	111.
32 Q̃ felicitas non cõsistit in bonis corporis.	112.
33 Q̃ felicitas humana non consistit in parte sensitiua.	112.
34 Q̃ vltima hominis felicitas nõ consistit in actibus virtutum moralium.	112.
35 Q̃ vltima felicitas nõ sit in actu prudentie.	112.
36 Q̃ felicitas non consistit in operatione artis.	112.
37 Q̃ vltima felicitas hois consistit in contemplatione dei.	112.
38 Q̃ humana felicitas non consistit in cognitione dei: que communiter habetur a pluribus.	113.
39 Q̃ felicitas humana non consistit in cognitione dei: que habetur per demonstrationem.	113.
40 Q̃ felicitas hũana nõ cõsistit i cognitione dei que est per fidem	114
41 Vtrum in hac vita homo: possit intelligere substantias separatas per studium ꝛ inquisitionem scientiarũ specularium.	114.
42 Q̃ nõ possumus in hac vita intellige re substãtias separatas: sicut posuit Alexander.	115
43 Q̃ non possumus intelligere in hac vita substantias separatas: sicut posuit Auerroys.	116.
44 Q̃ vltima felicitas hois nõ consistit in cognitione substantiarũ separatarũ qualẽ predicte opiniões singũ	117.
45 Q̃ non possumus in hac vita intelligere substantias separatas.	117.
46 Q̃ anima in hac vita non intelligit se ipsam per se ipsam.	118.
47 Q̃ non possumus in hac vita videre deum per essentiam.	119.
48 Q̃ vltima felicitas hominis non sit in hac vita.	119.
49 Q̃ substantie separate nõ vident deũ per essentiam: et hoc q̃ cognoscunt eum per suas essentias.	120.
50 Q̃ in naturali cognitione quam habent substãtie separate de deo nõ quiescit eor̃ naturale desiderium.	121.
51 Q̃ deus q̃ essentiã videatur.	121.
52 Q̃ nulla creata substantia põt sua naturali virtute peruenire ad videndũ deum per essentiam.	122.
53 Q̃ intellectus creatus indiget aliqua influentia diuini luminis ad hoc q̃ deum per essentiam videat.	122.
54 Rationes probare volentiũ q̃ absq; diuini luminis influentia videri põt ab intellectu creato diuina essentia: ꝛ solutio earum.	123.
55 Q̃ intellectus creatus nõ comprehẽdit diuinam substantiam.	123.
56 Q̃ nullus intellectus creatus videndo deũ videt omnia que in ipso videri possunt.	123.
57 Q̃ ois intellect⁹ cuiuscũq; gradus p̃ticeps eẽ potest diuine visiõis.	124.
58 Q̃ vnus alio perfectius deum videre potest.	124.
59 Q̃ videntes diuinam substantiam omnia videant.	125.
60 Q̃ videntes deum omnia simul vident in ipso.	125.
61 Q̃ per visionem dei aliquis fit particeps vite eterne.	125
62 Q̃ vdentes deum in perpetuum eum videbunt.	126.
63 Qualiter i illa vltima felicitate oẽs desiderium hominis completur.	126.
64 Q̃ deus sua prouidentia gubernat vniuersa.	117.
65 Q̃ deus conseruat res in esse.	128.
66 Q̃ nihil dat esse. nisi inquãtum agit in virtute diuina.	128.
67 Q̃ deus est causa operandi omnib⁹ operantibus.	129.
68 Q̃ deus est vbiq;.	129.
69 De opinione eorum qui rebus naturalibus proprias subtrahunt actiones.	129.
70 Quomodo idem effectus sit a deo ꝛ a naturali agente.	131.
71 Q̃ diuina prouidentia non excludit totaliter malum a rebus.	131.
72 Q̃ diuina prouidentia nõ excludit eõ ingentium a rebus.	132.

Cap.		car.
73	Q̃ diuina ꝓuidentia nō excludit arbitrij libertatem.	133.
74	Q̃ diuina prouidentia non excludit casum ⁊ fortunam.	133.
75	Q̃ prouidentia diuina sit singulariū contingentium.	133.
76	Q̃ prouidentia dei sit singulariū immediate.	134.
77	Q̃ executio diuine prouidētie fit mediantibus causis secundis.	135.
78	Q̃ mediātibus creaturis intellectualibus alie creature reguntur a deo.	135.
79	Q̃ substantie intellectuales inferiores reguntur per superiores.	136.
80	De ordinatōe angelox ad iuicē.	136.
81	De ordinatione hominum ad inuicez ⁊ ad alia.	137.
82	Q̃ inferiora corpora reguntur a deo per corpora celestia.	138.
83	Epilogus predictorum.	138.
84	Q̃ corpora celestia non imprimunt intellectus nostros.	138.
85	Q̃ corpora celestia nō sunt cāe volūtatum ⁊ electionū nostrarum.	139.
86	Q̃ corporeles effectus in istis inferioribus nō sequūtur ex necessitate a corporibus celestibus.	140.
87	Q̃ motus celestis corpis nō sunt cā electionum nostrax ex virtute aie mouentis: vt quidaz dicunt.	141.
88	Q̃ substātie segate create nō pñt eē causa directe electionum ⁊ voluntatum nostrarum: sed solus deus.	142.
89	Q̃ motus volūtatis cā a deo ⁊ nō solum potentia voluntatis.	142.
90	Q̃ electiones ⁊ voluntates humane subduntur diuine prouidentie.	142.
91	Quō res humane ad superiores causas reducantur.	143.
92	Quō dicitur aliquis bene fortunatus ⁊ quō adiuuat homo ex superioribus causis.	143.
93	De fato an sit. ⁊ quid sit.	144.
94	De certitudie diuine ꝓuidētie.	145.
95	Q̃ immobilitas diuine ꝓuidentie virtutē orationis non excludit.	146.
96	Q̃ petitiones orantium non semper admittuntur a deo.	146.
97	Quō dispositio diuine ꝓuidentie habeat rationem.	147.
98	Quō deus possit facere preter ordinē sue prouidentie ⁊ quomō nō	149.
99	Q̃ deus potest operari preter ordinez rebus inditū ꝓducēdo effectus absq; causis promissis.	149.
100	Q̃ ea que deus facit preter nāe ordinem non sunt contra naturā.	150.
101	De miraculis.	150.
102	Q̃ solus deus facit miracula.	150.
103	Q̃ substantie spūales aliqua miracula operantur: que tamen non sunt vere miracula.	151.
104	Q̃ opera magorū nō sunt solū ex impressione celestium corporum.	152.
105	Vnde magorum operationes efficaciam habeant.	152.
106	Q̃ substantie intellectuales que pter fiat efficatiaz magicis operibus nō est bona.	153.
107	Q̃ substātia intellectualis cuius auxilio magice artes vruntur: nō ē mala secundum suam naturam.	153.
108	Rōnes quibus ꝓbarī ꝙ in demonibus non possit esse peccatū.	154.
109	Q̃ in demonibus possit esse peccatum ⁊ qualiter.	155.
110	Solutio rōnum premissarū.	156.
111	Q̃ spūali q̃daz rōne creature rōnales diuine ꝓuidentie subdunt.	156.
112	Q̃ creature rōnales gubernant ꝑ seipsas: alie vero i ordie ad eas	156.
113	Q̃ rōnal creatura dirigit a deo ad suos actus nō solū ꝟz ordinē ad spēz ꝟz ēt fm ꝙ cōgruit idiuiduo.	157.
114	Q̃ diuinitus hoib leges dat.	157.
115	Q̃ lex diuina ꝓncipaliter ordinat hominem in deum.	158.
116	Q̃ finis legis dine ē dilectō pximi.	158
117	Q̃ lege diuina ordiamur ad dilectionem proximi.	158.
118	Q̃ per diuinam legez homines ad rectam fidem obligantur.	158.
119	Q̃ per quedam sensibilia mēe nra dirigitur in deum.	159.
120	Q̃ latrie cultus soli deo est exhibendus.	159.
121	Q̃ diuina lex ordinat hoiem fm rōnē circa corporalia ⁊ sensibilia.	161.
122	Que ratione fornicatio simpler secūdum legem diuinam sit peccatum:	

actio corpox celestiū

Lex.

Capitula. Carte.

t q matrimonium sit nāle. 161.
123 Q̄ matrimonium debeat esse indiuisibile. 162.
124 Q̄ matrimonium debeat esse vnius ad vnam. 162.
125 Q̄ matrimonium non debeat fieri inter propinquos. 163.
225 Q̄ non omnis carnalis cōmixtio ē peccatum. 163.
127 Q̄ nullus cibꝰ vinus est peccatuꝫ secundum se. 163.
128 Quō secundum legem dei bō ordinatur ad proximum. 164.
129 Q̄ i actib⁹ būanis sūt aliq̄ recta ꝟ nāz t nō solū q̄si lege posita. 164.
cōsilia. 130 De cōsiliis q̄ dāt i lege diuina. 165.
131 De errore impugnantium voluntariam paupertatem. 165.
132 De modo viuendi eoꝝ qui voluntariaꝫ paupertatem sectantur. 165.
133 Quō paupertas sit bona. 167.
134 Solutio rationum supra inductaꝝ contra paupertatem. 167.
135 Solu⁹ eoꝝ q̄ obiciebāt ꝺ diuersos modos viuendi eoꝝ q assumūt voluntariaꝫ paupertatem. 168.
136 De errore eoꝝ qui perpetuam continentiam impugnant. 169.
137 Contra eos qui matrimonium virginitati equabant. 170.
138 De errore eoꝝ q vota impugnāt. 170.
139 Q̄ merita t pcā nō sunt paria. 171
140 Q̄ actus hominis puniuntur vel p̄ mittantur a deo. 171.
141 De dīa t ordine penaꝝ. 172.
142 Q̄ non omnia premia t pene sunt equales. 172.
143 De pena q̄ debet peccato mortali t vēiali p rēspectū ad vltimū finē. 173.
144 Q̄ per peccatū mortale vltimo fine aliquis ineternū pīuatur. 173.
145 Q̄ peccata puniunt etiam per experientiam alicuius nocumi 174.
146 Q̄ iudicib⁹ iꝫ penas mittere. 174.
de gra. 147 Q̄ bō indiget diuino auxilio ad beatitudinem consequendā. 174.
148 Q̄ per auxiliū diuine gratie bō non cogitat ad virtutem. 175.
149 Q̄ predictū diuinum auxiliū homo promereri non potest: 175.
150 Q̄ p̄dictū diuinū auxiliū gra notat t qd sit gra gratuꝫ faciens. 176.
151 Q̄ gratia gratū faciēs causat in nobis dilectionem dei. 176.
152 Q̄ diuina gra cāt i nobis fidē. 176.
153 Q̄ diuina gra cāt in nobis spem future beatitudinis. 177.
154 De donis gre gratis dat⁹. In quo t de diuinationibus demonū. 177.
155 Q̄ homo indiget auxilio gratie ad p̄seuerandum in bono. 179.
156 Q̄ ille q decidit a gra p peccatū potest iterū per gratiā reparari. 180.
157 Q̄ homo a peccato liberari non potest nisi per gratiam. 180.
158 Qualiter bō a peccato libeat. 180.
159 Q̄ rōnabiliꝫ hōi iputat si ad deū nō conuertat q̄uis ꝺ fine gra n̄ possit. 181
160 Q̄ bō in peccato existēs sine gratia peccatum vitare non potest. 181.
161 Q̄ deus aliquos a peccato liberat: t aliquos in peccato relinquit. 181.
162 Q̄ dē nemini ē cā peccādi. 181.
163 De predestinatione: reprobatione. t dilectione diuina. 182.

Liber Quartus

1 Prohemium.
2 Q̄ sit generatio p̄nitae: t filiatio in diuinis. 183.
3 Q̄ filius dei sit deus. 184.
4 Quid opinatus sit Fotinus de filio dei. t eius improbatio. 184.
5 Opinio Sabellii de filio dei. t eius improbatio. 185.
6 De opione Arrii circa filiū dei. 185
7 Improbatio opinōis Arrii circa filios dei. 186.
8 Solutio ad auctoritates quas Arrius pro se inducebat. 188.
9 Solu⁹ ad auctoritates Fotini t Sabellii. 190.
10 Rationes contra generatiōez t processionem diuinam. 190.
11 Quō accipiēda sit gnācio in diuinis t q̄ de filio dei i scripturis dīr. 191.
12 Quō filius dei dicat dei sapia. 192.
13 Qđ nō ē nisi vnus filiꝰ. i diuis. 193.
14 Solutio ad rationes supra inductas contra generationem eternā. 194.

de peccatis
fione di
uinarum
personaꝝ
t distin
ctione.

Cap.		car.
15	De spū sancto q̄ sit in diuinis.	196.
16	Rōnes et q̄bus aliq spiritū sanctū estimauerūt esse creaturā.	196.
17	Q̄ spūs sanct⁹ sit verus de⁹.	196.
18	Q̄ spūs sanct⁹ sit subsistēs ꝓsōa.	197.
19	Quomodo intelligenda sint que de spiritu sancto dicuntur.	198.
20	De effectibus attributis spū sancto iscripturā respectu totī⁹ creature.	198
21	De effectibus attributis spū sancto in sacra scriptura respectu rōnalis creature quantum ad ea que deus nobis largitur.	199.
22	De effectibus attributis spiritui sancto secundū quod mouet creaturā in deum.	200.
23	Solutio rationū supra inductaꝝ cōtra diuinitatē spiritus sancti.	200.
24	Q̄ spūs sanctus ꝓcedat a filio.	201.
25	Rationes ostendere volentium q̄ spiritus sanctus non procedat a filio ⁊ solutio ipsarum.	203.
26	Q̄ nō sūt nisi tres ꝓsone i diuinis. s. pr̄ filius ⁊ spiritus sanctus.	203.
27	De incarnatione verbi scōm traditionem sacre scripture.	204.
28	De errore Fotini circa incarnationem.	204.
29	De errore Manicheorum circa incarnationem.	204.
30	De errore Valētini circa incarnationem.	205.
31	De errore Apollinaris circa corp⁹ christi.	206.
32	De errore Arrii ⁊ Apollinaris circa animam christi.	206.
33	De errore Apollinaris dicētis aiaꝫ rōnalē nō fuisse i xp̄o origēs dicētis aiaꝫ xp̄i aīm mūdū fuisse creatā.	206.
34	De errore Theodori mopsuesteni circa vnionē verbi ad hominē.	207.
35	Cōtra errorem Eutycetis.	209.
36	De errore Macharii antiocheni potentie vnā tm̄ volūtatē i xp̄o.	210.
37	Cōtra eos q̄ dixerūt et aīa ⁊ corpe nō eē aliqd vnū cōstitutū in xp̄o.	211.
38	Cōtra eos q̄ ponūt duo supposita vel duas hipostases i vna ꝓsōa xp̄i.	211.
39	Quid fides catholica sentiat de incarnatione christi.	212.
40	Obiectōes ꝓtra fidē incarnatōis.	212.
41	Q̄uo oporteat intelligere incarnationem filii dei.	213.
42	Q̄ assumptio būane nāe marie cōpatebat verbo dei.	214.
43	Q̄ būana nā assumpta a verbo nō precessit assumptiōi. sed in ipsa cōceptione fuit assumpta.	214
44	Q̄ natura humana assumpta a verbo in ipsa conceptione fuit perfecta q̄ctum ad aiam ⁊ corpus.	214.
45	Q̄ xp̄m decuit nasci ex virgie.	214.
46	Q̄ xp̄s natus ē de spū sancto.	215.
47	Q̄ xp̄s nō sit filius spiritus sancti fm carnem.	215.
48	Q̄ n̄ sit dicēdū xp̄m ex creaturā.	215.
49	Solutio rationum contra incarnationem superius positarum.	215.
50	Q̄ peccatū originale traducatur a primo parente in posteros.	216.
51	Obiectoines contra peccatum originale.	217.
52	Solu⁹ obiectionū positarū.	217.
53	Rōnes q̄bus videt̄ ꝓbari q̄ nō fuit cōueniens deus incarnari.	218.
54	Q̄ cōuenienter fuit deus icarnari.	219.
55	Solutio rationū supra positaruꝫ ꝓ conuenientiam incarnationis.	220.
56	De necessitate sacramēt⁹.	223.
57	De distinctione veteris ⁊ noue legis.	223.
58	De nūero sacrōruꝫ noue legis.	223.
59	De baptismo.	223.
60	De confirmatione.	224.
61	De Eucharistia.	224.
62	De errore infidelium circa sacramētum Eucharistie.	224.
63	Solutio premissarū difficultatū. ⁊ primo quidem ad conuersationē panis in corpus christi.	225.
64	Solutio eorum que obiiciebātur ex parte loci.	125.
65	Solutio eorum que obiiciebāntur ex parte accidentium.	226.
66	Solutio eorum que obiiciebātur ex parte actionis ⁊ passionis.	225.
67	Solutio eorum que obiiciebātur ex parte fractionis.	227.
68	Solutio auctoritatis supra inducte.	227.

De incarnatione.

De sacramētis.

Cap.		car.
69	Q̃ ex pane & vino debet confici hoc sacramentum.	227.
70	De sacramento pñie. & primo q̃ homines post gratiam sacramentalem acceptã peccare possunt.	227.
71	Q̃ homo peccãs post sacramentor̃ grãm põt cõuerti per grãm.	228.
72	De necessitate pñie & priũ eius.	229.
73	De sacramẽto extremevnctõis.	229.
74	De sacramento ordinis.	229.
75	De distinctione ordinum.	231
76	De episcopali ptãte: & q̃ in ea vnus sit summus.	231.
77	Q̃ per malos ministros sacramenta dispensari possunt.	231.
78	De sacramento matrimonii.	232.
79	Q̃ per christum corpor̃ resurrectio sit futura.	232.
80	Obiectiões ꝑ resurrectiõez.	233.
81	Solutio ꝑmissar̃ obiectionũ.	233.
82	Q̃ boies resurgẽt immortales.	234.
83	Q̃ in resurgentibus nõ erit vsus ciborum neq; venereorum.	235.
84	Q̃ corpora resurgentiũ erunt eiusdem nature.	236.
85	Q̃ corpora resurgentiũ erunt alterius dispositionis.	237.

De vltima resurrectione.

Cap.		car.
86	De q̃litate corpor̃ glificator̃.	237.
87	De loco corpor̃ glorificator̃.	238.
88	De sexu & etate resurgẽtiũ.	238.
89	De qualitate corporum resurgentium in damnatis.	238.
90	Quomodo substantie incorporee patiantur ab igne.	239.
91	Q̃ aie sancto. post sepationes a corpe penam vel premiũ cõsequunt.	239.
92	Q̃ aie sanctorũ post mortẽ habent voluntatem immutabilẽ in bono.	240.
93	Q̃ aie malorũ post mortem hñt voluntatem immutabilẽ in malo.	240.
94	De immutabilitate voluntatis cõiter in omnibus animalibus in purgatorio detentis.	241.
95	De immutabilitate voluntatis cõiter in omnibus animalibus post separationem a corpore.	241.
96	De finali iudicio.	241.
97	De statu mũdi post iudiciũ.	241

FINIS DEO.

¶Incipit liber primus de veritate catholice fidei contra errores gentilium: editus a venerabili fratre Thoma de Agno de ordine fratrum predicatorum doctore egregio.

¶Qd sit officium sapientis. Cap. primū.

2° topi. Ca. 6.

Veritatē meditabitur guttur meum: et labia mea detestabuntur impium: prouerb. 8). ℣ Multitudinis vsus quē in rebus noiandis sequendus phs cē sensit communiter obtinuit vt sapientes dicātur q res directe ordināt et eas bñ gubernāt. Vñ iter alias que hoies de sapiēte concipiunt: a phō ponit q sapientis ē ordinare. Oium aūt ordinādorum ad finem gubernationis et ordinis regulā est finis summe necesse ē. Tunc enim maxime res optime disponitur cū ad suū finem conuenienter ordinatur. Finis enī vnuscuiusq est bonum. Vnde videmus in artibus vnā alterius ee gubernatiuam et quasi principē: ad quā pertinet eius finis. ℣ Sicut medicinalis ars pigmentarie principat: et eā ordinat propter hoc q sanitas circa quā medicinalis vsatur finis est omniū pigmentorum que arte pigmentaria cōficiuntur. ℣ Et sic appet in arte gubernatoria respectu nauifactiue: et militaris respectu equestris: et alioz bellici apparatus. Que quidē artes aliis principātes architectonice noiant quasi principales artes. vnde et earum artifices qui architectores vocantur nomē sibi vēdicant sapientū. ℣ Quia vo predicti artifices singulariū quarūdā rerum fines practicos: ad finem vltimum oium non pringunt: dicunt quidē sapientes but⁹ vel illius rei sm quē modum dicit (1. ad Cor. iii. Vt sapiēs architector fūdamentū posui). Nomē aūt simpliciter sapientis: illi soli reseruatur: cuius consideratio circa finem

In pro hemio metha.

In pro vniuersi vsatur: qui etiā est vniuersalis principiū. (Vñ sm phm): sapientis ē eas et 6. eth. altissimas cōsiderare. Finis aūt vltimus vniuersi capit. 8. uscuiusq rei est q intēdit a primo auctore vel motore ipsius. Primus aūt auctor et motor vniuersi est intellect⁹. (vt. ī. oñdet). Dei enī vltimū finē vniuersi ee bonū intellectus: hic aūt est vitas. Dei igit veritatē esse vltimū finē totius vniuersi: et circa ei⁹ cōsiderationē principalr sapientiaz ēsistere. ℣ Et iō ad vitatis manifestationē diuina sapientia carne induta se venisse in mundum testat dicens. (Jo. xviii. Ego in hoc natus sū et ad hoc veni in mūdum vt testimoniū perhibeā vitati). Sed et primam phiam phus determinat esse sciam vitatis: nō cuiuslibet: sed eius vitatis que ē origo oīs vitatis. s. que pertinet ad primū principiū essendi oibus: vñ et sua vitas est oīs vitatis principiū. Sic enim est dispō rei in vitate sicut in ee. ℣ Eiusdē aūt est vnum cōtrariorum psequi et aliud refutare: sicut medicina que sanitatē operat: egritudinē excludit: vnde sicut sapientis est vitatem precipue de prio principio meditari et alios differre: ita eius est falsitatē cōtrariā impugnare. ℣ Cōuenienter ergo ex ore sapientie duplex sapientis officium in vbis ppositis demōstratur. s. vitatē diuinā que est bonorum efficax ē vitas meditatā eloq: qđ tāgit cū dicit. (Veritatē meditabit guttur meū). Et errorē cōtra vitatem impugnare: qđ tāgit cū dicit. (Et labia mea detestabūtur ipiū). per quod falsitas cōtra diuinā vitatem designatur que religioni contraria est. que impietas nominatur: vnde etiā falsitas cōtraria etiā ei impietas sibi nomē assumit.

¶Que sit in hoc ope auctoris mētio. 2.

Ater omnia vo studia hominuz sapientie studiū est perfectius sublimius et utilius. et iucūdius. Perfectius qdē: q iquārū hō sapientie studio dat se: intātū vere beatitudinis iā aliquā premiuz. (Vñ sapiēs dicit Beat⁹ vir q in sapiētia morat. Eccli. xiiii.). Sublimius aūt est q per ipm homo ad diuinā similitudinē precipue accedit que oia i sapientia fecit: vñ q similitudo cā est dilectiōis: sapientie studiū precipue deo p amicitiā cōiungit: propter qđ. (Sap. vii. dicit q sapientia est infinitus thesaurus hoibus: quo qui vsi sunt. fa. sūt pti. amici dei). Utilius aūt est q per ipsaz sapientiā ad im-

Duplex sapientis officium.

Sapientia.

mo.talitatis regnuz peruenitur.(Cōcupiscentia aūt sapiētie deducet ad regnum ꝑpetuū). Sap̄.6. Iucūdus aūt est(q; non habet amaritudinē cōuersatio illius:nec taedium cōuictus illius sed letitiam ⁊ gaudium.Sap̄.8.).Assūpta igit er diuina pietate fiducia:sapiētie officium ꝓsequēdi cū uis ꝓprias vires excedat,ꝓpositū nostre intentionis est veritatē:quā fides catolica ꝓfitetur:ꝑ nostro modulo manifestare erroꝛes eliminādo cōtrarios.(Vt eni verbis Hilarij vtar.Ego hoc vel ꝑcipuum vite mee officiū debere me deo cōscius suz: vt eum oīs sermo meus e sensus loquatur). ¶ Cōtra singuloꝛ aūt errozes difficile est ꝓcedere ꝓpter duo.¶ Primo q; non ita sūt nobis nota singuloꝛ errantū dicta sacrilega vt er bis que dicūt possimus rōnes assumere ad eoꝛ errozes destruēdos. Hoc eni mō vsi sūt antiq doctoꝛes in destructionē erroꝛ Gētiliū quoꝛ positiōes scire poterāt:q; ⁊ ipsi Gētiles fuerāt: vel saltē inter gētiles conuersati:⁊ in eoꝛ doctrinis eruditi.¶ Secundo q; quidā eoꝛ vt macometiste ⁊ pagani nō cōueniunt nobiscū in auctoritate alicuius scripture per quā possint cōuinci:ficut cōtra iudeos disputare possumus ꝑ vētus testamētuz: cōtra hereticos per nouū.bi Vo neutrū recipiunt:vnde necesse est ad naturalē rationē recurrē cui oēs assentire cogūtur: que tamē in rebus diuinis deficiēs est. Simul aūt veritatē aliquā inuestigātes ondemus q errozes ꝑ eā excludātur.⁊ quo demōstratiua Vitas fidei rōiane religiōis ꝓcedet.

¶ Quis modus possibilis sit diuine veritatis manifestandum. 3.

Via vero non oīs veritas manifestāde modus est idē.(disciplinati aūt hominis est tm̄ de inquoq; fidem cupe cēptare quārū natura rei ꝓmittit vt a ꝓbo)optime dictū est: ⁊ Boeti⁹ introducit necesse ē prius onderē qs modus possibilis sit ad Vitatē ꝓpositā manifestā dū.¶ Est aūt in bis q; de deo cōfitemur dupler Vitatis modus.¶ Quedam náq; vera sūt de deo que oēm facultatē būane rōnis excedūt:vt deū eē trinum ⁊ vnum.

¶ Quedā Vo sunt ad que etiā rō nālis ꝑtingere pōt:sicut est deū esse deū esse vnuz ⁊ alia hmōi:que etiā pbi demōstratiue de deo,pbauerūt:ducti nāli lumine rationis.

¶ Quā aūt sint aliqua itelligibiliū diuinoꝛ que būane rōnis penitus excedāt igēniuz: euidētissime apparet.¶ Cū eni principiuz totius scie quā de aliqua re rō percipit sit itellectus substātie ipsius:eo q; sm doctrinā pbi demōstratōis principiū est qd quid est.opz q; sm modū quo substātia rei itelligitur sit eoꝛ modus que de re illa cognoscūtur:vñ si intellectus būanus alicuⁱ⁹ rei substātiā cōprehendit.puta lapidis vel triāguli:nullū intelligibiliū illius rei facultatez būane rōnis excedet. Qō qdē nobis circa deū nō accidit.nā ad substātiā ipsi⁹ capiendā:itellectus būanus nō pōt nāli Vtute ꝑtingere:cū itellectus nri sm modū ꝑsentis vite cognitio a sensu icipiat.Et iō ea q; in sensu nō cadūt.nō pūt būano intellectu capi:nisi ātenus ex sensib⁹ eaꝛ cognitio colligitur. Sēsibilia aūt ad hoc ducere itellectū nostrū nō pūt vt in eis diuina substātia videatur qd sit:cū sint effectus cāe Vtutē nō equātes.ducit tamē ex sensibilibus intellectus noster in diuinā cognitionē vt cognoscat de deo.q; est ⁊ alia hmōi que oz attribui ꝑio principio.¶ Sūt igit qdā itelligibiliū diuinoꝛ q; būane rōni sūt ꝓpta.qdā Vo que oīno vim būane rōnis excedunt.

2 ¶ Adhuc ex itelligibiliū gradib⁹ idē est facile videre.Duoꝛ eni quoꝛ vnus alio rem aliquā itellectus subtilius ituet: ille cuius itellect⁹ est elevatioꝛ multa itelligit q; alius oīno capere nō pōt.ficut pz in rustico q; nullo mō pbie subtiles cōsiderationes capere pt. intellectus aūt angeli plus excedit itellectū būanū q; itellect⁹ optimi pbi itellectū rudissimi idiote.q; hec distātia iter spēi būane limites cōtinet. q; ergo angel⁹ itellect⁹ excedit. Cognoscit qdē angel⁹ deū ex nobiliori effectu q; bō.quāto ipa substātia angeli ꝑ quā in dei cognitionē ducit nāli cognitiōe ē diguioꝛ reb⁹ sensibilib⁹.⁊ etiā ipe alis ꝑ quaz intellect⁹ būanus in dei cognitionē aſcēdit. multoq; amplⁱ⁹ itellect⁹ diuin⁹ excedit angelicū q; angelicus būanū. Ipe eni itellectus diuinus sua capacitate substātiā suaz adequat ⁊ iō ꝑfecte de se itelligit qdē,⁊ oia

ꝑbus ꝑ etbi.ca° secūdo. Boe. ꝑ de trini. cap° 2°.

Cōcto.

cognoscit q̄ de seipo intelligibilia sūt: nō ät naturali cognitōe angelus de deo cognoscit qd est: qr t ipsa substätia angeli p quaz in dei cognitionē ducit̄ est effectus cāe virtutē nō adequās. vñ non oia que in seipso deus itelligit: angelus nāli cognitōe capere pōt. nec ad oia que angelus naturalis sua virtute intelligit. humana rō sufficit capicda. Sicut igit̄ maxime amētie esset idiota q̄ ea q̄ a pēo ꝓponunt falsa esse assereret ꝓpter hoc q̄ ea capere nō pōt. ita t multo amplius nimie stulticie erit hō si ea q̄ diuinit⁹ angelor⁹ ministerio reuelant. falsa esse suspicatur et hoc q̄ rōne inuestigari nō possūt.

3 ¶ Adhuc idē manifeste appet er defectu quē in rebus cognoscēdis quotidie experimur. Rez enī sensibiliū plurimas ꝓprietates ignoramus. earūq; ꝓprietatū quas sensu apprehēdimus rōne pfecte in plurib⁹ inuenire nō possumus. multo igit̄ amplius illius excellētissime substätie trāscendētis oia intelligibilia būana rō inuestigare nō sufficit.

ꝓ Hoc er cōsonat dictū pōi q̄ in (secūdo metaphi.) asserit q̄ intellect⁹ noster sic se hz ad prima entiū q̄ sūt manifestissima in natura sicut oculus vespertilionis ad solē. ꝓ Huic eiā ꝓpositi sacra scriptura testimoniū phibet. dr enī. (Job. xi. Forsitan vestigia dei cōprehendes. t omnipotētē vsq; ad perfectum reppries). Et. xxxvi. (Ecce deus magnus vincēs sciam nostrā). Et. i. Cor. xiii. (Ex pte cognoscimus). Nō igit̄ oē quod de deo dicit̄ quāmis rōne inuestigari nō possit statiz quasi falsū est abijciēdū. vt manichei t plures infideliū putauerunt.

Manichei error.

¶ Q3 veritas diuinorum ad quā naturalis ratio pertingit cōueniēter hominibus credenda proponitur. .4.

Uplici igitur veritate diuinoꝝ intelligibiliū existēte. vna ad quā rōnis inquisitio pingere pōt altera q̄ oē ingenij būane rōnis excedit vtraq; ꝓuidēter diuinit⁹ hōi credēda ꝓpōit. ꝓ Hoc ät de illa p̄ ostēdū est q̄ inquirēdi rōnis ptia eē pōt. ne forte alicui videat er q̄ rōne hōi ꝓpōit. frustra id suppōnāli ispiratōe credēdū traditū eē. ꝓ Sequit̄ tñ tria icōnenientia si hui⁹ veritas solū nō rōi ingrēda reliquer. Quū ē q̄ paucis hōib⁹ dei cognitio leēt. A fructu. n. studiose inquisitōis q̄ ē veritatis iuctio. ꝑtim impediunt trib⁹ de cāis. ꝓ Quidā siqdē ꝑp ꝑfectus in dispōnē. er qua multi naturaliter sūt indispositi ad sciendū: vñ nullo studio ad hoc pingere possent vt sūmū gradū humane cognitiōis attigerēt: q i cognoscēdo deum ꝑficit. ꝓ Quidā vero impediunt necessitate rei familiaris: ocz. n. esse inter hoies aliquos q̄ rēporalib⁹ amisſtādis ociāt̄ q̄ tantū tēp⁹ in ocio cōtemplatiue inquisitōis nō possēt expēdere vt ad sūmū fastigiū humane inquisitōis pingerent. i. dei cognitionē. ꝓ Quidam autez impediuntur pigritia. ꝓ Ad cognitionem enim eorum que de deo ratio inuestigare potest: multa precognoscere oportet: cum fere totius philosophie consideratio ad dei cognitionem ordinetur: propter quod metaphisica que circa diuina versatur: iter philosophie partes vltima remanet addiscenda. Si ergo non nisi cum magno labore studij ad predicte veritatis inquisitionez peruenirī pōt. quē quidem laborem pauci subire volunt pro amore scientie: cuius tñ mentibus hominuz naturalem deus inseruit appetitum.

2 ¶ Secundum inconueniens est: q̄ illi q̄ ad predicte veritatis cognitionem vel inuentionem peruenirent: vix post longaz tēpus pertingerent. tam propter huiusmodi veritatis profunditatem ad quam capiendaz per viam rationis: non nisi pius post longum exercitium intellectus humanus idoneus inuenit̄: tum etiā propter multa que precurrunt vt dictum est. tuz propter hoc q̄ tempore iuuentutis duz diuersis motibus passionum anima fluctuat: nō est apta ad tam alte veritatis cognitionē: sed in quiescēdo fit prudēs t sciēs. (vt dicit̄ in. vi. ꝓhisicoruz). remaneret igitur humanuz genus si sola rationis via ad deum cognoscendū pateret i maxima ignorantie tenebris: cum dei cognitio que hominēs maxime pfectos t bonos facit non nisi quibusdam paucis t bis paucis etiaz post temporis longitudinem proueniret.

3 ¶ Tertium inconueniens est q̄ inuestigationi rationis humane plerumq; falsitas admisceatur propter debilitatez intellectus nostri in iudicando t fantasmatū per

2m incō uenies.

ter. c. 10

3m incō uenies Aug. li. 18. de ci. dei cap°. 41°.

mittionē. Et iō apud multos in dubitatione remanerēt ea q̄ fūt ꝟissime ēt demonstrata: dū vīz demōstratōis ignorāt: t ꝑcipue cū videāt a diuersis g sapiētes dīr diuersa doceri. ¶ Inter insita ēt ꝟa q̄ demōstrātur inuicē aliqñ aliqd falsū qō nō demōstrat: sz aliq̄ ꝓbabili vt sophistica rōe asserit: q̄ iterdū demōstratio reputat. Et iō oportuit ꝑ viā fidei firā certitudine ipaz veritatē de reb⁹ diuinis bōnib⁹ exhiberi. ¶ Salubriter ergo diuina ꝓuidit clementia vt ea ēt q̄ rō inuestigare pōt fide tenēda ꝓponeret. vt sic oēs de facili possent diuine cognitōis principes eē. t ablaq; dubitatiōe t errore. ¶ Dic est qđ (Eph. iiii. dr. Jaz. Nō ambuletis sicut t gētes ambulāt i vanitate. sensus sui. tenebris obscuratū habētes intellectū). Et Isa. lvii. (Donā vniuersos filios tuos doctos a dño).

Auct. sac. scr.

Eph. iiii.

¶ Q̄ ea que rōne inuestigari non possunt cōuenienter fide tenēda hoib⁹ ꝓponūt. 5.

Videtur aūt qbusdā fortasse nō debere hōi ad credēdū ꝓpōi illa q̄ rōne inestigare nō sufficit: cum diuina sapiētia vnicuiq; hīn modū sue nāe ꝓuideat. ¶ Et iō demōstrādū ē q̄ necessariū sit hōi diuina credēda ꝓponi ēt illa q̄ rōnē excedūt.

Conc⁹.

¶ Nullus n. desiderio t studio in aliqd tēdit nisi sit ei precognitū. Quia ergo ad altius bonū q̄s erigit in pūti vita possit hūana fragilitas hoīes g diuinā ꝓuidētiā ordinātur: vt in sequētib⁹ inuestigabit: oportuit nē tē euocari in aliqd altius q̄s rō nra in ꝓsēti possit ꝓtingere vt sic disceret aliqd desiderare t studio tēdere in aliqd qđ totū statū ꝓsentis vite excedit. Et ꝑ ꝑcipue rpiane religiōi ꝓperit q̄ singulariter hōa spūalia t eterna ꝓmittit: vñ t i ea ꝓma humanuz sensū excedētia ꝓponūt. Licet aūt vetus que tēporalia ꝓmissa habebat: pauca ꝓposuit q̄ humāe rōnis ignitionē excederēt. Sciēs ēt hūc modū philosophie cura fuit (vt ps. vij. t. x. etb: cor) ad hoc vt hoies a sensibilium delectatiōibus ad honestatē ꝓducerēt: ostēdere eē alia hōa bis sensibilibus potiora: quoq; gustu multo suauiora q̄ vacāt actiuis vel ꝓtēplatiuis virtutibus delectant.

probz.

¶ Est ēt necessariū hmōi veritatē ad credēdū hoib⁹ ꝓpōi ad dei cognitōez veriꝰ habēdā. Tūc. n. solū vere deū cognoscim⁹ qñ ipsuz eē credim⁹ supra oē id qđ de deo cogitari ab hoie possibile ē: eo q̄ nāle hoīs cognitionē diuina substātia excedit (vt supra ostēsuz ē). Ider hoc ergo q̄ homini de deo aliq̄ ꝓponūt q̄ rationē excedūt: firmat i hoie opinio q̄ deus sit aliqd supra id quod cogitari potest. capi. 3.

2 ¶ Alia ēt vtilitas ide ꝓuēit. s. ꝓfūptiōis repssio q̄ ē mr erroris. Sūt. n. qdā tātū de suo igenio ꝓsumētes vt totā naturā diuinā se reputēt suo itellectu posse metiri estimātes scz totū eē vez qđ eis vr: t falsum qđ eis nō vr. Vt ergo ab hac ꝓfūptōe humanus aius liberatus ad modestā ingsinonē veritatis peruenīat: necessarium fuit hōi proponi quedam diuinitus que omnino intellectum eius excederent.

3 ¶ Apparet ēt alia vtilitas ex dictis (phi m. r. ethicoꝝ). Cū. n. Simonides cuidā homini ꝓmittēdā diuinā cognitionē ꝓsua deret: t humāis reb⁹ igēiū applicādū oportere inquiēs humana sapere hoiem t mortalia mortalē: cōtra eū ꝓbs dicit q̄ hō dz se ad imortalia t diuina trahere quātū potest. (Unde in. ri. de aialib⁹ dicit) q̄ quāuis paz sit quod de substātiis supioꝝ ꝑcipimus: tñ id modicū ē magis amatū t desideratū oi cognitōe quā de substātiis inferioribus habemus. capi. 9. Ethi. Ter. co. 34.

¶ Dicit ēt in ꝺo celi t mūdi: q̄ cū de corporibus celestibus que stiōes possint solui parua t topica solutōe: contingit auditori vt vehemens sit gaudiū eius. Ex qbus oibus apparet q̄ de rebus nobilissimis q̄tūcūq; ipfecta cognitio magnā ꝓfectionē aie ꝓfert. Et iō q̄uis ea q̄ supra rationē sūt: rō hūana plene capere nō possit: tñ multū sibi ꝓfectōis acquirit si saltē ea qualitercūq; teneat fide. (Et iō dr Eccli. xiii. Plurima supra sensum hominis ostēsa sūt tibi. Et. i. Cor. ii. Que sunt dei nemo nouit nisi spiritus dei. Nobis autez reuelauit deus per spiritum suum). Auct. sac. scr.

¶ Q̄ assētir his q̄ sūt fidei nō ē leuitatis

Huiusmodi aūt ꝓpositiones supra rationē sint. 6. Ut ꝓbat⁹ ꝑ rpianos ꝓbicit. t nō ꝑ hoc fidē adhibētes nō leui

Ut ꝓbat⁹ ꝑ rpianos ꝓbicit. t nō ꝑ hoc fidē adhibētes nō leui

accessu ad 3m. et ad. 8. pbpsl. 2. meta. cō. 14.

de hac ratiōe aug. ple ne. 22. d ci. ca. 5.

vt ps in li. histo. eccle. et li. de vi tis illu stribus beati hieronymi.

de hac ratione aug. in pe ci. dei ca. 10. et. 22. li. ca. 6. au. l. scri ptu.

de hac ratione aug. 22. d ci. ca°. 5. in fine

ysuta°. ytrarii. Mau metbus

ter credūt q̄si idoctas fabulas secuti. (vt. 2. Pet. pmo dr̄). Hec n. diuine sapie secreta ipsa diuina sapia quē oia plenissime nouit dignata ē hoibus reuelare q̄ sui p̄scientiā et doctrine et ispiratiōis veritatē cōuenientibus argumētis oñdit. dū ad cōfirmā dū ea que nales cognitionē excedūt opera visibiliter oñdit q̄ totius nature supāt facultatē: ys i mirabili curatiōe lāguor: mortuor suscitatiōe: celestiū corpor mirabili i mutatiōe. ¶ Et qđ ē mirabilius hūanas mentiū ispiratiōe: vt idiote et simplices dono spiritus sācti repleti sūmā sapiētiā et facūdiā i instāti cōsequerēt. ¶ Quib⁹ inspectis pdicte pbatiōis efficacia: nō armor violēta. nō voluptatū p̄missione: et qđ est mirabilissimū iter psecutor tyrānidē innumerabilis turba nō solū simpliciū sed ēt sapientissimor hoiuz ad fidē cristianā vocauit. ¶ In q̄ oēs humanū intellectū excedentiā pdicāt: voluptates carnis cohibent: et oia q̄ i mūdo sūt ⁊ceptui docent. Quib⁹ aios mortaliū assentire. et maxime miraculor ē: et manifestū diuine ispiratiōis op⁹. vt cōtēptis visibilibus sola inuisibilia cupiant. ¶ Hoc aūt nō subito neq; casu ys diuina dispositiōe factū eē manifestū ē. ex hoc q̄ hoc se factur deus multis añ pphetar p̄dixit oraculis: quor libri penes nos i veneratiōe habent: vtpote nre fidei testimoniū adhibēteo. ¶ Hui⁹ qdē ⁊firmatiōis modus tāgit: (Hebr. 2. Que scz humana sal⁹ cū initiuz accepisset enarrari per dñm: ab eis q̄ audierūt i nos cōfirmata ē: ⁊testante deo signis et portētis et variis spiritū sci distributiōibus). Hec aūt tā mirabil mūdi ⁊uersio ad fidē christianā: idicium certissimū ē ⁊teritor signor vt ea viterius iterari necesse nō sit: eū i suo effectu appareant euidēter. Æteni oibus signis mirabilius: fi ad credēdū tā ardua et optandū tā difficilia: et ad sperādū tā alta: mūdus absq; mirabilibus signis iductus fuisset a simplicibus et ignobilibus hoib⁹. quāuis nō cesset deus ēt nris tēporibus ad ⁊firmationē fidei p sāctos suos miracula opari. ¶ Hi vero q̄ sectas error introduxerūt p̄cesserūt via cōtraria. vt ps i maumetbe. q̄ carnalē voluptatū p̄missis ad quor desideriuz carnalis cōcupiscentia ītigat. populos ille rit. ¶ Precepta ēt tradidit p̄missis cōformia. voluptati carnali habenas relatās i q̄ bus i p̄mptu ē a carnalib⁹ hoib⁹ obediri. ¶ Documēta ēt veritatis nō attulit nisi q̄ de facili a q̄bz mediocriter sapiētie nāli ingenio cognosci possint: q̄n pon⁹ va q̄ docuit multis fabulis et falsissimis doctris imiscuit. ¶ Sig⁹ ēt nō adhibuit supnāt facta q̄b⁹ solū diuine ispiratōi cōuenies testimoniū adhibet. dū opatio visibilis q̄ nō pōt eē nisi diuina oñdit doctorē virtutis visibiliter ispiratū. ys dixit se in armor potentia missuz. q̄ fig⁹ ēt latrōib⁹ et tyrānis nō desūt. ¶ Et ēt nō alīq sapiētes i reb⁹ diuinis et ō diuinis et humanis exercitati a pncipio credidērūt. sed hoies bestiales i desertis moratēs. oīs doctrine diuine, pr suę ignari: per quor multitudinē alios armor violētia in suā legē coegit. ¶ Nulla ēt diuina oracula p̄cedētiū pphetar ei testimoniū phibent: q̄n potius quasi oia veteris et noui testamēti documēta fabulosa narratōe deprauat: vt patet per eius legē inspicienti. vñ astuto cōsilio libros veteris et noui testamenti suis sequacibus non reliquit legendos: ne p eos falsitatis argueret. ¶ Et sic patet q̄ eius dictis fidē adhibētes leuiter credūt. ¶ Q̄ veritati fidei christiane non contrarianur veritas rationis. 7.

qñ sit mō, pce dit aug. 22. d ci. ca. 6. et 7. cōtra ciceronē de diuinitate romuli.

Quis aūt ē pdicta veritas fidei christiane: humāe rōis capacitatē excedat. hec tñ q̄ rōnāliter indita hz: huic veritati ytraria eē pō pñt. ¶ Ea n. q̄ nāliter rōni sunt insita: verissima eē ⁊stat. intūi vt nec ea eē falsa sit possibile cogitare. nec id qđ fide tenet: cū tā euidēter diuinitus cōfirmatū sit fas ē credere eē falsū. Quia igit solū falsū vero ytrariū ē. vt ex eor diffinitiōib⁹ inspectis māifeste appareat. impossibile ē illis principiis q̄ rō nāliter cognoscit pdictā veritatē fidei cōtrariū eē. ¶ Ité illud idē qđ inducit i aiam discipuli a docēte. doctoris scientia ⁊tinet nisi doceat ficte. qđ de deo nefas ē dicere. ¶ Principior aūt naturaliter notor. cognitio nobis diuinitus est indita: cū ipse deus sit auctor nostre nature. hec ergo pncipia ēt diuina sapiētia cōtinet: qcqd igit pncipiis huius ytrariū est: est diuine sa

plentie contrariatur: non igitur a deo esse pōt. Ea igitur que ex relatione diuina per fidē tenētur nō pnt nāli cognitōi eē ꝓria. ℨ ¶Adhuc cōtrarijs rōib⁹ itellectus nr̄ li gat vt ad veri cognitionē ꝓcedere nequeat. si igit ꝛtrarie cognitiones nobis a deo imitterent ex hoc a vitatis cognitiōe itellectus nr̄ ipediret: qō a deo eē non potest. 4 ¶Amp. ea q̄ sunt naturalia mutari nō pnt nā mēte: ꝓrie aūt opiniōes simul eidē esse nō possūt: nō igit cōtra cognitionē nā lez aliq̄ opinio vel fides boi a deo imittit.

en. s. scri ptu. ¶Et iō apls dic̄ Ro. io. (Prope ē vbū i corde tuo. ℨ i ore tuo. hoc ē vbū fidei qđ p̄dicam⁹) ſz q: supat rōem: a nōnullis re putat q̄si ꝛtrariū: qō eē n̄ pōt. ¶Huic ēt auctoritas. (Aug. ꝛcordat q i secūdo sup: Gen. ad ſram dicit sic. Illud qdē qō ve ritas patefaciet: libris scie siue veteris testa mēti siue noui nullo mō pōt eē aduersū).

aug. ¶Ex q̄ euidēter colligit q̄cūq; argumēta ꝛtra fidei documēta ponant b ex pncipijs p̄mis nature iditis p se notis nō recte ꝓcedere. nī nec demōstratiōis vim habēt. sed vel sunt rōes ꝓbabiles vel sophistice: ℨ sic ad ea soluenda locus relinquitur.

¶Qualiter se bēat būana ratio ad veritatem fidei primam. .8.

¶Quidā ēt videt q̄ rēs qdē sensibiles ex quibus būana rō cognitiōis pncipiū sumit: aliq̄le vestigiū i se diuine imitatōis retinēt: vz q: sūt: ℨ bōe sūt. ita tn̄ ipfectū q̄ ad declarāda ipsi⁹ dei subaz: oīno ifficiēs inuenit. Nām. effectus suaz cāz suo mō fimilitudinē: cū agens agat sibi sile: nō tn̄ effectus ad pfectā agēt̄is fimilitudinē sp pungit. Humana igit rō ad cognoscēdū fidei, veritatē q̄ solū vidēnib⁹ diuinā subaz: pōt eē notissima: ita se bz q: ad eam pōt aliquis veras fimilitudines colligere: q̄ tn̄ nō sufficiūt ad hoc q̄ p̄dicta veritas q̄si demōstratiue vt p se itellecta ꝓbendat. Vnde tn̄ est vt i huiusmōi rōibus quātūcūq; debilibus se mēs būana exerceat: dūmō desit cōprēdēdi vel demōstrādi p̄sūptiō: q: ō rebus altissimis ēt parua ℨ debilis ꝓsideratiō aliq̄d posse ispicere iucūdissimū ē. (vt ex dictis apparet).

in fine 5. ca.

¶Cui quidē sententie auctoritas Hilarii ꝛcordat q̄ sic dicit in libro de tri. (loquēs de hmōi veritate). Hec credendo incipe percurre persiste ℨ si nō peruenturꝰ sciam: gratulabor: tn̄ profecturꝰ. Qui.n. pie infinita ꝓsequit: ℨ si nō cōtigat aliq̄n semper tn̄ ꝓficiet ꝓcedēdo. Sed ne te inferas in illud secretū: ℨ archanū interminabilis veritatis nō te imergas: sūmā intelligerie ꝓbēdere ꝓsumēs: sed intellige ꝓbēsibilia esse. ¶Quis ordo ℨ modus procedendi sit in hoc tempore. 9.

¶Ex premissis igitur euidenter apparet sapiētis intentionē circa duplicē veritatē diuinoꝝ debere versari: ℨ circa errores ꝛtrarios destruēdos: ad quaꝝ vnā inuestigatio rōnis ptingere pōt. alia vero oēm rōnis excedit idustriā. ¶Dico aūt duplicē veritatē diuinoꝝ. nō ex parte ipsius dei q̄ est vna ℨ simpler veritas: ſz ex parte cognitōis nostre q̄ ad diuina cognoscēda diuersimode se bz. Ad prime igit veritatis manifestationē p rationes demonstratiuas, quas aduersarius ꝛuincī possit, ꝓcedendū est. Sed q: tales rōes ad ſaz veritatē baberi nō pnt: nō bz eē ad hoc intentio vt aduersarius ratiōibus ꝛuincat: ſz vt eius rōnes quas ꝛtra veritatē bz soluant: cū veritati fidei rō nāli ꝛtrari eē nō possit (vt oſtēsū ē). ¶Singularis vero mod⁹ ca. 7. ꝛuincendi aduersariū cōtra hmōi veritatē: est ex auctoritate scripture diuinitus cōfirmata miraculis. Que.n. supra rationez humanā sūt nō credimus nisi deo reuelante. Sunt tn̄ ad hmōi veritatē manifestādā rōnes: aliq̄e vniuersales inducende ad fidelitū qdē exercitū ℨ solaciū: nō aūt ad aduersarios ꝛuincendos: q: ipsa rationum insufficientia eos magis in suo errore confirmaret dū estimarēt nos pp tā debiles rōnes veritati fidei ꝛsentire. ¶Nō ergo po di⁹ ope ro ꝓcedere intēdētes: ꝓm nitemur ad manifestationē illius veritatis quā fides ꝓfitetur. ℨ rō inuestigat. iducēdo rōes demōstratiuas ℨ ꝓbabiles. quaꝝ q̄dā ex libris philosophoꝝ ℨ sanctoꝝ collegim⁹ p q̄s veritas primis ꝛfirmet ℨ aduersarius cōuincat. ¶Deinde vt a mānifestioribꝰ nobis ad min⁹ mānifestos lib. 4.

sta fiāt ꝓcessus: ad illius veritatis mānifestationē ꝓcedemus q̄ rationē excedit soluentes rōnes aduersarioꝝ t rōnib⁹ ꝓbabilib⁹ t auctoritatib⁹ q̄m deus dederit veritatez fidei declarātes. ¶ Intēdēribus igit nobis p viā rōnis ꝓsequi ea q̄ de deo rō humana inuestigare pōt. ¶ Primo occurrit cōsideratio de his q̄ deo scōm seipsū quiescunt. ¶ Scēdo vero de ꝓcessu creaturaꝝ ab ipso. ¶ Tertio aūt de ordine creaturaruꝝ in ipsum sicut in finē. ¶ Inter ea vero que de deo scōm seipsum cōsiderāda sunt: premittendū ē quasi totius opis necessarium fundamentū: ꝯsideratio qua demōstratur deum ee. Quo non habito supposita oīa ꝯsideratio ō reb⁹ diuinis necessario tollit.

diui⁹ 3 phi. lib. h° 2°. li° 3°.

viqz ad ca. 15. exclu.

¶ De opinione dicentiū q̄ deum ee demōstrari non potest: cum sit per se notū. io.

con⁹ opi. fal. cui⁹ rationes recitat

¶ Hec aūt consideratio qua quis nititur ad demōstrādū deū ee supflua fortasse q̄busdā videbit: q̄ asserūt q̄ deū ee ꝑ se notū ē: ita q̄ eius cōtrariū cogitari nō possit. t sic deū ee demōstrari nō pōt. ¶ Q̄ q̄dē videt er bis: illa enim ꝑ se ee nota dicūtur que statim notis terminis cognoscunt sicut cognitio quid ē totū t quid est pars: statim cognoscit q̄ oē totū est maius sua parte: hmōi aūt est hoc quid dicimus deū ee. Nā noie dei intelligimus aliquid quo maius cogitari nō pōt. hoc aūt in intellectu formaī ab eo qui audit t intelligit nomen dei. vt sit saltē in intellectu iā deū ee oporteat. Nec potest in intellectu solū ee. nam q̄ in intellectu t in re est. maius est eo q̄ in solo intellectu est. Deo aūt nihil ee maius. vt ipsa noīs rō demōstrat. vnde restat q̄ deū ee ꝑ se notū est: quasi er ipsa significatiōe nominis manifestuz sit.

2 ¶ Itē cogitari quidē pōt q̄ aliquid sit q̄ nō possit cogitari nō ee: q̄ maius est eo dēter eo q̄ pōt cogitari nō ee. sic ergo deo aliqd maius cogitari posset si ipse posset cogitari nō ee: q̄ est cōtra rationē nominis. Relinquit igit q̄ deum ee ꝑ se notū est.

3 ¶ Adhuc propositiones illas oz ee notissimas ꝑ se in quibus idē de seipso predicatur. vt bō est bō. vel quez ꝑdicta in diffinitionibus subiectoꝝ includuntur. vt bō est animal. In deo autem hoc pre aliis inuenitur (vt infra ostenderur). q̄ suum esse ē sua essentia. ac si idem sit quod respondet ad questionem quid est t ad questionez an est. Si ergo cum dicitur deus est predicatum vel est idem subiecto vel saltem in diffinitione subiecti includitur. t ita deum ee per se notum erit. ca. 23.

4 ¶ Amplius que naturaliter sunt nota: ꝑ se cognoscuntur. non enim ad ea cognoscēda inquisitionis studio peruenitur. deū aūt esse naturaliter notum est. cum in deuz naturaliter desiderium hominis tendat sicut in vltimum finem. vt infra patebit. est igit per se notum deum esse.

5 ¶ Item illud per se notum oportet esse: quo omnia alia cognoscuntur. deus autez huiusmodi est. Sicut enim lux solis principium est omnis visibilis perceptionis: ita diuina lux omnis intelligibilis cognitionis principium est. cum sit in quo primum maxime lumen intelligibile inuenitur. oporteat igitur q̄ deum esse per se notuz sit. Et his igitur t similibus. aliqui opinātur deuz ee sic per se notum existere vt contrariuz mente cogitari non possit.

¶ Reprobatio premisse opinionis. t solutio rationum premissarum. Ca^m. xi.

¶ Predicta aūt opinio ꝓcessit partiz q̄dē ex ꝓsuetudine: que a pncipio hoīes assueti sūt nomē dei audire t iuocare. ꝓsuetudo aūt t ꝓcipue q̄ ē a pncipio viz nature obtinet. et quo cōtingit vt ea q̄bus a puericia minus ibuit. ita firmiter teneāt ac si eēnt naliter t ꝑ se nota. ¶ Partiz vero ꝓcigit ex eo q̄ nō discernit. q̄ ē notū ꝑ se notū. Nā simpliciter q̄dē deū ee ꝑ se notū ē. cū hoc ipsum q̄ deū ee sit suū ee. Sed q̄ hoc ipsum q̄ deū ee mēte cōcipe nō possumus remāet ignotū q̄ ad nos. Sic ee totū sua parte manifestū ē. ꝑ se notū ē simpliciter. Ei aūt q̄ rationē totius mēte nō ꝓcipiet. oporteret ee ignotū. Et sic fit vt ad ea q̄ sūt notissima rep̄sentāda intellect⁹ se habeat vt oculus ad nocturne ad solē (vt fo mete.). ¶ Nec oz vt ad pfectā cognitionē hui⁹ noīs deꝰ significatū dē. deū mā reē sit notū. (vt p⁹ rō itēdebat). Prio q̄dē rationem q̄ non oibus notum. est etiam concedenti

bus deū esse q deus sit id quo magis cogitari nō possit. cum multi antiquoꝝ mūdus istū dixerint deū esse. Nec etiā ex interpretationibus huius nominis deꝰ (quas Damascenus ponit) aliquid huiusmodi intelligi datur. ¶ Deinde qr dato q ab omnibus per hoc nomē deus intelligat. aliquid quo maius cogitari nō possit. non necesse erit aliquid eē quo maius cogitari nō pōt ut rex natura. Eodē enim modo necesse ē poni rē ⁊ nominis rationē. Et hoc aūt q men e cōcipitur. quod profertur hoc nomine. deus non sequitur deum esse nisi in intellectu. vnde nec oportebit id quod maiꝰ cogitari nō potest esse nisi in intellectu. ⁊ ex hoc non sequitur q sit aliquid in rex natura quo maius cogitari nō possit. ⁊ sic nullū inconueniens accidit ponentibus deum nō esse. Non enim inconuenies est quolibet dato vel in re. vel in intellectu aliquid maius cogitari posse nisi ei qui concedit esse aliquid quo maius cogitari nō possit ut rerum natura. ¶ Nec etiā oportet vt secunda ratio ꝓponebat deo posse aligd maius cogitari si potest cogitari nō esse. Nam q possit cogitari non esse. non ex imperfectione sui esse est. vel incertitudine. cum suum esse sit fm se manifestissimū. sed ex debilitate nostri intellectus. qui eum intueri nō pōt p seipm. sed effectibus eius. Et sic ad cognoscendū ipz esse. ratiocinādo ꝓducitur.

¶ Et quo ūt tertia rō soluit. Nā sicut nobis p se notū est. q totū sua pte sit maius. sic videntibus ipam diuinā essentiā p se notissimū est deū esse. et hoc esse sua essentia est suum esse. sed quia eius essentiā videre nō possumus. ad eius esse cognoscendum nō per seipsuz. sed per effectꝰ ꝓueniꝰ.

¶ Ad quartā etiā pz solutio. Si enim homo naturaliter deū cognoscit sicut naturaliter ipm desiderat. Desiderat aūt ipsum homo naturaliter inquantuz desiderat naturaliter beatitudinē. que est quedā similitudo diuine bonitatis. Sic igit nō oportet q deus ipse in se consideratus sit naturaliter notus hominī. sed similitudo ipsius. vnde oportet q per eius similitudines in effectibus repertas in cognitionem ipsius homo ratiocinando perueniet.

¶ Ad quintam etiam de facili pz solutio. Nam deus est quidem id quo omnia cognoscuntur. nō ita q̄ō alia nō cognoscant. nisi eo cognito sicut in principijs per se notis accidit. sed qnia per eius influentiā omnis causatur in nobis cognitio.

¶ De opinione dicentiū q̄ō deū ēē demōstrari nō pōt. sed sola fide tenetur. Ca. iii.

Opinio fuit rabymosi lib. 3°. cap. 6.

STautem quedam alioꝝ opinio predicte positioni cōtraria per quā etiam inutilis redderetur conatus ꝓbare intendentium deuz eē. ¶ Dicunt enim q deum eē nō potest per rationē inueniri sed p solam viam fidei ⁊ reuelationis ē acceptum. ¶ Ad hoc autem dicēdum quidaz ꝓpter debilitatē rationū quas aliqui inducebant ad probādum deum eē. ¶ Posset tamē hic error fulcimētum aliquod falso sibi assumere. ex quorūdam philosophoꝝ dictis qui ostēdūt in deo per rationem idē essentiā. ⁊ eē scilicet id quod respondetur ad quid est. ⁊ ad questionē an ē.

Via aūt rationis peruenirī nō potest vt sciatur de deo quid est. vnde nec ratione videtur posse demonstrari an deus sit.

Conclo erroris.

2 ¶ Item si principium ad demōstrādum an est fm artē philosophi oportet accipere quid significet nomen. ratio Ro significata per nomē est diffinitio fm philosophuz in quarto metaphisice. Nulla igit remanebit via ad demonstrandum deum esse remota diuine cētie vel q̄ditatis cognitiōe.

3 ¶ Item si demonstrationis principia a sensu cognitionis originez sumūt vt in posterioribus ostēditur ea que omnē sensum ⁊ sensibilia excedunt videtur indemonstrabilia eē. huiusmodi aūt est deum eē. est igitur indemonstrabile.

¶ Huiusmodi aūt scientie falsitas nobis ostēditur. ¶ Tum ex demonstrationis arte que ex effectibus causas concludere docet. ¶ Tū ex ipso scibilium ordine. Nā si nō sit aliqua scibilis substātia supra substātiaz sensibilē. nō erit aliqua scientia supra nālē. (vt dicit in quarto metaphisice). Tum ex philosophorum studio qui deū eē demonstrare conati sunt. ¶ Tum etiā apostolica Autate asserēte. Ro. prio. (Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta ꝓspiciunt).

Impro bario ꝓ dicti erroris.

Solo 1ē rōnis

Solo ⁊ cūde ra tionis.

Solo 3ē rōnis

Solo 4ē rōis.

Solo 5ē rōis.

Ca. iii. ꝓpi. ii.

Solo p̄ me rōis

Nec hoc dz mouere q̄ in deo idē est ēntia ⁊ eē. vt prima ratio proponebat. Nam hoc intelligitur de esse quo deus in seipso subsistit. quod nobis quale sit ignotum. est sicut eius essentia. non autem intelligit de esse quod significat compositionē intellectus. sic enim eē deum sub demonstratiōe cadit. duz ex rationibus demonstrationis mēs nostra inducit huiusmodi propositionē de deo formare qua exp̄imat deuz esse.

Solo secūde rationis.

¶ In rationibus aūt in quibus demōstratur deū eē non opz assumi pro medio diuinam ēntiā fine q̄ditatē. vt secūda rō ꝓponebat: sz loco q̄ditatis accipit ꝑ medio effectus sicut accidit in demōstrationibus. q̄ ⁊ ex hmōi effectu sumit ratio hui⁹ noīs deus. Nā oia diuina nomia imponunt vel ex remotiōe effectuum diuinorum ab ipo. vl ex aliqua habitudine dei ad suos effectus.

Solo 3ᵉ rōnis

¶ Patet ēt ex hoc q̄ ⁊ si deus sensibilia omnia ⁊ sensum excedat. ex⁹ tamē effectus ex quibus demōstratio sumit ad ꝓbandum deum esse sensibiles sunt. ⁊ sic nr̄a cognitio nis origo i sensu ē. ēt de his q̄ sēsū excedūt.

¶ Rationes ad ꝓbandū deum esse. 13.

Stenso igit ur q̄ non est vanum niti ad demōstrandum deum eē. procedamus ad ponēdum rationes quibus philosophi q̄z doctores catolici deum eē probauerūt. ¶ Primo aūt ponemus rōnes quibus Aristoteles ꝓcedit ad

Aristo. p² via ꝑ quā deū eē. ꝓbat ⁊ 8 phi. ter. cō. 28. ⁊ infra.

ꝓbandum deū eē qui hoc ꝓbare tēdit ex ꝑte motus duabus viis. ¶ Quaꝝ prima talis est. Oē quod mouet. ab alio mouet. ꝓz aūt sensu aliqd moueri vꝑuta solē. ḡ alio mouēte mouet. ¶ Aut ergo illud mouēs mouet aut nō. Si nō mouet. ḡ hāmꝰ ꝓpositū q̄ necesse ē ponere aliq̄d mouēs immobile. ⁊ hoc dicimꝰ deū. Si āt mouet. ergo ab alio mouēte mouetur. aut ergo est ꝓcedere in infinitū. aut est deuenire ad aliq̄d mouēs immobile. sz nō ē ꝓcedere in infinitum. ergo necesse ē ponere aliq̄d primū mouēs immobile.

ꝓbaᵒ pᵉ ꝓpōnis

¶ In hac aūt ꝓbatione sunt duę ꝓbationes ꝓbāde. s. q̄ oē motū mouet ab alio. ¶ Et q̄ in mouētibus ⁊ motis nō fit ꝓcedere in infinitū. ¶ Quoꝝ primum probat ꝑ bus tribus mōis. ¶ Primo sic. Si aliq̄d mouet seipsū: oz q̄ in se hēat ꝓncipium motus sui ut manifeste ab alio moueret. Oz ēt q̄ sit primꝰ motū s. q̄ moueat rōne sui ipsius ⁊ nō rōne cuiꝰ ptis sicut mouet a ial ꝑ motū pedis: sic eni totū ñ moueret a se iz a sua ꝑte: ⁊ una pars ab alia. ¶ Oz ēt ipsū diuisibile esse ⁊ hēre partes. cū oē q̄d mouet sit diuisibile. (vt probatur i. vi. ꝓbicoruz). Dein suppositis sic arguit. Hoc q̄d a seipso ponitur moueri est primo motū: ergo ad quietem vnius partis eius nō sequitur quies totius. Si eni quiesceēte una parte alia pars eius moueret: tunc ipsum totum nō esset primo motū: sed pars eius que mouetur alia quiescente. nihil aūt q̄d quiescit quiescēte alio mouet a seipso. Cuius enim quies ad quietem sequitur alterius: oz q̄ motus ad motū alterius sequatur: ⁊ sic nō mouetur a seipō: ergo hoc q̄d ponebat a seipso moueri nō mouetur a se ipso necesse est ergo oē quod mouetur: ab alio moueri. ¶ Nec obuiat huic rōi q̄ fortē aliquis posset dicere q̄ eius quod ponit mouere se. ꝑsuz pars nō pōt quiescere. Et itez q̄ ꝑtis nō est qescere vl moueri nisi ꝑ accidēs: vt Auicēna calūniat: q̄ vis rōis i hoc ꝓsistit: q̄ si aliquis seipsū moueat primo ⁊ ꝑ se ñ rōne partiū: oz q̄ suū moueri ñ dependeat ab aliquo. moueri aūt ipsius diuisibilis sicut ⁊ eiꝰ esse dependeat a ꝑtibus: ⁊ sic nō pōt seipsuz mouere primo ⁊ per se.

br. 8. phi. ter. cō. 17. ⁊ infra.

¶ Nō requirit ḡ ad veritatez ꝓditiōalis iducte: q̄ supponat ꝑtē mouētis seipsū qescere q̄fi q̄dā verū absolute: sz oz hāc ꝓditiōalē eē verā: q̄ si qesceret pes q̄ qesceret totum: que quidem potest esse vera etiaz si ancedens sit ipossibile: sicut ista cōditionalis ē vera: si hō ē asinus: ē irrationalis.

obiectō Rñ.

Auicē.

2 ¶ Secōo ꝓbat ꝑ iductionē sic. Oē quod mouet ꝑ accidēs: ñ mouet a seipō: nec mouet ad motū alterius. ¶ Sisr neq̄z q̄d mouet ꝑ violēniā vt manifestū ē neq̄z q̄d mouētur ꝑ nām vt ex se mota: fiē a alia q̄ ꝓstat ab alia moueri. Nec itez q̄ mouent ꝑ ndz vt grauia ⁊ leuia: q̄ hec mouent a generāte ⁊ remouēte ꝓhibēte. Oē aūt q̄d mouet aut mouet ꝑ se: aut ꝑ accidēs. Si ꝑ se: vel ꝑ violēniam: vel ꝑ nām: ⁊ hoc vel motū ex se vt ial vl nō motū ex se: vt graue ⁊ leue: ergo oē quod mouetur ab alio mouetur.

¶ Tertio ꝓbat sic. Nihil idē est simul in actu ⁊ in potētia respectu eiusdē. sed oē qđ mouetur inquātum ḣuiusmodi est in potē tia. qz motus est actus existentis in potēti am ſm q̄ huiusmodi. oē autē qđ mouet ē in actu inquātū hmōi. qz nihil agit nisi ſm q̄ est in actu. ergo nihil est respectu eiusdē actu mouēs ⁊ motum. ⁊ sic nihil mouet se ipm. ¶ Sciēdū aūt q̄ ꝑplato qui posuit oē mouens moueri cōiue accepit nomen motus quā Aristoles. Aristoteles eni pro prie accipit motū ſm q̄ est actus existētis in potētia ſm q̄ huiusmodi. qualiter non est nisi diuisibilū ⁊ corꝑ. (vt ꝓbat in. 6. ꝓbilicoꝝ). Scōm ꝑplatonē aūt mouēs se ipsum nō est corꝑ. Accipiebat eni motū pro qualibet opatiōe. ita q̄ itelligere ⁊ operari sit quoddā moueri. quē etiaz modū locūdi. (Aristo. tāgit in tertio de aia). Secundū hoc ergo dicebat primū mouēs seipsuz mouere. q̄ itelligit se ⁊ vult vt amat se: quod in aliquo nō repugnat rōnib⁹. Aristo. Nihil eniz differt deuenire ad aliqđ. ꝑmum qđ mouet se ſm ꝑplatonē. ⁊ deuenire ad primū quod oino sit imobile scōm Ari. ¶ Aliā aūt ꝓpositionē. s. q̄ in mouentibus ⁊ motis non sit ꝓcedere in infinitum ꝓbatur tribus rōnibus. ¶ Quaꝝ prima talis est. Si in motoribus ⁊ motis procedi tur in infinitū: opz omnia huiusmodi infinita corꝑa esse. quia oē qđ mouet est diuisibile ⁊ corꝑus. (vt ꝓbatur in. 6. ꝓbilicoꝝ). oē aūt corꝑus quod mouet motū simul dum mouet mouetur: ergo oia ista infinita simul mouēt dum vnum eoꝝ mouetur. sed vnum eoꝝ cum sit finitum mouetur tē pore finito. ergo oia illa infinita mouentur tēpore finito. hoc aūt est impossibile: ergo impossibile est q̄ motoribus ⁊ motis procedatur in infinitū. Qđ aūt sit impossibile q̄ infinita ꝑdicta moueantur tempore finito sic ꝓbat. Mouēs ⁊ motū oportet esse simul vt ꝓbat inducēdo in singulis speciebꝰ motus. sed corꝑa nō possūt simul esse nisi ꝑ cōtinuitatē vel cōtiguationē: cum ergo omnia predicta mouentia ⁊ mota sint corꝑa vt ꝓbatum est: oportet q̄ sint quasi vnum mobile per continuationez vel cōtiguationem: ⁊ sic vnum infinitū mouebit tpe finito. qđ ē impossibile vt ꝓbat. 6. ꝓbicoꝝ

Bro bꝝ 8o. ꝓbi. ter. cō. 40.

Tertu. cō. 28. hoc idē dicit cōmenta. l. 8. ꝓbi. cō. 40. ꝓba. 2ę ꝓpōnis ꝓpria rō.

Tertu.

Bro bꝝ l. 7. ꝓbi. ter. 2. 6. ⁊ infra. vsqz ad 18.

¶ Secūda ratio ad idem ꝓbandū talis ē. In mouētibus ⁊ motis ordinatis. quoꝝ. s. vnum per ordinē ab alio mouetur. hoc ne cesse est inueniri q̄ remoto primo mouēte vel cessante a motione nullū alioꝝ mouebit: neqz mouebitur. qui primum est causa mouendi omnibus aliis. sed si sint mouentia ⁊ mota per ordinem in infinitū. nō erit aliquod primū mouens. sed omnia erunt quasi media mouētia: ergo nullū aliorꝝ poterit moueri: ⁊ sic nihil mouebit in mūdo. 2ª ratio. Bro bꝝ i. 8. ꝓbi. ter. cō. 34.

¶ Tertia probatio in idem redit nisi q̄ est ordine transmutato incipiēdo. s. a supiori. ⁊ est talis. Id quod mouet istrumētaliter non potest mouere nisi sit aliquid quod priꝰcipaliter moueat: sed si infinitum procedatur in mouentibus ⁊ motis. oia erūt quasi istrumētalr mouēntia q̄ ponētur sicut mouēntia mota. nihil aūt erit sicut ꝓncipale mouens: ergo nihil mouebit. Et sic patz ꝓbatio vtriusqz ꝓpositionis q̄ supponebat in ꝑma demonstrationis via. qua ꝓbat Arist. esse primum motorē immobilē. ¶ Scōa via talis est. Si oē mouens mouet: aut ꝫ propositio est vera per se. aut ꝑ accidens. ¶ Si ꝑ accns ergo nō est necessaria. Qđ eni est per accidens vez. non est necessariū contingens est ergo nullū mouēs moueri. sed si mouēs nō mouet non mouet. vt aduersarius dicit. ergo cōtingēs est nihil moueri. nā si nihil mouet. nihil mouebit. hoc aūt ꝫ Ari. ꝓ impossibili. q̄. s. aliquādo nullus mot⁹ fit. ergo primū nō fuit ꝓtingēs. qz ex falso ꝓtingenti non sequit falsū impossibile ⁊ sic ꝫ ꝓpositio. Oē mouens mouet non fuit ꝑ accidens vera. ¶ Itez si aliq̄ duo sūt iūcta ꝑ accidens in aliquo. ⁊ vnū illoꝝ inuenitur sine altero ꝓbabile est q̄ alterꝝ absqz illo inueniri possit: sicut si albuz ⁊ musicuz inueniuntur in sorte. ⁊ in platone inuenitur musicum absqz albo. probabile est q̄ in aliquo alio possit inueniri albū absqz musico Si igitur mouens ⁊ motū coniungunt in aliquo per accidens. motū aūt inuenitur in aliquo absqz eo q̄ moueat. ꝓbabile est q̄ mouens inueniat absqz eo q̄ moueatur. ¶ Nec contra hoc potest fieri instātia de duobus. quoꝝ vnū ab altero dependet. sed non econuerso. vt ꝑz de substātia ⁊ accidēte. hec eni non coniūguntꝰ ꝑ se. sed ꝑ acci

2ª ratio. Bro bꝝ i. 8. ꝓbi. ter. cō. 35.

2ª via. Bro bꝝ ꝓbi. ter. co. 36

9o. ꝓbi. tertia. cō. 3

ter. 38. dens. ℣ Si aũt ꝓdicta ꝓpositio est vera ꝑ
ℭ infra i se, sitr segtur impossibile vel incõueniẽs. qz
8°. phi. vel opz q̃ mouens moueatur eadez specie
motus qua mouet: vel alia. ℣ Si eadẽ. er
go oportebit q̃ alterans alteretur. ℭ vlteri
us q̃ sanans sanetur. ℭ q̃ docẽs doceatur
etiã sm eandẽ sciam. hoc aũt est impossibi
le. nam docentez necesse est habere scientiã
addiscentem Vo necesse est nõ hre. ℭ sic idẽ
habebit ab eodez. ℭ nõ habebit. qõ est im
possibile. ℣ Si autem sm aliam speciem
motus moueat. ita. scilicet q̃ alterãs mo
ueatur sm locũ. ℭ mouens sm locum au
geatur. ℭ sic de aliis cum sint finita genera
ℭ species motus. sequetur q̃ non sit abire
in infinitũ. ℭ sic erit aliquod primum mo
uens quod non mouetur ab alio. Nisi for
te aliquis dicat q̃ fiat reflexio. hoc modo
q̃ completis omnibus generibus ℭ specie
bus motus. iterum oporteat redire ad pri
mum. vt si mouens sm locum alteretur. ℭ
alterãs augeat ite̊ augẽs moueat fz locũ
Sed ex hoc sequeret idẽ quod pri⁹. s. quod
id quod mouet sm aliquam speciem mo
tus sm eandem moueatur nõ immediate
sed mediate. ℣ Relingtur ergo q̃ oportet
ponere aliquod primũ. qõ primũ quod nõ
moueat ab aliquo exteriori. ℣ Quia Vo
hoc habito. scilicet q̃ sit primum mouens
quod non moueatur ab aliquo exteriori nõ
sequitur q̃ sit penitus immobile. Ideo vl
terius procedit Aristo. dicendo q̃ hoc po
test esse dupliciter. Vno modo ita q̃ illud
primum sit penitus immobile. quo posito
haberur propositum. scilicet quod sit aliqõ
primus mouens immobile. Alio modo q̃
illud primũ moueatur a se. ℭ hoc videt ꝓ
babile. qz quod est per se. semper est prius
eo q̃ est ꝑ aliud. vnde ℭ in motis pmũ mo
tum rõnabile ẽ ꝑ seipz moueri nõ ab alio.
℣ Sed hoc dato. ite̊ idez sequet. Nõ. n.
3n. 8°. põt dici q̃ mouens seipsum totũ moueat
phi. ter. toto. qz sic sequerent predicta incõuenien-
cõ. 40. tia. scz q̃ aliquis simul doceret ℭ doceret.
℣ Et similiter in alijs motibus. ℣ Et ite
rum q̃ aliqd simul esset in actu ℭ in poten
tia. nã mouens inq̃tũ huiusmodi est actu.
motũ Vo in potentia. ℣ Relingt ꝫ q̃ vna
pars eius ẽ mouẽs tm ℭ altera mota. ℭ sic
bt idez qõ ꝓpo. s. q̃ aliqd sit mouẽs imobi
le. ℣ Nõ aũt põt dici q̃ vtraq̃z pars mo vbi sup.
ueat: ita q̃ vna ab alia: nez qõ vna ꝑs mo ter. cõ.
ueat seipaz. ℭ moueat altera: neq̃z q̃ totũ 41.
moueat ptẽ: neq̃z q̃ ꝑs moueat totũ: qz se
querent ꝑmissa inconuenientia. s. q̃ aliqd sit
moueret ℭ mouerent scõm eãdẽ spẽz mo
tus: ℭ q̃ fit esse i potẽtia ℭ actu: ℭ vlterius
q̃ totũ nõ eẽt ꝑ mouẽs se: sed rõe partis.
Relingtur ergo q̃ mouẽtis seipsũ: oz vnã
partẽ eẽ imobilẽ ℭ mouentẽ aliã partem.
℣ Sz qz i mouẽtibus se q̃ sunt apud nos vbi sup.
. s. i alijs: ꝑ mouẽs sez alia: ℭ si fit imo ter. cõ.
bilis ꝑ se: mouet nõ ꝑ accidẽs ideo vlteri⁹ 45.
oñdit q̃ ꝑmi mouẽtis seipsum: ꝑ mouẽs
nõ mouet neq̃z ꝑ se neq̃z ꝑ accidẽs. mouẽ
tia. n. se q̃ sũt apud nos. s. aialia cũ sint cor
ruptibilia pars mouẽs in eis mouet ꝑ ac
cidẽs necesse ẽ aũt mouẽtia se corruptibi
lia reduci ad aliqõ ꝑmuz mouẽs se qõ sit
sẽpiternũ: necesse ergo ẽ aliquẽ motorẽ eẽ
alicuius mouẽtis seipsũ q̃ neq̃z ꝑ se neq̃z ꝑ
accidẽs moueat. ℣ Qõ aũt necesse sit se vbi sup.
cũdũ suã positionẽ. aliqõ mouẽs seipsũ sẽ ter. 46.
piternũ eẽ ꝓz. ℣ Si. n. mot⁹ ẽ sẽpitern⁹ vt ℭ infra.
ipe supponit: oz qõ generatio mouẽtiũ se
ipa q̃ sunt gñabilia ℭ corruptibilia sit ꝑpe
tua: sed hꝰ ꝑpetuitatis nõ põt eẽ cã aliqõ
ipoz mouẽtiũ se: qz nõ sp ẽ: nec simul oia:
tũ qz infinita esset: tũ qz nõ sunt fit. Reliqui
tur ergo qõ oz eẽ aliqõ mouens seipsuz ꝑ
petuũ: qõ causat ꝑpetuitatẽ generatiõis i
bis inferioribus mouẽtibus se: ℭ sic motor
eꝰ nõ mouet nz ꝑ se nz ꝑ accidẽs. ℣ Itẽ. i vbi sup.
mouẽtibꝰ se videmꝰ qõ aliq̃ iciũt õ nouo ter. 50.
moueri ꝓp aliõ motũ q̃ ñ mouent a seipo ℭ infra.
siẽ aial cũ excitat a sõno: digesto cibo aut
aere alterato: q̃ gdẽ motu ipe motor mo
uẽs seipsũ mouet ꝑ accidens. ℣ Et q̃ põt
accipi qõ nullũ mouẽs seipsum mouetur
semper: cuius motor mouetur per se vel ꝑ
accidẽs. ꝑmũ mouẽs seipsũ mouet semper
al nõ posset eẽ motus sempiternus: cũ om
nis alius motus a motu primi mouẽtis se
ipsum cãeat. Reliquit igit quod primũ mo
uens seipsum mouetur a motore qui mo
mouetur neq̃z per se neque per accidens.
℣ Nec ẽ cõtra hãc rõez: qõ motores ise vbi sup.
riores orbiũ mouent motũ sempiternum. ter. 51. ℭ
ℭ tamen dicunt moueri ꝑ accidens q: dñr infra.
moueri ꝑ accidens nõ rõne sui ipsoruz. sed

rationē suox mobiliū que sequunt motum
supioris orbis. ℣ Sed qr deus nō est pars
li° in° aliciuus mouentis seipsum: vlterius (Ari.
ser.cō. i sua methaphysica) inuestigat et hoc mo
36. tore qui est pars mouentis seipsum: alium
motorē separatū oino qui est deus. Cuz.n.
omne mouens seipsum moueatur per ap-
petitū: oz q; motor qui est pars mouentis
seipsum moueat propter appetitū alicuius
appetibilis: qđ est eo superius in moūdo.
ná appetens est quodāmodo mouens mo-
tum. appetibile aūt est mouens oino non
motū: oz igitur eē primū motorē separatū
p° obiec- oino imobilē qui dē est. ℣ Predictos aūt
tio cō- processus duo videntur infirmare. ℣ Quo
tra pre- rum primū est q; procedunt et suppositiōe
dicta. eternitatis motus: quod apud catholicos
¶°. supponi eē falsum. ℣ Et ad hoc dicendū
q; via efficacissima ad probandū deū eē: est
et suppositiōe eternitatis mundi: qua posi-
ta vt eē manifestū qđ deus sit. Ná si mū
dus t motus de nouo incepit: planū est q;
oz poni aliquā causam que de nouo produ
cat mūdū t motū: qr eē qđ de nouo fit ab
aliquo innouatore oz sumere originem: cuz
nihil educat se de potētia in actū vel de nō
2° obiec- eē in eē. ℣ Secōm est qđ supponit in predi
tio cō- ctis demonstrationibus primū motū. s. cor
tra pre- pus celeste eē motū ex se: et quo sequit ipsū
dicta. eē aiatū: qđ a multis nō concedit. ℣ Et ad
¶°. hoc dicendū est: qđ si primū mouens non
ponitur motū ex se: oz q; moueat imedia-
te a penitus immobili. Vnde etiā Ari. sub
diuisione hanc conclusionem inducit: qđ. s.
oporteat vel statim deuenire ad primū mo
uens immobile separatuz: vel ad mouens
seipsum: et quo statim deuenit ad mouens
ter. 2. 6. primū imobile separatū. ℣ Procedit autē
phus alia (via in. 2. methaphi.) ad ostēdēdū
nō posse procedi in infinitū in causis efficiē
tibus: sed eē deuenire ad vnā causam pri-
mā: et hanc dicimus deū. et hec via talis ē.
In oīb° causis efficiētib° ordinatis. p̄m ē cā
medii. t medii ē cā vltimi: siue sit vnū siue
sint plura media. remota aūt cā: remouet
id cui° ē cā ergo remoto p° mediū cā eē nō
poterit: sed si procedat in causis efficientibus
i infinitū nulla causa erit p̄a: ergo oēs alie
tollent: q̄ fūt: medie. hoc aūt ē mānifeste fal-
sū: ergo oz pōere primā cāz efficiētē eē. q; de
us ē. ℣ Nō ēt t alia rō. colligi et verbis
(Ari. i. 2. lib. methaphi). Ondit.n. ibi q; ea q̄ Terti.
sūt marie vera sūt t marie entis. (In q̄rto co. 4.
ēt methaphi). ondit eē aliqd maxime vez. et Terti.
hoc q; videm° duoz falsoz vnū altero esse co. 8.
magis falsū. vñ oz vt altez sit ēt altero veri
us: hoc aūt ē fz approximationē ad id qđ ē
simplr t marie vez. ℣ Et qb° cōcludi pōt
vlteri° eē aliqd q; ē marie ens: et hoc dicim°
deū. Adhuc ēt iduit a (Damas. alia rō sūp- Dām.
ta et rex gubernatōe. quā ēt inuit p̄m. in li° p°
fo phyficoz). Et ē talis. impossibile ē aliq̄ ca°. 5.
cōtraria t dissonātia i vnū ordiné cōcorda com ē.
re semp vel plurics. nisi alicui° gubernatio cōmen-
ne: et q̄ oibus t singulis tribuit: vt ad cer- to. 75.
tū finē tēdāt: sed i mūdo videm° res diuer cir. p̄n.
sas naturas in vnū ordiné concordare: nō cōmen.
vt raro t a casu: sed vt semper vel in maio
ri parte: oz ergo eē aliquid cuius prouiden
tia mundus gubernet: et hoc dicimus deū.
¶ Oz ad cognitionem dei oporteat vti via
remotionis. 14.

Stenso igit q; est aliqđ pri-
mū ens: qđ deū dicim°: oz ei°
ꝓditōes inuestigare. ℣ Est aūt
via remotōis vtēdū p̄cipue i
ꝓfectatōe diuie subē. Ná diuia subā cēm
formā quā itellect° noster attigit: sua imēsi
tate excedit: t sic ipsā apphēdere nō possu-
mus cognoscēdo qd ē: sz aliq̄ē ei° habem°
noticiā cognoscēdo qd nō ē. Tāto.n. ei° no
ticie magis approximam°. q̄nto plura p
itellectū nostz ab eo poterim° remouere: tā
to.n. vnūqđq; pfect° cognoscim° q̄ꝰ drias
ei° ad alia pleni° ituemur: bz.n. res vnāqq;
in seipsa eē ꝑpriū ab oīb° alijs distinctū.
℣ Vñt i reb° q̄z diffinitōes cognoscim°.
¶ Primo eas i q̄e collocam° p qđ scim°
i cōi qd ē: t postmodū drias addim°: qb° a
reb° alijs distinguat: t sic perficit subē rei
ꝓpria noticia. ℣ Sz qr i ꝓfectatōe subē
diuine nō possum° accipē qd quasi genus.
℣ Nec distinctionē eius ab alijs reb° per
affirmatiuas drias accipe possumus: oz eā
accipe p drias negatiuas. Sicut aūt i affir
matiuis drijs vna aliā cōtrahit: t magis
ad ꝓpriā designationē rei appropinqt: sm
q; a plurib° differi facit ita vna drīa negati
ua p aliā ꝓbit: q̄ a pluribus differre facit.

¶ Sicut si dicamus deū non esse accidēs per hoc q̄ ab omnibus accidētibus distinguit. ¶ Deinde si addamus ipsum nō esse corpus: distinguemus ipsuz etiaz ab aliquibus substantijs: et sic p ordinē ab omni eo quod est preter ipsum per negationes huiusmodi distinguet: et tūc de suba eius erit propria cōsideratio: cū cognoscet: vt ab oibus distinctus. nō tamē erit pfecta cognitio: qz nō cognoscet quid in se sit. ¶ Ad p cedendū igit circa dei cognitionē per viaz remotionis accipiamus principium id qđ ex superioribus iam monstratum est. s. q deus sit oino immobilis qđ etiā auctoritas sacre scripture cōfirmat. (Dr̄. n. Malach. iij. Ego deus et non mutor. ¶ Jac. i. Apud quem non est transmutatio. ¶ Numer. xxiij. Nō ē de⁹ quasi hō vt mutet). ¶ Qđ deus sit eternus. 15.

Auctō. sac. scr.

EX hoc autem apparet vlterius deū eē eternuz. ¶ Nā omne qđ incipit eē vel desinit: per motum vel mutationē hoc patitur: Ostensum autem est deuz eē omnino immutabilem: est igitur eternus carens p̄incipio et fine.

2 ¶ Item illa sola tempore mensurant que mouent: eo q̄ tempus est numerus motꝰ (vt patet in quarto phisicorum) deus aūt est oino ab motu (vt iam probatū est) tempore igitur non mensurat: igitur in ipo nō est prius vel posterius accipere: nō ergo habet esse post non esse: nec nō esse post eē potest habere: nec aliqua successio in eē ipsius inueniri potest: quia hec sine tempore intelligi non possunt: esse igitur carens principio et fine: totum esse suum simul habēs in quo ratio eternitatis consistit.

ter. co. 98. cap. 13.

3 ¶ Adhuc si deus aliquando non fuit et postmodum fuit ab aliquo eductus est de non esse in esse: non autem a se ipso: quia quod non est non potest aliquid agere. Si autez ab alio illud est prius eo (ostensuz est autez) deum esse primam causam: nō igit esse incepit. vnde nec eē desinet: quia quod semper fuit habet virtutez semper essendi: est igitur eternus.

4 ¶ Amp̄. videmus in mūdo quedaz que sunt possibilia esse et non esse: scilicet generabilia et corruptibilia. omne aūt qđ est possibile eē: causā hz: qz cū de se equaliter se habeat ad duo. s. eē et nō eē: oz si ei appropriet eē qđ hoc fit et aliqua cā: sed in causis nō est ꝓcedere in infinitū (vt supra probatū ē per rationē Ari.) ergo oz ponere aliqd qđ sit necesse eē. oē aūt necessariū vel hz causā sue necessitatis aliunde: vel nō: sed ē per se ipsum necessariū: nō est aūt ꝓcedere in infinitum in necessarijs que hāt causam sue necessitatis aliunde: ergo oz ponere aliqđ primū necessariū qđ ē p seipsum necessarium: et hoc est deus cū sit prima causa vt dictū ē: igit deus eternus ē: cū oē necessariū per se sit eternum. cap. 13.

5 ¶ Ostēdit ēt Ari. ex sempiternitate temporis sempiternitatē motus: et quo iterꝰ ostēdit sempiternitatē substātie mouentis. prima aūt substantia mouēs deus ē: ē igit sempiternus: negata. n. sempiternitate temporis et motus: adhuc remanet ratio ad sempiternitatē substātie. nā si motus icepit: oz quod ab aliquo mouēte icepit: q̄ si iceperit ab aliquo agēte icepit: et sic vt i infinitū ibitur: vel deuenīet ad aliqd quod nō incepit. ¶ Huic autem veritati diuina auctoritas testimoniū perhibet. (Dñs ps. Tu autem domine in eternum permanes.) Et ad. in (Tu aūt idē ipse es: et anni tui nō deficiēt.) ¶ Qđ in deo nō est potentia passiua sed est actus purus. 16.

Auctō. sac. scr.

IAutez deus eternus ē necesse ē ipsū nō eē i potētia. ¶ Oē. n. id i cuius substātia admiscet potētia secundū id qđ hz de potētia pōt nō eē: qz qđ pōt eē: pōt nō eē. deus aūt secōm se nō pōt non esse: cum sit sempiternus: in deo igitur non est potentia ad esse.

2 ¶ Adhuc quamuis id quod quādoq̄z est in potentia quādoq̄z actu: prius sit tempore in potentia q̄ in actu: tamen simpliciter actus est prior potentia: quia potentia non educit se in actum: sed oportet quod educatur in actum per aliquid quod sit actu. omne igitur quod est aliquo modo in potētia habet aliquid prius se. deus autem est primuz ens: et prima causa (vt ex supradictis pz) nō igit hz in se aliqđ potētie admixtū.

3 ¶ Jtē id quod est per se necesse eē: nullo modo est possibile eē: qz quod est per se ne cesse eē: nō habet causam. Omne aūt qđ ē possibile esse: habet causam (vt supra osten sum est). Deuz autem per se est necesse eē: nullo igitur modo ē possibile eē: nihil ergo potentie in sua substantia inuenitur.

4 ¶ Jtem vnūquodqz agit scōm quod est actu: quod igitur non est totus actus nō to to se agit: sed alio sui. quod autez nō toto se agit nō est primū agēs: agit enim alicuius participatione non per essentiā suā: primum igitur agens qđ est deus nullam bz potentiam admixtaz: sed est actus purus.

5 ¶ Adhuc vnūquodqz sicut natum ē age re inquantum est actu: ita natuz est pati inquantū est potentia. nā motus est actus in potēta existentis: sed deus est oino impassibilis: ac immutabilis: vt patet ex pdictis: nihil ergo habet de potētia. scilicet passiua.

6 ¶ Jtē videm9 aliquid eē in mūdo qđ exit de potentia in actū. nō aūt educit se de potentia in actū: qz qđ est potentia nondum est. vnde nec agere pōt: ergo oz esse aliquid aliud prius quo educaf de potentia i actū. Et ita ex: si hoc est etiens de potēta i actū: oz ante hoc aliqd aliud poni quo reducaf i actū. hoc aūt infinitū procedere nō pōt: ergo oz deuenire ad aliquid qđ ē tātū actu: t nullo mō in potēta: t hoc dicim9 deum.

¶ Qđ deus non est materia. 17.

Pparet ēt ex hoc deum nō esse materiam. ¶ Quia materia id qđ est in potentia est.

2 ¶ Jte materia nō est agendi principiuz. vnde efficiens t materia in idē nō incidūt sm pbm. deo aūt conuenit esse primaz causam effectiuam rerum vt supra dictuz est: ipse igitur materia non est.

3 ¶ Amp. sequit res naturales casu existere bis qui in materiā oia reducebant sicut in causaz primā: cōtra quos agit (i 2o phy sicox) si igit deus qui est prima cā sit causa materialis rex: sequit oia a casu existere.

Tertu. co. 77.

4 ¶ Jtē materia nō fit cā alicuius in actu nisi sm q alteraf t mutaf: si igit deus ē im mobilis vt probatū est: nullo mō pōt eē rerū cā per modū materie. ¶ Hanc aūt ve ritatē fides catholica cōfitef que deū nō de sua substantia: sed de nihilo asserit cuncta creasse. ¶ In hoc aūt isaias (Dauid de di uinato) cōfundit q ausus dicere deū eē idē quod prima materia: et hoc q si non esset idem oporteret differre ea aliquibus differentiis: et sic nō esset simplicia. nam in eo quod per differentiā ab alio differt ipsa differentia compositionem facit. hoc aūt proceslit ex ignorantia qua nescivit quid inter differentiā t diuersitatē interfit. Differēs enim (vt in. 1. metaphisice: determinat) dr ad aliqd. nā oē differēs aliq ē differēs. diuersum autē aliquid absolute dicitur ex hoc q non est idē. Differentia igitur i his querenda est que in aliquo conueniunt: oz enim aliquid in eis assignari scōm qđ differant: sicut due species conueniūt in genere. vnde oportet q differentiis distinguaf. In his autem que in nullo conueniunt nō querendum quo differāt: sed seipsis diuersa sunt: sic enim t oppositе differentie ab invicem distinguuntur: non enim participāt genus quasi partem sue essentie: t ideo nō est querendū quibus differant. seipsis enī diuersa sūt. Sic ēt deus t materia prima distinguunf: quoz vnum est actus purus: aliū potēta pura. ñ nullo cōuenientia habites.

¶ Qđ in deo nulla sit compositio. 18.

Ex premissis autez concludi potest q in deo nulla sit compositio. ¶ Nam in omni composito oportet esse actum t potentiā: non enim plura possunt simpliciter fieri vnū nisi aliquid ibi sit actus t aliquid potentia. Que enim actu sunt nō vniuntur nisi quasi colligata vel sicut congregata: que non sunt vnum simpliciter: in quibus etiam ipse partes congregate sunt sicut potentia respectu vnionis. sunt enim vnite in actu postq̄ fuerint in potentia habites. in deo autem nulla est potentia: nō ē igitur in eo aliqua compositio.

2 ¶ Item omne compositum in posterius ē suis componentibus. primuz enim ens qđ deus est ex nullis compositum est.

3 ¶ Adhuc omne compositum est potēta dissolubile quantum est ex ratione compositionis: licet in quibusdaz sit aliquid aliud

Tertu. de fecundus alexandrū qui fecit li bruz de mā vbi ꝓbare conatur oia esse vnuz in mā. Tertu. co. 12.

dissolutioni repugnane. quod autem ē dissolubile: est in potentia ad non esse: qō deo non competit: cum sit per se necesse esse: nō est ergo in eo aliqua compositio.

4 ¶ Amp. ois ꝓpō idiget aliquo ꝓponēte. si n. ꝓpositio ē: er plurib⁹ est: q aūt scōm se sunt plura i vnū nō cōueniūt nisi ab aliquo ꝓponēte vnirent. si igit ꝓpositus eēt deus haberet ꝓponētez: nō enim ipse seipsuz cōponere posset: quia nihil ē causa sui ipsius: esset enim prius seipso: quod est impossibile: componens autem est cā efficiēs ꝓpositi: ergo deus haberet causaz efficiētez: et sic nō eēt cā prima: quod supra habitum est.

5 ¶ Item in quolibet genere tanto aliqd est nobilius quanto simplicius: sicut in genere calidi ignis qui non bz aliquā permixtionem frigidi: qō igit est in fine nobilitatis oium essentiū: oportet eē in fine simplicitatis: hoc aūt qō ē i fine nobilitatis oiuz essentiā dicim⁹ deū cū sit p⁹ cā: cā. n. ē nobilior effectu: nulla igit ꝓpō ei accidere pōt.

6 ¶ Preterea in omni ꝓposito bonum nō est bu⁹ vel illi⁹ partis sed totius: et dico bonū scōm illā bonitatez que propria totius et pfectio eius: nā partes sunt ipfecte respectu totius: ficē partes hois nō sūt bō: partes n. numeri senarij: nō būt pfectionē senarij. ¶ Et similiter partes linee non perueniūt ad perfectionem mensure: qui in tota linea inuenitur: si ergo deus est ꝓpositus: perfectio et bonitas eius propria inuenitur in toto: nō autez in aliq eius partiū: et sic nō erit in eo pure id bonum quod est propriuz ei: non est ergo ipse primū et summū bonum.

7 ¶ Itē aī oēm multitudinē oz inuenire vnitatē: in oi aūt ꝓposito ē multitudo: igit oz id qō ē aī oia. s. deū oi ꝓpōne carere.

¶ Oō in deo nihil est violentum neqz preternaturam. 19.

Ex hoc autem concluditur q in deo nihil potest eē violentū neqz extra naturam. ¶ Omne. n. id i quo aliquid violentū et ꝑter naturā inuenit: aliqd sibi additū bz. nā qō ē de substantia rei non potest eē violentum neqz ꝑternām.

2 Amp. necessitas coactōis ē necessitas ex alio vel ab alio. i deo aūt nō ē necessitas ex alio: sed ē p seipsum necessariū et cā necessitatis alijs: igit in eo nihil est coactuz.

3 ¶ Adhuc vtrūqz ē aliqd violētū ibi pōt eē aliqd ꝑter illō qō rei p se cōuenit: nam violentū ꝓtrariat ei qō ē fin naturā: sed i deo non est possibile aliquid esse ꝑter id quod secundum se ei conuenit: cum secundum se sit necesse esse vt ostensum est: non potest igitur in eo esse aliquid violentum.

4 ¶ Itē omne i quo ē aliquid violentū: vt innāle: natū est moueri ab alio: nā violentum est cuius principiū ē extra: nil conferē te vim passe. ¶ Deus aūt est omnino immobilis vt ostensum est. igitur non potest in eo eē aliquid violentum vel innaturale.

¶ Oō deus non est corpus. 20.

Ex predictis autez ostēditur q deus nō est corpus. ¶ Oē est corp⁹ cū sit cōtinuū cōposituz ē et ptes habens: deus autem non est compositus vt ostensuz est: igitur corpus non est.

2 ¶ Preterea oē quātuz ē aliq mō i potētia: nā ꝓtinuū ē potētia diuisibile i ifinitū: numer⁹ aūt i infinitū ē augmētabilis. oē aūt corpus ē quatū: g oē corp⁹ ē i potētia: deus aūt non est i potentia: sed actus purus vt ostēsuz ē: ergo deus nō est corpus.

3 ¶ Adhuc si deus ē corpus oz q sit aliqd corpus nāle. nā corpus mathematicū nō ē p se existēs: vt pbs ꝓbat: eo q dimēsiones accidentia sunt. non aūt est corpus naturale cū sit imobilis vt ostēsuz ē. oē aūt corp⁹ nāle mobile est: deus igitur nō est corpus.

4 ¶ Amplius oē corp⁹ finitū est: qō tā de corpore circulari q̄z ō recto ꝓbat (i p ce. et mū.) qōlz aūt cōp⁹ finitū itellectu et imaginatōe trāscēdere possum⁹: si igit de⁹ ē corp⁹ itellect⁹ et imaginatio nra aliqd mai⁹ deo cogitare possunt: et sic deus nō ē maior itelectu nro: qō ē icōueniens. nō ē igit corp⁹. Tertia co.

5 ¶ Adhuc cognitio itellectiua certior ē q̄z sēsitiua. inuenit aūt aliqd obiectū sēsus i rē nā: g et intellectus: ꝙ ꝙz ordinē obiectoꝝ ē ordo potētiaꝝ: sic et distinctio. ergo sup oia sēsibilia ē aliqd itelligibile i rez nā ens. oē aūt corpus i rebus ens ē sēsibile: igit sup oia corpa ē aliqd accipere nobilius. si igit deus ē corp⁹: nō erit ꝑmū et maximū ens.

6 ¶ Preterea quolibet corpore nō viuente res viuens ē nobilior. quolibet ār corpe viuente ſua vita eſt nobilior:cum per hoc habeat ſupra alia corpora nobilitatem:id ergo quo nihil eſt nobilius:corpus nō ē: hoc aūt eſt deus ergo non eſt corpus.

7 ¶ Item inueniuntur rationes phoꝝ ad idem oſtendendum procedentes ex eternitate motus.in hunc modum.¶ In oi motu ſempiterno oꝫ q primum mouens nō moueatur neqꝫ per ſe neqꝫ p accidēs : ſicut ex ſupradictis pꝫ .¶ Corpus aūt celi mouetur circulariter motu ſepiterno.ergo pmꝰ motor eius non mouetur neqꝫ per ſe neqꝫ per accidens: nullum ār corpus mouet localiter niſi moueatur: eo q oꝫ motū ⁊ mouēs eē ſimul : ⁊ ſic corpus mouēs moueri oꝫ ad hoc q ſit ſimul cum corpore moto.¶ Nulla ēt virtus i corpore mouet niſi p accidēs moueatur : qa moto corpore mouetur p accidēs virtus corporis: ergo primus motor celi nō eſt corpus:neqꝫ virtus i corpe.hoc aūt ad qō vltimo reducit motus celi ſicut ⁊ primuꝫ mouens immobile eſt deus:deus igitur non eſt corpus.

8 ¶ Adhuc nulla potētia infinita ē potentia in magnitudine:potētia primi motoris ē potētia infinita:ergo nō eſt i aliq̄ magnitudine:⁊ ſic deus q eſt primus motor neqꝫ ē corpus neqꝫ eſt virtus in corpore.¶ Prima ſic ꝓbat . Si potētia alicuius magnitudinis ē infinita: aut ergo erit magnitudis finite aut infinite magnitudo infinita nulla eſt(vt probat in.iij.phicoꝝ : ⁊ in primo ce. ⁊ mū.) magnitudinis ār finite nō eſt poſſibile eſſe potentiā infinitā: ⁊ ſic in nulla magnitudie pōt eē potētia infinita :¶ Qō aūt i magnitudie finita nō poſſit eē potētia infinita:ſic ꝓbat .¶ Equalē effectū quē facit potētia minor rpe maioꝝ: facit potētia maior rpe minori q̄liſcūqꝫ ſit ille effectus ſiue ſit ſm alterationē:ſiue ſm motū localē: ſiue quēcunqꝫ aliū motū:ſed potētia infinita eſt maior oi potētia finita : ergo oportꝫ q i minori rpe pficiat effectū velocius mouēdo ār potētia q̄cūqꝫ finita . Nec pōt eſſe q minori quodā ſit tēpore. Relinquit igit q hoc erit idiuiſibili tēporis. Et ſic mouēs ⁊ moueri ⁊ motus erūt in iſtāti cuius contrariū demōſtratū(eſt i.vi.phiſicoꝝ) Qō aūt nō poſſit potētia infinita magnitudinis finite mouere i rpe:ſic probatur. Si potētia infinita q̄ ē:accipiat pars eius q̄ eſt.a. b. ps igit iſta mouebit i tēpore maiori.oportebit tū eſſe aliquā ꝓportionē huius tēporis ad tps i quo mouet tota potentia:cum vtrūqꝫ tps ſit finitū. Sit igitur hec duo tēpora i decupla ꝓportiōe ſe adiuicē hītia. nō.n.quātū ad hāc rōez differt iſtā vl aliā ꝓportionē dicere. Si aūt addat ad potentiā finitā ꝓdictaꝫ: diminui oportebit de tēpore ſm ꝓportionē additiōis ad potētiaꝫ finitā: cū maior potētia i minori rpe moueat:ſi ergo addat decuplū illa potētia mouebit i rpe qō erit decuma ps tēporis in q̄ mouebat ꝑma ps accepta infinite potētie .ſ.a.b . ⁊ tū hec potētia q̄ ē decuplū eius ē ꝓportio finita:cū habeat ꝓportionē determinatā ad potētiā finitā. Relinquit igitur q i eodē rpe mouet potētia finita ⁊ infinita quod ē ipoſſibile:nō igit potētia infinita magnitudis finite pōt mouere in rpe aliquo.¶ Qō aūt potētia ꝑmi motoris ſit infinita ſic ꝓbat. Nulla potētia finita pōt mouere tēpore infinito : ſed potētia primi motoris mouet tēpore infinito:q̄ motus primus ē ſempiternus: ergo potētia ꝑmi motoris ē infinita. Prima ſic ꝓbatur. Si aliqua potētia finita alicuius corporis mouet rpe infinito:ps illi' corporis hūs partē potentie mouebit in tēpore minori : q̄ quāto aliqd eſt maioris potētie : tāto in maiori tēpore motuꝫ continuare poterit : ⁊ ſic ps ꝓdicta mouebit tēpore finito: maior aūt pars in maiori tēpore mouere poterit : ⁊ ſic ſemp ſecūduꝫ q̄ addatur ad potētiā motoris ad det ad tēpus ſm eandē ꝓportionē:ſed additio aliquotiēs facta pueniet ad quantitatē totiꝰ vel ēt excedet:ergo ⁊ additio ex rpe tēporis pueniet ad quantitatez tēporis in quo mouet totū tēpus aut in quo totū mouebat dicebat eſſe infinitū:ergo tēpus finituꝫ metiet tēpus infinitū quod ē ipoſſibile.

¶ Obiectiones cōtra hūc proceſſuꝫ. ii.

Ed contra hūc proceſſū plures ſunt obiectiones.¶ Quarū vna eſt. quia obiectō poteſt pōi q̄ illud corꝰ q̄ō primo mouet primuꝫ motū nō ē diuiſibile : ſicut

3°.phi. Tex.co. 40 pº celo. tex.co. 35

Terti. co.24.

patet de corpore celesti.predicta autē pro
batio procedit ex diuisiōe eius. ¶ Sed ad
ſc° hoc dicendum est q; conditionalis potest
esse vera cuius antecedens est impossibile:
t si quid est quod destruat veritatē: talis
conditionalis est ipossibile: sicut si aliquis
destrueret veritatē buius: cōditionalis si
homo volat habeat alas: esset impossibile.
¶ Et secundum hunc modum intelligen-
dus est processus ꝓbationis predicte: quia
hec conditionalis est vera. Si corpus ce-
leste diuiditur:pars eius erit minoris potē
tie q̄z totum:huius autem: cōditionalis ve
ritas tollitur si ponatur primum mouens
esse corpus:propter ipossibilia que sequun
tur. vnde patet hoc esse impossibile. ¶ Et
similiter potest responderi si fiat obiectio
de augmento potentiarum finitarum: quia
non est accipere in rerum natura potentias
secundum omnem proportionem quaz ha
bet tēpus ad tēpus quodcūq; sit nī cōditio
nalis vera qua i ꝓdicta ꝓbatiōe idigetur.
¶ Secunda obiectio ē:quia t si corpus di
2° obiectio uidatur: aliqua virtus potest esse alicuius
corporis que non dividitur diuiso corpore.
ſc° sicut anima rationalis non diuiditur diui
so corpore. ¶ Et ad hoc est dicendum q; p
processum predictum non probatur q; non
sit deus cōiunctus corpori:sicut anima ra
tionalis corpori humano:sed q; non est vir
tus in corpore sicut virtus materialis que
diuiditur ad diuisionem corporis: vnde ēt
dicitur de intellectu humano q; nō est cor
pus neq; virtus in corpore. Q̄ autem de-
us non sit virtus corpori sicut anima: alte
rius rationis est. ¶ Tertia obiectio ē:q; si
3° obiectio. cuiuslibet corporis potentia finita ē: vt in
predicto processu ostenditur:per potentiaz
autem finitam non potest aliquid durare
tempore infinito: sequitur q; nullū corpus
ſc° aliq̄ possit durare tempore infinito: t sic corpus
celeste de necessitate corrumpetur. ¶ Ad
rum boc autem a quibusdā respondetur q; cor-
pus celeste secundum potentiam suam po
test deficere:sed perpetuitatem durationis
acquirit ab alio quod est potentie infinite.
¶ Et huic solutioni videt attestari Pla-
In ti- to.qui de corporibus celestibus deū loquē
meo tem inducit in hunc modum.(Natura ve-
stra estis dissolubilia: voluntate autem mea
indissolubilia: quia voluntas mea maior ē Impro
potentia vestra). Hanc autem solutionem im batio
probat(2m.in.ri.methaphy.). Nā impos cō.41.
sibile ē scīz eū q; id qđ ē de se possibile nō t.8.pbl.
ēe:ut grat ꝑpetuitatē essendi ab alio:sequitur cō.79.
enim q; corruptibile mutaretur incorrupti
bile:quod est impossibile secundum ipsum.
¶ Et ideo ipse in hunc modum respondet ſc° cō
q; in corpore celesti omnis potentia que ē: men.
finita est:non tamen oportet q; habeat om
nem potentiam.est enim in corpore celesti
fm(Ari.in octauo methaphysice):potēn ter. cō.
tia ad vbi:sed non ad esse:t sic non oportet 12.
q; insit ei potentia ad non esse. ¶ Sciendū Impro
tamen q; hec responsio 2m. non est sufficiē batio
ens:quia si detur q; in corpore celesti nō sit cōmē.
potentia quasi passiua ad esse:que est potē
tia materie:est tamen in eo potentia quasi
actiua que est virtus essendi:cum expresse
dicat(Ari. in primo ce.t mun.). q; celum ter. cō.
habet virtutem vt sit semper. ¶ Et ideo 20.
melius dicendum est q; cum potentia dica ſc° bō
tur ad actum oportet iudicare de potentia
fm modum actus.motus autem secundū
sui rationem quantitatem habet t extensio
nem.vnde duratio eius infinita requirit qđ
potentia mouens sit infinita.esse autem nō
habet aliquam extensionē quantitatis pre
cipue in re cuius eē est inuariabile sicut ce
lum:t ideo non oportet q; virtus essendi sit
infinita in corpore finito licet in infinitum
duret:quia non differt q; per illam virtutē
aliquid duret in vno instanti vel tempore
infinito:cum esse illud inuariabile non at-
tingatur a tēpore nisi per accidēs. ¶ Quar 4°obie
ta obiectio est de hoc q; non videtur eē ne ctio
cessarium q; illud quod mouet tempore in
finito habeat potentiam infinitam in illis
mouentibus que mouendo nō alterantur:
quia talis motus nihil consumit de poten
tia eorum vnde non minore tempore mo-
uere possunt posteā aliquo tempore mouē-
te q̄z ante:sicut solis virtus finita est:t q;
in agendo eius virtus actiua nō minuit in
finito tempore potest agere in hec inferiora
fm naturam. ¶ Et ad hoc dicimus q; cor ſc°
pus non mouet nisi motum vt probatum
est:t ideo si contingat corpus aliquod non
moueri:sequitur ipsum non mouere. Jn oi
autem quod mouetur est potētia ad oppo-

fra: quia termini motus sunt oppositi: et ꝯ quantum est de se omne corpus quod mouetur possibile est non moueri: et quod possibile est non moueri nō habet de se vt perpetuo tempore moueatur: et sic nec q̄ i perpetuo tempore moueat. ¶ Procedit ergo predicta demonstratio de potentia finite corporis finiti que non potest de se mouere tempore infinito: sed corpus quod de se possibile est moueri et non moueri: mouere et nō mouere: acquirere p̄t perpetuitatem motus ab aliquo quod oportet esse ineorporeum: et ideo oportet primū mouens eē incorporeum: et sic nihil prohibet fm naturam corpus finitum quod acquirit ab alio perpetuitatem in moueri: habere etiam perpetuitatē in mouere. Nam et ipsum primum corpus celeste secundum naturam p̄t perpetuo motu iferiora corpora celestia reuoluere secūdū q̄ spera mouet sperā. ¶ Nec ē incōueniēs (scōm 9m.) q̄ illud qđ de se ē i potentia moueri et nō moueri: acquirat ab alio perpetuitatem motus: sicut ponebat eē impossibile de perpetuitate essendi. nam motus est quidam defluxus a mouente in mobile: et ideo potest aliquod mobile acquirere ab alio perpetuitatem motus: quam nō habet de se. eē autem est aliquid fixum et certum in ente: et ideo quod de se est in potentia ad non eē: non potest vt ipse dicit secundum viam nature acquirere ab alio perpetuitatem essendi. ¶ Quinta obiectio est q̄ per predictum processum non videtur ma-

5ª obiectio.

tor ratio quare non sit potentia infinita in magnitudine q̄ extra magnitudinē. nam vtrobiq; sequitur qđ moueat nō in tempore. ¶ Et ad hoc dicendū q̄ finitum et infinitum in magnitudine et tēpore et motu inueniunt fm vnā rōnem: sicut probat (in tertio et in quinto phisicoꝝ): et ideo infinitū in vno eoꝝ aufert proportionē finitā in alio. In his autem que carent magnitudine nō est finitū et infinitū nisi equiuoce. vide predictum modus demōstrandi in talibus potēcijs locū nō hz. ¶ Aliter aūt respondet et melius q̄ ceū hz duos motores: vnū proximū qui est finite virtutis: et ab hoc hz q̄ motus eius sit finite velocitatis. et aliū remotū qui est infinite virtutis a quo habet q̄ motus eius possit eē infinite durationis. et

P̄ R° q̄ p̄ē cōmē. 8. phi. cōmē. 79. in fine.

Alia R°q̄ est cōtien. 41.

sic patet q̄ potēcia infinita q̄ nō ē i magnitudine p̄t mouere corp̄ nō imediate i tpe: sed potēcia q̄ ē i magnitudie oz q̄ moueat corpus imediate cū nullū corpus moueat nisi motū. vñ si moueret seqret q̄ moueret nō i tpe. ¶ Dōt adhuc meli⁹ dici q̄ po⁹que nō ē i magnitudie ē itellect⁹. et mouet p voluntatē. vnde mouet scōm exigentiā mobilis et non secundum proprietatem sue virtutis. potentia autez que est in magnitudine non potest mouere nisi per necessitatez nature: quia probatum est q̄ intellectus non est virtus in corpore. quia et sic mouet de necessitate fm proprietatem sue quantitatis. vnde sequitur si mouet q̄ moueat in instanti: fm hoc ergo remotis predictis obiectionibus procedit demonstratio Arist. ¶ Amplius nullius motus qui est a mouente corporeo potest esse continuus et regularis: eo q̄ mouens corporale in motu locali mouet attrahendo vel expellendo. id autem quod attrahitur vel expellitur: non in eadem dispositione se habet ad mouentez a principio motus vsq; ad finem: cum quadoq; fit propinquius quandoq; remotius: et sic nullū corpus p̄t mouere motū continuum et regularem. motus autem primus est continuus et regularis: vt probatur (in. 8. phyficoꝝ): igit mouens primum motū non est corpus. ¶ Item nullus motus qui est ad finem qui erit de pote[illegible]ia in actum

Alia R°pria et melior

9. ad cōclu. precedentis capū

10.

potest esse perpetuus: quia cum peruentū fuerit ad actum: motus quiescit. si ergo motus primus est perpetuus: oportet q̄ sit ad finem qui sit semper. et omnibus modis in actu. tale autem non est aliquod corpus neq; aliqua virtus in corpore: cum omnia huiusmodi sint mobilia per se vel per accidens: igitur finis primi motus non est corpus neq; virtus in corpore. finis autem primi motus est primum mouens qđ mouet sicut desiderium. hoc autem est deus: deus igitur neq; est corpus neq; virtus in corpore. ¶ Quāuis autem falsum sit secundum fidem nostram q̄ motus ceū sit finito perpetuus: vt infra patebit: tamen verum dei đ est q̄ motus ille non deficit neq; propter finitiē impotentiam motoris neq; propter corruptionem subiectantie mobilis: cum non vi[illegible] deatur motus ceū per diuturnitatem tem[illegible]

poris lentescere. vide demonstrationes predicte suam efficatiam non perdunt.

Aug. l. scrip. ¶ Hinc autem veritati demonstrate concordat diuina auctoritas. Dicitur autem Jo. 4. (Spiritus est deus: ⁊ eos qui eum ado. in spi. ⁊ ve. ado. oz.). Dicitur etiam prime Thimo. primo (Regi. seculorum immor. inui. soli deo). Et Ro. primo. (Inuisibilia dei per ea que fa. sunt intel. cō spiciuntur incorporea sūt. ¶ Per hoc autem destruitur error priorum pborum

erel. er. antiquorū naliū naturalium qui non ponebant nisi causas materiales: vt ignem vel aquam vel aliquid huiusmodi. ⁊ sic prima rerum principia corpora dicebant. ⁊ eadem vocabant deos. ¶ Inter quos etiam quidam fuerūt ponentes causas mouentes amicitiam ⁊ litem: qui etiam propter predictas rationes

empedocles confutantur. nam cum lis ⁊ amicitia sint in corporibus fm eos. sequetur prima principia mouentia esse virtutes in corpore. ¶ Ipsi etiam ponebant deum esse compositum ex quattuor elementis ⁊ amicitia: per quod datur intelligi q; posuerunt deum esse corpus celeste. ¶ Inter antiquos autem solus Anaragoras ad veritatem accessit ponens intellectum mouentem omnia separatum. ¶ Hac etiam veritate redarguuntur gentiles

gentiliū ponentes ipsa elemēta mundi ⁊ virtutes in eis existentes deos esse: vt solem lunam terram aquam ⁊ huius occasionem habentes ex predictis pborum erroribus. ¶ Predictis etiam rationibus excludunt deliramēta

indeoz hereticorum indeoz similitudo: tertulliani vadiūoz sive antropomorfitaz hereticoz q deū corporalib⁹ lineamētis figurabāt. ¶ Nec nō ⁊ maichеoz q quādā infinitā lucis subam p infinitū spatium distētā deū estimabāt. ¶ Quoz oium erroz fuit occasio q; de diuinis gitantes ad imaginationē deducebāt: p quā nō pōt accipi nisi corporis similitudo: ⁊ ideo eam in incorporeis meditandis dereliquere oz.

¶ Oz deus est sua essentia. 22.

Ex premissis autez haberi potest q deus est sua essentia quidditas seu natura. ¶ In omni enim eo quod nō est sua essentia sive quidditas: oportet aliquam esse compositionem: cum. n. in vno quoq; sit sua essentia: si nihil in aliquo eēt preter eius essentiam: totum quod res est esset eius essentia: ⁊ sic ipsum esset sua essentia: si igitur aliquid non esset sua essentia oz aliquid in eo esse preter eius essentiam: ⁊ sic oportet in eo esse compositionem: vide etiam esse in compositis signatur p modum partis: vt humanitas in homine: ostē sum est autem in deo nullam esse compositionem: deus igitur est sua essentia.

2 ¶ Ad hoc solum illud videtur esse preter essentiam vel quidditatem rei: quod nō intra diffinitionem ipsius: diffinitio. n. significat quid est res. sola autem accidentia rei sunt que in diffinitione nō cadunt. sola igitur accidētia sunt in re aliqua preter essentiam eius: in deo aūt nō sūt aliq accidentia: (vt ostensuz ē): nihil igitur est in eo preter essentiam eius: est igitur ipse sua essentia.

3 ¶ Amp̄. forme que de reb⁹ subsistēt⁹ nō pdicant: sive i. vniuersali sive i singulari acceptis: sūt forme q nō p se singulariter subsistūt i seipis idiuiduate: nō. n. dr sortes aut hō aut aial sit albedo: q; albedo nō est p se singulariter subsistens sed idiuiduatur per subiectum subsistēs. ¶ Similiter ēt forme naturales nō subsistūt p se singulariter sed idiuiduantur in ꝑprio materije: vnde nō dicim⁹: q; hic vel ille ignis aut ignis sit sua forma. Ipse etiaz essētie vel quidditates generuz vel spēz idiuiduant fm maz signatā rat⁹ vel illi⁹ idiuiduatiz ēt gdditas gnis vt spēi formā icludat ⁊ materiā i cōi. vii nō dr q; for. vel homo sit humanitas: sed diuina essentia ē p se singulariter essēs ⁊ i seipsa idiuiduata (vt ostēsuz ē): diuina igitur essentia pdicat de deo vt dicat: deus est sua essentia.

4 ¶ Preterea essentia rei vel ē res ipa vt se habet ad ipsam aliquo modo vt cā: cū reo per suā essentiā spēm sortiatur: sed nullo mō potest esse aliquid causa dei cum sit primū ens vt ostensuz est: deus igitur ē sua essentia.

5 ¶ Itē quod nō ē sua essentia se habet ex aliqd sui ad ipsaz vt potentia ad actū. vide ⁊ per modum forme signatur essentia vt pura humanitas. sed in deo nulla est potentialitas: vt supra ostensuz est. oportet igitur q; ipse sit sua essentia.

¶ Q̃ in deo idem est esse ꝛ essentia. ¶ 23.

Ex his autẽ que supra ostensum .n. supra aliquid esse quod p se necesse est esse quod deus est. ℔ igitur eẽ quod necesse est: si est alicui quidditati coniunctum que nõ est qõ ipsum est: aut ẽ dissonum illi quidditati seu repugnãs sicut p se existere quidditati albedinis: aut ei consonum siue assue sicut albedini esse in alio: si primo mõ: illi quidditati nõ cõueniet eẽ qõ est per se necesse eẽ: sicut nec albedini p se existere. si aũt ſo mõ: oz vel eẽ hmõi dependeat ab essentia. vel vtrũq; ab alia causa. vel essentia ab eẽ. ℣ Prima duo sũt cõtra rationẽ eius quod est per se necesse eẽ. qz si ab alio dependet. iaz nõ est necesse eẽ. Et tertio vero sequit q̃ illa quidditas accidentaliter adueniat ad rẽ que per se necesse est eẽ: qz omne qõ sequit ad eẽ rei est ei accidentale: ꝛ sic nõ erit eius quidditas: deus igitur nõ ℔ essentiam que nõ sit suum eẽ. ℣ Sed contra ℔ põt dici q̃ illud eẽ nõ absolute dependet ab essentia illa vt oino nõ sit nisi illa esset. sed dependet ẽ̃ ad coniunctionẽ qua ei coniungit: ꝛ sic illud eẽ per se necesse est: sed ipsum coniungi nõ p se necesse est ℣ Hec aũt rẽspõsio predicta inconuenientia nõ euadit: qz si illud eẽ põt intelligi sine illa essentia: sequit q̃ illa essentia accidentaliter se habet ad illud eẽ. sed id quod est per se necesse est illud eẽ: ergo illa essentia se ℔ accidentaliter ad id qõ est per se necesse eẽ. nõ ergo est quidditas ei⁹. ℔ aũt quod est per se necesse esse est deus. non igitur illa essentia dei sed aliqua essentia deo posterior. si aũt nõ põt intelligi illũ eẽ sine illa essentia. tũc illud eẽ absolute dependet ab eo a quo dependet iunctio sua ad essentiã illã: ꝛ sic redit idẽ quod prius.

ℜ.o ad rationẽ

Impro batio

2 ¶ Itẽ vnũq̃q; est per suũ eẽ: qõ igit nõ est suũ eẽ nõ est per se necesse eẽ. deus aũt est p se necesse eẽ. ergo deus est suum eẽ.

3 ¶ Ampl. si eẽ dei nõ est sua essentia. non aũt pars eius eẽ potest. cum essentia diuina sit simpler (vt ostensum est) oportet q̃ huiusmodi eẽ sit aliquid p̃ter essentiã eius. omne autem quod cõuenit alicui quod nõ est de essentia eius: conuenit ei per aliquã causam. ea enim que per se nõ sunt vniuntur si coniunguntur oportet per aliquam causam vniri: eẽ igitur conuenit illi quidditati per aliquam causam: aut igitur per aliqd qõ est de essentia illius rei siue per essentiã ipsam: aut per aliquid aliud. Si primo mõ essentia aũt est scõm illud eẽ. sequitur qõ aliquid sit sibiipsi causa essendi. hoc autẽ est impossibile: quia prius scõm intellectũ est causam eẽ ẽ̃ effectum: si ergo aliquid sibiipsi eẽt causa essendi: intelligeretur esse anteq̃ haberet eẽ: quod est impossibile: niſi intelligatur q̃ aliquid sit sibi causa essendi scõm eẽ accidentale: quod eẽ est secundum quid. hoc enim est impossibile. Inuenitur enim aliquod ens accidentale causatum ex principiis sui subiecti ante quod eẽ intelligitur eẽ substãtiale subiecti. nũc aũt nõ loquimur de eẽ accidentali sed de substãli: si aũt illi eẽ conueniat per aliquã aliã causã: omne aũt qõ acquirit eẽ ab alia causa: est cãtũ ꝛ nõ est causa prima. deus aũt est prima cã nõ habens causam: vt supra demonstratũ est. igitur ista quidditas que acquirit eẽ alicunde nõ est quidditas dei. necesse igitur est q̃ dei eẽ quidditas sua sit.

3 ¶ Ampl. eẽ actum quẽdam nominat. nõ enim dicitur eẽ aliquid ex hoc quod est in potentia: sed ex hoc quod est actu. omne autem cui aliquis actus conuenit aliquid dñm ab eo existens: se habet ad ipsũ vt potentia ad actum: actus enim ꝛ potentia ad se inuicem dicuntur: si ergo diuina essentia est aliud ẽ̃ suum eẽ: sequitur q̃ essentia ꝛ eẽ sese habeant sicut potentia ꝛ act⁹: (ostẽsum est autem supra) in deo nihil eẽ de potentia: sed ipsum eẽ purum actum non igitur dei essentia est aliud ẽ̃ suum eẽ. cap. 16.

4 ¶ Item omne quod non potest eẽ nisi concurrentibus pluribus: est compositum: sed nulla res in qua est aliud essentia ꝛ aliud eẽ potest eẽ nisi concurrentibus pluribus scilicet essentia ꝛ eẽ: ergo omnis res in qua est aliud essentia ꝛ aliud eẽ: est composita. deus autem non est compositus: vt ostensum est: ipsum igitur esse dei est sua essentia. cap. 18.

5 ¶ Ampl. omnis res ẽ per ℔ q̃ habet eẽ. nulla igitur res cuius essentia non est suum

esse est per ētiā suā: sed participatione alī cuius. Ipsius ē: qđ aūt ē per participationē alicuius nō pōt ē primū ens: q; id qđ aligd pticipat ad hoc q; sit ē eo prius: deus aūt ē primū ens quo nihil ē ꝓius. dei igit ētia est suū esse. Hāc aūt sublimē veritatē. Moyses a dño ē edoctus. qui cū ꝙreret a dño. Ero. 3. dicēs. (Si dixerint ad me filij Auc. s. scriptu. israhel qđ est nomē eius. qđ dicā eis.) dñs rndit. (Ego sum q sū sic dices filijs israhel: qui ē misit me ad vos). oñdens suū ꝓpriū nomē ē qui est. Q̄ libet aūt nomē ē insti tutū ad significandū naturā seu ētiam alī cuius rei: vnde reliquit q; ipsū diuinū ē ē sua ētia vel nā. ℣ Hāc ēt veritatē caro- Hila. lici doctores ꝓfessi sūt. (Ait nāq; Hila rius in lib. de tri.). Esse nō accidēs deo 3 subsistēs veritas. t manēs cā t natural ge Boe. neris ꝓprietas. (Boetius ēt dicit in lib. de tri.). q; diuina suba ē ipsū ē: t ab ea ē esse. ¶ Q̄ in deo non est accidens. 24.

EX hac ēt veritate ō necessitate sequitur. q; deo sup eius ētiā nihil superuenire possit neq; aliquid ei accidēs aliter iesse. ℣ Ipsū. n. ē nō pōt pticipare aligd qđ nō sit de essentia sua: q̄uis id qđ ē possit aligd aliud pticipare. nihil. n. ē formaliue aut simplicius q̄ ē: diuia aūt suba est ipsū ē. ergo nihil 3 qđ nō sit de sua suba: nullus ergo accūs ei inesse potest. 2 ¶ Amp. oē qđ iest alicui accēs aliꝗ 3 cā q̄re ifit: cū sit ꝓter ētiā eius cui iest. si igi tur aligd accēs aliter sit i deo: o3 q; hoc sit p aliquā cā3: aut ergo cā accūs ē ipa diuina ſba: aut aligd aliud. Si aliquid aliud o3 q; illō agat i diuinā subā3: nihil. n. inducit aliquā formā vel subalē3 vel accēs aliꝗ i aliꝗ recipiēte nisi aliquo mō agendo i ipsū: eo q; agere nihil aliud ē q̄ facere aligd actu: qđ qdē est p formā: ergo deus patiet t mo uebit ab aliquo agēte: qđ ē ꝓtra ꝓdeterminata. ℣ Si aūt ipsa diuina suba est cā accidētis qđ sibi iest: impossibile aūt est q; sit cā filiue fm q; est recipiēs ipsum: quia sic idem sec3 idē faceret seipsū3 in actu: ergo oportet si in deo est aliquod accidens q; se cundum aliud t aliud recipiat t causet ac- cidēs illud: sicut corporalia recipiūt ꝓpria accidentia per naturam materie t causant per formā: sic igit de⁹ erit ꝓpositus: cuius contrarium superius probatum est.

3 ¶ Itē oē subum accidētis ꝓpat ad ipsū3 vt potentia ad actū: eo qđ accidens quedā forma est faciens eē actu fm eē accidentale: sed in deo nulla est potentialitas: vt supra ostensū ē: i eo igit nullū accidēs eē pōt.

4 ¶ Adhuc cuicūq; inest aligd accidentaliter ē aliquo mō fm suā naturā mutabile: accidēs. n. de se natū ē inesse t nō inesse: si igit deus 3 aligd accidentaliter sibi conue niens: sequet q; ipse sit mutabilis: cuius cō trarium supra demonstratum est.

5 ¶ Amp. cuicūq; inest aliqđ accidēs nō ē qcqd 3 in se: q; accidens nō ē de essentia subi: sed deus ē qcqd in se 3: in deo igit nul lū ē accidens. ℣ Media sic probatur: vnū quodq; nobilius inuenit in cā q̄ in effectu. deus aūt ē oium cā: ergo qcqd ē in eo no bilissimo mō in eo inuenit. perfectissime aūt conuenit aliqd alicui qđ ē ipsummet. hoc enim pfectius ē vnū: q̄ cū aligd alteri substantialiter vnit vt forma materie: quę etiā vnio perfectior ē q̄ cū aligd alteri accidentaliter inest: relingitur ḡ q; de⁹ sit qcqd 3.

6 ¶ Itē substantia nō dependet ab accidē te: quāuis accidens dependeat a substātia: qđ aūt nō dependet ab aliquo pōt aliquando inueniri sine illo: ergo pōt aliqua substā tia inueniri sine accidēte. hoc autē ꝓcipue videt simplicissime substantie conuenire. q̄- lie ē substantia diuina: diuine igit substātie oino accidens nō inest. ℣ In hanc autem sententiam etiā catolici doctores conueniunt. (vnde Aug. in li. de trini.). dicit q; in Aug. li° deo nullū ē accidens. ℣ Ex hac autem ve- io. ca. 4 ritate ostensa: erro: quorundā in lege serra ecnoꝝ loquētiū cōfutat. q ponūt quasdā in- de quo tentiones diuine essentie superadditas. cēmen. ¶ Q̄ diuinum esse non potest designari p 12. me additionem alicuius dñe substātialis. 25. eō. 39. circa medium

STendi etiam ex p dictis pōt q; supra ipsum diuinum esse non potest aliquid superaddi nuod designet ipsi in designa tione essentiali: sicut designatur genus per differentias. ℣ Impossibile enim est aligd eē in actu nisi oibus existentibus quibus eē

substantiale designatur: non enī potest esse animal in actu qn sit animal rationale vel irrationale. vnde etiam platonici ponentes ideas non posuerunt ideas per se existētes generum que designātur adesse speciei per differentias essentiales: sed posuerūt ideas per se existentes solarum specierum que ad sui designationem nō indigent essentialibus differētijs: si ergo diuinum esse per aliquid aliud superadditū designet designatione essentiali: ipsum esse nō erit in actu nisi illo superaddito existēte: sed ipsum esse diuinum est sua substantia (vt ostensum est) ergo substantia diuina nō potest esse in actu nisi aliquo superueniēte: ex quo potest concludi qꝫ non sit per se necesse eē (cuius contrarium supra ostensum est).

2 ¶ Item omne illud quod indiget aliquo superaddito ad hoc qꝫ possit esse est in potentia respectu illius: sed diuina substantia non est aliquo modo in potentia (vt supra ostensum est) sed sua substātia est suum eē: ergo esse suū nō pōt designari aliq̄ designatione substantiali p aliqd sibi superadditum.

3 ¶ Āmp̄. omne illud p quod res cōsequit esse i actu z ē intrinsecū rei: vel ē tota essentia: vel pars essentie. quod aūt designat aliquid designatione essentiali facit rem esse actu z ē intrinsecus rei designate: alias per id designari nō posset substantialiter: ergo oz qꝫ sit: vel ipsa essentia rei: vel pars essētie ſz si aliquid superadditur ad esse diuinum hoc nō potest esse tota essentia dei: quia iā ostensum est qꝫ esse dei nō est aliud ab essētia ei⁹. Relinquitur ergo qꝫ sit pars essētie diuine: z sic deus erit cōpositus ex pribus essentialiter (cuius cōtrariū supra ensus ē)

4 ¶ Item qꝫ additur alicui ad designationē alicuius designatione essentiali: nō cōstituit eius rationē: sed solum esse in actu. rationale. n. additū animali acquirit animali esse in actu. nō aūt constituit rationē animalis: inquantus est animal. nā differētia nō intrat diffinitionē generis: sed si in deo addatur aliquid per quod designetur designatione essentiali: oportet qꝫ illud constituat ei cui additur rationem proprie eius qditatis seu nature. nā quod sic additur acquirit rei esse in actu. hoc autem scilicet esse in actu est ipsa diuina essentia (vt supra ostēsum est) relinquit ergo qꝫ supra diuinā eē nihil possit addi qō designet ipsum designatōe essentiali sicut dria designat genꝰ.

¶ Qō deus non sit in aliquo genere. 26.

EX hoc autem

de necessitate ꝯcludit qꝫ deus nō sit i aliquo genere. ℣ Nā oē qō est in aliquo genere bz aliqd in se p qō na generis designet ad speciē. nihil n. est in gne qꝫ nō sit in aliq̄ ei⁹ specie. hoc aūt in deo est impossibile (vt ostensuz est) impossibile est igitur deū eē i aliq̄ gne.

2 ¶ Āmp̄. si de⁹ sit i gne: aut ē l gne accidētis aut i gne sube. In gne accētis nō ē. accidēs. n. nō pōt eē pᵐ ens z pᵃ cā. In gne ēt sube eē nō pōt: qz substātia q̄ ē genꝰ nō est ipsū eē: alias ois suba eēt eē suū: z sic non eēt causatū ab alio cū rō gnis saluet in oibus q̄ sub gne cōtinet: z si nulla suba esset cāta ab alio: qō eē nō pōt (vt pz ex dictis) deus aūt ē ipsum eē: igit nō ē i aliquo gne.

3 ¶ Item quicquid ē in gne sm eē differt ab aliis q̄ i eodē gne sūt: alias genꝰ de pluribꝰ nō ꝑdicaret. oz aūt omnia q̄ in eodē gne sūt in qditate gnis cōuenire: qz ō oibꝰ genus in quod quid est predicatur: esse igitur cuiuslibet in genere existentis est preter generis quidditatem. hoc autem in deo impossibile est: deus igitur in g e non est.

4 ¶ Āmp̄. vnūquodqꝫ collocatur in genere per rationem sue quidditatis. genus aūt predicatur in quid est: sed quidditas dei est ipsum suum esse: sm quod non collocatur aliquid in genere: quia sic ens esset genus quod significat ipsum esse: relinquitur ergo qꝫ deus non sit in genere. ℣ Qō autez ens non possit esse genus probatur per pbēm in hunc modum. Si ens esset genꝰ. oporteret differentiam aliquam inueniri per quam traheretur ad speciem. nulla autem differētia participat genus: ita scilicet qꝫ genꝰ sit i ratione differentie: quia sic genus poneret bis in diffinitione speciei: sed oportet differentiam esse preter id quod intelligitur in ratione generis. nihil autem potest esse quod sit preter id quod intelligitur per ens si ens sit de intellectu eorum de quibus predicatur: z sic per nullam differentiam contrahi potest: relinquitur ergo qꝫ ens nō sit

3. metꝫ tex. cō. 10.

genus vnde et hoc de necessitate concludit q deus non sit in genere. ¶ Et hoc etiam patet q deus diffiniri non potest: quia omnis diffinitio est ex genere et differentijs.

¶ Patet etiam: q non potest demonstratio de ipso fieri nisi per effectum: quia principium demonstrationis est diffinitio eiusdem de quo fit demonstratio. ¶ Potest autem alicui videri q quāuis nomen substantie deo proprie conueniat non possit: qz deus non substat accidentibus: res tamen significata per nomen ei conueniat: et ita sit in genere substantie. nā substantia est ens per se quod deo constat conuenire: ex quo probatum est ipsum non esse accidens. ¶ Bz ad hoc dicendum est ex dictis: q in diffinitione substantie non est ens per se: et hoc. n. quod dicitur ens non posset esse genus: qz sicut probatum est q ens non habet rationem generis. similiter nec ex hoc quod dicitur per se: qz hoc nō vī importare nisi negationem tantum. Dicitur enim ens per se ex hoc q non est in alio: quod est negatio pura que nec potest naturaz vel rationez generis constituere. q: sic genus non diceret quid est res: sed quid non est: oportet igitur q ratio substantie intelligatur hoc modo: q substantia sit res cui conueniat eē nō in subiecto: nomen autem rei a quidditate imponitur sicut nomen entis ab esse: et sic in ratione substantie intelligatur q habeat quidditatem cui conueniat esse in alio. hoc autem deo nō conuenit. naz non habet quidditatem nisi suum esse. ¶ Vnde relinquit q nullo modo est in genere substantie: et sic nec in aliquo genere cum ostensum sit ipsū non esse in genere accidentis.

dubi⁹

Sola⁹

¶ Qz deus non est esse formale oium. 27.

Ex his confutatur quorādam error: q dixerunt deum nihil aliud eē qz eē formale vnuscuiusque rei. ¶ Nam esse hoc diuidit per eē substantie: et eē accidentis. diuinum autem eē non est eē substantie neqz eē accidentis: vt probatum est: impossibile est igit deū eē illud eē. q formaliter vnaqqz res ē. 2 ¶ Item res adinuicem non distinguūt sm q esse habent. quia in ō omnia conueniunt. si ergo res differunt adinuicez: oportet q vel ipsum esse specificetur per aliqs differentias additas: ita q rebus diuisis fit diuisum esse sm speciem: vel q res differant per ō q ipsū esse diuise nature sm speciem conuenit. Bz primum horum est impossibile: qz enti non potest fieri aliqua additio sm modum quo differentia additur generi: vt dictuz est. Relinquitur ergo q res propter hoc differant q habent diuersas naturas quibus acquiritur esse diuersimode. esse autem diuinum non aduenit alii nature: sed est ipsa natura seu essentia diuina. (vt ostensuz est): si igitur esse diuinum esset formale esse omnium: oporteret omnia simpliciter esse vnum.

eōfuta⁹ erroꝛis

3 ¶ Amplius principium naturaliter prius est eo cuius est principium. esse autem in quibusdam rebus habet aliquid quasi principium: forma enim dicitur esse principium essendi: et similiter agens quod facit aliquid esse actu. si igitur esse diuinum sit esse vniuscuiusqz rei: sequetur q deus qui est suum esse habeat aliquam causam: et sic non erit necesse esse per se: cuius contrarium supra ostensum est.

4 ¶ Adhuc: quod ē commune multis nō est aliquid preter multa nisi sola rōne: sicut animal non est aliud preter sortem et platonem et alia animalia nisi intellectu qui apprehendit formam animalis expoliatam ab omnibus indiuiduantibus et specificantibus. homo enim est quod vere est animal: alias sequeretur q in sorte et platone eēnt plura animalia scilicet ipsum animal commune et homo communis et ipe plato. multo ergo minus et ipsum esse commune est aliquid preter omnes res existentes nisi in intellectu solum. si igitur deus sit commune esse: deus non erit aliqua res existens nisi q̄ sit in intellectu tantum. ostensum autē est supra deum esse aliquid nō solum in intellectu. sed in rerum natura. non est igitur deus ipsum esse commune omnium.

5 ¶ Item generatio per se loquendo est via in esse: et corruptio via in non esse. non enim generationis terminus est forma et corruptionis priuatio nisi quia forma facit esse: et priuatio nō esse. dato enim q aliqua forma nō faceret eē nō diceret generari id qđ talē formā acciperet. si igit de⁹ sit oium

rez ee formale sequet q fit termin⁹ generationis:quod est falsum:cum ipse sit eternus vt supra ostensum est.

6 ¶ Preterea sequet q ee cuilibz rei fuerit ab eterno:nō igit pōt ee gnatio vl corruptio.si enim fit generatio:oz q ee pristēs alicui rei de novo acquiratur.aut ergo alicui prius existēti:aut nullo mō prius existēti.

¶ Si primo mō:cū vnū sit ee oium existētiū:ps positionē predictā:sequet q res que generari dicit:nō accipiat novū ee:sed novū modū essendi:qō nō facit generationez sed alterationē.

¶ Si aūt nullo mō prius existebat:sequet q fiat ex nihilo:qō est contra rationē generatiōis.igit hec positio omnō generationē t corruptionē destruit:t ideo ps eā ee ipossibilē.

Auc .1. scriptu.

¶ Hunc ēt errorē sacra doctrina repellit:dū cōfitet (deū excelsum t elevatū:vt dicit Isa.6.t eū super oia esse:vt Ro.9.babel).Si enim ē ee oium tūc ē aliqd oiuz.nō aūt sup oia.

¶ Hi ēt errantes eadē sniā propellunt qua t ydolatre:q incōicabile nomē.i.(dei ligni t lapidibus imposuerunt.vt babel Sap.14.) Si enim deus ē ee oium:nō magis dicet vere lapis ē eus q̄z lapis ē deus.

4. motiua predicti erroris.

¶ Huic aūt errori quattuor sunt que vident prestitisse fomentū.

¶ Primū ē quarūdā auctoritatū intellectus peruersus. Inuenit enim (a Dio. deū quarto ca.cele. perar.). Esse oium ē sup substantialis diuinitas.

¶ Et quo intelligere voluerūt ipsum ee formale oium reū deū ee.

¶ Nō cōsiderantes būc intellectū ipsis verbis consonū ee nō posse.

Impropatio motiui

Nā si diuinitas est oium ee formale:non erit super oia:sed intra oia:imo aliqd oiuz. Cū.n.diuinitatē super oia dicit:ostendit ps naturā suā ab oibus distinctū t super oia collocatū. Et hoc vero q dicit q diuinitas ē ee oium:oñdit q adeo in oibus quedam diuini ee similitudo reperitur.

¶ Hunc ēt eorum peruersum intellectū alibi apertius excludens.(dicit.n.in.2.ca. de diuinis nominibus:q ipsius dei neq̄z tactus neq̄z alia quacūmixtio ē ad res alias:sicut ē puncti ad lineam vel figure figilli ad ceram).

¶ Secundum quod eos in hunc errorem promouit:ē rationis defectus. Quia enim id quod commune est:per additionem specificatur vel individuatur:estimauerunt diuinum esse cui nulla fit additio:non esse aliquid proprium:sed esse commune omniū.

¶ Non considerantes q id quod cōmune ꝑ2ª est vel vniuersale:sine additione esse nō potest:sed sine additione consideratur:nō .n. animal potest esse absq̄z rationali vel irrationali differentia:quāuis sine his differentiis cogitetur:licet etiam cogitetur vniuersale absq̄z additione.non tamen absq̄z receptibilitate additionis est. Nam si animali nulla differentia addi posset genus nō esset:t similiter est de omnibus aliis nominib⁹.

¶ Diuinum autem esse est absq̄z additione non solum cogitatione:sed etiam in rerum natura.t non solum absq̄z additione:sed etiam absq̄z receptibilitate additionis. vnde ex hoc ipso q additionem non recipit nec recipere potest:magis concludi potest q deus non sit esse commune:sed proprium.Etenim ex hoc ipso suum esse ab oibus aliis distinguitur:quia nihil ei addi potest.(Vnde cōmentator in libro de causis) dicit q causa prima ex ipsa puritate sue bonitatis ab aliis distinguitur t quodāmodo individuatur.

ꝑpō ne 8.circa finem

¶ Tertiū quod eos in hunc errorem induxit:est diuine simplicitatis cōsideratio.Quia enim eius infinite simplicitatis est:estimauerunt illud qō in vltimo resolutionis inuenitur eorum que sunt in nobis:deum esse quasi simplicissimuz:nō enim est in infinitum procedere in cōpositione eorum que sunt in nobis.

¶ In hoc etiam eorum deficit ratio:dum non attenderunt id quod in rebus simplicissimis inuenitur:non tam rem completaz q̄z rei aliquid esse.deo autem simplicitas attribuitur sicut rei alicui perfecte subsistenti.

soluti⁹

¶ Quartum etiam quod eos ad hoc induxere potuit:est modus loquendi quo dicimus deum in omnibus rebus esse.

¶ Nō intelligentes q non sic est in rebus quasi aliquid rei:sed sicut rei causa que nullo modo suo effectu deest. Nō enim similiter ee dicimus formā in corpore:t nautā in naui.

destruꝰ motui

¶ Q̄z deus non sit forma alicuius operis.28.

Stēso igitur q deus non sit esse oiuz:sic ostendi pōt q deus nō sit alicuius rei forma.

¶ Nā diuinū

eē nō pōt eē alicuius rei qdditas q non sit ipsum esse: vt ostensuz est. qō aūt est ipsum esse diuinum nō est aliud ab deus: impossibile est igitur deū esse alicuius alteri⁹ formā.

2 ¶ Amp. forma corporis nō est ipsum eē sed essendi principium. deus aūt est ipsum esse. non ergo est deus forma corporis.

3 ¶ Itez ex vnione forme t materie resultat aliqd cōpositū qō est totū respectu materie t forme: ptes aūt sūt in potētia respectu tot⁹. i deo aūt nulla ē potētialitas: impossibile ē igit deū esse formā vnitā alicui rei.

4 ¶ Adhuc: qō p se hz eē nobilius ē eo qō hz eē i alio: ois aūt forma alicui⁹ corpis hz eē i alio: cū igit de⁹ sit ens nobilissimū ābsq; pma ēndi cām nō potest eē alicuius forma.

5 ¶ Preterea hoc idē pōt ostendi ex eternitate motus sic. Si deus est forma alicuius mobilis cū ipse sit primuz mouens cōpositū: erit mouens seipsum. sed mouēs seipsuz pōt moueri t nō moueri: vtrūq; igit in ipso est: quod aūt est huiusmōi nō habet motus ideficientiā ex seipso: oz igitur supra mouēs seipsuz ponere aliud primū mouēs quod largiatur perpetuitatez motus: t sic deus qui est primuz mouens nō est forma corporis mouētis seipsuz. ¶ Est aūt hic p̄cessus vtilis ponentibus eternitatē motus quo non posito eadez ꝯclusio haberi pōt ex regularitate motus celi. Sicut enī mouens seip[illegible] .i potest quiescere t moueri: ita potest velocius t tardius moueri: necessitas igit vniformitatis motus celi dependet ex aliquo principio superiori oīo immobili nō quod est pars corporis mouētis seipsuz ābsq; alīq forma ei⁹. ¶ Huic aūt veritati cōcordat scriptura. Dī. n. ips. (Elleuata ē magnificētia tua supcelos). de⁹ t Job. xi. (Excelsior celo ē: t qd facies? Lōgior terra mēsura eius t latior mari). Sic igit gētilium. liū error euacuat: q dicebāt deuz eē aiam celi: vel ēt aiaz tot⁹ mūdi. Et ex hoc errore idolatriā ōsendebāt: dicētes totū mūdū eē deū: nō rōne corpis: sz rōne aie: q̄ suppositō sequi opinabant q̄ mūdo t ptib⁹ eius non debite diuinus cult⁹ exhibebat. (Cometa ror ēt dicit i io. metaphisice). q̄ hic locus fuit. lapsus sapiētū gentis zabior. i. idolatrārū. q: sez posuerunt deū esse formā celi.

Auc. s. scriptu. Exclu. erro. gē tilium. De b er ror. Au. li. 4. ci. c°. 31. t li. 7. c°. 6. iz. me. cō. 40. vltime

¶ De perfectione diuina. 89.

Licet autē ea que sunt t vinūt perfectiora sint ēē ea que tm sunt: deus tamē qui nō est aliud ēē suū eē est vr eius pfectū. Et dico vr pfectum cui non deest alicuius generis nobilitas.

Omnis. n. nobilitas cuiuscunq; rei ē fm suum eē: nulla. n. nobilitas eēt homini ex sua sapiētia nisi p eaz sapiēs eēt: t sic de aliis. Sic ergo fm modum quo res hz eē est suus modus in nobilitate. nā res hz q̄ suum eē cōtrahit ad aliquē spālē modū nobilitatis maiorē vl minorē: dicit eē fm hoc nobilior vl minus nobilis. igitur si alicui quid ē cui cōpetit tota virtus essendi: ei nulla virtus nobilitatis deesse pōt q̄ alicui rei conueniat: hz rei q̄ ē suum eē cōpetit eē fm totam essendi prātē: sicut si esset aliq̄ albedo separata nihil ei dēret virtute albedis deeē posset nā alicui albo aliqd de virtute albedis deeē pōt ex defectu recipiētis albedinē qui eam fm modū suū recipit: t fortasse nō fm totū posse albedinis: deus igitur qui est totū suum eē (vt supra pbatum ē). hz eē fm totā virtutē ipsius eē: nō pōt ergo carere aliqua nobilitate q̄ alicui rei conueniat: sicut aūt omnis nobilitas t pfectio inest rei fm q̄ ē ita omnis defectus inest ei fm q̄ aliqualr non ē. deus aūt sicut habz eē totaliter ita eo totaliter absistit nō eē: q: p modum p quē hz aliqd eē deficit a nō eē. adeo ḡ ois defectus absistit a eē igit vr pfectus: ista vo q̄ tā tum sunt non sunt imperfecta pp imperfectionem ipsius eē absolute: non. n. ipsa habēt eē fm totum suum posse: hz participant esse p quendaz particulare modū t ipfectissimū.

2 ¶ Itē omne ipfectū necesse ē ab aliquo pfecto procedere: semē. n. ē ab animali vel a planta: igitur primū ens oz eē pfectissimū: ostēsum autem est deum eē primum ens: igitur est perfectissimus.

3 ¶ Amp. mūquodq; pfectū est inquātuz est actu: imperfectū aūt hz q̄ est potētia cū priuatiōe actus: id igitur quod nullo mō ē in potētia: sed est actus purus oz pfectissimum eē: tale aūt ē deus: igit ē pfectissimū.

4 ¶ Adhuc nihil agit nisi hz q̄ est in actu actio igitur consequitur modum actus in agente: impossibile est igitur effectum qui

per actionē educitur esse in nobiliori actu: ꝯ fit actus agentis: possibile est tamē actū effectus imperfectiorē esse ꝙ sit actꝰ cāe agētis eo ꝙ actio potest debilitari ex parte eius in quod terminatur. In genere autē cause efficientis fit reductio ad vnam causam q̄ deus dicitur: vt ex dictis patz. a quo sunt oēs res: vt in sequētibus ostēdetur: oportz igitur ꝙ quicquid actu est in quacunqz re alia inueniri in deo multo eminētius quā fit in re illa: non autē econuerso: est igit deus perfectissimus.

¶ Itē in vnoquoqz genere est aliquid ꝑfectissimū in genere illo ad quod omnia q̄ sunt illius generis mēsurantur: quia ex eo vnūquodqz ostēditur magis ⁊ minus eē ꝑfectum ꝙ ad mēsuram sui generis magis ⁊ minus appropinquat: sicut albū dicitur esse mēsura in omnibus coloribus. ¶ Et vtuoſue iter oēs homines: ad ät quod est mēsura oium entium nō potest eē aliud q̄ deus qui ē suum eē: ipsi igitur nulla deest ꝑfectionum q̄ aliquibus rebus conueniat. alꝫ nō eēt oiuz ꝑmuue mēsura. ¶ Hic ē

Auc. 8. scriptu. q̄ cū quereret Moyses diuinaz videre faciē seu gloriam: responsum ē ei a domino. (Ego ostēdaz tibi omne bonuz): vt habetur Exodi. 33. per hoc dās intelligere in se oia

Diony. bonitatis plenitudinē eē. Diony. ēt in. 5. c. de diui. no. dicit (Deus nō quodāmodo ē existēs: sz simpliciter ⁊ incircūscripte totū eē in seipo accepit ⁊ ꝓaccepit). ¶ Sciēdum tamē ꝙ ꝑfectio deo cōuenienter attri

Ad 8ᵘᵐ tacite obiectionis. bui nō potest si nominis significatio q̄tuz ad sui originē attēdatur: quod. n. factū non est nec ꝑfectū dici poss: videl: sz quia omne quod fit de potētia deductū est in actuz ⁊ de non eē in eē. quando factuz est: tunc recte perfectum esse dicitur quasi totaliter factuz quando potentia totaliter est ad actū reducta: vt nihil de non esse retineat: sz habeat esse completum: per quandam autem nominis extēsionem perfectuz dicitur: nō solum quod fiendo peruenit ad actuz completum: sed id etiam quod ē in actu cōpleto absq; omni factione: ⁊ sic deum perfectum esse dicimus secundū illud Matth. 5. (Estote perfecti sicut ⁊ pater vester celes. perfectus est).

¶ De similitudine creature ad deū. 30.

Ex hoc autem quomō i rebus possit similitudo ad deū inueniri vel nō possit. cōsiderari pōt. ¶ Esse etus enī a suis causis deficiētes nō conueniūt cū eis in nomine ⁊ ratione: necesse est tñ aliquā iter ea similitudinē inueniri. ꝺ nā enīz agētis est vt agens sibi sile agat cum vnūquodqz agat sm ꝙ actu est: vñ forma effectus in cā excedēte inuenitur quidē aliqualiter. sed secūdaz aliū modū ⁊ aliā rōez ratione cuius causa equiuoca dicitur: sol enīz i corporibus inferioribus calorē causat agendo secūdū ꝙ actu est: vñ oz ꝙ calor a sole generatus aliqualē similitudinē obtineat ad virtutē solis actiuā per quā calor i istis inferioribus causatur. ratione cuius sol calidus dicitur q̄uis nō vna rōe: ⁊ sic sol oib⁹ illis similis aliqualr dicit i quibus suos effectus efficaciter inducit a quibus tñ rursus oibus dissimilis ē. inq̄tū huiusmōi effectꝰ nō eodē mō possidet calorē huiusmōi quo in sole inuenitur. ita ēt ⁊ deus oēs perfectiones rebus tribuit ac per hoc cū oibus similitudinē hz ⁊ dissimilitudinez simul. ¶ Et Auc. 8. inde est ꝙ sacra scriptura aliqñ similitudines inter deū ⁊ creaturam cōmemorat: vt cuz dicitur Beñ. i. (Faciamus hominez ad ima. ⁊ simili. nostrā). Aliquando vero similitudo negatur. sz illud. Is. 40. (Cui ergo similē fecistis deū aut quam ima. pone ei). Et in ꝑa. (Deus q̄ similis erit ti. nec ta. ⁊c). Huic aūt rōi Diony. consonat. qui. Diony. 9. c. de diui. no. dicit. (Eadez similia sunt deo ⁊ dissimilia). Similia qdē n sm imitationem eius. qui non est perfecte imitabilis qualem in eis esse contingit. dissimilia autem. secundum ꝙ causata habent minus suis causis. Secunduz tamē hanc similitudinez cōuenientius dicitur deo creatura similis q̄ econuerso. Simile enīz alicui dicitur ꝙ eius possidet qualitatem vel formam. quia igitur id quod in deo perfecte est in rebus aliis per quandam deficientem participationem inuenitur illud secundum quod similitudo attēditur. dei quidem simpliciter est: non autē creature: ⁊ sic creatura habet quod dei est: vnde ⁊ deo recte similis dicitur. ¶ Non autem sic pōt

dici deum habere quod creature est: unde nec conuenienter dicit deū creature similē esse: sicut nec hominē dicimus sue imagini forte similē: cui tñ sua imago recte similis enūciatur. ¶ Multo igit̄ etiā minus proprie dicit q̄ deus creature assimilet. ¶ Nā assimilatio motū ad similitudinē dicit: & sic competit ei q̄ ab alio accipit: vñ hīc ei fit creatura aūt accipit adeo vnde ei fit similis: nō autē econuerso: nō igitur deus creature assimilatur: sed magis econuerso.

¶ Que noia de deo possint p̄dicari. xi.

EX his ēt cōsiderari p̄t quid de deo dici vel nō dici possit. qd ne de eo tm̄ dicat: quid enim de deo simul & aliis rebus. ¶ Quia n. omnem p̄fectionē creature est in deo inuenire: ex p aliū modū eminentiorē q̄cūq; noia absolute p̄fectionē absq; defectu designāt: de deo p̄dicantur & aliis rebus: sicut ē bōitas sapiētia eē. & alia hmōi. quecūq; Ro noia huiusmodi p̄fectionē designant cū modo ꝓprio creaturis: de deo dici non possūt nisi p similitudinē & metaphorā p quas que sunt minus rei alteri solent adaptari sicut aliquis homo dicit lapis pp duriciē intellectus: hmōi aūt sunt oia noia impposita ad designādū spēm rei create: sicut hō & lapis: nā cuilibet spēi debetur ꝓprius modus p̄fectionis & eē. ¶ Similiter ēt q̄cūq; noia ꝓprietates rex designant q̄ ex ꝓpriis ꝓncipiis spēi causant: de deo dici nō possūt nisi metaphorice: q̄ Ro huiusmodi p̄fectiones exprimunt cū superemināciori modo quo deo cōueniūt de solo deo dicunt: sicut sūmū bonū: primū ens & alia huiusmodi. ¶ Dico aūt aliqua p̄dictorum nominū perfectionē absq; defectu importare q̄tū ad illud ad qđ designandū nomē fuit impositū: quātū Ro ad modū significandi cē nomē cū defectu est: nā noie res exprimimus eo modo quo intellectu cōcipim⁹. Intellectus aūt noster ex sensibilibus cognoscēdi initiū sumēs illū modū nō trāscēdit q in rebus sensibilibus inuenit in quibus aliud est forma & hīs formam ꝓp formē & materie cōpositionē: forma Ro in hīs reb⁹ inuenit qdē simpliciter: ex imperfecta vtpote nō subsistēs: habēs Ro formā inuenitur quidē subsistēs: ex non simpliciter immo concretionem habēs: vñ intellectus noster quicquid significat vt subsistēs significat in concretiōe: qđ Ro vt simpliciter significat nō vt quod est: ex vt quo est: & sic in oi nomine a nobis dicto q̄tum ad modum significandi imperfectio inuenit que deo non cōpetit: quamuis res significata aliquo modo eminēti deo cōueniat: vt p3 in nomine bonitatis & boni. nam bonitas significat vt nō subsistēs: bonum aūt vt cōcretum: & q̄tum ad hoc nullū nomē deo conuenienter aptatur: ex solum quantum ad id ad quod significandū nomē ipōitur. ¶ Dicti sunt igit̄ vt Diony. docet hmōi nomina & affirmari de deo & negari. affirmari quidē ꝓp nominis rationē: negari Ro propter significandi modum: modus autem supereminentie quo in deo dicte perfectiones inueniuntur per nomina a nobis impposita significari nō possūt nisi vt p negationē: sicut cū dicimus deū eternū vel infinitū: vel ēt p relationē ipsius ad alia: vt cū dicitur prima cā vel sūmū bonum: nō n. de deo capere possumus quid ē: ex quid nō ē: & quasi alia se habeant ad ipm̄ vt ex supradictis patet. Diony. p. 1. 5. c. & di. no.

¶ Q̄ diuina p̄fectio & pluralitas noiū diuinoꝝ diuine simplicitati nō repugnāt. xii.

EX predictis ēt videri p̄t q̄ diuina p̄fectio & plura noia dicta de deo ipi⁹ simplicitati nō repugnāt. ¶ Sic enim omnes perfectiones in rebus alijs inuentas deo attribui diximus sicut effectus in suis causis equiuocis inueniuntur: qui quidem effectus in suis causis sunt vniuoce vt calor in sole: virtus aūt huiusmodi nisi aliqualiter eēt de genere caloris: sol per eum agēs non simile sibi generaret: et hoc igitur sol calidus dicitur: & nō solum quia calorem facit: sed quia virtus per quam hoc facit est aliquid conforme calori: per eandē autem virtutem per quam sol facit calorē: facit & multos alios effectus in inferioribus corporibus: vtpote siccitatem. Et sic calor & siccitas q̄ in igne sunt qualitates diuerse soli attribuuntur p vnā vniuocē: ita & omnium p̄fectiones q̄ rebus aliis ex diuersas formas cōueniūt: deo ꝑm vnā ei⁹ vniuocem attribui ē necesse q̄ qdē vniuocus nō ē alio-

ad a sua ēntia cū ei nihil accidere possit vt ꝓbatum est: sic igit sapiēs deus dr nō solū fm hoc q̄ sapiētiā efficit. sz qz sz hoc q̄ sapiētes sumus ℣ rutem eius: qua sapiētes nos facit aliquat⁹ imitamur. nō aūt dicitur lapis cūius lapides fecerit: qz in noie lapidis itelligit modus ēndi determinatus fm quē lapis adeo distinguit: imitat aūt lapis deū vt cām fm eē fm bonitatē: t alia hmōi sicut t alie creature. ¶ Hmōi ār fimile iueniri pōt in pōtijs cognoscitiuis t m ℣rutib⁹ opatiuis būanis. itellect⁹. n. vnica ℣rute cognoscit oia que ꝑ sensitiua diuersis potētijs apprehēdit. t ēt alia multa. intellect⁹ ēt quāto fuerit altior: tāto⁹ aliquo vno plā cognoscere p̄t ad q̄ cognoscēda intellectus iferior nō ꝓtingit nisi per multa. ¶ Potestas ār regia ad oia illa extēditur ad q̄ diuerse sub ipa ptātes ordinē hnt: sic igit t de⁹ ꝑ vnū simpler suū eē oīmodā pfectionē possidet qua res alie. imo multo ifinitē ꝑ q̄dā drīa cōsequūtur. ¶ Et quo pz necessitas plurīū noium de deo dictoꝝ. qz eni eū nō possum⁹ cognoscere nāliter nisi ex effectib⁹ deueniēdo in ipm oz q̄ noia qb⁹ pfectionē ipsi⁹ signam⁹ diuersa sint: sicut t pfectiones in reb⁹ iuenunt drse. Si ār ipaz ēntiā put est possem⁹ itelligere t ei nomē ꝓpriū adaptare: vno noie tñ eā exprimeremus: qđ ꝓmittim⁹ dicēs q̄ eū per ēntiaz videbimus. Zach. vlti. (In die illa erit dominus vnus: t nomen eius vnum).

sīlitudo inꝑpōtijs · cognoscitiuis t opatiuis

sīlitudo ī ptātib⁹ subordinatis.

¶ Oī nihil de deo t aliis rebus vniuoce predicatur. 33.

Ex his etiā pz q̄ nihil de deo t reb⁹ aliis pōt vniuoce p̄dicari. ¶ Nā effect⁹ q̄ nō recipit formā fm spēz silez ei q̄ a quo agit: agit nomē ab illa forma sūptū sz vniuocū p̄dicationē recipere nō pōt: nō. n. vniuoce dr calidus ignis a sole generatus t sol: rez aūt quaz de⁹ est cā forme ad spēz diuine ℣rutis nō peruēit: cū diuisim ℣ particulariter recipiāt q̄ in deo simplr t vnr iuenitur: patet igitur q̄ de deo t reb⁹ aliis vniuoce dici potest.

2 ¶ Amplius si aliquis effectus ad speciez cause ꝓtingat predicationē nominis vniuoce nō cōsequitur: nisi fm eandē ēndi modum eandē spēz vel formā suscipiat: nō. n. vniuoce dr domus que est in arte t in mā ꝓpter hoc q̄ forma domus hz eē dissile vtroq; res ār alie ēt si oino simile formā cēse querētur. nō tamē cōsequunt fm eādē modum ēndi: ná nil est in deo q̄ nō sit ipm eē diuinū: vt ex dictis pz q̄ in aliis rebus nō accidit: impossibile est igit aliqd de deo vniuoce t rebus aliis predicari.

3 ¶ Ad b oē q̄ de plibus vniuoce p̄dicat vel est genus vel est spēs vel drīa vl accīs aut ꝓpriū. de deo aūt nihil p̄dicat vt genus nec vt drīa: vt supra oīsuz est: t silr nec vt diffinitio: nec ēt vt spēs que ex genere t differētia ꝯstituit: nec aliqd ei accidere pōt vt supra demōstratū est: t ita nil de deo p̄dicatur neq; vt accidēs neq; vt ꝓpriū nā. ꝓpriū de genere accīriū est: relinquitur igit nihil de deo t rebus aliis vniuoce p̄dicari.

4 ¶ Jtē quod vniuoce de plibus p̄dicat vtroq; illoꝝ ad minus fm intellectum fm plicius est: deo aūt neq; fm rōnē neq; fm intellectū potest eē aliqd simplicius: nil igitur de deo vniuoce t aliis rebus p̄dicat.

5 ¶ Amp̄. qđ de plibus p̄dicat vniuoce sz ꝑticipationē cuilibet eoꝝ cōuenit de quo p̄dicatur. nā spēs ꝑticipare dr genus t idiuī duū spēm. de deo aūt nihil dr ꝑ ꝑticipationem. nam oē quod ꝑticipat determinatur ad modum ꝑticipati. t sic ꝑticulariter siue ꝑticularitet hetur: t nō fm oēm pfectionis modum: oportet igitur nihil de deo t reb⁹ aliis vniuoce predicari.

6 ¶ Ad hoc qđ p̄dicatur de aliquibus fm ꝓus t posteri⁹: certū est vniuoce nō p̄dicarinā ꝓus in diffinitiōe posteriozis icludit sicut substātia in diffinitiōe accīriis fm q̄ ēntis: si igit diceretur vniuoce ens de suba t accīte: oporteret ēt q̄ suba poneret in diffinitiōe entis sz q̄ de suba predicat. qđ pz eē ipossibile. nihil aūt de deo t reb⁹ aliis p̄dicatur eodē ordine. sz fm prius t posterius cū de deo oia p̄dicētur ēntialr: dr enim ens quasi ipsa ēntia: t bon⁹ qsi ipsa bōitas de aliis aūt fiunt p̄dicationes ꝑ participationē: sicut sortes dicit hōnō q̄ sit ipa būanitas: sz būanitatē hīe: ipossibile est igitur aliqd de deo t rebus aliis vniuoce dici.

¶ Oī attributa diuina nō p̄dicant de deo t creaturis pure equiuoce. 34.

Ex premissis ẽt pz q nõ quicqd de deo ⁊ rebus alijs ꝓdicant fm purã equiuocationẽ dr: sicut ea que sũt a cãu equiuoca. ¶ Nam in his que sunt a casu equiuoca nullus ordo aut respectus attẽdit vnius ad alterũ: sed oio ꝑ accñs est q vnũ nomẽ diuersis rebus attribuit: non .n. nomẽ ipositũ vni signat ipsũ habere ordinẽ ad alterũ. Sicut aũt nõ ẽ de noibus q̃ de deo dicunt ⁊ creaturis. Cõsideral. in huiusmodi noiũ cõitate ordo cde ⁊ causati vt er dictis pz: nõ igit fm purã equiuocationẽ aliqd de deo ⁊ rebus alijs ꝓdicat.

2 ¶ Amp. vbi est pura equocatio nulla firi tudo in reb⁹ illis attendit: sed solũ vnitas noie: reru aũt ad deũ est aliquis modus filitudis vt er predictis pz. relinquit ergo q nõ dicant de deo fz purã equocationẽ.

3 ¶ Itẽ qñ vnũ de pluribus fz purã equocationẽ predicat ĩ vno eox: nõ possum⁹ duci in cognitionẽ alterius. nã cognitio rei nõ dependet ex vocibus sed ex rõe noie: ex his aũt q̃ i rebus alijs inueniunt in diuinox cognitionem peruenimus: vt er dictis patet: non igit fm puram equiuocationẽ dicunt homini attributa de deo ⁊ alijs rebus.

4 ¶ Ad ꝟ equocatio noie ꝓcessũ argumẽ tationis ipedit: si igitur nihil diceret de deo ⁊ creaturis nisi pure equoce nulla argumẽtatio fieri posset ꝓcedẽdo ab creaturis ad deũ: cui⁹ ꝓriũ pz ex oib⁹ loq̃ntib⁹ de diuis.

5 ¶ Amp. frustra aliquod nomẽ de aliquo predicatur. nisi per illud nomen aliquid de eo intelligamus. sed si nomen predicatur de deo ⁊ creaturis omnino equiuoce. nihil per illa nomina itelligamus de deo: cũ significationes illox nominuz note sint nobis solis fm q de creaturis dicunt. frustra igitur diceretur aut probaretur ꝟ deo q deus est bonus. vel si quid aliud hmõi est. Si aũt dicatur q per huius noia solũ de deo cognoscim⁹ qd nõ ẽ vt. s. ea rõe dicatur viuẽs: q non est de genere rerum animaz ⁊ sic de alijs. ad minus oportebit q viuẽs de deo ⁊ creaturis dictũ ꝓueniat in negatiõe iniati. ⁊ sic nõ erit pure equocũ.

¶ Oẽ que dicitur de deo ⁊ creaturis dicũtur analogice. 35.

Sic igitur er dictis relinquitur q ea que de deo ⁊ rebus alijs dicũtur neqz equoce neqz vniuoce ꝓdicãtur sed analogice. hoc est fm ordinẽ vel respectum ad aliqd vnũ. ¶ Quod qdẽ dupliciter cõtingit. Vno mõ fm q multa hñt respectum ad aliqd vnũ sicut fm respectum ad vnã sanitatẽ. aial dicitur sanũ vt eius subiectũ. medicina vt eius effectũ. cibus vt eius cõseruatiuũ. vrina vt eius signum.

¶ Alio mõ fm q duox attẽdit ordo vel respectus nõ ad aliqd alterox sed ad vnũ ipsox sicut ens de substãtia ⁊ accñte dicit fm q accñs ad subaz respectũ hz nõ fz q̃ suba ⁊ accñs ad aliqd tertiũ referant. ¶ Hmõi ergo noia de deo ⁊ reb⁹ ⁊ alijs nõ dñr analogice fm primũ modũ oporteret. n. aliqd deo ponere pri⁹. sed mõ scõo. In hmõi aũt analogica ꝓdicatiõe ordo attẽdit idẽ fz nomẽ ⁊ fm rẽ qñqz. qñqz Vo nõ idẽ. Nam ordo nois sequit ordinẽ cognitiõis q: est signum itelligibilis cõceptõis. qñ igit id qõ prius est fz rẽ inuenit ẽt cognitiõe pus. nec inuenit pri⁹. ⁊ fm nois rõnẽ ⁊ fm rei nãm.

¶ Sicut substãtia poz est accñte nã inquãtum substantia est cã accidẽtis ⁊ cognitione iqz substãtia i diffinitiõe accñtis ponitur. ⁊ ideo ens dicit prius de substantia q̃z de accidẽte. ⁊ fm nãm. ⁊ fm nois rationẽ. quãdo Vo illud qõ est prius fm naturã est posterius fz cognitionẽ. hic in analogicis nõ est idẽ ordo fm rẽ ⁊ fm nois rõnẽ. sicut Vtus sanãdi que ẽ in sanatiuis poz ẽ naliter sanitate q̃ est in aiali sicut cã effectu. sed q̃ hãc Vtutẽ p effectũ cognoscimus. iõ ẽt er effectu noiamus. ⁊ inde ẽ q sanatiuũ ẽ prius ordine rei. sed aial dicit prius sanuz fm nois rõnẽ. sic igit q: er reb⁹ alijs in dei cognitionẽ ꝓueniunt. res nominũ de deo ⁊ rebus alijs dictox ꝑ prius est in deo fz suum modũ. sed rõ nois ꝑ posterius. vñ ⁊ nominari dicitur a suis causatis.

Oz ꝓa noia dcã de deo ñ sũt synonima. 36.

Stẽditur etiã er dictis q̃ quis noia de deo dcã eãdez rẽ significẽt. nõ tamẽ sũt synonima. ¶ Quia nõ signant

rōnem eandē.nā ſicut diſſe res vni ſimpli
ci rei q̄ de⁹ eſt ſilant p formas diſſas.ita in
tellectus nr̄ p diuerſas cōceptōes ei aliq̄r
ſilatur inēitū p diuerſas rōes ſiue pfectio
nes creaturax in ipm cognoſcēdū ꝓducit.
t iō de vno itellect⁹ nr̄ multa cōcipiēs non
eſt falſus neq; van⁹.qz illud ſimpler eē di-
uinū bmōi eſt. vt ei ſz formas multiplices
cap. 22. aliq̄ aſſilari ꝓnt(vt ſupra oſtū eſt). Scōm
aūt diſſas cōceptōes diſa noia itellect⁹ ad-
inuenit q̄ deo attribuit.t ita cū nō ſz eādē
rōnē attribuant:cōſtat ea nō eē ſynonima
q̄uis rē oino vnā ſignificēt.nomen. ē eadē
noia ſignificatio cū nomē p pr⁹tā ꝓceptio
intellectus q̄z rē intellectam ſignificet.
¶Oī ꝓpōnes quas intellectus noſter de
deo formar non ſunt vane. 37.

Ex hoc etiā viteri⁹ pz q intellect⁹ nr̄
de deo ſimplici nō in vanum
nūciatiōes formar cōponen
lo t diuidēdo q̄uis de⁹ oino
ſimpler nr.¶ Quāuis nāq; itellect⁹ nr̄ in
dei cognitionē p diſſas cōceptiōes deueni
at vt dictū eſt:itelligit tū id qđ oib⁹ eis rñ-
det oino eē vnū. Nō enī itellect⁹ modū q̄
itelligit reb⁹ attribuit itellectis ſicut nec la
pidi imālitatē q̄uis eū imāliter cognoſcat
t iō rei vnitate ꝓponit p cōpōnē Vbalē q̄
eſt idētitatis nō.cū dicit de⁹ē bon⁹ vel boni
tas.ita q; ſi q̄ ē diuerſitas i ꝓpōne ad itel-
lectū referat.vnitas Vo ad rē itelligētā.et
hac rōne q̄ꝛ intellect⁹ nr̄ enūciationē de
deo formar cū aliq̄ diuerſitatis nō ꝓpōnē
interponēdo.vt cū dr̄ bonitas ē in deo. qz
vr̄ hoc deſignat aliq̄ dr̄ſitas q̄ appetit itelle
ctui.t aliq̄ vnitas qua oz ad rē referre.
¶Oī deus eſt bonus. 38.

Ex pfectiōe aūt diuina
qua oñdim⁹; bo
nitas ipſi⁹ ꝓcludi pt.¶ Id.n.
q̄ vniq̄q; bonū dr̄ eſt ꝓpria
vt⁹.et⁹ nāq; ꝓpria vt⁹ vniuſcu
iuſq; e que bonū facit hītē t op⁹ et⁹ bonuz
reddit:Vtus aūt eſt pfectio q̄da.nūc.n.vnū
quodq; pfectū dicim⁹ qñ attingit ꝓpriam
Vtutem.(vt pz in.7.phi.).et hoc igit vnū
ect. cō. quodq; bonū ē q; pfectū ē.t inde ē q; vnū-
8. q̄q; ſuā pfectionē appetit ſicut ꝓpriū bo-
nū:oſtū aūt eſt deū eē pfectū:eſt igit bonus.

2 ¶Itē oſtū eſt ſupra eſſe aliq̄d ꝓmū mo
uēs imobile qđ deus ē.mouet aūt ſicut mo
uēs oīno imobile qđ mouet ſicut deſidera-
tum:de⁹ igit cū ſit ꝓmū mouēs imobile ē
primū deſideratū.¶Deſiderat aūt quilr
aliq̄d.aut qz eſt bonū:aut qz apper bonuz:
quoz primū eſt qđ ē bonū.nā apparēs bo
num nō mouet p ſe:ſz ſz q; bz aliquā ſpēz
boni.bonū Vo mouet p ſcipm: primū igit
deſideratū qđ eſt de⁹ eſt vere bonum.
3 ¶Ad hoc bonū ē qđ oia appetūt vt pha
optime dictū itroducit.(in.1.etbi.). oia aūt cap⁹ ſ
appetūt eē actu ſz modū:qđ pz er hoc qđ
vniquodq; ſm nām ſuā repugnat corru-
ptioni.eē igit actu boni rōnē cōſtituit. vñ t
p ꝓpriationē actus potētia cōſeḡt malū q;
eſt bono oppoſitū(vt p phum pz in.9.me- ter.cō.
tha.).deus aūt eſt ens actu nō in potētia vt 19.
ſupra oſtēſum eſt.eſt igit vere bonus.
4 ¶Amp̄.cōicatio eē t bonitatis er boni
tate ꝓcedit.qđ qđē pz er ipſa nā boni t er
eius ratione.nāliter enim vniuſcuiuſq; bo
num eſt actio t perfectio ei⁹ vniqđq; aūt er
hoc agit q; actu eſt.agēdo aūt eē t bonita-
tem in alia diffūdit.vñ t ſigniū pfectōis eſt
alicuius q; ſiſe ſibi poſſit ꝓducere.(vt patz ter.ꝓ.ia
p ꝓbz in.4.metha.).rō aūt boni eſt er hoc
qđ eſt appetibile qđ eſt finis.q̄ enim mouet
agentē ad agēduz.ꝓp qđ dicit bonū eē dif
fuſiuū ſui eſſe:hec aūt diffuſio deo cōpetit
oñſum eſt enī ſupra q; deus aliis eſt cā eēn
di:ſic p ſe ens neceſſe ē igit vere bon⁹.¶Dic aug.ſer
eſt qđ in.ꝓa.dī.(Quā bon⁹ iſrael deus his pcu.
q; recte ſūt corde). Et Treñ.3. dr̄ (Bon⁹
eſt dñs ſperātibus in ſe aie querenti illuz).
¶Oī deus eſt ſua bonitas. 39.

Ex his autem
haberi pōt q; deus ſit ſua bo
nitas. Eſſe enim cuiz actus in vo
quodq; eſt bonū ipſius.ſed de
us no ſolū ē ens actu:ſz eſt ipz ſuū eē.(vt
ſupra oſtū ē).ē igit ipa bōitas nō tm bon⁹
2 ¶Preterea pfectio vniuſcuiuſq; ē boni
tas eius.vt ſupra oñſū eſt:pfectio aūt diuini
eſſe nō arrēditur ſm aliq̄d additū ſupra ipz
ſed quia ipm ſecundum ſeipm pfectus eſt.
(vt ſupra oſtenſum eſt).bonitas igitur dei
non eſt aliquid additum ſue ſubſtantie.ſed
ſua ſubſtantia eſt ſua bonitas.

3 ¶ Jtē vnūquodq; bonum qđ nō est sua bonitas participatione dī bonum. q; autē per participationē dī bonum. aliqd aī se presupponit a quo rōnē suscipit bonitatis hoc aūt in infinitum nō est possibile abire. q; in causis finalibus nō pceditur in infinitum. infinitum .n. repugnat fini. bonū autē rationē finis habz: opz igitur deuenire ad aliqđ primū bonuz qđ nō participatiue sit bonū p ordinē ad aliqd aliud. sed sit p essentiā suā bonū. h aūt ē de⁹. est igit de⁹ sua bōitas.

4 ¶ Jtē id quod est participare aliqd potest ipm autē ēe nihil. qđ eni participat potentia est. esse aūt actus est. sed deus est ipm esse. vt pbatum est. nō est igit bonus participatiue sed essentialiter.

5 ¶ Amp. omne simpler suuz ēe t id qđ ē vnum bz. nā si sit aliud t aliud iā simplicitas tolletur. deus aūt est oino simpler. vt oñsum est. igitur ipsum bonum nō est aliud āz ipse. est igitur sua bonitas. ¶ Per eandē rationē etiā patz qđ nullū aliud bonuz est sua bonitas. pp quod dī Matb. 9. (Nemo bonus nisi solus deus).

Aug. e. scriptu.

¶ Quod in deo nō potest esse malū. 40.

EX hoc autem manifeste apparet qđ in deo nō pōt esse malū. ¶ Esse .n. t bonitas t oia que p essentiā dicunt nihil preter se bñt admixtum. licz id quod est bonum possit aliqd pter ēe t bonitatem habere. nihil eniz p̄bet h quod est vni perfectioni suppositū etiam alii supponi. sicut quod est corpus potest ēe albū t dulce. vnūquodq; aūt infra suos rōnis terminos cōcludit vt nihil extraneū infra se capere possit. deus aūt est bonitas nō solum bonus: (vt ostēsum est). nō potest igitur in eo esse aliquid nō bonitas. t ita malum in eo oino esse non potest.

2 ¶ Amplius id quod est oppositū essentie alicuius rei sibi oino conuenire non potest dum manet. sicut homini nō potest conuenire irrationabilitas vt insensibilitas: nisi homo esse desistat. sed diuina essentia est ipsa bonitas: vt ostēsuz est. ergo malum qđ est bono oppositū in eo locū habere nō potest nisi esse desisteret quod est ipossibile cuz sit eternus. vt supra ostensum est.

3 ¶ Ad hoc cū deus sit sūm ēe. nihil principiue de eo dici pōt. vt p3 ex ratiōe supra inducta. si igit malū de ipso dicat nō diceret participatiue. sed essentialiter. sicut aūt malum de nullo dici potest vt sit ēntia. alicuius. ei enim esse deficeret quod bonum est. (vt ostensum est). In malitia autez nō potest esse aliquid extraneum admixtum. sicut nec in bonitate. malus igitur de deo dici non potest.

4 ¶ Jtē malum bono oppositum est. natura autē boni, vel ratio in perfectione. cōsistit ergo rō mali in imperfectione. defectus aūt vel imperfectio in deo q est vere pfectus esse nō potest (vt supra ostēsuz est). in deo igitur malum ēe non potest.

5 ¶ Preterea pfectum est aliquid sm q est actu. ergo imperfectum erit secundum quod est deficiens ab actu. ergo malum vel priuatio est vel priuationem includit vel nihil est. priuationis autem subiectum est potentia. hoc autem in deo esse non potest: igitur nec malum.

6 ¶ Preterea si bonum est quod ab omnibus appetitur: igitur malum vnaquaq; natura refugit inquantum huiusmodi: qđ autem est alicui contra motum naturalis appetitus est violentum t preter naturam. malus igit in vnoquoq; est violentū t pter naturā. sm quod est ei malus. t si possit esse naturale secundum aliquid eius in rebus compositis. deus autem compositus non est nec esse potest in eo violentum vel preter naturam: vt ostensum est. malum igitur in deo esse non potest. ¶ Hoc etiaz sacra scriptura confirmat. Dicitur enim i. cano. Jo. i. ca. (Deus lux est: t tenebre in eo non sunt vlle). Et in Job. (Absit a deo impietas: t ab omnipotēte iniquitas).

Aug. e. scriptu.

¶ Dō deus est omnis boni bonum. 41.

STenditur etiam ex pdictis q deus sit omnis boni bonum. Bonitas enim vniuscuiusq; est perfectio ipsius vt dictum est. deus autem cuz sit simpliciter pfectus sua pfectione cōtinet perfectiones comprehēdit: vt ostēsuz est: sua igit bonitate omnes bonitates comprehēdit: t ita est omnis boni bonum.

2 ¶ Item quod p participationē dr aliquale: non dicitur tale nisi inquantum hz quandam similitudinē eius quod per essentiam dicitur. sicut ferrus dicitur igneū inquātū quandā similitudinē ignis participat. sed deus est bonus per essentiam: oia vo alia per participationē (vt ostēsum est). supra igitur nihil dicetur bonum. nisi inquātum habz similitudinē aliquā diuine bonitatis. est igitur ipse bonum omnis boni.

3 ¶ Ad hoc cū vnūquodq; appetibile sit p̄ter finem: boni aūt ratio cōsistit in hoc q̄ est appetibile. oz q̄ vnūquodq; dicatur bonum: vel q̄ est finis: vel q̄ ordinatur ad finem: finis igitur vltimus est: a quo omnia rationē boni accipiunt: hoc autē deus est: vt infra probabitur. est igitur deus omnis boni bonum. ℣ Hic est q̄ dominus suaz visionez Moysi promittēs dicit. Exo. xxxiii. (Ego ostendam tibi omne bonum). Et Sap̄. vii. dicit de diuina sapientia. (Venerunt mihi oia bona pariter cum illa).

Aug. 2. scripta.

¶ Q̄ deus sit summum bonum. 42.

EX hoc autem ostenditur q̄ deus sit sūmuz bonum. ℣ Nā bonum vniuersale preeminet omni bono particulari: sicut bonum gentis est melius q̄z bonuz vnius: bonitas enim totius t̄ pfectio preeminet bonitati t̄ perfectioni ptis: sed diuina bonitas comparatur ad omnia alia: sicut vniuersale bonum ad particularia: cuz sit omnis boni bonuz vt ostēsū est: est igitur ipse sūmū bonū.

2 Preterea id qđ p essentiaz dicitur. verius dicitur q̄z id qđ est per participationē dictū: sed deus est bonus per suā essentiaz alia vero per participationē vt ostēsuz est: est igitur ipse summū bonum.

3 ¶ Item quod est maximū in vnoquoq; genere. est causa aliorum que sunt in illo genere: causa enim potior est effectu: et deo autē omnia habēt rationē boni vt ostēsuz est: est igitur ipse summum bonum.

4 ¶ Ap̄. sicut alibi dē qđ est nigro ipmixtū tē melius dē qđ dē malo ipermixtū quz de dē maxime malo ipmixtū: qz i eo nec actu nec potētia maluz esse potest: t hoc ex sua natura cōpetit vt oēs ostēsū est: est igit ipse sūmū bonū.

℣ Hic est quod Exo. 2. dicitur. (Non est sanctus vt est dominus). Aug. 2. scripta.

¶ Q̄ deus est vnus. 43.

DE autem omnino manifestum est dei non esse nisi vnum. ℣ Nō enim possibile est esse duo summe bona: quod enim per superabundantiam dicitur in vno tantū inuenitur. deus autē est summū bonum (vt ostensum est). deus igitur ē vnus.

2 ¶ Preterea ostēsum est deū omnino pfectum esse cui nulla perfectio defit: si igit sunt plures dii: oportz esse plura huiusmodi pfecta: ꝺ aūt ē ipossē. nā si nulli eoz deesset alia pfectio nz aliq̄ ipfectio ei admiceret qđ requiritur ad hoc q̄ aliquid sit simpliciter perfectū: nō erit in quo admicē distinguātur: impossibile est igit plures deos ponere.

3 ¶ Item quod sufficienter fit vno posito melius est p vnum fieri q̄z p multa: sed rerum ordo est sicut melius potest cē: nō enī potentia agentis primi deesset potentie que est in rebus ad perfectionē sufficienter aūt omnia cōplentur reducendo ad vnum primum principium: nō est igitur ponere plura principia.

4 ¶ Amplius impossibile est vnum motū continuum t singula regulārem a pluribus motoribus esse: nam si simul mouent: nullus eoz est pfectus motor: sz omnes se habent loco vnius perfecti motoris: quod nō competit in pmo motore: perfectum enim est prius imperfecto. Si aūt non simul mouent quilibet eoz est qñq; mouens t qñq; nō. ex quo sequitur q̄ motus nō est continuus neq; regularis: motus enim cōtinuus t vnus est ab vno motore. motor enim qui nō semper mouet: irregulariter ipse mouere. sicut patz in motoribus inferioribus in quibus motus violentus in principio interditur. t in fine remittitur. motus autez naturalis ecōuerso. sed primus motus est vnus t continuus vt a pbis. pbatum est. ergo oportet eius motorem esse vnum.

5 ¶ Ad hoc substantia corporalis ordinat ad spiritualē sicut ad suum bonū. unde illa bonitas est plenior cui corporalis substātia intendit assimilari. cum omne quod est desideret optimū inquantū possibile est. Sed

ōēs motus corporalis creature inueniunt reduci ad vnū primū preter quē nō est alius primus qui nullo mō reducat in ipsum: ergo preter subam spiritualē que est finis primi motus non est aliqua que nō reducatur in ipsaz. hoc aūt noie dei intelligimus. non est igitur nisi vnus deus.

6 ¶Amp. oium diſoꝝ ordinatoꝝ adinuicem: ordo eoꝝ adinuicē est propter ordinē eoꝝ ad aliquid vnū: sicut ordo partiū exercitus adinuicē: est propter ordinē totius exercitus ad ducem: nā q̄ aliqua diſa adinuicem in habitudine aliqua vniunt nō potest eē ex propriis naturis ſm q̄ sunt diuersa: q; ex hoc magis distinguerent. ℣ Nec potest eē ex diuersis ordinantibus: q; nō posset eē q; vnū ordinē intenderent ex seipsis ſm qō sunt diuersi: ⁊ sic vel ordo multoꝝ adinuicē est per accidens: vel oz reducere ad aliquid primū vnū scilicet ordinans qui ad finē q̄dē intēdit oia alia ordinat: oēs aūt ptes huius mundi inueniunt ordinate adinuicē: ſm q; quedā a quibusdā iuuant: sicut corpora inferiora mouent p superiora ⁊ hoc per substantias incorporeas (vt ex p̄dictis patet). sed hoc nō est per accidēs cū sit ſp vel in maiori parte: igit totus hic mūdus nō bz nisi vnū ordinatorē ⁊ gubernatorē: sed preter hunc mundū nō est alius: nō est igitur nisi vnus omnium rerum gubernator quez deum dicimus.

7 ¶Adhuc si sunt duo quoꝝ vtrūq; est necesse eē: oz q̄ conueniant in intentione necessitatis essendi: oz igit q̄ distinguant per aliquid q̄ addit: vel vni tantū: vel vtriq;: ⁊ sic oz vel alterū vel vtrūq; eē cōpositū: nullū aūt cōpositū est necesse eē per seipsum: (sicut supra ostensum est). impossibile ē igitur eē plura quoꝝ vtrūq; sit necesse eē: ⁊ sic nec plures deos.

8 ¶Amp. illud in quo differunt ex quo ponunt cōuenire in necessitate essendi: aut recipitur ad cōplementū necessitatis essendi aliquo mō: aut nō. Si non requirit: ergo est aliquid accidentale: q; oē q̄d aduenit rei nihil faciens ad eē ipsius est accidens: ergo hoc accidens bz causam: aut ergo essentiaz eius q̄d est necesse eē: aut aliquid aliud: si essentiā eius cū ipsa necessitas essendi sit essentia eius: (vt ex dictis patet) necessitas essendi erit eē illius accidētis: sed necessitas essē di inuenit in vtroq;: ergo vtrūq; habebit illud accidens: ⁊ sic nō distinguent ſm illud. ℣ Si aūt eē illius accidentis sit aliqd aliud: nisi ergo illud aliud eēt: nō eēt hoc accidēs: ⁊ nisi hoc accidēs eēt distinctio p̄dicta nō eēt: ergo nisi eēt illud aliud: ista duo que ponunt necesse eē nō eēnt duo: sed vnū: ergo eē proprium vtriusq; est dependens ab altero. ⁊ sic neutr; est necesse eē per seipsū. ℣ Si aūt illud in quo distinguunt sit necessarium ad necessitatem essendi cōplendā: aut hec erit: q; illud includit in rōne necessitatis essendi: sicut aiatum includit in diffinitione aialis. aut hoc erit q; necessitas essendi specificat per illud: sicut aal cōpletur per rōnale. ℣ Si primo modo oz q; vbicunq; sit necessitas essendi sit illud q̄ in eius rōne dicit. sicut cuicūq; conuenit animal. conuenit aiatum. ⁊ sic cum ambobus predictis attribuat necessitas essendi ſm illud distingui nō poterunt. ℣ Si aūt secundo modo: hoc itez eē nō pōt. nam differentia specificans genus nō cōplet generis rationem: sed per eam acquirit generi eē in actu. rō enim aialis cōpleta est ante additionem rōnalis. sed nō pōt eē aial actu nisi sit rōnale vel irrationale. sic ergo aliquid cōplet necessitatem essendi q̄ntum ad eē in actu. ⁊ nō q̄ntum ad intentionem necessitatis essendi. qō est impossibile propter duo. ℣ Primo q; eius qō est necesse eē sua qditas est suū eē: (vt supra p̄batū est). Secundo q; sic ipsi qō est necesse. acquirere eē per aliquid aliud. qō est impossibile. nō est ergo possibile ponere plura quoꝝ quodlibet sit necesse eē per seipsum.

9 Adhuc si sunt duo dii. aut hoc nomē deus de vtroq; predicat vniuoce vel equiuoce. Si equiuoce hoc est preter intentionem p̄item. nā nihil prohibet rē quālibet quolibet noie equiuoce noiari si vsus loquentiū admittat. Si aūt dicat vniuoce oz q; de vtroq; predicet ſm vnā rōnem. ⁊ sic oz q; in vtroq; sit vna natura ſm rationē. Aut igit ē natura est in vtroq; ſm vnuz eē. aut secundum aliud ⁊ aliud. Si ſm vnuz: ergo non erunt duo: sed vnum tantum: duorum enim non est vnum: eē si substantialiter distinguant. Si autem est aliud ⁊ aliud eē in

vtroqz:ergo neutrū erit sua ḡdditas vel suz esse:sz hoc oz i deo ponere(vt ꝓbatū ē) ḡ neutz illoꝝ duoꝝ ē ḃ qō itelligim⁹ noie dei:sic igit ipossibile ē ponere duos deos.
10 ¶Amp.nihil eoꝝ q̄ cōueniūt huic signato iquātū ē ḃ signatū:possibile ē alij ꝯuenire q: singularitas alicui⁹ rei nō inest alteri p̄ter ipm singulare: sed ei qō est necesse esse sua necessitas eēndi cōuenit iquātuz hz esse hoc signatū.ergo impossibile ē q· alicui alteri cōueniat: ⁊ sic ē ipossibile q· sint plura quoꝝ quolibet sit necesse eē:⁊ p̄ ꝓñs ipossibile est esse plures deos. ¶Probatio mēdie. Si cuz illud qō ē necesse eē nō est hoc signatū igitū ē necesse eē, oz q· designatio sui eē nō sit necessaria hz se:sed er alio dependeat. vnūquodqz aūt sm qō ē actu distinctū ab oibus alijs qō ē esse hoc signatū:ergo qō ē necesse eē dependet ab alio ḡtū ad hoc q· esse in actu:qđ ē ꝓtra rōnē eius qō est necesse esse: oz igit q· id quod ē necesse esse sit necesse esse sm hoc q· est signatum.
11 ¶Adb.natura significata hoc noie deus aut est per seipām indiuiduata in hoc deo aut p aliquid aliud. si p aliud: oz q· ibi sit cōpositio.si per ipsaz.ergo ipossibile ē q· alteri cōueniat:illud.n.quod est indiuiduationis principiuz nō potest esse pluribus cōe: impossibile est igitur esse plures deos.
12 ¶Amp. si sunt plures dij: oz q· natura deitatis nō sit vna numero in vtroqz:oportet igitur esse aliquid distinguens nām diuinaz in hoc ⁊ illo:sed hoc est impossibile: q: nā diuina nō recipit additionē neqz differentiam essentialiū neqz accidentaliū: (vt supra ostensum est). Nec etiam diuina natura ē forma alicuius materie vt possit diuidi ad materie diuisionem:impossibile est igitur esse plures deos.
13 ¶Item esse abstractum est vnum tantum vt albedo si eēt abstracta eēt vna tñ: sed deus est ipsum esse abstractum: cuz sit suum esse:(vt probatū est supra): impossibile est igitur esse nisi vnum deum.a.
14 ¶Item esse. proprium cuiuslibet rei eē tantum vnum: sed deus est esse suum. (vt probatum est supra): impossibile igitur est esse nisi vnum deum.
15 ¶Ad hoc secundum hūc modum res habent esse quo possident vnitatez: vnde vnū quodqz sue diuisioni p̄ posse repugnat ne per hoc in non esse tendat:sed diuina natura est potissime habēs eē. ē igit in ea prima vnitas:nullo igit mō i plura distinguit.
16 ¶Amplius in vnoquoqz genere videmus multitudinē ab vnitate ꝓcedere: ⁊ iō in quolibz gñe inuenit vnū p̄mū qō ē mēsura oiuz q̄ in illo gñe inueniunt: quoꝝcūqz igit inuenit in aliquo vno gñe cōuenientia. oz q· ab aliquo vno dependeāt:sed oia in eē cōueniunt. oportet igitur esse vnum tantum q· sit rerum omnium principiū qō de⁹ est.
17 ¶Ité in quolibet principatu ille q· ꝓficit vnitatē desiderat. vnde iter principat⁹ est potissima monarchia siue regnū.multorū ēt mēbroꝝ:vnū ē caput:ac p̄ hoc euidenti signo apparet ei cui cōuenit pricipat⁹ vnitatē deberi.vñ ⁊ deū q ē oium cā oz vnum sitr cōsistere ⁊ simplr cōsiteri. ¶Hāc aūt ostēsionē diuine vnitatis ēt ex sacris eloquiis accipe possumus. Nā Deutro.6. dr.(Audi isrl. dñs deus tuus de⁹ vnus ē).⁊ Exo. 20.(Nō hēbis deos alienos coram me). Et ad Ephe.4.(Vnus dñs vna fides. ⁊c). Auc.s. scriptu.

¶Hac aūt vnitate repellunt gētiles deoꝝ multitudinē cōfitētes:quānis plures eoruz vnū deū sūmū eē dicerēt.a quo oēs alios quos deos noiabāt creatos eē asserebant: oibus substātijs sempiternis diuinitatis nomē ascribētes ⁊ p̄cipue rōnē sapientie ⁊ felicitatis ⁊ rex gubernatōis. Vnde gdē cōsuetudo loquēdi ēt i sacra scriptura inuenit dū sācti angeli aut ēt homines vt iudices dii noiant.sicut illō.ps. (Nō ē filius tibi i dius dñe). Et alibi.(Ego diri dii estis ⁊ multa hui⁹.p varia scripture loca inūiunt). vñ magis huic veritati vident ꝓtrarij manichei duo prima principia ponētes: quoꝝ alter alterius cā nō sit. ¶Hāc ēt veritatez arriani suis erroribus impugnauerunt dum confitentur patrem ⁊ filium non vnum: sz plures deos esse: cum tamen filium verum deū auctoritate scripture credere cogant. erdia⁹. erro. gē tilium. Manichei arriani

¶Oz deus est infinitus. 44.

Amautem in finitum quantitatē sequat: vt pbi tradunt: nō pōt infinitus deo attribui rōne multitudinis:(cū ostensum sit)solū vnū deū eē nul-

lāqz in eo cōpōnē vel partiū vel accidentiū inueniri. Scōm ēt quantitatē cōtinuā infinitus dici nō pōt (cū ostensuz sit) eū incorporeū ee: relinquit igit inuestigare an sz spiritualē magnitudinē ee infinitū ei cōuenire. Que qdē spiritualis magnitudo quantū ad duo attendit. s. quantū ad potētiā: ⁊ quātū ad ppe nature bonitatē siue cōpletionē. dr. n. aliqd magis vel minus albū scm modū quo in eo sua albedo cōplet. Mensuratur ēt magnitudo virtutis er magnitudie actionis vel factoꝝ. Hanc aūt magnitudinū vna alia cōsegtur: nā er hoc ipso q; aliqd i actu est actiuū est: sz igit modū quo: ni actu suo cōplet est modus magnitudinis siue virtutis: ⁊ sic relingtur res spirituales magnas dici scm modū siue cōpletiōis. (nā ⁊ Aug⁹. dicit q; in bis q̄ nō mole magna sunt: idez ee est maius qō melius). Ostendendū est igit scm hmōi magnitudinis modū deū infinitū ee: nō. n. sic vt infinitū priuatiue accipiat. sicut in quantitate dimensiua vel numerali. nā hmōi quantitas nata est finem habere. vnde scōm subtractionē eoꝝ q̄ sūt nata habere infinita dicunt. pp hoc in eis infinitū imperfectionē significat: sed in deo infinitum negatiue tantum intelligitur. qz nullius est perfectionis siue terminus vel finis: sed est summe perfectum: ⁊ sic deo infinitum attribui debet. ¶ Omne nanqz q; scōm suam naturam finitum est ad generis alicuius rationem determinatur: deus autem nō est in aliquo genere: sed eius perfectio omnium generum perfectiones cōtinet. (vt supra ostensū ē). ē igitur infinitus.

li°. 6. de tri. cap. 8.

co.° b⁹ capituli

2 ¶Ad hoc omnis actus alteri inherens terminationem recipit er eo in quo est: qz quod est in altero: est in eo per modum recipientis: actus igitur in nullo existens nullo terminatur. puta si albedo esset p se existens: perfectio albedinis in ea non terminaretur: quo minus haberet quicquid de perfectione albedinis haberi potest: deus autez est actus nullo modo in alio existēs. quia non est forma in materia vt probatuz est. nec esse suum inheret alicui forme vt nature cum ipse sit suum esse (vt supra ostensum est). Relinquit ergo ipsuz ee infinitū.

3 ¶Ad hoc in rebus inuenitur aliquid qō est potentia tantum vt materia prima: aliquid quod est actus tantum vt deus (sicut ca°. 6. supra ostensuz est). aliquid quod est actus ⁊ potentia vt res cetere: sed potentia cum dicatur ad actum non potest actum excedere sicut nec in vnoquoqz: ita nec simpliciter: cum igitur materia prima sit infinita in sua potētialitate. Relinquit q; deꝰ q est actus purus sit infinitus in sua actualitate.

4 ¶Item tanto actus aliquis est perfectior quanto minus habet potentie permixtum. vnde omnis actus cui permisceē potentia habet terminuz sue perfectionis: cui aūt nō permisceē aliq̄ potētia ē ablqz termino pfectōis. deꝰ aūt ē actꝰ purꝰ absqz potentia. (vt supra ostensū est): ē igit infinitus.

5 ¶Amplius ipsum esse absolute consideratum infinitum est. nam ab infinitis ⁊ infinitis modis participari possibile est. si igit alicuius esse sit finitum. oportet q; limitetur esse aliud per aliquid aliud quod sit aliqualiter causa illius esse vel receptiuum eius. sed esse diuinum non potest esse aliqua eā quia ipse est necesse per seipsum: nec ē eiꝰ est receptiuum: cum ipse sit suum esse: ergo esse suum est infinitum. ⁊ ipse infinitus.

6 ¶Ad hoc omne quod habet aliquā perfectionem tanto est perfectius quanto illā perfectionem magis ⁊ plenius participat: sed non potest esse aliquis modus. nec etiā cogitari: quo plenius habeatur aliqua perfectio: q̄ ab eo quod per suam essentiam ē perfectum: ⁊ cuius esse est sua bonitas: hoc autez deus est. nullo igitur modo potest cogitari aliquid melius vel perfectius deo. est igitur infinitus in bonitate.

7 ¶Amplius intellectus noster intelligēdo aliquid in infinitum extenditur cuius signum est q; quantitatē qualibet finita data intellectus noster maiorem excogitare possit. frustra autem esset hec ordinatio intellectus ad infinitum nisi esset aliqua res intelligibilis infinita: oportet igitur aliquam rem intelligibilem infinitam quam oportet esse maximam rerum: ⁊ hanc dicimus deum: deus igitur est infinitus.

8 ¶Item effectus nō potest extendi vltra suam causam: intellectus autem noster nō potest esse nisi adeo qui est prima omnium cā: nō igit pōt aliquid cogitare intellectus noster maius deo: si igit oi finito pōt aliqd

maius cogitare relinquit deū finitū nō eē.
¶ Amp. virtus infinita nō pōt eē i essentia finita: qz unūqōqz agit p suaz formā q̄ vel ē essentia eius vel ps essentie: virtus aūt principiū actionis nō latet.sed deus nō habet virtutē actiuā finitā.mouet.n.in tēpore infinito quod non pōt eē nisi in virtute infinita.(vt supra ostēsuz ē). Reliquit ergo deū essentiā esse infinitā. ¶ Hec aūt rō est ꝺz ponētes eternitatē mūdi q̄ non posita adhuc magis cōfirmat opinio de infinitate divine virtutis. nā unūquodqz agēs tāto virtuosius ē in agēdo: quāto potētia magis remota ab actu in actū reducit: sicut maiori virtute opus est ad calefaciēdū aquā q̄z aerē: sed illud qō oino non est: est infinite distans ab actu nec est aliquo mō in potētia. igit si mūdus factus ē postq̄z oino pus factus nō erat:ꝺz factoris virtutē eē infinitā. ¶ Hec aūt rō ēt sm eos qui ponunt eternitatem mundi valet ad probādum infinitatē divine virtutis.confitētur.n.deū eē cām mūdane substātie:q̄uis eam sempiternā arbitrētur dicētes hoc mō deū eternū sempiterni mūdi cāz existere.sicut pes ab eterno fuisset cā vestigii: si ab eterno fuisset impressus in pulvere. Hac autez positione facta sm rationē predictaz nihilominus sequitur dei virtutez infinitā.nā siue ex tēpore ꝺz nos:siue ab eterno ꝺz eos res ꝓdurerit.nihil eē pōt in re quod ipse non ꝓdurerit cū sit vle eēndi principiū:et sic nulla presupposita mā vel potētia ꝓdurit.oportet aūt proportionē potētie vel virtutis actiue accipere ꝺz proportionē potētie vel virtutis passiue.nā quāto potētia passiua maior ꝓsistit vel preintelligitur.tāto a maiori virtute actiua in actū completur:relinquitur igitur cū virtus finita producat aliquem effectum presuppositā potētia materie:q̄ dei virtus que nullam potentiam presupponit non sit finita sed infinita.et ita essentia infinita.

10 ¶ Amp.maqueqz res tāto ē diuturnior q̄nto eius cā ē efficatior.illud igit cui⁹ diuturnitas ē infinita:oꝺz q̄ hēat eē p cāz efficacie infinite:ꝺz diuturnitas dei ē infinita. oīs.n.supra ipsū eē eternū:cū igit ñ hēat aliā cāz sui eē preter seipsum:oꝺz ipsuz esse infinitū.

Auc.8. ¶ Hic aūt veritati sicra scriptura testimo
scripti. niū perhibet.ait nāq̄. ꝓs.(Magnus dūs

cap°.xi.

et laudabilis nimis et magnitudinis eius nō est finis). Huic ēt veritati attestant antiquissimoz ꝓhetaz dicta.qui omnes infinitū potuerunt ꝓmū rez principiū quasi ab ipsa ꝓbi veritate coacti.propriā.n.vocē ignorabant existimantes infinitatē principii ad moduz quātitatis discrete sm Democritū qui posuit atbomos infinitos rez principia:et secundū Anaragoram qui posuit infinitas partes cōmixtas rez principia. vel ad modū quātitatis cōtinue sm illos qui posuerūt aliqō elementū vel confusum aliqō infinituz corpus eē primū oium principiū.sed cū ostensum sit per sequentiū ꝓhoꝝ studiū qō nō ē aliqō corpus infinitū. et huic coniungat q̄ oportet eē primū principiū aliquo mō infinitū.cōcludit q̄ neqz est corpus.neqz virtus in corpore infinitum qō est primū principiū.

Democritus

anaxa.

¶ Qꝺ deus est intelligens. 45.

Ex premissis autē ostendi pōt q̄ deus sit intelligens. ¶ Ostēsuz ē.n.supra q̄ in mouentibus et motis nō est possibile in infinitū ꝓcedere.sed oꝺz oia mobilia reducere(vt probatū ē)in vnum primū mouens seipsum. mouens aūt seipsuz se mouet per appetitū et apprehensionē. sola.n.bnīōi inueniunt seipsa mouere.e. vtpote in qbus est mouere et nō moueri: pars igit mouens in primo mouente seipsuz. oꝺz q̄ sit appetens et apprehendēs. in motu autē q̄ est p appetitū et apprehēsionē:appetēs et apprehendens est mouens motū:appetibile aūt et apprehensuz est mouens nō motū.cū igit id qō est oium primū mouēs qō deū dicimus.sit mouens oino nō motuz: oꝺz q̄ cōparet ad motorē q̄ est pars mouentis seipsum.sicut appetibile ad appetentez. nō aūt sicut appetibile sensuale appetitum. nā appetitus sensualis nō est bōi simplr. ꝺz bonus particularis bōi cū et apprehēsio sensus nō sit nisi particularis.id aūt qō ē bonū et appetibile simplr.est prius eo qō ē bonū et appetibile.vt hic et nunc.oꝺz igit primū mouens eē appetibile vt intellectū.et ita oꝺz mouens qō appetit ipsum eē intelligens. multo igit magis et ipsum primum appetibile erit intelligens: qz appetens ipsum fit intelligēs actu: q̄ hoc q̄ ei tāquā intelligibili

vnitur. oportet igitur deum esse intelligentem facta suppositione: quod primum motū moueat seipsum: vt philosophi posuerūt.

2 ¶Ad hoc idē necesse ē sequi si fiat reductio mobilium: nō tñ in aliqd primum mouens seipsum: sz in mouēs oino imobile. nā primū mouēs est vltimū principiū motus. oz igitur cū oē mouēs sic moueat p aliquam formā quā intēdit in mouēdo: q forma per quā mouet primū mouēs sit vltima forma t vltimū bonū. forma aūt per modū vniuersalē non inuenitur nisi in intellectu: oportet igitur primū mouēs qd deus ē: eē intelligēs.

3 ¶Āmp. i nullo ordine mouētiū inuenit qd mouēs p intellectū sit instrumētū eius quod mouet absq intellectu: sed magis ecōuerso: oia aūt mouētia que sunt in mūdo: cōparātur ad primū mouēs: qd ē deus: sicut instrumēta ad agēs principale: cū igit i mūdo inueniant multa mouētia p intellectū: impossibile est q primū mouens moueat absq intellectu. necesse est igit deum eē intelligentem.

4 ¶Itē ex hoc aliqua res ē intelligens q est sine mā: cuius signū ē q forme fiūt intellecte in actu per abstractionē a mā: vñ t intellectus ē vniuersaliū t nō singulariū. qz materia ē indiuiduationis principiū: forme aūt intellecte in actu fiunt vnū cū intellectu actu intelligente. vide si ex hoc forme sunt intellecte in actu q sunt sine mā: oz rez aliquā ex hoc eē intelligentem q est sine materia: (ostensum ē autem supra): deum eē omnino imaterialem: est igitur intelligēs. cap. 17.

5 ¶Ad hoc deo nulla pfectio deest q in aliquo genere entiū inueniat. (vt supra ostensum ē): nec ex hoc aliq̄ ꝓpositio i eo ꝓsequit: vt ēt ex sapientibus pz: inter pfectiones aūt rerū potissima ē q aliqd sit intellectuāns per hoc ipsum est quodāmodo omnia bñs in se oium pfectiones: deus igitur est intelligēs. ca°. 29.

6 ¶Itez omne qd tendit determinate in aliquē finē aut ipsum pstituit sibi finē: aut pstituit sibi finis ab alio. alias nō magis i hūc q̄m in illū finē tēderet: naturalia aūt tendūt in fines determinatos: nō. n. a casu naturales vtilitates cōsequūntur. sic eni nō eēnt sē per aut in pluribus: sed raro. hoc eni est casus: cū ergo ipsa non prestituāt sibi finem: q̄ rationē finis non cognoscunt: oportet q eis prestituatur finis ab alio qui sit natureinstitutor: h aūt ē qui prebet oībus eē t est per seipsū necesse eē quē deū dicim⁹ (vt ex supradictis pz). nō aūt posset nature finē p stituere nisi intelligeret. deus igit ē intelligēs.

7 ¶Āmp. omne quod est imperfectū derivatur ab aliquo perfecto. nā perfecta naturaliter priora sunt imperfectis. sicut act⁹ potentia. sed forme in rebus particularib⁹ existentes sunt imperfecte: q̄ particulariter t nō secundum cōmunitatez sue rōnis: oportet igitur q deriuentur ab aliquibus formis perfectis: t nō particularis: tales autem forme esse nō possunt nisi intellecte cū nō inueniatur aliqua forma in sua vniuersalitate nisi in intellectu: t per ꝓnō oz eas eē intelligentes si sint subsistentes. sic enim solum possunt esse operantes: deū igitur qui est actus primus subsistens a quo oia alia deriuantur oz esse intelligentem.

¶Hanc autem veritatem etiam fides catholica cōfitetur. Dicitur enim Job. 9. de deo. (Sapiēs corde ē t fortis robore). Et. 12. (Apud ipsum est fortitudo t sapientia). Et in. ps. (Mirabilis facta ē sciētia tua ex me). Et Ro. xi. (O altitudo diuitiar⁹ sapiētie t scientie dei). Huius aūt fidei veritas tantū apud homines inualuit vt ab intelligendo nomē dei imponerent. Nam theos quod scōm grecos deū significat: dicitur a thea: quod est considerare vel videre. Aug. 8. de ciuit. scripturi. vt refert Dam. li. p°. ca°. 12.

¶Q̄ intelligere dei est sua essentia. 46.

Ex hoc autem q deus est intelligens: sequit q suum intelligere sit sua essentia. ¶Intelligere. n. ē act⁹ intelligentis in ipso existēs nō in aliquid ex transecum transiens sicut calefactio transit in calefactum: non enim aliquid patitur intelligibile ex hoc q intelligitur: sed intelligens perficitur. quicquid autem est in deo: est diuina essentia: intelligere ergo dei ē diuina essentia. t diuinum esse est ipse deus. nam deus est sua essentia t suum esse.

2 ¶Preterea intelligere comparatur ad intellectum sicut esse ad essentiam: sed esse diuinum est eius essentia. (vt supra probatum est): ergo intelligere diuinum esse est eius intellectus: intellectus autem diuinus est dei essentia: alias eēt accidens deo. ops

igitur q intelligere diuinū sit eius essentia.
3 ¶Amplius actus secundus est perfectior q̄z actus primus: sicut cōsideratio q̄z scientia. scientia aūt vel intellectus dei est ipa eius essentia si est intelligens. (vt ostensuz est): cuz nulla perfectio conueniat ei participative. sed per essentia: (vt er superioribꝫ pz). si igit sua consideratio nō sit sua essentia. aliquid erit sua essentia nobilius t perfectius. t sic non erit infinite perfectionis t bonitatis. vnde non erit primum.
4 ¶Adhuc intelligere est actus intelligentis. si igitur deus est intelligens: t nō sit suum intelligere: oz q comparetur ad ipsū sicut potētia ad actū. t ita potētia erit i deo t act⁹. qō ē ipossibile. (vt supra. pbatū ē.)
5 ¶Item omnis substantia est propter suam operationem. si igitur operatio dei sit aliquid aliud q̄z diuina substantia erit finis eius aliquid aliud ab ipo. t sic deus nō erit sua bonitas. cū bonum cuiuslibet sit finis eius. si aūt diuinum intelligere sit eius eē. necesse est q intelligere eius sit simpliciter eternum t inuariabile. t actu tantum existens: t omnia que de diuino eē pbata fūt: non igitur deus est in potentia intelligens: aut⁹ de nouo aliquid intelligere incipiens: vel quācūqz mutationem aut compositionem in intelligendo habens.

¶Oz deus per nihil aliud intelligit q̄z per essentiam suam. 47.

Ex his autem que sunt supra ostensa euidenter apparet q intellectus diuinus nulla alia spē intelligibili intelligat q̄z sua essentia. ℣ Species.n. intelligibilis principium formale est intellectualis operatiōis. sicē forma cuiuslibz agētis priciptū est propie operationis. diuina aūt operatio intellectualis est eius essentia. (vt ostensum est). esset igitur aliquid aliud diuine essentie principium. t causa si alia intelligibilis specie quā sua essentia intellectus diuin⁹ intelligeret: (qō supra oñ sic repugnat).
2 ¶Ad hoc per speciem intelligibilem fit intellectus intelligens actu. sicut per speciē sensibilem sensus actu est sentiens. comparatur igitur species intelligibilis ad intellectum sicut actus ad potentiam. si igitur diuinus intellectus aliqua alia specie intelligibili intelligeret quā seipso. esset in potentia respectu alicuius. quod esse non potest. (vt supra ostensum est).
3 ¶Amplius species intelligibilis in intellectu preter essentiam eius existens. eē accidentale habet: ratione cuius scientia nostra inter accidentia computat. in deo autez nō potest esse aliquod accidens. (vt supra ostē suz est). igitur non est in intellectu eius aliqua species: p̄ter ipsam diuinā essentiam.
4 ¶Adhuc species intelligibilis est similitudo alicuius intellecti. si igitur in intellectu diuino sit aliqua intelligibilis species p̄ter essentiam ipsius. similitudo alicuius intellecti erit. aut igitur diuine essentie. aut alterius rei: ipsius quidem diuine essentie nō potest esse. quia sic diuina essentia nō esset intelligibilis per seipsaz. sed illa species faceret eam intelligibilem. nec etiam potest esse in intellectu eius species alia preter essentiam ipsius que sit alterius rei similitudo. illa enim similitudo imprimitur ei vel a se vel ab alio. non autem a seipso quia sic idem esset agens t patiens: esseteqz aliquod agens quod non suam. sed alterius similitudinem induceret in patiente. t sic nō omne agens sibi simile ageret. nec ab alio. esse enim aliquod agens prius eo. ergo impossibile est quod in ipso sit aliqua species intelligibilis preter ipsius essentiam.
5 ¶Preterea intelligere dei est eius essentia. (vt supra ostensum est). si igitur intelligeret per aliquam speciem que non sit sua essentia. esset per aliquod aliud a sua essentia: qō est ipossibile. nō igitur intelligit per aliquam spēm que nō sit sua essentia.

¶Oz deus perfecte intelligit seipsum. 48.

Ex hoc autem vlterius patet q ipse seipsum perfecte intelligit. ℣ Cum.n. per speciem intelligibilem. intellectus in rem intellectaz feratur. ex duobus perfectio intellectualis operationis dependet. vnum est vt species intelligibilis perfecte rei intellecte conformetur. aliud est vt perfecte intellectui coniungatur. quod quidem tanto fit amplius quanto intellectus in intelligendo meliorem efficaciam

habet. ipsa autem diuina essentia q̃ est species intelligibilis qua intellectus diuinus intelligit. est ipsi deo penitus idē. est q̃z intellectui ipsius idem omnino. seipsum igitur deus perfectissime cognoscit.

2 ¶Adhuc res materialis intelligibilis efficitur per hoc q̃ a materia ⁊ a materialibus conditionibus separatur. quod igitur est per sui naturaz ab omni materia ⁊ materialibus conditionibus separatum: hoc est intelligibile secundum suam naturam: sed omne intelligibile intelligitur secunduz q̃ est vnum actu cum intelligente. ipse autem deus intelligens est. (vt supra est probatum). igitur cum sit immaterialis omnino ⁊ marime sibiipsi sit vnum. marime seipsum intelligit.

3 ¶Item ex hoc aliquid actu intelligitur q̃ intellectus in actu ⁊ intellectum etiam actu vnum sunt. diuin⁹ autem intellectus est semper intelligens in actu. nihil enim est in potentia ⁊ imperfectum in deo. essentia autem dei secundum seipsam perfecte intelligibilis est: vt ex predictis patet. cum igitur intellectus diuinus ⁊ essentia diuina sint vnum: vt ex dictis manifestum est. Relinquitur q̃ deus perfecte seipsum intelligat. deus.n.ē ⁊ suus intellect⁹ ⁊ sua essentia.

4 ¶Adhuc omne quod est in aliquo per modum intelligibilem. intelligitur ab eo: essentia autem diuina est in deo per modum intelligibilem. nam esse naturale dei. ⁊ esse intelligibile vnum ⁊ idem sunt: cum esse suum sit suum intelligere: deus igitur intelligit essentiam suam: ergo seipsum cuz ipse sit sua essentia.

5 ¶Amplius actus intellectus sicut ⁊ alia rum anime potentiarum secundum obiecta distinguntur: tanto igitur erit perfectior operatio intellectus quanto erit perfectius intelligibile. sed perfectissimum intelligibile est essentia diuina. cum sit perfectissimus actus ⁊ prima veritas. operatio autem intellectus diuini est etiam nobilissima. cum sit ipsum esse diuinum. (vt ostensuz est). deus igitur seipsuz intelligit.

6 ¶Adhuc rex oiuz pfectiões i deo marie inueniunt. iter alias autē pfectiões in reb⁹ creatis inuentas maria ē intelligere deū. cū nā intellectualis aliis p̃nuncat. cuius perfectio est intelligere. nobilissimū aūt intelligibile deus est: deus igitur marime seipsum intelligit. ¶Hoc autez auctoritate diuina cōfirmatur: ait nāq̃ apls. i. Cor. 2. (q̃ spiritus dei scrutat etiā profunda dei). ¶Q̃ deus primo ⁊ per se solum seipsum cognoscit. 49. Auc. 9. scripta.

EX premissis aūt apparet q̃ deus primo ⁊ per se solū seipsuz cognoscit. ¶Alia enī res solū ē p̃ ⁊ p se ab intellectu cognita: cui⁹ spēz intelligit: operatio.n. forme q̃ est operatiōis principiū ꝓportionat: sed id quo deus intelligit nihil est aliud q̃z sua eēntia: (vt supra ꝓbatū ē): igit intellectuz ab ipo primo ⁊ p se nihil ē aliud q̃z ipemet.

2 ¶Adhuc ipossibile est simul multa primo ⁊ p se intelligere: vna.n. operatio nō pōt simt multis terminis terminari: deus aūt q̃libz seipsuz itelligit: (vt ꝓbatū ē): si igit intelligit aliquid aliud q̃si primo ⁊ p se intellectū: oz q̃ intellectus eius mutet de 9sideratiōe sui: in consideratione alterius: id autez est eo ignobilius: sic igitur intellectus diuinus mutatur in peius: quod est impossibile.

3 ¶Amp̃. operatiões intellectus distinguunt penes obiecta: si igitur deus intelligit se ⁊ aliud a se: quasi p̃cipale obiectū hēbit plures intellectuales operationes. ergo vel sua eēntia erit in plura diuisa: vel aliquā intellectualē operationez habebit q̃ nō est sua substātia: quaz vtrūq̃z ipossibile eē mōstratuz ē. Restat igitur nihil a deo eē cognituz q̃si primo ⁊ p se intellectū nisi suam eēntiam.

4 ¶Item intellectus secunduz q̃ est differens a suo intellecto. est in potētia respectu illius: si igitur aliquid aliud sit intellectum a deo primo ⁊ per se: sequetur q̃ ipse sit in potentia respectu alicuius alterius. quod ē impossibile. (vt ex dictis patet).

5 ¶Preterea intellectus ē pfectio intelligētis: ex eni hoc intellectus pfectus ē q̃ actu intelligit: q̃ qdē ē p hoc q̃ ē vnū cum eo quod itelligitur: si igit aliquid aliud a deo sit primo intellectum ab ipso erit aliquid aliud perfectio ipsius: ⁊ eo nobilius quod est impossibile.

6 ¶Amp̃. ex mitis itellectis itelligētis scia integrat: si igit sit mlta scita adeo q̃ principalit

cognita ⁊ per se: sequit̄ q̄ scientia dei sit ex multis cōpositā ⁊ sic vel erit essentie diuine cōpositā vl scientia erit accidens deo: quorū vtrūq; est impossibile vt ex dictis manifestū est: relinquit igit̄ q̄ id q̄d ē p̄° ⁊ p se intellectū: adeo nō sit aliud ab ipa substantia.

7 ¶Ad hoc operatio intellectualis speciem ⁊ nobilitatē hz ſz id q̄d est p se ⁊ primo intellectū: cū hoc sit eius obiectū: si igit̄ deus aliud a se intelligeret quasi per se ⁊ p̄mo intellectū: eius operatio intellectualis speciem ⁊ nobilitatē haberet ſm id q̄d est aliud ab ipso. hoc aūt est impossibile: cū sua operatio sit eius essentia. (vt oīsuz ē): sic igit̄ impossibile ē q̄ intellectū adeo p̄° ⁊ p se sit aliud ab ipo.

¶Q̄ deus cognoscit alia a se. 50.

EX hoc autem q̄ deus seipsum cognoscit p° ⁊ p se. q̄ alia a seipso cognoscat ēt ponere oz. ℣ Effectus enim cognitio sufficienter dī p cognitionē sue cause. vnde scire dicimur vnūq̄q; cū cām eius cognoscimus. ipse aūt deus ē p suā essentiā cā essendi aliis: cū igit̄ suā essentiam plenissime cognoscat: oportet ponere q̄ etiam alia cognoscat.

2 ¶Ad hoc similitudo oīs effectus in sua cā aliqualiter preexistit: cū oē agens agat sibi simile: omne aūt q̄d est in aliquo est in eo per modū eius in quo est: si igit̄ de⁹ aliquax rex est cā: cū ipse sit ſm suā naturaz intellectualis: similitudo causati sui in eo erit intelligibiliter. q̄d aūt est in aliquo per modū intelligibilem ab eo itelligit. de⁹ igit̄ res alias a seipso vere cognoscit.

3 ¶Amp̄. quicūq; cognoscit p̄fecte rez aliquā cognoscit oīa q̄ de re illa vere p̄nt dici ⁊ q̄ ei cōueniūt ſm naturā. deo aūt ſcōz suā naturā conuenit q̄ sit alioz cā. cū igit̄ perfecte seipsum cognoscat: cognoscit se ee cām. q̄d ee nō p̄ot nisi cognoscat aliqualiter causatū. q̄d est aliud ab ipso. nihil enim suiipsius cā est: ergo deus cognoscit alia a se. ℣ Colligentes igitur has duas ꝓclationes: apparet deū cognoscere seipsum quasi p°⁊ p se notū: alia vero sic vt in essentia sua visa. ℣ Qui q̄dē Xpianē expresse (Dionysius tradit i. 7. ca. de diuinis.), dicēs (nō ſcōz visionē singulis se imittit: sed. ſcōm. cause cōtinētiā scit oīa). Et infra (Diuina sapientia seipsam cognoscens scit alia). Cui etiam sententie attestari videt scripture sacre auctoritas, ℣ Nam in p̄o. de deo dicit. (Prosperit de excelso sancto suo: quasi de seipso excelso alia videns).

Auc. 8. scriptu.

¶Q̄ deus habet propriam cognitionem de omnibus rebus. 51.

VIa vero q̄dā dixerunt q̄ deus de aliis rebus nō hz cognitionē nisi vlem vpote cognoscens inquātū sunt entia. et hoc q̄ nā essendi cognoscit per cognitionē suiipsius. Restat ostendendū q̄ deus oēs alias res cognoscat. ꝓut abinuicē sūt distincte: q̄d est cognoscere res ſcōm proprias rōnes earz. ℣ Ad huius aūt ostensionem deum esse causam omnis entis supponatur: q̄d ex supraductis aliquatenus pz: (⁊ infra plenius ostēdetur). Sic igitur nihil in aliqua re esse p̄ot quod non sit ab eo causarum vel mediate vel immediate. cognita aūt causa cognoscitur eius effectus: quicquid igitur est in quacūq; re potest cognosci cognito deo. ⁊ omnibus causis medijs sunt inter deum ⁊ res. sed deus seipsum cognoscit ⁊ omnes causas medias que sūt inter ipsum ⁊ rem quālibet. q̄d enim seipsuz perfecte cognoscat. iā ostensū est: seipso aūt cognito cognoscit: q̄d ab ipso immediate ē: quo cognito cognoscit iterum: quod ab illo immediate est. ⁊ sic de oib⁹ causis medijs vsq; ad vltimū effectū. ergo de⁹ cognoscit qcqd est. in re. hoc aūt ē dīc ꝓpriaz ⁊ ꝓpletā cognitionē de re: cognoscere. ſ. oia q̄ in re sūt ⁊ cōia: ⁊ ꝓpria: deus ergo ꝓpriā de reb⁹ hz cognitionē ſcōz q̄ sūt abinuicē distincte.

opinio auicē. 8. me⁹ ca. 6. algazel. ⁊ ꝓmē. ix. me⁹ cō. 51. conclu

2 ¶Ad hoc omne quod agit per intellectū habet cognitionem de re quam agit ſcōm propriaz facti rationez. q̄ cognitio facientis determinat formam facto. deus autem cā ē rex p intellectū cū suū ee sit suū itelligere. vnūq̄q; aūt agit iquātū ē actu. cognoscit igit̄ cārū suū ꝓpriū: ſcōz q̄ ē distinctū ab alijs.

supra cap. 13. infra li. 2. ca. 15.

3 ¶Amplius rerum distinctio nō potest esse casu: habet enim ordinem certuz: oportet igit̄ ex aliqui⁹ cause intentiōe distinctionē i reb⁹ ee: nō aūt ex intentiōe alicui⁹ cāe p necessitatē nāe agētis: q̄ nā determinat ad vnū.

t sic nullius rei p nature necessitate agētis itērio pōt eē ad multa inēqtū distincta sunt: restat ergo q distinctio in reb⁹ ponent er itē tiōe alicuius cāe cognoscētis. vī aūt intellect⁹ ppīq eē rex distinctionē ꝓsiderare. vñ t Anaxagoras distinctiōis principiū intellectū dixit. ¶ Dīs aūt rex distinctio ñ pōt eē er itē tiōe alicuⁱ cāe x secūdax. qz oēs hmōi cāe sūt de vniuersitate cātox distinctox. eē igit ꝺ ꝓme cāt: q p seipsam ab oībus alijs distinguitur intendere distinctionez oīum rerūz: deus igitur cognoscit res vt distinctas.

4 ¶ Itē qcqd de⁹ cognoscit pfectissime cognoscit: ē. n. in eo ois pfectio sicut i simplr pfecto: (vt supra oñsū ē): qꝺ aūt cognoscit in cōi tñ. nō pfecte cognoscit: ignorant. n. ea q sūt ꝓpria illi⁹ rei. s. vltime pfectiones ꝺbus pficit ppriū eē eius: vī tali cognitiōe magis cognoscit res i potētia q̄ in actu. si igit deus cognoscēdo eētiaz suā cognoscit oīa in vniuersali: oportet etiā q ppriaz habeat cognitionem de rebus.

5 ¶ Ad hoc qcunqz cognoscit nāz aliquaz cognoscit p se accidentia illius nature: p se aūt accidentia entis inq̄tū est ens sunt vnū t multa: vt pbat. (i. 4. metaph.): deus igitur si cognoscendo eētiam suę naturam suam cognoscit ut vniuersali naturā entis: sequit q cognoscat multitudinē: multitudo autez sine distinctiōe intelligi nō pōt: intelligit igitur res prout sunt abinuicē distincte.

6 ¶ Amp. quicūqz cognoscit perfecte aliquam nām vlem: cognoscit modū quo nā illa pōt haberi: sicut qui cognoscit albedinē scit q recipit magis t minus. sz er diuersimō cristēdi cōstituūtur diuersi gradꝰ entiū. si igitur deus cognoscendo se cognoscit naturā vlem entis: non aūt imperfecte: qz ab eo ois iperfectio longe est: (vt supra probatū est): oz q cognoscat oēs gradus entiū: t sic ꝺ reb⁹ alijs a se hēbit ppriaz cognitionē.

7 ¶ Preterea qcūqz cognoscit pfecte aliqd: cognoscit oia q̄ sunt in illo sed deus cognoscit seipsuz perfecte: ergo cognoscit oia q̄ sunt in ipso sz potētiaz actuā: sed oia sz propriae formae sunt in ipso scōm potentiā actuā: cū ipse sit ois entis principiū: ipse igit ꝺz cognitionē ppriaz de oībus rebus.

8 ¶ Adhuc quicūqz scit aliquam naturam: scit an illa natura sit cōicabilis. non enim aialis nām sciret perfecte qui nesciret eaz plibus cōicabilē eē: diuina aūt natura cōicabilis est p similitudinē: scit ergo deus quot modis eius eētie aliquid simile eē pōt: sz er hoc sūt diuersitates soluax: quia diuina eētia res diuersimode imitātur: (vñ pbo formā nālē diuinā q̄dā noiat): de⁹ igit de rebus ꝺz cognitionē sūt ppriae formae.

9 ¶ Preterea apud hoies t alios cognoscētes: habet cognitio de rebus put in sua multitudine abinuicē sūt distincte: si igitur deus res in sua distinctiōe nō cognosceret: sequetur eū insipientissimū eē: scōm illos qui ponebant deū nō cognoscere lucē quā oēs cognoscūt qꝺ p cōuenientiā habz (pbo in primo de aia). t (in. 3. metha.). Hoc etiaz auctoritate scripture canonice edocemur. Dicit nāq; Gen. 1. (Vidit deus cūcta q fecerat t erāt valde bona). Et Hebr. 4. (Nō est vlla creatura inuisibilis in cōspectu eius: oia aūt nuda t apta sūt oculis ei⁹).

p de aliter. eō. 80. 3°. met⁹ter. cō. 15.

Auc. 6. scriptu.

¶ Rationes ad ingrēdū qualiter multitudo intellectox sit in intellectu diuino. 51.

Sed ne multitudo intellectox in intellectū diuinū cōpōnē inducat: inuestigandus est modus quo ista intellecta sūt multa. ¶ Nō aūt hec multitudo sic itelligi pōt quasi multa intellecta habeāt eē distinctū in deo. ¶ Ista. n. intellecta aut eētia idē qꝺ eētia diuina. t sic in eētia dei poneret aliqua multitudo: qꝺ supra multiplr ē remotū: aut eētia superaddita eētie diuine: t sic eēt in deo aliqꝺ accīs: qꝺ supra ipossibile eē oñdim⁹. nec itez pōt poni hmōi formae intelligibiles p se existere q Plato pdicta icōuenientia vitare vī posuit e introducēdo ideas. nā forme rex naturaliū sine mā existere nō pōt: cū nec sine mā intelligātur: qꝺ ēt si poneretur: nec hoc sufficeret ad ponendū deū intelligere multitudinē. nā cum forme pdicte sint extra dei eētiā: si sine his deus multitudinē rex intelligere nō posset: qꝺ ad pfectionē sui intellectus requirit: sequeret q sua pfectio in intelligēdo ab alio dependeret: t p consequēs in eēndo: cū sui eē sit suū intelligere (cuius cōtrariū supra oñsuz est). Itē cū oē qꝺ ē p ter eētiā suā sit cātū ab eo (vt infra oñdet)

Conc⁹.

ec cō. 3. 4.

necesse est si forme ꝑdicte extra deum sunt ab eo cãtas esse: ipe aũt est cã rex ꝙ intelli.2.ca°. ctũ: (vt infra oñdet). ergo deũ intelligere
12. tex. hmõi itelligibilia ꝓcedit ordine nature ad hoc ꝙ huiusmõi itelligibilia sint. non igitur ꝙ hoc deus itelligit multitudinẽ ꝙ itelligibilia multa per se existunt extra eum.

3 ¶ Ad hoc itelligibile in actu ẽ itellectus in actu: sicut t sensibile in actu ẽ sensus in actu: ſm vero ꝙ itelligibile ab itellectu distinguit ẽ vtrũqz in potẽtia: sicut t in sẽsu: ꝓ nãqz visus ẽ videns actu: neqz visibile videt actu: nisi cũ visus informat visibilis spẽ: vt sic ex visibili t visu vnũ fiat: si igit intelligibilia dei sũt extra itellectũ ipius: sequet ꝙ itellectus suus sit in potẽtia t sit itelligibilia illius: t sic indigebit aliq̃ reducẽte i actu: qõ est impossibile. nam hoc esset eo ꝓius.

4 ¶ Preterea itellectũ oz ẽ in itelligẽte: non igitur sufficit ponere formas rerũ per se existentes extra itellectum diuinum ad hoc quod deus multitudinez rez itelligat: sed oportet qõ sint in ipso itellectu diuino:

¶ Rationes qõ hmõi multitudo intelligibilium non ponit in intellectu diuino. 53.

Sicia inducit comẽ. ꝓ temistiꝰ. 12. metẽ cõ. 51.

EX eisdẽ etiam rationibus apparet quod nõ potest poni ꝙ multitudo intelligibiliũ predictorum sint in aliquo alio intellectu preter diuinũ vel anime vel angeli siue intelligentie: nam sic intellectus diuinus quantum ad aliquã suã operationem dependeret ab aliquo posteriori intellectu: quod etiam est impossibile: sicut etiam res in se subsistens a deo sunt: ita t que in rebus sunt: vnde t ad esse predictorum intelligibilium in aliquo posteriorum intellectuum precrigitur intelligere diuinum per quod deus est causa: sequetur etiam intellectum diuinum esse in potentia cũ sua intelligibilia non sunt ei conuncta: sicut etiam vnicuiqz est proprium esse: ita t propria operatio non igitur esse potest vt per hoc ꝙ aliquis itellectus ad operandum disponatur alius operationem intellectualem exequatur: sed ipsemet intellectus apud quez dispositio inuenitur sicut vnumquodqz est per essentiam suam non ꝑ essentiam alterius: per hoc igitur qõ intelligibilia multa sunt apud aliquẽ secũdoꝝ intellectuũ: non poterit esse qõ intellectus primus multitudinem cognoscat.

¶ Solutio rationũ premissaruz. 54.

REmissa autem dubitatio faciliter solui põt si diligẽter ispiciat: quatr res intellecte in intellectu existãt. ¶ Et vt ab itellectu nro ad diuini intellectus cognitionẽ ꝓcedamus: ꝓ hide randũ est ꝙ res exterior intellecta a nobis in itellectu nro nõ existit ſm ꝓpriã nãm: sz opz qõ spẽs eius sit in itellectu nostro per quã fit intellect⁹ in actu: existẽs aũt in actu ꝑ hmõi speciẽ sicut ꝑ propriã formã intelligit rẽ ipam: nõ aũt ita qõ ipm intelligere sit actio trãsiẽs in rẽ intellectã sicut calefactio trãsit in calefactũ: sz manet in ipso intelligẽte: t hz relationẽ ad rẽ que intelligit et eo ꝙ spẽs predicta que ẽ principiũ intellectualis opatiõis vt forma est filitudo illius. ¶ Vtilius aũt cõsiderandũ est ꝙ intellectus ꝑ spẽm rei formatus intelligẽdo format in seipso quãdã intẽtionẽ rei intellecte que ẽ rõ ipius quã significat diffinitio. Et hoc qdẽ necessariũ est: eo ꝙ itellect⁹ intelligit idifferẽter rẽ absentẽ t pitẽ in quo cuz intellectu imaginatio cõuenit: sz intellect⁹ hoc amplius hz ꝙ ẽt intelligit rẽ vt separatam a cõditionib⁹ mãlibus: sine qbus in rerum nã nõ existit: t hoc nõ posset ee nisi intellectus intẽtionẽ sibi ꝓpriam formaret: hec aũt intẽtio intellecta cũ sit qñ termin⁹ itelligibilis opatiõis: est aliud a spẽ itelligibili q̃ facit intellectũ in actu: quã oz cõsiderari vt intelligibilis opatiõis principiũ: licz vtrũqz sit rei itellecte filitudo. ¶ Per hoc ẽni ꝙ spẽs itelligibilis q̃ est forma itellect⁹ t intelligẽdi principiũ est filitudo rei exterioris: sequitur ꝙ intellect⁹ intẽtionẽ formet illi rei filem: q; quale est vnũquodqz talia opatur: t et hoc ꝙ intẽtio itellecta est filis alicui rei: sequit ꝙ itellect⁹ formãdo huiusmodi intẽtionẽ rẽ illã intelligat. Intellect⁹ aũt diuin⁹ nulla alia spẽ itelligit q̃z eẽntia sua: (vt supra ostẽsuz est): sed tamẽ eẽntia sua ẽ similitudo oium rerũ: per hoc ergo sequitur ꝙ cõcepto intellectus diuini: ꝓnut se metipsum intelligit que ẽ Verbum ipius nõ

solum sit similitudo ipsius dei intellecti: sz etiã omniũ quoꝝ est diuina ēntia similitudo. ¶ Sic igitur p̃ viam spẽm intelligibilem que ē diuina ēntia: t per viam intentionem intellectam que est verbum diuinum: multa possunt adeo intelligi.

¶ Qualiter diuina essentia vna t simpler sit propria filitudo: t rõ oiuz intelligibiliũ. 55.

Sed rursus difficile vel impossibile alicui videri põt q̃ vnuz. t idẽ simpler vt diuina ēntia sit ꝓpria rõ siue similitudo diuersoꝝ. ¶ Nã cũ diuersaruz rez sit distinctio rõne, ꝓpriaꝝ formarum q̃ alicui fm ꝓpriã formã similе fuerit alteri necesse ē vt dissile inueniat: fm Xo q̃ diuersa aliqd cõe habẽt nihil ꝓhibet ea vnã filitudinẽ hẽre: sicut hõ t asinus inq̃ntum sũt animalia: et quo sequit q̃ deus de rebus propriam cognitionẽ nõ habeat: sz cõmunẽ: nã fm modũ quo filitudo cogniti ẽ in cognoscẽte: sequitur cognitiõis opatio: sicut t calefactio fm modũ caloris: filitudo eni cogniti in cognoscẽte est sicut forma q̃ agitur: oz igit si deus de ꝑticꝰ ꝓpriã cognitionẽ habz q̃ ipse sit, ꝓpria rõ singuloꝝ q̃ q̃ liter sit inuestigandũ est. Vt.n. phus dicit. in. 8. metꝫ (Forme t diffinitiões rez que eas signãt sunt files numeris: nã in numeris vna vnitate addita vel subtracta spẽs numeri variatur). vt ꝑz in binario t ternario: filr aũt est t in diffinitõibꝰ: nã vna differẽtia addita vel subtracta variat speciẽ substãtia. n. sensibilis absq̃ rõnali t irrationali addito: spẽ differt. Jn his aũt q̃ in se multã ꝓtinẽt: nõ fic se habz itellectus vt natura. nã ea q̃ ad cẽ alicuius rei cõiuncti requirũtur illius rei nã diuisa ẽ nõ patit: nõ. n. remanebit aial natura si a corpe aia subtrahatur: intellectus Xo ea que sunt in esse cõiuncta: interdũ disiunctim accipere potest: quãdo vnum eorum in alterius rõnem nõ cadit. t ꝓpter hoc in ternario cõsiderare potest binarium tãtum: t in animali rationali id quod est sensibile tãtum: vnde intellectus id quod plura complectitur potest accipere vt ꝓpriã rationẽ plurimorum apprehẽdẽdo aliquaꝫ illoꝝ absq̃ aliis Potest enim accipere denarium vt ꝓpriã rationẽ nouenarij vna vnitate subtracta. t similiter vt propriam rationẽ singulorum numeroꝝ infra inclusoꝝ. ¶ Similiter etiam t in hoie accipe põt propriam ẽplar animalis irrationalis inquãtum huiusmodi t singularum spẽrum eius: nisi aliquas differentias adderent positiuas. ¶ Propter hoc quidam (philosophus Clemens nomine dixit). quod nobiliora in entibus sunt minus nobilium exemplaria: diuina autẽ essentia in se nobilitates omnium entium cõprehẽdit: non quidẽ p̃ modũ cõpositionis. sz p̃ modum ꝑfectionis (vt supra ostẽsum est). forma aũt omnis tam ꝓpria q̃ cõmunis fm illud quod aliqd ponit ꝑfectio quedã est: nõ aũt imꝑfectionẽ includit nisi secundum q̃ deficit a Xo ẽ: intellectus igitur diuinus id quod ẽ propriuz vnicuiq̃ in essentia sua comprehendere potest intelligẽdo in quo eius essentia imitetur t intelligendo in quo a sua ꝑfectione deficit vnumquodq̃. vtpote intelligendo essentiam suam vt imitabilem per moduz vite: t non cognitionis accipit propriam formam plante: si vero vt imitabilem per modum cognitionis t non intellectus: propriam formam animalis: t sic de aliis.

Sic igitur patet q̃ essentia diuina inquantum est absolute perfecta potest accipi: vt propria ratio singulorum. Vnde per eam deus propriam cognitionem de omnibus habere potest. ¶ Quia Xo propria ratio vnius distinguitur a propria ratione alterius: distinctio autem est pluralitatis principium: oportet in intellectu diuino distinctionem quandam t pluralitatem rationum intellectarum considerare secundum q̃ id quod est in intellectu diuino est propria ratio diuersorum: unde cum hoc sit secundũ q̃ deus intelligit proprium respectum assimilationis quam habet vnaquaq̃ creatura ad ipsum. Relinquitur quod rationes rerum in intellectu diuino non sunt plures, vel distincte nisi secundum quod deus cognoscit res pluribus t diuersis modis esse assimilabiles sibi. Et secundum hoc (Augustinus dicit) q̃ deus alia ratione fecit hominem: t alia equuz. Et rationes rerum põtest in mente diuina esse dicit. ¶ In quo etiam saluatur aliqualiter Plo

ꝑ. 9. io

Vt refert dionysius de diuinis nominibus.

cap. 5.

Aug. li. 83. q. q. 46.

Plo

tonis opinio ponentis ideas fm quas formantur oia que in rebus mālib⁹ existunt.

¶ Qꝫ deus omnia simul intelligit. 56.

Ex his autem

viterius apparet q⁹ deus omnia simul intelligit. Intellectus enim noster simul actu multa intelligere non potest: quia cum intellectus in actu sit intellectum actu: si plura simul actu intelligeret: sequeretur q⁹ intellectus simul eēt plura fm genus vnum quod ē impossibile. Dico autē fm vnum genus: quia nihil prohibet idē subiectum informari diuersis formis diuersoꝝ generū: sicut idē corpus est figuratum ⁊ coloratum: species autē intelligibiles quibus intellect⁹ format ad hoc q⁹ ipsa sint intellecta in actu oēs sūt vnius generis: habēt.n. vnā rōnem essendi fm esse intelligibile: licet res q⁹ex sunt spēs in vnā eēndi nō conueniant rōnē vnde nec ꝑtie sunt p ꝑticipatē rei q̄ sunt extra aiam. Et inde est q⁹ quādo aliqua multa accipiunt quocūqꝫ mō multa simul intelligūtur: simul eni intelligit totū continuum nō partē post partē: ⁊ similiter simul intelligit ꝓpositionē nō prius subiectū ⁊ postea ꝑdicatum: qr fm vnā totius spēm oēs partes cōprehendit. ¶ Ex his igitur accipere possumus q⁹ quecūqꝫ plura vna spē cognoscūtur simul possunt intelligi: oia autē que deus cognoscit vna specie: cognoscit que est sua essentia: (vt ex dictis pꝫ) omnia igitur simul intelligere potest.

2 ¶ Itē vis cognoscitiua nō cognoscit aliq̄d actu nisi adsit intētio: vnde ⁊ fātasmata in organo cōseruata interdū nō actu imaginamur: qr intētio nō refertur ad eā: appetitus eni alias potētias in actuꝫ mouet in agētibus p volūtatē: multa igitur ad que simul intētio nō fert nō simul intuemur: q̄ aūtoꝫ sub vna ⁊ eadē intētione cadere oꝫ simul eē intellecta: qui eni cōpationē duorum cōsiderat intētionē ad vtrūqꝫ dirigit ⁊ simul intuet vtrūqꝫ: oia aūt que sūt in diuina scientia sub vna itētione necesse ē cadere: intēdit eni deus suaꝫ ēntiā ꝑfecte videre q̄d est videre ipsaꝫ fm totā ꝓpriētatē suā sub qua oia cōcludūtur: deus igitur videndo ēntiaꝫ suam simul omnia intuetur.

3 ¶ Amplius intellect⁹ successiue multa cōsiderantis impossibile est eē vnā intellectionem: cū.n. opationes fm obiecta differant: oportebit diuersaꝫ eē opationē intellectus qua cōsiderabatur primū ⁊ qua cōsiderabatur scōm: intellectus aūt diuini est vna opatio que ē sua ēntia: (vt supra ꝓbatum est): nō igitur successiue. sed simul omnia sua cognita considerat.

4 ¶ Ad hoc successio fine tēpore intelligi nō potest: nec tēpus fine motu: cū tēpus sit numerus motus fm prius ⁊ posterius: in deo aūtē impossibile est eē motum aliquem (vt ex supradictis hūi ꝓt). nulla igit in cōsideratiōe diuina successio cadit: ⁊ sic oia q̄ cognoscit simul considerat.

5 ¶ Itē intelligere dei est ipsum suum esse vt ex supradictis pꝫ: in eē aūt diuino nō ē prius ⁊ posterius: sꝫ est totū simul (vt supra ostēsum est). igitur nec cōsideratio dei habet prius ⁊ posterius: sꝫ oia simul intelligit.

6 ¶ Preterea ois intellect⁹ intelligēs vnaꝫ post aliud q̄ñqꝫ intelligēs in po⁹ ⁊ q̄ñqꝫ fm actu: dū.n. intelligit p⁹ in actu intelligit: sꝫ in po⁹: intellectus autem diuinus nunq̄ est in potētia: sed est semp in actu intelligēs: non igitur intelligit res successiue: sꝫ oia simul intelligit. ¶ Huic aūt veritati testimonium sacra scriptura affert. Dicit.n. Jac. i. (Apud deum non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio). Jac. 1. scripta.

¶ Qꝫ in deo nō ē habitualis cognitio. 56.

Ex hoc autem

apparet q⁹ in deo non est habitualis cognitio. ¶ In quibuscunqꝫ enim est habitualis cognitio: non simul omnia cognoscuntur: sed quedam cognoscuntur actu ⁊ alia cognoscuntur habitu: deus autem simul actu omnia intelligit: (vt probatuꝫ est) nō est igitur in eo habitualis cognitio.

2 ¶ Preterea habens habitū ⁊ non considerans est quodammodo in potentia: aliter tamen q̄ ante intelligeret: ostensum est autem q⁹ intellectus diuinus nullo mō ē in po⁹: nullo igit mō ē in ipso habitual cognitio.

3 ¶ Amplius omnis intellect⁹ habitualiter cognoscentis aliquid: est aliud eius ēntia q̄ sua opatio intellectualis: que est ipa cō-

sideratio: intellectui enim habitualiter cognoscenti deest sua operatio. non aũt eius essentia deesse ei potest: in deo aũt sua ẽntia ẽ sua opatio (ñ supra oñsuz ẽ) nõ ẽ igitur in eius intellectu habitualis cognitio.

4 ¶ Item intellectus habitualiter tm̃ cognoscens nõ est in sua vltima perfectione. vide nec felicitas que est optimum ponit ſm habitum: sed ſm actum. si igitur deus est habitualiter cognoscens per suã substãtiaz: ſm suã substantiã ꝑsideratus nõ erit vltĕr pfect⁹: (cui⁹ ꝓrariũ oñsuz ẽ supra).

5 ¶ Amp̃. ostẽsum est q̃ ipse deus est intelligens per essentiam suã. nõ aũt p aliquas species itelligibiles essentie superadditas: omnis aũt itellectus i habitu per aliquas species intelligit. ¶ Nã habitus vel est habilitatio quedã ad recipiẽdum species intelligibiles quibus actu fiat intelligẽs: vel est ordinata aggregatio ipsarum specieruz existẽtiuz in intellectu nõ ꝓz cõpletũ actũ: sed medio modo inter potẽtiam t actum. ¶ Non est igit in deo habitualis sciẽtia.

6 ¶ Preterea habitus q̃dam qualitas ẽ: deo autem non põt nec qualitas nec aliquod accidẽs accidere: (vt supra probatũ est) nõ igitur deo competit habitualis cognitio. ¶ Quia vero dispositio qua quis ẽ habitu tãtuz cõsideras aut volẽs aut agẽs assimilatur dispositioni dormiẽtis: hinc est q̃ Dauid vt habitualẽ dispositioneꝫ a deo remoueret dicit. (Ecce non dormitabit nꝫ dormiet qui custodit israhel). Hinc etiaꝫ est q̃ Ecc. 23. dr. (Oculi dñi multo fũt luciduores sup solẽ nã sol sp ẽ in actu lucẽdi.) ¶ Oꝫ cognitio dei nõ est discursiua vel ratiocinatiua. 58.

vt dicit phs t cõmen. 12. me cõ. 50. Auc. f scriptu.

Ex hoc autem viterius bẽ q̃ diuina cõsideratio non est rõcinatiua vel discursiua. ¶ Tunc. n. ratiocinatiua est nostra cõsideratio: qñ ab vno consideratio in aliud transimus: sicut syllogizãdo a principiis in cõclusiones: nõ. n. ex b aliquis ratiocinatur vel discurrit q̃ in scit quahter cõclusio ex premissis sequat simul vtrũqꝫ cõsiderãs. b. n. contingit non argumẽtando: sed argumẽta indicando sciat. nec cognitio materialis est ex b q̃ materialia diiudicat: ostẽsum est autem q̃ deus non considerat vnum post aliud quasi successiue: sed simul omnia: non ergo cognitio eius est rõcinatiua vel discursiua: cũ⁹ omniũ discursum t rõcinatõe cognoscat.

7 ¶ Item omnis rõcinans alia cõsideratione mutatur principia t alia conclusionẽ nõ. n. oꝫ cõsideratis principiis ad cõclusionẽ procedere si eet hoc ipso q̃ principia cõsiderantur conclusiones ẽt considerarentur. deus autez cognoscit omnia operatione vna que est sua essentia: (vt supra probatũ est): non est igitur sua cognitio ratiocinatiua.

3 ¶ Preterea omnis ratiocinatiua cognitio habet aliquid de potentia: t aliquid de actu: naz conclusiones in principiis sunt in potentia: in diuino autem intellectu potentia non habet locũ: (vt supra ostensũ est): non est igitur eius intellectus discursiuus.

4 ¶ Amp̃. in omni sciẽtia discursiua oꝫ aliqd esse causatuz: naz principia sunt quodãmodo causa efficiens conclusionis. vnde t demonstratio dicitur syllogismus faciens scire: in diuina aũt sciẽtia nihil causatũ potest eẽ cũ ipa dei scia sit ipe de⁹: vt ex supioribus pz: dei igit scia nõ põt eẽ discursiua.

5 ¶ Adhuc ea q̃ naturaliter cognoscũtur absq; rõcinatione nobis sunt nota sicut de primis principiis patet: sed in deo non põt esse cognitio nisi naturalis: imo nisi ẽntialis: sua. n. scia ẽ sua ẽntia: (vt supra oñsuz ẽ): dei igitur cognitio non est rõcinatiua.

6 ¶ Preterea omnem motum necesse est reduci in primũ mouens quod est mouens tantũ t nõ motum: illud igitur a quo ẽ prima origo motus: oꝫ omnino esse mouẽs t non motũ: hoc aũt est intellectus diuinus (vt supra ostẽsũ est). oꝫ igitur intellectũ diuinuz omnino esse mouentez non motum: ratiocinatio aũt est quidam motus intellectus transeuntis ab vno in aliud: nõ est igitur diuinus intellectus ratiocinatiuus.

7 ¶ Item quod est supremum in nobis ẽ inferius eo qõ est in deo. nã inferius nõ attingit superius nisi in suo sũmo: supremum aũt in nostra cognitione nõ ẽ ratio: sed intellectus qui est rationis origo: dei igit cognitio nõ ẽ rõcinatiua: ꝫ intellectualis tantũ.

8 ¶ Amp̃. a deo omnis defectus remouẽdus est: eo qõ ipse est simpliciter perfectus

(vt supra ostensum est):sed ex imperfectione intellectualis nature provenit ratiocinativa cognitio.nam quod per aliud cognoscitur minus est notum eo quod per se cognoscitur:nec ad id quod per aliud est notum natura cognoscētis sufficit sine eo per quod fit notum:in cognitione autē ratiocinativa fit aliquid notum per aliud:quod aūt intelligetualiter cognoscitur per se est notum: et ad ipsum cognoscendum natura cognoscētis sufficit absq; exteriori medio. vnde manifestum ē q; defectus quidē intellectus est ratior:diuina uero scientia nō est rōcinativa.

9 ¶Ad hoc absq; rationis discursu comprehenduntur ea quorum spēs sunt in cognoscēte.non.n. visus discurrit ad lapidem cognoscēdum:cuius similitudo in visu est: diuina autē ēntia est omnium similitudo (vt supra probatū est):nō igitur procedit ad aliquid cognoscēdum per rationis discursum. ¶Patet ēt solutio eorum qui discursum in diuinam sciam inducere videntur: tum ex hoc q; per essentiam suam alia nouit quod quidē ostēsum ē non fieri discursiue cum eius essentia se habeat ad alia non sicut principium ad conclusiōes:sed sicut species ad res cognitas. ¶Tum ex hoc q; in conueniēs foret aliquibus videretur si deus syllogizare non posset:habz enim syllogizandi scientiaz tanq̄ indicans et non syllogizando discurrens. ¶Huic autē veritati rationibus probate etiam sacra scriptura testimonium perhibet. Dicitur enim Hebre.4.(Omnia nuda et aperta sunt oculis eius). Que enim ratiocinando scimus non sunt secundum se nobis nuda et aperta: sed ratione aperiuntur et nudātur.

Solo ꝫ rie opi.

Auc. 8. scriptu.

¶Q̄ deus non intelligit componendo et dividendo. 59.

Er eadem etiam ostendi potest quod intellectus diuinus non intelligit per modum intellectus componētis et diuidentis. ¶Cognoscit enim omnia cognoscendo essentiam suam:essentiaz autem suam non cognoscit componendo et dividēdo:cognoscit eni seipsum sicut est:in ipso autē nulla est cōpositio.nō igitur intelligit per modū intellectꝰ ꝯponētis et dividētis.

2 ¶Ad hoc ea que intellectu dividūtur et cōponuntur nata sunt seorsum ab eo cōsiderari:cōpositione.n.et diuisiōe opus non eēt si in hoc ipso q; de aliqua apprehēditur quid est:bēretur quid ei iesset vel non ineēt. Si igitur deus intelligeret per modum intellectus componentis et dividentis:sequeretur q; non uno intuitu omnia consideraret sed seorsum vnumquodq;:(cuius contrarium supra ostensum est).

3 ¶Amp̄.in deo nō potest eē prius et posterius:cōpositio aūt et diuisio posterior est cōsideratione eius quod qd est.que est eius principiū:in operatione igit diuinu intellectꝰ compositio et diuisio eē nō potest.

4 ¶Itē proprium obiectū intellectus est qd quid est:vnde circa hoc non decipitur intellectus nisi per accidens:circa compositionē autē et diuisionē decipitur. Sicut et sensus q est,ppriꝰ est semp verus:in aliis aūt fallitur:in intellectu aūt diuino nō ē aliquid p accidēs:sz solum quod per se est:in deo igit intellectu nō est cōpositio et diuisio:sed solum simplex rei acceptio.

5 ¶Amplius,ppōnis p intellectū cōponētem et dividētem formata cōpositio in ipso intellectu existit nō in re que extra aiam ē. Si igitur intellectus diuinus de rebus indicat p modū intellectus ipse ꝯpositus: qd̄ est ipossibile:vt ex supradictis p̄tz.

6 ¶Itē intellectus cōponēs et diuidēs diuersis cōpositiōibus diuersa diiudicat: cōpositio eni intellectus cōpositionis terminos nō excedit:vnde cōpositionē qua intellectus diiudicat hominē eē aial:nō diiudicat triangulū eē figuram:cōpositio aūt vel diuisio oratio quedā ē intellectus:si igit deus cōsiderat res ꝯponēdo et dividendo:sequitur q; suum intelligere nō sit vnū tantū: sed multipler.et sic etiā sua ēntia nō erit vna tantū:cum sua oratio intellectualis sit sua ēntia:(vt supra ostēsum est). Nō autem ꝓpter hoc oportet nos dicere q; enūciabilia ignorat:nam ēntia sua cum sit vna et simpler:exēplar est omnium multiplicium et compositorum. et sic per ipsaz deus omnium multitudinem et compositionem.tā nature quam rationis cognoscit. ¶His autem sacre scripture auctoritas consonat Auc. 8. Dicitur enim Isa.55.(Non enim cogita scripta.

tiones mee cogitationes vestre). Et tamē in.ps. dicitur. (Dominus scit cogi. hominum) quas constat per compositionem ꝛ
Dion. diuisionem intellectus procedere. ¶ Dyo. etiam (dicit. 7. cap. de diui. nomi. Igitur diuina sapiētia seipsam cognoscēs: cognoscit omnia ꝛ materialia immaterialiter ꝛ indiuisibiliter: diuisibilia ꝛ multa vnitiue. ¶ Cū deo non excluditur veritas enunciabilium. 60.

Ex hoc autem apparet: q̄ licz diuini intellectus cognitio non se habeat ad modum intellectus cōponentis ꝛ diuidentis: nō tamen excluditur ab eo veritas: que secundum phm solum circa cōpositionē ꝛ diuisionem intellectus
6°. me. tex. 9. 8 est. ¶ Cum enī veritas intellectus sit adequatio intellectus ꝛ rei secundum q̄ intellectus dicit esse q̄ est: vel nō esse quod non est: ad id in intellectu veritas pertinet quod intellectus dicit: non ad operationem qua id dicit: non enim ad veritatē intellectus exigitur vt ipsum intelligere rei adequetur cum res interdum sit materialis: intelligere vō immateriale: sed illud quod intellectus intelligendo dicit ꝛ cognoscit: oportet esse rei equaz. scilicet vt ita in re sit sicut intellectus dicit: deus autem sua simplici intelligētia in qua non est compositio ꝛ diuisio cognoscit non solum rerum quidditates: sed etiam enunciationes: (vt ostēsum est). ꝛ sic illud quod intellectus diuinus intelligendo dicit: est cōpositio ꝛ diuisio: non ergo excluditur veritas ab intellectu diuino ratione sue simplicitatis.

2 ¶ Amplius cum aliquod incomplexum vel dicitur vel intelligitur: ipsum quidem incomplexum quantū est de se non est rei equatum: nec rei inequale: cum equalitas ꝛ inequalitas secundum comparationem dicantur: incomplexum autē quantum est de se non continet aliquam comparationem vel applicationem ad rem: vnde de se nec verum nec falsum dici potest: sed tantum complexum: in quo designatur comparatio incompleti ad rem per notam cōpositionis aut diuisionis: intellectus tamē incomplexus intelligendo quod quid ē: apprehendit quidditatem rei in quadam cōparatione ad rem: quia apprehendit eam: vt huius rei quidditatem: vnde licet ipsuz incomplexum ꝛ etiam diffinitio non sit secundum se verum vel falsum: tamen intellectus apprehēdens quod quid est: dicitur quidem per se semper esse verus: (vt patz 3 de. cō. in. 3. de aiuma). ꝛ si per accidēs possit esse falsus inquantum vel diffinitio includit aliquam complexionem vel partium diffinitionis adinuicem: vel totius diffinitionis ad diffinitum: vnde diffinitio dicetur secundum q̄ intelligitur vi huius vel illius rei diffinitio secundum q̄ ab intellectu accipitur vel simpliciter falsa si partes diffinitionis non cohereant in inuicem: vt si dicatur animal insensibile: vel falsa secūdū banc rē prout diffinitio circuli accipitur vt trianguli: dato igitur ꝑ impossibile q̄ sic intellectus diuinus: soluz incomplexa cognosceret adhuc esset verus cognoscēdo suam quidditatem vt suam.

3 ¶ Adhuc diuina simplicitas perfectionem non excludit: quia in suo esse simplici habz quicquid perfectionis in alijs rebus ꝑ quandam aggregationem perfectionum seu formarum inuenitur: (vt supra ostensum est) intellectus autem noster apprehēdendo incomplexa nondum pertingit ad vltimam sui perfectionem: quia adhuc est in potētia respectu compositionis vel diuisionis. sicut in naturalibus simplicia sunt in potētia respectu mixtorum ꝛ partes respectu totius. deus igitur secundum suā simplicem intelligentiam illam perfectionem cognitionis habz: quam intellectus noster habz per vtranqz cognitionem ꝛ complexorum ꝛ incomplexorum: sed veritas consequitur intellectum nostrum in sui perfecta cognitione: quando iam vsqz ad compositionem peruenit: ergo ꝛ in ipa dei simplici intelligentia est veritas.

4 ¶ Item cum deus omnis boni bonum sit: vtpote omnes bonitates in se habens: (vt supra ostensum est). bonitas intellectꝰ ei deesse non potest: sed verum est bonum intellectus: vt patet per philosophum (in cap. 3°. sexto ethicorum): ergo veritas in deo est. Auc. 8. Et hoc est q̄ dicitur. Roma. 3°. (Est autem deus verax). scriptu.

¶ Quod deus est veritas. 61.

EX premissis autē apparet q ipe deus ē veritas. ¶ Veritas.n. quedam perfectio intelligētie est sine intellectualis operationis: (vt dictuz est). intelligere autē dei est sua substātia. ipsum enim intelligere cum sit diuinum eē: (vt ostēsuz est) :nō supueniēte aliqua pfectione pfectū est: sed est per seipsum pfectum: sicut t de diuino eē supra ostēsum est: relinquitur igitur q diuina substantia sit ipsa veritas.

2 ¶ Itē veritas est q̄dam bonitas intellectus fz phz. deus autē est sua bonitas: (vt supra ostēsum est) :ergo est ēt sua veritas.

3 ¶ Preterea de deo nihil participatiue dici potest: cū sit suū esse q nihil participat fz veritas est in deo: (vt supra ostēsū ē): si igitur non dicatur participatiue. opz q dicatur eēntialiter: (vt supra oñsū est): deus ergo est sua ꝟitas.

4 ¶ Amplius liez verum proprie nō sit in rebus: fz in mēte: fm phm i. 6. metaph. res tamē interdū vera dicit fm q actū proprie
li. 2 c. 4. nature consequitur: vt Auicē. dicit in sua meta; bifica (q veritas rei est ppriet̄s eē vnicuiuslibz rei quod stabilitum est ei. inquantum talis res nata est de se facere veram estimationē: t inquātum propriaz sui rationē: que est i mēte diuina imitatur). fz deus est sua eēntia: ergo si de veritate intellectus loquamur siue de veritate rei: deus est sua veritas. ¶ Hoc autē confirma
Auc. 9. scriptu. tur auctoritate domini de se dicētis. Joh. 14. (Ego sum via veritas t vita)'.

¶ Quod deus est purissima veritas. 62.

EX dictis autez ostenso manifestum est q in deo est pura veritas cui nulla falsitas et deceptio admisceri pōt. ¶ Veritas enim falsitatē non compatitur: sicut nec albedo nigredinē: deus autē non soluz est verus: fz est ipsa veritas: ergo in eo falsitas esse non potest.

2 ¶ Amplius intellectus non decipitur in cognoscēdo: quod quid ē: sicut nec sensus p̄prio sensibili: omnis aūt cognitio diuini intellectus se habz ad modum intellectus cognoscētis: quod quid ē: (vt ostēsuz est): vnde impossibile est igitur in diuina cognitione errorē siue deceptionē aut falsitatē esse.

3 ¶ Preterea intellectus in primis principiis non errat: fz in conclusionibus interdū ad quas ex primis principiis ratiocinādo procedit: intellectus autem diuinus non ē ratiocinatiuus aut discursiuus: (vt supra ostensum est) :non igitur potest esse in ipso falsitas nec deceptio.

4 ¶ Itez quanto aliqua vis cognoscitiua est altior: tanto eius proprium obiectum ē vniuersalius plura sub se continēs: vnde id quod visus cognoscit per accidēs: hoc sensus cōmunis aut imaginatio apprehendit sub proprio obiecto contētum: sed vis diuini intellectus est in fine sublimitatis in cognoscēdo: ergo omnia cognoscibilia comparantur ad ipm sicut cognoscibilia ꝓprie t per se: t non fm accidēs: in talibus autē virtus cognoscitiua non errat: in nullo igitur cognoscibili possibile est diuinum intellectum errare.

5 ¶ Amplius virtus intellectualis est quedam pfectio intellectus in cognoscēdo: fm autē virtutē intellectualē non contingit intellectum falsum dicere: sed semper verum. verum.n. dicere est bonus actus intellectꝰ virtutis autē est actum bonum reddere: fz diuinus intellectus perfectior est p suaz naturam, cū intellectus humanus p habituz virtutis: est.n. in fine pfectiōis: relinq̄t igitē q in intellectu diuino non pōt eē falsitas.

6 ¶ Ad hec scientia intellectus humani a rebus quodāmodo causatur: vnde prouenit q scibilia sunt mēsura scientie humane: et hoc enim verum est q intellectu diuidicatur: quia res ita se habz: t non econuerso: intellectus autē diuinus per suam scientiam est causa rerum: vnde opz q scientia eius sit mēsura rerum: sicut ars est mēsura artificiatorum: quoꝝ vnūquodq̄ intātum perfectum est: inquantuz arti conuenit: talis igitur est comparatio intellectus diuini ad res. qualis est rerum ad intellectuz humanum: falsitas autē causata ex inequalitate intellectus humani t rei nō est in rebus: fz in intellectu: si igitur non esset omnimoda adequatio intellectus diuini ad res. falsitas esset in rebus: non in intellectu diuino: nec

tamen in rebus est falsitas: qz quantū vnū quodqz hz de eē. tantuz hz de veritate: nulla igit inequalitas est inter intellectū diuinum t res. nec aliqua falsitas in intellectu diuino esse potest.

7 ¶ Itē sicut verum est bonū intellectus. ita falsum est malū ipsius: naturaliter cuiz appetimus vez cognoscere: t refutamus falso decipi: malum aūt in deo eē nō pōt. (vt probatū ē). nō pōt igit in eo eē falsitas.

Auc. s. scriptu. ¶ Hinc est qō dr Ro. 3. (Est aūt deꝰ verax). Numeri. 23. (Nō est deus quasi hō vt mentiatur). Jo. i. (Deus lux est: t tenebre in eo non sunt vlle).

¶ Qz divina veritas sit prima t summa veritas. 63.

Ex his autem que ostensa sunt manifeste habetur qꝺ veritas diuina sit prima t summa veritas. ¶ Sicut enim est dispositio rez in eē: ita t in veritate. (vt pz per pōz in 8o metha.). t hoc

ter. cō. 7. 1 ideo. qz vez t eius scimuicē consequunt. ē. n. verum cū dicit eē quod est: t nō eē qō non est. sed diuinū eē est primū t perfectissimū: ergo vt sua veritas est prima t summa.

2 ¶ Item qō per essentiam alicui cōuenit: perfectissimo ei conuenit: sed veritas deo attribuit essentialiter. (vt ostensuz est): sua igit veritas. est prima t summa veritas.

3 ¶ Preterea veritas in nostro intellectu est boc est qꝺ adequat rei intellecte. (equalitas aūt eā est vnitas). vt pz in. 5. metha.

ter. cō. 20. cum igitur in intellectu diuino sit oino idē intellectus t qō itelligitur sua veritas: erit prima t summa veritas.

4 ¶ Amplius illud qō est mensura in vnoquoqz genere est perfectissimū illius generis. vide oē colores mensurant albo. sed diuina veritas est mensura oīs veritatis. veritas. n. nostri intellectus mensurat a re que est extra aiam. et boc enim intellectus noster verus dr. qꝺ consonat rei. veritas autem rei mensuratur ad intellectū diuinum qui est causa rerum. (vt infra probabit). sicut veritas artificiatorum ad artem artificis. tunc enim vera est area: qñ consonat arti. cum ergo deus sit primus intellectus t primū intelligibile: oz qꝺ veritas intellectꝰ cuiuslibet eiꝰ veritate mēsuret. si vniqqqz mensuratur primo sui generis. (vt pbe tra ter. 7. 2. dit in. 10. metha.). Diuina igitur veritas ē prima summa. t perfectissima veritas.

¶ Rationes volentium subtrahere adeo cognitionem singularium. 64.

Untauté qdz vt auer q per roes q fectōi diume cognitōis singu bas rarū noticiā subtrahere nitū tiones tur. ¶ Ad qō qdē confirmā formatū iepte vie procedunt. ¶ Pria est ex ipa varijs singularitatis conditione. Cū. n. singularitas principiū fit mā signata. nō videt per bāc poaliquā virtutē immaterialē singularia posse nit auer se cognosci. si oīs cognitio per quādā affi- roes in milationē fiat. vide t in nobis ille sole po- lib. de tentie singularia apprehēdūt: q mālibus or sō. t vi. ganis vtunt. vt imaginatio t sensus t huiusmodi. intellectus aūt qz immaterialis est. singularia nō cognoscit. multo igitur minꝰ intellectus diuinus singulariū est cognoscitiuus. qui marime a materia receditt: t sic nullo mō videt qꝺ deus singularia cognoscere possit. ¶ Secunda est qꝺ singularia nō semp sunt: aut igit semp scient adeo: aut qñqz scient. t qñqz nō scient. primū eē non pōt: qz de eo qō nō ē: nō pōt eē scia. q solus verꝰ ē: ea aūt q nō sūt vera eē nō pñt. secundū et eē nō pōt: qz diuini intellectus cognitio est oino inuariabilis. (vt ostensū ē). ¶ Tertia est eo qꝺ nō oīa singularia de necessitate proueniūt. sed qdā cōtingenter. vnde de eis certa cognitio baberi nō pōt. nisi qñ sunt: certa enim cognitio est q falli non pōt: cognitio aūt oīs qua est de cōtingenti falli pōt. cū futurꝰ est: pōt enim euenire oppositū eius qꝺ cognitōe tenet. si. n. nō posset oppositū euenire. iā necessariū eēt. vñ t de contingentibus futuris nō pōt eē in nobis scia. sed cōiecturalis estimatio qdā: supponere aūt oz oēm cognitionē dei eē certissimā t infallibilē. (vt supra ostensuz est). im possibile est ēt qꝺ deus aliquid de nouo cognoscere incipiat pp eius imutabilitatem. (vt dictū est). et bis igit videt sequi qꝺ singularia otingentia nō cognoscat. ¶ Quarta est: et boc qꝺ quozūdam singularium eā est voluntas: effectus autem antequam fit non potest nisi in sua causa cognosci. sic eni

solum esse potest. antequam in se esse incipiat. motus autem voluntarie a nullo possunt per certitudinem cognosci: nisi a voluntate in cuius potestate sunt. impossibile est igitur q̄ deus de huiusmodi singularibus que causam ex voluntate sumunt: notitiaz certam habeat. ¶ Quinta est ex singularium infinitate. Infinitum enim inquantuz huiusmodi est ignotum. Naz omne qđ cognoscitur sub cognoscentis comprehensione quodāmodo mensuratur: cum mensuratio nihil aliud sit: q̄ quedaz certificatio rei mensurate. vide omnis ars infinita repudiat. singularia autem sunt infinita ad minus in potentia: impossibile igitur videtur q̄ deus singularia cognoscat. ¶ Sexta est ex ipsa vilitate singularium. Cum enim nobilitas scientie ex nobilitate scibilis quodā modo pensetur. vilitas etiam scibilis in vilitatem scientie redundare videtur. diuinus autem intellectus nobilissimus est: non igitur eius nobilitas patitur. q̄ deus quedaz vilissima inter singularia cognoscat. ¶ Septima est ex malicia que in quibusdam singularibus inuenitur. Cum enim cognituz sit aliquo modo in cognoscente. malum autem in deo esse non possit. (vt supra ostensum est). videtur sequi. q̄ deus malū et priuationem oino non cognoscat: sed solum intellectus. qui est in potentia. priuatio. n. non nisi in potentia esse potest: et ex hoc sequitur q̄ non habeat deus de singularib⁹ noticiā in quibus malū et priuatio inuenit. ¶ Ordo dicendorum circa diuinam cognitionem. 65.

hāc innuit cōmē. 12. me⁴ cō. 51. circa finem cōmēti

hāc ponit cōmē. 12. me⁴ cō. 51.

hāc sequitur cōmē. 3. 6 aia cō. 25.

¶ Septimo q̄ cognoscit malā et priuationes quaslibet vel defectus.

¶ Qđ deus cognoscit singularia. 66.

PRimo igitur ostendamus q̄ singulariū cognitio deo non potest deesse. ¶ Dictum est. n. supra q̄ deus cognoscit alia inq̄tū est cā eis: effectus aūt diuini subsistēs sunt res singulares: 6 enim mō de⁹ cāt res inq̄tū facit eas cē in actu. vlia aūt nō sūt res subsistētes. sed habēt cē soluz in singularibus: (vt ꝓbatur in .7. metha.). De⁹ igit cognoscit res alias a se non solum in vli: sed etiaz in singularibus. ¶ Itē cognitis principijs et quibus constituitur cēntia rei: necesse est rē illam cognosci: sicut cognita aia rationali et corpore tali cognoscit hō: singularis aūt cēntia constituitur ex mā designata et forma indiuiduata: sicut socratis cēntia ex hoc corpore et hac aia: vt ēt essentia hois vlis ex aia et corpore. (vt pz in. 7. metha.): vnde sicut hec cadunt in diffinitiōe hois vlis. ita illa caderēt in diffinitione socratis si posset diffiniri: cuicunq; igitur deest cognitio materie et eoz per que mā designatur: et forme in mā indiuiduate: ei nō pōt deesse cognitio singularis: sed dei cognitio. vsq; ad materiā et accidētia idiuiduātia et formas grīgit. cū eniz suū intelligere sit sua cēntia: oz q̄ intelligat oia que sunt quocunq; modo in eius cēntia: in qua quidē virtute sunt sicut in prima origine oia que esse quocūq; mō habēt: cum sit primū et vle principium cēndi a qbus mā et accīs nō sūt aliena: cū mā sit ens in potētia: et accīs sit ens i alio: deo igitur cognitio singulariuz non deest. ¶ Amp. natura generis nō potest cognosci nisi eius vltie time et pāssiones proprie cognoscātur: nō. n. perfecte sciretur natura numeri si par et ipar ignorētur: sed vle et singulare sūt vltie vt p se pāssiōes entis: si igit deus cognoscēdo essentiā suā pfecte cognoscit nām cōem entis: oz q̄ perfecte cognoscat vle et singulare. sicut aūt nō pfecte cognosceret vle: si cognosceret intētionē vltatis. et nō cognosceret rem vlem vt hoiem aut aial: ita non perfecte cognosceret singulare. si cognosceret rationem singularita-

ter. cō. 51.

ter. cō. 34.

tis: ꝛ non cognosceret hoc vel illud singulare: oꝛ igit ꝙ deꝰ res singulares cognoscat.

4 ¶ Adhuc sicut deus est ipsum suum esse: ita est suum cognoscere: (vt ostensum ē). sed et hoc ꝙ est suum esse. oportet ꝙ in ipo inueniantur omnes perfectiones essendi: sicut in prima essendi origine. (vt supra habitum est). oportet ergo ꝙ in eius cognitiōe inueniatur omnis cognitionis perfectio. sicut in primo cognitionis fonte. hoc autem nō ēet: si ei singularū noticia deesset. cū in hoc aliquoꝛ cognoscētiū pfectio ꝓfistat: impossibile ē igit eū singularū noticiā nō hre.

5 ¶ Preterea in omnibus virtutibus oꝛdinatis communiter inuenitur ꝙ virtꝰ superioꝛ ad plura se extendit: ꝛ tamen est vnita. virtus vero inferioꝛ se extendit ad pauciora. ꝛ tamen multiplicatur respectu illoꝛum: sicut patet in imaginatione ꝛ sensu. Nam vna vis imaginationis se extendit ad omnia que quinq; vires sensuꝫ cognoscunt ꝛ ad plura. ꝛ vis cognoscitiua in deo est superioꝛ oēb; in homine. quicquid ergo homo diuersis viribus cognoscit intellectiuis imaginatione ꝛ sensu: hoc deus vno suo ꝛ simplici intellectu considerat: est igitur singularium cognoscitiuus. q̄ nos sensu ꝛ imaginatione apprehendimus.

6 ¶ Amp̄ diuinus intellectus ex rebꝰ cognitionem non sumit sicut noster: ꝛ magis per suam cognitionem est causa rerum ꝛ mensura ipsarum. (vt infra ostenditur). ꝛ sic eius cognitio quam de rebus alijs hꝫ. ē ad modum practice cognitionis. practica autem cognitio non est perfecta nisi ad singularia perueniatur. nam practice cognitionis finis est operatio que in singularib⁹ est. diuina igitur cognitio quam de alijs rebus habet se vsq; ad singularia extendit.

7 ¶ Adhuc primum mobile mouet a motoꝛe mouente per intellectum ꝛ appetitum: (vt supra ostensum est). non autem posset aliqs motoꝛ p intellectū causare motū. nisi cognosceret mobile inquātū natū ē moueri ꝑ locū hoc ē iquātū ē hic ꝛ nūc. ꝛ p ꝓns iquātū ē singulare: intellectꝰ igit q̄ ē motoꝛ vel cā primi mobilis cognoscit primū mobile: inquantū est singulare. qui quidez motoꝛ vel ponitur deus: ꝛ sic habetur propositum: vel aliquid quod est infra deum: cuius intellectus si potest cognoscere singulare sua virtute: quod intellectus noster nō pōt: multo magis hoc poterit intellectus dei.

8 ¶ Item agens honorabilius est patiente ꝛ acto: sicut actus potentia: forma igitur que est inferioris gradus non potest agendo producere suam similitudinem in gradum altioꝛē: sed forma superioꝛ potest producere agendo suam similitudinem in gradum inferiorem: sicut ex virtutibus incorruptibilibus stellarum producuntur forme corruptibiles in istis inferioribus. virtus autem corruptibilis non potest producere formam coꝛruptibilem. cognitio autē omnis fit per assimilationem cognoscentis ꝛ cogniti. in hoc tamen differunt: ꝙ assimilatio in cognitione humana fit per actionē rerum sensibilium in vires cognoscitiuas humanas. in cognitione autem dei est eō uersoꝛ per actionem forme intellectus diuini in res cognitas: forma igitur rei sensibilis cum fit per suam materialitatem indiuiduata: siue singularitatis similitudinē producere non potest in hoc ꝙ fit omnino immaterialis: sed solum vsq; ad vires que oꝛganis materialibus vtuntur. Ad intellectū autem producitur per virtutem intellectꝰ agentis: inquantum omnino a conditionibus materie eruitur. ꝛ sic similitudo singularitatis forme sensibilis non potest peruenire vsq; ad intellectum humanum. similitudo autem forme intellectus diuini cum pertingat vsq; ad rerum minima. ad que pertingit sua causalitas peruenit vsq; ad singularitatem forme sensibilis ꝛ materialis: intellectus igitur diuinus potest cognoscere singularia. non autem humanus.

9 ¶ Preterea sequeꝛetur icōueniēs qđ pbo ꝓtra Empedoclē inducit. s. deū cē ifipientissimū si singularia nō cognoscit. q̄ ēt boīes allegat. ē cognoscūt. ✓ Nec aūt pbara vitas ēt scripture sacre auctoritate ꝓbatur. Dr autez Auc. s. Hebre. 4. (Nō ē vlla creatura inuisibilis i ꝓspectu eiꝰ). Error ēt cōtrarius ꝓcludit. Eccle. 16. (Nō dicas: adeo abscōdar: ꝛ ex sūmo qs mei memorabit). ꝓz ēt ex dictis qđ ratiōnes obiectio in ꝓtrariū facta nō recte cōcludit. Nā id quo intellectus diuinus intelligit: ꝛ si imāle fit. est tñ ꝛ māe ꝛ forme similitudo sicut pncipiū ꝓductiū vtriusq;

¶ Qꝫ deus cognoscit ea que nō sunt. 67.

Secundo ostē dendum est quod deo nō de est noticia eorum ēt que non sūt. ℣ Vt eni ex supradictis pz: eadē est comparatio scientie diuine ad res scitas que scibiliuz ad sciaz nostrā. Est aūt hec cōparatio scibilis ad nostrā sciam q scibile potest esse absqz eo q eius scientia a nobis habeatur: (vt ponit exemplum pbe in predicamētis de circuli q̄dratura): nō aūt econuerso: talis ergo erit cōparatio diuine scie ad res alias: q ēt nō exintiū eē pōt. 2 ¶ Jtē cognitio diuini intellectus cōparatur ad res alias sicut cognitio artificis ad artificiata. cum per suā sciam sit cā rerum. Artifex aūt sue artis cognitione: ēt ea que nōdum sunt artificiata cognoscit: forme.n. artis ex eius scientia effluūt in exteriorem materiā ad artificiatorum cōstitutionē: vñ nihil probibet in scia artificis esse formas q nondū exterius pdierūt: sic igit nihil pbibet deū eoꝝ que nō sunt noticiā habere. 3 ¶ Preterea deus cognoscit alia a se per ēntiā suā inq̄tū ē similitudo eoꝝ q ab eo pcedūt: (vt ex supradictis pz): sed cū ēntia dei sit infinite pfectiōis: (vt supra oñsū est). q̄libet aūt alia: res bēat eē t pfectionē terminatā: ipossibile ē q vniuersitas rerum aliaꝝ adeq̄t ēntie diuine pfectionē: extendit igit se vis sue repitatiōis ad multa plura cā ad ea que sunt: si igitur deus totaliter virtutem t perfectionez essentie sue cognoscit: extendit se eius cognitio non solum ad ea que sunt. sed etiam ad ea que non sunt. 4 ¶ Amp̄. intellectus nr fz illā operationez q̄ cognoscit: qđ qđ ē noticiā bēre: pōt ēt eorum q non sunt actu: pōt.n. equi vel leonis ēntiā cōprehendere oibus hmōi animalibus interēptis: intellectus aūt diuinus cognoscit ad modū cognoscētis: qđ quid est. non solum diffinitiones: sed ēt enūciabilia: (vt ex supradictis patet.) potest igitur etiaz eorum que non sunt noticiam habere. 5 ¶ Adhuc effectus aliqs in sua cā pcognosci pōt ēt anteq̄z fiat: sicut cognoscit astrologus eclypsiz futurā: ex cōsideratione ordis celestiū motuū: sed cognitio dei ē de rebus oibus p cāz. se enī cognoscēdo q ē oiuz cā: alia quasi suos effectus cognoscit. (vt supra ostēsum). nihil igitur probibet. quin ēt que nondum sunt cognoscat.

6 ¶ Amp̄. intelligere dei successionē non hz. sicut nec eius eē. ē igitur totū simul sp manēs. qđ de rōne eternitatis ē: tpis aūt duratio successione prioris t posterioris extenditur. proportio igitur eternitatis ad totā tpis durationē ē. sicut probatio indiuisibilis ad continuum. nō quidē eius indiuisibilis qđ terminus cōtinui ē. q nō adest cuilibet parti continui. huius.n. similitudinez hz instans tpis. sed eius indiuisibilis: qđ extra cōtinuū ē: cuilibet tñ parti cōtinui sue puncto in continuo signato coexistit. nā cū tps motū nō excedat. eternitas q̄ omnino extra motū ē nihil tpis est. ℣ Rursum cū eternū eē nūquā deficiat. cuilibz tēpori vl instanti tpis p̄sentialr adest eternitas. ℣ Cuiꝰ exēplū videre q̄z in circulo ē videre. punctum enim inter circumferentias signatū. t si indiuisibile sit: nō tñ cuilibet puncto alii sm situ coexistit simul. ordo.n. situs continuitatē circūferētie facit. centrū vero qđ ē extra circūferētiā ad qđlibet punctum in circūferentia signatū directe oppositionē hz: qcqd igit in quacūq̄z parte tpis ē. coexistit eterno. quasi pñs eidē. t si respectu alterius partis tpis sit p̄teritū vel futurū. eterno aūt non pōt aliqd p̄sentialiter coexistere nisi toti: qz successionis durationē nō hz. qcqd igitur p totū decursum tpis agit: diuinus intellectus in tota sua eternitate intuet quasi pñs. nec tñ qđ quadā parte tpis agit sp fuit erit. Relinqt igit q. eoꝝ q̄ sm decursuz tpis nōdum sunt. deus noticiam habet.

Exᵐ

7 ¶ Per hec igit rōnes apparet q deus nō exintiū noticiā hz: nō tñ ois nō entis eandē hītudinē ad eius sciaz. ea.n. q̄ nō sūt nec erūt nec fuerūt. adeo sciunt q̄si eius virtuti possibili. vñ nō cognoscit ea vt exīstētia aliqualiter in seipsis. sed exīstētia solū in diuina potētia. q̄ qđē a qbusdā dicuntur adeo cognosci fz noticiā simplicis intelligētie. Ea vo q̄ sūt p̄sentia p̄terita vel futura nobis. cognoscit deus sm q sūt in potētia sua t in ,ppriis causis t i seipsis. t hoc rō cognitio dr noticia visiōis. nō.n. de rebus q̄ apd nos nōdū sūt videt solū eē qđ habēt in suis cāis. sz ēt illō qđ hūt in seipsis:

inquantū eius eternitas est pñs sua idiuisibilitate oi tēpori.t tñ oē ē cuiuscūq; rei deus cognoscit p essentiā suā.nā sua essentia est repsentabilis fm multa q̄ nō sunt.nec erūt nec fuerūt.ipsa ēt est similitudo virtutis cuiuslibet cause:fm quā pcipiūt effect⁹ in causis.ē ēt cuiuslibet rei qđ bz in seipa est ab ea explariter deductū.sic igit nō entia cognoscit deus inquantū aliquo modo bnt ē vel in potētia dei vel in causis suis. vl i seipsis.qđ rōnī scie nō obsistit. ¶ Dis aūt q̄ pmissa sūt ēt scripture sacre auctoritas testimonium pbibet. Dr.n. Eccle.13. (Dño deo nro antequā crearent nota sūt oia:sicut e post perfectū cognoscit oia). Et Dicere.p⁰.(Priusq̄ te formarē in vtero. noui te). ¶ Dz aūt ex pdictis q̄ nō cogimur dicere,sicut qdā dixerūt. deū vlter singularia cognoscere.q; cognoscit ea in causis vlb⁹ tm. sicut q cognosceret eclypsiz hāc nō ,put hec.sed ,put ,puenit ex oppositiōe: (cū ostēsum sit).q; diuina cognitio se extē dit ad singularia:prout sunt in seipsis.

Auc.s. scriptu.

erclu⁰ erro. auice.

¶ Q̄ deus cognoscit singularia contingētia futura. 68.

EX his autem iā aliqualiter patere pōt.q; cōtingētiū singulariū ab eterno de⁹ infallibilē sciam habuit nec tñ ptingētia ē defuīt. ¶ Cōtingens enī certitudini cognitōis nō repugnat: nisi fm q; futurū ē.nō aūt fm q; pñs ē:cōtingēs enī cū futurū ē pōt nō ē.t sic cognitio estimātis ipm.futurū ē falli pōt. fallet.n.si nō erit qđ futurū ē estimauit.ex q̄ aūt pñs ē,p illo tpe nō pōt nō ē.pōt aūt i futurū nō ē. fz b⁰nō iā pinet ad cōtingēs,put pñs ē. sed ,put futurū ē.vñ nihil certitudinis sēsus ꝓpter cū ge videt currere boiem.quāuis hoc vērū sit ptingēs.ois igit cognitio q̄ supra cōtingēs fert ,put pñs ē. certa ē pōt. diuini aūt itellectus ituitus ab eterno fert in vnū q̄q; eox q̄ tpis cursu paguntˉ ,put pñs ē. (vt supra ostēsum ē). Relingt igit q; ē cōtingentibus nihil ,pbibet deum ab eterno scientiam infallibilem habere.

2 ¶ Jtē cōtingēs a necessario differt fz q; vnūq̄q; in sua cā ē. cōtingēs.n. sic in sua cā ē vt nō ē.ex ea possit ē ē. necessarium aūt ex sua cā nō pōt nō ē. fm id vero q̄ vtrūq; hox in se ē nō differt quātū ad esse supra q; fundat.vex q; in cōtingenti fm id q; in se ē nō ē ē t nō ē:sed solū ē. Iz in futux cōtingēs possit nō ē.diuinus aūt itellectus ab eterno cognoscit res nō solū fm ē qđ bnt in causis suis. sed ēt scōm ē qđ habēt in seipsis.nihil igit ,pbibet ipsū habere eternā cognitionē de ꝓtingētib⁹ infallibilē.

3 ¶ Amp̄.sicut ex cā necessaria segt effectus certitudinaliter.ita ex cā cōtingēti cōpleta si nō impediat. sed cū deus cognoscat oia.(vt ex supradictis pz).scit nō solū cās contingentium. sed etiā ea quibus possunt impediri: scit igitur per certitudinem an contingentia sint vel non sint.

4 ¶ Adhuc effectū excedere sue causē per fectionē nō cōtingit.interdū tamē ab ea deficit.vnde cū in nobis causet cognitio ex rebus cōtingit interdū q; necessaria nō p modū necessitatis cognoscimus.sed ,pbabilitatis.sicut aūt apud nos res sunt cā cognitionis.ita diuina cognitio ē cā rex cognitax. nihil igit ,pbibet ea in se cōtingētia ēˉ:de q; bus deus necessariā scientiam habet.

5 ¶ Preterea effectus nō pōt ē necessarius.cuius cā est cōtingens.cōtingit enim effectū ē remota cā. effectus aūt ē vltimi cā est t proxima t remota. si igit proxima fuerit contingens eius effectū contingentē oz ē.ēt si in cā remota necessaria sit. sicut plante non necessario fructificant. quāuis motus solis sit necessarius ꝓpter causas intermedias contingentes. scientia autez dei t si sit cā rex scitax p ipsam.est tamen cā remota eius. igit necessitati scitox cōtingentia nō repugnāt: cū contingat causas intermedias contingentes esse.

6 ¶ Jtē scia dei vera nō ēˉt t pfecta.si nō hoc mō res euenirēt.sicut deus eas euenire cognoscit.deus aūt cū sit cognitor totius ē cuius ē pricipiū:cognoscit vnūquēq; effectū nō solū in se.sed ēt in ordine ad q̄slibet suas cās ,primas.ordo aūt cōtingētiux ad suas cās ,primas ē:vt cōtingēter ex eis ,puenīat. cognoscit igit de⁹ aliq̄ euenire,t cōtingēter euenire.sic igit diuine scie certitudo t veritas rex cōtingētiam nō tollit. so.rōnū ¶ Dz igit ex dictis qūo obiectio cognitio ꝓriaruz nū ꝓtingētiū in deo repugnās sit repellēda solo pᵉ

nō n. posteriorū variatio: p̄ priorib⁹ variabilitatē inducit: cū cōtingat eē cāis necessarijs primis effectus vltimos cōtingētes. p̄cedere: res aūt adeo scite nō sūt p̄ores eius scia sicut apud nos ē: ſz sunt ea posteriores. nō enim segt. si id qō ē adeo scitū variari pōt: q̄ eius scia possit falli vel qualitercūq; variari: ſz ꝓñs igit decipimur: sed q̄ nr̄a cognitio rer̄ variabiliū: variabilis ē: pp hoc i oi cognitiōe hoc necessario accidere putet.

fol. 2. ¶ Rursus: cū dr̄: deus scit vt scinit hoc futurū: mediū qōdā accipit inter diuinā sciaz t̄ rē scitā. s. t̄p̄s in quo ē locutio respectu cuius id qō adeo scitū dr̄ ē futurū: nō aūt respectu diuine scie ē futurū: q̄ i mōmēto eternitatis etñs ad oia p̄sentialiter se hz: respectu cuius si t̄p̄s locutionis de medio subtrahat: nō ē dicere hoc eē cognitū q̄si non erñs: vt locū hēat qō: qua q̄rit an possit nō eē: ſz sic cognitus diceret adeo vt iā in sua eēntia visū: quo posito nō remanet p̄dicte qōni locꝰ: q̄ qō iā ē nō pōt q̄stū ad illud instās nō eē: deceptio igit accidit ex hoc: q̄ t̄p̄s in q̄ logmur coexistit eternitati: vel ēt t̄p̄s p̄teritū qō defigat: cū dr̄: deꝰ scivit: vñ bitudo t̄p̄is p̄teriti vt p̄sentis ad futurū eternitati attribuit. q̄ oio ei nō ꝓpetit: et hoc accidit ex eēns falli. ¶ Dīe. si vnūq̄q;

fol. 3. adeo cognoscit sic p̄sentialr visū: sic necessariū erit esse q̄ deus cognoscit. sicut necessariū ē sortē sedere. er hoc q̄ sedē vr: hoc aūt nō necīuz ē absolute: velut a qbusdā dr̄ necessitate ꝓñtis: ſz sub ꝓditiōe vel necitate ꝓñtie. h. n. ꝓditionalis ē necia. si vr sedere sedet: vñ t si ꝓditiōalis in categoricā transferat: vt dicat: qō vr sedere necē ē sedere: ꝓz eā de dicto intellectā t ꝓpositā esse veraz: de re vero intellectā t diuisam eē falsaz: t. sic in his t in oibus fidibus que dei sciaz circa cōtingētia oppugnātes argumētant: secundū cōpositionē t diuisionē falluntur.

Auc. s. scriptu. ¶ Qñ aūt deus futura cōtingētia sciat: et auctoritate scripture sacre ondit̄. Dr̄. n. Sap. 8. de diuina sapiētia: (Signa t mōstra scit añq; fiāt. t cuēt̄ tēporū t seculoꝝ). Et Eccls. 39. (Nō est q̄ceq; absconditum ab oculis eius. a seculo t vsq; in seculuz respicit). Et Isa. 48. (Prediri tibi ex tunc. antecq; venirent indicaui tibi.

¶ Qñ deus cognoscit mot⁹ volūtatis. 69.

Einde oz ostēdere: q̄ deꝰ cogitationes mētiū t volūtates cordiū cognoscat Xtute i cā: cuz ipse sit vle essendi p̄ncipium. ¶ Dē. n. q̄ q̄cūq; mō ē cognoscit adeo: q̄nārū suā essentiā cognoscit. (vt supra ost̄sum ē). ens aūt q̄ddā i aia ē: q̄ddā i reb⁹ extra aiam: cognoscit igit deꝰ oēs hui⁹ entis dñas. t q̄ sub eis cōtinent: ens aūt i aia ē q̄ ē in volūtate vel cogitatiōe. Relinquitur ergo q̄ deus ea que sunt in cogitatione t voluntate cognoscat.

2 ¶ Āmp. sic deꝰ cognoscēdo suā eēntiā alia cognoscit: sic p cognitōez cāe cognoscunt esse ei⁹: oia igit deꝰ cognoscit suā eēntiā cognoscēdo ad q̄ sua cālitas extēdit. extēdit aūt ad opatōes itellect⁹ t volūtatis. nā cū q̄libet res opet p suā formā a q̄ ē aliq̄d eē rei. oz fōrale p̄nm̄ totiꝰ eē: a q̄ ē ēt ois forma: ois opatiōis p̄nm̄ eē. cū effect⁹ cāx secūdax in cās p̄mas p̄ncipali⁹ reducant. cognoscit igitur deus cogitationes t affectiones mentis.

3 ¶ Itē sicut eē suū ē primū: t p hoc ois eē cā. ita suū itelligere ē primū: t p hoc ois intellectual opatiōis itellectual cā. sic igit deꝰ cognoscēdo suū eē vt itelligēdo cognoscit eē cuiuslibz rei. ita cognoscēdo suū itelligere t velle: cognoscit oēz cogitationez t volūtatem.

4 ¶ Adhuc deꝰ nō solū cognoscit res ſz q̄ in seipsis sūt. ſz ēt ꝑm q̄ sūt i cāis suis. (vt ex supradictis ꝓz). cognoscit. n. ordinē cāe ad suū effectū. ſz artificialia sūt i artificib⁹ p itellectū t volūtatē artificū. sic res nāles sūt i cāis suis p Xtutes cāx. sic. n. res nāles assistant sibi suos effect⁹ p suas Xtutes actiuas. ita artifex p itellectū inducit formā artificiati p q̄s assistat sue arti. t finis rō ē de oibus que a p̄posito agūtur. scit igitur deus t cogitationes t volūtates. ca. 77. p. 6. rationem

5 ¶ Itē deꝰ nō min⁹ cognoscit subas itellectuales q̄z ipse vt nos subas sensibiles: cuz sube itellectuales sint magis cognoscibiles: puta magis i actu entes. informationes aūt t inclinationes subax sensibiliū cognoscunt: t adeo. t a nobis. cū igit cogitatio aie fit p ins formationē quādā ipsi⁹: affectio aūt q̄dam sit inclinatio ipsi⁹ ad aliq̄d. nā ipsa inclinatio nē rei nālis appentū nālē dicim⁹. Reinq̄t q̄ deꝰ cogitatōes t affectōes cordiū cognos

Auc.s. scat. ¶ Hoc aũt testimonio sacre scripturę firmat. Dr. n. in. ps. (Scru. cor. ꝛ re. de⁹). ꝛ Prouer. 15. (Infern⁹ ꝛ pditio coꝝ deo: cũto magis corda filioꝝ hoiuꝫ). ꝛ Jo. 20. (Q pus ei nõ erat vt qs refutũ oĩũ phi beret de hoie. ipse .n. sciebat qđ eĕt in homine). Dĩium aũt qõ bꝫ volũtas suprascripturq̃ nõ excludit libertas volũtatis p su as actus ꝙ qõ i eius ẽ potestate velle vl nõ velle. excludit determinationẽ Vrutis ad vnũ. ꝛ violẽtiã cãe exterius agẽtis: non aũt excludit influẽtiã suprioris cãe: a qua est ei eẽ ꝛ operari: ꝛ sic remanet causalitas in causa prima que deus est respectu motuꝫ voluntatis. vt sic deus seipsum cognoscendo huiusmodi cognoscere possit.

¶ Q̃ deus cognoscit infinita. 70.

Post hoc oñdẽdũ ẽ ꝙ de⁹ infinita cognoscat. Cognoscẽdo .n. se eẽ cãꝫ rerũ: alia a se cognoscit. (vt ex suprioribꝰ pꝫ). ipe .n. ẽ cã infinitorũ: sed infinita sunt entia. est .n. omniũ eorũ ꝙ sunt cã. est igit infinitoꝝ cognoscitiu⁹. 2 ¶ Itẽ de⁹ suã Vrutẽ pfecte cognoscit: (vt ex supradictis pꝫ). Vr⁹ aũt nõ põt cognosci pfecte. nisi cognoscant oĩa i ꝙ põt. cũ fm ea q̃ritas Vrutis q̃dãmõ attẽdat. sua aũt Vr⁹ cũ sit infinita. (vt oñsũ ẽ). supra ad infinita se extẽdit. ẽ igit deus infinitorum cognitor. 3 ¶ Amp. si dei cognitio ad oĩa se extẽdit. q̃ q̃literc̃q̃ mõ sũt. (vt oñsũ ẽ). oꝫ qnõ solo cognoscat ens actu: sꝫ ẽt ens i potẽtia: sꝫ i reb⁹ nãlibꝰ ẽ infinitũ i potẽtia . ꝛ si nõ actu (vt patet pho i. 3. phisico.). cognoscit igr de⁹ nita. sic vnitas q̃ ẽ pn̄m nũeri: infinitas spẽs nũeroꝝ cognoscet. si cognosceret qcqd ẽ in rẽ potẽtia: ẽ .n. vnitas potẽtia oĩs nũer⁹. 4 ¶ Amp. de⁹ ꝙ ẽntiã suã sic q̃dã medio exẽplari alia cognoscit: sꝫ cũ sit pfectõis infinite. (vt supra oñsũ ẽ). ab ipso exẽplari pñt infinita bñta infinitas pfectões. qꝫ nec aliqõ vnũ coꝝ nec qlibꝫ plura exẽplata pfectionẽ exẽplaris adeq̃re pñt. ꝛ sic ipa remanet nouꝰ modus: quo aliqd exemplatũ ipsum imitari possit. nihil igitur prohibet ipsum per essentiam suam infinita cognoscere.

5 ¶ Pre. eẽ dei ẽ suũ intelligere. sic igit suũ eẽ ẽ infinitũ. (vt oñsũ ẽ). ita suũ intelligere ẽ infinitũ. sic aũt se bꝫ finitũ ad finitũ. ita se bꝫ infinitũ ad infinitũ. si igit ꝛ intelligere nr̄m. ꝙ finitũ ẽ: finita cape possumus. ꝛ deus ꝛ suum intelligere infinitum: infinita cape põt. 6 ¶ Pre. intellect⁹ cognoscens maxime intelligibile nõ min⁹ cognoscit minora. ꝛ magis. (vt pꝫ ꝙ pbꝫ in. 3. de aia). qđ ex hoc puenit. qꝫ intellect⁹ nõ corrũpit ex excellẽti intelligibili. sic sensus. ꝛ magis phicit. sed si acciptant infinita entia. siue sint eiusdẽ spẽi. vt infiniti hoies: siue infinita spẽrũ: ẽt si aliq̃ vel oĩa ẽnt infinita ꝛ q̃ntitatẽ. si hoc eĕt possibile. vniuersũ coꝝ esset minoris infinitatis q̃ deus. nã qõlibꝫ coꝝ ꝛ oĩa simul haberent esse receptũ ꝛ limitatũ ad aliquã spẽm vel genus: ꝛ sic ꝛ aliqd esset finitũ. vñ deficeret ab infinitate dei: q ẽ infinit⁹ simplr. (vt supra oñsũ ẽ). cũ igit de⁹ pfecte seipz cognoscat. nihil, ꝙbꝫ cũ ẽt illã sũmã infinitoꝝ cognoscet. 7 ¶ Adhuc q̃to aliqs intellect⁹ ẽ efficacior ꝛ lipidior: i cognoscendo: tãto ex vno põt plura cognoscere. sic oĩs Vr⁹ q̃to ẽ fortior. tãto est magis vnita intellect⁹ aũt diuin⁹ ꝛ efficaciã siue pfectõez ẽ infinit⁹. (vt supra oñsũ ẽ). põt ergo ꝙ vnũ ꝙ ẽ sua ẽntia infinita cognoscere. 8 ¶ Pre. intellect⁹ diuin⁹ ẽ pfect⁹ simplr. sic ꝛ ei⁹ ẽntia. nulla igit pfectio intelligibil ei deest: ꝛ id ad ꝙ ẽ i pot⁹ intellect⁹ nr̄. ẽ ei⁹ pfectio intelligibil. ẽ aũt i pot⁹ ad oĩs spẽs intelligibiles. spẽs aũt hmõi sũt infinite. nã et nũeroꝝ spẽs infinite sũt ꝛ figuraꝝ. relig igit ꝙ deus oĩa infinita hmõi cognoscat. Itẽ cũ intellect⁹ nr̄ sit cognoscitiu⁹ infinitoꝝ i pot⁹. põt .n. i infinitũ spẽs nũeroꝝ multiplicare. si intellectus diuin⁹ nõ cognosceret infinita ẽt actu. seq̃ret ꝙ vl plm eĕt cognoscitiu⁹ intellect⁹ hũan⁹ q̃ diuin⁹. vl ꝙ intellect⁹ diuin⁹ nõ cognosceret oĩa actu q̃rũ est cognoscitiu⁹ in pot⁹. quoꝝ vtrũq̃ est impossibile. (vt ex supradictis pꝫ). 9 ¶ Adhuc infinitũ cognitõi repugnat. iquãtũ repugnat nũerator. nã pres infiniti nũerari ꝛ se impossibile ẽ: q̃si ꝑdictõez implicãs: cognoscet aũt aliqd ꝙ nũeratione suaꝝ prius ẽ intellect⁹ successiue cognoscẽtis pr̄ẽ p⁹ptẽ. si aũt intellect⁹ sit drãs pres appꝛhẽdẽtis: cũ igr diuin⁹ intellect⁹ absq̃ successiõe cognoscat oĩa sit ñ magis impedit cognosci infinita q̃ finita. 10 ¶ Amp. ꝙ oĩs q̃ritas i q̃dã multiplicatiõe prius ꝓfistit: ꝛ pp hoc nũer⁹ ẽ p⁹ q̃ritatũ: vbi ergo pluralitas nullam drĩam opat. ibi nec aliquid quod quantitatem consequitur aliquã differẽtiã facit. in cognitõe aũt dei ꝙ

ra hoc mō cognoscunt vt vnā cū nō p̄ diuersas spēs. sed p̄ vnā spēm: q̄ ē dei ēntia cognoscant. vnde t simul multa cognoscūtur adeo. t ita in dei cognitōe nullā differē tiā pluralitas facit. ergo nec infinitū: quod quātitatē ꝓsequit. nihil ergo differt ad intellectū diuinū infinitor t finitor cognitio. t sic cū cognoscat finita. nihil ꝓhibz ēt eum cognoscere infinita. ¶ Hinc aūt ꝓsonat qđ in p̄a. dr. (Et sapiētie eius nō ē numer⁹).

Auc. s. scriptu. quadru pler differentia iter itellectū diuinū t nostruz

¶ Hz ēt ex p̄dictis. q̄ intellectus noster infinitū nō cognoscit. sicut itellect⁹ diuinus ¶ Differūt aūt itellect⁹ noster ab itellectu diuino q̄ntū ad q̄tuor. q̄ hāc dria⁊ faciunt. ¶ Primū ē: q̄ itellect⁹ noster simplr finitus ē. diuin⁹ aūt infinitus. ¶ Secō ē: q̄ cū itellectus noster diuersa p̄ diuersas species cognoscat. nō p̄t infinita sēcz vnā cognitiō nē sicut itellectus diuinus. ¶ Et ertiū est er hoc ꝓueniēs q̄ itellect⁹ noster. q⁊ p̄ dīas spēs diuersa cognoscit. nō p̄t simul multa cognoscere. t ita infinita cognoscere nō posset nisi successiue ea numerādo. qđ nō ē in itellectu diuino q̄ simul multa intuet q̄si per vnā spēm visa. ¶ Quartū ē q̄ itellect⁹ diuinus ē eoz q̄ fūt. t eoz q̄ nō fūt. (vt ostensum ē). Hz ēt q̄uo verbū p̄bi dicit q̄ infinitū secōm q̄ infinitū ē ignotū p̄ntī sentētie nō obuiat. q⁊ cū infiniti rō q̄stituti ꝓpter. vt ipe dicit: infinitū vt infinitū cognoscere ē. si p̄ mēsurationē suaz partiū notā eēt. hec. n. ē p̄pria cognitio q̄stitatis. sic aūt deus nō cognoscit. vnde vt ita dicat nō cognoscit infinitū secōm q̄ ē infinitū. sed secōm q̄ ad suā sciētiā se hz. ac si eēt finitū. (vt ostēsū est). Sciendū ē tamē q̄ deus infinita nō cognoscit scia visiōis. vt verbis alioz vtamur. q⁊ infinita nō fūt actu. nec fuerūt nec erūt: cū gratio ex vtra parte sit infinita secōm fidē catholicā: scit tamē infinita scia simplicis itelligētie: prout scit etiā q̄ nō sunt. scit enim deus infinita. q̄ nec sunt nec erunt nec fuerūt. q̄ tamē sunt in potētia creature. ¶ Et scit etiā infinita q̄ sunt in potentia sua. q̄ nec fūt nec erunt: nec fuerunt. ¶ Vnde quantum ad questionē de cognitione singulariū pertinet. responderi potest per interēptionem maioris. non enim singularia sunt infinita. si tn̄ eēnt: nihilominus de⁹ ea cognosceret.

Ad. 8. ad dictum p̄bi qđ vi ꝓtrariū: sed nō est

Ad. 9. ad rationē ꝓtrarie opīnis.

¶ Qđ deus cognoscit vilia. 71.

Hoc autem habito oñendū ē q̄ deus cognoscit vilia: t q̄ hoc nobilitati sciē eius nō repugnat: sed attestat ¶ Quātodn. aliqua virtus actiua ē fortior: tāto i remotiora suā actionē extēdit. (vt ēt isensibiliū actionib⁹ apparet): vis aūt diuini intellectus in cognoscēdo res sitatur virtuti actiue: intellectus. n. diuinus nō recipiendo a rebus cognoscit. sz magis p̄ hoc q̄ eis influit: cū igr̄ sit infinite virtutis in itelligēdo: (vt ex supradictis pz): oz q̄ eius cognitio vsq⁊ ad remotissima extendatur: sed gradus nobilitatis t viliratis in omnibus entibus attenditur p̄z ꝓpinquitatē t distātiā adeo qui est infinite nobilitatis: ergo q̄ntūcunq⁊ vilissima in entibus deus propter maximā virtutez sui intellectus cognoscit.

2 ¶ Pre. oē qđ ē in eo q̄ est. vel q̄le qđ est: actus ē: t sic totū p̄mi actus est. t ex hoc nobilitatē hz. q⁊ ēt qđ potentia ē. ex ordine ad actū nobilitatis est p̄ncipe. sic. n. esse dr̄ re linquit igr̄ q̄ vnūqđ q⁊ in se cōsideratū nobile ē: sed vile dr̄ respectu nobilioris. adeo aūt distāt nobilissime: aliaz rez nō minus q̄ vltime rez creatarum distent a supremis. si igitur hec distātia impediret diuinam cognitionē. multo magis impediret illa. t sic sequeret. q̄ nihil deus cognosceret aliud a se. (qđ supra probatū ē). si igr̄ aliqđ aliud a se cognosceret quantūcunq⁊ nobilissimū pari ratione: cognosceret quodlibet quantumcunq⁊ dicatur vilissimum.

3 ¶ Amp. bonū ordinis vniuersi nobilius est qualibet ptē vniuersi. cuz ptes singule ordinent ad bonū ordinis. qui ē in toto tāq̄ ad finē. (vt per pbz p̄z in. vi. metha.). si igitur deus cognosceret aliquā aliam naturā nobilē. maxime cognosceret ordinē vniuersi. hoc aūt cognosci nō p̄t. nisi cognoscant nobiliora t viliora in quoz distātijs t habitudinibus ordo vniuersi consistit. Relinquitur igitur q̄ deus cognoscit non solum nobilia. sed etiam que vilia reputantur.

vel. 52. ter. cō. 52.

4 ¶ Adhuc. vilitas cognitoz in cognoscēte nō redundat per se. hoc est enim de ratione cognitionis vt cognoscens contineat speciem cogniti secundū modum suum. per accidens aūt p̄t redūdare in cognoscētez

vilitas cognitoruꝫ: vel eo q̃ dū v lia cōsiderat a nobilioribus abstrahit cogitando. vel eo q̃ ex cōsideratione viliū in aliquas indebitas affectiones inclinat: qđ quidem i deo eē nō pōt: (vt ex dictis pꝫ) nō igit̄ derogat diuine nobilitati vilū rex cognitio: ſꝫ magis pertinet ad diuinā perfectionē: ſm q̃ oia in ſeipſa habet: (vt ſupra oñſuꝫ eſt).

5 ¶Adhuc virtus aliqua nō indicatur parua: que in pua pōt. ſed que ad pua determinatur: nā virtus q̃ in magna pōt: ēt in pua pōt: cognitio ergo q̃ ſit pōt in nobilia ⁊ vilia non ē iudicanda vilis: ſed illa q̃ in vilia tm̄ pōt: ſicut in nobis accidit. nā alia cōſideratione cōſideramus diuina ⁊ humana: ⁊ alia ſcia eſt vtriuſq; vī cōparatiōe nobiliores inferior vilior reputat: i deo aūt nō ē ſic: nā eadē ſcia ⁊ conſideratiōe ſeipſuꝫ ⁊ oia alia cōſiderat: nō igit̄ eius ſcie aliq̄ vilitas aſcribit̄ ex hoc q̃ q̃cūq; vilia cognoſcit. ¶Huic aūt conſonat qđ dī Sap. 7. de diuina ſapia. q̃ attingit vbiq; pp̃ ſuam mūdiciā: ⁊ nihil inquinatū incurrit in illā. Auc. 8. ſcripta. 82°. ad rōnes 3ri opi.

¶Pꝫ ēt ex p̄dictis q̃ rō q̃ in oppoſitum obijciebat: oñſe veritati nō repugnat: nobilitas n. ſcie attēdit ſm ea ad q̃ p̃incipaliter ordinat ſcia: ⁊ nō ad oia q̃cūq; in ſcia cadūt: ſub nobiliſſima n. ſcia apud nos cadūt nō ſolū ſupīma in entib⁹ ſed ēt ifima. nā phia p̃ma conſiderationē ſua extēdit a p̃mo ente ad ens in potētia: qđ ē vltimū in entibus. Sic aūt ſub diuina ſcia cōprehēdunt infima entiū quaſi cuꝫ p̃incipali cognito fit nota: diuina n. ſcientia ē p̃incipale a deo cognitū: in q̃ oia alia cognoſcunt. (vt ſupra oñſuꝫ eſt).

82°. ad auctō. phi. 12. me°. tex. cō. 51.

¶Pꝫ etiā q̃ hec veritas nō repugnat dicte: (philoſophi. in xi. metha.). nā ibi intēdit oñdere. q̃ diuinus intellectus non cognoſcit aliud a ſe. quod ſit ſui intellectus p̃fectio quaſi p̃incipale cognitum: ⁊ ſecundū hunc moduꝫ dicit q̃ vilia melius ignorantur q̄ cognoſcantur: quando ſcilicet eſt alia cognitio viliū ⁊ nobiliū: ⁊ viliū cōſideratio conſiderationē nobiliū impedit.

¶Q̄ deus cognoſcit mala. 72.

Ꝛeſtat oſtēdere q̃ deus etiā cognoſcat mala. ¶Bono enim cognito malū oppoſitū cognoſcit. ſꝫ deus cognoſcit oia p̃ticularia bona q̄b⁹ mala opponunt: cognoſcit igit̄ deus mala.

2 ¶Pre. contrariorū rōnes in aia nō ſunt cōtrarie: alias non ſimul eēnt in aia: nec fit cognoſcerentur. rō ergo qua cognoſcit malū: nō repugnat bono: ſꝫ magis ad rōnē boni pertinet. ſi igit̄ in deo p̃p ſuā abſolutā p̃fectiōꝫ inueniunt oēs rōes bonitatis. (vt ſupra oñſuꝫ ē). relinquit̄ q̃ i ipō ſit rō q̃ malū cognoſcit. ⁊ ſic ē ēt malorū cognoſcitiuus.

3 ¶Itē verū eſt bonū intellectus: ex hoc. n. aliquis intellectus dī bonus q̃ vera cognoſcit. verū aūt nō ſolū ē bonū ſed bonuꝫ. ſꝫ ēt malū eſſe malū: ſicut. n. verū ē eſſe quod eſt ita verū ē nō eſſe qđ nō ē: bonuꝫ igit̄ intellectus ēt in cognitione mali cōſiſtit: ſed cū diuinus intellectus ſit perfectus bonitate. nō pōt deeſſe ſibi aliqua intellectualiū perfectionū. adeſt igitur ſibi malorū cognitio.

4 ¶Amp̄. deus cognoſcit rem diſtinctionē: (vt ſupra oñſuꝫ eſt). ſed in rōne diſtinctionis eſt negatio: diſtincta. n. ſunt quoꝝ vnū nō ē aliud. vī ⁊ prima q̃ ſeipſis diſtinguunt mutuo negationē includūt: rōne cuiꝰ negatiue: p̃poſitiones in eis ſunt imediate vt nulla quātitas ē ſuba: cognoſcit. n. deus negationē. priuatio aūt q̃dā negatio ē i ſubiecto determinato. (vt in. 4. metha. oñditur): cognoſcit igit̄ p̃uationē. ⁊ p cōſequens malū qđ nihil ē aliud q̃ p̃uatio ꝺbite p̃fectiōis. 4. tex. cō.

5 ¶Pre. ſi deus cognoſcit oēs ſpēs rerum. (vt ſupra oñſuꝫ ē ⁊ p̃batū): ⁊ ēt a q̃buſdā p̃bis conceditur ⁊ probat. oꝫ q̃ cognoſcit cōtraria. tū q̃ quorūdā generū ſpēs. ſunt cōtrarie. tū q̃ drie generū ſunt cōtrarie. (vt pꝫ in metha.). ſed in contrarijs includit oppoſito forme ⁊ priuationis: vt ibidem habetur. ergo oportet q̃ deus cognoſcat p̃uationem. ⁊ ſic per conſequens malum. ter. cō. 13.

6 ¶Adhuc deus nō ſolū cognoſcit formaꝫ ſed ēt māꝫ. (vt ſupra oñſuꝫ ē): mā aūt cuiꝰ ſit ens in potētia cognoſci p̃fecte non pōt: niſi cognoſcat ad q̃ eius potētia ſe extēdit: ſicut ⁊ in cēteris alijs potētijs accidit. extēdit aūt ſe potentia materie ⁊ ad formam: ⁊ ad priuationē. quod enim eſſe pōt: pōt etiaꝫ ⁊ non eſſe. ergo deus cognoſcit priuationē ⁊ ſic cognoſcit per conſequens malum.

¶Itē deꝰ cognoſcit aliqđ aliud a ſe. ratio. 6. rinde cognoſcet q̃ eſt optimū: hoc aūt eſt

ordo vniuersi. ad quē sicut ad finē oia particularia bona ordinant: in ordine aūt vniuersi sunt quedā q̄ sunt ad remouendū nocumēta q̄ possent ex ghuiusdā aliis ꝓuenire: vt ꝑz in his que dant aialibus ad defensiones: ergo hmōi nocumēta deus cognoscit:

7.ro. cognoscit igit̄ mala. ℣ Dre. i oīb⁹ malorū cognitio nūq̄ vituperat̄ fm id qđ p se scibile est. i. fm iudiciū qđ hētur de malis: sed peraccīdēs. fz q̄ p cōsideratione malox̄ iterdū aliquis ad malū inclinat: hoc aūt nō est in deo q̄ immutabilis ē. (vt supra oñsū est): nihil igit̄ prohibet qm deus mala cognoscat.

Auc.s. scriptu. ℣ Huic aūt ꝓsonat qđ dr̄ Sap̄. 7. (q̄ dei sapiaz nō vincit malicia). Prouer. 15. (infernus t perditio coram dño). t in ps. (Occulta mea a te nō sunt abscōdita). Job. xl. dr̄. (Ipse nouit hoiuz vanitatem: t videns iniquitatē nōne cōsiderat). Sciendū tm q̄ circa cognitionē mali t p̄uationis aliter se hz intellectus diuinus: atq̄ aliter intellectus nr̄s: nā cū intellectus nr̄ singulas res p singulas spēs, ppias cognoscat t diuersas: id qđ est in actu cognoscit p spēm intelligibilem. per quā fit intellectus in actu. vñ t potētia cognoscere pōt inq̄tū ad talē spēz q̄libz se hz in potētia: vt sicut actū cognoscit p actū ita ēt potētiaz p potētiaz cognoscat: t q̄ potētia est de rōne p̄uationis. nā p̄uatio ē negatio: cuius subiectū ē ens in potētia: sequitur q̄ intellectui nr̄o cōpetat aliquo mō cognoscere p̄uationē: inq̄tū ē natus eē i potētia. hz ēt dici possit q̄ ex ipsa cognitione actus sequit̄ cognitio potētie t p̄uationis: intellectus aūt diuinus q̄ nullo mō est in potētia: nō cognoscit mō p̄dicto p̄uationē: nec aliqđ aliud. nā si cognosceret aliqđ p spēm que nō est ipse: sequeret̄ de necessitate q̄ p portio eius ad illā spēm esset: sicut p portio potētie ad actuz. vñ oz q̄ ipse intelligat solū p spēz q̄ est sua ēntia: t p ons q̄ intelligat se tm sicut p̄mū intellectū: t intelligēdo sē cognoscit alia: (sicut supra oñsum ē). nō solū aūt actus. hz potētias t p̄uationes. t hic est sensus verboz: (quē ꝓbe ponit in.

ter. cō. 25. 3. de aia dicens): aut quomō malū cognoscit aut nigrū: cōtraria. n. quodāmō cognoscit: oz aūt potētiā eē cognoscēs t eē i ipo: si vero alicui nō inest contrariū. s. i potētia seipsum cognoscit t actu est t separabile.

℣ Neq̄z opz̄ sequi exp̄sitionē Auerroys: q̄ vult q̄ ex hoc sequat̄ q̄ intellectus q̄ est tantum in actu: nullo mō cognoscat p̄uationē: sed sensus est q̄ nō cognoscat p̄uationē p hoc q̄ est in potētia ad aliqđ aliud: sed p hoc q̄ cognoscit seipm: t est semper actu. ℣ Rursus sciēdū: q̄ si deus hoc mō seipm cognosceret: q̄ cognoscēdo se nō cognosceret alia entia que sunt ꝓticularia bona: nullo mō cognosceret p̄uationem aut malū: q̄ bono qđ ē ipse nō ē aliqua p̄uatio oppositā. cū p̄uatio t suū oppositū sint nata eē circa idē: t sic ei qđ est actus pertinet̄ nulla p̄uatio opponit̄. t p cōsequēs nec malum: vñ posito q̄ deus se solū cognoscat cognoscēdo bonū: qđ est ipse nō cognosceret malū. fz q̄ cognoscēdo se cognoscit ēt entia in q̄bus nate sūt eē p̄uationes: necesse est vt cognoscat p̄uationes oppositas t mala oppositis ꝓticularib⁹ bonis. ℣ Sciēdum etiā q̄ sicut deus absq̄ discursu intellectus cognoscēdo se cognoscit alia. (vt supra oñsū est). ita nō oz q̄ eius cognitio fit discursiua: si p bona cognoscit mala: nam bonū ē quasi rō cognitionis mali: cū malū nihil sit aliud q̄m p̄uatio boni: vñ cognoscunt mala p bona: sicut res p̄ suas diffinitiones: non sicut cōclusiones p principia. ℣ Nec ēt ad ipfectionē diuine cognitionis cedit: si mala p̄uationē bonox̄ cognoscit: q̄ malus nō dicit eē: nisi inquantū est p̄uatio boni: vnde fm hūc solū modū ē cognoscibile. nā vnūquodq̄ tantum habz de eē: tantum habet de cognoscibilitate.

Impugnatio auer. in cō. 25. tertii de anima.

¶ Oz deus sit volens. 73.

Expeditis his que ad diuini intellect⁹ cognitionē p̄tinēt. nūc restat cōsiderare de dei volūtate. ℣ Est hoc. n. q̄ deus est intelligēs: sequat̄ q̄ sit volēs: cū. n. bonū intellectū sit p̄priū obiectuz volūtatis: oportet q̄ bonū intellectū inquantū hui⁹modi sit volitum: intellectū aūt dicit ad intelligēte: necesse est igitur q̄ intelligēs bonū inquātuz hmōi sit volēs. Deus autē intelligit bonū cum enim sit p̄fecte intelligēs. (vt ex supra dictis ꝑz). intelligit ens simul cum ratione boni. est igitur volens.

2 ¶ Adhuc cuicūq̄ iest aliq̄ formax: hz q̄ il

lūm formā habitudinē ad ea que sūt in rerum nā sicut lignuz albuz p suā albedinē ē aliquibus simile.t quibusdam dissimile:in intelligente aūt t sentiēte ē forma rei intellecte t sēsate:cū ois cognitio fit p aliquā similitudinē.opz igit eē habitudinē intelligētis t sentiētis ad ea q̄ sūt intellecta t sensata fm q̄ sūt in rep nā:nō aūt hoc est p hoc quod itelligūt t sentiūt:nā p hoc magis attēderet habitudo rep ad itelligētē t sentiētē: qz intelligere z sentire est:fm q̄ res sunt in intellectu t sensu fm modū vtriusqz:hz ār habitudinē sentiēs t itelligēs ad rē q̄ est extra aiam p volūtatē t appetitū:vñ oia sentiētia t itelligētia appetūt t volūt:volūtas tamē ppie in intellectu est:cū igit deus sit intelligēs:oportet quod sit volens.

3 ¶ Amplius illud qō cōsequitur oē ens:cōuenit enti inquātū est ens:qō aūt est bnōi opz q̄ in eo maxime inueniat:qō est primū. ens. Cuilibet aūt enti cōpetit appetere suā pfectionē t cōseruationē sui eē:vnicuiqz tm fm suum modū:intellectualib9 qdē p volūtatem:aialib9 p sensibilē appetitū:carētib9 vo sensu p appetitū nālē:aliter tamē q̄ habent t q̄ nō hūt:nā ea q̄ nō habēt appetitiuam xtutē sui generis desiderio tēdūt ad acqrēdum:qō eis deest:q̄ aūt hūt . qetant in ipso. Hoc igitur primo enti quod deus est deesse non potest:cū igit ipse sit intelligens: inēs sibi voluntas qua placet sibi suum esse t sua bonitas.

4 ¶ Itē itelligere ēptō pfectō est:tāto delectabilius ē intelligēti:sz deus itelligit:t suū itelligere est pfectissimū.(vt supra oñsum est).ergo itelligēs est ei delectabilissimum:delectatio aūt itelligibilis est p volūtatem sicut delectatio sensibilis ē p cōcupiscētie appetitū:est igitur in deo volūtas.

5 ¶ Pre.forma p itellectū cōsiderata non mouet nec aliqd causat nisi mediāte voluntate:cui9 obiectū est finis t bonū a quo mouetur aliquis ad agēdum:vnde intellectus speculatiuus nō mouet neqz imaginatio pura absqz estimatiōe boni vel mali.Sed forma itellectus diuini est cā motus.t esse in alijs:agit.n.res p intellectū.(vt infra oñdetur).opz igit q̄ ipse sit.volens.

6 ¶ Itē in xtutibus motiuis t bnātib9 itellectum prio inuenit volūtas:nā voluntas oēm potetiā applicat ad suū actū.intel'igimus.n.q: volumus:imaginamur:quia volumus:t sic de alijs:t hoc hz:q: obiectum eius est finis:q̄uis intellectus nō fm modum cāe efficiētis t mouētis:sed fz modū cāe finalis mouet volūtatē,pponēdo sibi suum obiectum.qō est finis:primo ergo motiū conuenit maxime habere voluntatē.

7 ¶ Preterea liberum est quod sui causa est.t sic liberum habz rationē eius . quod est per se.voluntas autem primo habet libertatem in agendo:inquantum enim volūtarie agit quis dicitur libere agere quā cunqz actionem.primo igitur agenti maxime competit per volūtatem agere:cui maxime competit per se agere.

8 ¶ Amplius finis t agēs ad finē sp vnius ordinis inueniuntur in rebus. vnde t finis primus q̄ est,pportōatus agēti icidit i idē spē cuz agente tam in nālibus q̄z in artificialibus:nā forma artis p quā artifex agit est species forme que est in materia:q̄ est finis artificis.t forma ignis generantis quo agit est eiusdez speciei cum forma ignis geniti.que est finis generationis. deo autem nihil coordinatur quasi eiusdem ordinis:nā si ipse alius essent plura prima:(cuius cōtrarium ostensum est supra).ipse igitur est primum agens propter finez qui est ipe met.ipse igitur non solum est finis appetibilis.sed appetens.vt ita dicam se finem t appetitu intellectuali:cum sit intelligens. qui est voluntas. Est igitur in deo voluntas. ¶ Hanc autem dei voluntatem sacre scripture testimonia confitentur . Dicitur enim in.ps.(Omnia quecunqz voluit fecit dominus).t Ro.xi.(Voluntati eius quis resistit . Auc.s. scriptu.

¶ Qō voluntas dei sit eius ēētia. 74.

Ex hoc autem apparet q̄ sua voluntas non est aliud quam sua essentia. Deo.n. conuenit eē volētē inquantum est intelligens . (vt ostensum est). Est autem intelligens per essentiam suam:(vt supra probatum est).ergo t volens. Est igitur voluntas dei ipa ei9 ēētia

2 ¶ Adhuc sicut intelligere est perfectio intelligentis:ita t velle est perfectio volen-

in ipso per propriaꝫ rationes: (vt supra ostẽ sum est): deus igitur volendo se et alia vult.

5 ¶ Item quanto aliquid est perfectioris virtutis, tanto sua causalitas ad plura se extendit: et in magis remota: (vt supra dictum est): cãlitas aũt finis in hoc consistit: q propter ipm alia desiderantur: quãto igitur finis est perfectior et magis volitus: tãto voluntas volentis finem ad plura extendit rõne finis illius: diuina aũt ẽntia est perfectissima in ratione bonitatis et finis: igitur diffundet suam cãlitatẽ maxime ad multa: vt propter ipsam multa sint volita: et p̃cipue adeo: qui eam secundum totam suam virtutẽ perfecte vult.

6 ¶ Preterea voluntas consequitur intellectum: sed deus suo intellectu intelligit se principaliter: et in se intelligit oia alia. igit similiter p̃cipaliter vult se: et volẽdo se vult oia alia. ¶ Hoc aũt auctoritate sacre scripture cõfirmat. Dicit. n. Sap. xi. (Diligis oia q̃ sunt: et nihil eorum odisti que fecisti.)

Auc. s. scriptu.

¶ Ex quo deus vno actu voluntatis se et omnia alia velit.

77. Habito sequitur

Hoc autem q deus vno actu voluntatis se et alia velit. ¶ Dicendum virtus vna operatiõe vel vno actu fertur in obiectum et in rationem formalem obiecti: sicut eadem visione videmus lumẽ et colorẽ: qui fit visibilis actu per lumẽ: cum aũt aliquid velimus propter finem tantum: id quod propter finem desideratur: accipit rationem voliti ex fine: et sic finis cõparatur ad ipsum: sicut ratio formalis ad obiectum. vt lumẽ ad colorem: cum igitur deus oia alia velit propter se: sicut propter finem: (vt ostensum est): vno actu volũtatis vult se et alia.

2 ¶ Amp̃. quod perfecte cognoscitur et desideratur sm suam totam virtutem cognoscitur et desideratur. finis aũt virtus est non solum sm q in se desideratur: sed et sm q alia fiunt appetibilia propter ipsum. qui igit perfecte desiderat finem: vtroq̃ mõ ipsum desiderat: sed non est ponere aliquem actum dei volentis quo velit se: et quo non velit se perfecte cum ita eo nihil sit imperfectum: quolibet igitur actu quo deus vult se. vult se et alia propter se: alia vero a se non vult: nisi inquantum vult se: (vt probatum est). Relinquitur igitur q se et alia nõ alio et alio actu voluntatis vult: sed vno et eodem.

3 ¶ Adhuc sicut ex supradictis p̃z in actu cognoscitiue virtutis discursus attẽditur secundum quod remotum cognoscimus principia. et ex eis in cõclusiones venimus. si. n. in ipsis principiis intueremur conclusiones ipsa principia cognoscẽdo nõ eẽt discursus: sicut nec quando aliquid videmus in speculo: sicut aũt principia se habẽt ad conclusiones in speculatiuis. ita finis ad ea que sunt ad finem in operatiuis et appetitiuis: nam sicut cõclusiones cognoscimus p̃ principia: ita ex fine p̃cedit appetitus et operatio eorum que sunt ad finẽ: si igitur aliquis semper velit finẽ et ea que sunt ad finẽ. erit q̃dam discursus in eius voluntate: hoc aũt in deo eẽ est impossibile. cum sit extra omnem motum: relinquit igit q̃ simul et eodẽ actu volũtatis deus vult se et alia.

4 ¶ Item cũ deus semp velit se: si alio actu vult se. et alio alia sequetur q̃ simul sint in eo duo actus voluntatis: quod est impossile: nam vnius simplicis potentie non sunt simul due operationes.

5 ¶ Preterea in omni actu voluntatis volitum cõparatur ad volẽtem vt motus ad motum: si igitur sit aliqua actio volũtatis ex qua vult alia a se diuersa a voluntate q̃ vult se. in illa erit aliquid aliud mouens diuinam volũtatẽ qua vult se: q̃ ẽ impossibile.

6 ¶ Amplius velle dei ẽ suum eẽ: (vt probatum est): sed in deo nõ est nisi vnum eẽ: ergo non est ibi nisi vnum velle.

7 ¶ Item velle competit deo: secundum q̃ est intelligens: sicut igitur vno actu intelligit se et alia inquantum ẽntia sua est exemplar omnium: ita vno actu vult se. et alia inquantum sua bonitas ẽ ratio oim bonitatis. ¶ Nec volitoꝝ multitudo nõ repugnat simplicitati diuine substantie.

78. Ex hoc autem

sequitur q̃ volitorum multitudo non repugnat vnitati et simplicitati diuine substantie. ¶ Nam actus secundum obiecta distinguuntur: si igitur volita plura que deus vult inducerent in ipso aliquam multitudinem: sequeretur q̃ non eẽt in eo vna tantũ

opatio voluntatis: qđ est contra ꝓstensa.
2 ¶ Item ostēsum est quod deus alia vult inquantum vult bonitatē suam: hoc ergo modo cōparantur aliqua ad voluntatē dei quo cōprehendūtur a bonitate eius: ſz omnia in bonitate eius vnum sunt: sunt.n. aliqua in ipso secundū modum eius. ſ. materialia immaterialiter ⁊ multa vnite: (vt ex supradictis patz): relinquit igit q multitudo volitox nō multiplicat diuinā substantiam.
3 ¶ Preterea diuinus intellect⁹ ⁊ volūtas sunt equalis simplicitatis: qr vtrūq; diuina est substātia: (vt ꝓbatū ē). Multitudo aūt intellectorum nō inducit multitudinē in ēntia diuina neq; cōpositionē in intellectu eius: ergo neq; multitudo volitox inducit: aut diuersitatem in essentia diuina: aut cō positionem in voluntate.
4 ¶ Amplius hoc iter cognitionē ⁊ appetitum interest: q cognitio fit secundum q cognitū est aliquo modo in cognoscēte: appetitus aūt nō: sed ecōtra ſm q appetitus refert ad rē appetibilē: inquātum appetēs querit in quo gescat: ⁊ ꝓpter hoc bonum ⁊ malū q respiciūt appetitū sūt in rebus: verum aūt ⁊ falsū q respiciūt cognitionē sunt i mēte: (vt phs dicit in.6. metha.). Qđ āt aliqd ad multa se hēat nō repugnat simplicitati eius: cū ⁊ vnitas sit multox numero rum principiū: multitudo igit volitox adeo nō repugnat eius simplicitati.
¶ Qđ voluntas diuina ad singularia bona se extendit. 79.

EX quo etiaz apparet q nō oz nos dicere ad cōseruādam simplicitatē diuinam: q velit alia bona in quadam vniuersitate: inquātum vult se ēē principium bonox: q possūt ab ipso fluere: non aūt velit ea in pticulari. ¶ Nā velle est ſz cōparationē volētis ad rē volitam: nō aūt ꝓhibet diuina simplicitas qn possit cōparari ēt ad multa pticularia: dicitur.n. de⁹ optimum vel primū ēt respectu singularium: ergo sua simplicitas nō ꝓhibiz quin in spāli vel particulari alia a se velit.
2 ¶ Iterē voluntas dei ad alia comparat in quantum bonitatem pricipāt et ordine ad bonitatē diuinā: que est rō volēdi deo: sed nō solum vniuersitas bonox: ſz ⁊ singulaz eorum a bonitate diuina bonitatē sortitur ficut ⁊ esse: voluntas igitur dei ad singula bonorum se extendit.
3 ¶ Amplius ſm phm. (in.xi. metha.). duplex bonum ordinis inuenitur in vniuerso. Vnū quidem ſm q totum vniuersū ordinatur ad id quod est extra vniuersū: sicut exercitus ordinatur ad ducē. Aliud secundum q pres vniuersi ordinant adinuicē: sicut ⁊ pres exercitus adinuicē. Secundus aūt ordo ē ꝓpter primū: de⁹ aūt ex hoc q vult se: vt finis est: vult aūt alia que ordinātur in ipsū vt in finez: ficut ꝓbatum ē: vult igitur bonum ordinis totius ⁊ vniuersi in ipm ⁊ bonū ordinis vniuersi ſz pres suas adinuicem: bonum aūt ordinis consistit ex singulis bonis: vult igit ēt singula bona. iz.ter. cō.52.
4 ¶ Preterea si deus nō vult singula bona ex ḡbus cōstat vniuersū: sequet q in vniuerso sit a cāu ordinis bonū: nō ē possibile q aliqua ḡa vniuersi oia pticularia bona cōponat in ordinē vniuersi: ⁊ sola vlis causa totius vniuersi q deus est: q ꝓ suam voluntatē agit. (vt infra ostēdetur). q aūt ordo vniuersi sit casualis ē impossibile: qr sequeretur quod multo magis alia posteriora ēntis casu. Relinquitur igitur quod deus etiam singula bonorum vult.
5 ¶ Adhuc bonū intellectū ingquātū huiusmodi est volitū: ſz deus intellīgit ēt particularia bona: (vt supra ꝓbatum est). vult igitur ēt particularia bona. ſ ¶ Hoc autez auctoritate scripture cōfirmat. que Ō cū. primo ad singula opa ꝓplacētia diuine voluntatis ostēdit dicēs. (Vidit deus lu. q esset bona). similiter de aliis operibus. ⁊ postea de omnib⁹ simul. (Vidit deus cuncta que fe. ⁊ erant valde bona). Auc. & scripta.
¶ Qđ deus vult ēt ea que nondū sūt. 80.

SI autez velle est ꝓ comparationē volentis ad volitū: forte alicui pōt videri q deus nō velit nisi ea q̄ sunt: nam relativa ex̄z simul ēē: vt vno intereūpto interimit alterum: vt phs docet: si igitur velle ꝓ cōparationē volētis ad volitum: nullus potest velle nisi ea q̄ sunt. obiectio tacita.
2 ¶ Amplius voluntas dicit ad volita si-

cat' t creatura t creatorinō aūt potest dici deus ēt creator vel dīus vel primū cōr que sunt:ergo nō pōt dici velle nisi ea q̄ sunt.

Corra. ℣ Et hoc autē posset victorinus concludi si diuinū velle inuariabile sicut t suū eē:t non vult nisi ea q̄ actu sunt:q̄ nihil velit qō nō

Rō quo semp fit. ℣ Dicunt aūt ad hoc gdaz q̄ ea

eundaz. que nō sunt in seipsis sūt in deo t in eī intellectu:vī nihil,phabet ea q̄ non sūt in se

proba° ipsis deū velle sm q̄ in eo sūt. ℣ Hoc autem nō videtur sufficiēter dictū:nam ideo sm hoc dicitur q̄libet volēs aliquid velle: q̄ voluntas sua refertur ad volitum. si igitur diuina voluntas nō refert ad volitum: quod nō est nisi sm q̄ est in ipso vel in eī intellectu:sequetur q̄ deꝰ nō velit illud aliter nisi q̄ vult illud eē in se vel in eius intellectu:hoc aūt nō inēdunt loquētes sed q̄ deus hmōi que nondum sunt:velit etiaz esse in seipsis. ℣ Rursus si voluntas cōparatur ad rē volitā p suum obiectum: quod est bonum intellectū:intellectus aūt nō solum intelligit bonū eē in se:sz ēt in propria nā t voluntas cōparabitur ad volitum non solum sm q̄ est in cognoscēte:sz ēt sm q̄

Rō bōa est in seipso. ℣ Dicamus igit q̄ cū bonaz apprehēsum moueat voluntatē:opz q̄ ipsū velle sequat cōditionē apprehēsionis: sicut t motus aliox mobiliū sequūtur cōditiones mouētis:quod est causa motus:relatio autem apprehēdētis ad apprehēsum est consequēs ad apprehensionē ipam:p hoc enim refertur apprehēdēs ad apprehēsum q̄ apprehēdit ipm:nō aūt solum apprehēdens apprehēdit rē sm q̄ est in ipso:sz sm q̄ est in propria natura:q̄ non solum cognoscimus rē intelligi a nobis:q̄ est eā eē in intellectu.sz eam eē vel fuisse vel futuram eē in ppria natura.licz igit tunc res illa nō sit nisi in cognoscēte:relatio tamē consequēs apprehēsionē est ad eā.non prout est in cognoscēte:sz prout est sm ppriā naturā qua apprehēdit apprehēdēs.voluntatis igitur diuine relatio est ad rē nō existētē sm q̄ est in propria natura sm aliquod tēpus.t non solum sz q̄ ē in deo cognoscēte:vult enim de ea rem que non est nunc esse sm aliquod tēpus:t nō solū vult sm q̄ ipe eā intelligit. Nec ē simile de relatione volēntis ad volitum t creātis ad creatum:t factīs ad factum:aut domini ad subiectā creaturam. nam velle est actio in volēte manēte: vnde nō cōtingit intelligi aliqd extra existēs actu sed facere t creare t gubernare significant actionē terminatam ad exteriorē effectū:sine cuius existu hmōi actio nō pōt intelligi. ¶ Q̄ deus de necessitate vult suum esse t suam bonitatem. 81.

Ex his autē que supra ostēsa sunt: segtur q̄ deꝰ de necessitate velit suum eē t suam bonitatē:nec possit cōtrarium velle. Ostēsum est supra: q̄ deus vult suum eē t suaz bonitatē:vt principale obiectū quod est sibi ratio volēdi alia:in oī igitur volito suum eē t suam bonitatē vult sicut visus in omni colore videt lumē. Impossibile est aūt deū nō velle aliqd actu:eē enim volēs in potētia tantū:quod ē impossibile:cū suum velle sit suum eē. Necesse igitur est q̄ velit suum eē t suam bonitatem.

2 ¶ Itez quilibet volēs de necessitate vult suum vltimū finē.(vt ex p̄dictis pz):sicut homo de necessitate vult suam beatitudinem nec potest velle miseriam. Sed deus vult se eē sicut vltimum finem.(vt ex prędictis pz):necessario igitur vult se eē:nec potest velle se non esse.

3 ¶ Amplius in appetitiuis t in opatiuis finis hoc modo se habz sicut principiuz in demonstrabile in speculatiuis:sic enī ex p̄cipiis concludūtur in speculatiuis conclusiones:ita i actiuis t appetitiuis ratio omnium agendoruz t appetēdorum ex fine sumitur:sed in speculatiuis intellectus de necessitate assentit primis principiis indemōstrabilibus:quoruz contrarium nullo modo potest assentire:ergo voluntas necessario inheret ei qui vltimo:vt non possit contrarium velle:t sic si diuine voluntati non est aliquis finis q̄ ipse:de necessitate vult se eē.

4 ¶ Adhuc omnia inquantuz sunt:assimilantur deo qui ē primo t maxime ens:alia autē inquantum sunt:suo modo naliter diligunt suū eē.multo igit magis deꝰ suū eē diligit naturaliter.nā ut eius ē p se necte eē.(vt supra p̄bauū ē):deꝰ igit ex necessitate vult se eē.

5 ¶ Pfectio t bōitas q̄libet in creaturis ē deo cōuenit essentialr.(vt supra p̄bat-

tum est). diligere autez deum est summa pfectio rationalis creature: cū p hoc quodámodo deo vniatur: ergo in deo eēntialr est: ḡ ex necessitate diligit se: et sic vult se eē. ¶ Oz de⁹ nō de necitate vult alia a se. 82.

QUia autem diuina volūtas est diuine bonitatis et diuini esse et necessitate posset alicui videri: q; ēt aliorum ex necessitate eēt: cum omnia alia velit volēdo suam bonitatē: (vt supra probatum est). Sed tamen recte considerantibus apparet q; nō est aliorum ex necessitate: est.n. aliorum vt ordinatorum ad finem suę bonitatis: volūtas aūt nō ex necessitate fertur in ea que sunt ad finē: si finis sine his eē possit: nō.n. habz necesse medicus ex suppositione voluntatis quā habz de sanādo: illa medicamēta adhibere infirmo: sine quibus potest nihilominus infirmū sanare. Cum igit diuina bonitas sine aliis eē possit: quinimo nec p alia ei aliqd accrescat: nulla inest ei necessitas vt alia velit: et hoc q; vult suam bonitatem.

2 ¶ Adhuc cū bonum intellectū sit ppriuz obiectū volūtatis cuiuslibet p intellectū cōcepti potest eē volūtas: vbi saluatur ratio boni: vnde ḡuis eē cuiuslibet inquātuz buiusmodi bonū sit: nō eē aūt maluz: ipm tamen nō eē alicuius pōt cadere sub volūtate rōne alicuius boni adiūcti: quod saluat: licz nō ex necessitate: est.n. bonuz aliqd eē etiā alio nō existēte: solū igitur illud bonuz voluntas fm sui rationē nō potest velle nō esse: quo nō existēte tollitur totaliter rō boni: tale aūt nullū est p̄ter deū: potest igitur volūtas fm sui rōnē velle nō eē: quācunq; rē p̄ter deuz: fz in deo est volūtas fm totam suā facultatē: omnia.n. in ipso sūt vt perfecta: pōt igitur de⁹ velle nō eē quācūq; rem aliam p̄ter seipm igitur de necessitate vult esse alia a se.

3 ¶ Amplius deus volēdo bonitatē suam vult ēt alia a se: put bonitatē eius pticipāt cum aūt diuina bonitas sit infinita infinitis modis: pticipabilis ēt alijs modis quā ab his creaturis: que nunc sunt pticipet: si igitur ex hoc q; vult bonitatē suā vellet de necessitate ea que ipam pticipāt: sequeret q; vellet eē infinitas creaturas infinitis modis pticipātes suam bonitatē: qō pz eē falsum: q; si vellet eēnt: cuz sua volūtas sit principium eēndi rebus: (vt infra ondet): nō igitur ex necessitate vult ēt ea que nunc sunt.

4 ¶ Itē sapiētis volūtas ex hoc q; ē de cā est de effectu: qui ex cā de necessitate segt: stultum.n. eēt velle solē exīstere sup terrā: et nō eē diei claritatē: fz effectum qui nō ex necessitate: sequit ex causa nō est necesse aliquē velle ex hoc q; vult cām: adeo aūt proceduntur alia nō ex necitate: (vt infra ostendetur): nō igitur necesse est q; deus alia velit ex hoc quod vult se.

5 ¶ Amplius res pcedūt adeo sicut artificiata ab artifice: (vt infra ostēdetur), fz artifex ḡuis velit se hēre artē: non tamen ex necessitate vult artificiata pducē: ergo nec deus ex necitate vult alia a se eē. ℣ Est ergo cōsiderādū: quare de⁹ alia a se ex necitate sciat: nō aūt ex necessitate velit. Luz tamen ex hoc q; intelligit: et vult se intelligat: et velit alia. Hui⁹ aūt ratio est: q; n. intelligens intelligat aliqd ex hoc ē q; intellectus se hz quodāmodo. ex hoc.n. qō aliqd actu intelligit est eius similitudo in intelligēte: sed q; volēs aliqd velit ex hoc est q; volitū aliquo modo se habz: volumus eni aliquid vel q; ē finis: vel q; ad finē ordinat. Esse aūt omnia in deo vt in eo intelligi possint ex necessitate requirit diuina pfectio: nō aūt diuina bonitas ex necitate regrit alia eē: que in seipam ordinant vt in finē: et ob hoc necesse est deū alia scire: nō aūt velle: vñ nec omnia vult que ad bonitatē ipsius ordinē habere possent: omnia aūt scit que ad ēntiā eius p quā intelligit ḡtēcūq; ordinē hñt. ¶ Rationes ducentes ad inconuenies: si deus alia a se nō necessario velit: et solutio rationum p̄missarum. 83.

noṫ aduz pulchru.

IUdētur tamen seq inconuenientia: si deus ea que vult non ex necessitate velit. ℣ Si.n. dei volūtas respectu aliquorum volitorum nō determinet: ḡtum ad illa videt se ad vtrūlibet hēre: omnis aūt vtrus q; est ad vtrūlibet est quodāmodo in potētia: nā ad vtrūlibet spēs est possibilis contingētie: erit.n. dei voluntas in potētia

nō igit erit vel substantia in qua nulla est potentia. (vt supra ostensum est).

2 ¶ Adhuc si eius in potētia iquātū hmōi natū ē moueri. qz qō pōt eē. pōt nō eē. segl vlterius diuinā voluntarē esse variabilem.

3 ¶ Pre. si nāle ē deo aligd circa cāta sua velle necessariū ē. ināle aūt nihil i eo eē potest. non enim in ipso potest eē aligd p accidens neqz violentū. (vt supra ostensū ē).

4 ¶ Itē si qō ē ad vtrūlibet indifferēter se hīs. nō magis in vnū q̄s in aliud tendit: nisi ab alio determinet. oz q deus vt nihil eorū velit. ad q̄ ad vtrūlibet se hz. (cui⁹ cōtrariū supra ostensū est). vel q ab alio determinet ad vnum. t sic erit aliquid eo prius qō ipsuz determinet ad vnū. Hoc aūt multum necesse est sequi. ℣ Ad vtrūlibet. n. eē alicui virtuti pōt cōuenire dupliciter. vno mō secundū se: alio mō secundū eius ad qō dicit. ℣ Ex parte qdē sui qī nōdū cōsecuta est suā pfectionez: p quā ad vnū determinet. vñ hoc in imperfectione virtutis redūdat. t ostēdit eē potētialitatis in ipsa. sicut pz in intellectu dubitātis. q nōdū assecut⁹ ē principia. ex quibus ad alterā determinet. ℣ Ex parte aut eius ad qō dr inuenit aliqua virtus ad vtrūlibet eē: qñ effectus operatio virtutis a neutro dependet. sed tñ vtrōqz eē pōt. sicut aliqs q diuersis instrīs vti pōt equaliter ad idē opus effectēdū. hoc aūt ad imperfectionē virtutis nō pertinet. sz magis ad eius eminentiā inquātū vtrūlibet oppositorū excedit. t ob hoc determinet ad neutrū. sed ad vtrūlibet se hīs. sic aūt est in diuina voluntate respectu aliorū a se. nā finis eius a nullo aliorū dependet. cum tñ ipsa finē suo effectuissime sit vnite. nō igit oz potētialitatē aliquā in diuina voluntate ponere. silr aūt nec imutabilitatē. Si. n. in diuina voluntate nulla est potentialitas. nō. n. sic ex necessitate alterū oppositorū praeaccipit circa sua causata quasi consideret in potentia ad vtrōqz. vt primo fit volens potentia vtrōqz. t postmodū volēs actu. sz sp̄ē volēs actu. qcqd vult nō solū circa se: sz ēt circa cāta. sz qz voluit nō hz necessariū ordinē ad diuinā bonitatē q̄ ē ꝓpriū obiectū diuine voluntatis p modū q̄ nō necessaria sz possibilia enūciabilia dicim⁹. cū nō ē necessarius ordo ꝑdicati ad subiectū. vñ cū dr. deꝰ vult hoc cātū: manifestū ē eē enūciabile nō necessariū. sz possibile illo mō quo nō dr aligd possibile f3 alia quā potētia: sz qō nō necesse ē eē nec impossibile ē eē. (vt ꝓbus tradit in. 5. metha.). sic ter. cō. triāgulū hēre duo latera eq̄lia est enūciabile 17. le possibile: non tñ fm aliquā potētiā: cū in mathematicis nō sit potētia neqz motus.

℣ Exclusio igit necitatis ꝑdicte imutabili solo 2e tatē diuine volūtatis no tollit: qō etiā scti ratiōis ꝓpria sacra ꝓfitet ꝓmi. Regum. 15. (Trūpharoz in isrl penitudine nō flectet). Quā solo 3e tatē aūt diuina volūtas ad sua cāta: nō determinet: nō tñ oz dicere q nihil eoz velit aut q ad volēdū ab aliquo exteriori determinet: cū. n. bonū appbensū volūtatē sicut ꝓpriū obiectū determinet. ℣ Intellectus aūt diuinus nō sit extraneus ab eius volūtate: cū vtrōqz sit sua cētia. si volūtas dei ad aligd volēdū p̄ sui intellectus cognitionē determinet: nō erit determinatio volūtatis diuine p aligd extraneū facta. intellectus. n. diuinus nō solū appbendit diuinū eē qō ē bonitas eius: sz ēt alia bona. (vt supra ondā suz est): q̄ qdē appbendit vt similitudines q̄dā diuine bonitatis: t cūtia: nō vt eius principia: t sic volūtas diuina i illa tēdit: vt suę bonitati cōuenientia: nō vt ad suā bonitatez necessaria. ℣ Sic aūt t nra volūtate accidit. qz cuz ad aligd inclinat q̄si necessariū simplr vt ad finē q̄dā necessitate mouet in illud: cū aūt tēdit in aligd solū pp cōuenientiā quandā nō necessario in illud tēdit. vñ nec diuina volūtas tēdit i sua cāta necia. ℣ Nec solo 4e ēt oz ꝓpter ꝓmissa ināle aligd in deo ponere: voluntas nāqz sua vno t eodē actu vult se t alia: sz habitudo eius ad se ē necessaria t nā lis. habitudo aūt eius ad alia ē sz cōuenientiā quādā: non qdē necia t nāliter neqz violenta aut inālis: sz volūtaria. qō aūt volūtarium: neqz nāle: neqz violētū: neqz necie ē eē.

¶ Oz deus vult aliquid aliud a se necessitate conditionis vel suppositionis. 84.

Ex his autem

haberi potest q sz deus circa causata nihil necessario velit absolute: vult tñ aliquid necessario ex conditione vel suppositione. ℣ Oñ suz est aūt diuinā volūtatez imutabilē esse. in quolibet aūt imutabili si semel ē aliquid

non potest post modū non inesse: hoc enim moueri dicim⁹. qđ aliter se hz nūc t prī⁹. si igit diuina volūtas est imutabilis posito q aliqd velit: neče ē et supositiōe eū ħ velle.
2 ¶ Itē oē eternum est necessariū: deū aūt velle aliquid cātuz esse est eternū: sicut.n. eē suū: ita t velle eternitate mēsurat: est ergo nečiuz: sed nō absolute consideratum: quia voluntas dei nō hz necessariā habitudinez ad hoc volitū: est ergo nečiū et suppositiōe.
3 ¶ Ppe. qcquid deus potuit pōt: virtus enī eius non minuit sicut nec eius essentia. sed non pōt nunc nō velle qđ proponit voluisse: q nō pōt mutari sua voluntas. ergo nunčz potuit non velle quicquid voluit igitur est necessarium et suppositione eū voluisse qcqd voluit sicut t velle: neutz aūt necessariuz absolute: sed possibile mō p̄dicto.
4 ¶ Amp. quicūqz vult aliquid necessario vult ea que necessario requirunt ad illud: nisi sit ex parte ei⁹ defectus vel ꝓpter ignorantiam: vel q; a recta electione eius quod est ad finem: interdum abducit p aliquam passionem: que de deo dici non possunt. si igitur deus volendo se vult aliquid aliud a se: necessarium est euz velle omne illud qđ ad volituz ab eo de necessitate requiritur: sicut necessarium est deum velle animam rationalē esse suppositō q velit hoiem esse.
¶ Ōz voluntas dei non est ipossibilium se cundum se. 85.

Ex hoc igitur

apparet q voluntas dei non potest esse eorum q̄ fm se sūt ipossibilia. ℣ Hmōi.n. sunt que in seipsis repugnantiā habent vt boiez esse asinum: in quo ūcluditur rationale eē irrationale: quod autez repugnat alicui ercludit aliquid eorum q̄ ad ipsum requiruntur: sicut esse asinum ercludit hominis rationem: si igitur necessario vult ea que requrunt ad hoc qđ supponit velle ipossibile ē eū velle ea que eis repugnāt: t sic ipossibile ē euz velle ea q̄ sunt ipossibilia simpliciter.
2 ¶ Item sicut supza ostensū est deus volēdo suuz esse: quod est sua bonitas: vult omnia alia inq̄ntum habent eius similitudine: fm hoc aūt aliquid repugnat rōni entis: in quantum hmōi nō potest in eo seruari similitudo primi esse. s. diuini. quod est forte essendi. non potest igitur deus velle aliquid quod repugnat rōni entis inquantū hmōi. sicut aūt rōni hois inquantū est hō repugnat eē irrōnale. ita rōni entis inquantum hmōi repugnat q aliqd sit simul ens t nō ens: nō pōt igitur deus velle: q affirmatio t negatio sint simul vere. hoc aūt includit in omni per se ipossibili. qđ ad seipsum repugnātiā hz iquātū cōtradictionē iplicat: voluntas igit dei nō pōt p se eē ipossibilū.
3 ¶ Amp. voluntas nō est nisi alicuius boni intellecti. illud igitur qđ nō cadit in intellectu. nō potest cadere in voluntate: sed ea que sunt fm se ipossibilia nō cadunt in intellectu. cū sibiipsis repugnēt nisi forte p errorē nō intelligentis rez proprietatē. qđ de deo dici nō pōt: i diuinā ergo volūtatē nō pnt cadere q̄ fm se sunt impossibilia.
4 ¶ Adhuc fm q vnūqđqz se hz ad esse: ita se hz ad bonitatē. sz ipossibilia sūt q̄ non pnt eē. ergo nō pnt eē bōa: ergo nec volita adeo q nō vult nisi ea q̄ sūt vt pnt eē bōa.
¶ Ōz diuina voluntas non tollit cōtingentiam a rebus neqz eis necessitatem absolutam imponit. 86.

Ex predictis

patez habēri potest q diuina volūtas contingentiā non tollit nec necessitatē absolutam rebus imponit. ℣ Vult enī deus omnia que requruntur ad rem: quam vult. (vt dictum est). sed aliquibus rebus fm modum suē nature competit q sint cōtingentes nō necessarie. igitur vult aliquas res esse contingentes. Efficacia aūt diuine voluntatis exigit: vt non solum fiat qđ deus vult. sed ēt vt hoc mō fiat: sicut deus vult eē illud: nā t in agentibus naturalibus cū virtus agens est fortis: assimilat sibi suum effectū non solum quantū ad speciē. sed etiā quātū ad accidētia. q̄ sūt qdā modi ipsi⁹ rei. igit efficacia diuine volūtatis: cōtingentiā nō tollit.
2 ¶ Amp. principaliue vult deus bonū vniuersitatis suoz effectuū q̄z aliqđ bonū particulare: quanto in illo completior inuenit sue bonitatis similitudo: cōpletio aūt vniuersi exigit: vt sint aliqua contingētia: alias nō oēs gradus entiū vniuersō continerent.

vult igitur deus aliqua esse contingentia.

3 ¶ Adhuc vniuersi bonum in quodam ordine considerat̃. (vt pz in .xi. metha.). requirit aũt ordo vniuersi aliquas causas eẽ variabiles: cum corpora sint de perfectiõe vniuersi: que nõ mouent nisi mota: a cã autem variabili effectus cõtingentes sequũt. non enim potest eẽ effectus firmi ordis eẽ q̃z sua cã. vide videmus: q̃uis cã remota fit necessaria. si nõ cã; prima sit contingẽs: esse erã contingentem esse. sicut pz in his q̃ circa inferiora corpora accidunt: que quidẽ cõtingentia sunt propter causam primam cõtingẽtiã. quãuis cause remote que sũt motus celestes: sint ex necessitate. vult igit deus aliqua contingenter euenire.

4 ¶ Preterea necessitas ex suppositione in cã nõ potest concludere necessitatem absolutam in effectu: deus autem vult aliqd in creatura non necessitate absoluta. sed solum necessitate que est ex suppositiõe. (vt supra ostensum est). ex voluntate igitur diuina non potest concludi in rebus creatis necessitas absoluta. hec autem sola excludit contingentiam. nam etiam cõtingentia ad vtrũlibet reddũtur ex suppositione necessaria. sic forte moueri. si currit est necius. diuina ergo voluntas non excludit a rebus volitis contingentiam. non igitur sequitur si deus vult aliquid quod illud de necessitate eueniat. sed q̃ hec conditionalis sit vera et necessaria. si deus aliquid vult illud erit. nõ tamen non oz esse necessarium.

¶ Q̃ diuẽ volũtatis p̃t rõ assignari. 87.

Olligere aũt ex p̃dictis possumus. q̃ diuine voluntatis rõ assignari põt. ¶ Finis enim est rõ volendi ea que sũt ad finem: deus aũt vult bonitatẽ suã tanquã finẽ: alia aũt alia vult tanq̃z ea que sũt ad finẽ: sua igit bonitas est rõ quare vult alia que sunt diuersa ab ipso.

2 ¶ Rursus bonum particulare ordinatur ad bonum totius sicut ad finem: vt imperfectum ad perfectum. sic autem cadunt alia sub diuina voluntate: secundum q̃ se habent in ordine boni. ¶ Relinquitur igitur q̃ bonum vniuersi sit rõ: quare deus vult mũq̃z bonum particulare in vniuerso.

3 ¶ Item sicut supra ostensum est suppositio q̃ deus aliquid velit. sequitur ex necessitate q̃ velit ea que ad illud requirunt: q̃ autem alius necessitatem imponit: est ratio quare illud fit. ratio igitur quare deus vult ea que requiruntur ad mũq̃z est: vt fit illud ad quod requiritur. ¶ Sic igitur procedere possumus in assignando diuine voluntatis rationem. deus vult hominem habere rationem. ad hoc vt homo sit. vult autem hominez esse ad hoc q̃ completio vniuersi sit: vult aũt bonũ vniuersi eẽ q̃ habet ex bonitate ipsi9. ¶ Nõ tñ p̃dicta triplex rõ secõm eãdẽ habitudinẽ p̃cedit: nã bonitas diuina neq̃z dependet a pfectiõe vniuersi. neq̃z ex ea aliquid sibi accrescit. pfectio autem vniuersi licet ex aliquibus particularibus bonis ex necessitate dependeat que sunt essentiales partes vniuersi. ex quibusdã tamen non dependet ex necessitate. sed tamen ex eis aliqua bonitas vel decor accrescit vniuerso. sicut ex his que sunt solũ ad ornamentũ vel decorem aliarum partiũ vniuersi. particulare autem bonum dependet ex necessitate ex his q̃ absolute ad ipsũ requiruntur. licet et hec etiam habeãt quedam que sunt propter melius ipsius. Aliqñ igitur ratio diuine voluntatis continet solum decentiã. aliqñ vtilitatẽ. aliqñ autem necessitatem. que est ex suppositione. necessitatem aũt absolutam solũ cã vult seipsum.

¶ Q̃ diuie volũtatis nihil p̃t eẽ cã. 88.

Vamuis aũt aliq̃ ratio diuine voluntatis assignari possit non tamẽ sequitur: q̃ voluntatis eius sit aliqua causa. ¶ Voluntatis enim causa volendi est finis: finis aũt diuine volũtatis est sua bonitas: ipsa igitur est deo causa volendi. que est ẽt ipsum suum velle: aliox autem adeo volitorum nullus est deo causa volendi: q̃z vnũ eox est alteri causa: vt ordinem habeat ad diuinam voluntatem. et sic intelligitur deus propter vnum eorum aliud velle: patet autem q̃ nõ oz discursum aliquez ponere in dei volũtate. nã vbi est vnus actus, nõ considerat̃ discursus. (vt supra circa intellectũ ostẽsum ẽ). deus aũt vno actu vult suam bonitatem. et oia alia: cũ sua actio sit

ercluꝰ erro. sua essentia. ¶ Per predicta aũt ercludit error quoꝝdã dicentiũ omnia procedere adeo scẽm simplicẽ voluntatem: vt de nullo oporteat rõnem reddere: nisi qz deꝰ vult.

Auc.s. scriptu. ¶ Qõ etiam diuine scripture contrariat que deum perhibet scẽm ordinem sapientie sue oia fecisse: scẽm illud ps. (Oia in sapientia fecisti). Et eccle.i. dr (qꝺ deꝰ effudit sapientiaz suam super oia opa sua).

¶ Qõd in deo est liberum arbitrium. 89.

Ex predictis autez ostendi põt qꝺ in deo liberuz arbitriũ inuenitur. ¶ Nã liberũ arbitriũ dicit respectu eorum que nõ necessitate quis vult. sed pria sponte. vñ in nobis libex arbitriũ ẽ respectu eius qꝺ volumus currere vel ambulare. deus autem alia a se non ex necessitate vult. (vt supra ostensum est). deo igitur liberum arbitrium habere competit.

2 ¶ Adhuc volũtas diuina in his ad q̃ nõ fm naturã suã determinat: inclinat quodã mõ p suũ intellectũ. (vt supra ostensũ ẽ). cap.83. pꝰ auc. scriptu. sed ex hoc hõ dr p ceteris animalibus liberũ arbitriũ hre. qz ad volẽdũ indicio rõnis inclinat nõ impetu nature sicut bruta: ergo in deo est liberum arbitrium.

cap.7. 3 ¶ Itẽ (fm pbm in.3. etbico.). voluntas est finis: electio aũt eoꝝ q̃ ad finẽ sunt. cuz igit deus seipsum tanq̃ finẽ velit. t non sicut q̃ ad finẽ sunt. alia vero sicut q̃ ad fines sunt. segt qꝺ respectu sui habeat voluntatez tm̃. respectu aũt alioꝝ electionẽ. electio aũt semper per liberum arbitrium fit. deo igit liberum arbitrium competit.

4 ¶ Preterea hõ p hoc qꝺ hz liberũ arbitriũ dr suoꝝ actuũ dño. hoc aũt marie cõpetit pmo agenti. cuius actus ab alio non dependet. ipse igit deus liberũ arbitriũ hz. ¶ Hoc ẽt ex ipa nois rõne bñ põt. nam liberum est: qꝺ sui causa est. (vt pz per pbm in pn. metha.). hoc autem nulli magis cõpetit q̃ prime causę: que deus est.

¶ Qõd in deo nõ sut passiões affectuũ. 90.

Ex premissis autez sciri potest qꝺ passiones affectuum in deo nõ sunt. ¶ Secundum n intellectuam affectionẽ nõ est aliqua passio: sed solũ fm sentiua. (vt probat in.7. phisico.). nulla aũt tal affectio i deo ẽ põt. cũ desit sibi sẽsitiua cognitio. (vt p supradicta ẽ mãifestũ). relingit igit qꝺ i deo nõ sit affectiua passio. ter.cõ. 18.

2 ¶ Preterea ois affectiua passio fm aliquã trãsmutationem corporalẽ fit: puta secundũ constrictionẽ vt dilatationẽ cordis: aut fm aliquid hmõi: quarũ nullã in deo possibile ẽ accidere. eo qꝺ nõ sit corꝰ: neqz virtus in corpore. (vt supra ostẽsum ẽ). nõ est igitur in ipso affectiua passio.

3 ¶ Itẽ in oi affectiua passiõe: patiens aliq̃ liter trahit extra suã conditionẽ essentialẽ: vel cõnalem dispõnez. cuius signũ est. qꝺ huius passiones si intendant. ai alibus inferunt mortem. Sed nõ est possibile deũ extra suã nãlem cõditionez aliqualiter trahi. cũ sit oino imutabilis. (vt supra ostensum est). patet igitur qꝺ huiusmodi passiones in deo esse non possunt.

4 ¶ Amp. omnis affectio q̃ est scẽm passionem. determinate in vnũ fertur hz modum t mensuram passionis. passio eni impetum hz ad aliquid vnũ sicut t nã. t pp hoc rõne oz eã reprimi t regulari. diuina aũt voluntas nõ determinat hz cẽ ad vnũ fm his q̃ creata sũt nisi ex ordie sue sapiẽtie (vt supra ostensum est). non est igit in ipso passio secundum affectionem aliquam.

5 ¶ Adhuc omnis passio est alcuius in potentia existentis. deus aũt ẽ oino liber a potentia. cũ sit actus purus. est igitur agens tm̃. t nullo mõ aliq̃ passio in ipso locuz hz. sic igit ois passio: t noie: t re adeo remouet. Quedã aũt passiões remouentur adeo nõ solũ rõne sui gnis. sed ẽt rõne sue spẽi. omnis. n. passio ex obiecto spẽm recipit: cuius igitur obiectũ omnino deo est incõpetens: talis passio adeo remouetur etiã scẽm rationem propie speciei. Talis aũt est tristitia t dolor. nam eius obiectum est malum iam inherens. sicut gaudii obiectum ẽ bonum presens t habitum. tristitia igitur t dolor ex ipsa sui ratione in deo esse non põt.

6 ¶ Adhuc ratio obiecti alicuius passiõis non solum sumitur ex bono t malo: sed etiam ex hoc quod aliqualiter quis se habet ad alterum bonum. sic enim spes t gaudium differunt. Si igit nichil ipse se habens

di ad obiectum qui in ratione passionis includitur. deo non competit. nec ipsa passio deo conuenire potest etiam ex ratione proprie speciei: spes autem quãuis habeat obiectum bonum non tamen bonum obtentum: sed obtinendum. quod quidez deo nõ potest competere ratione sue perfectionis: que tanta est. q̃ ei additio fieri non potest. Spes igitur in deo eẽ nõ põt: ẽt rõne sue spẽi. t fiet neq; defideriũ alicui⁹ nõ habiti.

7 ¶ Amp̃. sicut diuina pfectio impedit potẽtiã additiõis alicuius boni obtinẽdi adeo. ita etiam multo amplius excludit potentiam ad malum. Timor autem respicit malum quod põt imminere. sicut spes bonũ obtinendum. duplici ergo ratione sue spẽi timor adeo excluditur: t q̃ non est nisi existentie in potentia. t quia habet obiectum malum quod potest inesse. ℣ Item põe mutationem affert⁹ ipportat. igit t rõ põie deo repugnat. nõ solum q̃ spes tristitie ẽ. ꝯz ẽt q̃ mutationem voluntatis importat.

8 ¶ Preterea absq; errore cognitiue virtutis eẽ nõ põt. vt illud q̃ est bonũ apprehendatur vt malũ. nec est nisi in particularibus bonis. vt alterius malũ possit bonus existere alteri in quibus corruptio vnius: est generatio alterius. vñ aũt bono ex nullo bono particulari deperit aliquid: ꝯz p vnũ q̃q; representat. deus aũt est vbe bonum. cuius similitudiné participando oia dicuntur bona. nullus igitur malũ sibi põt eẽ bonũ. nec põt eẽ ẽt vt id q̃ est simplr bonus: t nõ est sibi malũ apprehendat vt malum: quia sua sciẽtia est absq; errore. (vt supra ostensum est). inuidiã igit in deo impossibile est eẽ ẽt ꝑm sue speciei rationẽ. nõ solum quia inuidia species tristitie est. sed etiã q̃ tristatur de bono alterius: t sic accipit bonum alterius tanquam sibi malum.

9 ¶ Adhuc eiusdez rationis est tristari de bono t appetere malum. nam primus ex hoc q̃ bonum estimatur malum. ꝑm vero est ex hoc q̃ malum estimatur bonum: ira aũt ẽ appetit⁹ mali alteri⁹ ad vindictã. ira igit adeo lõge ẽ ꝑm rõnem sue spẽi. nõ solũ q̃ effect⁹ tristitie ẽ: ꝯz ẽt q̃ ẽ appetit⁹ vindicte pp tristitiã ex iniuria illata cõceptam. ℣ Rursus ꝯcũq; alie passiões hãz spẽrũ sũt. vl ab eis cãt: pari rõne adeo excludũt. ¶ Q̃ in deo sit delectatio t gaudium: non tamen repugnant diuine perfectioni. 91.

Sunt autem quedam passiones que licet deo non conueniant ꝑm q̃ passiones. nihil tamen ex ratione sue speciei importunt repugnãs diuine perfectioni. harum aũt est gaudiũ t delectatio. ℣ Est enim gaudium presentis boni: neq; igitur ratione obiecti quod est bonum: neq; ratione modi se habendi ad obiectum. quod est actu habitum: gaudium ꝯm sue speciei rationem diuine perfectioni repugnat. Et hoc aũt manifestum est. q̃ gaudiũ vel delectatio proprie in deo sit: sicut enim bonum t malum apprehensum sunt obiectum appetitus sensibilis. ita t appetitus intellectiui. vtriusq; enim est prosequi bonum t fugere malum. vel ꝯm veritatem: vel ꝯm estimationẽ: nisi q̃ obiectum intellectiui appetitus est cõmun⁹ oĩ sensitiui. q̃ intellectiu⁹ appetit⁹ respicit bonum. vel malum simpliciter. appetitus autem sensitiuus bonum vel malũ ꝯm sensum. sicut etiam t intellectus obiectum est cõmunius q̃z sensus. Sed operationes appetitus speciem ex obiectis sortiuntur. Inueniunt igit in appetitu intellectiuo. qui est voluntas. similes opatiões ꝯm rõnẽ speciei opatiõibus appetitus sensitiui. in hoc differentes q̃ in appetitu sensitiuo sunt passiones propter cõmunicationem eius ad organum corporale. in intellectiuo autem sunt opationes simplices. sicut enim t passionem timoris que est in appetitu sensitiuo refugit quis malum futurũ. ita sine passione intellectiuus appetitus idem operat. Cum igitur gaudium t delectatio deo nõ repugnent secundum suam speciem. sed solum inquantum passiones sunt. in voluntate autem sunt secundum suam speciem. nõ autem vt passiones. Relinquitur quod etiam diuine voluntati non desint.

2 ¶ Item gaudium t delectatio est quedã quietatio voluntatis in suo volito: deus autẽ in seipso q̃ ẽ principale suũ volitũ maxie quietatur vtpote cõm sufficientiaz in se habens. ipse igitur per suam voluntatem in se maxime gaudet t delectatur.

3 ¶ Preterea delectatio est quedam operationis perfectio. (vt patet per philosophum. 7. ethicorum): perficit enim operationem sicut pulchritudo iuuentutem: sed deus perfectissimam operationem habet in intelligendo. (vt patet ex predictis). si igitur nostrum intelligere propter suam operationem est delectabile. diuinum intelligere erit sibi delectabilissimum.

cap. 4.

4 ¶ Amplius vnūquodq; naturaliter in suo simili gaudet quasi in conuenienti nisi per accidens inquantum est impeditiuum proprie vilitatis. Sicut figuli adinuicem contristantur pro eo q; vnus impedit lucrum alterius. Omne autem bonum est diuine bonitatis similitudo: (vt ex supradictis patet) nec ex aliquo bono sibi aliqd deperit. Relinq; igit q; de' de oi bono gaudet: est igit in eo proprie gaudiū & delectatio. ¶ Differunt autem gaudium & delectatio ratione. Nam delectatio prouenit ex bono realiter coniuncto: gaudium autem hoc non requirit: sed sola quietatio voluntatis sufficit ad gaudij rationē: vnde delectatio est solum de coniuncto bono si proprie sumatur: gaudium autem de exteriori. ¶ Ex quo patet q; deus proprie in seipso delectatur: gaudet autem in se & in alijs.

¶ Q̄ in deo sit amor. 91.

Similiter aūt oportet & amorem in deo esse secundum actum voluntatis eius. ¶ Hoc enim est proprie de ratione amoris q; amans bonum amari velit. deus autem vult bonum suum & aliorum. (vt ex dictis patet): ſm hoc igit deus & se & alia amat.

2 ¶ Adhuc ad veritatem amoris requiritur q; bonum alicuius, put est eius velit. Cuius enim bonum aliquis vult solum prout in alterius bonum cedit per accidēs amatur: sicut qui vult vinum conseruari: vt illud bibat: aut hominem vt sibi sit vilio aut delectabilio: per accidens amat vinum aut hominem: per se aut p seipsū. Sz de ne vult bonum vnicuiusq; secundum q; est eius: vult.n. vnūquodq; eē sēm qđ in se bonū ē. Iz etiā vnū ordinet in bonū alterius: deus igitur amat vere & se & alia.

3 ¶ Amplius cum vnum quodq; naturaliter velit & appetat suo modo propriaz bonum si hoc habet amoris ratio q; amans velit aut appetat bonum amati: consequens est q; amans & amatum se habeant sicut ad id quod est cum eo aliquo modo vnum: et quo videtur propria ratio amoris consistere in hoc q; affectus vnius tendat in alterum. sicut in vnum cum ipso aliquo modo: propter quod a Dio. dicitur (q; amor est vnitiua virtus). quanto ergo id vnde amans est vnum cum amato est maius: tanto est amor intensior. magis enim amamus quos nobis vnit generationis origo aut conuersationis vsus: aut aliquid huius: q̄m eos quos nobis solum vnit humane nature societas. ¶ Et rursus: quanto id et quo est vnio est magis intimum vel virtuum amanti tanto amor fit firmior. vnde interdum amor qui est ex aliqua passione fit intensior amore qui est ex naturali origine vel ex aliquo habitu. sed facilius transit. Id autem vnde omnia deo vniūf. f. eī bōitas q̄m oia imitant ē magis intimū & intimā deo cū ipse sit sua bonitas. Est igit in deo amor nō solum verus: sed etiam perfectissimus & firmissimus.

4 ¶ Ité amor ex pte obiecti nō ipōrtat aliquid repugnās deo cū sit hominec ex mō se bēdi ad obiectū. Nā amor est alicuius rei nō minus cū habet. sed magis: q; bonū aliqđ sit nobis affinius cū habet. vnde & motus ad finē in rebus nālibus ex ꝓpinquitate finis intendit. q̄nq; aūt cōtrarium p accidēs accidit. vtpote qñ in amato ex pte mur aliquid quod repugnat amori: tunc enim minus amatur quando habet: non ergo amor repugnat diuine perfectioni secundum rōnē sue speciei: ē igit i deo amor.

5 ¶ Preterea amoris ē adinuicē mouere. (vt Dio. dicit). cū.n. ꝓp similitudinē vel cōueniētiā amātis & amati affect⁹ amātis sit quodāmō vnit⁹ amato tēdit appetit⁹ in ꝓfectionē vnionis. f. vt vnio q; iā inchoata ē i affectu cōpleat i actu. Vñ & amicor ꝓpriū ē mutua pūria & cōuictu & allocutiōibus gaudere. Deus aūt mouet oia alia ad vnionē. iquātū.n. dat eē & alias ꝓfectiones vnit ea sibi per modum quo possibile est. Deus igitur & se & alia amat.

6 ¶ Adhuc ois affectiõis pricipiũ c amor. Gaudiũ.n.t desideriũ nõ ē nisi amati boni.timor ēt t tristitia nõ ē niſi de malo qđ cõtrariat bono amato: et his aũt oēs alie affectiões oriunt. Sz i deo ē gaudiũ t delectatio.(vt supra ostẽsũ ē).ḡ i deo ē amor. ¶ Posset aũt alicui videri q̄ de⁹ nõ magis hoc q̄z illud amet. Si.n.iẽsto t remissio nũc mutabile ē: ꝑpe deo cõpetere nõ põt.a quo ois mutabilitas ꝑcul ē. ¶ Rursus nullũ aliox q̄ de deo dicunt ꝑ modum operatiõis fm magis t minus de ipo dicit. neq̄z.n.magis aliqđ alio cognoscetur:neq̄z magis de hoc.q̄z de illo gaudet. ¶ Sciendũ tn̄ q̄z q̄ cũ alie operatiões aie sint circa vnũ solũ obiectũ solus amor ad duo obiecta ferri videt. Per hoc.n.q̄ itelligim⁹ vel gaudemus ad aliqđ obiectũ aliq̄liter nos hꝫ oz.amor n.aliqđ alicui vult. hoc enim amare dicimur cui aliq̄d bonũ volumus fm modũ ꝑdictũ.vñ t ea q̄ cõcupiscimus simplr qđē t ꝑpe desiderare dicimur: nõ aũt amare:sed potius nos ipsos qb⁹ ea cõcupiscimus.t et hoc ipsa ꝑ accidẽs nõ pro prie dicimur amare. Alie igr operatiões sive actiões vigorẽ fm magis t minus dicunt hꝫ. Nõ i deo accidere nõ põt. Nã vigor actiõis fm virtutẽ q̄ agit mensurat.ois autẽ diuina actio vnius t eiusdẽ virtutis est. ¶ Amor aũt fm magis t minus dupliciter põt dici. ¶ Uno qđē mõ et bono q̄ alicui volumus fm q̄ illud magis diligere dicimur cui volumus maius bonum. ¶ Alio mõ et vigore actiõis fm q̄ dicimur illũ magis diligere cui t fi nõ maius bonũ:equale tn̄ bonũ feruẽtius t efficatius volumus.primo qđē mõ nihil ꝓhibet dici q̄ deus aliqđ alio magis diligat fm q̄ ei⁹ maius vult bonũ:secõ aũt mõ dici nõ põt eadẽ rõne q̄ de aliis dicta ē. ¶ Hꝫ igitur et ꝑdictis q̄ de mĩs affectiõibus nulla est q̄ in deo põt ꝑpe ee tm̃ gaudiũ t amor quãtus ēt hec i eo nõ secm passionẽ: sicut i nobis sunt. ¶ Qđ aũt i deo sit gaudiũ vel delectatio auctoritate sacre scripture ꝓfirmat. ¶ Dicit.n.in ps.(Delectatiões in dextera tua vsq̄z ad finẽ). Et ꝓuer.x.(Delectabatur ꝑ singulos dies ludẽs coram eo).dicit diuina sapiẽtia:q̄ deus est.(vt ostẽsuz ē). Luc. vlt.(Gaudiũ ē in celo sup vno pectore penitẽtiã agẽte).phus ēt dicit in.7.etbicorũ (q̄ deus semp gaudet vna t simplici delectatiõe). Amorẽ ēt dei scriptura cõmemorat Deut. 33.(Dilexit populos). Jere. 31.(In charitate perpetua dilexi te). Jo. 16.(Ipse.n.pater amat vos).phi etiã qđ posuerunt rex principiũ dei amorẽ.cui consonat Dio.verbũ.4.ca.de diui.no. dicentis.(q̄ diuinus amor nõ ꝓmisit ipsum sine germine eē). Sciendũ tn̄ ēt alias ꝓfectiones q̄ fm spẽm suã diuine ꝓfectioni repugnãt i sacra scriptura de deo dici: nõ qdez ꝑpe vt ꝓbatũ ē.sz metbaphorice pp similitudinẽ vl effectuũ.vl alicui⁹ affectiõis ꝓcedentis. Dico aũt effectuũ.q̄z iterdũ volũtas et sapiẽtie ordine i illũ effectũ tẽdit in quẽ aliqs et passiõe defectus inclinat. Judex enim et iustitia punit.sicut t ira:is et ira: deus.n.aliqñ dicit iratus inquantũ et ordine sue sapiẽtie aliquẽ vult punire. sz illũ ꝓs.(Cũ erarserit i breui ira ei⁹). Miseri cors vero dicit iquãtũ et sua benivolentia miserias boium tollit.sicut t nos pp misericordie passionẽ facim⁹ idẽ. vñ i.ps.(Miserator t misericors dñs patiẽs t multum misericors). Penitẽ ēt iterdũ dr iq̄tũ sz eternũ t immutabilẽ ꝓpositũ sue ordinẽ facẽ q̄ ꝓpe destruxerat vl destruit q̄ ꝓpe fec. sic t penitentia moti facere iuẽiunt.(vñ Beñ. 6.penitet me feciſſe boiem). Qđ aũt b⁹ pro prie itelligi possit.pz p b⁹ qđ babet p⁹. Regũ.15.(Triumphator i isrl nõ parcet: neq̄z penitudine flectet). dico aũt p fictitudinẽ p cedẽtis affectiõis.mã amor t gaudiũ q̄ i deo ꝓpe sũt ꝓn⁹ sũt boium affectionũ. Amor qdẽ ꝑ modũ ꝓncipii mouẽtis. Gaudium vo p modũ finis. vñ et irati punientes gaudẽt q̄si fuẽ assecuti. Dr igr de⁹ tristari inquãtũ accidũt aliq̄ ꝓtraria his q̄ ipe amat t approbat. sic t i nobis tristitia de his q̄ nobis nolentibus accidunt. ¶ Et hoc patet Isa.lxv.(Vidit deus t malum apparuit in oculis eius:quia nõ est iudicium:t quia non est vir: t aporiatus est:quia nõ est qui occurrat). Et predictis autem excluditur error quorũdam iudeorum attribuentium deo iram: tristitiam: penitentiam t omnes huiusmodi passiones secundũz pro prietatem ſnon distinguentes quid in scripturis sacris ꝑpie t metbaphorice dicat.

obie⁹ ꝫ dicta

Auc.s. scriptu. gaudiũ t delectatio

q⁹ in deo dicat ira

Miseri cordia ps.

Penitentia

Bñ.

Regũ

Isa.

exclus error.

¶ Q̃ in deo ponantur esse virtutes. 93.

Consequens ē aũt ex dictis ostẽdere qũo virtutes in deo ponere oportet. Oportet enī sicut esse eī est vniuersaliter perfectum omnium entium perfectiones in se quodãmodo comprehendens: ita ⁊ bonitatem eius omnium bonitates in se quodãmodo comprehẽdere. Virtus autem est bonitas: quedam virtuosi nanq; secundum ea dicitur bonus: ⁊ opus eius bonum. Oportet ergo bonitatem diuinã omnes virtutes suo modo continere. Vnde nulla earum secundũ habitum in deo dicitur sicut in nobis. Deo enim non conuenit bonum esse per aliquid aliud superadditum ei: sed per essentiam suam cum sit omnino simplex: nec etiam per aliqd sue entie additũ agit: cum sua actio sit suũ esse: (vt ostensum est). non est igitur virtus i deo aliquis habitus: ſ̃ sua entia.

Con° ꝓbatio

2 ¶ Itez habitus iperfectus actus est quasi medius inter potentiam ⁊ actum: vnde ⁊ habentes habitum dormientibus comparant. In deo aũt ē act⁹ pfectissimus. Actus igit in eo nõ ē sicut habit⁹ ⁊ scientia: ſ̃ sicut cõsiderare: qõ ē actus vltimus ⁊ pfectus.

3 ¶ Adhuc habit⁹ potẽtie alicui⁹ pfectiu⁹ ē: in deo aũt nihil est ſm potentiã: ſ̃ solũ ſm actum: in eo igitur habitus esse non potest.

4 ¶ Preterea habitus de genere accidẽtis est. quod in deo oino non est. (vt supra ostensum est): igitur nec virtus aliqua in deo secũdum habitum dicitur: sed solum secundũ essentiã. Cũ autẽ virtutes humane sint quibus humana vita dirigitur: humana autem vita est dupler: contemplatiua: ⁊ actiua. Que quidem ad actiuã vitam pertinent virtutes: prout hanc vitã perficiunt deo cõpetere non possunt: vita enim actiua hominis in vsu corporalium bonorum consistit: vnde ⁊ virtutes actiuam vitam dirigũt. quibus bñ bonis recte vtimur. Huiusmodi aũt deo conuenire nõ possunt. igit nec hmõi virtutes ꝓut hanc vitam dirigunt.

ca. 14.

5 ¶ Adhuc huiusmodi virtutes mores hominum secundum politicam conuersationẽ perficiũt: vũ illis q politica cõuersatiõe nõ vtunt conuenire non multũ videntur: multo igitur minus deo cõuenire possunt cuius conuersatio ⁊ vita longe est a modo humane vite. ¶ Hec ẽt virtutũ que circa actiuã vitã sunt: quedã circa passiones nos dirigunt quas in deo ponere nõ possum⁹. virtutes enim que circa passiones sunt ex ipsis passionibus specie sortiunt. sicut ex ꝓpriis obiectis. vnde ⁊ tẽperantia a fortitudine differt inquantũ hec circa concupiscibilia est: illa vero circa timores ⁊ audacias. In deo autem passiones non sunt. (vt oſt suꝛ ẽ). igit nec hmõi virtutes i deo eẽ pñt.

6 ¶ Itẽ hmõi virtutes nõ in parte intellectiua aie sunt. sed in parte sensitiua in qua sola passiões eẽ pñt. (vt probat in. 7. pbisi- ter. cõ. cor). in deo aũt nõ est sensitiua pars. ſ̃ solus intellectus. Relinquit igit in deo hmõi virtutes eẽ nõ pñt ẽt ſm proprias rõnes. 18. ⁊ in fra

¶ Passionũ aũt circa quas virtutes sunt quãdã sunt ſm inclinationẽ appetitus in aliquod corporale bonũ: qõ est delectabile ſ̃ sensum: sicut sunt cibi ⁊ potus ⁊ venerea: circa quoꝛ concupiscentias est sobrietas. castitas: ⁊ vniuerſ tẽperantia: ⁊ continentia. vnde q̃ corporales delectationes oino adeo remote sunt. virtutes predicte nec proprie deo conueniunt: cũ circa passiones sint: nec etiã metaphorice de deo dicunt in scripturis. q̃ nec est accipere similitudinẽ ꝓfectus in deo ſm similitudinẽ alicuius effectus.

¶ Quedã vero. ſ. passiones sunt ſm inclinationẽ appetitus in aliquod ſpirituale bonum. sicut est honor: dominium: victoria: vindicta: ⁊ alia huiusmodi: circa quoꝛum spes ⁊ audacias: ⁊ omnino appetitus. sunt fortitudo: magnanimitas: mansuetudo: ⁊ alie huiusmodi virtutes. Que quidem in deo proprie esse non possunt: eo q̃ circa passiones sunt: dicuntur tamen in scripturis metaphorice de deo propter similitudinem effectus: vt est illud primo Regũ. 2. (Non est fortis sicut deus noster). Mich. 6. (Que rite mansuetum querite bonum).

¶ Q̃ in deo sunt virtutes morales q̃ sunt circa actiones. 94.

Sunt autem virtutes alique vitam actiuam hominis dirigẽtes: que non circa passiões. sed circa

actiões sunt vt veritas: iustitia: liberalitas: magnificentia: prudẽtia: intellectus. ℣ Cũ aũt virtus cr obiecto vel mã speciẽ sortiat: actiones aũt q̃ sunt harũ virtutũ materie vel obiecta diuine pfectioni non repugnãt: nec hmõi virtutes hz ꝓpriã speciẽ bñt aliqd: pp qõ a diuina perfectione excludãtur. ℟ Ite hmõi virtutes pfectiões quedã vo luntatis ⁊ intellectus sunt: q̃ sunt principia operationum absq; passione. In deo autẽ est voluntas ⁊ intellectus nulla carens perfectione: igitur hec deo deesse nõ possunt.

quod in deo sit ars. ca.5.

3 ℂ Amp. cox oiuz q̃ adeo in esse ꝓcedũt: rõ propria in diuino intellectu ẽ: (vt supra oñsuz ẽ). rõ aũt rei fiende in mẽte factiẽtis ars ẽ: (vñ pbus dicit in.6. etbicox. q; ars ẽ recta rõ factibiliũ). est igitur ꝓprie ars in deo. ℣ Et ideo dicit. Sap.7. (Dium artifex docuit me sapientiam).

prudentia.

4 ℂ Ite diuina volũtas in his q̃ sunt alia ab ipso determinat ad vnã p cognitionem suã: (vt supra oñsuz est): cognitio aũt ordinãs volũtatẽ ad agendũ prudẽtia est: q: hz pbm in.6. etbicorum: (prudẽtiam est recta ratio agibilium). est igitur in deo prudentia: ⁊ hoc ẽ quod dicitur Job.26. (Apud ipsum est prudentia ⁊ fortitudo.)

ca.8z. circa finem. ca.6. ob.

iusticia.

5 ℂ Adhuc (oñsum est supra): q; er hoc q; deus vult aliqd: vult illa q̃ requrunt ad ipsũ: qõ aũt ad pfectionẽ alicuius requiritur est debitum vnicuiq;: est igitur in deo iustitia: cuius ẽ vnicuiq; quod suuz est distribuere. vnde. ꝑo. (Justus dñs ⁊ iustitiã dilexit).

liberalitas.

6 ℂ Amp. (sicut supra oñsum est). finis vltimus ꝓpter quẽ vult deus. oia nullo mõ dependet ab his q̃ sunt ad finẽ: nec q̃zuz ad eẽ: nec q̃zũ ad pfectionẽ aliquã. vñ nõ vult alicui suaz bonitatẽ cõicare ad hoc: vt sibi exinde aliqd accrescat. Sed q: ipm cõicare est sibi cõuenirẽ. sicut sonti bonitatis. Dare aũt nõ ꝓpter aliqd cõmodũ cr datõe expectatũ: sed ꝓpter ipam bonitatẽ ⁊ conuenirẽtiã datõis ẽ actus liberalitatis: (vt pz q pbm in.4. etbicox): deus igit est maxime liberalis: ⁊ vt Aug. dicit: (ipse solus liberalis propie dici potest). Nam omne aliud agens preter ipsum cr sua actione aliquod bonum apperit vel acquirit quod ẽ finis intentus. ℣ Hanc autez eius liberalitatẽ scriptura ostendit. dicẽs in. ꝑo. (Aperiẽte te ma. tuã: oĩa iple.bo.): ⁊ Jac. ꝑmo. (Qui dat oĩbus affl. ⁊ non improperat). Jacobi.

7 ℂ Itez oia q̃ adeo eẽ accipiũt: neẽe ẽ vt eius similitudinẽ gerant inquantũ ipsum sunt ⁊ bona sunt ⁊ propriãs rõnes in diuino intellectu habent. (vt supra oñsum ẽ). hoc aũt ad virtutẽ veritatis pertinet. (vt p pbm in.4. etbicox pz). vt in suis factis ⁊ dictis aliqs se talẽ exhibeat qlis est: est igit in deo veritatis virtus. vñ Ro.3. (Est autẽ deus verax tẽ). Et i. ꝑs. (Omnes vie tue Xuas). veritas. ca.14.

℣ Si q̃ aũt virtutes sunt q̃ ad aliãs actiones ordinent que sũt subiectox ad superiora talia deo cõuenire nõ possunt sicut obiatria: vel aliquid huius: quod superiori debet. ℣ Si etiã aliquax cr ꝓdictis virtutibꝰ sint aliqui iperfecti actus hz illos deo attribui ꝓdicte virtutes non possunt sicut prudentia q̃ctum ad actũ bene consiliandi deo non cõpetit: cum enim consiliũ sit quedaz questio. (vt dicitur in.6. etbicorum). diuina aũt cognitio cum non sit inquisitiua. (vt supra oñsum est). nõ põt sibi cõsiliari eẽ cõueniẽs: vñ Job.16. (Cui dedisti cõsiliũ fortitudinis ei q nõ hz intelligẽtiã). Et Isa.40. (Cũ quo iuit cõsiliũ ⁊ instruxit eũ). Secũdũ aũt actũ illũ qui est de cõsiliatis iudicare ⁊ iudicata eligere: nihil ꝓhibet ꝓdẽtiam de deo dici. Dicit tamẽ interdũ cõsilium de deo: vel ꝓpter similitudinẽ occultationis. Nã cõsilia occulte agunt: vñ qõ est in diuina sapiẽtia occultũ p similitudinem cõsiliũ dicit: vt pz Isa.25. fm. aliã trãslationẽ. (Cõsiliũ tuũ antiquũ vere fiat). Vel in quantũ cõsulẽtibus satisfacit: est.n. sine discursu intelligẽtie instruere ingrẽtes. ℣ Similiter ẽt iustitia quãtũ ad cõmutationis actum deo competere nõ potest. cum ipse a nullo aliqd accipiat. Vñ Ro.ri. (Quis prior dedit illi ⁊ retribuet ei). ⁊ Job. 41. (Quis aũ dedit mihi vt reddã ei). Per similitudinẽ tamen aliqua deo dare dicimur: inquãtuz deus nostra data acceptat: nõ igitur sibi cõpetit cõmutatiua iustitia: sed solus distributiua. Unde Dio. dicit. 8. cap. de divi. no. (q; iustitia laudat deus sicut omnibus fm dignitatẽ distribuens). fm illud Matth.25. (Dedit vnicuiq; fm ꝓpriam virtutẽ). Scire aũt opz q; actiones circa quas ꝓdicte virtutes sunt fm

ca°. 2. ẽ mec li. 9. ca. 7°.

suas rationes ex rebus humanis nō depē dent: non enim de agendis iudicare aut aliquid dare vel distribuere solius hominis ē: sed cuiuslibet intellectum habentis: secundum tamē q̄ ad res humanas cōtrahunt ex his quodāmodo speciem sumunt: sicut curuum in naso facit speciem simi. Virtutes igitur predicte secūdum q̄ ordinant humanam vitam actiuā: ad has actiones ordinantur prout ad res humanas contrahūntur ab eis speciem sumentes: secundū quem modum deo conuenire nō possunt. Secūdum vero q̄ actiones predicte in sua cōmunitate accipiuntur: possunt etiā diuinis rebus aptari. Sicut enim nō rex hūanaꝝ vt pecunie vel honoris distributor est. ita ⁊ deus omnium bonitatum vniuersi. Sunt igitur predicte virtutes i deo vniuersaliores existentes quā in homine. Nam sicut iusticia hominis se habet ad ciuitatem vel domū: ita iusticia dei se habet ad totum vniuersum. Unde ⁊ diuine virtutes nostrarum exemplares dicuntur: nam que sunt contracta ⁊ particulata similitudines quedam absolutorum entium sunt: sicut lumen candele se habet ad lumen solis. Alie vero virtutes q̄ proprie deo non cōueniunt non habent exemplar in diuina natura, sed solū in diuina sapientia: que oium entium ꝓpria cōplectit rōnes. sicut ē de aliis corporalibus rebus.

¶ Q̄ i deo sint virtutes cōtēplatiue. 95.

Econtēplatiuis autem virtutibus dubiū esse non potest quin deo maxime cōueniant. ℣ Si enim sapientia in cognitione altissimarū causaꝝ cōsistit: (ex pbō in principio metaphisice). ipse autē deus precipue seipsum cognoscit: nec aliqd cognoscit: nisi cognoscēdo seipm: ca. 47. (vt probatū est): qui est omnium causa prima: manifestū ē q̄ sibi potissime sapientia Job. debet ascribi. Vñ. Job. 9. (Sapiēs corde Eccle. est). ⁊ Eccle. p. (Omnis sapiētia a dño deo ē: ⁊ cū illo fuit semp). Item dicit in principio methaꝝ. q̄ diuina possessio nō hūana.

2 ¶ Itē si scia ē rei cognitio per ꝓpriā cāz: ca. 51. ipse autē omnium causarum ⁊ effectuum ordinē cognoscit: ⁊ per hoc singulorū propriās causas nouit: (vt supra ostensum est). manifestum est q̄ in ipso ꝓprie scientia est. Nō tamē que fit per ratiocinationē causata sicut scientia nostra ex demōstratione causatur. Unde primo Regum. 2. (Deus scientiarum dominus est).

3 ¶ Adhuc si ī materialis cognitio aliquarum rerum absq̄ discursu intellectus ē. Deus autē huiusmodi cognitionē de oībus habet. (vt supra ostensum est). in ipo igitur est intellectus. Unde Job. 12. (Ipse habet consilium ⁊ intelligēnam). ℣ Item de etiam virtutes in deo exemplares sunt nostrarū sicut perfectum imperfecti. Job.

¶ Q̄ deus non pōt velle malum. 96.

Ex his autem que dicta sunt ostendi potest q̄ deus nō potest velle malum. ℣ Virtus enim rei est fm quam aliquis bene operat: omnis autem operatio dei est operatio Xpti: cū sua Xpti sit sua essentia. (vt supra ostensum est). nō potest igitur malum velle. ca°. 39.

2 ¶ Item voluntas nunq̄ ad malū ferꝝ nisi aliquo errore in ratione existēte ad minus in particulari eligibili. Cum enim voluntatis obiectum sit bonum apprehensum: non potest voluntas ferri in malum nisi aliquo modo proponatur sibi vt bonum: ⁊ hoc sine errore esse non potest: in diuina autem cognitione non potest esse error. (vt supra ostensum est). non igitur voluntas eius ca°. 61. potest ad malum tendere.

3 Amplius deus est summum bonum. (vt ca°. 42. supra probatum est). summū autē bonum non patitur aliquod consortium mali: sicut nec sūme calidū permixtionem frigidi. Diuina igitur voluntas nō pōt flecti ad malū.

4 ¶ Preterea cum bonum habeat rationem finis. malum non potest incidere in voluntatem nisi per auersionem a fine. Voluntas autem diuina a fine auerti non potest: cum nihil possit velle nisi volēdo seipm. (vt supra ostensum est). non potest igit̄ vel ca. 77. le malum: ⁊ sic patz q̄ liberum arbitrium in ipso naturaliter stabilitum est in bono. ℣ Hoc aūt ē q̄ dī. Deut. 32. (Deus fidelis Anc. 8. ⁊ absq̄ vlla iniquitate). ⁊ Habacuch pro. scripsit. (Mundi sunt oculi tui domine: ⁊ respice Ecclo. ne ad iniquitatē non poteris. ℣ Per hoc error-

autem confutatur error iudeorum qui in thalmut dicunt deum quandoq; peccare: t a peccato purgari. ¶ Et luciferianorum q dicunt deū in luciferi deiectiōe peccasse. ¶ Q̄ deus nihil odit nec odium alicuius rei ei conuenire potest. 97.

Ex hoc autem apparet q̄ odiuz alicuius rei deo conuenire nō pōt. ¶ Sicut enī amor se hz ad bonum ita odium se habz ad malū. Nā bis quos amamus bonū volum⁹: bis vo quos odimus malū. Si igitur voluntas dei ad malum inclinari nō potest. (vt ostēsum est). impossibile est q̄ ipse rez aliquā odio hēat. 2 ¶ Item voluntas dei in alia a se fertur. ca. 76. (vt supra ostēsum est). inquantū volendo t amādo suuz esse t suam bonitatē vult eā diffundi sm q̄ possibile est per similitudinis cōmunicationē. Hoc igitur est qđ deus in rebus aliis a se vult vt in eis sit sue bonitatis similitudo. Hoc aūt est bonum vniuscuiusq; rei vt similitudinē diuinam participet. Nam quelibet bonitas alia nō est nisi similitudo qdaz prie bonitatis: igit deus vnicuiq; rei vult bonū nihil igit odit. 3 ¶ Ādhuc a primo ente omnia alia originem essendi assumūt. Si igitur aliquid eorum que sunt odio habz: vult illud nō esse: quia hoc est vnicuiq; bonū: vult igit actionem suaz nō esse q̄ illud ieē ꝓducit vel mediate vel imediate. (ostēsū ē enī supra). q̄ ca. 84. si deus aliqd vult oportet q̄ illa velit que ad illud requirūtur: hoc aūt est impossibile. ¶ Quod quidē patz si res per voluntatē ipsius in esse procedant: quia tunc oportet actionem qua res producuntur esse voluntariam. Similiter si naturaliter fit rerum causa: quia sicut placet sibi sua natura: sic placet sibi omne illud quod sua natura requirit: nullam igitur naturā deus odit.

4 ¶ Preterea illud quod inuenitur in omnibus creaturis actiuis naturaliter precipue in primo agente necesse ē inuenīri: omnia autem agentia suo modo: suos effectus amant secundum quod datum modi: sicut parentes filios: poete: poemata: artifices sua opera: multo igitur magis deus nullam rem odit: cum ipse sit omniuz causa.

¶ Hoc autem est quod dicitur Sap. vi. (Diligitis omnia que sunt t nihil odistis eorum que fe.). Dicitur autem deus aliqua odire similitudinarie: t hoc dupliciter. Sap. ¶ Uno quidem modo ex hoc quod deus amando res volens eorum bonum esse vult contrarium bono. scilicet malum non esse: vnde malorum odium habere dicitur nam que non esse volumus dicimur odio habere secundum illud Zacha. 8. (Unusquisq; malum contra amicuz suum ne cogitetis in cordibus vestris t iuramentum mendax ne diligatis: omnia enim hec sunt que odi dicit dominus). Hec autem non sunt effectus vt res subsistentes quorum proprium est odium vel amor. ¶ Alius autem modus est ex hoc q̄ deus vult aliquod maius bonum: quod esse non potest sine privatione minoris boni: t sic dicitur odire: cum magis hoc sit amare: sic enim inquantum vult bonum iustitie vel ordinis vniuersi quod esse non potest sine punitione vel corruptione aliquorum: dicetur illa odire quorum punitionem vult vel corruptionem. secundum illud Malach. primo. (Esau odio habui). t illud ꝑo. (Odisti omnes qui operantur iniquitatem perdes omnes qui loquuntur mendacium: virum sanguinum t dolosum abhominabitur dominus). Zacha. malac. ꝑo.

¶ Q̄ deus est viuens. 98.

Ex his autem que supra ostensa sunt: de necessitate habetur q̄ deus est viuens. ¶ Ostensum est enī deum esse intelligentem t volentem: intelligere autem t velle non nisi viuentis est: est ergo deus viuens.

2 ¶ Ādhuc viuere sm hoc aliquibus attributum est q̄ visa sunt per se nō ab alio moueri: t ꝓpter hoc illa que videnī p se moueri: quoz motores vulgus nō percipit q̄ similitudinem dicimus viuere: sicut aquā viuaz fontis fluentis: nō aūt cisterne vel stagni stātis: t argentuz viuū qđ motū quēdā hre vi: ꝓprie enī illa sola mouenī q̄ p se mouēt se ipsa cōposita ex motore t moto sicut aiata vnde hec sola ꝓprie viuere dicim⁹: alia vo ab aliquo exteriori mouenī vel gñantia

vel remouēte,phibēte vel impellente.¶ Et qz operationes sensibiles cū motu sūt: vlterius oē illud quod agit se ad ppzias operationes:q̄uis nō fit cuz motu dr viuere: vnde intelligere appetere t sentire actiones vite sunt:sed deus maxime non alio: sed a seipso operatur cum sit prima causa agens: maxime ergo competit ei viuere.

3 ¶Zitē diuinū eē oīnē perfectionē essendi cōprehēdit.(vt supza ostēsum est). viuere autē est quoddā eē perfectum vñ viuēcia in ordine entiū nō viuentibus pferuntur: diuinum ergo eē est viuere:ipse ergo est viuens.¶ Hoc āt ēt auctoritate diuine scripture cōfirmat.Dicit.n. Deute.32.ex ore dñi dicā.(Viuo ego in eternū).Et in.ps. (eor meū t caro mea exul.i deū me.viuū) ¶Oz deus est sua vita. 99.

cap.19.

Auc.s. scripturā.

[E]x hoc patet vlterius qz deus sit sua vita. Vita enī viuētis est ipm viuere in quadā abstractiōe signatū sicut cursus sm rē nō est aliud q̄z currē:viuere aūt viuētium est ipm eē eoruz. (vt pz p phm in.2.de aia).cū.n.ex hoc aial dicat viuēs qz aiaz sm quā bz eē:vtpote fz,ppziam formaz: opz qz viuere nihil sit aliud: q̄z talem esse ex tali forma prouenīcs:deus autem est suum esse.(vt supza probatū est). est ergo suum viuere t sua vita.

ter.cō. 16.

2 ¶Item suum intelligere est quoddaz viuere.(vt pz p phm in.2.de anima). nam viuere est actus viuentis:deus autē est suum intelligere.(vt supza ostensum est). ergo est suum viuere t sua vita.

ter.cō. 13. ca. 46.

3 ¶Amplius si deus nō esset sua vita:cuz sit viuēs.(vt ostensum est). sequeretur qz esset viuēs p participationē vite:oē autem quod est p ptcipationē reducitur ad id qđ est per seipm.deus ergo reduceretur in aliquod prius per quod viueret:quod est impossibile:(vt ex dictis patz).

4 ¶Adhuc si sit viuens deus.(vt ostēsuz est).opz in ipso vitaz eē:si ergo nō sit ipse sua vita erit aliqd in ipso qz nō est ipe:t sic erit compositus: (quaz supza improbatuz est).est igitur deus sua vita t hoc est quod dicitur Job.14.(Ego sum vita).

cap.13. Job.

¶Oz vita dei est sempiterna. Ioo.

[E]x hoc autem appet qz vita ei⁹ sit sempiterna.¶ Nihil.n.definit viuere nisi p separationē vite: nihil āt a seipso separari pōt. Oia.n.separatio fit p diuisionē alicui⁹ ab alio:ipse ē ergo qz de⁹ desinat viuere:cū ipe sit sua vita. (vt ostū ē).

2 ¶Zitē oē illud quod qñqz ē:t qñqz nō ē: est p aliquā cāz:nihil enī seipz de nō eē adducē: qz qđ nō nōdū ē nō agit.diuina āt vita nō bz aliquā cām sicut nec diuinū eē:nō igitur qñqz est viuēs.t qñqz non viuens:sz sp viuit:ē ergo vita ei⁹ sempiterna.

3 ¶Adhuc in qualibet operōe opans manet:licz interdū operatio trāseat: fz successionē:vñ t in motu mobile manet idē subiecto in toto motu:sz nō sm rōnē: vbi igitur actio est ipm agēs:oportz qz nihil ibi p successionē trāseat:sz totū simul maneat. Intelligere aūt t viuere dei est ipe de⁹.(vt ostensum est):ergo eius vita nō habz successionem:sz est tota simul:est igitur sempiterna.

4 ¶Amplius deus omino immobilis est.(vt supza ostēsū est).qz aūt incipit aut definit viuere.vel in viuēdo successionē patit: mutabile est:nā vita alicuius incipit p generationem:definit aūt p corruptionē: successio āt ppter motū aliquē est:deus ergo neqz incipit viuere:neqz desinet viuere:neqz in viuēdo successionem patitur:est ergo deus vita sempiterna.¶ Die est qz dicit Deu. 32.ex ore dñi.(Viuo ego in eternū).t.l. Jo.vlt. (Die est verus deus t vita eterna). ¶Oz deus est beatus. Ioh.

Auc.s. scripturā.

[E]st autez t p missis oñdere deū eē beatuz.¶ Cuiuslibet.n. intellectualis nāe,ppriū bonū ē bitudo: cuz ergo de⁹ sit intelligēs suū ppriū bonū erit beatudo:nō aūt cōparat ad ppriū bonū sicut qđ in bonū nōdū habitū tēdit:hoc.n.est nature mobilis:t in po⁹ entis:sz hīc qz iā obtinet ppriū bonū. Igitur beatitudinē nō solū desiderat sicut t nos.sz ea fruit:est igit beat⁹.

2 ¶Amp.illō ē marie dēsideratū vt volitū ab intellectuali nā qz ē pfectissimū i ipa t b⁹ ē ei⁹ bitudo: pfectissimū āt i vnoqqz ē sua pfectissima operatio:nā po⁹ t bit⁹ p operōes

io.ethi. cap.3. i pncio. pmo et q opationis pfectio depēdet

perficiunt:(vnde pBus dicit):felicitatē esse pfectā opationē. ¶ Perfectio aūt opationis depēdet ex.4. ¶ Primo ex suo genere vt.s.sic sit manēs in ipso operante: dico aūt opationē in ipso manētē: p quā nō fit aliud pter ipaz opationē:sic videre t audire:hmōi.n. pfectiones sunt eox quox sunt opationes : t pnt esse vtimi q nō ordinant ad aliqd factū qđ sit finis.opatio vero vel actio ex qua sequit aliqd actū pter ipaz est pfectio opati nō operātis : t ppt ad ipm sicut ad finē.t iō talis opatio intellectualis

2m. nature nō ē beatitudo siue felicitas. ¶ Secūdo ex pncipio opationis :vt sit altissime potētie:vñ fm opationē sensus nō ē in nobis felicitas:sz fz opationē intellectus t p

3m. habitū pfecti. ¶ Tertio ex opationis obiecto:t pp hoc in nobis vltima felicitas est

4m. in iteligēdo altissimū itelligibile. ¶ Quarto ex forma opationis vt.s. pfecte faciliter. firmiter .t delectabilr opet:talis aūt ē dei opatio:cū sit iteligēs:t su9 intellectus altissima virtutū sit nec idiget hitu pficiēte: qz

ca. 47. in seipso pfectus est. (vt supra oñsū ē):ipe autem seipsum intelligit qui est summum intelligibilium perfecte absq; omni difficultate t delectabiliter.est igit deus beatus.

3 ¶ Adhuc p beatitudinē oñderiū oē genꝰ qz ea habita nō restat aliud desiderādū cū sit vltim9 finis:oz igit cū ē beatū q pfect9 ē q̄tū ad oia q̄ desiderare pōt.(vñ Boeti9

li.3.de conso. dicit q beatitudo ē status oium bonox cō

psa.2. gregatiōe pfect9). sz talis ē diuina pfectio q̄ ocz pfectionē i qđā simplicitate ꝓphēdit (vt supra oñsum est):ipse igit vere beat9 ē.

4 ¶ Itez q̄diu alicui deest aliquid quo indigeat nondū beatus est: qz eius desideriū nondum est quietatū : quicunq; igitur sibi sufficiens ē nullo indigēs : ille vere beatus est.(ostēsum aūt est supra): q deus non indiget alijs cū a nullo exteriori sua perfectio dependeat: nec alia vult pp se:sic pp finez: q̄si eis indigeat: sed solū:qz hoc cōueniens est sue bonitati: est igitur ipse beatus .

5 ¶ Preterea ostensum est supra q deus non potest velle aliqđ impossibile:impossibile ē aūt ei aliquid aduenire quod nondū habeat:cum ipse nullo modo sit in potētia . (vt ostensuz est).igitur nō potest velle se habere quod nō habet : gegd igitur vult habet nec aligd male vult.(vt supra oñsuz ē): est igitur beatus fm q̄ a gbusdaz beatus esse perhibetur qui habz quicquid vult.t nihil male vult. ¶ Eius.n. beatitudinem sacra scriptura protestat.i. Thi.vlt.(Quē ostēderet deus suis pribus beatus t potēs). Auc.s. scriptu.

¶ Qđ deus sit sua beatitudo. ioz

EX his autem apparet q deus sit sua beatitudo. ¶ Beatitudo.n.ei9 ē intellectualis opatio ipsius:(vt ostēsum est).supra aūt ostēdimus q ipm dei intelligere sit sua substantia:ipse igitur est sua beatitudo.

2 ¶ Itē beatitudo cū sit vltimus finis ē id quod gliber natus est hēre vel habēe principaliter vult.(ostēsum est aūt supra).qđ deus principaliter vult suā essentiā: sua igitur essentia est sua beatitudo.

3 ¶ Adhuc vnusqsq; in beatitudinē suā ordinat qcquid vult.ipsa.n.est q̄ppter aliud nō desiderat t ad quā terminatur motus desiderij vnū ppter aliud desiderantis ne fit infinit9.Cū igit de9 oia alia velit pp suā bonitatē q̄ ē sua ēntia:oz q ficut ipe ē sua ēntia t sua bonitas:ita sit sua beatitudo.

4 ¶ Preterea duo sūma bona ēē est impossibile:si enim aliquid vni deest q alter haberet neutrum sum̄uz bonū eēt. Beatitudo etiā sūmum bonum oñditur esse ex hoc q est vltimus finis:q̄ beatitudo t de9 sunt idē. Est igitur deus sua beatitudo.

¶ Qđ beatitudo diuina pfecta t singularis ē excedens omnē aliam beatitudinē. ioz.

ULterius aūt ex p:emissis considerari pōt beatitudinis diuine excellentia. ¶ Quanto.n.aliquid propinquius est beatitudini tāto pfectius beatum est: vnde t si aliqs ppter aliquaz spē beatitudinis obtinēde beatus dicatur nullo modo sua beatitudo comparatur ei9 beatitudini qui eam id actu cōsecut9 est. Propinquissimum est aūt beatitudini quod ē ipsa beatitudo quod de deo ostēsuz est: ipe igitur est singulariter perfecte beatus.

2 ¶ Itē cū delectatio ex amore causet:(vt ostensum est).vbi est maior amor t maior

delectatio in cōsecutione amati. sed vnum qđq; ceteris ꝑtibus plus se amat q̄z aliqd: aliō:cuius signū est q̄ quāto aliquid alicui est propiquius:magis naturaliter amatur: plus igitur delectatur deus in sua beatitudine que est ipsemet q̄z alij beati in beatitudine:q̄ non est qđ ipsi sunt: magis igit̄ desiderūz dei quiescit ꝛ ꝑfectior est beatitudo.

3 ¶ Preterea qđ per essentiam est:potius est eo quod per participationem dicit.sicut natura ignis perfectius inuenit in ipso igne q̄z in rebus ignitis:deus aūt per essentiam suam beatus est:quod nulli alij competere potest:nihil.n.aliud ꝑter ipm potest esse sūmum bonuz.(vt et predictis patere pōt). ꝛ sic oportet vbicūq; alius ab ipo beatus ē pticipatiue dicatur beatus: diuina igitur beatitudo oēm aliam beatudinem excedit.

4 ¶ Amplius beatitudo imperfecta i operatione intellectus cōsistit.(vt ostensuz ē): nulla aūt alia ītellectualis operatio eius. operatiōi eius compari potest: quod pz nō solum ex hoc q̄ est sua operatio subsistens: sed quia vna operatione deus seipsum ita ꝑfecte itelligit sicut est ꝛ omnia alia q̄ sunt ꝛ que non sunt bona ꝛ mala. In alijs autez intelligentibus intelligere ipm non est subsistens sed actus subsistētis: nec ipsum deūqui est summū itelligibile aliquis ita perfecte pōt intelligere sicut ipse ipfectus est:cū nullius eē ꝑfectū sit sicut eē diuinū:nec alicuius opatio possit eē ꝑfectior q̄z sua substātia. Nec est aliqs alius intellectus qui omnia etiā que deus facere pōt cognoscat. qz sic diuinā ētiaz cōprehēderet:illa ēt que intellectus alius cognoscit nō omnia vna ꝛ eadē operatiōe cognoscat. Incōpabiliter igitur deus super omnia beatus est.

5 ¶ Item quanto aliquid magis vnitū est tāto bonitas eius ꝛ Actus ꝑfectior ē:opatio autē successiua fz diuersas partes tēporis diuiditur:nullo igitur modo eius perfectio potest comparari ꝑfectioni operationis q̄ est absq; successione tota simul:ꝛ precipue si non in momento transeat:sed in eternuz maneat. Diuinum autē intelligere ē absq; successione totū simul eternaliter exīs:nostrum aūt intelligere successionē habz inquantum adiūgitur ei p accidēs cōtinuuz ꝛ tempus. Diuina igitur beatitudo in infinitum excedit humanā:sicut duratio eternitatis excedit nunc temporis fluēs.

6 ¶ Adhuc fatigatio ꝛ occupationes variegabus necesse est contemplationē nostram in hac vita interpolari:in qua consistit ꝑcipue humana felicitas:siqua ē ꝑfectis vite: errores ꝛ dubitationes ꝛ casus varii quibus subiacet presens vita:ostēdūt omnino incōparabilē eē humanā felicitatē: ꝑcipue huius vite:diuine beatitudini.

7 ¶ Amplius ꝑfectio diuine beatitudinis cōsiderari potest ex hoc q̄ omnes beatitudines complectitur fm perfectissimuz modum. De contēplatiua quidē felicitate habet ꝑfectissimam sui ꝛ aliorum ꝑpetuz cōsiderationem. De actiua Xpo vita nō vnius bois aut dom⁹ aut ciuitatis aut regni:z totius vniuersi gubernatione:falsa enīz felicitas ꝛ terrena nō habz nisi quandā vmbrā illius felicitatis ꝑfectissime: consistit enim in quinqz secūdum Boetium.s.in voluptate diuitijs potestate dignitate ꝛ fama. De habet etiā deus excellētissimā delectationez de se:ꝛ vle gaudiuz de oibus bonis absq; cōtrarij admixtiōe. Pro diuitijs Xpo habz omnimodā sufficiētiā in seipso omniū bonorum.(vt supra ostēsum est). Pro potestate habz infinitam Actutem. Pro dignitate habz omniū entiū primatū ꝛ regimen. Pro fama admirationem omnis intellectus ipsum vt cūq; cognoscētis. Ipa igit̄ qui singulariter beatus est: bonor hit ꝛ gloria in secula seculorum Amen.

insti. 3°. de cōsolatione.

Explicit liber primus.

¶ Incipit Liber Secundus.

¶ Continuatio sequentium ad precedētia.

Capitulum primum.

Edita tue fuz in omnibus operibus tuis.ꝛ in factis manuū tuaruz meditabar). Rei cuiuslibz perfecta cognitio haberi nō potest: nisi eius opatio cognoscatur. Ex modo enī operationis ꝛ specie mēsura ꝛ qualitas Actutis pēsatur. Actus Xpo naturam rei monstrat: fm hoc

enim vnūquodq; natū est opari q; actū talem nām sortit. ¶ Est aūt duplex rei operatio. (vt phūs tradit in.ix.metha.). Vna quidē que in ipso operāte manet: et est ipsius operātis pfectio vt sentire intelligē et velle. ¶ Alia vo que in exteriorē rem transit que est pfectio facti quod per ipam constituitur vt calefacē secare et edificare: vtraq; autem dictarum operationum competit deo: prima quidem in eo q; intelligit vult gaudet et amat: alia vo in eo q; res in esse pducit et eas cōseruat et regit. Quia vo p̄ma operatio perfectio operantis est. Secunda vo perfectio facti. Agēs autem naturaliter prius facto est: et causa ipsi⁹: oportet q; prima dictarum operationum sit ratio secunde et eam p̄cedat naturaliter sicut causa effectuz. ¶ Quod quidem in rebus humanis manifeste apparet. ¶ Cōsiderario enim et voluntas artificis principium ē et ratio edificationis. ¶ Prima igitur dictarum operationum tanq; simplex opantis pfectio opatiōis vendicat sibi nomē vel ēt actōis. Scda vo eo q; fit pfectio scī factionis nomen assumunt: vnde manufacta dicuntur que per actionem huiusmodi ab artifice in esse procedunt. De prima aūt dei operatione: (vt in precedenti libro iam diximus). vbi est actum de cognitione et voluntate diuina: vnde ad completam diuine veritatis considerationē. Restat nunc de secunda operatione tractare: per quā. s. res pducuntur et gubernātur a deo. Quē quidem ordinem et premisisse verbis sumere possumus. ¶ Premittit nanq; prime operationis meditationē. cuz dicit (medi. sum in omni oper. tu.) vt operatio ad diuinum intelligere vel velle referatur. Subiungit vero factionis meditationem: cum dicit. (et in fac. ma. t. me.). vt per facta manus ipsius intelligamus celum et terram et omnia que procedunt in esse a deo: sicut ab artifice manufacta procedunt.

¶ Oī consideratio creaturarum vtilis est ad fidei instructionem. z.

HUiusmodi quidez diuinoz factorum meditatio ad fidē humanā instruēdā de deo necessaria est. ¶ Primo quidem qua ex factoz meditatione diuinam sapientiam vtcunq; possumus et admirari et considerare. Ea enim que arte fiunt: ipsius artis sunt representativa vtpote ad similitudinē artis facta: deus aūt sua sapiētia res in eē produxit: ppter quod in ps. dicitur. (Omnia in sapiētia fe.). Vnde ex factorum consideratione diuinam sapiētiam colligere possumus: sicut in rebus factis per quandam communicationē sue similitudinis impressam. Dicitur enim Eccle. primo. (Effudit illam). scilicet sapiētiam. (sup omnia opera sua): vnde. ps. cum diceret. (Mirabilis fac. est sci. tu. ex me, confor. est et non po. ad eam). Et adiungeret diuine illuminationis auxilium: cuz dicit. (Nor illuminatio mea tc.). ex cōsideratione diuinorum operum se adiutuz ad diuinam sapientiam cognoscendam confiretur dicēs. (Mirabilia opera tua et anima mea cognoscet nimis.

z ¶ Hec consideratio in admirationē altissime dei virtutis ducit. et per consequēs in cordibus hominum reuerētiam dei parit: oportet enim quod virtus faciētis eminentior rebus factis intelligat. Et ideo dr Sap. xj. (Si virtutem et opera eorum sci licet celi et stellarum et elemētorum mundi mirati sunt). scilicet philosophi. (et intelligant quoniam qui fecit hec fortior est illis). et Ro. primo dicitur. (Invisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur se: quoq; eius vir. Et di.). Ex hac aūt admiratione dei timor procedit et reuerētia. Vnde dicitur Jere. x. (Magnum est nomē tuum in fortitudine: quis non timebit te o rex gētium). Tertio ꝺ consideratio animas hominū in amorē diuine bonitatis accēdit. ¶ Quicqd. n. bōitatis et pfectionis i diuersis creaturis pticulariter distributū est: totū in ipso vr est admiratū sicut in fōte totius bonitatis: (vt in p̄ libro ostē sū ē). si igit creaturaꝝ bōitas: pulchritudo et suauitas: sic alios hominū allicit ipi⁹ dei fōtis bōitas riuulis bōitatū i fingul creaturis repsis diligēter ꝓpata alios boium ifla mataꝫ totalr ad se trahet: vñ i. ps. dr. (Delectasti me dñe in fac. tu. et i oīb⁹ opib⁹ ma. t. er.). et alibi de filijs hoium dr. (Inebriabuntur ab vber. do. tue). q̄si tot⁹ creature.

ter. cō. i6. ii

Jere.

ad Ro.

Sap.

cap. 29.

ꝛ ſic (Torẽte volup. tu. pota. eos qñ apud te eſt fons vite). ꝛ Sap. 13. dicitur contra quoſdaꝫ. (Et bis que vident bona). ſ. creaturis que ſunt bona ꝑ quãdã ꝓcipationẽ nõ potuerũt intelligere eum qui eſt. ſ. vere bonus: imo ipſa bonitas: (vt in primo oſtẽ
cap. 38. ſum eſt). Quarto hec conſideratio hominꝫ. 39. nes in quandã ſimilitudinẽ diuine ꝓfectio
cap. 50. nis cõſtituit: (oſtẽtũ eſt. n. in primo libro). quod deus cognoſcendo ſeipſum in ſe omnia alia intuet. cũ igitur chriſtiana fides hominem de deo ꝓcipaliter inſtruit. ꝛ ꝑ lumen diuine reuelatiõis: cũ creaturaꝝ cognitionẽ facit. fit in homine q̃dam diuine ſapiẽtie ſimilitudo. ℣ Hic eſt quod dicitur
ad Cor. 2. Cor. 3. (Nos vltõ oĩ reuelata facie gloriam dei ſpeculãtes in eandẽ imaginẽ trãſformamur). Sic igit̃ ꝑz q̃ ꝓfideratio creaturarum ꝑtinet ad inſtructionẽ fidei chriEccle. ſtiane: ꝛ ideo dicit Eccle. 42. (Memor ero operũ domini: ꝛ que vidi annũciabo in ſermonibus domini opa eius).

℣ Quia cognoſcere nãs creaturaꝝ valet ad deſtruẽdũ errores qui ſunt circa deũ. 3.

AD ſt etiam neceſſaria creaturaꝝ conſideratio nõ ſolum ad veritatis inſtructionẽ: ſz etiã ad errores excludẽdos. ℣ Errores nãq; q̃ circa creaturã ſunt interdũ a fidei veritate abducũt: ꝫm q̃ vere dei cognitioni repugnãt. Hoc autẽ multipliciter cõtingit. ℣ Primo quidem ex hoc q̃ creaturaꝝ nãm ignorantes in hoc puertũtur q̃q;: q̃ id quod non põt niſi ab alio eſſe: primã cãm ꝛ deũ conſtituũt nihil vltra creaturas q̃ vident eſtimãtes: ſicut fuerũt illi q̃ corpus quodcũq; deũ eſti
Sap. mauerũt: de q̃bus dicitur. Sap. 13. (Qui aut ignẽ aut ſpiritũ aut citatũ aerẽ aut gyrum ſtellaꝝ: aut nimiam aquã aut ſolem ꝛ lunam deos putauerũt). Secundo ex hoc q̃ illud quod dei ſolius eſt: creaturis aliq̃bus aſcribũt: qđ etiã ex errore circa creaturas cõtingit: qđ. n. natura rei alicui⁹ nõ patitur ei nõ attribuitur: niſi q; eius natura ignoratur: ſicut ſi homini attribueret habere tres pedes: quod autẽ ſolius dei ẽ: natura creature nõ patitur: ſicut quod ſolius hominis eſt nõ patitur alterius rei natura

Ex hoc ẽ q̃ nature creature ignorat predicti error cõtingit. Et ꝓ hunc errorẽ dicitur. Sap. 14. (Incõicabile nomẽ lignis ꝛ lapidibus ipoſuerunt). In hunc errorẽ labuntur qui rex creationem vel futuroꝝ cognitionẽ vel miraculoꝝ operationẽ alijs cauſis q̃ deo aſcribunt. ℣ Tertio vo ex hoc q̃ diuine vtuti in creaturas operanti aliq̃d detrahitur ꝑ hoc q̃ creature natura ignoratur. Sicut ꝑz in his q̃ duo rex principia cõſtituũt ꝛ qui res nõ ex diuina volũtate: ſed ex neceſſitate nature adeo ꝓcedere aſſerunt. ꝛ illi etiam qui res vel oĩa vel quaſdam diuine prouidentie ſubtrahunt: aut eũ nõ poſſe ꝑter ſolitum curſum opari negant: hec enim omnia diuine derogãt poteſtati: cõtra quos dicit Job. 12. (Quaſi nihil poſſit facere omnipotẽs eſtimabãt eum). ꝛ Sap. 12. (Virtutẽ oſtẽdis tu: qui non credẽtis eſſe in vtute conſummatus). Sap.
℣ Quarto homo qui ꝑ fidem in deuꝫ ducitur ſicut in vltimũ finẽ ex hoc q̃ ignorat naturas rerum: ꝛ per conſequẽs gradum ſui ordinis in vniuerſo aliquibus creaturis ſe putat eẽ ſubiectum quibus ſuperior eſt: vt patz in illis qui voluntates hominum aſtris ſupponũt. Cõtra quos dicit Jere. r. Jere.
(A ſignis celi nolite metuere que gẽtes timent). Et in illis q̃ angelos creatores animarum eriſtimãt. ꝛ animas hominũ eſſe mortales. ꝛ ſi qua ſimilia hominum derogant dignitati. ℣ Sic ergo patz falſam eẽ etc⁹ .a. quorũdam ſentẽtiam qui dicebãt nihil intereſſe ad fidei veritatẽ quid de creaturis quiſq; ſentiret dũmodo circa deum recte ſentiatur. (vt Aug. narrat in libro de origine anime). nã error circa creaturas redũdat in falſam de deo ſciẽtiam: ꝛ hominum mẽtes adeo abducit in quẽ fides dirigere nititur: dũ ipſas q̃busdam alijs cauſis ſupponit. Et ideo illis q̃ circa creaturas errãt penas ſicut infidelibus ſcriptura cõminatur dicẽs in. ꝑs. (Quoniam nõ intellexerunt opera domini: ꝛ in opera manuũ eius deſtrues illos: ꝛ non edificabis eos). Et Sap. 2. (Hec cogitauerunt ꝛ errauerũt) Sap. ꝛ ſubiungit. (Non iudicauerũt honorem animarum ſanctarum).

℣ Aliter conſiderat de creaturis philoſophus ꝛ aliter theologus. 4.

Manifestus est autez ex predictis q̄ considerationez circa creaturas habet doctrina fidei christiane ñ̄ꝝ in eis resultat quedā dei similitudo. t ñ̄ꝝ errori inducit in diuinozū errorē. Et sic alia ratione subiiciūtur predicte doctrine. t philosophie humane. Nā phia humana eas considerat secundū q̄ huiusmodi sunt. vnde t ſm diuersa rez genera diuerse partes philosophie inueniūtur. Fides autez christiana eas considerat nō ñ̄ꝝ huiusmodi. vtpote ignem ñ̄ꝝ tum ignis est: sed ñ̄ꝝ diuinā altitudinē repiunt t in ipsum deū quoquomō ordinatur. vt .n. Eccle. 42. dicit. (Gloria dñi plenum est opus eius: nōne dominus fecit enarrare sanctos oia mirabilia sua). Et propter hoc etiā alia circa creaturas t philosophus t fidelis cōsiderāt. Philosophus nāq̄ considerat illa que eis ſm naturā p̄ priā cōueniunt sicut ignis ferri sursum. Fidelis aūt ea solū cōsiderat circa creaturas q̄ eis cōueniunt ſm q̄ sunt ad deū relata: vtpote q̄ sunt a deo create: q̄ sunt deo inuicta t huiusmodi. Dñi nō est iperfectioni doctrine fidei imputādum si multas rerum proprietates pretermittat: vt celi figuram: motus qualitatem. Sic enim nec naturalis circa lineam illas passiones considerat quas geometra: sed solū ea que accidunt sibi ñ̄ꝝ. est terminus corporis nāturalis. Si que vero circa creaturas cōsiderant philosophus t fidelis considerātur per alia t alia p̄incipia traduntur. Nā philosophus argumētum assumit ex p̄priis rerum causis. Fidelis aūt ex cā p̄ma: vtputa quia sic diuinitus est traditum. vel q̄ hoc in gloriā dei cedit: vel quia dei potestas est infinita. vñ t ipsa maxima sapientia dicit dz vtpote semper altissimam causam considerans secundum illud Deutero. 4. (Hec est sapientia vestra t intellectus coram populis): Et propter hoc sibi quasi principali philosophia humana deseruit: t ideo interdū ex principijs philosophie humane sapientia diuina procedit. Nam t apud philosophos prima philosophia vtitur omniū scientiarum documentis ad suum propositū ostendendum. Exinde etiam est q̄ non eodem ordine vtraq̄ doctrina procedit. nam in doctrina philosophie que creaturas secundum se considerat t ex eis in dei cognitionem perducit: prima est consideratio de creaturis t vltima de deo. In doctrina vero fidei que creaturas non nisi in ordine ad deum considerat primo ē cōsideratio dei t postmodum creaturarum. t sic est perfectior. vtpote dei cognitionem similior qui seipsum cognoscendo alia mouet. vnde secundum hunc ordinem post ea que in se de deo in primo libro sūt dicta: de his que ab ipso sunt restat prosequendum.

Ecclē.

Deute.

¶ Ordo procedendorum. 5.

Erit autem hic prosecutionis ordo vt primo agamus de productione rerū in esse. Secundo de earum distinctione. Tertio vero de ipsarum rerum productarum t distinctarum nāturā quantum ad fidei pertinet veritatem.

2 ca. 39.
3. c. 46.

¶ Quōd deo ꝑtinet vt sit aliis p̄ncipiandi. 6.

Opponentes igitur que in superioribus ostensa sunt: ostendamus nūc q̄ competit deo vt sit aliis essendi principium t causa. Ostensum est enim supra per demonstrationem. Aristo. esse aliquā primā causam efficientē quam deum dicimus. Efficiens autem causa suos effectus cōducit ad eē. Deus igit aliis cā eēndi existit.

cap. 13. pri. lib.

2 ¶ Item. (ostensum est in primo libro p̄ rationem eiusdem). eē aliquod primū mouens immobile quod deum dicimus. Primum autē mouens in quolibet ordine motuum est causa eorum motuum qui sūt illius ordinis. Cum igitur multa ex motibus celi producantur in esse in quorum ordine deum esse primum mouens. (ostensū est). oportet q̄ de⁹ sit multis reb⁹ cā eēndi.

3 ¶ Amplius quod per se alicui conuenit naturaliter ei in esse necesse est: sicut homini rationale t igni sursum moueri: agere aūt per se aliquem effectū conuenit enti in actu. nam vnūquodq̄ agens secundū hoc agit q̄ in actu est. Omne igitur ens actu natum est agere aliquid actu existens: sed

cap.16. deus est ens actu. (vt in primo libro ostensum est). igitur sibi competit agere aliqd ens actu cui sit causa essendi.

4 ¶ Adhuc signū p̄ actionis in rebus inferioribus est q̄ p̄t sibi ficta facere. (vt p̄z p̄ter.cō. 18. p̄bum in .4. methaurox). Deus aūt ē maxime p̄fectus. (vt in primo ostensū est). ipi cap.29. igit̄ cōpetit facere aliqd sibi fi[illegible]ens in actu cap.83. vt sic sit cā essēdi. ℞ Dicē. (ostensū est in primo libro). q̄ deus vult suū esse aliis cōicare p̄ modū similitudinis: de p̄fectione aūt voluntatis est q̄ sit actionis z motus principiū. (vt p̄z in .3. de aia). cū igit̄ diuina voluntas sit perfecta non deerit ei virtus cōmunicandi esse suum alicui per modum similitudinis. z sic erit ei causa essendi.

5 ¶ Adhuc quanto alicuius actionis principiū est p̄fectius: tanto actionē suā p̄t̄ in plura extendere z magis remota: ignis .n. si sit debilis solū propinqua calefacit. si autem sit fortis etiā remota. Actus aūt purꝰ q̄ deus est perfectior est q̄z actus potentie permixtus: sicut in nobis est. Actus autez actionis principiū est. Cū igit̄ per actū q̄ in nobis est possumus nō solū in actiones in nobis manentes: sicut sunt intelligere z velle: sed etiā in actiones q̄ in exteriora tendūt per quas aliqua facta producimus: multo magis deus p̄t̄ p̄ hoc q̄ actu est nō solus intelligere z velle: sed etiā p̄ducere effectū: z sic potest aliis esse causa essendi. ℞ Hic est q̄ dicitur Job. 5. (Qui facit magna z mirabilia z inscrutabilia absq̄ numero.) ¶ Oī potentia actiua sit in deo. 7.

Job.

EX hoc autem apparet q̄ deus est potens: z q̄ ei cōuenienter potentia actiua attribuit. ℞ Potentia .n. actiua est principiū agendi in aliud secundū q̄ est aliud: deo autē conuenit esse aliis principiū essendi: ergo conuenit sibi esse potēte.

2 ¶ Amplius sicut potentia passiua sequit ens in potentia: ita potentia actiua sequit ens in actu. Vnūq̄q̄z .n. eorum hoc agit q̄ est actu: patiē vero eorum q̄ est potēte: sed eo cōuenit esse actu: igit̄ conuenit sibi potentia actiua.

3 ¶ Adhuc diuina perfectio bonum perfectiones in se includit. (vt in primo libro ostensum est). virtus aūt actiua de perfectione rei est. vnumquodq̄z enim tanto maioris virtutis inuenitur quanto perfectius est: virtus igit̄ actiua deo non potest deesse.

4 ¶ Preterea oē q̄d agit potēs est agere. nā q̄d nō p̄t̄ agere. impossibile est agere. z q̄d impossibile est agere necesse est nō agere: deus aūt est agēs z mouens. (vt supra ostensum est). igit̄ potens est agere z potentia ei conuenienter ascribitur actiua. sed nō passiua.

℞ Hinc est q̄ in p̄s. dicitur. (Potens es Aug.9. diuine). Et alibi. (Potentiā tuā deus z iusti scripta. tiā tuā vsq̄z altissima q̄ fecisti magnalia).

¶ Oī de potentia sit eius substantia. 8.

EX hoc autem viterius concludi p̄t̄ q̄ diuina potentia sit ipsa dei substantia. ℞ Potentia .n. actiua cōpetit alicui fm q̄ est actu. Deus aūt est actus ipse. nō aūt est ens actu per aliquē actum qui non sit quod est ipse: cuz in eo nulla sit potentialitas. (vt in primo libro ostensum est). Est igitur ipse sua potentia.

2 ¶ Adhuc oīs potens qui nō est sua potēcap.23. tia est potens participatione potentie alicuius. de deo autem nihil potest dici participative. cum sit ipsum suum esse. (vt in primo libro ostēsū ē). ē igit̄ ipe sua potētia.

3 ¶ Amplius potentia actiua ad perfectionē rei pertinet. (vt er predictis p̄z). oīs aūt diuina perfectio in ipso suo eē continet. (vt cap.55. in primo libro ostensum est). diuina igit̄ potentia nō est aliud ab ipso eē eius. deus autē ē suū eē. (vt i p̄o ostēsū ē). est igit̄ sua po[illegible].

4 ¶ Preterea in rebus quarū potentie nō sunt earū substantie ipse potentie sunt accidentia. vñ potentia naturalis in secunda specie qualitatis ponit̄. i deo aūt nō p̄t̄ esse aliqd accidēs. (vt i p̄o ostēsū ē). de[illegible] igit̄ ē sua potētia.

5 ¶ Preterea oē q̄ ē p aliud reducit ad id q̄ ē p ca.24. se sicut ad p̄m. alia vo agētia reducunt i deū sicut i p̄m agēs. igit̄ agēs p se. q̄ aūt p se agit p suā essentiā agit. id aūt q̄d agit ē eius actiua po[illegible]. ipsa igit̄ dei essentia. ē eius actiua po[illegible].

¶ Oī dei potētia sit eius actus. 9.

EX hoc autem patēdi p̄t̄ q̄ potentia dei nō sit aliud q̄z sua actio. ℞ Quecunq̄ vna z eidē sūt eadē sibiu-

dicem sunt eadē: diuina aūt potētia ē eius
ca.46. suba.(vt ostēsum est). eius ēt actio est eī
suba.(vt in primo libro ostēsum est de in-
tellectuali operatione).eadē.n.rō in alio cō
petit.igit i deo nō ē aliō po^{a}.t aliud actio.
2 ¶ Jtē actio alicuius rei est quoddā cōple
mentū potentie eius.cōpat.n.ad potentiā.
sicut secūs ad primū.Diuina aūt potentia
nō cōpletē alio q̄ seipsa cū sit ipsa dei essen
tia. Jn deo igit nō ē aliō po^{a}.t aliud actio.
3 ¶ Ampliꝰ sicut potētia actiua est aliqd
agentis.ita essentia eius est aliqd eius. Sz
diuina potentia est eius essentia.(vt osten
sum est).ergo suū agere est suum eē. Sed
eius esse est sua substantia. ergo diuina
actio est sua substantia.t sic idē qđ prius.
4 ¶ Adhuc actio que non est substantia
agentis inest ei:si ut accidens subiecto. vn
de t actio inter nouem predicamenta acci
dentis computatur. Jn deo autem nō po-
test esse aliquid per modum accidentis.
Jn deo igitur sua actio non est aliud a sua
substantia t a sua potentia.

¶ Qualiter potentia in deo dicatur. Io.

Via vero nihil ē sui ipsius principium. Cum diuina
actio non sit aliud q̄ eius po
tentia.manifestum est et pre
actis q̄ potentia.non dicitur in deo sicut
principium actionis: sed sicut principium
facti. Et quia potentia respectum ad alterꝫ
importat.in ratione principii. est enim po
tentia actiua principium agendi in aliud.
(vt patet per phz in.5.metha.t).manife
ter.cō. 17. stum est q̄ potentia dicitur de deo per re-
spectum ad facta fm rei veritatē nō per re
spectū ad actionē nisi secundū modū intel
ligēdi. prout intellectus noster diuersis cō
ceptionibus vtrūq; considerat.s. diuinam
potentiam t eius actionem. Vnde si alique
actiones deo conueniant que non in aliqđ
factū tranieant.sed maneant in agente re-
spectu earū nō dicet ut deo potentia nisi
secundum modū intelligendi nō secundū
rei veritatē hmōi aūt actiones sunt intelli
gere t velle:potētia igit dei proprie loquen
do non respicit hmōi actiones. sed so
los effectus. Jntellectus igitur t voluntas
in deo nō sunt vt potētie,sz solū vt actōes.

Patet etiā ex p̄dictis q̄ multitudo actio-
num que deo attribuūtur vt intelligere vel-
le producere res:t similia non sunt diuerse
res:cum quelibet harum actionum in deo sit
ipsum eius esse quod est vnū t idē. ¶ Quo-
modo autem multiplicitas significationis
vnius rei vnitati nō p̄iudicet. (ex his q̄ i p̄ cap.32.
libro ostensa sunt in manifestum esse potest).

¶ Q̄ de deo dicatur aliquid relatiue ad
creaturas. xi.

Jautez potē
tia deo cōueniat respectu suo
rum effectuū:potentia aūt rō
nē p̄incipij hēat.(vt dictū ē).
principium autem relatiue ad principiatum
dicitur:manifestum est q̄ aliquid relatiue
pōt dici de deo in respectu suoꝝ effectuum.
2 ¶ Jtem non potest intelligi aliquid relati-
ue dici ad alterum:nisi ecōuerso illud re
latiue diceretur ad ipsum. Sed res alie re
latiue dicuntur ad deū: vtpote secundum
suum esse quod adeo habent. (vt ostensum
est):ab ipso dependentes. Deus igitur ecō
verso relatiue ad creaturas dicetur.
3 ¶ Adhuc si mundo ē relatio quedā. Deus
aūt sicut t cetera agēntia sibi simile agit.di-
citur igitur aliquid relatiue de ipso.
4 ¶ Amp̄.scia ad scitum relatiue dicit:deꝰ
aūt nō solū suip̄sum. sz ēt alioꝝ scientiam hz
igitur aliquid relatiue dict de deo ad alia.
5 ¶ Adhuc mouens dicitur relatiue ad mo
tum t agens ad factum: deus autem est
agens t mouens non motum: (vt ostensum
est):dicuntur igitur de ipso relationes.
6 ¶ Jtem primum est relationez quandā im-
portat:similiter t sūmum:(ostensum est autē cap.13.
in primo) ipsum esse p̄m.ū ens:t sūmū bo- t.40.
nū.pz igr q̄ multa de deo relatiue dicunt.
¶ Q̄ relationes dicte de deo ad creatu-
ras nō sunt realiter in deo. xii.

Hmōi aūt re-
lationes
que sunt ad suos effectus rea
liter in deo esse non possunt.
¶ Nen enim in eo esse pos-
sunt sicut accidētia in subiecto.enim in ipso
nullum fit accidēs:(vt in primo libo ostensum ca.14.
est).nec ēt ipsa essent eē ipsa dei substantia.
Cū.n.relatiua sint q̄ fm eē ad aliud quodā

mō se bñt. (vt pbo dicit in p̄dicamentis). ōz ꝙ dei suba hoc ipz qō est ad aliud dicere: ꝙ aūt hoc ipz ꝙ est ad aliud dr: quedā mō ad ip o dependet. Cū nec eē nec intelligi sine eo posset: oporteret igit ꝙ dei suba ab alio extrinseco eēt dependēs. ⁊ sic nō eēt ꝙ seipsum necesse eē. (vt in p° libro ostensū ē). nō tāt igr hmōi relatōes ſz rē i deo.

cap. 15.

2 ¶ Ad hrē. (ostensum est in primo libro) ꝙ deus o um entiū est mensura: cōpet igit deo ad alia entia. sicut scibile ad sciam nostraz ꝙ eius mensura est: nā er eo ꝙ res est vel nō est. opinio vel oro vera vel falsa est. (ſz pbm in p̄dicamentis). scibile aūt iz ad sciē tiā relative dicat: tñ relatio ſm rē in scibili nō est. ſz in scia tm. (vñ ſm pbm in. 5. metaphisice). scibile dicit relative: nō qz ipz refertur: ſz qz aliqd aliud ad ipsum refert: dicit: igit relationes in deo nō sunt realiter.

cap. 26.

ter. cō. 10.

3 ¶ Adhuc relatōes p̄dicte dicūtur de deo nō solū respectu eoz q̄ sunt in actu. sed etiā respectu eoz q̄ sunt in potētia: qz ⁊ eoz scientiā hz. ⁊ respectu eoz dicit ⁊ primū ens ⁊ sūmū bonū. sed eius ꝙ est actu ad id qō nō est actu: sed potentia. nō sunt relationes reales: alꝰ sequeret ꝙ eēnt infinite relationes actu in eodē. cū numeri infiniti in potentia sint maiores binario qbus oibꝰ ipse est prior. Deus aūt nō aliter refert ad ea q̄ sunt actu q̄z ad ea q̄ sunt potētia: qz nō mutat er hoc ꝙ aliqua p̄ducit. Nō igit refert ad alia p relationē realiter in ipso ēntem.

4 ¶ Amplius cuicūq; aliqd de nouo aduenit necesse est illud mutari. vel p se. vel p accidens. Relationes aūt queda de nouo dicunt de deo. sicut ꝙ deus est dñs vel gubernator: huius rei q̄ de nouo incipit eē. si igit p̄dicaret aliqua relatio realiter in deo ēntes: sequeret ꝙ aliqd deo de nouo adueniret. ⁊ sic ꝙ mutaret vel p se vel p accidēs. (cuius cōtrariū i p° libro ostēsū est).

cap. 13.

¶ Q̄ relatiōes quibus deus ad res alias refertur nō sunt res extra deū ēntes. 13.

On autem pōt dici ꝙ relationes predicte sint ēntes extra deum quāꝫ res aliqua extra deum. ℣ Cū enim deus sit primum entium ⁊ summum bonorum oporteret ad alias etiam relatiōes que sunt aliqua res dei relationes referri: ⁊ si ille sint iterum res aliqua oporteret iteruz tertias relationes aduenire. ⁊ sic in infinitū. nō igr relatōes qbꝰ deꝰ ad res alias refertur sunt res aliqua extra deum ēntes.

2 ¶ Ad hrē dupler est modus quo aliqd denominatiue predicatur. Denominatur enim aliquid ab eo quod extra ipsum est: sicut a loco dicitur aliquid esse alicubi. ⁊ a tempore aliquando. Aliquid vero denominatur ab eo ꝙ inest. sic ab albedine albꝰ. ℣ A relatione vero non inuenitur aliquid denominari quasi extrinse existente. ſz inherente: non enim denominatur aliquis pater nisi a paternitate que ei inest. Non igitur pōt esse ꝙ relationes quibus deus ad creaturas refertur sint res alique extra ipsū. Cū igitur ostensum sit ꝙ non sint in ipso realiter ⁊ tamen dicuntur de deo. Relinquitur ꝙ ei attribuātur secundum solum intelligēdi modum ex eo ꝙ alia referuntur ad ipz. Intellectus enim noster intelligendo aliquid referri ad alterum: eo intelligit relationem illius ad ipsum: quāuis secundum rem quandoq; non referatur. ℣ Et sic etiam patet ꝙ alio modo dicuntur de deo p̄dicte relationes. ⁊ alia que de deo predicātur. Nam oia alia vt sapientia voluntas eius essentiam predicant. Relationes vo predicte minime. sed secundum modū intelligendi tantum: nec tamen intellectus ē falsus. ℣ Et hoc enim ipso ꝙ intellectus noster intelligit relationes diuinorum effectuum terminari in ipsum deū aliqua predicat relative de ipso. sicut ⁊ scibile relative intelligimus ⁊ significamus ex hoc quod scientia refertur ad ipsum.

¶ Q̄ multas relationes dici de deo non derogat simplicitati diuine. 14.

Patet ēt ex his ꝙ diuine simplicitati non derogat si multe relationes de ipso dicuntur quāuis eius essentiam non significent. quia sequuntur intelligendi modum. ℣ Nihil enim prohibet intellectum nostrum intelligere multa. multipliciter referri ad id ꝙ est in se simplex. vt sic ipz simplex sub multiplici relatione consideret. ⁊ quanto aliquid est magis simplex: tanto est

maioris virtutis ⁊ principiū plurium: ac p hoc multiplicius relatū intelligit: sicut punctū plurium est principiū ꝯ linea: ⁊ linea ꝯ superficies. hoc igit q multa relative de deo dicunt eius sūme simplicitati attestat.

¶ Ō omnia que sunt: adeo sunt. is.

cap. 6. hui⁹ lib.

Alia vero ostensuz ē) q deus est aliquibus essendi principiū: oportet viterius oīdere q nihil preter ipsum est nisi ab ipso. Omne.n. qđ alicui cōuenit nō fm q ipsum est per aliquā causam cōuenit ei. sicut albū bōi. ná qđ cām nō bz p̄mū ⁊ imediatū est. vñ necesse est q fit p se ⁊ fz q ipsum. ipossibile aūt aliqđ vnū duobus cōuenire ⁊ vtriqz fm q ipsuz. Qđ.n. de aliquo fm q ipsum dicit. ipsum nō excedit: sicut habere tres angulos duob⁹ rectis equales nō excedit triangulū qđ p̄dicatur eidē cōuertibiliter. Si igit aliqđ duob⁹ cōueniat nō cōuenit vtriqz fm q ipsuz ē. Impossibile est igit aliqđ vnū de duobus p̄dicariziza q de neutro p causam dicatur: sed oz vel vnū ēe alterius causam. sicē ignis est cā caloris corpori mixto: cū tñ vtrūqz calidū dicat: vel oz q aliqđ tertiū sit causa vtriqz: sicut duobus candelis ignis est cā lucēdi. Esiz aūt dē de oi eo qđ est: ipossibile est igit ēe aliquo duo quoz neutrū habeat cāz essendi. sed oz vtrūqz acceptorū ēe p causā vel alterū alteri ēe causam essendi.

Oportet igit q ab illo cui nihil est cā essēdi fit oē illud qđ quocūqz mō ē. (Deū aūt supra ostendim⁹) hmōi ens ēe cui nihil fit cā essendi. ab eo igit est oē qđ quocūqz mō est.

pri. lib. cap. 13.

¶ Si aūt dicat q ens nō est p̄dicatuz vniuocū. nihilominus p̄dicta ꝯclusio segit: nō enim de multis equiuoce dē. sed p analogiam. ⁊ sic oz fieri reductionē in vnum.

Recite obiectionis

2 ¶ Amp̄. qđ alicui conuenit ex sua natura ⁊ nō ex aliqua cā. minoratū in eo ⁊ deficiens ēe nō pōt. Si.n. nature aliqđ essentiale subtrahit vel addit. iā altera natura erit. Sicut ⁊ in numeris accidit in quibus vnitas addita vel subtracta spēm variat. Si aūt natura vel quidditate rei integra manente aliquid minoratū inueniat. iā p̄z qđ illud nō simplr dependet ex illa nā. sed ex aliqua alia cā per cuius remotionē minoratur. Qđ igit alicui minus conuenit quā aliis nō cōuenit ei ex sua nā tm. sed ex alia cā. illud igitur erit cā oium in aliquo genere cui maxime conuenit illius generis predicatio. Vnde ēt qđ marie calidū est videmus ēe causam caloris in oibus calidis: ⁊ qđ marie lucidū est causam oium lucidoz. Deus aūt est marie ens. (vt in primo libro ostensum est). ipse igitur est causa omnium de quibus ens predicatur.

3 ¶ Adhuc secundum ordinē effectuū opz ēe ordinē causaz: eo q effectus cause sue proportionati sunt. vñ oz q sicut effect⁹ proprii reducuntur in cās proprias: ita id qđ cōe est in effectibus proprijs reducat in aliquā causā cōmunē. Sicut supra particulares causae generationis huius vel illius est sol vlis cā generationis. Ēt rex est vniuersalis cā regiminis in regno supra prepositos regni. ⁊ ēt vrbiū singularū. Oibus aūt cōe est ēē. oz igit q supra oēs causas sit aliqua cā cui⁹ sit dare ēē: prima aūt cā de⁹ ē. (vt supra ostensū ē). oz igit oia q sūt a deo ēē.

4 ¶ Itē qđ p essentiā dē est cā oium q̄ p participationē dicunt. sicut ignis est cā omnium igniton inquantū hmōi. deus aūt est ens p essentiā suā: qz est ipsum ēē. oē autez aliud ens est ens p participationē: qz ens qđ sit sui ēē nō pōt ēē nisi vnū. (vt in primo ostensū ē). de⁹ igit ē cā essendi oib⁹ aliis.

5 ¶ Preterea oē qđ est possibile ēē ⁊ non ēē: bz aliquā causam: qz in se consideratuz ad vtrūlibet se bz. ⁊ sic oz ēē aliqđ aliud q ipsum ad vnū determinet. vñ cū in infinitū p̄cedi nō possit. oz q fit aliqđ necessariū qđ sit cā oiuz possibiliū ēē ⁊ nō ēē. necessariū aūt quoddā ē hñs cāz sue necessitatis in q̄ ēt in infinitū procedi nō pōt. ⁊ sic est deuenire ad aliqđ qđ ē p se necesse ēē. hoc au tē ēē nō pōt nisi vnū. (vt in primo libro oñ ⁊ sum ē). ⁊ hoc ē deus. oz igitur oē aliud ab ipso reduci in ipsum sicut in cā essendi.

cap. 13. cap. 43.

6 ¶ Amp̄. deus scēm hoc factiuus est rerum q̄ actu est. (vt supra ostensum est). ipse autem sua actualitate ⁊ perfectiōe omnes rez p̄fectiones cōprehendit. (vt in primo probatū ē). ⁊ sic ē virtualiter omnia. est igitur ipse oiuz factiuus. hoc aūt nō ēēt si aliquid aliud esset natū ēē nisi ab ipso. nihil enim natū ē ēē ab alio ⁊ nō ab alio. qz

cap. 7. hui⁹ lib. cap. 29.

si natum est non ab alio esse: est per seipsum necesse esse: & non potest ab alio esse. Nihil igitur potest esse nisi ideo.

6 ¶ Item imperfecta a perfectis sumunt originem. vt semen ab animali. Deus autem est perfectissimum & summum ens & summum bonum. (vt in primo ostensum est) ipse igitur est omnibus causa essendi precipue cum ostensum sit quod tale nō possit esse nisi vnum. ¶ Hoc autem diuina confirmat auctoritas. Auc.s. scripturā. Dicitur enim in.ps. (Qui fecit celum & terram mare & omnia qui in eis sunt). Et Joan. primo. (Omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil). Et Ro.xi. (Ex quo omnia: per quem omnia: & quo omnia: ipsi gloria in secula). Per hoc autem excludunt Exclu° erro. antiquorum naturalium error qui ponebant corpora quedam non habere causam essendi. ¶ Et etiam quorūdam qui dicunt deum non esse causam substantie celi: sed solum motus.

¶ Q̄ deus ex nihilo ꝓducit res in eē. 16.

Ex hoc autem apparet qō deus in esse res produxit ex nullo preexistente sicut ex materia. ¶ Si.n. est aliquid effectus dei: aut preexistit aliquid illi aut non. Si non habetur propositum scilicet quod deus aliquem effectum producat ex nullo preexistē te. Si autem aliquid illi preexistit: aut est procedere in infinitum. quod non est possibile in causis materialibus. (vt philosophus probat in.2. metha physice). Aut erit mat.cō. 7. deuenire ad aliquod primum quod aliud non presupponit: quod quidem non potest cap.17. esse ipe deus. (ostensum est enim in primo libro). quod ipse non est materia alicuius rei. Nec potest esse aliud a deo cui deus non sit causa essendi. (vt ostensum est). Relinquitur igitur quod deus in productione sui effectus non requirit materiam preiacentem ex qua operetur.

2 ¶ Adhuc vnaquaq; materia per formā superinductam contrahitur ad aliquam speciem. operari ergo ex materia preiacente superinducendo formam quocūq; modo est agentis ad aliquam determinatam speciem. Tale autem agens est agēs particulare: cause enim causatis proportionales sunt. Agēs igitur qō requirit ex necessitate mām preiacentē ex qua operatur est agēs priculare: deus aūt est agens sicut cā vniuersalis essendi: (vt supra ostensum est): igitur ipse in sua actione mām preiacētē nō requirit.

3 ¶ Item quanto aliquis effectus est vlior: tanto habet propriā causam altiorē: quia quāto causa est altior: tanto ad plura virtus eius extenditur. Esse autē est vltimū oī mouerit: sunt enī quedā entiū imobilia. vt ēt phi tradūt vt lapides & hmōi: oz ḡ q; supra cās que nō agit nisi moūdo & transmutando sit illa causa que est primū essendi principium: hoc autem ostendimus esse deum. Deus igitur non agit tantūmodo mouendo & transmutādo. Q̄ aūt quod nō pōt producere res inesse nisi ex mā preiacēte agit solum mouendo & transmutādo: facere enim aliquid ex materia est per motū vel mutationem quandam: non ergo impossibile est producere res inesse sua mā preiacēte: producit igitur deus res in esse sine mā preiacēte.

4 ¶ Preterea quod agit tantum per motum & mutationē nō cōperit vt cause eius quod est ecē nō. n. per motū & mutationem fit ens ex non ente simpliciter: sed ens boc ex non ente boc. Deus aūt est vltimū essendi principium. (vt ostensum est): non igitur sibi cap.16. cōpetit agere tantum per motum aut per bui° lib. mutationem: neq; igitur sibi competit indigere preiacēti materia ad aliqd faciendū.

5 ¶ Amp. vnūqq; agēs sibi sile agit: agit eni sm q; actu est illud: igitur agens ens producere effectum: causando aliquo modo formam materie inherentem: quod est actu per formam sibi inherentē: & non per totam substantiam suam: (vnde philoso- ter.cō. phus in.7. metha.). probat q; res materia 28. les habentes formas in materijs generantur a materialibus agentibus habentibus formas in materia non a formis per se existentibus. Deus autem non est ens actu q; aliquid sibi inherens. sed per totam suam substantiam. (vt supra probatum est). igi- cap.18. tur proprius modus sue actionis est vt pro lib.pce. ducat rem subsistentem totam non solum rem inherentem scilicet formam in materia. Per hunc autem modum agit omne

agẽs qđ mãz in agẽdo nõ regrit. deus igit mãz ꝓiacẽtẽ nõ requirit in sua actione.

6 ¶ Item materia comparatur ad agens sicut recipiens actionem que ab ipso est. Actus enim qui est agentis vt a quo: est patientis vt in quo. Igitur requiritur materia ab aliquo agente vt recipiat actionẽ ipsius: ipsa enim actio agentis in patiente recepta: est actus agentis ⁊ forme. aut aliqua inchoatio forme in ipso. Deus autem non agit actione aliqua quam necesse sit in aliquo patiẽte recipi. quia sua actio est sua substantia. (vt supra probatũ est). nõ igit ad ꝓducẽdũ effectũ requirit mãz ꝓiacẽtẽ.

cap. 9. huius

7 ¶ Preterea omne agens quod in agẽdo requirit materiam preiacentem: habet materiã ꝓportionatam sue actioni. vt qđ quid est in virtute agentis totum fit in potentia materie. alias non posset in actum producere quicquid est in sua virtute actionis ⁊ sic frustra haberet virtutem ad illa. Materia autem non habet talem proportionem ad deũ. Non enim in materia est potentia ad quantitatem quãcũqz. (vt patet per pbm in 3 phisicoꝝ). cum autem divina potentia sit simpler ⁊ infinita. (vt in primo ostensum est). deus igitur nõ requirit mãz ꝓiacentẽ et q̃ de necessitate agat.

3 de cõ. 80. ca. 44.

8 ¶ Adhuc diuersarum rerum diuerse sũt materie. non enim est eadem materia spiritualium ⁊ corporalium nec corperum celestium ⁊ corruptibilium. ¶ Quod quidem et hoc patet quod recipere quod est ꝓprie materie non eiusdem rationis est in predictis. Nam receptio que est in spiritualibus est intelligibilis. sicut intellectus recipit species intelligibiliam non secundũ eẽ materie. Corpora vero supercelestia recipiunt innouationem situs. Non autem vno motionem essendi: sicut corpora inferiora. Non est igitur vna materia que sit in potentia ad esse vniuersale. Ipse autem deus est totius eẽ causa vniuersaliter: ipsi igitur nulla materia proportionaliter respondet. non igitur materiam et necessitate regrit.

9 ¶ Amplius quorãcũqz in rerum natura est aliqua proportio ⁊ aliquis ordo. oportet omnium eorum esse ab alio vel ambo ab aliquo tertio. oportet enim ordinem in vno constitui respondendo ad aliud: alias ordo vel proportio esset a casu quem in primis rerum principiis ponere est impossibile: qz sequeretur magis omnia alia esse a casu. Si igitur sit aliqua materia diuine actioni proportionata. oportet vel qz alterum sit ab altero vel vtrunqz a tertio. Sed cum deus sit primum ens ⁊ prima causa: non potest esse effectus materie nec potest esse ab aliqua tertia causa. Relinquitur igitur si inuenitur aliqua materia proportionata diuine actioni: quod illius ipse sit causa.

10 ¶ Adhuc quod est in entibus primum oportet esse causam eorum que sunt. si enim non essent causata non essent ab ipso ordinata. (vt iam ostensum est). inter actum autem ⁊ potentiam talis est ordo qz licet in vno ⁊ eodem quod quandoqz est potentia quandoqz actu potentia sit prior tempore q̃z actus licet actus sit prior natura: tamen simpliciter loquendo oportet actum potentia priorem esse: quod patet ex hoc qz potentia non reducitur in actum nisi per ens actu. Sed materia est ens in potentia: ergo oportet qz deus qui est actus primus ⁊ purus sit simpliciter ea prior: ⁊ per consequens eã ipsius. Non ergo sue actioni presupponitur materia ex necessitate.

11 ¶ Item materia prima aliquo modo est: quia est ens in potentia. Deus autem est causa omnium que sunt. (vt supra ostẽsum est). deus igitur est causa materie prime cui nulla precessit. diuina igitur actio naturã preexistentem nõ requirit. ¶ Hãc autem veritatem diuine scripture confirmat dicens Beñ. primo. (In principio creauit deus celum ⁊ terram). nihil enim est aliud creare quam absqz materia preiacenti aliquid in esse producere. ¶ Ex hoc autem confutatur error antiquorum philosophorum qui ponebant materie omnino nullam causam esse eo quod actiõibus particularium agentium semper videbant aliquid actionis preiacere. ex quo opinionem sumpserunt omnibus communem qz ex nihilo nihil fit: quod quidem in particularibus agentibus verum est. Ad vniuersalis autem agentis ꝗd est totius esse actiuum cognitionem nondum peruenerant quoniam nihil in sua actione presupponere necesse est.

Aug. s. scriptu. Ercle erro.

¶ Q̃ creatio nõ ē motꝰ neq; mutatio. 17.

Hoc aũt ostenso manifestũ ē qõ dei actio q̃ ē absq; mã priacẽte t creatio vocat non fit motus neq; mutatio proprie loquendo. ℣ Motus enim omnis vel mutatio est actus existentis in potentia secõm qꝺ huiusmodi. In hac aũt actione non preexistit aliqd in potẽtia qꝺ suscipiat actionẽ. (vt id oñsũ ē). igr nõ ē motꝰ neq; mutatio.

2 ¶ Itẽ extrema motus vel mutatiõis eadem sunt in eandẽ ordinẽ. vel qr sunt sub vno gẽre. sicut cõtraria. vt ꝑz in motu augmenti t alteratiõis t sm locũ latiõis: vel quia cõicant in vna potentia mãe vt priuatio t forma in generatiõe t corruptõe. Neutrũ aũt põt dici in creatione. potẽtia enim ibi nõ est nec aliquid eiusdẽ generis qõ ꝓsupponatur creationi. (vt ꝓbatum est). igitur non est ibi: neq; motus: neq; mutatio.

3 ¶ Preterea in omni mutatione vel motu oportet esse aliquid aliter se bñs nunc t prius. hoc.n. ipsum nomẽ mutationis õdit: vbi aũt tota substãa rei in esse producitur nõ põt ee aliqꝺ idem aliter t aliter se bñs: qr illud non esset productum: sed productio nu ꝓsupponit: nõ ē ergo creatio mutatio.

4 ¶ Adhuc oz qꝺ motus vel mutatio duratiõe ꝓcedat id qꝺ fit ꝑ mutationẽ vel motũ. qr factũ ee ē principiũ gentis t terminus motus. vñ oz oẽm mutationẽ ee motũ vt terminũ motus q est successiuus. t ꝓp hoc qꝺ fit nõ est. qr quãdiu durat motus aliqd fit t non est: in ipso aũt termino motus in quo incipit quies: iã nõ fit aliqd. sed factũ est. In creatione autem non potest hoc esse qr si ipsa creatio precederet vt motus vel mutatio oporteret sibi prestitui aliqꝺ subiectum. quod est contra creationis rõnẽ: creatio igitur nõ est motus neq; mutatio.

¶ Q̃ creatio non potest impugnari ꝑ rãtiões supras er nã motꝰ vt mutatiõis. 18.

Ex hoc aũt apparet vanitas ipugnantiũ creationẽ per rõnes sumptas er nã motus vel mutationis. vtpote qꝺ oz creationem vt ceteros motus vel mutatiões esse in aliquo subiecto. t qꝺ oz nõ ee trãsmutari in esse: sicut ignis transmutatur in aerem. ℣ Nõ. n. ē creatio mutatio: qz ipa dependẽtia ee creati ad ꝓncipiũ a quo instituit: sic est de genere relationis: vñ nihil prohibet eaz in creato esse sicut in subiecto: dictũ tñ creatio esse mutatio quedam sm modum intelligendi tantum inquantum scilicet intellectus noster accipit vnam t eãdem rez vt nõ existentem prius. t postea existentez.

2 ¶ Apparet ẽt. si creatio relatio qꝺam est qꝺ res qꝺã est: t neq; increata est: neq; alia creatiõe creata. Cũ. n. effectus creatus realiter dependeat a creatore: oz hmõi relationẽ ee rẽ quãda: ois aũt res adeo inẽ ꝓductionẽ est. Est igit in ee a deo ꝓductionem tñ alia creatione creata. cũ ipsa creatura prima q ꝑ eã creata dicit: qr accidẽtia t forme sicut per se non sunt: ita nec per se creantur. cũz creatio sit productio entis: sed sicut in alio sunt. ita in alijs creatio creantur.

3 ¶ Preterea relatio non refertur ad aliã relationem quia sic esset abire in infinitũz: sed per seipsam refertur quia essentialiter relatio est. Nõ igit alia creatiõe opus ē qꝺ ipsa creatio creat: t sic in infinitũ procedat.

¶ Q̃ creatio est absq; successione. 19.

Apparet autẽ ex predictis qꝺ omnis creatio absq; successione est. ℣ Nãz successio ꝓprie ē motui. creatio aũt neq; ē motus neq; terminus motꝰ sicut generatio: igit nulla ē i ipso successio.

2 ¶ Item in omni motu successiuo est aliquod medium inter eius extrema: quia medium est ad quod continue motum primo venit q̃z ad vltimum. inter esse autem t nõ ee q̃ sunt q̃si extrema creatiõis nõ põt ee aliqꝺ mediũ: igit nõ ē in creatione successio.

3 ¶ Adhuc in omni factione in qua est successio: fieri est ante factum esse: (vt probatur in. 6. phisicorum). Hoc autem in creatione nõ potest accidere. quia fieri quod precederet factum esse creature indigeret aliquo subiecto quod non posset esse ipsa creatura: de cuius creatione loquimur. quia illa non est ante factum esse: nec etiam in facture: non eni moueri est actus mouẽtis: sz motꝰ. Relinquit igit qꝺ fieri haberet pro subiecto aliquam materiam facti preexisten- ter. cõ. 59.

tem: qđ est ꝓtra tōnez creatiōis. ipossibile est igitur in creatione successionem esse.

4 ¶ Amplius: omnem factionem successiuam in tēpore oz esse. prius enī t posterius in motu numerantur tēpore. simul aūt diuiditur motus t tēpus t id super quod trā fit motus: quod quidez in motu locali manifestum est. nam in medietate tēporis regulariter motum pertranfit medium magnitudinis: diuisio autem in formis respondens diuisioni temporis attenditur secundum intensionem t remissionem: vt si aliquis in tanto tempore tantum caleſit: t in minori minus: secundum hoc igitur pōt eē successio in motu vel quacūqz factione q̄ ad fm qđ est motus ē diuisibile: vel ſz quālitatē vt in motu locali t in augmento. vel fm intēsionē t remissionē sicut i alteratione. Hoc aūt fm cōtingit dupl'r. ſ Uno mō q̄ ipsa forma q̄ est terminus motus ē diuisibilis fm intensionē t remissionē: sicut patet cum aliquid mouetur ad albedinem. ſ Alio modo quia talis diuisio contingit in dispositionibus ad talem formaz: sicut fieri ignis successiuum est per alterationem precedentem circa dispositiōes ad formam: ipsum autem esse substāciale creature non est diuisibile modo predicto. quia substātia non suscipit magis t minus: nec in creatione precedunt dispositiones materia non preexistente: nam dispositio er parte materie est. Relinquitur igit q̄ in creatione non potest esse aliqua successio.

5 ¶ Preterea successio in rerum factionibus er defectu materie prouenit: que non sufficienter est a principio ad receptionem forme dispositā: vñ quando mā iam perfecte disposita est ad formam: eam recipit in instanti: t inde est q̄ quia diaphanum semper est in vltima dispositione ad lucē statiz ad presentiā lucidi in actu illuminatur: nec aliquis motus precedit er parte illuminabilis: sed solum motus localis er parte illuminantis per quem fit presens. In creatione aūt nihil ꝓrigitur er parte materie nec aliqđ deest agēti ad agendū qđ postea per motum ei aduenat cum sit imobilis: (vt in primo huius operis ostensum est). Relinquitur igitur q̄ creatio fit in istāti. vñ simul aliqđ dū creat creatū est. sicut simul illuminatur t illuminatū est. ſ Et idē est q̄ scriptura diuina creationē rez indiuisibili factuz pronūciat dicēs. (In principio creauit deus celū t terrā). quod quidē principium Basilius principiū tpis exponit: qđ opz eē idiuisibile. (vt in. 6. phificoꝝ ꝓbat). Aug. 6. super scripta. ter. cō. 20.

¶ Dō nullum corpus potest creare. 14. t vltra.

EX hoc autem apparet euidēter q̄ nullū corpus pōt aliqđ p modū creationis ꝓducere. ſ Nullum ens corpus agit nisi moueat eo q̄ oporteat agēs t patiēs eē simul vel factiōs t factum simul aūt sūt que in eodē loco sunt. (vt habetur in quito phificoꝝ). locū autē nō acquirit corpus nisi p motum: nullum autē corpus mouet nisi in tēpore: quicqđ igitur fit per actionē corporis fit successiue. Creatio autē. (vt ostēsum est). non habet successionem: nihil igitur potest a corpore quocūqz per moduz creationis produci. ter. cō. 22.

2 ¶ Preterea omne agēs q̄ agit inquantum mouet: de necessitate mouet illud in quod agit: factū enī t passum consequitur dispositionē factiōis t agētis. eo q̄ omne agens agit sibi simile. vnde si agēs non in eadē dispōne se habēs agit inquātum per motuz variat: opz q̄ etiā in patiēte t facto queda renouatio dispōnum fiat: quod sine motu eē non pōt: omne aūt corpus nō mouet nisi motū. (vt probatū est). nihil igitur fit a corpis actione nisi p motū vel mutationē facti. Creatio aūt nō est mutatio nec motus: (vt ostēsum est. igitur nullum corpus potest aliquid producere creando.

3 ¶ Item cū agēs t factum oporteat sibi eē simulia nō potest eē productiuū totiꝰ substantie facti qđ nō tota sua substātia agit. (sicut ecē uer ſo ꝓbat phs in. 7. met apb.). q̄ forma sine mā q̄ tota se agit nō pōt esse causa ꝓrima generatiōis fm quā sola forma in actu educitur: nullū aūt corpus tota sua substātia agit: t si totū agat: qr cum oē agēs agat p formā qua actu est: aliud soluz p suam substātiā agere poterit: cuius est tota substātia forma: qđ de nullo corpe pōt dici: cū omne corpꝰ bēat mām in eo q̄ omne corpus est mutabile: ergo nullū corpus potest aliquid ꝓducere fm totem eius substā ter. cō. 23.

tiam: quod est de ratione creationis.

4 ¶ Amplius creare nō est nisi potētie infinite: tanto enim est maioris potentie agens aliquod quanto potentiam magis ab actu distantem in actum reducere potest: vt qō potest ex aqua ignem producere ād quod ex aere: vel vbi oino potentia preexistēs subtrahitur: excreditur omnis determinate substātie proportio: et sic necesse est potētiam agentis que aliqd instituit: nulla potētia preexistēte: excedere oēm proportionē que posset cōsiderari ad potētiam agētis aliqd ex mā facientis: nulla aūt potētia corpis est infinita (vt probatur a pho in. 8. phisicoꝝ). nullū igitur corpus potest aliquid creare quod est ex nihilo aliquid facere.

ter. cō. 80.

5 ¶ Adhuc mouēs et motū faciēs et factus opꝫ simul eē. (vt probatur in. 7. phisicoꝝ). corpus aūt agens nō potest adesse suo effectui nisi p contactū quo tāgentia vltima fiunt simul: vnde impossibile est aliquod corpus agere nisi tāgēdo. Tactus aūt alicui ad alterū ē: et sic vbi nō est aliqd preexistēs preter agēs sicut in creatione accidit: tactū esse non pōt: nullum igitur corpus pōt agere creando. ¶ Patet igitur falsitas positionis quorūdā dicētium substantiā celestium corpoꝝ cām materie elementoruꝫ eē: cum materia cām habere nō possit: nisi id quod creando agit: eo q ipsa est primum motus et mutationis subiectum.

ter. cō. 10.

exclusio cuo.

¶ Oī solius dei est creare. 21.

Ex premissis etiaꝫ vlterius ostēdi pōt q creatio est ppria dei actio: et q eius solius est creare. ¶ Cū enim secundum ordinem agēnium sit ordo actionum: eo q nobilioris agentis nobilior est actio: oportet q prima actio sit primi agētis propria: creatio aūt est prima actio: eo q nullam aliā presupponit: omnes alie presupponunt eam: est igitur creatio propria dei solius actio qui est agens primum.

2 ¶ Item ex hoc ostēsum est q deus creat res: q nihil pōt esse preter ipsum ab eo non creatum hoc autē nulli alii conuenire potest cuꝫ nihil aliud sit vniuersalis causa essendi nisi deus: soli ergo deo cōpetit creatio sicut propria eius actio.

3 ¶ Adhuc effectus suis causis ꝓportionaliter respōdet vt. s. effectus in actu causis actualibus attribuamus: et effectus in potētia causis que sunt in potētia: et similiter effectus ꝑticulares causis particularibus: vniuersalibus ℣o causis vniuersales effectus. (vt docet pho in. 2. phisicoꝝ): eē autē est causatū primū: quod est ratione sue cō munitatis apparet: causa igitur ꝓpria eēndi prima simpliciter est agēs primuꝫ et vniuersale quod deus est: alia ℣o agentia nō sunt causa essendi simpliciter: sed causa eēndi hoc vt boiem vel album: esse autē simpliciter p creationē causatur q nihil ꝑsupponit q: nō potest aliqd preexistere qō sit extra ens simplr: p alias factiones fit hoc ens vel tale: nā et ente preexistēte fit hoc ens vel tale: ergo creatio est ꝓpria dei actio.

ter. c 6. 38.

4 ¶ Amplius quicqd est causatuꝫ sm aliquā naturam nō potest esse prima causa illius nature: sed secūda et instrumētalis: sortes enim q: habꝫ sue humanitatis causam: nō potest eē prima humanitatis causa: q humanitas sua si sit ab aliquo causata: requireretur q eēt simplius causa: cum sit id quod est p humanitatē: et ideo opꝫ q generans vniuocū sit quasi agens instrumētale respectu eius quod est causa primaria totius spēi. Et ide est q opꝫ oēs causas inferiores agētes reduci in causas superiores sicut instrumētales in primarias: sic autē alia substātia ꝑter deū habꝫ ē causatū ab alio. (vt supra probatum est). Impossibile ē igitur q sit cā essendi nisi sicut instrumentalis et agēs in virtute alterius: instrumētū autē nunq̄ adhibetur ad causandum aliquid nisi p vīā motus. est enim ratio instrumēti q sit mouēs motū: creatio aūt nō est motus. (vt ostēsum est). nulla igitur substantia preter deum potest aliqd creare.

5 ¶ Itē instrumētū adhibet ꝓpter cōuenientiam eius cū cāto vt sit medīū inter cām primā et causatū et attingat vtrūq̄: et sic influentia primi quemat ad causatū p instrumentū: vnde opꝫ q sit aliqd recipiēs primi influctiam in eo q ꝑ instrumentū causatur qō est cōtra rationē creatiōis: nā nihil presupponit. Relinquitur igitur q nihil aliud ꝑter deum potest creare: neq̄ sicut principale agens neq̄ sicut instrumentum.

6 ¶ Preterea omne agens instrumentale exequitur actionem principalis agentis per aliquam actionem propriam & connaturalem sibi: sicut calor naturalis generat carnem dissoluendo & dirigendo. & serra operatur ad perfectionem scamni secando. si igitur aliqua creatura sit qui operatur ad creationem sicut instrumentum primi creatis: oportet quod hoc operetur per aliquam actionem debitam & propriam sue nature: effectus autem respondens actioni proprie instrumenti est prior in via generationis quam effectus respondens principali agenti: eo quo prouenit quod primo agēs finis virtutis respondet: prius enim est scamno ligni quam forma scamni: & digestio cibi quam generatio carnis: oportebit igitur aliquid esse effectum per propriam operationem instrumentalis creatis: quod sit prius in via generationis quam esse quod est effectus respondens actioni primi creantis. Hoc autem est impossibile: nam quanto aliquid est communius: tanto est prius in via generatiōis: sicut prius est animal q̄ homo in generatione hominis. (sicut phūs dicit in libro de generatione animaliū). ipossibile ē ergo q̄ aliq̄ creatura creet: sicut principale agēs aut istrumētaliter.

7 ¶ Item q̄ est secundum aliquam naturam tantum: non potest esse simpliciter illius nature causa: esset enim suipsius cā. potest autem esse causa illius nature in hoc: sicut Plato est cā humane nature in Sorte: non autem simpliciter eo q̄ ipse ē creans in humana natura: quod autē est causa alicuius in hoc est attribuens naturaz cōmunē alicui per q̄ specificatur vel indiuiduatur quod nō potest eē per creationem que nihil p̄supponit cui aliqd attribuat per actionē: impossibile ē igit aliquod ens creatū esse causam alterius per creationem.

8 ¶ Amplius cum omne agens agat sm q̄ actu est: oportet modum actionis eē sm modum actus illius rei: vnde calidū quod est magis in actu caloris magis calefacit. Cuiuscunq; igitur actus determinatur ad genus & ad speciem & accidens: eius actum oportet eē determinatum ad effectus similes agenti inquantum huiusmodi est eo quod omne agens agit sibi simile: nihil autē q̄ hoc eē determinatū pōt esse sicē effectui generis vel speciei eiusdem nisi secundum rationez generis vel speciei. Nam secundum quod est hoc aliquid vnūquodq; est ab alio distinctum. Nihil igitur cuius esse finitum est: potest per suam actionem esse causa finalis alterius nisi quantuz ad hoc q̄ habz genus aut speciē: nō autē quātum ad hoc q̄ subsistit ab alijs distinctuz: omne igitur agēs finitū p̄supponit ad suam actionem: hoc vnde causatū suū individualiter subsistit: nō ergo creat: sed solum hoc est agētis cuius esse ē infinitum quod est omnis entis comprehendens similitudinem. (vt supra ostensum est).

9 ¶ Adhuc cum oē quod fit ad hoc fiat vt sit: oportet si aliquid fieri dicatur q̄ prius fuerit q̄ hoc nō fiat p se: sed per accidēs: p se Xo illud quod prius nō fuerit vt si ex albo fiat nigrū. fit quidē nigrū & coloratuz: sz nigrum p se: q̄ sit ex nō nigro: coloratū autem p accidēs. Nā prius coloratum erat. Sic igitur cū fit aliquod ens vt homo vel lapis: homo quidē per se fit: q̄ ex nō homine: ens autē per accidēs: q̄ non ex nō ente simpliciter: sed ex nō ente hoc. (vt phūs dicit in primo phisicorum). Cum ergo aliquid fit omnino fit ex non ente: ens per se fiet: oportet igitur quod ab eo qui est per se causa essendi p̄cedat. Nam effectus proportionaliter reducuntur in causas: hoc autem est primum ens solum quod est causa entis inquantum huiusmodi est: alia vero sunt causa essendi per accidens: & non esse per se. Cuz igitur producere ens ex nō ente p̄existente sit creare: oportet quod solius dei sit creare. ¶ Hinc autem veritatem sacre scripture auctoritas attestatur que deum omnia creasse affirmat. Gene. primo. (In principio creauit deus celum & terram). Damascenus etiam in secundo sententiarum dicit. (Quicunq; vero aiunt angelos creatores esse cuiuscunq; substantie. Hi omnes sunt patris sui diaboli filii: creature enim existentes non sunt creatores). ¶ Per hoc autem destruitur quorundam philosophorum error qui dixerūt deum creasse primam substantiam separatam: & ab ea fuisse creatam secundaz: & sic quodam ordine vsq; ad vltimam.

ter. cō. 76.

Auc. e. scripture.

ca°. 3°.

Excluditur error Auicebre.

EX hoc autem apparet q̃ diuina ℞tus non determinatur ad aliquē vnū effectum. ℣ Si enim solius dei creare est ab ipso immediate: producta esse oꝑ quecūq; a sua causa produci non possunt nisi per modū creationis. Huiusmodi autē sunt omnes substãtie separate: que nō sunt composite ex materia ⁊ forma quas nūc eē supponat: ⁊ similiter omnis materia corporalis. Hec igit diuersa existẽtia p̃dicte ℞tutis imediate effectus sūt. nulla autē ℞tus ꝓducēs imediate plures effectus nō ex materia: est determinata ad vnum effectum. Dico autē imediate: q̃ si per media ꝓduceret posset ꝓuenire diuersitas ex parte mediaꝝ causaꝝ. Dico etiaꝫ nō ex materia: q̃ idē agens ⁊ eadē actione causat diuersos effectus ꝓꝫ materie diuersitatem: sicut calor ignis qui indurat lutuꝫ ⁊ liquefacit ceram. Dei igitur virtus non est determinata ad vnum effectum.

2 ¶ Item omnis ℞tus perfecta ad ea oia se extendit ad que suus p̃ se ⁊ ꝓprius effectus se extẽdere potest: sicut edificatiua ad omnia se extẽdit si ꝑfecta sit que possūt rationem habere domus: ℞tus autē diuina est p̃ se causa essendi: eē est eius proprius effectus. (vt ex supradictis patꝫ). ergo ad omnia illa se extẽdit que rationi entis non repugnãt: si enī in quēdam tãtum effectū ℞tus eius posset nō eē per se causa entis inquãtum huiusmodi: sed huius entis: rationi autē entis repugnat oppositū entis: quod est nō ens. Oia igitur deus potest q̃ in se rationē nō entis nō includunt. hec autem sunt que cōtradictionē ipliceāt. Relinquitur igitur q̃ quodlibet contradictionem non implicat deus potest.

3 ¶ Adhuc oē agens agit inquãtum actū est: ſm igit modū actus vnicuiusq; agẽtis est modus sue ℞tutis in agẽdo: hō enī generat hominē: ⁊ ignis ignē: deus autem est actus ꝑfectus in se omnū perfectiones habẽs. (vt supra ostensum est). Est igit sua ℞tus actiua ꝑfecta ad oia se habẽs q̃cūq; nō repugnant rationi eius quod est esse in actu: hoc autē est solum qđ contradictionē implicat: omnia igit ꝑter hoc deus pōt.

4 ¶ Amplius omni potẽte passiue respōdet potẽtia actiua: potẽtia enī ex ꝓpter actū est sicut materia ꝓpter formā. nō potest aūt ens in potẽtia cōsequi q̃ fit actu nisi per ℞tutem alicuius existẽtis in actu. ociosa esset igitur potẽtia nisi esset ℞tus actiua agentis: que eā in actu reducere posset. cuꝫ tamē nihil sit ociosum in rebus nature: ⁊ per hunc modū videmus q̃ oia que sunt in potẽtia materie generabilū ⁊ corruptibilium possūt reduci in actū per ℞tutem actiuā: que est in corpore celesti: qđ est primum principiū actiuum in natura. Sicut autē corpus celeste est primū agẽs respectu corporū inferioꝝ: ita deus est primum agens respectu totius entis creati: quicqd igitur est in potẽtia entis creati; totū hoc deus p̃ suā ℞tutē actiuā facere pōt: in potentia aūt entis creati est omne quod enti creato nō repugnat sicut in potẽtia nature humane sunt omnia que naturaꝫ humanam nō tollunt: omnia igitur deus potest.

5 ¶ Preterea q̃ effectus alicui non subsit potẽtie alicuius agẽtis pōt ex tribus contingere. ℣ Uno modo p̃ hoc q̃ nō habet cuꝫ agẽte affinitatē vel similitudinē: agẽs enim oē agit sibi simile aliquo mō: vnde ℞tus que est in semine hominis non potest producere brutū vel plantā: bonitatē autem potest qui tamē predicta excedit. ℣ Alio modo ꝓpter excellẽtiam effectus qui transcendit ꝓportionē virtutis actiue: sicut virtus actiua corporalis non potest producere substantiam separatam. ℣ Tertio modo ꝓpter materiam determinatam ad effectum in quē agens agere non potest: sicut carpẽtarius nō potest facere serram quia sua arte non potest agere in ferrum ex quo fit serra. ℣ Nullo autē istoꝝ modorū potest aliquis effectus subtrahi diuine ℞tuti. Neq; enim ꝓpter dissimilitudinem effectus aliquid ei impossibile esse potest: cum omne ens inquantum habꝫ esse sit ei simile (vt supra ostensum est). Nec etiam ꝓpter effectus excellẽtiam cū ostensum sit q̃ deus est supra omnia entia in bonitate ⁊ ꝑfectione. ℣ Nec iterum ꝓpter defectum materie: cū ipse sit causa materie que nō ē possibilis causari nisi p̃ creationē: ipse etiam in

ca. ꝑce. — ca°. 29. p̃i. li. — cap. 15. bui° lib.

agendo nō requirit materiam cū nullo p̄existente rem in esse producat: t sic propter materie defectuz eius actio impediri non potest ab effectus p̄ductione. Restat igitur q̄ diuina virtus non determinetur ad aliquem effectum: sed simpliciter omnia potest: quod est cū esse omnipotentē. ℣ Hoc est ēt q̄ diuina scriptura fide tenendū hoc tradit. Dicit n. Beñ. 17. ex ore dei. (Ego deus omnipotens ambula coram me t esto perfectus). t Job. 42. (Scio quia omnia potest): t Luce. 1. ex ore angeli. (Non erit impossibile apud deum omne verbum). Per hoc aūt euacuatur quorundaz p̄bor error qui posuerunt adeo immediate p̄duci vnū effectum tantum quasi virtus eius ad illius p̄ductionē determinata esset. t q̄ deus nō p̄t aliqd facere: nisi sm q̄ cursus rerū nūc se habet: de quibus dr Job 22. (Quasi nihil possit omnipotens estimabant eos).

Auc. s. scriptu.

exclusio erro.

¶ Q3 deus non agit per necessitatem nature. 23.

EX hoc autem ostēditur q̄ deus agit in creaturis non ex necessitate nature: sed per arbitrium voluntatis. ℣ Omnis enim agentis per necessitatem nature virtus determinatur ad vnum effectum: t inde est q̄ omnia naturalia semper eueniunt eodem modo nisi fit impedimentum: non aūt voluntaria. Diuina virtus aūt nō ordinat ad vnū effectū tātū: (vt supra ostensum est): deus igitur non agit per necessitatez nature: sed per voluntatē. 2 ¶ Adhuc quicquid non implicat contradictionē subest diuine potētie. (vt ostensuz est): multa autem non sunt in rebus creatis: que tamen si essent contradictionez nō implicarent: sicut patet p̄cipue circa numerum t quantitates t distantias stellarum t aliorum coꝛporum in quibus si aliter se haberet ordo rerum: contradictio nō implicaretur. multa igitur si essent diuine potentie que in rerum natura non inueniuntur. Quicunque autem coꝛum que potest facere quedam facit t quedam non facit: agit per electionem voluntatis t non p necessitatem nature: deus igitur non agit per necessitatem nature. sed per voluntatē.

ca. 22. huius li.

3 ¶ Itē vnūquodq3 agēs hoc mō agit sm q̄ similitudo facti est in ipo. oē enim agens agit sibi simile. oē autem quod est in altero est i eo p̄ medū eius in quo ē: cū igit deus sit p essentiam suā: intelligēs: (vt supra probatū est): opꝛ q̄ similitudo effectus sui sit in eo per modum intelligibilē: igit per intellectū agit. intellectus autem non agit aliquē effectū nisi mediāte voluntate cuꝰ obiectuz est bonū intellectū qđ mouet agētē vt finis. de: igit p voluntatē agit si p̄ necitatē nature.

ca. 45. li. pri.

4 ¶ Amplius. (Sz philosophus. 9. metb.). dupler est actio: vna que manet in agente t est perfectio ipsius vt videre. alia que trā sit in exteriora: t est perfectio facti sicut cōburere in igne. Diuina autem actio nō potest esse de genere illarū actionum que nō sunt in agente cuz sua actio sit sua substantia. (vt in primo ostensum est). oz igitur q̄ fit de genere illarum actionum que sunt in agēte t sunt quasi p̄fectio ipsius. huiusmōi aūt nō sunt nisi actiones cognoscētis t appetentis: deus igitur cognoscendo t volendo agit t operatur. non igitur per necessitatem nature: sed per arbitrium voluntatis.

ter. cō. 16.

5 ¶ Adhuc deum agere propter finem ex hoc manifestum esse potest: q̄ vniuersum non est a casu: sed ad aliquod bonum ordinatur. (vt patet per philosophuz in. xi. metha.). primum autem agens propter finem oportet esse agens per intellectum t voluntatem. ea enim que intellectu carent: agūt propter finem sicut in finem ab alio directa. Quod quidem in artificialibus patet: nam sagitte motus est ad determinatum signuz ex directione sagittantis: simile aūt esse oportet in naturalibus. Adhuc enim q̄ aliquid directe in finem debitum ordinetur: requiritur cognitio ipsius finis: t eius quod est ad finem: t debite proportionis inter vtrunq3 q̄ solum intelligentis est. Cuz igitur deus sit primū agēs: nō agit p necessitatē nature: sed per intellectum t voluntatē.

vel. ii. ter. cō. 52.

6 ¶ Preterea quod per se agit prius ē eo quod per aliud agit. omne enim quod est p aliud reducit in id qđ est per se ne in infinitum procedatur. Qui autem sue actionis non est dominus non per se agit: agit enim quasi ab alio actum non quasi per se ipsum agens: oportet igitur primum agēs

hoc modo agere quod sui actus dominus sit: nō est aliquis dominus sui actus: nisi p voluntatem. Oportet igitur deum qui est primum agens per voluntatem agere non per nature necessitatem.

7 ¶ Adhuc primo agenti debetur prima actio sicut et primo mobili primus motus sed aliter actio voluntatis est prior ea actio nature: illud enim aliter prius est quod est perfectius: licet in unoquoque sit tempore posterius: actio autem agentis per voluntatem est perfectior: quod patet de hoc patet q perfectiora sunt ea apud nos que p voluntatem agunt ea que p nature necessitatem: ergo deo q est primum agens debetur actio que est p voluntatem.

8 ¶ Amplius et hoc idem apparet q ubi cōparatur utraque actio: superior est deus q agit per voluntatem ea que agit per naturam et utitur ea quasi instrumento. Nam in homine superior est intellectus qui agit p voluntatem quam anima vegetabilis que agit nature necessitatem: divina autem deus est suprema in omnibus entibus: agit ipse agit in res omnes p voluntatem non p nature necessitatem.

9 ¶ Item voluntas habet pro obiecto bonum sub ratione boni: natura autem non attingit ad communem rationem boni: sed ad hoc bonum quod est sua perfectio: cum igitur omne agens agat secundum q ad bonum intendit. quia finis movet agentem: oportet q agens p voluntatem ad agendo per necessitatem nature competat sicut agens universale ad agens particulare: agens autem particulare se habet ad agens universale sicut ea que posterius et sicut eius instrumentum: ergo oportet q primum agens sit voluntarium: et non per necessitatem nature agens.

Auc. 8. scripta. ¶ Hanc etiam veritatem divina scriptura nos docet. Dicitur enim in ps. (Omnia quecunque voluit dominus fecit). et Ephe. primo. (Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue). Et Hilarius in libro de synodis). Omnibus creaturis substantiam voluntas dei attulit). Et infra. (Talia enim cuncta creata sunt qualia ea deus facere voluit). Per hoc etiam removetur error quorundam philosophorum qui dicebant deum agere per nature necessitatem.

Eccle. erroris

¶ Quod deus per suam sapientiam agit. 23.

Ex hoc autem apparet q deus effectus suos producit sub ratione sue sapientie. ¶ Voluntas enim ad agendum et aliquid apprehensione movetur: bonum enim apprehensum est obiectum voluntatis: deus autem est agens per voluntatem (ut ostensum est). cuius igitur in deo non sit nisi intellectualis apprehensio: nihilque intelligat nisi intelligendo se: quem intelligere est sapientem esse. Relinquitur q omnia deus sub ratione sue sapientie operatur.

2 ¶ Item omne agens agit sibi simile unde oportet q sub hoc aliquid unumquodque agens sub ratione q habet similitudinem sui effectus: sicut ignis calefacit secundum modum sui caloris. Sed in quolibet agente p voluntatem inquantum huiusmodi est similitudo sui effectus sub ratione intellectus apprehensionem: si enim solum sub ratione nature dispositionem ineret similitudo effectus agenti voluntario non ageret nisi unum: quia ratio naturalis unius est una tantum: omne igitur agens voluntarium producit effectum sub ratione sui intellectus: deus autem agit p voluntatem. (ut ostensum est). igitur per sapientiam sui intellectus res in esse producit.

3 ¶ Amplius sub ratione primi in primo metaph. ordinare sapientis est: ordinatio enim alicuius fieri non potest nisi per cognitionem habitudinis: et proportionis ordinatorum adinvicem et aliquid ad unum quod est finis eorum: ordo enim aliquorum adinvicem est propter ordinem eorum ad finem: cognoscere autem habitudines et proportiones aliquorum adinvicem est solius habentis intellectum: iudicare autem de aliquibus p causas altissimas sapientie est: et sic oportet q omnis ordinatio per sapientiam aliquis intelligens fiat: unde et in mechanicis ordinatores edificiorum sapientes illius artificii dicuntur: res autem que sunt adeo producte ordinem adinvicem habent, non casualem: cum sint semper vel ut in pluribus. et sic patet quod deus res in esse produxit eas ordinando: deus igitur per suam sapientiam res in esse produxit.

4 ¶ Adhuc ea que sunt a voluntate: vel sunt agibilia sicut actus virtutum qui sunt perfectiones operantis: vel transeunt in exteriorem materiam que factibilia dicun-

nit:t sic patet q; res create sunt adeo sicut
6°.ethi. facte:facibilium autem ratio est ars. (si-
cap°. 5. cut dicit philosophus). comparatur ergo
omnes res create ad deum sicut artificiata
ad artificem:sed artifex per ordinem sue
sapientie t intellectus artificiata ni eē pro
Auc.9. ducit:ergo t deus omnes creaturas p or-
scriptu. dinem sui intellectus fecit. ¶ Hoc aūt di-
uina auctoritate confirmatur: nam dici-
tur in.ps.(Omnia in sapiētia fecisti). Et
Prouerb.3.(Dominus sapientia fundau-
Erdus ero. it terram). Per hoc autem excluditur
quorundam error qui dicebant omnia ex
simplici diuina voluntate dependere absq;
aliqua ratione.

¶ Qualiter deus omnipotēs dicatur que
dam non posse. 25.

Ex premissis aut
eē
accipi potest q; q̄uis de⁹ sit
omnipotens:aliqua tamē di
citur nō posse. ¶ Ostēsum est
enim supra).in deo eē potētiam actiuam:
q° 7° huj° lib. potētiam vō passiuā in deo nō eē.(vt su-
pra in primo lib.ostensum est).sm autem
vtrāq; potētiam dicimur posse:illa igit de
us nō potest que posse potētie passiue est.
Que autē huiusmodi sunt inuestigandum
est. ¶ Primo quidē igitur potētia actiua
est ad agere.potētia autē passiua ad eē:vn-
de in illis solis est potētia ad eē que mate-
riam habēt cōtrarietati subiectaz: cuz igi
tur in deo potētia passiua nō sit.quicqd ad
suum eē non pertinet:deus nō potest:nō po-
test igitur deus eē corpus:aut aliqd hmōi.
2 ¶ Ādhuc huiusmodi potētie passiue mo
tus actus est:deus igitur cui potētia passi-
ua non cōpetit:mutari nō potest. Potest
autē vlterius ostēdi t concludi q; non po-
test mutari sm singulas mutationū spēs:
vt q; nō potest augeri.vel minui:aut alte-
ri:aut generari aut corrumpi.
3 ¶ Amplius cū deficere quoddā corrūpi
sit:sequitur q; in nullo deficere potest.
4 ¶ Preterea defectus omnis sm priua
tionē aliquā est:priuatiōis aūt subiectū po
tētia materie ē:nullo igit mō pōt deficere.
5 ¶ Ādhuc cū fatigatio sit p defectum vir
tutis:obliuio autē p defectū scientie: patz q;
neq; fatigari:neq; obliuisci potest.
6 ¶ Amplius neq; vinci neq; victōria; pa
tit:hec enī nō sunt nisi eius qō natus ē mo-
ueri:similiter autē neq; penitere pōt neq;
irasci aut tristari cū hec omnia in pfectio-
nem t passionē t defectū sonēt.
7 ¶ Rursus q; potētie actiue obiectum t
effectus est ens factū:nulla aūt potētia ope
rationē habz vbi deficit ratio sui obiecti:si
cut visus nō videt deficiēte visibili in actu
opz q; deus dicatur nō posse quicqd est cō
tra rationē entis inquātū est ens: vel facti
entis inquātum est factū. ¶ Que aūt sint
huiusmodi inquirēdum est. ¶ Primo qui
dem igitur cōtra rationē entis est qō en-
tis rationē tollit:tollitur aūt ratio entis p
suū oppositum:sicut ratio hominis p op-
positum eius vel partiū ipsius:oppositum
autem entis est non ens: hoc igitur deus
non potest vt faciat simul vnum t idem eē
t nō eē quod est contradictoria eē simul.
8 ¶ Ādhuc contradictio in contrarijs t p
uatiue oppositis includitur:sequitur enim
q; si est album t nigrum q; sit album t nō
album:t si est videns t cecum q; sit vidēs
t non videns: vnde eiusdem rationis est q;
deus non possit facere opposita simul in
esse eidem secundum idem.
9 ¶ Amplius ad remotionem cuiuslibet
principij essentialis:sequitur remotio ipsi-
us rei:si igitur deus non potest facere rem
simul eē t non esse:nec etiam potest facere
q; rei defit aliquid suorum principiorum
essentialium ipsa remanente sicut quod ho
mo non habeat animam.
10 ¶ Preterea cum principia quarundaz
scientiaruz vt logice geometrice t arithme-
trice sumātur ex solis principijs formalib⁹
rerum et quibus essentia rei dependet: se-
quitur quod contraria horum principioz
deus facere non possit:sicut q; genus non
sit predicabile de specie: vel quod linee du-
cte a centro ad circumferentiā nō sint equa
les.aut q; triangulus rectilineus non habe
at tres angulos equales duobus rectis.
11 ¶ Hinc etiam patet quod deus non po
test facere quod preteritum non fuerit naz
hoc etiam contradictionem includit:eiusd
dem nāq; necessitatis est aliquid esse dum
est:t aliquid fuisse dum fuit.
12 ¶ Sūt ēt quedā q̄ repugnāt rōni entis.

facti inquātum huiusmodi: que etiam deꝰ facere nō potest: nā omne quod facit deus oportet esse factū. Et hoc autē patz qꝛ deus nō potest facere deum: nam de ratione entis facti est quod eē suum et alia cā dependeat: quod est cōtra rationē eius quod dicitur deus: (vt ex superioribus patz).

13 ¶ Eadē ēt ratiōe nō potest deus facē aliquid equale sibi. nam id cuius esse ab alio nō dependet prius est in eēndo ⁊ in ceteris dignitatibus ipso quod ab alio dependet: qđ ad rationem entis facti pertinet.

14 ¶ Similiter etiā deus facere nō potest quod aliqd cōseruet in eē sine ipso: naz cōseruatio eē vnīuscuiusqz dependet a cā sua: vnde opz quod remota causa removeatur ⁊ effectus: si igitur res aliq̄ posset eē q̄ adeo nō cōseruaret in eē: nō eēt effectus eius.

15 ¶ Rursus qꝛ ipse est p voluntatē agens illa nō potest facere que non potest velle.

¶ Que autē velle nō possit cōsiderari potest si accipiamus qualiter in diuina volūtate necessitas eē possit. naz quod necesse è eē: impossibile est nō eē: ⁊ qđ impossibile è esse necesse est nō eē: patz autē ex hoc qꝛ non potest deus facere se non eē: vel nō eē bonum aut beatū: qꝛ de necessitate vult se eē bonum eē ⁊ beatū. (vt in primo oñsuz è).

16 ¶ Item (ostensum est supra) quod deus non potest velle aliquod malum: vnde patet quod deus peccare non potest.

17 ¶ Similiter. (ostēsum est supra) quod dei volūtas nō potest eē mutabilis: sic igitur nō potest facere id quod est a se volitū nō impleri. ¶ Sciēdum tamē quod hoc alio modo dicitur nō posse a premissis: nā premissa deus simpliciter nec velle nec facere p̄hibuiusmodi autē quidē deus facere vel velle pōt: si eius volūtas vel potēcia absolute cōsideretur: nō autē si consideret presuppositā volūtate de oppositoꝛ. Sic autē deus agit p voluntatē. sic ⁊ p intellectū ⁊ sciētiam. (vt ostēsum est). pari igitur ratione nō potest facere que se facturum nō p̄sciuit: aut dimittere q̄ se facturū p̄sciuit: qꝛ nō pōt facere q̄ facere nō vult aut dimittere que vult. ¶ Eodē modo cōcedit ⁊ negatur vtrūqz. scilicet vt predicta nō posse dicatur: nō quidē absolute: sed sub conditione vel suppositione.

¶ Qꝛ diuinus intellectus nō coartatur ad determinatos effectus. 26.

Quoniam autem ostēsum est qꝛ diuina potentia ad determinatos effectus non limitatur: ac p̄ hoc quod de necessitate nature nō agit: sed per intellectū ⁊ volūtatē ne cui forte videat qꝛ eius intellectus vel sciētia ad determinatos effectus solūmodo posset extendi. ⁊ sic agat ex necessitate sciētie: q̄uis nō ex necessitate nature. ¶ Restat ostēdere qꝛ eiꝰ scientia vel intellectus nulli effectuum limitibus coartatur. ¶ Ostēsuz est enī supra, qꝛ deus omnia alia que adeo p̄cedere possūt cōprehēdit suam eēntiā intelligēdo in quo omnia huiusmodi eē necesse rium est p̄ aliqualem similitudinē: sicut effectus virtute sunt in causa: si igitur potēcia diuina ad determinatos effectus nō coartātur. (vt supra ostēsum est). necessarium est ⁊ de eius intellectu similem sciētiam p̄hiberi. Conclu. cap. 55. precedi.

2 ¶ Adhuc diuine essentie infinitatem: (supra ostēdimus). infinitum autē quāliber additione finitoꝝ facta adequari non potest quin in infinitū excedat quāliber finita: fi etiā numero finita existāt: nihil autē aliud p̄ter deū ꝓstat eē fm eēntiā infinitū cū oia alia fz eēntie rationē sub determinatis generibus ⁊ spēbus cōcludantur: quomodocunqz igitur diuini effectus: ⁊ quantūcūqz comprehendantur: semper in diuina essentia est vt eos excedat. Et ita plurium ratio esse posset: diuinus igitur intellect⁹ qui perfecte diuinam essentiam cognoscit. (vt supra ostēsuz est): omnē infinitatē effectuum transcēdit: nō igitur ex necessitate ad hos vel ad illos effectus coartatur.

3 ¶ Item (supra ostēsum est). qꝛ diuinus intellectus infinitoꝝ est cognitor: deus autē ca. 34. ca. 71. pri. lib.

per sui intellectus sciam res producit in ee: causalitas igitur diuini intellectus ad finitos effectus non coartatur.

4 ¶Amp. si diuini intellectus causalitas ad effectus aliqs quasi de necessitate agẽs coartaret. hoc eet respectu illoz q ab eo ꝓducunt in ee. hoc aũt ee nõ põt. (cũ supra ostensum sit. ꝙ deus intelligit eet q nec fuit nec erunt nec fuerunt. nõ igitur deus agit ex necessitate sui intellectus vel scientie.

5 ¶Pre. diuina scia cõparat ad res ab ipso ꝓductas. sicut scia artificis ad res artificiatas. quelibet aũt ars se extendit ad oia q põt contineri sub genere subiecto illius artis. sicut ars edificatoria ad oẽs domos: genus aũt subiectũ diuine artis est ens cũ ipse p suũ intellectũ sit vte principiũ entis. (vt supra ostensum est). igit intellectus diuinus ad oia q̃bus entis rõ nõ repugnat suam causalitatẽ extẽdit: huius vero oia quã tũ est de se nata sunt sub ente contineri. nõ igit diuinus intellectus ad aliquos determinatos effectus coartat. ¶Hinc est qõd in ꝓo. dicit. (Magnus dñs et magna virtus eius et sapiẽtie eius nõ est numerus). ¶Per hoc aũt excludit quoꝝdã phoꝝ positio dicentiũ ꝙ ex hoc ꝙ deus seipsum intelligit fluit ab ipso de necessitate talis rex dispositio quasi nõ suo arbitrio limitet singula et vniuersa disponat. sicut fides catholica ꝓfitet. ¶Sciendũ tãtũ ꝙ quãuis diuinus intellectus ad certos effectus nõ coarteur. ipse tamen sibi statuit determinatos effectus quos per suam sapientiam ordinate producat. sicut Sap. xi. dicit. (Omia in numero põdere et mensura dispoluisti dñe). ¶Q̃ diuina voluntas ad determinatos effectus non coartatur. 17.

scriptura. Exclusio. et fuit auicene opi.

EX his etiã ostendi potest ꝙ nec eius voluntas per quã agit ad determiatos effectus necessitatẽ hz. ¶Volũtas enim. suo obiecto ꝓportionata ẽt oz. obiectũ aũt voluntatis est bonũ intellectũ. (vt ꝑz ex supradictis). voluntas igit ad quelibz se nata est extendere q̃ ei intellectus sub boni ratione ꝓponere põt. Si igit diuinus intellectus ad certos effectus nõ coartatur. (vt ostũsũ ẽ). Relinq̃t ꝙ nec diuina volũtas determiatos effectꝰ de necessitate ꝓducit.

2 ¶Preterea nihil agens per voluntatem producit aliquid non volendo. (ostensũ est autem supra). quod deus erga alia a se nihil vult ex necessitate absoluta: non igit ex necessitate diuine voluntatis aliqui effectꝰ procedunt. sed ex eius libera dispositione.

¶Qualiter in rerum productione debitus iustitie inueniatur. 28.

STẽdere aũt ex ꝓdictis oportet quod deus non necessitate operatus est in rex creatione quasi ex debito iustitie res in esse produxerit. ¶Justitia. n. (scom põm in. 5. ethicoꝝ). ad alterum est cui debitum reddit. nihil autem vniuersali rerum productioni presupponitur cui aliquid debeatur. ipse igitur vniuersalis rerum ꝓductio ex debito iustitie ꝓuenire non potuit. cap. 3.

2 ¶Item cũ iustitie actus sit reddere vnicuiq̃ quod suum est. actum iustitie precedit actus quo aliquid alicuius suum efficitur. sicut in rebus humanis patet. aliqs. n. laborando meretur suum effici quod retribuitor per actum iustitie sibi reddit. ille igit actus quo primo aliquid suuz alicuius efficitur non potest esse actus iustitie: sed per creationẽ res creata ꝑ icipit aliqd suũ dñe: nõ igit creatio ex debito iustitie ꝓcedit.

3 ¶Preterea nullus debet aliquid alteri nisi per hoc ꝙ aliqualiter dependet ab ipso vel aliquid accipit ab eo vel ab altero rõne cuius alteri debet: sic enim filius est debitor patri. q̃ accipit ee ab eo. Dominus ministro. q̃ ab eo accipit famulatum quo indiget. Omnis homo proximo propter deũ a quo bona cuncta suscepimus. Sed deus a nullo dependet nec indiget aliquo quod ab altero suscipiat. (vt ex supradictis manifeste apparet). deus igitur non producit res in esse ex aliquo iustitie debito.

4 ¶Amplius in quolibet genere: quod propter se est: est prius eo quod est propter aliud. illud igitur quod est primum simpliciter inter omnes causas est causa propter seipsum tantum. quod autem agit ex debito iustitie non agit propter seipsum tantuz: agit enim propter illud cui debet. Deus igitur cum sit prima causa et primum agens:

res in eē produxit non ex debito iusticie.

Auc.s. iscriptu. ¶ Hinc é qđ Ro.xi.vf.(Quis prior dedit illi t retribuetur ei:qm̃ ex ipso t p ipsū t in ipso sunt oīa).t Job. 41. (Quis antededit mihi vt reddā ei . Omnia q̃ sub celo sunt mea sunt). ¶ Per hoc aūt excluditur

Eccius° erro. quorūdā error ꝓbare nitentium q̃ deus nō pōt facere nisi quod facit.quia non pōt facere nisi quod dz:non.n. ex debito iusticie res operatur. (vt ostensuz est).

4 ¶ Licet aūt vniuersalē rerum productionē nihil creatum ꝑcedat cui aliquid debituz eē possit:ꝑcedit tamē aliquod increatum quod é creationis principium. ¶ Qđ quidē dupl̃r considerari pōt. ¶ Ipsa.n. diuina bonitas ꝑcedit vt finis t primuz motiuum ad creandum.(ſm Augu.).qui dicit.quia deus bonus é summus. Scia aūt eius t voluntas ꝑcedunt:sicut ea quib° res in eē producunt. Si igit ipsam diuinā bonitatē absolute cōsideremus.nullū debitū in creatōe rerū inuenimus. ¶ Dicit.n.vno mō aliqd alicui debitū ex ordine alteri° ad ipsum qđ supra in ipsum dz referre qđ ab ipso accepit.sicut debitū é bñfactori qđ ei de bñficijs gratie aganf.inquātū ille q̃ accepit bñficiū hoc ei dz.hic tñ modus debiti in rez creatōe locū nō hz:cū nō sit aliqd ꝑexistēs cui posset cōpetere aliqd deo debere nec aliqđ ei° bñficiū ꝑexistat. ¶ Alio mō dicit aliqd alicui debitū scōm se. hoc enim é ex necessitate alicui debitū quod ad eius ꝑfectionē requiritur.sicut homini debitū é hre manus vel virtutē.quia sine his perfectus eē nō posset. Diuina autem bonitas nullo exteriori indiget ad sui perfectionē: non est igitur per modum necessitatis ei debita creaturarum productio.

5 ¶ Adhuc deus voluntate sua res in esse produxit . (vt supra ostensum est). Non est autem necessarium si deus suam bonitatem vult eē q̃ velit alia a se produci: buius.n. ꝯditionalis aūcedēs est necessariuz : nō aūt ꝯns.(ostensuz est.n.i.i li.). q̃ deus

cap.8i. ex necessitate vult suam bonitatē eē:nō aūt ex necessitate vult alia.igit nō ex necessitate debet diuine bonitati creaturaꝝ ꝓductio.

6 ¶ Amplius ostensum est q̃ deus produxit res in esse nō ex necessitate nature:neq; ex necessitate scientie . neq; ex necessitate voluntatis.neq; iusticie.nullo igit mō necessitatis diuine bonitati est debitū:q̃ res in esse producantur. ¶ Potest tñ dici esse sibi debitū ꝑ modum cuiusdam concedentie. ¶ Justicia aūt proprie dicta debitū necessitatis requirit . qđ.n. ex iusticia alicui redditur.ex necessitate iuris ei debetur: sicut igitur creaturaꝝ productio nō pōt dici fuisse ex debito iusticie qua deus creatio sit debitor.ita nec ex tali ḋbito iusticie quo sue bonitati sit debitor si iusticia ꝓprie accipiatur:large tñ iusticia accepta pōt dici in creatione rerum iusticia inquantum diuinam cōcedet bonitatez. ¶ Si vero diuinam dispositionem cōsideremus qūo deus disposuit suo intellectu t voluntate res in eē producere: sic rerum ꝓductio ex necessitate diuine dispositionis procedit: non enim pōt eē q̃ deus aliquid se facturꝝ dispouerit qđ postmodū ipse nō faciat:alias eius dispositio vel eēt mutabilis vel infirma.eius igitur dispositioni ex necessitate debetur q̃ impleatur: sed tñ hoc debitum nō sufficit ad rōnez iusticie proprie dicte in rerum creatione in qua considerari nō pōt nisi actio dei creantis.etiaṁ aūt ad ipsū nō est iusticia ꝓprie dicta.(vt pz per pēm cap.j. in.5.etbicoꝝ).nō igit ꝓprie dici pōt q̃ deus ex debito iusticie res in esse produxit ex ratione . quia per scientiam t voluntatem se disposuit productuꝝ.

¶ Qđ in productione alicuius creature ex comparatione posterioris ad priorem pōt debitum iusticie inueniri. 19.

Si autem alicuius creature productio consideretur poterit ibi debitum iusticie inueniri ex comparatiōe posterioris creature ad priorem. Dico autem priorem non solum tempore sed nā. Sic igitur in ꝓnijs diuinis effectib° ꝓducēdis debitū nō inuenitur. In posteriorum vero productione inuenitur debitum ordine tñ diuersorum.nam si illa que sunt priora naturaliter, sint etiam priora in eē posteriora ex prioribus debitum trahunt: debitū.n.est vt posita causis habeant actiōes per quas producunt effectus. Si vero q̃ sunt priora naturaliter sunt posteriora in eē:tūc ecōuerso: prio

ra debitū trahūt a posterioribus. sicut nię dicinā debitum est precedere ad hoc q̄ sanitas cōsequatur. Vtrobiq; aūt hoc cōsistit q̄ debitū siue necessitas sumit ab eo qđ est prius nā circa id quod est nā posterius necessitas autem q̄ est a posteriori in eē licet sit prius natura nō est absoluta necessitas. sed conditionalis. vt si hoc debet fieri necesse est hoc prius eē. ¶ Sexq; igit hanc necessitatē in creatura ex ꝓductōe debitum inuenit tripliciter. ¶ Primo mō vt sumatur cōditionatū debitū a tota rex vniuersitate ad quālibet eius partē q̄ ad pfectionē regrit vniuersū. sī. n. tale vniuersū fieri deꝰ voluit: t debitū fuit vt solē t aquā faceret t hmōi sine ḡbus vniuersū eē nō pōt. ¶ Secundo vt sumat cōditiōis debitum ex vna creatura ad aliā: vt si animalia t plantas deꝰ eē voluit: debitū fuit vt celestia corpora facerent hic et qbꝰ cōseruant. t si hoiem eē voluit oportuit facere plātas t animalia t alia hmōi ḡbus bō indiget ad eē pfectū: quāuis hec t illa deus ex mera fecerit voluntate. ¶ Tertio vt in vnāq; creatura sumatur cōditionale debitū ex suis partibus t proprietatibus t accidentibus ex ḡbus dependet creaturā q̄ta ad eē vel q̄tū ad aliquā sui pfectionē. sicut supposito q̄ deus boiez facere vellet. debitū est hac suppositōe fuit. vt aiam t corpus in eo cōiungeret. t sensus t alia hmōi adiumēta tā intrinseca q̄ extrinseca ei pberet. in ḡbus oībus si recte attendit. deus creature debitor nō dr. sed sue dispositōi ipīcde. ¶ Inuenit aūt t aliꝰ necessitatis modus in rex nā ex q̄ aliquid dr necessariū absolute. q̄ gdē necessitas dependet ex cāis ponib⁹ in eē sicut ex principijs essentialib⁹ t ex cāis efficientib⁹ siue manentibus. sexq; iste modꝰ necessitatis in prima rex creature locū hīc nō pōt q̄tū ad cās efficientes. Sol. n. solus deꝰ cā efficiēs fuit: cuius est solius creare. (vt supra ostensū est). Ipse aūt nō ex necessitate nāe. sz voluntate operatur creādo. (vt supra ostensū est). ea vō q̄ voluntate frūt necessitatē hīc nō pōt: nisi ex sola finis suppōne fm quā debitū est fini vt ea sint ḡ q̄ ꝓueniūt ad finē. sz q̄tū ad cās formales vt māles nihil phibz ēt in prima rex creatione necessitatē absolutā inueniri. ex hoc. n. q̄ alq̄ corpora ex elemētis fuerūt composita: necessariuz fuit ea calida aut frigida esse: t ex hoc q̄ aliqua superficies producta est triangularis figure: necessarium fuit q̄ tres angulos equales duobus rectis haberet: hec aūt necessitas est fm ordinē effectus ad causam creatam materialē vel formalem. Vnde secundū hanc deus debitor dici nō potest: sed magis in creaturā debitū necessitatis cadit. In rerum aūt propagatione vbi tā creatura efficiēs inuenitur potest eē necessitas absoluta a cā efficiēte creata: sic ex motu solis inferiora corpora necessario innouantur. ¶ Sic igitur ex predictis debiti rōnibus iustitia naturalis in rebus inuenitur. t q̄tum ad rerum creationē. t q̄tū ad earum propagationē. t ideo deus dicit iuste t rōnabiliter omnia condidisse t gubernare. ¶ Sic igitur per predicta excluditur duplex error eorum. s. qui diuinā potētiaz limitantes dicebant deū non posse facere nisi q̄ facit q: sic facere debet. ¶ Et eorum qui dicunt q̄ omnia sequuntur simplicem voluntatez absq; aliqua alia rationē vel querenda in rebus vel assignanda. Exclusio errorum.

¶ Qualiter in rebus creatis esse potest necessitas absoluta. 30.

Licet autē omnia ex dei volūtate dependeāt: sicut ex prima cā q̄ in operando necessitatē nō hz: nisi ex sua ꝓpria ut positione: nō tñ ꝓpter hoc absoluta necessitas a rebus excluditur vt sit necesse tñ nos fateri omnia contingentia esse. q̄ posset alicui videri ex hoc q̄ a causa sua nō de necessitate sua absoluta fluxerunt cum soleant in rebus esse contingentes effectus qui ex causa sua non de necessitate procedunt. ¶ Sunt enim quedā in rebus creatis que simpliciter t absolute necesse est eē: illa enim res simpliciter t absolute necesse est esse in quibus non est possibilitas ad nō esse: quedam autem res sic sunt ad deo in esse producte vt in earum natura sit potentia ad non esse: quod quidem contingit ex hoc q̄ materia in eis est in potentia ad aliaz formam: ille igitur res in quibus nō est materia: vel si ē nō est possibilis ad aliā formam non habent potentiam ad nō eē: eas igit simpliciter t absolute necē est eē.

Instan
na
Solu⁹

¶ Si aũt dicatur q̃ ea que sunt ex nihilo
cũ sint de se in nihilũ tendunt: & sic oibus
creaturis iest potẽtia ad nõ ee. ¶ Manife
stũ ẽ hoc nõ seq. dicunt. n. res create adeo
eo modo i nihilũ tẽdere: quo sunt ex nihilo:
qõ quidẽ nõ ẽ nisi fm potẽtiam agẽtis: sic
igit & rebus creatis nõ inest potẽtia ad nõ
ee sed creatori inest potentia vt eis det esse
vel eis desinat esse influere cum non ex ne
cessitate nature agat ad rerũ productionẽ
sed ex voluntate: (vt ostensum est).

2 ¶ Jtẽ ex quo res create ex diuina volũta
te in ee ꝓcedũt: oz eas tales ee quales deꝰ
eas ee voluit. q̃ hoc aũt dicit deu ꝓduxisse
res p volũtatẽ non p nẽcitatẽ: non tollitur
quin voluerit aliquas res ee q̃ de necessita
te sint: & aliquas que sint eontingenter ad
hoc q̃ fit in rebus diuersitas ordinata: ni
hil igitur probibet res quasdam diuina vo
luntate productas necessarias esse.

3 ¶ Adhuc: ad diuinã pfectionez ptinet q̃
rebus creatis suaz filitudinẽ indiderit: nisi
cũ eis ad illa q̃ repugnãt ei quod est ee crea
turaz: agẽtis. n. pfecti est ꝓducere sibi simile
cũ eis possibile est: ee aũt necesse simpliciter
non regnat ad rõnẽ ee creati. nihil. n. ꝓbi-
bet aliqd ee nẽce quod tñ sue nẽcitatis cáz
bz: sicut cõclusiones demonstrationũ: nihil
igitur probibet quasdam res sic ee produ-
ctas a deo: vt tamẽ eas esse sit necesse sim-
pliciter: imo hoc diuine pfectioni attestat.

4 ¶ Ampl. cũ eis aliqd magis distat ab eo
qõ q̃ seipm ẽ eius. s. deo: tãto magis ꝓpin
quũ est ad nõ ee: quanto igit aliqd est ꝓpin
quius deo: tãto magis recedit a nõ ee: que
aũt iã sunt ꝓpinq̃ sunt ad non ee: illa igit q̃
sunt deo ꝓpinquissima & per hoc a non ee
remotissima talia esse: oz ad hoc q̃ fit ordo
rerũ cõpletus vt in eis nõ sit potẽtia ad nõ
esse talia aũt ẽ sunt necessaria absolute: sic
igit aliqua create de necessitate habẽt ee.

Polera
declara
tio

¶ Sciendum est itaq̃ q̃ si rerum creata
rum vniuersitas consideretur prout sunt a
primo principio inueniuntur dependere ex
voluntate non ex necessitate principij. nisi
necessitate suppositionis vt dictũ est. ¶ Si
vero comparẽtur ad principia proxima in-
ueniuntur necessitatem habere solutam: ni
hil enim probibet aliqua principia non ex
necessitate produci: quibus tamẽ positis de
necessitate: segtur talis effectus. sicut mota
aialis buius necessitatem absolutam bz ꝓ
pter hoc q̃ iam ex contrarijs est cõpositũ:
quãuis ipsum ex contrarijs cõpositũ nõ fuis
set necessarium absolute. ¶ Similiter au-
tem q̃ tales rerum nature adeo ꝓducẽ
tur voluntarium fuit: q̃ autem eis sic statu
tis aliqd ꝓueniat vel eristat: absolutam ne
cessitatem bz. Diuersimode aũt ex diuer-
sis cautis necessitas in rebus creatis est.
Nam q̃ sine suis essentialibus ꝓncipijs q̃
sunt ma & forma res ee nõ põt qõ ex rõne
principiorum essentialium rei competit ab
solutam necessitatem in oibus necesse est
bre. ¶ Ex dis autem principijs fm q̃ sũt
essendi principia triplicitur sumitur necessi
tas absoluta in rebus. ¶ Uno quidem mõ
p ordinem ad ee eius cuius sunt. & q̃ mate
ria fm id qõ est: est eius in potentia: qõ aũt
põt ee: põt etiam & nõ ee: ex ordine mate-
rie necessario res alique corruptibiles eri-
stunt: sicut aial qõ ex contrarijs composi-
tum est: q̃ eius mã contrariorum est suscep
tiua. Forma aũt fm id quod est: actus est
& p eam res actu eristunt. vnde ex ipsa ꝓue
nit necessitas ad ee in quibusdam. Quod
contingit vel q̃ res ille sunt forme non in
materia. & sic non est in eis potentia ad nõ
ee. sed p suam formam semp sunt in virtu
te essendi. sicut est in substantijs separatis.
Vel q̃ forme rerum sua pfectõe adequãt
totã potentiã materie. vt sic nõ remaneat
potentia ad aliã formã nec p ons ad nõ ee
sicut est in corporibus celestibus. In quibus
vero forma nõ cõplet totã materie potenti
am. remanet adhuc mã in potentia ad aliã
formã: & iõ nõ est in eis necessitas essendi: sz
virtus essendi consegtur in eis victoriã for-
me sup mãm. (vt pz in elementis & elemẽta
tis). forma. n. elementi nõ attingit mãm sz
totũ eiꝰ posse. nõ. n. fit susceptiua forma ele
menti vnius nisi p hoc q̃ subijcit alteri par
ti contrarij. forma vero mixti attingit ma
teriã fm q̃ disponit p determinatã moddã
mixtionis. idẽ aũt subiectũ oz ee contrario
rũ & mediox oium que sunt ex cõmixtione
extremox. vnde manifestũ est q̃ oia q̃ vel
contrarium habent vel ex contrarijs sunt:
corruptibilia sunt: q̃ aũt hmõi nõ sunt sem-
piterna sunt: nisi per accidens corrumpant:

primus
modus
q̃ sumi
tur ne-
cessitas
absolu-
ta in re-
bus

ficut forme que nō subsistunt: sed eē eaz est per hoc q̄ misunt materie. ¶ Alio mō est principio essentialibus est in rebus absoluta necessitas per ordinem ad partes materie vel forme si cōtingit hmōi principia in aliqb⁹ nō simplicia eē. qz. n. mā propria hominis est corpus cōmixtū t cōplexionatuz t organizatū. necessariū est absolute hoiez quodlibet elementoz t humoruz t organoz principaliū in se hre. Similiter si hō est aial rōnale t mortale: t hec est ná vl forma hois. necessariū est ipsum t aial rōnale eē. ¶ Tertio vero est in rebus necessitas absoluta per ordinē principioz essentialium ad proprietates cōsequentes mam t formā: sicut necesse est serrā. qz ex ferro est durā eē t hominē discipline receptibilē eē. ¶ Necessitas vero agentis cōsideraf. t quātū ad ipz agere: t cātū ad effectū cōsequētē. ¶ Prima aūt necessitatis cōsideratio similis est necessitati accidentis quā hz ex principijs formalibus: sicut. n. alia accidentia ex necessitate principioz essentialiū procedunt ita t actio ex necessitate forme per quā agēs est actu: sic. n. agit vt actu est. ¶ Differēter tn hoc accidit in actione q̄ in ipso agente manet. sicut intelligere t velle. t in actione que in aliud transit. sicut calefacere. ¶ Nā in primo genere actionis sequit ex forma per quā agēs fit in actu necessitas actiōis ipsius: qz ad ejus eē nihil extrinsecū requiritur in qō actiō terminef. Cū enim sensus fuerit factus in actu per spēm sensibilē necesse est ipsum sentire. t similiter cū intellect⁹ est in actu p spēm intelligibilē. ¶ In secō aūt genere actionis sequit ex forma necessitas actionis inquantū ad virtutē agendi. si enim ignis est calidus: necessariū est ipz habere virtutē calefaciendi. tamē nō necesse est ipsum calefacere eo q̄ ab extrinseco impediri pōt nec ad propositū differt virū agens sit vnus tn ad actiones sufficiens p suam formam: vel oporteat multos agentes ad vnā actionem agendam congregari. sicut multi hoies ad trahendam nauim. naz oēs sunt vt vnus agens qui fit actu p adunationem eorum ad actionem vnā. Necessitas autem que est a causa agente vel mouente in effectu vel moto. nō tantum dependet a causa agente. sed etiam a conditione ipsius moti t recipientis actionem agentis cui vel nullo modo inest potentia ad recipiendum talis actionis effectum: sicut lane vt ex ea fiat prora: vel est potentia impedita per contraria agentia vel p cōtrarias dispositiones inherentes mobili aut formae motoꝝ impedimento qui fit virtus agentis in agendo. sicut ferrum non liquefit a debili calido. Oportet igitur ad hoc q̄ sequatur effectus: q̄ in passo sit potentia ad recipiendum. t in agente sit victoria supra passum vt possit ipsum transmutare ad contrariaz dispositionem. Et si quidem effectus consequens in passum ex victoria agentis supra ipsum fuerit contraria naturali dispositioni patientis erit necessitas violentie: sicut cum lapis proiicitur sursum. Si vero non fuerit contraria naturali dispositioni ipsius subiecti non erit necessitas violētie: sed ordinis naturalis. sicut est in motu celi qui est a primo agente extrinseco: nō tamē est contra naturalem dispositionem mobilis. t ideo non est motus violentus: sed naturalis. Similiter est in alteratione corporum inferioruz a corporibus celestibus. nā naturalis inclinatio est in corporibus inferioribus ad recipiendam impressionez corporum superiorum. sic etiam est in generatione elementoꝝ. naz forma inducenda per generationem non est contraria prime materie que est generationis subiectum: licet sit contraria forme abijciēde. non enim materia sub forma contraria existens est generationis subiectum. ¶ Ex predictis igit patet q̄ necessitas que ex causa agente in quibusdam dependet ex dispositione agentis tantum. in quibusdam vero ex dispositione agentis t patientis. Si igitur talis dispositio sm quā de necessitate sequit effectus fuerit necessaria t absoluta in agente t patiente: erit necessitas absoluta in causa agente. sicut in his que agunt ex necessitate t semper. Si aūt non fuerit absolute necessaria: sed possibilis remoueri non erit necessitas ex causa agente nisi ex suppositione dispositionis virtuisq̄ debite ad agendum: sicut in his que impediuntur interdū in sua operatione: vel propter defectum virtutis: vel propter violentiam alicuius contrarij. vnde non agunt semper ex necessitate: sed

secūs modus

tertius modus

primus modus q̄ er cā finali se quit necessitas

vt in pluribus. ¶ Er causa autem finali sequitur in rebus necessitas duplr. ¶ Uno quidem modo prout est primum in intentione agentis. t quantum ad hoc eodem modo est necessitas er fine t ab agente: agens enim in tantum agit inquantum finem intendit. taz in naturalibus q̄z in volūtarijs: in rebus autem naturalibus intentio finis comperit agenti fm suam formam p quaz finis est sibi conueniens: vnde oportet q̄ secundum virtutem forme tendat res naturalis in finem. sicut grane secundum mensuram grauitatis tendit ad medium. In rebus autem voluntarijs tantum voluntas inclinat ad agendum propter finem quem intendit licet non semper tantum inclinet ad agendum hec vel illa que sunt propter finem quē apperit quando finis non soluz per hec vel illa haberi potest. sed pluribus modis.

secūdus modus

¶ Alio vero modo est er fine necessitas fm q̄ est posterius inesse. Et hec necessitas non absoluta. sed condicionata. sicut dicimus necesse fore vt serra fit ferrea si debet habere serre opus.

¶ Q̄ non est necessarium creaturas fuisse ab eterno. xi.

Ex premissis autez restat ostendere q̄ nō est necessariuz res creatas ab eterno fuisse. ¶ Si enim vniuersitatem creaturarum vel quācūq̄z vnā creaturam necesse est esse. oportet q̄ necessitatem istaz habeat er se vel er alio. Et se quidem eam habere non potest. ¶ Ostensum est enim supra q̄ omne ens oportet eē a primo ente. Quod autem non habet esse a se impossibile est q̄ necessitatem essendi a se habeat. quia quod necesse est esse impossibile est non esse. t sic quod de se habet q̄ sit necesse esse: de se habet q̄ non possit eē nō ens. t per consequens q̄ non sit non ens: t ita q̄ sit ens. Si autē hec necessitas creature est ab alio oportet q̄ sit ab aliqua causa que sit extrinseca. quia quicquid accipitur intrinsecum creature habet esse ab alio Causa autem extrinseca est vel efficiēs vel finis. ¶ Et efficiente vero sequitur q̄ esse eius necesse sit eē per hoc q̄ agentem necesse est agere. per actionem enim agentis effectus a causa efficiente dependet. Si igitur agentem non necesse sit agere ad productionem effectus: nec effectum necesse est esse absolute. Deus autem non agit er aliqua necessitate ad creaturarum productionem. (vt supra ostensum est). non est igitur absolute necesse creaturam esse necessitate pendente a causa efficiente. ¶ Similiter nec necessitate pendente a causa finali. Ea enim que sunt ad finem necessitatem a fine non recipiunt nisi scōm quod finis fine eis: vel nō pōt eē. sicut cōseruatio vite fine cibo: vel nō ita bñ eē. sicut iter fine eq̄. ¶ Finis aūt diuine volūtatis er qua res in eē p cesserūt nō pōt aliud eē q̄z sua bonitas. (vt in p oñsuz ē). q̄ gdē a creaturis nō dependet. nec q̄tū ad eē cū sit p se necesse eē. nec q̄tū ad bñ eē cū sit fm se pfecta simplr: q̄ oia. (supra oñsa sūt). nō est igitur creatura eē absolute necessarium. nec igitur necessarium est ponere creaturam semp fuisse. cap. 75

2 ¶ Adhuc q̄ ō ē er volūtate nō ē absolute necessariū nisi forte q̄ voluntatē hoc velle est necessariū: deus aūt nō p necessitatē nature. sz p voluntatē ꝓducit creaturas i eē. (vt ꝓbatū ē). nec er necessitate vult creaturas eē. (vt in primo ostēsum ē). nō igit est absolute necessarium creaturā eē. neq̄z ergo necessarium est eas semper fuisse. ca. 76

3 ¶ Amplius. (ostensum est supra). q̄ deus non agit aliqua actiōe que sit extra ipz. quasi ab ipso exiens t in creaturam terminata: sicut calefactio exit ab igne t terminatur in lignum: sed eius velle est eius agere, t hoc modo sunt res secundum q̄ deus vult eas esse: sed necessariuz nō est q̄ deus velit creaturarum semper fuisse: cum etiam nō sit necessarium deum velle q̄ creatura sit omnino. (vt in primo ostēsum est). nō igit est necessarium q̄ creatura semper fuerit. cap. 28. huius lib.

4 ¶ Item ab agente per voluntatem non procedit aliquid er necessitate nisi per rationem alicuius debiti. Et nullo autem debito deus creaturam producit si absolute vniuersalis creature productio consideretur. (vt supra ostensum est). non igitur er necessitate deus creaturaz producit. nec igitur necessarium est si deus semp ite fuit q̄ creaturaz ab eterno produxerit.

5 ¶ Preterea (ostēsum est supra). q̄ ab vbi sup:

solute necitas in reb' creatis nó est p ordinē ad primū principiū qó p se necesse est eē: scilicet deū. sz p ordinē ad alios cāe q̄ non sūt p se necie cāe. Necitas aūt ordinis ad id qó nó ē p se necesse eē nó cogit aliquid semp fuisse: sequit enim si aliquid currit q̄ moueatur. nó tñ necesse est q̄ semper moti fuerit: q̄ ipz currere nó est p se necessariū: nihil ergo cogit creaturas semp fuisse.

¶ Rationes probare volentium eternitatem mundi ex parte dei accepte. 32.

ordo in fra dicē dorum

Sed quia multorum positio fuit q̄ mūdus semp t er necessitate fuerit: t hoc demonstrare conati sunt. Restat rationes eorū ponere vt ostēdatur q̄ non de necessitate concludunt mūdi sempiternitatem. ¶ Primo autem ponēdę rationes: que sumuntur ex parte dei. ¶ Secundo que sumuntur ex parte creature. ¶ Tertio que sumuntur a modo factionis rerum sm quem ponuntur de nouo incipere esse. ¶ Ex parte autem dei ad eternitatem mundi ostendēdam sumuntur rationes huiusmodi. ¶ Omne agēs quod non semper agit mouetur per se vel per accidēs. Per se quidē sic ignis q̄ nō semp comburebat incipit cōburere vl q̄ de nouo accēdit: vl q̄ de nouo trāsfert: vt sit ppiquū cōbustibili. Per accidens aūt sicut motor animal incipit de nouo mouere animal aliquo nouo motu facto circa ipsum: vel exteriori sicut cum animal expergiscitur digestione completa t incipit moueri: vel ab exteriori sicut cum de nouo veniunt actiones inducentes ad aliquam actionem de nouo inchoandam. Deus autem non mouetur neq̄ per se neq̄ per accīs. (vt in primo probatum est). deus igit semp eodē modo agit: et sua autē actiōe res creatę in esse constituit: semp igit creature fuerunt.

2m ca° sequē.

2 ¶ Adhuc effectus procedit a causa agēte per actionem eius: sed actio dei est eterna: alias fieret de potētia agēte actu agēs t oporteret q̄ reduceretur in actum ab aliquo priori agēte actu quod est impossibile: ergo res adeo create ab eterno fuerunt.

3m ca° 34.

3 ¶ Amp̄ posita causa t sufficienti necesse est effectum poni: si enī adhuc posita causa non necesse est effectum poni: possibile igitur erit causa posita effectum esse t nō eē: consecutio igitur effectus ad causam erit possibilis tantum: quod autem est possibile indiget aliquo quo reducatur in actum: oporteret igitur ponere aliquam causam qua fiat: vt effectus reducatur in actum: t sic prima causa non erat sufficiens. Sz deus est causa sufficiens productionis creaturarum. alias non esset causa: sed magis in potentia se ad causaz haberet. aliquo enim addito fieret causa: quod patet esse impossibile: videt igit necessariū q̄ eū de' ab eterno fuerit: q̄ creatura ēt fuerit ab eterno.

4 ¶ Item agens per voluntatem non retardat suum propositum ex aliquo faciendo nisi propter aliquid in futuruz exspectatum qó nondum adest. Et hoc quidoq̄ est in ipso agente: sicut cum expectatur perfectio virtutis agendum aut sublatio alicuius impedientis virtutem. Quandoq̄ vero est extra agentem: sicut cum expectatur presentia alicuius corā quo actio fiat: vel saltem cuz expectatur presentia alicuius temporis opportuni quod nōduz adest. Si enim voluntas sit completa statim potentia exequitur nisi sit defectus in ipso: sicut ad imperium voluntatis statiz sequitur motus membri nisi sit defectus potentie motiue exequentis motum: t per hoc patet q̄ cum aliquis vult aliquid facere t non statim fiat: oportet q̄ vel hoc fiat propter defectum potentie qui expectatur removendus: vel quia voluntas non est completa ad hoc faciendum. Dico autem complementum voluntatis esse quando vult hoc absolute facere omnibus modis: voluntas autem incompleta est quando aliquis non vult facere hoc absolute. sed existente aliqua conditione que nondum adest: vel nisi subtracto impedimento quod adest: cō stat autem q̄ quicquid deus nunc vult q̄ fit ab eterno voluit q̄ fit. non enim nouus motus voluntatis ei aduenire potest: nec aliquis defectus vel impedimentum potētie eius adesse potuit: vel aliquid aliud expectari potuit ad vniuersalis creature productionem cum nihil aliud fit increatum nisi ipse solus. (vt supra ostensū ē). nēciū igit videtur q̄ ab eterno creaturaz inesse ꝓduxerit.

5 ¶ Preterea agēs p intellectum nō peli
git vnum alteri nisi pp pēminētiam vnius
ad alterum. ſz vbi nulla ē differētia nō pōt
eē pēminētia. vbi igitur nulla ē differētia
non fit pelectio vnius ad alterum, ⁊ pp hoc
ab agēte ad vtrūlibz ſe habēte equaliter nul
la erit actio. ſicut nec a mā. talis.n. potētia
ſimiliatur potētie materie. non entis autē
ad non ens nulla pōt eē differētia: vnum
igitur non ens non ē alteri peligibile: ſz pre
ter totam creaturarum vniuerſitatē nihil
eſt niſi eternitas dei. in nihilo autē non poſ
ſunt aſſignari differētie alique momento
rum: vt in vno magis oporteat aliquid fie
ri quaſi in alio. Similiter nec in eternitate
ca.77. que tota eſt vniformis ⁊ ſimpliciter. (vt in
primo oſtēſum eſt). Relinquitur igitur q̄
voluntas dei ſe equaliter bz ad producēdum
creaturam p totam eternitatē. aut igit̄ vo
luntas ſua eſt de hoc. q̄ nunquam creatu
ra ſub eternitate eius conſtituatur: aut q̄d
ſemp conſtat: aut q̄ non ē voluntas ei⁹: de
hoc q̄ nunquam creatura ſub eius eē eter
no conſtituatur: cum pateat creaturas vo
luntate eius eē inſtitutas. Relingit igit̄ de
neceſſitate vt videtur q̄d creatura ſp fuit.
6 ¶ Adhuc ea q̄ fūt ad finē neceſſitatē bñt
er fine ⁊ marie i bis q̄ volūtate aguntr: opz
igit̄ q̄ fine eodē mō ſe habēte ea q̄ ſunt ad
finē eodē mō ſe habeāt vt ꝓducant niſi ad
ueniat noua habitudo eox ad finē. Finis
aūt creaturax er diuina volūtate ꝓcēdēti
um ē diuina bonitas q̄ ſola pōt eē diuie vo
luntatis finis. cū igit̄ diuina bonitas in to
ta eternitate eodē mō ſe bēat in ſe ⁊ in cō
paratōe ad diuinā volūtatē. videt̄ q̄ eodē
mō creature in eē ꝓducunt a diuina volū
tate in tota eternitate. Nō.n. pōt dici q̄d
aliqua noua relatio eis aduenerit ad finē ſi
penitus ponatur non fuiſſe ante aliquod de
terminatum tēpus a quo incepiſſe ponunt.
7 ¶ Adhuc cū bōitas diuia pfectiſſima ſit
nō hoc mō dr̄ q̄ oia adeo ꝓceſſerūt pp bo
nitatē eius vt ei aliquid er creaturis accre
ſceret: ſz quia bonitas ē vt ſeipſam cōicet.
prout poſſibile ē in quo bonitas manifeſta
tur. cū aūt oia bonitatē dei participent in
quantum habēt eē ſcōm q̄ diuturniora fūt
magis bōitatē dei ꝑticipāt: vñ ⁊ eē ꝑpetuū
ſpeciei dr̄ diuinū eē. bonitas aūt diuina in
finita eſt: eius igitur eſt vt ſe in infinitū cōt
cet non aliquo determinato tēpore tantuz
hoc igitur videtur ad diuinam bonitatem
pertinere: vt creature alique ab eterno fue
rint. ¶ Hec igitur ſunt er parte dei accep
ta p que videt̄ q̄ creature ſemper fuerint.
¶ Rationes er parte creaturaruz ſumpte
ad oſtendendum eternitatem mundi. 33.

Sunt autē ⁊ alie er par
te creaturax accepte que idē oſtēdere videntur. ¶ Quia.n.
nō habēt potentiā ad nō eſſe: ipoſſibile eſt ea nō eē. Quedā autez ſunt in
creaturis in quibus nō ē potētia ad nō eē:
nō em̄ pōt eē potētia ad nō eē: niſi in illis q̄
bñt mām cōtrarietati ſubiectā: potētia em
ad eē ⁊ nō eſſe: eſt potētia ad priuationez ⁊
formā: quox ſubiectū eſt mā. priuatio vero
ſemp adiūgit̄ forme cōtrarie: cuz ipoſſibile
ſit mām eē abſq̄ oi forma. Sed quedā crea
ture ſunt in q̄bus non eſt mā contrarietati
ſubiecta: vt q̄ corpa nō bz materiā ſicut ſub
ſtantie intellectuales: (vt infra oſtēdetur). cap.50.
vel nō habēt contrariū ſicut corpora cele
ſtia: q̄ eorum motus oſtendit qui contrari
um nō habz. quaſdā igit̄ creaturas ipoſſibi
le eſt nō eſſe: ergo eas neceſſe eſt ſemp eſſe.
2 ¶ Itē vnaquaq̄z res tantuz durat in eſſe
quanta eſt ſua virtus eſſendi: niſi per acci
dens: ſicut in bis que violenter corrumpun
tur: ſed quedam creature ſunt quibus in
eſt virtus eſſendi: non ad aliquod determi
natum tempus: ſed ad ſemper eſſenduz ſi
cut corpora celeſtia ⁊ intellectuales ſubſtā
tie: incorruptibilia .n. ſunt cū cōtrariū non
habeant. Relinquit̄ igitur q̄ eis competat
ſemper eſſe: q̄d autē incipit eſſe nō ſemp eſt
eis ergo non competit vt eſſe incipiant.
3 ¶ Adhuc q̄cūq̄z aliquid de nouo ipit
moueri: oz q̄ mouēs vel mota vel vtrūq̄z
alr ſe bēat nūc q̄n eſt motus q̄ prius q̄n
nō erat motus: eſt.n. bitudo vel relatio que
dā mouētis ad motū ſecūdā q̄ eſt mouēs
actu. Relatio autem noua non incipit ſine
mutatione vtriuſq̄z vel alterius ſaltem er
tremox. quod aūt ſe aliter bz nunc ⁊ prius
mouet. ergo oz ante motū qui de nouo ici
pit aliū motū pcedere imobilē vel mouētem.
oz igit̄ q̄ iſtz motus vel ſit eternus: vel bēat.

alium motū ante sermonis igit semp fuit: ergo t mobilia: t sic creature sp fuerūt. deus.n.oino imobilis ē: (vt in ꝓmo oſtſus ē).

4 ¶ Pre.oē agens qđ generat sibi sile intendit conseruare esse perpetuum in specie quod non potest cōseruari in diuiduo: iposſibile ē aūt nature appetitū vanum eē. oz igit q; rerūz generabilium spēs sit ꝑpetue.

5 ¶ Adhuc si tēpus ē ꝑpetuū: oz motū esse ꝑpetuū: cū sit numerus mot⁹: t ꝓ ꝯns mobilia eē pepetua cū motus sit actus mobil: sz tēpus oz eē ꝑpetuū. nō.n.pōt intelligi eē tempus quin sit nūc: sicut linea pōt intelligi sine ꝑncto: nūc aūt semp est finis ꝓteriti t principiū futuri: hec .n. est diffinitio ipsius nūc. t sic qlibet nunc datū bz ante se tempus ꝓrius t posterius: t ita nullus potest eē primū neq; vltimus. Relinquit igit q; mobilia q sunt substātie create: sint ab eterno.

6 ¶ Item oē oz: vel affirmare vel negare: si igit ad negationē alicuius: sequit eius positio: oz illud eē semp ꝓpe aūt ē bnōi. nā si tpe nō semp fuit ē accipe prius nō eē ipsi⁹ cui eē. t similr si nō semp fit futur. oz q; nō esse eius sit posterius ad eē eius: ꝓpe aūt t posterius non potest eē sm durationem si tpe sit. nā numerus ꝓrius t posterioris tpis ē: t sic oportebit tpe fuisse anteq; iciperet: t futurū eē ꝓpe cui⁹ desinat: oz igitur tpe eē eternum: tempus aūt est accidēs quod sine subiecto esse non potest: subiectum autez eius non est deus q est supra tempus: cū sit omnino imobilis: (vt in ꝓmo ꝓbatū ē). Relinquit igit aliquā substātiā creatā eē eternā.

7 ¶ Amp. multe ꝓpositiones sic se habēt q; q eas negat: oz q; eas ponat. sic q negat veritatē eē ponit veritatē eē. ponit.n. suam negatiuā eē verā q; ꝓfert. t sic ē de eo q negat b ꝓncipiū: cōtraditionē nō eē sil verā: negās.n. hoc dicit negationē quā ponit eē verā: oppositā aūt affirmationē falsā: t sic nō de eodez verūq; verificari: si igit id ad cuius remotionē sequit sua positio: oz eē ser: (vt ꝓbatū ē). sequit q; predicte propositiones t oēs que ex his sequunt sint semiterne. he aūt ꝓpositiones non sunt deus. ergo aliquid oportet preter deum esse eternum. ¶ Ade igitur t huiusmodi rationes sumi possunt ex parte creature rum q; creature fuerunt semper.

¶ Rationes sumpte ex parte factionis ad ostendendum eternitatem mundi. 34.

HOc autē sumi alie rationes ex pte ipsius factiōis ad idē oſtēdendū.

¶ Quod enī ab oībus cōiter dicit ipossibile est totaliter eē falsū. falsa.n. opinio infirmitas quedā intellectus ē: sicut t falsuz iudiciū de sensibili ꝓpter infirmitate sensus accidit: defectus aūt per accīs sunt quia ꝓter nature intētionē: qđ aūt ē per accidēs nō pōt eē semper t in omnibus: sicut iudicium de saporibus quod ab oi gustu datur: nō pōt eē falsum. ita iudicium quod ab oībus de veritate datur non potest eē erroneū. Cōmunis aūt sciētia ē oīum philosophoꝝ: ex nihilo nihil fieri: opz igitur esse vez: si igitur aliqd est factū: opz ex aliquo eē factuz: qđ si ēt factuz sit opz ex t hoc ex alio fieri: nō potest aūt hoc in infinitum ꝓcedere: qz sic nulla generatio cōpleretur cum non sit possibile infinita trāsire. Oportet igit deuenire ad aliquod primuz quod nō sit factum. omne aūt ens qđ non semper fuit opz eē factuz: ergo opz illud ex quo omnia primo fiunt eē sempiternum. hoc aūt nō est deus: qz ipse nō pōt eē materia alicuius rei. (vt in primo ꝓbatuz est). Relinquitur igitur q; aliquid extra deum sit eternum. scilicet materia prima. cap. 17.

2 ¶ Amplius si aliquid nō se bz eodē modo nunc t prius opz illud eē aliqliter mutatum: h.n. est moueri non eodem modo se nunc t prius hēre: oē autem q; de nouo incipit eē nō eodē modo se habz nūc t prius opz igitur hoc p aliquē motum vel mutationē accidere: cuius aūt motus vel mutatio in aliquo subiecto est: est.n. actus mobilis: cū aūt motus sit prius eo q; fit ꝑ motum cū ad hoc terminetur motus: opz ante quodlibet factū precessisse aliquod subiectum mobile: t cū hoc nō sit possibile in infinitum ꝓcedere oportet deuenire ad aliquod primum subiectum non de nouo incipiens: sed semper existens.

3 ¶ Adhuc omne quod de nouo eē incipit anteq; eēt possibile erat ipm eē: si.n. possibile nō erat ipm eē: neq; erat non eē: t sic semper fuisset nō ens t nunq; eē icepisset

sed quod est possibile esse est subiectum potentia eius: opz igitur ante quodlibet de nouo incipiens preexistere subiectū potentia eius: et cum hoc in infinitum procedere nō possit: oportet ponere aliqd primum subiectum q nō inceperit esse de nouo.

4 ¶ Itē nulla substātia permanēs est dū fit: ad hoc.n. fit vt fit. nō enī fieret si iā eēt: sed dū fit oz aliquid eē q fit factionis subiectū: nō.n. factio. (cū fit accīs). sine subiecto eē potest. Omne igit quod fit habz aliquod subiectū preexīs et cū hoc in infinitū ire nō possit: sequit primū subiectū nō eē factum: sed sempiternū: et quo viteri⁹ sequit aliquid preter deū eē eternū: cū ipse subiectum factionis aut motus esse non possit.

¶ Ne igitur sint rationes quib⁹ aliqui tā q̄ demonstrationibus inherentes dicunt necessariuz res creatas semp fuisse in quo fidei catholice cōtradicūt que ponit nihil preter deū semper fuisse. sed omnia esse cepisse preter vnum deum eternum.

¶ Soluto rationū suprapositarū: et primo earū que sumuntur ex parte dei. 35.

Portet igitur oñdere p̄missas rōes nō ex necessitate cōcludēt et prio illas que ex pte agētis sumuntur.

Soto. p⁹ rōis. in capi. 32. facte.

¶ Non.n. oz q p se vel p accidēs de⁹ moueat si effect⁹ ei⁹ de nouo icipiūt eē. (vt prima rō p̄cedebat). nouitas.n. effect⁹ indicare pōt mutationē agētis mōtū demōstrat nouitatē actōis: nō.n. pōt eē q i agēte fit noua actio nisi aliquo mō moueat saltē decio i actū. Nouitas autē diuini effectus nō demōstrat nouitatem actionis in deo: cuz actio sua sit sua essentia. (vt supra ostēsū est). vnde neq nouitas effectus mutationem dei agentis demonstrare potest.

capitulo bui⁹ lib.

Soto. x⁹ rōis.

¶ Nec tñ oz q si p̄mi agētis actio sit eterna q eius effect⁹ sit etern⁹ vt sc̄da rō cōcludebat. (ostēsuz ē eni supra). q deus agit volūtarie in rerū p̄ductōe. nō āt ita q sit aliq actio ipsius media: sicut i nobis actio Xtutis motiue est media inter actū volūtatis et effectū. (vt in p̄cedētibus ostēsū est). sed oz q suū intelligere et velle sit suū facere: effect⁹ aūt ab intellectu et volūtate sequit sm determinationē intellectus et imperiū voluntatis. Sicut aūt p intellectū determinatur rei factio et quecunq alia conditio: ita et p̄scribitur ei tempus. nō.n. solum ars determinat vt hoc tale fiat: sz vt tūc fiat: sicut medic⁹ vt tūc det potū: vnde si ei⁹ velle p se eēt efficax ad effectū p̄ducēdū: seq̄ret de nouo effectus ab antiqua voluntate nulla actione de nouo exīstente: nihil igitur p̄hibet dicere actionē dei ab eterno fuisse. effectū autē eius non ab eterno: sed tūc cū ab eterno disposuit. ¶ Et quo etiā patz q et si deus sit sufficiēs cā p̄ductionis rex in eē: nō tamen oportet q eius effectus eternus ponatur eo existēte eterno. (vt tertia rō concludebat). posita eni cā sufficiēte ponit ei⁹ effect⁹: nō āt effect⁹ extranei⁹ a cā: hoc.n. eēt ex insufficiētia cause: ac si calidū nō calefaceret: p̄ius aūt effectus volūtatis est vt fiat hoc q voluntas vult: si aūt aliquid aliud eēt q̄ volūtas vult: nō poneret effect⁹ p̄ius cause: sed alienus ab ea. voluntas aūt sicut dictū est sicut vult hoc eē tale: ita vult hoc eē tunc: vnde opz ad hoc q volūtas sit sufficiēs causa: q effectus fiat quando volūtas est vt fiat: et quādo volūtas effectum eē disposuit. In his aūt que a causis naturaliter agēte procedūt: secus est: quia actio nature est fm quod ipa est: vnde ad esse cause sequi oz effectū: volūtas aūt agit nō fm modū sui eē: sed fz modū sui p̄positi: et iō sicut effect⁹ naturalis agētis sequit esse agētis si sit sufficiens: ita effectus agētis per voluntatē sequitur modū p̄positi.

Soto. 2ª rōis.

Soto. 3ª rōis.

¶ Ex his ēt patet q diuine volūtatis nō retardat effectus: q̄uis nō sp fuerit volūtate exīte. (vt quarta ratio p̄ponebat). naz sub voluntate diuina cadit nō solū q eius effectus fiat: sed q tunc fiat: hoc igitur volitū quod est tunc creaturaz eē nō retardatur: quia tunc incepit creatura esse quando deus ab eterno disposuit.

Soto. 4ª rōis.

¶ Non est autez ante totius creature inchoationē diuersitatem aliquaz partiū alicuius durationis accipere. (vt in quinta rōne supponebat). nam nihil mēsuram non habz nec durationem. dei autē duratio que est eternitas nō habet partes: sed est simpler omnino non habens p̄ius et posterius. cuz deus sit immobilis. (vt in p̄imo ostensuz est). non est igitur comparare ineboationē totius crea

Soto. 5ª rōis.

capi. 15.

cre ad aliqua diuersa signata in aliqua p̄ existente mensura ad que initium creaturarum similiter ⁊ dissimiliter se possit habere vt oporteat rationē esse apud agentē: quare in hoc signato illius durationis creaturam in eē produxerit ⁊ nō in alio precedenti vel sequēti: que quidē ratio requireretur si aliqua duratio in partes diuisibilis esse p̄ter totam creaturam producta: sicut accidit in particularibus agentibus a q̄ bus producitur effectus in tempore: nō autem ipsum tēpus: deus autē simul in eē p̄duxit ⁊ creaturam ⁊ tēpus: nō est igitur rō quare nunc ⁊ nō prius in hoc cōsiderāda: sed solum quare nō semp. Sicut per similē in loco apparet: particularia enī corpora ficut in tēpore determinato: ita etiā in loco determinato producūtur: ⁊ q̄ habēt extra se tempus ⁊ locū a quibus continētur: opz esse rōnem q̄re magis in hoc loco ⁊ in tpe producūtur q̄ in alio: in toto āt celo extra quod nō est locus: ⁊ eū quo vīs locus omniū producitur: nō est ratio cōsideranda quare h̄ ⁊ nō ibi constitutū est. ¶ Quā rationē: quia quidaz cōsiderandā putabāt decidisse in errorē vt ponerēt infinitum in corporibus: ⁊ similiter in p̄ductione totius creature extra quā nō est tēpus ⁊ cum qua tēpus simul p̄ducitur: nō est attēdēda ratio quare nūc ⁊ nō prius vt per hoc ducamur ad cōcedēdam tēporis infinitatez. sed solum quare non semp vel quare post nō esse vel cum aliquo principio. ¶ Adhuc aūt inquirēdum secta ratio inducebat ex parte finis qui solus inducere potest necessitatem in hiis que volūtate aguntur: finis āt diuine voluntatis nō potest eē nisi eius bonitas: nō autē agit p̄pter hunc finez producendum in eē: sicut artifex agit propter cōstitutionē artificiati: cū bonitas ei⁹ sit eterna ⁊ immutabilis: ita q̄ ei nibil accrescere potest. ¶ Nec ēt pōt dici q̄ p̄pter ei⁹ melioratiōnem deus agat. ¶ Nec etiā agit propter hunc finē acquirēdū sibi sicut res pugnat vt acgrat ciuitatē: ipse.n. est sua bonitas. ¶ Restat igit q̄ agat propter finem inquātuz effectum producit ad participationem finis vt producēdo igitur res fiāt p̄pter finē vniformis habitudo finis ad agēte: nō est cōsiderada vt ratio operis sempiterni: sed magis est attēdēda habitudo finis ad effectū qui fit p̄p finē vt taliter producatur effectus: qualiter conueniētius ordinetur ad finē: vnde p̄ hoc q̄ finis vniformiter se habz ad agētem nō potest concludi q̄ effectus sit sempiternus. ¶ Nec ē ne ad 7ᵐ rationem. cessarium effectum diuinū semp fuisse propter hoc q̄ sic cōueniētius ordinetur ad finem. (vt septima ratio procedere videbatur). ſz conueniētius ordinatur ad finē p̄pter hoc quod est nō semp fuisse: omne enim agens producēs effectum in participationem sue forme intēdit in eo inducere suam similitudinē. Sic igitur diuine volūtati cōueniens fuit in sue bonitatis participationem creaturā producere vt sua similitudine diuinam bonitatē representaret: non āt potest eē talis representatio p̄ modū equalitatis ficut effectus vniuocus suaz cauſaz representat. vt sic oporteat ab infinita bonitate eternos effectus produci. ſz ficut excedēs representatur ab eo quod excedit. Excessus autē diuine bonitatis supra creaturam per hoc marime exprimitur quod creature non semper fuerunt: et hoc enim apparet expresse: quod omnia alia p̄ter ipsum: eum habent sui esse auctorem: ⁊ q̄ virtus eius non obligatur ad huiusmodi effectus producendos ficut natura ad effectus naturales. ⁊ p̄ consequens quod est voluntate agens ⁊ intelligens: quorum cōtraria quidam posuerunt eternitatē creaturarum supponentes. ¶ Sic igitur ex p̄te agentis nihil est quod eternitatem creaturarum nos ponere cogat.

¶ Solutio rationuz que sumuntur ex parte rerum factarum. 36.

Similiter etiā nec ex parte creature est aliquid. quod nos ad eius eternitatem ponendam de necessitate inducat. ¶ Necessitas enim essendi que in creaturis inuenitur. (ex quo prima ratio sumitur). est necessarij ordinis. (vt in precedentibus est ostensum). necessitas autem ordinis non cogit ipsum cui talis inest necessitas semper fuisse. (vt ostensum est supra). Licet enim substantia celi per h̄ quod eterna potentia ad non eē: beat

ad 6ᵐ rō nem.

ad ꝑmā rōnē capituli. 35. cap. 30. huiꝰ lib.

necessitatē ad essendū tamē necessitas seqtur eius substantiā: vnde substātia eius iā in eē institute talis necessitas iporētialitatem nō eēndi inducit nō aūt facit esse impossibile ceū nō esse in cōsideratiōe q̄ agit
ad 1am rōnem. de pductione substantie ipsius. ¶ Similiter etiā Xtus essendi sempr. (et qua pcedebat secūda ratio). presupponit substantie pductionem: vnde cū de pductione substantie celi agit: talis Xtus sempiternitatis argumentum sufficiens esse non potest.

ad 3am rōnem. ¶ Motus etiam sempiternitatē nō cogit nos ponere ratio cōsequēter iducte. Iam eni patz q̄ absq̄ mutatione dei agētis potest eē q̄ nouū agat nō sempiternū: si aūt possibile est ab eo aliqd agi de nouo pz q̄ t mouerī. nā motus dispōnē volūtatis eterne sequitur de motu non semper essendo.

ad 4am rōnem. ¶ Similiter etiā intētio naturaliū agēti/um ad specierum pprietatē. (et quo quarta ratio procedebat). presupponit naturalia agētia iam pducta: vnde locū nō babz hec ratio nisi in rebus nālibus iaz in eē pductis: nō aūt cum de rex productiōe agitur: verū aūt necesse fit ponere generationem ppetuo duraturaz: in sequētib9 oñdet.

ad 5am rōnem. ¶ Ratio ēt qnta ex tēpore inducta eternitatem motus magis supponit q̄ probet. ¶ Cum eni prius t posterius t continuitas tēporis sequatur prius t posterius t continuitatem motus sm Aristo. doctrinam: patet q̄ ideo idē instans est principiū futuri t finis preteriti: q̄ aliquid signatum in motu est principium t finis diuersaz partium motus: non oportebit igitur omne instans huiusmodi esse nisi omne signū in tēpore acceptum sit mediuz inter prius t posterius in motu quod est ponere motū sempiternum: ponēs aūtem motuz eē non sempiternum potest dicere primuz instās temporis eē principium futuri t nullius p̄teriti: nec repugnat succedi ei qđ ponitur in ipso aliquod nunc principiuz t nō finis: propter hoc q̄ linea in qua ponit punctus aliquis principium t nō finis est stās t nō fluens: q̄ etiam in motu aliquo particulari qui etiam nō est stans: sed fluens signari aliquid potest vt principium motus tantuz t nō vt finis: aliter eniz omnis motus esset perpetuus quod est impossibile.

¶ Cū aūt prius ponitur nō esse tempo-ad 6am
ris cū eius esse: si tempus incepit nō cogit rōnem.
nos dicere q̄ si ponitur tempus eē ponatur nō esse. (vt ferra ratio cōcludebat). nā prius quod dicimus ante cū tēpus esset nō ponit aliquā tēporis partē in re: sz solūz in imaginatione: cuz. n. dicimus tēpus babz esse post nō esse: intelligimus q̄ nō fuit aliqua pars tēporis ante hoc nūc figuratū: sicut cū dicimus q̄ supra celū nihil est: non intelligim9 q̄ aliqs locus sit extra celū qui possit dici supra respectu celi: sed q̄ non est locus eo superior: vbiqz ēt imaginatio pōt mēsuraz aliquā rei existēti rei apponere: ratione cuius sicut nō est ponēda quātitas corporis infinita. (vt dicit in. 3o. phi.). ter. cō. 60.
ita nec tēpus eternū. ¶ Veritas aūt ppositionum quā opz cōcedere. ēt p̄ponēs negantem. (et qua septima ratio procedebat). babz necessitatē ordinis q̄ est predicati ad subiectū: vnde nō cogit aliquā rē esse semper nisi forte itellectū diuinū. in quo est radix oīs veritatis. (vt in primo ostēsum ē). ad 7am rōnem.
¶ Patet igit q̄ rōnes ex creaturis iducte nō cogunt ad mundi eternitatē ponēdam.

¶ Solutio rationum que sumebantur ex parte factionis rerum. 37.

Estat autem

ostendere q̄ nec ex pte pductionis rex aliqua ratio sumpta cogere possit ad idem.
Rō ad ꝙ mā rōnē facta i ca. 34.
¶ Cōmunis enim philosophoz: q̄ positio ponentium ex nihilo nihil fieri. (et qua prima ratio procedebat). veritatē babz sm illud fieri quod ipsi cōsiderabant: q̄ eni omnis nostra cognitio a sensu incipit qui singularium est. a particularibus cōsiderationibus ad vtes consideratio humana pfecit. vnde principiū rex pquirētes particulares factiones eorū in cōsiderauerunt inquirētes qualiter vel hic ignis vel hic lapis fiat: t iō primi magis extrinsece oz oporteret fieri rē cōsiderātes: posuerūt rē fieri solū sm quasdam accidētales dispōnes vt rarefactionem t huiusmodi: dicētes p cōsequēs fieri: nihil esse nisi alterari. ppter hoc q̄ ex ente i actu vnūquodqz fieri intelligebāt. ¶ Posteriores vo magis intrinsece rex factionē considerantes aliqd fieri rex sm subiaz p̄cesserūt.

ponentes q̄ non ōportet aliquid fieri ex ente in actu nisi q̄ accidens: sed per se ex ente in potentia. hoc autem fieri quod est ens ex qualitercunq; ente: est factio particularis entis: quod quidez sit magnum est ens: hoc vt homo vel ignis: non aūt inquantum est vniuersaliter. ens enim prius erat quod in hoc ens trāsmutatur. ¶ Profundius aūt ad rerū originem ingredientes considerauerunt ad vitandum totius entis creari ab vno primo causa processionē vt ex rationibus hoc ostendentibus supra positis patet. In hac autē processione totus entis adeo. non est possibile fieri aliquid ex aliquo alio precedente: non enim esset totius entis creati factio. ꝛ hāc quidē factionē non attingerunt primi naturales quorū erat cōmunis sententia ex nihilo nihil fieri: vel si qui eam attingerunt non proprie nomen factionis ei cōpetere considerauerunt. cū nomen factionis motum vel mutationē importet: in ac autez totius entis origine ab vno primo ente: intelligi nō potest trāsmutatio vnius entis in aliud. (vt ostensum est): propter quod nec ad naturalē philosophū pertinet huiusmodi rerū originē considerare: sed ad philosophū primum qui cōsiderat ens cōe ꝛ ea que sunt separata a motu: nos tū sub quadā similitudine ēt ad illā originē nomē factōis trāsferimus vt dicam⁹ ea facta quorūcūq; entia vel nā ab alio originē habz.

ad 2ām rationē. ¶ Ex quo pz q̄ nec secūda ratio de necessitate cōcludit que ex ratione motus sumebatur. nā creatio n̄ ratio dici nō potest nisi sm metaphoram prout creatū consideratur habere esse potest non esse ratione cuius aliquid ex alio fieri dicitur etiā eorum que inuicē trānsmutationē non habent ex hoc solo q̄ vnum eorūz est post alterum: sicut dies ex nocte: (nec ratio motus inducta ad hoc aliquid facere pōt): nam quod nullo modo est non se habet aliquo modo vt possit cōcludi q̄ quando incipit esse alio mō se habeat nūc ꝛ prius. ¶ Ex hoc e. ia3

ad 3ām rōnem. patet q̄ non oportet aliquam potentiam passiuaz precedere esse totius entis creati. (vt tertia ratio cōcludebat). hoc enim est necessarium in illis que per modum essendi principiū sumunt eo q̄ motus est actus existentis in potentia: possibile autem fuit ens creatum esse antecz̄ esset: per potentiā agentis per quaz ꝛ esse incepit vel propter habitudinem terminorum in quibus nulla repugnantia inuenitur. quod quidē possibile sm nullam potentiam dicitur: (vt patet per philosophū in.5. metaph.). hoc enim predicatum quod est esse nō repugnat huic subiecto quod est mundus vel homo. sicut cōmensurabile repugnant diametro: ꝛ sic sequitur q̄ non sit impossibile esse. ꝛ per cōsequens q̄ sit possibile esse antecz̄ esset ēt nulla potētia existente. In his aūt que per motum fiunt: oportet prius fuisse possibile per aliquam passiuā potentiam in quibus: (philosophus in.7. metaph. hac vtitur ratione). ¶ Patet igitur etiā ex hoc: quod nec quarta ratio ad propositū cōcludit. ¶ Nā fieri non simul est causa esse rei in his que per motum fiunt in quorū fieri successio inuenitur. in his aūt que non fiunt per motū non prius est fieri q̄z esse. ¶ Sic igitur euidenter apparet quod nihil prohibet ponere mundū nō semper fuisse qđ fides catholica ponit. Gen.pri°. (In principio creauit deus celū ꝛ terrā). ꝛ puerbio.8. de deo dicit. (Antecz̄ ꝙquā faceret a principio tē).

ter.cō. 17

ter.cō. 22.

ad 4ām rōnem.

Auc. e. scripta.

¶ Rationes quibus qđā probare conantur mundum non esse eternum. 38.

¶ Sunt autē qđam rationes a quibusdam inducte ad probandū mundū non semp fuisse sūpte ex his. ¶ Deū. n. ē oiuz rex cām: demōstratū ē: cāz aūt os duratiōe precedere ea q̄ p actionē cāe fiunt.

2 ¶ Item cum totum ens a deo sit creatū non potest dici factum esse ex aliquo ente ꝛ sic relinquitur q̄ sit factum ex nihilo. ꝛ per consequens q̄ habeat esse post non esse.

3 ¶ Adhuc quia infinita non est transire: si autem mundus semper fuisset: essent iam infinita pertranfita: quia quod preteritū est pertranfitū ē: sunt aūt infinita dies vel circulationes solis preterite si mūdus semp fuit.

4 ¶ Preterea sequitur q̄ infinito fiat additio cum ad dies vel circulationes preteritas quotidie de nouo addatur.

5 ¶ Amplius sequitur quod in causis efficientibus sit procedere in infinitū: si generatio fuit sēp. qđ os dicere: mūdo sēp exīte:

ná fil3 cā ē pr̄e huius ⁊ alī: ⁊ sic in ifinitū.
6 ¶ Kursus sequet̄ q̄ sint infinita. ſ. infinitoꝝ boluꝫ p̄teritoꝝ aie imortales. ℣ Has aūt rōnes q: vlqz quaqz non de nēcitate cōcludūt ly3 p̄babilitate b̄eant: sufficit tangere solū ne videat fides catholica i vanis rōnibus cōstituta ⁊ nō potius insolidissima dei doctrina ⁊ iō conueniens vī ponere qualr obuiet eis p̄ eos q̄ eternuratē mundi posuerūt. ℣ Dō.n. p̄ dī agēs de nēcitate p̄cedere effectū q̄ p̄ suā op̄m̄onē fic. verū ē in his q̄ agūt aliqd p̄ motū: q: effectus nō est nisi in termino motus. agēs aūt neče ē eē ēt cū motus icipit: in his aūt q̄ in istāti agūt hoc nō ē neče: sicut sil dū sol ē in p̄ncto oriētis illuminat ūrm emisperiū. ℣ Dō ēt ro dī nō est efficax: ei.n. q̄ ē ex aliquo aliqd fieri cōtradictoriū oꝫ dare. si hoc non dē: est nō ex aliquo fieri: nō aūt ex hoc q̄ ē ex nihilo nisi sub sensu p̄mi ex quo cēcludi non p̄t q̄ fiat post nō eē. ℣ Dō ēt. 3. ponit nō est cogēs: nā infinitū ⁊ si nō sit sil in actu: p̄t tn̄ esse in successione. q: sic quodlibet infinituꝫ acceptū finitū est. q̄libet igit̄ circulatio precedētiuꝫ transiri potuit: q: finita fuit: in omnibus aūt simul si mundus semp fuiſſet: non esset accipere primam: ⁊ ita nec trā sitoꝫ qui semp exigit duo extrema. ℣ Dō etiaꝫ. 4. proponitur debile est. nā nihil, phibet infinito ex ea parte additionē fieri qua est finitum: ex hoc aūt q̄ ponitur tempus eternum sequitur quod sit infinitū ex parte ante: sed finitum ex parte post: nam presens est terminus preteriti. ℣ Dō etiaꝫ. 5. obiciť nō cogit q: cās agētes in infinitū procedere est impossibile ſm̄ eos q̄ ponūt generationē ppetuā: hoc aūt infinitas accidit causis: accidit enī patri sortis q̄ sit alterius filius vel non filius: nō aūt accidit baculo inq̄tū mouet lapidē q̄ sit motus a manu: mouet enī inq̄tū est motus. ℣ Dō aūt de aiabus obiť cit difficiliꝰ est: ſ3 tn̄ rō nō est multū vtil q: multa supponit: q̄dā nāq̄ eternitatē mūdi ponēnū: posuerūt ēt hūanas aias nō eē post corp⁹. ℣ Quidā vero q̄ ēt aiabus nō

Solu° oīm̄issa-ū rōnū

ad 1ām.

ad 2ām.

ad 3ām.

ad 4ām

ad 5ām.

ad 6ām.

ni amet nisi intellectus separatus: vel agēs ſ3 quoſdā: vel etiā possibilis ſ3 alios. ℣ Quidam aūt posuerūt circulationē in aialibus dicētes: q̄ eedē anime post aliqua secula in corpore reuertunt. ℣ Quidā vo pro iō cōueniēti nō habēt quod sint aliqua infinita actu in his que ordinez nō būt. ℣ Dotest aūt efficatius p̄cedi ad hoc ostēdendā ex fine diuine volūtatis. (vt supra tactū ē) finis.n. diuine volūtatis in rex p̄ductione est eius bonitas inquātuꝫ p̄ cōsata manifestatur: potissime aūt manifestatur diuina bonitas ⁊ virtus p̄ hoc quod res alie p̄ter ipsum nō semp fuerūt. Et hoc.n. manifeste apparet q̄ res alie p̄ter ipsum ab ipso esse habēt q: nō semper fuerūt. ℣ Ostenditur ēt q̄ nō agit per necessitatē nature: ⁊ q̄ virtus sua est infinita in agēdo: hoc enuꝫ cōueniētissimū fuit diuine bonitati vt rebus creatis principiū duratonis daret. ℣ Et his aūt que p̄dicta sunt vitare possumus diuersos errores gētilium p̄borum quoꝝ quidā posuerūt mundum eternum. ℣ Quidā materiā mūdi eternā et qua ex aliquo tēpore mūdus cepit generari vel a casu vel ab aliquo intellectu: aut ēt amore aut lite. Ab oibus.n. his ponit aliqd p̄ter deum eternū: q̄ fidei catholice repugnat. ¶ Cō distinctio rex non est a casu. 39.

ca. 35. i fi° ad 7ām rō nem.

exclusio erro.

Expeditis aūt his q̄ ad rex p̄ductionē pertinent: restat p̄sequi ea q̄ sunt cōsideāda in rex distinctione in q̄bus p̄mo opꝫ ostendere q̄ rerum distinctio nō est a casu. ℣ Casus.n. nō contingit nisi in possibilibus aliter se bēre: que eni sunt ex necessitate ⁊ semp; nō dicimus esse a casu. (ostēsum est aūt supra. quasdā res creatas eē in quaꝝ natura nō est possibilitas ad nō eē: sicut sunt substātie imateriales ⁊ ablq; cōtrarietate: substātias igit̄ eoꝝ impossibile est eē a casu: sunt ēt p̄ suaꝫ substantiam distincte adinuicem: eaꝝ igitur distinctio non est a casu.

2 ¶ Amplius cū casus sit cūm in possibilib⁹ aliter se habere: principiuꝫ autē hutusmodi possibilitatis est materia: nō autē forma q̄ magis determinat possibilitatē materie ad vnū. ex aūt quoꝝ distinctio ē a for-

ine nō distinguunt a casu: sed forte ea quorū distinctio est a materia: ipōruz aūt distinctio est a forma singulariū aūt eiusdez spēi a materia: distinctio igit rex fm spēz nō potest esse a casu sed forte aliquoz individuorum casus potest esse distinctus.

3 ¶ Adhuc cū materia sit principiū t causa rex celualiū. (vt ostēsum est): in eozum factione pōt esse casus que ex mā generant (ostēsum est autē supra) q̄ prima rex productio in eē nō est ex materia. in ea igitur casus locū bēre non pōt: opz aūt q̄ prima rex productio cū distinctiōe fuerit cū multa inueniantur in rebus creatis: que neq̄z ex inuicē generant neq̄z ex aliquo vno cōueniunt in materia. nō est igitur possibile quod rerum distinctio sit a casu.

4 ¶ Itē causa p se prior est ea que est p se ac cidens: si igitur posteriora sint a cā p se determinata: inconueniēs est dicere priora eē a cā per accidēs indeterminata. Distinctio aūt rex precedit naturalr motū t opationes rex: determinati. n. motus t opatiōes sunt rex determinatax: t distinctax: motus aūt t opationes rex sunt a causis p se t determinatis: cū inueniant aut semp aut in pluribus ex suis causis eodē modo procedere: ergo t distinctio rerum est a causa per se t determinata t non a casu qui est causa per accidens indeterminata.

5 ¶ Amplius cuilibet rei procedentis ab agēte p intellectū t voluntatē forma est. ab agēte itēta: ipsa aūt vniuersitas creaturax deū habz auctorē qui est agēs per voluntatem t intellectū. (vt ex p̄missis patz). nec in virtute sua defectus aliq̄ esse pōt vt sic deficiat a sua intētione: cū sua virtus infinita sit. (vt supra ostēsum est). opz igitur q̄ forma vniuersi sit adeo intēta t volita: nō est igitur a casu: casu enim dicimus esse q̄ preter intentionē fiunt agētis. Forma aūt vniuersi p̄sistit in distinctione t ordine partiū eius. nō est igitur distinctio rex a casu.

6 ¶ Adhuc id quod est bonū t optimū in effectu est finis p̄ductionis ipsi⁹. sed bonuz t optimū vniuersi cōsistit in ordine partiū ipsius adinuicem q̄ fine distinctione eē nō pōt: per hunc enī ordinē vniuersū in sua totalitate cōstituitur que est optimū ipsi⁹. ape igitur ordo partiū vniuersi t distinctio earum est finis p̄ductionis vniuersi. nō ē igitur distinctio rex a casu. ¶ Hanc autē veritatē sacra scriptura p̄fitetur vt pz Gen. scī ipsa primo vbi cū primo dicatur. (In principio creauit deus ce. t ter.). subiungit. (Dixit deus lucez a tenebris). t sic de alijs: vt nō solum rerum creatio: sed etiā rerum distinctio a deo eē ostēdatur nō a casu: sed q̄ si bonū t optimū vniuersi. vnde subditur. (Vidit deus cunc. q̄ fec. t erant val. bōa). Gen. 1. ¶ Per hoc aūt excluditur opinio antiquorum naturaliū ponentium causaz materiem solam t vnam: ex qua omnia fiebant raritate t densitate. hos. n. necesse est dicere distinctionem rerum quas in vniuerso videmus nō ex alicuius ordinate intentione prouenisse: sz ex materie fortuito motu. ¶ Similiter etiam excluditur opinio Democriti t Leucippi ponentium infinita principia materialia. s. indiuisibilia corpora eiusdem nature: sed differentia figurie positione t ordine: ex quoruz concursu quē oportebat eē fortuitum cum causam agētem negarent: ponebant esse diuersitatem in rebus, propter predictas tres aliorum differentias. s. figure ordinis t positionis: vnde sequebatur distinctionem rerum esse fortuitam. (quod ex premissis patet esse falsum). Exclo. erro.

¶ Cōmā nō ē pria cā distinctōis rex. 40.

EX hoc autem vlterius apparet q̄ rerum distinctio nō est propter materie diuersitatem sicut propter primam causam. ¶ Ex materia enim nihil determinatuz prouenire pōt nisi casualiter: eo q̄ materia ad multa possibilis est: ex quibus si vnum tantum proueniat hoc: vt in paucioribus contingit necesse est eē huiusmodi autem est quod casualiter euenit: ex precipue sublata intentione agentis. (ostēsum est autem q̄ rerum distinctio nō est a casu. Relinq̄t igitur q̄ nō sit p̄p māe diuersitatē sicut propter primā causam.

2 ¶ Adhuc ea que fūt ex intētione agentis nō sunt propter mām sicut propter primā cām: eā. n. agēs prior est in cando q̄ mā: q̄ mā nō fit actu cā nisi fm q̄ est mota ab agēte vel si aliq̄ effect⁹ cōsequi dispōne mātē t in-

tentionem agẽtis nõ est ex materia: sicut ex prima causa: & ꝓpter hoc videmus q̃ ea que reducũtur in mã sicut in primas cãm sunt ꝓter intẽtionẽ agẽtis sicut monstra & alia peccata nature: forma aũt est ex intentione agẽtis. ¶ Quod ex hoc ꝓz: agens. n. agit sibi simile fm formã: & si aliqñ deficit: hoc est a casu, ꝓpter materiã: forme igit nõ sequũtur dispõnem materie: sicut primam cãz: sed magis ecõuerso: materie sic disponuntur vt sint tales forme: distinctio aũt rex fm speciẽ est ꝑ formas: distinctio igitur rex nõ est ꝓpter materie diuersitatem sicut propter primam causam.

3 ¶ Amplius distinctio rex nõ potest prouenire ex materia nisi in illis q̃ ex mã preexistente fiunt: multa autẽ sunt adinuicem distincta in rebus que nõ possũt ex preexistente materia fieri sicut patet de corporibus celestibus que nõ habent contrarium vt eox motus ostẽdit: nõ igitur põt esse prima causa distinctiõis rex diuersitas mãe.

4 ¶ Item quecunq; habẽtia sui esse cãm distinguũtur. habẽt cãm sue distinctionis vnumquodq; .n. fm hoc fit ens scõm q̃ fit vnum in se indiuisum & ab alijs distinctus sed si materia sui diuersitate est cã distinctionis rex oportet ponere materias in se esse distincta: cõstat aũt q̃ materia quelibet ꝺz esse ab alio ꝑ hoc (q̃ supra ostẽsum est). oẽ quod qualitercũq; est adeo eẽ: ergo aliud est cã distinctionis materijs: non igitur prima causa distinctionis rerum potest esse diuersitas materie.

5 ¶ Adhuc cũ omnis intellectus agat ꝓpter bonũ nõ agit melius ꝓpter vilius: sed ecõuerso: finaliter est de na: oẽs aũt res ꝓcedunt adeo ꝑ intellectũ agẽtem. (vt ex supradictis ꝓz): sunt igitur a deo viliora propter meliora & nõ econuerso. forma autem nobilior est materia cũ sit actus & actus eius. ergo nõ ꝓducit tales formas rex propter tales materias: sed magis tales materias ꝓdurit vt sint tales forme: non igit distinctio spẽrum in rebus que est fm formam est ꝓpter materiaz: sed magis materie sunt create diuerse vt diuersis formis conueniant. ¶ Per hoc autẽ excludit opinio Anaxagore ponẽtis infinita principia mãlia a principio quidẽ cõmixta in vno cõfuso que postmodũ intellectus separando cõstituit: & quorũcunq; alior ponentium diuersa principia materialia ad distinctionem rerum causandam.

¶ Q̃ distinctio rerum non est propter cõtrarietatem primorum agentium. 41.

Ex premissis autem ostendi potest q̃ causa distinctionis rex nõ est diuersitas aut ꝓtrarietas agẽtiũ. ¶ Si enim diuersi agẽtes ex ꝙbus ꝓcedit reruz diuersitas sunt ordinati adinuicẽ: ex q̃ huiusmodi ordinis fit aliqua cã vnamaz multa nõ vniũtur nisi ꝑ aliquod vniẽs: & sic illius ordinis ẽ vna causa & vna distinctio rerum. Si vo diuersi agẽtes nõ sint adinuicem ordinati: cõcursus eox ad diuersitatẽ rerum ꝓducẽdaz erit ꝑ accidẽs: distinctio igitur reruz erit casualis. (cuius contrarium supra est ostensum).

2 ¶ Itẽ a diuersis causis nõ ordinatis nõ procedũt effectus ordinati nisi forte ꝑ accidens: diuersa aũt inquãtuz huiusmodi nõ faciunt vnũ. Res aũt distincte inueniũtur hẽre ordinem adinuicẽ nõ casualiter: cum vt in pluribus vnum ab alio mouetur. impossibile est igitur quod distinctio rerum sic ordinatarum sit propter diuersitatem agentium non ordinatorum.

3 ¶ Amplius quecũq; habẽt cãm sue distinctionis: non possunt eẽ prima causa distinctionis reruz: sed si plura entia ex eqno accipiãtur: necesse est q̃ habeant cãm sue distinctionis: habz enim causaz essendi cuz omnia entia sint ab vno primo ente. (vt supra ostẽsum est). idẽ autẽ est causa essendi alicui & distinctiõis ei⁹ ab alijs. (sicut ostẽsum est). nõ põt igitur eẽ prima causa distinctionis rerum diuersitas agentium. cap. 15. huius lib.

4 ¶ Item si diuersitas reruz procedat a diuersitate vel cõtrarietate diuersox agẽtium: maxime hoc videt quod & plures ponunt de cõtrarietate boni & malitie q̃ oia bona procedãt a bono principio: mala a malo: bonũ autẽ & malũ sunt in oibus generibus. nõ autẽ potest esse vnũ primũ principium oium malorum: cum .n. ea que sunt per aliud reducãtur ad ea que sunt per se oportebit principiũ actiuũ malox esse ꝑ se

Exclusio erroris.

malum per se ꝺt dicim⁹ tale: quod ꝑ essen
tiam suã tale est. et⁹ igit essentia erit mala.
hoc aute m est ipossibile: omne eni quod est
inc̃tum est eno necesse eē bonū: esse nāq;
suum vnūquodq; amat ⁊ coseruari appeti:
signū ãt ē q; contra pugnat vnūquodq;
sue corruptioni. bonum aute est quod om
nis appetum: non potest igitur distinctio in
rebus procedere a duobus contrarijs prin
cipijs quorum vnū sit bonū ⁊ aliud malū.
5 ¶ Adhuc oē agens agit inc̃tū est actu.
inquantū vero est actu: est vnūquodq; ꝑfe
ctum. ꝑfectum vero oē inc̃tum huiusmo
di bonum dicim⁹: omne igitur agēs inc̃
tum huiusmodi bonū est: si gd igit ꝑ se ma
lū ē nō poterit eē agēs. si ãt ē maloꝝ ꝑmū
principiū oz eē ꝑ se malū. (vt ostū ē). ipos
sibile est igitur distinctionem in rebus pro
cedere a duobus principijs bono ⁊ malo.
6 ¶ Amp̃. si oē ens inc̃tū huiusmodi bo
nū ē. malū igit inc̃tū ē malū ē nō ens: nō
enti ãt inc̃tū huiusmodi nō ē ponere cāz
agēte: cū oē agēs agat inquãtū ē ens actu.
agit aūt vnūquodq; sibi sile: mali igit inc̃
tū ē huiusmōi nō ē ponere cāz ꝑ se agēte:
nō ē igit fieri reductionē maloꝝ in vnū pri
mū cāz que ꝑ se sit cā omnium malorum.
7 ¶ Adhuc qđ educitur preter intentionē
agentis nō habet cām per se: sed per acci
dens sicut cū quis inuenit thesaurū fodiēs
ad plantādū: sed malū in effectu aliquo nō
pōt ꝓuenire nisi preter intentionē agētis:
cū omne agens aliquod bonum intendat.
bonū eni est quod oia appetūt malum igit
non habet causam per se: sed per accīs in
cidit in effectibus causaꝝ: non igit est pone
re vnū primuꝝ principium omniuꝝ maloꝝ.
8 ¶ Item cōtrariorꝝ agētiū sunt ꝓprie
actiones: eorꝝ igitur que per vnā actionē
ꝓducunt non sunt ponenda ꝓncipia cōtra
ria. bonum aūt ⁊ malum ⁊ eadem actione
producuntur: eadem enim actiōe aqua cor
rumpitur ⁊ aer generatur: non sunt igitur
propter differentiam boni ⁊ mali in re-
bus inuentā ponenda principia contraria.
9 ¶ Amp̃. qđ omno non est. nec bonuꝝ nec
maluꝝ est: qđ ãt inc̃tū est bonū ē. (vt ostē
sum est). opz igitur malum esse aliqđ in
quantum est non ens: hoc aute est ens pri
uatum. maluꝝ igit inc̃tū huiusmōi ē ens
priuatum. ⁊ ipsum maluꝝ est ipsa priuatio.
priuatio aūt nō habet causaꝝ ꝑ se agentē
qꝝ omne agēs agit inc̃tum habet formā.
⁊ sic oz ꝑ se effectū agētis eē habēs formā
cū agēs agat sibi sile nisi ꝑ accidēs. Relin
quit igit q; malū nō hz cām ꝑ se agentē. sz
icidit ꝑ accidēs in effectū cāe ꝑ se agētis:
nō ē igit vnū primū ⁊ ꝑ se maloꝝ principi-
um. sz primū oium principiū ē vnū primū
bonū: in cuius effectibus cōsequit malum
ꝑ accidēs. ¶ Hic ē q; Isa. 45. dr. (Ego dñs ⁊ nō ē alter deus formans lucē ⁊ creās tenebras: faciēs pacē ⁊ creās malū. ego dominꝰ faciēs oia hec). Et Eccle. xi. (Bona ⁊ mala vita ⁊ mors paupras ⁊ honestas adeo sūt). ⁊ eodē. 33. (Cōtra malū bonū ē: ⁊ contra virū iustū ē peccator. ⁊ sic intuere in oia opa altissimi. duo cōtra duo ⁊ vnū contra vnū). Dr aūt deus facere mala vel creare inquãtū creat ea q̃ frm se bona sūt: ⁊ tñ alijs sūt nociua: sicut lupus ēquus in sua specie quoddã bona nature sit: tñ ouī ē malus ⁊ similiter ignis aque inquãtū ē hmōi corruptiuus. ⁊ ꝑ similem modum est cā malorum in hoibus que pene dicuntur. Unde dicitur Amos. 3. (Si est malum in ciuitate quod dominus nō fecerit). Et hoc est quod Greg. dicit. (Etiam mala que nulla sua natura subsistunt creantur a domino). Sed creare mala dicitur cum res in se bonas creatas nobis male agentibus in flagellum formar. ¶ Per hoc aute: ercluditur error ponentium prima principia contraria. qui error primo incipit ab Empedocle: posuit enim duo prima principia agentia amicitiam ⁊ litem. quorum amicitiam dixit esse causam generationis. litem vero corruptionis et qua vi. vt Aristo. (dicit in primo metha. hec duo bonum ⁊ malum ꝓia ꝓncipia cōtraria posuisse. ¶ Idē fuit aūt ⁊ Pytagoras duo ꝑ bonū ⁊ malum. sed nō ꝑ modū principioꝝ agētiū. sed per modū formaliū principioꝝ: ponebat. n. hec duo eē gña: sub quibus oia alia cōprehēderētur. (vt ꝓz ꝑ pōm in ꝑ metha.). hos aūt antiqssimoꝝ phoꝝ errores q ēt fuit per posteriores phos sufficiēter excluſi: qđ per ꝑfi sensus hoies doctrine rpiane adiungere ꝓsupserūt: quoꝝ primus fuit Martiō a quo martioniste sunt dicti: qui sub noīe

Anc. scriptu.

q⁹ deus facit mala

Amos

Eccli⁹ cro.

martiō

rpiano hereſim condidit. opinatus duo ſi-
cerdo- bi diuerſa principia quez ſecuti ſunt cerdo
niani niani. t poſt modum manichei qui hunc er
manichei rorem nimirum diffuderunt.

¶ Q̃ cauſa diſtinctionis rerum non eſt ſe cundorum agentium ordo. 62.

Ex eiſdem etiã oĩdi põt: q re rũ diſtinctio nõ cauſat er or dine ſecundox agẽtiũ: ſic̃ qui dã dicere voluerũt. Q̃ deus cũ ſit vnus t ſimplex facit tm vnũ effectum: q eſt ſuba primo creata: q̃ qz ſimplicitati ꝓ prie cãe adequari nõ põt: cũ nõ ſit actꝰ pu rus: ſz bẽat al qd de po: ẽtia admirtũ: habz aliquã multiplicitatẽ vt ex ea iõ plura: tras aliqua poſſit ꝓdire: t ſic ſemp effectibus a ſimplicitate cauſax deficiẽtibus: dũ multi plicant effectus diuerſitas cauſax ꝟſtituit. ex quibꝰ vniuerſum ꝟſtitit. ¶ Hec igit po ſitio tori rex diuerſitati nõ vnã cauſaz aſſi gnat. ſz ſingulas cãs determinatas effecti bus. totã aũt diuerſitatẽ rex ex ꝟcurſu oi um cãrũ ꝓcedere ponit. ea aũt a caſu eẽ di cimus: q̃ ex concurſu diuerſax cauſax pro ueniunt t nõ ex alĩq vna cã determiata: di ſtinctio igit rex t ordo vniuerſi erit a caſu.

2 ¶ Ãmp. id qõ eſt optimũ in rebus creatis reducit vt in primã cauſã in id qõ eſt op timũ in cauſis: oz igit effectus ꝓportiona les eẽ cauſis: optimũ aũt in oibus entibus creatis eſt ordo vniuerſi. in quo bonũ vni uerſi cõſiſtit: ſicut t in rebus humanis bo nũ gñis eſt diuinus q̃z bonũ vnius. oz igit ordinẽ vniuerſi. ſicut in ꝓpriã cauſã reduci tur in deũ. (quẽ ſupra oſtenimus eẽ ſum mũ bonũ). non igitur rerum diſtinctio in quo ordo conſiſtit vniuerſi cauſatur ex cau ſis ſecũdis. ſz magis ex intẽtiõe cãe prime.

3 ¶ Ãdhuc abſurdũ vt id qõ eſt optimum in rebus reducere. ſicut in cauſam in reru defectũ. optimũ aũt in rebus creatis eſt di ſtinctio t ordo ipſorum. (vt oſtenſum eſt). inconueniens igitur eſt dicere: q̃ talis di ſtinctio ex hoc cauſetur q̃ ſecunde cauſe deficiunt a ſimplicitate cauſe prime.

4 ¶ Itẽ in oibus cauſis agẽtibus ordina tis vbi agit ꝓpter finẽ: oz q̃ fines cauſax ſecundax ſint ꝓpter finẽ cauſe prime. ſic finis militaris t equeſtris t frenefactiue eſt ꝓpter finẽ ciuilis. proceſſus aũt entium a primo ente eſt p actionẽ ordinatam ad finẽ cũ ſit p intellectum. (vt oſtẽſum eſt). intel lectus aũt hoc ꝓpter finẽ agit. Si igitur in productõe rex tunt aliq cauſe ſecũde. oz q̃ fines eax t actõeo ſint ꝓpter finẽ cau ſe prime. qui eſt vltimus finis in rebus cau ſatis. hic autẽ eſt ordo partiũ vniuerſi t di ſtinctio q ẽ q̃ſi vltima forma. nõ ẽ igitur di ſtictio in rebꝰ t ordo ꝓp actõeo ſecũdax cã rũ: ſz magis actões ſecũdax cauſax ſũt ꝓp ordinẽ t diſtinctionẽ in rebus ꝟſtituẽdam.

5 ¶ Ãdhuc ſi diſtictio prnũ vniuerſi t ordo eax eſt ꝓprius effectus cãe prime q̃ſi vlti ma forma t optimũ in vniuerſo. oz rex di ſtictionẽ t ordinẽ eẽ in ĩtellectu cãe prime. In rebus. n. q̃ p ĩtellectũ aguñt forma q̃ in rebus factis ꝓducit: ꝓuenit a forma ſimili q̃ eſt in intellectu. ſicut domus q̃ eſt in mẽ a domo q̃ eſt in ĩtellectu: forma aũt diſtinc tõis t ordinis nõ põt eẽ in ĩtellectu agẽte niſi ſint ibi forme diſtinctox t ordinatorũ. ſũt igit in ĩtellectu diuino forme diſtinctax rerũ diuerſax t ordinatax. nec̃ hoc ſimpli citati eius repugnat. (vt ſupra oſtẽſum ẽ). ſi igit er formis q̃ tũt in ĩtellectu ꝓueniant res extra aiam in his q̃ p ĩtellectũ agũtur. poterũt a prima cã inmediate cauſari plura t diuerſa nõ obſtãte diuina ſimplicitate: p pter quam quidẽ in ꝓdictã põnẽ ĩciderũt. lib° pri ca. 5. duobus ſequen tibus

6 ¶ Itẽ actio agẽtis p ĩtellectũ terminat ad formã quã ĩtelligit nõ ad alĩã niſi p acci dẽs t a caſu. deus aũt agẽs eſt p ĩtellectum. (vt oſtẽſum ẽ) nõ põt igit eius actio eẽ ca ſualis. cũ nõ poſſit in ſua actõe deficere: oz igit q̃ ꝓducat effectũ ſuũ ex hoc q̃ ipſũ eſſe ctũ ĩtelligit t ĩtẽdit. ſed p quã rõnẽ ĩtelligit vnũ effectũ. põt t mltos effectꝰ alios a ſe in telliger. põt igit mlta cãre ſtatim abſq; medio.

7 ¶ Ãmp. (ſicut ſupra oſtẽſum ẽ). virtus diuina nõ limitat ad vnũ effectũ. t hoc ex eius ſimplicitate ꝓuenit. q: q̃to aliq̃ virtꝰ eſt magis vnita: tãto ẽ magis infinita: t ad plura ſe põt extẽdere. q̃ aũt ex vno nõ fiat niſi vnũ. nõ oz niſi qñ agẽs ad vnũ effectũ determinat. nõ oz igit dicere q̃ qz deus eſt vnus t oĩno ſimpler: ex ipſo multitudo pro uenire non poſſit niſi mediantibus aliquibus ab eius ſimplicitate deficientibus.

8 ¶ Ꝓie. (oſtẽſum ẽ ſupra). q̃ ſolus deus

pōt creare. multa aūt sūt rex q̄ nō pñt pro
cedere in eē nisi p creationē: sicut oia que
nō sunt composita ex mā ꝛ forma cōtrarie
tari subiecta: hmōi.n.in gñabilia oz esse. cū
oia generatio fit ex cōtrario ꝛ ex mā. talia
aūt sūt oēs intellectuales substātie ꝛ oia corpo
ra celestia. ꝛ ēt ipsa mā prima: oz igit̄ pone
re oia hmōi immediate adeo sūpsisse sui esse
principiū. ¶ Dic ē qđ dr Bern. pmo. (In
pn.c.de.c.ꝛ.ter.). Et Job.37. (Tu forti-
tan fabricatus es celos q solidissimi quasi
ere fundari sūt). Excludit aūt ex predictis
opinio Auice q dicit q deus intelligēs se p
duxit mā intelligētiā primā in qua ia ē potē
tia ꝛ actus: q̄ inquātū intelligit deū: pduxit
intelligētiā secūdā: inquantū vero intelligit se
sm q est in actu pduxit aiam orbis: inquā
tū vero intelligit se sm q est in potētia. pro-
duxit substantiā orbis primi. ꝛ inde proce-
dēs diuersificatē rex instituit per cāe secun-
das. ¶ Excluditur ēt opinio quorūdā anti
quorum hereticorum. qui dicebant deū nō
creasse mundū: sed angelos: cuius erroris
dicitur primo fuisse Simō magꝰ inuētor.
¶ Ob̄ distinctio rex nō ē p aliquē angelū in
ducētē in mām diuersas formas. 43.

Auc.s. scripturę Eccle erro. auice. li. 9. me

Simō magus

Quantauté quidā mo-
derni heretici qui dicunt de
omnium visibiliū creasse ma-
teriā. ſz p aliquē angelū p di-
uersas formas fuisse distictā. ¶ Cuius opi
nionis falsitas mānifeste appet. nō.n. celestia
corpora in quibus nulla cōtrarietas inuenit.
et aliq̄ mā pñt eē formata. oē.n. quod fit ex
mā permixte oz ex cōtrario fieri: impossibile est
igitur q ex aliqua mā pure adeo creata an
gelus aliquis celestia corpora formauerit.
2 ¶ Amp̄. celestia corpora aut in nulla mā
conuenīt cū corporibꝰ inferioribꝰ. aut nō con
uenīt i aliq̄ mā nisi i pāma. nō.n. celū ē ex elē
mentis compositū nec nāe elementaris: q eiꝰ motꝰ oriūtur a
motibꝰ aliuꝝ elemꝝ diuersimode. mā aūt pāma nō
pōt pfuisse p seipsā aīa oia corpa formata:
cum non fit nisi potētia nīa. Omne.n.eē in
actu est aliqua forma: impossibile est igit̄ qđ
ex mā prima creata adeo aliquis angelus
omnia visibilia corpora formauerit.
3 ¶ Adhuc oē q fit ad hoc fit vt fit. ē.n. fieri
via eē. sic igit̄ nulcuiꝫ creato pōt fieri.
sicut sibi cōuenit esse: eē aūt nō cōuenit for
me tantū nec māe tantū: sed cōpositō: mā
eni nō est nisi i potētia: forma vero ex q̄ ali
qđ est: est.n. actꝰ. vnde restat q compositū
pprie fit: eius igitur solius est proprie fieri
nō māe pter formā. nō est igit̄ aliud agēs
creās mām solā: ꝛ aliud inducens formā:
4 ¶ Itē pā inductio formaꝝ in mā nō pōt
esse ab aliquo agēte p motū tm: ois.n. mo
tus ad formā ē ex forma determiata in for
mā determinatā: ꝛ sic qr materia non pōt
esse absq̄ oi forma: pſupponit aliq̄ forma
in materia: ſz oēs agēs ad formā solā mate
rialē oz q fit agēs p motū: cū.n. formę ma
teriales nō fiāt p se subsistētes: ſz earꝫ esse fit
in eē materie: nō pñt pduci in esse nisi vel
p creatonē totꝰ cōpositi vel per trāsmuta
tionē materie ad talē vel talē formā: impossi
bile est igitur: q prima inductio formaruꝫ
in materia fit ab aliquo creante formam
tantū: sed ab eo q est creator totꝰ cōpositi.
5 ¶ Adhuc. motꝰ ad formā est posterior
natura motu secūdā locū: cū sit actꝰ ma 8.phīſ.
gis iperfecti. (vt pbat pbs posteriora āt in ter. cō.
enibꝰ nāli ordine cāntur a prioribꝰ. motus 57.
igit̄ ad formā cātur a motu sm locū: pmꝰ
aūt motꝰ sm locū est motꝰ celestis: motꝰ
igit̄ oīs ad forma fit mediāte motu celesti:
ea igitur que non pñt fieri mediāte motu
celesti nō pñt fieri ab aliquo agente: qui nō
potest agere nisi per motuꝫ qualem oz esse
agentem qui non potest nisi inducere for-
mā in materia. (vt ostensum est). per mo
tum autem celestem non pñt pduci multe
forme sensibiles nisi mediātibus determi
natis principijs suppositis: sicut animalia
quedā nō fiunt nisi ex semine. prima igit̄ in
stitutio harū formaꝝ ad quaꝝ pductionē
nō sufficit motus celestis sine perseuerantia
sibum formaꝝ in spē oz q fit a solo creāte.
6 ¶ Itē sicut dicit in.3.phīſico. idē est mo
tus localis prie ꝛ totꝰ. vt totꝰ terre ꝛ vni
glebe: ita mutatio generatiōis ē eadē totꝰ
ꝛ partis: ptes aūt boꝝ generabiliū ꝛ corru
ptibiliū generant segrētes formas i actu a
formis q sūt i mā nō āt a formis extra ma
teriā existentibꝰ cū oporteat generās eē sīle ge
nerato. (vt pbat pbs i.7. metha.). neq̄ igit
totalis acquisitio formaꝝ in mā pōt fieri per
motū ab aliq̄ substātia separata cuiusmodi

est angelus: ꝫ vt os q̄ hoc fiat mediante agē te corporeo vel creante q agit sine motu.

7 ¶ Adhuc sicut cē ē primū in effectibus: ita rūdet prime cause: vt proprius effectus: esse autem est per formam. ⁊ non per materiam. prima igitur causalitas formarum maxime est prime cause attribuenda.

8 ¶ Amplius cum oē agēs agat sibi simile: ab illo acquirit effectus formam cui per formam acquisitam similatur. sicut dom⁹ in mā ab arte q̄ ē spēs domus in dia: ꝫ oia similantur deo. q ē actus purus inquantū hz formas p quas fiunt in actu. ⁊ inquantū formas appetunt. diuinam similitudinē appetere dicuntur. absurdum igit ē dicere q̄ rerum formatio ad aliū pineat q̄ ad creatorē omnium deum. ¶ Et inde ē q̄ ad excludēdū istū errorē Beñ. primo. (Moyses postq̄ dixerat deum in principio celuz ⁊ terraz creasse). subdidit quo oia in propria species formando distinxerat. ⁊ apls dicit Col. primo (q̄ in ipso condita sunt omnia vniuersa: siue que in celis sunt: siue que in terris: siue visibilia: siue inuisibilia.

¶ Ō distinctio rerum non processit ex meritorum vel demeritorū diuersitate. 44.

Huc.s. scripta.

Origenis.

Hauc superest ostēdere q̄ rerum distinctio non processit ex diuersis motibus liberi arbitrij rationalium creaturarum. (vt posuit Origenes in lib. piarchon). volēs. n. resistere antiquorū hereticorum obiectionibus ⁊ erroribus. q ostēdere nitebantur diuersam naturam boni ⁊ mali cē in rebus ex contrarijs actoribus pp multam distantiam inuētam. tam in rebus nālibus q̄ in rebus humanis: q̄ nulla merita p̄cessisse videtur. s. q̄ corpora q̄dam sunt lucida: q̄dam obscura: q̄dā homines ex barbaris: quidam ex xp̄ianis nascuntur coactus ē ponere oēm diuersitatez in rebus inuētam ex diuersitate meritoruz sm dei iusticiā p̄cessisse. Dicit. n. q̄ deus ex sola sua bonitate primo oēs creaturas equales p̄duxit ⁊ oēs spirituales ⁊ rōnales q̄ p liberum arbitrium diuersimode sunt motę: q̄dā adherētes deo plus vel min⁹: q̄dā ab eo recedētes magis vel minus. ⁊ ꝫ hoc diuersi gradus in substantijs spiritualibus ex diuina iustitia sunt subsecuti. vt quidā cēnt angeli sm diuersos ordines: quidā aie būane ⁊ scōm diuersos status: quidā ēt demones in statibus diuersis ⁊ pp diuersitatē rōnalium creaturaꝝ dicebat diuersitatē corporaliū creaturaꝝ deum instituisse: vt nobilioribus corporib⁹ nobiliores spirituales substātie adiungerētur vt diuersimode corporalis creatura spiritualiū substātiaꝝ diuersitati ḡbusliber modis aljs deseruiret. ¶ Hec aūt opinio cē falsa manifeste cōuincit. q̄to. n. aliqd ē melius in esse actibus. tāto ē prius in intētōe agētis. optimū aūt in rebus creatis ē p̄fectio vniuersi: q̄ cōsistit in ordine distinctaꝝ rex. in cibus enim p̄fectio totius p̄eminet p̄fectiōi singularium partium. igitur diuersitas rex p̄uenit non ex diuersitate meritorum: sed ex principali intentione primi agentis.

Ꝑ dicta opi.

2 ¶ Adhuc si oēs creature rōnales a principio fuerūt eq̄les create: ꝺz dicere q̄ vna eaꝝ in suo opatōe ab alia nō dep̄dēt. Q̄d aūt ꝓuenit ex cōcursu diuersaꝝ cārū: ꝺz vna ab alia nō dep̄deat ē casuale. igit sm p̄dictā pōnē talis distinctio ⁊ ordo rex ē casualis q̄ ē impossibile. (vt supra ostēsum ē).

3 ¶ Amp̄. q̄ ē alicui nāle nō acgrit ab eo q̄ volūtatē: motus. n. volūtatis siue liberi arbitrij p̄supponit cruciā volētis: ad quam eius nālia eriguntur. si igit p motū liberi arbitrij acgritur ē diuersus gradus rōnalitatis creaturaꝝ. nulli creature rōnali erit suus gradus nālis. sed accītalis. hoc aūt ē impossibile. cū. n. vnia specifica sit vnicuiq̄ nālis. segl q̄ oēs substātie rōnales create sint vnius spēi. s. angeli demones. ⁊ aie humane. ⁊ aie celestiū corporuꝝ. q̄ Origenes aliqua ponebat. ⁊ hoc cē falsū. diuersitas actionū nāliū declarat. nō. n. ē idē modus quo nāliter intelligit intellectus humanus. q̄ sensu ⁊ lātasia indiget. ⁊ intellectus angelicus. ⁊ alia solus nisi forte fingamus angelos ⁊ celestia corpora hūc carnes ⁊ ossa ⁊ alios hmōi partes ad hoc q̄ possint organa sensuū hre. q̄d est absurdū. Relinq̄t igit q̄ diuersitas substātiaꝝ intellectualiū nō ꝓcēdat diuersitatem meritoꝝ. q̄ sūt sm motus liberi arbitrij.

4 ¶ Adhuc si ea q̄ sūt nālia nō acquirunt p motū liberi arbitrij. aliam aūt rōnalē talem corpori uniri si acgrit ei pp p̄cedēs meritū

vel demeritū ꝫ motū liberi arbitrij: sequetur q cōiunctio bui⁹ aie ad hoc corpus nō fit nāle. ergo nec cōpositū est nāle. bō autē t sol ſm Origenē t astra sunt cōposita ex substātijs rōnalibus t corporibus talibus: ergo omnia huiusmodi q̄ sunt nobilissima inter corporeas substantias sunt mālia.

5 ¶ Itē si huic subē rōnali nō cōuenit inquantū est talis suba huic corpori uniri: ſz magis inquantū est sic merita huic corpori uniri nō est ei p se: ſz p accidēs. et bis autē q̄ p accidēs uniunt. nō resultat aliq̄ spēs: qz nō fit ex eis unū p se. nō. ii. est aliq̄ spēs bō alb⁹ vel bō vestit⁹. Relingit igit q bō nō fit aliq̄ spēs: nec sol: nec luna: nec aliqd hmōi.

6 ¶ Amp̄. ea q̄ ad merita cōsequunt. pñt in melius vel in peius mutari: merita autē t demerita pñt augeri vel minui. t p̄cipue secundū Origenē: q dicebat liberū arbitrium cuiuslibet creature ſp eē in vtrāq; partē flexibile: si igit aia rōnalis hoc corpus cōsecuta est pp p̄cedēs meritū vel demeritū: sequet q possit iterū contingi alteri corpori t nō solū q aia būana assumat aliud corpus būanū. sed ēt q assumat q̄q̄z corpus ſpēi reū: q est ſz Pythagoricas fabulas quālibet aiam q̄libet corpus ingredi. hoc autē t ſm phiam apparet eē erroneū: ſm quā determinatis formis t motoribus assignant determinate māe t determinata mobilia: t ſm fidē hereticū: q̄ aiam in resurrectiōe idē corpus resumere p̄dicat: qđ deponit.

7 ¶ Preterea cū multitudo sine diuersitate eē nō possit. si fuerūt a p̄ncipio creature rōnales in q̄dā multitudie ꝯstitute. oportuit in eis aliquā diuersitatē fuisse: aliqd ergo habuit vna earū: q nō habuit altera: t si hoc ex diuersitate meriti nō p̄cedat: pari ratione nec fuit necesse: vt gradus diuersitas ex meritorum diuersitate p̄uenire.

8 ¶ Itē ois distinctio aut est ſm diuisionē q̄ntitatis q̄ in solis corporibus est. vñ in substātijs p̄ creatis ſm Origenē eē nō potuit. aut ſm diuisionē formalē q̄ sine gradus diuersitate eē nō p̄ot. cū talis diuisio reducat ad priuationē t formā. t sic oz qđ altera forma ex ꝯdiuisa sit melior t altera vilior. (vñ ſm phm ſpēs rerū sunt sicut numeri quoꝝ vnus alteri addit aut minuit). sic igit si fuerūt a p̄n⁰ multe subē rōnales creare: oz q fuerit in eis grad⁹ diuersitas.

9 ¶ Itē si creature rōnales sine corporib⁹ subsistere p̄nt nō fuit necium ꝓpter diuersa merita rōnalium creaturaꝝ diuersitatē in natura corporali instituī: qz t sine diuersitate corporū poterat diuersos gradus in substātijs rōnalibus inueniri: si aūt creature rōnales sine corporib⁹ subsistere nō p̄nt: ergo a p̄ncipio simul cū creatura rōnali est erīa creatura corpalis instituta: maior est āt distātia corpalis creature ad spiritualē q̄m spiritualiū creaturaꝝ adinuicē: si igit a p̄ncipio deus tam magnam distantiā in suis creaturis instituit absq; aliquibus meritis precedentibus: non oportuit merita diuersa precedere ad hoc q in diuersis gradibus creature rationales instituerentur.

10 ¶ Adhuc. si diuersitas creature corpalis rūdet diuersitati creature rōnalis pari rōne t vniformitati rōnaliū creaturaꝝ respondet vniformitas nature corporalis: fuisset ergo natura corporalis creata ettā si diuersa merita rōnalis creature non p̄cessissent sed vniformis: fuisset igitur creata materia prīa: q̄ est omnib⁹ corporibus cōis: sed sub vna tantū forma: fuit aūt in ipsa plures forme in potentia: remansisset igitur imperfecta sola vna eius forma reducta in actu quod non est diuine conueniens bonitati.

11 ¶ Itē si diuersitas corporalis creature: sequit diuersos motus liberi arbitrij rōnalis creature oportebit dicere q causa q̄re est tantū vn⁹ sol in mūdo sit qa tantū vna rōnalis creatura sic mota est p liberū arbitriū vt tali corpori mereret adiūgi: hoc aūt fuit a casu: qa vna tantū sic peccaret: est igitur a cāu q sit vnus soli in mūdo t nō ad necessitatem corporalis nature.

12 ¶ Pre. cū creatura spiritualis nō mereat descēdere nisi p peccatū: descēdit aūt a sua sublimitate: in qua inuisibilis est: per hoc q visibilib⁹ corporib⁹ unit: videt seq q visibilia corpora sint eis adiūcta: ꝓpter peccatū qđ videt ꝓpinquū erroni manicheoꝝ ponētiū hec visibilia ex malo p̄n⁰ ꝓcessisse.

13 ¶ Huic etiam opinioni. auctoritas sacre scripture māifeste cōtradicit: q̄ in singulis scriptu- Auc. s. scripta.
ris operibus visibiliū creaturaꝝ tali mō loquēdi vsꝰ Moyses. (Vidēs deus q esset bonū rē.). t postmodū de cūctis simul subiū

8. me rer. cō. so.

git.(Vidit deꝰ cūcta.q̄ fe.t erant valde bona).Ex quo mānifeste datꝫ intelligi ꝙ creatura corporales t visibiles iō sūt facte:qz bonū est eas esse:qđ est ꝓsonū diuine bonitati t nō ꝓpter aliq̄ creaturaꝝ rōnaliū merita vel peccata.¶ Videt aūt Origenes nō ꝓpēdisse:ꝙ cū aliqđ nō ex debito sed liberaliter dam̄ nō est cōtra iusticiā:si ieq̄lia damus: nulla diuersitate meritoꝝ pēsata:cū retributio merētib⁹ debeat.de⁹ aūt.(vt supra ostēsum).ex nullo debito:sed ex mera liberalitate res iesse ꝓduxit: vñ diuersitas creaturaꝝ diuersitatē meritoꝝ nō ꝓsupponit.¶ Itē cū bonū toti⁹ sit melio⁹ q̄ bonū singulaꝝ partiū: nō est optimi factoris diminuere bonū toti⁹:vt aliquarū partiū augeat bonitatē:nō.n.edificator fundamēto tribuit eā bonitatē quā tribuit tecto:ne domū faciat ruinosaz:factor igit oium deus nō faceret totū vniuersuz suo genere optimuz:si faceret omnes partes equales: qz multi gradus bonitatis in vniuerso deessent:t sic esset imperfectum.

¶Que sit prima causa distinctionis rerum secundum veritatem. 45.

Ostendi autē ex predictis pōt que sit vera prima distinctionis rerū causa.¶ Cum.n.omne agēs intēdat suam similitudinē in effectū inducere secundum ꝙ effectus capere potest: tanto hoc agit perfectius: q̄nto agēs ꝓfectius est: ꝓz enim ꝙ q̄nto aliquid est calidius tanto facit magis calidum:t q̄nto est aliquis melior artifex:tanto formā artis perfectius inducit in materiā.Deus autē est perfectissimum agens:suam igitur similitudinem in rebus creatis ad deū ꝓtinebat inducere ꝙ sectissime q̄ntū nāe create conuenit. Sed perfectam dei similitudinem non possunt consequi res create secundū vnā solā speciem creature:qz cum causa excedat effectū: quod est in causa simpliciter t vnite:in effectu inuenitur composite t multipliciter. nisi effectus ꝓtingat ad species cause:qđ in ꝓposito dici nō potest.nō.n.creatura pōt eē deo eq̄lis:oportuit igit eē multiplicitatē t varietatē in reb⁹ creatis ad hoc ꝙ inueniret in eis dei similitudo ꝓfecta ꝓz modū suū.

2 ¶Amplius sicut ea q̄ fiunt ex mā.sunt in potētia māe passiue. ita q̄ fiunt ab agente oz eē in potētia activa agētis.nō aūt potētia passiua māe ꝓfecte reduceret in actum. si ex mā fieret vnū tm̄ eoꝝ ad q̄ mā est in potēria. ergo si aliquis agēs cuius potētia est ad plures effectus faceret vnū illoꝝ tm̄: potētia eius nō ita cōplete reduceretur in actū:sic̄ cū facit plura: ꝓ hoc aūt ꝙ potētia activa reducit in actū effect⁹ ꝓsequit similitudinem agentis:ergo nō eēt perfecta dei similitudo in vniuerso si esset vnus tantum gradus omnium entium:propter hoc igitur est distinctio in rebus creatis. vt perfect⁹ dei similitudinē cōsequant ꝙ multa q̄ꝫ ꝙ vnū.

3 ¶Adhuc quāto aliqđ in plurib⁹ est deo sile. tāto ꝓfectius ad eius similitudinē accedit.in deo aūt est bonitas t diffusio bonitatis in alia:perfectius igit accedit res creata ad dei similitudinē:si nō solū bona est: sed ēt ad bonitatē alioꝝ agere pōt: q̄ꝫ si solum in se bona eēt.sicut similius est soli ꝙ lucet t illuminat q̄ꝫ ꝙ lucet tm̄.Nō aūt posset creatura ad bonitatē alterius creature agere nisi eēt in rebus creatis pluralitas t inequalitas qz agens est aliud a patiēte t bono:abilius eo.oportuit igitur ad hoc quod in creaturis esset perfecta dei imitatio qđ diuersi gradus in creaturis inuenirentur.

4 ¶Itē plura bona vno bono finito sunt meliora.hūt enim hoc ad hec amplius:ois aūt creature bonitas finita est:est enim deficiens ab infinita dei bonitate:perfect⁹ est igit vniuersū creaturaꝝ si sunt plures q̄ꝫ si esset vnus tm̄ gradus rex. summo aūt bono ꝓpetit facere ꝙ melius ē:ergo ꝓuenies ei fuit vt plures faceret creaturaꝝ gradus.

5 ¶Adhuc bonitas spēi excedit bonitatez indiuidui.sicut formale id qđ est māle.magis igit addit ad bonitatē vniuersi multitudo spērum q̄ꝫ multitudo indiuiduoꝝ in vna spē:est igit ad perfectionē vniuersi pertinēs non solum ꝙ multa sint indiuidua. sed ꝙ sint etiam diuerse rerum species:t per cōsequens diuersi gradus in rebus.

6 ¶Itē oē qđ agit per intellectū repūtat spēm sui intellectus in re facta.sic eni agēs sibi ꝙ artē facit sile:deus aūt fecit creaturā vt agēs ꝙ intellectū t nō per necessitatem nāe.(vt supra ostensum est).spēs igit intel-

lectus diuini repñtat in creatura per ipsuz facta: intellectus aũt multa intelligens non sufficiẽter repñtat in vno tm̃. cũ igit intellectus diuinus multa itelligat. (vt in primo probatuz est). perfectius seipsum repzesentat: si plures vniuersorum graduum creaturas producat: cũ si vnam tantũ ꝓduxisset. 7 ¶ Amplius opi a sũmo bono artifice facto nõ debuit deesse sũma pfectio: sed bonum ordinis diuersorũ est melius quolibet illoz ordinatoz p se sũpto. est enim formale respectu singulariũ. sicut pfectio totiꝰ respectu partiũ: nõ debuit ergo bonũ ordinis opi dei deesse. hoc aũt bonũ ee nõ posset. si diuersitas t inequalitas creaturaz nõ fuisset. est igit diuersitas t inequalitas in rebꝰ creatis nõ a casu: nõ pp mãe diuersitatem nõ pp interuẽtũ aliquaz cauz vel meritoz: sed et propria dei intentõe pfectionẽ creature dare volẽtis quãt possibile erat ea habere. ℣ Hinc est q dr Bcũ. p. (Vidit deus cuncta q fecerat: et erãt valde bona). cũ de singulis diriset q sũt bona. qz singula qdẽ sunt in suis naturis bona. simul aũt oia valde bona pp ordinẽ vniuersi: que est vltima t nobilissima perfectio in rebus.

Auc. s. scripturꝰ

¶ Qꝺ oportuit ad perfectionem vniuersi alianas creaturas intellectuales eẽ. 46.

Racitur existente causa diuersitatis in rebꝰ. Restat nunc de ipsis rebꝰ distinctis psequi: quantum ad fidei veritatem pertinet. (quod erat tertium a nobis propositorum). t ostẽdemus primo q et diuina dispositione perfectionem rebus creatis scõm suũ modum optimũ assignãte: consequens fuit q qdam creature intellectuales fierẽt in sũmo rerum vertice cõstitute. ℣ Tunc. n. effectus maxime perfectus est quando in suum redit principium: vñ t circulus iter oẽs figuras: t motꝰ circularis iter oẽs motꝰ ẽ maxie pfectꝰ. qz in eis ad principiũ redit. Ad hoc igit q vniuersum creaturaz vltimã pfectionẽ ꝓsequat. oportet creaturas ad suum redire principium: redeunt aũt ad suum principiũ singule t omnes creature inquantum sui principij similitudinem gerũt scõm suum eẽ. t suam naturam in quibus quandã perfectionẽ bñt: ficut t oẽs effectus tũc maxime pfecti sũt: qñ marie sibi sile sunt eãe agẽti: vt domus quando marie sibi silatur arti. t ignis qñ marie similat generãti: cũ igit intellectus dei creaturarum productionis principium sit. (vt supra ostensum est). necesse fuit ad creaturaz pfectionẽ. q aliq̃ creature eẽnt itelligẽtes. 2 ¶ Amplius pfectio scẽda in rebus addit supra primã pfectionẽ. sicut aũt eẽ t nã rei cõsideratꝰ scõm primã pfectionẽ. ita opatio scõm pfectionẽ secundã. oportuit igit ad cõsũmatã vniuersi pfectionẽ eẽ aliquas creaturas. q̃ in deũ redierẽt. nõ solum scõm naturę similitudinẽ. sed ẽt per opationẽ. q̃ q̃dẽ nõ põt eẽ nisi p actũ intellectus t voluntatis. qꝛ nec ipse deꝰ aliter erga seipsũ opationẽ bz. oportuit igit ad pfectionẽ optimã vniuersi eẽ aliãs creaturas intellectuales. 3 ¶ Adhuc ad hoc q perfecte diuine bonitatis repzesentatio p creaturas fieret oportuit. (vt supra ostensum est). nõ solum qõres bone fierent. sed etiã q ad aliorum bonitatem agerent. assimilatur aũt perfecte aliquid alteri in agendo. qñ non solum est eadem spẽs actionis. sed etiam idem modus agendi. oportuit igitur ad summã rez perfectionem q essent alique creature que agerent hoc modo quo deus agit. (ostensum est autẽ supra). q deus agit per intellectum t voluntatẽ. oportuit igitur aliquas creaturas esse intelligentes t volentes.

Cor°

4 ¶ Amplius filitudo effectus ad causaz agẽtẽ attẽdit bz formã effectꝰ: q̃ peristit in agẽte: agẽs. n. agit sibi sile in forma secũdũ quã agit: forma aũt agẽtis recipitur quidẽ in effectu qñq̃z scõm eundẽ modũ essendi quo est in agẽte. sicut forma ignis generati eundẽ eẽndi bz modũ cũ forma ignis generantis. quandoq̃z vero secundum aliũ modum eẽndi. sicut forma domus q̃ est intelligibiliter in mente artificis recipitur materialiter in domo q̃ ẽ extra aiaz. pz igitur pfectionẽ eẽ primã filitudinẽ q̃z secũdã. pfectio aũt vniuersitatis creaturaz ꝓsistit in filitudie ad deũ: sicut ẽt pfectio cuiuslibet effectꝰ in filitudie ad cãz agẽtẽ. regrit igit sũma vniuersi perfectio. non solum secundã assimilationẽ creature ad deum: sed ẽt primã q̃ztum possibile ẽ. Forma aũt p quã deꝰ agit creaturã ẽ forma intelligibil in ipo.

est enim agens per intellectum. (vt supra ostensum est). oz igit ad summā perfectionem vniuersi esse aliquas creaturas in quibus scōm esse intelligibile forma diuini intellectus exprimatur: t hoc est esse creaturas secundum suam nām intellectuales.

§ ¶ Itē ad ꝓductionē creaturaꝝ nihil aliud mouet deū nisi sua bonitas quā rebus alijs cōicare voluit scōm modū assimilatiōis ad ipm. (vt ex dictis pz). similitudo aūt vnius inuenit in altero duplr. § Vno mō quā tū ad eē nāe: sicut similitudo caloris ignis est in re calefacta p ignē. § Alio mō scōm cognitionē. sicut similitudo ignis est in visu vel tactu. Ad hoc igit q similitudo dei pfecte eēt in rebus modis possibilibus. oportuit q diuina bonitas reb⁹ p similitudinē cōicaretur: nō solū in eēndo. sed ēt cognoscēdo: cognoscere aūt diuinā bonitatē solus itellect⁹ potest. oportuit igit eē creaturas itellectuales.

6 ¶ Ādhuc in oibus decēter ordinatis habitudo secundoꝝ ad vltima imitat habitudinē primi ad oia scōa t vltima: lz qnqz deficiēter. (ostēsuz est aūt). q deus in se oēs creaturas ꝓtrebēdit. t hoc repatat in corporalibus creaturis. lz p aliū modū: semp enim inuenit supius corpus cōprebēdēs t cōtinēs inferius. tm scōm extēsionē quātitatis: cū deus oēs creaturas simplici mō t nō quātitatis extēsiōe cōtineat. Vt igit nec in hoc mō cōtinēdi dei imitatio creaturis deesset. facte sunt creature intellectuales q creaturas corporales cōtinerēt nō extēsiōe q̄titatis. sed simpliciter p modū intelligibilē. nā qđ itelligit est in itelligēte. t eius intellectuali operatione ꝓtrebenditur. ¶ Hꝰ subē itellectuales sūt volētes. 47.

HAs autē substantias intellectuales necesse eē eē volētes.

§ Inest in oibus appetitus boni: cū bonū sit qđ oia appetūt. (vt pbs tradit). hmōi aūt appetit⁹ in bis qdē q cognitione carēt dr nālis appetitus: sicut dr q lapis appetit eē deorsū. In bis aūt q cognitionē sensitiuā bnt dr appetitus aialis q diuidit in cōcupiscibilē t irascibilē. in bis vero q intelligunt dicit appetitus itellectualis seu rōnalis q ē volūtas. Sūbe igit intellectuales create bnt volūtatē.

2 ¶ Ādhuc id qđ est p aliud. reducit ad id qđ est p se tanqz in prius. (vt t 5m pbz in 8. pbicoꝝ). mota ab alio reducunt in prima mouētia in seipsa. in syllogismis ēt cōclusiones q̄ sunt note ex aliis reducunt in prima principia q̄ sunt nota p seipsa: inueniunt aūt in substantijs creatis qdā q nō agunt seipsa ad operādū. sed agunt vi nature. sicut inseta plate t aialia bruta. nō enim est in eis agere t nō agere. oz ergo q fiat reductio ad alia prima que seipsa agant ad operandum. prima aūt in rebus creatis sunt substantie intellectuales. (vt supra ostēsuz ē). be igit substantie se agunt ad operandum. hoc aūt est proprium voluntatis. per q̄s substantia aliqua est dña sui actus: vtpote in ipsa existēs agere t non agere. substātie igitur intellectuales create bnt voluntatem. ter. cō. 33. t in

3 ¶ Amp. principiū cuiuslibet operatiōis est forma per quā aliqd est actu: cū omne agens agat inquantū est actu. oz igit quod scōm modū forme sit modus operationis cōsequentis formā. forma igit q nō est ab ipso agente p formā causat operationē cuius agēs nō est dñs. si qua vero fuerit forma q̄ sit ab eo. q per ipsam operat. etiam cōsequentis operatiōis diuum habebit. forme aūt nāles ex quibus sequunt motus t operatiōes nāles nō sunt ab bis quorū sunt forme. sed ab exterioribus agentibus totalit̄ ter. cū per formā nālem vnūqqz habeat eē in sua nā. nihil aūt pōt sibi eē cā essendi. t iō que mouētur nāliter nō mouēt seipsa. nō enim grane mouet seipsum deorsum. sz generans quod dedit ei formā. In aialib⁹ etiā bruti forme sentate vi imaginate mouentes nō sunt adinuente ab ipsis aialib⁹ brutis. sed sunt recepte in eis ab exterioribus sensibilibus q̄ in sensum agunt t diiudicate per nālem estimationē. vñ licet quodāmō dicātur mouere seipsa inquantum eoꝝ vna pars est mouens. t alia est mota: tm ipsum mouere nō est eis ex seipsis: sed partim ex exterioribus sensatis. t partim a nā: inquantum. n. appetitus mouet mēbra: dicūtur seipsa mouere qđ bnt supra insita t plātas. inquantum vero ipsum appetere segl de nēcitate i eis ex formis acceptis p sensū t iudiciū nālis estimatiōis nō sibi sūt cā q̄ moueāt. vñ nō bnt dñiū sui act⁹. Sed

ma autē intellecta p quam substātia intellectualis operat est ab ipso intellectu: vtpote per ipsum cōcepta ⁊ quodāmodo excogitata: vt patet de forma artis: quam artifex concipit ⁊ excogitat. ⁊ per eam operatur: substantie igit intellectuales seipsas agunt ad operandum vt habentes sue operatiōis dominiū: habēt igitur voluntatē.

4 ¶ Item actiuum oz esse proportionatū passiuo ⁊ motiuū mobili: sed in habentib⁹ cognitionem vis apprehensiua se hz ad appetitiuā: sicut motiuum ad mobile: nam cōprehensum per sensum vel imaginationem vel intellectum mouet appetitiuz intellectualem vel animalem: apprehensio autem intellectiua non determinatur ad quedā: sed est omnium: vnde ⁊ de intellectu possibili. (pbo dicit in. 3. ō aia). q est quo est oia fieri: appetit⁹ igitur intellectualis substātie est ad oia se hābs. Hoc aūt est ꝓprium voluntatis vt ad oia se habeat. (vn ⁊ i. 3. erbico⁹ pbo dicit). q est possibiliuz ⁊ impossibiliū. Substātie igit intellectuales hāt volūtatē.

¶ Oz substantie intellectuales sunt liberi arbitrij in agendo. 48.

Ex hoc autem apparet q predicte substātie sūt liberi arbitrij in operādo.

¶ Oī. cui arbitrio agāt manifestum ē ex eo q p cognitionē intellectiuam iudicū habent de operandis: libertatē autē nēcē est eas hābre: si habent dominium sui actus. (vt ostensum est). sunt igitur predicte substātie liberi arbitrij in agendo.

2 ¶ Item liberū est: quod sui causa est: qō ergo nō est sibi causa agendi: nō est liberū in agēdo: q̄cunq; āt nō mouent: neq; agūt nisi ab alijs mota: nō sunt sibiipsis causa agēdi: sola ergo mouētia seipsa libertatez in agēdo habent: ⁊ hec sola iudicio agunt: nam mouēs seipsuz diuiditur in mouēs ⁊ motū: motꝰ aūt est appetitus ab intellectu vel fantasia aut sensu: motus quoruz est iudicare: horum igitur hec sola libere iudicātur quecūq; in iudicando seipsa mouent: nulla autem potentia iudicans: seipsaz ad iudicandum mouet: nisi supra actum suuz reflectatur: oz. n. si se ad iudicandū agit: q suum iudicium cognoscat: quod quidem solius intellectus est: sunt igit aialia irrōnalia quodāmodo liberi quidē motꝰ siue actionis: non autem liberi iudicij: inaiata autem que solum ab alijs mouentur: neq; libere actionis sunt aut motus: intellectualia vero non solum actionis: sed etiam liberi iudicij: quod est liberum arbitriū hēre.

3 ¶ Adhuc forma apprehēsa est principiū mouens secundū q apprehendit sub rōne boni vel cōuenientis: actio. n. exterior in mouentibꝰ seipsa ꝓcedit ex iudicio quo iudicat aliquid esse bonū vel cōueniēs p formā predictam: si igitur iudicans ad iudicandum seipsum mouet: oz q per aliquā altiorem formā apprehēsam se moueat ad iudicādum. que quidez esse nō pōt nisi ipsa rō boni: vel cōuenientis per quam de quolibet determinato bono vel conuenienti iudicatur: illa igit sola se ad iudicandū mouent: q cōez boni vel cōueniētis rationē apprehēdunt: hec autē sunt sola intellectualia: sola igitur intellectualia se non solum ad agendū: sed etiam ad iudicandum mouent: sola igitur ipsa sunt libera in iudicādo: quod est liberum arbitrium habere.

4 ¶ Amp. a conceptione vniuersali non sequitur motus ⁊ actio: nisi mediante particulari apprehensiōe: eo q motus ⁊ actio erga particularia est: intellectus autem natus aliter est vniuersalium apprehensiuus: ad hoc igitur q ex apprehensione intellectus sequatur motus aut quecunq; actio: oz q vtis intellectus conceptio applicetur ad particularia: sed vniuersale continet in potentia multa particularia: potest igitur applicatio conceptionis intellectualis fieri ad plura ⁊ diuersa: iudicium igitur intellectus de agibilibus non est determinatum ad vnum tantum: habent igitur omnia intellectualia liberum arbitrium.

5 ¶ Preterea iudicij libertate carēt aliq̄ vel propter hoc q nullum habent iudicium: sicut que cognitione carēt vt lapides ⁊ plante: vel q̄ habent iudicium a natura determinatum ad vnum sicut irrationalia animalia: naturali enim estimatione iudicat ouis lupum sibi nocium: ⁊ ex hoc iudicio fugit ipsum: similiter autem in alijs: quecunq; igitur habent iudicium de agendis non determinatum ad vnum a natu-

ra:necesse est lib. arbitrii eē:huiusmodi autem sunt omnia intellectualia: intellectus enim apprehēdit non solum hoc vel illud bonum:ꝫ ipsum bonuz cōmune:vñ cuz intellectus per formaz apprehēsam moueat voluntatem:in omnibus aūt mouēs ꝛ motum opz eē proportionata:voluntas substa tie intellectualis nō erit determinata a natura nisi ad bonū cōe. Quicqd igitur offertur sibi sub ratione boni poterit volūtas inclinari in illud nulla determinatione naturali in cōtrariū prohibēte:omnia igitur intellectualia liberam voluntatez habent ex iudicio intellectus venientem:quod est liberum arbitrium habere:quod diffinitur liberum de ratione iudicium.

¶ Oīs substa intellectualis nō sit corp⁹. 49.

EX premissis autez ostēditur q̄ nulla substātia intellectualis est corp⁹. ¶ Nullum.n.corpus inuenitur aliqd cōtinere nisi p cōmēsurationez quātitatis: vnde ꝛ si se toto totū aliqd cōtinet ꝛ partē parte cōtinet:maiorē quidē maiore:minorem aūt minore. Intellectus aūt nō cōprehēdit rem aliquā intellectā p aliquam quātitatis cōmēsurationē:cum se toto intelligat ꝛ comprehēdat totum ꝛ partē maiora in quātitate ꝛ minora:nulla igitur substantia intelligens est corpus.

2 ¶ Amplius nullū corpus pōt alteri⁹ corporis formā substantialē recipere nisi p corruptionē suam formā amittat: intellectus aūt nō corrumpitur:ꝫ magis pficitur: per hoc q̄ recipit formas omniū corpoꝝ: pficitur enim intelligēdo:intelligit aūt ꝫ q̄ habet in se formas intellectorum:nulla igitur substantia intellectualis est corpus.

3 ¶ Adhuc principiū diuersitatis idiuiduorum eiusdē spēi est diuisio materie sm q̄ntitatem:forma.n.huius ignis a forma illi⁹ ignis nō differt:nisi p hoc q̄ est in diuersis ptibus:in quas mā diuidit:nec aliter q̄ diuisione quātitatis: sine qua substātia est indiuisibilis,q̄ aūt recipit in corpe:recipit in eo ꝫ q̄ntitatis diuisionē: ergo forma nō recipitur in corpore nisi vt inuoluta:si igitur intellectus esset corpus forme rerum intelligibiles nō,reciperentur in eo nisi vt in diuiduate:intelligit aūt intellectus res p formas eaꝝ quas penes se habz:nō ergo intellectus intelligit vīa:ꝫ solum particularia:q̄ pz eē falsū:nullus igitur intellectus ē corp⁹.

4 ¶ Itē nihil agit nisi sm suaz spēm eo q̄ forma est pncipiū agēdi in vnoquoq;:si igitur intellectus sit corpus actio ei⁹ ordinem corporꝝ nō excederet:non igitur intelliget nisi corpora:hoc autem patz eē falsum:intelligimus enim multa que non sunt corpora intellectus igitur non est corpus.

5 ¶ Adhuc si substātia intelligēs est corp⁹: aut est finitū aut infinitū:corpus aūt esse infinitum actu est impossibile. (vt in pbificis ꝓbatur). est igitur finitū corpus si corpus eē ponitur:hoc aūt est ipossibile:in nullo.n. corpore finito,pōt eē potēcia infinita. (vt supra ꝓbatum est). potēcia autē intellectus ē quodāmodo infinita in intelligēdo:in infinitum.n.intelligit spēs numeroꝝ augēdo: ꝛ similiter spēs figuraꝝ ꝛ ꝓportionū: cognoscit etiam vlē q̄ est Virtute infinitū sm suum ambitū:cōtinet.n.indiuidua q̄ sūt potēcia infinita:nō est igitur intellect⁹ corp⁹. 3° pbificoꝝ ꝛ p mo cc.

6 ¶ Amplius ipossibile est duo corpa seinuicem cōtinere:cū cōtinēs excedat cōtentum: duo autē intellectus seinuicem continent ꝛ comprehēdunt:dum vnus alium intelligit:intellectus igitur nō est corpus.

7 ¶ Item nullius corporis actio reflectitur super agentē. (ostensum est.n.in pbificis). q̄ nullū corpus a seipso mouet nisi ꝫ partē.ita.ſ.q̄ vna pars ei⁹ sit mouēs alia mota:intellectus autē supra seipm agēdo reflectitur:intelligit.n.seipm nō solum sm p tem:sed sm totū:non est igitur corpus. 7° ꝛ 8° pbicoꝝ.

8 ¶ Adhuc actus corpis ad actionē non terminat:nec motus ad motū. (vt in pbificis ꝓbatum est). actio aūt substātie intelligētis ad actionē terminat.intellectus.n.sicut intelligit rē:ita intelligit se intelligere:ꝛ sic in infinitū:substātia igit intellectus nō ē corpus. 5° pbificoꝝ.

¶ Hinc est q̄ sacra scriptura substantias intellectuales spāles nominat:p quē modum cōsueuit deū incorporeum nominare.sm illud Jo.4. (Deus spūs est). Dicitur aūt Sap.7. (Est aūt in illa). ſ. diuina sapiētia.spūs intelligētie qui capiat oēs spūs intelligibiles. Auc. e. scriptu.

¶ Per hoc aūt excludi Excluditur error antiquoꝝ naturalium:qui nullaz erro-

substantiam nisi corpoream ee ponebāt: vnde t animā credebāt ee corpus vel igne vl aere vel aquā: vel aliqd huiusmodi: quā q/dem opinionē in fidē rpianam quida indu cere conati sunt dicētes animā ee corpus effigiatum: sicut corpus ceterius figuratū. ¶ Oz sube intellectuales sūt imāles. 50.

EX hoc autem apparet q substantie intelle-ctuales sunt immateriales. ¶ Vnūquodq enim ex mā t forma compositū est corpus: diuersas.n. formas mā nō nisi scūdum diuersas par tes r. cipere pōt: q quidē diuersitas partiū in mā esse nō pōt: nisi sm q per dimēsio-nes in mā erntes vna cōmunis mā in plu res diuidit: subtracta.n. quātitate substā tia indiuisibilis est. (ostēsuz est aūt). q nul la substātia intelligēs est corpus. Relinq igitur q nō sit ex mā t forma cōpositā.

2 ¶ Amplius sicut hō nō est sine hac hoie ta mā nō est sine hac mā: quicquid igit in rebus est subsistēs ex mā t forma cōpositū est cōpositū ex mā t forma individuali. In tellectus aūt nō potest ee cōpositus ex mā t forma individuali: ipēs.n. rerum intelle-ctaz fiunt intelligibiles actu p hoc q a mā individuali abstrahūtur. sm autē q sūt in telligibiles actu fiunt vnū cum intellectu: vnde t intellectū opz ee absq; mā individuali: non est igitur substantia intelligēs ex materia t forma compositā.

3 ¶ Adhuc actio cuiuslibet ex mā t forma compositi nō est tātuz forme: nec tm mate rie: sed cōpositi: cuius eni est agere cuius est esse: ee aūt est cōpositi p formam: vñ t cō positum p mām t formā agit: si igitur sub stantia intelligēs sit cōpositā ex mā t for ma: intelligere erit ipsius cōpositi: actz aūt terminatur ad aliqd simile agēti: vñ t cō positum generās nō generat formā: sed cō positum: si igitur intelligere sit actio cōpo siti: nō intelliget nec mā nec forma: sed tm compositum: hoc autem patet esse falsum: non est igitur substantia intelligens com-posita ex materia t forma.

4 ¶ Item forme rerum sensibiliū perfecti us esse habent in intellectu q in rebus sen sibilibus: sunt enim simpliciores t ad plu ra se extendētes: per mā.n. formaz hoie in telligibilē: oēs homines intellectus cogno scit: forma aūt p fectē in mā existēs facit ee ac.u tale. s. vel igne vl coloratuz: si autē nō faciat aliquid ee tale: est imperfecte in illo: sic-ut forma caloris in aere vt indeficēter: t si cut Xtus primi agētis in instrumēto. Si igi tur intellectus sit ex mā t forma compositus: forme rez intellectaz faciēt intellectū esse actu talis nature qualis est qō itelligit t sic sequit. (error Empedoclis). qui dice bat q igne igne cognoscit aia: t terraz terra. t sic de aliis: q pz ee inconueniēs: nō est igit suba intel igēs cōposita ex mā t forma.

5 ¶ Dze. oē qō est in aliquo ē in eo p mo-dū recipētis. si igit intellect⁹ sit cōposit⁹ ex mā t forā: forē rez erūt i intellectu māl sūt extra aiaz sūt igit extra aiaz nō sūt itelli gibiles actu: ita nec erūtes in intellectu.

6 ¶ Item forme cōtrariox sm esse qō hūt in mā sūt Dze: vñ t femnice: expellūt: pz āt q sunt in intellectu nō sūt cōtrarie: sz vnā Dziox est rō itelligibil alteri⁹: q: vnū p aliū cognoscit nō igit hūt ee māle in intellectu: g intellectus nō est cōpositus ex mā t forma.

7 ¶ Adhuc mā nō recipit aliquā formam de nouo nisi p motū vel mutationē: intelle ctus āt nō mouet p hoc q recipit formas. sz magis gelcēs pficit t intelligit: impedit au tem in itelligēdo p motū: nō igit recipiunt forme in intellectu sicut in mā vel in re mā li. vnde pz q substātie intelligētes imma-les sunt sicut t incorporee. ¶ Hinc est q Dio. di. 4. c. de diui. no. (Propter diuine bōitatis radios sustinerī intellectuales oēs sbe: q sic icorpales t imāles oēs itelligūt) Dio. ¶ Oz substantie intellectuales nō sūt forme materiales sed subsistentes. 51.

ET eadem est di ui. q nature intellectuales sunt for me subsistētes: non aūt exi stētes in materia quasi ee ea rum a materia dependeat. ¶ Forme.n. sm se a materia dependētes nō ipse proprie ha bēt esse: sz composita p ipsas: igitur nature intellectuales ernt huiusmodi forme: sequ retur q haberent esse materiale: sicut t si essent ex materia t forma compositē.

2 ¶ Adhuc forme que p se nō subsistūt: nō

possunt per se agere: agunt autē composita per eas: si igitur nature intellectuales huiusmodi forme eēnt: sequeretur q̄ nō intelligerent: sed cōpositū ex eis ꝛ materia: ꝛ sic intellectus eēt compositū ex materia ꝛ forma: quod est impossibile. (vt ostēsum est).

3 ¶ Amplius si intellectus esset forma in mā ꝛ non p̄ se subsistens: sequeret̄ q̄ id qđ recipitur in intellectu: reciperetur in materia: huiusmodi. n. forme q̄ habēt eē in materia: obligatum nō recipiūt aliqd quod in mā nō recipiatur. Cū igitur receptio formarum in intellectu nō fit receptio formarum in materia: impossibile est quod intellectus sit forma materialis.

4 ¶ Preterea dicere q̄ intellectus sit forma nō subsistēs: sed materie immersa idez est ſm rē: ac si dicatur q̄ intellectus sit cōpositus ex materia ꝛ forma: differt autē solum ſm nomē: nam primo modo diceret intellectus forma ipsa compositi. Secūdo vo modo diceret intellectus ipsum cōpositum: si igitur falsuz est intellectū eē cōpositum ex mā ꝛ forma: falsū erit q̄ sit forma non subsistens sed materialis.

¶ Oꝫ in substantiis intellectualibus creatis differt esse. ꝛ quod est. 52.

Onest autez opinādum q̄ ḡuis substantie intellectuales nō sint corporee nec ex mā ꝛ forma cōposite nec in mā exiſtēs sicut forme materiales: q̄ propter hoc diuine simplicitati adequātur. Inuenitur. n. in eis aliqua cōpositio ex eo q̄ nō est idē in eis eē: ꝛ quod est. si. n. eē est subsistēs: nihil p̄ter ipm eē ei adiungitur: q; ēt in his quoꝝ eē nō est subsistens. qđ inest existēti preter eē eius: est quidem existēti vnū: nō aūt est vnū cū eē ei⁹ nisi p̄ accēs iquātū ē vnū ſ dicetū hīs eē ꝛ id qđ est p̄ter eē: sicut pz q̄ sorti p̄ter suū eē subsistātiale inest albū: qđ quidē diuersum ē ab eius eē substātiali. non. n. est idē eē sortē ꝛ eē albū nisi p̄ accidēs: si igit non sit eē in aliqua substātia nō remanebit aliquis modus in quo possit ei vnitri illud qđ est p̄ter esse: eē aūt inquātuz est eē nō pōt eē diuersum: pōt autē diuersificari p̄ aliqd quod ē p̄ter eē: sicut eē lapidis est aliud ab eē hominis: illud igit quod est subsistēs nō pōt esse nisi vnū tm̄. (ostēsum est autē). qđ deꝰ est suū esse subsistēs. nihil igitur aliud p̄ter ipm pōt eē suum eē: opz igit in oi substātia que est preter ipsum aliud esse ipsam substantiam. ꝛ aliud eius esse.

2 ¶ Amplius natura cōis si separata intelligatur: nō pōt eē nisi vna: q̄uis habēt̄es naturam illā plures possint inueniri: si. n. natura alicuius p̄ se separata subsisteret: nō hēret ea q̄ sunt bouis: vel que sunt bouis: iaz. n. nō esset aial tm̄: ſz homo vel bos: remotis aūt differētijs cōstitutiuis spēz remanet natura generis indiuisa: q; eedē differētie q̄ sūt constitutiue spēz: sunt diuisiue generis. sic igitur si hoc ipsum quod est eē sit cōe sicut genus eē separatum p̄ se subsistēs nō pōt eē nisi vnum: si vo nō diuidatur in differentias sicut genus: ſz p̄ hoc quod est huius vel illius eē: iaz hz magis eē veruz: qđ nō pōt esse p̄ se exiſtēs nisi vnum. Relinquitur igitur q̄ cum deus sit esse subsistens: nihil aliud preter ipsum est suum esse.

3 ¶ Adhuc ipossibile est q; sit duplex eē oi no infinitū: eē. n. quod oino est infinitū oēz perfectionē essendi cōprehēdit. ꝛ sic si duobus talis adesset infinitas nō inueniretur quo vnum ab altero differret: eē autē subsistens opz eē infinitum: q; nō terminatur aliquo recipiēte: impossibile est igitur eē aliquod esse subsistens preter primum.

4 ¶ Jtez si sit aliquod esse per se subsistēs nihil competit ei nisi quod est entis inquātum est ens: quod enim dicitur de aliquo: non inquantum huiusmodi nō conuenit ei nisi per accidēs ratione subiecti: vnde si separatim a subiecto ponatur nullo modo ei competit. Esse aūt ab alio eātū nō cōpetit enti inquātum est ens: alias omne ens eēt ab alio causatum: ꝛ sic oporteret procedere in infinitum in causis: quod est impossibile (vt supra ostēsum est). illud igitur eē quod est ens subsistēs oportet q̄ sit nō causatum: nullum igitur ens causatum est suum esse.

5 ¶ Amplius substantia vniuscuiusq; est ens per se ꝛ nō per aliud: vnde eē lucidum actu non est de substantia aeris: quia est ei per aliud: sed cuilibet rei create suū eē ē ei per aliud: alias non esset creatū: nullius igitur substātie create suū eē: est sua substātia.

6 ¶ Item cū omne agens agat inquantū est actu primo agentis:quod est perfectissimum competit esse in actu perfectissimo modo: tanto autem aliquid est perfectius in actu:quanto talis actus est in via generationis posterior:actus enim est tempore potentia posterior in vno & eodē quod de potentia ad actum procedit: perfectius est quoq; in actu quod est ipse actus:quā quod est habens actum: hoc enim propter illud actus est:his ergo sic positis cōstat ex supra ostensis:q; deus solus est primum agens:sibi ergo soli competit esse in actu perfectissimo modo:vt scilicet sit ipse actus perfectissimus:hoc autē est esse ad quod generatio & omnis motus terminatur:cui enī forma & actus est in potētia:an tequā esse acquirat:soli igit deo cōpetit q; sit ipm esse:sicut soli cōpetit:q; sit primū agēs.

7 ¶ Amp̄.ipsum esse competit primo agenti secundum propriam naturam:esse enim dei est eius substantia.(vt supra ostensum est).q; autem competit alicui secundum propriam naturā suam non convenit alijs nisi per modum participationis:sicut calor alijs corporibus ab igne:ipsum igitur esse competit omnibus alijs a primo agente p participationem quandam: quod autem competit alicui per participationem non est substantia eius:impossibile est igitur q; substantia alterius entis preter agens primū sit ipsum esse. ¶ Hinc est q; Exo. 3. scripsit (Propriū nomē dei ponitur esse qui est), quia eius soli⁹ proprium est q; sua substantia non sit aliud q; suum esse.

¶ Q̄ in substantijs intellectualibus creatis est actus & potentia. 53.

Ex hoc autem

euidenter apparet q; in substantijs intellectualibus creatis est cōpositio actus & potentie. ¶ Inquocunq; enim inueniuntur aliqua duo quorum vnum est complemētum alterius:proportio vnius ad alterum est sicut proportio potentie ad actum:nihil enim completur nisi per proprium actum: in substantia autem intellectuali creata inueniuntur duo.s.substantia ipsa:& esse eius quod non est ipsa substantia.(vt ostensum est).ipsum autem esse est complementū substātie creatis:vnūquodq; enī actu est p hoc q; esse hz. Relinquit igit q; i qualibet predicta substātia sit cōpositio actus & potētie.

2 ¶ Amp̄.quod inest alicui ab agente oz esse actum eius:agentis enim est facere aliquid actu.(ostensum est aūt supra).q; omnes alie substantie habēt esse a primo agente:et p hoc ipse substantie create sunt q; esse ab alio habēt:ipsum igitur esse inest substātijs creatis:vt quidam actus eax: id autē cui actus inest potētia est:nā actus inquātum huiusmodi ad potētiaz refert:in qualibet igit substātia creata est potētia & actus.

3 ¶ Item omne participans aliquid comparatur ad ipsum quod participatur:vt potentia ad actum:per id enim quod participatur:fit participans actuale.(ostensuz est autez supra).q; solus deus est essentialiter ens:omnia autem alia participant ipsum esse: comparatur igitur substantia omnis creata ad suū esse:sicut potētia ad actum.

4 ¶ Pre.assimilatio alicuius ad causam agentem fit per actum: agens enim agit sibi simile inquantum est actu: assimilatio autem cuiuslibet substantie create ad deum est per ipsum esse.(vt supra ostēsuz est).ipsum igitur esse comparatur ad omnes substantias creatas:sicut actus earū: ex quo relinquitur:q; in qualibet substātia creata sit compositio actus & potentie:

¶ Q̄ nō est idem compositio ex substātia & esse:et ex materia & forma. 54.

On est autez eiusdem rationis compositio ex materia & forma & ex substātia & esse:q̄mis vtraq; sit ex potentia & actu. ¶ Primo quidem q; materia non est ipsa substantia rei:nam sic queretur omnes formas esse accidentia:sicut antiqui naturales opinabantur.sed materia est pars substantie. ¶ Secundo autez q; ipsum esse non est proprius actus materie:sed substantie totius: eius enim actus est esse:de quo possumus dicere q; sit: esse autez non dicitur de materia:sed de toto. vnde materia nō potest dici q; est:sed ipsa substantia est id quod est. ¶ Tertio q; nec forma est ipsum esse:iz se habēt sm ordinē

comparatur.n.forma ad ipsuz cē: sicut lux ad lucem vel albedo ad albū cē:deinde qa ad ipam cē formaz comparatur ipm cē vt actus:p hoc.n.in cōpositis er mā ⁊ forma. forma dicit cē principiū eēndi:qz est cōplemētum substātie:cuius actus est ipsuz cē: sicut diaphonū est aeri principiū lucēdi:qz facit eum propriuz subiectū luminis: vñ in compositis er mā ⁊ forma:nec mā nec forma pōt dici ipsum qō est:nec cē ipsum cē: forma tamē pōt dici quo est ſm q̄ est eēndi principiū.ipsa aūt tota substātia est ipm quod est:⁊ ipm cē est quo substantia denominatur ens.in substātijs aūt intellectualibus que nō suut ex mā ⁊ forma compositē.(vt ostēsum est).sed in eis ipsa forma ē substantia subsistēs:forma est quod est: ipz autē cē est actus ⁊ quo est: ⁊ ꝓpter hoc in eis est vnica tantū cōpositio actus ⁊ potentie.que.s.est ex substantia ⁊ cē:que a quibusdam dicit er quod ē ⁊ cē:vel ex quod est:⁊ quo est. In substātijs autē ꝯpositio ex mā ⁊ forma est duplex cōpositio actus ⁊ potētie.prima quidē ipsius substantie:q̄ cōponitur ex mā ⁊ forma:secūda vo ex ipa substātia iam cōposita ⁊ cē:que ēt potest dici ex quod est ⁊ cē:vel ex qō est ⁊ quo est. ¶ Sic igitur pz q̄ cōpositio actus ⁊ potētie est in plus q̄z cōpositio forme ⁊ materie.vñ mā ⁊ forma dimidūt substantiaz mālē: potētia autē ⁊ actus dimidūt ens cōmune:⁊ ꝓpter hoc quecūq; quidē cōsequūtur potētiaz ⁊ actum inquantū huiusmodi sunt cōmunia substantijs materialibus ⁊ immaterialib⁹ creatis:sicut recipere ⁊ recipi:pficere ⁊ pfici:quecūq; vo sunt ꝓpria materie ⁊ forme inquātum huiusmodi sicut generari ⁊ corrumpi ⁊ alia huiusmodi: hec suut propria substātiaz materialiū:⁊ nullo modo conueniunt substātijs immaterialibus creatis.

¶ Oē substantie intellectuales sunt incorruptibiles. §§.

Ex hoc autem aperte ostēditur q̄ ois substātia intellectualis est incorruptibilis. ¶ Omnis.n. corruptio est p sepationē forme a mā: simpler quidem corruptio p sepationē forme substātialis:corruptio aūt ſm quid p sepationē forme accidētalis:forma.n.manēte opz rem esse:per formā.n.substātia fit propriū susceptiuum eius qō est cē:vbi aūt nō est cōpositio forme ⁊ materie:ibi nō pōt esse sepatio earundē:igitur nec corruptio.(ostēsum est autē).q̄ nulla substantia intellectualis est composita ex mā ⁊ forma: nulla igitur substātia intellectualis est corruptibilis.

2 ¶ Amp̄.quod p se alicui cōpetit de necessitate ⁊ semp ⁊ inseparabiliter ei iest:sicut rotūdum:p se quidē inest circulo: p accns aūt erit:vñ ex quidē fieri nō rotūdum ē possibile:circulū aūt non cē rotūdum est impossibile:cē autē p se cōsequitur ad formā:per se.n.dicimus qō ſm ipm vnūquodq; aūt habz cē ſm q̄ habz formā:substātie igitur ipse q̄ nō sunt forme possūt priuari cē ſm q̄ amittunt formaz:sicut ex priuatur rotūditate ſm q̄ desunt ex circulare. Substantie vo que sunt ipse forme nunq̄ possunt priuari cē:sicut si aliqua substātia ēt circulus:nunq̄ posset fieri nō rotunda. (ostē sum est aūt supra).q̄ substātie intellectuales sūt ipe forme subsistētes:impossibile ē igitur q̄ ipse cē desināt:sūt igit incorruptibiles.

3 ¶ Adhuc in oi corruptione remoto actu manet potētia:nō.n.corrūpitur aliqd in oi no nō ens:sicut nec generat aliqd ex oīno nō ente. In substātijs aūt intellectualibus (vt ostēsum est):actus est ipm cē: ipsa autem substātia est sicut potētia:si igitur substātia intellectualis corrūpat̄r:remanebit post suā corruptionē:qō est oīno impossibile: ois igit̄ suba intellectual est incorruptilis.

4 ¶ Itē in omni quod corrumpitur:oz q̄ sit potētia ad nō cē: si quid igit est in quo nō est potētia ad non cē hoc non potest cē corruptibile. In substātia autē intellectuali nō est potētia ad non cē.(manifestuz est ex dictis).q̄ substātia completa est,p̄ priuum susceptiuū ipsius cē: propriuz aūt susceptiuum alicuius actus:ita cōparatur vt potētia ad actū illum:q̄ nullo mō est in potentia ad oppositum:sicut ignis ita comparatur ad calorē vt potētia ad actuz.q̄ nullo modo est in potētia ad frigus: vnde nec in ipsis substātijs corporalibus est potētia ad non cē in ipsa substantia completa: nisi ratione materie:in substātijs aūt intellectualibus nō est materia:sed ipse sunt sub-

stantie cõplete simpliciꝰ.igit in eis non est
potẽtia ad nõ eẽ:sunt igitur incorruptibiles.
5 ¶ Preterea in qualitcũqꝫ est compositio
potẽtie ⁊ actus id qđ tenet locuꝫ prime po
tentie siue primi subiecti ẽ incorruptibile:
vnde ẽt in substantiis corruptibilibus ma
teria prima est incorruptibilis:ſz in substã
tiis intellectualibus id quod tenet locũ po
tentie prime ⁊ subiecti est ipsa earuꝫ substã
tia cõplera:igitur substantia ipsa ẽ incorru
ptibilis:nihil autẽ ẽ corruptibile nisi p ꝺ ꝙ
sua substantia corrumpitur: igitur omnes
intellectuales nãe sunt incorruptibiles.
6 ¶ Amplius oẽ quod corrũpitur.vel cor
rumpitur p se vel p accidẽs:substãtie autẽ
intellectuales nõ possũt p se corrumpi: om
nis.n.corruptio est a cõtrario. agẽs.n. cuꝫ
agat fm ꝙ est actu semp agẽdo: ducit ad
aliquod eẽ actu:vñ si p huiusmodi eẽ actu
aliquid corrũpatur definẽs eẽ actu: opor
tet ꝙ hoc contingat p contrarietatẽ eoruꝫ
admixtẽ:nam contraria sũt q̃ mutuo se ex
pellunt:⁊ ppter hoc opꝫ omne quod corrũ
pitur p se:vel hẽre contrariuꝫ:vt eẽ ex con
trariis cõpositum.neutrũ autẽ horuꝫ sub
stantiis intellectualibus conuenit:cuius si
gnum est ꝙ in intellectibus ẽt q̃ fm suam
naturã sunt cõtraria definunt eẽ cõtraria.
album.n.⁊ nigrũ in intellectu nõ sunt con
traria nõ.n.se expellunt:imo magis se con
[illegible]o intellectũ.n.vnꝰ eoꝝ intelligit
alium. [illegible]itẽ igitur intellectuales nõ sũt
corruptibiles p se. Silr ãtneqꝫ p accñs.sic
enim corrũpunt accñtia ⁊ fore nõ subsistẽtes.
(ostũ ẽ ãt supra).ꝙ substãtie itellectuales
sũt subsistẽtes:sũt igit oino incorruptibiles.
7 ¶ Adhuc corruptio ẽ mutatio qđã:quaꝫ
opꝫ eẽ terminũ motꝰ.(vt ũ phicis ẽ ,pba
tuꝫ).vñ oꝫ ꝙ oẽ qđ corrupit moueat.(ostũ
sum ẽ ãũt in nãlibus).ꝙ oẽ ꝙ mouet ẽ cor
pus:oꝫ igit oẽ qđ corrupit eẽ corpꝰ. si p se
corrũpatur:vt aliquã formã seu Xtutẽ cor
porie a corpe depẽdẽteꝫ si corrũpat p acci
dens. Substãtie ãt intellectuales nõ sũt cor
pora neqꝫ Xtutes seu forme a corpe depẽ
dẽtes:ergo neqꝫ p se neqꝫ p accñs corrum
puntur:sunt igitur omnino incorruptibiles.
8 ¶ Itẽ oẽ qđ corrũpit:corrũpit p hoc ꝙ
aliqđ partẽ nãꝫ ⁊ ipm corrũpi est quoddam
partibile ãũt substãtia intellectualis põt

5° phico
truꝫ tex.
cõ.7.
6° phico
truꝫ tex.
cõ.32.

pari tali passiõe q̃ ducat ad corruptionẽ.nũq̃
pari recipe quoddã ẽ:qđ ãũt recipit a sub a
intellectuali oꝫ ꝙ recipiat in eo p modum
ipsiꝰ.s.intelligibiliter: qđ Xo sic in substãtia
intellectuali recipit est pfectio substãtiã in
tellectualẽ ⁊ nõ corrumpẽs eã:intelligibile
eni est pfectio intelligẽtis . substãtia igitur
intelligens est incorruptibilis.
9 ¶ Preterea sicut sensibile ẽ obiectũ sen
sus:ita intelligibile ẽ obiectũ intellectꝰ:sen
sus ãũt ppria corruptione nõ corrũpit nisi
p excellẽtiã sui obiecti:sicut visus a valde
fulgidis:⁊ auditus a sonis fortibus.⁊ sic de
aliis. Dico ãũt ppria corruptiõe:qz sensus
corrũpitur ẽt p accidẽs,ppter corruptionẽ
subiecti:qui tñ modus corruptiõis nõ põt
accidere itellectui:cũ nõ sit actꝰ corpis vili
us quasi a corpe depẽdẽs.(vt supra ostũsuꝫ
est).pꝫ ãũt ꝙ nec corrũpit p excellẽtiã sui
obiecti:qz qui itelligit valde itelligibilia nõ
minus intelligit minus itelligibilia:ſz ma
gis:intellectꝰ igit nullo mõ ẽ corruptibilis.
10 ¶ Amplius intelligibile ẽ,ppria pfectio
intellectus: vñ intellectꝰ in actu: ⁊ intelligi
bile in actu sunt vnũ:quod igitur conuenit
intelligibili inquãtum est intelligibile : opꝫ
cõuenire intellectui inquãtum hmõi: quia
pfectio ⁊ pfectibile sunt vnius generis:in
telligibile autẽ inquãtum ẽ intelligibile est
necessarium ⁊ incorruptibile:necessaria.n.
pfecte sunt intellectu:cognoscibilia cõtingẽ
tia Xo iquãtũ hmõi nõ nisi deficiẽter: hẽ
tur.n.de eis nõ sciẽtia.ſz opinio:vnde ⁊ cor
ruptibilium intellectus sciẽtiam hꝫ fm ꝙ
sũt corruptibilia:inquãtum.s.sunt vtia ; oꝫ
igitur intellectum eẽ incorruptibilez.
11 ¶ Adhuc vnũquodqꝫ perficitur secun
dum modum sue substantie:et modo igi
tur perfectionis alicuius rei potest accipi
modus substantie ipsius:intellectus autez
non perficitur per motum:sed per hoc ꝙ ẽ
extra motum existẽs:pficitur enim se.un
dum intellectuam animam scientia ⁊ pru
dentia sedatis permutationibus ⁊ corpo
ralibus animi passionibus . (vt patet per philosophum in 7.phisicorum). Modus igitur substantie intelligentie est ꝙ esse suum sit supra motum:⁊ per consequens su
pra tẽpus:esse autẽ cuiuslibet rei corrupti
bilis subiacet motui ⁊ tpi:impossibile est igit

ter. cõ. 20.

substantiam intelligentē esse corruptibilez.

12 ¶ Preterea impossibile est naturale desiderium eē manere.na.n.nihil facit frustra: ſz quodlibet intelligēs nāliter desiderat eē ꝑpetuum:nō soluz vt ꝑpetuetur eē ſz ſpēz sed ēt ſm individuū. ℣ Quod sic pz: nālis eni appetitus quibuſdaz quidē inest ex apprehēſione:sicut lupus nāliter desiderat occisionē animalium de quibus pascitur:z bō nāliter desiderat felicitatē:quibuſdaz vo absqz apprehēſione ex sola inclinatione naturalium principiorum:qui naturalis appetitus in quibuſdā dicitur:sicut graue appetit eē deorſum:vtroqz aūt mō est in rebus naturale desiderium ēndi:cuius signuz ē. quia z ea que cognitione carēt:resistunt corrūpētibus ſm virtutē ſuoꝝ principioꝝ naturaliū:z ea que cognitionē habēt resistūt eisdē ſm modum ſue cognitionis:illa igitur cognitione carētia quoꝝ principijs inest virtus ad cōseruandum eē ꝑpetuuz:ita q̄ maneant semp eadē ſm numeruz naturaliter appetunt eē ꝑpetuum ēt ſm idē numero: quoꝝ aūt principia nō habēt ad hoc virtutem.ſz solum ad conſeruandū eē ꝑpetuum ſm idē ſpēz:z sic nāliter appetunt ꝑpetuitatem:hanc igitur differētiam ops in bis inueniri:quibus desiderium ēndi cū cognitione inest.vt.ſ.illa q̄ non cognoſcunt eē nisi vt nunc:desiderant eē vt nunc:nō aūt ſemper:quia eē ſempiternū nō appetūt:desiderant tamē eē ſpeciei ꝑpetuum tamē absqz cognitione:qz virtus generatiua q̄ ad hoc deſeruit ꝓambula est z nō subiacēs cognitioni:illa igitur q̄ ipſum eē ꝑpetuum cognoſcunt z apprehēdunt:desiderant ipſum naturali desiderio:hoc aūt conuenit omnibus ſubſtātijs intellectualibus:omnes igitur ſubſtantie intellectuales naturali desiderio appetunt esse perpetuuz: ergo impoſſibile est quod esse deficiant.

13 ¶ Adhuc quecunqz incipiunt eē z desinunt per eandē potētiam habēt virtūqz:eadem enim est potētia ad eē z non eē:ſz ſubſtantie intellectuales non potuerunt incipere eē niſi per potētiam primi agentis: non enim ſunt ex materia que potuerit ꝓcuiſ-

capi.5°. ſe.(vt oſtēſuz est).igitur nec est aliqua po
buiº lib. tentia ad nō eē eaꝝ niſi in primo agente ſz q̄ potest nō influere eis eē. Sed ex hac ſola potētia nihil potest dici corruptibile: tuz quia res dicuntur necessarie z contingētes ſm potētiam q̄ est in eis z nō ſm potētiaz dei.(vt supra oſtēſum est).tum ēt quia de capi.3°. eo qui est institutor nature nō subtrahit rebus:quod est proprium naturis eaꝝ.(oſtē ſum est autē).q̄ proprium naturis intellectualibus est q̄ ſint perpetue:vnde hoc eis adeo:nō subtrahetur.Sunt igitur ſubſtantie intellectuales ex omni parte incorruptibiles. ℣ Hinc est q̄ in.ꝓo.(Laudate dominuz de celis).cōnumeratis angelis z celeſtibus corporibus.ſubiungitur.(Statuit ea in eternum z in ſeculū ſeculi).ꝓ quod p̄ dictoruz ꝑpetuitas designatur. ℣ Dio. etiam in.3°.capi.de diui.no.(q̄ ꝓpter diuine bonitatis radios ſubſiſterunt intelligibiles z intellectuales ſubſtantie:z ſunt z viuunt z habēt vitam indeficiētez z iminorabilem ab vniuerſa corruptione z generatione q̄ morte munde exiſtentes z elongate ab inſtabili z fluxa variatione). Auc.2. ſcripturaleſtibus

¶ Vtrum ſubſtantia intellectualis poſſit corpori miſci:z per quē modum. 56.

QUam autez ſupra oſtēſum ſit ſubſtātiam intellectualē non eē corpus: neqz virtutē aliquā a corpore dependentem. Reſtat inueſtigādum vtrum aliqua ſubſtātia intellectualis corpi poſſit miſci. ℣ Est autē primo manifeſtuz q̄ ſubſtātia intellectualis nō pōt corpori miſci per modum mixtionis. ℣ Que.n.miſcētur oportet adinuicē alterata eē: quod non contingit niſi in bis quoꝝ est materia eadē:z que poſſunt eē actiua z paſſiua adinuicē. Subſtantie autē intellectuales nō cōmunicant in materia cuz corporalibus:ſunt eni immateriales.(vt supra oſtēſum est). Non ſunt igitur corpori miſcibiles. prīa 2°. pbā

2 ¶ Adhuc que miſcentur mixtione iez ſacta non manent actu:ſed virtute tātum:nō ſi actu maneret non eēt mixtio: ſed confuſio tātum:vnde corpus mixtum ex elementis nullum eorum est:hoc autem impoſſibile est accidere ſubſtātijs intellectualibus ſunt eni incorporales. (vt supra oſtenſum est). Non igitur potest ſubſtantia intellectualis vni corpori per modū mixtionis.

r' 9° ¶ Similiter aūt pz q; ſuba intellectualis
nō pōt vniri corpori p modū cōtactus pro
proba° prie ſūpti. ¶ Tactus.n.nō niſi corpoz eſt:
ſunt.n.tangentia quoz vltima ſunt ſimul:
vt puncta vel linee aut ſuperficies q̄ ſunt cor
Cor^m poz vltima:nō igit p modū contactus ſub
ſtātia intellectualis corpori vniri pōt. ¶ Ex
hoc aūt relingt q; neq; ꝓtinuatōe neq; cō
poſitōe aut colligatiōe ex ſubſtantia intelle
ctuali ⁊ corpore vnū fieri poſſit.oia.n.hec ſi
ne cōtactu fieri nō pōt. ¶ Eſt tn̄ qdā mo-
dus cōtactus quo ſubſtantia intellectualis
corpori vniri pōt.corpora.n. nālia tangēdo
ſe alterant.⁊ ſic adinuicē vniunt. nō ſolum
ſcōm vltima quātitatis:ſz ēt ſcōm ſimilitu
dinem qualitatis aut forme dum alterans
formam ſuam imprimit in alteratū. ⁊ quā-
uis ſi cōſiderēt ſolū vltima quātitatis:ēt
oz in oībus mutuū eē tactū. Tn̄ ſi attēdat
ad actionē ⁊ paſſionē:inuenient aliqua eſſe
tangētia tm̄.⁊ aliqua tacta tm̄:corpora eni
celeſtia tangūt qdē hoc mō elemētaria cor
pora inquātū ea alterāt.nō aūt tanguntur ab
eis:q; ab eis nō patiunt. Si igit ſint aliq̄ tā
gentia q̄ in quātitatis vltimis nō tangant:
dicent nihilominus tangere inquātū agūt.
ſcōm quē modū dicimus q; cōtriſtāt nos
tangit.hoc igit mō tangēdi poſſibile eſt vni
ri ſubſtātiā intellectualē corpori p cōtactū.
Sūt.n.ſube itellectuales i corpa: ⁊ mouēt
ea:c[illegible]males ⁊ magis in actu exiſtēt
tes.hic aūt tactus nō eſt quātitatis ſed vir
tutis. Vñ differt hic tactus a tactu corpo
p^a ꝓtactus virtutis a ꝓtactu co^reo in trib^9. ¶ Primo q; hoc tactu id qō
poris tripli- eſt idiuiſibile pōt tāgere diuiſibile.qō in ta
cter differt ctu corporeo nō pōt accidere.nā pūcto nō
pōt tāgi niſi idiuiſibile aliqō:ſuba aūt itel-
lectualis q̄uis ſit indiuiſibilis. pōt tāgere
quātitatē diuiſibilē inquātū agit in ipſam.
alio.n.mō eſt idiuiſibile pūctū:⁊ ſuba itel-
lectualis.pūctū qdē eſt.ſicut quātitatis ter
minus.⁊ ꝛō bz fīrū determinatū in ꝓtinuo
vltima qnē ꝓtingi nō pōt.ſuba aūt itelle-
ctualis eſt idiuiſibilis:quaſi extra genꝰ quā
titatis exiſtēs:vñ nō determinat ei idiuiſibi-
2° le aliqd quātitatis ad tangēdū. ¶ Secūdo
q; tactus quātitatis eſt ſolū ſcōm vltima:
tactus aūt virtutis eſt ad tactū qō tangit.
ſic.n.tangit ſcōm q; patit ⁊ mouet:hoc aūt
ſic ſcōm q; eſt in potētia.potētia aūt eſt ſz
totū ⁊ nō ſcōm vltima totius.vñ totū tan
gitur. ¶ Et quo pz tertia differentia.q; in 3^a
tactu quantitatis q̄ fit ſcōm extrema.oz eē
tangens extrinſecū ei q; tangit. ⁊ nō poteſt
incedere p ipſum.ſed ipedit ab eo.tactꝰ aūt
virtutis qui cōperit ſubſtātijs itellectuali-
bus cū ſit ad intima facit ſubſtāniā tangērē
eē intra id qō tāgit ⁊ icedēte p ipſam abſq;
ipedimēto.ſic igitur ſuba intellectualis po
teſt corpori vniri p ꝓtactū virtutis.q̄ autez
vniuntur ſcōm talem ꝓtactum nō ſūt vnū
ſimplr.ſunt enim vnū in agendo ⁊ patiēdo
quod non eſt eē vnū ſimplr. ſic enim dicit
eē vnum quō ⁊ ens.eē autem agens non ſi
gnificat eē ſimplr.vnde nec eē vnū in agen
do eſt eē vnū ſimplr. ¶ Vnuz aūt ſimplr vnū ſim
tripliciter dicitur. ¶ Vel ſicut indiuiſibile. plicit er
¶ Vel ſicut continuum. ¶ Vel ſicut qō tripli
eſt ratione vnum: ex ſubſtātia aūt intelle- dria.
ctuali ⁊ corpore non poteſt fieri vnū quod
ſit indiuiſibile.oportet enim illud eē cōpoſi
tum ex duobus. Nec iterum q; ſit continu
um.q; partes continui quāte ſunt. ¶ Re-
linquitur igitur inquirendū vtrū ex ſubſtā
tia intellectuali ⁊ corpore poſſit fieri vnum.
ſicut quod eſt ratione vnum. ¶ Ex duob9
aūt permanentibus nō fit ratione vnū niſi
ſicut ex forma ſubſtantiali ⁊ materia.ex ſub
ſtantia enim ⁊ accidente nō fit ratiōe vnū.
nō enim eſt eadem ratio hominis ⁊ albi.
¶ Hoc igitur inquirendum relinquit vtr
ſubſtantia intellectualis corporis alicuius
forma ſubſtantialis eſſe poſſit. ¶ Videtur 3^a 9°
autem rationabiliter cōſiderantibus hoc
eſſe impoſſibile. ¶ Ex duabus enim ſubſtā p^a ꝓba°
tijs actu exiſtētibus nō poteſt fieri aliquod
vnum.actus enim cuiuslibet eſt id quo ab
altero diſtinguitur:ſubſtantia vero intelle-
ctualis eſt ſubſtātia actu exiſtēs. (vt ex pre
miſſis apparet).ſimiliter autem ⁊ corpus.
non igitur poteſt aliquid vnum fieri vt vi-
detur ex ſubſtantia intellectuali ⁊ corpore.
2 ¶ Adhuc forma ⁊ materia in eodem ge-
nere continentur.oē enim genus p actum
⁊ potentiam diuiditur.ſubſtātia aūt intelle
ctualis ⁊ corpus ſūt diuerſa genera.nō igit
videtur poſſibile vnū eſſe formam alterius.
3 ¶ Amplius omne illō cuius eē eſt in mā:
oz eē male:ſed ſi ſubſtātia intellectualis eſt
forma corporis:oz q; eē eius ſit in mā cor-

poralinō enim eē forme est p̄ter esse materie:sequetur igit̄ q̄ substantia intellectualis nō sit imaterialis.(vt supra ostensum est).

4 ¶ Item impossibile est id cuius esse est in corpore esse a corpore separatū: intellectus autē ostēditur a philosophis esse separatus a corpore.t q̄ neq; est corpus:neq; virt⁹ in corpore:nō est igitur intellectualis substantia forma corporis:sic.n.eē ei⁹ esset in corpore.

5 ¶ Adhuc cuius esse est cōe corpori oz t operationē cōem esse:vnū.quodq;.n.agit fm q̄ est ens:nec virtus opatiua rei p̄t eē.sublimior q̄ eius essentia cum virtus essentie principia consequat:si autē substantia intellectualis sit forma corporis: oportet q̄ esse eius sit sibi t corpori commune: et forma eni t materia sit aliqd vnū simpliciter: qō est fm esse vnū:erit ergo t opatio substātie intellectualis cōis corpori t virtus ei⁹ virt⁹ in corpore.(qō et p̄missis pz eē ipossibile).

¶ Positio Platonis de vnione anime intellectualis ad corpus. 57.

Ex hoc autem

t similibus rationibus aliqui moti direrunt:q̄ nulla substātia intellectualis potest esse forma corporis. Sz q̄ huic positiōi ipsa hois natura cōtradicere videbat:q̄ ex aia intellectuali t corpore videt eē cōpositus: ex cogi taverūt quasdā vias per quas nām hois saluarent. ¶ Plato igitur posuit t eius sequaces:quod anima intellectualis non vnitur corpori sicut forma materie: sed solum sicut motor mobili dicens animam esse in corpore sicut nauta in naui: t sic vnio anime t corporis non esset nisi per contactum virtutis.(De quo supra dictum est). Hoc autem videtur inconueniens. secundum enim predictum contactum non fit aliquid vnum simpliciter.(vt ostensum est).ex vnione autem anime t corporis fit homo. Relinquitur igitur quod homo non sit vnum simpliciter:t per consequens nec ens simpliciter. sed ens per accidens. ¶ Ad hoc autem euitandum . plato posuit quod homo non sit aliquid compositum ex anima t corpore :sed quod ipsa anima vtens corpore sit homo:sicut petrus non est aliquid compositum ex homine t indumento: sed homo vtens indumento. ¶ Hoc autem esse impossibile ostenditur. ¶ Animal enim t homo sunt quedam sensibilia t naturalia hoc autem non esset:si corpus t eius partes nō essent de essentia hominis t animalis: sed tota essentia virtusq; esset anima secundum positionem predictam: anima enim non est aliquid sensibile neq; materiale: impossibile est igitur hominem t animal esse animā vtentem corpore.non autem aliquid ex anima t corpore compositum. ¶ Item impossibile est quod eorum que sunt diuersa secundum esse fit operatio vna. dico autem operationem vnam non ex parte eius in quod terminatur actio:sed secūdum quod egreditur ab agente.multi enim trahentes nauim vnam actionem faciunt ex parte operati:quod est vnum:sed tamen ex parte trahentium sunt multe actiones.quia sunt diuersi impulsus ad trahendum. cum enim actio consequatur formam t virtutem: oz quod quorum sunt diuerse forme t virtutes t actiones ex diuersis: quāuis aūt aie fit aliqua opatio propria in qua nō cōicat corpus sicut intelligere:sunt tn aliq opationes cōes sibi t corpori:vt timere t irasci t sentire t hmōi.hec.n.accidunt fm aliquā trāsmutationē alicui⁹ determinate partis corporis.ex quo pz q̄ simul sunt aie t corporis opatōes.oz igit ex aia t corpore vnū fieri.t q̄nō sint hmōi eē diuersa. ¶ [illegible] Solutio rōnis scōz platōis sententiā obiectionis. nihil.n. incōuenies est mouētis t moti:q̄uis scōm platonē eē diuersoz eē eūdē actū.nā motus est idē ꝯ predicamenta ficut in quo est.sic igit plato posuit p̄missas opatōes eē aie corporisq; cōes:vt videlicet sint aie ficut mouētis : t corporis sic moti.

Sed hoc eē nō p̄t .(q̄ vt probat philosophus in scō de aia).sentire accidit in ipso moueri a sensibilibus exterioribus. vnde nō p̄t bō sentire absq; exteriori sensibili.sicut nō p̄t aliqd moueri absq; mouente:ergo num igit sensus mouet t patit in sentiendo. sed ab exteriori sensibili:illō aūt q̄ patitur est sensus.q̄ ex hoc pz.q̄ carentia sensuū nō patiunt a sensibilibus tali mō passiōis: sensus igit est virtus passiua ipsius organi:aia igit sentiens nō hz se in sentiendo sicut mouens t agens:sed sicut quo patiens patitur

opi. plato.

Impro batio ducens ad incō ueniens

euitatio p̄dicti incōuenientis

Impro batio

p⁹ Improbatio insolutie ter. cō 29.

qđ impossibile est eē diuersum scīm esse a pariente. non est igitur anima sensibilis secundum esse diuersa a corpore animato.

2 ¶ Preterea licet motus sit cōis actꝰ mouentis ⁊ moti. tñ alia opatio ē facere motum ⁊ recipe motū. vnde ⁊ duo predicamēta ponuntur facere ⁊ pati. si igitur in sentiēdo aia sensitiua se hz vt agens: ⁊ corpus vt pariens: alia erit operatio aie ⁊ alia corporis. aia igitur sensitiua habebit aliquā opationem propriā. habebit igitur ⁊ subsistentiam propriā. nō igitur destructo corpore eē definet. aie igitur sensitiue ēt irrationaliuz aialium erunt immortales: qđ quidē improbabile videtur. tamē a platonis opinione nō discordat. (sz de hoc infra erit locus cōsiderādi).

3 ¶ Amplius mobile non sortitur speciem a suo motore. si igit aia nō ꝓiungit corpori. nisi sicut motor mobili corpus ⁊ partes eiꝰ nō ꝓsequit spēm ab aia abeunte igitur aia remanebit corpus ⁊ partes eiusdez speciei: hoc autem est manifeste falsum: nam caro ⁊ os ⁊ manus ⁊ hmōi partes post abscessum aie non dicuntur nisi equiuoce. cū nulli harū partiū propria opatio assit: q̄ spēz cōsequit. nō igit vnit anima corpori solum: sicut motor mobili vel sicut homo vestimento.

4 ¶ Adhuc mobile non hz eē per suū motorē. sed solū motū. si igitur aia vniatur corpori solum modo vt motor: corpus mouebit. ⁊ eisdem ab anima. sed nō habebit eē per eam. viuere aūt est quoddā esse viuentis. non igitur corpus viuet per animam.

5 ¶ Item mobile neq; generatur per applicationem motoris ad ipsum. neq; p eiꝰ separationem corrumpitur. cum nō dependeat mobile a motore scōm esse. sed scōm moueri tantum. si igitur aia vniatur corpori solum vt motor. sequetur q; in vnōe aie ⁊ corporis non erit aliqua generatio neq; in separatione corruptio. ⁊ sic mors que cōsistit in separatōe aie ⁊ corporis nō erit corruptio aialis. (quod est manifeste falsuz).

6 ¶ Preterea oē mouens seipsuz ita se hz q; in ipso est moueri ⁊ non moueri. mouere ⁊ non mouere. sed anima scōm platōis opinionem mouet corpus sicut mouens seipsum. est ergo in potestate anime mouere corpus ⁊ non mouere. si ergo non vnitur ei nisi sicut motor mobili erit in potestate aie separari a corpore cum voluerit. ⁊ iterum vniri ei cum voluerit. (qđ patet eē falsū).

¶ Oꝫ autem vt propria forma aia corpori vniatur sic probatur. ¶ Illud quo aliquid fit de potētia ente: actu ens: ē forma ⁊ actꝰ ipsius: corpus autem per animam actu fit ens de potentia existente. viuere enim est esse viuentis. semen autem ante animationem est viuens solum in potentia: per animam autem fit viuens actu. Est igitur anima. forma corporis animati. Con⁹ vera ꝓbat⁹ p⁹

2 ¶ Amplius quia tam esse quam operari non est solum formē: neq; solum materie. sed coniuncti esse ⁊ agere duobus attribuitur: quoz vnū se hz ad alterum. sicut forma ad materiam. dicimus enim quod homo est sanus corpore ⁊ sanitate. ⁊ quod est sciens scientia ⁊ anima: quoruz scientia est forma anime scientis. ⁊ sanitas corporis sani. Viuere autem ⁊ sentire attribuitur anime ⁊ corpori. Dicimur enim viuere ⁊ sentire aia ⁊ corpore. Sz aia tñ sicut principio vite ⁊ sensus. est igit aia forma corporis.

3 ¶ Adhuc similiter se habet tota anima sensitiua ad totum corpus. sicut pars ad partem. Pars autem ita se habet ad partem: quod est forma ⁊ actus eius. Visus enim est forma ⁊ actus oculi: ergo anima est forma ⁊ actus corporis.

¶ Oꝫ nutritiua ⁊ sensitiua ⁊ intellectiua: non sunt in homine tres anime. 58.

Dotest autem

predictis rationibus secundum opinionem platonis obuiari: quantum ad presentem intentionem pertinet. Ponit enim platon esse eandem animam in nobis intellectiuam nutritiuam ⁊ sensitiuam. vnde ⁊ si anima sensitiua sit forma corporis. Non oportebit propter hoc dicere quod aliqua intellectualis substantia forma corporis esse possit. ¶ Quod autem hoc sit impossibile. sic ostendendum est. ¶ Que attribuuntur alicui eidem secundum diuersas formas predicant de inuicē per accidēs. Album enim dicitur esse musicū per accidēs q; socrati accidit albedo ⁊ musica. si igitur aia intellectiua ⁊ sensitiua ⁊ nutritiua sunt diuerse virtutes aut forme in nobis: ea q; hz Con⁹ ꝓbat⁹

bas formaa nobis cõueniunt de inuicē p̃dicabunt p accidēs:sed secundū aiam intellectiuam dicimur boies secundū sensitiuā aialia:secundū nutritiuaz viuentia:erit igitur hec predicatio p accīs:bō est aial: vel aial est viuuz:est aūt per se talis p̃dicatio: nam bō scōm q̃ est bō:est aial:t aial secūdum q̃ est animal:est viuum:est igitur aliquid ab eodem principio aial:bō t viuz.

Ad p̃batio nem Improbatio

¶ Si aūt dicat q̃ etiā p̃dictis aiabus diuersis erītibus nō sequit̄ p̃dictas predicatiões fore p accidens:eo q̃ aie ille adinuicez ordinē hñt. ¶ Hoc iterū remouet:nā ordo sensitiui ad itellectiuū t nutritiui ad sensitiuū ē sicut ordo potentie ad actū: nā intellectiuū sensitiuo t sensitiuū nutritiuo posterius secūdū generationē est:prius.enī generatiõe fit aial q̃z bō:si igit iste ordo facit predicatiões predictas esse p se:hoc nō erit secundū illū modū dicendi p se: q accipitur secūdū formā:sed secundū illū q̃ accipitur secūdū materiā t subiectū:sicut dicit̄ superficies colorata:hoc aūt est ipossibile: qz isto mō dicendi per se id qō est formale p̃dicatur p se de subiecto:vt cū dicimus:superficies est alba:vel numerus est par:t iterū hoc modo dicēdi p se subiectū ponit̄ in diffinitiõe p̃dicati:sicut numer⁹ in diffinitiõe.paris:ibi aūt ecōtrario accidit.nō .n. homo p se p̃dicatur de aiali:sed ecōuerso. t iterū nō ponit̄ subiectū in diffinitiõe p̃dicati:sed econuerso:non igitur predicte predicatiões dicunt̄ per se rōne dicti ordinis.

2 ¶ Præterea.ab eodē aliqd bz esse t vnitatez: vnū eni cōsequitur ad ens:cū igit a forma vnaquaq̃z res habeat esse:a forma etiā habebit vnitatē:si igit in boie ponantur plures aie sicut diuerse forme: homo nō erit vnū ens:sed plura:nec ad vnitatē hominis ordo formarum sufficiet:quia esse vnum secundum ordinez nō est esse vnum simpliciter:cū vnitas ordinis sit minima vnitatū.

3 ¶ Item ad hec redibit predictum inconueniens:vt.s.er anima intellectiua t corpore nō fiat vnum simpliciter:sed secundum accīs tantū.oē enim quod alicui aduenit post esse completum:aduenit ei accidentaliter cū sit extra essentiā ei⁹.q̃libet aūt forma substātialis facit ens cōpletū in genere substantie.facit enim ens actu t hoc aliqd: quicqd igit post primā formā substantialez aduenit rei:accidētaliter aduenit.cum igitur aia nutritiua sit forma substantialis: vnum enim substātialiter de boie p̃dicatur t de aiali:sequetur q̃ aia sensitiua aduenit accidētaliter.t sic intellectiua.t sic neq̃z aial:neq̃z bō simp̃r significat vnū:neq̃z aliqō gen⁹:neq̃z spēs in p̃dicamēto substātie.

4 ¶ Amp̃. si bō scōm platonis sententia nō est aliquid ex aia t corpore compositū: sed est aia vtens corpore: aut hoc intelligit̄ solū de aia intellectiua:aut de aiabus tribus:si tres sunt.sine de duab⁹ earz.si de tribus vel duabus:sequitur q̃ bō nō sit vnū: sed sit duo vel tria:est enim tres aie vl saltem due. Si aūt hoc intelligitur de aia intellectiua tm̃.ita.s. q̃ intelligatur aia sensitiua esse forma corporis. t aia intellectiua vtens corpore aiato t sensificato sit bō.sequētur ad hec inconuenientia.s. q̃ bō nō sit aial:sed vtatur aiali:nā per aiam sensitiuā aliquid est aial.t q̃ bō non sentiat. sed vtatur re sentiente. que cū sint inconuenientia impossibile est tres aias suba differētes eē in nobis itellectiuū sensitiuū t nutritiuum.

5 ¶ Adhuc ex duobus aut pluribus nō poted fieri vnum.si non sit aliquid vniens: nisi vnum corpus se habeat ad alterum vt act⁹ ad potentiā.sic enim ex mā t forma fit vnū nullo vinculo exteriori eos colligante.si autem in boie sint plures aie q̃ nō se hñt inuicē.sicut mā t forma.sed oēs ponuntur vt actus gdā t principia actionū. oz igitur si vniātur ad faciēdū aliqd vnū puta boiez vel aial q̃ fit aliqd vniens.hoc aūt nō pōt esse corpus:cū magis corpus vniatur per aiam:cuius signū est:q̃ decedente aia corpus dissoluitur. Relinquitur igitur q̃ oz aliquid formalius eē.qō facit ex illis pluribus vnū.t hoc magis erit aia q̃z illa plura que per ipsum vniuntur.si igitur hoc iterū est habēs partes diuersas t nō est vnū frm se.oz adhuc eē aliqō vniens. cū igitur non fit abire in infinitū.oz deuenire ad aliqd q̃ sit frm se vnū.t hoc maxime est aia. oz igit in vno boie vel aiali:vnam tm̃ aiam esse.

6 ¶ Item si id quod est ex parte aie in homine est ex pluribus congregatum. oz q̃ fiat totum congregatum se bz ad totū corpus:ita singula ad singulas partes corpo-

rie: quod etiaz a positione platonis nō discordat: ponebat enim animam rationalez in cerebro nutritiuam in epate: concupiscibilem in corde. ¶ Hoc autem apparet esse falsum dupliciter. ¶ Primo quidem: quia aliqua pars est anime que non potest attribui alicui parti corporis scilicet intellectus. (de quo supra ostensuz est). q nō est actus alicuius partis corporis. ¶ Secūdo quia manifestum est q in eadem parte corporis apparent diuersarū partium anime operationes: sicut patet in animalibus que decisa viuunt: quia eadem pars habet motum t sensum t appetitū: quo mouetur: t similiter eadem pars plante decisa nutritur augetur t germinat: et quo apparet q diuerse partes aie in vna t eadē parte corporis sunt: non igitur sunt diuerse anime in nobis diuersis partib⁹ corporis attribute.

7 ¶ Amplius diuerse vires que nō radicātur in vno principio non impediunt seinuicem in agendo: nisi forte earum actiones essent contrarie: quod in proposito nō contingit: videmus autem q diuerse operationes anime impediunt se: cum enim vna est intensa: altera remittitur: oportet igitur q ille actiones t vires que sunt eoz proxima principia reducantur in vnum principiuz. [illegible] autem principiuz non potest esse corpus: [illegible] aliqua actio est in qua non communicat corpus scilicet intelligere: nā quia si principium harum virium t actionum esset corpus inquantum huiusmodi inueniretur in omnibus corporib⁹: quod patet esse falsum: t sic relinquitur q sit principium earuz forma aliqua vna per quam hoc corpus est tale corpus: que est anima. Relinquitur igitur q omnes actiones anime que sunt in nobis ab ipsa vna procedunt t sic non sunt in nobis plures anime.

de eccle sia. dog mis. ¶ Huic autem consonat quod dicitur in libro de ecclesiasticis dogmatibus. (Nec q duas animas esse credimus in vno homine: sicut iacobus t alij sanctorum scribūt vnam animalem qua animatur corpus t immixta sit sanguini: t alteram spiritualez que rationem ministrat: sed dicimus vnaz eandem esse animam in homine: que t corpus sua societate vnificat: t semetipsam sua ratione disponat).

¶ Q; intellectus possibilis hominis non est substantia separata. 59.

Ueruntautē t alij alia adinuentione vtentes in sustinendo: q substātia intellectualis non possit vniri corpori vt forma. Dicunt enim q in intellectus etiam quem Aristoteles possibilem vocat est quedam substantia separata non coniuncta nobis vt forma. Et hoc confirmare nituntur. ¶ Primo ex verbis Aristotelis: qui dicit de hoc intellectu loquēs q est separatus t immixtus corpori t simplex t impossibilis: que non possent dici de eo: si essent forma corporis. opi. pba° 3° de anima ter cō. 19.

2 ¶ Item per demonstrationē eiusdē qua probat: q quia intellectus possibilis recipit omnes species rerum sensibilium vt in potentia ad eas existens. oportet q oibus careat. sicut pupilla que recipit omnes species coloruz. caret omni colore: si enim haberet de se aliquem colorem. ille color ꝑ hiberet videri alios colores. quinimmo nihil videretur: nisi sub illo colore t simile cōtingeret de itellectu possibili. si haberet de se aliquam formaz seu naturam de rebus sensibilibus. hoc autem oporteret eē: si eēt mixtus alicui corpori. t similiter si esset forma alicuius corporis: quia cuz ex materia t forma fiat vnum. opz q forma participet aliquid de natura eius cuius est forma: impossibile est igit itellectū possibilē eē mixtū corpi: aut eē actū seu formā alicui⁹ corpis.

3 ¶ Adhuc si esset forma alicuius corporis materialis esset eiusdem generis receptio huius itellectus t receptio materie prime: id enim quod est alicuius corporis. forma non recipit aliquid absq; sua materia: materia autem prima recipit formas indiuiduales: immo per hoc indiuidūtur q sunt in materia: intellectus igitur possibilis reciperet formas. vt sunt indiuiduales. t sic nō cognosceret vtia. (quod patet esse falsuz).

4 ¶ Preterea materia prima non est cognoscitiua formarum quas recipit. si ergo eadem esset receptio intellectus possibilis t materie prime. nec intellectus possibilis cognosceret formas receptas: qō est falsuz.

5 ¶ Amplius impossibile est esse in corpo

ter. cō 79. re virtutem infinitam.(vt probat ab Aristo.in.8.phifico.).intellectus igitur possibilis est quodāmō virtutis infinite.indicamꝰ enim per ipsum.res infinitas scōm numerum inquantum per ipsum cognoscimus vlla sub quibus cōprehendūtur particularia infinita in potentia. nō est igitur intellectus possibilis virtus in corpore.¶ Et hic autem motus est Auerrois et quidam antiqui:vt ipse dicit ad ponendum intellectum possibilē:quo intelligit aia eē separatum ꝑz esse a corpore.et nō esse formam corporis.

Auerrois 3° de anima cō.5.

¶ Sed quia hic intellectus ,nihil ad nos pertineret:nec per ipsum intelligeremꝰ nisi nobis cum aliquo mō coniungeret. determinat etiam modum quo continuatur nobiscum dicens:q̄ species intellecta in actu est forma intellectus possibilis.sicut visibile in actu est potentia forme visiue.vnde et intellectu possibili et forma intellecta i actu fit vnum:cuicūq; igitur coniungitur forma intellecta predicta coniungitur intellectus possibilis.,iungit aūt nobis mediāte fāta mate:qō est subiectū quoddā illꝰ forme intellecte.p hūc ēt modū intellectus possibilis nobiscū ,tinuat.¶ Q; aūt hec friuola sint et impossibilia facile est videre:hīs.n. intellectū est intelligens.intelligitur autē id cuius species intelligibilis intellectui vnit: per hoc aūt q̄ spēs intellectualis intellectui ē vnita in hoie p aliquē modū nō hēbit hō q̄ sit intelligēs:ꝛ solū q̄ itelligat ab intellectu separato.

Impro batio.

¶ Preterea si species intellecta in actu est forma intellectus possibilis: sicut species visibilis in actu est forma potentie visiue ipsius oculi.species autez intellectualis sic se hz ad fantasmata : sicut species visibilis in actu ad coloratum:qō est extra animaz: et hac similitudine ipse vtitur.et etiam Aristo. similis igitur continuatio est intellectꝰ possibilis per formaz intelligibilem ad fantasma qō in nobis est: et potentie visiue ad colorem qui est in lapide. hec aūt continuatio nō facit lapidem videre.sed solum videri:ergo et predicta continuatio intellectus possibilis nobiscum non facit nos intelligere. sed intelligi solum: planū autem est qō ꝓprie et vere dicitur q̄ homo intelligit.nō enim naturaz intellectus inuestigaremus: nisi per hoc q̄ nos intelligimus.non igitur sufficiens est p̄dictus cōtinuatōis modus.

3 ¶ Adhuc oē cognoscens p virtutē cognoscitiuā coniungit obiecto et nō ecōuerso:sicut et operans oē per virtutē operatiuā cōiūgitur operato.hō aūt est intelligens p intellectū.sicut p virtutē cognoscitiuā.nō igit̄ per formā intelligibilē intellectui:ꝛ magis per intellectum intelligibili coniungit.

4 ¶ Amplius id quo aliquid opatur oportet eē formā eius:nihil enim agit nisi scōm q̄ est actu:actu aūt nō est aliquid nisi p id qō est forma eius:vnde et Aristo. ꝓbat animam eē formā:p hoc q̄ sial p animam vivit et sentit:hō aūt intelligit et nō nisi p intellectū.vnde et Aristo. inquirēs de principio quo itelligimꝰ tradit nobis nām intellectus possibilis:oz igit intellectū possibilē formaliter vniri nobis.et nō solū p suū obiectum.

1° de aia ter. cō.4.et infra.

5 ¶ Preterea intellectus in actu:et intelligibile in actu sunt vnū.sicut sensus in actu et sensibile in actu.nō aūt intellectus in potētia et intelligibile in potentia: sicut nec sensus in potentia et sensibile in potentia.species igitur rei scōm q̄ est in fantasmatibus nō est itelligibilis actu.nō enim fit est vnū cū intellectu in actu sed scōz q̄ est fatasmatibus abstracta:sicut nec spēs coloris ē sensata in actu ſm q̄ est in lapide.sed solus secundum q̄ est in pupilla. sic aūt [illegible] ,tinuat nobiscū spēs intelligibilis q̄ est in fantasmatibus scōm positionē predictā. nō igitur continuatur nobiscum secundum q̄ est vnum cum intellectu possibili: vt forma eius cui nō pōt eē mediū quo cōmunicet intellectus possibilis nobiscū.qz secundum q̄ continuatur cum intellectu possibili nō continuatur nobiscum nec ecōuerso.

6 ¶ Patet autem cum qui hanc positionem induxit equinocatōe deceptum fuisse: colores enim extra animam existentes predicte lumine sunt visibiles actu.vt potētes mouere visum.nō aūt vt actu sensata. ſm q̄ sunt vnū cū visu in actu: et similiter fantasmata p lumen intellectus agentis fiunt actu intelligibilia:vt possint mouere intellectum possibilem: non autem vt sint intellecta actu : secundum quod sunt vnum cum intellectu possibili facta in actu.

7 ¶ Jtē vbi inuenit altior operio viuentis: ibi inuenitur altior species vite correspon-

dens illi actionis:in plantis enim inuenitur sola actio ad nutritionem pertinens:in animalibus autem inuenitur altior actio scilicet sentire ⁊ moueri secundum locum. vnde ⁊ aial viuit altiori specie vite: sed adhuc in homine inuenitur altior operatio ad vitam pertinens q̄ in animali scilicet intelligere.ergo homo habebit altiorem speciem vite.sed vita est per animam:habebit igitur homo altiorē aiam qua viuit q̄ sit aia sensibilis:nulla aūt est altior q̄ intellectus.est igit intellect⁹ aia hois:⁊ p ꝯns forma ipsi⁹.

8 ¶ Adhuc consequitur ad operationem alicuius rei non largitur alicui speciem.qz operatio est actus secundus:forma autem per quam aliquid habet speciem est actus primus: vnio autem intellectus possibilis ad hominem secundum positionem predictam consequitur hominis operationem. fit enim mediante fantasia.(que secundum philosophum est motus factus a sensu secundum actum).ex tali igitur vnione non cōsequit̄ hō speciē.nō igit differt hō specie a brutis aialib⁹ p hoc q̄ est intellectū hns.

9 ¶ Amplius si homo speciem sortit̄ per hoc quod est rationalis ⁊ intellectum habens:quicunq; est in specie humana est rationalis ⁊ intellectum habens: sed puer etiam antequaz ex utero egrediatur est in specie humana:in quo tamen nondum sūt fantasmata que sunt intelligibilia actu:nō est igitur intellectum habens per hoc q̄ intellectus continuatur homini mediāte specie intelligibili:cui⁹ subiectū ē fantasma. ¶ Dz homo sortitur speciez per intellectū passiuum ⁊ intellectum possibilem. 60.

1° de aia ter. cō.160.

posido Auer. 2° de aia 9.5.

boc bz ab auer. vbi sup cō.6.

Is autē rationibus obuiat secundum predictam positionez. ¶ Dicit enim predictus. (Auerrois). quod homo differt specie a brutis per intellectū quē Aristo.vocat passiuū qui est ipsa vis cogitatiua q̄ est ꝓpria homini: loco cuius alia aialia bnt quādā estimatiuā nāle. ¶ Vnd⁹ aūt cogitatiue virtutis est distinguere intentiones individuales ⁊ ꝓparare eas admisceē: sicut intellectus q̄ est sepat⁹ ⁊ imixt⁹ ꝓpat ⁊ distinguit inter intentiōes res:⁊ qz p hāc virtutē simul cū imaginatiua ⁊ memorativa preparant fātasmata vt recipiāt actionē intellectus agētis a quo fiūt intelligibilia actu sicut fūt aliq̄ artes ꝓparātes materiā artifici ꝓncipali.ideo ꝓdicta virtus vocat̄ noie intellect⁹ ⁊ rōnis de q̄ medici dicūt q⁹ hz se dē in media cellula capitis:⁊ ex hui⁹ dispositionē virtutis differt hō vn⁹ ab alio in ingenio ⁊ i alijs q̄ pertinēt ad intelligēdū:⁊ p vsuz hui⁹ ⁊ exercitiū acqrit hō habitū scie:vnde habitus sciaz sunt in hoc intellectu passiuo sicut in subiecto:⁊ hic intellect⁹ passiuus a principio adest puero p quē sortitur speciē humanā anteq̄ actu intelligat. ¶ Dz aūt hec sint falsa ⁊ abusiue dicta euidenter apparet:operationes enim vite cōparantur ad animā vt actus secūdi ad ꝓmū.(vt patet p phm in.2.de anima). actus aūt primus in eodē precedit tēpore actū ꝑm:sicut scientia est ante cōsiderare:in quocūq; igitur inuenitur aliq̄ operatio vite: oportet ponere aliquā partē anime q̄ comparat̄ ad illaz operationē sicut actus primus ad secūdū: sed homo habet ꝓpriaz operationē supra alia animalia.s.intelligere:⁊ ratiocinari:que est operatio hois inquātū homo est.(vt Aristo. dicit in.6.ethicorū).ergo opz in hoie ponere aliquod principiū quod ꝓprie dat speciem homini quod se habeat ad intelligere sicut actus primus ad ꝑm.hoc aūt potest esse intellectus passiu⁹ predictus.qz principiuz predicte operatiōis oportet esse impassibile ⁊ non mixtū corpori.(vt phs ꝓbat).cuius cōtrariū apparet de intellectu passiuo: nō igitur est possibile q̄ p virtutem cognitiuā que dicit̄ intellectus passiu⁹ hō speciē sortiat̄ p quā ab alijs animalibus differat.

2 ¶ Adhuc q̄ est passio partis sensitiue nō potest̄ ponere in altiori genere vite q̄z sit vita sensitiua:sicut qō est passio aie nutritiue nō pōit in altiori genere vite q̄z sit vita nutritiua. Constat autem ⁊ fantasia ⁊ huiusmodi potentie que ad ipsaz cōsequuntur vt memorativa ⁊ cōsimiles sunt passiones p tie sensitiue.(vt probat phs in lib.de memoria).nō igitur p predictas ⁊tutes vel aliquā earum animal aliquod potest poni in altiori genere vite q̄z sit anima sensitiua Homo autē est in altiori genere vite.(qō patet per phm in.2.de anima).qui distinguens genera vite superaddit itellectiuz.

Impro bato ꝓdic.positionis ter.2.5.

3° de anima ter.2.6

ter.cō. 14.⁊ infra

qđ homini attribuit:sensitiuo qđ attribuit cõiter oi aiali: nõ igit hõ est viuẽs vita sibi ꝓpria p virtutẽ cogitatiuã predictam.

ter.cõ. 40. 3 ¶Amplius oẽ mouens seipsum.(ꝟm q̃ ꝓbat phõs in.8.phisico.).ꝓponit er mouẽte t moto.hõ aũt sicut t alia aialia est mouens seipsuz:ergo mouens t motũ sũt partes ipsius.primũ aũt mouens in hoie est intellectus.nã intellectus suo intelligibili mouet voluntatẽ. Nec põt dici q̃ solus intellectus passiuus sit mouens.qz intellect⁹ passiuus est solũ particulariũ.in mouẽdo aũt accipit vlis opinio q̃ est intellectus possibilis t particularis q põt esse intellectus passiui.(vt ꝑz per Aristo. in.3.de aia t in. 7. ethicorum). ergo intellectus possibilis est aliqua pars hominis t est dignissimum t formalissimum in ipso: ergo ab eo speciem sortitur t non ab intellectu passiuo.

3° de anima ter.cõ. 58. 7° ethi. cap° .5.

4 ¶Adhuc intellectus possibilis ꝓbatur nõ eẽ actus corporis alicuius propter hoc q̃ est cognoscitiuus oium formaꝝ sensibilium in vli.nulla igit virtus cuius operatio se extendere põt ad vlia oium formaꝝ sensibiliũ põt eẽ actus alicuius corporis.voluntas aũt est hmõi.oium.n.eoꝝ que intelligimus possumus bñe voluntatem saltem ea cognoscendi:apparet etiã actus voluntatis in vli.(odim⁹.n.vt dicit Aristo.in sua rhetorica).in vli latronum genus.irascitur autem particularibus tm̃. voluntas aũt non potest eẽ actus alicui⁹ partis corporis: nec consequi aliquam potentiam que sit actus corporis.cuius aũt pars aie est actus alicui⁹ corporis preter solum intellectum proprie dictum.igitur voluntas in intellectiua parte est.(vnde t Aristo.dicit in.3.de aia).q̃

ter.cõ. 42. voluntas in ratione est.irascibilis aũt t cõcupiscibilis in parte sensitiua. propter q̃ t actus concupiscibilis t irascibilis cum passione sunt.nõ aũt actus voluntatis. sed cũ electione.voluntas aũt hois nõ est extrinseca ab hoie quasi quadã suba separata fundata.sed est in ipso hoie. aliter.n.nõ eẽt dominus suaꝝ actionũ. qz ageret voluntate cuiusdã substantie separate. t in ipso essent tm̃ potentie appetitiue cũ passione operantes.s.irascibilis t concupiscibilis que sunt in parte sensitiua.sicut t in ceteris aialib⁹ que magis aguntur q̃ agũt. Hoc aũt est impossibile t destructiuũ totius moralis pbie t politice conuersationis.oportet igitur intellectũ possibilẽ in nobis eẽ per quẽ a brutis differam⁹ t nõ solũ ꝑz intellectũ passiuũ.

5 ¶Itẽ sicut nihil est potens agere nisi per potentiã actiuã in ipso existentem.ita nihil potens est pati nisi per potentiã passiuam que est in ipso.cõbustibile.n. est potens cõburi nõ solũ q̃ est aliquid potens cõburere ipsum.sed etiã qz in se habet potentiam vt cõburatur. Intelligere aũt quoddã pati ẽ. (vt dicit in.3. de aia). cum igitur puer sit intelligens potentia.t si nõ actu intelligat. oꝝ q̃ sit in eo aliqua potentia qua sit potẽs intelligere.hec autẽ potentia est intellectus possibilis.oꝝ igitur q̃ puero iam sit coniunctus intellectus possibilis anteq̃ actu intelligat:nõ est igitur continuatio intellectus possibilis cum hoie per formam intellectã in actu. sed ipse intellectus possibilis inest homini a principio sicut aliqd eⁱ. ¶Huic aũt rationi respõdet Auerrois predictus. dicit enim q̃ puer dicitur potentia intelligere duplici rõne. ¶Uno mõ qz fantasmata que sunt in ipso sunt intelligibilia in potentia. ¶Alio mõ qz intellectus possibilis est potens continuari cũ ipso t nõ quia intellectus sit iam vnitus ei. ¶Ostendendum est aũt q̃ vterq; modus sit insufficiens.alia.n.potentia est qua agẽs põt agere t alia potentia qua patiẽs põt pati: positio diuidunt. Ex eo igitur q̃ contingit aliqui q̃ possit agere non ꝓpterit ei q̃ possit pati.posse autem itelligere est posse pati:cũ intelligere quoddã pati sit. (secundum phi losophum). nõ igitur dicitur puer potens intelligere ex eo qz fantasmata in eo pñt eẽ itellecta i actu cũ hoc ꝓpineat ad posse agere: fãtasmata.n.mouẽt intellectũ possibilem.

ter.ꝟ.2. ꝟ° Auerrois ad predic. rationẽ cõ.5. tertij de aia vltra medium cõ.° p° ꝟmproba° but⁹ respõsionis

2 ¶Adhuc potentia consequens speciem alicuius non competit ei secundum id qđ speciem nõ largitur.posse aũt intelligere cõsequit spẽm humanã.est.n.intelligere operatio hois inquãtũ hmõi:fantasmata aũt nõ dãt spẽm humanã. sed magis cõsequuntur operationẽ hois.nõ ergo ratione fantasmatum potest dici puer potentiã intelligens.

3 ¶Similiter autẽ neq; potest dici puer posse intelligere.qz intellectus possibilis põt cõtinuari cũ ipso: sic.n.aliqs dr po⁸ agere

vel pati per potētiaz actiuā vel passiuā: sicut dicitur albus p albedinē: nō autē aliqs dicitur albus anteqz albedo sit ei cōiuncta ergo neqz dicitur aliqs potēs agere vel pati anteqz potētia actiua vel passiua ei adsit nō ergo de puero posset dici q̄ est potēs intelligere anteqz intellectus possibilis qui ē potentia intelligendi sit ei continuatus.

4 ¶ Preterea aliter dicitur aliqs potēs operari anteqz bēat naturaz qua operetur t aliter postquā iam habz naturā. sed impeditur p accidēs ab operando: sicut aliter dicitur corpus potēs ferri sursuz anteqz sit leue: t aliter postqz iā ē generatū leue: iz impeditur in suo motu: puer autē est in potētia intelligēdo: nō quasi nōduz habēs naturam intelligēdi: sed habēs impedimētuz vt non intelligat: impeditur enī ab intelligēdo propter multimodos motus in ipso existētes (vt dicitur in. 7. phicoz). nō igitur ꝓpter hoc dicitur potens intelligere. q̄z intellect⁹ possibilis qui est intelligēdi principiuz pōt cōtinuari: sibi: sed q̄z iam est cōtinuatus t impeditur ab actione ꝓpria: vnde impedimento remoto statim intelligit. tertii cō. 20.

5 ¶ Item habitus est quo quis operat cū voluerit: opz igitur eiusdē ee habitū t operationē que est fm habituz. Sed cōsiderare intelligēdo qđ est actus huius habit⁹ g [illegible] scientie nō potest esse intellectus passiui: neq; [illegible] intellectus possibilis. ad hoc. n. q̄ aliq potētia intelligat opz q̄ nō fit act⁹ corporis alicuius: ergo t habitus scientie non est intellectu passiuo: sed in intellectu possibili: scientia autez in nobis est fm quā dicimur sciētes: ergo t intellectus possibil est in nobis nō fm esse a nobis separatus.

6 ¶ Adhuc scientie est assimilatio scientis ad rem scitam. rei autem scire inquantum est scita non assimilatur. scientie nisi secundum species vniuersales: scientia enī de huiusmodi est species autem vniuersales non possunt in intellectu passiuo esse cum sit potentia vtens organo: sed solum in intellectu possibili: scientia igit nō est in intellectu passiuo: sed soluz in intellectu possibili.

7 ¶ Amplius intellectus in habitu vt aduersarius cōfitetur est effectus intellectus agentis: intellectus autez agentis effectus sunt intelligibilia in actu quoz ꝓpriū recipiens est intellectus possibilis: ad quem comparat agēs: sic ars ad materiā. (vt Aristo. dicit in. 3. de anima). oportet igitur intellectuz in habitu qui est habitus scientie esse in intellectu possibili non passiuo. tertii cō. 17.

8 ¶ Pre. ipossibile est q̄ pfectio supioris substātie dependeat ab iferiori. pfectio āt intellectus possibilis dependet ab opatiōe boie: dependet enī a fantasmatibus que mouēt intellectū possibilem: nō igitur est intellectus possibilis aliqua substātia supioz hoie: ergo opz qđ sit aliqd hoie vt act⁹ t forma ipsi⁹.

9 ¶ Adhuc quecunqz sunt separata scōm esse hūt etiam separatas operationes: nam res sunt ꝓpter suas opationes sicut actus prim⁹ ꝓpter secundū. (vnde Aristo. dicit in primo de aia). q̄ si aliqua operationuz anime est sine corpore quod possibile ē animam separari. operatio autem intellectus possibilis indiget corpore. (dicit enīz phus in. 3. de anima). quod anima potest agere per seipsam scilicet intelligere quando intellectus est factus in actu per speciem a fantasmatibus abstractam que non sunt sine corpore: igitur intellectus possibilis nō est omnino a corpore separatus. tertii cō. 12. 13.

10 ¶ Amplius cuicūqz cōpetit aliqua operatio fm naturā sunt ei a natura attributa ea sine quibus illa operatio cōpleri nō potest: sicut. (Aristo. ꝓbat i so lib. de celo). quod si stelle mouerentur motu progressiuo ad modū animaliū q̄ natura dedisset eis organa motus ꝓgressiui: sed operatio intellect⁹ possibilis cōpletur p organa corporea in quibus necesse est esse fantasmata: natura igit intellectū possibilē corporeis vniuit organis: nō est igit fz eē a corpore separatus. tertii cō. 34.

11 ¶ Eté si sit fm eē a corpore separatus: magis intelliget substātias que sūt a materia separate cōi formas sensibiles: q̄z sunt magis intelligibiles t magis ei cōformes. nō pōt aūt intelligere substantias omnino a materia separatas: q̄z eoz nō sūt aliqua fantasmata. hic aūt intellectus nequaqz sine fantasmate itelligit. (vt Aristo. dic in. 3. de aia). sunt enīz ei fantasmata sicut sensibilia sensui sine quibus sensus non sentit: non est igitur substantia separata a corpore fm esse. tertii cō. 30.

12 ¶ Adhuc: in omni genere rāti se extēdit potētia passiua quātū potētia actiua illius

genꝛrio: vnde nō est aliqua potētia passiua in natura cui nō rēspōdeat aliqua potētia activa nālis: sed intellectus agēs non facit intelligibilia nisi p fantasmata: ergo nec intellectus possibilis mouetur ab alijs intelligibilib⁹ nisi a spēb⁹ a fātasmatib⁹ abstractis ⁊ sic substātias separatas itelligere nō pōt.

¶ 3 ¶ Amplius in substantijs separatis sūt species rerum sensibiliū intelligibiliter per quas de sensibilibus scientiaz habēt: si igit intellectus possibilis intelligit substātias separatas: in eis accipet sensibiliū cognitionem: nō ergo acciperet eaz a fantasmatibus: qꝛ natura nō abundat supfluis. ¶ Si autem dicatur ꝙ substātijs separatis non adest cognitio sensibiliū: saltē oportebit dicere ꝙ eis adsit altior cognitio: quā oportz non deesse intellectui possibili si predictas substantias intelligit: habebit igitur duplicem scientiam: vnam per modum substantiarum separatarum. aliam a sensibus acceptam: quarum altera superflueret.

¶ 4 ¶ Preterea intellectus possibilis est quo itelligit anima (vt dicitur in tertio de anima). si igitur intellectus possibilis intelligit substantias separatas. ⁊ nos intelligimus eas: quod patet esse falsum: habemus enim nos ad eas sicut oculus noctue ad solez. (vt Aristote. dicit). ¶ His autem respōdetur sm positionē pdictaz. Intellect⁹ enim possibilis sm qō est in se subsistēs intelligit substātias separatas: ⁊ est in potētia ad eas sicut diaphonuz ad lucez sm ꝙ cōtinuatur nobis a pncipio est in potētia ad formas a fantasmatib⁹ abstractis. Vnde nos a pncipio nō intelligimus p euz substantias separatas. ¶ Sed hoc stare non potest: intellectus enim possibilis ex hoc dicitur sm eos continuari nobis ꝙ pficitur per species intelligibiles a fantasmatibus abstractas: primus igitur est cōsiderare intellectum vt in potētia ad hmōi species q̄z vt cōtinuetur nobis: nō igitur p hoc ꝙ continuatur nobis est in potētia ad hmōi spēs.

¶ 2 ¶ Preterea sm hoc esse in potētia ad p̄dictas spēs nō ēet ei sm se cōueniēs: sꝛ p aliud: per ea autē que nō cōueniunt alicui sm se nō debz aliq̄d diffiniri: nō igitur rō intellectus possibilis est ex hoc qō in potētia est ad predictas spēs vt diffinit ipsum. (Aristo. in tertio de anima). ter. 24 cui ⁊ infra

¶ 3 ¶ Adhuc impossibile est intellectū possibilē simul multa intelligere nisi vnū p aliud intelligat: nō enim vna potētia simul plurib⁹ actibus pficitur nisi sm ordinē. Si igit intellectus possibilis intelligat substātias separatas ⁊ spēs a fātasmatibus abstractas opꝛz ꝙ vel intelligat p species hmōi substātias separatas vel ecōuerso. ¶ Quodcūqz autē detur sequitur qō nos intelligim⁹ substantias separatas: qꝛ si nos intelligimus naturas sensibiliuz inquātuz intelligit eas intellectus possibilis. itellect⁹ āt possibil intelligit eas p hoc ꝙ intelligit substātias separatas. ⁊ fitꝛ nos itelligimus. ⁊ fitꝛ si fit ecōuerso. ¶ Hoc aūt est manifeste falsuz: nō igitur intellectus possibilis intelligit substantias separatas: non est igitur substātia separata.

¶ Oꝛ predicta positio est contra sententiam Aristote. 61.

Edqꝛ huic positioni Auerrois prestare robur auctoritatis nititur propter hoc ꝙ dicit Aristo. ita sensisse ostēdimus manifeste ꝙ p̄dicta positio est cōtra sentētiā Aristo. ¶ Primo q̄ dem. (qꝛ Aristo. in secūdo de aia). diffinit aiam dicēs. (qō est actus primus pbifici corporis organici ⁊ potētia vitā habētis). ¶ Et postea subiūgit. ꝙ hec diffinitio vt dicta de omni aia: nō sicut ponit⁹ Auerrois fingit sub dubitatione hoc pferēs: vt patet et exēplaribus grecis ⁊ translatione Boetii. ¶ Postmodū autē in eodē capitulo subiūgit esse quasdā partes aie separabiles que nō sūt nisi intellectiue. Relinquitur igit ꝙ ille partes sunt actus corporis. ¶ Nec est cōtra hoc qō postea subiūgit. de intellectu aūt ⁊ pfectua potētia nihil ē adhuc manifestum. sed videt anime alterꝝ genus esse. ¶ Nō enī per hoc vult intellectum alienare a cōi diffinitiōe aie: sꝛ a propriis naturis alterꝝ partiuz sicut q̄ dicit ꝙ alterum genus ayalis est volatile a gressibili nō auferret a volatili cōez diffinitionem ayalis. ¶ Vñ vt ostēderet in quo diceret alterꝝ subiūgit. Et hoc solū cōtingit separari sicut perpetuuz a corruptibili. ¶ Nec ē vitiū intētio Aristo. (vt Cōmēta. predictus fuit

ter. 25 ⁊ infra

ter. 27

ter. 28

ter. 29

ter. 24

1° nec ter. 30. ℔. 2° sm pōnem Auer.

3ª ipro-ba° hui⁹ ℔nis.

2° nō ei cō. A.t. 3°. 2.℔.

mic⁹

gir). dicere qđ nõduz est manifestũ de intellectu verum intellectus sit anima sicut de aliis principiis. ¶ Non enim terrus vetus habet nihil est declaratum sine nihil est dictum: sed nihil est manifestum: quod intelligendum est quantum ad id quod est proprium ei non quantum ad communez diffinitionem. ¶ Si autez vt ipse dicit anima equiuoce dicitur de intellectu t aliis. primo distinxisset equiuocationem: postea diffinuisset sicut est consuetudo sua. alias procedunt in equiuoco quod non est in scientiis demonstratiuis.

vbi supꝫ l.2.t.13.

4 ¶ Iterz (in secũdo de anima). intellectũ numerat iter potẽtias aie. (t in auctoritate etiã ꝓdicta). nommat ꝓspectiuã potẽtiã nõ est igitur intellectus extra animam humanam: sed est quedam potentia eius.

terti. cõ. 27.

5 ¶ Item in tertio de aia incipiẽs log de intellectu possibili noiat eũ partẽ anime dicens. (De parte autem anime qua cognoscit aia t sapit). in quo manifeste ostendit quod intellectus possibilis sit aliqđ anime.

6 ¶ Adhuc autem manifestius per id qđ postea subiungit declarat naturam intellectus possibilis dicens. (Dico autem intellectum quo opinatur t intelligit anima). in quo manifeste ostenditur intellectum eẽ aliquid anime humane quo anima humana [illegible] est igitur predicta positio contra sententiam Aristo. t contra veritatez. vnde tanqꝫ ficticia repudianda est.

ter. 2. 5.

¶ Contra opinionem Alexandri de intellectu possibili. 62.

põ alex. recitata ab auer. cõ. 5. tertii d aia

IGitur verbis Aristotel. consideratis Alexander posuit intellectũ possibilem esse aliquam virtutem in nobis. (vt sic diffinitio communis de anima assignata. (ab Aristotele. in secundo de anima). posset sibi conuenire. Quia vero intelligere non poterat aliquam substantiam intellectualem esse corporis formam: posuit predictã virtutem non esse fundatam in aliqua intellectuali substantia: sed consequentem commixtionem elementoꝝ in corpore humano: determinatus enim mixtionis humani corporis modus facit boiez eẽ in potentia ad recipiẽdum influẽtiã intellectus agentis qui semper est in actu: t secunduz ipsum est quedam substantia separata: ex qua influentia homo fit intelligens actu. id autem in homine per quod est potentia intelligens est intellectus possibilis: t sic videbatur se sequi qꝫ ex commixtione determinata in nobis sit intellectus possibilis.

ꝓbat er ſnia Arist. q̃ ẽt auer. vrtur.

¶ Videtur autem in primo aspectu hec positio verbis t demonstrationi. Aristo. esse contraria. (ostendit enim Aristo. inter tio de anima vt dictum est). qꝫ intellectus possibilis est immixtus corpori: hoc autez est impossibile dici de aliqua virtute consequente mixtionem elementorum: quod enim huiusmodi est oportet qꝫ in ipsa elementorum commixtione fundetur: sicut videmus de sapore t odore t aliis: huiusmodi: non igitur questio predicta. Alexandri potest stare cum verbis t demonstratione Aristo. vt videtur. ¶ Ad hec autem Alexander dicit qꝫ intellectus possibilis est ipsa preparatio in natura humana ad recipiendum influentiam intellectus agentis. preparatio autem ipsa non est. aliqua natura sensibilis determinata neque est mixta corpori: est enim relatio quedam t ordo vnius ad aliud. ¶ Sed ꝫ manifeste discordat ab intentione Aristo. probat enim Aristo. ex hoc intellectum possibilem non habere determinate aliquam naturam sensibilium. t per consequens non esse mixtum corpori: qꝫ est receptiuus omnium formarum sensibilium t cognoscitiuus earum: quod de preparatione non potest intelligi: qꝫ eius non est recipere: sed magis preparari. nõ igit demõstratio Ari. ꝓcedit de ꝓparatione ſz de aliquo recipiẽte ꝓparata.

diſſen alex.

ꝓbatꝫ defectio nis bis duabꝫ rõibꝫ t probat, auer. alex.

2 ¶ Amplius si ea que dicit Aristo. de intellectu possibili conueniunt ei inquantum est preparatio t non ex natura subiecti preparat sequetur qꝫ omni preparationi conueniant. in sensu autem est preparatio quedam ad sensibilia in actu recipienda: ergo idem dicendum est de sensu t intellectu possibili: cuius contrarium manifeste subiungit. (Aristote.). ostendens differentiaz inter receptionem sensus t intellectus ex hoc qꝫ sensus corrumpitur ex excellentia obiectorum. non autem intellectus.

ter. cõ. 7.

ter cō. 2.t.3. tertu. cō.14.

3 ¶Item Aristote. attribuit possibili intellectui pati ab intelligibili suscipere species intelligibiles eē in potētia ad eas. ℣ Cōparat ēt eū tabule in qua nihil est scriptū: q̄ quidem omnia nō possūt dici de preparatione: sed de subiecto preparato: est igitur cōtra intentionem Aristo. q̄ intellectus possibilis sit preparatio ipsa.

4 ¶Adhuc agens est nobilior patiente. t faciēs facto sicut actus potētia. quāto aūt aliqd est immaterialius: tāto est nobilius: nō potest igit effectus eē immaterialior sua causa. omnis aūt ℣tus cognoscitiua inquantum est huiusmodi est immaterialis: vnde t de sensu qui est infimus in ordine ℣tutuz cognoscitiuax (dicit Aristo. in secūdo de anima). q̄ est susceptiu⁹ sensibiliū speciex sine materia. ipossibile est igit a cōmixtione elemētōx causari aliquā ℣tutē cognoscitiuā. intellectus aūt possibilis est suprema ℣tus cognoscitiua in nobis. (dicit. n. Aristo. in. 3. de anima quod intellect⁹ possibilis est quo cognoscit t intelligit anima). intellectus igitur possibilis nō causatur ex commixtione elementorum.

terru. cō.12i. terru. cō.5. terru. cō.4i.

5 ¶Amplius. si p̄incipiuz alicuius operationis ab aliquibus causis procedit: opz operationem illam non excedere causas illas cum causa secunda agat ℣tute prime. operatio aūt anime nutritue ēt excedit ℣tutē qualitatum elemētariuz. (probat enim Aristo. in secūdo de anima). q̄ ignis nō est cā augmēti: sed cōcausa aliquo mō: principalis aūt causa est anima. ad quā cōparatur calor sicut instrumētū ad artificē). nō igit pōt anima vegetabilis ꝓduci ex cōmixtione elemētorum: multo igitur minus sensus t intellectus possibilis.

6 ¶Item intelligere est quedā operatio in qua impossibile est cōicare aliquod organum corporeū. hec aūtē operatio attribuitur anime vel ēt homini: dicit enī q̄ anima intelligit vel hō p̄ animā: opz igitur ali quod principiū in homine eē a corpore nō dependens q̄ sit principium talis operationis. preparatio aūtē sequēs cōmixtionē elementorum a corpore dependet manifeste: nō est igitur preparatio tale principiū quale intellectus possibilis. (dicit. n. Aristo. in tertio de anima). q̄ intellectus possibilis ē quo anima opinatur t nō intelligit: nō est igitur intellectus possibilis preparatio.

ter.3.5.

℣ Si aūtez dicatur q̄ principiuz predicte ſl°. operationis in nobis est spēs intelligibilis facta in actu ab intellectu agente. Hoc non ꝓbat videtur sufficere: q̄ cū hō de potētia intelligēte fiat actu intelligēs. opz q̄ nō solum intelligat p̄ spēm intelligibilē per quaz fit actu intelligēs: sed p̄ aliquā potētiaz intellectiuam que sit p̄dicte operationis principium: sicut t in sensu accidit: hec aūtē potētia ab Arist. ponit intellectus possibilis. intellect⁹ igit possibil est nō dependēs a corpe.

7 ¶Preterea spēs nō ē intelligibilis actu nisi ſm q̄ est depurata ab eē māli. hoc autem nō potest accidere duz fuerint in aliq̄ potētia materiali que. ſ. sit cāta ex principijs mālibus vel que sit actus materialis organi: oz igit poni aliquā potētiā intellectuā in nobis imālē que ē intellect⁹ possibilis.

8 ¶Adhuc intellectus possibilis ab Arist. dicit pars anime: anima aūt nō est p̄paratio sed actus. p̄paratio enim est ordo potentie ad actuz. sequtur tū ad actū aliqua p̄paratio ad viteriorē actū sic ad actū diaphonitatis: sequit ordo ad actū lucis: intellect⁹ igit possibilis. nō est ipsa p̄paratio: sz act⁹ qdaz.

9 ¶Amplius homo cōsequit spēm t naturam humanā ſm partē anime sibi ꝓpriaz que quidē est intellectus possibilis [illegible] cōsequitur speciem t naturam ſm q̄ est in potentia: sed ſm q̄ est actu: cum igitur preparatio nihil sit aliud quam ordo potētie ad actum: impossibile q̄ intellectus possibilis nō sit aliud q̄ preparatio quedam in natura humana existens.

¶Oz anima non sit complexio: vt posuit Galienus. 63.

Redicte aūtē

opinioni Alexandri de intellectu possibili propinqua est Galieni medici de anima. Dicit enim animam esse cōplexionem. ℣ Ad hoc autem dicendum motus est per hoc q̄ videmus ex diuersis complexiōibus causari in nobis diuersas passiones qui attribuunt anime: aliquā. n. complexionē habētes vt colericā de facili irascūtur: melancolici ℣o de facili tristant

hāc opi. recipit auct. 3°. de aia cō. 6. t ꝓbat.

¶ Vnde ꝛ ꝓ eadē rōnes hec opinio improbari potest ꝓ quas ipsa improbata est opinio Alexandri ꝛ per aliquas ꝓprias. (ostensum est enim supra) ꝙ operatio anime vegetabilis ꝛ cognitio sensitiua excedit virtutē qualitatū actiuarū ꝛ passiuarū: ꝛ multo magis operatio intellectꝰ: cōplexio autē cōsurgit ex q̄litatibꝰ actiuis ꝛ passiuis: nō potest igitur cōplexio esse principiū operationū aie: vnde impossibile est ꝙ aliqua anima fit complexio.

¶ Adhuc complexio cum fit quoddā cōstitutum ex contrarijs qualitatibus quasi medium inter eas: impossibile est q̄z sit forma substantialis. nā substantie nihil est cōtrarium: nec suscipit magis ꝛ minus. anima autē est forma substancialis ꝛ nō accidē talis: alias ꝓ animā nō sortiretꝝ aliquid genus vel speciez: anima igit nō est cōplexio.

¶ Adhuc complexio non mouet corpus animalis motu locali: sequeretur enim motum dominantis: ꝛ sic semper deorsum ferretur: anima autē mouet animal in omnem partem: non est igit anima cōplexio.

¶ Amplius anima regit corpus ꝛ repugnat passionibus que complexionem sequuntur: ex complexione enim aliqui sunt magis alijs ad concupiscentias vel iras apti: qui tamen magis ab eis abstinent ꝓpter aliquid refrenans: vt patet in continentibus. hoc autem non facit complexio. [illegible] anima complexio. ¶ Deceptus [illegible] fuisse videt Galienus ex hoc ꝙ non considerauit aliter passiones attribui complexioni ꝛ aliter anime. Complexioni namq; attribuūtur sicut disponenti ꝛ quantuz ad id quod est materiale in passionibus: sicut feruor sanguinis ꝛ huiusmodi. Anime autem tanquam principali cause ex parte eius quod est in passionibus formale: sicut ira appetitus vindicte.

¶ Oō anima non sit armonia. 64.

Similis autē predicte positioni est positio dicentium animam esse armoniam. ¶ Non enim intellexerunt animam esse armoniam sonoruz sed contrariorum: ex quibus videbant componi corpora animata: que quidem opinio Empe. in lib. de anima videtur attribui Empedocli. ¶ Gregorius autem nissenus attribuit eam. Dinorcho: vnde ꝛ improbatur sicut ꝛ precedens. ꝛ adhuc propriis rationibus. Dinorchus.

¶ Omne enim corpus mixtum armoniam habet ꝛ complexionem: nec armonia potest mouere corpus: aut regere ipsum: vel repugnare passionibus: sicut ꝛ complexio: intenditur etiam ꝛ remittitur sicut ꝛ cōplexio: ex quibus omnibꝰ ostenditur ꝙ aia nō sit armonia: sicut nec complexio.

¶ Adhuc ratio armonie magis conuenit qualitatibus corporis q̄z anime. nam sanitas est quedam armonia humorum: fortitudo neruorum: ꝛ ossium pulchritudo mēbrorum ꝛ colorum: non autem potest assignari qualium armonia sit sensus aut intellectus ꝛ cetera que ad animaz pertinēt: non est igitur anima armonia.

¶ Amplius. armonia dicitur dupliciter. Vno modo ipsa cōpositio. Alio modo ratio compositionis: anima autem non est cōpositio: quia oporteret ꝙ vnaquaq; pars anime esset compositio aliquarum partiū corporis: ꝙ non est assignare. ¶ Similiter non est ratio compositionis: quia cum in diuersis partibus corporis sint diuerse rationes seu proportiones compositionis singule partes corporis haberēt singulas animas: aliam enim animam haberet os. Et caro ꝛ nerus cum sint secundum diuersam proportionem composita quod patet esse falsum: non est igitur anima armonia.

¶ Oō anima non fit corpus. 65.

Verūt autez ꝛ alij magis errantes ponentes animaz esse corpus: quorum opiniones licet fuerint diuerse ꝛ varie sufficit eas hic cōiter reprobare. ¶ Diuentia enim cum sint quedam res naturales sunt composite ex materia ꝛ forma: componuntur autem ex corpore ꝛ anima que facit viuentia actu: igitur oportet alterum istorum esse formam. ꝛ alterum materiam: corpus autem non potest esse forma: ꝙ corpus nō est in altero sicut in mā ꝛ subiecto: aia igitur erit forma: ergo nō est corpꝰ: cū nullū corpꝰ sit forma.

¶ Adhuc impossibile est duo corpora eē simul: anima aūt nō est seorsum a corpore

I de ecptiōis Galie. medio ria quā assignat Auer. I allegasso. cō.

dum viuit:non est igitur anima corpus.
3 ¶Amplius.omne corpus diuisibile est: omne autem diuisibile indiget aliquo continente ⁊ vniente partes eius. Si igitur aia sit corpus habebit aliquid aliud cotinens ⁊ illud magis erit anima. Videmus enim anima recedente corpus dissolui: ⁊ si hoc iterum sit diuisibile:oportebit vel deuenire ad aliquod indiuisibile ⁊ incorporeū quod erit aia:vel erit in infinitū procedere:quod est impossibile:non est igit anima corpus.
ter.cō. 4o.⁊ infra.
4 ¶Itē sicut.(supra ꝓbatū est).⁊.(m.8. phisicoꝝ ꝓbatur).omne mouens seipsum componitur ex duobus quoꝝ alterum est mouens ⁊ non motū.⁊ alterum est motuz: sed animal est mouens seipsum. mouens autē in ipso est aia:motum autem corpus: anima igitur est mouens non motum.nullum autem corpus mouet nisi motuz.(vt supra ꝓbatum est).aia igitur nō est corp⁹.
libro ꝑ capitulo.ij.
5 ¶Preterea supra ostēsum est ꝙ intelligere non potest esse actio alicuius corporis:est autem actus anime: anima igitur ad min⁹ intellectiua non est corpus.
Ad rationes. opi. predicte. rō p⁹.
¶Ea autem quibus aliqui conati sunt ꝓbare animam esse corpus facile est soluere: ostēdunt enim animam esse corpus. per hoc ꝙ filius assimilatur patri etiam in accidētibus anime:cum tamen filius generetur a patre per decisionē corporalem:⁊ qz anima compatitur corpori:⁊ qz separatur a corpore:separari autem est corporuz se tangentium.
ꝙ⁹.
¶Sed contra hoc iam dictum est ꝙ cōplerio corporis est aliqualiter causa anime passionum per modum dispositionis:anima etiam non ꝯpatitur corpori nisi per accidens:quia cuz sit forma corporis mouetur per accidens moto corpore:separatur etiam anima a corpore:non sicut tangēs a tactoꝫ:sed sicut forma a materia: ꝯiunis ⁊ aliquis tactus sit incorporei ad corpus.(vt supra ostensum est).Mouit etiaz ad hanc positionē multos:qz crediderunt quod non est corpus non esse: imaginationes transcendere non valentes que solum circa corpora versatur.
lib. ꝓce dēti.ca. 56.
¶Unde hec opinio. Sap.secundo .er persona insipientium proponitur dicentium de anima.(Fumus ⁊ flatus est in naribus nostris ⁊ sermo scintille ad mouendum cor).
Ad secūdā rōnē. Sap⁹.

¶Contra ponentes intellectum ⁊ sensum esse idem. 66.

¶Quis autez proprium fuit ꝙ quidam anticquorum philosophorum intellectum a sensu differre nō opinabantur:quod quidez impossibile est.
¶Sensus enim in omnibus animalibus inuenitur. Alia autē animalia ab homine intellectum non habent:quod er hoc apparet:qz non operant diuersa ⁊ opposita qua si intellectum habentia: sed sicut a natura mota ad determinatas quasdam operationes ⁊ vniformes in eadem specie: sicut omnis hirundo similiter inidificat:non est igitur idem intellectus ⁊ sensus.
2 ¶Adhuc sensus nō est cognoscitiu⁹ nisi singularium:cognoscit enim omnis sensitiua potētia ꝑ species indiuiduales cū recipiat species rerū in organo corporalib⁹ intellectus autē est cognoscitiu⁹ vniuz ꝑ experimentū pz:differt igitur intellect⁹ a sensu.
3 ¶Amplius cognitio sensus non se extendit nisi ad corporalia:quod er hoc pz:ꝙ qlitates sensibiles que sunt propria obiecta sensuum non sunt nisi in corporalibus. sine eis autem sensus nihil cognoscit: intellectus autem cognoscit incorporalia sicut sapientiam veritatem ⁊ relationes rerum. non est igitur idem intellectus ⁊ sensus.
4 ¶Item nullus sensus seipsuz cognoscit nec suam operationē:visus enī nō videt se ipsuz nec videt se videre:sed hoc superioris potētie est: vt ꝓbat in lib.de anima:intellectus aūt cognoscit seipsuz:⁊ cognoscit se intelligere.nō est igit idē intellectus ⁊ sensus
5 ¶Preterea sensus corrumpitur ab excellenti sensibili.intellectus autem non corrumpit ab itelligibilis excellētia :quinimo qui itelligit maiora potest melius postmodum minora intelligere:est igitur alia virtus sensitiua ⁊ intellectiua.

¶Contra ponentes intellectum possibilē esse imaginationem. 67.

¶Dicaute opinioni affine fuit quod quidā posuerunt intellectum possibilem nō esse aliud ꝙ imagi

nationem: quod qdē pars ē falsū. ¶ Imaginatio.n.est ēt in alijs aialibus: cuius signum est q̄ abeūtibus sensibilibus fugiūt vel psequūtur ea: quod non eēt nisi in eis imaginaria apprehēsio sensibiliū remaneret. intellectus aūt in eis nō est: cum nullū opus intellectus in eis appareat: nō est igitur idem intellectus ⁊ imaginatio.

2 ¶ Adhuc imaginatio nō est nisi corporalium ⁊ singulariū cuius fantasia fit motus factus a sensu ſz actū. (vt dicit in lib. de anima). intellectus autē vtium ⁊ incorporaliuz est: nō est igit intellect⁹ possibil imaginatio. 2°li.ter. cō.16.

3 ¶ Amplius ipossibile est idē eē mouēs ⁊ motū: sed fantasmata mouēt intellectum possibilē sicut sensibilia sensū. (vt Arist. dicit in tertio de aia). ipossibile est igit q̄ sit idem intellectus possibilis ⁊ imaginatio. terti. cō.3°.

4 ¶ Preterea (probatū ē in tertio de anima). q̄ intellectus nō est actus alicuius⁹ ptis corporis: imaginatio autē habz organū corporale determinatū: nō est igitur idē imaginatio ⁊ intellectus possibilis. terti. cō.6.

¶ Hinc est qđ dicit Job.35. (Qui docet nos sup iumenta terre: ⁊ super volucres celi erudit. nos). Per quod datur intelligi q̄ bois ē aliqua vt⁹ cognoscitiua supra sensū ⁊ imaginationē que sunt in alijs animalibus. Job.

¶ Qualiter substātia intellectualis possit esse forma corporis. 68.

Ex premissis igitur rationibus concludere possumus q̄ intellectualis substantia potest corpori vnirī: vt forma. ¶ Si.n. substātia intellectualis nō vnitur corpi solum vt motor vt plato posuit: neq̄ cōtinuatur ei soluz per fantasmata vt dixit Auerroes: sed vt forma: neq̄ tamen intellectus quo hō intelligit est ꝓparatio humana natura: vt dixit Alexāder: neq̄ cōplexio vt Galienus: neq̄ armonia vt Empedocles: neq̄ corpus vel sensus vel imaginatio vt antiqui dixerūt. Relinquitur q̄ anima hūana sit intellectualis substātia corpori vnita vt forma: qđ quidē sic pōt fieri manifestū. ¶ Ad hoc.n. q̄ aliqd sit forma substātialis alterius duo requiruntur: quoz vnū est vt forma sit principiū essendi substātialiter ei cuius est forma, principiuz aūt dico nō effectiuū: sed formale quo aliqd est ⁊ denominatur ens: vnde sequit aliud. s. q̄ forma ⁊ mā conueniāt in vno eē qđ nō cōtingit de principio effectiuo. cū eo cui dat esse: ⁊ eē est in quo subsistit substātia cōposita que est vna sm esse ex mā ⁊ forma constās: nō autē ipeditur substātia intellectualis p hoc q̄ est subsistēs. (vt probatū est). eē formale principiū essendi materie quasi eē suū cōicans māe: nō est eni inconueniēs q̄ idē sit eē in quo subsistit cōpositum ⁊ forma ipsa: cū cōpositū nō fiat nisi p formā: nec seorsuz vtrūq̄ subsistat. ¶ Posset autē obijci q̄ substātia intellectualis eē suum māe corpali cōicare nō possit vt fit vnuz eē substātie intellectualis ⁊ māe corporalis: diuersoz.n. generum est diuersus modus essendi ⁊ nobilioris substātie nobilius eē. ¶ Hoc autē cōueniēter diceret si eodē modo illud eē materie eēt sicut esse substātie intellectualis. nō est autē ita: ē.n. materie corpalis vt recipiētis ⁊ subiecti ad aliqd alteri⁹ elevari. substātie aūt intellectualis vt principij ⁊ sm ꝓprie nature cōgruentiam: nihil igitur prohibet substantiā intellectualez eē formaz corporis hūani que est aia hūana. ¶ Hoc autē mō mirabilis rerum cōnexio cōsiderari pōt: semp.n. inuenitur infimū supremi generis cōtingere supremum inferioris generis: sicut quedā infima in genere animaliū paruz excedūt vitaz plātaz sicut ostrea que sūt immobilia ⁊ solū tactum hūt ⁊ terre in modū plātaz astringūtur. (vñ ⁊ beat⁹ Dionysius dicit in. 7. cap. de diui. no. q̄ diuina sapiētia cōiūgit fines superioz principijs inferioz). est igit accipere aliquid in genere corpoz. scilicet corpus humanum equaliter complexionatum quod attingit ad infimum superioris generis. s. ad animā humanā que tenet vltimum gradum in genere intellectualium substantiarum vt ex modo intelligēdi percipi pōt. ¶ Et inde est q̄ aia intellectualis dicitur eē quasi quidam orizon ⁊ confiniū corporeoz ⁊ incorporeoz inquātū est substantia incorporea corpis: nā foram nō aūt minus ē aliqd medium et substantia intellectuali ⁊ materia corpali cui⁹ est forma ignis ⁊ eius materia: sed forte magis: q̄ cōtio forma magis vincit mām: ex eo ⁊ mā magis efficit vnū.

pulcra delatio cōnexionis rez

Dio.

b⁹bi ab auct. li. de cāis. ꝓpōne secūda.

corporale:potẽtia eiꝰ nõ erit actus alicuiꝰ corporis:z p hoc dr intellectus eẽ separatus nõ qn ſuba aie cuius eſt potẽtia intellectus nec aia intellectiua ſit corporis actus vt forma dãs tali corpori eẽ. ¶ Nõ ẽ aũt neceſſariũ ſi aia ſm ſuã ſubam z forma corporis q̃ ois eius opatio ſit p corpus ac p hoc ois eius virtus ſit alicuius corporis actus. (vt qrta rõ ꝓcedebat). iã enim oſtenſum eſt q̃ aia humana nõ ſit talis forma que ſit totaliter imerſa mãe:ſed eſt inuer oẽs alias formas materie ſupra mãm eleuata. vnde z opationẽ ꝓducere põt abſq; corpore.i. q̃ſi nõ dependẽs a corpore in opando. qz nec ẽt in ẽndo dependet a corpe. ¶ Eodẽ ẽt mõ pz q̃ ea q̃bus Auerrois ſuã opinionẽ confirmare nititur nõ probãt ſubam intellectuale corpori nõ vniri vt forma: verba.n. Ariſto. q̃ dicit de intellectu poſſibili q̃ eſt impoſſibilis z imixtus z ſeparatus: nõ cogũt cõfiteri q̃ ſuba intellectiua nõt ſit vnita corpori vt forma dans eẽ: verificat.n. etiaꝫ ſi dicat q̃ intellectiua potẽtia quã Ariſto. vocat potentiã perſpectiuã nõ ſit alicuius organi actus quaſi p ipſius ſuã exercẽs operationẽ. z hoc ẽt ſua demõſtratio declarat er opatione.n. intellectuali qua aia intelligit oſtẽdit ipſum imixtũ eẽ vel ſeparatuꝫ. opatio aũt pertinet ad potẽtiã vt ad principiũ. vnde pz q̃ nec demõſtratio Ariſto. hoc [illegible] q̃ ſuba intellectiua vniat corpori ſicut forma. ſi enim ponamus ſubam aie ſcõm eẽ corpori ſic vnitã. intellectũ aũt nullius organi actũ eẽ: nõ ſequit̃ q̃ intellectus habeat aliquã naturã determinatam de naturis dico ſenſibiliũ: cũ nõ ponat armonia vel ratio alicuius organi ſicut de ſẽſu. (dicit Ariſto. in.i. de aia). q̃ eſt quedaꝫ ratio organi. nõ enim bz intellectus operationẽ cõmunẽ cũ corpore. ¶ Oꝫ aũt p hoc q̃ Ariſto. dicit intellectũ eẽ imixtũ vel ſeparatũ nõ intendat excludere ipſum eẽ partem ſine potentiã aie q̃ eſt forma totiꝰ corpore. (pz p hoc q̃ dicit i fine primi de anima). cõtra illos q̃ dicebãt aiam in diuerſis partibus corporis diuerſas ſui partes dre. ſi tota aia oẽ corpus continet: cõuenit z partiũ mãquãq; aliqd corporis continere. hoc aũt videt impoſſibile. qualẽ enim partem aut quõ intellectus continet. graue eſt fingere. ¶ Patet etiã q̃ ex quo intellectꝰ nullius partis corporis actus eſt q̃ non ſequitur receptionem eius eſſe receptionem materie prime: ex quo eius receptio z operatio eſt omnino abq; corporali organo. ¶ Nec etiam infinita virtus intellectus tollitur cum non ponatur virtus in magnitudine: ſed in ſubſtantia intellectuali fundata. (vt dictum eſt).

¶ Oꝫ ſecundũ dicta Ariſto. oportet ponere intellectũ vniri corpori vt formã. 70.

Ad 53.

Ad rationes auer. q̃ ſũt q. 5. tertij de aia in princi pio cõ.

ter. cõ. 13.

T quia auerrois maxime nititur ſuaꝫ opinionem confirmare per verba z demonſtrationem. Ariſto. oſtendendum reſtat q̃ neceſſarie eſt dicere ſecundum opinionem Ariſto. intellectum ſecundum ſuam ſubſtantiam alicui corpori vniri vt forma. ¶ Probat enim. Ariſtote. in libro phiſicorum q̃ in motoribus z motis impoſſibile eſt procedere in infinitum vnde concludit q̃ neceſſe eſt deuenire ad aliquod primum motum q̃ vel moueat ab immobili vel moueat ſeipſum z de his duobus accipit ſecundum ſcilicet quod primuꝫ mobile moueat ſeipſuꝫ ea ratione: quia quod eſt per ſe ſemper eſt prius eo quod eſt per aliud. ¶ Deinde oſtendit q̃ mouens ſeipſuꝫ de neceſſitate diuidit in duas partes: quarum vna eſt mouens z alia eſt mota: oportet igitur primũ ſeipſuꝫ mouens componi ex duabꝰ partibus quarum vna eſt mouens: omne autem huiuſmodi eſt animatum: ſecundum opinionẽ Ariſto. vnde. (z in ſecundo de celo). dicitur expreſſe q̃ celum eſt animatum: z propter hoc oportet in eo ponere differentias poſitionis: non ſolum quo ad nos: ſed etiaꝫ ſecundum ſe. ¶ Inquiramus igitur ſecundum opinionem Ariſtote. qua anima ſit celum animatum. (probat etiam in.xi. metaphiſice). q̃ in motu celi eſt conſiderare aliquid quod mouet omnino immotum z aliquid q̃ mouet motum: ad autem quod mouet omnino immotum mouet ſicut deſiderabile: nec dubium quia ab eo q̃ mouetur: oſtendit autem q̃ non ſicut deſiderabile deſiderio concupiſcencie quod eſt deſiderium ſenſus: ſed ſicut deſiderabile intel-

ter. cõ. 13.

ter. cõ. 36.

lectuali desiderio. vnde dicit quod primus mouens non motum est desiderabile ⁊ intellectuale: igitur id qđ ab eo mouetur scilicet celum est desiderans ⁊ intelligens nobilioꝛi modo quã nos vt subsequenter probat. est igitur celum compositum ſm opinionem Aristo. ex anima intellectuali ⁊ coꝛpore ⁊ hoc signat. (in secundo de anima). vbi dicit. (quod quibusdaꝫ inest intellectuum ⁊ intellectus vt hominibus. ⁊ si aliqd huiusmodi est actiuum aut honoꝛabilibus scilicet celum). cõstat autẽ quod celum nõ habet animam sensitiuam secundum opinionem Aristo. haberet enim diuersa organa que non ꝑpetuum simplicitaꝫ celi. (⁊ ad hoc signandum subiungit Aristo. quod quibus de numero corruptibilium inest intellectus insunt omnes alie potentie). vt daret intelligere ꝙ aliqua incorruptibilia habent intellectum que non habẽt alias potentias anime: scilicet coꝛpoꝛa celestia. non poterit igitur dici ꝙ intellectus continuetur coꝛporibus celestibus per fantasmata: sed oporebit dicere ꝙ intellectus ſm suam substãtiaꝫ vniatur coꝛpoꝛi celesti vt forma. sic igitur ⁊ coꝛporis humani quod est inter omnia coꝛpoꝛa inferioꝛa nobilissimum ⁊ equalitate siue complexione celo ab omni contrarietate absoluto simillimuꝫ ſm intentionem Aristo. substantia intellectualis vniturꝝ non per aliq̃ fantasmata. sed vt forma ipsi⁹. ¶ Hoc autem quod dictuꝫ est de animatione celi nõ dicimus quia asserendo scõm fidei doctrinam ad quam nihil pertinet siue sic siue aliter dicatur. (vnde Aug. in lib. enchiridion dicit nec illud quidem certum habeo vtrum ad eandem societatem). s. angelorum. (pertineant sol ⁊ luna ⁊ cuncta sydera: quãuis nonnullis lucida esse coꝛpoꝛa: non tamẽ sensu vel intelligentia videant). ¶ Qđ alia immediate vniturꝝ coꝛpoꝛi. 71.

Ex premissis autẽ concludi potest ꝙ anima immediate coꝛpoꝛi vniturꝝ nec oꝛ ponere aliqđ medium quasi animam coꝛpoꝛi vniens vel fantasmata. sicut dicit Auerrois. ¶ Vel potentias ipsius sicut quidã dicunt. ¶ Vel etiam spũm coꝛporalem sicut alij dixerunt. (ostensum est enim qđ alia vniturꝝ coꝛpoꝛi vt forma est). forma aũt vniturꝝ materie absq; omni medio: per se enim cõpetit forme qđ fit actus coꝛporis ⁊ nõ per aliquid aliud. vnde nec ẽ aliqd vnum faciẽs ex mã ⁊ forma nisi agẽs qđ potentiam reducit ad actum. (vt ꝓbat Aristo. in. 8. metha.). nã mã ⁊ forma habẽt se vt potentia ⁊ actus. ¶ Pot tñ dici aliquid cẽ medium inter aiam ⁊ coꝛpus: ⁊ si nõ in ẽndo: tñ in mouendo: ⁊ in via generationis. In mouendo qdẽ: qz in motu quo aia mouet coꝛpus est qdã ordo mobiliuꝫ ⁊ motoꝛ: aia enim oẽs operatiões suas efficit per suas potentias. vnde mediante potẽtia mouet coꝛpus: ⁊ ad hec mẽbra mediãte spiritu. ⁊ viterius vnũ organũ mediante alio organo. in via aũt generationis dispositiones ad formã ꝑcedunt formã in mã: q̃nto sint posteꝛioꝛes in ẽndo. vnde ⁊ dispões coꝛporis qb⁹ fit ꝑ tñ ꝓpriũ ꝓfectibile talis forme hoc mõ ꝓt dici medie inter aiaꝫ ⁊ coꝛpus. ¶ Qđ anima sit tota in toto. ⁊ tota in quãlibet parte. 71.

Ver eadem autem ostẽdi pot aiam totã in toto coꝛpoꝛe ẽ. ⁊ totã in singulis partibus. ¶ Oportet enim propriũ actũ in ꝓpoꝛtio ꝓportionabili ẽ. aia aũt est actus coꝛporis organici nõ vnus organ[illegible] tum. est igit in toto coꝛpoꝛe ⁊ nõ [illegible] te tñ ſm suã essentiã ſm quã ẽt forma coꝛporis. sic aũt aia est forma totius coꝛporis ꝙ etiã forma singulaꝝ partiũ. si enim ẽt forma totius ⁊ nõ partiũ nõ ẽt forma substãtialis talis coꝛporis. sicut forma domus q̃ est forma totius ⁊ nõ est singulaꝝ partium est forma accidẽtalis. ¶ Qđ aũt aia est forma substãtialis totius ⁊ partiũ: ꝓz per hoc: qđ ab ea sortit̃ spẽs ⁊ totũ ⁊ partes. vñ ea absc̃ dẽte neq; totũ neq; partes remanent eiusdẽ spẽi. nã oculus mortui ⁊ caro ei⁹ nõ dicunt nisi equoce. si igit aia est actus singulaꝝ partiũ: act⁹ aũt est in eo cui⁹ est act⁹. Relinq̃t qđ sit ſm suã essentiã in qualibet parte coꝛporis. ¶ Qđ aũt tota manifestũ est. cũ. n. totũ dicat̃ per reuelationẽ ad partes. oꝛ totũ diuersimode accipi sicut diuersimode accipiunt̃ partes. ¶ Pars aũt partis dupl̃. ¶ Vno qdẽ mõ inquãtũ diuidit̃ ali

ter. cõ. 29.

Aug. ca. 57.

ter. cõ. vltimo

quid fm quantitatē ficut bicubitū eſt pars tricubiti. ¶ Alio mō inquantū diuidit aliquid fm diuiſionē cētie ficut forma t ma teria dicunt partes cōpoſiti. Dicit ergo t totū ſecundū quantitatē t ſecundū eſſentie perfectionē: totū aūt t partes ſecundū quātitatē dicte: formis nō conuenium niſi per accidens. ſ. inquantū diuidunt diuiſiōe ſub iecti quantitatē habētis. totū aūt vel pars ſecundū perfectionē eſſentie inueniūt in formis per ſe: de hac igit totalitate loquendo que per ſe formis ꝓpria in qualibet forma apparet quod eſt tota in toto t tota in qualibet parte eius: nam albedo ficut ſecundum totam rationem albedinis eſt in toto corpore ita t in parte qualibet eius: ſecus autez eſt de totalitate que per accidens attribuitur formis: ſic enim non poſſumus dicere q̄ tota albedo ſit in qualibet parte. Si igitur eſt aliqua forma que non diuidatur diuiſione ſubiecti: ſicut ſunt anime animaliū perfectorum: non erit opus diſtinctione: cui ei non competat niſi vna totalitas. ſed'absolute dicendum eſt eam totaz eſſe in qualibet corporis parte: nec eſt hoc difficile apprehendere ei qui intelligit animaz non ſic eſſe indiuiſibilem vt punctum: neq; ſic incorporeum corporeo coniungi: ſicut corpora adinuicem coniunguntur. (vt ſupra exp̄ſitum eſt). Non eſt autem inconueniēs anime cum ſit quedaz forma ſimpler eē actum partium tam diuerſorum: quia vni cuique forme aptatur materia ſecunduz ſuam congruentiam: quanto autē aliqua forma eſt nobilior t ſimplicior: tanto eſt maioris virtutis: vnde anima que eſt nobiliſſima inter formas uiſcerales. t ſi ſimpler ſit in ſubſtantia: eſt tamen multipler in potentia t multarum operationuz: vnde indiget diuerſis organis ad ſuas operatiōes complendas: quarū diuerſe anime potentie ꝓpriū actus eē dicuntur: ſicut viſus oculi: auditus auium: t ſic de aliis. propter quod animalia perfecta habent maximaz diuerſitatē in organis: planta vero minimaz. ¶ Hac igitur occaſione a quibuſdam philoſophis dictum eſt animam eſſe in aliqua parte corporis ſicut ab ipſo. (Ariſtote. in libro de cauſa motus animalium). dicitur eſſe in corde: quia aliqua potentiarum eius illi parti corporis attribuitur via enim motiua: de qua Ariſto. in libro illo agebat eſt principaliter in corde. Per quod anima in totum corpus motum t alias huiuſmodi operationis diffundit.

¶ Q̄ intellectus poſſibilis nō eſt vnus. in omnibus hominibus. 73.

EX premiſſis autē euidenter oſtenditur non eſſe vnum intellectum poſſibilem omnium hominuz. qui ſunt. t qui erunt: t qui fuerunt. (vt Auerrois in tertio de anima fingit). Oſtenſuz eſt autē q̄ ſubſtantia intellectus vnitur corpori humano vt forma. impoſſibile eſt autem vnā formam eſſe niſi vnius materie. q̄ propriū actus in propria potentia ſit: ſunt enim adinuicem proportionata. Non eſt igitur intellectus vnus omnium hominum. cō. 5.

2 ¶ Adhuc vnicuiq; motori debentur ꝓpria inſtrumēta: alia enī ſunt inſtrumenta tibicinie t architectorie. intellectus aūt cōparat ad corp̄ vt motor ipſius. (ſicut Ariſto. declarat t determinat in. 3. de aiā). ſicut igit ipoſſibile eſt q̄ architector vnā inſtrumētis tibicinie: ita ipoſſibile eſt q̄ intellectus vn⁹ hois ſit intellect⁹ alterius hois. tertu. cō. 48.

3 ¶ Preterea. (Ariſto. i prio de anima). reprehendit antiquos de hoc q̄ dicētes de aia nihil de ꝓprio ſuſceptibili dicebant quaſi eſſet cōtingēs ſecundū pythagoricas fabulas quālibet animā quodlibet corpus induere: nō eſt igitur poſſibile q̄ anima canis ingrediat corpus lupi: vel aia hominis aliud corpus q̄ hominis. ſed que eſt ꝓportio anime hominis ad corpus hominis eadem eſt ꝓportio anime huius hominis ad corpus huius hominis: non eſt igitur poſſibile animam huius hominis ingredi aliud corpus q̄ iſtius hominis: ſed anima huius hominis eſt per quaz h̄ homo intelligit. homo enim per animam intelligit. (ſecundū ſententiā Ariſto. in primo de aia). nō eſt igitur vnus intellectus iſtius t illius hois. tertu. cō. 64.

4 ¶ Amplius ab eodem aliquid habet eſſe t vnitatem. vnum enim t ens ſe conſequuntur. Sz vnumquodq; habet eſſe per ſuam formam: ergo t vnitas rei ſequitur vnitatem formē. impoſſibile eſt igit diuer-

sorum indiuiduoꝝ boium eē formā vnam. forma aūt huius bois est aia intellectiua. impossibile est igit oium boium esse vnum intellectū. ℣ Si aūt dicat ꝙ aia sensitiua huius bois sit alia ab aia sensitiua illi⁹. ⁊ ꝙ tāto nō est vnus bō licet sit vnus itellect⁹.

Impro batio

℣ Hoc stare nō potest. propria.n. opatio cuiuslibet rei ꝓsequit ⁊ demōstrat speciē ipsius. sicut aūt aialis propria opatio est sētire. ita bois propria opatio est intelligere.

cap⁹ 9.

(vt Aristo. dicit in ꝓ ethicoꝝ). vñ oꝫ ꝙ sicut hoc indiuiduū est aial ꝓpter sensum.

ter.cō. 17.

(sm Aristo. in.2. de aia). ita sit bō ꝓpter id quo intelligit. id aūt quo intelligit aia vt

ter.cō.5.

bō ꝙ aiam est intellectus possibilis. (vt dr in.3. de aia). est igit hoc indiuiduū bō ꝙ intellectū possibilē. si igit b bō bz aliā aiam sensitiuā cū alio boie. nō aūt aliū intellectū possibilē: sed vnū ⁊ eundē sequit ꝙ sint duo aialia: sed nō duo boies. ꝙ pz impossibile eē. nō igit est vnus intellectus possibilis oium boium.

fē⁹ auer rois cō.5.

℣ His aūt rōnibus. (rsidet Cōmē. ꝓdict⁹ in.3. de aia). dicēs ꝙ intellectus possibilis continuat nobiscū ꝙ formaꝫ suā. s. ꝙ spēm intelligibilē cuius vnū subiectū est fantasma in nobis exīs: qō est in diuersis diuersum. ⁊ sic intellectus possibilis numerat in diuersis: nō rōne sue substātie. sed rōne fue forme.

Impro batio ca. 70. bus⁹ lib.

℣ Oī aūt hec rsp̄sio nulla sit apparet ꝙ ea ꝙ supra dicta sūt. (oīa sum est enim supra). ꝙ nō est possibile hominē intelligere si sic solū intellectus possibilis cōtinuaret nobiscū: dato aūt ꝙ ꝓdicta cōtinuatio sufficeret ad hoc ꝙ bō esset itelligēs. adhuc rīsio dicta rōnes supradictas nō soluit. sm.n. dictā pōnē nihil ad intellectū ptinēs remanebit numeratū scōm multitudinē boiuꝫ nisi solū fantasma ⁊ hoc ipsum fantasma nō erit numeratū sm qō intellectū est in actu. qz sic est in intellectu possibili ⁊ est abstractū a māibus ꝓdiciōibus ꝙ itellectū agētē. fātasma aūt fz ꝙ ē in tellectū i po⁹nō excedit gradū aie sēsitiue.

2 ¶ Adhuc nō remanebit alius hic bō ab illo nisi ꝙ aiam sensitiuā. ⁊ segt ꝓdictū incō uenīēs ꝙ nō sint plures boies hic ⁊ ille.

3 ¶ Preterea nihil sortit spēm ꝙ id qō est in potētia. fz ꝙ id qō est actu. fantasma aūt sm ꝙ est numeratū est tm in potentia ad esse intelligibile. ergo ꝙ fantasma sm ꝙ numeratur nō sortitur hoc indiuiduum speciem aialis itellectiui qō est ratio hominis: ⁊ sic remanebit illud quod speciem humanam dat nō esse numeratum in diuersis.

4 ¶ Adhuc illud ꝙ qō spēm sortitur vnūquodqꝫ viuens: est ꝓfectio prima ⁊ nō ꝓfectio scōa. (vt pz ꝙ Aristo. in scō de aia). fantasma aūt nō est ꝓfectio prima: sed perfectio scōa. est enim fantasia motus factus a sensu secundum actum. (vt dicit in lib. de anima). non est igitur ipsum fantasma quod numeratur a quo bō speciem habet.

5 ¶ Amplius fantasmata q̄ sunt: intellecta in potentia diuersa sunt: illud aūt quo aliquid spēm sortit oꝫ eē vnū: nā spēs vna est vnius. non igitur per fantasmata: prout ponuntur numeri in diuersis vt sunt intellecta in potentia homo speciem sortitur.

6 ¶ Itē illud quo bō sortit spēm oꝫ semꝙ esse manēs in eodē indiuiduo dum durat: alias indiuiduū nō semꝙ eēt vnius ⁊ eiusdem spēi: sed qlibz huius qlibz illius fātasmata aūt nō semper eadē manent in vno boie: sed quedā de nouo aduenīunt ⁊ quedā peritētia abolent: indiuiduū igit boīs: neqz per fantasma sortit spēm: neqz ꝙ ipm continuatur principio sue speciei: qō est intellectus possibilis.

℣ Si aūt dicat qō in bō nō sortit speciē ab ipsis fantasmatibus: sed a virtutibus in quibus sunt fantasmata. s. imaginatiua memoratiua ⁊ [illegible] ua que est propria hominis. (qu[illegible] in tertio de aia passiuꝫ intellectum vocat). adhuc sequit eadē inconuenientia: qz cuꝫ virtus cogitatiua habeat operationē soluꝫ circa particularia quoꝝ itentiones diuidit ⁊ componit. ⁊ habeat organum corporale per qō agit: nō transcendit genꝰ aie sensitiue. homo aūt et aia sensitiua nō bz qō fit homo: sed ꝙ fit animal. adhuc igit relinquitur quod numeretur in nobis scīm id qō competit homini inquantum est animal.

Impro batio

2 ¶ Preterea virtus cogitatiua cū operet per organū nō est id quo intelligimus: cuꝫ intelligere nō fit operatio alicuius organi: id aūt quo intelligimus est id quo bō ē bō: cū intelligere sit propria opatio bois cōsequens eius spēm. nō est igit hoc indiuiduū bō per virtutē cogitatiuā. neqz hec virtus est id per qō bō substāialiter differt ⁊ diu-

ris vt Commen. predictus fingit.

3 ¶ Adhuc virtus cogitatiua nō bz ordinem ad intellectū possibilez quo intelligit hō nisi per suū actū quo preparant fantasmata. vt per intellectū agentē fiant intelligibilia actu t perficientia intellectū possibilem. operatio aūt ista nō semper eadē manet in nobis: impossibile est igitur q̄ homo per eam vel continuet principio speciei humane: vel per eam habeat speciem: sic igitur pz q̄ ꝑdicta rescōsio cuiꝰ ꝓfutāda est.

4 ¶ Itē id quo aliquid operat: aut agit est principiuz ad qđ sequit operatio nō solum quantū ad eē ipsius: sed etiā quātū ad multitudinē aut mutatē: ab eodē. n. calore nō ē nisi vnū calefacere siue vna calefactio actiua: quāuis possit eē multiplex calefieri siue multe calefactōes passiue fm diuersitatez calefactoꝝ simul per vnū calorē: intellectꝰ autem possibilis est quo intelligit aia. (vt dicit Aristo. in. 3. de aia). si igit intellectus possibilis huius t illius hois sit vnus t idē numero: necesse erit ēt intelligere vtriusq; eē vnū t idē. (qđ pz eē impossibile). nā diuersorum indiuiduorum impossibile est eē operationem vnaz: impossibile est igitur intellectum possibilem eē vnum huius t illius. kr. 2. 5.

¶ Si aūt dicat q̄ ipsum intelligere multiplicat fm diuersitatē fantasmatū. ¶ Hoc stare nō pōt: sicut enim dictū est. vniꝰ agētis vna est actio q̄ multiplicat solū fm diuersa subiecta in q̄ transit illa actio. Intelligere aūt t velle t hmōi nō sunt actiones transeuntes in exteriorē mām. sed manent in ipso agēte quasi pfectōes ipsius agētis. (vt pz p Aristo. in. ix. metha.). nō pōt igit vnū intelligere intellectus possibilis multiplicari per diuersitatem fantasmatum. fo. Impro bario

2 ¶ Preterea fantasmata se bñt ad intellectū possibilē vt actiuū quodāmō ad passiuum. (fm q̄ Aristo. dicit in. 3. de aia). q̄ intelligere qōdā pati est: pati aūt ipsum patiētis diuersificat fm diuersas formas actiuoꝝ siue spēs: nō scōm diuersitatē eoꝝ in numero: in vno. n. passiuo fiūt simul a duobus actiuis. s. calefaciente t deficcāte calefieri t deficcari. nō aūt a duobus calefaciētibus: fiūt in vno calefactibili dupler calefactū: sed vnū tm nisi forte sint diuerse spēs caloris: cū. n. calor dupler vnius speciei nō possit eē in vno subiecto: motus aūt numeratur fm terminū ad quē: si fit vnius temporis t eiusdē subiecti. nō poterit eē dupler calefieri in vno subiecto: t hoc dico nisi fit alia spēs caloris: sicut ponit in semine caloꝝ ignis celi t aie: et diuersitate igit fāntasmatū intelligere intellectus possibilis non multiplicat nisi scōm diuersas species itelligentiā vt dicamus qualiter est eius intelligere prout intelligit hoiem: t prout intelligit equum: sed horum vnum intelligere simul ꝓuenit oibus hoibꝰ: ergo ad. b. sequet q̄ idē itelligere numero sit buꝰ hois t illiꝰ.

3 ¶ Adhuc intellectus possibilis intelligit hoiem nō scōm q̄ est b hō. sed inquantuz est hō simplr fm rōnē speciei. hec aūt ratio vna est quātūcūq; fantasmata hominis multiplicent: vel in vno hoie: vel in diuersis fm diuersa indiuidua hois quoꝝ propriē sunt fantasmata: multiplicatio igit fantasmatum non potest esse causa q̄ multiplicetur ipsum intelligere intellectus possibilis respectu vnius speciei. t hic adhuc remanebit vna actio numero diuersorum hoium.

4 ¶ Itē ꝓpriū subiectū habitus scie ē intellectus possibilis: q̄ eius actus est considerare fm sciam. Accidens aūt si sit vnuz nō multiplicatur nisi fm subiectū. si igitur intellectus possibilis sit vnus eius hoiuz: necesse erit q̄ scie habitus sit idem: secūdū speciem. puta habitus grāmatice sit idem numero in omnibus hominibus quod est inopinabile. non est igitur intellectus possibilis vnus in oibus. ¶ Sed ad hoc dicunt fo. q̄ subiectum habitus scientie non est intellectus possibilis: sed intellectus passiuus: t virtus cogitatiua. ¶ Quod quidem eē nō potest. (Nam sicut probat Aristo. in scdo ethico.). ex similibus actibus fiunt similes habitus t similes etiam actus reddunt. ex actibus autem intellectus possibilis fit habitus scientie in nobis: t ad eosdē actus potentes sumus scōz habitū scie. habitus igit scientie est in intellectu possibili nō passiuo. Impro bario cap°

2 ¶ Adhuc scientia est de conclusionibus demonstrationum: nam demonstratio est syllogismus faciens scire. (vt Aristo. dicit in primo posteriorum). conclusiones aūt demonstrationum sunt vniuersales: sicut t principia. est igitur in illa virtute que est

cognitiua vniuersaliū: intellectus autem passiuus nō est cognoscitiuus vniuersaliū sed particularium intentionum: non est igitur subiectum habitus scientie.

3 ¶ Preterea contra hoc sunt plures rationes adducte supra cum de vnione intellectus possibilis ad hominem ageretur.

rō decē prionis opi. ¶ Videtur aūt ex hoc fuisse deceptio ponendo habitum scientie in intellectu passiuo esse: q̄ homines inueniuntur promptiores vel minus prompti ad scientiarū considerationes secundum diuersam dispositionē virtutis cogitatiue ⁊ imaginatiue. ¶ Sed ista p̄optitudo dep̄det ab illis virtutibus sicut ex dispositionibus remotis prout etiam dependet a bonitate tactus ⁊ corporis complexione. (secundum q̄ dicit Aristote. in secūdo de anima). homines boni tactus ⁊ mollis carnis esse bene aptos mente: ex habitu autem scientie inest facultas ꝓsiderandi sicut ex primo principio actus: oportet enim q̄ habitus scientie perficiat potentiam qua intelligimus vt agat cum voluerit faciliter sicut ⁊ alij habitus potentias in quibus sunt:

2 ¶ Item dispositiones predictarum virtutum sunt ex parte obiecti scilicet fantasmatis quod propter bonitatem harum virtutum preparat ad hoc q̄ faciliter fiat intelligibile actu per intellectum agentē. dispositiones autem que sunt ex parte obiectorum non sunt habitus: sed que sunt ex parte potentiarum: non enim dispositiones quibus terribilia fiunt magis tolleranda sunt habit⁹ fortitudinis: sed dispositio qua pars anime scilicet irascibilis disponitur ad terribilia sustinenda: ergo manifestum est q̄ habitus scientie non est in intellectu passiuo. (vt Cōmen. predictus dicit). sed magis in intellectu possibili.

3 ¶ Item si vnus est intellectus possibilis omniū hominū: oportet ponere intellectū possibilē semp fuisse si homines semp fuerunt sicut ponūt: ⁊ multo magis intellectū agentē. (q̄ agens est honorabilis patiente: vt Aristote. dicit). sed si agēs est eternum ⁊ recipiens eternum oportet recepta esse eterna: ergo species intelligibiles ab eterno fuerunt in intellectu possibili: non igitur de nouo erit q̄ recipiat aliquas species intelligibiles: ad nihil aūt sensus ⁊ fantasia sunt necessaria ad intelligendū: nisi vt ab eis accipiant species intelligibiles. Sensus igit nō erit necessarius ad intelligendū neq̄ fantasia. ⁊ redibit opinio Platonis q̄ sciaz nō acquirimus p̄ sensus: sed ab eis excitamur ad rememorandū ꝑ̄ius scita. ¶ Sz ad hoc 8ℓ° Aue. respondet predictus Cōmē. q̄ spēs intelligibiles bīt duplex subiectū: ex vno quorūz habent eternitatē: scilicet ab intellectu possibili. ab alio aūt habent nouitatē scilicet a fantasmate: sicut etiā speciei visibilis subiectum est duplex scilicet res extra animaz: ⁊ potentia visiua. ¶ Nec aūt responsio ista Impossibile re non potest. impossibile enim est q̄ actio ⁊ perfectio eterni dependeat ab aliquo tēporali. fantasmata aūt tēporalia sunt ⁊ de nouo quotidie i nobis facta ex sensu: ꝓssibile est igitur q̄ species intelligibiles quibus intellectus possibilis fit actu ⁊ operat dep̄dēat a fantasmatibus: sicut species visibilis dep̄det a reb⁹: q̄ sunt extra aiam.

2 ¶ Amplius nihil recipit q̄ iam hz: q: recipiens oz esse denudatū a recipiente scōz Aristo. sed species intelligibiles ante meum sentire vel tuū fuerunt in intellectu possibili. nō. n. qui fuerunt antequam nos intellexissent. nisi intellectus possibilis fuisset reductus in actuz per species intelligibiles. ¶ Nec potest dici q̄ species ille prius recepte in intellectu possibili eē cessauerunt: q: intellectus possibilis nō solū recipit: sed conseruat que recipit. (vnde in. 3. de anima). dicitur esse locus specierum: igitur ex fantasmatibus nostris non recipiūtur species in intellectu possibili: frustra igitur p̄ intellectuz agentē fiunt intelligibilia actu nr̄a fantasmata.

terra. cō. 6.

3 ¶ Item receptū est in recipiente per modum recipientis. sed intellectus secundum se est supra motum: ergo quod recipitur in eo recipitur fixe ⁊ immobiliter.

4. ¶ Preterea cū intellectus sit superior virt⁹ q̄ sensus oportet q̄ sit magis vnita: ⁊ ex hoc videmus q̄ vnus intellectus hz iudicium de diuersis generibus sensibilium: que ad diuersas potentias sensitiuas pertinent. vnde accipere possumus q̄ operationes pertinentes ad diuersas potentias sensitiuas in vno intellectu adunātur. ¶ Potentiarum autem sensitiuaz quedam recī-

3° de aia ter. cō. 19.

piunt tantum vt sensus. ¶ Quedam autē retinent vt imaginatio ⁊ memoria. vnde ⁊ thesauri dicunt: oportet igit qō intellectus possibilis. ⁊ recipiat. ⁊ retineat iā recepta.

5 ¶ Amplius in rebus naturalibus vanū est dicere quod id ad quod peruenitur per motum non permaneat: sed statim esse desinat. ¶ Propter quod repudiatur positio dicentium omnia semper moueri: oportet enim motum ad quietem terminari: multo igitur minus dici potest quod receptus in intellectu possibili non conseruetur.

6 ¶ Adhuc si ex fantasmatibus que sunt in nobis intellectus possibilis non recipit aliquas species intelligibiles: quia iam recepte a fantasmatibus eorum qui fuerunt ante nos pari ratione a nullorum fantasmatibus recipit: quas alij receperunt: sed quoslibet aliqui alij precesserunt si mundus eternus est vt ponunt. Nunquas igitur intellectus possibilis recipit aliquas species a fantasmatibus. Frustra igitur ponitur intellectus agens ab Aristote. vt faciat fantasmata esse intelligibilia actu.

7 ¶ Preterea et hoc videtur sequi qō intellectus possibilis non indigeat fantasmatibus ad intelligendum. nos autem per intellectum possibilem intelligimus: neqs igitur nos sensu ⁊ fantasmate idigebimus ad intelligendum: quod est manifeste falsus: ⁊ contra sententiam Aristo. ¶ Si autem dicatur quod pari ratione non indigemus fantasmate ad considerandum ea quorum species intelligibiles sunt in intellectu ꝓseruate etiam si intellectus possibiles sint plures in diuersis. (quod est contra Aristo.). qui dicit quod nequaqs sine fantasmate intelligit anima. ¶ Patet q non est conueniens obuiatio: intellectus enim possibilis: sicut ⁊ quelibet substantia operatur secūdū modum sue nature. Secundum autem naturam suam est forma corporis. Vnde intelligit quidem immaterialia. sed inspicit ea in aliquo materiali. cuius signum est q in doctrinis universalibus exempla particularia ponuntur in quibus quod dicitur inspiciatur: alio ergo modo se habet intellectus possibilis ad fantasma quo indiget ante speciem intelligibilem. ⁊ alio modo postquam recepit speciem intelligibilem. ante enim indiget eo vt ab eo accipiat speciem intelligibilem. vnde se habet ad intellectum possibilem vt ad obiectum mouens: ꝯ post speciem in eo receptam indiget eo quasi instrumento siue fundamento siue speciei. vnde se habet ad fantasmata. sicut causa efficiens: secundum enim imperium intellect⁹ formatur in imaginatione fantasma conueniens tali speciei intelligibili in quo respondet species intelligibilis. sicut exemplar in exemplato siue in imagine: si ergo intellectus possibilis semper habuisset species. Nunquam compararetur ad fantasmata sicut recipiens ad obiectum motiuum.

2 ¶ Item intellectus possibilis est quo anima ⁊ homo intelligit. (secundum Aristote.). si autem intellectus possibilis est vnus omnium ac eternus: oportet quod in ipso. iam sint recepte omnes species intelligibiles eorum que a quibuslibet hominibus sunt scita vel fuerunt. quilibet igitur nostrū qui per intellectū possibilē intelligit immo cuius intelligere est ipm intelligere: intellect⁹ possibilis intelliget oia q̄ sunt vel fuerūt a quibuscunqs intellecta. (qō patet esse falsum). ¶ Ad hoc autem Commen. predictus respondet dicens: quod nos nō intelligimus per intellectum possibilem: nisi secundum quod continuatur nobis per nostra fantasmata. ⁊ quia non sunt eadem fantasmata apud omnes: nec eodem modo disposita: nec quicquid intelligit vnus intelligit alius. Et videtur hec responsio cōsonare premissis. Nam etiam intellectus possibilis non est vnus: non intelligimus ea quorum species sunt in intellectu possibili: nisi adsint fantasmata ad hoc disposita. ¶ Sed quod dicta responsio non possit totaliter inconueniens euitare: sic patet: cum intellectus possibilis factus est actu per speciem intelligibilem receptam potest agere per seipsum. (vt dicit Aristote. in tertio de anima). vnde videmus q̄ illud cuius scienti am semel accepim⁹ est in potestate nostra iterum considerare cum volumus: nec impedimur propter fantasmata: quia in potestate nostra est formare fantasmata accōmoda cōsiderationi quā volumus: nisi forte esset impedimentū ex parte organi cuius est: sicut accidit in freneticis ⁊ litargicis q non

Instantia ꝑ rōnes ꝓdi.

3° de aia ter. cō. 30. Impro batio

Al° Auer.

Impro batio tertia. cō. 3.

tertu. cō. 32.

possunt habere libez actum fantasie t memoratiue. (Et ppter hoc Aristo. dicit in 8. phisicorum). q ille qui iam bz habitum scientie licet sit potentia considerans nō indiget motore qui reducat eum de potentia in actum: nisi removens prohibens: sed potest ipse exire in actum cōsiderationis vt vult. Si autez in intellectu possibili sunt species intelligibiles omnium scientiaruz qō oportet dicere si est vn9 t eternus: necessitas fantasmatum ad intellectum possibilem erit: sicut est illius qui iam habet scientiam ad considerandum secundum scientiam illaz: qō etiam sine fantasmatibus nō posset: cuz igitur quilibet homo intelligat per intellectum possibilem secundum q est reductus in actum per species intelligibiles: quilibz homo poterit considerare cum voluerit scita omnium scientiaruz: quod est manifeste falsuz: sic enim nullus indigeret doctore ad acquirendum scientiam: non igitur est vn9 t eternus intellectus possibilis.

¶ De opinione Auicenne qui posuit formas intelligibiles non conseruari in intellectu possibili 74.

Predictis autem rationibus obuiare videtur q Auicenna ponit. ℣ Dicit enim in suo libro de anima q in intellectu possibili non remanent species intelligibiles nisi quādiu actu intelligantur. ℣ Quod quidē ex hoc probare nititur: qz quādiu forme apprehense manent in potentia apprehensiua actu apprehēdunt ur: et hoc enim fit sensus in actu: t similr intellectus in actu est intellectum in actu. vnde videt q quandocūqz sensus vel intellectus est factus vnū cū sensato vel intellecto secundum hoc quod habet formā ipsius fit apprehensio in actu per sensum. vel per intellectum. Vires autem que conseruant formas nō apprehensas in actu dicit non esse vires apprehēsiuas: sed thesauros virtutum apprehensiuarum: sicut imaginatio que est thesaurus formarum apprehensarum per sensum: t memoriam secunduz ipsum que est secundus thesaurus intentionum apprehensarum absqz sensu: sicut cuz ouis apphēdit inimicitiā lupi: hoc aūt ptingit huiusmodi virtutibus q cōseruant formas nō apprehēsas actu inquārū habent quedā organa corporea in quib9 recipiunt forme receptione ꝓpinqua apprehensioni t ꝓpter hoc virtus apprehēsiua cōuertēs se ad huiusmodi thesauros apprehendit in actu: cōstat aūt q intellectus possibilis est virtus apprehensiua t q nō bz organū corporeū. vñ cōcludit q impossibile est q spēs intelligibiles cōseruentur in intellectu possibili nisi ēqdiu intelligit actu. ℣ Oportet ergo q vel ipse species intelligibiles cōseruent in aliquo organo corporeo siue in aliqua virtute būte organū corporeū. Vel oz q forme intelligibiles sint ꝑ se existētes ad quas cōparet intellectus possibilis noster sicut speculū ad res que vident in speculo: Vel oz q spēs intelligibiles fluant in intellectuz possibilē de nouo ab aliquo agēte separato qñcūqz actu intelligat. ℣ Primū aūt horuz triū est impossibile: qz forme existētes i potētijs vtentiū organis corporalibus sūt intelligibiles in potētia tantū. ℣ Secūdū aūt est opinio Platonis quā reprobat (Aristo. in metaph.). vñ concludit tertiū q qñcūqz intelligim9 actu fluunt spēs intelligibiles in intellectū possibilē nostrū ab intellectu agēte quē ponit ipse quandā substantiā separatā. ℣ Si vero aliqs obijciat cōtra eū q tunc nō est differētia inter hoiem cū prio addiscit: t cū postmodū vult cōsiderare in actu q ꝓus didicit. ℣ Rndet q addiscere nihil aliud ē qz acquirere ꝑfectā habitudinē cōiungendi se intelligentie agenti ad recipiendū ab eo formā intelligibilē: t ideo ante addiscere est nuda potētia in hoie ad talē receptionē: addiscere vero est sicut potentia adaptata. ℣ Videt etiā huic opinioni cōsonare. (qō Aristo. i lib. de memoria). ostēdit memoriā nō esse in parte intellectiua: sed in parte alie sensitiue: et quo videtur q cōseruatio specieꝝ intelligibiliū nō ptineat ad partē intellectiuā. ℣ Sed si diligēter cōsideret hec positio ēqtū ad originē: parū aut nihil differt a positione Platonis: posuit n. Plato formas intelligibiles ēe quasdā substātias separatas a qbus scia fluebat in aias nostras. hic autez ponit ab vna substantia separata que est intellectus agens secundū ipsū sciam in aias nostras fluere. nō autē

obie°

ℛ°

Impro ba° pdicte positionis

differt quantum ad modum acquirēdi scientiam verū ab vna vel pluribus substantijs separatis nostra causetur scientia: vtrobiq; enī sequet̄ q̄ scientia nostra nō causet̄ a sensibilibus: cuius cōtrariū apparet per hoc q̄ qui caret aliquo sensu caret scientia sensibilium que cognoscēt̄ur per sensū illū. ¶ Dicere aūt q̄ per hoc q̄ intellectus possibilis inspicit singularia que sunt in imaginatione: illustratur luce intellectus agētis ad cognoscēdū vt̄ q̄ actiones virtū inferiox. i. imaginationis t memorative t cogitative sunt aptātes animam ad recipiendam emanationē intelligētie agētis: est nouum. Videmus enī q̄ anima nostra tāto magis disponit̄ ad recipiēdū a substantijs separatis quāto magis a corpalibus t sensibilibus remouetur: per recessū enī ab eo quod infra est acceditur ad id qđ supra est: nō igit̄ est verisimile qđ per hoc qđ anima respicit ad fantasmata corpalia q̄ disponantur ad recipiēdam influentiam intelligentie separate. ¶ Plato autē radices sue positiōis melius est, pſecutus: posuit enī. quod sensibilia nō sunt disponentia animam ad recipiēdum influentiam formarū separatarū: sed solū exp̄gescētia intellectū ad cōsiderādum ea quox̄ scientiaz habebat ab eternon causatam: ponebat enī q̄ a principio a formis separatis causabatur scientia in animabus nostris omnium scibilium. vnde addiscere dicit esse quoddam reminisci. t hoc necessarium est secundum eius positionem. nam cum substantie separate sint immobiles. t semper eodem modo se habentes: semper ab eis resplendet scientia rerum in anima nostra: que est eius cōpar. ¶ Amplius quod recipitur in aliquo est in eo per modum recipientis. Esse autem intellectus possibilis est magis firmū quam esse materie corporalis. Cum igitur forme fluentes in materiam corporalem ab intelligentia agente secundum ipsam conseruentur in ea: multo magis conseruabūtur in intellectu possibili. ¶ Adhuc cognitio intellectiua est pfectior sensitiua: si igit in sensitiua cognitōe ē aliqd cōseruās appbē sa: multo fortiꝰ erit i cognitōe intellectua. ¶ Item videmus quod diuersa que in inferiori ordine potentiarum pertinent ad diuersas potentias: in superiori ordine pertinent ad vnum sicut sensus communis apprehendit sensata omniū sensuum propriorum: apprehendere igitur t cōseruare que in parte anime sensitiue pertinent ad diuersas potentias: oportet quod in suprema potentia: scilicet intellectu vniantur. ¶ Preterea intelligentia agens secundū ipsum influit omnes scientias: si igitur ad discere nihil est aliud q̄ aptari vt vniatur intelligentie agenti: qui addiscit vnam scientiam non magis addiscit illam quam aliā quod patet esse falsum. patet etiam quod hec opinio est contra sententiam Aristote. qui dicit in tertio de anima q̄ intellectus possibilis est locus specierum: quod nihil aliud est dicere q̄ ipsum esse thesaurum intelligibilium specierum vt verbis Auic. vtamur. ¶ Item postea subiungit quod quando intellectus possibilis acquirit scientiam est potens operari per seipsum licet non actu intelligat: non igitur indiget influentia alicuius superioris agētis. (Dicit etiam in. 8 phīcoruz). q̄ ante addiscere est homo in potentia essentiali ad scientiam: t ideo indiget motore per quem reducatur in actum: nō autem postq̄ iaz addidicit indiget per se motore: ergo non indiget influentia intellectus agentis. (Dicit etiam in. 3. de anima). q̄ fantasmata se habent ad intellectum possibilem sicut sensibilia ad sensum: vnde patet q̄ species intelligibiles sunt intellectu possibili a fantasmatibus. t nō a substātia separata. ¶ Rationes autem que videntur in contrariuz esse non est difficile soluere intellectus enī possibilis est in actu pfectio secundum species intelligibiles: cum considerat actu: cū vero non considerat actu: non est in actu pfectio secundum illas species: sed se habet medio modo inter potentiam t actū. (Et hoc est quod Aristo. dicit in tertio de anima). q̄ cum hec pars. (. s. intellectus possibilis). vnaquaq; sciat sciens dicitur secūdum actum. hoc aut accidit cum possit operari per seipsum: est quidem: t tunc potentia simile quodammodo: non tamen simpliciter est ante addiscere aut inuenire. Memoria vo in parte sensitiua ponitur: quia est actus alicuiꝰ: qui cadit sub deter-

tex. cō. 32.

tex. cō. 39.

Ad rōnes i cōtrariuz.

tex. 9. 8.

minato tempore: nō est nisi pteriti: t ideo cum nō abstrahatur a singularibus conditionibus non pertinet ad partem intellectuam que est vniuersaliū: sed per hoc nō excluditur quin intellectus possibilis sit cōseruatiuus intelligibiliū que abstrahuntur ab oibus conditionibus particularib⁹.

¶ Solutio rationū quibus videtur ꝓbari vnitas: intellectus possibilis. 75.

Probandū aūt vnitatem intellectus possibilis quedā rationes adducuntur quas opz ostēdere efficaces nō ee. ℣ Videt.n.q⁹ois forma que est vna fm spēm t multiplicat fm numerū in diuidue ꝑ materiā: que.n. sunt vnū spē t multa fz numerū cōueniunt in forma t distinguūtur fm materiā: si igitur itellectus possibilis in diuersis hominib⁹ sit multiplicatus fz numerū cū sit vn⁹ fm spēm: oz q⁹ sit indiuiduat⁹ in hoc t in illo per māz. nō aūt ꝑ mām q̄ sit ex se sui: q⁹ sic esset receptiuus de genere receptiōis prie t receperet formas indiuiduales: quod est cōtra nām itellectus. Relinquit ergo q⁹ indiuiduet ꝑ naturā que est corpus hois: cuius ponitur forma. ℣ Dicit aūt forma indiuiduata ꝑ materiam cuius est actus: est forma materialis: oportet.n. q⁹ esse cuiuslibet rei dependeat ab eo a quo dependet idiuiduatio ei⁹: finis princi cut.n. pricipia eoīa sunt de essentia spēi: tra pio. 2. 5. pricipia indiuiduātia sunt de essentia hui⁹ tertii de indiuidui. sequit ergo q⁹ itellectus possibia: vbi lis sit forma mālis: t ꝑ cōsequēs q⁹ nō reappellat cipiat aliq̄d neq; opet sine organo corpali. itellectū q̄ est ēt cōtra nāz itellectus possibilis: igit possibilē intellect⁹ possibilis nō multiplicat in diuer itellectū sis hoibus: sed est vnus omniū hominuz. mālem: 2 ¶ Item si intellectus possibilis esset alidi. eū ee ius in hoc t in illo homine: oporteret q⁹ spenāz alte cies itellecta esset alia numero in hoc. t in ri⁹ nāe illo: vna vero in specie. cum enim speciea natu- rum intellectarum in actu propriū subra māe iectum sit intellectus possibilis: oportet q⁹ prie: t a multiplicatio intellectu possibili multiplinā forme centur species intelligibiles secundum nut a natu merum: in diuersis species autem aut forra ꝑgre me que sunt eedem secundum speciem t gati. diuerse secundum numerum sunt forme indiuiduales que nō possunt est forme intelligibiles: quia intelligibilia sunt vniuersalia non particularia: impossibile est igitur intellectum impossibilez esse multiplicatum in diuersis indiuiduis hominum: necesse est igitur q⁹ sit vnus in omnibus.

3 ¶ Adhuc magister scientiā quā habz trāsfudit in discipulum: aut igitur eādez numero aut aliā diuersam in spē. secundum videtur ipossibile ee: q⁹ sic magister cāret scientiam suā in discipulo sicut causat formam suam in aliquo generādo sibi fimile in spē quod videtur ꝓuenire ad agētia materialia opz ergo quod eandē scientiā numero causet in discipulo quod ee nō posset nisi esset vnus intellectus possibilis vtriusq;: necesse igitur videtur intellectum possibilez esse vnum omnium hominum. ℣ Sicut aūt ipsa⁹ predicta positio veritatem non habz. (vt ostēsum est). ita rationes posite ad ipsam confirmādaz facile solubiles sunt. ℣ Cōfitemur enim intellectum possibilem ee vnū specie in diuersis hominibus: plures aūt secundum numerum: vt tamen nō fiat in hoc vis q⁹ partes hominis non ponuntur in genere vel spē fm se: sed solum vt sunt principia totius: nec tamē segtur q⁹ sit forma materialis fm esse dependens a corpore: sicut enim anime humane fm suam speciem competit q⁹ tali corpori secundum vniatur: ita hec anima differt ab illa numero solo: ex hoc quod ad aliud numero corpus habitudinē habet. t sic indiuiduantur anime humane. t per cōsequēs intellectus possibilis qui est potentia animе humane secundum corpora non quasi indiuiduatione a corporibus causata.

℣ Secūda vo ratio ipsius deficit ex hoc q⁹ distinguit inter id quo intelligitur. t id quod intelligitur: species enim recepta in intellectu possibili non habz se vt quod intelligitur. cum enim de his que intelliguntur sint omnes artes t scientie: sequeretur quod omnes scientie essent de speciebus existentibus in intellectu possibili: quod patet esse falsum. Nulla enim scientia de eis aliquid considerat nisi naturalis t methaphisica: sed tamen per eas quecunq; sunt in omnibus scientijs cognoscuntur: habet se igitur species intelligibilis recepta in in

ꝓ⁹ rō ꝑ opi. falsa auct.

hanc rō nē innuit auer.

ad ꝓ⁹m.

ad 2⁹m.

tellectu possibili in intelligẽdo sicut id quo intelligitur: sicut ⁊ species coloris in oculo non est id qđ videtur: sed id quo videmus. id ℞o quod intelligitur est ipsa ratio rerum existentium extra animam: sicut enim ⁊ res extra animam existẽtes visu corporali videtur. Ad hoc enim inuẽte sunt artes ⁊ scientie vt res in suis naturis: cognoscantur: neqꝫ tamen opꝫ qꝫ si scientie sunt de vniuersalibus qꝫ vniuersalia sint extra aiam per se subsistẽtia: sicut ℙlato posuit: quãuis enim ad veritatẽ cognitionis necesse sit: vt cognitio rei respõdeat: nõ tamẽ opꝫ qꝫ idem sit modus cognitionis ⁊ rei: que enim coniuncta sunt in re interdũ diuisim cognoscuntur: simul enim vna res est ⁊ alba ⁊ dulcis: visus tamẽ cognoscit solã albedinem ⁊ gustus solã dulcedinẽ: sic etiã ⁊ intellectus intelligit lineã in materia sensibili existentem absqꝫ mã sensibili: ꝫ etiaꝫ cũ materia sensibili intelligere posset: hec autẽ diuersitas accidit ꝑ̃m diuersitatẽ spẽi ℞ intelligibilium in intellectu receptꝫ: que qñqꝫ est ꝑ̃ multitudo quãtitatis tm̃. qñqꝫ ℞o substantie sensibilis quãte. ¶ Similiter autẽ licet natura generis est spẽi nunqꝫ sit nisi in hoc indiuiduo: intelligit tamẽ intellectus naturam spẽi ⁊ generis nõ intelligẽdo principia indiuiduatia. ⁊ hoc est intelligere vtile: ⁊ sic hec duo nõ repugnant qꝫ vniuersalia non subsistant extra animam. Et qꝫ intellectus intelligẽdo vniuersalia intelligat res que sũt extra animam: quod autem intelligat intellectus naturã generis vel spẽi denudatam a principiis indiuiduantibus cõtingit ex cõditione spẽi intelligibilis in ipso recepte que est immaterialis effecta per intellectum agentẽ. vtpote abstracta a materia ⁊ conditionibus materie quibus aliquid indiuiduatur. Et ideo potentie sensitiue non possunt cognoscere vniuersalia qꝫ non ꝑ̃t recipere formam immaterialem cũ recipiãtur semꝑ in organo corꝑali: nõ igit opꝫ eẽ numero vnã spẽm intelligibilẽ huius intelligẽtie ⁊ illius: ad hoc.n. sequeret esse vnuꝫ intelligere. numero huius ⁊ illius cũ oppõ sequatur formã que est principiũ speciei sed opꝫ ad hoc qꝫ sit vnum intellectũ qꝫ sit vnus ⁊ eiusdẽ fili tudo: ⁊ hoc est possibile si spẽs intelligibiles sint numero diuerse: nihil enim ꝓhibet vnius rei fieri plures imagines differentes: ⁊ et hoc cõtingit qꝫ vnus hõ a pluribus videtur: nõ igitur repugnat cognitioni vtⁱ intellectus qꝫ sint diuerse species intelligibiles in diuersis. ¶ Nec ꝓpter opꝫ qꝫ si spẽs intelligibiles sint plures numero ⁊ eedẽ specie qꝫ nõ sint intelligibiles actu: sed potentia tm̃ sicut alia indiuidua. nõ enim hoc qđ est esse indiuiduũ repugnat ei quod est esse intelligibile actu: opꝫ enim dicere ipsum intellectum possibilẽ ⁊ agentẽ si ponãtur quedã substãtie separate corpori nõ vnite ꝑ se subsistẽtes quedaꝫ indiuida esse: ⁊ tamẽ intelligibilia sunt: sed id qđ repugnat intelligibilitati est mãlitudo cuius signum est qꝫ ad hoc qꝫ fiant forme rez materialium intelligibiles actu: oportet qꝫ a materia abstrahantur. ⁊ ideo in illis in quibus indiuiduatio fit per banc materiam signatam indiuiduata non sunt intelligilia actu: si autem indiuiduatio fiat nõ per naturam nihil ꝓhibet ea que sunt in diuidua esse actu intelligibilia species autem intelligibiles indiuiduantur per suum subiectũ qui est intellectus possibilis sicut ⁊ oẽs alie forme: vñ cũ intellectus possibilis nõ sit mãlis nõ tollitur a spẽbus idiuiduatio ꝑ ipsum quin sint intelligibiles actu.

2 ¶ ℙreterea in rebus sensibilibus sicut nõ sunt intelligibilia actu indiuidua que sũt multa in vna spẽ vt equi vel boues: ita nec indiuidua que sunt vnica in sua spẽ vt ℏ sol ⁊ hec luna eodẽ ãt modo indiuiduant species ꝑ intellectũ possibilẽ: siue sint plures intellectus possibiles siue vnus: sed nõ eodem modo multiplicãtur in eadem specie: nihil igitur refert quantuꝫ ad hoc qꝫ species recepte in intellectu possibili sint intelligibiles actu: vtruꝫ intellectus possibilis sit vnus in omnibus aut plures.

3 ¶ Itẽ intellectus possibilis ꝑ̃m Cõmẽ. predictum est vltimus in ordine intelligibilium substantiarum: que quidem ꝑ̃m ipm̃ sunt plures. ¶ Nec potest dici quin aliq̃ superior substãtia ꝫ habeat cognitionẽ eorum que intellectꝰ possibilis cognoscit. In motoribus enim orbiũ vt ipse ãt dicit sũt forme eorum que causant per orbis motum: adhuc igitur remanebit ꝫ intellectus possibilis sit vnus qꝫ forme intelligibiles multe

ſ̄ᵒ raci tipliciter in diuerſis intellectibus. ¶ Ad tertiū obiectionis. cet aūt dicerimus q̄ ſpēs intelligibilis in intellectu poſſibili recepta nō ſit q̄ intelligitur: ſed quo intelligit: nō tamē remouet q̄n per reflexionē quandā intellectus ſeipz intelligat t ſuū intelligere. t ſpēm qua intelligit: ſuū aūt intelligere intelligit dupliciter. ¶ Uno modo in particulari: intelligit. n. ſe nūc intelligere. ¶ Alio modo in vi ſm q̄ rōcinatur de ipſius actus natura. ¶ Uñ t intellectū t ſpēm intelligibilē intelligit eodem mō dupliciter. t pcipiēdo ſe eē t habere ſpeciē intelligibilē q̄ eſt cognoſcere in particulari. ¶ Et cōſiderando ſuaz t ſpeciei intelligibilis naturaz quod eſt cognoſcere ſn vñi. t ſm hoc de intellectu t intelligibili tractatur in ſcientijs. ¶ Per hec aūt q̄ dicta ſunt t terrie rationis apparet ſolutio. q̄ eni dicit ſciaz in diſcipulo t in magiſtro eſſe numero vnā: patiz q̄dē vere dicitur: partiz aūt nō: eſt. n. numero vna quātum ad id q̄ ſcitur: nō tamē quātum ad ſpēs intelligibiles q̄bus ſcitur: neq; quantum ad ipſū ſcientie habitum: non tamen oportet q̄ eodē modo magiſter cauſet ſcientiam in diſcipulo ſicut ignis generat ignē: nō eni idē eſt modus eoz q̄ a natura generātur. t eoz q̄ ab arte: ignis quidē generat ignē naliter reducēdo materiam de potētia in actum ſue forme: magiſter vero cauſat ſcientiaz in diſcipulo p modū artis: ad hoc. n. datur ars demōſtratiua: quam Ariſto. in poſterioribus tradit: demōſtratio eni eſt ſyllogiſmus faciens ſcire. ¶ Sciendum tamen q̄ ſm q̄ (Ariſto. in. 7. metaphi. docet). artium quedā ſunt in cui⁹ materia nō eſt aliquod principiū agēs ad effectum artis p̄ducendū: ſicut patet in edificatiua: nō enim eſt in lignis t lapidibus aliq̄ vis activa mouēs ad domus conſtitutionem: ſed aptitudo paſſiua tāz. ¶ Aliqua vero eſt ars in cuius materia eſt aliquod activū principiū mouēs ad p̄ducēdum effectum artis: ſicut patet in medicatiua: nam in corpore infirmo: eſt aliq̄ activū principium ad ſanitatē. Et iō effectus artis p̄mi generis nunq̄ p̄ducit natura: ſed ſemper fit ab arte: ſicut domus oīs ē ab arte. ¶ Effectus aūt ſecundi generis fit t ab arte t a natura ſine arte: multi eni per operationem nature ſine arte medicine ſanātur. In his autem que poſſunt fieri: t arte t natura: arte imitatur naturā: ſi ge eniz er frigida cā infirmetur: natura eū calefaciendo ſanat: vnde t medicus ſi eū curare debeat calefaciēdo ſanat. ¶ Huic aūt arti ſimilis eſt ars docēdi: in eo. n. qui docet eſt principiū activū ad ſciam. ſ. intellectus t ea que naliter intelliguntur. ſ. p̄ma principia t iō ſcientia acquiritur dupliciter: t ſine doctrina p inuētionē. ¶ Et per doctrinā. ¶ Docens igitur hoc modo incipit docere ſicut inueniēs incipit inuenire offerēdo. ſ. conſiderationi diſcipuli principia ab eo nota: q̄ omnis diſcipline: t oīs ſcientia exiſtenti fit cognitione. t illa principia in cōclusiones deducēdo t p̄ponēdo exempla ſenſibilia ex q̄bus in aīa diſcipuli: formētur fantaſmata neceſſaria ad intelligēdū: t q̄ exterior operatio docētis nihil operet niſi adeſſet principium interiꝰ ſcientie q̄ inest nobis diuinitus: iō apud theologos dicit q̄ homo docet miniſteriū exhibēdo: deus aūt interiꝰ operando: ſicut t medicus dicit nature miniſter in ſanādo. ſic igit cauſat ſcia in diſcipulo p magiſtrū nō nīō naliter actiōis ſed artificialis vt dictū ē. ¶ Preterea cū Cōmē. p̄dictus ponat habitus ſcientiarū eē in intellectu paſſiuo ſicut in ſubiecto: vnitas intellectus poſſibilis nihil facit ad hoc q̄ ſit vna ſcia numero in diſcipulo t magiſtro: intellectū. n. paſſiuū conſtat nō eē eundem in diuerſis cū ſit potētia mālis: vñ b ratio nō eſt ad p̄positū ſm eius p̄nem.

¶ Oī intellectus agens non ſit ſubſtantia ſeparata: ſed aliqd anime. 76.

Ex his autem

concludi poteſt q̄ nec intellectus agens eſt vnus in omnibus. vt Alexander etiā ponit t Auic. qui non ponūt intellectū poſſibilez eſſe vnū omniuz: cū. n. agēs t recipiēs ſint p̄portionata: opz q̄ vtcunq; paſſiue reſpōdeat p̄priū activū: intellectus aūt poſſibilis cōparatur ad agēs: vt p̄priū paſſiuum ſiue ſuſceptiuum ipſius: habz eni ſe ad eū agēs ſicut ars ad mām. (vt dicit in. 3. de aia). ſi igitur intellectus poſſibilis eſt aliquid aie humane multiplicatum ſm multitudinez

ad 3ᵘᵐ.

terru. cō. 29.

terru. cō. 17.

iudiuiduoꝝ. (vt ostēsum est). ⁊ intellectus ēt agēs erit huiusmodi ⁊ nō erit vn⁹ oiuꝫ.
¶ Adhuc itellect⁹ agēs nō facit spēs itelligibiles actu vt ipse p eas intelligat mariē ficut ſubſtãtia ſeparata cū nō ſit in potẽtia: ſed vt p eas itelligat intellect⁹ poſſibilis nō igit facit eas niſi tales ãles cōpetūt intellectui poſſibili ad intelligendum. tales autē facit eas qualis eſt ipſe: nam omne agens agit ſibi ſimile: eſt igitur intellectus agens proportionatus intellectui poſſibili. ⁊ ſic cū intellectus poſſibilis ſit pars anime: intellectus agens non erit ſubſtantia ſeparata.
3 Amp. ſicut materia ꝓma ꝓficit per formas naturales que ſūt extra animã: ita intellectus poſſibilis ꝓficit p formas intellectas in actu. Sed forme nãles recipiunt in mã ꝓria nō p actionē alicui⁹ ſubſtãtie ſeparate tm: ſed p actionē forme cuiuſdē generis .ſ. q̃ ē in mã: ſicut hec ear ogeneral p formã q̃ eſt in his carnibus ⁊ in his oſſib⁹. (vt p bat Ariſto. in. 7. metha.). ſi igit intellectus poſſibilis ſit ps aie ⁊ nō ſit ſubſtãtia ſeparata vt ꝓbatū eſt: intellect⁹ agēs p cuius actionē ſūt ſpēs itelligibiles in ipſo nō erit aliq̃ ſubſtãtia ſeparata: ſed aliq̃ ẋtus actus aie.
4 Jtē Plato poſuit ſciaꝫ in nobis cãri ab ideis q̃s ponebat eē quaſdã ſubſtãtias ſeparatas: quã quidē poſitionē. (Ariſto. ipro bat in ꝓio metaphiſice). cōſtat aūt q̃ ſcientia noſtra dependet ab intellectu agente ſicut et primo principio. ſi igitur intellectus agens eſt quedam ſubſtantia ſeparata: nulla eſſet vel modica differentia inter opinionē iſtam ⁊ platonicam: a pbo improbatã.
5 Adhuc ſi intellect⁹ agēs eſt quedã ſubſtãtia ſeparata: oꝫ q̃ eius actio ſit continua ⁊ nō interciſa: vel ſaltē oꝫ dicere q̃ nō cōtinuet ⁊ intercidatur ad noſtrū arbitriū: actio aūt eius eſt facere fantaſmata intelligibilia actu: aut igitur hoc ſp faciet: aut nō ſemp: ſi nō ſemp: nō tamē hoc faciet ad arbitriū noſtrum: ſed tunc intelligimus actu quando fantaſmata fiunt intelligibilia actu. agitur opꝫ q̃ vel ſemp intelligamus vel q̃ nō ſit in poteſtate noſtra actu intelligere.
6 Preterea comparatio ſubſtantie ſepate ad omnia fantaſmata que ſunt in quibuſcunq̃ hominib⁹ eſt vna ſicut comparatio ſolis eſt vna ad omnes colores. res aūt ſenſibiles ſimiliter ſentiūt ſentiētes ⁊ iſcij: ⁊ p cōſequēs eadē fūtaſmata ſūt in vtriſq̃ ſimiliter igit fiēt intelligibilia ab intellectu agente: vterq̃ ergo ſimiliter intelliget.

¶ Poteſt aūt dici q̃ intellectus agēs ſem per agit quãtū in ſe eſt: ſed nō ſemp fantaſmata fiunt intelligibilia actu: ſed ſolūmodo ſunt ad hoc diſpoſita: diſponunt autem ad hoc per actū cogitatiue ẋtutis: cuius vſus eſt in noſtra poteſtate. ⁊ iō intelligere actu eſt in noſtra poteſtate. ⁊ ob hoc ei⁹ contingit q̃ non oēs homines intelligunt ea quoꝝ habēt fantaſmata: q⁹ nō omnes habēt actū virtutis cogitatiue conuenientem: ſed ſolū qui ſūt inſtructi ⁊ cōſueti.
¶ Videtur aūt q̃ hec reſpōſio nō ſit omnino ſufficiens: hec. n. diſpoſitio que fit per cogitationem ad intelligēdum: oportet q̃ ſit vel diſpoſitio intellectus poſſibilis ad recipiendum formas intelligibiles ab intellectu agēte fluētes vt Auic. dicit. ¶ Vel q⁹ diſponūtur fantaſmata vt fiant intelligibilia actu ſicut Auerroes ⁊ Alexander dicūt
¶ Primum aūt horꝫ non videtur eē cōueniens. q⁹ intellectus poſſibilis ſuã ſm naturam eſt in potẽtia ad ſpecies intelligibiles actu: vnde comparat ad eas ſicut diaphonum ad lucē vel ad ſpecies coloris: nō aūt indiget aliqd in cuius natura eſt recipere formam aliquã diſpoſitiōi vteri⁹ ad formã illam niſi forte ſint illa cōtrarie diſpoſitiones: ſicut materia aque diſponitur ad formã aeris p remotionē frigiditatis ⁊ denſitatis: nihil aūt cōtrarii eſt in intellectu poſſibili quod poſſit impedire cuiuſcūq̃ ſpeciei intelligibilis ſuſceptionē: nec ſpecies intelligibiles ēt contrariorꝫ in intellectu non ſunt contrarie. (vt probat Ari. in. 6°. methaphi.). cū vnū ſit ratio cognoſcēdi aliud. Falſitas aūt que accidit in iudicio intellectus componētis ⁊ diuidētis ꝓuenit non ex eo q̃ in intellectu poſſibili ſint aliqua intellecta: ſed ex eo q̃ ei aliqua deſunt: non igitur quãtum in ſe eſt intellectus poſſibilis indiget aliqua ꝓparatione vt ſuſcipiat ſpēs itelligibiles ab itellectu agēte fluētes.
7 Preterea colores facti viſibiles actu per lucem pro certo ipꝛimūt ſuã ſimilitudinem in diaphono. ⁊ p conſequēs in viſū: ſi igitur ipſa fantaſmata illuſtrata ab intel

ſm. cō. 28.

ſc° ad ſupra dicta.

ꝓbat.

text. 9. 13

lectu agẽte nõ ꝓmunt suas similitudines in intellectum possibilem: sed solum disponunt ipsum ad recipiendum: nõ esset comparatio fantasmatũ ad intellectum possibilem sicut colorũ ad visuꝫ vt Aristo. ponit.

3 ¶ Itẽ ꝓ hoc fantasmata nõ cẽnt p se necessaria ad itelligẽdũ. ꝛ pꝫsequẽs nec sciũ: ꝓ solũ p accidẽs q̃si excitãtia ꝛ ꝓparãtia intellectũ possibilẽ ad recipiẽdũ qõ ẽ opinionis platõice ꝛ cõtra ordinẽ generatiõis itellect⁹ ꝛ scie quẽ põit Aristo. i ꝓio metapb. (ꝛ vltio posterioꝝ). dicẽs q⁹ ex sẽsu fit memoria: ex multis memoriis vñ exꝑimẽtũ ex multis exꝑimẽtis vlis acceptio q̃ ẽ scie ꝛ itellect⁹. ¶ Est aũt hec positio Aui. cõsona bis q̃ de generatiõe rez nãliuꝫ dicit: ponit. n. q⁹ omnia agẽtia iferiora solũ p suas actiões preparãt mãm ad suscipiẽdas formas q̃ effluũt in mãs ab intelligẽtia agẽte separata. vñ ꝛ eadẽ rõne põit q⁹ fantasmata ꝓparãt itellectũ possibilẽ: forme aũt intelligibiles fluũt a substãtia separata. fiũt aũt q⁹ p cogitationẽ disponunt fantasmata ad hoc q⁹ fiant itelligibilia actu ꝛ mouẽtia itellectuꝫ possibilẽ cõueniẽs nõ videt si itellect⁹ agẽs ponat substãtia separata: hoc. n. videt ee cõforme positiõi dicẽtiũ q⁹ iferiora agẽtia sũt solũ disponẽtia ad vltimã pfectionẽ: vltia aũt pfectio est ab agẽte separato qõ ẽ cõtra suiaꝫ. (Aristo. in. 7. metapb.). nõ. n. videt ipsect⁹ se habere aia hũana ad itelligẽdũ q̃ꝫ inferiora nature ad ꝓprias opationes.

4 ¶ Amꝑ. effect⁹ nobiliores in istis iseriorib⁹ ꝓducunt nõ solũ ab agentibus superioribus: sed requirũt agentia sui generis: hoiem enim generat sol ꝛ homo: ꝛ similiter videm⁹ in alijs animalibus pfectos q⁹ quedam ignobilia aialia ex solis tantũ actiue generant absq; principio actiuo sui generis: sicut pꝫ in aialibus generatis ex putrefactione: intelligere autem est nobilissimi⁹ effectus qui est in istis inferioribus: nõ igitur sufficit ponere ad ipsum agens remotũ: nisi etiam ponatur agens ꝓprinũ. (hec aũt ratio cõtra Auic. nõ ꝓcedit). nã ipse põit oẽ aial posse generari absq; semine.

5 ¶ Adhuc intẽctio effect⁹ demõstrat agentẽ: vñ aialia generata ex putrefactiõe non fũt ex intẽctiõe nã inferioris: sed superioris tantũ quia ꝓducuntur ab agẽte superiori tantum: (propter quod Aristo. in. 7. metapbꝫ.). dicit ea fieri casu: animalia aũt que fiunt ex semine sunt ex intẽctione nature superioris ꝛ inferioris. ¶ Dic aũt effectus qui est abstrahere formas vlas a fãtasmatibus est in intẽctione nostra nõ solũ in intentione agẽtis remoti: igit̃ oꝫ in nobis ponere aliquod primũ principiuꝫ talis effect⁹ hoc aũt est intellectus agẽs: nõ est igit̃ substantia separata: sed aliqua ꝛtus aie nostre. terti. cõ. 30.

6 ¶ Item in natura cuiuslibet mouẽtis ẽ principiũ sufficiẽs ad operationẽ naturalẽ eiusdẽ: ꝛ si quidẽ operatio illa consistat in actione adest ei principium actiuuꝫ: sicut pꝫ de potẽtijs aie nutritiue in plantis: si ꝛo operatio illa consistat in passione: adest ei principium passiuũ: sicut pꝫ de potẽtijs sensitiuis in animalibus: hõ aũt est pfectissimus inter oia inferiora mouẽtia: cuius aũt ꝓpria ꝛ naturalis operatio est itelligere q̃ nõ completur sine passione quedã inquantum glibet intellectus patitur ab intelligibili: ꝛ est ẽt sine actione inquãtuꝫ intellectus facit intelligibilia in potẽtia ee intelligibilia in actu: opꝫ igit̃ in natura hominis ee vtriusq; ꝓprium principiuꝫ. s. intellectum agẽtem ꝛ possibilẽ ꝛ neutrum fm esse ab anima hominis separatum esse.

7 ¶ Adhuc si intellectus agẽs est quedam substãtia separata: manifestuꝫ est q⁹ est supra naturam hominis: operatio aũt̃ quaꝫ homo exercet sola ꝛtute alicuius supernaturalis substãtie est operatio supernaturalis: vt miracula facere ꝛ prophẽtare. ꝛ alia huiusmodi que diuino munere hoies operãtur: cum igitur homo nõ possit intelligere nisi virtute intellectus agẽtis: si intellect⁹ agẽs est quedã substãtia ꝛpara: sequit̃ q⁹ intelligere non sit operatio propria ꝛ nalis hominis: ꝛ sic homo nõ poterit dici per hoc q⁹ est intellectiuus aut rationalis.

8 ¶ Preterea nihil operatur nisi p aliquã virtutem que formaliter in ipso est. (Vnde Aristo. in. 1. de anima). ostendit q⁹ quo vivimus ꝛ sentimus est forma ꝛ actus. sed vtraq; actio. scilicet intellectus possibilis ꝛ intellectus agẽtis conuenit homini: homo enim species abstrahit a fantasmatibus. ꝛ recipit mẽte intelligibilia actu: nõ enim aliter in noticiam harum actionum venire

ter. cõ. 4. ꝛ. 5.

in ꝓbẽ⁰

cõparat opi. aui. opi. archi. quorũ. de gene. rerũ nãlium.

ter. cõ. 28.

mus nisi ea in nobis experiremur. oportz igitur q principia quibus attribuūtur hec actiones scilicet intellectus possibilis t agēs sint virtutes quedam in nobis formaliter existētes. ℣ Si autez dicatur q hec actiones attribuuntur homini inquātum predicti intellectus continuātur nobis vt Auerrois dicit. (iam supra ostensum est). q cōtinuatio intellectus possibilis nobiscum fit quedam substantia separata: qualez ipe intelligit non sufficit ad hoc q ipsum intelligamus. ℣ Similiter etiam patet de intellectu agente. comparatur enim intellectus agens ad species intelligibiles receptas in intellectu possibili: sicut ars ad formas artificiales que per artem ponuntur in materia. (vt patet ex exemplo Aristotelis in tertio de anima). Forme autem artis non consequuntur actionem artis: sed solaz similitudinem formalez: vnde nec subiectū harum formarum potest p huiusmodi formas actionez artificis facere: ergo nec homo per hoc q sunt in ipso species intelligibiles actu facte ab intellectu agēte potest facere operationem intellectus agentis.

Impugnatio.

terra. cō. 17.

8° sm auer. 20.

℣ Adhuc vnumquodqz quod non potest exire in propriam operationem nisi p hoc quod mouetur ab exteriori principio magis agitur ad operandum: q̄ quod ipsum agat: irrationalia enim magis aguntur ad operandum quā seipsa agant: quia omnis operatio eorum dependet a principio extrinseco mouente. sensus autem motus a sensibili exteriori imprimit in fantasiam: t sic per ordinem procedit in omnibus potētiis vsqz ad motiuas. operatio autem propria hominis est intelligere: cuius primum principium est intellectus agens qui facit species intelligibiles: a quibus patitur quodammodo intellectus possibilis. qui factus in actu mouet voluntatem. Si igitur intellectus agens est quedaz substantia extra hominem. tota operatio hominis dependet a principio extrinseco: non igitur erit homo agens seipsum: sed actus ab alio: t sic non erit dominus suarum operationum: nec meretur laudem aut vituperium. t perbibet tota scientia moralis t conuersatio politica: quod est inconueniens. non est igitur intellectus agens substātia separata ab hoie.

℣ Si non est impossibile intellectū possibilē t agētē in vna substātia alie cōuenire. 77.

Videbitur autem forsan alicui hoc esse impossibile q vna t eadem substantia. scilicet nostre anime sit in potētia ad omnia intelligibilia quod pertinet ad intellectū possibilem. t sit ei actu quod est intellectus agentis: cum nihil agat sm q est in potentia: sed sm q est in actu: vnde non videbitur q agens t possibilis intellectus possint in vna substantia anime conuenire. ℣ Si quis autem recte inspiciat nihil inconueniens aut difficile sequitur. ℣ Nihil enim prohibet hoc respectu illius esse sm quod in potentia: t sz aliquid in actu: sicut in rebus naturalibus videmus: aer enim est actu humidus t potentia siccus. terra autem econuerso: hec autē operatio inuenitur esse inter animaz intellectiuam t fantasmata: habet enim anima intellectiua aliqd in actu ad q̄ fātasma ē in potētia: t ad aliqd q̄ in fātasmatib⁹ actu inuenit: hz eni substātia aie humane immaterialitatē. (Et sicut ex dictis patet). ex hoc habet materiam intellectualem: quia omnis substantia immaterialis est huiusmodi. Ex hoc autem nondum habet quod assimiletur huic vel illi rei determinate quod requiritur ad hoc q̄ anima nostra hanc vel illam rem determinate cognoscat: omnis enim cognitio fit secundum similitudinem cogniti in cognoscente. Remanet igitur ipsa anima intellectiua in potentia ad determinatas similitudines rerum cognoscibilium a nobis que sunt nature rerum sensibilium. t has quidem determinatas naturas rerum sensibilium presentant nobis fantasmata. que tamen nondum peruenerunt ad esse intelligibile cum sint similitudines rerum sensibilium etiam secundum conditiones materiales que sunt proprietates individuales. Et sunt etiam in organis materialibus. Non igitur sunt intelligibilia actu: t tamen quia in hoc homine. Cuius similitudinem representant fantasmata est accipere naturam vniuersalem denudatam ab omnibus conditionibus individuātibus: sunt intelligibilia in po-

Concl°

pbatio.

sentia: sic igitur habent intelligibilitatē in potētia. determinationē aūt similitudinis rex in actu: ecōtrario aūt erat in anima intellectiua. ¶ Est igit in anima intellectiua virtus actiua in fantasmata faciēs ea intelligibilia actu: et hec potētia anime vocatur intellectus agēs. ¶ Est ēt in ea virtus q̄ est ipotētia ad terminatas similitudines rex sensibiliū: et hec est potētia intellectus possibilis. ¶ Differt tamē hoc quod inuenit in aia ab eo quod inuenit in agētibus nālib⁹. q̄ ibi vnū est ipotētia ad aliud fm eūdem modū quo in altero inuenit actu: naz materia aeris est in potētia ad formā aque. eo modo quo est in aqua. et ideo corpa naturalia que cōficabant in mā eodē ordine agunt et patiūtur adinuicē: anima aūt intellectiua nō est in potētia ad similitudines rex q̄ sūt in fantasmatibus p modū illū quo sunt ibi sed fm quod ille similitudines eleuant ad aliqd altius vt. s. sint abstracte a conditionibus indiuidūalibus mālib⁹ et quo fiūt intelligibiles actu. et iō actio intellect⁹ agētis in fantasmate p̄cedit receptionē intellectus possibilis: ac sic principalitas actionis nō attribuitur fantasmatibus sed intellectui agēti: ꝓpter quod. Aristo. dicit q̄ se hz ad possibilem sicut ars ad mām. ¶ Dubius aūt erēplū oīno sīle eēt si oculus simul cū hoc q̄ est diaphanum et susceptiuus colox hēret tamē de luce quod posset colores facere visibiles actu: sicut q̄dā sialia dicunt sui oculi luce sufficiēter sibi illumiare obstātia: ꝓpter quod de nocte vidēt magis: in die vo nimus: sunt. n. debiliuz oculox q̄ a qua luce mouētur: ad multā autē cōfunduntur.

¶ Cui ēt simile est in intellectu nostro qui ad ea que sunt manifestissima se habz sicut oculus noctue ad solem: vñ parū sūme intelligibile q̄ est nobis cōnaturale sufficit ad nostrū intelligere. ¶ Oīs autem lumē intelligibile nostre aie cōnaturale sufficiat ad faciēdum actionē intellectus agētis: ꝓz si quis cōsideret necessitatē ponēdi intellectum agentē: inueniebat. n. aia nostra in potentia ad intelligibilia sicut sensus ad sensibilia: sicut. n. nō semper sentimus: ita non semp intelligimus: hec autē intelligibilia q̄ aia intellectiua hūana intelligit ¶ Plato posuit eē intelligibilia p̄ seipa. s. ideas: vñ nō erat ei necessarium ponere intellectū agentē intelligibilia. Si aūt hoc eēt vex: oporteret q̄ quāto aliqua sunt fm se magis intelligibilia magis intelligerentur a nobis. (qđ paret eē falsum). nā magis sūt nobis intelligibilia que sunt sensui primiora q̄ in se sūt minus intelligibilia: vnde Aristo. fuit motus ad ponēduz q̄ ea que sunt nobis intelligibilia nō sunt aliqua existētia intelligibilia p̄ seipsa: sed q̄ fiūt ex sensibilibus: vnde oportuit q̄ poneret virtutē que hoc faceret e hec est intellectus agēs. ad hoc ergo ponitur intellectus agēs vt faceret intelligibilia nobis ꝓportionata: hoc autē nō excedit modū luminis intelligibilis nobis cōnālis

¶ Vnde nihil ꝓhibet ipsi lumini nre anime attribuere actionem intellectus agentis. et precipue cum Aristotel. intellectum agentem comparet lumini. 3° de aia tex. cō. 17.

¶ Oīs non fuit sententia Aristo. de intellectu agente q̄ sit substantia separata: z magis q̄ sit aliquid anime. 78.

Aia vero platonis opinionem supra posite assentiūt credentes eā fuisse opinionē Aristo. ostēdenduz est ex vbis eo⁹ q̄ ipse hoc nō sensit de intellectu agēte q̄ sit substātia separa. ¶ Dicit. n. primo q̄ sicut in oi natura est aliqd quasi mā in vnoquoq; genere: et hec est in potētia ad oia q̄ sūt illius generis: et altera eā ē quasi efficiens qđ facit oia que sunt illius generis: sicut se habz ars ad māz: necesse est et in aia esse has differentias: et hmōi quidē. s. q̄ in aia est sicut materia intellectus possibilis in quo fiūt oia intelligibilia: ille vo q̄ in aia ē sicut efficiēs eā est intellectus in quo est oia facere. s. intelligibilia in actu. i. intellectus agēs qui est sicut habitus: et nō sicut potētia. ¶ Qualiter aūt dixerit intellectū agentem habitū exponit subiūgēs qđ est sicut lumē: quodā. n. modo lumē facit potentia colores eē actu colores inquātū. s. facit eos visibiles actu: hoc aūt circa intelligibilia attribuitur intellectui agēti. ¶ Et hic autez manifeste habet q̄ intellectus agēs non sit substātia separa: sed magis aliqd aie. exprel se enīz dicit q̄ intellectus possibilis et agēs sunt differētie aie: et q̄ sunt in anima: neu- tex. cō. 18.

ra ergo eorum est substantia separata.
2 ¶Adhuc ratio eius hoc idē ostendit: qz in omni mā in qua inuenit potentia t actꝰ est aliquid quasi materia qđ est in potētia ad ea que sunt alterius generis: t aliqd quasi agens qđ reducit potentiā in actū. Sicut in artificialibus est ars t mā: sed alia intellectiua est quedā nā in qua inuenit potētia t actus: cū qñqz sit actu intelligens: t quādoqz in potentia. est igitur in nā aie intellectiue aliquid quasi mā: qđ est in potentia ad ala itelligibilia qđ dicit intellectus possibilis: t aliqd quasi cā efficiens qđ facit oīa in actu. t dr intellectus agens: vterqz igit intellectus fm demonstrationem Aristo. est in natura anime t non aliquid separatum fm esse a corpore: cuius alia est actus.
3 ¶Amplius Aristote. dicit qꝫ intellectus agens est sicut habitus qđ est lumē: habitus aūt nō figuratur vt aliquid p se existēs: sed alterius habētis: nō est igit intellectus agēs aliqua substā separatam per se existēs: sed est aliquid aie humane. ¶Nō aūt intelligit fra Aristo. vt habitus dicat eē effectus intellectus agētis: sed vt sit sensus: intellectus agēs facit hoiem intelligere omnia qđ est sicut habitus. hoc.n. est diffinitio habitus. (vt Cōmē. Auerrois ibidem dicit). qꝫ his habitū intelligat per ipsum qđ est sibi proprium et se: t qñ voluerit abiqz hoc qꝫ indigeat in eo aliquo extrinseco: expresse.n. assimilat habitui nō ipsuz factū: sz intellectū quo est oia facere. ¶Nec tñ intelligēdū est qꝫ intellectus agens sit habitꝰ per modum quo habitus est in sexta specie qualitatis: fm qꝫ quidā dixerunt intellectū agētē eē habitū principiorꝫ. qz habitus ille principiorꝫ est acceptus a sensibilibus. (vt probat Aristo. in. 2. posteriorꝫ). t sic oz qđ sit effectus intellectus agētis: cuius est facere intellecta in potētia intellecta in actu: sed accipit habitus fm qꝫ diuidit cōtra ꝓpriationē t potētiā: sicut oīa forma t actus pōt dici habitus. t hoc apparet. qz dicit hoc mō intellectū agentē eē habitū: sicut lumē habitus est. ¶Deinde subiungit. (qꝫ hic intellectus. s. agens est separatus t immixtus t impassibilis t substātia actu est). horꝫ aūt quatuor q attribuit intellectui agēti duo supra expresse de intellectu possibili dixerat. s. qđ sit immixtus t qꝫ sit separatus. tertium. s. qđ sit impassibilis sub distinctōe dixerat. (ostēdit.n. primo). tertio qđ nō ē passibilis sicut sensus. ¶Et postea modū ostendit qđ cōiter accipiendo pati. tertio passibilis est inquātū est. s. in potētia ad intelligibilia. ¶Quarto vero oino negauit de intellectu possibili dicēdo qđ erat in tertio potentia ad intelligibilia t nihil horꝫ erat actu ante intelligere. sic igit in duobus primis itellectus possibilis cōuenit cū agēte: in tertio partim cōuenit. t partim differt: in quarto aūt oino differt agens possibili.
¶Has quattuor cōditōes agentis ꝓbat per vnā rōnem subiungēs. (semp.n. honorabilius est agēs patiēte t principiū. s. actū cō. 19. tum mā). supra.n. dixerat. (qđ intellectus agēs est sicut cā efficiēs: t possibilis sicut mā). ¶Per hoc aūt mediū cōcludunt duo prima sic: agēs est honorabilius patiēte t mā: sed possibilis q est sicut patiēs t materia est separatus t immixtus. (vt supra patum est). ergo multo magis agēs: alia vero per hoc mediū sic excludunt: agēs i hoc est honorabilius patiēte t materia qꝫ cōparatur ad ipsuz. sicut agēs t actu ens ad patiēs t ens in potētia. intellectus autem possibilis est patiēs quodāmō t potētia ens: intellectꝰ igit agēs. ē nō patiēs t actu ens.
¶Patet aūt qꝫ nec er his verbis Aristo. hēi pōt qꝫ intellectus agēs sit qđā substantia separata: sed qꝫ sit separatus hoc modo quo supra dixit de possibili. s. vt nō habeat organū. ¶Qđ aūt dicit qꝫ est substantia actu ens nō repugnat ei qꝫ substantia anime est in potētia. (vt supra ostēsum est). ca. 76.
Deinde subiungit. (Idē aūt est fm actuz tertio scia rei). in quo Cōmē. dicit. (qꝫ differt in cō. 20. tellectus agēs a possibili. nā intellectu agē- cōmē.
te idē est intelligēs t intellectū: nō aūt impossibili). Hoc aūt manifeste est cōtra in- Impu-
tentionē Aristo. nā supra eadē verba dixerat de intellectu possibili vbi dixit de intellecto possibili. (qꝫ ipse intelligibilis est sicut intelligibilia. in his.n. que sine materia sūt cō. 15. idē est intelligēs t qđ intelligit: scientia nāqz speculatiua t quod speculatū est idez est). manifeste enim per hoc qꝫ intellectus possibilis prout est actu intelligens idē est cuz eo qđ intelligit. vult ostēdere qꝫ intellectus

ter. cō. vicimi

tertio. cō. 19. tertio. cō. 6.

possibilis intelligit sicut alia intelligibilia: t
tertu. primū supra dixerat. (q; intellectus possibi-
cō.14. lis est quodāmodo intelligibilia: sed nihil
actu est antequ; intelligat). vbi expresse dat
intelligere q; p hoc q; intelligit actu fit ipsa
ter.9.3. intelligibilia. ¶ Nec est mirū si hoc dicit
de intellectu possibili: qa hoc etiā supra di-
cerat de sensu t sensibili p; actū: sensus.n.
fit actu p speciē sensatā in actu: t similiter
intellectus possibilis fit actu p speciē intelligi
bilē actu: t hac ratiōe intellectus in actu di
cit ipsuz intelligibile in actu. ¶ Est igit di
cendū q; postquā Aristo. determinauit de
intellectu possibili t agēte: hic incipit deter
vz ter. minare de intellectu in actu dicens. (q; sci
cō.20. entia in actu est idē rei scite in actu. ¶ De
inde dicit. (qui vero secundus potentiam
tēpore prior in vno est: omnino autē neq;
in tēpore). qua quidē distinctione inter po
tentiam t actū in pluribus locis vtitur. s.
q; actus secundū naturam est prior potē
tia: tempore vero in vno t eodē quod mu
tatur de potentia in actū est prior potētia
actu: simpliciter vero loquendo non est: po
tentia etiam tempore prior actu: qa potētia
nō reducit in actū nisi per actum: dicit er
go q; intellectus qui est secundū potentiā
.s. possibilis prout est in potētia prior est tē
pore q; intellect⁹ in actu: t hoc dico in vno
t eodē: nō tamē omnino. i. vltra: qa intelle
ctus possibilis reducit in actū p intellectū
agentē qui est in actu vt dixit: t iterum p
aliquē intellectū possibilem factum actu.
tertu. (vnde dicit in. 3. phisicorum q; ante addi-
cō.20. scere indiget aliquis docente vt reducatur
de potentia in actum). sic igitur in verbis
istis ostendit ordinem intellectus possibi-
lis prout est in potentia ad intellectum in
actu. ¶ Deide dicit. (s; nō aliquādo qdē
intelligit. t aliquādo nō intelligit). in quo oñ
dit differētiam intellectus in actu: t intel-
lectus possibilis. (supra.n. dixit de intellectu
tertu. possibili q nō sem p intelligit: s; q̄nq; nō intel
cō.14. ligit). qn̄. s. est in potētia ad intelligibilia: qn̄
q; intelligit quādo. s. in actu ipsa: intellect⁹
autem per hoc fit actu q; est ipsa intelligi-
bilia vt iam dixit vnde nō competit ei qn̄
in codē q; intelligere t q̄nq; nō intelligere. ¶ De
tertu. inde subiungit. (Segnū autē hoc solū qđ
cō.20. vere est). quod non p̄t intelligi de agēte:
nō.n. ipse solus est separatus. q; iam idem
dixerat de intellectu possibili: nec potest in-
telligi de possibili: q; iam idem dixerat de
agente. Relinquit ergo q; dicat de eo qđ
oppebēdit vtrūq;. s. de intellectu in actu de
quo loquebat: q; hoc solū in anima nostra
est separatum non vtens organo qđ pertinet
ad intellectū in actu. i. illa pars anime qua
intelligimus actu comprehendens possibi-
lem t agentē. ¶ Et ideo subiungit. (q; hoc vbi sup
solus anime est immortale t ppetuū). q̄si
a corpore nō dependens cum sit separatū.
¶ Q; anima būana corrupto corpore non
corrumpitur. 79.

Ex premissis igit manifeste ostēdi pōt aiam humanā nō corrūpi corrupto corpore. ¶ Ostensum est.n. supra
ēm substantiā intellectualē ee incorrupti
bilem: aia aūt hois est qdam substantia in
tellectualis. (vt ostensum est). oportet igi-
tur animam humanam incorruptibilē ee.
z ¶ Adhuc nulla res corrūpit er eo in quo
consistit sua pfectio: hec.n. mutatiōes sunt
cōtrarie. s. ad pfectionē t corruptionē: pfec-
tio aūt aie humane consistit in abstratiōe
quadā a corpore: phisi.n. aia scia t virtute:
scōm sciam aūt: tanto magis pficit: quāto
magis in mālia considerat: virtutis aūt p-
fectio consistit in hoc q; bō corporis passio
nes nō sequat. sed eas frn rōnez tēperet t
refrenet: nō ergo corruptio aie consistit in
hoc q; a corpore seperet. ¶ Si aūt dicatur Instan
q; pfectio aie consistit in separatiōe eius a tia
corpore scōm operationē. corruptiōi autez
in separatiōe scōm ee. ¶ Nō conueniēter Impu-
obuiat: operatio.n. rei demōstrat substātiā gnatio
t ee ipsius: qa vnūquodq; operat scōm qđ
est ens: t propria opatio rei sequit propriaz
ipsius nām: nō pōt igit pfici opatio alicui⁹
rei: nisi scōm q; pficit eius substātia: si igit
aia secūdū operationē suaz pficit in relinquē
do corpus: t corporea substantia sua in esse
suo: nō deficit p hoc q; a corpore separat.
z ¶ Item propriū pfectiuum hois secundus
aiam est aliquid incorruptibile: propria.n.
opatio hois inquantū hmōi est intelligere:
per hanc .n. differt a bruto t plantis t in-
animatis. Intelligere.n. est vtuum t incor-

ruptibiliū inquantū hmōi: pfectiones aūt oportet esse perfectibilibus ꝓportionate: ergo anima humana est incorruptibilis.

4 ¶Amplius impossibile est appetitum naturalem eē frustra: sed bō naturaliter appetit perpetuo manere: quod pz er hoc q̄ esse est quod ab oibus appetit: bō aūt per intellectum apprehendit eē nō solum. vt nunc sicut bruta alia: sed simpliciter: cōsequitur ergo bō ꝑpetuitatē secundum animā quae esse simplr̄ t sm omne tēpus apphendit.

5 ¶Itē vnūquodq; quod recipit in aliquo recipit in eo scōz modū ei⁹ in quo ē: forme aūt res recipiunt in intellectu possibili, put sunt intelligibiles actu: sunt aūt intelligibiles actu prout sunt imateriales t vniuersales, t per consequēs incorruptibiles: ergo intellectus possibilis est incorruptibilis. (Sed sicut probatum est supra). Intellectus possibilis est aliquid anime humane. Est igitur anima humana corruptibilis.

6 ¶Adhuc eē intelligibile est permanētius q̄ eē sensibile. sed id qō se bz in rebus sensibilibus per modū proprii primi recipiēte est incorruptibile sui suā substantiā. s. materia prima: multo igit̄ fortius intellectus possibilis qui est receptiuus formaꝝ intelligibiliū. Ergo t anima humana cuius intellectus possibilis est: pars est incorruptibilis.

7 ¶Amplius facere est honorabili⁹ facto. (vt alia Aristo. dicit). sed intellectus agēs facit actu intelligibilia. (vt ex premissis patet). cuz igitur intelligibilia actu inquantū huiusmodi sint incorruptibilia: multo fortius intellectus agens erit incorruptibilis. ergo t anima humana: cuius lumen est intellectus agens. (vt ex premissis patet).

8 ¶Item nulla forma corrumpitur nisi vt actione contrarij: vel per corruptionem sui subiecti: vel per defectū sue cause. ¶Per actionem quidem contrarij sicut calor destruitur per actionem frigidi. ¶Per corruptionē autem sui subiecti sicut destructo oculo destruitur vis visiua. ¶Per defectum autem cause sicut lumen aeris deficit deficiente solis presentia que erat ipsius causa. ¶Sed anima humana non potest corrumpi per actionem cōtrarij: nō est. n. ei aliquid contrarium: cum per intellectuz possibilem ipsa sit cognoscitiua t receptiua omnium contrariorum. ¶Similiter aūt neq; per corruptionem sui subiecti. (ostensum est enim supra). q̄ anima humana est forma non dependens a corpore sm suum esse. ¶Similiter autem neq; per deficientiam sue cause. quia non potest habere aliquā causam nisi eternā. (vt infra ostēdet). nullo igitur mō alia humana corrūpi pōt.

9 ¶Adhuc si anima humana corrumpitur per corruptionem corporis: oportet q̄ eius esse debilitetur per debilitatem corporis. Si autem aliqua virtus anime debilitetur debilitato corpore: hoc non est nisi per accidens: inquantuz scilicet virtus anime indiget organo corporali: sicut visus debilitatur debilitato organo per accidēs tamen: quod er hoc patet. Si enim ipsi virtuti per se accideret aliqua debilitas nunq̄ restauraretur organo reparato. Videmus autem q̄ quantūcūq; vis visiua videatur debilitata si organum reparetur vis visiua restauratur. (vnde dicit Aristote. in primo de anima q̄ si senex accipiat oculum iuuenis videbit vtiq; sicut iuuenis). cum igitur intellectus sit virtus anime que non indiget organo. (vt ex premissis patet). ipse nō debilitatur: neq; per se: neq; per accidens per senium vel per aliquam aliam debilitatem corporis. Si autem in operatione intellectus accidit fatigatio aut impedimentum propter infirmitatem corporis: hoc nō est propter debilitatem ipsius intellectus. sed propter debilitatem virium quibus intellectus indiget scilicet imaginationis memorative t cognitiue virtutum. ¶Patet igitur q̄ intellectus humanus est incorruptibilis. ergo t anima humana que est intellectiua quedam substantia. ¶Hoc etiaz apparet per auctoritatem Aristo. dicit enim in primo anima. (q̄ intellectus videt quedam substantia esse t non corrumpi). quod autem hoc nō possit intelligi de aliqua substantia separata que sit intellectus possibilis vt agens. (ex premissis haberi potest).

10 ¶Preterea apparet ex ipsis verbis Aristo. in. ij. metha. vbi dicit cōtra ¶Parmenidem loquēs. (q̄ cause mouentes preexistūt: causa vero formales sūt simul cū his quoz sūt cause. qñ enim sanatur homo tūc sanitas est t nō prius.) ꝫ hoc q̄ ¶Plato posuit for-

tertu. cō. 65.

tertu. cō. 65.

vel. ij. tertu. cō. 16.

mas rerū precessisse rebus. ℣ Et hic dictis postmodū subdit. (si aūt t posteri⁹ aliquid manet p̄scrutādū est nā in ḡbusdā nihil ꝓhibet vt si est aia tale nō omnis. Sz intellectus). Ex quo patet cum loquatur de formis q̄ vult itellectū q est forma hominis post materiam remanere. s. post corpus. ℣ Patet aūt ex p̄missis verbis Aristo. q̄ licet ponat aiaz esse formā: nō tamē pōit eā nō subsistentē. t q cōsequēs corruptibilē. (sic Brego. nisseⁿ⁹ ei iponit). nā a generalitate aliarū formaꝝ aiam intellecti uā excludit: dicēs eā post corp⁹ remanere t substantiā quādā eē. ℣ Premissis autē sniis catholice fidei cōcordat. (dicit. n. in libro de ecclesiasticis dogmatib⁹). Solum hoiem credim⁹ habere aiaz substātiuā q̄ t exuta corpe viuit t sēsus suos atq; ingenia viuaciter tenet neq; cū corpore morit: sicut arabes asserit: neq; p⁹ modicū iteruallū sic ℨenō q: substātialr viuit. ℣ Per hoc aūt excludit error ipioꝝ ex q̄ꝝ ꝓba dr. Sap. 2. (Ex nihilo nati sum⁹. t post hoc erim⁹ tā q̄ nō fuerim⁹). t ex quoꝝ ꝓsona dicit Salomō Ecclesiastes. 3. (Vn⁹ ē iterit⁹ hoiz t iumētoꝝ t eq̄ virtusq; ꝯditio). sicut moritur hō: sic t illa moriunt. sic spirant oia t nihil habet hō iumēto amplⁱ⁹. (Q̄ n. nō ex ꝓsona sua: sz ipsoꝝ dicat patet p hoc q̄ō in fine libri quasi determinādo subiūgit). Donec reuertat puluis in terrā suaz vnde erat. t spūs redeat ad eū q dedit. Infinite eriaz sunt auctoritates sacre scripture que immortalitatem anime protestantur.

¶ Rationes ꝓbantes animā humanam corrūpi corrupto corpore. 80.

Videtur autē quibusdā rōnibus posse probari aias humanas nō posse remanere post corp⁹. ℣ Si. n. aie humane multiplicant secundum multiplicationem coꝝ. (vt supra ostensum est). destructio ergo corporis⁹ non possunt anime in sua multitudine remanere: vnde oportet alterū duorū sequi: aut q̄ totaliter anima humana esse desinat aut q̄ remaneat vna tantū: quod videt esse secundum opinionem eorum qui ponunt incorruptibile. soluz id quod est vnū in omnibus hominibus: siue hoc sit intellectus agēs tantum vt Alexander dicit: siue cum agente eti ani possibilis: vt dicit Auerrois.

2 ¶ Amplius rō formalis est eā diuersitatis sm̄ speciē. sed si remanēt multe anime post corporum corruptionē: oz eas eē diuersas: sicut. n. idē est quod est vnum secundum substantiā: ita diuersa sunt que sunt multa secundum substantiā: nō pōt aūt eē in aiabus remanentibus post corpus diuersitas nisi formalis. nō. n. sunt compositе ex mā t forma. (vt supra probatum est de omni substantia intellectuali). Relinquit igit quod sunt diuerse secundum spēm. nō aūt per corruptionē corporis mutant aie ad aliam spēm: q: oē quod mutat de spē in spēm corrumpit. Relinquit ergo q̄ anteq̄ eēnt a corporibus separate erant sēm spēm diuerse: cōpōsita aūt sortiunt spēm sēm sortē: ergo t idividua hominū erat ꝑz spēm diuersa q̄ ē incōueniēs: ergo impossibile vt q̄ aie humāe multe remanēāt post corpa.

3 ¶ Adhuc videt oino eē impossibile ꝑz ponentes eternitatē mundi: ponere q̄ aie humane in sua multitudine remanent post mortē corporis. si. n. mundus est ab eterno motus fuit ab eterno. Ergo t generatio est eternā. ꝑz si generatio est eterna: infiniti homines mortui sunt ante nos: si ergo anime mortuoruz remanēt post mortē in sua multitudine: oz dicere animas infinitas eē ḡuē in actu horum priius mortuorum. hoc aūt est impossibile. nā infinitū actu nō pōt eē in natura. Relinquit igit si mundus est eternus: q̄ aie nō remaneāt multe post mortē.

4 ¶ Itē quod aduenit alicui t discedit ab eo ꝓter sui corruptionē aduenit ei accidēs taliter. hec. n. ē diffinitio accidētis. si ergo aia humana nō corrumpit corpore abscedēte: sequet q̄ aia humana accidētaliter corpori vniat: ergo homo est ens p accidēs qui est compositus ex aia t corpore: t sequet viterius q̄ nō sit aliqua spēs humana. nō. n. ex his q̄ cōiunguntur p accidēs fit spēs vna. nā homo albus non est aliqua species.

5 ¶ Amplius impossibile est aliquā substātiam eē cuius nō sit aliqua operatio: ꝑz omnis operatio animē finit cum corpore: quod quidē patet p inductionē. nā virtutes anime nutritiue operant per qualitates corpo

tertu. cō. 17.

Au. catholica

Exclu° erro. sap°.

Eccle° siastes

reas ꝛ per instrumentū corporeū: ꝛ in ipsuz corpus qđ perficit per aiam qđ nutritur ꝛ auget ꝛ ex quo decidit semē ad generationem. operatões enā oēs potentiaz que pertinent ad aiam sensitiuā cōplentur p organa corporalia: ꝛ quedā eaz cōplētur cū aliqua trasmutatiōe corporali: sicut que dicuntur aie passiones: vt amor: gaudiū: ꝛ huiusmodi. Intelligere aūt ꝛ si nō fit opatio per aliquod organū corporale exercita: tamē obiecta eius sunt fantasmata que ita se habent ad ipsaz vt colores ad visum: vnde sicut visus nō pōt videre sine coloribus: ita aia intellectiua nō pōt intelligere sine fantasmatibus. Indiget etiā aia ad intelligendū viribus preparantibus fantasmata ad hoc q̄ fiant intelligibilia actu. s. virtute cogitatiua ꝛ memorativa. de quibus cōstat q̄ cū sint actus quorūdā organoz corporis per que operantur q̄ nō pñt remanere post corpus. (Vnde ꝛ Aristo. dicit q̄ nequaq̄ sine fantasmate intelligit aia). ꝛ q̄ nihil intelligit sine intellectu passiuo quē vocat virtutem cogitatiuā que est corruptibilis. ¶ Et propter hoc dicit in primo de aia. (q̄ intelligere bois corrumpitur quodā interius corrupto. s. fantasmate vel passiuo intellectu). ꝛ in tertio de aia dr. (q̄ nō reminiscimur post mortē eoz que sciuimus in vita). sic igit pz q̄ nulla opatio aie pōt remanere post mortē: neq; igit suba eius manet cū nulla substātia possit eē absq; opatiōe.

3° de aia ter. cō. 30.

3° de aia ter. cō. 20. tertia. cō. 65. tertia. cō. 20.

¶ Improbatio predictarum rōnum. 81.

Solu° pr rōis ca. pce.

AS autē rōnes q̄ falsuz cōcludunt. (vt ex premissis ostēsum est). temptandū est soluere: ac primo sciendū est que cūq; oportet eē immicē coaptata ꝛ proportionata simul recipiunt multitudinē vt vnitatē vnūq̄q; ex sua cā. Si igit eē vni⁹ dependeat ab altero: unitas vel multiplicatio eius etiā ex illo dependet: aliogn ex alia cā intrinseca. Formā igitur ꝛ materiā semp oportet eē adinuicē proportionata ꝛ quasi naturaliter coaptata. q̄ propinus actus in propria materia fit. vnde semper oz q̄ materia ꝛ forma consequātur seinuicē in multitudine ꝛ vnitate. si igitur eē forme dependet a materia: multiplicatio ipsi⁹ a materia dependet. ꝛ filr vnitas. Si aūt nō erit gdez necessariū multiplicari formā sm multiplicationē māe. i. simul cū materia ꝛ pportionē ipsi⁹: nō aūt ita q̄ dependeat vnitas vel multitudo ipsius forme a materia. (ostensum est aūt). quod aia humana est forma sm suū esse a materia nō dependēs: vnde sequit q̄ multiplicatā quidē anime sm q̄ multiplicant corpora. nō tamē multiplicatio corpoz erit causa multiplicatōis aiaz. ꝛ ideo nō oportet q̄ destructis corporibus cesset pluralitas aiarū: vt prima rō cōcludebat. ¶ Ex quo etiā de facili patet respōsio ad secūdā rationē: nō enī quelibet formaz diuersitas facit diuersitatē sm speciez: sed solū illa q̄ est sm pricipia formalia: vel sm diuersaz rationē forme: cōstat. n. q̄ alia est essentia forme huius ignis ꝛ illi⁹: nec tamē est ali⁹ ignis: neq; alia forma secūdū speciē: multitudo igit aiarū a corpoꝛib⁹ separarū cōsequit quidē diuersitatē formaz sm substātiaz: q: alia est substātia hui⁹ aie ꝛ illius: nō tamē ista diuersitas ꝓcedit ex diuersitate pricipioz essentialiū ipsius aie: nec est sm diuersaz rationē ipsius aie: sed est sm diuersaz cōmēsurationē aiarū ad corpora: hec. n. aia est cōmensurata huic corpi ꝛ nō illi: illa aūt alij: ꝛ sic de oib⁹: huiusmōi aūt cōmēsuratiōes remanēt in aiab⁹ ēt peūtibus corpoꝛib⁹: sicē ꝛ ipse earū substātie manēt ꝗfi a corpibus sm esse nō dependētes: sunt. n. aie sm substātias suas forme corporū. alias accidētaliter corpori vnirēt: ꝛ sic ex aia ꝛ corpe nō fieret vnū p se: sed vnū p accīs: inquātū aūt forme sūt oportet eas esse corpoꝛib⁹ cōmēsuratas: vnde patet q̄ ipse diuerse cōmēsuratiōes manēt in aiabus separatis. ꝛ p cōsequēs pluralitas. Occasione aūt tertie rationis inducte alig eternitatē mundi ponentes in diuersas opiniones extraneas inciderūt. ¶ Quidā enīz cōclusionem simpliciter cōcesserunt dicētes aias humanas cū corpoꝛib⁹ penit⁹ iterire. ¶ Alij vero dixerūt q̄ de omnib⁹ aiabus remāet aliqd vnū separatū qđ est oīb⁹ cōe. s. intellect⁹ agens sm quosdā: vel cū eo intellectus possibilis ꝑ aliqđ. ¶ Alij aūt posuerūt animas in sua multitudine post corpora remanere: sed ne cogerentur animaruz ponere infinitatem dixerunt animas easdē

Ad 2am

Ad 3am

diuersis corporibus viri post determinatuz tẽpus: z hec fuit platonicox opinio. (de qua infra agetur). Quidaz vero oia predicta vitantes dixerunt nõ eẽ inconueniens alias separatas actu existere infinitas: esse enim infinitũ actu in his que nõ bñt adiunctẽ ordinẽ est eẽ infinitũ per accidens: qõ ponere nõ reputant inconueniens z est positio Auicẽne z Alpazelis. ¶ Quid aũt horum Aristo senserit ab eo expresse nõ inuenitur cũ tamẽ expresse mũdi eternitatẽ ponat. ¶ Vltima tamẽ predictax opinionũ principijs ab eo positis repugnat. (nã in 3. phificox z in primo celi z mundi). probat infinitũ nõ eẽ actu in corporibus naturalibus. nõ aũt in substantijs imaterialibus.

Certũ tamẽ est circa hoc nullã difficultatẽ pati catholice fidei professores qui eternitatem mũdi nõ ponunt. Nõ est etiã necessarium q; si alia manet corpore destructo q; fuerit ei accidentaliter vnita. (vt quarta ratio concludebat). accidens. n. deseribiℓ qõ põt adesse vel ab eẽ preter corruptionẽ subiecti cõpositi et mã z forma: si aũt referat ad principia cõpositi subiecti: vex nõ inuenitur: cõstat. n. materiam primam ingenitam z incorruptibilẽ eẽ. (vt ꝓbat Aristo. in primo phificox). vnde recedente forma manet in sua essentia: nõ tamẽ forma accidentaliter ei vniebat: sed essentialiter: vniebatur enim ei scõm eẽ vnũ: similiter autez alia vnitur corpori scõm eẽ vnum. (vt supra ostensum est). vnde licet maneat post corpus: substantialiter ei vnitur nõ accidẽtaliter. qõ aũt materia pria remaneat actu post formam: nõ est nisi scõm actum alterius forme. alia aũt humana manet in actu eodem: z er hoc contingit q; alia humana est forma z actus: materia aũt prima potẽtia ens. ¶ Q; aũt quinta rõ ꝓponebat nullam operationẽ posse remanere in anima. si a corpore separetur: dicimus eẽ falsũ: manent. n. operationes ille que per organa nõ exercentur: hmõi aũt sunt intelligere z velle: que aũt per organa corporea exercẽtur. sicut sunt operatões anime nutritiue z sensitiue. z hec nõ manent. ¶ Sciendum tñ est q; alio mõ intelligit alia separata a corpore: z corpori vnita: sicut z alio modo est: vnũquodq; n. sc ẽm hoc agit scdm q; est: eẽ quidem anime humane dum est corpori vnita. z si fit absolutum a corpore non dependens. tamẽ stramentuz quoddã ipsius z subiectum ipsuz recipiens est corpus: vnde z consequenter operatio propria eius q; est intelligere. z si nõ dependeat a corpore quasi per organum corporale exercita: habet tamẽ obiectũ in corpore. s. fãtasma. vnde q;diu est alia in corpore nõ põt intelligere sine fantasmate. nec etiã reminisci nisi p virtutẽ cogitatiuã z memoratiuã per quã fantasmata preparantur. (vt er dictis pz). z propter hoc intelligere q;ruz ad hũc modũ. z similiter reminisci destruitur corpore destructo: esse vero anime separate est ipsi soli absq; corpore. vnde nec eius operatio que est intelligere explebitur per respectuz ad aliqua obiecta in corporeis organis exñ stentia que sunt fantasmata: sed intelliget p seipsam per modũ substantiax que sunt totaliter scõm eẽ a corporibus separate. (de quibus infra agetur). a quibus etiã tanq; a superioribus vberius influentiã recipere poterit ad perfectius intelligendum. Cuius signum etiam in viuentibus apparet. nam anima q; impeditur ab occupatione circa corpus proprium: redditur debilior ad intelligendum aliqua altiora: vnde z virtus temperantie que a corporeis delectatõib9 retrahit animam precipue facit homines ad intelligendum apros. Dormientes etiam dormientes q; corporeis sensibus nõ vtũtur. nec est aliqua perturbatio humorũ aut fumositatũ impediens: percipiunt de futuris et superiox impressione aliqua q; modum ratiocinationis humane excedunt: z hoc multo magis accidit in syncopizantibus z extasim passis: quanto magis fit retractio a corporeis sensibus. Nec immerito hoc accidit. quia cum alia humana. (vt supra ostensum est). sit in confinio corporũ z incorporearum substantiax quasi in orizonte existẽs eternitatis z tẽporis recedẽs ab infinito appropinquat ad sũmũ. vnde z q; totaliter erit a corpore separata ꝓfecte assimilabit substantijs separatis quantum ad modum intelligendi: z habendi influentiam eax recipiet. sic igitur. z si intelligere nostrum scõm modũ presentis vite corrupto corpore corrũpatur. succedet tñ alia ma

ca° .83. 3n p3 opi.

Auice. 6. nie cap°. 2. ti

ad 4am

eternũ cõ. 82.

ad 5am

pñti lib. ca. 68.

dus intelligendi altior. Reminisci autem cum sit actus per corporeum organum exercitus. (vt in libro de memoria & reminiscentia Aristo. probat). nō poterit post corpus in aia remanere. nisi reminisci equivoce sumat pro intelligētia eoꝝ que qs prius nouit. quam oportet animę separate ad eē etiam eorum que nouit in vita. cum species intelligibiles in intellectu possibili indelibiliter recipiantur. (vt dictum est supra). Circa alias vero animę operationes. sicut est amare gaudere. & alia hmōi est equivocatio cauenda. nam quandoqꝫ sumuntur. vt sunt animę passiones. & sic sunt actꝰ sensibilis appetitus secundum concupiscibilē vel irascibilem cum aliqua permutatione corporali. ¶ Sic in anima manere nō possunt post mortem. (vt Aristo. probat in libro de anima). sumuntur autem quādoqꝫ pro simplici actu voluntatis qui est absqꝫ
ca. vitio passione. (vnde Aristo. in. 7. ethicorum). qꝫ
cap°. 8. deus vna simplici operatōe gaudet. ¶ Et
cap°. 5. in. 1. qꝫ in contemplatione sapientie est delectatio admirabilis. ¶ Et in. 8. (amorem amicitie ab amatione que est passio distinguit). Cum vero voluntas sit potentia nō vtens organo. sicut nec intellectus: palam est huiusmodi secundum qꝫ sunt actus voluntatis in aia separata remanere. ¶ Sic igitur ex predictis rationibus concludi nō potest animam hominis esse mortalem.

¶ Q̄ anime brutorum animaliū non sunt immortales. 81.

EX his autem que dicta sunt euidenter ostenditur brutorum animas non esse immortales. ¶ Jam enim ostensum est qꝫ nulla operatio sensitiue partis esse sine corpore potest: in animabus autem brutorum nō est inuenire aliquā operationem superiorem operationibus sensitiue partis. nō. n. intelligunt: neqꝫ rōcinātur: qđ ex hoc apparet. qꝫ oia animalia eiusdē speciei similiter operantur. quasi a natura mote & non ex arte operationes. omnes. n. prundo similiter facit nidum. & oes aranee similiter telam. nulla igitur operatio est animę brutorum que possit sine corpore eē: cū igitur oes substantia aliquaꝫ operationē habeat non poterit anima bruti absqꝫ corpore esse: ergo pereunte corpore perit.

2 ¶ Jtē oīs forma separata a mā est intellecta in actu: sic. n. intellectus agēs facit species intelligibiles actu inquātū abstrahit eas. (vt ex supradictis patet). sed si aia bruti manet corrupto corpore: erit forma a materia separata: ergo erit forma intellecta in actu: sed in separatis a materia idē est intelligēs & intellectū. (vt Aristo. dicit in. 3. de aia). terti. cō. 16. ergo anima bruti si post corpꝰ manet erit intellectualis: quod est impossibile.

3 ¶ Adhuc in qualibet re que pōt pfici ad aliquā pfectionē inuenit naturalis appetitus illius pfectiōis: bonū enī est qꝫ oia appetunt: ita tamē qꝫ vnūquodqꝫ ppriū bonum: in brutis autem non inuenitur aliquis appetitus adesse perpetuum: nisi vt perpetuent secundū speciē inquantū in eis inuenit appetitus generationis p quā spēs perpetuat: quod quidē inuenit & in plantis & in rebus inanimatis: nō aūt quātum ad proprium appetitū animalis inquantum est animal qui est appetitus apprehensionem consequens: nam cum anima sensitiua non apprehendit nisi hic & nūc: impossibile est qꝫ apprehendat esse perpetuum: neqꝫ ergo appetit appetitu animali: non est igitur anima bruti capax perpetui esse.

4 ¶ Amp. cū delectationes operatiōes perficiant. (vt patet per Aristo. in prio ethicorū). ad hoc ordinat operatio cuiuslibet rei sicut in finē in quo sua delectatio figit: delectationes aūt brutorū animaliū oēs referunt ad cōseruatiū corporis: nō. n. delectant in somnis: odoribꝰ: & aspectibꝰ nisi ꝓpter hoc qꝫ sit indicativa ciborū vel venereorum: circa que ē oīs eoꝝ delectatio: tota igitur operatio eorum versatur ad cōseruationem esse corporei sicut in finem: igitur est eis aliquō esse absqꝫ corpore. ¶ Huic autem sententie doctrina catholice fidei concordat: dicitur enim. Aug. 8. scriptu. Beñ. 9. de animalibus brutis. (Anima illius in sanguine est). quasi dicat: ex sanguinis permanentia eē illius dependet. ¶ Et in lib. de ecclesiasticis dogmatibꝰ. (Solū hominē dicimꝰ aiam substātiuā habere. i. p se vitalē: brutoꝝ vero animas cum corporibꝰ interire). ¶ Aristo. etiā in. 1. de aia dicit qꝫ terti. intellectiua pars aie separat ab alijs: sicut cō. 21.

Exclu° erro. p[a] rō ꝫ pdictaꝫ ꝟclonē

incorruptibile a corruptibili. ¶ Per hoc aūt excludit positio Platonis qui posuit enā brutoꝝ alias esse imortales. ¶ Videt tn posse probari brutoꝝ alias eē imortales. ¶ Cuius.n. est aliq̄ opatio p se seperatim: ꝛ ipꝫ est p se subsistēs: ſꝫ aie sensitiue in brutis est aliqua opatio p se subsistens in qua nō cōmunicat corpus. ſ. se mouere: nā mouens cōponitur ex duobus: quoꝝ vnuꝫ est mouens: ꝛ alterꝫ est motū: vnde cū corpus sit motū. Relinquitur ꝙ aia sola sit mouens: ergo est p se subsistēs: nō igitur pōt per accidēs corrūpi corpore corrupto. Illa enim solum per accidēs corrūpuntur q̄ per se nō hūt eē: per se aūt nō pōt corrūpi: cū neq̄ cōtrariū bēat: neq̄ sit ex cōtrarijs cōpositū. Reliqt igr ꝙ sit oino incorruptibilis. ꝛ ¶ Adhuc etiā videbatur redire Platōis rō qua ꝓbabat oēm aiam eē imortalē. qr ſcilicet aia est mouēs seipsum: oē aūt mouens seipsum oꝫ eē immortale: corpus.n. nō moritur nisi abscedēte eo a quo mouebatur. idē aūt seipso nō pōt discedere. vnde sequitur ſm ipsum ꝙ mouēs seipsū nō possit mori: ꝛ sic relinquebat ꝙ aia ois motiua eēt imortalis etiā brutoꝝ. ¶ Ideo autem hāc rōnem in idē redire diximus cuꝫ premissa: qr cū scōm Platonis positionē nihil moueat: nisi motū: id qō est seipsum mouēs est per seipsum motiuū. ꝛ sic bꝫ aliq̄ operationē per se. nō solū aūt in mouendo: sed ēt in sentiendo ponebat Plato aiam sensitiuā propriā operationē hre: dicebat.n. ꝙ sentire est motus quidā ipsius aie sentientis. ꝛ ipsa sic mota mouebat corpus ad sentiendū. vnde diffiniēs sensum dicebat ꝙ est motus aie per corpus. ¶ Hec aūt que dicta sunt pꝫ eē falsa: nō.n. sentire est mouere: sed magis moueri: nā ex potentia sentiente fit aial actu sentiens: per sensibilia a qbus sensus imutant. Nō aūt pōt dici similiter sensuꝫ pati a sensibili: sicut patitur intellectus ab intelligibili: vt sic sentire possit oē operatio aie absq̄ corporeo instrumēto sicut est intelligere. nā intellectus apprehendit res in abstractōe a materia ꝛ materialibus cōditionibus que sunt mdiuiduatōis principia: nō aūt sensus: ꝙ erinde apparet. qr sensus est particulariū: intellectus vero vniuersaliū. vnde pꝫ ꝙ sensus patiuntur a rebus secundum ꝙ sunt in materia. non autem intellectus: sed secundum ꝙ sunt abstracte: passio igitur intellectus est absq̄ mā corporali: nō autē passio sensus. ꝛ ¶ Adhuc diuersi sensus sunt perceptiui diuersorum sensibilium: sicut visus colorū auditus sonorum: hec autē diuersitas manifeste ex dispositione organorum diuersa contingit: nam organum visus oportet esse in potentia ad omnes colores: organuꝫ auditus ad omnes sonos. si autem hec receptio fieret absq̄ organo corporali: eadē potentia esset omnium sensibilium susceptiua: naꝫ virtus immaterialis se habꝫ equaliter: quantum de se est ad oēs huiusmodi qualitates. vnde intellectus qui non vtitur organo corporali ois sensibilia cognoscit: sentire igit nō fit absq̄ organo corporeo.

ſc° ad 2[m] rō nē p̄miſſaꝫ cuꝫ ꝓbatōe ꝟclonis ꝟtrarie

3 ¶ Preterea sensus corrumpitur ab excellentia sensibilium. nō autem intellectus quia qui intelligit altiora intelligibiliuꝫ nō minus poterit alia speculari sed magis: alterius igitur generis est passio sensus a sensibili: ꝛ intellectus ab itelligibili: intellectus quidem passio fit absq̄ organo corporali: passio vero sensus cum organo corporali: cuius armonia soluitur per sensibiliū excellentiam. ¶ Qđ autem Plato dixit aiam esse mouentem seipsam certum esse videtur ex hoc quod erga corpora apparet: nullum enim corpus videtur mouere: nisi sit motum: vnde Plato ponebat omne mouens moueri: ꝛ quia non itur in infinitum vt vnumquodq̄ motuꝫ ab alio moueatur. ponebat primum mouens in vnoquoq̄ ordine mouere seipsum. Et ex hoc sequebatur animam que est primum mouens in motibus animaliuꝫ esse aliquod mouens seipsum. ¶ Hoc autem patet esse falsum dupliciter. ¶ Primo quidem quia probatum est ꝙ omne quod mouet per se est corpus. Vnde cum anima non sit corpus impossibile est ipsaꝫ moueri: nisi per accidēs. ¶ Secundo quia cum mouens inquantū huiusmodi sit actu: motum autem inquantum huiusmodi sit in potentia. nihil autem pōt esse ſm idē actu: ꝛ potentia: impossibile erit ꝙ idem ſm idem sit mouens ꝛ motū: ſꝫ oꝫ si aliqd dicit seipsū mouēs ꝙ vna pars eius sit mouēs. ꝛ alia pꝫ sit mota: ꝛ hoc

Imaginatio Platonis

Impropatio.

modo dicitur animal mouere seipsum: q; animal est mouens t corpus est motum.

alia de sensio Platonis

¶ Sed qa Plato animaz nō ponebat esse corpus: licet videretur nomine motus q; proprie corporum est: non tamen hoc de motu proprie dicto intelligebat: sed accipiebat motum cōmuniter pro qualibet operatione. (prout etiam Aristote. dicit in. 3. de anima). q; sentire t intelligere sunt mot⁹ quidam. sic autem motus non est actus existētis in potentia: sed actus perfecti. vnde cuz dicebat animam mouere seipsam: intendebat per hoc dicere. q; ipsa operatur absq; adminiculo corporis econtrario ei quod accidit in alijs formis que nō agunt absq; materia: non enim calor calefacit separatim: sed calidum: et quo volebat concludere omnem animam motiuam esse immortalem: nam quod per se habet operationem: t per se existentiam habere potest.

ter. cō. 23.

¶ Sed iam ostensum est). q; operatio anime brutalis que est sentire: non potest esse sine corpore: multo autem magis hoc apparet in operatione eius: quod est appetere: nam omnia que ad appetitum sensitiue partis pertinent manifeste cum trāsmutatione aliqua corporis fiunt: vnde t passiones anime dicuntur. ¶ Et quibus sequitur q; nec ipsum mouere sit operatio anime sensitiue absq; organo: non enim mouet anima brutalis: nisi per sensum t appetitum: nā virtus que dicitur etrequens motum facit membra esse obedientia imperio appetitus: vnde magis sunt virtutes perficientes corpus ad moueri: q; virtutes mouētes: sic igitur patet q; nulla operatio anime brutalis potest eē absq; corpore: et quo de necessitate cōcludi potest q; anima brutalis cum corpore intereat.

ipsoba⁹

Soto. p̄rōnis

¶ Oz anima humana non incipiat eū corpore: sed fuerit ab eterno. 83.

Ed q; eedem res inueniunt t esse scipere t finē essendi habere pōt alicui videri q; et quo anima humana finē essendi nō habet q; nec pncipiū essendi habuerit: sed fuerit semp: quod quidem videtur hijs rationibus posse pbari. Nam id quod nunq; esse definet habz virtutē vt sit semp: q; aūt habz virtutē nunq; de eo vez est dicere nō esse: q; quātum se extendit virtus essendi tantū res durat in eē: oē autem quod incepit esse est aliquādo vez dicere non eē: quod igitur nunq; definet eē nec esse aliquando incipiet.

2 ¶ Adhuc veritas intelligibiliū sicut ē in corruptibilis: ita quātum est de se: est etiā eterna: est. n. necessaria: omne aūt necessarium est eternū: quia quod necesse est eē impossibile est non esse: et incorruptibilitate autem veritatis intelligibilis ostendit anima sm esse incorruptibilis: pari ergo ratiōe et eius eternitate pōt probari aie eternitas.

3 ¶ Amplius illud non est pfectū cui plurime suaz partiū principaliū defūt. pz autez principales partes vniuersi esse intellectuales substātias: in quaz genere. (ostensū est supra). esse animas hūanas. si igitur quottidie de nouo tot aie humane esse incipiāt quot homines nascūtur: pz quottidie vniuerso plurimas principalium suarum partium addi. t plurimas ei deesse: sequit igit vniuersum esse iperfectū: qō est ipossibile.

4 ¶ Adhuc etiā quidā argumētantur ex auctoritate sacre scripture: dicit eni. Gen. pmo. (q; deus die septimo complenit op⁹ suum qō fecerat t requieuit ab omni opere quod patrarat). Hoc autez non esset si quottidie nouas alas faceret: non igit aie hūane eē icipiūt. sz a pncipio mūdi fuerūt.

¶ Propter has autez t similes rationes p⁹ opio. quidā eternitatem mūdi ponētes direrūt animaz humanaz sicut est incorruptibilis. ita etiā t ab eterno fuisse: vñ qui posuerāt animas hūanas in sui multitudine eē immortales. s. platonici posuerunt easdem ab eterno fuisse t nūc quidem corporibus vniri. Nunc autem a corporibus absolui hac vicissitudine sm determinata annoruz curricula obseruata. ¶ Qui vero posuerunt animas humanas esse immortales sm alij 2⁹ opio. quid vniam: quod et omnibus hominibus manet post mortē posuerunt hoc ipsū vnū ab eterno fuisse siue hoc fit intellect⁹ agens tantuz: vt posuit Alexāder: siue cū eo et intellectus possibilis: vt posuit Auerroys: hoc etiam videntur sonare t Aristote. verba nam de intellectu loquens dicit ipsuz: non solum incorruptibilem: sed etiam per-

3ª opi. petuum esse. ¶ Quidam vo catholicam fidem profitētes platonicorum doctrinis imbuti viam mediam tenuerunt: q; enim fm fidem catholicam nihil est eternū preter deū: humanas quidē animas eternas nō posuerunt: sed eas cum mūdo fiue post us ante mūdum visibilem creatas cēsēt tamen eas de nouo corporibus aligari: quā quidem positionē primus inter christiane Orige. fidei ꝓfessores. (Origenes posuisse inuenitur). t post eum plures ipsum sequentes: que quidē opinio vsq; hodie apud hereticos manet: quox manichei eas etiam eternas asserunt cū Platone t eas de corpo- Manichei. re ad corpus trāsire. ¶ Sed de facili ostē- ꝓbaō ꝓmissarum ꝓpositionū. di potest ꝓmissas positiōes nō esse veritati subnixas. ¶ Dū enim nō sit vnus omnium intellectus possibilis neq; agēs. (Quē supra est ostēsum). Unde restat cōtra istas positiones ꝓcedere que dicunt plures animas esse hominū. t tamen ponūt eas ante corpora extitisse siue ab eterno siue a mundi constitutione: quod quidē videtur incōueniens his rationibus. ¶ Ostensum ē. n. supra animā viri corpori vt formā t actū ipsius: actus autē licet sit naturaliter prior potentia: tamen in eodem tempore est posterior: monetur enim aliquid de potentia in actū: prius igitur fuit semē: quod qdem est potētia viri q̄ēēt aia q̄ est actus vite.

2 ¶ Adhuc vnicuiq; forme naturale est ꝓprie materie viri. Aliogn cōstituitur et forma t materia esset aliqd preter naturā: prius autē attribuitur vnicuiq; quod cōuenit ei fm naturā q̄ q̄ cōuenit ei ꝓter nām: quod. n. cōuenit alicui ꝓter nām inest ei p accidēs: q̄ autē cōuenit ei fm naturā inest ei p se: q; autē per accidēs est: semp posterius est eo q̄ est p se: anime igit prius cōuenit eē vnitā corpori q̄ēē a corpe separatā: nō est igitur creata ante corpus cui vnit.

3 ¶ Amplius omnis pars a suo toto separata est imperfecta: anima autē cū sit forma. (vt probatū est). est pars speciei humane: igitur existēs p se absq; corpe est iperfecta: perfectum autē est prius imperfecto in rerū naturalium ordine. Non igitur competit nature ordini q; anima fuerit prius creata a corpore etiā q̄ corpori vnita.

4 ¶ Amplius si anime sunt create absq; corporibus: querendum est quomodo sint corporibus vnite: aut enī hoc fuit violēter: aut per naturam. Si autē violēter: omne autē violentum est contra naturā: vnio igitur anime ad corpus est preter naturam: homo igitur qui ex vtroq; componitur est quid innaturale. (quod ꝓz esse falsum).

5 ¶ Preterea substātie intellectuales altioris ordinis sūt q̄z corpa celestia: in corpibus autē celestibus nihil inueniūr violētū neq; cōtra naturam: multo igitur minus in substātijs intellectualibus. Si aūt naturaliter anime sunt corporibus vnite naturaliter: igitur anime in sui creatione appetierunt corpibus vniri: appetitus aūt naturalis statum, pd. t in actū nisi fit aliqd impediens: sicut patet in motu graui t leui: natura enī semp vno modo opatur: statim ergo a principio sue creationis fuissent corporibus vnite nisi esset aliquid impediens: sed omne impediēs executionē naturalis appetitus est violētiam inferens. Per violentiam igitur fuit q; anime essent aliquo tēpore a corporibus separate. qō est inconueniens: tamē q; in illis substātijs nō pōt esse aliqd violētū. (vt supra ostēsum est). tamē q; violentū. t quod est cōtra naturā cum sit p accidēs nō potest eē prius eo q; est fm naturam: neq; totam spēm ꝓnē.

6 ¶ Preterea cū vnūquodq; naturaliter appetat suā perfectionē materie est appetere formā t nō ecōuerso: aia autē cōparat ad corpus sicut forma ad mām. (vt supra ostēsum est). nō igitur vnio anime ad corpus fit per appetitū aie: sed magis p appetitum corporis. ¶ Si āt dicatur q; vtrūq; ꝓz. est anime nāle. i. viri corpori. t esse a corpore separatā ꝓ diuersis tēporib⁹. ¶ Hoc ip; obā videt esse ipossibile: q; ea que nāliter variātur circa subiectū sunt accidētia sicut iuuētus t senectus: si igitur viri corpi t separi a corpore naturaliter circa animā varietur: erit accidēs anime corpori viri. t fieret hac vnione homo constitutus non erit ens per se. sed per accidens.

7 ¶ Preterea omne illud cui accidit alteritas aliqua fm diuersitatem tempoꝝ: est subiectum celesti motui: quē sequitur tot⁹ temporis cursus: substātie autē intellectuales t incorporee inter quas sunt anime sepa

te exceḋt totū ordinē corporis: vñ nō possunt esse subiecte celestibus motibus: impossibile est igit q̄ sm diuersa tēpora nāliter vtātur quādoq; : t repentur q̄nq; vel naturaliter nunc hoc: nunc illud appetant.

2°. ¶ Si aut̄ dicatur q̄ neq; per violētiam neq; per naturam corporibus vtuntur: sz spontanea voluntate. ¶ Hoc ē nō potest nullus enī vult in statum peiorē venire nisi deceptus: aia aūt separata est altioris status q̄; corpori vnita: t p̄cipue sm Platonicos qui dicūt q̄ ex vnione corpis patit̄ oblivionem eorū q̄ prius sciuit. t retardat a cōtemplatione pure veritatis: nō igit volens corpori vnitur nisi decepta: deceptionis aūt nulla in eo causa pōt existere cum penetretur sm eos scientiam omnium habere. Nec posset dici q̄ iudiciū ex vniuersali cā p̄cedens in particulari eligibili subuertat ꝓpter passiones sicut accidit in cōtinentibus. quia passiones hmōi nō sunt absq; corpali transmutatione: vñ non possūt ee in aia separata. Relinquit igitur q̄ aia si fuisset ante corpus nō vniret corpori propria voluntate.

3 ¶ Preterea oīs effectus p̄cedēs ex concursu duaꝝ volūtatuꝫ admixtē nō ordinatarum est effectus casualis: sicut pz cū aliquis intēdēs emere obuiat in foro creditori illud nō ex cōdicto veniēti: volūtas aūt patris generātis ex qua dependet generatio corpis nō bz ordinē cū volūtate aie separate vniri volētis. cū igit absq; vtraq; volūtate vnio corpis t aie fieri non possit. sequitur q̄ sit casualis. t ita generatio hois non est a nā: sz a casu: q̄ pz ee falsū cū sit vt in plib⁹.

2°. ¶ Si aūt rursus dicat q̄ nec ex ꝓpria voluntate aia corpi vnit: sz ex diuina ordinatōe. ¶ Hoc ēt nō videt cōuenīre si aie ante corpa fuerūt create: vnūq̄q; n. deus instituit sm cōuenīētē modū sue nature. vñ t Beñ. primo de singulis creatis dr. (Vidēs de⁹ q̄ esset bonū). t simul de oibus. (Vidit de⁹ cūcta q̄ fecerat t erāt valde bona). si igit aias creauit a corpib⁹ separatas: opz dicere q̄ h modus eēndi sit cōuenīētior nāe earū: nō ē aūt ad ordinatōez diuine bōitatis princē res ad iferiorē statuz reducere: sz magis ad melioreꝫ pmouere. nō igit ex diuina ordinatio factū fuisset q̄ aia corpori vniret. ¶ Preterea non pertinet ad ordinē diuine sapiētie cū superiora vetrimēto ea que sunt infima nobilitare: ifima aūt in rerū ordine sunt corpora generabilia t corruptibilia: nō igit fuisset cōueniens ordini diuine sapiētie ad nobilitandū humana corpora aias p̄existentes eis vnire: cū hoc fine detrimēto earū ee nō possit. (vt ex dictis pz). ¶ Hoc aūt Origenes ꝓsidē 2°. oriās cū poneret aias hūanas a principio fuisse creatas dixit q̄ ordinatiōe diuina anime rōnes p̄ corporib⁹ sūt vnite: sz in earū penā: nā ante missae. corpora eas peccasse estimauit: t pro quantitate peccati corpibus nobiliorib⁹ vel minus nobilib⁹ eas vnitas esse: quasi quibusdā carceribus⁹ inclusas. ¶ Sed hec positio ꝓbare stare nō pōt. ¶ Pena enim bono nature aduersatur t ex hoc dicitur mala: si igitur vnio anime t corporis est quoddam pena le nō est bonū nature: qō est ipossibile: est eni itentum per naturā: nam ad hoc naturalis generatio terminat: t iteruz sequeret q̄ esse hominem non esset bonum secundū naturam: cum tamen. Beñ. primo. dicat post hominis creationem. (Vidit deus cuncta que fecerat t erant valde bona). Beñ.

2 ¶ Preterea ex malo nō ꝓuenit bonū nisi p accidēs: si igit ꝓpter peccatū aie separate hoc constituū est q̄ aia corpori vniatur: cum hoc sit quoddam bonum: per accidens erit: casuale igitur fuit q̄ homo fieret: quod derogat diuine sapientie de qua dicitur. Sapientie. xi. (q̄ omnia in numero pondere t mensura instituit).

3 ¶ Adhuc aūt t hoc repugnat apostolice doctrine māifeste: dicit. n. Ro. 9. de Jacob t Esau. (q̄ cum nōdū nati essēt aut aliqd boni aut aliquid mali egissent: dictū est q̄ maior seruiet minori). non igit obstāt hoc verbum dicerētur aliquid eorum aie peccauerant: cum tamen hoc. post eorum conceptionem dictum fuerit. (vt patet Beñ. ꝛc.). Sunt autem supra cum de distinctione rerum ageretur plura cōtra Origenis positionē inducta q̄ etiā hic possent assumi: t ideo eis ꝓtermissis ad alia trāseūdū est. Roma. capi. 4.

4 ¶ Item necesse est dicere q̄ anima humana aut indigeat sensibus aut nō. ¶ Videtur autem manifeste per id quod experimur q̄ indigeat sensib⁹. ¶ Quia qui caret sensu aliquo nō habet scientiaz de sensibi-

ad idez.

libus que cognoscuntur per sensum illum sicut cecus natus nullā sciēciam habz nec aliquid intelligit de coloribus. ¶ Et preterea si nō sunt necessarij humane aie sensus ad intelligēdum nō inueniretur in homie aliquis ordo sensitiue t intellectiue cognitionis: cuius cōtrariū crpimur: nā ex sensibus fūt in nobis memorie et qb⁹ crpimēta de rebus accipimus: p que ad cōprehēdendū vniuersalia sciarum t artium principia ꝓuenimus: si ergo aia hūana ad intelligendum sensibus indiget: natura aūt nulli deficit in necessariis ad ꝓpriaz operationem erplēdā: sicut aialibus habētibus animam sensitiuā t motiuā dat cōueniētia organa sensus t motus: nō fuisset aia humana sine necessariis adminiculis sensuū instituta: sensus aūt nō operant sine organis corporeis. (vt ex dictis patz). nō igit fuit

icōueniētia cō cessa a Platonicis.

instituta aia sine corpeis organis. ¶ Si ät anima hūana nō indiget sensibus ad intelligendū. t ꝓpter hoc dicit ablaq; corpe fuisse creata: opz dici q; antecq; corpi vniretur oium sciaz veritates intelligebat p seipaz: (q; Platonici cōcesserūt). dicētes ideas que sūt forme rez intelligibiles sepate frm Platonis sentētiā cām sciētie eē: vñ anima sepata cū nullū ipedimētū adesset plenarie oium sciaz cognitionē accipiebat: oz igitur dicere q; dum corpori vnitur cū inueniatur ignoräs oblionē prebabite sciētie partiaz. (qđ etiā Platonici cōfitētur). huius rei signū esse dicētes q; quilibet qz tūcunq; ignoret ordinate interrogatus de his que in sciētiis tradūtur: veritatē respōdet: sicut cū aliqs iam oblito aliquoz q̄ prius sciuit seriatim ꝓponit ea que prius fuerat oblitus: in eoz memoriā ipm reducit. et quo ēt sequebat q; addiscere nō eēt aliud qz reminisci. ¶ Sic igit ex hac positione de necessitate cōcludit q; vnio corpis t aie pfectet intelligētie aie impedimētum. Nulli aūt rei nā adiūgit aliqd p quod sua operatio ipediat: sed magis ea p que fiat cōueniētior: nō igitur erit vnio corporis t aie nāturalis: t sic hō nō erit res nāturalis: nec eius generatio nāturalis: que patent esse falsa.

5 ¶ Pre. vltimus finis rei cuiuslibet ē id ad qđ res ꝓuenire nititur p suas operationes. sed p oēs ꝓprias ordinatas operatiōes t rectas hō ꝓuenire nititur in veritatis cōtēplationē: nā operationes virtutū actiuaz sunt quedam preparationes t dispōnes ad virtutes cōtēplatiuas: finis igitur bois est ꝓuenire ad veritatis cōtēplationez: ꝓpter hoc igit anima est vnita corpi qđ est esse hominez: nō igitur p hoc q; vnitur corpi sciaz habitam pdit: sz magis ei vnit vt sciaz acqrat.

6 ¶ Item si aliqs sciaz ignarus de his q̄ ad scientias pertinēt interroget nō respondebit veritatē nisi de vltimis principiis que nullus ignorat: sed sunt ab omnibus eodez modo t naturaliter cognita: postmodū autem ordinate interrogatus respōdebit veritatem de his que sunt propinqua principiis habito respectu ad principia: t sic deincepo quousq; veritatem primorum principiorum ad ea de quibus interrogatur applicare potest. Et hoc igitur manifeste apparet q; per principia prima in eo qui interrogatur causatur cognitio de nouo: non igitur prius habite noticie rem inuiscetur.

7 ¶ Preterea si ita esset anime naturalis cognitio conclusionum sicut principiorum: eadem esset sciēcia apud omnes de conclusionibus sicut de principiis: quia que sunt naturalia sunt eadem apud omnes. Non est autem eadem scientia apud omnes de conclusionibus: sed solum de principiis: patet igitur q; cognitio principiorum est nobis naturalis: non autem conclusionum: quod autem non est naturale nobis acquirimus per id quod est naturale: sicut etiaz in exterioribus per manus instituimus omnia artificialia: nō ergo conclusionū sciētia est in nobis nisi ex principiis acquisita.

8 ¶ Adhuc cum natura semper ordinetur ad vnum vnius virtutis. oportebit esse naturaliter vnum obiectum: sicut visus colorem t auditus sonum. Intellectus igitur cum sit vna vis est eius vnum naturale obiectum cuius per se est naturaliter cognitionem habet. Hoc autem oportet esse id sub quo comprehenduntur omnia ab intellectu cognita: sicut sub colore comprehenduntur omnes colores qui sunt per se visibiles: qđ non est aliud quam ens naturaliter. Igitur intellectus noster cognoscit ens. t ea que sunt per se entis inquantum huiusmodi. In qua cognitione fundatur primorum

principioꝝ noticia vt non esse simul affirmare ⁊ negare ⁊ alia huiusmodi. hec igitur sola principia intellect⁹ noster naturaliter cognoscit: conclusiones autem per ipsa: sicut per colorem cognoscit visus omnia sensibilia tm̄ cōmunia cū sensibilia p accidens.

9 ¶ Ꝑre. id qđ p sensū in nobis acgrit nō infuit aie ante corp⁹: ꝫ ipsoꝝ principioꝝ cognitio in nobis ex sensibilib⁹ causat: nisi. n. aliqđ totū sensu ꝓcepissem⁹ nō possem⁹ intelligere ꝙ totū esset maior pars: sicut nec cecus natus aliqd ꝓcipit de coloribus: ergo nec ipsoꝝ principioꝝ cognitio affuit anime ante corpus: multo igitur minus aliorum: nō igitur firma est ¶ Platonis ratio: ꝙ anima fuit anteq̄ uniretur corpori.

10 ¶ Item si oēs aie pretriterunt corporibus q̄bus uniuntur: consequens videtur ꝙ eadē anima secundū vicissitudinē temporum diuersis corporibus uniatur: quod quidem aptē cōsequitur ponētes eternitatem mundi: si enim generatio hominū est sempiterna oportet infinita corpora humana generari ⁊ corrumpi secūdū totum tēporis decursum: aut ergo oportebit dicere aias p extitisse actu infinitas si singule anime singulis corporibus uniuntur: aut oportebit dicere si anime sunt finite ꝙ eedem uniantur nunc bis nunc illis corporibus.

11 ¶ Idē autē videt sequi si ponant aie pretfuisse corporibus: ⁊ cū generatio nō fit eterna. ⁊ si enim ponat humana generatio nō semp fuisse: tamē nulli dubiū est quin secūdum naturā in infinitum possit durare: sicut est unusquisq̄ naturaliter istitutus. (nisi per accidens impediatur). vt sicut est ab alio generat⁹ ita possit aliū generare. hoc autē ēt impossibile: si aiab⁹ existentibus finitis una pluribus corporib⁹ uniri nō possit: unde ⁊ plures ponentiū aias ante corpora ponunt transitum aie de corpore in corp⁹: hoc aūt est impossibile: non igit aie ante corpora pertransierūt. ¶ Qđ autē sit impossibile unam animam diuersis corporibus uniri sic patet: anime. n. humane nō differūt specie abinuicez: sed numero solo: alioquin ⁊ boues specie different: differētia aūt scōm numerū inest ꝫ principia materialia: oz igit diuersitatē animarū humanarū sm aliqd materiale sumi: nō aūt ita ꝙ ipsius aie sit materia pars. (ostēsum est. n. supra). ꝙ est substātia intellectualis. ⁊ ꝙ nulla talis substātia mām hz. Relinquitur ergo ꝙ sm ordinem ad diuersas materias q̄bus aie uniuntur diuersitas ⁊ pluralitas aiaꝝ sumat̄ eo mō quo supra dictū ē. Si igit sūt diuersa corpa: necesse est ꝙ hēant diuersas aias sibi unitas: nō igit una pluribus unitur.

12 ¶ Adhuc. (ostēsum est supra). aiam uniri corpori vt formā. formas aut̄ oꝝ ēē ꝓprias materijs ꝓportionatas cū se habeāt adinuicē sicut potētia ⁊ actus: ꝓprius autem actus ꝓprie potētie respōdet: nō ergo una anima pluribus corporibus unitur.

13 ¶ Amplius virtutē motoris oꝝ ēē suo mobili ꝓportionatā: nō. n. q̄cūq̄z virtus mouet q̄cūq̄z mobile: aia aūt ⁊ si nō fit sola corpis: nō tñ p̄t dici ꝙ nō fit motor ipi⁹ ai: atq̄ aūt ab aiato distinguim⁹ scīsu ⁊ motu: oz igit ꝫ diuersitatē corpoꝝ ēē diuersitatē aiaꝝ.

14 ¶ Itē in his q̄ generāt̄ ⁊ corrūpūt̄: impossibile est ꝓ generationē reiterari idem numero: cū. n. generatio ⁊ corruptio sit motus in substātia in his que generant ⁊ corrumpūt̄ nō manet substantia eadē sicut manet in his que sm locū mouēt̄: sed si una anima diuersis corporibus generatis unitur successiue. redibit idē numero bō ꝓ generationē: qđ sm ¶ Platonē de necessitate sequit̄ qui dixit boiem ēē aiam corpe indutā. ¶ Segē etiā ⁊ in malis q̄buscūq̄z qr cū unitas rei sequatur formā sicut ⁊ ēē: oꝝ ꝙ illa sint idē numero: quoꝝ est forma numero una: nō igit est possibile unā aiam diuersis corporib⁹ uniri: ex quo ēt sequit̄ ꝙ nec aie fuerūt ante corpora. ¶ Huic autē veritati catholice fidei sententia cōcordat. Dicit. n. in ꝑs. (Qui fingit figillatim corda eoꝝ). qr. s. unicuiq̄z seorsū ꝓprie de⁹ aiaꝝ fecit: nō aūt simul oēs creauit nec ea diuersis corpib⁹ adiūxit. ¶ Hic ēt in libro de ecclesiasticis dogmatib⁹ dr̄. (Aias boūz dicim⁹ nō ēē ab initio iter ceteras intellectuales substās nec fuisse creatas: sic Origenes fuit) ¶ Solo rationum premissaꝝ. 84.

Auc. s. scriptu.

probat⁹ immoꝛtis subsum ptē in p ceꝛõe.

Ations aūt quibus probetur animas ab eterno fuisse vel saltē corpib⁹ preexistisse facile est solvere.

Ad pri mam rō nē factā in primo pre ce.cap. ad idē.

¶ Quod.n.primo dr aiam hñe virtutē vt sit semp cōcedi oz. ¶ Sz sciēdū q virt⁹ t potētia rei nō se extēdit ad id qđ fuit:sz ad id qđ est vel erit:vñ t in ptēritis possibilitas locū nō hz nō igit er hoc q aia hz virtutē vt sic semp pōt cōcludi q semp fuerit:sz q semp erit. ¶ Dic.er virtute nō sequit id ad quod est virtus nisi pōsuppōsita virtute cūius igit aia hēat virtutē vt sit semp: nō tamē pōt cōcludi q aia sit semp:nisi postq hāc virtutē accepit:si aūt sumat q hāc virtutē ab eterno habuerit:erit petitum id qđ oportebit probari.s.q fuerit ab eterno.

ad secūdā rōnē

¶ Quod vero.2.obijcit de eternitate veritatis quā itelligit aia:cōsiderare oz q itellecte veritatis eternitas pōt itelligi dupliciter. Uno modo quātū ad id qđ itelligit. Alio modo quātū ad id quo itelligit. Et si quidem veritas intellecta sit eterna quantum ad id quod intelligitur:sequetur eternitas rei que intelligitur:non autem intelligentis. Si autem veritas intellecta sit eterna quantum ad id quo intelligitur:sequeretur intelligentem animam esse eternam: sic autem veritas intellecta non est eterna:sed primo modo. ¶ Ex premissis enim patet q species intelligibiles quibus anima nostra intelligit veritatem de nouo nobis aduenire et fantasmatibus p intellectum agentem:vnde non potest concludi q anima sit eterna:sed q veritates intellecte fundentur in aliquo eterno: fundantur autem in ipsa prima veritate sicut in causa vniuersali cōtentiua omnis veritatis: ad hoc autem eternum comparatur anima:non sicut subiectum ad formam: sed sicut res ad propriū finem. Nam verū est bonum intellectus t finis ipsius:et sine aūt argumentū accipere possum⁹ de rei duratiōe:sicut t de initio rei argumētari possumus per causam agentē:quod enim est ordinatum ad finem sempiternum: oportet esse caput perpetue durationis: vnde potest probari ex eternitate veritatis intelligibilis immortalitas anime: non autem eius eternitas. ¶ Qđ vero non possit ꝓbari ex eternitate agentis. (patet ex his que supra dicta sunt cum de eternitate creaturarū quereret). ¶ Quod etiā tertio obijcit de

prīti h°. ca.32.t infra.

ad 3ⁿᵐ

perfectione vniuersi necessitatem non habet vniuersi.n.pfectio attenditur quantū ad spēs:nō quātū ad indiuidua cuius continue vniuerso plurima indiuidua addātur p̄ exīstētium spērum. aie aūt hūane nō sūt diuerse fm speciem sz solum numero:(vt ꝓbatum est). Unde nō repugnat pfectioni vniuersi si anime de nouo creentur. ¶ Ex quo etiā patet solutio ad id qđ.4. obijcit. ad 4ᵐ

¶ Similiter eni dicit Gen.primo (q deꝰ cōsumauit opera sua t q requeuit ab omni opere qđ patrarat). sicut ergo cōsumatio siue pfectio creaturarū fm ipās cōsideratur.t nō secundum indiuidua:ita geo dei est intelligēda fm cessationē a nouis speciebus condēdis:non autē a nouis indiuiduis quoꝝ similia secundū species ꝓcesserunt.t sic cū ōēs anime humane sint vnius spēi sicut t ōēs homines:nō repugnat predicte quieti si deus quotidie nouas alias creat.

Sciēdum autē est quod ab Arist̄o.nō inuenitur dictū q itellectus hūanus sit eternus:qđ tñ dicere cōsueuit in his que fz suam opinionē semp fuerūt:dicit aūt ipm eē ꝓpetuū:qđ gdē pōt dici de his q sp erūt et si nō sp fuerūt. (vñ t in .xi. metaphisice). cum animā intellectiuā a cōditione alie formaꝝ exciperet.(non dixit q hec forma fuerit ante māz).q tamē ¶ Plato de ideis dicebat.t sic videbat cōuenīēs materie in qua loquebat vt aliquid tale de anima diceret:sed dixit (q manet post corpus). vel. li°. tertia. cō.17.

¶ Oō aia nō sit de substantia dei. 85.

Ex his etiam

ꝓ tet aiam nō eē de substātia dei. ¶ Ostēsum est.n.supra. diuinam substātiaz eē eternā nec aliqd eius de nouo incipe:aie aūt humane nō fuerūt añ corpora. (vt ostēsum est).nō igitur aia pōt esse de substātia diuina.

2 ¶ Amplius.(ostensum est supra).q deꝰ nullius rei forma eē pōt: aia aūt hūana eē fora corpis (vt ostēsū ē).nō igit ē de sba diuina.

3 ¶ Preterea oē illud er quo fit aliqd ē in potētia ad id qđ fit er eo:substātia aūt dei nō est in potētia ad aliqd cū sit purꝰ actus. (vt supra ostēsū est).impossibile est igit q er substātia dei fiat aia vt quodcūqz aliud.

4 ¶ Adhuc illud er q̄ fit aliud:aliquo mō mutat:deꝰ aūt ē oio imobil.(vt supra ꝓbatū

est). ipole est igit q ex eo aliqd fieri possit.

¶ Amplius in aia manifeste apparet variatio sm sciētiā t virtutē t eox oppositā: deus aūt est oino invariabilis.t p se.t per accidēs.nō igit aia pōt eē de divina suba.

¶ Itē (supra ostēsū est).q deus est actus purus in quo nulla potētialitas invenitur: in anima aūt humana invenit t potētia t actus:est enim in ea intellectus possibilis q est potētia ad omnia intelligibilia:t intellectus agēs.(vt ex supradictis pz:nō est igitur anima humana de natura divina.

¶ Itē cū substantia divina sit oino iparticibilis:nō pōt aliqd substantie eius eē aia nisi sit tota substātia eius.substātiā aūt divinā est impossibile eē nisi vnā.(vt supra ostensum est).sequit igit q omniū hominū sit tantū anima vna quātū ad itellectū. (t hō supra iprobatū ē).nō est igit aia de substā-

pria rō tia divina. ¶ Videt aūt hec opinio ex tri opi. per plici fōte,processisse. ¶ Quidam.n. posuerūt rōnes p nullā substātiā incorpoream eē vī nobiliscē. iprobate. mum corpox deū eē dicebāt sive hoc esset ær sive ignis sive quodcūq3 aliud principiū ponebant t de nā hūāi corpis animā esse dicebāt:nā omnes id qō ponebāt principiū aie attribuebāt.(vt pz p Aristo. in primo de anima).t sic sequebat aiaz eē de substantia divina. ¶ Et ex hac radice pullulat positio manichei q estimauit deū eē q3dam lucē corpeaz p infinita spacia distētā: cui3 quandā pricula būanā aiaz eē dicebat

iproba° ¶ Hec aūt positio.(supra iprobata ē). per hoc q ostēsum est deū nō eē corpus.t per hoc qō ostēsaz est animā humanā corpus

2ª ratio. nō eē nec aliquā itellectualē subaz. ¶ Quidā vero posuerūt itellectū oium hoiuz eē vnum vel agētē tm:vel agētē t possibilē finaliter.(sicut supra dictū est).t qt quālibet substātiā separatā antiq deū eē dicebāt:sequebat aiaz nostrā.i.intellectū quo intelligimus eē divine nature:vī t a quibusdā nostri tpis xpianē fidei,professoribus ponēdus intellectū agētē separatū dictū est expresse q itellect9 agēs sit de9. ¶ Hec aūt positio de

iproba° vnitate itellect9 nūi supa iprobata ē. ¶ Po-

3ª ratio. nit aūt t ipa similitudie aie nre ad deū b opio nasci. Intelligere.n.qō marie estimat ppriū dei nulli subē in mūdo ifimoꝝ inuenire inuenit nisi bōi gp aiam: vī. videri potuit aiam ad nāz divinā ptinere:t p3ertz apud hoies in quox opionib9 erat firmatū q3 alia hois eēt immortalis. ¶ Adhuc ēt .coadiuua confir°. re videt.q3 Gen.primo posq3 dictū ē.(Faciamus hoiez ad imaginē t similitudinē nostrā).subdit.(Formauit de9 hoiez de limo terre:t ispirauit in facie ei9 spiraculū vite) Ex quo qdā accipe voluerūt q3 aia sit de nā divina:q.n.in facie alterius spirat.idez numero qō in ipo erat in aliū emittit:t sic videt scriptura innuere q3 aliqd divinū a deo in hominē ad ipsum vivificādū immissū sit. ¶ Sed similitudo pdicta nō ostēdit ani- iproba° mam hois esse aliqd substātie divine cum intelligendo defectū multiplicitet patiat: qō de deo dici nō nō pōt. Unde hec similitudo magis est indicativa cuiusdā imperfecte imaginis q3 alicui9 substātialitatis: qō etiā scriptura innuit cū dicit ad imaginez dei hominē factū.vide t ispiratio predicta ,processum vite a deo in hoiem sm quādaz similitudinē demōstrat non sm vnitatem substātie;,pter quod t in faciem spūs vite dicit inspirat9:qt cū in hac pte corpis sint pluriū sensuū organa scita in ipsa facie eui dēnus vita mōstratur.sic igit de9 inspirasse in faciē hois spiraculū vite dicit:qt spiritum vite homini dedit nē cū ex sua substātia decidendo.nam qui t corporaliter insufflat in faciez alicuius;vide vī sumpta esse metaphoza:aerem in faciem eius impellit. Non autem aliquam sue substantie partem in ipsum emittit.

¶ Qz anima humana non traducatur cuz semine. 86.

Ex premissis autez ostendi potest:quod anima humana non traducitur cuz semine quasi per coitum seminata. ¶ Quoniā cūq3.n.principioꝝ operationes nō pūt esse sine corpe nec coꝝ initium sine corpe eē pōt.sic.n.res hz esse sicut t operatur:cū vnūquodq3 operetur inquātū est ens:ecōtrario vero quoꝝ principiorum operationes sine corpore sunt generatio eorum nō est per generationē corpis operatio aūt aie nutritiue t sensitiue non pōt esse sine corpe.(vt ex premissis patz). Operatio aūt anime intellectiue nō fit per

organū corporeū. (vt supra habitū est). igitur aia nutritiua ⁊ sensitiua ꝑ generationē corporis generant: nō autē anima intellectiua: sed traductio seminis ad corpis generationē ordinat: igit aia nutritiua ⁊ sensitiua esse incipiunt per seminis traductionem: non autem intellectiua.

2 ¶ Adhuc si aia humana ꝑ traductionē seminis eē inciperet: hoc nō posset esse nisi dupliciter. ¶ Uno modo vt intelligeret eē in semine actu ⁊si ꝑ accidēs diuisa ab aia generātis. sicut semē diuidit a corpe: vt videmus in aialibus anulosis q̄ decisa viuit in ḡbus est aia vna in actu: ⁊ multe in potentia: diuiso aūt corpe aialis ꝓdicti in q̄libet ꝑte viuēte incipit aia esse actu. ¶ Alio modo vt intelligat in semine eē virtus ꝓductiua aie intellectiue: vt sic aia intellectiua ponatur eē in semine virtute: sed non actu.

¶ Primū autē hoꝝ est impossibile duplici ratione. ¶ Primo: q; cū anima intellectiua sit ꝑfectissima aiarum: ⁊ maxime virtutis: eius ꝓprium ꝑfectibile est corpus habēs magnā diuersitatē in organis ꝑ q̄ possunt multiplices eius opationes exerceri: vii nō potest eē q̄ fiat actu in semine decisio: quia nec etiā aie bruto; ꝑfecto; ꝑ decisionem multiplicātur, ꝑt cōtingit in aialibus anulosis. ¶ Secō q; cū intellectus qui est propria ⁊ principalis virtus anime intellectiue nō sit alicuius ꝓprii corpis actus: nō potest diuidi ꝑ accidēs sin corpis diuisione: vii nec anima intellectiua. ¶ Secūdū etiā est impossibile: virtus enī actiua que est in semine agit ad generationē animalis trāsmutā do corpus: nō.n. aliter agere pōt virtus q̄ est in mā: sed ois forma que incipit eē per transmutationē materie: habz eē a ma dependēte: trāsmutatio.n. materie reducit eā de potētia in actū: ⁊ sic determinat ad eē actu materie: qō est ꝑ vnionē forme vide si per hoc etiam incipiat esse forme simpliciter eē forme: nō erit nisi in hoc quod est vniri materie. ⁊ sic erit sin eē a mā dependens: si igitur anima humana ꝓducat in esse ꝑ virtutē actiuā que est in semine: sequitur q̄ eē suū sit dependēs a mā sicut eē aliarum formaꝝ mālium. (cuius cōtrariū supra ostēsum est). Nullo igitur mō anima intellectiua ꝓducit in eē ꝑ seis traductōez.

3 ¶ Amplius omnis forma que educit in esse ꝑ materie trāsmutatōez est forma educta de potētia materie: hoc.n. est māz trāsmutari de potētia in actu educi: anima aūt intellectiua nō potest educi de potētia materie. (Jam.n. supra ostēsuz est). q; ipsa anima intellectiua excedit totū posse materie cū hēat aliquā operationē absq; mā. (vt supra ostēsum est). nō igitur anima intellectiua in eē educit ꝑ trāsmutatōez mātē ⁊ sic neq; ꝑ actionē virtutis que ē in semie.

4 ¶ Preterea nulla virtus actiua agit vltra suū genus: ⁊ anima intellectiua excedit totū genus corporū cū habeat opationem super omnia corpa elevatā q̄ est intelligere nulla igit virtus corpea pōt ꝓducere animam intellectiuā: ⁊ omnis actio virtutis que est in semine est ꝑ aliquā corpoream virtutē: agit.n. virtus formarua mediāte triplici calore. s. ignis celi: ⁊ calore anime: nō igitur potest ꝓduci in eē anima intellectiua per virtutem que est in semine.

5 ¶ Preterea ridiculū est dicere aliquam intellectualē substantiā vel ꝑ diuisionē corporis diuidi: vel ēt ab aliqua virtute corporea ꝓduci: ⁊ anima humana est quedā intellectualis substātia. (vt supra ostēsū est). nō igit potest dici q; diuidat ꝑ diuisionē seminis neq; q; ꝓducat in eē a virtute actiua q̄ est in semine: ⁊ sic nullo modo ꝑ seminis traductionē anima hūana incipit esse.

6 ¶ Preterea si generatio alicuius est cā q; aligd fit corruptio ei⁹ erit cā q; illud esse definat: corruptio autē corpis nō est eā q; anima hūana eē definat cū sit imortal. (vt supra oñsū ē). neq; igit gñatio corpis ē cā q; aia incipiat esse: sed traductio semis est causa ꝓpria generationis corporis: nō est igit traductio seminis causa generationis anime in esse. ¶ Per hoc autē excluditur erro. Apollinaris ⁊ sequarū ei⁹ q; dixerūt aias ab aialib⁹ gñari sic a corpib⁹ corpa. Exclo. erro.

¶ Q; anima humana ꝓducatur in eē a deo per creationem. 87.

Ex his autem que dicta sunt ꝓstēdi potest: q; solus deus animā humanam in eē ꝓducit. ¶ Q eē enī qō in eē ꝓducitur vel generat ꝑ se: aut per

accidens vt creat. Anima aũt humana nõ generat per se. cũ nõ fit ꝯpositu ex materia ⁊ forma. (vt supra ostẽsum est). neq; generatur per accidẽs. cũ enim fit forma corporis generat per corporis generationẽ q̃ est ex virtute actiua seminis: qõ ip̃obatũ est: cũ ergo aia humana de nouo eẽ incipiat. nõ.n. est eterna nec preexistit corpori. (vt supra ostensum est). Relinquit q̃ creat in eẽ per creationẽ. (ostensum est aũt supra). q̃ solus deus potest creare. Solus igitur ipse animam humanam in esse producit.

2 ¶ Amplius oẽ illud cuius suba nõ est suum eẽ: hz sui eẽ auctorẽ. (vt supra ostensuz est). Anima aũt humana nõ est suũ eẽ: hoc enim solius dei est. Hz igit causam actiuã sui eẽ. Sz qõ per se hz eẽ: per se etiaz agit: qõ vero nõ hz eẽ per se: sed solũ cũ alio nõ per se fit: sed alio facto. sicut forma ignis fit igne generato. Anima aũt humana hoc hz ꝓpriũ ũter alias formas q̃ est in suo eẽ subsistẽs ⁊ eẽ qõ est sibi ꝓpriũ corpori cõmunicat. aia igit per se hz suũ fieri preter modum aliaz formaz q̃ fiunt p accidẽs eõpositis factis: sed cũ aia humana nõ habeat materiã partẽ suiꝰ nõ põt fieri ex aliquo. sicut ex materia. Relinquit ergo q̃ ex nihilo fiat. ⁊ sic creatur: cũ igitur creatio sit opus proprium dei. (vt supra ostensum est). sequitur q̃ a solo deo immediate creatur.

3 ¶ Adhuc eoz que sunt vnius generis est idẽ modus prodeundi in eẽ. (vt supra probatũ est). aia aũt est de genere substantiaz intellectualiũ que nõ põt aliter intelligi ꝓdire in eẽ nisi p viã creationis. aia igitur humana erit in esse per creationem adeo.

4 ¶ Itẽ quicquid producitur in esse ab aliquo agente: acquirit ab ipso vel aliquid qõ est principiũ essendi in tali specie vel ipsum esse absolutũ. Anima aũt nõ potest sic produci in eẽ q̃ acquirat ei aliquid qõ sit principium eẽndi. sicut contingit in rebus compositis ex mã ⁊ forma que generant p hoc q̃ acquirunt formã in actu. nõ.n. hz anima aliquid in seipsa qõ sit sibi principiũ eẽndi cũ sit substantia simplex. (vt supra ostensũ est). Relinquit igit q̃ nõ producat in eẽ ab aliquo agente: nisi per hoc q̃ consequit ab ipso eẽ absolute. Ipsum aũt eẽ est proprius effectus primi ⁊ vltis agẽtis: secunde.n. agẽtia agunt per hoc q̃ imprimunt similitudinẽ suarum formarum in rebus factis que sunt forme factoꝝ. anima igit nõ põt ꝓduci in eẽ nisi a primo ⁊ vltimo agẽte: qõ est deꝰ.

5 ¶ Preterea finis rei respõdet principio eius. tunc enim res perfecta est cũ ad primũ principiũ pingit vel p similitudinẽ vel quocũq; modo. finis aũt anime humane ⁊ vltima eius perfectio est: q̃ per cognitionem ⁊ amorẽ transcẽdat totũ ordinẽ creaturarum ⁊ pringat ad primũ principiũ: qõ deus est: igitur ab eo hz proprie sue originis principium. ¶ Hoc eẽt inuenire vi sacra scriptura. (Beñ. primo). cũ enim de institutione aliox aialium loquens eorum aias aliis causis ascribat: vtpote cum dicit. (Producant aque reptile anime viuẽtis). ⁊ similiter de alijs ad hominẽ veniens aiam eius adeo creari ostẽdit dicẽs. (formauit deus hominem de limo terre: ⁊ inspiranit in faciem eius spiraculum vite). Per hoc autem excluditur error ponentium animas ab angelis esse creatas. Auc. e. scripta. Exclu° erro.

¶ Rationes ab probandum quod anima humana causetur ex semine. 88.

[I]Unt autez que dicta que ꝓmissio videtur eẽ aduersa. ¶ Cũ.n. hõ sit aial inquantum hz aiam sensitiuã. ratio aũt aialis vniuoce hominꝭ ⁊ aliis aialibꝰ cõueniat: videt q̃ aia sensitiua bois fit eiusdem generis cũ aiabus aliox aialium: que aũt sunt vnius generis eundẽ modũ habẽt ꝓcedẽdi in eẽ: aia igit sensitiua bois sicut ⁊ aliox aialium p virtutẽ q̃ est in semine in eẽ ꝓcedit. est aũt idẽ sm substãtiã aia intellectiua ⁊ sensitiua in hoie. (vt supra ostẽ sum est). videtur igitur q̃ etiam anima intellectiua p virtutem seminis ꝓducatur.

2 ¶ Preterea sicut docet Aristo. in lib. de generatõe aialium. (primo tẽ pote est semen aial q̃ hõ). sed cũ est aial ⁊ nõ hõ: hz aiam sensitiuã ⁊ nõ intellectiuã: quã qdẽ sensitiuã nõ est dubiũ ex virtute actiua seminis ꝓduci sicut ⁊ in ceteris aialibus cõtingit: illa aũt met aia sensitiua ẽ in potẽtia. vt fit intellectiua. sicut illud aial est in potẽtia. vt fit aial rõnale. Nisi forte dicat q̃ aia intellectiua superueniẽs sit alia suba. (qõ supra

ꝛmprobatū est). videl q̄ substātia anime in tellectiue sit ex virtute que est in semine.

3 ¶ Itē aia cū sit forma corporis vnit corpori scōm suū eē: sed ad ea q̄ sunt vnū scōz esse terminat vna actio ꝛ vnus agentis. si enim sunt diuersa agētia. ꝛ p cōsequēs diuerse actōes. sequet q̄ sint facta diuersa se cūdū eē: oz vn⁹ agētis vnā actionē terminari ad esse anime ꝛ corporis: constat autē q̄ corpus fit per actionem virtutis que est in semine: ergo ꝛ ab eadē est anima que est eius forma ꝛ nō ab agente separato.

4 ¶ Amplius bō generat sibi simile scōz spēm p virtutē que est in semine decisō: eē aūt agēs imobiliter generat sibi simile in spē p hoc q̄ causat formā generati a qua ē eius spēs. aia igit humana a qua est spēs bois producit ex virtute qua est in semine.

Appollinaris

5 ¶ Itē apollinaris sic argumēt̄atur. Qui cūq; dat ꝓplemētū operi cooprat agēti. sed si aie creantur adeo ipse dat cōplementuz generationi puerorum: qui qñq; ex adulteris nascuntur: ergo deus cooperatur adulteris. (quod sibi inconuenīs videtur).

rōnes ex Brego. nisseno

6 ¶ Inuenimt aūt in libro qui Breg. nisseno inscribit quedā rōnes ad hoc idē probandū. ¶ Argumēt̄at aūt sic. Ex aia ꝛ corpore fit vnū qđ est bō vnus. si igitur aia fiat prius q̄z corpus aut corpus prius q̄z aia: idē erit prius ꝛ posterius seipso qđ videtur ipossibile: simul igit fit corpus ꝛ aia: sed corpus incipit fieri in decisiōe seminis: ergo ꝛ p decisionē seminis aia in eē producitur.

7 ¶ Adhuc ipfecta videt eē opatio agentis q nō totā rē in eē ꝓducit: sed solū ex⁹ alterā partē. si igit: deus aiam in eē ꝓduceret: corpus vero virtute seminis formaret que duo sunt partes vnius. s. bois vtriusq; opatio. s. dei ꝛ seminatiue virtutis imfecta videret. (qđ patet esse inconuenīs). ab vna igitur ꝛ eadem causa producitur anima ꝛ corpus hominis: constat aūt corpus bois produci virtute semis ergo ꝛ aia.

8 ¶ Itez in oibus que generant ex semine octo partes rei generate simul ꝓrebēdunt virtute in semine. licet actu nō appareant: sicut videmus in tritico aut in quolibz alio semine q̄ herba ꝛ culm⁹ ꝛ internodia ꝛ fructus ꝛ ariste virtute ꝓrebēdunt in primo semine: ꝛ postea protendit semen ꝛ declaratur quedā cōuenīcia nāli ad ꝑfectionē nō assumēs aliquid extrinsecū. Cōstat autem aiam eē partē bois. in semine igit bois virtute cōtinet anima humana. nō autem ex aliqua exteriori causa principium sumit.

9 ¶ Amplius cor quor inuenit idē processus ꝛ terminus: oz eē idē originis principium. sed in generatione bois idē processus corporis ꝛ aie. ꝛ idē terminus inuenit: sicz enim q̄ figuratio ꝛ quantitas mēbroz procedit ꝛ aie opationes magis: ac magis manifestātur. nā prius apparet opatio aie sensitiue: ꝛ tandē corpore cōpleto operatio anime intellectiue: ergo idē est principiuz anime ꝛ corporis: sed principium originis corporis est per decisionem seminis: ergo est ꝛ principium originis anime.

10 ¶ Adhuc qđ cōfiguraf alicui ꝓstituitur ex actiōe eius cui cōfiguraf: sicut cera q̄ cōfiguraf sigillo accipit hāc ꝓfigurationez ex impressiōe sigilli: cōstat aūt corpus bois ꝛ cuiuslibet aialis eē ꝓprie aie cōfiguratū. talis est. n. organoz dispositio q̄lis cōpetit ad opatiōes aie p eas exercēdas: corpus igit formaf ex actiōe aie. (vñ etiā Aristo. dicit in. 2. de aia). q̄ aia ē efficiens cā corporis: hoc aūt nō esset nisi aia eēt in semine: nā corpus p virtutē q̄ est in semine ꝓstituit. est igitur anima humana in semine hominis: ꝛ ita ex decisione seminis originem habet. ter. cō. 36.

11 ¶ Itē nihil viuit nisi p aiam: semē autē est viuū: qđ pz ex trib⁹. ¶ Primo qdē: qz a viuēte decidit. ¶ Scōo qz in semie apparet calor vitalis ꝛ opatio vite q̄ sunt rei viuentis idicia. ¶ Tertio qz semina plantaz terre mādata nisi in se vitā haberēt: ex terra q̄ est exanimis nō possent calescere ad vitādū: est igit aia in semine: ꝛ sic ex decisione seminis vitā habet ꝛ originem capit.

12 ¶ Amplius si aia nō est ante corpus. (vt ostēsum est). neq; incipit eē cū seminis decisione: segf q̄ prius formet corpus. ꝛ postea ei infundat aia de nouo creata. Sz si hoc est vez. segf viteri⁹ q̄ aia fit ꝓp corpus: qđ n. est ꝓp aliud inuenitur eo posteri⁹: sicut vestimēta fiunt ꝓpter boiem: hoc aūt est falsuz: nā magis est corpus ꝓpter animā: finis. n. semper nobilior est: oportet igitur dicere q̄ anima simul cū decisione seminis oriatur.

¶ Solutio rationuz premissaz. 13

Ad facilioꝛem vero ꝓmissaꝝ rōnū solutionē ꝓmittēda sūt qdā ad exponēdū ordinē z ꝓcessū generationis humane z gñaliter aialis. ¶ Primo itaq; sciendū est falsā eē opinionē quoꝛūdā dicēciū q; opera vite q̄ apparēt in embrione ante vltimū ꝓplemētū nō sunt ex aliqua anima vel virtute anime in eo existēte: sed ex aia matris. ¶ Si.n. hoc eēt verū iā embꝛio nō eēt animal: cū oē animal ex anima z corpore ꝓstet: operatiōes etiā vite nō ꝓueniunt a principio actiuo extrinseco: ſz ab intranea virtute in quo ꝑcipue a nō viuentibus viuentia videtur discerni quoꝝ est ꝓprīū mouere seipsa: qđ.n. nutritur assimilat sibi nutrimētū. vñ oꝛ in nutritō eē virtutē nutritōis actiuā: cū agens sibi simile agat. z multo est hoc manifestius in operibus sensus. nā videre z audire cōuenit alicui per virtutē aliquā in ipso existentē non in alio. vñ cū embꝛio inueniatur nutriri ante vltimū ꝓplemētū. z etiā sentire nō pōt hoc attribui anime matris. ¶ Nec tn̄ pōt dici q; in semine ab ipso ꝓncipio sit anima sm̄ suā essentiā ꝓpletā: cuius tn̄ operatōes nō apparēt ꝓpter organoꝝ defectū. ¶ Nā cuꝫ anima vniatur corpoꝛi vt forma: non vnitur nisi corpoꝛi cuius est ꝓpria actꝰ: est aūt aia actꝰ corporis organici: nō est igit aī organizationē corporis in semine aiā actu: ſz solū potētia siue virtute. (vñ Aristo. dicit in.2. de aia q; semē z fructus sic sunt potētia vitā habētia q; abijciūt aiāl). i. anima carent: cū tn̄ id cuꝰ anima est actus sit potētia vitā habēs nō tn̄ abijciēs aiāl. ¶ Sequeret eēt si a principio aia eēt in semine q; generatio animalis eēt solū p decisionē. sicut est in aialibus anulosis q; ex vno fiūt duo. ¶ Semē.n. si sanum cū est decisuꝫ animā haberet: nā haberet formā substātialeꝫ: omnis autem generatio substantialis precedit formam substantialem non eam sequitur. si q̄ vero trāsmutatōes formam substantialeꝫ sequunt. nō ordinātur ad eē generati: sed ad bene eē ipsius: sic igit generatio animalis cōpleretur in ipa decisione seminis. eēa aūt trāsmutatōes sequētes eēnt ad gñationē imperfectē. ¶ Sz adhuc magis est ridiculū. si hoc de aia rōnali dicatur: cum quia impossibile est vt diuidatur sm̄ diuisionē corporis ad hoc vt in decisō semine esse posset: tū q; seqꝛetur q; in oibus positionibus ex quibus cōceptus nō sequit: inconueniens rōnales aie multiplicarentur. ¶ Neq; etiā dici pōt. quod quidā dicūt: z si a principio decisiōis in semine nō sit aia actu: sed virtute ꝓpter deficientiā organorū: tamē ipsam met virtutē seminis qđ est corpus organizabile z si nō organizatū: eē ꝓportionaliter semini aiali in potētia ſz nō actu. ¶ Et quia vita plāte pauciora requirit organa q̄z vita aialis. prio semine sufficienter ad vitā plāte organizato ipsuꝫ ꝓdictā virtutē fieri aiam vegetabilē. Deinde organis magis perfectis z multiplicatis can dē ꝓduci vt fit anima sensitiua. Vlterius aūt forma organoꝝ. pfecta cādem aiaꝫ fieri rationalē: nō quidem p actionē virtutis seminis: sed ex influxu exterioris agentis: ꝓpter quod suspicant. (Aristo. dixisse intellectum ab extrinseco esse in libꝛo de generatione aialiū). ¶ Secūdū.n. hāc positionē sequeret q; aliqua virtus eadē numero nūc esset aia vegetabilis tantū: z postmodū aia sensitiua: z sic ipsa forma substātialis cōtinue magis ac magis ꝑficeret. ¶ Et viteriꝰ sequeret q; nō simul: ſz successiue educeretur forma substātialis de potētia in actū. ¶ Et viteriꝰ q; generatio esset motus cōtinuꝰ sicut z alteratio: q̄ oia fūt impossibilia in nā. ¶ Sequeret eēt adhuc maiꝰ inconueniēs. i. q; aia rōnalis eēt mortalis. ¶ Nihil.n. formaliter alicui rei corruptibili aduenies facit ipm esse incorruptibile p nāz: alias corruptibile mutaretur in incorruptibile: quod est impossibile: cū differant ſz genꝰ. (vt dicit in.x. metaph̄). substātia aūt aie sēsibilis cū ponat esse p accns generata a corpe generato in ꝓcessu predicto: de necessitate est corruptibilis ad corruptiōez corpis. Si igitur ipsamet sit rationalis quedā inmine intrinsecꝰ inducto quod formaliter se habet ad ipsam. est.n. sensitiuū: potentia intellectiuum de necessitate: sequitur q; anima rationalis corpore corrupto corrumpitur: quod est impossibile. (vt supra probatum est). z fides catholica docet. ¶ Nō igitur ipsamet virtus que cum semine decidit

ꝓmissū ꝑm destruēs q̄ndā falsā opi.

ꝓmissū ꝑm destruens aliā cōclusionē falsam

terti. cō. 10.

ꝓmissū ꝑm destruens aliam opi. falsam

terti. cō. 26.

Conclusio vera.

ꝛ dicit formatiua est aia: neqꝫ in ꝓcessu generatiõis fit aia: sed cũ ipsa fundet sicut in proꝓrio subiecto in spiritu: cuius est semen contentiuũ: sicut quoddã spumosũ operat formationẽ corporis prout agit ex vi aie patris. cui attribuit generatio sicut principali generanti: nõ ex vi aie concepti etiã postq̃ aia inest: nõ. n. conceptũ generat seipsum: sed generatur a patre. ¶ Et hoc patet discurrenti p singulas virtutes aie. Nõ enim põt attribui aie embrionis rõne virtutis generatiue. Tum qꝛ vis generatiua nõ bz suam operationẽ nisi cõpleto opere nutritiue ꝛ augmentatiue que ei deseruiunt: cum generare sit iam pfecti. Tum qꝛ opus generatiue nõ ordinat ad perfectionẽ ipsi⁹ indiuidui. sed ad speciei cõseruationẽ. Nec ẽt põt attribui virtuti nutritiue cui⁹ opus est assimilare nutrimentũ nutrito. qõ hic non apparet: nõ enim nutrimentũ in ꝓcessu formationis trahitur in similitudinẽ preexistẽtis: sed perducitur ad perfectionẽ formam ꝛ vicinioꝛẽ similitudini patris. Similiter nec augmentatiue ad quã nõ pertinet mutatio fm formã: sed solum fm quantitatẽ. de sensitiua aũt ꝛ intellectiua pz. qõ nõ bz aliquod opus formationi tali appropriatũ. Relinquit igit qꝫ formatio corporis precipue quãtũ ad primas ⁊ principales partes nõ ẽ ab aia genita: nec a virtute formatiua agente ex vi eius: sed agente ex vi aie generatiue patris. Cuius opus est facere simile generanti scõm speciem. hec igitur vis formatiua eadẽ manet in spiritu predicto a pncipio formationis vsqꝫ in finẽ: species tamẽ formati nõ manet eadẽ. nã primo habz formam seminis: postea sanguinis: ꝛ sic inde quousqꝫ veniat ad vltimũ cõplementũ. Licet enim generatio simpliciũ corpoꝝ nõ ꝓcedat scõm ordinẽ: eo qꝫ quodlibet eorũ bz formã immediatã mãe prime. In generatione tñ corpoꝝ aliorꝝ oz ẽ generationũ ordinẽ ꝓpter multas formas intermedias inter primã formã elementi ꝛ vltimam formam ad quã generatio ordinat. ꝛ ideo fũt multe generatiões ꝛ corruptiones sese consequentes. ¶ Nec est inconueniens si aliquid itermedioꝝ generat. ꝛ statim postmodũ interrũpit. qꝛ inter media nõ habẽt speciem cõpletã. sed sunt vt in via ad speciem: ꝛ ideo nõ generant vt permaneãt: sed vt p ea ad vltimum generatuꝫ perueniat. ¶ Nec est mirum si tota generatiõis trãsmutatio nõ est cõtinua: sed sunt multe generationes itermedie: quia hoc etiam accidit in alteratione ꝛ augmẽto: nõ enim est tota alteratio ꝯtinua: neqꝫ totũ augmentum: sed solus motus localis est vere cõtinuus. (vt patet in. 8. phicorum). quanto igitur aliqua forma est nobilioꝛ ꝛ magis distãs a forma elementi: tanto oportet esse plures formas intermedias quib⁹ gradatim ad formã vltimã veniat. ꝛ p cõsequẽs plures generationes medias. ꝛ ideo in generatiõe aialis ꝛ hois in quibus est forma pfectissima: fũt plurime forme ꝛ generationes itermedie. ꝛ p cõsequẽs corruptiões: qꝛ generatio vnius est corruptio alteri⁹. Anima igit vegetabilis que prio inest cũ embrio viuit vita plante corrũpitur: ꝛ succedit aia pfectior que est nutritiua ꝛ sensitiua simul: ꝛ tũc embrio viuit vita aialis. hac autẽ corrupta succedit aia rõnalis ab extrinseco immissa licet precedentes fuerint virtute seminis. ¶ Ad ea igit visa facile est respondere ad obiecta. ¶ Quod. n. prio obiciẽbat oportere aiam sensitiuã eũdẽ modũ originis in hoie ꝛ in brutis habere ex eo qꝫ aial de eis minoce pdicatur. ¶ Dicim⁹ hoc necessariũ nõ ẽ. ꝛ si. n. aia sensitiua in hoie ꝛ bruto cõueniãt fz generis rõnẽ: differũt tñ spẽ sicut ꝛ ea quorũ sũt forme: sicut. n. aial qõ est homo ab alijs aialibus spẽ differt p hoc qõ ẽ rõnalem aia sensitiua hois ab aia sensitiua bruti spẽ differt p hoc qꝫ est ẽt itellectiua. Aia igit in bruto habet id quod est sensitiuũ tãtum: ꝛ p cõsequẽs nec ẽ nec ei⁹ opatio supra corpus eleuat. vñ oz qꝫ simul cũ gñatione corpis generet. ꝛ cũ corruptiõe corrũpat. Anima autẽ sensitiua in homine cum habeat supra sensitiuam naturam vim intellectiuã ex qua oportet qꝫ ipsa substãtia anime sit secundũ esse ꝛ operationẽ supra corpus eleuata: neqꝫ p generationem corporis generatur: neqꝫ p eius corruptionem corrũpitur. Diuersus ergo modus originis in animabus predictis nõ est ex parte sensitiui ex quo sumitur rõ generis: sed ex parte itellectui ex quo sumit differentia speciei. vnde nõ potest cõcludi diuersitas generis:

rõnes ic̃ ad ic̃ueniens apparens

ad alid apparẽs ic̃ueniens

ꝛ infra

formalis fz ad pmam rõnem pce. ca.

ad 2um sed sola diuersitas spēi. ¶ Quod Vo secdo obijcit ꝯceptū primo eē aial q̄ boiem: non ostēdit rōnalē aiam cū semine ꝓpagari. nā aia sensitiua p quā aial erat nō manet. sed ei succedit aia q̄ est simul sensitiua ⁊ intellectiua er q̄ est aial ⁊ bō simul. (vt er dictis

ad 3um pz). ¶ Qđ Vo tertio obijcit. diuersioꝝ agēt̄ actões nō terminari ad vnū factū: intelligendū de diuersis agēnb⁹ nō ordinatis. Sic.n. ordinata iuuāt admiscē oz eoꝝ eē vnū effectū. nā cā agens prima agit in effectū cause secde agentis vehementius: q̄ etiam ipsa cā secda: vnde videmus q effectus qui per instrumentum agit a principali agente magis proprie attribuit principali agēti q̄ instrumento: ꝓtingit aūt q̄q̄ q actio principalis agentis pertingit ad aliquid in operato ad qđ nō pertingit actio instrumenti: sicut vis vegetatiua ad spēm carnis perducit ad quā nō pōt ꝓducere calor ignis qui est eius instrumentū: ⁊ operat disponendo ad eā resolvēdo ⁊ assumendo: cū igitur ois virtus nature actiua ꝓparetur ad deum: sicut instrumētū ad primū ⁊ ꝑncipale agēs: nihil ꝓhibet in vno ⁊ eodē generato qđ est bō actionē nature ad aliquid hominis terminari ⁊ nō ad rem qđ fit actōe dei: corp⁹ igit hominis format simul ⁊ virtute dei q̄si principalis agentis ⁊ primi. ⁊ etiā virtute seminis quasi agentis scdi. sed actio dei

ad 4um ꝓducit aiam humanā quā virtus seminis ꝓducere nō pōt: sed disponit ad eā. ¶ Vn de pz solutio ad quartū. Sic enim bō sibi simile in specie generat inquantū virtus seminis eius disponitur ad vltimū

ad 5um formā et q̄ bō spēi sunt. ¶ Deū Vo adulteris cooperari in actōe nature: nihil est inconueniens: nō enim nā adulteroꝝ mala est sed voluntas. actio aūt q̄ est ex virtute seminis ipsoꝝ est nālis nō voluntaria. vñ nō

ad 6um est inconueniens si deus illi operāti cooperat vltimā perfectionē inducēdo. ¶ Qđ Vo. 6. obijcitur pz q̄ nō de necessitate concludit. ¶ Et si.n. dei q corpus bois sortiatur primo q̄ aia creetur aut econuerso. nō sequitur q idē bō sit prior seipso. nō.n. bō est suū corpus: neq̄ sua aia: sequitur aūt q aliq̄ pars eius sit altera prior: qđ nō est inconueniens. nā mā cōpositi est prior forma: materiā dico sua q est in potentia ad formā nō sua qđ actu est per formā perfecta: sic.n. est simul cū forma corpus igit humanū sm q est in potentia ad aiam. vtpote cū nōdū hz aiaz est prius tpe q̄ aia. cūe aūt nō est humanum actu: sed potētia tantū. cū Vo est humanū actu quasi q aiam humanā perfectū non est prius: neq̄ posterius aia. sed simul cum ea.

¶ Neq̄ et sequit si aia ex virtute seminis ad 7um nō ꝓducit: sed solū corpus q̄ sit ipsecta operatio tā dei q̄ nature. (vt septima rō ꝓcedebat). virtute.n. dei vrūq̄ fit ⁊ corp⁹ ⁊ aia: licet formatio corporis fit ab eo mediante virtute seminis nāli: aiam aūt immediate ꝓducat. ¶ Neq̄ et sequitur q actio virtutis seminis sit ipfecta. cū perficiat hoc ad qđ est. ¶ Sciēdū et in semine virtute con ad 8um cineri ois illa q̄ virtutē corporeā non excedunt. sicut senū culmus internodia. ⁊ filia ex quo ꝓcludi non pōt q id bois qđ totaz virtutē corporeā excedit in semine virtute contineat. (vt octaua ratio concludebat). ¶ Qđ aūt operationes aie videtur perfi- ad 9um cere in ꝓcessu gīationis hūane: sicut ꝓficiunt corporis partes: non oīdit aiam humanā ⁊ corpus idē principiū hūe. sicut nona ratio ꝓcedebat. sed oīdit q dispositio partiū corporis est necessaria ad aie operationez. ¶ Qđ aūt decimo obīcitur corpus aie cō ad deci figurari ⁊ ob hoc aiam sibi corpus simile ꝑ mam parare partim gdē est verū. partim autez falsum: si enim itelligat de aia generantis est vera qđ dicit. falsū aūt si itelligat de aia generantis. non.n. virtute aie generati formatur corpus q̄tū ad primas ⁊ ꝓpinquas partes. sed virtute aie generantis. (vt supra ꝓbatū est). silr et ois mā sue forme configuratur. non tñ hec configuratio fit ex actione generati: sed ex actione forme generātis. ¶ Qđ aūt vndecimo obijcit de semie vi- ad vnde ta in principio decisionis pz qđ ex dictis rō cumam eē viuā nisi in po⁹. vñ tūc aiam actu nō hz sed virtute: in ꝓcessu aūt gīationis hz aiaz vegetabilē ⁊ sensibilē ex virtute seminis q̄ nō manet: sed trāseunt aie rōnali succedentes. ¶ Neq̄ et si formatio corporis aiaz bu ad duo manaz ꝓcedit: sequit q aia sit pp corpus. decimā (vt duodecima rō inferebat). est.n. aliquid ꝓpter alterū duplex. ¶ Vno mō pp ei⁹ operationē: siue ꝓseruationē vel quecunq̄ bonōi est qđ sequit ad eē: ⁊ huiusmōi sunt posteriora

ꝯ ꝓpter quod sunt sicut vestimenta sunt propter hominē t instrumenta ꝓpter artificem. ¶ Alio modo est aliquid ꝓpter alterum. i. propter esse eius: t sic quod est ꝓpter alterū est prius tēpore: et natura posterius. hoc autē modo corpus est ꝓpter animam: sicut etiam omnis materia propter formā. secus aūt esset si ex anima t corpore nō fieret vnū secūdū esse sicut dicūt qui ponūt animas non esse corporis formam. ¶ Oī nulli alij corpi nisi humano vnit sub stantia intellectualis vt forma. 90.

Alia vero ostensuz est substantiā aliquā intellectualez vniri corpori vt forma. s. ⁊ iam humanā: ingrediuz restat vtrū alicui alteri corpori aliqua substātia intellectualis vt forma vniat. ¶ Et quidē de corporib⁹ celestibus ꝙ sint animata aia intellectuali. (supi⁹ est oñsuz qd de hoc Aristo. senserit: t ꝙ Aug. hoc sub dubio dereliqt). vñ pīo igitur circa corpa elemēta ria versari debet. Oī aūt nulli corpi elemētari substātia intellectualis vniat vt forma nisi būano: euidēter apparet. ¶ Si. n. alteri corpi vniat: aut vnit corpi mixto: aut simplici. Non aūt pōt vniri corpori mixto: qz oporteret illud corp⁹ marie eē eqlis cōplexionis sm suū gen⁹ inter cetera corpa mixta: cū videam⁹ corpora mixta tāto nobiliores formas hre: qnto magis ad tēperamētuz cōmixtiōis puenīt: t sic qō hz formā nobilissimā vtpote substātiā intellectualē fit corp⁹ mixtū oz eē tēperatissimū. Vñ et videm⁹ ꝙ mollicies carnis t bonitas tact⁹ q eqlitatis cōplexiōis demōstrāt sūt signa boni intellectus: cōplexio aūt marie equalis est cōplexio corporis būani: opz igit si substātia intellectualis vniat alicui corpori mixto ꝙ illud sit eiusdē nāe cū corpore humano: forma etiā ei⁹ eēt eiusdē nāe cū aīa humana si esset substātia intellectualis. nō igit esset differētia secūdū speciē inter illud aiat t hominē. ¶ Similiter autem neq; corpori simplici puta aeri aut aque aut igni aut terre vniri potest substantia intellectualis vt forma. Vniuquodq; enim horū corporum est simile in toto t partib⁹: eiusdē enim nature t speciei est pars aeris t totus aer etenim eundē motū hz: t sīr de alijs. similib⁹ aūt motoribus files forme debent: si igitur aliqua pars alicuius dictoz corpoz sit aiata aia intellectuali puta aeris: totus aer t oēs partes eius eadē rōne erūt aiata. hoc aūt manifeste apparet eē falsū. nā nulla operatio vite appet in partib⁹ aeris vel aliox simpliciū corpoz. nō igit alicui parti aeris vel alīū corpoz suba intellectualis vnit vt forma. 2 ¶ Adhuc si alicui simpliciū corpoz vnit aliqua suba intellectualis vt forma. aut habebit intellectū tm. aut habebit alias potentias. vtpote q̄ pertinent ad partē sensitiuam. aut nutritiuā. sicut est in boue. Si aūt hz intellectū tm. frustra vnit corpori: cōis. n. forma corporis hz aliquā propriā operationē p corpus. intellectus aūt hz aliquā operationē ad corpus pertinentē. nisi fm ꝙ mouet corpus. intelligere. n. ipsum nō est operatio que per organū corporis exerceat. t eadē rōne. nec velle: eorum ēt motus sunt a motoribus nālibus. s. a generātibus t nō mouet seipsa. vñ nō opz ꝙ propter eoz motū sint aiata. Si aūt hz suba intellectualis q̄ ponitur vniri elemento aut parti eius alias sic partes cū partes ille sint partes aliquoruz organoz: oportebit in corpore elemēti inuenire diuersitatē organoz. qō repugnat simplicitati ipsius. nō igit suba intellectualis pōt vniri. vt forma alicui ecto aut parti ei⁹. 3 ¶ Amplius qnto aliqō corpus est ꝓpinquius mār pmeritō est ignobilius. vtpote magis in potētia ens t minus in actu ꝙpleto. elemēta aūt ipsa sunt ꝓpinquiora materie prie q̄ corpora mixta: cū t ipsa sint mixtoz corpoz mā prima. sunt igit elemētoz corpora ignobilia sm suā spēm corporibus mixtis. cū igit nobilioris corporis sit nobilioz forma: impossibile est ꝙ nobilissima forma q̄ est aīa intellectiua: fit vnita corpib⁹ ectorū. 4 ¶ Ītē si corpora ectoz aut aliq̄ partes eoz eēnt aiata nobilissimis aiabus q̄ sunt aie intellectiue: oporteret ꝙ qnto aliqua corpora eēnt vicīniora elemētis eēnt ꝓpinquora ad virū. hoc aūt nō apparet. sed magis cōtrariū. nā plante minus habēt de vita q̄ aialia. cū tm sint ꝓpinquiores terre. t mineralia que sunt adhuc propinquiora nihil habent de vita nō igitur substātia intellectualis vnit alicui ecto vel parti eius. vt forma.

pīci li° ca°. 70.

5 ¶ Adhuc oium mouētiū corruptibilium vira p excellētiā cōtrarietatis corrūpit. nā aialia ⁊ plante mortificātur ab excellēti calido ⁊ frigido hūido aut ficco. in corporib⁹ aūt elemētorū sunt p̄cipue excellētie harū cōtrarietatū. nō igit est possibile q̄ in eis sit vira: impossibile est igit q̄ substantia intellectiua vniatur eis. vt forma.

6 ¶ Amplius elementa ⁊ si sint totū sint incorruptibilia: tñ singule partes sūt corruptibiles vtpote cōtrarietatē hūtes. Si igitur alique partes elemētorū habeāt sibi vnitas substārias cognoscētes. marie videt q̄ assignetur eis vis discretiua corrūpētiū q̄ qui dē est sensus tactus q est discretiuus caludi ⁊ frigidi ⁊ siliū cōtrarietatū. ꝓpter qđ ēt quasi necessarius ad ꝑseruationē a corruptione oibus aialibus inest. hunc aūt sensum ipossibile est inesse corpori simplici: cū oporteat organū tactus nō būre actu cōtrarietates. sed potentia qđ cōtingit solum in mixtis tēpatis: nō igit est possibile aliquas partes elemētorū esse aias eis cognoscitiuas.

7 ¶ Itē oē corpus viuens aliquo mō sm aiam localr mouet. nā corpora celestia. si ēt sint aiata mouētur circulariter: aialia p recta motu ꝓgressiuo: ostrea aūt motu dilatatiōis ⁊ cōstrictiōis. plante aūt motu augmēti ⁊ decremēti qui sunt aliq̄ mō locū. Sz in elemētis nō apparet aliquis motus qui sit ab aia. sed solū motus nālis. nō sunt igit ut corpora viuētia. ⁊ Si aūt dicat q̄ suba intellectualis ⁊ si nō vniat corpori elemēti aut parti eius vt forma. vnit tñ ei vt motor. ⁊ Primū qdē in aere hoc dici impossibile est: cū. n. pars aeris nō sit p scipsā terminabilis: nō pōt aliq̄ pars eius determinata motum proprium bre ꝓp quē sibi substantia intellectualis vniatur.

Nō tacta

Impugnatio

2 ¶ Poterem⁹ si aliqua suba intellectualis vnit alicui corpori nāliter. sicut motor proprio mobili: oz virtutē motiuā illius substātie limitari ad corpus mobile cui nālr vnit. nā cuiuslibet motoris proprij virtus nō excedit in mouēdo proprium mobile. ridiculuz aūt videt dicere q̄ virtus alicuius subē intellectualis nō excedat in mouēdo aliquaz determinatā partē alicuius elementi: aut aliq̄ corpus mixtū. nō videt igit vicenduz q̄ aliqua suba intellectualis vnit alicui corpori elementari naturaliter vt motori: nisi sibi etiam vniatur. vt forma.

3 ¶ Itē motor corporis extranei pōt ex alio principio causari q̄z ex suba intellectuali: superfluū igit erit ꝓpter hmōi motus nātiter substātias intellectuales corporibus extrinsecus vniri. ⁊ Sed hoc aūt excludit error ⁊ opinio Auicen ⁊ q̄rūdā platonicorū q dixerunt demonia eē aialia corpore aereo mēte rōnabilia: aio passiua: tpe eterna. ⁊ Et quorūdā gentiliū ponentiū ecta eē animata. vnde in eis cultū diuinum instituebant. ⁊ Excludit etiā opinio dicentiū angelos ⁊ demones habere corpora nāliter sibi vnita de nā superiorū vel inferiorum elementorū. ¶ Q̄z sunt aliquae substantie intellectuales corporibus non vnite. 91.

Exclusio erro.

EX premissis autez ostendi pōt eē aliquas substātias intellectuales corporib⁹ penitus nō vnitas. (ostensuz est. n. supra). corporibus corruptis intellectus substātiā q̄si ꝓpetuā remanere. ⁊ si quidem suba intellectus q̄ remanet sit vna omniuz. (sicut quidā dicūt). de necessitate cō sequitur eam esse secundum suū esse a corpore separatam. ⁊ sic habet ꝓpositum q̄ substantia intellectualis aliqua sine corpore subsistat. Si autem plures aie intellectiue remanent corporibus destructis: cōuenit aliquibus substātijs intellectualibus absq̄ corpore subsistere. ꝑtim cū ostēsuz sit q̄ aie nō trāseāt de corpe ad corpus: cōuenit aūt aias⁹eē a corporib⁹ separatas per accidēs: cū nāliter sint forme corporis: eo autē qđ est p accidens: ergo prius eē id qđ est per se. sunt igitur aliquae substantie intellectuales animabus secundum nām priores quibus p se inest sine corporib⁹ subsistere.

2 ¶ Amplius oē qđ est de rōne generis: oz de rōne speciei esse. sunt aūt quedā q̄ sunt de rōne speciei: nō aūt de rōne generis. sicut rōnale est de rōne hois. non aūt de ratione animalis. quicquid aūt est de ratiōe speciei. nō aūt de rōne generis. nō est necesse omnibus speciebus generis inesse. multe enim spēs sunt irrōnalium animaliū: substātie aūt intellectuali ex suū gen⁹ cōuenit q̄ sit p se subsistēs cū bēat p se operationē. (sicut su-

perius est ostensum). de rone aũt rei per se subsistentis nõ est q alteri vniat.nõ e igitur de rone substantie intellectualis fm suum genꝰ q sit corpori vnita. ⁊ si sit hoc de rone alicuius intellectualis substantie que est anima:sunt igitur alique substantie intellectuales corporibus non vnite.

3 ¶Adhuc natura superior in suo infimo contingit naturã inferiorẽ in eius supmo. natura aũt intellectualis est supior corpora li.contingit aũt eã fm aliquã partẽ sui que est aia itellectiua.oz igit q sicut corpus perfectũ per aiaz intellectiuã est supremũ in genere corporis ita aia intellectiua qui vnit corpori sit infima in genere substãriaꝝ intellectualium.sunt igitur alique substantie intellectuales.non vnite corporibus superiores secundum nature ordinem anime.

4 ¶Itẽ si est aliqd imꝑfectũ in aliquo gñe inuenit ante illud fm nature ordinẽ aliqd in genere illo perfectũ. perfectũ.n. natura prius est imperfecto.forme aũt que sunt in materijs sunt actus imperfecti.q non habent esse cõpletum.sunt igitur alique forme que sũt actus ꝓpleti per se subsistẽtes ⁊ speciem cõpletaz habentes. omnis aũt forma per se subsistens absq; materia est substantia intellectualis. immunitas aũt materie confert esse intelligibile.(vt ex ꝓmissis pz). sunt ergo alique substãtie intellectuales corporibus nõ vnite.oĩs aũt corpus mãz bz.

5 ¶Amplius suba põt eẽ sine cõtinuitate:licet cõtinuus sine suba eẽ nõ possit. suba.n. aliorũ g: neq; pꝰ est ipe rõne ⁊ cognitione: ſ nulla suba corporea est sine cõtinuate. pnt igit qdã eẽ in gñe sube oino absq; corpore.oĩa aũt nãe possibiles in rerũ ordine inueniũt.aliter enim eẽt vniuersũ imperfectũ.in sempiternis ẽt nõ differt eẽ ⁊ posse. sunt igit aliq substãtie absq; corporibus subsistẽtes post primã subaz q deus est.q nõ est in gñe. (vt supra ostensũ est).ⁿ supra diam q est corpi vnita.

6 ¶Adhuc si er aliqb⁹ duob⁹ inuenit aliqd cõpositũ ⁊ alterꝫ eoꝝ inuenit ꝑ se q est maꝰ pfectũ ⁊ alterꝫ qd est maꝰ pfectũ:ⁿ minꝰ reliquo idigẽs ꝑ se inuenit:inuenit aũt aliq suba cõposita er suba itellectuali ⁊ corpore. (vt ex ꝓmissis pz).corꝰ aũt inuenit ꝑ se.sicut pz in oibꝰ corporibꝰ maiaticis:multo igit fortiꝰ inueniũt sube itellectuales corpibꝰ nõ vnite.

7 ¶Item substantiã rei opz esse ꝓportionatam suę operatiõi:q operatio est actus ⁊ bonũ substantie operantis:sed intelligere est ꝓpria operatio substantie intellectualis:opz igit substantiã itellectualẽ talẽ esse que cõpetat predicte operationi:itelligere aũt cum sit operatio per organũ corporeũ non exercita nõ indiget corpore nisi inquãtum intelligibilia sumuntur a sensibilib⁹: ꝟ aute est iperfectus modus itelligẽdi: perfectus eni modus intelligendi est vt intelligant ea que sunt fm nãm suã itelligibilia. Q̃ aute nõ itelligant nisi ea que sunt fm se itelligibilia:sed fiunt itelligibilia per intellectũ est iperfectus modus itelligendi:si igit ante oẽ iperfectũ opz esse perfectũ aliquid in genere illo:opz q ante aias humanas que intelligunt accipiendo a fantasmatibus sint alique intellectuales substantie intelligentes ea que sunt fm se itelligibilia nõ accipiẽtes cognitionẽ a sensibilib⁹ ac per hoc oino a corporib⁹ fm suã nãz separate.

8 ¶Preterea.(Aristo.argumentat sic in 8ri.metaph.).Motũ ꝓmum regulariter ⁊ cõtinuũ in se est indeficienter:opz esse a motore q nõ mouet neq; per se neq; per accns.(vt supra est ꝓbatũ).ꝑ ea etiã motꝰ oz esse a pluribus motoribus.motus aũt celi est cõtinuus regularis ⁊ ꝑpetuus in se et indeficiẽs est: ⁊ ꝑter ꝓmũ motũ sũt mlti tales motus in celo fiẽt ꝑ ꝓsiderationes astrologoꝝ ꝓbat:oz igit eẽ plures motores q nõ mouẽt neq; ꝑ se neq; ꝑ accns.nullũ aũt corꝰ mouet nisi motũ.(vt ꝓbatũ est).motor aũt incorporeus vnit⁹ corpi mouet ꝑ accns ad motũ corporis fiẽ pz de aia:oz igit eẽ plures motores q neq; sint corpora neq; corpib⁹ vniti motus aũt celestes sunt ab aliq; itellectu.(vt supra ꝓbatus est).sunt igit plures substãtie itellectuales corporibus nõ vnite. ꝟ Hoc aũt concordat sniã Dionỹ.4.ca. de diuinoib⁹ dicẽtis de angelis q sicut mnales ⁊ incorpei itelligunt. ꝟ Per hoc aũt excludit errorẽ seducentiũ q dicebãt spiritũ nõ eẽ. ꝟ Et porfirio antiquoꝝ nãliuꝫ q dicebant oẽm substãtiã corpoream eẽ. ꝟ Porfirio et Origenis q dicit q nulla suba post trinitatẽ diuinã absq; corpe põt subsistere. ꝟ Et oium aliorꝝ ponẽtiũ oẽs angelos bonos ⁊ malos habere corpora nãliter sibi vnita.

vel.12. cõ.43.

Dionys.

Exclus errores.

¶ De multitudine substantiarum separatarum. 92.

epi. Ari. Liendum est autem q̄ Aristo. ꝓbare nitit̄ur nō solū esse aliquas substātias intellectuales absq̄ corpe: ſ̄ etiā q̄ sūt eiusdē nūeri cui⁹ sūt motus deprehēſi in celo neq̄ plures neq̄ pauciores. ℣ Probat. n. q̄ nō sunt aliq mot⁹ in celo q̄ a nobis deꝓhēdi nō possūt ꝓ hoc q̄ eius motus q̄ est in celo est ꝓpter motū alicui⁹ stellę q̄ sēſibilis est: orbes. n. deferūt stellas: mot⁹ aūt deferētis ē ꝓp motū delati. 2 ¶ Item ꝓbat q̄ nō sūt aliqui substātie separate a ḡbus nō ꝓueniant aliqui mot⁹ in celo: q; cū motus celestes ordinent ad substātias separatas sicut ad fines. si essent alie substantie separate: quā iste quas numerat essent aliq motus in eas ordinati sicut in fines. aliter esset mot⁹ ipfecti. vnde ex his cōcludit q̄ nō sunt plures substātie separate q̄z motus deprehēſi ꝛ q̄ possunt deꝓhendi in celo: ꝓsertiz cū nō sint plura corꝑa celestia eiusdē spēi: vt sic etiā possint ē plures motus nobis icogniti. ℣ Hec aūt ꝓbatio nō hz necessitatē. ℣ In his. n. que sūt ad finē sumitur necessitas ex finē: sicut ipsemet docet. (in. 2. phificoꝝ). nō aūt econuerso. vnde si motus celestes ordinant in substātias separatas sicut in fines. (vt ipsemet dicit). nō pōt ꝯcludi necessario nūerus substātiaꝝ ꝓdictarū ex nūero motuū. ℣ Pōt. n. dici q̄ sūt alique substātie separate altioris nāe q̄z ille q̄ sūt primi fines motuū celestiū: sicut instrumēta artificialia sūt ꝓpter boues q̄ per eaz operant. ꝛ nihil ꝓhibet esse alios boues qui ꝑ instrumenta hmōi nō operant immediate: sed imperāt operātibus. ℣ Et ideo ipse Aristo. hanc rationē nō inducit quasi necessariam: sed tanq̄ ꝓbabilez: dicit. n. (Quare substātias ꝛ ꝓncipia immobilia rōnabile est tot estimare. necessariū aūt dimittat fortioribꝰ dicere). ℣ Restat igit ostēdendū q̄ sunt multe ꝑ̄ce substātie intellectuales a corꝑibꝰ separate q̄z sint motus celestes. Substātie. n. intellectuales secundum suuz genus trāscendunt oēm naturā corꝑeā. opz igit accipere gradū in predictis substantiis secundū elevationē earū ꝑ̄a corꝑeā nām. Sūt autem q̄dā intellectuales substātie elevate supra corꝑeā substātiam sm̄ suū generis nām tm̄: que tamē corꝑibus vniunt vt forme (vt ex premissis patet). ꝛ q; eē substātiaꝝ intellectualiū sm̄ suum genus nullā a corꝑe dependentiā hz (vt supra ꝓbatū est). inuenit altior gradus dictaꝝ substātiaꝝ q̄ ꝛ si nō vniant corꝑibꝰ vt forme: sūt tamē ꝓpij motores aliquoꝝ corꝑoꝝ determinatoꝝ. Sīr aūt nā substātie intellectualis nō dependet a mouēdo: cū mouere sit ordinis ad ꝑncipales coꝝ operationem. q̄ est intelligere. erit igit ꝛ alique gradus altioꝝ substātiaꝝ intellectualiuz. q̄ non sunt ꝓpriū motores aliquoꝝ corꝑum. sed superiores motoribus.

2 ¶ Amplius sicut agēs ꝑ nām agit ꝑ suā formam nāle: ita agēs ꝑ intellectū agit per formā intellect⁹: vt ꝑz in his q̄ agūt ꝑ artē: sicut igit agēs ꝑ nām est ꝓportionatuz patiēti rōne sue forme nāle: ita agēs ꝑ intellectū est ꝓportionatū patiēti ꝛ facto ꝑ formā intellectus. vt. ſ. hmōi sit forma intellectiua que possit induci ꝑ actionez agētis in nām recipientē. opz igit ꝓprios motores orbiuz q̄ ꝑ intellectū mouēt ſi in hoc opinionē Arist. ſustinere volumus tales intelligētias hīe q̄les sūt explicabiles ꝑ motꝰ orbiū ꝛ ꝓducibiles in rebus nālibus. ſz supra hmōi cōceptiones intelligibiles est accipe aliqs vlioꝝ res. intellectus. n. vlius apprehēdit formas rex q̄s sit esse eaꝝ in rebꝰ. vñ videm⁹ q̄ vlior est forma intellectus speculatiui q̄z practici. ꝛ iter artes practicas vlior ē cōceptio artis ꝑatiue q̄z exequētis. opz aūt sub substātiarum intellectualiū gradus accipe sm̄ gradum intellectualis operationis que est eis ꝓpria: sunt igitur aliqne substantie intellectuales supra illas que sunt ꝓpriū ꝛ proximi motores determinatoꝝ orbium.

3 ¶ Adhuc ordo vniuersi exigere videt. vt id q̄d est in rebꝰ nobilius excedat quātitate vel numero ignobiliora. ignobiliora. n. videntur eē ꝓpter nobiliora. vñ opz q̄ nobiliora quasi ꝓpter se existētia multiplicent quantum possibile est. ꝛ id̄ videmus q̄ corꝑora incorruptibilia. ſ. celestia mirabiliz excedunt corꝑoralia. ſ. elementaria vt quasi hec nō bēant notabilē quātitatez in cōparatiōe ad illa. Sicut aūt celestia corꝑa digniora sunt

epi. Ari.
ter. cō. 48.
ꝓbaꝝ
ter. cō. 23.
ter. cō. 48.
Lon⁹ ꝓbaꝝ

elemẽtarib⁹: vt in corruptibilia corruptibilibus.ita substãtie intellectuales oĩb⁹ corporibus vt inmobile t immãle mobili t mãli:excedũt igit in numero intellectuales substantie separate oĩuz rez mãliũ multitudinẽ: nõ igit cõprehẽdunt nũero celestiũ motuũ.

4 ¶ Item spẽs rez mãlium non multiplicantur p mãm:sed p formã:forme aũt que sunt extra mãz habẽt eẽ cõpletius t vnius q̃z forme que fũt in mãnã forme in materie recipiũt fm materie capacitatẽ: nõ videntur igit eẽ minorius multitudinis forme que fũt extra mãz quas dicim⁹ substãtias separatas q̃z sint spẽs materialiũ rerum.

Remotio una ignatio nis platonice.

¶ Nõ aũt ꝓpter hoc dicim⁹ q̃ substãtie separate sint spẽs istoz sẽsibiliũ sicut platonici senserũt.Cũ.n.nõ possint ad p̃dictaz substantiaz noticiã puenire nisi ex sensibilibus supposuerũt istas substãtias eẽ eiusdẽ spẽi: cũ istis vel magis spẽs istaz: sicut si aliqs nõ videret solẽ t lunã t alia astra: t audiret eẽ q̃dã corpa incorruptibilia noiaret ea nominibus istoz corporũ corruptibiliũ existimans ea eẽ eiusdẽ spẽi cũ istis. qõ nõ est possibile. ¶ Silr aũt impossibile est substãtias immateriales esse eiusdẽ spẽi cũ materialibus vel spẽs ipsaz cũ materia sit de rõne spẽi boz sensibiliũ:iz nõ hec materia q̃ est ꝓpriũ principiũ individui sicut de rõne spẽi bois sunt carnes t ossa.nõ autem hec carnes t hec ossa q̃ sunt principia sortis t platonis. ¶ Sic igit nõ dicimus substãtias separatas esse species istoz sensibiliũ: sed esse alias spẽs nobiliores istis q̃rũ quez est nobilius p̃mitto.t tunc illas substãtias eẽ plures.ꝙz istis spẽbus rez mãlium.

5 ¶ Adhuc magis est aliqd multiplicabile fm suũ esse intelligibile:q̃z fm suũ esse mãle multa.n.intellectu capimus q̃ in mã eẽ nõ possũt.ex quo cõtigit q̃ cuilibet recte linee finite põt mathematice fieri additio.nõ aũt nãliter rarius ẽt corpoz velocitas motuum t diuersitas figuraz in infinitũ augeri cõprehẽdit fm intellectũ.quãuis sit impossibile in nã fic esse. substãtie aũt separate fũt in esse intelligibili fm suã nãm:maior igit multiplicitas in eis est possibilis.quaz in rebus materialibus fm ꝓprietatem t rationem pensataz generis virtusq̃z an perpetuo autem non differt esse t posse, excedit igitur multitudo substantiaz separatarum multitudinem materialium corporuz. ¶ Dis Auc. 8. aũt attestat sacra scriptura. dr.n. Daniel. scripta 7⁰.(Milia milium mini. et t decies centies mi. assi. ei.).t Dionys.13.ca.cele.yerar.dicit.(q̃ numerus illaz substantiaruz excedit oẽm mãlem multitudinẽ). ¶ Per hoc aũt excludit error dicẽtium substãtias separatas esse nũez motuũ celestiũ aut ex nũez ipsarũ celestiũ eẽ. ¶ Et error Rabi moysi q̃ dixit nũez angeloz q̃ in scriptura põit nõ eẽ numez separatez substãtiaz: sz virtutũ in istis inferioribus.sicut si vis cõcupiscibilis dicat spiritus concupiscentie.t sic de aliis.

Error.

¶ Oĩ in substantiis separatis non sũt multe vnius speciei. 93.

Ex his autem

ij de istis substantiis p̃missa sunt oñdi põt q̃ nõ sũt plures substãtie separate vn⁹ speciei. ¶ Dictum est.n.supra q̃ substãtie separate sũt q̃dã gdditates subsistẽtes. spẽs aũt rei est quã signat diffinitio que est signũ quidditatis rei. vñ gdditates subsistẽtes sũt species subsistẽtes plures ergo substãtie separate esse nõ pñt nisi sint plures species.

2 ¶ Adhuc quecũq̃z sunt idẽ spẽ. vñs aũt nũero hñt mãm. vñs aũt q̃ ex forma ꝓcedit inducit diuersitatez spẽi: que aũt ex materia inducit diuersitatẽ ꝛz numez. substãtie aũt separate nõ habẽt vnio mãz: neq̃z q̃ sit ex eaz neq̃z cui misceant vt forme. ipossibile est igit q̃ sint plures vnius speciei.

3 ¶ Amplꝰ ad h sũt pla idiuidua i vna spẽ. in rebꝰ corruptibilibꝰ vt nã spẽi q̃ nõ põt ꝑpetue ꝙseruari in vno idiuiduo ꝙseruet in plibus: vñ ẽt in corpibꝰ incorruptibilibꝰ: non est nisi vnũ idiuiduũ in vna spẽ. substãtie aũt separate nã põt ꝙseruari i vno idiuiduo eo q̃ sũt incorruptibiles. (vt supꝰ oñsũ ẽ). nõ igit oz eẽ pla idiuidua i illꝰ substãtiis eiudẽ spẽi.

4 ¶ Ite id qõ ẽ spẽi in vnoquoq̃z. dignꝰ ẽ eo q̃ ẽ idiuiduatiuꝰ fmꝰ ꝑter rõnẽ spẽiei sẽs: multiplicatio igit spẽz plus addit nobilitatis t ꝓfectiõis numero q̃z multiplicatio idiuiduoz i vna spẽ. ꝓfectio aũt vniuersi maxime cõsistit in substãtiis separatis magis igitur competit ad perfectionẽ vniuersi q̃ sint plures fm spẽs diuerse q̃z q̃ sint mult.

te ſm numerum in eadem ſpecie.

5 ¶ Preterea ſube ſepate ſunt pfectiores quã corpa celeſtia. ſz in corpibus celeſtib⁹ pp eorũ pfectiões nõ inuenit niſi vnũ idiuiduũ vni⁹ ſpẽi. tũ qz vnũq̃q eorum cõſtat ex tota mã ſue ſpẽi. tũ qz in vno idiuiduo ẽ pfecte Art⁹ ſpẽi ad cõplẽdũ illud in vniuerſo ad qõ ſua ſpẽs ordinat fiẽ pcipue pz i ſole t luna. multo igr magis i ſubſtãtiis ſeparatis nõ inuenit niſi vnũ idiuiduũ in vna ſpẽ.

¶ Qñ ſubſtantia ſeparata t anima nõ ſũt vnius ſpeciei. 94.

Ex his aũt vteri⁹ oñdit q̃ aia nõ ẽ einſdẽ ſpẽi cũ ſubſtãtiis ſeparatis. ¶ Maior.n. eſt dña aie bãne a ſubſtantia ſeparata q̃ vni⁹ ſubſtãne ſepate ab alia: ſed ſubſtãtie ſepate eẽ adinuicẽ ſpẽ differũt. (vt oñſum eſt). multo igr magis ſubſtãtia ſeparata ab aia.

3 ¶ Ampli⁹ vnaquaq̃ res bz p̃priũ eẽ ſm rõnẽ ſue ſpẽi. quoꝝ.n. ẽ dña rõ eẽndi bo p eſt dña ſpẽs: eẽ aũt aie bãne t ſube ſepate nõ eſt vnius rõnis: nã in eſſe ſube ſepate nõ ꝓt cõicare corp⁹: fiẽ põt cõicare in eẽ aie bãne q̃ ſz eẽ vnit corpi vt forma mãe aia igr bãna differt ſpẽ a ſbſtãtiis ſeparatis

3 ¶ Adhuc qõ bz ſm ſeipm ſpẽz nõ põt eẽ einſdẽ ſpẽi cũ eo qõ nõ bz ſm ſe ſpẽz: ſz eſt po ſpẽi. ſuba aũt ſepata bz p ſeipaz ſpeciez anima ãt nõ. ſz eſt po ſpẽi bãne: impoſſile eſt igr. q̃ anima ſit einſdem ſpẽi cũ ſubſtantiis ſepatis: niſi forte bõ eſſet einſdem ſpeciei cum illis. (quod pz eẽ impoſſibile).

4 ¶ Preterea ex ꝓprie operãe rei pcipit ſpẽs ei⁹. operatio.n. demõſtrat Arẽ q̃ indicat eſſentiã. ꝓpria ãt operatio ſube ſepate t aie intellectiue ẽ intelligẽ. ẽ ãt duo alĩ⁹ modus intelligẽdi ſube ſepate t aie. nã aia intelligit a fantaſmatib⁹ accipiẽdo. nõ aũt ſubſtãtia ſepata cũ nõ bẽat organa corpea in quibus opz eſſe fantaſmata: nõ ſunt igr aie bãne t ſubſtãtia ſepata vnius ſpeciei.

¶ Quomodo accipiat genus t ſpecies in ſubſtantiis ſeparatis. 95.

Portet autẽ cõſiderare ſm qd diuerſificatur ſpẽs in ſubſtãtiis ſeparatis. ¶ In rebus.n. mãlibus que ſunt diuerſe ſpeciẽ vnius generis criſtẽtes. ratio generis er ꝓcipio mãli ſumitur differẽtia ſpeciei a principio formali: nã.n. ſenſitiua er qua ſumitur rõ aialis eſt mãle in boie reſpectu nature intellectiue er qua ſumit differẽtia ſpecifica boie. ſ. rõnale. Si igr ſubſtãtie ſepate nõ ſũt er materia t forma cõpoſite: vt er premiſſis patet: non apparet ſm quid in eis gen⁹ t differẽtia ſpecifica accipi poſſit. Scire igr oz q̃ diuerſe rerũ ſpẽs gradatiz nãz entia poſſidẽt: ſtatim.n. in pria entia diuiſiõe inuenit. hoc gdem pfectũ. ſ. ens p ſe. t ens actu: aliud vero ipfectum. ſ. ens in alio. t ens in potentia: t eodem modo diſcurrenti p ſingula apparet vnam ſpeciem ſupra aliam aliquem gradum perfectionis adiicere: ſicut animalia ſup plantas: t aialia ꝓgreſſiua ſup aialia imobilia: in coloꝝ⁹ etiã vna ſpecies alia perfectior inuenit ſecundũ q̃ eſt albedini ꝓpinquior. (propter quod Ariſto. in 8⁰. metaphi.). dicit q̃ diſtinctiões rerũ ſunt ſicut nũerus in q̃ vnitas ſubtracta vl addita ſpeciez nũeri variat: p quẽ modũ in diffinitionib⁹ ſi vna differẽtia ſubtrahat vel addat diuerſa ſpecies inuenit. Ratio igr determinate ſpẽi cõſiſtit in hoc. q̃ nã cõis in determinato gradu entis collocat. t q̃ in rebus ex mã t forma cõpoſitis forma eſt q̃ſi terminus. id aũt quod terminat p eã eſt materia vel mãle: oportet q̃ ratio generis ſumatur ex materiali: differẽtia vero ſpecifica ex formali: t ideo ex differẽtia t genere fit vnũ ſicut ex mã t forma: t ſicut vna t eadẽ eſt nã que ex mã t forma cõſtituit: ita differẽtia nõ addit extraneã quãdã nãz ſuper gen⁹: ſz eſt quedã determinatio ipſius nãe generis: vt ſi gen⁹ accipiat animal pedes habens: differentia ei⁹ eſt duos pedes habens: quam quidem differentiam nihil extraneum ſuper genus addere manifeſtũ eſt. vnde patet q̃ accidit generi t differentie q̃ determinatio quedam quam differentia importat ex alio principio cauſatur q̃ natura generis: ex hoc q̃ nõ quã ſignat diffinitio eſt cõpoſita ex materia t forma. ſicut ex terminãte t terminato: ſi igr aliq̃ natura eſt ſimplex: ipſa quidẽ p ſeipſam erit terminata: nec oportebit q̃ habeat duas ptes: quarum vna ſit terminãs. t alia ter-

ter. cõ. 10.

mbiata: er ꝑa igit rõne nature sumet ra
no generis. er terminatiõe aut eius fz q
est in tali gradu entiũ sumet eiꝰ oña specifi
ca. ¶ Et quo ẽt ꝑz q si aliqua natura nõ ẽ
terminata: fz infinita in se. (sicut supra ostẽ
sum est de nã diuina). nõ est in ea accipe
re neq; genus neq; spẽm. qõ est cõsonum
bis q̃ supra oñdimus. ¶ Patet ẽt ex ꝑmis
sis q; cũ diuerse spẽs in substãtiis separatis
accipiãtur ſm q; diuersos gradus sortiunt
in vna aũt spẽ nõ sunt plura indiuidua q;
nõ sunt in substãtiis separatis due eãles ſm
ordinẽ: fz vna naturaliter est altera supior.

Job. ¶ Vñ Job. 38. dr. (Numquid nosti ordinẽ
Dio. celi). t Diony. dicit. 7. ca. cele. yerar. (q; si-
cut in tota angelor̃ multitudine est yerar-
chia suprema media t ifima. ita in qualibz
yerarchia est ordo suprem⁹ medius t in-
fimus. t in quolibet ordine suprem⁹ medi
Erclo t infim⁹). ¶ Per hoc aũt excludit Origi-
erro. nis positio q dixit a ꝓncipio oẽs substanti-
as spirituales eãles creatas fuisse inter q̃s
etiã alias cõnumerat. diuersitas aut̃ que
in hmõi substãtijs inuenit q; q̃dã est vnita
corꝑi: q̃dã nõ vnita. t q̃dã altior. q̃dã vo
lentior: puenit ex differẽtia meritor̃: ordo
est ãt hãc ordinem graduũ nãlez eé. t q; ala
nõ est eiusdem spẽi cuz substantijs separa-
tis nec ipse substãtie separate adinuicem nec
etiam ſm ordinem nature equales.

¶ Oñ substãtie separate nõ accipiũt cognitio
nem ex sensibilibus. 96.

EX premissis oñ
di
potest q; substãtie separate non
accipiũt intellectiuã cognitio
nem ex rebus sensibilibus

¶ Sensibilia. n. ſm suã nãm nata sunt ap-
prehendi ꝑ sensũ: sicut intelligibilia ꝑ intel
lectum. oia igitur substantia cognoscitiua
ex sensibilibus cognitionẽ accipiẽs hz co-
gnitionẽ sensitiuã. t ꝑ ons hz corpus. ꝓnci
paliter vnitũ: cuz cognitio sensitiua fine or
gano corꝑeo esse nõ possit: substantie autez
separate nõ habẽt corꝑa nãliter sibi vnita.
(vt supius est ostensuz). nõ igit intellectiuã
cognitionez ex reb⁹ sensibilibus sumunt.

2 ¶ Ampli⁹ altioris virtutis opz esse alteri
us obiectũ. virt⁹ ãt intellectiua substãtie se-
parate est altior: cũ vis intellectiua aie bũa-
ne: cũ intellect⁹ aie bũane sit ifimus in or-
dine intellectuũ. (vt ex ꝓmissis patet). intel-
lectus ãt bũane aie obiectuz est sanctasma.
(vt supradictũ est). qõ est supius in ordine
obiector̃ q̃s res sensibil extra aiaz existẽs:
sicut ex ordine virtutũ cognoscitiuar̃ appa
ret: obiectuz igit substãtie separate nõ põt ẽé
res extra aiaz: vt ab ea imediate accꝑiat cognitionẽ: neq; sãtasma. Relinq; igit
q; obiectũ intellect⁹ substãtie separate sit aliqd
altius sãtasmate. Nihil ãt est alti⁹ sãtasma
te in ordine obiector̃ cognoscibilũ nisi id
qõ ẽ intelligibile actu: subẽ igit separate nõ ac-
cipiũt cognitionẽ intellectiuã a sensibilib⁹. fz
intelligũt ea q̃ sunt ꝑ seipa ẽt intelligibilia.

3 ¶ Adhuc ſm ordinem intellectuũ est ordo
intelligibilũ: fz ea q̃ sunt ſm seipa intelligi-
bilia sũt supiora i ordine intelligibiliũ. vbi q̃
nõ sũt intelligibilia: nisi q; nos facim⁹ ea in-
telligibilia: eiusmodi aũt oz esse oia intelligi
bilia a sensibilib⁹ accepta. nã sensibilia non
sũt scdz se intelligibilia: hmõi ãt intelligibi-
lia sũt q̃ intelligit intellect⁹ noster. intellect⁹ igi
tur substãtie separate cũ sit supior intellectu
nostro nõ intelligit intelligibilia a sensibilib⁹
accepta: fz q̃ sũt ſm se intelligibilia actu.

4 ¶ Ampli⁹ modus operãdis ꝓprie alicui⁹
rei ꝓportionaliter rãdet mõ substãtie t na
ture ipsius: substãtia aũt separata est intellect⁹
ꝑ se ẽtis nõ in corꝑe aliquo: operatio igit in
tellectualis eius erit intelligibilium q; non
sunt fundata in aliquo corꝑe: omnia aũt
intelligibilia a sensibilibus accepta sunt in
aliquibus corꝑibus aliqualiter fundata:
sicut intelligibilia nostra in sanctasmatibus
que sũt in organis corꝑeis: substãtie igit
separate nõ accipiũt cognitiõez ex sensibilib⁹.

5 ¶ Adhuc sicut materia ꝓma est ifimũ
in ordine rerum sensibiliuz. Et per hoc est
in potentia tantum ad omnes formas sen
sibiles. ita intellectus possibilis infimus in
ordine intelligibilium existens est in poten
tia ad omnia intelligibilia. (vt ex ꝓmissis
patet). sed ea que sunt in ordine sensibiliuz
supra materiam primam habẽt in actu su
am formã ꝑ quã cõstituunt in esse sensibili
substãtie igit separate que sũt in ordine intel
ligibilũ supra intellectũ possibilem huma
num sũt actu in esse intelligibili: intellect⁹ eni
accipiens cognitionem a sensibilibus non

est actu in esse intelligibili: sed in potentia: substantia igitur separata non accipit cognitionem a sensibilibus.

6 ¶Adhuc perfectio nature superioris non dependet a natura inferioris: perfectio autem substantie separate cum sit intellectualis est in intelligendo: earum igitur intelligere non dependet a rebus sensibilibus sic q̄ ab eis cognitionē accipiat. ℣ Patet ār primus cor^m et p̄missis er boc q̄ in substātijs separatis nō ē intellectus agēs t possibilis nisi forte equoce: intellectus enī possibilis t agēs in anima intellectiua inueniuntur propter hoc q̄ accipit cognitionē intellectiuā a sensibilib^9. nā intellectus agēs ē q̄ facit spēs a sensibilib^9 accepras ēē intelligibiles actu intellect^9 ār possibilis est in potētia ad oēs formas sensibiliū cognoscēdas: cū igit substātie separate nō accipiāt cognitionē a sensibilib^9: nō est in eis intellect^9 agēs t possibilis vnde t Aristo. in tertio de aia: intellectū possibilē t agentē inducēs dicit eos in aīa oportere pōi. ℣ Itē manifestū est in eisdē q̄ localis distātia secundū cor^m cognitionē aie separate impedire nō pōt: localis.n. distātia p se cōgnat ad sensū. nō āt ad intellectū nisi p accēs inq̄tū a sensu accipiēnā sensibilia sm determinatā distātiaz mouēt sensuz: intelligibilia aūt actu sm q̄ mouēt intellectū nō sūt in loco cū sint a materia corporali separata: cū igit substātie separate nō accipiāt intellectiuā cognitionez a sensibilib^9: in eoz cognitionē distātia localis nihil operat. ℣ Palā est etiā q̄ intellectuali operiōi eoz non admiscetur tps: si enī. n. itelligibilia actu sūt absq; loco: ita ēt sunt absq; tpe: nā tps consequit motū locale: vnde nō mēsurat nisi ea q̄ aliqualiter sunt in loco. t ideo intelligere substantie separate est sup̄a tēpus: operiōi aūt intellectuali nostre adiacet tps ex eo q̄ a fantasmatibus cognitionē accipim^9 q̄ determinatū respicit tēpus: t inde est q̄ in cōpositiōe t diuisiōe semp noster intellect^9 adiungit tēpus p̄teritū vel futurū: nō āt intelligendo q̄ q̄d est: intelligit.n. q̄d q̄d est abstrahēdo intelligibilia a sensibiliū cōditionib^9: vñ sm illam operationē neq; sub tpe: neq; sub aliqua conditiōe sensibiliū rerum intelligibile coprehēdit: cōponit aūt aut diuidit applicādo intelligibilia prius abstracta ad res: t in hac applicatiōe nēcē est cointelligi tps.

¶ Q̄ intellectus substantie separate semper intelligit actu. 97.

EX hoc autem apparet q̄ intellectus substātie separate est semp intelligēs actu. ℣ Q̄. n. ē qñq; in actu qñq; in potētia mēsurat tēpore: intellect^9 autem substātie separate est supra tempus. (vt probatum est). non est igit quandoq; intelligens actu. t quandoq; non.

2 ¶Item ois substātia viuēs bz aliquam opationē vite in actu ex sua nā que inest ei semper: bz alie qñq; ifinite ei in potētia: sicut alia semp nutriūtur: bz nō semp sentiant. Substātie aūt separate sūt substātie viuētes. (vt ex p̄missis pz). nec habēt aliā operationem vite nisi intelligere: oz igitur q̄ ex sua natura sint intelligētes actu semper.

3 ¶Itē substātie separate mouēt p intellectū corpa celestia sm pbozum doctrinā: mot^9 aūt corpoz celestium est semp cōtinu^9. intelligere igit substātiaz separataz est cōtinuum t semp: hoc aūt idē sequit. t si nō ponātur mouētes corpora celestia cū sint altiozes corpibus celestibus: vñ fit ppria operatio corpis celestis que est motus ipsius est cōtinua: multo magis ppria operatio substantiarum separatarum que est intelligere.

4 ¶Amplius omne quod qñq; opatur t quādoq; nō opatur mouetur per se vel p accidēs. vnde t hoc q̄ nos quādoq; intelligimus quādoq; nō prouenit ex alteratiōe que est circa partē sensibilē. (vt dicitur in octauo phīsicoz). sed substantie separate non mouētur per se quia nō sunt corpora: neq; mouētur p accidēs. q; non sunt vnite corporibus: igitur opatio propria q̄ est intelligere: est in eis cōtinua t nō interscisa. tex. 2. 51

¶ Quomodo vna substantia separata intelligit aliam. 98.

IN autem substantie separate intelligūt ea que sunt p se intelligibilia. (vt ostensum est). per se autē intelligibilia sunt substantie separate. immunitas enī a materia facit aliqd esse per se intelligibile. (vt ex superiorib^9 pz). sequitur

q; substãtie sepate itelligãt sicut ꝓpria obiecta substãtiaꝝ sepataꝝ: maqueqꝫ igit ꝛ se ipãꝫ ꝛ alias cognoscet: sciãꝫ qdẽ vna q̃qꝫ earum aliter cognoscit q̃ intellectus possibilis ei ꝫ. Intellect⁹.n. possibilis est vt potẽtia entis in eẽ intelligibili. fit aũt actu p spẽm itelligibilẽ sicut mã pria fit actu in eẽ sensibili p formã nãlẽ: nihil ãt cognoscit ꝫz q̃ est potẽtia tm: ꝫz fm q̃ est actu: vnde ꝛ forma est ꝓncipiũ cognitiõis rei: quare p eã fit actu: similiter autẽ potentia cognoscitiua fit actu cognoscens p speciẽ aliquã. intellectus igit possibilis nr nõ cognoscit se ipsum nisi p speciẽ intelligibilem que fit actu in eaꝫ intelligibili. ꝛ ꝓpter hoc dicit Aristo. in. tertio de aia. (q̃ ẽ cognoscibilis sicut ꝛ alia). s. p spẽs a fantasmatibus acceptas sicut p formas ꝓprias: substãtie aũt sepate sũt fm suã nãm: vt actu entes in esse intelligibili: vnde vna quaqꝫ earum se ipsam p suam essentiam cognoscit nõ per aliquam speciem alterius rei: cũ aũt omnis cognitio fit ꝫz q̃ in cognoscẽte est similitudo cogniti: vna aũt substãtia sepata fit similis alteri ꝫz cõmunẽ nãm generis: differant aũt abinuicẽ ꝫz speciẽ. (vt ex premissis apparet). videtur sequi q̃ vna earum aliã nõ cognoscat: q̃rum ad propriaꝫ rõnem speciei: sed solũ q̃rum ad cõeꝫ generis rõnem. ℣ Dicunt ergo quidaꝫ q̃ vna substantiaꝝ separatarũ est causa effectiua alterius. in qualibet autem causa effectiua oportet esse similitudinem sui effectus: ꝛ similiter in qualibet effectu oꝫ esse similitudinẽ sue cause. eo q̃ vnũquodq; agens agit sibi simile. sic igit in superiori substantiaꝝ separataruꝫ est similitudo inferioris sicut in causa est similitudo effectus: in inferiori aũt similitudo superioris est: sicut in effectu est similitudo sue cause. in causis autẽ nõ vniuocis similitudo effectus est in causa eminẽtius: cause aũt similitudo in effectu inferiori: mõ tales aũt causas oꝫ eẽ substãtias sepatas superiores respectu inferiorũ cum nõ sint vni⁹ speciei in diuersis gradibus constitute: cognoscit igitur substantia separata inferior superiorem: secundũ modum substantie cognoscentis: nõ fm modum substãtie cognite: sed inferiori modo. superior autem inferiorẽ eminẽtiori modo.

Quod aliter q̃ intellect⁹ possibilis itelligat se: substantia sepata. ter cõ. ẽs. epi. Ani. ꝛ se quacũ quomõ substantia separata se itelligat.

℣ Et hoc est quod in lib. de causis dicitur propositione. q̃ intelligẽtia scit: qõ est sub se: ꝛ qõ est sua se p se p modũ sue substãtie q̃ alia est eã alterius. ℣ Sꝫ (cuꝫ supius sit ostẽsum). q̃ substãtie separate intellectuales nõ sunt eõposite ex mã ꝛ forma: nõ possunt causari nisi p modũ creationis: creare aũt solius dei est. (vt supra ostẽsum est). non poterit igit vna substãtiaꝝ seperataruꝫ eẽ alterius cã. ꝛ ¶ Preterea (ostẽsum est). q̃ principales partes vniuersi oẽ sunt adeo immediate create. nõ est igit vna earuꝫ ab alia: vnaqueqꝫ autẽ substãtiaꝝ separataruꝫ est de principalibus pribus vniuersi: multo amplius: cũ sol vel luna cũ vnaqueqꝫ eaꝝ habeat ꝓpriam spẽm ꝛ nobiliorẽ q̃ queuis spẽs eoꝝ poraliũ rerũ: non igit vna eaꝝ cãtur ab alia sed oẽs immediate adeo: sic igitur fm predicta quelibet substãtiaꝝ separataruꝫ cognoscit deũ naturali cognitione fm modum sue substãtie p quã fides sunt deo sicut cause: deus autẽ cognoscit eas sicut ꝓpria cã earum olum in se filitudinẽ habẽs: nõ autẽ ꝫ hoc modo vna substãtiaꝝ separataꝝ poterit cognoscere aliã cũ vna nõ fit cã alteri⁹. ad idẽ. ℣ Cõsiderãdũ est igit q̃ nulla hmõi substantiaꝝ fm suã eẽntia sit sufficiẽs principium cognitionis omniũ aliaꝝ rerũ. vnicuiqꝫ eni earum supra ꝓpriaꝝ substãtiaꝝ opꝫ superaddere quasdã itelligibiles filitudines per quas quelibet eaꝝ alia in ꝓpria natura cognoscere possit. ℣ Hoc autẽ sic manifestũ ꝓbatio esse põt: est.n. ꝓprium obiectum intellect⁹ entis intelligibile: quod qdẽ cõprehẽdit omnes differẽtias ꝛ spẽs entis possibiles: eegd.n. eẽ põt intelligi põt: cuꝫ aũt ois cognitio fiat p modum similitud. nis nõ põt totaliter suũ obiectuꝫ intellectus cognoscere nisi hẽat in se similitudinem totius entis. ꝛ omniũ differẽtiaꝝ eius: talis autẽ similitudo totius entis esse nõ potest nisi natura infinita que nõ determinatur ad aliquã speciẽ vel genus entis: sed est vis principiuꝫ. ꝛ actus actiua totius entis qualiscũq; sola natura diuina. (vt in ꝓmo ostẽsuꝫ est). oia aũt alia nã cũ sint terminata ad aliqũ gen⁹ ꝛ speciem entis nõ põt esse vis similitudo totius entis. Relinquitur igit q̃ solus deus p suam eẽntiaꝫ omnia cognoscat: quelibet autem substãtiaꝝ separataꝝ per suaꝫ naturã Conclo vera.

cognoscit pfecta cognitione sua ipēm tantum: intellectus aūt possibilis nequaq̄: sz p ipēm intelligibilē. (sicut supra dictū est). Et hoc ät q substātia aliqua est intellectualis cōprehēsiua est totius entis: vñ cuz substātia separata p suaz nāz nō fiat actu cōprehēdens totū ens ipa in sua ſba ꝑsiderata est quasi potētia ad similitudines intelligibiles qbus totū ens cognoscit. t ille similitudines erūt actus eiꝰ iquātū est intellectual. ſ Nō aūt est possibile qn iste similitudines sint plēe (qz iaz ostēsū est). q totꝰ entis vtis pfecta similitudo esse nō potest nisi infinita: sicut autē nāa substātie separate nō est infinita: sed terminata natura similitudo intelligibilis in ea entis nō pōt esse infinita sz terminata ad aliquā spēz vel genus entis: vnde ad ꝓprietatē totꝰ entis requruntur plures hmōi similitudines: quāto ät aliqua substātia separata est superior: tāto eius nā est diuine nature similior: t ideo est minus cōtracta vtpote ꝑticipans quius accedens ad ens vle pfectū t bonū: t ꝑpter ꝫ vniuersaliorē boni t entis participatōez habēs. t ideo similitudines intelligibiles in substātia superiori existētes sūt minus multiplicate t magis vles. ſ Et hoc est quod Dion. ix. cap. celc. ꝓrar. dicit. (q angeli superiores habēt iciam magis vniuersalez). ſ Et in libro de causis dicit. (q intelligētie superiores habent formas magis vles). Summū aūt hmōi vniuersalitatis est in deo. qui per vnū. s. per ēntiaz suaz omnia cognoscit: infimum aūt in intellectu hūano qui ad vnūquodq̄ intelligibile indiget specie intelligibili ꝑpria: t ei coequata: non est igit p formas vniuersaliores apud substantias superiores iperfectior cognitio: sicut apud nos: per similitudinē eni alialis per quam cognoscentes aliqd in genere tantū imperfectiorē cognitionez habemus q̄ p similitudinem hois per quaz cognoscim⁹ spēm cōpletā: cognoscere. n. aliqd sm̄ gen⁹ tm est cognoscē ipfecte t q̄si in potētia: cognoscere aūt in spē est cognoscē pfecte t in actu: intellectꝰ aūt nr qz infimū gradū tenet in substātijs intellectualib⁹ adeo ꝓculatas similitudines regrit q vnicuiq̄ cognoscibili ꝑ prio opz rīdere ꝑpriaz similitudinē in ipo: vñ p similitudinē alialis nō cognoscit rōnale. t p cōsequens nec boiez nisi sz gd: similitudo ät in

propoſi nōe. 9ª.

telligibilis q̄ est in ſba separa ē vtioris ꝫtutis ad pfa repūtāda sufficiēs: t iō nō facit ipfectiorē cognitionē: sz pfectiorē: est. n. vtis virtute ad modū forme agētis in causa vtiq̄ quāto fuerit vtior: tāto ad plura se extendit t efficaci⁹ ꝓducit. p similitudinez igit vná cognoscit t aial t ōnes aial aut etiaz vtiori mō t ꝑfectiori sm ordinez ſbarum p dictaz. Ex̄ēpla igit hui⁹ vt dictū est in duobus extremis accipe possum⁹. s. in intellectu diuino t hūano. De⁹. n. p vnū qđ est sua essentia cognoscit oia: hō ät ad diuersa cognoscēda diuersas similitudines regrit: gneriā q̄ro alioris fuerit intellectus: tāto er pauciorib⁹ pla cognoscere pōt: vñ bis qui sūt tardi intellect⁹oz ex̄ēpla ꝑticularia adducere ad cognitionē de reb⁹ sumēdā: cū aūt ſba separata in sua nā cōsiderata sit in potētia ad similitudines qbus totū ens cognoscaī: nō est estimādū q̄ sit denudata ab oib⁹ hmōi similitudinibus. h. n. est dispō intellectus possibilis anteq̄ intelligat. (vt dr̄ in. 3. de aia). ſ Neq̄ est ēt estimandū q̄ aliq̄s cax bēat in cō. 14. actu t alias in potētia tm: sicut mā pria in corpibus iferiob⁹ hz vná formaz in actu t alias in potētia. t sic intellect⁹ possibil noſter cū iaz sumus scientes est actu sm aliq̄ intelligibilia: sm alia vero in potētia. cū. n. ille ſbe separate nō moueant neq̄ p se neq̄ p accīns. (vt oñsum est). oē q̄ est in eis in potentia oz esse in actu: aliaz erirent de potentia in actū. t sic moueret⁹ p se vel p accidens. est igit in eis potētia t act⁹ q̄ntū ad esse intelligibile sicut in corpib⁹ celestib⁹ q̄ntū ad esse nale: mā. n. corpis celestis ita ꝑficit p suā formā q̄ nō remanet i potētia ad aliquas formas: t sīr intellect⁹ ſbe separate totaliter ꝑficit p formas intelligibiles quantum ad cognitionez nāle: intellect⁹ aūt possibilis nr̄ ꝓportionaliter se hz corpib⁹ corruptibilibus qbus vnit vt forma: sic. n. fit actu bis quadā formas intelligibiles q remanet in potētia ad alias. ſ Et pp hoc dr̄ i propoſi. de cāis. (q intelligētia est plena formis). tiōe. 9ª. qz. s. tota potentialitas intellect⁹ei⁹ cōpleta ē p formas intelligibiles. t sic p hmōi intelligibiles spēs vna ſba separata aliā intelligē potest. ſ Forte ät alicui videri pōt q cū sub dubitatiōe stantia separata per essentiā sit intelligibilis: non opz ponere q per aliquas species intelligibiles.

intelligibiles vna ab alia intelligatur: sed p essentiã ipsius substãtie intellecte: hoc enũ q substãtia aliqua p spẽm intelligibilẽ cognoscatur videt accidere substãtijs materialibus ex hoc q nõ sunt p suas essentiam intelligibiles actu: vnde opz q p intentiones abstractas intelligãtur. ¶ Huic ẽt videtur cõsonare dicentis in.ri.meth. (q in substãtijs separatis a materia nõ differt intellectus intelligere t quod intelligit). Hoc autẽ si cõcedatur babz dubitationes non paucas. ¶ Primo quidẽ q: intellectus in actu est intellectuz in actu sm doctrinam Aristo. difficile est aũt videre qũo vna substãtia separa sit vnũ alteri dũ intelligit ipaz.

tex. 2. 51

difficultas p̃ cõcesso exigio.

2 ¶ Adhuc oẽ agens est vel operãs operatur per suam formã: cui opatio respõdet: sicut calefactio calori: vnde t illud videmus cuius spẽ visus informat: nõ videt autem eẽ impossibile q vna substãtia separata sit forma alterius: cum habeat vnaqueq; eẽ separatum ab alia: impossibile igit videtur q vna videatur ab altera p ẽntiam suam.

3 ¶ Amplius intellectũ est pfectio intelligentie: nõ põt autẽ inferior substãtia separata esse pfectio superioris: sequeret etiã q superior inferiorẽ nõ intelligeret si p essentiã suam vnaqueq; intelligeret t nõ p spẽz aliã

4 ¶ Item intelligibile est intra intellectũ quãtum ad id quo intelligit nulla autẽ substantia illabit mẽti nisi solus deus qui est in oibus per essentiã pſentiaz t potẽtiã: impossibile igit videtur q substãtia separa p essentiã suaz intelligat ab alia t nõ p similitudinẽ eius in ipsa. ¶ Et hoc quidẽ oz verum eẽ sm sententiã Aristo. q ponit q intelligere contingit p b q intellectũ in actu sit vnũ cum intellectu in actu. vnde substãtia separata: cuius sit p se intelligibilis actu: nõ tamẽ sm se intelligit nisi ab intellectu cui est vnũ: sic autẽ substãtia separata seipam intelligit p essentiã suã: t sm b est idẽ intellectus t intellectũ t intelligere. ¶ Secũduz autẽ positionẽ Platonis intelligere fit p cõtactum intellectus ad rẽ intelligibilẽ: sic igit vna substãtia separata põt aliã p eius essentiam intelligere dũ eaz spũaliter cõtingit: superior quidẽ inferiorẽ quasi eaz sua virtute cõcludẽs t cõtinẽs: inferior vo superiorem quasi eaz capiẽs vt sui perfectionem.

¶ Unde t Dionys. dicit. 4. ca. de diuinis nominibus. (q superiores substãtie intelligibiles sunt quasi cibus inferiorum).

¶ Qđ sube separate cognoscũt mãlia. 99.

Per predictas igit oĩa intelligibiles substãtia separata: nõ solũ cognoscit alias substãtias separatas: sed etiã spẽs rez corporaliũ. ¶ Cum.n. intellectus eaz sit perfectus naturali pfectione vtpote totus in actu existẽs. opz q suaz obiectũ. s. ens intelligibile vniuersaliter cõprehendat. sub ente autẽ intelligibili cõprehẽdunt etiam species rerum corporalium: eas igitur substantia separata cognoscit.

2 ¶ Adhuc cum spẽs rez distinguantur sicut spẽs numerorum. (vt supra habitũ ẽ). oz q in spẽ superiori cõtineatur aliqualiter: qđ est in inferiori sicut maior nũerus cõtinet minorẽ. cũ igitur substãtie separate sint supra substãtias corporales: opz q ea que sunt in substantijs corporalibus p modum materialem: sicut in substantijs separatis per modum intelligibilem: quod eni est in aliquo est in eo per modum eius in quo est.

3 ¶ Item si substãtie separate mouẽt corpora celestia vt pbi ponunt quicqd ꝓuenit ex motu corpoꝝ celestiũ attribuit ipsis corporibus sicut instrumẽtis eo q mouẽt mota: substãtijs autẽ separatis mouẽtibus sicut principalibus agẽtibus: agũt aũt t mouẽt per intellectũ: sunt igitur causantes ea que fiunt p motũ corpoꝝ celestiũ: sicut artifex operatur per sua instrumẽta: formie igit eoꝝ que generãtur t corrũpuntur sunt intelligibiliter in substãtijs separatis. ¶ Unde t Boetius in lib. de trini. dicit. (q ex formis que sunt sine mã venerũt forme que sũt in materia). Cognoscũt igit substãtie separate nõ solum substãtias separatas: sed etiaz species rez mãlium: imã si cognoscũt spẽs generabilium t corruptibilium corpoꝝ: tãq; ꝓpriorum effectuũ: multo magis spẽs corporum celestium quasi ꝓpriorũ instrumentorum. ¶ Quia vo intellectus substantie separate est in actu babẽs oẽs similitudines ad quas est in potẽtia: babz vtutem comprehẽdẽdi omnes spẽs t differẽtias entis: necesse est q substãtie separate quelibz co-

ca. 3°. H. primi.

gnoscat oẽs res mãles ⁊ totũ ordinẽ earuz.

Du° ¶ Cũ aũt intellectus in actu perfecto sit intellectũ in actu: põt alicui videri q̃ suba separata nõ intelligat res mãles: inconueniẽs enim videt qõd res mãles sit perfectio substantie separate.

Solu° ¶ Et si recte cõsideretur res intellecta est perfectio intelligentis fm suã similitudinẽ quã hz in intellectu. nõ. n. lapis q̃ est extra animã est perfectio intellectus possibilis nostri: similitudo aũt rei mãlis in intellectu substãtie separate est immaterialiter fm modũ substãtie separate non fm modũ substãtie mãlis. vñ nõ est inconueniens: si hec similitudo dicatur esse perfectio intellectus substantie separate: sicut propria forma eius.

¶ Oẽs suba sepate cognoscũt singlaria. ioo.

Via vero studies similitudines rez in intellectu suba separate sunt vliores cẽs in intellectu nr̃o ⁊ efficatiores ad hoc qõd per eas aliqd cognoscatur. per similitudines rez mãlium suba separate nõ soluz cognoscũt res mãles fm rõnem generis vel speciei sicut intellectus noster: sed etiã fm indiuidua. ¶ Cũ. n. species rez in intellectu existentes oporteat esse immateriales nõ poterũt fm q̃ sunt in intellectu nostro esse principiũ cognoscendi singularia q̃ per mãm indiuiduãtur eo q̃ species intellect⁹ nostri intãtũ sunt cõtracte virtutis: q̃ vna vacuit solũ in cognitiõe vniue: vnde sicut similitudo nature generis nõ põt ducere in cognitionẽ generis ⁊ differentie: vt per eas species cognoscatur. ita similitudo nature speciei nõ põt ducere in cognitionẽ principioz speciei ⁊ indiuiduãtiũ que sunt principia materialia vt per eam indiuiduũ in sua singularitate cognoscatur. Similitudo vero intellectus substãtie separate cũ sit vltis virtutis quasi que vna ⁊ immaterialis existens põt ducere in cognitionẽ principioz̃ speciei ⁊ indiuiduantiũ que sunt principia materialia. ita q̃ per eã substãtia separata nõ solũ materiã generis ⁊ speciei: sed etiaz indiuidui cognoscere possit p suã itellectũ: nec sequit q̃ forma p̃ quã cognoscit sit mãlis vl q̃ sint ifinite fz numer̃ idiuiduoruz.

2 ¶ Ad hoc qõd põt inferior virtus: põt ⁊ superior: sed eminẽtius: vnde virtus inferior operat̃ per multa: vbi virtus supior p vnã tantũ operat̃: virtus enim q̃to est superior: tanto magis colligitur ⁊ vnit. ecõtrario vero virtus inferior diuidit ⁊ multiplicatur: vnde videmus q̃ diuersa genera sensibiliũ que quinq̃ sensus exteriores percipiũt vna vis sensus communis apprehendit: anima autem humana est inferior ordine nature q̃s substantia separata: ipsa autem cognoscitiua est vniuersaliuz ⁊ singularium per duo principia. s. per sensum ⁊ intellectum. substantia igitur separata que est altior cognoscit vtrũq̃ altiori modo per vnum principium scilicet intellectum.

3 ¶ Item species rerũ intelligibiles cõtrario ordine puenũt ad itellectũ nostrũ ⁊ itellectũ substantie separate. ad intellectũ. n. nostruz pueniunt p viam resolutionis. ſ p abstractionẽ a conditionibus materialibus ⁊ indiuiduantibus: vnde per eas singularia a nobis cognosci non possunt: ad intellectũ autem substantie separate perueniunt species intelligibiles: quasi per viam cognitionis: habet enim species intelligibiles ex assimilatione sui ad primam intelligibilez speciem intellectus diuini: que quidem non est a rebus abstracta: sed rerum factiua. est autem factiua non solum forme: sed materie que est indiuiduationis principium: species igitur intellectus substantie separate totam rem respiciunt ⁊ non solum principia speciei: sed etiam principia indiuiduantia: non est igitur singularium cognitio subtrahenda substantijs separatis: licet intellectus noster singularia cognoscere nõ possit

4 ¶ Preterea si corpora celestia mouentur a corporibus separatis scõm philosophorum positionem: cum substantie separate agant ⁊ moueant per intellectuz. oportet q̃ cognoscant mobile q̃ mouent: quod est quoddam particulare: nam vniuersalia immobilia sunt: situs etiam qui renouantur per motum sunt quedã singularia que non possunt ignorari a substantijs mouente per intellectum: oportet igitur dicere q̃ substantie separate singularia cognoscant istarum materialium rerum.

¶ Verum substantie separate naturali cognitione cognoscant oia simul. ioi.

Dubo
Solu°

Uia vero intellectꝰ in actu est intellectū in actu: sicut sensus in actu est sensibile in actu: idē aūt nō pōt simul eē multa in actu: ipossibile vī q intellectus sube separate habeat spēs intelligibiliū diuersas. (sicut iā supra dictū est). sed sciēdū est q nō oē illud est intellectū in actu: cuiꝰ spēs intelligibilis actu est in intellectu: cuz enim suba intelligens. sit etiā volens ac per hoc sit dīa sui actus: in potestate ipsius est postq̄z hz spēm intelligibilē vt ea vtat intelligendū actu: vel si hz plures vt vtat vna ipsaꝝ. vñ t ea quoꝝ sciam habemꝰ nō oia actu consideramus. suba igit intellectualis per plures spēs cognoscēs vtī vna quam vult: cū p hoc simul actu cognoscit oia q̄ p vnā spēm cognoscit: oia. n. sunt vt vnū intelligibile inquantū sunt p vnū cognita: sicut t intellectus noster simul cognoscit multa adinuicē composita vel relata vt vnum quoddā. ea vero q̄ p diuersas spēs cognoscit nō cognoscit simul: t ideo sicut est intellectus vnus: ita est intellectū in actu vnuz. est igit in intellectu sube separate q̄dā intelligentia ꝝ successio nō tñ motus proprie loquēdo cū nō succedat actus potētie: sz actꝰ actui: intellectus aūt diuinus. qz p vnū q̄ est sua ēntia oia cognoscit t sua actio est sua ēntia: oia simul intelligit. vnde in intelligentia eius nō cadit aliqua successio: sz suum intelligere est totū simul perfectuz per manens per omnia secula seculoꝝ. Amen.

¶ Explicit Liber Secundus.

¶ Incipit Liber Tertius.

¶ Capm Primum. Probemiuz.

Eusma gius dominus t rex magnus sup oēs deos. Quoniam nō repellet dñs plebē suā. qz in manu eiꝰ sunt oēs fines terre t altitudines montiū ipse ꝓspicit. Qm ipsius est mare t ipse fecit illud: t siccā manus eius formauerūt.

¶ Vnū eē primū entiū totius eē pfectionem plenā possidēs q̄ deū dicimus. (ostē sum est superius). q̄ ex sui pfectiōis abundantia oibus existētibus eē largit vt nō solum primū entiū: sed t primū principiū omnium eē ꝓbet: eē aūt alijs tribuit nō necessitate nāe: sz ex sue arbitriū voluntatis. (vt ex suprioribus est manifestū). vñ consequens est vt factoꝝ suoꝝ sit dīus. nā sup ea q̄ nře volūtati subdūtur dñamur: hoc aūt dñiuz sup res a se ꝓductas pfectū hz vpote q ad eas ꝓducēdas nō exteriorīs agētis adminiculo indiget nec māe fundamēto. cū sit totius vtis effector. Eoꝝ aūt q̄ per voluntatē ꝓducūtur agētis vūq̄q̄z ab agēte in finē aliquē ordinat: bonū. n. t finis est obiectū ꝓpriū voluntatis. vñ necesse est. vt q̄ ex volūtate ꝓcedūt: ad finē aliquē ordinentur: finē aūt vltimū vnaquaq̄z res p suam cōsequī actionē quā oz dirigi ab eo q ꝑncipia rebus dedit p q̄ agūt. necesse est igit vt deus q est in se nāliter pfectus. t oibus entibus ex sua potestate eē largit: oium entium rector existat a nullo vtiq̄z directus. nec est aliqd q̄ ab eius regimīe excusetur. sicut nec est aliqd q̄ ab ipso eē nō formāt. Est igit sicut pfectus in ēndo t causando. ita ēt t in regēdo pfectus. ¶ Diuine vero regiminis effectus in diuersis apparet diuersimode sm dīas nāꝝ. Quedā nāq̄z sic adeo ꝓducta sūt vt intellectū habētia eius similitudinē gerāt t imaginē repñtent. vñ t ipsa nō solum sunt directa. sz t seipsa dirigentia sm ꝓpas actōes in debitū finē: q̄ si in sua directōe regimini diuino subdant ad vltimū finē cōsequēdū ex diuino regimine admittunt. repellunt aūt si secus in sua directione ꝓcesserint. Alia vero intellectu carentia seipsa in suū finē nō dirigūt: sed ab alio dirigūtur. quoꝝ q̄dā incorruptibilia existentia. sicut in cē nāli pari nō pñt defectū. ita in propriis actōibus ab ordine in finem eis pstituti nequaq̄z exorbitāt. sz indeficiēter regimini primi regētis subdunt. sic sūt corpora celestia quoꝝ motus sp uniformiter ꝓcedūt. alia vo corruptibilia existētia nāliter eē pari pñt defectū. q tñ per alterius pfectū ꝓplet. nā vno corrupto aliō gnatur t sūt in actōibus ꝓpriis a nāli ordine deficiunt. q tñ defectus per aliqd bonū inde ꝑ

uenīēs ꝓpēſaſ. Ex quo apparet q nec illa q̄ ab ordie ꝑmi regimis erozbitare videnk. poteſtatē ꝑmi regētis euadūt. nā t hec corruptibilia corpa. ſē ab ipſo deo ꝓdita ſunt: ita poteſtati ei⁹ ꝓfecte ſubdunk. ¶ Hoc igī diuino replet⁹ ſpū pſalmiſta ꝓſideraſ. vt nobis diuinū regimē demōſtraret. ¶ Dicit de ſcribit nobis ꝑmi regētis ꝓfectionē. Nāe gdē in hoc qđ dicit. (deus). Poteſtatis: in hoc q dicit. (magn⁹ dñs). q̄ſi nullo indigens ad ſue ꝑtīs effectū ꝓducēdū. Auctoritatis in hoc qđ dicit. (rex magn⁹ ſup oēs deos). q: t ſi ſint multi regētes. ei⁹ tñ regimini oēs ſubdunk. ¶ Scdo aūt nobis deſcribit regimis modū. t qdē q̄ntū ad intellectualia q ei⁹ regimē ſequntia ab ipo ꝓſequūtur vltimū finē q ē ipe. t iō dicit. (q: nō repellet dñs plebē ſuā). Quātū vo ad corruptibilia. q etiā ſi erozbitēt interdū a ꝓpriis actōib⁹: a pārte tū ꝑmi regētis nō excludūtur. vñ dic. (q: in mānu ei⁹ ſūt oēs fines terre). Quātū vo ad celeſtia corpa q̄ oēz altitudinē terre excedūt. i. corruptibilīū corpoꝝ t ſp rectū ordinē diuini regimis ſuār. vñ dicit. (t altitudines mōtiū ipe ꝓſpicit). ¶ Tertio vo ipſi⁹ vltis regimis rōnē aſſignat. q: neēe ē vt ea q̄ adeo ſūt ꝓdita: ab ipo ēt regant: t b⁹ ē q dicit. (qm ipſi⁹ ē mare. t ē).

Ꝓtinus ¶ Q: g̃ in p̄ lib. de pfectōe diuie nāe. pfectio ad ſuū ſum⁹. ¶ In ſo aūt ō pfectōe pārtis ipſi⁹ periores ꝛz q ē oīuz rex. ꝓductor t dñs. ¶ Reſtat libros igit in b⁹ tertio lib. ꝓſeq de pfecta auctoritate ſiue dignitate ipſi⁹ ꝛz q ē oīum rex finis ordo ꝓ nis t rector. ¶ Erit g̃ b⁹ ordie ꝓcedēdū. vt ſcudi p̄ agat de ipſo ꝛz q ē rex oīuz finis. ¶ Secūdo de regimie vñ ipſi⁹ ꝛz q oēz creaturā gubernat. ¶ Tertio ō ſpeciali ipſi⁹ regimie ꝓut gubernat creaturas intellectū būtes.

¶ Oē omne agens agit ꝓpter finez. 2.

Stendēdū ē igit ꝑ q oē agēs in agēdo intēdit aliquē finē. ¶ Inpio. n. q̄ māifeſte pp finē agūt hoc dicim⁹ eē finē in qđ tēdit ipetus agētis: hoc. n. adipiſcēs: dr adipiſci finē: deficēs aūt dr deficere a fine intēcto. ſicut ꝑz in medico agēte ad ſanitatē. t boie currēte ad certū terminū. Nec differt quā tū ad hoc vtr⁹ qđ tēdit in finē ſit cognoſcēs vel nō. ſicut. n. ſignū eſt finis ſagittātis. ita eſt finis motus ſagitte. ois aūt agētis ipetus ad aliqd certū tēdit. nō. n. ex q̄līqz virtute queuis actio procedit: ſz a calore qdez calefactio: a frigore aūt ifrigidatio. vnde t actōes ſm diuerſitatē actiuoꝝ ſpecie differunt: actio vero qñqz quidem terminatur ad aliquod factū. ſicut edificatio ad domū t ſanatio ad ſanitatem: qñqz aūt nō ſicut intelligere t ſentire: t ſi quidem actio terminat ad aliquod factū ipetus agentis rendit in ipſam actionē: oz igit q oē agens in agendo intēdat finē: qñqz quidē actionem ipſam: qñqz aliquid per actionem factum. ¶ Adhuc in oīb⁹ agētib⁹ pp finē hoc eſſe vltimū finē dicim⁹ vltra qđ agēs nō q̄rit aliqd ſicut actio medici eſt vſqz ad ſanitatē: ea vero cōſecuta nō conat ad aliqd vterius: ſz in actiōe cuiuſlibet agētis eſt venire ad aliqd vltra qđ agēs nō querit vltra aliqd: alias. n. actiōes in infinitū tenderent: quod quidē eſt impoſſibile: q: cū infinita nō ſit ptranſire: agens agere nō inciperet: nibil. n. mouet ad id ad qđ impoſſibile eſt peruenire: omne igit agens agit ꝓpter finem. ¶ Amp. ſi actōes agētis ꝓcedāt in infinitū: oz q vel ex iſtis actōib⁹ ſequat aliqđ factū vel nō. Si qdē ſequat aliqđ factū: eē illius facti: ſequet poſt infinitas actōes: quod. aūt ꝑtigit infinita impoſſibile eſt eſſe: cū nō ſit infinita ptranſire. quod aūt impoſſibile eſt eſſe. impoſſibile eſt fieri: t qđ eſt impoſſibile fieri: eſt impoſſibile facere: impoſſibile eſt igitur q agens incipiat facere aliqđ factū ad qđ pertingunt actiōes infinite. Si aūt ex illis actionib⁹ nō ſequit aliqđ factū: oz ordinē huiſmodi actionū eſſe vel ſm ordinē virtutum actiuarum: ſicut fit domo ſemit vt imaginetur: imaginatur aūt vt intelligat: intelligit aūt vt velit. Vel ſm ordinē obiectoꝝ ſicut ſi cōſidero corp⁹ vt cōſiderē aiam. quā cōſidero vt cōſiderē ſubſtāniā ſeparātā. quā cōſidero vt cōſiderē deū: nō aūt eſt poſſibile ꝓcedere in infinitū neqz in virtutib⁹ actiuis ſicut neqz in formis rerū. (vt probat in ſecundo metaph.). forma. n. eſt agēdi principiū neqz in obiectis ſicut neqz in entib⁹ cū ſit vnū eſſe primū. (vt ſupra ꝓbatū eſt). nō eſt igit poſſibile q actiōes in infinitū ꝓcedant: oz igit eē aliquid quo habito conatus agētis ceſſet. omne igitur agēs agit ꝓpter finē. tertio. cō. 10.

4 ¶ Jtē in bis q̄ agunt ꝓpter finē oia intermedia inter primū agens t vltimū finē sunt fines respectu priox t principia actiua respectu sequentiū. si igitur conatus agentis nō est ad aliquid determinatū: sz actiones sicut dictū est ꝓcedunt in infinitū: opz principia activa in infinitū ꝓcedere:qđ ē impossibile.(vt supra ostēsū est).necesse ē igit q̄ conat⁹ agentis sit ad aliqd determinatū.

5 ¶ Adhuc omne agens vel agit per naturam vel per intellectū: de agentibus autez per intellectū nō est dubiū quin agant propter finem:agunt.n. preconcipientes in intellectu id qđ per actionem ꝓsequuntur:t ex tali ꝓconceptione agunt:hoc.n.est agere per intellectū:sicut aūt in intellectu ꝓconcipiente existit tota similitudo effect⁹ ad quā per actiones intelligentie peruenitur:ita in agente naturali ꝓexistit similitudo naturalis effectus ex qua actio ad hunc effectum determinat:nā ignis generat ignem t oliua oliuā: sicut igit agens p intellectū tēdit in finē determinatū p suā actionē:ita agēs per nām:oē igit agens agit propter finem.

6 ¶ Amplius peccatū nō inuenit nisi in bis que sunt propter finē:nec enim imputatur alicui ad peccatū.si deficiat ab eo quod nō est:medico enim non imputatur ad peccatum si deficiat a sanando naturā.nō autez edificatori aut grāmatico. Sed peccatum inuenimus in bis que fiunt secundum artē: sicut cū grāmaticus nō recte loquitur. Et in bis que sunt fm naturā.sicut pz in partibus mōstruosis.ergo tā agēs fz nām:q̄ agēs fz artē t a ꝓposito agit ꝓpter finem.

7 ¶ Jtez si agens nō tenderet ad aliquem effectum determinatum:oēs effectus eēnt ei indifferentes:quod aūt indifferēter se hz ad multa non magis vnum eorum operat q̄ aliud:vnde a contingente ad vtrūq; nō sequitur aliquis effectus: nisi per aliqd qđ determinet ad vnum: impossibile igit esset quod ageret:omne igit agens tendit ad aliquem determinatum effectum quod dicit finis eius. ¶ Sunt aūt alique actiones que Du⁹ nō videntur esse ꝓpter finem:sicut actiones ludicre t contēplatorie t actiones que absq; attentione fiunt sic confricatio barbe t huiusmodi:et quibus aliquis opinari potest q̄ fit aliquod agens nō ꝓpter finē. ¶ Sed sciendum q̄ actiones contemplatiue non sunt propter alium finem:sed ipse sunt finis:actiones autem ludicre interdū sunt finis cum quis solum ludit propter delectationem que in ludo est:quandoq; aūt sunt propter finē cum ludimus vt postmodum fortius secundo agamus:actiōes aūt que fiunt sine attentione non sunt ab intellectu:sed ab aliqua subita imaginatione vt naturali principio sicut inordinatio humoris pruritum excitantis:est causa confricationis barbe que fit sine attentione intellectus:t tamen hec ad aliquos fines tendūt: licet preter ordinem intellectus. ¶ Per hoc autem excluditur antiquorum naturalium error qui ponebant omnia fieri ex necessitate materie.causam finalem a rebus penitus subtrahentes. Solu⁹ Exclu⁹ erro.

¶ Q̄ omne agens agit propter bonū. 3.

EX hoc autem vlterius ostēsum est q̄ omne agens agit propter bonum. ¶ Jnde enim manifestū est omne agens agere propter finem.q; quod libet agens tendit ad aliquod determinatum:id autem ad quod agens determinate tendit oportet esse conueniens ei:non.n. tenderet in ipsum nisi propter aliquam cōuenientiā ad ipsū:qđ aūt cōuenientē ē alicui est illi bonū.ergo oē agēs agit pp bonum.

2 ¶ Preterea finis est in quo quiescit appetitus agentis vel mouentis t eius quod mouetur:hoc aūt est de rōne boni vt terminet appetitum:nam bonū est qđ omnia appetūt:oia ergo actio t mot⁹ ē pp bonū.

3 ¶ Adhuc oia actio t motus ad eē aliquo mō ordinari videtur vel vt cōseruetur fm spēm vel indiuiduz vel vt de nouo acquiratur:hoc aūt ipsum quod est eē bonū est: t ideo omnia appetunt esse.omnis igitur actio t motus est propter bonum.

4 ¶ Amplius oia actio t mot⁹ est ꝓpter aliquā perfectionē:si enim ipsa actio sit finis:manifestum est q; est perfectio secunda agentis:si aūt actio sit transmutatio extrinseca materie:manifestū est q; mouens intendit aliquā pfectionē inducere in rem motā:in quam etiam tendit mobile si sit motus naturalis:hoc autem dicimus esse bo-

num quod est esse perfectum: omnis igitur actio et motus est propter bonum.

5 ¶ Item oē agens agit fm q̄ est actu: agendo aūt tendit in sibi simile: agit tēdit in actū aliquē: actus aūt ois hz rōnē boni: nā malus nō inuenit: nisi in potētia deficiente ab actu: omnis igit actio est propter bonum.

6 ¶ Adhuc agens per intellectū agit propter finē: sicut determinās sibi finē: agens autē per nāz: hz agat propter finē. (vt pbatū est). nō tñ determinat sibi finē: cū nō cognoscat rōnē finis: sed mouet in finē determinatuz sibi ab alio: agens aūt per intellectū nō determinat sibi finē nisi sub rōne boni: intelligibile. n. nō mouet nisi sub rōne boni quod est obiectū voluntatis: ergo et agens per natūrā nō mouet: neq; agit propter aliquez finē nisi fm qđ est bonū: cū agenti per naturam determinetur finis ab aliquo appetitu: omne igitur agens propter bonū agit.

7 ¶ Item eiusdē rōnis est fugere malū et appetere bonū: sicut eiusdē rōnis est moueri deorsum et moueri sursum: oia aūt inueniuntur malū fugere nā agentia per intellectū hac rōne aliqd fugiūt: q̄ apprehendūt illud vt malū. oia aūt agentia nalia: quantum habent de virtute tantū resistunt corruptioni que est malum vniuscuiusq; omnia igitur agunt propter bonum.

8 ¶ Adhuc qđ pueuit ex alicuius agentis actione preter intentionē ipsius dicit a casu vel fortuna accidere: videm⁹ aūt in operibus nature vel semp vel frequentius qđ melius est: sicut in plantis folia sic eē disposita vt producant fructus et partes alium sic disponi vt aial saluari possit: si ergo hec eueniunt preter intentionē nālis agētis hoc erit accidens casu vel fortuna. Sed hoc est impossibile: nā ea q̄ accidunt semp vel frequēter nō sunt casualia neq; fortuita: sed q̄ accidunt in pauciorib⁹ male ergo agēs intendit ad id qđ melius est: et multo manifestius qđ agit per intellectū: oē igit agēs intendit bonū in agendo. ¶ Item oē q̄ mouet ducit ad terminū motus a mouente et agente: oz igit mouēs et motū ad idē tēdere inquantū mouet: q̄ aūt mouet cū sit in potētia tendit ad actū: et ita ad perfectū et bonū: per motū. n. erit de potentia in actū: ergo et mouens et agens semp in mouendo et agēdo intendit bonū. ¶ Hinc est q̄ pbi diffiniētes bonū dixerunt. (Bonū est qđ oia appetunt). Et Dionys. 4. c. de diui. no dicit. (q̄ omnia bonum et optimū cōcupiscūt). ¶ Q̄ malū est p̄ter intentionē in reb⁹. 4.

Ex hoc autem apparet q̄ malū est preter intentionē in rebus et incidit p̄ter intentionē agētiū. ¶ Qđ enim ex actione cōsequit diuersū ab eo qđ erat in intentōe siue intentū: ab agente manifestū est preter intentionē accidere: malū aūt diuersū est a bono: qđ intēdit oē agēs: est igit malū preter intentionem euenieus.

2 ¶ Item defect⁹ in effectu et actiōe cōsequit aliquē defectū in principiis actiōis: sicut ex aliqua corruptōe senūs segt part⁹ mōstruosus et ex curuitate cruris: segt claudicatio: agens aūt agit fm q̄ hz de virtute actiua: nō ēz id qđ defectū virtutis patit: scōz aūt q̄ agit: sic intendit finē intendit igit finē correspondētē virtuti: qđ igit segt rndēte defectui virtutis erit p̄ter itētionē agētis: hoc aūt est malū: accidit igit malū p̄ter intentionē.

3 ¶ Adhuc ad idē tēdit mot⁹ mobilis et motio motiūs: mobile aūt tēdit p se ad bonū: ad malū aūt p accidēs et p̄ter itētionē: qđ gdā marie in gnatōe et corruptōe apparet: mā. n. cū est sub vna forma: est in po⁹ ad formā aliā et priuationē formē: ita habite: sicut cū est sub forma aeris est in po⁹ ad formaz ignis et priuationē formē aeris: et ad vtrūq; trāsmutatio mām terminat simul: ad formā aūt ignis ēz q̄ gnatur ignis: ad priuationē aūt formē aeris ēz q̄ corrūpit aer: nō autē intētio et appetit⁹ mām est ad priuationē: ēz ad formā: nō. n. tēdit ad ipossibile: est autez ipossibile mām nī sub puatōe eē: eē vō cā sub forma ē possibile: igit q̄ termiet ad puationē est p̄ter itētionē: terminat aūt ad eaz inquātū pueuit ad formā quā intēdit: quaz puatio alterius formē de necessitate segt: trāsmutatio ergo mām in gnatiōe et corruptiōe p se ordinat ad formā: puatio vō cōsegt p̄ter itētionē: et fit oz eē i oib⁹ motib⁹: et ideo in quolibz motu est gnatio et corruptio scōz qđ: fiē cū aliqd alterat de albo in nigr̄ corrūpit albū et fit nigrū: bonū aūt est ēz q̄ mā est pfecta p formā: et po⁹ p actū ppriū:

malū aūt scōm q̄ est priuata acta debito. omne igit̄ q̄ mouet tēdit in suo motu pue nire ad bonū: puenit aūt ad malū p̄ter intentionem: igit̄ cum omne agens t mouens intendat ad bonum: malum prouenit p̄ter intentionem agentis.

4 ¶ Amplius in agentibus p̄ intellectum t estimationē quācūq; intentio sequit̄ apprehensionē: in illud.n. tendit intentio quod apprehendit̄ vt finis: si ergo pueniat ad aliquod: q̄ nō bz spēm apprehensā erit p̄ter intentionē: sicut si aliqs intendat comedere mel: t comedat fel credēs illud eē mel: hoc erit p̄ter intētionē. Bz oē agēs p̄ intellectū intendit ad aliqd: scōm q̄ accipit illud sub rōne boni. (sicut er superioribus pz). si ergo illud nō sit bonū sed malū: hoc erit p̄ter intentionē: agens igit̄ p̄ intellectū nō opat malū: nisi p̄ter intentionē: cū igit̄ intēdere ad bonū sit cōe agenti per intellectū t per naturā: malū nō consequit̄ er intentiōe alicuius agētis: nisi preter itētionē. ¶ Hinc est q̄ Dio. dicit. 4. ca. de diui. no. (q̄ malum est p̄ter intentionem t voluntatē). Dio.

¶ Rōnes ḡbus videt probari q̄ malū nō possit eē p̄ter intentionē in rebus. 5.

p̄missa in ca. peece.

Sunt aūt quedam q̄ huic sētie aduersari vident. ¶ Dō enim accidit p̄ter intentionē agentis dr eē fortuitū t casuale t in paucioribus accidēs: malū autez fieri nō dr fortuitum t casuale: neq; vt in paucioribus accidēs: sed semp vel in pluribus: in nālibus enim semp gnationi corruptio adiungit̄. in agētibus etiā p̄ voluntatē in pluribus peccatū accidit cū difficile sit sm virtutē agere: sicut attingere centrum in circulo. (vt dicit Aristo. in. 2. ethico). nō igit̄ vt malū eē proueniēs p̄ter intētionē.

cap°. 9. a°. 4.

2 ¶ Itē Aristo. in. 3. ethicox̄ ēpsse dic̄. (q̄ malitia ē volūtariū). t b° ꝓbat p̄ b° q̄ aliqs opat̄ iniusta volūtarie: irrōnabile ūt est opantē volūtarie iniusta nō velle iniustum eē: t volūtarie stupratē nō velle icōtinentē eē: t p̄ b° ēt legislatores puniūt malos q̄si volūtarie opantes mala. nō videt igit̄ malum p̄ter voluntatem vel intentionē esse.

3 ¶ Preterea oīs motus nālis bz finē intentū a nā: corruptio aūt est motus nālis. sicut t generatio: finis igit̄ eius qui est priuatio habens rōnem mali est intentus a nā. siē ēt forma t bonū: q̄ sūt gnatōis finis.

¶ Solutio rationum premissarum. 6.

Tautem positarū rationuz solutio manifestior fiat cōsiderandū est q̄ malū cōsiderari p̄t vl in subā aliq̄: vl in actione ipsius. ¶ Malū qdē in subā aliqua ē ex eo q̄ deficit ei aliqd q̄ natū est t bz hre: si enim hō nō bz alas nō est ei malū. q̄ non est natus eas hre: si etiā hō capillos flauos nō bz nō est malū. q̄ t si natus est hre: nō tamē est ei debitū vt habeant: est tamē malum si nō habeat manus quas natus est t debet habere si sit pfectus: q̄ tamē nō est malū aut: ois aūt priuatio si proprie t stricte accipiat est eius q̄ q̄ natus est habere t bz hre: in priuatōe igit̄ sic accepta est rō mali: materia aūt cū sit in potentia ad oēs formas oēs qdē natā est habere. nulla tamē est ei debita cū fine: quia vna earum possit eē pfecta in actu: quelibet tñ earū est debita alicui eox̄ que er mā cōstituunt: nā nō pōt eē aq̄ nisi bz formā aque: nec pōt eē ignis nisi habeat formā ignis: priuatio igit̄ hmōi forme cōparate ad mām nō est malum nature. sed cōparata ad id cuius ē forma est malū eius. sicut priuatio forme ignis est malū ignis. t q̄ tā priuatōes cū habeāt. t forme nō dicunt eē nisi sm q̄ sunt in subiecto. si qdē priuatio sit malū p̄ cōparationem ad subiectū in quo est. erit malū simpliciter. si nāt erit malū alicuius t nō simpliciter. boiem igit̄ priuari mano est malū simplr. mām aūt priuari forma aeris non est malū simplr. sz est malū aeris. ¶ Priuatio aūt ordinis aut cōmēsurātōis debite in actōe est malū actōis. t q̄ cuilibet actioni est debitus aliqs ordo t aliqua cōmēsuratio. necesse est vt talis priuatio in actōe simplr malū existat. ¶ Vtē igit̄ visis sciēdum est q̄ nō oē q̄ est p̄ter intentionem oz eē fortuitū vel casuale. (vt prima rō proponebat). si enim q̄ est p̄ter intētionem fit sequēs ad id q̄ est intentū vel semper t sicut frequēter nō eueniet fortuito vel casualiter. sicut in eo q̄ intēdit dulcedine vini gruti. si ex potatōe vini sequat̄ ebrietas: non

formalis rō ad p̄am rōnem

erit fortuitū nec casuale. cēt aūt casuale. si sequeret vt in pauciorib⁹. malū ergo contra prīōis nālis. ⁊ si sequat̄ p̄ter intēt̄ionē generatiōis. ꝯsequit̄ ēt sp. ná sp forma vnius est additāta principio alterius. vñ corruptio non euenit casualr. neq; vt in pauciorib⁹: ꝯ priuatio q̄q; nō fit malū finiplr. sed alicuius vt dictū est. ¶ Si aūt fit talis p̄uatio. quę priuat id qđ est debitū generato erit casuale ⁊ simplr malus. sicut cū nascunt partus mōstruosi. hoc enim nō ꝯsequit̄ de necessitate ad id qđ est intētū. sed est ei repugnās. cū agēs tēdat p̄fectionē gñati. malū autē actiōis accidit in nālib⁹ agētib⁹ ex defectu virtutis actiue. vñ si agēs ex virtutē defectiuū. hoc malū cōsequit̄ p̄ter intētionē. ꝯ nō erit casuale. q⁹ de necessitate ē ꝯsequēs ad talē agētē. cū tale agēs vel sp vel frequēter parit hmōi virtutis defectū: erit aūt casuale. si hic defectus raro talē comitat̄ agētē. In agētib⁹ aūt voluntarijs intentio ē ad bonū aliqđ particulare. si debet seq actio. nā vīa nō mouēt. ꝯ particularia. in qb⁹ est actus. si igit illud bonū qđ intendit hēat cōiunctā p̄uationē bōi ex rōnē vel sp vel frequēter: segt malū morale nō casualiter. sed vel sp vel frequēter. sicut p̄z in eo q̄ vult vti femina pp delectationē. cui delectatōi adiūcta est inordinatio adulterij. vñ malū adulterij nō sequit̄ casualiter. cēt autē casuale malū. si ad id qđ intendit sequeret aliquod peccatū vt in pauciorib⁹. sicut cū ex p̄iciens ad auē interficit boues. q̄ aūt hmōi bona aliquis intēdat vt in pluribus. quib⁹ p̄i nationes boni sm rōnē cōsequāt̄. ex hoc p̄uenit q̄ plures viuunt sm sensum. eo q̄ sensibilia sunt nobis mānifesta ⁊ magis efficaciter mouentia in particularibus in quibus est operatio. ad plura autē casualiū bonorū sequit̄ priuatio boni sm rōnē. ¶ Ex quo p̄z q̄ ꝯ malū p̄ter intentionē fit. est ēt voluntarium. (vt secunda rō proponit). licet nō p se. ꝯ p accidēs. intentio. n. est vltimi finis. quē ex p̄ se vult. voluntas autē est eius qđ quis vult p̄ aliud. ēt si simplr nō velit. sicut qui p̄iecit merces in mari ēā salutis. nō intendit p̄iectionē mercīū. sed salutē. p̄iectionē aūt vult nō simplr. sed ēā salutis. fit p̄ aliqđ bonū sensibile cōsequēdum vult aliquis facere inordinatā actionē nō intendens inordinationē neq; volēs eā simpliciter: ꝯ p̄ hoc: ⁊ ideo hoc mō malitia ⁊ peccatū dicunt̄ ēē voluntaria: sicut p̄iectio mercīū in mari. ¶ Eodē aūt mō p̄z solutio ad tertiū obiectionē. Motus .n. iuuenis mutatio corruptiōis fine mutatione gñatiōis: ⁊ p ꝯns nec finis corruptiōis fine fine generatiōis: nā ergo nō itēdit finē corruptiōis seorsū a fine generatiōis: ꝯ fit vtrūq;. Nō .n. est de intentiōe nāe absoluta q̄ nō fit aq̄: ꝯ q̄ fit aer: quo cēnte nō ē aq̄: hoc ergo qđ est ēē aerē itēdit nā sm se: qđ vo est nō ēē aquā nō itēdit nisi inq̄ntū est cōiunctū ei: qđ est ēē aerē: sic igit p̄uationes a nā nō sunt sm se intente: sed secūdū accidens: forme vero sm se. ¶ Patz ergo ex p̄missis q̄ illud qđ est simplr malū: oio est p̄ter intentionē in opib⁹ nāe sicut partus mōstruosus: quod vero nō est simplr: sed alicui malū nō est itentū a nā ꝯ se: ꝯ ex hoc accidēs.

¶ Oī malū nō est aliqua essentia. 7.

Ex his aūt apparet q̄ nulla essentia est sm se mala. ¶ Malū .n. vt dictū est: nihil est aliud q̄ priuatio eius qđ ge natus est: ⁊ debet hēre. sic .n. apud oēs est vsus huius noīs malū: priuatio aūt nō est aliqua essētia: ꝯ est negatio in substātia: malus igit nō est aliqua essentia in rebus. 2 ¶ Adhuc. vnūquodq; ex sua essentia bz ēē. nq̄tum aūt bz esse bz aliquod bonū: nā si bonū est qđ oia appetunt: oz ipsum esse bonū dicere ⁊ oia esse appetant: sm hoc igit vnūquodq; bonū est q̄ essentiā hz: bonum aūt ⁊ malū opponunt: nihil igit est malum ⁊ ꝯ ex hoc hz q̄ essentiā bz. bonū aūt ⁊ malū opponunt: nihil igitur est malum secundum q̄ essentiam hz: nulla igit essentia mala est. ad 2ᵐ

3 ¶ Amp. oīs res vel est agēs vel est facta: malus aūt nō pōt ēē agens: q⁹ quicqd agit: agit inq̄ntum est actu ens ⁊ p̄fectus: ⁊ ex hoc nō pōt ēē factum: nā cuiuslibet generationis est terminus forma ⁊ bonum: nulla igitur res secundum suam essentiā est mala. 4 ¶ Itē nihil tēdit ad suū cōtrariū: vnūq;q; .n. appetit qđ est sibi ēē ⁊ cōueniēs: oē aūt ens agēdo itēdit bonū. (vt ēē ēē sum est). nullū igit ens inq̄ntus hmōi est malū. 5 ¶ Adhuc. oīs essētia ē alicui rei nālis. ⁊

enim est in genere sube est ipsa nā rei: si vero sit in genere accidētis: oz q̄ ex principiis alicuius sube causet: t sic illi sube erit naturalis: licet forte alteri sube nō sit nālis: sicut caliditas est nālis igni: sz sit innālis aque: q̄ aūt est scōm se malū non potest esse alicui naturale: de rōne enim mali est privatio eius: quod est alicui natū inesse t debitū ei: malum igitur cum sit eius qō est naturale privatio non pōt esse alicui naturale. vñ quicquid nāliter i est alicui est ei bonū: t malū si ei deest: nulla igit eēntia est secz se mala.

6 ¶ Amplius q̄cūq; bz essentiā aliquā. aut ipsam t est forma: aut habet formā aliquā: per formā enim collocatur vnūquodq; in genere vel specie: forma aūt inquārū hmōi habet rationē bonitatis cū sit principium actionis t finis quē intendit oē faciens t actus quo vnūquodq; habens formā perfectum est: quicquid igitur habet essentiaz aliquam inquantū hmōi est bonum: malum igitur nō habet essentiam aliquaz.

7 ¶ Jtē ens per actum t potentiā diuiditur: actus aūt inquantū hmōi bonū est: q̄ scōm q̄ aliquid est actu: scōm hoc aliquid est perfectū: potentia etiā bonū aliquid est: tendit enim potentia ad actum: vt in quolibet motu apparet: t etiā est actui proportionata nō ei contraria: t est in eodez genere cum actu: t priuatio nō competit ei nisi per accidens: omne igitur qō est quocūq; modo sit inquantum est ens: bonū est: malum igitur non habet aliquam essentiam:

8 ¶ Amplius probatū est in secūdo huius q̄ oē eē quocūq; mō sit est adeo: deū autē eē pfectā bonitatē in primo huius ostendimus: cū igit boni effectū malū eē nō possit: impossibile est aliqō ens inquantū est ens esse malū. ¶ Hinc est q̄ Beā. primo dr. (Vidit deus cuncta q̄ fecerat: t erāt valde bona). Et Ecclesiastes.3. (Cūcta fecit bona in tpe suo). Et p̄ Thimo.4. (Omnis creatura dei bona). Et Dio.ca.4.de diui.no. dicit. (q̄ malum nō est existēs). scilicet per se. (nec aliquid in existentib⁹ q̄si accidens sicut albedo vel nigredo). Per hoc aūt excludit error manicheox ponentiū aliquas res secundū suas nāturas malas esse.

¶ Q̄ malum sit natura aliqua vel res aliqua: vt probāt aliquorum rōnes. 8.

Arc s. a ipm.

Excluso. error.

¶ Videtur autē quibusdā rōnibus p̄dicte mie posse obuiari. ¶ Er ppria.n. differētia specifica vnūquodq; speciē sortit malā ār est differētia specifica in aliquibus generibus s. in hitibus t actibus moralib⁹: sicut.n. virtus sm suam speciem est bon⁹ hitus ita cōtrariū vitiuz est malus hitus sm suā speciē: t similiter de actib⁹ virtutū t vitiorum: malus igitur est dās speciē aliquibus rebus: est igitur aliqua essentia t aliquibus rebus naturalis.

2 ¶ Pre. vtrūq; cōtrariorū est nā quedā: s.n. nihil poneret alterū cōtrariox esset priuatio vel negatio pura: sz bonū t malū dicunt esse cōtraria: malū igit est nā aliqua.

3 ¶ Jtē bonū t malū dicunt eē genera cōtrariorū ab Aristo. in predicamētis: cuiuslibet autē generis est essentia t nā aliqua: nam nō entis nō sunt species neq; differētie: t ita quod nō est nō pōt esse genus: malum est igitur aliqua essentia t natura.

4 ¶ Adhuc. omne qō agit est res aliqua: malū autez: agit inquantum malum: repugnat eni bono t corrumpit ipsuz: malū igitur inquantum malum est res aliqua.

5 ¶ Amplius in quibuscunq; inuenit magis t minus: oportet q̄ sint res aliqua habentes ordinem: negationes eni t priuationes non suscipiunt magis t minus: inuenit autem inter mala vnuz altero pe⁹: oportet igitur vt videtur q̄ malum sit res aliq.

6 ¶ Jpre. res t ens cōuertunt: est aūt malū in mūdo: ergo est res aliqua t natura.

¶ Solutio rōnum premissarum. 9.

Ad p^ma rōnem cap. pce.

¶ Ad has autem rationes no difficile est soluere. ¶ Malū eni t bonū in moralib⁹ specifice differētie ponuntur. (vt pria rō proponebat). q̄ moralia a voluntate dependent: sm hoc eni aliquid ad genus moris pertinet q̄ est voluntarium: voluntatis autez obiectum est finis t bonū: vnde a fine specie moralia sortiuntur sicut t naturalia actiones a forma principij actiui: vt calefactio a calore: q̄ igitur bonum t malum dicunt secundū ordinē ad finē vel privationem ordinis oz q̄ in

moralibus prie drie sint bonū ⁊ malū: vni
us ãt generis oz cē vnã mēsurã pmã: mo
ralū ãt mēsura est rō: oz igit̃ a fine rōnis
dicant aliq̃ ut moralib⁹ bona vel mala: qđ
igit̃ in moralib⁹ sortit̃ speciē a fine: quod est
fm rōnez dicit fm spēm suã bonū qđ ve
ro sortit̃ speciē a fine ꝯtrario fini rōnis di
citur fm speciē suã malū: finis aũt ille ⁊ si
tollat finē rōnis: est tñ aliq̃ bonū sicut de
lectabile sēsꝰ sentiz vel aliqđ hmõi: vnde
⁊ in aliquibus aialib⁹ sunt bona ⁊ bõi etiã
cũ sunt fm rōnez moderata: ⁊ cõtingit qđ
est malū vni esse bonū alteri: ⁊ iõ nec malū
fm ꝙ est differẽtia specifica in genere mo
raliũ iportat aliqd quod sit fm essentiã suã
malū: sed aliqd quod fm se est bonū: malū
aũt bõi inquantũ ꝓuat ordinẽ rōnis quod
ad 2ᵐ est boie bonū. ℣ Et quo ẽt pz ꝙ maluz ⁊
bonū sũt cõtraria pz ꝙ in genere moralũ
accipiunt: nõ ãt simpliciter accepta. (sicut
secũda rõ ꝓponebat). pz malū ꝓuatio est
ad 3ᵐ boni inq̃tũ est malū. ℣ Eodẽ ẽt mõ põt
accipi dictũ: ꝙ malū ⁊ bonū ꝓut sũt in mo
ralib⁹ sũt genera cõtrariorꝫ. (et quo terna
rõ ꝓcedebat). Oium. n. cõtrariorum mo
ralũ vel vtrũq; est malũ sicut ꝓdigalitas
⁊ illiberalitas: vel vnũ bonũ. ⁊ alterũ malũ
sic liberalitas ⁊ illiberalitas: est igit̃ maluz
morale ⁊ gen⁹ ⁊ differẽtia: nõ pz ꝙ est ꝓua
tio boni rõnis: et quo dicit malũ: sed et nã
actiõis vel habit⁹ ordiari ad aliquẽ finẽ qđ
repugnat debito fini rõnis: sicut hõ tot⁹ est
boie idiuiduũ: nõ inq̃tũ est tot⁹: pz iq̃tũ est
hic hõ: ⁊ irrõnale est differẽtia aialis: nõ ꝓ
pter ꝓuationẽ rõnis: sed rõne talis nature
ad quã sequit remotio rõnis. ℣ Põt etiã
dici ꝙ Aristo. dicit malũ ⁊ bonũ esse gene
ra nõ fm ꝓpriaz opinionẽ cũ iter pria de
cem genera in quoꝫ quolibet inuenit aliq̃
cõtrarietas ea nõ cõnumerat: sed fm o, i
nionẽ Pythagore qui posuit bonuz ⁊ ma
lũ ẽ pria genera ⁊ pria principia: ⁊ in vtro
q; eoꝝ posuit esse decem prima contraria.
ꝑ me ce le. 8. ℣ Sub bono quidẽ finitum par: vnũ: de
rectũ: masculinũ: quietẽ: rectuz lucẽ qua
dratũ: ⁊ vltimo bonũ. ℣ Sub malo ãt in
finitũ: impar plurale: sinistrũ: femininũ: mo
tũ: curuũ: tenebre: altera parte longa⁹: ⁊ vlti
mo malũ. Sic ãt ⁊ in pluribꝰ libroꝝ logi
corũ locis vtitur exẽplis scõm suam aliqꝫ
ꝓbꝫ quasi ꝓbabilibus fm illud tempus.
℣ Habet tamẽ ⁊ hoc dictũ aliquã veritã
tem: nã impossibile est qđ ꝓbabiliter dicitur
fm totũ esse falsuz: oium. n. cõtrariorꝫ vnũ
est ꝑfectũ ⁊ alterꝫ diminutũ quasi ꝓuatio
nem quãdã bñs admixtã sicut albũ ⁊ cali
dum sunt ꝑfecta: frigidũ ℣o ⁊ nigrũ sũt im
ꝑfecta quasi cũ ꝓuatiõe sunt signata: quia
ergo oĩs diminutio ⁊ ꝓuatio ad rõnẽ ma
li ꝑtinet: oĩs autẽ ꝑfectio ⁊ cõplementũ ad
rationẽ boni semp in cõtrariis alterꝫ sub
rõne bonũ videt cõprehẽdi: alterꝫ ad rõnez
mali accedere. ⁊ fm hoc bonũ ⁊ malũ ge
nera cõtrariorꝫ oium esse videtur. ℣ Per ad 4ᵐ
hoc ẽt patz qualiter malũ repugnat bono.
(et quo quarta rõ ꝓcedebat). fm ni ꝙ fo⁹
⁊ fini que bñt rõnẽ boni ⁊ sunt agẽdi vera
principia: est adiũcta ꝓuatio ꝓtrarie forme
⁊ finis cõtrarij actio: que sequit et tali for
ma ⁊ tali fine attribuit ꝓuatio ⁊ malo per
accidẽs quidẽ: nã ꝓuatio fm ꝙ huiusmo
di nõ est alicuius actiõis principiũ. ℣ Pro
pter quod bene. 4. capitu. de diui. no. dicit
Dionys. (ꝙ malũ nõ pugnat cõtra bonũ ni
si virtute boni: fm se ℣o est ipotens ⁊ infir
mum quasi nullius actiõis ꝓncipiũ). ma
lum ℣o corrũpere dicit bonũ nõ solũ agẽ
do virtute boni: sicut expositũ est: sz forma
liter fm se. sicut dicit cecitas corrũpere vi
sum: qz est ipsa visus corruptio: per quem
modũ dicit albedo parietẽ colorare: qz ipe
est parietis color. ℣ Dicit aũt aliqđ altero
magis ⁊ minus malũ per recessuz a bono. ad 5ᵐ
sic eni que ꝓuationẽ importãt: intẽdũtur
⁊ remittũtur sicut inequale ⁊ dissimile: dr
eni magis qđ est ab equalitate magis di
stans: ⁊ sitr dissimilius magis a similitudine
recedẽs: vnde ⁊ magis maluz dr qđ ẽ ma
gis ꝓuatũ bono quasi magis a bono di
stans: ꝓuatiões eni nõ intẽdunt quasi ali
quam essentiã habẽtes sicut equalitates ⁊
forme (vt quinta rõ ꝓcedebat). sed ꝑ augu
mentum cause ꝓuantis: sicut aer tenebro
sior est quãto plura fuerint interposita ob
stacula lucis: sic eni longius a lucis ꝓncipa
tione distat. ℣ Dicitur ẽt malũ esse in mu
do nõ quasi essentiã aliquaz habeat: vt res ad 6ᵐ
quedam existat. (vt tertia ratio ꝓcedebat).
sed ea ratione qz dicit ꝙ res aliqua mala ẽ
ipso malo: sñ. ut cecitas ⁊ quelibet ꝓuatio

5°. Auo. tertiu cō. i 4. esse dicit. quia aial cecitate est cecuz. Ens enī dupliciter dicit. (vt ꝓbue in metaphisica docet). Uno modo scōm q̄ significat essentiā rei t diuiditur p decē ꝓdicamenta: t sic malū t priuatio dicit ens inquantum priuatione dicitur aliquid esse priuatum.

CDō causa mali est bonum. r.

EX premissis aūt conclud: potest q̄ malus nō causatur nisi a bono. ℣ Si.n. alicuius mali est causa malus: malū ār nō agit nisi virtute boni. (vt ꝓbatū est). oz ipsū bonū eē cāz primariā mali. 2 CAdhuc quod nō est nullius est cā: oēm igit causam oz esse ens aliquod: malus aūt nō est ens aliqđ. (vt ꝓbatū est). malū igit nō pōt esse alicuius causa: oz igit si ab aliquo causatur malum: quod illud sit bonū. 3 CIterē quicqd est, ꝓprie t p se alicui⁹ causa tendit in ꝓprium effectū: si igit malum esset p se alicuius cā. tēderet in ꝓprius esse etuum. s. malū: hoc aūt est falsuz: mā ostensuz est q̄ oē agens inrēdit bonū: malū igit p se nō est causa alicuius: sed solū p accidens: oīs aūt causa per accidēs reducit ad causam per se. solū autē bonuz potest esse causa per se: sed malum non potest esse per se causa: malum igitur causatū est a bono.

4 CPreterea oīs causa vel est materia vel forma vel agens vel finis. malū autem nō pōt esse neq̄ materia neq̄ forma. (ostē sum est cui supra). q̄ tam ens actu q̄ ens in potētia est bonū. Similiter nō pōt esse agens cū vnūquodq̄ agat sm q̄ est actu t formā habet. Neq̄ etiā pōt esse finis: cuz sit ꝓter intentionē. (vt ꝓbatū est). malū igitur nō pōt esse alicui⁹ causa. si igit aliqd sit causa mali oz q̄ sit a bono causatū. Cū aūt bonum t malus sint opposita. vnū autem oppositorū nō potest esse causa alterius nisi p accidēs: sicut frigidū calefacit. (vt dicit in. 8. phisicoz). sequit q̄ bonū possit eē cā actiua mali nisi p accidēs. ℣ Hoc aūt accidens in naturalibus pōt esse t ex pte agētis t ex parte effectus. ℣ Ex parte quidez agentis: sicut cum agens patitur defectuz virtutis: ex quo sequitur q̄ actio sit defectiua t effectus deficiens: vt cum virtus membri digerentis est debilis sequitur imperfecta decoctio t humor indigestus: que sunt quedam mala nature. Accidit autem agenti: inquantum est agens q̄ defectum virtutis patiatur. non enim agit secunduz q̄ deficit ei virtus. sed secundum quod habet aliqd de virtute. si. n. penitus virtute careret oino nō ageret. Sic igitur malū causatur p accidēs ex pte agentis inquantum agens est deficientis virtutis. ꝓpter quod dicit q̄ malum nō habz causam efficientez. sed deficientē q̄ malum nō sequit ex causa agēte nisi inquātum est deficiētis virtutis. t hz hoc nō est efficiēs. ℣ Iu idē ār redit si defectus actionis t effectus ꝓueniat ex defectu istrumēti vel cuiuscūq̄ alterius q̄ requirit ad actionē agētis: sicut cū virtus motiua, p̄ducit claudicationē, ꝓpter tibie curuitatē: vtroq̄ enī agēs agit t virtute t instrumēto. ℣ Ex pte vero effect⁹ malum ex bono causat p accidēs. ℣ Cuz ex parte materie effect⁹. ℣ Cū ex parte ipsi⁹ forme. ℣ Si. n. mā sit indisposita ad recipiendā ipressionē agentis: necesse est defectū sequi in effectu. sicut cū mōstruosi ptus sequitur ꝓpter materie indigestionē. Nec hoc ipuratur ad aliquē defectum agētis: si mām indispositā nō transmutat ad actum perfectum: vnicuiq̄. n. agēti naturali est ꝑtus determinata sm modū sue nature: cui si nō excedat: nō ꝓpter hoc erit deficiēs in virtute: sed tūc solum q̄n deficit a mēsura virtutis sibi debite p nām. ℣ Ex parte ār forme effectus p accidēs malū incidit inquātum forme alicui de necessitate aditūgitur priuatio alterius forme: vnde simul cuz generatione vnius rei necesse est alteri⁹ rei sequi corruptionē: sed hoc malus nō est malum effectus intēti ab agente: sicut in ꝓcedentibus pz. sed alterius. ℣ Sic igitur in naturalibus pz q̄ malū p accidēs nō causatur a bono. ℣ Eodē aūt modo t in artificialib⁹ accidit. Ars. n. nā sua operatiōe imitatur nām. t sicut peccatū in vtroq̄ inuenitur. ℣ In moralibus ār videt aliter se hre. Nō enī ex defectu virtutis sequi videt morale vitium: cū infirmitas virtutis moralē vitium vel totaliter tollat vel saltē diminuat. infirmitas enī nō meretur penā q̄ cui-

pe debetur: sed magis minimā t ignoscēdi am. voluntarium. n. opz esse motis vicium non necessarium. ℣ Si tamē diligēter cō sideretur: inuenitur quātum ad aliqd simi le: quātum vero ad aliqd dissimile. Dissi mile quidē quantuz ad hoc q; vitiuz morale in sola actione consideraf: non autē in ali quo effectu, pductorum a virtutes morales non sūt factiue: sz actiue: artes autē factiue sunt. t iō dictuz est q; in eis fiēs peccatū ac cidit sicut in natura: malus igif morale nō cōsideraf ex materia vel forma effectus: sz solum cōsequitur ex agēte. In actionibus autē moralibus inueniunf p ordinē quatuor actiua principia: quoz vnū est virt' executi ua. s. vis motiua qua monenf membra ad exequēdum imperium voluntatis: vī b vis a voluntate monetur que est aliud principi um. Voluntas vero monef a iudicio vir tutis apprehēsiue: q; iudicat hoc esse bonuz vel malū: que sunt voluntatis obiecta: vnū ad psequēdum: aliud ad fugiendū. Ipsa āt vis apprehēsiua monetur a re apprehēsa. ℣ Primum igit actiuū principiū in actio nibus moralibus est res apprehēsa. ℣ Se cundū vis apprehēsiua. ℣ Tertiū voluntas ℣ Quartū vis motiua que exequif iperium rōis. ℣ Actus āt virtutis exequētis iā presupponit bonū morale vel malū: nō enī ad motus hmōi actus exteriores ptinent: nisi fm q; sunt voluntarij: vnde si voluntas sit actus bonus t actus exterior bonus dicetur. Malus autem si ille sit malus: ni hil enim ad maliciam moralez pertineret: si actus exterior deficiens esset defectu ad voluntatez non pertinente: claudicatio enī non est vitium motis: sed nature: huiusmo di igitur virtutis exequentis defectus mo tis vitiuz vel totaliter excusat vel minuit. ℣ Actus vero quo res mouet apprehēsiuam virtutē immutis est a vitio motis. mo uet enim fm ordinē naturalē visibile visū t quodlibet obiectū potētiaz passiuaz. Ipse euā actus apprehēsiue virtutis in se consideratus morali vitio careret: cum eius defe ctus vitiū morale vel excusat vel minuat: sicut t defectus exequētis virtutis: pariter enī infirmitas t ignorātia excusant pecca tum vel minuūt. ℣ Relinquitur igitur q; morale vitiuz in solo actu voluntatis prio t principaliter inueniatur. t rationabiliter: cū ex hoc actus moralis dicaf: q; voluntā rius est. ℣ In actu igitur voluntatis que rendā est rādix t origo peccati moralis.

℣ Videtur autē hanc inquisitionē consequi difficultas. Cū enī actus deficiēs pro ueniat ppter defectuz actiui principii opz circa p intelligere defectuz in voluntate aī pec catum morale: qui quidē defectus si sit na turalis semp inheret voluntati: semp igit voluntas in agendo moraliter peccabit q; actus virtutuz falsū esse ostēdunt. Si autē defectus sit volūtarius sz est peccatū mo rale: cuius causa iterū inquirēda restabit. t sic rō in infinituz deducet. Opz ergo dice re q; defectus in voluntate precedens nō sit nālis: ne sequaf voluntatem in quolibet actu peccare. Neqz etiā casualis t fortui tus: nō. n. esset in nobis morale peccatum: casualia. n. sunt ipremeditata t extra ratio nem: est igitur voluntariuz. nō tamen pec catum morale: ne cogamur in infinitum p cedere. ℣ Quod quidē qualiter esse possit cōsiderandū est. Cuiuslibet si quidez actiui principij pfectio virtutis ex supiori actiuo dependet: agens enim fm agit p virtutez p mi agētis: cuz igitur fm agens manet sub ordine primi agētis indeficienter agit: defi cit autē in agendo: si contingat ipm ab or dine primi agētis deflecti: sicut patet in in strumēto cuz deficit a motu agentis. Dic tum est autē quod in ordine actionū mo raliuz duo principia voluntatē precedunt scilicet vis apprehēsiua: et obiectum apprē hensum quod est finis. cuz autez vnicuiq; mobili respondeat ppriuz motiuum: nō q̄li bet vis apprehēsiua est debituz motiuuz cuiuslibet appetitus: sed huius hec t illius alia: sicut igitur appetitus sensitiui propri um motiuum est vis apprehensiua sensua lis. ita voluntatis proprium motiuum est ratio ipsa. ℣ Rursus cum ratio multa bo na t multos fines apprehendere possit. cu iuslibet autem sit proprius finis t voluntā tis erit obiectum t finis. t primum moti uum non bonuz quodlibet: sed bonū quod dam determinatū. Cuz igitur voluntas tē dit in actū mota ab apprehēsiue rationis representantis sibi propriuz bonū sequitur debita actio. Cum āt volūtas in actione, p

dubita° Solu

diuidēdū remanebit: sed tamē in hoc diuisionis ꝓcessu semp̄ posteri⁹ subtractuz oz esse min⁹ fm quantitatē: dimidiū. n. toti⁹ quod prius subtrahebat mai⁹ est fm quantitatē absolutā cū dimidiū dimidij: licet eadem ꝓportio maneat: hoc autē in diminutione qua bonū p malū diminuit nequaq̄ potest accidere: nā quanto bonuz magis p malum fuerit diminutuz: erit infirmius: et sic per secundum malū magis diminui poterit. rursusq̄ malū sequens contingit esse equale vel maius priore: vnde non semper secundo subtrahetur a bono per malū minor boni quantitas proportione seruata eadem. ¶ Est igit dicēdū. ¶ Et ꝓmissio. n. manifestū est q̄ malum totaliter bonū cui oppositum est tollit sicut cecitas visum: oz autem q̄ remaneat bonum: quod est mali subiectum: quod quidē inquantum subiectum est: habet rationē boni fm q̄ est potentia ad actum boni: quod priuatur p malum: quanto igitur minus fuerit in potētia ad illud bonum: tanto minus erit bonum: subiectum autē fit minus potentia ad formam: nō quidē per solam subtractionē alicuius partis subiecti p hoc q̄ aliqua pars potētie subtrahat: sed p hoc q̄ potentia impeditur p contrariū actum: ne in actū forme exire possit sicut subiectū: tanto est minus potētia frigidū: quantum in eo magis calor augetur. Diminuitur igitur bonum per malum magis apponendo contrarium q̄ de bono aliquid subtrahendo: quod etiam conuenit bis que dicta sunt de malo: diximus enī q̄ malum incidit preter intentionē agentis: quod semper intēdit aliquod bonum: ad quod sequit exclusio alterius boni quod ē ei oppositum: quāto igit illud bonū ad quod preter intentionē agētis sequitur malū magis multiplicat: tanto potentia ad bonū contrariū diminuitur magis: et sic magis p malū dicit diminui bonum. ¶ Hec igitur diminutio boni per malū non pōt in naturalibus in infinitum procedere: nā forme naturales et virtutes omnes terminate sunt: et perueniunt ad aliquem terminum: vltra quem porrigi non possunt: nō pōt igit neq; forma aliqua cōtraria neq; virtus contrarij agentis in infinitū augeri: vt ex hoc sequatur in infinitum diminutio boni per malum. ¶ In moralibus aūt potest ista diminutio in infinitū ꝓcedere: nā intellect⁹ et voluntas in suis actibus terminos nō habēt: potest. n. intellect⁹ intelligēdo in infinitū procedere. Vnde mathematice numeroz̄ spēs et figuraz̄ infinite dicūtur. et similiter volūtas in volendo in infinitū ꝓcedit: qui enim vult furtū committere pōt iterum velle et aliud cōmittere. et sic in infinitū: quāto autē volūtas magis in fines indebitos tēdit: tāto difficilius redit ad propriū et debitū finē: quod p3 in his in quibus p peccandi cōsuetudinē ia3 est habitus vitiorum inductus: in infinituz igitur per maluz motio bonū naturalis aptitudis diminui pōt: nunq̄ tñ totaliter tolletur: sed per naturā remanentē comitat.

¶ Q3 maluz b3 aliquo mō cām. ij.

Vera solutio

EX predictis autez ostendi pōt q̄ et si malū non habeat causam p se: cuiuslibet tamen mali oz esse cām p accidens. ¶ Quicquid. n. est in aliquo vt in subiecto: op3 q̄ habeat aliquam cām: causatur enim vel ex subiecti principiis vel ex aliqua extrinseca causa: maluz autez est in bono sicut in subiecto. (vt ostensuz est), oz ergo q̄ malum habeat causam.

2 ¶ Item quod est in potentia ad vtrūq; oppositoz̄ nō constituitur in actu alicuius eorum nisi per aliquā causam: nulla. n. potentia facit se esse in actu: malum autez est priuatio eius: qđ quis natus est et debz̄ habere: et hoc enim vniquodq; dicit maluz esse: est igitur malum in subiecto qđ est in potentia ad ipsum: et ad suuz oppositum: oz igitur q̄ malum habeat aliquaz causam.

3 ¶ Adhuc quicquid inest alicui preter suam naturam aduenit ei ex aliqua alia causa: omnia. n. in his que sunt sibi naturalia permanent nisi aliquid aliud impediat: vñ lapis non fertur sursuz nisi ab aliquo proiciente: nec aqua calefit nisi ab aliquo calefaciente: malum autez semper inest preter naturam eius cui inest: cum sit priuatio eius quod natum est aliquid et debet habere: igitur op3 q̄ malum semper habeat aliquam causam vel per se vel per accidens.

4 ¶ Amplius omne malum consequitur

ad aliquod bonuz:ficut corruptio sequitur ad aliquam generationē.sed omne bonum habet aliquam causam preter primū bonū in quo nō est aliquod malum.(vt in primo libro ostēsum est).omne igit malum bz aliquam cām:ad quaz sequitur p accidens.
¶ Oz malum est causa per accidēs. 14.

x eisdem etiā patet q malū t si non sit causa per se:est tamē causa per accidens ¶ Si enuz aliquid est causa alicuius per se:id quod accidit ei est causa illius per accidēs:sicut albū quod accidit edificatori est causa domus per accidens:omne aūt malum est in aliquo bono bonum aūt omne est alicuius aliquo mō causa:materia eni est quodāmodo cā forme.t quodāmodo ecōuerso:t similiter est de agēte t fine:vnde nō sequit̄ ꝓcessus in infinitum in causis t causatis si quodlibet est alicuius causa,ꝓter circulum inuēturz in causis t causatis ꝑm spēs diuersas causarum:malum igitur est per accidens cā.
2 ¶ Adhuc malum est priuatio quedam. (vt er predictis patet).priuatio aūt est principium per accidēs in rebus mobilibus sicut materia t forma per se:malum igitur est alicuius causa per accidens.
3 ¶ Preterea er defectu cause sequitur defectus in effectu:defectus autē in causa est aliquod malū:nō tamē potest esse causa p se:qz res nō est causa p hoc q est deficiēs: sed per hoc quod est ens:si enim tota deficeret nullius esset causa:malum igitur est alicuius causa per accidens.
4 ¶ Item ꝑm oēs species causaz discurrendo inuenitur malum esse per accidens causa. In specie quidem cause efficientis: quia propter cause agentis deficientez virtutem sequitur defectus in effectu t actione. In specie vo cause materialis: quia er materie indispositione causatur in effectu defectus. In specie vo cause formalis: qz vni forme semp adiungitur alterius forme priuatio. In spē vo cause finalis:qz in debito fini adiūgitur maluz inquātuz p ipm finis debitus impeditur.¶ Patet igit q malum est cā per accns. t nō pōt esse cā p se.
¶ Oz non est est summum malum. 15.

x hoc autem patet q non pōt esse aliquod summum malum q sit omnium malorum principium. ¶ Sūmum.n. malum opz esse absqz consortio oīs boni:sicut t summū bonum est qđ est oīno sepatū a malo:nō pōt aūt eē aliqđ malū oīno sepatū a bono:cū oīs sit q malū fundat in bono:g nihil ē sūme malū.
2 ¶ Adhuc si aliqd est summe malū: os q per essentiā suaz sit malū:sicut t sūme bonum est qđ p suā essentiā bonū est:hoc aūt est impossibile:cū malū nō bēat aliquā ēntiam.(vt supra ꝓbatū est).impossibile est igit ponere sūmū maluz qđ sit malox pncipiū.
3 ¶ Itē illud quod est primū principiū non ē ab aliquo cātū:oē aūt malū cātur a bono. (vt oīs ū est).nō ē igit malū primū pncipiū.
4 ¶ Amplius malū non agit nisi virtute boni.(vt ex premissis patet).primuz aūt principium agit vtute propria: malum igitur non potest esse primum principium.
5 ¶ Preterea cum id quod est p accidēs sit posterius eo quod est p se:impossibile ē q sit primum id qđ est per accidēs:maluz autē nō euenit nisi per accidēs:t preter intentionē.(vt probatū est).impossibile est igit q malum sit primum principium.
6 ¶ Adhuc omne maluz bz causaz p accidens.(vt probatū est).primū autē principium nō habz causam neqz p se neqz p accidens:malum igitur non potest esse primū principium in aliquo genere.
7 ¶ Item causa per se prior est ea que est per accidēs:sed malum non est causa nisi per accidēs.(vt ostēsum est).malum igit nō potest esse primū principiū in aliquo genere.¶ Per hoc autē excludit error manicheorum ponentium aliquod sūmuz malum:qđ est pncipiuz primuz oiuz malox. Exclo. erro.
¶ Oz finis cuiuslibet rei est bonuz. 16.

J autem omne agēs agit pp bonuz. (vt supra ꝓbatum est). sequit vlterius q cuiuslibet entis bonū sit finis. ¶ Dē.n. ens ordinat in finē p suā actionē:opz.n. q vel ipsa actio sit finis vel actionis finis est finis agēntis:qđ ē ei bonū

2 ¶Ampli⁹ finis rei cuiuslibet est in qđ terminatur appetit⁹ ei⁹: appetitus aũt cuiuslibet rei terminatur ad bonum: sic.n. pbi diffinũt bonum: quod omnia appetũt: cuiuslibet igitur rei finis est aliquod bonum.

3 ¶Item illud ad qđ aliqd tẽdit. tẽdit cũ extra ipz fuerit. ⁊ in quo quiescit: cũ ipz habuerit: est finis ei⁹: vnũquodqz autẽ si pfectione ppria careat in ipsam mouet q̃tuz in se est: si vero eã bẽat in ipsa gestit: finis igitur vniuscuiusqz rei est eius pfectio: pfectio aũt cuiuslibet est bonum ipsius: vnũquodqz igitur ordinat in bonũ sicut in finẽ

4 ¶Preterea eodẽ mõ ordinant in finez ea q̃ cognoscũt finẽ: ⁊ ea q̃ finẽ non cognoscunt: ez ea q̃ cognoscũt finẽ p se mouẽtur in finẽ: que autẽ nõ cognoscunt finem: tendunt in finẽ quasi ab alio directa: sicut patet de sagittãte ⁊ sagitta. Sed ea q̃ cognoscunt finẽ semp ordinantur in bonuz: sicut in finẽ: nã voluntas que est appetitus finis precogniti non tendit in aliquid nisi sub ratione bni quod est eius obiectũ: ergo ⁊ ea que finẽ non cognoscũt ordinant in bonuz: sicut in finẽ: finis igitur oium est bonum.

¶Oĩa ordinant i vnũ finẽ qđ ẽ de⁹. 17

x hoc autem

ppter q̃ oia ordinant in vnũ bonũ sicut in vltimũ finem.

¶Si.n. nihil tẽdit in aliqd sicut in finẽ: nisi inquantũ ipsum est bonuz: opz q̃ bonũ inquãtum bonum sit finis: qđ igitur est sũmuz bonuz est maxime oium finis. sed sũmũ bonũ ẽ vnũ tm: qđ est de⁹ (vt in ꝓmo libro ꝓbatũ est). oia igit ordinant sicut in finẽ in vnuz bonũ. qđ est deus.

¶Item qđ est maximũ in vnoquoqz genere cause est oium illoz que sunt illius generis sicut ignis qui est calidissimus est cã caliditatis in aliis corpibus: sũmũ igit bonum qđ est de⁹ est cã bonitatis in oĩb⁹ bonis: ergo ⁊ est cã cuiuslibet finis q̃ sit finis: cũ quicqd est finis sit bnm cĩ inquãtũ est bonum: pp qđ aũt ẽ vnũqđqz ⁊ illud magis: deus igitur maxime est omniuz rez finis.

3 ¶Adhuc in quolibet genere cãz cã prima est magis cã q̃ cã secũda: nã cã secũda nõ est cã nisi p cãm primã: illud igit qđ est cã ꝓma in ordine cãz finaliũ: oz q̃ sit magis cã finalis cuiuslibet q̃ cã finalis prima. Sz de⁹ est pria causa in ordine cãrũ finaliũ: cũ sit summũ in ordine bonorũ: est igit magis finis vniuscuiusqz rei q̃ aliqs finis ꝓprius

4 ¶Amp. in oĩbus finib⁹ ordinatis: oz q̃ vltimus finis sit finis oĩum precedentiũ finiuz: sicut si potio cõficit: vt detur egroto: datur autem vt purgetur: purgatur autẽ vt extenuetur. extenuatur autem vt sanetur: oportet q̃ sanitas sit finis ⁊ extenuationis ⁊ purgationis ⁊ aliorum precedentiuz. Sed omnia inueniuntur in diuersis gradibus bonitatis ordinata sub vno summo bono: quod est causa oĩs bonitatis: ac per hoc cũ bonũ habeat rationẽ finis: omnia ordinant sub deo sicut fines ꝓcedentes sub fine vltimo: oz igit q̃ omniũ finis sit de⁹.

2 ¶Preterea bonũ particulare ordinat in bonũ cõmune sicut in finẽ: esse enim partis est ꝓpter esse totiꝰ. Vnde ⁊ bonũ gẽtis est diuinius q̃s bonũ vnius bois: bonum aũt summũ quod est deus: est bonũ cõmune: cũ ex eo vniuersoz bonũ dependeat: bonũ autẽ quo quelibet res bona est: est bonum particulare ipsius. ⁊ aliorũ que ab ipso dependent: omnes igitur res ordinantur sicut in finẽ in vnum bonum: quod est deus.

3 ¶Item ad ordinem agentium: sequitur ordo in finibus: nam sicut supremũ agens mouet omnia secunda agentia: ita ad finez supremi agentis oportet q̃ ordinentur omnes fines secundorum agentium: quicquid enim agit supremuz agens: agit propter finem suũ: agit autẽ supremũ agens actiões omniũ inferiorũ agentium mouendo eãs ad suas actiones: ⁊ p cõsequens ad suos fines: vnde sequit q̃ eãs secundoz agentiũ actiones ordinentur prio agente in finẽ suũ propriũ: agens autem primũ rerũ omniuz est de⁹. (vt in 2o ꝓbatũ est). volũtarius aũt ipsi⁹ nihil aliud finis est: q̃s sua bonitas que est ipsemet. (vt in prio ꝓbatũ est). oia igit quecũqz fũt facta: vel ab ipso immediate: vel mediantib⁹ causis: secũdis in deũ ordinent: sicut in finẽ: omnia aũt entia sunt huiusmodi. (nã sicut in secũdo probat). nihil eã potest: quod ab ipso nõ habeat esse: omnia igitur ordinantur in deum: sicut in finem.

4 ¶Adh finis vltim⁹ cuiuslibz facientis ipsũ ẽ facies ẽ ipsemet: vtimur.n. scio a nob⁹

pter nos. ⁊ si aliquid aliquādo ꝓpter alium homo faciat: hoc refertur in bonū suum: vel vtile vel delectabile: vel honestū. Deus autem est causa factiua rex omniū: quorūdam quidem immediate: quorūdam autem mediante siue mediantibus aliis causis. (vt ex premissis est manifestum). Est igitur ipsemet finis rerum omnium.

5 ¶ Preterea finis inter alias causas primatum obtinet: ⁊ ab ipso oēs alie cause hñt q̄ sint cause in actu: agēs enī nō agit nisi ꝓpter finē. (vt ostēsum est). ex agēte autem materia in actū forme reducitur. Vñ materia fit actu huius rei mā: ⁊ similiter forma huius rei forma p actionē agētis. ⁊ p consequēs p finem: finis etiam posterior est causa q̄ precedēs finis intēdat vt finis: nō enim mouet aliquid in finē priorē: nisi ꝓpter finem postremum: est igitur finis vltimꝰ prima omniū causa. Esse aūt primā omnium causam necesse est primo enti cōuenire: quod deus est. (vt supra ostensum est). deus igitur est vltimus omniū finis. ¶ Hoc est quod dr̄ ꝓuerbio. 16. (Vniuersa pp semetipsū operatus est deꝰ). Et Apoca. vltio. (Ego sum alpha ⁊ o ꝓmus ⁊ nouissimus).

Auc. e. scriptu.

Prouerbio 16.

¶ Quomodo deus sit finis oium. 18.

Est igitur intendendum quōmodo deus sit omniū finis: (quod quidē ex ꝓmissis fiet manifestum). ¶ Sic.n. est vltimus omniū rex: q̄ tamen est prius omnibus in essendo: finis aūt aliqs inuenit qui ēt si primatum obtineat in causando ꝑ q̄ est in intēctione: est tamē in essendo posterius. Quod quidē cōtingit in quolibet fine quē agens in sua actione cōstituit sicut medicus cōstituit sanitatem p suam actionem in infirmo: que tamē est finis eius: aliquis aūt finis inuenit: q̄ sicut est precedēs in causando: ita ēt in cēndo p̄cedit: sicut dicitur finis id quod aliqs sua actione vltimo acquirere intēdit: vt locū sursū ignis per suum motum: ⁊ ciuitatē rex per pugnam: deus igitur sic est finis rerum: sicut aliquid ab vnaquaq; re suo modo obtinendum.

2 ¶ Adhuc deus est simul vltimus rex finis. ⁊ primū agens. (vt ostēsum est). finis aūt per actionē agētis ꝓstitutus nō potest esse primum agēs: sed est magis effectus agētis: non pōt igitur deus sic esse finis rerū: quasi aliquid constitutum: sed solum quasi aliquid preexistens obtinendum.

3 ¶ Amplius si aliquid agat ꝓpter rem aliquam iam existentē: ⁊ per eius actionē aliquid cōstituatur: opꝫ q̄ rei ꝓpter quā agit aliquid acquiratur ex actione agētis: sicut si milites pugnāt ꝓpter ducem: cui acquiritur victoria: quam milites suis actionibus causant: deo autē non pōt aliqd acquiri ex actione cuiuslibet rei: est enim sua bonitas omnino p̄fecta. (vt in primo libro ostēsum est). Relinquit igitur q̄ deus sit finis rex nō sicut aliquid cōstitutū aut aliqd effectū a rebus: neq; ita q̄ aliqd ei a rebus acquiratur: ſz hoc solo mō q̄ ipse reb⁹ acquirit.

4 ¶ Itē opꝫ q̄ eo modo effectus tēdat in finem quo agēs ꝓpter finē agit: deus autē qui est primū agēs omniū rex non sic agit quasi sua actione aliqd acquirat: sed quasi sua actione aliquid largiatur: q̄ non est in potētia vt aliquid acquirere possit: sed solū in actu p̄fecto. ex quo pōt elargiri. Res igitur nō ordinant in deū sicut in finē cui aliquid acquiratur: sed vt ab ipso ipsūm et suo modo cōsequantur: cū ipsemet sit finis.

¶ Q̄ oia intendunt assimilari deo. 19.

Ex hoc autem q̄ acquirunt diuinā bonitatē res create similes deo cōstituuntur. ¶ Si igit res omnes in deum sicut in vltimū finem tendūt: vt ipsius bonitatē consequant. sequitur q̄ vltimus rerum finis sit deo assimilari.

2 ¶ Amplius agēs dicitur esse finis effectꝰ inquātum effectus tendit in similitudinem agētis: vnde forma generati est finis generationis: sed deus ita est finis rerum q̄ est ētiā primū agens ex. oia igit intendunt: sicut ad vltimum finem deo assimilari.

3 ¶ Item in oibus rebus euidēter appareret q̄ eē appetūt naturaliter. vnde ⁊ si quaeo: rūpi possunt naturaliter corrūpentibus resistunt: ⁊ tendunt illuc: vbi cōseruētur sicut ignis sursum ⁊ terra deorsum: sm hoc autem esse habēt omnia q̄ deo assimilant qui est ipsum esse subsistēs: cū omnia sint solum quasi esse participātia: omnia igit ap-

petunt quasi vltimū finem deo assimilari.
4 ¶ Preterea oēs creature sunt q̄dā imagines primi agentis. s. dei: agēs enim agit sibi simile: perfectio enim imaginis est vt representet suū exemplar per similitudinē ad ipsum: ad hoc. n. imago constituitur: fūr igitur res oēs propter diuinā similitudinē cōsequendam: sicut propter vltimum finem.
5 ¶ Adhuc oīs res per suū motū vel actionem tendit in aliq̄d bonū: sicut in finē. (vt supra ostensum est). in nullo aūt aliquid de bono participat inquantum assimilat̄ prime bonitati que deus est: omnia igitur p motus suos t actiones tendunt in diuinam similitudinem: sicut in finez vltimum.
¶ Quo res imitent diuinā bonitatē. 10.

Patet ergo ex his que dicta sunt q̄ assimilari ad deum est vltimus oium finis: id aūt q̄d propter hoc rōnem finis est bonū: tendunt igit res in hoc q̄ assimilētur deo, ꝑpe inquantū ē bon⁹: bonitatē aūt creature nō assequūtur eo mō: sicut in deo est: licet in diuinā bonitatē vnaquaeq̄ res imitetur scōm suū modū. ¶ Diuina. n. bonitas simpler est quasi tota in vno consistēs: ipsum. n. diuinū ē oēm plenitudinē perfectionis obtinet. (vt in primo libro probatū est). vñ cū vnūq̄q̄ in tñ sit bonū inquantum est perfectū ipsum diuinū ē est eius ꝑfecta bonitas: idē. n. est deo ē: viuere sapienti ē: beatū ē: t quicquid aliud ad perfectionē t bonitatē vī primere quasi tota diuina bonitas sit ipsum diuinum esse.
2 ¶ Rursum q̄ ipsum diuinū ē est ipsius dei existentia subā. In alijs aūt rebus hoc accidere nō pōt. (ostensum est. n. in. 2. lib.). q̄ nulla substātia creata est ipsum suū esse. vnde si scōm q̄ res q̄libet bona est nō ē earum aliqua suū ē: nulla earū est sua bōitas: sed earū q̄libet bonitatis participatōe bona est: sicut t ipsius ē participatione est ens.
3 ¶ Rursus nō oēs creature in vno gradu bonitatis cōstituunt. Nā quorūdā substantia forma t actus est. s. cui scōm id q̄d est cōpetit ē actu t bonū ē. Quorūdā vero substantia ex materia t forma cōposita est: cui cōpetit actu ē t bonus ē: sed secundū aliquid sui. s. scm formam. Diuina igit̄ substantia sua bonitas est: substantia vero simpler bonitatē participat scōm id q̄d ē: substantia aūt cōposita scm aliquid sui. ¶ In hoc aūt tertio gradu substantiarū tot diuersitates inuenit quantū ad ipsum ē. Nā quorūdā ex materia t forma cōpositorum tota materie potentia forma adimplet: ita q̄ nō remanet in mā potentia ad aliā formā: t per cōsequēs nec in aliqua alia mā potentia ad hanc formā: t hmōi sunt corpora celestia: que ex tota mā sua cōstāt. Quorūdā vero forma nō replet totā māe potentiam: vnde adhuc in mā remanet potentia ad aliā formā: t in aliqua māe parte remanet potentia ad hanc formā: sicut patet in elementis t elementatis. Qz vero priuatio est negatio in substantia eius: q̄d substātie pōt inesse: manifestū est: q̄ cū hac forma q̄ nō implet totā materie potentiā adiungit priuatio forme: que quidē adiūgi nō potest substantie: cuius forma implet totā materie potētiam: neq̄ illi que est forma p suam essentiam: t multo minus illi cuius essentia est ipsum suū ē: cū aūt manifestum est q̄ motus nō pōt ē. vbi nō est potentia ad aliud. q̄ motus est actus existentis in potētia. ītēq̄ manifestum fit q̄ malū est ipsa priuatio boni: planū est q̄ in hoc vltimo substantiarum ordine est bonū mutabile cum permixtione mali oppositi habens q̄d in superioribus substātiaꝝ ordinibus accidere nō pōt: possidet igit̄ hec suba vltimo modo dicta ficut vltimū gradū in esse: ita vltimū gradū in bonitate. ¶ Inter partes ēt huius suba est mā t forma cōpositę bonitatis ordo inuenit. Cū enim mā sit ens in potētia scm se cōsiderata: forma vero sit actus ei⁹: suba vero cōposita sit actu existens per formā: forma quidē erit scōm se bona: substātia vero cōposita prout actu habet formā: mā vero scm q̄ est in potentia ad formam. Et ex vnūq̄q̄ fit bonū inquantū est ens: nō tñ ex q̄ mā: que est ens solum in potentia fit bona solum in potentia: ens enim absolute dicit: bonū aūt t in ordine constituit: nō enim solum aliquid bonū dicitur q̄ est finis: vel q̄ est obtinens finē: sed etiā si nōdū ad finē puenerit: dūmō sit ordinatū in finē ex hoc ipso dr̄ bonū. mā ergo non pōt simplr dici ens ex hoc q̄ est potētia ens in

quo importat ordo ad eē: pōt autem et hoc simpliciter dici bona propter ordinē ipsius: in quo apparet q̄ bonū quodāmodo amplioris est ambitꝰ q̄ ens. (ꝓpter qđ Dio. dicit. 4. ca. de diui. no. q̄ bonū se extendit ad extīa t nō extīa). nā t ipsa nō extīa scilicet mā scōm q̄ intelligit p̄uatōi subiecta appetit bonū. s. eē: et quo pz: q̄ ēt sunt bona: nihil.n. appetit bonum nisi bonum. ¶ Est aūt t alio mō creature bōitas a bonitate diuina deficiens. Nā sicut dictū est: deus in ipso suo eē sūmā perfectionē obtinet bonitatis: res aūt creata suaz perfectionem nō possidet in vno: sed in multis: qđ enim est in supremo vnitū multipler in infimis inuenit. vnde deus scōm idē dicit esse virtuosus sapiens t operās: creatura vero scōz diuersa: tātoq̄z p̄fecta bonitas alicuꝰ creature maiorē multiplicitatē regrit quāto magis a prima bonitate distans inuenitur. Si vero perfectā bonitatē nō possit attingere imperfectā retinebit in paucis: t inde est: qđ licet primū t sūmū bonū sit oīno simpler substantieq̄z ei in bonitate ꝓpinq̄ sint pariter t quantū ad simplicitatē vicinissime rū substantie inueniuntur simpliciores quibusdā supioribus eis: sicut elemēta aialibus t bōibus: q: nō possunt pertingere ad perfectionē cognitiōis t intellectꝰ quā cōsequūtur aialia t boīes: manifestuz est ergo ex dictis: q̄ licet deꝰ scōm suū simpler eē p̄fectā t totā suā bonitatē habeat: creature tū ad p̄fectionē sue bonitatis nō pertingunt per solum suū eē: sed per plura. vnde licet quelibet eaz sit bona inquantū est: non tamē pōt simplr bona dici si aliis careat que ad ipsius bonitatē requirūtur: sicut bō qui virtute spoliatus vitiis est subiectus dicit quidē bonus scōm quid. s. inquantū est ens t inquantū est bō: nō tamē bonus simplr: sed magis malus: nō igitur cuilibet creaturaz idē est eē t bonū eē simpliciter: cz quelibet eaz bona sit inquantuz est deo vero simplr idē ē eē t eē bonū simpliciter. Si aūt res quelibet tēdit in diuine bonitatis similitudinē sicut in finē: diuine aūt bonitati assimilat aliquid quantuz ad oia que ad propriā pertinent bonitatē: bonitas aūt rei nō solū in eē suo consistit: sed in oibus alijs que ad suā perfectionē requiruntur. (vt ostensum est). manifestū est q̄ res ordinant in deo: sicut in finē nō solū ꝟz esse substāriale: sed ēt fm ea que ei accidūt pertinētia ad p̄fectionē ipsiꝰ. t ēt ꝟz ꝓpriaz operationē: q̄ ēt pertinēt ad p̄fectionem rei. ¶ Q̄ res intendunt naturaliter assimilari deo in hoc q̄ est causa. xl.

¶ Ex his autem apparet q̄ res intendūt diuinā similitudinē: etiā in hoc q̄ sunt cause alioz. ¶ Tendit.n. in diuinā similitudinē res creata per suam operationē: per suam aūtē operationē vna res fit causa alterius: ergo in hoc etiā res intēdūt diuinā similitudinē. vt sint alijs cāe. t ¶ Adhuc res tendunt in diuinā similitudinē inquantū est bonus. (vt supra dictum est). et bonitate aūt dei est q̄ alijs eē largitur: vnūq̄q̄z.n. agit inquātū est actu p̄fectū: desiderant igit generaliter res in hoc deo assimilari. vt sint aliorum cause.

3 ¶ Amplius ordo ad bonū boni nōnē ꝟz. (vt et dictis est manifestū). vnūq̄q̄z aūtē per hoc q̄ est cā alterius ordinat ad bonū: bonū aūt solū per se cognoscitur t causat: malū aūt per accidens tm. (vt ostēsū est). esse igitur alioz causa est bonū: scōm aūtē qđlibet bonū ad qđ tendit aliquid: intēdit diuinā similitudinē: cū qđlibet bonū creatum sit et participatione diuine bonitatis: intendunt igitur res diuinam similitudinem in hoc q̄ sint aliorum cause.

4 ¶ Itē eiusdē nōmis est q̄ effectꝰ tēdat in similitudinē agentis: t q̄ agens assimilet sibi effectū: tendit igit effectꝰ in finē in quē dirigit ab agēte: agēs aūt intēdit sibi assimilare patiēs nō solū q̄ntū ad eē ipsius: sed etiā quantū ad causalitatē. Sicut enim ab agente cōferuntur effectui naturali principia per que subsistat: ita principia per que alioz fit causa. sicut enim animal dum generatur accipit a generante virtutē nutritiuam: ita ēt virtutē generatiuā. effectus igitur tendit in similitudinē agentis. (vt ostēsum est). nō solū quantū ad speciem ipsiꝰ: sed etiā quantū ad hoc q̄ fit alioz cā. sic aūtez tendūt res in similitudinē dei: sicut effectꝰ in similitudinē agētis. intēdūt igit res naliter assimilari deo in hoc q̄ sunt cause aliorum.

¶ Ꝓeterea tunc maxime perfectum est vnūquodq; quando potest alterum sibi simile facere. illud enim perfecte lucet quod alia illuminare potest: vnūquodq; autē intendens in suā perfectionē tendit in diuinā similitudinē. p hoc igit vnūqđq tēdit in diuinā slitudinē. q; intēdit alioꝝ causa esse.

6 ¶ Quia vero causa inquātum huiusmodi superior est causato. manifestuz est q; tēdere in diuinā similitudinē p hūc modū. vt sit alioꝝ causa est supior pfectio in entibus.

7 ¶ Item prius est vnūquodq; in se perfectum q̄ possit alterum causare. (vt dictuz est). hec igitur perfectio vltimo accidit rei. vt aliorum causa existat, cum igitur p multa tendat res creata in diuinam similitudinem. hoc vltimum ei restat. vt diuinam similitudinem querat per hoc q; fit aliorum causa. ¶ Dñs Dio. dicit. 3 ca. cele. yerar. (q; omnium diuinius est dei cooperatorē fieri). secundū q; apostolus dicit. 1. Cor. 3. (Dei adiutores sumus).

¶ Quomodo diuersimode res ordinātur in suos fines. 22.

EX premissis autē manifestū ee pōt q; vltimū p qđ vnūqđq res ordinat ad finē est ei⁹ opatio. diuersimode tn̄ fin diuersitatē opatiōis. ¶ Nā qđā operatio est rei. vt aliud mouētis. sicut calefacere et secare. Quedā vo est opatio rei vt ab alio mote. sic calefieri et secari. Quedaz vo opatio ē pfectio opantis actu existis in aliō trāsmutatiū nō tēdēs. quoꝝ prie differūt a passiōe et motu. scōe vo ab actione trāsmutatiua exteriozis māe. hmōi aūt opatio est. sic itelligere sētire et velle. Dñs māifestū ē: q; ea q̄ mouētur vt opant tm̄ fine hoc q; moueāt vt faciāt tēdūt in diuinā filitudinē q̄tū ad hoc q; sint in seipsis pfecta: q̄ aūt faciūt et mouēt inquātū hmōi tendunt fin diuinā filitudinē in hoc q; sint alioꝝ cāe. q̄ vo p hoc q; mouētur mouēt: tēdūt in diuinā filitudinē q̄tū ad vtrūq;. Corpa ät inferiora fz q; mouētur moriḃ⁹ celiḃ⁹ ꝯsiderātur. vt mota tm̄ nō aūt vt mouētia: nisi peraccidēs. accidit n. lapidi q; descēdēs aliq̄ obuiꝰ spellat. et fit ē in alteratiōe et aliis motiḃ⁹. vi finis motꝰ coꝝ ē: vt ꝯsequant diuinā filitudinē q̄tū ad hoc q; sint in seipsis pfecta vtpote hntia ꝓpriam formā et ꝓprium vbi. Corpora vero celestia mouēt mota: vnde finis motus coꝝ est cōsequi diuinam filitudinē quātū ad vtrūq; q̄tum quidē ad propriā pfectionē inq̄tuz corpꝰ celeste fit in aliquo vbi in actu in quo prius erat in potentia: nec ꝓpter hoc minus suā pfectionē consequitur: q̄uis ad vbi in quo prius erat actu: remaneret in poꝰ. Sic̄r. n. et materia pma in suam perfectionem tendit: per hoc q; acquirit in actu formā quaz prius habebat in potētia: licet et aliā habere desinat quā prius actu habebat: sic enim successiue materia omnes formas suscipit ad quas est in potentia: vt tota eius potentia reducatur in actum successiue: quod simul fieri nō poterat: vnde cum corpus celeste sit potētia ad vbi sicut materia prima ad formam: perfectionem suam consequitur: per hoc q; eius potentia tota ad vbi reducitur in actum successiue: quod simul non poterat fieri. Inquantum vero mouēdo mouent est finis motus eorum consequi diuinam similitudinem in hoc q; sint cause alioꝝ: sunt aūt aliorū cause: p hoc q; causant generationē et corruptionē et alios motus in istis inferioribus: motus igit corporū celestiū inquantuz mouent ordinant ad generationē et corruptionem que est in istis inferioꝝ. ¶ Nō est aūt icōueniēs q; corpora celestia moueant ad generationē horum inferiorū: quāuis hec inferiora corpora sint celestibus corporib⁹ indigniora: cum tamē finem oz esse potiorem eo q; est ad finez: generans aūt agit ad formā generati: cū tamē generanz non sit dignius generante: sed in agentib⁹ vniuocis sit eiusdē speciei cū ipso: inēdit. n. generās formā generati q̄ est generatiōis finis nō q̄si vltimū finē: sz similitudinē esse diuini in perpetuatiōe speciei et in diffusiōe bonitatis sue: p hoc q; alijs formā spēi sue tradit et aliox sit causa. Similiter autem corpora celestia licet sint digniora inferioribus corporibus: non tamen intendunt generationem eoruz et formas generatorum in actum educere per suos motus quasi vltimum finem: sed per hoc ad diuinam similitudinem intendentes quasi ad vltimum finem in hoc

q̄ cause aliorum existant. ¶ Cōsiderandū tñ q̄ vñquodq; inquantum participat similitudinē diuine bōitatis que est obiectū voluntatis eius intārū participat de similitudine diuine voluntatis per quam res ꝓducuntur in esse ⁊ conseruantur: superiora autem diume bonitatis similitudinem participant simplicius ⁊ vniuersalius: inferiora vero particularius ⁊ magis diuisim: vnde ⁊ inter corpora celestia ⁊ inferiora nō attenditur similitudo secundum equiparantiaz: sicut in his que sunt vnius speciei: sed sicut vniuersalis agentis ad particularem effectum: sicut igit particularis agentia in istis inferioribus intentio contrahitur ad bonū huius speciei vel illius: ita intententio corporis celestis fertur ad bonuz cōmune substantie corporalis: que per generationē cōseruatur ⁊ multiplicatur ⁊ augetur. cū vero. (vt dictum est). quelibet res mota inquantum mouetur tendit in diuinā similitudinem: vt fit in se perfecta: perfectū autē sit vñquodq;: inquantum fit actu: oportet q̄ intentio cuiuslibet in potentia existentis sit vt per motum tendat in actum: quanto igitur aliquis actus est posterior: ⁊ magis perfectus: tanto principalius in id ipsū appetitus materie fertur. vnde oportet qō in vltimum ⁊ perfectissimum actum: quem materia cōsequi pōt: tendat appetitus materie: quo appetit formā: sicut in vltimū finem generatiōis. In actibus aūt formarū gradus quidā inueniuntur. nā materia prima est in potentia primam ad formam elementi. Sub forma vero elementi existens est in potētia ad formam mixti: propter qō elementa sunt materia mixti. Sub forma autem mixti considerata est in potentia ad animam vegetabilem: nam talis corporis anima actus est. Itemq; anima vegetabilis est in potentia ad sensitiuā: sensitiua vero ad intellectiuam. Quod processus generationis ostendit. Primo enim in generatione est ferus viuens vita plāte. Postmodum vero vita animalis. Demum vero vita hominis. Post hanc autem formaz nō inuenitur in generabilibus ⁊ corruptibilibus posterior forma ⁊ dignior. Vltimum igitur generationis totius gradus est anime humane: ⁊ in hanc tendit mā: sicut in vltimam formā: sunt ergo elementa ꝓpter corpora mixta: hec vero propter viuentia: in quibus plante sunt ꝓpter animalia. animalia ꝓpter hominem: homo enim est finis totius generationis. ¶ Quia vero eadez res generatur ⁊ cōseruatur in esse secundum ordinem premissum in generationibus rerū: est etiā ordo in conseruatiōibus earūdem: vnde videmus q̄ corpora mixta sustentant per effectuz cōgruas qualitates: plante vero ex mixtis corporibus nutriuntur: animalia ex plantis nutrimentum habent: ⁊ quedā etiam perfectiora ⁊ virtuosiora ex quibusdā imperfectiorib⁹ ⁊ infirmiorib⁹. Hō vero vtitur omnium rerum generib⁹ ad sui vtilitatem: quibusdā quidē ad esum quibusdam vero ad vestitum: vnde ⁊ a natura nudus est institutus: vtpote potens ex alijs sibi vestitum prestare: sicut etiam nullum sibi congruum nutrimentum natura preparauit nisi lac: vt ex diuersis rebus sibi cibum conquireret. Quibusdam vero ad vehiculum: nā in motus celeritate ⁊ in fortitudine ad sustinendos labores multis animalibus infirmior inuenitur quasi alijs animalibus ad auxilium sibi preparatis. Et super hoc omnibus sensibilibus vtitur ad intellectualis cognitionis perfectionez. ¶ Vnde ⁊ de homine in ps. dicitur: ad deum directo sermone. (Omnia subiecisti sub pedib⁹ eius). Et Aristo. dicit in primo politicorum. (q̄ homo habet naturale dominium super omnia animalia). si igitur motio ipsius celi ordinatur ad generationem: generatio autem tota ordinatur ad hominem sicut in vltimum finem huius generis: manifestum est: q̄ finis motionis celi ordinatur ad hominem sicut in vltimum finem in genere generabilium ⁊ mobilium. ¶ Hinc est q̄ Deutero. 4. dicitur. (q̄ deus corpora celestia fecit in ministerium cunctis gentibus). ps

deute.

¶ Oꝫ celuz mouetur ex aliqua intellectuali substantia. 23.

EX premissis etiā
di potest primum motorum motus celi esse aliquid intellectuum. ¶ Nihil enim secūdum propriam speciem agens intendit sor

mam altionē sua forma: intendit.n. oē agēs sibi sile: corpus aūt celeste scōm q̄ agit per motū suū intendit vltimā formā q̄ est intellectus humanus: q̄ gdē est altior oi forma. (vt er p̄missis pz). corpus igit celi nō agit ad generationē scōm propriam spēm: sicut agens principale: sed scōm spēm alicui⁹ superioris agentis intellectualis: ad q̄ se hz corpus celeste: sicut instrumentū ad agens principale: agit aūt celū ad generationē secundū q̄ mouetur: mouet igitur corpus celeste ab aliqua intellectuali substantia.

li⁹ prio cap. 13.

2 ¶ Adhuc oē q̄ mouet necesse est ab aliq̄ moueri. (vt supius probatū est). corpus igitur celi ab aliquo mouet. Aut ergo illō aliud est oino separatū ab eo. Aut ē ei vnitū: ita q̄ cōpositū ex celo t mouente dicat mouere seipsum: inquantū vna pars ei⁹ ē mouens t alia mota. Si aūt sic est: oē aūt mouens seipsum est viuū t aiatū: segtur q̄ celum sit aiatū: nō aūt alia aia ēē intellectiua. nō.n. nutritiua: cū in eo nō sit generatio t corruptio: neq̄ sensitiua cū nō habeat organoz diuersitatē: segtur ergo q̄ mouet ab aia intellectiua. Si aūt mouet a motore extrinseco: aut illud erit corporeū: aut incorporeū: t si qdē corporeū nō mouet nisi motū. (vt er supionibus pz). oportebit ergo t illud ab alio moueri: cū aūt nō sit procedere in infinitū in corporibus: oportebit deuenire ad primū mouens incorporeū. q̄ aūt est penit⁹ a corpe separatū: oz ēē intellectuale. (vt er supionibus pz). mot⁹ igit celi qō ē primū corporeū ē ab intellectuali suba.

vltimo cō. 32.

3 ¶ Itē corpora grauia t leuia mouentur a generante t remouente prohibens. (vt p̄ dat in. 8. phisicoz). nō.n. pōt ēē q̄ forma in eis sit mouens t mā mota. nihil.n. mouet nisi corpus. sicut aūt extrozum corpora sunt simplicia: t nō est in eis cōpositio nisi mātē t formē: ita t corpora celestia sunt simplicia: si igit mouētur. sicut grauia t leuia: oz q̄ moueātur a generante p se t a remouente prohibens p accidens: hoc aūt est impossibile: nā illa corpora ingenerabilia sunt: vpote nō hītia cōtrarietatē: t motus eoz ipediri nō p̄t: oz igit q̄ moueātur illa corpora a mouentibus p apprehēsionē: nō aūt sensitiuam. (vt ostensum est). ergo intellectiuā.

4 ¶ Amplius si principiū motus celesti est sola nā absq̄ apprehensiōe aliq̄: oz q̄ principiū motus celi sit forma celestis corporis sicut t in elctis: hz.n. formē simplices nō sint mouentes: sunt tñ principia motuū: ad ea enim cōsequunt motus nāles: sicut t eēs alie nāles ꝓprietates: nō aūt pōt eē q̄ motus celestis sequat formā celestis corporis: sicut principiū actuū: sic.n. forma est principiū motus localis inquantū alicui corpori scm suā formā debet aliquis locus in quez mouet er vi siue forme tēdentis in locū illū: quē q: dat generās dr eē motor: sicut igne secundum suam formam competit esse sursum: corpori autem celesti secundum suam formam non magis congruit vnum: vbi cū aliud: non igitur motus celestis principiuz est sola natura: oportet igit q̄ principiū motus eius fit per apprehensionē mouentis.

5 ¶ Adhuc natura semper ad vnum tēdit: vnde que sunt a natura semper sunt eodez modo: nisi impediantur: quod est in paucioribus: quod igitur ex sui ratione habet disformitatē: impossibile est q̄ sit finis in quē tendit natura: motus autem secundum suam rōnem est huiusmodi: quod enim mouetur inquantuz huiusmodi dissimiliter se habet t nunc t prius: impossibile est igitur q̄ natura intendat motum propter seipsū: intendit igitur quietem per motum que se habet ad motum: sicut vnum ad multa: qe scit enim quod similiter se habet nunc t prius. si enim motus celi sit a natura tantum esset ordinatus in aliquam quietem: cuius contrarium apparet: cum sit continuus: nō est igitur motus celi a natura. sicut a principio actiuo: sz magis a suba intelligente.

6 ¶ Item omni motui qui est a natura. sicut a principio actiuo. oportet q̄ si accessus ad aliquid est naturalis. q̄ recessus ab eodem sit innaturalis t contra naturā. sicut graue accedit deorsum naturaliter: recedit autem inde cōtra naturam: si igitur mot⁹ celi esset naturalis cum tendat ad occidentem naturaliter contra naturā ab occidente recedēs in orientē rediret: hoc autem est impossibile: in motu enī celesti nihil est violentum t contra naturam: impossibile est igitur q̄ principium actiuum motus celestis sit natura: est igit̄ principium actiuum eius aliqua vis apprehensiua t p̄ intellectū.

(vt ex predictis pz).mouet igit corpus celeste a substantia intellectuali. ¶ Nō tamē est negandū motū celestē eē naturalē:dicit enim eē aliquis motus naturalis nō solū propter actiuū principiū:sed etiā ꝓpter passiuū:sicut pz in generatōe simpliciū corpōrū:que quidē nō pōt dici naturalis ratiōe principij actiui:mouet.n.id nāliter a principio actiuo:cuius principiū actiuū est intra. (natura.n. est ꝓncipiū motus in eo in quo est). principiū aūt actiuū generatione simplicis corporis est extra:nō est igit nālis ratione principij actiui:sed solū rōne principij passiui:qđ est materia cui inest nālis appetitus ad formā naturalē:sic ergo motus celestis corporis q̄tum ad actiuū principiū nō est nālis:sed magis voluntarius ⁊ intellectualis: q̄tum vero ad principiū passiuū est nālis: nā corpus celeste hz naturalē aptitudinē ad talē motū. ¶ Hoc aūt manifeste apparet si habitudo consideret celestis corporis ad suū vbi: paret enim ⁊ mouetur vnūqđq; scōm q̄ est in potentia:agit vero ⁊ mouet scōm q̄ est actu: corpus aūt celeste sm suā substantiā cōsideratū inuenit. vt in potentia indifferenter se hīs ad quodlibet vbi:sicut mā prima ad quālibet formā. (sicut predictū est).aliter aūt est de corpore graui ⁊ leui:qđ in sua nā cōsideratū non est indifferens ad oēm locū:sed ex rōne sue forme determinatur sibi locus:nā igit corporis grauis ⁊ leuis est ꝓncipiū actiuū motus eius:nā vero corporis celestis est mot' ipsius passiuum principium. vnde nō debet alicui videri q̄ violenter moueat. sicut corpora grauia ⁊ leuia q̄ a nobis mouētur per intellectum:corporibus.n.grauibus ⁊ leuibus inest nālis aptitudo ad cōtrariū motū ei quo mouent a nobis.⁊ tō a nobis mouētur p̄ violentiam:licet motus corporis alterius quo mouet ab alio nō fit ei violentus in quantū est alterum:⁊ si fit ei violentus inquantū est graue quoddā:corpora aūt celestia nō hīnt aptitudinē ad motum contrarium:sed ad illum in quo mouentur a substantia intelligente.vnde simul est voluntarius quātū ad principiū actiuū:⁊ naturalis quātum ad principiū passiuum. ¶ Q̄ aūt motus celi est voluntarius sm actiuum principium nō repugnat mutari ⁊ conformitati celestis motus:ex hoc q̄ voluntas ad multa se habet:⁊ nō est determinata ad vnū. qz sicut natura determinat ad vnū per suam virtutem:ita voluntas determinat ad vnū per suā sapientiam:qua voluntas dirigitur infallibiliter ad vnum finē. ¶ Patet etiā ex premissis q̄ in motu celesti nō est contra naturam: neq; accessus ad aliq̄d vbi:neq; recessus ab eo.hoc enī accidit in motu grauium ⁊ leuium ꝓpter duo. ¶ Primo quidem qz intentio nature est determinata ⁊ in grauibus ⁊ leuibus ad vnum locum:vnde sicut naturaliter tendit in ispum:ita contra naturam recedit ab eo. ¶ Secundo qz duo motus quoz vno accedit ad medium,⁊ altero recedit sūt cōtrarij. ¶ Si aūt accipiatur in motu grauiū ⁊ leuiū nō vidimus locus:sed medius sicut ad ipsum accedit naturaliter:ita ab ipso naturaliter recedit. qz totū stat sub vna intentōe nature.⁊ nō sunt motus contrarij. sed vnus ⁊ cōtinuus: ita aūt est in motu celestiū corporū. qz nature intentio nō est ad aliq̄d vbi determinatum. (vt iā dictū est).mot' etiā quo recedit corpus circulariter motū ab aliquo signo non est cōtrarius motui quo illuc accedit.sz est vnus motus ⁊ cōtinuus: vñ quodlibet vbi in motu celi ē.sicut mediū ⁊ nō sicut extremum in motu recto. ¶ Nō differt aūt quātum ad p̄tē intentionē:vtrū corpus celeste moueat a substātia intellectuali cōiuncta q̄ sit ala eius. vel a substātia separata: ⁊ vtrū vnūqđq; corpoz celestiū moueat adeo vel nullū imediate: sed mediātibus substātijs intellectualibus creatis. aut primū tm̄ immediate adeo.alia vero mediantibus substantijs creatis. dūmodo habeatur q̄ motus celestis est a substantia intellectuali.

¶ Q̄ omnia appetunt bonum etiam que cognitione carent. 14.

Patet corpus celeste a substātia intellectuali moueri. (vt ostēsum est). motus aūt corporis celestis ordinat ad generationē in inferioribus. necesse est q̄ generatiōes ⁊ motus istoz inferioz p̄cedāt ex intentione sube intelligētis. ¶ In īdē.n.fertur finis ⁊ intentio principalis agentis ⁊ instrumēti.celū aūt est cā inferioz motuum

Ad aliā obiectionem tactam

Ad aliā obiectionem

Ad aliā obiectionem

Ad aliā obiectionem

fm suū motuz quo mouet a substantia intellectuali. sequit ergo q̄ sit sicut instrumētū intellectualis sube. sunt igit forme t motus inferiox corpox a suba itellectuali causate t intēte. sicut a principali agēte. a corpore vero celesti. sicut ab instrumēto. oz autē q̄ spēs corpox que causant t intendunt ab intellectuali agēte p̄existāt in intellectu ipsius. sicut formē artificiatox p̄existunt in itellectu artificis. t ex eis deriuent in effectus. oēa igit forme q̄ sunt in istis iferioribus t oēs motꝰ determinant a formis itellectualibus q̄ sunt in intellectu alicuius sube vel aliquax. ℣ Et pp hoc dicit Boetiꝰ in lib. de trini. (q̄ formē q̄ sūt i mā venerūt a formis q̄ sūt sine mā). Et q̄tū ad hoc verificatur dictū platonis q̄ formē separate sunt pricipia formax q̄ sūt in mā. Iz posuerit eas p se subsistētes t causantes immediate formas sensibiliū. nos vero ponim⁹ eas in intellectu ēntes t causantes formas iferiores p motū celi. ℣ Qz vero oē qđ mouet ab aliquo p se t ℔z accidēs: dirigit ab eo in finē sui motus. corpus aūt celeste mouet a suba itellectuali t causat p sui motū omnes motus in istis iferioribꝰ. nec̄iuz est qđ corpus celeste dirigat in finē sui motus p subam itellectualē. t p ōnē oia iferiora corpora in ꝓpria fines. ℣ Sic igit nō est difficile videre q̄lr nālia corpora cognitōe carētia moueāt̄ t agāt pp finē. ℣ Tēdunt enim in finē. sic directa in finē a suba intelligēte p modū q̄ sagitta tēdit ad signū directa a sagittāte. sic. n. sagitta ꝓsequit iclinatōez ad signū: fine ad finē determiatū ex impulsione sagittātis. ita corpa nālia ꝓsequūtur iclinationē in fines nāles ex mouētibꝰ nālibꝰ ex quibus sortiunt suas formas t virtutes t motus. vñ ēt ꝑz q̄ qlibet opus nature ē opus sube inteligētis. nā effectus principalius attribuitur primo mouēti dirigēti in finē q̄z instrumētis ab eo directis. t pp hoc operatiōes nature inuenimus ordinate procedere ad finē. sicut operatōes sapiētis. ℣ Planū igit sit q̄ ea ēt que cognitōe carēt p̄nt opari pp finē t appetere bonū naturali appetitu t appetere diuinā similitudinē t ꝓpriā pfectionē. Nō ē aūt dīa sine hoc fine illō dicat. nā p quē tēdūt i suā pfectionē. q̄ tēdūt ad bonū: cū vniuq̄q intātū bonū sit: inquātū est pfectum. sm Ar° q̄ tendit ad hoc q̄ sit bonū tēdit in diuinā similitudinē: deo. n. assimilat aliqd inq̄tuz bonū est: bonū aūt hoc vel illud griculare hz q̄ sit appetibile: iq̄tū est similitudo p̄rie bonitatis: ꝓpter hoc igitur tēdit in ꝓpriuz bonū: q̄ tēdit in diuinā similitudinē t nō ecōuerso. Vñ ꝑz q̄ oia appetūt diuinā similitudinē q̄si vltimū finē ℣ Bonū aūt suū cuiuslibet rei pōt accipi multiplicit. ℣ Vno gdē mō hz q̄ est eiꝰ p̄ priā rōne indiuidui: t sic appetit aial suū bonū: cū appetit cibū quo in esse cōseruatur. ℣ Alio mō sm q̄ est eiꝰ rōne spēi: t sic appetit ꝓpriū bonum aial: inquantum appetit generationē ꝓlis t eiꝰ nutritionē: vel si aliquid aliud opetur ad cōseruationem vel defensionē indiuiduox sue spēi. ℣ Tertio vero mō rōne generis: t sic appetit ꝓpriū bonū in cāndo agēs equuocū sicut celū. ℣ Quarto aūt mō rōne similitudinis analogie pricipiatox ad suū pricipiuz: t sic deus qui est extra genus ꝓpter suum bonum oibus rebꝰ dat eē. Et quo ꝑz q̄ quāto aliquid est pfectioris virtutis t eminentius in gradu bonitatis: tanto appetitū boni cōiorem hz t magis in distātibꝰ a se bonū querit t operatur: nam iperfecta ad solū bonum ꝓpriū indiuidui tendunt: perfecta vero ad bonū spēi: pfectiora vero ad bonū generis: deus aūt qui est perfectissimus in bonitate ad bonū totius entis: vñ nō imerito dicit a quibusdā q̄ bonū inq̄tum hmōi est diffusiuum: q̄ q̄nto aliqd inuenitur melius: tanto ad remotiora bonitatē suā diffundit: t q̄ in quolibet genere quod est pfectissimū est exēplar t mēsura oium q̄ sunt illius generis: oz q̄ deus q̄ est in bonitate pfectissimꝰ t suā bonitatē cōissime diffundēs: in sua diffusiōe sit exēplar oiuz bonitatē diffundētiū: iq̄tū. n. vnūq̄q̄z bonitatē diffundit in alia sit altior cā. ℣ Hinc ēt ꝑz q̄ vnūq̄q̄z tēdēs ad hoc q̄ sit altior cā tēdit in diuinā similitudinez: t nihilominꝰ tēdit in suū bonū. Nō est ergo icōueniēs: si motus corpox celestiū t actiōes motox eox dicant eē aliq̄liter p̄ p̄ hec corpa q̄ generant t corrūpunt: q̄ sūt eis idignioza: nō. n. sunt pp hec sicut pp vltimū finē: sed intēdētes bonū generationē intendūt suū bonū t diuinam similitudinem tanq̄ vltimum finez.

lib. ꝓrio cap° 3°

¶ Q̄ intelligere deum est finis omnis intellectualis substantie. 25.

Tam aūt oēs creature ēt intellectu carentes ordinent in deum. sicut in finem vltimū. ad hunc autem finem pertingant omnia inquantuz de similitudine ei⁹ aliquid participant. intellectuales creature aliquo specialiori modo ad ipsum pertingūt scilicet per suā ꝓpriam operationem intelligendo ipsum. vnde oz ꝙ hoc sit finis intellectualis creature. s. intelligere deuz. ¶ Vltimus enim finis cuiuslibet rei est de⁹. (vt ostensum est). intendit igitur vnūquodqz. sicut vltimo fini deo coniungi quanto magis sibi possibile est. vicinius autem cōiungitur aliquid deo per hoc ꝙ ad ipsam substiam eius aliquo modo pertingit qō sit dū aliquid quis cognoscit de diuina substātia q̄z dum consequitur eius aliquam similitudinem. substantia igitur intellectualis tendit in diuinā cognitionē. sic in vltimū finē.

2 ¶ Ite3 propria operatio cuiuslibet rei est finis eius. est enim secunda ꝑfectio ipsius. vnde qō ad ꝓpriam operationem bene se habz dicitur virtuosum ⁊ bonum. intelligere autem est ꝓpria operatio substantie intellectualis. ipsa igitur est finis eius. quod igitur est perfectissimuz in hac operatione hoc est vltimus finis ⁊ ꝑcipue in operationibus que nō ordinātur ad aliqua opata. sicut est intelligere ⁊ sentire: cum autem huius operatiōis ex obiectis spēm recipiant. per que etiā cognoscuntur oz ꝙ tanto sit perfectior aliqua istarum operationum. quanto eius obiectuz est perfectius. ⁊ sic intelligere perfectissimū intelligibile ꝙ deus est. est ꝑfectissimum in genere huiꝰ operatiōis q̄ est itelligere. cognoscere igit deū itelligendo est vltimus finis cuiuslibz itellectualis subste. ¶ Possēt aūt aliquis dicere itellectualis qdē subste vltimuz finē cōsistere in itelligēdo optimū itelligibile. nō tn illud qō est optimum itelligibile huius vel illius itellectualis subste ē optimuz itelligibile simplr. Sed quanto aliqua itellectualis substa est altior. tanto suū itelligibile optimū est altius. ⁊ iō suprema itellectualis substa creata bz ꝑ itelligibili opinio id qō est optimū simplr. vñ eius facilitas erit in intelligēdo deū. Cuiuslibet vero inferioris subste intellectualis felicitas erit intelligere aliqō inferi⁹ itelligibile. quod est mō altissimū eoꝝ q̄ ab ipsa intelliguntr. Et precipue intellectus hūani videt ꝙ nō sit itelligere optimū itelligibile simplr ꝓpter ei⁹ debilitatem. (bz. n. se ad cognoscendū illud quod est maxime cognoscibile: sicut oculus nocte ad solem). ¶ Sed manifeste apparet ꝙ finis cuiuslibet substantie intellectualis etiā ifime est itelligere deū. (ois sum est. n. supra). ꝙ oium enim vltimus finis in quē tendūt est de⁹: itellect⁹ aūt hūanus ⁊ si sit ifimus in ordie itellectualiū substātiaꝝ: est mō supior oibus itellectu carētibus: cū ergo nobilioris substātie nō sit ignobilior finis: erit ēt itellectus hūani finis ipse deus: vnūquodqz aūt itelligens cōsequitur suū finē vltimum: ꝑ hoc ꝙ ipsum intelligit. (vt ostensum est). intelligendo igitur pertingit itellectus humanus ad deum sicut ad finem.

3 ¶ Ādhuc. sicut res itellectu carētes tendūt in deū sicut in finē ꝑ viā assimilatiōis: ita substātie itellectuales ꝑ viā cognitiōis (vt ex ꝓdictis pz). res aūt itellectu carētes ⁊ si tendāt in similitudinē ꝓprioꝝ agētiū: nō tamē ibi qescit nāe intētio: sed bz ꝑ finē assimilationē ad sūmū bonū. (vt ex dictis pz). ⁊ si iperfectissime ad hāc similitudinē possint pingere. Intellect⁹ igit quātūcūqz modicū possit de diuina cognitiōe peripere: illud erit sibi pro vltimo fine magis q̄z perfecta cognitio inferiorū intelligibilium.

4 ¶ Amꝑ. vnūqōqz marie desiderat suuz vltimū finē: itellectus aūt humanꝰ magis desiderat ⁊ amat ⁊ delectat in cognitione diuinoꝝ: q̄uis modicū quidē de illis ꝙcipere possit q̄z in perfecta cognitione quā bz de rebꝰ infimis: est igitur vltimus finis hominis itelligere quoquo modo deum.

5 ¶ Ādhuc. vnūqōqz tēdit in diuinā similitudinē sicut in ꝓprium finē: illud igit ꝑ quod vnūqōqz marie deo assimilat est vltimꝰ finis eiꝰ. Deo aūt assimilat marie creatura itellectualis: ꝑ hoc ꝙ itellectualis est: hanc. n. similitudinē bz ꝑ cetera creaturis. ⁊ hoc iclndit oēs alias: in genere aūt huiꝰ similitudinis magis assimilat deo fm ꝙ intelligit actu: q̄z fm ꝙ itelligit in habitu vel potētia: qz dō sp actu itelligēs est. (vt in ꝓio ꝓba

ēs est).t in hoc q̄ itelligit actu marie assimilat deo fm q̄ itelligit ipsuz deū:nā ipse deꝰ itelligēdo se itelligit oia alia.(vt in primo ꝓbatū est).itelligere igit deū est vltimus finis omnis intellectualis substantie.

6 ¶Item quod est tantū ꝓpter aliud diligibile:est ꝓpter illud quod est tantū ꝓpter se diligibile.nō ens est abire in infinituz in appetitu nāe:q; desideriuz nature frustraretur:cū non sit possibile pertrāsire infinita:oēs aūt scie t artes t potentie practice sunt tantū propter aliud diligibiles: nam in eis finis non est scire:sed operari. Scientie aūt speculatiue sunt propter seipsas diligibiles: nā finis earū est ipsuz scire. Nec inuenitur aliqua actio in rebus humanis q̄ nō ordinet ad aliū finē a:nisi cōsideratio speculatiua. Nā ēt ipe actiōes ludicre que vident absq; fine fieri:habent aliquē finez debitum.s.vt p eas quodāmodo mēte relenati:magis simus postmodū potētes ad studiosas operatiōes:alias esset semp ludendu;si ludus ꝓpter se quereret:quod est inconueniens. Ordinent igitur artes practice ad speculatiuas:t fit ois būana operatio ad speculationē intellectus sicut ad finem: In oibus aūt scientijs t artibus ordinatis ad illā videt p̄nere vltimus finis q̄ est preceptiua t architectonica aliaruz: sicut ars gubernatoria ad quā pertinet finis nauis: qui est vsus ipsius est architectonica t preceptiua respectu nauis factiue. Hoc autē modo se hz ꝓbia ꝓria ad alias scientias speculatiuas:nā ab ipsa oēs alie dependent:vtpote ab ipsa accipiētes sua principia t directionē cōtra negantes principia.ipsaq; ꝓria ꝓbia tota ordinatur ad dei cognitionem:sicut ad vltimuz finē:vñ t scientia diuina nominat:est ergo cognitio diuina finis vltimus ois humane cognitiōis t operationis.

7 ¶Adhuc in oibus agentib⁹ t mouentibus ordinatis:oportet q̄ finis primi agentis t motoris sit vltimꝰ finis omniū:sicut finis ducis exercitus est finis omnium sub eo militantiuz. Inter omnes aūt bois partes intellectus inuenitur superior motor:nam intellectus mouet appetitum proponendo ei suum obiectum. Appetitus autem intellectiuus mouet appetitus sensitiuos:qui sunt irascibilis t concupiscibilis: vnde t concupiscentie nō obedimus nisi volūtatis imperium adsit. Appetitus autē sensitiuus aduenīēte cōsensu volūtatis mouet ipz corpus. Finis igitur intellectus est finis oium actionū humanaꝝ:finis aūt t bonū intellectus est vez.t p consequēs vltimus finis primū vez.est igitur vltimus finis totius bois t oium operationum t desideriorum eius cognoscere primum verum:quod est deus.

8 ¶Amplius naturaliter inest oibus hominibus desideriū cognoscēdi causas eoz que vident:vnde ꝓpter admirationē eoruz que videbant quoz cause latebant homines primo ꝓbari ceperunt: inuenientes aūt causaz quiescebāt. Nec fistit ingnitio quousq; perueniatur ad primā cām.t tūc ꝓfecte nos scire arbitramur q̄n primā causaz cognoscim⁹. Desiderat igit homo nāliter cognoscere primā causaz quasi vltimuz finem:prima aūt oium cā deus est.est igitur vltimus finis bois cognoscere deuz.

9 ¶Preterea cuiuslibet effectus cogniti naturaliter bō causam scire desiderat. intellectus aūt humanus cognoscit ens vle: desiderat igit naturaliter cognoscere cām eius que solū deus est.(vt in secūdo probatum est).nō est autē aliqs assecutus finem vltimū quousq; naturale desideriū gescat nō sufficit igitur ad felicitatē humanā que est vltimus finis qualiscūq; intelligibilis cognitio nisi diuina cognitio adsit q̄ naturale desideriū quietet sicut vltimꝰ finis.est igit vltimꝰ finis hominis ipsa dei cognitio.

10 ¶Amplius corpus qō naturali appetitu tēdit in suū vbi tāto vehemētius t velocius mouet quanto magis appropinquat fini.(vnde ꝓbat Aristo.in primo de celo) tertu. cō.44.
q; motus nālis rectus nō potest ee ad infinitum:qm̄a non magis moueret postea q̄z prius.¶ Quod igitur vehemētius in aliqd tendit postq̄z prius nō mouetur ad infinitū sed ad aliquid determinatuz intēdit. Hoc autē inuenimus in desiderio sciendi. quanto eni aliquis plura scit:tanto maiori desiderio affectat scire tēdit igitur desideriuz naturale hominis in sciēdo ad aliquē determinatum finē. Hoc autē nō pōt esse aliud q̄z nobilissimum scibile qō deus est.est igit cognitio diuina finis vltimus bois. Vlti-

mus aũt finis hois ⁊ cuiuslibet itellectua-
lis substãtie felicitas siue beatitudo noiaſ:
hoc n. est qđ ois substãtia itellectual deside
rat tãq̃ vltimũ finẽ. ⁊ pp se tm. est igit bea
titudo ⁊ felicitas vltia cuiuslibet substãtie
Auc. 9. itellectualis cognoscere deũ. ¶ Dic est qđ
scriptu. vr Matth. v. (Beati mũdo corde: qm̃ ipſi
deũ videbũt.) ⁊ Jo. xvij. (Hec ẽ vita eter
na vt cognoscãt te solũ deũ vez). ¶ Huic
ẽt sẽtie Arist. in vltio ethicoz̃ cordat vbi
vltimã hois felicitatẽ dicit esse speculatiuã
9a°. io. q̃ctũ ad speculationẽ optim i speculabilis.
¶ Vtrũ felicitas cõsistat in actu voluntatis vel in actu itellectus. 26.

rõnes p bantes felicitatẽ i actu volũtatis cõsistere.

Vita vero intellectualis substãtia sua operatiõe p
ingit ad deũ nõ solũ itelligẽdo: sed p actum etiã voluntatis desiderando ⁊ amando ipsum ⁊ in ipso delectationẽ habẽdo: põt alicui videri q̃ vltim⁹ finis ⁊ vltima hois felicitas nõ sit in cognoscẽdo deũ: sz magis in amãdo vl aliquo alio actu volũtatis se habẽdo ad ipz.
¶ Precipue cũ obiectũ volũtatis sit bonũ qđ hz ronez finis: vez ẽt qđ est obiectũ itellect⁹ nõ hz rõnez finis nisi iq̃tũ ⁊ ipse est bonũ: vñ nõ vr bõ cõsequi vltimũ finẽ p actũ intellect⁹: sz magis p actũ volũtatis
2 ¶ Pre. vltia pfectio opatiõis est delecta
tio: q̃ pficit opatiõez sicut pulchritudo iuuẽ
ca°. 4°. tutẽ. (vt in. 2. ethi. phs dicit). si igitur pfecta opatio est vltim⁹ finis. vr q̃ vltim⁹ finis magis sit fm opationẽ volũtatis q̃ intellect⁹
3 ¶ Adhuc delectatio videt ita pp se desiderari q̃ nũquã pp aliud: stultũ eni est quere ab aliquo quare velit delectari. hoc ãt est conditio vltimi finis: vt scilicet propter se queraf: est igit vltim⁹ finis magis in opatione voluntatis q̃ intellectus vt videtur.
4 ¶ Jtez in appetitu vltimi finis maxime oẽs cõcordãt cũ sit naturalis. plures aũtẽ querũt delectationẽ q̃ cognitionẽ. magis igit videt esse finis delectatio q̃ cognitio.
5 ¶ Amplius voluntas videtur esse altior potentia q̃ intellectus: nã voluntas mouet intellectum ad finẽ. intellectus enim actu considerat que habitu tenet cũ aliquis voluerit actio igitur voluntatis videtur nobilior q̃ actio itellect⁹. magis igit videt vltimus finis que ẽ beatitudo cõsistere in actu volũtatis q̃ actu intellectus. ¶ Hoc aũtẽ ẽ ipossibile manifeste ostẽditur. ¶ Cũ eni beatitudo sit ppriũ bonũ intellectualis nature: opz q̃ fin id intellectuali nature cõueniat quod est sibi proprium. appetitus aũtem non est proprium intellectualis nature: sed oibus rebus ieſt: sz sit diuersimode in diuersis. que tamẽ diuersitas pcedit ex hoc q̃ res diuersimode se hñt ad cognitionẽz. Que eni cino cognitione carẽt habẽt appetitum nãlem tm. Que vo habẽt cognitionez̃ sensitiuã ⁊ appetitũ sensibilẽ habẽt sub quo irascibile ⁊ cõcupiscibilis cõtinẽtur. Que vo habẽt cognitionẽ intellectiuaz̃ ⁊ appetitũ cognitioni ppoztionatuz̃ habẽt. s. voluntatẽ. Voluntas igitur fm q̃ est appetitus nõ est ppriũ intellectualis nature. sed solum fm q̃ ab intellectu dependet. intellectus aũt fm se ppriꝰ est intellectuali nature. Beatitudo igitur vel felicitas in actu intellectus cõsistit substãtialiter ⁊ pncipaliter magis q̃ in actu voluntatis.

iprobº 2°nis p rationes prece. iducte.

2 ¶ Adhuc in oibus potẽtijs q̃ mouẽtur a suis obiectis: obiecta sunt naturaliter poza actibus illaz̃ potentiaz̃ sicut motoz naliter prior est q̃ moueri ipſi⁹ mobilis. ¶ alio aũt potẽtia est volũtas. appetibile. n. mouet appetentum. obiectũ igit volũtatis est prius nãliter q̃ actus ei⁹. ¶ Primũ igit ei⁹ obiectus pcedit oẽm actũ ipsius: nõ potest ergo actꝰ voluntatis primũ voluꝰ ẽ. hoc aũt est vltimus finis q̃ est beatitudo. ipossibile ẽ igit q̃ beitudo siue felicitas sit ipse actꝰ volũtatis.
3 ¶ Preterea in oibꝰ potẽtijs q̃ pñt cõuerti in suos actꝰ pus: oz q̃ actꝰ illiꝰ potẽtie ferat in obiectũ aliq̃d. ⁊ postmodũ ferat in suũ actũ. Si. n. intellectus itelligit se itelligere pus: opz ponere q̃ intelligat rẽ aliquã ⁊ cõsequẽter q̃ intelligat se itelligere. nam ipm intelligere q̃ intellectus intelligit alicuius obiecti est: vnde opz q̃ vel pcedatur in infinitũ. vel si est deuenire ad primuz̃ intellectum: hoc nõ erit ipsũ intelligere: sz aliqua res intelligibilis. Similiter opz q̃ primũ volitum nõ sit ipz velle: sed aliqd aliud bonũ: primũ aũt volitũ itellectualis nature ẽ ipsa beatitudo siue felicitas. naz̃ pter hoc volumus q̃cũq̃z volumꝰ. ipossibile ẽ igit felicitatẽ ẽntialr in actu volũtatis cõsistere.

4 ¶Amplꝰ nūquodqꝫ ſm ea que conſtituunt ſubſtātiā eius bꝫ natureſue virtutem. differt.n. verus bō a picto per ea q̄ ſubſtātiam boīs cōſtituūt: vera aūt beatitudo nō differt a falſa ſm actū volūtatis: nā eodez modo ſe bꝫ volūtas in deſiderādo vt amādo vel delectādo quicqd illud qđ ſibi ꝓponitur vt ſūmum bonū ſiue vere ſiue falſo. vtrū aūt vere ſit ſummuz bonuz qđ vt tale proponitur vel falſo: hoc differt ex parte intellectus. beatitudo igitur ſiue felicitas in intellectu eſſentialiter magis quam in actu voluntatis conſiſtit.

5 ¶Itē ſi aliqs actꝰ volūtatis eēt ipa felicitas: hic actus eēt aut ꝺſiderare aut amare aut delectari: ipoſſe ē ār q̄ deſiderare ſit vltimꝰ finis. Eſt eni deſideriū ſꝫ qđ volūtas tēdit in id qđ nondū bꝫ: hoc aūt cōtrariat rōni vltimi finis. Amare ēt nō pōt eē vltimus finis. amatur.n. bonū nō ſolū qñ habetur: ſed ēt quādo nō bētur. ex amore enim eſt qđ nō habitū deſiderio ārat. ⁊ ſi amor ſit habiti pfectio: fit hoc cātur ex hoc quod bonū bētur amatū. Aliud eſt igit bēre bonum qđ eſt finis quā amare: qđ ante bēre eſt iperfectū poſt bēre pfectū. Silr aūt nec delectatio eſt vltimus finis. Ipm.n. bēre bonū cā eſt delectationis. vel dū bonū nūc habitū ſentim⁹. vel dū pus habitū memoramur: vel dū in futuro bndū ſperam⁹. nō eſt igit delectatio vltimꝰ finis. nullus ē actꝰ volūtatis pōt eē ſubſtāntialr ipa felicitas.

6 ¶Adhuc ſi delectatio eēt vltimus finis. ipa ſm ſeipſā eēt appetēda. hoc aūt ē falſum. refert.n. q̄ delectatio appetat ex eo ad qđ cōſequit delectatio. nā delectatio que cōſequit bonas ⁊ appetēdas opatiōes. bona eſt ⁊ appetēda: q̄ aūt malas: mala eſt ⁊ fugienda: bꝫ igit qđ ſit bona ⁊ appetēda ex alio. nō ē igit ipa vltimꝰ finis qđ ē felicitas.

7 ¶Adhuc rectus ordo rex cōuenit cum ordine nature. nā res nāles ordinātur in ſuum finē abſq; errore. In nālibus aūtez eſt delectatio ꝓpter operationē. ⁊ nō econuerſo. videmus enim q̄ nā illis operatiōibus animaliū delectationem appoſuit que ſūt manifeſte ad fines neceſſarios ordinate: ſicut in vſu ciboꝝ qui ordinat ad cōſeruationem ꝺſidui. ⁊ in vſu venereoꝝ qui ordinatur ad conſeruationem ſpeciei: niſi enim eſſet delectatio animalia a predictis vſibus neceſſarijs abſtinerēt: impoſſibile ergo ē q̄ delectatio ſit vltimus finis.

8 ¶Item delectatio nihil aliud eſſe videt q̄ quietatio volūtatis in aliquo bono conuenienti: ſicut deſiderium eſt inclinatio voluntatis in aliquod bonū conſequēdum. ſicut aūt homo ꝓ volūtatē inclinat in finem ⁊ quietatur in illo. ita corpora naturalia habent inclinatiōes naturales in fines ꝓprios: que quidem quietātur fine iaz adepto. Ridiculū aūt eſt dicere q̄ finis motꝰ corporis grauis nō ſit eē in loco ꝓprio: ſed quietatio inclinationis qua in hoc tēdebat. Si enim hoc ꝓcipaliter natura ītēderet vt inclinatio quietaret nō daret eaz. dat aūt eaz vt per hoc in locū ꝓprium tēdat: quo conſecuto quaſi fine ſequit inclinationis quietatio. ⁊ ſic quietatio talis nō eſt finis ſed cōcomitans finē. Nec igit delectatio ē finis vltimus. ſꝫ cōcomitās ipſuz: multo igitur magis nec aliqs voluntatis actus eſt felicitas.

9 ¶Adhuc ſi alicuiꝰ rei ſit aliqua res exterior finis. illa eius operatio: dicet ēt finis vltimus per quaz primo cōſequit rem illā: ſicut bis quibus pecunia eſt finis. dicitur ēt poſſidere pecuniam finis. non autem amare neqz concupiſcere. Finis autem vltimꝰ ſubſtātie intellectualis eſt deꝰ. illa igit operatio hominis eſt ſubſtantialiter eius beatitudo vel felicitas per quam primo attingit ad deum. hoc autem eſt intelligere. naz vel le non poſſumus quod non intelligimus. Eſt igitur vltima felicitas hominis in cognoſcendo deum per intellectum ſubſtātialiter ⁊ non in actu voluntatis. ¶ Jam igitur per ea que dicta ſūt patet ſolutio in cōtrarium obiectorum. Non enim ſi felicitas per hoc quod habet rationem ſummi boni eſt obiectum voluntatis. propter hoc neceſſe eſt quod ſit ſubſtantialiter ipſe actꝰ voluntatis. (vt prima ratio procedebat). Immo ex hoc ipſo quod eſt primum obiectum ſequitur quod non ſit actus eius vt ex dictis apparet. ¶ Nec etiam oportet quod omne id quo res quocūqz modo perficitur ſit finis illius rei. (ſicut ſecunda ratio procedebat). Eſt enim aliquid perfectio alicuius dupliciter. ¶ Uno modo vt habentis iam ſpeciez. ¶ Alio modo vt ad

ſolo pō rōnis. Ad oppoſituz facte in 1ño ca.

spēm habēdā: sicut pfectio dom⁹ fm q iā
bz spēz est id ad qđ spēs domus ordinat. s.
habitatio. Nō. n. dom⁹ fieret nisi pp hoc.
vñ t in diffinitiōe dom⁹: opz b⁹ poni si debe
at diffinitio eē pfecta. pfectio ẋo ad spēm
domus est tā id qđ ordinat ad spēz cōstitu
endam sicut ꝓncipia substātialia ipsi⁹. q̄z id
qđ ordinat ad spēi cōseruationē sicut appo
diacula q̄ fiūt ad sustētationē domus. quā
etiā illa que faciūt ad hoc q vsus domus
sit cōuenictior: sicut pulchritudo dom⁹. Il
lud igit quod est pfectio rei fm q iā bz spe
ciem est finis ipsi⁹: vt habitatio est finis do
mus. Et silr ꝓpria opatio cuiuslibet rei q̄
est q̄si vsus ei⁹ est finis ipsi⁹. Que aūt sūt p
fectiones rei ad spēz. nō sūt fines rei: immo
res ē finis ipsaz: mā. n. t forma sūt pp spēz
bz. n. forma sit finis gnatiōis. nō tñ est finis
iā generati t spēm habētis. imo ad b⁹ q̄rit
forma vt spēs sit cōplēta. Silr cōseruātia
rē in suā spē. vt sanitas t vie nutritiua bz p
ficiāt aial: nō tñ sūt fines aial. sz magis ecō
uerso. Ea ēt gb⁹ aptat res ad ꝓprias opa
tiones spēi pficiēdas. t ad debitū finē con
gruētius cōsequēdū nō sūt fines rei: sz ma
gis ecōuerso: sicut pulchritudo homis t ro
capi. 12. bur corpis t alia bmōi. (de gb⁹ dicit pbs
in ꝓmo ethicoz). q organice deseruiūt fe
licitati. Delectatio aūt est pfectio opatōis.
nō ita q ad ipaz ordinet opatio sz iuā spēz
sed ordinat ad alios fines sicut cōsectio ordi
natur ad ꝛseruationē idiuidu. sz est silis p
fectiōi q̄ ordinat ad spēz rei: nā pp delecta
tionē attēti⁹ t decēti⁹ opatōi insistim⁹ i q̄ de
ca. 4°. lectamur. (vñ in. x. ethico. pbs dicit q de
lectatio pficit opationē sicut decor iuuētu
tem). q gdē ē pp eū cui iest iuuēt⁹ t nō ecō
ad 3ᵐ. uerso. Neqz aūt q delectationē nō pp
aliud volūt boies: sz pp seipaz ē sufficiēs fi
gnū q delectatio sit vltim⁹ finis. (sicut ter
tia rō cōcludebat). nā delectatio t si nō sit
vltim⁹ finis. est tñ vltimū finē ꝛcōitās cuz
ad 4ᵐ ēt adeptōe finis ōlectatio ꝛsurgat. Nō
āt plēs q̄rūt delectatiōez q̄ ē in cognoscēdo
q̄z cognitionē. sz plēs sūt q querūt delecta
tiones sensibiles q̄z cognitionē intellect⁹. t
delectationē ipaz ꝛsequūtē: q: ea q̄ exteri⁹
sūt: magis nota plīb⁹ existūt. eo q a sensibi
ad 5ᵐ libus incipit bmāna cognitio. Quod aūt
(quinta rō ꝓponit). volūtatē esse altiorē in
tellectu quasi eius motiuā: falsuz ē mani
festum est. Nā prio t p se intellectus mo
uet voluntatē. Volūtas. n. inquātū bmōi
mouetur a suo obiecto qđ est bonū appre
hensū. volūtas aūt mouet intellectū quasi p
accns iquātū. s. intelligē ipm apprehēdit vt
bonū. t sic desiderat a volūtate. Et quo
sequit q intellect⁹ actu intelligit. t in hoc ipo
volūtatē ꝓcedit. Nunq̄z n. voluntas desi
deraret intelligere nisi prius intellectus ipm
intelligere apprehēderet vt bonum. Et ite
rum volūtas mouet intellectū ad operādum
in actu p modū quo agēs mouere dicitur.
intellectus aūt volūtatē per modū quo fi
nis mouet: naz bonū intellectū est finis vo
luntatis: agēs autē est posterior in moven
do quā finis nā agēs nō mouet nisi ꝓpter
finem: vnde apparet intellectum simplici
ter esse altiorem voluntate: voluntatez ẋo
intellectu per accidens: t sm quid.

¶ Oz felicitas humana nō consistit in de
lectationibus corporalibus. 27.

Ex premissis aūt
patet q impossibile est felici
tatem bātā cōsistere in de
lectatiōibus corpalibus: quā
rū ꝓcipue sūt in cibis t venereis. Con
stat. sum est enī. q secundum nature ordinē de
lectatio est pp opationē t nō econuerso: si
igit opatiōes nō fuerint vltim⁹ finis delecta
tiones ꝛnites eas nz sūt vltim⁹ finis nz ꝛco
mitātes vltimū finē. Cōstat āt q opatōes
q̄s ꝛsequūtur p̄dicte delectatōes nō sūt vl
tim⁹ finis: ordinant āt ad aliquos fines ma
nifestos sic cōsectio ad ꝛseruationē corpis:
coit⁹ āt ad gnatiōez. plis. delectatōes igit p̄
misse nō sunt vltim⁹ finis neq̄z vltimū finē
ꝛcomitātes: nō ē igit i his ponēda felicitas
t ¶ Adhuc volūtas ē supior quā appetit⁹
sensitiu⁹: mouet. n. ipz. (sicut supi⁹ dcm ē).
in actu āt volūtatis nō ꝛsistit felicitas. (fe
licitas supra ostsū ē). multo igit min⁹ in delecta
tionib⁹ p̄dictis q̄ sūt in appetitu sensitiuo.
3 ¶ Ampli⁹ felicitas ē qđā bonū hois pp
um. Nō. n. bruta pñt dici felicia nisi abusi
ue: delectatōes āt ꝓmisse sūt cōes hoib⁹ t
brutis: nō est igit in eis ponēda felicitas.
4 ¶ Itē vltim⁹ finis ē nobilissimū eoz q̄ ad
rē ptinēt: bz. n. rōnē optimi. be āt delecta

tiones nō conueniunt hominī fm id qō est nobilissimū in ipso quod est itellectus. sed fm sensum non est igitur in talibus delectationibus ponenda felicitas.

5 ¶Amplius sūma pfectio hois esse non pōt in hoc q̄ conūgitur rebus se inferioribus. sed per hoc q̄ cōiungit alicui rei altiori: finis eni est melior eo qō est ad finē. Delectationes aūt premisse ꝓsistunt in hoc q̄ homo fm sensū cōiungit aliquib⁹ se inferioribus. s. sensibilibus qbusdā. Nō est igit in talibus delectationibus felicitas ponēda.

6 ¶Amplius qō nō est bonū nisi ꝑ q̄ est moderatū nō est ꝑ se bonū: sed accipit bonitatem a moderāte. Vsus aūt p̄dictaꝝ delectationū nō est bonus hōi nisi sit moderatus. aliter eni delectatōes feminicē impedirent. Nō sūt igit de delectatiōes fm se bonū hois. Qō aūt est sūmū bonū: est p̄ se bonū: q: qō p̄ se bonū est: melius est eo qō per aliud. Nō sunt igitur tales delectationes summū hois bonum qō ē felicitas.

7 ¶Item in oibus que p̄ se dicunt sequit magis ad magis si simpliciter sequat ad simpliciter: sicut si calidū calefacit: magis calidū magis calefacit: et marie calidus marie me calefaciet. Si igit delectatiōes p̄missē essent fm se bone: oporteret q̄ maxime vi eis eēt optimū. Hoc aūt ꝑ esse falsus. nā nimius vsus eorum reputatur in vitium: et est etiā corporis noxius et similiū delectationum impeditiu⁹. Nō sunt igit p̄ se bonū hominis: in eis igit nō ꝓsistit būana felicitas.

8 ¶Preterea actus virtutū sūt laudabiles et hoc q̄ ad felicitatē ordinant. Si igit in delectatiōibus p̄missis cōsisteret būana felicitas: actus virtutis magis eēt laudabilis in accedēdo ad has delectatōes qs in abstinēdo ab eis. Hoc aūt ꝑ esse falsus. nā actus temperātie maxime laudatur in abstinendo a delectationib⁹. vñ ab hoc denoiat: nō est igit i delectatiōib⁹ p̄missis hois felicitas.

9 ¶Amplius finis vltimus cuiuslibet rei deus ē (vt ex p̄missis ꝑ). illud igit ꝺ vltimū finē hois poni p̄ qō mārie appropinquat ad deum. p̄ delectatas aūt delectatōes hōi p̄dicā maxime appropinquatiōe ad deū q̄ fit per cōtēplationē quā maxime impedīte delectatiōes impediūt vtpote ad ic̄ibilia marie hominē imergētes. et p̄ ꝺns ab itelligibilib⁹ retrahētes: nō est igit in delectationib⁹ corporalib⁹ felicitas humana ponēda. ¶Per hoc aūt excludit error epicuriox in his voluptatib⁹ felicitatē hois ponentiū: ex quox ꝑsona dicit. Salomō Ecclastes. v. (Hoc itaq; visū est mihi bonū vt comedat qs et bibat et fruat letitia ex labore suo: et hec est pars illius). et Sap. 2. (Vbiq; relinquamus signa letitie: qm̄ hec est pars nostra et hec est sors nostra). ¶Excludit etiā error de hoc cherintianox: q̄ in vltima felicitate post resurrectionem mille annos in regno christi fm carnales ventris voluptates fabulantur futuros. vnde et chiliastes quasi millenarii sunt appellati. In greco chilia idē est quod mille. ¶Excludunt etiam iudeorum et sarracenorum fabule: qui retributiones iustorum in predictis voluptatibus ponunt: felicitas eniz virtutis est ꝓmium. ¶Qz felicitas hominis non consistit in bonoribus.

Ex predictis patet q̄ etiaz nec in honoribus est summū hois bonū quod est felicitas. ¶Finis n. vltimus hominis et sua felicitas: est eis⁹ pfectissima operatio. (vt ex supioribus ꝑ). honor aūt hois nō cōsistit in sua operatiōe: sz alteri⁹ ad ipsum q̄ ei reuerētiā exhibet: nō est igit felicitas hominis in honoribus ponenda.

2 ¶Adhuc qō est ꝓp alterū bonū et desiderabile nō est vltimus finis. tale aūt est honor: nō n. aliqs recte honorat nisi ꝓpter aliqd aliud bonū in eo existēs: et pp hoc hoies honorari querūt q̄si hōi alicui⁹ qō in eis est testimoniū hñs volētes. vñ et magis gaudēt hoies a magis et sapientib⁹ honorari. Nō est igit in honoribus felicitas hois ponēda.

3 ¶Amp. ad felicitatem p virtutē pueniūt. operatiōes aūt virtutū sūt volūtarie: alit. n. nō essent laudabiles. oz igit felicitatē ē aliqd bonū: ad qd hō sua volūtate pueniat. Hoc aūt q̄ honorē assequat nō est in pāte hois sz magis in potestate honorāntis: nō est igit in honoribus felicitas humana ponenda.

4 ¶Ire oē dignū honore nō pōt nisi hōis in esse: honorari aūt possunt ēt mali: melius est igit fieri honore dignū q̄ honorari: nō est igitur honor summū hominis bonum.

Ecclus. erro. 18.

De isto vide in 4° ca. 83.

De isto habetur i. 3°. eccle bi. sto. li. ca. 28.

¶ Preterea summum bonū est pfectus bonum. pfectum aūt bonū nō compatitur aliquod malū. cui autē inest aliquod malum: impossibile est esse malū: ip̄possibile est igit esse malū cui adest summū bonū: pōt aūt aliqs malus honorē cōsequi. Nō est igitur honor summū hominis bonum.

¶ Ō felicitas hominis nō consistit in gloria mundana. 29.

EX quo etiaz apparet q̄ nec in gloria q̄ est in celebritate facte cōfistit summū hois bonū. ¶ Est.n. gl̄ia. (ſz Tullius. frequens de aliq̄ fama cū laude). Et ſz Ambrosiū. (clara cū laude notitia) Ad hoc aūt volūt hoies inotescere cū laude t claritate q̄dā vt ab eis gb⁹ innotescūt honorem: est igit gl̄ia pp honorē q̄sita. Si igit honor nō ē sūmū bonū: nihil min⁹ gl̄ia

2 ¶ Adhuc laudabilia bona sūt ſz q̄ aliqs ordinat ordinatus ad finē: q autē ordinat ad finē nōdum est vltimū finē assecut⁹. Laus igit nō attribuit ei q iā est vltimum finem assecutus: sed magis honor. (vt pōa dicit in prio ethicoz). nō potest igit gloria esse summū bonū cū principalr in laude ꝓsistat

3 ¶ Amp̄. cognoscere nobili⁹ est quam cognosci: nō.n. cognoscūt nisi q̄ sunt nobiliora in reb⁹: cognoscunt aūt etiā infirma. Nō pōt igitur summū hois bonum esse gloria que consistit in hoc q̄ aliquis cognoscatur

4 ¶ Itē cognosci aliqs nō desideratur nisi in bonis: in malis aūt querit latere: cognosci igit bonū est t desiderabile ꝓpter bona que in aliquo cognoscunt: illa igit sunt meliora: nō est igit gloria que in hoc cōsistit q̄ aliqs cognoscatur: summum hois bonum.

5 ¶ Preterea summū bonum oportet esse pfectū cū quietet appetitū: cognitio aūt fame in qua gloria hūana cōsistit est ipfecta: est.n. plurimū incertitudis t erroris habēs: Nō pōt igit talis gloria cē summū bonū.

6 ¶ Itē id quod est summū hois bonū: oz esse stabilissimum in rebus humanis: naturaliter enim desideratur diuturna boni cōstantia. Gloria autem que in fama consistit est instabilissima. Nihil.n. est mutabilis opinione t laude humana. Non est igit talis gloria summum hominis bonum.

¶ Ō felicitas hois nō ꝓsistit i diuitiis. 30.

EX hoc autem apparet q̄ nec diuitie sūt summum hois bonū. ¶ Nō enī appetūtur diuitie nisi ꝓpter aliud p se enī nihil boni iferūt: sed solū vtimur eis vt ad corpis sustētationē: vt ad aliq̄d hmōi. q̄ autē est sūmuz est ꝓpter se desideratum t nō ꝓpter aliud. Non sunt igitur diuitie summum hominis bonum.

2 ¶ Adhuc cōz possessio vel cōseruatio nō pōt esse sūmum hois bonum que maxime cōferūt homini in hoc q̄ emittūtur. Diuitie aūt in hoc maxime cōferunt q̄ erpēdūtur. hoc enī eaz vsus est: nō potest igit diuitiarum possessio cē summū hois bonum.

3 ¶ Amp̄. actꝰ virtutis laudabil⁹ ē fm q̄ ad felicitatē accedit. magis aūt ē laudabil⁹ actꝰ liberalitatis t munificētie q̄ sūt circa pecunias et b⁹ q̄ pecūie mittunt q̄s et b⁹ q̄ ꝓseruant: vī t ab b⁹ noia baz virtutū sumūt. nō ꝓsistit igit hois felicitas i possessiōe diuitiaz

4 ¶ Itē illud in cui⁹ cōsecutiōe sūmū hominis bonū est. oz esse hoie melius. Diuitiis aūt homo est melior cū sint res quedā ad vsum hominis ordinate: non est igitur in diuitijs summum hominis bonum.

5 ¶ Preterea sūmū hominis bonū fortune nō subiacet. naz fortuita absq̄z studio rationis eueniūt. opz aūt q̄ p rationē homo ꝓpriū finē cōsequat. in cōsecutiōe autez maximū locū habet fortuna: non est igitur in diuitijs humana felicitas constituta.

6 ¶ Amplī⁹ hoc euidēs fit p hoc q̄ diuitie imolūtarie amittuntur t q̄ malis eueniri possūt: quos necesse est sūmo bono carere: t q̄ instabiles sūt. t alia hmōi que ex superioribus rationibus colligi possunt.

¶ Ō felicitas humana non consistit in potentia mundana. 31.

SImiliter aūt nec in mūdana potētia sūmū hois bonū cē pōt. ¶ Cū i ea obtinēda primū fortuna possit t instabilis sit t nō subiaceat hois voluntati t plerūq̄z malis aduenīat que sūmo bono repugnāt. (vt ex premissis patet).

2 ¶ Itē bō maxime dī bon⁹ fm q̄ ad ſ⁹

mum bonū attingit. Sm ār qđ bz potētiaz nō dicit bonus neqz malus. nō.n. est bonꝰ ois qui pōt bona facere: neqz malus est aliqs er hoc q; pōt mala facere: sūmuz igitur bonum nō cōsistit in hoc qđ est: eē potētē.

3 ¶ Ādhuc ois potētia ad alterū est. sūmuz ār bonū est ad alterū. non est igitur potentia summum hominis bonum.

4 ¶ Āmplius illud quo quis pōt t bene t male vti nō pōt esse summū hominis bonum. melioris est quo nullus male vti pōt. Potētia ār aliquis bene t male vti pōt. ná prāres rōnales ad opposita sūt. nō ē igitur prās humana sūmū hominis bonum.

5 ¶ Preterea si aliqua potestas est sūmū bonū: opz illā eē pfectissimā. Prās ār humana est imperfectissima. radicat eni in hominum voluntatibꝰ t opinionibꝰ in qbus est maxima incōstātia. t quāto magis reputatur prās tāto a plibus dependet: qđ eriā ad eius debilitatē pinet. cū qđ a multis dependet destrui multipliciter possit. nō ē igit in prāre hūana sūmuz hois bonuz. Felicitas igit hois in nullo bono exterion consistit. cum oia exteriora bona q; dicuntur bona fortune sub predictis continentur.

¶ Oꝫ felicitas nō ꝓsistit i bōis corpis. 32.

Quod autem nec in corpis bonis cuiusmodi sunt sanitas pulchritudo t robur sit hois sūmū bonū p sīa manifeste apparet. ¶ Nec.n. eriā bonis t malis cōmunia sūt t instabilia sūt t voluntati non subiacent.

2 ¶ Preterea aia est melior corpe qđ non vivit. nec pdicta bona bz nisi p aiam: bonū igitur aie sicut intelligere. t alia bonōi ē melius cē bonum corpis: nō est igitur corpis bonum summum hominis bonum.

3 ¶ Ādhuc b bona sūt homini t aliis aialibus cōia. felicitas ār est ꝓpriū hois bonuz: non est igit in pmissis bonis hois felicitas.

4 ¶ Āmplius multa animalia quātuz ad bona corporis sunt homine potiora: quedā enim sunt velociora homine: quedam robustiora. t sic de aliis. Si igitur in his eēt summum hominis bonū non eēt homo optimum animaliū. (qđ pz esse falsuz). non ē igit felicitas hūana in bōis corpis ꝓsistēs.

¶ Oꝫ felicitas humana nō cōsistit in partecipatione. 33.

Preades ēt apparet q; nuz bonū hois bonū est in bonis exterioribus prie. ¶ Nā b ēt bona sūt bōi t aliis aialibus cōia. 2 ¶ Item intellectꝰ est melior sensu: bonum igitur intellectus est nobilioꝰ q; bonū sensus. nō igit sūmū hois bonū in sensu consistit.

3 ¶ Ādhuc marie delectatōes sm sensum sunt in cibis t venereis in qbus oporteret eē sūmū bonū si in sensu eēt. nihil ār in his est: nō est igitur in sensu sūmū hois bonū.

4 ¶ Āmp. sēsus diligunt pp utilitatē. t pp cognitionē. tota ār utilitas sēsuū ad corpis bona refert. cognitio ār sēsus ad intellectuā ordinat. vñ alia intellectu carētia nō delectantur in sentiēdo nisi p cōparationē ad utilitatē ad corpꝰ pinētē. bz q; p sēsus cognitionē ꝓsequunt cibos vt venerea. nō ē igr i pre sēsitiua sūmū hois bonū qđ ē felicitas.

¶ Oꝫ vltima hominis felicitas nō consistit in actibus virtutum moraliū. 34.

Apparet ār q; nec in operationibus moralibꝰ ꝓsistit vltima felicitas hois. ¶ Felicitas.n. hūana nō ē ad vlteriorē finez ordinabil si sit vltia. oēs ār operatōes morales sūt ordinabiles ad aliqđ aliud. Qđ pz ex hoc q; iter eas sūt ꝑcipue operatōes. n. fortitudinis q; sūt in reb' bellicis ordinant ad victoriā t ad pacē. Stultū.n. ēt pp se vñ bellare. Sīlr operatōes iustitie ad seruādā pacē. iter hoies ordināt p bꝰ q; vnusq; qđ q; suū ē possidet. t silr pz m oibꝰ aliis: nō ē igit in operatibꝰ moralibꝰ vltima hois felicitas.

2 ¶ Ādhuc Virtutes morales ad hoc sunt vt p eas cōseruet mediū in passionibꝰ intrinsecis t exterioribꝰ rebꝰ. Nō est ār pōse q; modificatio passionū vt rex exterioꝝ sit virtuosꝰ finis hūane vite cū ipe passiones t exteriores res sint ad aliud ordinabiles. n. ē igr pōse q; i actibus Virtutū moraliū sit vltia hois felicitas.

3 ¶ Āmp. cū bō sit bō ex eo q; ē rōnē hās oz q; ꝓprium eius bonū q; ē felicitas sit bz id q; ē ꝓprium rōi. magis ār ē ꝓprium rōis qđ ipa i se bz cē qđ i alio sit. Cū igr bonū moralis Virtutis sit qđdā a rōne in reb' aliis a se in-

tutum non poterit esse optimum hominis: quod est felicitas: sed magis bonum. quod est in ipsa ratione situm.

4 ¶ Item. (ostensum est supra). q finis omnium rerum virtuosus est assimilari ad deū illud igit fm quod hō maxime assimilatur deo erit ei felicitas. hoc aūt nō est fm actus morales cū tales actus deo attribui nō possunt nisi metaphorice. nō enim deo cōuenit irē passiones velaliqua hmōi que sunt circa actus morales. Nō est igit virtuosa felicitas hominis q̄ est virtuosus eius finis consistens in actibus moralibus.

5 ¶ Preterea felicitas est ꝑpriꝰ bois bonum: illud igitur qđ ē marie proprium bominis inter oia bona bāna respectu aliorum aialiuꝫ ē in quo querenda est eius virtuosa felicitas. Huiusmodi aūt nō ē virtutū moralū actus. nam alia aialia aliquid ꝑticipāt vel liberalitatis vel fortitudinis. itellectualis autem actiōis nullum animal aliquid participat. non est igitur virtuosa hominis felicitas in actibus moralibus.

¶ Qđ virtuosa felicitas non sit in actu prudentie. 35.

EX hoc etiam apparet q̄ neq; in actu prudentie est virtuosa bois felicitas. (Actus. n. prudētie est solum circa ea que sunt moralium virtutuꝫ: non ē aūt in actibus moraliuꝫ virtutū virtuosa bois felicitas: neq; igit i actu prudētie.

2 ¶ Adhuc virtuosa felicitas bois est in optima hois operatione: optima aūt bois operatio fm id quod est ꝑpriꝰ bois est in cōparatione ad pfectissima obiecta. Operatio autem prudentie non est erga obiecta perfectissima intellectus vel rationis. non enim est erga necessaria: sed erga contingentia operabilia. Non est igitur in eius operatione virtuosa hominis felicitas.

3 ¶ Amplius quod ordinat ad alterꝫ sicut ad finē nō est virtuosa bois felicitas. Operatio autē prudētie ordinat ad alterꝫ sicut ad finē. Tuꝫ q̄ omnis practica cognitio sub qua continetur prudētia ordinat ad operationem. Tum ē quia prudētia facit hominem bene se habere in bis q̄ sunt ad finem eligēda. (sicut patet ꝑ Aristo. in. 6. ethicorum). nō est igitur in operatione prudentie virtuosa hominis felicitas.

4 ¶ Itez aūt alia irrationabilia nō participant aliqđ felicitatis. (sicut probat Aristo. in primo ethicoꝝ). participant autem quedaꝫ eoꝝ aliquid prudētie. (vt patꝫ per eundem in primo metaph. igitur felicitas non consistit in operatione prudentie.

¶ Qđ felicitas non consistit in operatione artis. 36.

ET etiam q nꝫ in operatione artis. quia etiam artis cognitio practica ē. et ita ad finem ordinatur. Et ideo ipsa non est virtuosus finis.

2 ¶ Preterea operationuꝫ artis fines sūt artificiata que non possūt esse virtuosi finis humane vite: cū magis nos sumus finis eorum artificialium. Oia enī ꝑpter hominis vsum fiunt. Non ꝑōt igitur in operatione artis esse virtuosa felicitas.

¶ Qđ virtuosa felicitas hominis consistit in contemplatione dei. 37.

SI igitur virtuosa felicitas hominis consistit in exterioribus que dicūtur bona fortune: neq; in bono corpore neq; in bono anime quantū ad sensituam ptem. neq; quantū ad itellectuā fz actus moraliū virtutū neq; scōm intellectuales que ad actionē ptinēt. s. artē et prudentiā. Relinqtur q̄ virtuosa bois felicitas sit in contēplatione veritatis. Dec. n. sola operatio bois est sibi ꝑpria et in qua nullo modo aliq̄ aliud cōicat. hoc etiā ad nihil aliud ordinat sicut ad finē: cū cōtēplatio veritatis ꝑpter seipsam queritur. Per hāc etiam operationē hō substātijs superioribꝰ cōiungitur per similitudinē: q̄ hoc tantuꝫ de operationibus bāuis in deo et in substantijs separatis est. Hac etiaꝫ operatiōe ad illa supiora contūgitur cognoscēdo ipa quo cunq; modo. Ad hāc etiā operationē hō sibi magis est sufficiēs vtpote ad eā pax auxilio exteriorꝝ rex egens. Ad hāc etiā omnes alie operatiōes humane ordinari videntur sicut ad finē. Ad pfectionē. n. cōtēplationis requiritur incolumitas corporis ad

cap. 16.

quā ordinantur artificialia oia que sunt necessaria ad vitā. Regitur ēt quies a perturbationibus passionum ad quā peruenit per virtutes morales ꝛ p prudentiā: ꝛ geo ab exterioribus passionibus ad quā ordinatur totum regimen vite ciuilis: vt sic si recte considerentur oia humana officia seruire videant cōtemplantibus veritatē. Nō est aūt possibile qō vltima hois felicitas cōsistat in contēplatōe que est fm intellectuz principiorū que est ipfectissima: sicut mari me vlis rex cognitionē in potentia continens: ꝛ est principiū nō finis humani studij a nā nobis proueniens nō fm studiū virtutis neqz ēt fm scientias que sunt de rebus infimis: cū oporteat felicitatē cē in operatione intellectus per cōparationē ad nobilissima intelligibilia. Relingt igit qō in contemplatōe sapientie vltima hominis felicitas consistat fm diuinorum cōsideratōez. ¶ Ex quo etiā patet inductionis via. (qō supra rēnibus est probatū). qō vltima felicitas hois nō cōsistit nisi in cōtēplatōe dei. ¶ Qz humana felicitas nō cōsistit in cognitiōe dei que cōiter habet a pluribus. 38.

Inquirendum autē relinquit in quali dei cognitiōe vltima felicitas subintellectualis consistit. ¶ Est enim quedā cōis ꝛ confusa dei cognitio q quasi oibus hoibus adest siue hoc sit p hoc qō deū cē sit per se notū: sicut alia demonstratōis principia: sicut quibusdā vī. (vt in primo lib. est dictū siue qz magis veruz vī: qz nāli rōne statim hō in aliqē dei cognitionē peruenire pōt. Videtes n. hoies res nāles fz ordinē certū currere cū ordinatio absqz ordinatore nō fit percipiūt. vt in pluribus aliquē cē ordinatorē rex quos videmus. ¶ Quis aūt vel qualis vī si vnus tā tum est ordinator nāe: nōdum statim ex hac cōi consideratiōe habet. sicut cū videmus hoiem mouere ꝛ alia opera agere: percipimus enim cē quādā causam hāc operationum que alijs rebus nō inest: ꝛ hanc causā aiam nominamus nōdū tñ scientes qd sit aia si est corpus vel qualiter operatōes predictas efficiat. ¶ Nō est aūt possibile hāc cognitionē ad felicitatē sufficere: felicitatez eniz operationē cē oz absqz defectu. Hec aūt cognitio est multorū errorū admixtionē suscipiens. ¶ Quidā n. rerū mūdanarū nō aliū ordinatorē cē crediderūt qz corpora celestia: vnde corpora celestia deos ē dixerunt. ¶ Quidā vero vlterius ipsa ēsta q ex eis generant quasi estimātes motus ꝛ operatōes nāles quas hūt nō ab alio ordinatore eis incē. sed ab eis alia ordinari. ¶ Quidā vero humanos actus nō alicuius ordinatōi subesse credentes: nisi humane: hoies qui alios ordināt deos ē dixerūt. ista igit dei cognitio non sufficit ad felicitatem.

2 ¶ Amplius felicitas est finis humanoz actuū: ad p̄dictā aūt cognitionē nō ordinātur hūani actus sicut ad finē: immo quasi statim a principio omnibus adest: non igit in hac dei cognitione felicitas consistit.

3 ¶ Itē nullus p hoc vituperabilis apparet: qz felicitate careat: qnimo carētes ea ꝛ in ipsā tēdētes laudant. Ex hoc aūt qz p̄dicta dei cognitōe aliqs caret marie vituperabilis apparet: designat n. p hoc marie hois stoliditas qz rā mānifesta dei signa nō percipit: sicut stolidus reputaret q hoiem videt cū habere aiam cū nō cōprehēderet. ¶ Vñ ꝛ in. p̄s. dicitur. (Dixit insipiens in corde suo non est deus). non est igitur hec dei cognitio que ad felicitatem sufficiat.

4 ¶ Amplius cognitio que habet de re tā tum in cōi nō fm aliquid sibi proprīū. est imperfectissima: sicut cognitio q̄ habetur de hoie ex hoc q mouet. Est eniz huiusmodi cognitio per quā res cognoscit in potentia tantū: propria enim in cōibus potentia continentur: felicitas aūt est operatio perfecta. ꝛ sūmū bois bonum oportet esse fm id qō est actu ꝛ non fm q est potentia tm. nā potentia per actum perfecte habet boni rationem. Non est igitur premissa dei cognitio ad felicitatem nostram sufficiens.

¶ Qō felicitas hūana nō consistit in cognitione dei q̄ habet per demōstrationē. 39.

Tertius est quedam alia dei cognitio altior qz premissa que de deo per demonstrationez habetur: per quam magis ad propriam ipsius cognitionem accedit: cū per demonstrationem remoueantur ab eo

multa per quorū remotionē ab alijs discretus intelligit. ¶ Oñdit.n. demōstratio deū eē imobilē: eternū: incorporeū: oino simplicē: vnū: t alia hmōi. (q in lib. pmo de deo oñdimus). Ad propriā aūt alicuius rei cognitionē pueniť nō solū p affirmatōes. sed ēt p negatōes. sicut.n. proprīū hois est esse aial rōnale: ita proprīū eius est nō eē inaiatū neq irrōnale. ſz hoc inter est iter vtrūq cognitiōis ppie modū q p affirmatōes ꝓpria cognitōe de re habita scit qd est res: t quō ab alijs seperat. p negatōes aūt habita ꝓpria cognitōe de re scit q ē ab alijs discreta: tn qd sit remanet ignotū. talis aūt est propria cognitio q de deo habet per demonstratōes. ¶ Nō est aūt nec ista ad vltimā hois felicitatē sufficiēs. ea.n. q sūt alicuius spēi quentunt ad finē illius spēi vt in pluribus: ea vero q sūt a nā sūt sp vt in pluribus. deficūt aūt in paucionib⁹ pp aliquā corruptionē. Felicitas aūt est finis bōane spēi cū oēs hoies ipsā nāliter desiderāt. Felicitas igitur est quoddam commune bonum possibile prouenire omnibus hominibus nisi accidat aliquibus impedimētum quo sint orbati. Ad predictam autem cognitionem de deo habendam per viam demonstrationis pauci perueniunt propter impedimenta huius cognitionis. (que in principio libri tetigimus). nō est igit de talis cognitio cētialr ipa bōana felicitas.

ca⁹ 4⁹ pri. lib.

2 ¶ Adhuc eē in actu est finis erūtis in potentia. (vt ex pmissis pz). felicitas igit q est vltimus finis est actus cui nō adiungit potentia ad viteriorē actū. talis aūt cognitio p viā demonstratōis de deo habita remanet adhuc in potētia ad aliqd viterius de deo cognoscēdū vel eadē nobiliori mō. posterior: ea.n. conati sūt aliqd ad diuinā cognitionē pertinens adūngere his que a prioribus inuenerunt tradita: non est igitur talis cognitio vltima hominis felicitas.

3 ¶ Ampliꝰ felicitas omnem miseriam excludit. nemo enim simul miser t felix eē potest. deceptio autez t error magna pars miserie est. hoc est enim quod omnes naturaliter fugiunt. ¶ Predicte autem cognitioni que de deo habetur multiplex error adiungi potest: quod patet in multis qui aliqua vera de deo per viam demonstrationis cognouerunt qui suas estimationes sequentes dum demonstratio eis deesset in errores multiplices iciderūt. Si autem aliq fuerūt q sic de diuinis veritatē inuenerunt demonstrationis via quod eorū estimationi nulla falsitas adiūgeretur patet eos fuisse paucissimos: quod non congruit felicitati que est cōis finis non igitur est in hac cognitione de deo vltima hominis felicitas.

4 ¶ Preterea felicitas in operōe pfecta ꝓsistit: ad pfectionē aūt cognitiōis requiritur certitudo. vñ scire aliter nō dicimur nisi cognoscamus qō ipossibile est aliter se hr̄e. (vt pz in pmo posteriorꝝ). cognitio aūt pdicta multū incertitudis hz qō demōstrat diuersitas sciaꝝ de diuinis eoꝝ q hoc p viaz demōstratōis inuenire conati sunt. non est igitur in tali cognitione vltima felicitas.

5 ¶ Item voluntas cum ꝓsecuta fuerit vltimum finem quietatur eius desiderium. vltimus autem finis omnis cognitiōis humane est felicitas. illa igit cognitio dei cētialiter est ipsa felicitas qua habita nō restabit alicuius scibilis desideranda cognitio. talis autem non est cognitio quam pbi per demonstrationes de deo habere potuerunt quia adhuc illa cognitione habita alia desideramus scire que per hanc cognitionem nondum sciuntur. non est igitur in tali cognitione dei felicitas.

6 ¶ Adhuc finis cuiuslibz in potētia existētis est vt ducaf in actū. Ad hoc.n. tēdit per motū quo mouef in finē. tēdit ār vnūquodq ens in potētia ad hoc q fit actus secūdū q est possibile. aliqd.n. est ens in potētia: cui tota potētia pōt reduci in actū. vñ hui⁹ finis est vt totaliter in actū reducaf. fit grave extra medium ens est in potētia ad ppriū vbi: aliqd Xo cui⁹ potētia tota nō pōt simul i actū reduci. fit pz de mā pria. vñ p suū motum appetit successiue in actu diuersaꝝ formaꝝ esse q sibi propter eaꝝ diuersitatez simul inesse nō pōt. Intellect⁹ aūt videf eē in potentia ad oia intelligibilia. (vt in secūdo dictū est). duo aūt intelligibilia pōt simul in intellectu possibili existere ſz actū primū q est scia: ſz forte nō secūdū actū secūdū q est cōsideratio. Ex quo pz q tota potētia intellectus possibilis pōt reduci simul in actuz: hoc igit regrit ad eius vltimū finē q est felici-

cas.hoc autem non facit predicta cognitio que de deo per demonstrationem haberi potest:quia ea habita adhuc multa ignoramus. non est igitur talis cognitio dei sufficiens ad vltimam felicitatem.

¶ Q3 felicitas humana non cõsistit in cognitione dei que est per fidem. 40.

Sl autem ꝛ alia dei cognitio quantũ ad aliquid superior cognitõe p̃dicta qua.s. deus ab oibus p fidẽ cognoscitur:q̃ quidẽ ẽ̃tum ad hoc cognitionẽ q̃ de deo p demonstrationẽ habet excedit:qꝛ quedã de deo p fidẽ cognoscimus ad que sui pp eminentiã ratio demonstrans puenire nõ põt.(sicut in principio huius opꝰ dictũ ẽ).nõ ẽ aũt possibile neq3 in hac dei cognitione vltimam hominis felicitatẽ cõsistere.¶ Felicitas enim est perfecta humani intellectus operatio.(sicut ex dictis patet).in cognitione autem fidei inuenit operatio intellectus iperfectissima quãtum ad id qõ est ex parte intellectus quãuis maxima perfectio inueniat ex parte obiecti:non enim intellectus capit illud cui assentit credendo.non est igitur neq3 in hac dei cognitione vltima hominis felicitas.

Cõclu° ꝓba°

2 ¶ Itẽ.(ostensũ est supra).q̃ vltima felicitas nõ consistit principaliter in actu voluntatis.in cognitione aũt fidei principalitatẽ habet voluntas. Intellectus aũt assentit p fidẽ his que sibi proponunt q̃ vult, nõ aũt ex ipsa veritatis euidentia necessario tractus. Non est igitur in hac cognitione vltima hominis felicitas.

3 ¶ Adhuc qui credit:assensum prebet his que sibi ab alio proponuntur: que ipse non videt. Vnde fides magis habet cognitionem auditui similem quam visioni. Non autem crederet aliquis nõ visis ab aliquo propositis nisi estimaret eum perfectiorẽ3 cognitionem habere de propositis quã ipse habeat qui non videt. Aut igitur estimatio credentis est falsa. Aut oportet q̃ proponens habeat perfectionem cognitionẽ3 propositorum.quod ꝛ si ipse non solum cognoscit ea sed quasi ab aliquo alio audiens:nõ potest hoc in infinitum procedere. esset enim vanus ꝛ absq3 certitudine fidei assensus:nõ enim inueniret aliqs primu3 ex se certũ q̃ certitudinẽ fidei credentium assereret:nõ est enim possibile fidei cognitionem esse falsã neq3 vanam. (vt ex dictis patet in principio libri).ꝛ tamen si esset falsa ꝛ vana in tali cognitione felicitas non posset consistere. Est igitur aliqua hominis cognitio de deo alior cognitione fidei:siue ipse homo proponens fidem immediate videat veritatẽ3 sicut christo credimus. Siue a vidente immediate accipiat sicut credimus apostolis ꝛ prophetis. Cum igitur in summa dei cognitione felicitas hominis consistat:impossibile est quod consistat in fidei cognitione.

4 ¶ Amplius per felicitatem cum sit vltimus finis naturale desiderium quietatur. Cognitio autem fidei non quietat desiderium:sed magis ipsum accendit:quia vnusquisque desiderat videre quod credit. non est igr̃ in cognitõe fidei vltima hois felicitas.

5 ¶ Preterea cognitio de deo dicta est finis inquantum vltimo fini rerum scilicet deo coniungit. Per cognitionem autem fidei non fit res credita intellectui presens perfecte: quia fides de absentibus est non de presentibus.¶ Vnde ꝛ apostolus dicit secundo Corinthio. quinto. (quod quandiu per fidem ambulamus peregrinamur a domino).sit tamen per fidem deus presens affectui:cum voluntarie credens deo assentiat. secundum quod dicitur Ephes. tertio.(habitare christũ per fidẽ in cordibꝰ nostris). Nõ est igit possibile q̃ in cognitione fidei vltima felicitas hũana ꝓsistat.

¶ Vtrum in hac vita homo possit intelligere substantias separatas per studium ꝛ inquisitionẽ scientiarum speculatiuarum. 41.

Habet autem ꝛ adhuc aliam cognitionem de deo intellectualis substantia. (Dictum est enim in secundo libro). quod intellectualis substantia separata cognoscendo essentiam suam cognoscit ꝛ quod est supra se: ꝛ quod est sub se: ꝛ secundum modum sue substantie: quod precipue necesse est si illud quod est supra ipsam sit causa eius cũ oporteat in effectibus similitudinem inueniri cause. Vnde cꝫ deus sit cã omnium ca.98.

substantiarū intellectualiū creaturarum. (vt
est superioribus ps). necesse est q̄ intellectua
les substantie separate cognoscēdo suā cōm
riā cognoscāt p modū viōis cuiusdaz ipsū
deū. Res.n. illa p intellectū viuorus modo
cognoscit: cuius similitudo in intellectu exi
stit: sicut t similitudo rei corporalr vise est
in sensu videntis. Quicūqz ergo intellectus
apprehēdit substantiā separatā cognoscen-
do de ea qd est: videt deū altiori mō cū ali
qua p̄dictaz cognoscant. Quia ergo qdaz
posuerūt vltimā felicitatē hois eē in hac vi
ta p hoc q̄ cognoscūt substās separatas: cō-
siderandū est vtrū hō in hac vita possit sub
stantias separatas cognoscere. Hoc autez
q̄nē hz. Intellectus.n. noster sm statū p̄-
sentē nihil intelligit sine fantasmate qđ ita
se hz ad intellectū possibilē quo intelligim⁹:
sicut se hūt colores ad visū. (vt ps ex his q̄
in scdo tractata sūt). si igit p cognitionem
intellectiuā q̄ est ex fantasmatib⁹ possit pue
nire aliqs nostrū ad intelligēdas substātias
separatas: possibile erit q̄ aliqs in hac vita
intelligat ipsas substātias separatas: t p cō
sequēs videndo ipsas substātias separatas
participabit modū illū cognitōis: quo sub
stātie separate intelligūt se intelligi deuz.
Si aūt p cognitionē q̄ est ex fantasmatib⁹
nullo mō possit pueniri ad intelligēdas sub
stantias separatas nō erit possibile q̄ hō in
statu huius vite p̄dictū modū diuine cogni
tiōis assequat. ¶ Oī aūt ex cognitōe q̄ est
p fantasmata ad intelligēdū substātias sepa
ratas pueniri possimus aliq diuersimode
posuerūt. Accepace nāqz posuit q̄ p studiū
speculatiuū q̄ scia⁹ possum⁹ ex his intellectis
q̄ p fātasmata cognoscimus. pueniri ad in
telligēdas substātias separatas. Possum⁹
enim actiōe intellectus extrahere q̄ditatez
rei cuiuslibet bētis q̄ditatē q̄ nō est sua q̄
ditas. Est.n. intellect⁹ natus cognoscere qua
libet q̄ditatē inquantū est q̄ditas cū intel-
lectus p̄ius obiectū sit qđ qd est. Si aūt
illud qđ p̄ius p intellectū possibilē intelligitur
est aliquid hmōi quidditatē: possumus p in-
tellectū possibilē abstrahere q̄ditatē illius
p̄ius intellecti: t si illa quidditas hēat quid-
ditatē: possibile erit iterū abstrahere quiddi
tatē illi⁹ q̄ditatis t cū nō sit p̄cedere in infi
nitū ps q̄ stet aliqbi. Pōt igit intellect⁹ no
ster puenire via resolutōis ad cognoscēdas
quidditatē substātie separate nō habētē ali
am quidditatē. talis aūt est quidditas sub
stātie separate: pōt igit intellect⁹ noster p co
gnitionē q̄ ex fātasmatib⁹ accipit pueire ad
intelligēdas substātias separatas. ¶ Pro alia via
cedit aūt ad oīdēdū idē p aliā fiēm viaz. oīdena
¶ Ponit.n. q̄ intellectū vnius rei vipota opi. p̄dā.
equi apud me t apud te multiplicat solus p
multiplicationē spēz spiritualiū q̄ sunt di-
uerse in me t in te. ps igit q̄ intellectū q̄ nō
sustētat in aliqua hmōi spē: fit idē apud te
t apud me. sz quidditas intellectū quā intel-
lectus noster nat⁹ est abstrahere. (vt p̄batū
est). nō hz aliquā spēm spiritualē t idiui-
dualē. cū quidditas intellecti nō fit quidditas
idiuidui neqz spiritualis neqz corporalis. cū intellectū inquātū est hmōi sit vle: intel
lectus igit noster natus est intelligere quiddi
tatē cuius intellectus est vnus apud oēs. ta-
lis aūt est quidditas substātie separate: est
igit intellectus noster natus cognoscere sub-
stātiā separatā. ¶ Si aūt diligēter cōsidere-
tur. vie iste frivole inuenient. ¶ Cū.n. intel-
lectū inquātū hmōi sit vle ps q̄ quidditas Impro
intellecti sit quidditas alicuius vle. s. gene batio
ris vl spēi. quidditas aūt generis vl spēi: bo
rū sensibiliū: cuius cognitionē intellectus am
p fātasmata accipim⁹: cōprehēdit in se ma
teriā t formā. Est igit oino dissimilis quid
ditati substātie separate: q̄ est simplex t im
materialis. nō est igit possibile q̄ p hoc qđ
intelligit q̄ditas rei sensibilis p fātasmata
intelligat q̄ditas substantie separate.
2 ¶ Preterea nō est eiusdē rōnis forma q̄
scōm se nō pōt separari ab aliquo subiecto
cū illa q̄ separat scōm eē a tali subiecto. ps
vtraqz scōm cōsiderationē accipiat absqz
tali subiecto. nō.n. est eadē rō magnitudis
t substātie separate nisi ponamus magni-
tudines separatas medias inter spēs t sensi
bilia: fiē aliqui platonici posuerunt. quidditas aūt gnis vel spēi rez sensibiliū nō pōt
separari. scōm eē ab hac idiuiduali mā nisi
forte scōm platonicos ponamus rez species separatas qđ est ab Aristo. improbatū. est
igit oino dissimilis quidditas p̄dicta substā
tiis separatis que nullo modo est in mate
ria non igitur per hoc q̄ he q̄ditates in
telliguntur: substātie separate intelligi pōt.

Accepace opi. quam cōmē. 3° de eis cō. 36. refert

3 ¶ Adhuc si quidditas substantie separate detur eē eiusdē rōnis cū quidditate generis vel spēi istox sensibiliū nō poterit dici q̄ sit eiusdē rōnis sm spēm. nisi dicam⁹ q̄ spēs horx sensibiliū sint ipse substantie separate sicut platonici posuerūt. Remanet igitur q̄ nō erunt eiusdē rōnis nisi quantū ad rōnem quidditatis inquantū est quidditas. Hec autē est rō cōmunis generis scilicet t speciei t substātie. Nō igitur p has quidditates de substātijs separatis aliqd intelligi poterit nisi remotū genus ipsarū. Cognitio autē generis nō propter hoc cognoscitur species nisi in potentia. Nō poterit igitur intelligi substātia separata per intellectum harum quidditatum.

4 ¶ Amplius maior est distantia substantie separate a sensibilibus q̄ vnius sensibilis ab alio. Sed intelligere qdditatē vnius sensibilis nō sufficit ad intelligendā quidditatē alterius sensibilis. Lecus.n. natus per hoc q̄ intelligit quidditatē soni nullo modo potest peruenire ad intelligendā quidditatē coloris. multo igit minus per hoc q̄ intelligat quis quidditatē sensibilis sube poterit intelligere quidditatē sube separate.

5 ¶ Itē si etiā ponamus q̄ substantie separate orbes mouent ex quox motibus causantur forme sensibiliū. hic modus cognitionis substantie separate ex sensibilibus nō sufficit ad sciendā quidditatē ipsox: nā per effectū scit cā. vel rōne similitudinis que est inter effectum t causam. Vel inquantum effectus demonstrat virtutē cause. ratione autē similitudinis ex effectu nō poterit sciri de causa quid est nisi sit agens vnius speciei. sic autē nō se hnt substātie separate ad sensibilia. rōne autē virtutis. hoc ēt nō potest eē nisi qñ effectus adequat virtutē cause. tunc enim per effectū tota virtus cause cognoscit. virtus aūt rei demonstrat substantiā ipsius. Hoc aūt in ꝓposito dici nō pōtnā virtutes substantiax separatax excedunt effectus sensibiles oēs quos intellectu cōprehendimus. sicut virtus vniuersalis effectū particularē. nō est igit possibile q̄ per sensibiliū intellectū deuenire possim⁹ ad intelligendum substantias separatas.

6 ¶ Adhuc oia intelligibilia in quox cognitionē deuenimus per inquisitionē t studiū ad aliquā scientiax speculatiuax pertinēt. Si igit p hoc qđ intelligimus nāe t quidditates istox sensibiliū puenimus ad intelligendas substātias separatas. oz q̄ intelligere substātias separatas cōtingat p aliq̄ scientiax speculatiuax. Hoc aūt nō videmus. nō est enim aliq̄ speculatiua scientia que docet de aliq̄ substātiax separatax qd est. sed scīū q̄ sunt. nō est igit possibile q̄ p hoc q̄ intelligimus nās sensibiliū peruenimus ad intelligēdas substātias separatas. ¶ Si aūt dicat q̄ est possibile eē aliquam talē scientiā speculatiuā cūius adhuc nō sit inuenta. ¶ Hoc nihil est. q̄ nō est possibile p aliq̄ principia nobis nota ad intelligendas substātias ꝑdictas deuenire. oia enim ꝓpria principia cuiuscūq̄ scie depēdēt ex principijs primis idemōstrabilibus p se notis quox cognitionē a sensibilibus accipimus. (vt ꝑz in fine posteriox). sēsibilia autē nō sufficienter ducūt in cognitionē rerū imāliū. (vt p suplozes rōnes est ꝓbatū). nō est ergo possibile aliq̄s sciam eē q̄ quaz ad intelligēdas subas separatas ꝑuēire possit. ¶ Oz nō possumus in hac vita intelligere subas separatas sic̄ posuit Alexāder. 42.

Dubio. 8.°

Alia vero Alexander posuit qđ intellectus possibilis est generabilis t corruptibilis vtpote ādā preparatio bōne nature ꝓsequēs ꝓmixtionē elemētox. (vt in. 2. habitū ē). nō est aūt possibile vt talis virtus supra mālia eleuet. posuit q̄ intellectus possibilis noster nūquā possit peruenire ad intelligēdas substantias separatas. posuit tn q̄ nos sm statū pntis vite possimus substātias separatas intelligere. ¶ Nō q̄ dē ondere nitebat hoc mō. ¶ Vnūq̄q̄ qn̄ peruenerit ad cōplemētū in sua gnatōe t ad vltimā pfectionē sue substātie. cōplebit opatio ꝓpria sua siue actio siue passio sic̄ enim opatio substātiā sequit. ita opatiōis pfectio pfectionē substātie. vñ sial eū fuerit ex toto pfectū poterit p se ambulare. Intellectus aūt habitualis q̄ nihil est aliud q̄ spēs intelligibiles facte p intellectū agentē existētes in intellectu possibili opatio est duplex. Vna vt faciat intellectū in potētia eē intellectū actu. quā ꝑz ex parte intellectus

ca.° 6.° positio alexandri quā refert. cōmē. 3.° de aia cō. 36.

agentis secunda est intelligere intellectu in actu. Hoc.n. duo bō pōt facere p habitus intellectuales: qñ igit cōplebit generatio intellectus in habitu cōplebit in ipso vtraq; p̄missaꝝ operationū. semp aūt accedit ad cōplemētū sue generatōis dū nouas spēs intellectas acquirit: ⁊ sic necesse est q; qñq; generatio cōpleat nisi sit impedimētū: qz nulla generatio est ad infinitū tēdens. Cōpletur igit qñq; vtraq; operationū intellectus in habitu p hoc q; oia intellecta in potentia faciet in actu qđ est cōplemētū prime operatōis. ⁊ p hoc q; intelliget oia intelligibilia separata ⁊ nō separata. Cū aūt intellectus possibilis nō possit intelligere substantias separatas iā fm eius opinionē. (vt dictū est). intendit q; intelligemus p intellectū in habitu substātias separatas inquantū intellectus agēs q ab ipso ponit suba separata fiet forma intellectus in habitu ⁊ in nobis ipsis. ita q; p eā intelligemus sicut nunc intelligimus p intellectū possibilez ⁊ cū de virtute intellectus agentis fit facere oia intellecta in actu q̄ sunt intelligibilia. in potentia ēt intelligere substantias separatas. in statu illo intelligemus eās substantias separatas. ⁊ oia intelligibilia nō separata. Et secundū hoc per hanc cognitionem que est ex fantasmatib⁹ peruenimus in cognitionē substātie separate. nō qđ ipsa fantasmata intellecta per ea fiant mediū aliqđ ad cognoscēdas substātias separatas. qđ accidit in scientijs speculatiuis sicut posuit opinio superior. sed inquantū spēs intelligibiles sunt quedā dispositiōes in nobis ad talē formā que est intellectus agens. ¶ Et hoc est primū in quo differunt he due opiniones. Vnde qñ intellectus in habitu fuerit perfectus per hmōi species intelligibiles in nobis factas ab intellectu agente fiet ipse intellectus agens nobis forma. (vt dictum est). ⁊ nominat ipsum intellectū adeptū. de quo dicunt Aristo. dicere q; fit ab extrinseco. ⁊ sic licet in scientijs speculatiuis nō fit p̄fectio vltima humana sicut superior ponebat opinio. per eas tñ hō disponit ad vltimā perfectionē q̄ndam. ¶ Et hoc est secundum in quo differt secunda opinio a prima. ¶ Tertio aūt differt p hoc q; fm primā opinionē intelligere intellectū agentem est eā q; q̄nq; nobiscū: fm vero hāc secundā opinionē est ecōuerso. nō pp hoc q; nobiscū cōtinuat vt forma intelligimus ipsū ⁊ alias substātias separatas. ¶ Hec aūt irrōnabiliter dicunt. Intellectus.n. in habitu ficut intellectus possibilis ponit ab opinante Alexandro eē generabilis ⁊ corruptibilis. Aeternū aūt nō pōt fieri forma generabilis ⁊ corruptibilis fz eā: pp hoc.n. ponit intellectū possibilē q vnit nobis vt forma eē generabilē ⁊ corruptibilē: intellectū vero agentē q est incorruptibilis eē substatiā separatā. cū igit intellectus agens fm Alexandꝝ ponatur esse quedaz substantia separata eterna: impossibile erit quod intellectus agens fiat forma intellectus in habitu.

Impro batio opi. Alex.

2 ¶ Preterea forma intellectus inquantū est intellectus est intelligibile ficut forma sēsus est sensibile. nō.n. recipit intellectus aliquid p se loquēdo nisi intelligibiliter ficut nec sensus nisi sensibiliter. si igit nō pōt intellectus agēs eē itelligibile p intellectū in habitu. impossibile erit q; sit forma eius.

3 ¶ Ité itelligere aliqđ tripliciter dicimur. Vno modo ficut intelligimus intellectuz q est virtus a qua egredit talis opatio. vñ ⁊ ipse intellectus intelligere dicit ⁊ ipsuz intelligere intellectus sit itelligere nostr. alio modo ficut spē intelligibilis: qua qdem dicimur intelligere nō quasi ipsa intelligat. sed quia vis intellectiua pficit per eā in actu: sicut vis visiua per spēm coloris. Tertio modo fit medio p cuius cognitionē deuenim⁹ in cognitionē alterius. Si igit hō qñq; p intellectū agentē intelligat substātias separatas: oz aliquo modoꝝ dictoꝝ h⁹ dici. nō aūt dicit hoc mō tertio qz nō cōcedit Alexander q; intelligat intellectū agētem vt intellectus possibilis vt intellectus in habitu. nec ēt secūdo modo: quia intelligere p speciē intelligibilē attribuitur virtuti intellectiue cuius illa species itelligibilis est forma. Nec aūt cōcedit Alexander q; intellectus possibilis vel intellectus in habitu itelligat substantias separatas. vñ nō pōt eē qđ sic intelligamus substantias separatas p intellectum agentē sicut intelligimus aliquas p spēm intelligibilē. Si aūt sicut per virtutē intellectiuā: oz qđ ipsum intelligere intellectus agentis sit intelligere hois. hoc aūt eē

nō pōt nisi ex substantia intellectus agēris
et substantia hominis fiat vnū secūdum eē.
impossibile est enim si sint due substantie
secūdum eē diuerse quod operatio vnius sit
operatio alterius. Erit igit intellectus agens
vnū secūdum eē cū homine: nō aūt secūdū
eē accidētale. qz iam nō eēt intellectus agēs
substātia. sed accidēs. sic. n. ex colore et cor-
pore fit vnum sm eē accidētale. Relinquit
igitur q intellectus agens fit cum homine
vnū secundum eē substātiale. erit igit vt alia
humana vel pars eius et nō aliqua suba se
parata sicut Alexāder ponit. nō igitur sm
opinionem Alexādri potest poni q homo
intelligat substantias separatas.

4 ¶ Āmplius si intellectus agēs quādoqz
fiet forma ipsius bois. ita q ipsum intelli
gere possit: eadem rōne poterit fieri forma
alterius bois per ipsum fiēs intelligētis. se
quitur ergo q duo boies simul p intellectū
agentem intelligēt. sicut per formam suam.
hoc aūt est ita qō ipsum intelligere intellec
tus agētis sit intelligere intelligētis p ipsū.
(vt iā dictū est). erit g idē intelligere duoz
intelligētiū qō est impossibile. rō eēt sua frino
la est oīno. ¶ Dnio gdē qz qñ pficit gnatio
alicui⁹ gnis. oz qō pficiat sua operatio. sz
nō sm modū sui gnis. nō aūt sēm modum
gnis altionis. Cū. n. pficit gnatio aeris: bz
gnationē et motū cōpletū sursum. nō tn vt
moueat ad locū ignis. fiēs aūt cū cōplet ge
neratio intellect⁹ in habitu. sequit̄ ei⁹ ope-
ratio q est intelligere sz suū modū. nō autē
sm modū quo intelligūt suba separata. vt. s.
intelligat suba separata. vñ ex gnatione
intellectus in habitu nō pōt cōcludi q hō
qnqz intelligat suba separata. ¶ Secūdo
qz cuiscdē virtutis est cōplemētū operatiōis
cuius est operatio ipsa: si igit intelligere sub
stātias separatas sit cōplemētū operatiōis in
tellectus in habitu: sequet̄ q intellect⁹ in ha-
bitu intelligat qnqz suba separata. qō Ale
xāder nō ponit: sequeret̄. n. qō intelligere sub
stātias separatas cōtigeret p scientias spe
culatiuas q sub intellectu in habitu cōprehē
dunt. ¶ Tertio qz eoz q generari incipiunt
cōpletur generatio vt in plurib⁹. cū oēs ge
nerationes rez sint a causis determinatis
q ci⁹ equnt effectus suos vel semp vel in
maiori parte. Si igit ad cōplemētū genera
tiōis sequit̄ ēt cōplemētū actionis. oz ēt q
operatio cōpleta cōsequat̄ ea que generan
tur vel semper vel in maiori parte. Intelli
gere aūt substantias separatas nō cōsequū
tur qui ad generationem intellectus in ha
bitu studet neqz in pluribus neqz semper:
quinimo nullus professus est se ad hanc p
fectionem peruenisse. nō est igitur comple
mentum operationis intellectus in habitu
intelligere substantias separatas.

¶ Qō nō possumus intelligere in hac vita
suas separatas fiē posuit Auerroes. 43.

Via vero matri-
madu
ficultas est in opinione Ale-
randri et hoc quod ponit in-
tellectum possibilem in habi
tu tot̄aliter corruptibilez Auerroes facilio 3° de
rem viam se estimauit adinuenisse ad ostē aia cō.
dendum q quandoqz intelligamus substā 36.
tias separatas et hoc q ponit intellectum
possibilem incorruptibilem et a nobis sm
esse separatum sicut et intellectum agentē.
¶ Ostendit enim primo q necesse est po-
nere q intellectus agens se habeat ad prin
cipia naturaliter cognita a nobis vel sicut
agens ad instrumētum: vel sicut forma ad
materiaz. Intellectus enim in habitu quo
intelligimus non solum habet hanc actio-
nem que est intelligere. sed etiam hanc q
est facere intellecta in actu. vtrunqz enim
experimur in nostra potestate existere. hoc
autem quod est facere intellecta in actu ma
gis proprie notificat intellectum in habitu
qz intelligere. quia prius est facere intelle-
cta in actu qz intelligere. Sunt enim qdaz
in nobis facta intellecta in actu naturaliter
nō ex studio aut ex nostra voluntate fiē pri
ma intelligibilia. hoc autem facere intelle-
cta actu non contingit per intellectū in ha-
bitu per quem fiunt intellecta in actu ea q
scimus ex studio: sed magis fit̄ initiū intel-
lectus in habitu. vñ et habit⁹ boz intelligibi-
liū. (ab Aristo. in. 6. ethicoz intellect⁹ dicit).
fiunt autem intellecta in actu per solum in
tellectum agentem. per hoc aūt fit̄ intelle-
cta in actu alia que ex studio scim⁹. facere
igitur hec cōsequēcia intellecta in actu. Est
actio et intellectus in habitu quantū ad pri
ma principia et ipsius intellectus agentis:

Solu⁹
rōnes
opi.
Aler.

cundum q̄ communicant in actione eius intellecta speculatiua. Nec autem communicant in actione eius que est intelligere substantias separatas cum sint species rerum sensibiliu3 nisi reducamus ad opinionem Auempace qui quidditates substantiarum separatarum posuit cognosci p ea que intelligimus de istis sensibilibus. nullo igitur modo per viaz predictam poterim⁹ intelligere substantias separatas.

5 ¶ Preterea intellectus agens secundu3 alium ordinem comparatur ad intellecta speculatiua quorum est factiuus. t substantias separatas quarum non est factiuus. sz cognoscitiuus tantum secundum eius positionem. non igitur oportet si copuletur nobis per hoc q̄ est factiuus intellectoru3 speculatiuorum q̄ copuletur nobis secundum q̄ est cognoscitiu⁹ substātiaz separataz. sz in tali processu ē deceptio manifeste fz accns.

6 ¶ Adhuc si per intellectum agentem cognoscimus substantias separatas. hoc non est inquantum intellectus agens est forma huius vel istius intellecti speculatiui. sed in quantum sit forma nobis. sic enim p ipsu3 possumus intelligere. Fit autem forma nobis etiam per prima intellecta speculatiua secundum q̄ ipse dicit. ergo statim a principio homo potest per intellectum agentem intelligere substantias separatas. ¶ Si autem dicatur q̄ nō fit nobis perfecte forma per quedam intellecta speculatiua intellectus agens vt per ipsum possumus intelligere substantias separatas. ¶ Hoc nō est nisi quia ipsa intellecta speculatiua nō adequant perfectionem intellectus agentis in intelligendo substantias separatas. sed nec omnia intellecta speculatiua simul accepta adequant illam perfectionem intellect⁹ agētis secundum q̄ intelligit substantias separatas. cum omnia hec non sint intelligibilia nisi inquantum sunt facta intellecta. illa vero sunt intelligibilia secundum suaz naturam. non igitur per hoc q̄ omnia speculatiua intelligibilia scimus. oportebit q̄ ita perfecte intellectus agens fiat nobis forma q̄ per ipsum intelligamus substātias separatas. vel si hoc non requiritur oportebit dicere q̄ intelligendo quodlibet intelligibile intelligimus substantias separatas.

Solu°

Impro batio

¶ Oz vltima felicitas hominis nō cōsistit in cognitōe substantiaz separataz qualem predicte opiniones fingunt. 44.

¶ Onest aūt possibile neq; felicitatem humanaz in tali cognitione substantiaruz separatarum ponere sicut predicti phi posuerūt. ¶ Nanū enim est q̄ est ad finem quem nō pōt cōsequi. cum igitur finis hominis sit felicitas in quam tendit naturale ipsius desiderium nō pōt poni felicitas hominis in eo ad q̄ hō peruenire nō pōt. alioquin sequeret̄ q̄ hō eēt inane t nale eius desideriū eēt inane. qō est ipossibile. Quod aūt intelligere substantias separatas hōi sit ipossibile fm predictas positiones. (ex dictis est manifestum). nō est igitur in tali cognitione substātiarum separatarum felicitas hominis constituta.

2 ¶ Preterea ad hoc q̄ intellectus agens vniatur nobis vt forma. ita q̄ per ipsuz intelligamus substantias separatas. requirit̄ q̄ generatio intellectus in habitu sit cōpleta. (fm Alexandrum). vel q̄ omnia intellecta speculatiua sint scā in nobis i actu. (fm Auerroim). q̄ duo in idem redeunt. nam fm q̄ intellectus in habitu generat in nobis secundum q̄ intellecta speculatiua fiunt in nobis in actu. Omnes aūt species rerum sensibilium sunt intellecte in potentia. Ad hoc igitur q̄ intellectus agens copuletur alicui: oportet q̄ itelligat in actu per intellectum speculatiuum omnes naturas rerum sensibilium t omnes virtutes t operationes t motus eorum. quod non est possibile aliquem hominem scire per principia scientiarum speculatiuarum p quas mouemur ad continuationem intellectus agentis. vt ipsi dicunt. cum ex his que nostris sensibus subsunt. ex quibus sumuntur principia scientiarum speculatiuarum non possit peruenīri ad omnia predicta cognoscenda. Est igitur impossibile q̄ aliquis homo ad illam continuationem perueniat p modū ab eis assignatū. nō est igitur possibile q̄ in tali continuatione sit hois felicitas.

3 ¶ Adhuc dato q̄ talis continuatio hominis ad intellectum agentem sit possibilis qualem ipsi describunt. planum est quod

talis perfectio paucissimis hominum advenit in tantum q̄ nec ipsi nec aliqui quātūcunq; in scientijs speculatiuis studiosi et periti ausi sunt talē perfectionē de se p̄fiteri: quinimo omnes plurima a se asserunt ignorata (sicut Aristote. quadraturā circuli). et rationes ordinis corporum celestium in quibus. (vt ipsemet dicit in .2. de celo). non nisi topicas rationes reddere potest. ¶ Et quid sit in eis necessarium et eorum motoribus alijs. (reseruat in vndecimo metaphisice). felicitas autē est quoddam commune bonum ad quod plures peruenire possunt nisi sint orbati. (vt Aristo. dicit in primo ethicorum). et hoc etiam verum est de omni fine naturali alicuius speciei: quia ipsum consequuntur ea que sunt illius speciei vt in pluribus: non est ergo possibile quod vltima hominis felicitas in continuatione predicta consistat.

ver.cō. 61. ver.cō. 36. et infra.

4 ¶ Patet autem quod nec Aristo. cuius sententiam sequi conantur predicti philosophi in tali continuatione hominis vltimam felicitatē opinatus est esse. ¶ Probat enim in primo ethicorum. (quod felicitas hominis est operatio ipsius secundū virtutem perfectam). vnde necesse fuit q̄ de virtutibus determinaret quas diuisit i virtutes morales et intellectuales. ¶ Dicit autem in decimo eiusdem libri. (quod vltima felicitas hominis est in speculatione). vnde patet quod non est in actu alicuius virtutis moralis nec prudentie: nec artis que tamen sunt intellectuales. Relinquitur igitur quod sit operatio secundum sapientiam que est precipua inter tres residuas intellectuales: que sunt sapientia: scientia et intellectus. (vt ostendit in sexto ethicorum). (Vnde. Et in .10°. ethicorum). sapientem indicat esse felicem: sapientia autem secundum ipsum est vna de scientijs speculatiuis caput aliarum. (vt dicitur in. vi. ethicorum). (et in principio metaph). scientiam quam in illo libro tradere intendit: sapientiam nominat. ¶ Patet ergo q̄ opinio Aristote. fuit q̄ vltima felicitas quam homo in hac vita acquirere potest sit cognitio de rebus diuinis qualis per scientias speculatiuas haberi potest. Ille autem posterior modus cognoscendi res diuinas non per viam scientiarum speculatiuarum sed quodam generatione ordine naturali est confictus ab expositoribus quibusdam.

ca.4. ca.8. ca.8.

¶ Quō non possumus in hac vita intelligere substantias separatas. 45.

Via igitur secundum modos predictos substantie separate non possunt cognosci a nobis in vita ista: inquirendum restat vtrū aliquo modo in vita ista substantias ipsas separatas intelligere possimus. ¶ Quod autem hoc sit possibile nititur ostendere Themistius per locum a minori. Substantie enim separate sunt magis intelligibiles quam materialia. Nec enim res consunt intelligibiles inquantum sunt facta in mente intellecta in actu per intellectum agentem: illa vero sunt secundum seipsa intelligibilia de se. si ergo intellectus noster comprehendit hec materialia: multo magis natus est intelligere illas substantias separatas. ¶ Hec autem ratio secundus diuersas opiniones de intellectu possibili diuersimode inducenda est. Si enim intellectus possibilis non sit virtus a materia dependens et sit iterum secundum se a corpore separatus. (vt Auerroys ponit). sequetur q̄ nullum necessarium ordinem ad res materiales habeat: vnde que sunt magis intelligibilia in seipsis: erunt et magis intelligibilia: sed tunc sequi videtur q̄ cum nos a principio per intellectum possibilem intelligamus: q̄ a principio intelligamus substantias separatas: quod patet esse falsum. ¶ Sed hoc inconueniens euitare Auerroys nititur secundum ea que de eius opinione dicta sunt: que patet esse falsa et premissis. Si autem intellectus possibilis nō est a corpore separatus secundum esse ex hoc ipso q̄ est tali corpori virtus secundum esse: habet quedam necessarium ordinem ad materialia vt non nisi per illa ad aliorū cognitionē peruenire possit. vnde nō sequit si substātie separate in seipsis sint magis intelligibiles q̄ pp hoc sint magis intelligibiles intellectui nro. Et hoc demonstrant verba: (Aristotelis in secundo me-

ex mia aristo.

tertu. cō. 17mi

lapdi.). Dicit enim ibidem: (q̄ difficultas intelligendi res illas accidit ex nobis non ex illis. Nam intellectus noster se habet ad manifestissima rerum sicut se habet oculus vespertilionis ad lucem solis). Unde per materialia intellecta non possunt intelligi substantie separate: (vt supra ostensum est). Sequetur quod intellectus possibilis noster nullo modo possit intelligere substantias separatas. ¶ Hoc etiam apparet ex ordine intellectus possibilis ad agentem. Potentia.n. passiua ad illa solum est in potentia in que potest proprium eius actiuum omni.n.potentie passiue respondet potentia actiua in nā: alias potētia passiua esset frustra cū non possit reduci in actum nisi p actiuum: vnde videmus q̄ visus nō est susceptiuus nisi colorum qui illuminantur p lucem: intellectus autem possibilis cum sit virtus quoddammodo passiua habet proprium agens sibi respondens. s. intellectum agentem: qui ita se hz ad intellectū possibilem: sicut se hz lux ad visum: nō est igit̄ intellectus possibilis in potētia nisi ad illa intelligibilia que sunt facta p intellectum agētem. (vnde t Ari. in. iij. de anima). describens verūq̄ intellectum dicit. (q̄ intellectus possibilis ē quo ē oia fieri: agēs vero quo ē oia facere). vt ad eadē vtriusq̄ potētia referri intelligatur huius actiua: illius passiua. Cum ergo substātie separate nō sint tacte intellecte in actu per intellectum agentem: hz solū materialia: ad hec sola se extendit possibilis intellectus: non igitur per ipz possumus intelligere substantias separatas. ¶ Propter quod Aristoteles congruo exemplo vtus est: naz oculus vespertilionis nūq̄ pōt videre lucē solis: (quia Auerroys): hoc exēplū deprauare nitatur dicēs: (q̄ simile nō est de intellectu nostro ad substātias separatas t oculo vespertiliōis ad lucem solis quantū ad ipossibilitatē: sed solū quantū ad difficultatē. qō tali rōne p bat ibidē: quia si illa q̄ sunt intellecta hz se. s. de separate essent nobis ipossibiles ad intelligendū frustra essent sicut si eēt aliq̄ visibile qō a nullo visu videri possit). ¶ Que quidem rō q̄s frivola sit apparet. Et si. n. a nobis nūquā ille substātie intelligerētur: tñ intelligerentur a seipsis. vnde ne frustra intelligibiles essent sicut nec sol frustra visibilis est. (vt Ari. exemplum prosequamur): quia non potest ipsum videre vespertilio: cum possit ipsum videre homo t alia animalia: sic ergo intellectus possibilis si ponitur corpori virtus secundum eē non potest intelligere substantias separatas. Interest tamen qualiter de substantia ipsius sentiatur. Si enim ponatur esse quedam virtus materialis generabilis t corruptibis: (vt quidā posuerūt). sequitur q̄ ex sua substātia determinatur ad intelligēdum materialia: vnde necesse est q̄ nullo modo possit intelligere substantias separatas: quia impossibile erit ipsum esse separatum. Si autem intellectus possibilis quāuis sit corpori virtus: est tamen incorruptibilis t a materia non dependens secundum suum esse. (sicut supra ostendimus). sequitur q̄ obligatio ad intelligēdas res materiales accidat ei ex vnione ad corpus: vnde cum anima a corpore tali fuerit separata: intellectus possibilis intelligere poterit ea que secundū se sūt intelligibilia scilicet substantias separatas per lumen intellectus agentis quod est similitudo in anima intellectualis lumis qō est in substātijs separis. ¶ Et hec ē sentētia nostre fidei de intelligēdo substas separatas a nobis post mortem t non in hac vita.

¶ Q̄ anima in hac vita non intelligit seipsam per seipsam. 46.

tertu. cō. 18.

2° mēte cō. p̄mo

Impro bario ex positōis oppo.

Videtur autē difficultas quedam contra p̄dicta asserri ex quibusdā Aug. verbis que diligenter pertractāda sūt. ¶ Dicit enim in. viij. de trini. (q̄ mens sicut corporearum rerum notitias per sensus corporis colligit: sic incorporearum rerum per semetipsā): ergo t seipsā p seipsā novit: qm̄ ipsa est incorporea. ¶ Ex his enim verbis videtur q̄ mens nostra se per seipsam intelligat t intelligendo se intelligat substantias separatas: quod est cōtra p̄dicta. ¶ Inquirere ergo oportet quo modo anima nostra per seipsam intelligat se. ¶ Impossibile ē autē dici q̄ per seipsā intelligat de se qd est. ¶ Per hoc. n. fit potentia cognoscitiua actu cognoscēs q̄ ē in ea id quo cognoscit. Et si qdē sit i ea i potē

Lo° 2°.

Con°. p̄bo.

rta cognoscit in potentia. si aũt in actu cognoscit in actu. si aũt medio mõ: cognoscit habitu. Ipsa aũt aia semp adest sibi actu t nunq̃ in potẽtia vel in habitu tm̃. si igitur p seipsam aia seipsã cognoscit quid est sep actu intelliget de se qd est. qõ pz esse falsũ.

¶ Adhuc si aia p seipsaz cognoscit de se qd est. ois aũt hõ aiam hz. ois igit homo cognoscit de aia qd est qõ pz eẽ falsum.

¶ Amplius cognitio q̃ fit p aliquid nãr nobis inditũ est nãlis sicut principia indemonstrabilia q̃ cognoscũt p lumen intellectus agentis. Si igit nos de aia scimus qd est p ipsam aiam. b erit nãliter notũ. in bis aũt q̃ nãliter nota sunt nullus põt errare. in cognitiõe. n. principioz indemõstrabiliũ nullus errat. nullus igit erraret circa aiam qd est. si hoc aia p seipsm cognosceret. qõ patet eẽ falsum cum multi opinati sint animam esse hoc vel illud corpus. t aliqui numerum vel armoniã. nõ igitur anima per seipsam cognoscit de se quid est.

¶ Amplius in quodlibet ordine qõ ẽ p se. est ꝑius eo qõ est p aliud t ꝑncipiũ eius. qõ ergo est p se notũ est ꝑius notũ oĩbus q̃ p aliud cognoscunt. t ꝑnciplũ cognoscendi ea sicut prime propositões cõclusiõib⁹. Si igit aia p seipsã de se cognoscit qd est. hoc erit p se notũ. t p cõsequẽs ꝑmo notũ t ꝑncipiũ cognoscẽdi alia. hoc aũt pz eẽ falsum nã qd est aia nõ supponit in scia q̃si notuz. sed ꝑponit ex alijs ingrẽdũ. nõ igit anima de seipsa cognoscit qd est p seipsaz. ¶ Potest q̃ nec ipse Aug. hoc voluit. ¶ Dicit. n. in. 10. lib. de trini. ¶ Qõ aia cũ sui notitiã q̃rit. nõ vult absentẽ se q̃rit cernere. sz ꝑsentẽ se curat discernere. nõ vt cognoscat se q̃si nõ noũt. sz vt dinoscat ab eo q̃ alterum nouit. ¶ Ex quo dat intelligere q̃ aia p se cognoscit seipsã q̃si ꝑsentẽ q̃si ab alijs distãtiã. vñ t in hoc dicit alios errare q̃ aiam nõ distinxerũt ab illis que sunt ab ipsa diuersa. per hoc q̃ scit de re qd est. scit res qd est prout est ab alijs distincta. vñ t diffinitio que signat qd est rei. distinguit diffinitum ab oĩbus alijs. nõ igitur voluit Aug. qõ anima de se cognoscat qd est p seipsaz. ¶ Nec Aristo. hoc voluit. (Dicit enim in tertio de anima q̃ intellectus possibilis intelligit se sicut alia). intelligit enim se p speciem intelligibilem qua fit actu in genere intelligibilium. in se enim consideratus est solum in potentia ad esse intelligibile. Nihil autem cognoscitur fm q̃ est in potẽtia. sed fm q̃ est in actu. vnde substantie separate quarũ substantie sunt vt aliquid actu ens in genere intelligibilium de se intelligunt quid sunt per suas substantias. Intellectus vero possibilis noster per speciem intelligibilem per quam fit actu intelligens. (vnde t Aristo. in tertio de anima ex ipso intelligere demonstrat naturam intellect⁹ possibilis). scilicet q̃ sit immixtus t incorruptibilis. (vt ex premissis patet). Si igitur secundum intentionem Aug. mẽs nostra per seipsam nouit seipsam. iquãtũ de se cognoscit quod est. et hoc enim ipso qõ percipit se agere percipit se esse: agit autem per seipsam. vnde per seipsam de se cognoscit quod est. Sic ergo t de substantijs separatis anima cognoscendo seipsaz cognoscit quia sunt. non autem quid sunt. quod est earum substantias intelligere. Cũ enim de substantijs separatis hoc q̃ sint intellectuales quedam substantie cognoscamus. Vel per demonstrationem vel per fidem. neutro modo hanc cognitionem accipere possumus. nisi hoc ipsum quod est intellectuale anima nostra ex seipsa cognosceret. Vnde t scientia de intellectu anime oportet vt vt principio ad omnia que de substãtijs separatis cognoscimus. nõ aũt oz q̃ si per scientias speculatiuas possimus peruenire ad sciendum de aia qd est. quod possimus ad sciendum quid est de substantijs separatis per huiusmodi scientias deuenire. nã intelligere nostrum per quod peruenimus ad sciendum de aia nostra quid est multum est remotũ ab intelligentia substãtie separate. põt mi p hoc quod scit de aia nostra qd est. pueruri ad sciẽdũ aliquod genus remotũ substantiaz separataz. quod nõ est eaz subas intelligere. ¶ Sicut autẽ de aia scimus q̃ est p seipsã inquantũ eius actus percipimus. qd aũt sit ingrim⁹ ex actibus t obiectis p ꝑncipia scientiaz speculatiuaz. Ita etiã de bis q̃ sunt in aia nostra. s. potẽtijs t habitibus scimus qdẽ q̃ sunt in quantũ actus percipimus. Quid vero sint ex ipsorum actuum qualitate inuenimus.

Declaratio Au. Augu. ca⁹ 9⁰

tertiũ. cõ. 16.

ter. 9. 3. t infra

cō nō possumus in hac vita videre deū per essentiam. 47.

Si autem alias substantias separatas in hac vita intelligere nō possumus pp̄ infirmitatē intellectus nostri ad fantasmata. multo minus in hac vita diuinā ēntiā videre possumus: q̄ trāscēdit oēs substās separatas. ℣ Huius aūt signū hinc ēt accipi pōt. ℣ Quia quanto magis mēs nostra ad cōtēplanda spiritualia elevat: tāto magis abstrahit a sensibilibus. vltimus autē terminus quo cōtēplatio pingere pōt est diuina substantia. vnde oz mentē q̄ diuinā substantiā videt totaliter a corporibus sensibus ēē absolutā vel p̄ mortē vel p̄ aliquē raptū. ℣ Dic ē qđ dr̄ et persōa dei. Exo. 33. (Nō videbit me hō t viuet). Oz autē in sacra scriptura aliqui deū vidisse dicunt: oz intelligi hoc fuisse per aliquā imaginariam visionē seu ēriā corporalē prout. s. p̄ aliquas corporeas spēs: vel exterius apparentes: vel interius formatas imaginatōe diuine virtutis presentia demonstrabat. vt ēt fm̄ q̄ aliqui spirituales substantie aliquā cognitionē de deo intelligibilē p̄ceperunt. ℣ Difficultatē aūt afferunt quedā verba Augu. et quibus vr̄ q̄ in hac vita possim' intelligere ipsum deū. (dicit.n. in. 9. lib. de trini.). q̄ in eterna veritate et qua omnia facta sunt: formā fm̄ quā sumus t fz quā vel in nobis vel in corporibus vera t recta rōne quid opamur vitu mētis cōspicimus etq̄ inde p̄ceptā rerū veracē noticiā apud nos habemus. Duodecimo ēt cōfess. dicit. (Si ambo videmus verū ēē q̄ dicis: t ambo videmus verū ēē q̄ dico: vbi q̄so id videmus: nec ego vtiq̄ in te nec tu in me: fz ambo in ipsa q̄ supra mētes nostras est incōmutabili veritate. ℣ In lib. ēt de vera religiōe dicit q̄ fm̄ veritatē diuinā de omnibus iudicamus. ℣ In lib. aūt soliloquiorum dicit. (q̄ prius est veritas cognoscenda per quā pnt alia cognosci). qđ de veritate diuina intelligere videt. ℣ Videt ergo ēt verbis eius q̄ ipsum deū qui sua veritas est: videamus: t p̄ ipsum alia cognoscamus. ℣ Ad idē ēt primere vident verba eiusdez. (que ponit in. 12. de trini.). sic dicēs. (Rationis est iudicare de istis corporalibus fz rōnes incorporales t sempiternas que nisi supra mētē humanā essent incōmutabiles profecto nō ēēnt. ℣ Rōnes aūt incōmutabiles t sempiterne alibi q̄ in deo esse non pōt: cum solus deus fm̄ fidei doctrinā sit sempiternus. Videt igit̄ seq̄ q̄ deū in isto vita videre possimus: t p̄ hoc q̄ eā t in eo rerū rōnes videmus de aliis iudicamus. ℣ Nō est aūt credendū. (q̄ Augu. in verbis p̄missis senserit q̄ in hac vita deum per suā ēntiā intelligere possimus). cui cō trariū dicat. (in lib. de videndo deum ad Paulinā). Qualiter igit̄ illā incōmutabilem veritatē vel istas rōnes eternas in hac vita videamus t secūdū eā de aliis iudicemus inquirendū est. ℣ Veritatē quidē in aia ēē. (ipse Augu. in lib. soliloquiorū p̄fitetur). vnde ab eternitate veritatis immortalitatē aīe probat. Nō solū aūt sic veritas est in aia sicut deus q̄ ēntiam in rebus omnibus dicit: neq̄ sicut in rebus oibus est per suā similitudinē prout vnaquaq̄ res intīe dicit vera inquantū ad dei similitudinē accedit. nō enim in hoc aia rebus aliis p̄fert. Est ergo spiritualis mō in aia inquantū veritatē cognoscit: sicut igit̄ anime t rebus aliis vere quidē dicunt in suis naturis secundā q̄ similitudinem illius summe nature bñt quod est ipsa veritas cū sit suum intellectū esse: ita id quod per aiam cognitum est: verū est inquantū illius diuine veritatis quā deus cognoscit similitudo quedam existit in ipsa. ℣ Vnde t glosa super illud psalmiste. (Diminute sūt veritates a filiis hoīuz). dicit. (q̄ sicut ab vna facie resultant multe facies in speculo: ita ab vna prima veritate resultant multe veritates in mentibus hominum). Quāuis autem diuersa a diuersis cognoscantur t credantur vera: tñ quedam sunt vera in quibus oēs homines cōcordant: sicut sunt prima principia intellectus tam speculativi q̄ practici secundum q̄ vniuersaliter in mentibus hominum diuine veritatis quasi quedam imago resultat. Inquantum ergo quelibet mens quicquid per certitudinem cognoscit in his principiis intuetur secundum que de omnibus iudicatur facta resolutione in ipsa dicitur omnia in diuina veritate vel in rationibus

Aug. Anto. ꝑ fmiſ. 7.

ea° x°

Decla/ratio Au. Augu.

eternis videre ꝛ secundū eas de oībus iudicare. ¶ Et hunc sensum confirmant. (ver Augu. soliloquijs). qui dicit. ¶ Q̄ō scientiarū speculamina videnť in divina veritate sicut visibilia in lumine solis que cōstat nō videri in ipso corpore solis. sed per lumen qō est similitudo solaris claritatis in aere ꝛ similibus corporibus relicta. ¶ Et hic ergo verbis Augu. nō habef q deus videatur scōm suā substantiā in hac vita. sed solum sicut in speculo. ¶ Q̄ō ꝛ apls de cognitione huius vite confitef dicens. i. Cor. 13. (Videmus nūc per speculū). qō ē mēs humana de propinquiori dei similitudinē repzesentet q̄z inferiores creature: tamē cognitio dei que ex mēte humana accipi pōt nō excedit illud genꝰ cognitōis qō ex sensibilibus sumif. cū ꝛ ipsa de seipsa cognoscat qd est p bꝰ q nāe sensibiliū itelligit. (vt dictum est). vnde nec per hanc viam cognoscī deus altiori modo potest q̄z sicut cognoscatur causa per effectum.

¶ Q̄ vltima felicitas hominis non sit in hac vita. 48.

Ergo humana felicitas vltima nō consistat in cognitione dei qua cōiter ab oibus vel pluribus cognoscitur scōm quādā estimationē confusam. neq; itez in cognitione dei qua cognoscit per viā demonstratōis in scientijs speculatiuis. neq; in cognitōe dei qua cognoscit per fidē. (vt in superioribus est ostensum). nō aūt est possibile in hac vita ad altiorē dei cognitionē peruenire vt per essentiā cognoscat vel saltem ita q alie substantie separate intelligant: vt et his possit deus quasi de propinquiori cognosci. vt ostensum est). oportet aūt in aliqua dei cognitōe felicitatē vltimā pōi. (vt supra probatum est). impossibile est q in hac vita sit vltima hominis felicitas.

2 ¶ Itē vltimus finis hoīs terminat eius naturalē appetitū ita q eo habito nihil aliud queri. Si. n. adhuc mouef ad aliud: nōdū hꝫ finē in quo quiescat. Hoc aūt in hac vita accidere nō pōt. quāto enim plus aliquis intelligit. tanto magis in eo desiderīū intelligendi augef qō est oibus naturale: nisi forte aliqs sit qui oia intelligat. qō in hac vita nulli vnquā accidit qui ēt solū homo nec est possibile accidere: cū in hac vita substantias separatas que sunt maxie intelligibiles cognoscere non possumus. (vt ostēsum est). non est igitur possibile vltimam hominis felicitatem in hac vita esse.

3 ¶ Adhuc oē q mouef i finē desideret nāliter stabiliri ꝛ gescere in illo. vñ a loco quo corpus nāliter mouef nō recedit nisi p motū violentū q cōtrariat appetitui. Felicitas aūt est vltimꝰ finis quē hō nātr desiderat. Est igit hois desideriū nāle ad hoc q in felicitate stabiliat. nisi igit cū felicitate pariter īmobilitq; stabilitatē cōsequat: nōdū est felix eius desiderio nāli nōdū quiescēte. Quz igitur aliquis felicitatē cōsequit: pariter stabilitatē ꝛ getē p̄sequit. vnde ꝛ oium hec est de felicitate cōceptio q de sui rōne stabilitatē regrat. (pp qō pbus dicit in. i. etbicorū). q non estimamus felicē camaleonta quedā. In vita aūt ista nō est aliqua certa stabilitas. cuilibet enim quātūcūq; felix dicatur possibile est infirmitates ꝛ infortunia accidere qbꝰ impedit ab operōe. q̄cūq; sit illa in q̄ ponit felicitas. nō igit est possibile i hac vita esse vltimam hominis felicitatem. ca. 14.

4 ¶ Amplius inconueniens videt ꝛ irrōnabile q tēpus generatōis alicuius rei sit magnum. tēpus aūt durationis ipsius sit paruum. sequeretur enī q natura in maiori tempore suo fine priuaretur. vnde videmus q aialia que paruo tēpore viuūt: parvum etiā tempus ad hoc q perficiant bīt. Si aūt felicitas consistat in perfecta operatione secundum virtutem ꝑfectam vel intellectualem vel moralem. impossibile est eaz aduenire homini nisi post tempus diuturnum. ꝛ hoc maxime in speculatiuis apparet in quibus vltima felicitas hominis ponitur. (vt ex pdictis patet). nam vix vt vltima etate homo ad perfectam speculationem scientiarum peruenire potest. tunc autem vix plurimum modicum restat humane vite. nō est igitur possibile in hac vita vltimam hominis felicitatem eē perfectam.

5 ¶ Preterea felicitatem perfectaz quod dam bonum omnes consitentur. alias appetitum nō quietaret. perfectum aūt bonū est quod oino caret admixtione mali: sicut perfectum album est quod est oino imper-

mitrum nigro. Non est autez possibile q̄ homo in statu istius vite oino sit immunis a malis non solum corporalibus siue carnalibus que sunt fames sitis frigus t alia huiusmodi: sed etiam a malis anime. nullus enim inuenitur qui nō aliquando inordinatis passionibus inquietetur. qui nō aliquando praetereat medium in quo virt⁹ cōsistit vel in plus vel in minus. qui non etiā in aliquibus decipiatur vel saltem ignoret que scire desideraret: aut etiam debili opinione cōcipiat ea de quibus certitudinē habere vellet. non est igitur aliquis in hac vita felix.

6 ¶ Adhuc homo naturaliter refugit mortem t tristatur de ipsa non solum vt nunc cum eam sentit t eam refugit. sed etiam cū eam recogitat. Hoc autem q̄ non mortalis homo non potest assequi in hac vita. nō est igitur possibile q̄ hō in hac vita sit felix.

7 ¶ Amplius felicitas vltima non cōsistit in habitu. sed in operatione: habitus. n. pp actū sunt. sed impossibile est in hac vita cōtinue agere quācūq; actionē. Impossibile est igitur in hac vita hominē totaliter eē felicez.

8 ¶ Item quanto aliquid est magis desideratum t dilectū: tanto eius amissio maiorē dolorem t tristitiam affert. Felicitas autē maxime desideratur t amatur. maxie igit eius amissio tristitiam habet. Sed si sit in hac vita vltima felicitas. certū est q̄ amitteret saltem per mortē. t nō est certū verū diuturna sit vsq; ad mortē. cuz cuilibet homini possibile sit in hac vita accidere morbos quibus totaliter ab operatione virtutis impeditur sicut frenesiz t alia huiusmodi in quibus impeditur rationis vsus. semper igitur talis felicitas habebit tristitiam naturaliter annexam. non erit igitur perfecta felicitas. ¶ Poterit autem aliquis dicere q̄ cum felicitas sit bonum intellectualis nature: perfecta t vera felicitas est illorum in quibus natura intellectualis perfecta inuenitur. i. in substantijs separatis. In hominibus autem inuenitur imperfecta p modum participationis cuiusdam. Ad veritatem enim intelligendam plene non nisi per quendam inquisitionis motum pertingere possunt. t ad ea que sunt secundū naturam maxime intelligibilia omnino deficiunt. (sicut ex dictis patet). vnde nec felicitas secundum suam perfectam rationez potest omnibus hominibus adesse. sed aliquid ipsius participant etiam in hac vita. Et hoc videt fuisse sentētia Aristo. de felicitate. (vnde in primo ethico.). vbi inquirit ca° 14° vtrum infortunia tollant felicitatem ostenso q̄ felicitas sit in operationibus virtutis que maxime permanentes in hac vita esse videntur: concludit illos quibus talis perfectio in hac vita quidem adest esse beatos. vt homines quasi non simpliciter ad felicitatē pingētes: sed mō hūano. ¶ Ad aūt p dicta responsio rationes premissas nō euacuet ostendendū est. ¶ Homo enim t si naturali ordine substantrije separatis sit inferior. creaturis tamen irrationalibus superior est: perfectiori igitur modo suum finem vltimum consequitur q̄ illa: illa vero sic p fecte suum finem vltimum consequuntur quod nihil aliud querunt. graue enim cuz fuerit in suo vbi quieuit: animalia etiaz cū fruuntur delectationibus secundum sēsum eorum naturale desiderū quietatur. oportet igitur multo fortius q̄ cum homo peruenerit ad suum finem vltimum: naturale eius desiderium quietetur. Sed hoc nō potest fieri in vita ista: ergo homo non consequitur felicitatem prout est finis propinquus eius in hac vita. (vt ostēsum est). oportet ergo q̄ consequatur post hanc vitam.

Impro batio

2 ¶ Adhuc impossibile est naturale desiderium esse inane: natura enim nihil facit frustra. Esset autem inane nature desiderium si nunquam posset impleri. est igitur impletibile desiderium naturale hominis. Non autem in hac vita. (vt ostensum est). oportet igitur q̄ impleatur post hanc vitā. Est igitur felicitas vltima hois post hanc vitā.

3 ¶ Amplius quādiu aliqd mouet ad perfectionē: nōdū est in vltimo fine. sed oēs homines cognoscēdo veritatē sp se hūt vt moti t tēdētes ad perfectionē. q: illi q̄ sequuntur sp inueniunt alia ab illis que a prioribus inuenta sūt. (sic vt i. 2 metaph:). nō igit hois in cognitōe veritatis sic se hūt q̄si in vltimo fine existētes: cū igit in speculatōe p quam querit cognitio veritatis maxie videat vltia hois felicitas i hac vita ꝓsistere. (sic et ipse Arist. phat in. 10. ethi.). impossibile ē dicere q̄ hō in hac vita vltimū finē suū ꝓsequat.

ad rōnes superiores

terti. cō. primi

ca° 10°

4 ¶ Preterea oĕ qđ est in potentia intendit exire in actum: quādiu igit nō est ex toto factū in actu nō est in suo fine vltimo: intellectus aūt noster est in potentia ad oēs formas rerū cognoscendas: reductꝫ aūt in actum cum aliquā earū cognoscit: ergo nō erit ex toto in actu nec in vltimo suo fine nisi quando oia saltem ista materialia cognoscit. Sed hoc nō pōt homo assequi per scientias speculatiuas quib⁹ in hac vita veritatē cognoscimus. Non est igitur possibile ꝙ vltima felicitas hominis sit in hac vita.

Alexā. Auer. ¶ Propter has aūt ꝛ hmōi rōnes Alexander ꝛ Auerroys posuerunt vltimā felicitatē hominis non esse in cognitione humana q̄ est per scientias speculatiuas. sed per continuationē cū substantia separata quam eē credebant possibilem homini in hac vita. ¶ Quia vero Aristo. vidit ꝙ non est alia cognitio homis in hac vita q̄ per scientias speculatiuas: posuit hoiem non conseq̄ felicitatē perfectā. sed suo modo. ¶ In quo satis apparet quantā angustiā patiebant hic inde eorū preclara ingenia a quibus angustijs liberabimur si ponamus fm probationes premissas homines ad verā felicitatē post hanc vitam peruenire posse: alia hoīs immortali existente: in quo statu aia intelliget per modū quo intelligunt substantie separate. (sicut in secundo huius operis ostēsum est). erit igitur vltima felicitas hominis in cognitōe dei quā habet hūana mēs post hāc vitam per modū quo ipsū cognoscit substantie separate. ¶ Propter quod Matb. 5. dñs mercedē in celis nobis promittit. ¶ Et Matb. 22. dic. (ꝙ sancti erūt sicut angeli. Qui vident deū semp in celis vt dī Matb. 18.).

Auc. s. scriptu.

¶ Q̄ substantie separate non videt deum per essentiam ex hoc ꝙ cognoscunt eum per suas essentias. 49.

Portet autē inquirere vtrū hec ipsa cognitio qua substantie separate ꝛ animę post mortē cognoscūt deū p̄ suas essentias sufficiat ad ipsaꝝ vltimā felicitatē. ¶ Ad cuius veritatis indagationē primo ostendendū est ꝙ per talem modum cognitionis nō cognoscit diuina essentia. ¶ Contingit enim ex effectu causā proprio cognoscere multipliciter. Vno modo fit ꝙ effectus sumitur vt medium ad cognoscēdū de eā ꝙ sit ꝛ ꝙ talis sit: sicut accidit in scientijs que causam demonstrant p̄ effectum. Alio modo ita ꝙ in ipso effectu videat causa inquantū similitudo cause refulsit in effectu: sicut homo videt in speculo propter suā similitudinē. Et differt hic modus a primo: nā in primo sunt due cognitiones effectus ꝛ cause: quarū vna est alterius cā. nam cognitio effectus est causa ꝙ cognoscat causa eius. In mō aūt ſo: vna est visio vtriusq̄: simul enim dū videt effectus videt ꝛ causa in ipso. Tertio modo ita ꝙ similitudo cause in effectu sit forma qua cognoscit causa⁹ suus effectus: sicut si archa haberet intellectū. ꝛ per formā suā cognosceret artē a qua talis forma velut eius similitudo processit. Nullo aūt istorū modorū per effectū pōt cognosci causa quid est nisi fit effectus cause adequat⁹ in quo tota virtus cause exprimatur. Substantie aūt separate cognoscūt deū per suas substātias: sicut causa cognoscitur per effectum nō aūt primo modo: qz sic eox cognitio eēt discursiua: sed ſo mō inquātū vna videt deū in alia: ꝛ mō tertio iquātū q̄libet eax videt deū in seipsa: nulla aūt eax est effect⁹ adequās virtutē dei. (vt in secundo lib. ostēsum est). non est igitur possibile quod per hunc modum cognitionis ipsam diuinam essentiam videant.

2 ¶ Amplius similitudo intelligibilis per quā intelligit aliquid fm suā substantiā oz ꝙ sit eiusdē spēi vel magis spēe eius: sicut forma domus q̄ est in mēte artificis ē eiusdē spēi cū forma domus q̄ est in mā: vel potius spēe eius. nō. n. p̄ spēm bois intelligit de asino vel equo qđ est. sed ipsa nā substātialis separate nō est idē spē cū nā diuina. qnimo nec genere. (vt in p̄ lib. ostēsū est). nō ē igit possibile ꝙ substātia separata intelligat diuinam substantiam per propriaꝫ naturaꝫ.

3 ¶ Itē oē creatū ad aliqđ genus vel spēs terminat: diuina aūt ēētia est infinita cōprehendēs in se oēm perfectionē totius ēē. (vt in p̄ lib. ostēsum est). impossibile est igit ꝙ per aliqđ creatū diuina substa videatur.

4 ¶ Preterea ois intelligibilis spēs p̄ quā intelligit qđditas vel ēētia alicuius rei cō

prehendit in representando rē ſilā. vñ t oēs nes figurāres quod qd eſt terminos t rationes t diffinitōes vocamus. Impoſſibile ē aūt q aliqua ſimilitudo creata totaliter de ea repſenter. cū quelibet ſimilitudo creata ſit alicuius generis determinati. nō aūt deus. (vt in primo oſtenſum eſt). non igit poſſibile q per aliquam ſimilitudinē creatam divina ſubſtantia intelligatur.

5 ¶ Amplius divina ſuba eſt ſuū ēe. (vt in primo oſtēſum eſt) ipſū aūt ēe ſube ſeparate eſt aliud q̄ ſua ſuba. (vt in ſcdo ꝓbatū eſt). ēntia igit ſube ſeparate nō eſt ſufficiens mediū quo deus p ēntiam ſuā videri poſſit: cognoſcit ꝫ ſuba ſeparata p ſuā ſubſtantiā de deo q eſt t q eſt oium cā t eminens oibus t remotus ab oibus nō ſolum q̄ ſunt. ſed etiā q̄ mēte creata cōcipi poſſūt: ad quā ēt cognitionē de deo nos vicūq; pingere poſſumus. p effectus n. de deo cognoſcimus q: eſt: t q cā alioꝝ eſt t alijs ſuperemināns t ab oibus remotus: t hoc ē vltimū t pfectiſſimū noſtre cognitōis in hac vita. (vt Dio. dicit in lib. de myſtica theologia cū deo quaſi ignoto cōungimur). q̄ gdē ꝓtigit dū de deo qd nō ſit cognoſcim? qd vero ſit penitus manet ignotū. ¶ Vnde t ad huius ſublimiſſime cognitōis ignorantiā demōſtrādā de moyſe dr Exo. 20. (q̄ acceſſit ad caliginē in qua erat deus): Quis vero nā inferior in ſui ſūmo nō niſi ad īmū ſapiorie nāe attingit oz q̄ hec cognitio ipſa ſit eminētior in ſubſtātijs ſeparatis q̄ in nobis. ¶ Nō p ſingula pz. Nā quāto ꝓpinquior t expreſſior alicuius cāe effectus cognoſcit tāto euidētior apparet ei cā eius q̄ ſit. Sube aūt ſeparate q̄ p ſeipſas deū cognoſcūt ſūt ꝓpinquiores effectus t expreſſius dei ſimilitudinē gerētes q̄ effectus p quos nos deū cognoſcimus. Certus er go ſciāt ſube ſepate t clari⁹ q̄ nos q̄ de⁹ ē.

6 ¶ Rurſus cū p negatōes ad ꝓpriaz cognitionē rei quoquomō ꝓueniat. (vt ſupra dictū eſt). quāto plura t magis q̄ ab aliquo remota ēe cognouerit tanto magis ad ꝓpriā cognitionē ipſius accedit. ſicut magis accedit ad ꝓpriā boīs cognitionē q̄ ſcit eū nō ēe: neq; inanimatum: neq; inſēſibile: q̄ q̄ ſcit ſolū eū nō ēe inaiatum. Iz neuter ſciat de boie qd ſit. ſube aūt ſeparate plura cognoſcūt q̄ nos: t q̄ ſunt deo magis ꝓpinqua. t p conſequēs ſuo intellectu plura t magis ꝓpriq̄ adeo remouent q̄ nos. magis igit accedunt ad ꝓpriā ipſius cognitionem quā nos: licet nec ipſe p hoc q̄ ſeipſas intelligunt: diuinam ēntiam videant.

7 ¶ Itē quāto aliqs alicuius altitudinē magis nouit: quāto altioribus ſcit eū ēē prelatū: ſicut t ſi ruſticus ſciat regē ſūmū ēē in regno: q: tamē nō cognoſcit niſi quoſdā regni infimos officiales cū quibus aliqd habz negocij: nō ita cognoſcit regis eminētiam ſicut aliqs q̄ oium principiū regni dignitatē nouit quibus ſcit regē ēē ꝓlatū quāuis neutr altitudinē regie dignitatis ꝓprehendit. nos aūt nō ſcimus niſi quedā infima entium. licet ergo ſciamus deū oibus entibus eminere. nō tñ ita cognoſcimus eminentiam diuinā ſicut ſubſtantie ſeparate quib⁹ altiſſimi rerū ordines noti ſunt: t eis oibus ſuperiorem deum eſſe cognoſcunt.

8 ¶ Vlterius manifeſtū eſt q̄ cauſalitas alicuius cauſe t virtus eius tanto magis cognoſcit quāto plures t maiores eius effectus innotescunt. ¶ Ex quo manifeſtū ſit quod ſubſtantie ſeparate cauſalitatem dei t eius virtutē magis cognoſcunt q̄ nos: licet nos oium entiū eū ēe cām ſciamus.

¶ Q̄ in nāli cognitōe quā hāt ſube ſepate de deo nō geſcit eox nāli⁹ deſideriū. ſo.

NO poteſt aūt ēe q̄ i tali dei cognitōe quieſcat nāle deſideriū ſube ſeparate. ¶ Omne n. qđ eſt ipfectū in aliq̄ ſpecie. deſiderat cōſeq̄ pfectionē illius ſpeciei: Qui n. hz opinionē de re aliq̄ q̄ ipfecta illius rei eſt noticia. et hoc ipſo incitat ad deſiderādū illius rei ſcientiā. Predicta aūt cognitio quā ſube ſeparate hāt de deo nō cognoſcētes ipſius ſubſtātiā plene eſt iperfecta cognitōis ſpēs. nō. n. arbitramur nos aliqd cognoſcere ſi ſubſtātiā ei⁹ nō cognoſcamus. vñ t ꝓcipuū in cognitōe alicuius rei eſt ſcire de ea qd eſt. Ex hac igit cognitōe quā habēt ſubſtantie ſeparate de deo nō quieſcit nāle deſiderium. ſed incitat magis ad diuinam ſubſtantiam videndam.

2 ¶ Itē ex cognitōe effectuū incitat deſideriū ad cognoſcēdū cāz. vñ t boies ꝓbari in

ceperũt cãs rex ingrẽtes.nõ gescit igit scie di desideriũ nãlr oĩb⁹ substãtijs intellectua libus inditũ.nisi cognins substãtijs effectu um ẽt si substãtiã cãe cognoscãt.p hoc igit qõ sube separate cognoscũt oium rex qua rũ subas videt eẽ deũ cãz.nõ gescit nãle de sideriũ in ipsis.nisi ẽt ipsi⁹ dei subaz videãt.

3 ¶ Adhuc sicut se hz q̃stio pp qd ad questionẽ.q; ita se hz q̃stio qd est ad q̃stionem an est.nã q̃stio ꝓpter qd q̃rit mediũ ad demonstrãdũ q; est aliqd. puta q; luna eclypsatur.t fit q̃stio q; est. q̃rit mediũ ad demonstrãdũ an est fm doctrinã traditã.(in scõo posterioꝝ). videmus aũt qõ videtes nãlr q; est aliqd scire desiderãt qd est ipsũ: qõ est intelligere eius subam.nõ igit quietatur nãle sciendi desideriũ in cognitione dei qua scit de ipso solum quia est.

4 ¶ Amplius nihil finitũ desiderjũ intellectus getare põt. qõ exinde ostẽdit qõ intellectus quolibet finito dato aliqd vltra molitur apprehẽdere.vñ qualibet linea finita data aliquã maiorẽ mollit apprehẽdere.t fit in numeris t hec est rõ infinite additionis in numeris t lineis mathematicis. Altitudo aũt t virtus est finita cuiuslibet substãcie create.nõ igit intellectus sube separate quescit p hoc qõ cognoscit subas creatas quãtũcũqz eminẽtes.sed adhuc naturali desiderio tẽdit ad intelligẽdum substantiam q̃ est altitudinis, infinite.(vt in primo libro ostẽsum est de substantia diuina.

5 ¶ Preterea sicut nãle desideriũ inest oibus intellectualibus naturis ad sciẽdũ.ita inest eis nãle desideriũ ignorãtiã seu nescientiã pellẽdi.sube aũt separate.(ficut iam dictũ est).cognoscũt ꝓdicto cognitõis mõ substãtiã dei eẽ supra se t supra oẽ id qõ ab eis intelligit.t p cõsequẽs sciũt diuina substantiã sibi eẽ ignotã.tẽdit igit nãle ipsorũz desideriũ ad intelligẽdã diuinã substãtiã.

6 ¶ Itẽ quãto aliquid est fini ꝓpinquius er maiori desiderio tẽdit ad finẽ. vñ videmus qõ motus nãlis corpoꝝ in fine intenditur.intellectus aũt substãtiarũ separatarũ ꝓpinquiores sũt diuine cognitõi q̃z noster intellectus.intẽsius igit desiderãt dei cognitionẽ q̃z nos. nos aũt quantuncũqz sciamus deũ eẽ t alia q̃ supradicta sunt.nõ quiescimus desiderio.sed adhuc desideramus deũ p ẽntiã suam cognoscere.multo igit magis substãtie separate hoc nãlr desiderãt.nõ igit in cognitõe dei ꝓdicta eorum desideriũ quietat. ¶ Et hinc cõcludit qõ vltima felicitas sube separate nõ est in illa cognitõe dei q̃ deũ cognoscũt p suas substãtias.cũ adhuc eoꝝ desideriũ docat eos viqz ad dei subam. ¶ In quo ẽt satis apparet qõ in nullo alio q̃rẽda est vltima felicitas q̃z in opatõe intellectus.cũ nullũ desideriũ tã in sublime ferat sicut desiderium intelligẽde virtutis oia nãqz desideria mala vel delectatõis vel cuiuscũqz alteri⁹ quod ab hoie desiderat in alio reb⁹ gescere põt. desideriũ aũt ꝓdictũ nõ gescit nisi ad summũ rex carũnẽ t factorẽ puenerit .pp qõ cõueniẽter sapiẽtia dicit.(Eccõ.24. Ego in altis habito.t thronus meus in columna nubis.). Et Auc.s. scripta.
puer.io.dr.(qõ sapiẽtia p ancillas suas vocat ad arcẽ). Erubescãt igit q̃ felicitatem hois tã altissime sitã in infimis reb⁹ querũt.

¶ Quo deus per essentiam videat. 51.

Tam autẽ ipossibile sit nãle desideriũ eẽ inane.quod qdẽ eẽt si nõ eẽt possibile puenire ad diuinã substãtiã itelligẽdã qõ nãlr oĩs mẽtes desiderãt.necesse est dicere q; possibile est substãtiã dei videri p itellectũ t a substãtijs itellectualib⁹ separatis t ab⁹ nostris. ¶ Modus aũt huius visiõis satis iã ex dictis q̃lis eẽ debeat apparet.(oñsũ.n.est supra).q; diuina sua nõ põt videri p itellectũ in aliq̃ spẽ creata. vñ oz si deus ẽntia videat q; p ipsamet ẽntiã diuinã itellect⁹ ipsam videat. vt sic in tali visiõe diuina ẽntia sit t qõ videt t quo videt.cũ aũt itellect⁹ substãtiã aliquã itelligere nõ possit nisi fiat actu fm aliquã spẽz formãte ipsũ q̃ fit finitudo rei itellecte:impossibile põt videri alicui q; p ẽntiã diuinã intellect⁹ creat⁹ possit videre ipsã diuinã substãtiã q̃si p q̃dã spẽz itelligibilẽ. cũ diuina ẽntia sit qõdã p seipsũ subsistẽs.(t in prio ostẽsum sit).q; deus nullius põt eẽ forma. ¶ Ad hmõi igit itelligẽtiã virtutis ꝓsideradũ ẽ q; suba q̃ ẽ p seipsã subsistẽs est vt forma tm vt ꝓpositũ est mã t forma. illud igit q; ẽ est mã t forma ꝓpositũ nõ põt alteri eẽ forma.qz forma in eo iã ẽ ꝓtracta ad illaz

mãz vt alteri⁹ rei forma eẽ nõ possit. illõ ãt q̃ sic ẽ subsistẽs. vt solũ tñ sit forma. põt alteri eẽ forma dũmõ eẽ suũ sit tle q̃ ab aliq̃ alio pticipari possit. (sic m. 2. oñdim⁹ õ aia bũana). si Xo eẽ suũ ab altero participari nõ possit nullus rei forma eẽ posset. sic. n. p suũ eẽ determinaret in seipso sic q̃ sũt multa p mãz. hoc aũt sic in eẽ subali vt nãli inuenit sic ⁊ in eẽ itelligibili ꝓsideradũ est. cũ enim itellect⁹ pfectio sit vez illud itelligibile erit vt forma tñ in gñe itelligibiliũ qõ ẽ veritas ipsa qõ ꝓuenit soli deo. nã cũ verũ sequat ad eẽ. illud tñ sua veritas est qõ est suũ eẽ. qõ est ꝓpriũ soli deo. (vt in. 2. ostẽ sum est). alia igit itelligibilia subsistẽtia nõ solũ vt pura forma in gñe itelligibiliũ sz vt formã in subiecto aliquo bãtes. est. n. vnũqõq; eoꝝ vez nõ veritas sic ⁊ ẽ ens. nõ ãt ⁊ ipsũ eẽ manifestũ est igit q̃ eẽntia diuina põt ꝓparari ad itellectũ creatũ vt spẽs itelligibilis q̃ itelligit. q̃ nõ ꝓtingit de eẽntia alicuius alterius subẽ sepate. nec tñ põt eẽ forma alteri⁹ rei ſm eẽ nãle. sequer. n. q̃ simul cũ aliq̃ vnita ꝓstitueret vnã nãz qõ eẽ nõ põt. cũ eẽntia diuina in se pfecta sit i suã nã spẽs aũt itelligibilis vnita itellectui nõ ꝓstituit aliquã nãz. sz pũcit ipsũ ad intelligẽdũ. qõ pfectõi diuie eẽntie nõ repugnat.

¶ Hec igit visio imediate dei repromittit nobis in scriptura. 1. Ioh. 13. (videm⁹ nũc p speculũ in enigmate, tũc ãt facie ad faciẽ). q̃ corpali mõ nephas ẽ itelligere vt in ipsa diuinitate corpalẽ faciẽ imaginemur. (cuz oñsũ sit). deũ icorporeũ eẽ. neq; ẽt fit possibile vt nra corpali facie deũ videam⁹: cũ visus corpal q̃ in facie nra residet nõ nisi rez corpaliũ eẽ possit. sic igit facie deum videbimus: eqz immediate eũ videbim⁹ sic homez quẽ facie ad faciẽ videm⁹. ¶ Scoz ãt hãc visionẽ marie deo assimilamur ⁊ ei⁹ beatitudinis principes sum⁹. nã ipse de⁹ p suã eẽntiaz suã subaz itelligit. ⁊ õ ẽ felicitas. Vñ dr. 1. Joã. 3. (cũ ãt apparuerit. similes ei erim⁹. ⁊. vi. cũ si. ẽ). ⁊ Luce. 22. dño dr. (Ego dispono vobis sic disposuit mihi pr meus regnũ vt edatis ⁊ bibatis sup mẽsam meã in regno meo). q̃ qdẽ õ corpali cibo vl potu nõ põt itelligi. sz õ eo q̃ i mẽsa sapiẽtie sumit de q̃ a sapiẽtia dr ꝓuer. 9. (comedite pães meos ⁊ bibite vinũ qõ miscui vobis). sup mẽsam ergo dei manducant ⁊ bibunt qui eadem felicitatẽ fruuntur qua deus felix est. videntes eum illo mõ quo ipse videt seipz.

¶ Q̃ nulla creata suba põt sua nãli Xtute puenire ad videndũ deũ p essentiam. 52.

Q Vii est ãt pole q̃ ad istũ visiõis diuie modũ aliq̃ creata suba ex Xtute pp̃a possit attigẽ. qõ. n. ẽ supi⁹ nãe pp̃uz. nõ põt ꝓseq nã iferior: nisi p actionẽ supioris nãe cui⁹ ẽ. pp̃uz: sic aq̃ nõ põt eẽ calꝝ nisi p actionẽ ignis. videt aũt deũ p ipsã diuinã eẽntiã ẽ pp̃uz nãe diuine: opari aũt sz pp̃uz formã est pprium cuiuslibet opantis: nulla igit intellectualis substantia potest videre deum per ipsã diuinã essentiam nisi deo hoc faciente.

2 ¶ Amp. forma alicui⁹ x p̃a nõ fit alteri⁹ nisi eo agẽte. agẽs. n. facit sibi sile iquãtũ formã suã alteri cõicat. videre aũt subaz dei impossibile ẽ nisi ipsa diuina eẽntia fit forma intellectus quo. intelligit. (vt pbatũ est). impossibile est igit q̃ aliq̃ substãtia creata ad illã visionẽ puenire nisi p actionẽ diuinaz.

3 ¶ Adhuc si aq̃ duo dicebãt adinicẽ copulari q̃rũ vnũ fit formale ⁊ aliud nãle: oz q̃ copulatio eoꝝ copulet p actionẽ q̃ ẽ ex pte eius qõ ẽ formale. nõ ãt p actionẽ ei⁹ qõ ẽ nãle. forma. n. ẽ p̃n⁹ agẽdi. mã Xo p̃n⁹ patiẽdi: ad hoc aũt q̃ itellect⁹ creat⁹ videat dei subaz. oz q̃ ipsa diuina eẽntia copulet itellectui vt forma itelligibil. (sic pbatum est). nõ est igit possibile ad hanc per visionem peruenire ab aliquo intellectu creato nisi per actionem diuinam.

4 ¶ Itẽ q̃ ẽ p se cã ẽ eius q̃ ẽ p aliũ. itellectus ãt diuin⁹ p seipsã diuinã eẽntiã videt: nã itellect⁹ diuin⁹ ẽ ipsa eẽntia diuina q̃ dei suba videt. (vt in p⁹ pbatũ ẽ). itellect⁹ aũt creatus videt diuinã substãtiã p eẽntiã dei q̃si p aliud a se. hoc igit visio nõ põt aduenire intellectui creato nisi p actionem dei.

5 ¶ Preterea qcqd excedit limites alicuius nãe nõ põt sibi aduenire nisi p actionẽ alterius sicut aq̃ nõ tẽdit sursũ nisi ab aliq̃ alio mota: videt aũt dei suba trãscẽdit limites oiꝝ nãe create. nã cuilibet nãe itellectuali create pp̃uz est vt intelligat ſm modũ sue subẽ: suba aũt diuina nõ põt sic itelligi. (vt supra oñsũ est). impossibile est igit puenire

ab aliquo intellectu creato ad visionē diuine subē nisi p actionē dei q ōem creaturaz trāscēdit. ¶ Hinc est qō Ro.6.dī. (gratia dei vita eterna). in ipsa.n. diuine visiōe oñdimus eē boīs beatitudinē q̄ vita eterna dicit: ad quā sola dei gra ducimur t dicimur puenire: qz tal visio oēz creature facultatē excedit: nec est possibile ad eā puenire nisi diuino munere: q̄ aūt sic aduenīāt creature: dei gratie deputātur. ¶ Et Job. 14. dīe dic. (Ego manifestabo ei meipz). ¶ Oz intellectus creatus indiget aliqua influentia diuini luminis ad hoc q̄ deum p essentiam videat. 53.

Luc.8. scripcu.

¶ Oportet aūt q̄ ad tā nobilē visionē intellectus creat⁹ p aliquā diuine bonitatis influctiā eleuetur. ¶ Impossibile.n. est q̄ id qō est forma alicuius rei ꝓpria fiat alterius rei forma nisi res illa ꝑcipet aliquaz similitudinē illius cuius est forma ꝓpria: sicut lux nō fit actus alicuius corporis nisi aliqd participet de dyaphano. Essentia aūt eē diuina est ꝓpria forma intelligibilis intellectus diuini t ei proportiōata. Naz hec tria in deo sunt vnū. Intellectus quo itelligitur. t qō intelligit. Impossibile est igit q̄ ipsa eētia dei fiat intelligibilis forma alicuius intellectus creati nisi p hoc q̄ aliquā diuinā similitudinē intellectus creatus participet. hoc igit diuine similitudinis participatio necia est ad hoc q̄ dei subā videatur. 1 ¶ Adhuc nihil est susceptiuū forme sublimioris nisi p aliquā dispositionē ad illius capacitatē eleuet. ꝓprius.n. actus in ꝓpria potētia fit. eētia aūt diuina est forma altioz omni intellectu creato. Ad hoc igitur q̄ eētia diuina fiat intelligibilis spēs alicui⁹ intellectus creati qō regrit ad hoc q̄ diuina subā videat. necesse est q̄ intellect⁹ creat⁹ aliqua dispōne sublimioi ad hoc eleuetur. 3 ¶ Amplius si aliq̄ duo prius fuerūt non vnita t postmodū vniant. oz q̄ b⁹ fiat per mutationē vtriusq̄ vel alterius trm. Si aūt ponat q̄ intellectus aliqs creatus de nouo incipiat dei substātiā videre. oz sm̄ premissa q̄ diuina eētia copulet ei ō nouo vt itelligibil spēs. ipossibile ē aūt q̄ diuina eētia moueat. (hic supra oñsū ē). oz igit q̄ talis vnio icipiat eē p mutationē itellect⁹ creati. q̄ qdē mutatio aliter eē nō pōt nisi p b⁹ q̄ itellect⁹ creat⁹ aliquā dispōnē de nouo acqrat. Idē aūt segt si dē q̄ a prim⁹ sue creatiōis tali visiōe aliqs intellectus creatus potiat. nā si talis visio facultatē nāe create excedit. (vt ꝓbatū est). pōt itelligi quio intellectus creatus in spē sue nāe consistere absq̄ hoc q̄ dei substātiā videat. vñ sine a principio sine postmodū deū videre incipiat. oz eius nature aliquid superaddi.

4 ¶ Itē nihil pōt ad altiorē operationem eleuari nisi per hoc q̄ eius virtus fortificatur. cōtingit aūt dupliciter alicuius virtutē fortificari. Uno mō p simplicē ipius virtutis intēsionē sicut virtus actiua calidi augetur p intēsionē caloris vt possit efficere vehemēriorē actionē in eadē spē: alio mō p nouе forme appositionē sicut dyaphani virtus auget ad hoc vt possit illuminare p hoc q̄ fit lucidū actu p formam lucis recepta in ipso de nouo. t hoc quidē virtutis augmētum requirit ad alterius spēi operationē ꝺndam. virtus aūt intellectus creati naturalis nō sufficit ad diuinam substantiam vidēdam. (vt ex ꝓdictis pz). ergo oz q̄ augeat ei virt⁹ ad hoc q̄ ad talē visionē puenīat. nō sufficit aūt augmētum p intēsionē nālē virtutis: qz talis visio nō est eiusdē rōnis cū visiōe nali intellectus creati: qō est distātia visorū pz. oz igit q̄ fiat augmentū virtutis intellective p alicuius nouе dispōnis adeptionē. ¶ Quia vero in cognitionē intelligibiliū et sēsibilibus puenim⁹: eriā sensibilis cognitiōis noia ad intelligibilē cognitionē trāsumimus t ꝑcipue q̄ pertinet ad visum q̄ inter ceteros sensus nobilioz est t spūalioz ac p hoc intellectui affinioz. inde est q̄ ipsa itellectualis cognitio noiatur visio. t qz corporalis visio nō cōpletur nisi p lucē: ea a quibus intellectualis visio ꝓpriū lucis nomē assumūt. (vñ t Arist. in 3. de aīa intellectū agētē luci assimilat). et eo q̄ itellect⁹ agēs facit itelligibilia in actu. fit lux quodāmō faciēs visibilia in actu. illa igit dispositio qua intellectus creatus ad intellectualē diuine substātie visionē extollit cōgrue lux glorie dr nō pp hoc q̄ faciat intelligibile in actu sicut lux intellectus agētis. sz p hoc q̄ facit intellectū patientē actu

terra. cō.18.

intelligere. ¶ Hoc aũt est lumẽ de quo in
Auc. s. scriptu. ps. dr. (In lumine tuo videbimus lumẽ). scilicet diuine substãe. ¶ Et Apoc. xi. dr. (Ci uitas) .s. beatox. (non eget sole neq; luna: nã claritas dei illuminabit illã). ⁊ Isa. 60. dr. (Nõ erit tibi amplius sol ad lucẽdũ p diẽ: neq; splendor lune illuminabit te: sz erit tibi dñs in lucẽ sempiternã: ⁊ deus tuus in gloriã tuã). Inde est ẽt q; deo est idẽ eẽ qõ intelligere ⁊ est oibus eã intelligendi qõ dr eẽ lux Jo. i. (Erat lux vera q̃ ũlu. oẽm ho. veniẽtẽ in hunc mundũ). ⁊. i. Jo. i. (Deus lux est). ⁊ in. ps. (Amictus lumine sicẽ vestimento). ⁊ propter hoc etiam tam deus q̃z angeli in sacra scriptura in figuris igneis describuntur propter ignis claritatem.

¶ Rõnes ꝓbare volentiũ q; absq; diuini luminis influentia videri põt ab intellectu creato diuina eẽntia. ⁊ solo earum. 54.

prima obiectio

Biciet autez aliquis ꝓtra p̃dicta. ¶ Nullũ. n. lumẽ aduenies visui põt visũ elevare ad videndũ ea q̃ nãlẽ facultatẽ visus cõrpalis excedũt. nõ. n. põt visus videre nisi colorata. diuina aũt substãa excedit oẽm intellectus creati capacitatẽ magis q̃z intellect⁹ excedat capacitatẽ sensus: nullo igit lumine supueniente intellect⁹ creatus elevari poterit ad diuinã substãz videndã.

2 ¶ Rndet. lumẽ illud qõ in intellectu creato recipit creatũ aliquid est. ipsũ ergo in infinitũ adeo distat. non sic igitur per huiusmodi lumen intellectus creatus ad diuine eẽntie visionem elevari potest.

3 ¶ Itẽ si hoc qdẽ põt facere lumẽ p̃dictũ ꝑ hoc q; est diuine substãe filitudo. cũ ois intellectualis substãa ex hoc ipso q; intellectualis est diuinam similitudinem gerat. ipsa natura cuiuslibet intellectualis substantie ad visionem diuinam sufficiet.

4 ¶ Adhuc si lumẽ illud creatũ est. nihil aũt ꝓhibet qõ est creatũ alicui rei create cõnaturale eẽ: poterit aliquis intellect⁹ creatus eẽ qui suo cõnaturali lumine diuinam substantiaz videbit. (cui⁹ ꝓtrariũ oñsũ est)

5 ¶ Amplius infinitũ inquantũ hmõi incognitum est. (ostensum autem est in primo deum esse infinitum). non igitur potest diuina substantia p lumen p̃dictũ videri.

6 ¶ Adhuc oz eẽ ꝓportionẽ intelligentie ad rẽ intellectã: nõ est aũt aliq̃ ꝓportio intellectus creati in lumine p̃dicto ꝓfecti ad substantiam diuinam cũ adhuc remaneat distantia infinita: nõ põt igit intellectus creatus ad diuinã substantiam videndam p lumen aliquod elevari. ¶ Et hmõi aũt rõnibus aliqui moti sunt ad ponendũ q; diuina substantia nunquam ob aliquo intellectu creato videtur. ¶ Que quidem positio ⁊ veram creature rõnalis beatitudinẽ tollit que nõ põt esse nisi in visiõe diuine substantie. (vt ostẽsum est). ⁊ auctoritati sacre scripture: cõtradicit. (vt ex superioribꝰ pz). vñ tanq̃ falsa ⁊ hereticа abicienda est. ¶ Rationes aũt p̃dictas nõ difficile est soluere. ¶ Diuina. n. substantia nõ sic est extra facultatem intellectus creati quasi aliquid omino extraneum ab ipso sicut est sonus a visu vel substantia imaterialis a sensu. nam ipsa diuina substantia est primũ intelligibile ⁊ totius intellectualis cognitiõis principium. sz est extra facultatẽ intellectus creati. sicut excedens virtutem eius. sicut excellentia sensibilium sunt extra facultatẽ sensuum. (vide ⁊ pbs in secundo metaph.). vidit q; intellectus noster se habet ad rerum manifestissima sicut oculus noctue ad lucẽ solis. indiget igitur cõfortari intellect⁹ creatus aliquo diuino lumine ad hoc q; diuinã essentiam videre possit. (per qõ prima rõ solvit). Huiusmodi autem lumẽ intellectũ creatum ad dei visionem exaltat: non propter eius indistantiam a diuina substãtia. sed propter virtutem quam adeo fortit ad talem effectum: licet fm suum eẽ adeo in infinitum distet. (vt secunda ratio proponebat). non enim hoc lumen creatum intellectũ deo coniungit fm esse. sed fz intelligere solum. ¶ Quia vero ipsius dei proprium est vt suam substantiaz perfecte cognoscat: lumen predictum dei similitudo est quantum ad hoc q; ad dei substantiam videndã producit. hoc autez modo nulla intellectualis substantia similitudo dei esse potest. cuz enim nullius substantie create simplicitas sit eẽlis diuine. impossibile est q; totã suã perfectionez creata substantia habeat in codẽ. hoc. n. est ꝓpꝛz dei. (vt in prio oñsũ est). q fm idẽ est ens intelligens ⁊ beatus: igit oz

qõ ex p̃dictis ozit errones opi.

solo pe rationis

terti. cõ. pmi

ad 2ᵐ rõnem

ad 3ᵐ

aliud eē in ſuba intellectuali creata lumen quo diuina viſiõe beatificat ⁊ aliud quodcūq; lumē quo in ſpē ſue nāe cõplet ⁊ proportionaliter ſuā ſubam intelligit. (et quo
ad 4ᵃᵐ pz ſolutio tertie rõnis. ¶ Quarta vero ſoluit p hoc q; viſio diuine ſube oēm nālē virtutē excedit. (vt oſtēſū eſt). vnde ⁊ lumen quo intellectus creatus pficit ad diuine ſub
ad 5ᵃᵐ ſtantie viſiõe oz eē ſupnāle. ¶ Neq; autē diuine ſube viſionē impedire põt q; deus dr eē infinitus. (vt gnta rõ ꝓponebat). nõ.n. dr infinitus priuatiue ſicut quātitas. hmõi enim infinitū rõnabiliter eſt ignotū. q; eſt quaſi mā carens forma q; eſt principiū cognitõis. finis.n. ⁊ terminus eſt forma: ſz dr infinit⁹ negatiue quaſi forma p ſe ſubſiſtẽs nõ limitata p māz recipiẽtē. vnde qõ ſic eſt
ad 6ᵃᵐ infinitū marie cognoſcibile ē hz ſe. ¶ Proportio autē intellectus creati eſt quidē ad deum intelligẽdū nõ ſm cõmẽſurationē aliquā ꝓportõe exiſtẽte. ſed ſcõm q; ꝓportio ſignat quācūq; habitudinē vnius ad alterū de māe ad formā vel cāe ad effectū. ſic enim nihil ꝓhibet eē ꝓportionē creature ad deū ſm habitudinē intelligentie ad intellectum ſicut ⁊ ſecundū habitudinē effectus ad cāz. (vnde patet ſolutio ſexte obiectionis).

¶ Qđ intellectus creatus non comprehendit diuinam ſubſtantiam. 55.

Ulavero cuius liber actõis modus ſeq; efficatiaz actiui ꝓncipij. magiſ.n. calefacit cuius calor virtuoſior eſt. oz q; ēt modus cognitõis ſequat efficatiaz ꝓncipij cognoſcẽdi. lumē autē ꝓdictū eſt qđ dā diuine cognitõis principiū cū p ipſum eleuet intellectus creatus ad diuinā ſubaz videndā. oz igit q; modus diuine viſiõis cõmẽſuret virtuti ꝓdicti luminis. Lumē autē ꝓdictū multū deficit in virtute a claritate diuini intellect⁹: cū claritas diuini intellectus ſit infinita. lumē autē iſtud finitū q; recipit in ſuba finita. impoſſibile eſt igit q; p hmõi lumē ita pfecte diuina ſuba videat ſicut eā videt intellectus diuinus. Intellect⁹ autē diuin⁹ ſubam illā videt ita pfecte ſicut pfecte viſibilis eſt. veritas.n. diuine ſube ⁊ claritas intellectus diuini ſunt eqlia. imo magis ſunt vnū. impoſſibile eſt igit q; intellect⁹ creat⁹ p lumē ꝓdictū videat diuinā ſubam ita pfecte ſicut pfecte eſt viſibilis. oēm autē q; cõprehenditur ab aliquo cognoſcẽte cognoſcit ab eo ita pfecte ſic cognoſcibile eſt. q.n. nouit q; triāgulus hz tres angulos eqles duob⁹ rectis qſi opinabile qđdā ꝓbabili rõne qz ſic a ſapiẽtib⁹ dicit. nõdū hoc oſtẽditur: ſz ſolus ille q; nouit hoc qſi qđdā ſcibile p mediū q; eſt cā: impoſſibile eſt igit q; intellectus creat⁹ diuinam ſubſtantiam comprehendat.

2 ¶ Adhuc virt⁹ finita nõ põt adeq̃re in ſua operõe obiectū infinitū ſuba autē diuina qđdā infinitū eſt p cõparationē ad oēm intellectū creatū: cū oīs intellect⁹ creat⁹ ſub certa ſpē termineť. impoſſibile eſt igit q; viſio alicuius intellect⁹ creati adeq̃t in videndo diuinā ſubſtãtiaz. ſ. ita perfecte ipſā videndo ſicut viſibilis eſt. Nullus igitur intellectus creatus ipſam comprehendere poterit.

3 ¶ Amp. oē agẽs intātū pfecte agit inquātū pfecte participat formā q; eſt operatõis principiū: forma autē intelligibilis q; diuina ſuba vt eſt ipſa diuina ēntia: q; ⁊ ſi fiat forma intellectus creati. nõ tñ intellectus creat⁹ capit ipſam ſm totū poſſe: nõ igit ita pfecte ipſā videt ſicut ipſa viſibilis eſt. nõ ergo cõprehenditur ab intellectu creato.

4 ¶ Itē nullū cõprehẽſū excedit terminos cõprehẽdẽtis: ſi igit intellectus creatus diuinā ſubam cõprehẽderet. diuina ſuba non excederet limites intellect⁹ creati qđ eſt impoſſibile: impoſſibile eſt igit q; intellect⁹ creat⁹ diuinā ſubam cõprehẽdat. ¶ Nõ autē ſic dr q; diuina ſuba ab intellectu creato videat. nõ tñ cõprehẽdit qſi aliqd eius videat ⁊ aliqd nõ videat: cū aliq̃ ſuba ſit ſimpler oīno. ſed q; nõ ita pfecte ab intellectu creato videt ſicut viſibilis eſt p quē modū dicit opinãs cõcluſionē demõſtratiuā cognoſcere. ſz nõ comprehendere. q; nõ perfecte ipſaz cognoſcit. ſ. per modum ſcientie: licet nulla pte ei⁹ ſit quam non cognoſcat.

¶ Qđ nullus intellectus creatus videndo deū videt oīa que in ipſo videri pñt. 56.

Ex hoc autē apparet q; intellect⁹ creatus ⁊ ſi diuinā ſubam videat. non tñ oīa cognoſcit q; p diuinam ſubam cognoſci pñt. ¶ Tunc enim ſolū neceſſe eſt q; cognitio aliquo prius

cipio oĉe eius effectus cognoscunt p ipsuz qñ principiū cōprehēdit intellectu. sic. n. pn cipiū aliqō sm suā totā virtutē cognoscit. qñ oĉe eius effectus cognoscunt q causant ex ipso. p diuinā aūt eēntiā alia cognoscunt sicut cognoscit effectus ex cā: cū igit intellectus creatus nō possit diuinā substaz cognoscere sic q ipsam ꝓphēdat. nō est necessarium quod videndo ipsam omnia videat que per ipsam cognosci possunt.

2 ¶ Itē quāto aliquis intellectus est altior tanto plura cognoscit vel sm rerum multitudinem vel secundum earundem plures rōnes: intellectus aūt diuinus excedit oēm intellectū creatū: plura igit cognoscit ꝯz intellectus alige creatus. nō aūt cognoscit aliquid nisi p b q suā eēntiā videt. (vt in primo ostensum est). plura igitur sunt cognoscibilia per essentiam diuinam ꝯz alige intellectus creatus per ipsā videre possit.

3 ¶ Adhuc quanticus virtutis arēdit, sm ea in q̄ pōt: idē igit cognoscere oia in q̄ pōt aliq̄ virtus t ipsā virtutē ꝓphēdere: diuinā aūt virtutē cū sit infinita nō pōt alige creatus intellectus ꝓphēdere sic nec eēntiā ei⁹. (vt ꝓbatū est). neq; igit intellectus creat⁹ pōt cognoscere oia in q̄ diuina virtus pōt: oia aūt in q̄ diuina virtus pōt sūt p eēntiā diuinā cognoscibilia. oia. n. cognoscit deus t nō nisi p eēntiā suā. nō igitur intellectus creatus videns diuinam substantiam videt omnia que in dei substantia videri pōt.

4 ¶ Amplius nulla virtus cognoscitiua cognoscit rē aliquā nisi secūdū rōnem ꝓprii obiecti: nō enim visu cognoscimus aliquid nisi inquantū est colorati. proprium aūt obiectū intellectus est q̄d quid est. i. substātia
ver. 2. 9. rei. (vt dicit in. 3. de anima). igitur quicqd intellectus de aliq̄ re cognoscet cognoscit p cognitionē sube illius rei. vñ in qualibet demōstratōe p quā innotescūt nobis ꝓpria accidētia pn⁹ accipimus q̄d q̄d est. (vt dr in lib. posterio⁹). si aūt substantiam alicuius rei intellectus cognoscat per accidētia.
terra. (sicut dicitur in primo de anima). q̄ accicap. 8. i. i. dentia magnā partē cōferūt ad cognoscendū quod quid est hoc est per accidens iquātum cognitio intellectus oritur a sensu: t sic per sensibiliū accidentiū cognitionē. oz ad substantie intellectū peruenire: propter q̄ hoc nō dz locū in mathematicis. sz in naturalibus tantum. ¶ Quicquid igitur est in re quod non potest cognosci per cognitionem substantie eius. oportet esse intellectui ignotum. quid autem velit aliquis volens non potest cognosci per cognitionem substantie ipsius. Nam voluntas non tendit in sua volita omnino naturaliter. propter quod voluntas t natura duo principia actiua ponuntur. Non potest igitur aliquis intellectus cognoscere quid volens velit nisi forte per aliquos effectus. sicut cum videmus aliquem voluntarie operantem scimus quid voluerit. Aut per causam: sicut deus voluntates nostras sicut t alios suos effectus cognoscit per b q̄ est nobis causa volendi. Aut per hoc q̄ aliquis alteri suaz voluntatem insinuat: vt cum aliquis suum loquendo affectum exprimit. Cum igitur multa ex simplici dei voluntate dependeant. (vt partim ex superioribus patet). Et adhuc erit amplius manifestuz. intellectus creatus: t si dei substantiam videat. Non tamen omnia cognoscit que deus per suam essentiam videt. ¶ Potest autem aliobiec. quis contra predicta obijcere quod dei substantia est aliquid maius ꝯz omnia que ipse facere vel intelligere vel velle potest preter seipsuz. vnde in intellectus creatus dei substantiam videre potest. multo magis possibile est quod omnia cognoscat que deus preter seipsum vel intelligit vel vult vel facere potest. ¶ Sed si diligenter consideretur non est eiusdem rationis aliquid cognoSolu. sci in seipso. t in sua causa. quedam enim in seipsis de facili cognoscibilia sūt. que tamē in suis causis non de facili cognoscuntur: verum est igitur q̄ maius est intelligere diuinam substantiam ꝯz quicquid aliud preter ipsam: quod in seipso cognosci potest. perfectionis autem cognitionis est cognoscere diuinam substantiaz t in ea eius effectus videre. ꝯz cognoscere diuinam substātiam sine hoc q̄ videatur effectus in ipsa. Et hoc quidem q̄ diuina substantia videatur absq; comprehensione ipsius fieri potest. Quod autem omnia per ipsum intelligi possint t cognoscantur: hoc absq; comprehensione non potest accidere. (vt ex predictis apparet).

¶ Oīs itellectus cuiuscūq; gradus participes esse potest diuine visionis. 57.

Quam aūt ad visionē diuine substantie intellectus creatus quodaz supnāli lumine sublimetur. (vt pz ex dictis). non est aliquis intellectus creatus ita fm nām infimus qui nō ad hanc visionē possit eleuari. ℣ Dicendū est.n. q lumē illud nō pōt eē alicui creature cōnaturale. sed oēm creaturā excedit fm virtutē: qō aūt fit virtute supnāli nō impedit propter nature diuersitatem cū diuina virtus sit infinita. vnde in sanatōe infirmi q̄ fit miraculose nō differt vtrū aliquis pax vel multū infirmet. diuersus igit gradus nāe intellectualis nō impedit quin infimum in tali natura ad illam visionem perduci possit predicto lumine.

2 ¶ Adhuc distantia intellectus fm ordinē nāe supremi ad deū est infinita. in pfectiōe t bonitate. eius aūt distantia ad intellectū infimū est finita. finiti aūt est ad finitū non pōt eē infinita distantia: igit distantia q̄ est inter infimū intellectū creatū t supremum est qua nihil in cōparatōe ad illā distantiā q̄ est inter supremū intellectū creatū t deū qō aūt est quasi nihil nō pōt variationē sensibilē facere: sicut distantia q̄ est inter cētr terre t visum est quasi nihil in cōparatiōe ad distantiā q̄ est inter visū nostrū t sperā octauā ad quā tota terra cōparata obtinet locū puncti. t pp hoc nulla sensibilis variatio fit p hoc q astrologi in suis demonstratiōibus vtunt visu nostro quasi cētro terre. nihil ergo differt quicūq; intellectus sit qui ad dei visionē p lumē pdictū eleuet vtrum summus vel infimus vel medius.

3 ¶ Itē. (supra probatū est). q oīs intellectus nāt desiderat diuine substantie visionē. naturale aūt desiderio nō pōt eē inane. quilibet igit intellectus creatus pōt peruenire ad diuine substantie visionē nō impediente inferioritate nature. ℣ Hinc est q Auc.o. Matth. 22. dīc̄ hoibus repromittit gloriaz scriptu. angelox. (Erunt inquit de hoibus loquēs sicut angeli dei in celo). t Apoc. 10. (eadē mensura hoīs t angeli eē phibet). pp qō t fere in scriptura sacra angeli forma hoium describunt. vel in toto sicut patet de angelis qui apparuerunt Abrahe in similitudie virorum. Gen. 18. vel in parte sicut pz de ezechi. de quibus dicit. (q manus hois erāt sub pēnis eox). ¶ Per hoc aūt excludit error quorūdā qui dicebant q aīa humana cōtūcūq; eleuet non pōt ad eēlitatem superiorum intellectuū peruenire. exclusio erro.

¶ Oī mus alio perfectius deum videre potest. 58.

Via vero modi operationis cōsequit̄ formā que est operatōis principiū. visionis aūt qua intellectus creatus substantiā diuinā videt principiū quoddaz est lumē pdictū. (vt ex dictis pz). necesse ē q fm modū huius luminis fit modus diuine visionis: possibile est aūt huius luminis diuersoe eē participatōis gradus ita q vnus eo pfectius illustret̄ q̄z alius: possibile est igit q vnus deū videtiā ipfectius alio videat: quāuis vterq; videat eius substam.

2 ¶ Adhuc in quocūq; genere est aliquod suū qō excedit alia: est etiā inuenire magis t minus fm maiorē ꝓpinquitatē vel distantiaz ab ipso. sicut aliqua sunt magis t minus calida pz q magis t minus appropinquāt ad ignē qui est sume calidus. deus aūt suā substātiā pfectissime videt vtpote qui solus eā cōprehēdit. (vt supra ostū est). igit t cū videtū vnus alio magis vel minus ei subam videt fm q magis vel minus ei appropinq̄t.

3 ¶ Amplius lumē glorie ex hoc ad diuinā visionē eleuat q est similitudo quedam intellectus diuini. (sicut iam dictum est). cōtingit aūt aliquid magis vel minus assimilari deo. possibile est igit aliquid pfectius vel minus pfecte diuinā substantiā videre.

4 ¶ Item cum finis proportionaliter respondeat bis que sunt ad finem. oportet q sicut aliqua diuersimode preparantur ad finem ita diuersimode participent finem: visio autem diuine substantie est virtuosus finis cuiuslibet intellectualis substantie. (vt ex dictis pz). intellectuales aūt substātie nō oēs eq̄lr ꝑparant̄ ad finē. q̄dā.n. sūt maioris virtutis t quedam minoris. virtuosus autem est via ad felicitatē. oz igitur q in visione diuina sit diuersitas q quidā p fectius t qdā min⁹ pfecte diuinā substam vi

anc.e. scriptu. exclusio erro.

deāt. ¶ Hic est q̄ ad hāc felicitatis dīaz designādā. dño dicit Jo.14. (In domo patris.m.man.m.sūt). ¶ Per hoc āt excludit error quorūdā dicētiū oia p̄mia eē eq̄lia: fiē āt er modo visiōis apparet diuersus gradus glorie in beatis: ita er eo quod videt apparet gloria eadē. nā cuiuslibet felicitas ex hoc est q̄ dei substātiā videt. (vt p̄batū est) idē ergo est q̄ oēs beatos facit nō tm ab eo oēs equaliter beatitudinez capiunt. ¶ Unde p̄dictis nō obviat. (qō dño Matb.xx.). oibus laborātibus in vinea licet nō equaliter laborauerint: idē tamen premiuz reddere dicet. s. denarium. ¶ Quia idē est quod oibus dat in premium ad videndū t ad fruendū. s. deus. ¶ In hoc etiā considerandū est q̄ quodāmodo cōtrarius est ordo corporaliū t spiritualiū motuum: oium .n. corporalium motuum est idē numero primū subiectū. fines vero diuersi spiritualiū vero motuū. s. intellectualiū appetibēfionā t voluntatū sunt qdē diuersa subiecta p̄ma. finis vero nūero idez. Q Oēs videntes diuinam substantiam omnia videant. 59.

Rō. tacei obiectionis.

ter.cō. 7°.

Vita vero visio diuine substantie est ultimus finis cuiuslibet intellectualis substātie. (vt patz ex dictis). oia aūt res cū pervenerit ad ultimū finē quiescit appetitus eius nālis: oz q̄ nālis appetitus substātie intellectualis diuinā substātiā videntis oino quiescat. Est āt appetit⁹ nālis intellect⁹ vt cognoscat oium rez genera t spēs t virtutes t totū ordinē vniuersi: qō demōstrat dūanū studiū erga singula p̄dictoz. Quilibet igit diuinā substantiā videntiū cognoscit oia supradicta. 2 Q Amp̄. si hoc sēsus t intellectus differūt (vt patz in tertio de aia q̄ sēsus a sēsibilibus excellētibus corrūpit vel debilitat vt postmodū minora sēsibilia p̄cipere nō possit: intellectus āt qz nō corrūpit nec impedit a suo obiecto iz solū p̄ficit postq̄ intellexerit maius intelligibile nō minus poterit alia intelligibilia intelligere sed magis). summū aūt in genere intelligibiliū ē diuina substātia: intellectus igit q p lumē diuinū elevat ad videndū dei substātiā mlto magis eodē lumine perficitur ad omnia alia intelligenda que sunt in rerum natura.

2 Q Adhuc eē intelligibile nō minoris ambit⁹ ē q̄ eē nāle iz sorte maioris: intellect⁹ .n. natus est oia q̄ sūt in rez nā intelligere t quedā intelligit: q̄ nō bīt eē nāle sic negatiōes t p̄uatiōes: quecūq; igit requirunt ad p̄fectionē eē nālis requirit ēt ad p̄fectionē eē intelligibilis vt ēt plura: p̄fectio āt eē intelligibilis ē cū intellect⁹ ad suū finē viti mū puenerit: fiē p̄fectio eē nālis in ipsa rerum constitutione consistit: omnia igitur que deus ad perfectionem vniuersi produxit intellectui se videnti manifestat.

3 Q Itē q̄uis vidētiū de⁹ vn⁹ alio p̄fect⁹ eū videat. (vt oñsū ē). glibz tñ ita p̄fecte eū videt q̄ iplet tota capacitas nālis: quinimo ipa visio oēm capacitatē nālē excedit. (vt oñsuz ē). oz igit q̄ glibet videns diuinā substātiā in ipa diuina substantia cognoscat oia ad q̄ se extēdit sua capacitas nālis: capacitas āt nālis cuiuslibet intellect⁹ se extēdit ad cognoscēda oia genera t spēs t ordinē rez: dic igit quilibet deū videntiū in diuina substātia cognoscet. ¶ Hinc ē q̄ dño Moysi petēti diuine substātie visionē respōdit Exo.33. (Ego oñdā tibi oē bonū). t Bre. (Quid ē q̄ nesciūt qui sciētē oia sciūt). ¶ Si āt p̄missa diligeni cōsiderent pz q̄ q̄dāmō videntes diuinā substam oia vidēt: q̄dā vero mō nō. ¶ Si.n. p oia illa intelligāt q̄ ad vniuersi p̄fectionē p̄tinēt. māifestū est ex dictis q̄ videntes diuinā substam oia vidēt. (vt rōes mō inducte oñdūt). cū .n. intellect⁹ fit q̄dāmō oia q̄cunq; ad p̄fectionē nāe p̄tinēt. oia ēt p̄tinēt ad p̄fectionē eē intelligibil. (pp q̄ dz Aug. sup Ben. ad lr̄az q̄cūq; facta sūt p dei verbū vt in p̄ma nā subsisterēt: fiebāt ēt in intelligentia angelica vt ab angelis intelligerent). de p̄fectiōe āt nālis eē sūt nāe spūs t carū p̄petates t virtutes: ad nās .n. spēz intētio nāe fert: individua .n. sūt pp spēm: p̄tinet igit ad p̄fectionē intellectual substātie vt oiuz speciez nās t virtutes t p̄pria accidētia cognoscat: hoc igit in finali beatitudie cōsequit p divine essentie visionē. ¶ Per cognitionē āt nāliū spūs: t individua sub specieb⁹ hmōi exīstia cognoscunt ab intellectu deū videte. (vt ex his q̄ dicta sūt supra de co-

p̄cta distinto declarans quomō oia videant beati t quomōdo.

gnitione dei ⁊ angelorū pōt esse mānifestū). Si vero p oīa intelligant oīa q̄ deꝰ suā ēntiā videdo cognoscit: nullꝰ intellectꝰ creatꝰ oīa in dei substātia videt. (vt supius oñsuz ē).

¶ Hoc āt cōsiderari q̄ntū ad pīa. ¶ Primo quidē quātū ad ea q̄ deꝰ facere potest sed nec facit nec factuꝰ est vnq̄. oīa. n. hmōi cognosci nō possunt nisi eiꝰ virtus cōprehēderet: qō nō est possibile alicui intellectui creato. (vt supra ostēsuz ē).

¶ Hinc est qō dī Job. xi. (Forsitā vestigia dei cōprehendes ⁊ usq̄ ad p. oīpotentē reperies ⁊ celo altior est. ⁊ qd facies? profundior inferno. ⁊ vnde cognoscet terra mensurā eiꝰ. ⁊ latior mari). nō. n. hec dicunt q̄si dimēsionibꝰ q̄ntitatis deꝰ sit magnꝰ sz q̄ ei virtus nō limitatur ad oīa q̄ magna esse vident quin possit etiā maiora facere.

¶ Secō q̄ntū ad rōnē rex factarū: q̄s oēs cognoscere nō pōt intellectus nisi diuinā bonitatē cōprehēdat. Ratio. n. cuiuslibet rei facte sumit ex fine quez faciens intēdit. Finis autē oīum adeo factoꝝ diuina bonitas ē. Nō igit rerū facta rū est vt diuina bōitas diffundat in rebus. Sic igit alīs oēs rōnes rex creatarū cognosceret si cognosceret oīa bōa q̄ in rebꝰ creatis sm ordinē diuine sapie prouenire possunt: qō ēt diuinā bonitatē ⁊ ēt sapiaz cōprehēdere qō nullus intellectus creatus pōt. ¶ Hinc est quod dī Eccle. 8. (Intelleri q̄ oīum operū dei nō possit hō inuenire rōnez). Tertio q̄ntū ad ea q̄ ex sola dei voluntate dependent sicut predestinatio: electio: ⁊ iustificatio: ⁊ huiusmodi que ad sanctificationē pertinēt creature. ¶ Hinc est qō dī primo Cor. 2. Que hois sūt nēo nouit nisi spūs hominis qui in ipso est: ita ⁊ q̄ sunt dei nemo nouit nisi spiritus dei.

¶ Q̄ videtes dei oīa fit videt i ipō. 60.

¶ Tamautē ostēsuz fit q̄ intellectus creatus diuinā substantiā videns in ipsa dei substantia omnes species rerū intelligat quecūq̄z aūt vna spē vident oz simul ⁊ vna visiōe videri: cū visio p̄cipio visibio respondeat: necesse est q̄ intellectꝰ q̄ diuinam substantiam videt non successiue sed simul omnia contemplet.

¶ Itē sūma ⁊ pfecta felicitas intellectus hō nec in dei visiōe cōsistit. (vt supra oñsū est). felicitas āt nō est fz habitū fz actū cū sit vltima pfectio ⁊ vltimus finis: ea igit q̄ videntur per visionem diuine substantie q̄ beati sumus omnia sm actum videntur non ergo vnum prius ⁊ aliud posterius.

¶ Adhuc vnāq̄z rez cū venerit ad suū vltimū finē quiescit. cuz oīs motus fit ad acquirendū finē: vltimus autem finis intellectus est visio diuine substantie. (vt supra ostensum est). intellectus igitur diuinam substātiam videns nō mouetur de vno intelligibili in aliud: omnia igitur que p hāc visionem cognoscit: simul actu considerat.

¶ Amplius in diuina substantia intellectus omnes rerū species cognoscit. (vt ex predictis patet). quorundam autem generum sunt species infinite: sicut numerorum ⁊ figurarum ⁊ proportionum. Intellectus igitur in diuina substantia videt infinita: non autem omnia ea videre posset nisi simul videret: quia infinita non est trāsire: oportet igitur q̄ omnia que intellectus in diuina substantia videt simul videat.

¶ Hinc est q̄ Augu. in. xv. de trinī. dicit. (Non erunt tunc volubiles nostre cogitationes ab alijs in alia euntes ⁊ redeuntes sed omnem scientiam nostram vno simul conspectu videbimus). ca°. 16.

¶ Q̄ per visionem dei aliquis fit particeps vite eterne. 61.

¶ Ex hoc autem apparet q̄ per visionem predictam intellectus creatus vite eterne fit particeps.

¶ In hoc enim eternitas a tēpore differt q̄ tēpus in quadā successiōe habet esse: eternitatis vero esse est totū simul. (iā aūt ostēsuz ē). q̄ in p̄dicta visiōe nō est aliqua successio: sed omnia que per illā vident simul ⁊ vno intuitu vident: illa ergo visio in quadā eternitatis participatiōe ptic. est aūt illa visio quedam vita: actio enim intellectus est vita quedā. fit ergo per illam visionē intellectus creatus vite eterne particeps.

¶ Item p obiecta actus specificant. obiectū aūt predicte visionis est diuina substātia sm seipsam nō sm aliquā eius similitudinē creatā. (vt supra oñsuz ē). esse āt diuine subē in eternitate ē vt magis ē ipse eternitas

tas: ḡ visio p̄dcā l peticipatōe eternitatis ē.
3 ¶ Adhuc si aliq̄ actio sit in tpe hoc erit vel pp principiū actōis qđ ē in tpe sic actiones rex nāliū sūt tpales: vel ꝑter opatōis terminū sic ſba ſpūaliū q̄ sūt supra tpe q̄s exercēt in res tpi subditas: visio ät p̄dicta nō ē in tpe ex pte ei⁹ qđ vī cū ſba fit ſba eterna. Neq; etiam ex parte eius quo videtur qđ etiam est substantia eterna. Neq; etiaz ex parte videntis quod est intellectus cui⁹ esse nō ſbiacet tempori cū sit incorruptibil. (vt sup̄ ꝓbatū ē). ē igr visio illa ex eternitatis peticipatiōe vtpote oino trāscēdēs tpe.
4 ¶ Amp̄. alia intellectiua ē creata in cōfinio eternitatis t tpis. (vt in li. de cāis dr). ¶ Et ex p̄missis p̄t eē mānifestū: qr ē vltia in ordie itellectuū: t cū ei⁹ ſba ē elevata sup̄ māz corpalē nō ꝺpēdēs ab ipa: ex actio ei⁹ fm quā cōiūgit inferioribꝰ q̄ sūt i tpe ē tpal ḡ actio ei⁹ ex quā ꝯiūgit superioribꝰ q̄ sūt sup̄ tpe eternitatē peticipat. Tal ät ē marie visio q̄ ſbaz diuinaz videt: ergo per hmōi visionē in participatiōe eternitatis fit: t eadē rōe quicūq; alius intellectus creatus deū videt. ¶ Hic ē q dr̄ Joan. 17. (h ē vita eterna vt cognoscāt te solū deū verꝝ) Q̄z videtes deū i ppetuū eū videbūt. 62.

Ex hoc ät appet q illi q vltimaz felicitatē cōsequūt er visiōe diuinā nūq̄ ab illa decidēt. ¶ Q ē .n. q q̄ndoq; ē t q̄ndoq; nō ē tpe mēsuratur. (vt ꝓz in. 4. phicoꝝ). visio ät p̄dicta q intellectuales creaturas facit beatas nō ē in tpe: ex t eternitate. ipossibile ē ḡ q er q illi⁹ peticepe aliquis fit: ipaz amittat.
2 ¶ Adhuc creatura intellectual nō pōt ire ad vltimū finē nisi qñ ei⁹ desideriū nāle quiescat. Sic ät nātr desiderat felicitatē: ita nātr ꝺsiderat felicitatis ppetuitatē. Cū .n. in sua ſba sit ppetua illō qđ pp se desiderat t nō propter aliud: desiderat vt semper habendum. Non igitur esset felicitas vltimus finis nisi perpetuo permaneret.
3 ¶ Amp̄. oē illō qđ cuz amore possidet si sciat eē q̄ndoq; amittat trīsticiā infert. Visio ät p̄dicta q beatos facit cū sit marie delectabilis t marie desiderata a possidētibus eā maxime amat. ergo ipossibile ēt eos nō tristari si scirent se q̄ndoq; eā amissuros. Si ät nō ēt perpetua ḡ sciret. (id vero oīno ē). q videndo diuinā substātiā ēt alia cognoscunt q nātr sūt vī multomagis cognoscūt q̄lis illa visio sit vtrū perpetua vel q̄ndoq; desitura: non ergo talis visio adesset eis sine tristitia: t ita nō esset vera felicitas q ab oī malo immunē reddē dz. (vt supra oīnū est).
4 ¶ Itez qđ mouet nātr ad aliquid sic ad finē sui mot⁹ nō remouet ab eo nisi per violentiā sicut grauc cuz x̄ sursuz. Cōstat ät ex p̄dictis q ois substātia intellectual nāli desiderio tēdit ad illā visionē. non igit ab illa deficiet nisi per violētiā. nihil ät tollitur per violētiā alicui⁹ nisi virtus auferē tis sit maior virtute cāntis. visiōis ät diuine causa ē deus. (vt supra probatū est). ergo cum nulla virtus diuinaz virtutē excedat: ipossibile est q illa visio per violētiam tollatur. in perpetuum ergo durabit..
5. ¶ Adhuc si aliquis videre definat qđ p̄ videbat: aut hoc erit qr deficiet ei facultas vidēdi: sicut cū aliquis morit vel cecat vel aliqliter aliter impedit. Aut erit qr nō vult amplius videre sic cū aliquis auertit visū a re quā p⁹ videbat. Vel qr obiectū subtrahit. t hoc ē cōiter verū: sive de visiōe sēsus sive de intellectuali visiōe loq̄mur. Substātie ät intellectuali vidēti deū nō pōt deesse facultas vidēdi deū. Neq; per hoc q esse definat cū sit perpetua. (vt supra oīnūz ē). Neq; per ōfectū lumis quo deū videt: cū lumē illud incorruptibiliter recipiat fm cōditionē t recipiētis t dātis. Neq; pōt ei deesse volūtas tali visiōe fruēdi ex quo percipit in illa visiōe ēt suā vltimā felicitatē. sic non pōt velle nō esse felix. Neq; ēt videre definet per subtractionē obiecti: quia obiectuz illud quod est deus semper eodē mō se habz: nec elōgat a nobis nisi inq̄ntū nos elōgamur ab ipso. Impossibile est igitur q visio illa dei q beatos facit vnq̄z deficiat.
6 ¶ Preterea ipossibile ē q aliquis a bono quo fruit velit discedere nisi ꝑter aliqđ malū qđ in fruitiōe illius boni estimat saltē propter hoc qđ estimat impedimētū maioris bōi. sicut enī nihil desiderat appetitus nisi sub ratiōe boni: ita nihil fugit nisi sub ratione mali: sed in fruitiōe illius visionis nō pōt esse aliquid malū cū sit optimū ad qđ creatura itellectual ꝓcure ꝓtuz ēt

ꝓpōe 2ª.

Luc. 8. scripcu.

tertu: cō. 17.

rer seculorum est: vita ꝛ beati ei cõiuncti reges dicunt. Apoc. xx. (Regnabũt cũ christo). Cõsequit etiã ciuilẽ vitã aliud appetibile qđ est fame celebritas. per cuius inordinatũ appetitum homines inanis glorie cupidi dicunt. Beari autẽ p illã visionem reddunt celebres nõ ſm hominũ qui decipi ꝛ decipere possunt opinionẽ: sed ſz verissimã cognitionẽ ꝛ dei ꝛ oium beatorum: ꝛ ideo illa beatitudo i scriptura sacra frequẽtissime gloria nominat sicut i ꝑo. dicit. (Exultabunt sancti in gloria). Est etiã ꝛ aliud in ciuili vita appetibile scilicet diuitie p cuius inordinatũ appetitũ ꝛ amorẽ boies illiberales ꝛ iniusti fiũt: in illa ãt beatitudine est bonorũ oiuz sufficiẽtia iquãtũ beari ꝓsequuntur illo qđ cõprehẽdit bonoꝝ oiuz ꝓfectionẽ. ¶ Propter qđ dr Sap. 7. (Venerũt mi. o. bo. pr cũ illa. (ꝛ in ꝑo. dr. (Bona ꝛ diui. i do. ei⁹). Est ẽt tertiũ bois desideriũ qđ est sibi ꝛ alijs aliqb⁹ cõe vt delectatiõi bus ꝓsunt: qđ boies marie cõsequunt ſm vitã voluptuosaz: ꝛ p ei⁹ imoderãtiã itẽpe rati ꝛ icõtinẽtes fiũt. ¶ In illa vo felicitate est delectatio ꝓfectissima: ꝛ ãto gdẽ ꝓfectior ea que secũdũ sensus est qua ꝛ bruta alia ꝓsunt: quãto intellectus est altior sensu: tanto ẽt illud bonũ i quo delectabimur maius est oi sensibili bono ꝛ magis itimũ ꝛ magis cõtinue delectãs: ẽ̃to ẽt illa delectatio est magis pura ab oi ꝑmixtiõe ꝛtristãtis aut solicitudis alicuius molestantis de q̃ dr in. ꝑo. (Inebriabũt ab vber. do. t. ꝛ tor. vo. t. po. eos). ¶ Est ẽt nãle desideriũ oibus reb⁹ cõe p qđ cõseruationẽ sui desiderãt ſz q̃ possibile est: p cui⁹ imoderantiã boies timidi reddũt ꝛ inimici a laboribus sibi parcẽtes: qđ gdẽ desideriũ tãc oino cõplebit qñ beati ꝓfectã ẽpiternitatẽ cõsequẽntur ab oi nocumẽto securi. (ſm illud Isa. xlviij). ꝛ Apoc. vii. (Nõ esuriẽt neq; sitient. nec. ca. su. il. sol nec. vl. estus. ¶ Sic igit ꝑz q̃ diuinã visionẽ ꝓsequũt substãtie intellectuales verã felicitatẽ i q̃ oino ꝟsideriũ quietat: ꝛ i quo est plẽa sufficiẽtia oiuz bonorũ q̃ ſz Arist. ad felicitatẽ requrũt. Vñ ꝛ Boe. dicẽ q̃ beatitudo est status oiuz bonoꝝ cõgregatione ꝓfectus. ¶ Nul⁹ ãt ꝓfectꝰ ꝛ vltime felicitatis in hac vita nihil ẽ adeo simile sic vita cõtẽplatiua veritatẽ ſz q̃ est possibile i hac vita: ꝛ iõ ꝑbi q̃ de illa felicitate vltima plenã notitiã: hic nõ potuerũt. in cõtẽplatiõe q̃ est possibilis i hac vita vltimã felicitatẽ boies posuerũt. ¶ Propter hoc etiã i ter alias vitas in scriptura diuina magis cõtẽplatiua comẽdat. dicente dño Luce. x. (Maria optimã ptẽ elegit). s. cõtẽplationẽ veritatis. (que nõ auferetur ab ea). incipit enim contemplatio veritatis in hac vita ſz in futura cõsumat. actiua vero ꝛ ciuilis vita huius vite terminos non transcendunt. ¶ Cõ deus sua prouidentia gubernat vniuersa.

64.

Ex his aũt q̃ ꝑmissa sũt sufficiẽter br q̃ de⁹ rex oiuz est finis. ¶ Et q̃ haberi põt vlterius q̃ ipe sua ꝓuidẽtia gubernat ꝛ regit vniuersa. ¶ Quãdocũq; n. alicui ordinant ad aliquẽ finẽ oia dispositiõi illi⁹ subiacẽt ad quẽ ꝓtinet principaliter ꝓtinet ille finis sicut i exercitu apparet: oẽs. n. ptes exercitus ꝛ eoꝝ opa ordinant ad bonũ ducis qđ est victoria sic in vltimũ finẽ: ꝛ ꝓp hoc ad ducẽ ꝓtinet totũ exercitum gubernare. Sicut ars q̃ est de fine iperat ꝛ dat leges arti q̃ est de his q̃ sũt ad finẽ: vt ciuilis militaris militaris cõstri ꝛ ars gubernatoria naui fectiue. Cũ igit oia ordinent ad bonitatẽ diuinã fiut in finẽ. (vt ostensum est) oportet q̃ deus ad quẽ principaliter ille bonitas ꝓtinet sicut substãtialiter habita ꝛ intellecta ꝛ amata: sicut gubernator oium rerum.

2 ¶ Adhuc quinq; facit aliquid ꝓp finẽ vi tur illo ad finẽ. (oñsum est ãt supra). q̃ oia q̃ hũt ee quocũq; mõ sũt effectus dei: ꝛ q̃ de⁹ oia facit ꝓp finẽ q̃ est ipse. ꝛpe igit vtit oib⁹ dirigẽdo ea i finẽ: hoc ãt ẽ gubernare. est igit de⁹ p suã ꝓuidẽtiã oiuz gubernator. 3 ¶ Amp. (oñsum est). q̃ deus est primũ mouẽs nõ motum: primũ ãt mouẽs nõ mouetur q̃ſ mouẽtia sed magis q̃ sine eo nõ mouẽt alia. oia ãt q̃ mouẽt ꝓp finẽ. (vt supra oñsũ ẽ). mouet igit de⁹ oia ad fines suos ꝛ p intellectũ. (oñsũ ẽ. n. supra). q̃ nõ agit p necessitatẽ nãe ſz p intellectũ ꝛ voluntatẽ. nihil ãt ẽ regere ꝛ gubernare q̃ ꝓuidẽtiã q̃ mouere p intellectũ aliq̃ ad finẽ: Deꝰ igit p suã ꝓuidẽtiã gubernat ꝛ regit omnia que mouẽtur in finẽ sue. n. ducant

corporaliter siue spiritualiter: sicut desiderans dicitur moueri a desiderato.

4 ¶ Itē. (pbatū est) q corpa nālia mouent t opant pp finē ꝛ finē nō cognoscant et hoc q sp vt frequēt accidit i eis qđ melius ē t nō alii fieret p artē. Impossibile ē aūt q aliq nō cognoscētia finē opent pp finē t ordinate quemāt in ipm nisi sint mota ab aliq bñte cognitiōem finis sic sagitta dirigit ad signū a sagittāte. oz ergo q tota opatio nāe ab aliq cognitiōe ordinet. t hoc gdē mediate vel imediate oz reducere in deū: oz.n. q ois iferior ars t cognitio a superiori principio accipiat sicut in scientiis opatiuis t speculariuis apparet. Deꝰ igit sua prouidentia mundum gubernat.

5 ¶ Adhuc ea q sūt fm suā nām distincta in vnū ordinē nō cōueniūt nisi ab vno ordināte colligant in vnū. In vniuersitate aūt rex sunt res dissicte t prius nāe habētes q tñ oēs in vnū ordinē cōueniūt cū quedā opatiōes quoꝝdā excipiūt qđ aūt a quibusdā inuant vel etiā opantur: oz igitur q sit vniuersoꝝ vnus ordinator t gubernator.

6 ¶ Amp. eoꝝ q circa celestiū corpoꝝ motus apparēt rō assignari nō pōt ex necitate nāe cū qdā eoꝝ bēant plures qbusdā t oīno dissonos: oz igit q illoꝝ motuū ordinatio sit ab aliquo prudentia: t p consequens omnium inferiorum motuum et operationum que per illos motus disponuntur.

7 ¶ Itē quāto aliqd ppinquius est cause: tāto plus participat de effectu ipsius: vnde si aliqd tāto participat pfectius ab aliqb quāto alteri rei magis appropiquat: signū est q illa res sit causa illius quod diuersimode participat. Sicut si aliq sint magis calida fz q magis appropinqt igni signū ē q ignis sit cā caloris. Inueniunt aūt aliq tanto perfectius ordinata esse quanto sūt deo magis ppinqua. nā in corporibus inferioribus que sunt maxime a deo distantia naturē similitudine inuenitur esse defectus aliquādo ab eo quod est secundum cursuꝫ nature sicut patet in monstruosis t aliis casualibus quod nunqꝫ accidit in corporibus celestib9 q tamē sūt aliq mō mutabilia: qđ nō accidit i substātijs itellectualib9 separatis. Manifestū est aūt q deꝰ est cā totiꝰ ordinis rerum: est igit ipe p suā prudētiā gubernator totius vniuersitatis rerum.

8 ¶ Adhuc. (sic supra pbatū est). deꝰ res oēs in eē pducit nō ex necitate nāe fz p intellectū t volūtatē. intellectꝰ aūt t volūtatis ipius nō pōt eē aliꝰ finis vltimus nisi bōitas eius vt. s. eā reb9 cōicaret. (sic ex pmiſſis appz). res aūt pticipat diuinā bōitatē p modū similitudis igit ipe sūt bōe. id aūt qđ est marie bonū i reb9 creatis est bonū qđ est vniuersi ordinis marie pfectū vt pbloſophus dicit. ¶ Cui ēt cōsonat diuina scriptura Ben. i. cū dr. (Vidit deꝰ. c. q se. t e. val. bōa). cū de singul oꝝib9 diuisset simpliciter qđ erāt bona. Bonū igit ordinis rerū creatarū a deo ē id qđ est precipue volitū t creatū a deo: nihil aūt aliud ē gubernare aliquā rē fz ei ordinē iponere: ipse igit deus ois suo intellectu t volūtate gubernat. Ben. 1

9 ¶ Amp. vnūquodq; intendens aliquē finē magis curat de eo qđ est ppinquus fini vltio: qr hoc est ēt finis alioꝝ. vltimus aūt finis diuine volūtatis est bonitas ipsius cui ppiquissimū in reb9 creatis ē bonū ordinis totiꝰ vniuersi. cū ordinet ad ipm sicut ad finē oēs particulare bonū huius vel illius rei sicut minus pfectū ordinat ad id qđ est pfectius. vñ t q̄libet ps inuenit eē pp suū totū: id igit qđ maxime curat deꝰ in rebus creatis ē ordo vniuersi. est igit gubernator ipiꝰ.

10 ¶ Itē quelibet res creata cōsequit suā vltimā pfectionē per operationē ppriam: nā oz qđ vltimus finis t pfectio rei sit vel ipsa operatio: vel opationis terminus aut effectus: forma vero fm quā res est: est pfectio prima. (vt pz li. 2. d aia). ordo aūt rex creatax fm distinctionē nārū t graduū ipsax pcedit ex diuina sapia. (sic in Fo ostensum est). ergo t ordo operatiōis p quam res create magis appropinquāt ad vltimū finē. Ordinare aūt actiōes aliqrū rex ad finē est gubernare ipsas. Deus igit p sue sapiētie prudentiā rebus gubernationem t regimē p̄stat. ¶ Vnde est qđ sacra scriptura deū dñm t regē pñtet fm illud ps. (Dñs ipse est deus). Et idē. (Rex oīs tre. deꝰ). Regis.n. est t dñi suo ipio regere t gubernare subiectos: vñ t rerū cursuꝫ sacra scriptura diuino preceptο a scribit Job. viii. (Qui precipit soli t nō oritur t stel. claudit). t ps. Preceptū posuit nō p- ter. 9. 5.

Erclo. erro. te ¶ Per hoc autez ercluditur erroz anti quorum nāliū qui dicebāt oia ex necessita te materie puenire et quo sequebat oia a casu accidere ⁊ nō ex aliq̄ pūdētie ordine.

¶ Q̄d deus conseruat res in esse. 65.

EX hoc aūt⁹ deus res sua prouidētia regit: sequit⁹ in eē cōseruet ¶ Ad gubernationez.n. aliquoꝝ pīnet oē illud p quod suū finē cōsequūt. ſz b.n. aliqua regi vel gubernari dicunt⁹ ordinant in finē: in finem aūt vltimū quē deus itēdit. ſ. bonitatē diuina ordinant res nō solū p hoc q̄ opant: ſz p hoc q̄ ſūt: qz inq̄ntū ſūt diuie bonitatis similitudinē gerunt quod est finis rerum (vt supra ostensuz est). Ad diuinā igit prouidentiam pertinet q̄ res gubernentur in esse.

2 ¶ Itē oz q̄ idē sit cā rei ⁊ gubernationis ipsi⁹ nā cōseruatio rei nō ē nisi cōtinuatio esse ipsius. (oñsū ē aūt supa). q̄ de⁹ p suū itellectuz ⁊ volūtatem est causa essendi oibus rebus. igitur per suuz intellectū ⁊ voluntatem conseruat res omnes in esse.

3 ¶ Itē nullū pticulare agēs vniuocū pōt simpliciter eē cā spēi. sicut hic hō nō pōt eē cā spēi būane. eē.n. cā hois: ⁊ p ꝓns fui ipsi⁹ q̄d est impossibile: est aūt cā b hō b⁹ hois p se loquēdo: hic aūt hō ē per hoc q̄ nā humana est in hac mā q̄ est indiuiduatiōis pncipiū: hic igit hō nō est cā hois nisi inq̄ntū est cā q̄ forma būana fiat in hac mā: b aūt est esse pncipiū generatiōis b⁹ hois. pz ergo q̄ nec hic hō nec aliq̄s aliud agēs vniuocū in nā est cā nisi generationis vel b⁹ vel illius rei. Oz aūt ipsius spēi humane eē aliquā p se cām agēte: q̄d ipsius ꝓpō oñdit ⁊ ordinatio pnū q̄ eodez mō se bz in oibus nisi per accns impediat: ⁊ eadē rō ē de oib⁹ aliis spēbus rez nāliū. Nec aūt cā est deus vt mediate vt imediate. (oñsū ē.n.). q̄ ipse ē oiuz rerū cā pma. oz ergo q̄ ipse se hoc mō bēat ad cōseruationē spēruz sicut se bz hoc generās in nā ad generationē cuius ē p se cā: generatio aūt cessat cessāte opatiōe generantis ergo ⁊ omneo rerum species cessarent cessante operatione diuina igitur ipse per suam operationem conseruat res inesse.

4 Adhuc ſz alicui⁹ erūti accidat motus tñ motus est pter eē rei. nullū aūt corporeuz est cā alicuius rei nisi iq̄ntū mouet: qz nullū corp⁹ agit nisi p motū. (vt Ari. pbat). nullū igit corp⁹ ē cā eē alicui⁹ rei q̄ntūi ē eē ſz ē cā ei⁹ q̄d ē moueri ad eē q̄d ē fieri rei. eē aūt cuiuslibet rei ē eē pticipatū cū ñ sit res aliq̄ pter deū suū eē. (vt supa pbatū ē). ⁊ sic oz q̄ ipse deus q ē suū eē sit pio ⁊ p se cā oiu eē. Sic igit se bz ad eē reruz operatio diuina: sicut motio corporis mouētis ad fieri ⁊ moueri rerū factarū vel motarū: impossibile aūt ē q̄ fieri vl moueri alicui⁹ rei maneat cessante motione mouentis. Impossibile est igitur q̄ esse alicui⁹ rei maneat nisi p operationem diuinam.

5 ¶ Amp. sicut op⁹ artis p̄ supp̄ōit op⁹ nāe ita op⁹ nature p̄supp̄ōit op⁹ dei creatis. nā mā artificialiū ē a nā: nāliū vero p creationē a deo: artificialia aūt cōseruant⁹ eē virtute nāliū: sic dom⁹ p soliditatē lapidū: oia igit nālia nō cōseruāt⁹ eē nisi virtute dei.

¶ Itē ipressio agētis nō remanet in effectu cessāte actiōe agētis nisi vertat⁹ in nāz effectus: forme.n. gnātoꝝ ⁊ ppietates ipoꝝ remanēt i eis p⁹ gnationē: qz efficiunt⁹ eis nāles ⁊ sūt habit⁹ ſūt difficile mobiles: qz vertunt⁹ in nāz: dispōnes aūt ⁊ passiōes siue corporales siue aiales manēt aliquantulū p⁹ actionē agētis: ſz nō sp qz instant vt in via ad nām: qd aūt pertinet ad nām supioris generis nullo mō p⁹ actionē agētis manet sicut lumē nō manet in dyaphono recedēte illumināte: eē aūt nō ē nā vel ēntia alicuius rei create: ſz soli⁹ dei vt in pio oñsū est: nulla igit res remanere pōt ineē cessāte opatiōe diuina. ¶ Adhuc circa rerū origine dupler ē positio. una fidei q̄ res d nouo fuerūt a deo ꝓducte in eē: ⁊ positio quoꝝdā philoz q̄ res ab eterno adeo fluxerūt: sm aūt vtrāq̄s positionē opz dicere q̄ res conseruentur adeo ineē: nā si res a deo ꝓducte sunt in esse postquaz non fuerant opz q̄ esse rerū diuinā voluntatem cōsequatur ⁊ similr nō esse quia permisit res non esse quando voluit ⁊ fecit eos esse cum voluit: tādiu igitur sunt quādiu deus eos eē vult: sua igitur voluntas cōseruatiua est rerum: si aūt res ab eterno adeo fluxerunt nō est dare tempus aut instās in quo primo a deo esfluxerūt: aut igit nūq̄z a deo ꝓducte sunt aut sēp adeo coruz cē ꝓcedit quādiu sunt:

anc.s. scriptu.

sua igitur operatione res in esse conservat. ¶ Hic est quod dicitur Deb.t. (Portas oia verbo virtutis sue): et Augu. dicit. 4. super Gen. ad literam. (Creatoris potentia et omnipotentis atq; omnitenentis virtus causa est subsistendi omnis creature: que virtus si ab eis que creata sunt regendis aliquando cessaret: et similiter cessaret eorum species: omnisq; natura cõcideret. neq; eni sicut structuram ediuz cũ fabrica uerit ge abscedit atq; illo cessãte atq; abscedente stat opus: ita mundus vel in ictu oculi stare poterit si ei regimẽ deus subtraxerit). ¶ Per h autẽ excluditur quorũdã loquentiũ in lege mauroz positioz: qui ad hoc q; sustinere possent mundus dei cõseruatione indigere: posuerũt omnes formas esse accidentia. Et q; nullũ accidens durat per duo instantia: vt sic semper rerum formatio esset in fieri: quasi res non indigeret causa agente nisi duz est in fieri. ¶ Unde et aliqui eorum dicũtur ponere: q; corpora indiuisibilia ex qbus omnes substãtias dicunt esse cõpositas. (que sola fz eos firmitatem habent): possunt ad horam aliquaz remanere: si deus suem gubernationẽ rebus subtraxerit. ¶ Quorũ eniz quidã dicũt q; res cẽ nõ desineret nisi deus in ipsa actiõe decisiõis cãret: q̃ ois pz cẽ absurda. CQ̃ nihil dat esse nisi inquantum agit in virtute diuina. 66.

exclusio erro.

Ex hoc aũt ma

nifestum est q; omnia inferiora agentia non dant esse nisi inquantũ agunt in virtute diuina. ¶ Nihil.n. dat esse nisi inquantũ est ens actu: deus autem conseruat res in esse per suã prouidentiaz. (vt ostensum est). ex virtute igitur diuina est q; aliquid det esse. ¶ CAmp. quando aliqua agentia diuersa sub uno agente ordinantur: necesse est q; effectus qui ab eis cõitur fit sit eorum fm q; conueniunt in participando motum et virtutem illius agentis. Non eni plura faciunt unum nisi inquantũ unum sunt. sicut patet q; omnes qui in exercitu sunt operãtur ad victoriam causandã quam causant fm q; sunt sub ordinatione ducis: cuius proprius effectus victoria est. (ostensum est autez in primo). q; primũ agẽs est deus: eoz igitur esse fit cõis effectus omnium agentiuz: naz omne agens facit esse actu: oz q; hunc effectum producant inquantum ordinant sub primo agente et agunt in virtute ipsius.

3 CItem in omnibus causis agẽtibus ordinatis quod est ultimuz in generatione et primum in intentione est proprius effectus primi agentis: sicut forma domus que est proprius effectus edificatoris posterius peruenit cũ preparatio cementi et lapiduz et lignoruz que fiũt per artifices inferiores q; subsunt edificatori. in omni autez actiõe cẽ in actu est principaliter intentum et ultimũ in generatione. nã eo habito quiescit agentis actio et motus patientis. Est igitur cẽ proprius effectus primi agẽtis. s. dei: et oia q; dãt cẽ hoc hãt inquantuz agũt in virtute dei.

4 CAmp. ultimuz in bonitate et perfectione inter ea in que potest agens secundum est illud in quod potest ex virtute agẽtis primi: nam complementum virtutis agentis secũdi est ex virtute agẽtis primi. quod aũt est in omnibus agentibus perfectissimum est esse: quelibet.n. natura vel forma perficitur per hoc q; cẽ actu et comparatur ad cẽ in actu sicut potentia ad actum ipsum: igitur esse est quod agentia secunda agunt in virtute primi agentis.

5 CItem secundum ordinem causarũ est ordo effectuum: primum autem in omnibus effectibus est esse. Nã omnia alia fiũt determinationes ipsius: igitur esse est proprius effectus primi agentis et omnia alia agunt ipsum inquantum agunt in virtute primi agentis. secunda autem agentia que sunt quasi particulantes et determinantes actionẽ primi agentis agũt sicut pprios effectus alios perfectiões q̃ determinãt cẽ.

6 CPreterea quod est p essentiam tale est propria causa eius quod per participationem tale: sicut ignis est causa omniuz igneorum: deus autem solus est ens per essentiam suam: omnia aũt alia sunt entia per participationem. nã in solo deo esse est sua essentia: esse igitur cuuslibet existentis est proprius effectus eius. ita q; omne qd̃ producit aliquid in esse h facit inquantuz agit in virtute dei. ¶ Hinc est qd̃ dicit Sap. primo. Creauit deus vt essent omnia: et in

Sap.

pluribus scripture locis dr q deus omnia propoſi facit. ¶ Et in lib. de cauſis dr. (q nec itel-
dāc.11. ligentia dat eē niſi inquātū eſt diuina. t in-
quantum agit in virtute diuina.

¶ Q; de⁹ eſt cā opandi oib⁹ opantib⁹. 67.

EX hoc aūt apparet qđ deus eſt cā om nibus opantibus vt opentur. ¶ Omne.n. opans eſt aliquo mō cā eēndi vel ſm eē ſubale vel accidētale: nihil aūt eſt cā eēndi niſi inquātū agit in virtute diuina. (vt oſtēſū ē). oē igit opans opat p virtutem dei.

2 ¶ Adhuc ois opatio q cōſequit aliquā virtutē attribuit ſicut cāe illi rei q dedit illam virtutē. ſicut mot⁹ grauiū t leuiū nālis cōſequit formā ipſoꝝ ꝛ3 q ſūt grauia t leuia. t ideo cā ipſoꝝ motus dr eē generās q dedit formā. ¶ Omnis aūt virtus vniuſcuiuſq agētis eſt adeo ſicut a pn⁹ ois pfectiōis: ergo cū ois opatio cōſequat aliquā virtutez. oz q cuiuſlibet operationis cauſa ſit deus.

3 ¶ Amplius manifeſtū eſt q ois actio q nō pōt pmanere ceſſante ipreſſione alicui⁹ agentis eſt abillo agēte. ſicut manifeſtio colorū nō poſſet eē ceſſante actiōe ſolis q aerē illuſtrat. vñ nō eſt dubiū quin ſol ſit cā manifeſtatiōis coloꝝ. ¶ Et ſiſr patet de motu violento q ceſſat ceſſante violētia ipellētis. ſicut aūt deus nō ſolū dedit eē rebus cū pri mo eē inceperūt: ſed quādiu ſunt eē in eis cauſat res ineſſe cōſeruās. (vt oſtēſum ē). ita nō ſolū cū res prio cōdite ſunt eis virtutes opatiuas indidit. ꝛ3 ſp eas in rebus cauſat. vnde ceſſante influentia diuina. omnis operatio ceſſaret: omnis igitur rei operatio in ipſum reducitur: ſicut in cauſam.

4 ¶ Itē qcqd applicat virtutē actiuā ad agendū dr eē cā illius actiōis. artifex enim applicās virtutē rei nālis ad aliquā actionē dr eē cā illius actiōis. ſicut cocus decoctiōis q eſt p ignē. ſed ois applicatio virtutis ad opationē eſt principalr t prio adeo. Applicant.n. virtutes opatiue ad proprias opatiōes p aliquē motū vt corporis vt aie. ¶ Primū aūt pn^m vniuſq motus eſt deus. eſt.n. primū mouēs oino imobile. (vt ſupra oſtēſum eſt). t ſiſr ois mot⁹ voluntatis quo applicant aliq virtutes ad opandū reducit in deū ſicut in primū appetibile t in primū volentē. ois igitur operatio debet attribui deo ſicut primo t principali agenti.

5 ¶ Adhuc in oibus cauſis agentibus ordinatis. ſemp oz q cāe ſequentes agant in virtute cāe prie ſicut in rebus nālibus corpora inferiora agunt in virtute corpoꝝ celeſtiū: t in rebus voluntarijs oēs artifices inferiores opant ſm iperiū ſuprēmi architectonis. In ordine aūt cauſaꝝ agentiū deus eſt prima cā. (vt in primo oſtenſum ē). ergo oēs cāe inferiores agentes agunt in virtute ipſius. Cauſa aūt actōis magis eſt id cuius virtute agit: quā ēt illud qđ agit ſicut principale agens magis agit q̄ inſtrum. deus igit principalius eſt cauſa cuiuslibet actionis: q̄ etiaz ſecunde cauſe agentes.

6 ¶ Itē omne opans p ſuā operationē ordinatur ad finē vltimū. oz aūt q vel operatio ipſa ſit finis vel opatum quod eſt operationis effectus. ¶ Ordinare aūt res in finem eſt ipſius dei. (vt ſupra oſtenſum eſt). oportet igitur dicere q oē agens in virtute diuina agat. ipſe igitur eſt qui eſt cā actiōis omnium rex. ¶ Hinc eſt q dicitur Iſa.26. Auc.s. (ois opa nra opatus es in nobis dne). Et ſcriptu.
Ioan.15. (ſine me nihil poteſtis facere). t Phil.2. (Deus eſt qui opat in nobis velle t perficere pro bona voluntate). Et hac ratiōe frequēter in ſcriptura nāe effectus operationi diuine attribuunt qz ipſe eſt q operatur in oi opante p nām vel p voluntatez ſicut illud Job.x. (nōne ſicut lac mulſiſti me. t ſi. ca. me. coa. pel. t car. vel. me. oſſi. t ner. cōpe. me.). t in. ps. (itonuit de cē. dns t al. de vo. ſuam: gran. t carbones ignis).

¶ Q; deus eſt vbiq. 68.

EX hoc aūt apparet qđ deū neceſſe ē eē vbiq t in oib⁹ reb⁹. ¶ Motus.n. t motū oz ſimul eſſe. (vt pbat phs in. 7. phicoꝝ). ter. 2. 9.
deus aūt ois mouet ad ſuas opatiōes. (vt t infra
oſtenſū ē). eſt igit in oibus reb⁹. ¶ Itē oē qđ eſt in loco vel in re q̄cūq; aliquo mō cōtingit ipſā. res.n. corporea eſt in aliq. ſic in loco ꝛ3 cōtactū q̄ntitatis dimēſiue. res aūt incorporea in aliq eē dr ꝛ3 cōtactū virtutis cū careat dimēſiua q̄ntitate. ſic igit ſe bz res incorpea ad hoc q ſit in aliq p virtutē ſuā ſic ſe bz res corpea ad hoc q ſit in aliq p quā

tiratē dimēsiuā. si aūt eēt aliq̄ corpus habens quātitatē dimēsiuā infinitā oporteret illud eē vbiq̄. ergo si fit aliq̄ res incorporea hñs virtutē infinitā. oz q̄ sit vbiq̄. (ostensum est autem in primo). deum esse infinite virtutis. est igitur vbique.

2 ¶ Adhuc sicut se hz cā particularis ad particularē effectū. ita se hz cā vlis ad vlem effectū. oz aūt cām particularē, pprio effectui particulari adeē simul. sicut ignis p suā eētiaz calefacit. et alia p suā eētiā vītā corpi confert. Cū igit deus sit causa vlis totius esse. (vt in. 2. ostensū est). oportet q̄ in quocūq̄z est inuenire eē: ei adsit diuina pretentia.

3 ¶ Amplius quodcūq̄z agēs est p̄sens tm̄ vni suoz effectuū eius actio nō p̄t deriuari ad alia nisi illo mediāte. eo q̄ agēs et patiens oz eē simul. sicut vis motiua nō mouet alia mēbra nisi mediāte corde. Si igit deus eēt p̄sens vni tm̄ suoz effectuū. vtpote prio mobili q̄ ab eo imediate mouet: sequeret q̄ eius actio nō posset ad alia derivari nisi illo mediāte. Hoc aūt est inconueniens. Si. n. alicui⁹ agētis actio nō p̄t derivari ad alia nisi mediāte aliq̄ prio: oz q̄ illud ꝓportionaliter respondeat agēti sm totā eius virtutē: aliter. n. nō posset agēs tota sua virtute vti sic videmus q̄ oēs motꝰ quos p̄t cāre Vtus motiua erpleri possūt p cor. nō est aūt aliq̄ creatura p quā posset erpleri qcqd diuina virtus facere p̄t: cū diuina virtus excedat in infinitū q̄libet rez creatā. (vt apparet ex his q̄ in prio ostensa sunt). inconueniēs est igit dicere q̄ diuina actio nō se extēdat ad alia nisi mediāte vno prio. nō ē igit p̄ns i vno tm̄ suoz effectuū. sz in oibus: eadē. n. rōne opinabit si q̄s dicat eū eē in aligbus et nō in oib⁹. q̄ q̄cūq̄z mō effectus diuini accipiant nō sufficienter erpiere poterūt diuine virtutis executionez.

4 ¶ Preterea necesse est vt cā agēs sit simul cū suo effectu ꝓmo et imediato: in q̄libet aūt re aliqs effectus ꝓmus et immediatus ipsius dei. (ostēsū est. n. in. 2.). q̄ solus deus creare p̄t. in q̄libet aūt re est aliqd q̄ p creationē causat. In reb⁹ gdē corporalibus prima mā. In rebus aūt incorporeis simplicez eaz eētie. (vt apparet ex his q̄ in. 2. sunt determinata). oz igit simul deū adesse in oīb⁹ reb⁹ p̄sertim cū ea q̄ dē nō eē adesse ꝓdurit cōtinuo et sp inesse cōseruet. (vt ostēsū ē). Hinc est q̄ dr Jere. 23. (Celū et terrā ego ipleo). et in. ps. (Si ascēdero in celū tu illic es. et si descē. ad infer. ades). Per hoc aūt excludit error quo rūdā dicētiū deū in aliq̄ pte mūdi determinata eē puta in prio celo et in parte orientis, vñ est p̄n̄m motus celi. quoz tm̄ dictū sustineri posset si sane accipiat: vt. s. nō intelligamus deū aliq̄ determinata mūdi parte eē cōclusū: sed q̄ oium corporeaz motionū p̄n̄m sm nāe ordinē ab aliq̄ determinata incipit parte deo mouēte. ꝓpter q̄d et in sacra scriptura deus dr specialr eē in celo sz illō Jsa. vltimo. (Celū mihi sedes est). et in. ps. (Celū celi dño etc.). sed et hoc q̄ ꝓter nāe ordinē ēt in infimis corpibus deus aliquid operat q̄d virtute celestis corpis cāri nō p̄t manifeste ostēdit deū nō solū celesti corpi. sed ēt infimis reb⁹ imediate adesse. ¶ Nō est aūt est imādū deū sic eē vbiq̄ q̄ p loca rū spacia diuidat q̄si vna pars eius sit hic et alia alibi. sz totus vbiq̄ est. deus. n. cū sit oino simpler ꝓtib⁹ caret. ¶ Neq̄z sic simpler est sicut ꝓctus q̄ est terminus cōtinui et ꝓpter hoc determinatū sitū in cōtinuo hz. vñ nō p̄t esse nisi in vno loco indiuisibili eē. deus aūt indiuisibilis est q̄si oino extra genus cōtinui existēs. vñ nō determinat ad locū vel magnū vel paruū ex necessitate sue eētie q̄si oporteat eū eē in aliquo loco cū ipse fuerit ab eterno añ eēm locū. sed imē sitate sue virtutis attingit oia q̄ sunt in loco. cū sit vbiq̄ cā eēndi. (vt dcm̄ est). sic igit ipse totus est vbiq̄ cūq̄z est. q̄ p simplicē suam virtutem vniuersa attingit. ¶ Nō est m̄ estimādū q̄ sic sit in reb⁹ q̄si in rebus mixtus. (ostensum est enim in primo). q̄ neq̄z materia neq̄z forma est alicuius. sed est in opibus p modū cause agētis.

¶ De opinione eorum qui rebus naturalibus propriae subtrahunt actōes. 69.

EX premissis autem rez occasionē errādi sumpserūt quidā q̄ nulla creatura hz aliq̄z actionē in ꝓductiōe effectuū nāliū ita. s. q̄ ignis nō calefaciat. sed deus ēt calorē p̄sēte igne. et sic dicūt in oibus aliis effectib⁹ nālib⁹. ¶ Hūc aūt errorem

Exclu. alia

Exclu. alia

Exclu. alia

de hac opi. auerro. 12. me ce cō. 18. p⁹ rō p pdi. opi.

rē rōnib⁹ ꝫfirmare conati sūt oñdētes nul
la forma neqꝫ subalē neqꝫ accidētalē nisi p
viā creatōis ꝓduci ineē.nō.n.pñt forme ⁊
accidētia fieri ex mā:cū nō bēant māz prē
sut.vñ si fuerit.oz q fiāt ex nibilo qđ ē crea
ri.⁊ qz creatio soli⁹ dei actio ē.(vt in.2.oñ
sū ē).seq videt q sol⁹ de⁹ tā formas subales
q̄z accidētales in nā ꝓducat. ¶ Huic aūt
pōni primi ēt q̄rūdā phoꝝ opinio cōcorda
uit.¶ Q1.n.oē qđ p se nō ē:ab eo qđ est p
se deriuatū inuenit:videt q forme rex q̄ nō
sūt p se existētes:ꝫ i mā ꝓueniāt ex formis
q̄ p se sine mā sūt q̄si forme in mā existētes
sicut q̄dā pticipatōes illaꝝ formaꝝ q̄ sine
mā sūt. Et ꝓpter hoc plo posuit spēs rerū
sensibiliū eē q̄sdā formas sepatas q̄ sūt cāe
ēndi bis sēsibilib⁹ sm q eas participant.
Auicē. ¶ Auicēna ℞o posuit oēs formas subales
ab itelligētia agēte effluere:accidētales aūt
formas eē pōebat māe dispōnes q̄ ex actio
ne iferioꝝ agētiū māz dispōnētiū ꝓueniē
bāt in q̄ a ꝑte fluxitia declinabat.¶ Hu
ius āt signū eē videbat q nulla virt⁹ actiua
inuenit eē in istis corpib⁹ nisi accidētalis for
ma sicut qualitates active ⁊ passiue que
non videntur esse ad hoc sufficientes q sub
stantiales formas causare possint.

3 ¶ Inueniunt ēt q̄dā in istis iferioꝝib⁹ q̄ nō
gñant ex filib⁹ sic aialia ex putrefactōe gña
ta.vñ videt q hoꝝ forme ex altioꝝib⁹ ꝓueni
ant ꝓncipijs.⁊ pari rōne alie forme quoꝝ
quedam sunt multo nobiliores.

4 ¶ Quidā ℞o ad b⁹ argumētū assumūt
er nāliū corpoꝝ ibecilitate ad agēdū:nisi oia
corpia forma ē adiūcta q̄ritati:q̄ritas aūt
ꝑedit ⁊ actionē ⁊ motū.cui⁹ signū ponūt qz
q̄ritū addit in q̄ritate alicui corpi tāto fit pō
derosi⁹ ⁊ tardat mot⁹ ei⁹.vñ ex hoc ꝫcludūt
q nullū corpus fit actiuū.sed passiuū tāt̄ū.
¶ Hoc ēt nitūt oñdē p b⁹ q oē patiēs ē
subiectū agēti.⁊ oē agēs ꝓter p⁹ qđ cāt re
grit subiectū iseri⁹ se. nulla āt suba ē iferior
corporali.vñ videt qđ nullū corp⁹ sit actiuū.
6 ¶ Addūt ēt ad hoc q corpal suba ē in vl
tima distātia a p agēte.vñ nō videt eis q
℞us actiua ꝓducat vsqꝫ ad subaꝫ corpal.
ꝫ sic dē ē agēs tm.ita suba corpal cū sit ifi
ma i gñe rex sit passiua tm. ¶ Hꝫ ꝛopi hos
pō Aui igī rōnes.(ponit Auicebrō i lib.fōtis vite).
cebron q nullū corp⁹ ē actiuū: ꝫ ℞us suba spūal p

transiens per corpa agit actiones que per
corpora fieri videntur. (hic auicebron li⁹
quem de mā ⁊ forma edidit: appellauit li-
brū fōtis vite:eo qđ ex ipo fiē ex fōte vita
fluat itellect⁹ ⁊ scie q̄ oiuꝫ sit mā p⁹ vt nar-
rat Albert⁹ p phi.). ¶ Quidā ēt loquētes pō mau
in lege Mauroꝝ dicunt ad hoc rōnē indu rorum
cere.qđ ēt accidētia nō sint ex actōe corpo
rū.qz accidēs nō trāsit a subiecto in subiec-
tū.vñ reputāt ipossibile q calor trāseat a
corpe calo in aliud corp⁹ ab ipso calefactū.
ꝫ dicunt oia bmōi accidētia creari adeo. qđ ad p̄
¶ Ad ꝓmissas aūt pōnes multa icōueniē missa se
tia sequunt. ¶ Si nulla iferior cā ⁊ marie quāt in
corpalis aligd opaf.ꝫ de⁹ opaf in oibus so conueni
lus.deus aūt nō variat p hoc q opaf in re entia
bus diuersis.nō sequet diuersus effect⁹ ex p⁹
diuersitate rex in q̄bus opaf:hoc aūt ad sē
sū apparet falsū.nō.n.ex appōne calidi segt
infrigidatio.ꝫ calefactio tātū.neqꝫ ex semi-
ne bois segt generatio nisi bois.nō ē causa
litas effectuū iferioꝝ ē ita attribuēda diui-
ne ℞uti q subtrahat causalitas iferioꝝ 2⁹
agētiū. ¶ Itē cōtra rōnē sapiētie ē vt sit
aligd frustra in opib⁹ sapiētis. Si aūt res
create nullo mō opent ad effectus ꝓducē
dos.ꝫ solus de⁹ opet oia imediate frustra
ēt adbibite ab ipso alie res ad ꝓducēdos
effect⁹.repugnat igit ꝓdicta positio diuine 3⁹
sapiētie. ¶ Adhuc qđ dat alicui aliqđ prin
cipale dat eidē oia q̄ ꝫsequunt ad illud. sic
cā q̄ dat corpori elari grauitatē dat ei mo
tū deorsum:facere aūt aligd actu cōsegtur
ad qđ est eē actu.vt patet in deo.ipse enim
est actus purus ⁊ est p⁹ cā eēndi oibus.(vt 4⁹
supra oñsum est).si igī cōmunicauit alijs
filitudinē suā q̄ritū adesse inquātū res ineē
ꝓdurit ꝫñs est qđ cōicauit eis filitudinem
suq̄ q̄ritū ad agē.vt ēt res create bēant ꝓp
as actōes. ¶ Amp.ꝓfectio effect⁹ determi
nat ꝓfectōez cāe:maior.n.virt⁹ ꝓfectionē effe
ctū iducē. De⁹ aūt ē ꝓfectissimū agēs:oz igī
q res ab ipso create ꝓfectōez ab eo ꝫsequā
tur:detrabere q̄ ꝓfectōi creaturaꝝ ē detra
bere ꝓfectōi diuine virtutis. Sed si nulla
creatura bz aliq̄ actionē ad aliquē effectū
ꝓducendum multū detrabit ꝓfectoni crea
ture.er abūdantia.n perfectionis est q pfe
ctionē quā bz possit alteri cōmunicare: de
trabit igī hec positio diuine virtuti. ¶ Itē 5⁹

ficut est boni bonū facere. ita sūmi boni est aliqd optime facere. deus aūt est sūmū bonū. (vt in prio ostēsū est). igit eius est facere optime oia: melius aūt est bonū qđ alicui collatū sit multox cōe q̄ qđ sit ꝑpium qr bonū cōe sp inuenit ee diuinius q̄ bonū vnius tm. sz bonū vni⁹ fit multis cōe si ab vno in alia deriuat: qđ nō pōt ee nisi inquā tū diffundit ipsū in alia p primā actionē: si vero potestatē nō bz illud in alia trāsfundē di maner fibūpsi ꝑpriū. sic igit de⁹ reb⁹ creatis suā bonitatem cōmunicauit vt vna res qđ accepit posset in aliā rē trāsfundere: de trahere ergo actōes ꝑpias reb⁹ creatis est
6m diuine bonitati derogare. ¶ Adhuc subtrahere ordinē rebus creatis est eis subtrahere id qđ optimū bīt. nā singula in seipsis sunt bona: simul aūt oia sūt optima ꝓp ordinē vniuersi: sp. n. totū melius est ptibus t finis ipsax. si aūt rebus subtrahant actōes subtrahit ordo rex adinuicē: rex. n. q̄ sūt diuerse fm suas nās nō est colligatio in ordinis vnitatē nisi p hoc q̄ q̄dā agūt t q̄dam patiunt: icōueniēs igit est dicere q: res nō
7m bīnt ꝑpias actōes. ¶ Amplius si effectus nō ꝑducunt ex actōe rex creatax. sz solum ex actōe dei: impossibile ē q̄ p effectus manifestetur xp̄us alicuius cāe create: nō. n. effectus oñdit xp̄m cāe nisi rōne actiōis q̄ a xp̄o ꝑcedēs ad effectū terminat. nā aūt cāe nō cognoscit p effectū nisi inquātū per ipsū cognoscit xp̄s ei⁹ q̄ nāz cōsegt. si igniis res create nō habeāt actōes ad ꝑducendū effectus. segt q̄ nūq̄ nā alicuius rei create poterit cognosci p effectū. t sic subtrahitur nobis ois cognitio scie nālis in q̄ ꝑcipue de
8m mōstratōes p effectū sumūtur. ¶ Itē apparet p inductionē in oibus q̄ fike agat fūa fike. id aūt qđ gñat in rebus inferiorib⁹ nō est forma tm. sed cōpositū ex mā t forma. nā ois gñatio ex aliquo est. s. ex mā t ad aliqd. s. ad formā. oz igit q̄ gñans nō sit forma tm. sz ꝓpositū ex mā t forma. nō igit spēs rex separatae. (vt platonici posuerūt). neq̄ intelligētia agēs. (vt posuit Auicēna). ee cā formax q̄ sūt in materia. sz magis hoc cō
9m positū ex mā t forma. ¶ Itē si agere segt ad ee in actu. icōueniēs est q̄ actus ꝑfecti ex actōe destituat. ꝑfectior aūt actus est forma subalis q̄m forma accidētalis. Si igit forme accidentales q̄ sunt in rebus corporalibus bīt propias actiōes. multo magis forma subalis bz aliquā propriā actionē. non est aūt eiusmodi actio disponere mām. qr hoc fit p alterationē ad quā sufficiūt forme accidētales. igit forma generātis est principiū actiōis vt forma subalis introducat in generatū. ¶ Rationes aūt q̄s inducūt facile solū
est soluere. ¶ Cū. n. ad hoc aliqd fiat vt sit: rōnum
sicut forma nō dī eno q̄m ipsa habeat ee. sz ꝓpria
qr p eā ꝓpositū est. ita nec forma ꝑpe fit. sz ꝓtraria
incipit ee p hoc q̄ ꝓpositū fit reductū ō potētia in actū q̄ ē forma. ¶ Nec ēt oz vt oē ad rōnē
qđ bz aliquā formā q̄si participatā recipi· plonis,
at eā imediate ab eo qđ est ēntialr forma. sz imediate gdē ab alio qđ bz similē formā simili mō. s. participatā. qđ tm agat in virtute illius forme separate si q̄ sit talis: sic enim agēs simile effectū sibi ꝑducit. ¶ Sitr ēt ad rōnē
nō oz q̄ qr ois actio inferior corpor fit p auice.
q̄litates actiuas t passiuas q̄ sunt accidentia: q̄ nō ꝑducat ex actōe eax nisi accidēs qr ille forme accidētales sicut creant a forma subali q̄ simul cū mā est cā ꝓpior accidentiū. ita agunt virtute forme subalis. qđ aūt agit in xp̄o alteri⁹ ꝑducit effectū similē nō sibi tm. sz magis ei in cui⁹ xp̄o virtute agit fit. ex actōe instri fit in artificiato filitudo artis: ex q̄ segt q̄ ex actōe formax accidētaliū ꝑducunt forme subales inquantū agūt instrumētalr in xp̄o subaliū formarū. ¶ In alalibus vo q̄ ex putrefactōe generant cātur forma subalis ex agēte corpo ad 3ᵐ
rali. s. corpe celesti qđ est primū alterās. vi rōnem
oz q̄ oia mouētia ad formā in istis inferioribus agāt in virtute illius: t ꝓp hoc ad ꝑducēdas aliās formas ipfectas sufficit xp̄s celestis absq̄ agēte vniuoco. Ad ꝑducēdas aūt formas ꝑfectiores fiē sūt aie aialiū ꝑfectox regrit cū agēte celesti agēs vniuocū. talia. n. aialia nō generant nisi ex semine. ¶ Et ꝓp hoc dicit. (Aristo. in. 2. phicox). terra.
q̄ hō generat hoiem t sol. ¶ Nō est autē cō. 26.
vex q̄ cōtrarietas impediat actionē formē nisi p ad 4ᵐ
accidens inquātū. s. ois cōtrarietas cōtinua est in mā: forma aūt in mā eriste cū sit minoris actualitatis est p cōsequēs minoris virtutis in agēdo: vnde corpus qđ bz minū de mā t plus de forma. sicut ignis est magis actiuū. ¶ Supposito aūt nō actiōis qđ

forma in mā cristene bñe pōt: quātitas cō auget magis cū minuat actionē: mā quanto corpusculū fuerit maius suppositū eque intensa caliditate tanto magis calefacit ⁊ suppositā grauitate eque intensa quanto magis fuerit corpus graue tanto velocius mouebitur motu nāli. ⁊ inde est q̄ tardius mouetur motu innāli. q̄ igit corpa grauia sūt tardioris motus innālis cū fuerit maioris quantitatis nō ostendit q̄ quantitas impedit actionē: sed magis q̄ coaugeat ipsam.

5am ¶ Nō oz ēt q̄ corpus oē careat actōe propter hoc q̄ in ordine rex substantia corporalis est infima ꝛz suū genus. q̄ ēt iter corpora vnū est superius altero ⁊ formalius ⁊ magis actiuū: sicut igni est respectu inferiorum corporum: nec tamen etiam infimum corpus excludit ab agēdo: manifestū est. n. q̄ corpus nō pōt agere se toto: cū sit cōpositū ex mā que est ens in potentia ⁊ forma que est actus. Agit. n. vnūquodq; ꝛm q̄ est actu. Et propter hoc oē corpus agit ꝛm suam formā ad quā cōparat aliud corpus. s. patiens ꝛm suā mām vt subiectū inquantū mā eius est in potentia ad formā agentis. Si aūt ecōuerso ad formā corporis patiētis sit in potentia mā corporis agētis: erūt agentia ⁊ patientia adinuicē sicut accidit in duobus corporibus ex̄taribus: finaūt erit vnū tantū agens ⁊ alterū tantū patiens respectu illius. sicut est cōparatio corporis celestis ad corpus ex̄tare. Sic igit corp⁹ agit ꝛm subiectū nō rōne totius corporis. ꝛz forme per quā agit. ad 6am ¶ Nō est ēt verū q̄ corpora sint in victima remotōe adeo. ¶ Cū enī deus sit actus purus: ꝛm hoc aliq̄ magis vel minus ab eo distant ꝛm q̄ sunt plus vel minus in actu vel in potentia: illud ēt in entibus est extreme distās adeo q̄ō est potentia tantum. s. mā prīma. vnde eius tantum est pati ⁊ nō agere: corpora vero cū sint cōposita ex mā ⁊ forma accedunt ad diuinā similitudinē inquantū hñt formā. (quam Arist. in primo phicoꝝ noiat diuinū quoddam). ⁊ ꝓpter hoc ꝛm q̄ hñt formā agūt. ꝛm vero q̄ hñt mām patiuntur. ¶ Ridiculū aūt est dicere q̄ ideo corpus nō agat. q̄ accidens nō transit de subiecto in subiectū. nō enim hoc modo dicitur corpus calidum calefacere q̄ idem numero calor qui est in calefaciente corpore transeat ad corpus calefactum: ꝛz quia virtute caloris qui est in calefaciente corpore aliud calor numero fit actu in corpore calefacto qui prius erat in eo in potentia. Agens enim naturale nō est traducens propriam formam in alterū subiectum. sed reducens subiectum quod patitur de potentia in actum. non igitur auferemus propias actiones rebus creatis: quātis omnes effectus rerum creatarum deo attribuamus quasi in oibus operanti.

¶ Quomodo idez effectus fit a deo ⁊ a naturali agente.

Uibusdaz autē 7o. difficile videtur ad intelligendum q̄ effectus naturales attribuantur deo ⁊ naturali agenti. ¶ Nam vna actio a duobus agentibus non videtur progredi posse. si igitur actio q̄ quam naturalis effectus producitur procedit a corpore nāli non procedit a deo. p⁹ rō qō id effect⁹ nō fit a deo ⁊ nāli agente

2 ¶ Item quod potest fieri sufficienter per vnum superfluum est q̄ fiat per multa. videmus enim q̄ natura non facit per duo instrumenta quod pōt facere per vnum. cū igitur virtus diuina sufficiens sit ad producendos effectus naturales superfluū est adhibere ad eosdem effectus producendos ēt naturales virtutes. vel si virtus naturalis sufficienter proprium effectum producit superfluū ē q̄ diuia Xp⁹ ad eūdē effectū agat.

3 ¶ Preterea si ⁊ deus totū effectum naturalem producit nihil relinquit de effectu naturali agenti ad producendum. nō videtur igitur esse possibile q̄ eosdem effectus deus pducere dicatur quos res naturales pducunt. ¶ Hec autem difficultatem non afferunt si premissa considerentur. ¶ In quolibet enim agente est duo considerare scilicet rem ipsam que agit. ⁊ virtutez qua agit. sicut ignis calefacit per calorem. virtus autem inferioris agentis dependet a virtute superioris agentis inquantum superius agens dat virtutem ipsam inferiori agenti per quam agit vel conseruat eam. aut etiaz applicat eam ad agendum. sicut artifex applicauit instrumentum ad propriuz effectū cui tamen interdum formam non dat per quam agit instrumentum nec conseruat. Solu⁹ ad p⁹m

sed dat ei solum modum. Oportet igit q̄ actio inferioris agentis non solum fit ab eo per virtutem propriam. sed per virtutē omnium superiorum agentium. agit enim in virtute omnium. et sicut agens infimum inuenitur immediatum actuum: ita virtus primi agentis inuenitur immediata ad producendum effectum. nā virtus infimi agētis non habet q̄ producat hunc effectum nisi sed et virtute superioris primi. et virtus illius et virtute superioris. et sic virtus supremi agentis inuenitur et se productiua effectus quasi causa immediata. Sicut patet in principijs demonstrationum quorum primum est immediatum. Sicut igitur nō est inconueniēs q̄ vna actio producatur ex aliquo agente et eius virtute. ita non est inconueniens q̄ producatur idem effectus ab inferiori agente et deo ab vtroq̄ immediate licet alio et alio modo. ¶ Patet etiam ad 2ᵐ q̄ si res naturalis producat proprium effectum non est superfluum q̄ deus illum p̄ducat. ¶ Quia res naturalis non producit ipsum nisi virtute diuina. neq̄ est superfluum si deus per seipsum potest omnes effectus naturales producere q̄ per quasdam alias causas producantur. Non enim hoc est ex insufficientia diuine virtutis. sed ex immensitate bonitatis ipsius per quam sibi similitudinem rebus communicare voluit non quantum ad hoc q̄ essent. sed etiā quantum ad hoc q̄ aliorum cause essent. hoc enim duobus modis creature communiter omnes diuinam similitudinem consequuntur. (vt supra ostensum est). per hoc etiam decor ordinis in rebus creatis apparet. ¶ Patet autem q̄ non sic idem effectus cause naturali et diuine virtuti attribuitur quasi partim a deo et partim a naturali agente fiat. sed totus ab vtroq̄ secundum alium modum sicut idem effectus totus attribuitur instrumento et principali agenti etiam totus.

cap°. 21. huius lib. ad 3ᵐ

¶ Quod diuina prouidentia non excludit totaliter malum a rebus. 71.

EX his etiam apparet q̄ diuina prouidentia que res gubernat non impedit q̄ corruptio et defectus et malum in rebus inueniat. ¶ Diuina enim gubernatio qua deus in rebus operatur non excludit operationem causarum secundarum. (sicut iam ostensum est). contingit autem prouenire defectum in effectu propter defectum cause secunde agentis absq̄ eo q̄ sit defectus in prio agēte. Sicut cum in effectu artificis habentis perfecte artem contingit aliquis defectus propter instrumenti defectum. et sicut hominem cuius vis motiua est fortis contingit claudicare non propter defectum virtutis motiue. sed propter tibie curuitatem. cōtingit igitur in his que aguntur et gubernātur a deo aliquem defectum fieri et aliquod malum inueniri propter defectum secundorum agentium licet in ipso deo nullus sit defectus.

ca°. pce.

2 ¶ Amplius perfecta bonitas in rebus creatis non inueniretur nisi esset ordo bonitatis in eis vt. s. quedam sint alijs meliora. non implerentur omnes gradus possibiles bonitatis. neq̄ etiam aliqua creatura deo assimilaretur quantū ad hoc q̄ alteri eminēt. Tolleretur etiā sūmus decor a rebus si ab eis ordo distinctorum et disparium tolleretur et quod est amplius tolleretur multitudo a rebus inequalitate bonitatis sublata: cum per differentias quibus res abinuicem differunt vnum altero melius existat. sicut aiatum inanimato et rationale irrationali. Et sic si equalitas omnimoda esset in rebus nō esset nisi vnum bonum creatum: quod manifeste perfectioni derogat creature. gradus autem bonitatis superior est vt aliquid sit bonum quod nō possit deficere a bonitate. inferior autem eo est quod potest a bonitate deficere. vtrūq̄ igitur gradum bonitatis perfecto vniuersi requirit: ad prouidentiam autem gubernantis pertinet perfectionem in rebus gubernatis conseruare. non autem eam minuere. Igitur non pertinet ad diuinam prouidentiam. vt omnino excludat a rebus potentiam deficiendi a bono. Hanc autem potentiam sequitur malum. quia quod potest deficere quandoq̄ deficit: et ipse defectus boni malum est. (vt supra ostensum est). non est igitur ad diuinam prouidentiam pertinens. vt omno malum a rebus gubernatis prohibeat.

3 ¶ Adhuc optimum in gubernatione quelibet est vt rebus gubernatis secundum no

dum suum prouideatur. In hoc enim regi minis iusticia consistit. Sicut igitur esset contra rationem humani regiminis si impedirentur a gubernatore ciuitatis homines agere secundum sua officia nisi forte quandoq; ad horam propter aliquam necessitatem. ita esset contra rationem diuini regiminis si non fineret res creatas agere secundum modum proprie nature. Et hoc autē q; creature sic agunt sequitur corruptio et malum in rebus cum propter contrarietatem et repugnantiam que est in rebus una res fit alterius corruptiua. nō est igitur ad diuinam prouidentiam pertinens: malum omnino a rebus gubernatis excludere.

4 ¶ Item impossibile est q; agens operetur aliquod malus nisi propter hoc q; intendit aliquod bonum. (sicut et superioribus apparet). prohibere autem cuiuscunq; boni inuentionem uniuersaliter a rebus creatis non pertinet ad prouidentiam eius qui est omnis boni. Sic enim multa bona subtraherentur ab uniuersitate rerus: sicut si subtraheretur ignis inuentio generandi sibi simile ad quam sequitur hoc malum quod est corruptio rerum combustibilium: tolleretur hoc bonum quod est generatio ignis et conseruatio ipsius secundum suam speciem. non est igitur diuine prouidentie malum totaliter a rebus excludere.

5 ¶ Adhuc multa bona sunt in rebus que nisi mala essent locum non haberent: sicut non esset patientia iustorum si non esset malignantes persequentium. nec esset locus iusticie uindicandi si delicta non essent. in rebus etiam naturalibus non esset uniue generatio nisi esset alterius corruptio. si ergo malum totaliter ab uniuersitate rerum p diuinam prouidentiam excluderetur oporteret etiam bonorum multitudinem diminui: quod esse nō debet. quia uirtuosius est bonum in bonitate q̄ in malitia malum. (sic et sapientibus ps). igit nō dz p diuinaz prouidentiā totaliter malū excludi a rebus.

6 ¶ Amplius bonum totius preeminet bono partis: ad prouidendum igitur gubernatorem pertinet negligere aliquem defectū bonitatis in parte ut fiat augmentum bonitatis in toto: sicut artifex abscondit fundamentum sub terra ut tota domus habeat firmitatem. Sed si malum a quibusdā partibus uniuersi subtraheretur: multum deperiret perfectionis uniuersi cuius pulchritudo et ordinata bonorum et malorum adunatione consurgit dum mala ex bonis deficientibus proueniunt. Et tamen ex eis quedam bona consequuntur ex prouidentia gubernantis. Sicut et silentij interpositio facit cantilenā esse suauē. nō igit p diuinā prouidētiā debuit malū a rebus excludi.

7 ¶ Adhuc res alie et precipue inferiores ad bonum hominis ordinātur sicut ad finem. Si autem nulla mala essent in rebus multum de bono hominis diminueretur et quantum ad cognitionem et quantum ad boni desiderium vel amorem. Nam bonū ex comparatione mali magis cognoscitur et dum aliqua mala perpetrantur. ardentius bona optamus: sicut quantum bonum sit sanitas: infirmi maxime cognoscunt. qui etiam ad eam magis erardent q̄ sani. non igitur pertinet ad diuinam prouidentiam mala a rebus totaliter excludere. ¶ Propter quod dicitur Isa. 45. (Faciens pacem et creans malum). Et Amos. 3. (nō est malum in ciuitate quod deus non fecerit). Per hoc autem excluditur quorundam error qui propter hoc q; mala in mundo euenire videbant dicebant deum non esse. (sicut Boetius in primo de consolatione) introduxit quendam philosophorum querentem. si deus est unde malum est: est autem econtrario arguendum: si malum est: deus est: non enim esset malum subl̄ato ordine boni: cuius priuatio est malum. hic autem ordo non esset si deus non esset. ¶ Tollitur etiam et erroris occasio p premissa illius qui diuinam prouidentiam usq; ad hec corruptibilia extendi negabant propter hoc quod in eis multa mala euenire conspiciebant. Sola autem incorruptibilia diuine prouidentie subdi dicebant in quibus nullus defectus nec malum aliquod inuenitur. ¶ Per hoc etiam tollitur errandi occasio manichei qui duo prima principia agentia posuerunt bonum et malū. que si sub prouidentia bonum dei locum habere non posset. ¶ Soluitur etiam quorūdā dubitatio utrum scilicet actiones male sint a deo. (Nam cum offensum sit). oē agēs ca°sice.

Auc.s. scriptu.

Exclu° erro.

Ps 4° vltra medius

actionem suã producere inquantum agit virtute diuina: & ex hoc deũ esse oiuz & esse eruum. & etiam actiuz causaz. Itẽqz ostẽsum sit q malum & defectum in his que p̃uidentia diuina reguntur accidat ex condi tione secundarum causarum in quibus potest esse defectus. manifestũz est q actiões male secundum q deficientes sunt nõ sunt a deo. sed a causis proximis deficientibus: quantum autem ad id quod de actõe & de entitate hũmoz q sunt a deo. sicut claudicatio est a virtute motiua quantum ad id qõ habet de motu. quantum vero ad id quod habet de defectu est ex curuitate cruris.

¶ Qõd diuina prouidentia non excludit contingentiam a rebus. 71.

SIcut aũt diuina p̃uidentia non excludit vniuersaliter malum a rebus. ita etiam nõ excludit contingentiam nec necessitatem rebus iponit. ¶ Jam enim ostẽsum est q operatio prouidentie qua deus operatur in rebus nõ excludit causas secundas. sed per eas ipletur inquantũ agunt virtute dei. Ex causis aũt proximis aliqui effectus dicunt̃ necessarij vel contingentes. nõ aũt ex remotis causis. nã fructificatio plãte est effectus contingens pp causam proximã que est vis germinatiua q̃ põt impediri & deficere: quãuis eã remota. s. sol fit cã ex necessitate agens. cũ igit inter causas proximas multa sint q̃ deficere possunt: nõ oẽs effectus qui prouidentie subduntur erũt necessarij. sed plurimi sunt cõtingentes.

2 ¶ Adhuc ad diuinã prouidentiã pertinet vt gradus entium qui possibiles sunt adimpleant. (vt ex supradictis pz). ens aũt diuiditur per cõtingens & necessariũ & est p se diuisio entis. Si igitur diuina prouidentia excluderet omnem contingentiam. nõ omnes gradus entium conseruarentur.

3 ¶ Amplius quanto aliqua sunt propinquora deo rãtio magis de ei9 similitudine participant & quanto magis distant tanto magis a similitudine ipsius deficiunt. Illa aũt que sunt deo propinquissima sunt omnino immobilia scilicet substantie separate que maxime ad dei similitudinem accedunt q est omnino immobilis. Ea autem q̃ sunt his proxima & mouẽtur immediate ab his que semper eodem modo se habent. quandam immobilitatis speciem retinẽt in hoc q̃ semper eodem modo mouent: sicut corpora celestia. Consequitur ergo q ea que consequuntur ad ista & ab eis mota longius ab immobilitate distant vt scilicet nõ semper eodem modo mouentur. & in hoc ordinis pulchritudo apparet: omne autem necessarium inquantum huiusmodi semper eodem modo se habet. Repugnaret igitur diuine prouidentie ad quam pertinet ordinem in rebus statuere & conseruare si omnia ex necessitate euenirent.

4 ¶ Preterea quod necessarium est eẽ: sẽper est: nullum autem corruptibile semper est. Si igitur diuina prouidentia hoc requirit q omnia sint necessaria: sequitur q nihil sit in rebus corruptibile. & per cõsequẽs nec generabile. subtraheretur ergo a reb9 tota para generabilium & corrupbilium: qõ perfectioni derogat vniuersi.

5 ¶ Adhuc in omni motu est quedam generatio & corruptio. nam in eo quod mouetur aliquid incipit & aliquid desinit esse. Si ergo omnis generatio & corruptio subtraheretur subtracta contingentia rerum omnium. (vt ostensum est). consequẽs est qõ & motus subtraheret a reb9 & oia mobilia.

6 ¶ Item debilitatio virtutis alicuius substantie & eius impedimentum ex aliquo cõtrario agẽte. est ex aliqua eius immutatione. Si ergo diuina prouidentia non impedit motum a rebus: neqz etiam impediet debilitatio virtutis ipsaruz aut impedimẽtum ex resistentia alterius. Ex virtutis autem debilitate & eius impedimento contingit q res naturalis nõ semper eodem modo operatur. sed quandoqz deficit ab eo q̃ competit sibi secundum suam naturam vt sic nãles effect9 nõ ex necessitate ꝓueniãt. nõ igit pertinet ad ꝓuidentiã diuinã q̃ rebus proniis necessitatem imponat.

7 ¶ Amp̃. in his q̃ ꝓuidẽtia debite reguntur nõ dz eẽ aliqd frustra: cũ igit manifestũ sit eẽs aliqs eẽ ꝓtigẽtes ex eo qõ impediri põt vt nõ ꝓducãt suos effect9: pz q ex rõne ꝓuidẽtie eẽt qõ oia ex necessitate ꝓtigerẽt. nõ igit diuina ꝓuidẽtia necessitatẽ rebus ponit cõtingentiã a rebus vtiter excludens.

¶ Q̄ diuina prouidentia non excludit arbitrij libertatem. 71.

EX quo etiam patet quod prouidentia diuina voluntarie libertati nō repugnat. ℣ Cuilibet enim gubernantis prouidentie gubernatio ad perfectionem rerum gubernatarum ordinatur: vel adipiscendam: vel augendaz: vel conseruandam. Quod igitur perfectionis est magis conseruandum est per prouidentiam quam quod est imperfectionis t defectus. In rebus autem inanimatis causarum contingentiam ex imperfectione t defectu est: secundum enim suam naturam sunt determinate ad vnum effectum quez semper consequuntur nisi sit impedimentuz vel ex debilitate virtutis: vel ex aliquo exteriori agēte: vel ex materie in dispositione. Et propter hoc cause naturales agentes non sunt ad vtrūq3 sed vt frequentius eodem modo suum effectum producunt: deficiunt autem raro. ℣ Q3 autem voluntas sit causa contingens ex ipsius perfectione prouenit: quia non habet virtutem limitatam ad vnum sed habet in potestate producere hunc effectum vel illum propter quez est contingens ad vtrūliber: magis enim pertinet ad prouidentiam diuinam conseruare libertatē voluntatis quā contingentiam in naturalibus causis.

2 ¶ Amp̄. ad prouidentiā diuinā pertinet vt rebus vtatur fm modū earū. Modus autē agendi cuiuslibet rei consequitur formam eius q̄ est principiū actionis. Forma aūt per quā agit voluntarie agens non est determinata. Agit enī voluntas p formaz apprehensaz ab intellectu nā bonū apprehensum mouet voluntatem vt eius obiectum: intellectus autez nō bz vnā formaz effectus determinatā: sed de ratiōe sua est vt multitudinem formarū cōprehendat: t ppter hoc voluntas multiformes effectus producere pōt. Nō igit ad rōnē prouidentie pertinet q̄ excludat libertatis voluntatē.

3 ¶ Itē per gubernationē cuiuscūq3 prouidētis res gubernate deducunt ad finē cōuenientem: vnde t de prouidentia diuina. (Gregoriꝰ nisseꝰ dic̄). q̄ est volūtas dei q̄ quā oia q̄ sūt: cōuenienter deductionē accipiūt: finis aūt vtiusq3 cuiuslibet creature est vt cōsequatur diuinā similitudinē. (sicut supra ostēsuz ē). erit igit̄ diuine prudētie regimen si aliquid rei subtraheret illud q̄ qō assequit diuinā similitudinē. Agēs aūt voluntariū assequit diuinā similitudinē i hoc q̄ libere agit. (ostēsuz est. n. in prio). liberū arbitrium in deo esset: non igitur per prouidentiam subtrahitur voluntatis libertas.

4 ¶ Adhuc prouidētia est multiplicatiua bonoꝝ in rebus gubernatis: illud ergo per qō multa bona subtraherent a rebus nō pertinet ad prudentiā. Si aūt libertas voluntatis tolleret multa bōa subtraherent. Tolleret enī laus virtutis būane q̄ nulla est si bō libere nō ageret. Tolleret etiā iusticia premiantis t punientis si nō libere bō ageret bonū vel malū. Cessaret etiā circūscriptio in cōsilijs q̄ de his q̄ ex necessitate aguntur frustra tractarent. Esset igit̄ cōtra prouidētie rōnem si subtraheret voluntatis libertas. ℣ Hic est qō dr̄. Eccle. 15. (Deꝰ ab initio constituit hominē t reliquit illuz in manu consilij sui). t iterū. (Ante hominē vita t mors bonum t malum quod placuerit ei dabit illi). ℣ Per hoc aūt excludit error t opinio stoicoꝝ que secundū ordinem quēdā causarū inuāsgressibilem quē greci eimarmenin vocabant: omnia ex necessitate dicebant prouenire.

¶ Q̄ diuina prouidentia non excludit casum t fortunam. 74.

EX premissis etiaz apparet q̄ diuina prouidentia non subtrahit a rebus casum t fortunaz. ℣ In his. n. que in minori parte accidunt dicunt ee fortuna t casus: si autem prouenirent aliqua vt in minori parte: omnia ex necessitate accideret: nam eam que sunt contingentia vt in pluribus in hoc solo a necessarijs differunt q̄ possunt in minori parte deficere. Esset aūt cōtra rationē diuine prudētie si ois ex necessitate cōtingeret. (vt ōnsuz ē). igit̄ t cōtra rōnē prouidētie diuine esset si nihil fieret fortuitum t casuale in rebus.

2 ¶ Amp̄. cōtra rōnē prudentie esset si res prouidētie subiecte non agerēt q̄ finem.

Ex quo etiam ... Quid contra hoc habet Aug. in libro de libero arbitrio

Ecclus. 15. Aug. 8. de ciuitate dei. cap. 10. Ecclus. 15. error.

cuz prouidentie sit omnia ordinare in finē. Esset etiā contra pfection vniuersi si nulla res corruptibilis esset nec aliqua virtus deficere potens. (vt ex supradictis pz). ex hoc autem q̄ aliquod agēs propter finem deficit ab eo quod intēdit. sequitur aliqua casu contingere: esset igitur contra rationem prouidentie t perfectionis rerum si non essent aliqua casualia.

3 ¶ Adhuc multitudo t diuersitas causarū ex ordine prouidētie diuine t dispositionis procedit. Suppositā autez causarum dispositione oportet vnaz alteri quandoq̄ occurrere per quam impediatur vel hindetur ad suum effectum producendū. Ex cōcursu autē duarū causarū vel plurium cōtingit aliquid casualiter euenire dum finis non intentus ex concursu alicuius cause p̄uenit: sicut inuentio debitoris ab eo q̄ ibat ad forum causa emēdi aliquid prouenit ex hoc q̄ debitor etiam ad forum venit. Nō est igitur diuine prouidentie cōtrarium q̄ sint aliqua fortuita t casualia in rebus.

3 ¶ Trez quod non est nō potest esse alicuius causa: vnde oportet q̄ vnūquodq̄z sicut se habet ad esse: ita se habeat ad hoc q̄ sit causa. Oportet igitur q̄ secundū diuersitatem ordinis in entibus sit diuersitas etiaz ordinis in causis. Ad perfectionē aūt rerū requiritur: q̄ non solūz sint in rebus entia per se: sed etiā entia p̄ accidēs. Res.n. que nō habēt in sua substantia vltimā pfectionē oz q̄ perfectionē aliquā cōsequant̄ per accidēs t tanto per plura quanto magis a dei simplicitate distant. Ex hoc autez q̄ aliquod subiectū habet multa accidēs sequitur q̄ sit aliquod ens p̄ accidēs. Nā subiectuz t accidens t etiam duo accidentia vnius subiecti sunt vnum t ens: sicut homo albus t musicum album. Oportet igitur ad perfectionem rerum q̄ sint etiam. quedam cause per accidens: ea aūt que ex causis aliquibus procedunt per accidens dicūtur accidere a casu vel a fortuna. Nō est igitur contra rationem prouidentie, que perfectionem rerum conseruat vt aliqua fiant vel casu vel fortuna.

4 ¶ Preterea ad ordinem diuine, puidentie pertinet vt sit ordo t gradus in causis: quanto autem est aliqua superior, tanto est maioris virtutis vnde eius causalitas ad plura se extendit. Nullius autem cause naturalis intentio se extendit vltra virtutem eius: esset enim frustra. Oportet ergo q̄ intentio cause particularis non se extēdat ad omnia que contingere possunt: ex hoc autem contingit aliquid casualiter vel fortuito q̄ eueniunt aliqua preter intentionem agentium. Ordo igitur diuine prouidentie exigit q̄ sit casus t fortuna in rebus. ¶ Hinc est quod dicitur Eccle. 9. (Vidi nec velocium esse cursum. nec) (sed tempus casum q̄z in omnibus). scilicet inferioribus. Auc. 8. scripta.

¶ Q̄ prouidentia diuina sit singularium contingentium. 75

EX his autem que ostensa sunt manifestum fit q̄ diuine prouidentie p̄uenit vsq̄z ad singularia generabilium t corruptibilium. ¶ Non enim videtur bonum nos esse prouidentiam nisi propter eorum contingentiam: t q̄z in eis multa casualiter t fortuito euenunt. In hoc enim solum differunt ab incorruptibilibus. t vniuersalibus corruptibilium quorum dicunt prouidentiam esse: prouidentie autem non repugnat contingentia t casus t fortuna t neq̄z voluntarium. (vt ostensum est). nihil igitur prohibet horum prouidentiam esse sicut incorruptibilium t vniuersalium.

2 ¶ Adhuc si deus horum singularium p̄uidentiam non habet. Aut hoc est q̄z non cognoscit ea. Aut q̄z non potest. Aut q̄z non vult horum curam habere. Non autem potest dici q̄ deus singularia non cognoscat. (ostensum enim est supra). q̄ de eorum notitiam habet. Nec etiam potest dici q̄ deus eorum curam habere nō possit cum eius potentia sit infinita. (vt supra probatum est). Neq̄z etiam hec singularia gubernationis non capacia sunt. Cum videamus ea gubernari rationis industria: sicut patet in hominibus: t per naturalem instinctum sicut patet in apibus t multis aliis animalibus brutis: que quodaz naturali instinctu gubernantur. Neq̄z etiam potest dici q̄ deus non velit ea gu- li° prio. ca°. 19. lib° 2° ca°. 10.

bernare:cū volūtas ipsius sit vniuersaliter omnis boni:bonū aūt eoꝝ que gubernantur in ordine gubernationis maxime consistit. Non igitur poterit dici ꝙ deus bonū singularium curam non habet.

3 ¶ Amp̄. omnes cause secunde in hoc ꝙ cause existunt diuinam similitud nē consequuntur. (vt ex supradictis patet). inuenit aūt hoc cōmuniter in causis producentibus aliquid ꝙ curā habēt eoꝝ que producunt: sicut alia naturaliter nutriūtur fetus suos. Deus igitur curaꝝ hz eoꝝ quoꝝ cā existit: est aūt cā etiā istoꝝ particulariū. (vt ex supradictis pz). hz igit eoꝝ curaꝝ.

4 ¶ Itē ostū ē supra ꝙ deus in reb⁹ creatis nō ex necessitate nature agit: sed per voluntatē ꝛ intellectū. Ea aūt que aguntur per voluntatē ꝛ intellectū cure prouidentie subduntur: que in hoc cōsistere videt ꝙ per intellectum aliqua dispensētur. Diuine ergo prouidētie subdunt ea que ab ipso agūtur. (ostēsū est aūt supra). ꝙ deus operat in oībus causis secūdis ꝛ omnes rerū effectus reducuntur in deum sicut in cāz: ꝛ sic opz ꝙ ea q̄ in istis singularibus agunt sint sic ipsius opa. Igit hec singularia ꝛ mot⁹ ꝛ operatiōes ipsoꝝ dine ꝓuidētie subiacēt.

5 ¶ Preterea stulta ē prouidētia alicuius qui nō curat ea fine quibus ea q̄ curat nō pōt cē. Cōstat aūt ꝙ si oia deficerēt particularia ꝙ vtia eoꝝ remanere nō pōt. Si igit deus vniuersalia tm̄ curat: singularia vero ista oino derelinquit: stulta ꝛ iperfecta erit eius prouidētia. ℣ Si aūt dicat aliquis ꝙ horū singularū deus curā hz vsq; ad hoc ꝙ cōstructur inesse nō quātuz aūt ad alia.

ℛ° tacita.

Iproba° ℣ Hoc oino esse nō pōt: nā omnia alia q̄ circa singularia accidūt ad eoꝝ conseruationē vel corruptionem ordinantur: si ergo deus habet curam singularium quantum ad eorum conseruationem. habet etiaꝝ curam omniū circa ea contingentiū. ℣ Dubitatio. Dubitatio est autem aliquis dicere ꝙ sola cura vniuersaliū sufficit ad particularium conseruationem inesse: prouisa sunt enim cuiuslibet speciei ea per que quodlibet individuū illius speciei potest cōseruari inesse sicut data sunt animalibus organa ad cibuz sumēdum ꝛ dirigendum ꝛ cornua ad protegendum se; vtilitates autem horum non deficiunt nisi in minori parte: cum ea que sunt a natura producunt effectus suos vel semper vel frequenter: ꝛ sic non pōt oia individua deficere: ꝛ si aliquod deficiat. ℣ Sed secundum hanc rōnem omnia que circa individua ꝓcontingunt ꝓuidentie subiacebūt sicut ꝛ conseruatio eorum inesse: quia singularia alicuius speciei nihil pōt accidere quod non reducatur aliquo modo ad principia illius speciei. Sic igit singularia non magis subiacent diuine prouidentie q̄ztuz ad conseruationem inesse q̄ztuz ad alia. Solutio.

6 ¶ Preterea in comparatione rerum ad finem talis ordo apparet ꝙ accidētia sunt propter substantias vt per ea perficiuntur in substantijs nature: materia est ꝓpter formam: per hanc enim participat diuinā bonitatez propter quaz omnia facta sunt. (vt supra ostensuz est). ℣ Ex quo patet ꝙ particularia sunt propter naturam vtez: cuius signū ē ꝙ in his in qbus pōt natura vniuersalis conseruari per vnum individuum non sunt multa individua vnius speciei: sicut pz in luna ꝛ sole. Cum aūt prouidentia sit ordinatiua aliquoꝝ in finem: ideo oportet ꝙ ad prouidentiam pertineant ꝛ fines ꝛ ea que sunt ad finem. Subiacent enim prouidētie non solū vniuersalia sz ꝛ singularia. ca° 18. huiꝰ li.

7 ¶ Adhuc: hec est differētia inter speculatiuā cognitionē ꝛ practicaz ꝙ cognitio speculatiua ꝛ ea q̄ ad ipsaz ptinent pficiunt in vtute vero q̄ pertinent ad cognitionē practicā pficiunt in particulari. Nā finis speculatiue ē veritas que ꝓmo ꝛ per se ꝛ in immaterialibus consistit ꝛ in vtibus. Finis vero practice est operatio q̄ est circa singularia. Vnde medicus nō curat hoiem in vtute sed hunc hoiem: ꝛ ad hoc est tota scientia medicine ordinata. Cōstat aūt ꝙ prouidētia ad practicā cognitionez pertinet cū sit ordinatiua rerum in finē. Esset igit imperfecta dei prouidētia. si in vniuersalibus consisteret ꝛ vsq; ad singularia non peruenirēt.

8 ¶ Hez cognitio speculatiua magis pficit in vtute i particularibus magis sciunt vtia q̄ particularia: ꝛ propter hoc vniuersalissimoꝝ principioꝝ cognitio est cōis. Ille vero est perfectior in scientia speculatiua qui non solū vniuersalem: sed propriam cognitionem de rebus hz. Nez qui cognoscit in vniuersali

ꝓti li. ca° 21.

tantum.cognoscit rem solus in potẽtia:propter quod discipulus de vniuersali cognitione principiorum reducitur in propriam cognitionẽ cõclusionũ per magistrum qui vtranq; cognitionez bz:sicut aliquid reducitur de potẽtia in actum per ens actum. Multo igit magis in scientia practica perfectio: est qui non solus in vniuersali: sed ẽt in particulari rem disponit ad actum. Diuina igitur prouidentia que est perfectissima vsq; ad singularia se extendit.

9 ¶ Amp̃. cum deus sit cã entis inq̃tũ est ens.(vt supra oñsum est).oportet q; ipe sit prouisor entis inquantum est ens.prouidet enim rebus inquantũ est causa earuz:quicquid ergo quocũq; modo est sub eius prouidẽtia cadit:singularia autem sunt entia t magis q̃ vlia:qz vniuersalia nõ subsistũt p se:sed sunt solus in singularibus. Est igitur diuina prouidentia etiam singularium.

li.2°. ca°.15.

10 ¶ Jtẽ creature diuine ꝓuidentie subdũtur prout ab ipso in finẽ vltimuz ordinãtur qui est bonitas sua.participatio igitur diuine bonitatis a rebus creatis ẽ p diuinã ꝓuidẽtiã. Bonitatẽ aũt diuinã participãt etiã singularia cõtingentia:oz ergo q; etiaz ad ea diuina ꝓuidentia se extẽdat. ¶ Hic est qđ dicit Matth. x. (Duo passeres asse venerũt t vnus ex eis nõ cadit in terrã sine patre meo). ¶ Et Sap. 8.(Attingit a fine vsq; ad finem fortit).i.a primis creatis vsq; ad ifima eorũ. ¶ Ezech. etiã. 9. arguit opinio quorũdaz qui dicebãt. (Dereliquit dominus terrã: dñs non videt). t Job. 22. (Circa cardines celi pambulat nec nostra cõsiderat). ¶ Per hoc aũt excluditur opinio quorũdaz qui dixerunt q; diuina prouidentia non se extendit: vsq; ad hec singularia:quaz quidẽ opinionem quidã Ari. Jmponũt licet ex verbis eius haberi nõ possit.

Auc.s. scriptu.

Excio. erro. vi auer. 12.me cc. cõ.37. t 52.

¶ Qđ prouidentia dei sit singularium immediate. 76.

Videdam autẽ cõcesserũt ꝓuidẽtiaz diuinã vsq; ad hec singularia ꝓcedere:sed quibusdaz mediantibus causis. ¶ Posuit.n.plo vt Bre.ntisenus dicit triplicẽ ꝓuidẽtiaz:quarũ prima ẽ sũmi dei est primo t principaliter prouidet ꝓ

opi.plo.

priis.i.oibus spiritualibus t intellectualibus cõsequenter vero toti mũdo quantuz ad genera t species t vniuersales causas q̃ sunt corpora celestia. ¶ Secunda vero est qua prouidetur singularibus animalium t plantarum t eorum generabilium t corruptibilium quantum ad eorum generationẽ t corruptionem t mutationes alias:quaz quidem prouidentiam plo attribuit diis qui celum circueũt Aristote. vero bonum qualitatẽ attribuit obliquo circulo. ¶ Tertiam vero prouidentiam ponit rerum que ad humanam vitam pertinent quam quidem attribuit quibusdam demonibus circa terram existentibus qui secundus ipsuz humanarum actionuz sunt custodes. Sed tamen secundus Platonem secunda t tertia prouidentia a prima dependent maz de ea sũmus secundos t tertios statuit prouisores. ¶ Hec autem positio catholice fidei consonat quantum ad hoc q; omnium prouidentiam reducit in deum sicut in primum actorem. Videtur autem sententie fidei repugnare quantuz ad hoc q; nõ omnia particularia diuine prouidẽtie dicit eẽ subiecta. ¶ Quod ex predictis ostendi potest. ¶ Habet enim deus immediataz singularium cognitionem non quasi ea in suis causis cognoscens tantum:sed etiam in seipso.(sicut in primo huius operis est ostensum). Jnconueniens autem videtur q; singularia cognoscens eorum ordinem nõ velit in quo bonum precipuum rerum cõsistat: cum voluntas sua sit totius bonitatis principiũ. Oz igitur q; sicut immediate singularia cognoscit ita immediate eoz ordinẽ statuat.

2 ¶ Amplius ordo qui per prouidentiam in rebus gubernatis statuitur ex ordine illo prouenit quez prouisor in sua mente disposuit:sicut t forma artis que fit in materia ab ea procedit que est in mẽte artificis. Oportet autem vbi sunt multi prouisores vnus sub alio q; ordinem contentum superior inferiori tradat. Sicut ars inferior accipit principia a superiori. Si igitur secundi t tertii prouisores ponuntur esse sub primo prouisore qui est deus summus. Oportet q; ordinem statuendum in rebus a summo deo accipiant. Non est autez possibile q; iste ordo sit in eis perfectior q̃ in sum-

ca°.51.

conci°. ꝓbatio.

quomõ cõsidat cõcordat.

9.de gene. t. cõ.58.

mo deo: quinimo oēs ꝓfectiões p̄ modū defensus ab eo in alia ꝓueniūt. (vt ex superioribus p̄z). oz aūt q̄ ordo rerū sit in secundis ꝓuisoribus nō solum in vniuersali, sed etiā quātū ad singularia: alias nō possent sua prouidentia in singularibus ordinem statuere: multo magis ordo singularium est diuine prouidentie dispositione.

3 ¶ Adhuc in his que hūana ꝓuidētia regunt: inuenit q̄ aliqs supior ꝓuisor circa q̄dā magna vsia p̄ seip̄z excogitat q̄liter sint ordinanda: minorū vero ordinē ipse nō excogitat: sed alijs inferioribus excogitandū relinquit: et hoc quidē cōtingit per eius defectum inquātum vel singulariū minorum cōditiones ignorat: vel non sufficit ad omniū ordinē excogitandū ꝓpter laborē et tē poris ꝓlixitatē que regeret. Huiusmodi aūt defectus longo sūt adeo: nā ipse oia singularia cognoscit: nec intelligendo laborat aut tēpus requirit: cū itelligedo seip̄m oia alia cognoscat. (sicut supra ostēsum est). ipse igit oium singulariū ordinē excogitat: eius igit ꝓuidētia est oiū singulariū imediate.

lib° p° ca. 47.

4 ¶ Item in rebus humanis inferiores ꝓuisores p̄ suā industriaz ordinē excogitant in his quorum gubernatio eis a presidente cōmittitur: quā quidē industriam a presidēte hīe nō possunt nec vsuz ipsi⁹. Si ꝝo a supiore eā haberēt iā ordinatio per supiorē fieret: ipsi aūt essent illius ordinationis non prouisores sed executores. Cōstat aūt (per supra dicta). q̄ ois sapia et itellectus a sūmo deo in oibus intellectibus causat: nec intellectus aliquis pōt aliquid intelligere nisi virtute diuina: sic nec aliqd agēs opat nisi inquantū agit virtute ipsius: ē igitur ipse deus imediate sua ꝓuidentia oia dispensans: qcūq; vero sub ipso ꝓuisores dicunt sunt ꝓuidentie ipsius executores.

5 ¶ Preterea superior ꝓuidētia dat regulas ꝓuidentie inferiori sicut politicus dat regulas et leges duci exercitus qui dat regulas et leges centuriōibus et tribunis. Si igit sub prima prouidentia dei summi sunt alie prouidentie: oz q̄ deus illius secundis vel tertijs ꝓuisoribus det regulas sui regiminis. Aut ergo dat regulas et leges vniuersales vel priculares. Si aūt dat eis vniuersales regulas regiminis cū vniuersales regule nō possint semper ad particularia applicari et maxime in rebus mobilibus q̄ non semper eodem modo se habent: oporteret q̄ illi prouisores secūdi vel tertij q̄q; preter regulas sibi datas ordinarent de rebus sue prouisionis subiectis: haberent ergo iudicium super regulas acceptas q̄si secundum eas oporteret agere et q̄n eas p̄ termittere oporteret. Quod esse non pōt: q̄ hoc iudicium ad superiorē pertinet: naz eius est interpretari leges et dispensare in eis: cui⁹ est eas condere: hoc igit iudiciuz de regulis vlibus datis: oz q̄ fiat per supremum prouisorem. Quod quidē esse nō posset si se ordinationi singularium imediate non immisceret. Oportet igitur secundum hoc q̄ sit horum immediatus prouisor. Si vero secūdi et tertij ꝓuisores a sūmo prouisore particulares regulas et leges accipiūt manifeste apparet q̄ hoc̄ singulariū ordinario fit imediate per ꝓuidentiaz diuinā.

6 ¶ Amplius semper ꝓuisor supior habet iudicium de his que ab inferioribus prouisoribus ordinantur vtrum sint bene ordinata nec ne. Si igit secūdi ꝓuisores vel tertij sint sub deo primo prouisore: oportet q̄ deus iudicium habeat de his que ab eis ordinantur: quod quidem esse non potest si horū singulariū ordinē nō considerat. Oz igit ipse p̄ seipsum curam de singularibus.

7 ¶ Adhuc si de⁹ p̄ seipsuz imediate inferiora singularia nō curat adeo est: vel q̄ ea despicit, vel eius dignitas inquinet. (vt q̄dam dicunt). hoc autez irrationabile est: nam dignius est ꝓuide aliquorum ordinationē excogitare q̄z in eis opari. Si igit deus in omnib⁹ opat. (sicut supra ostensum est). nec in hoc aliqd ei⁹ dignitati derogat quinimo ptinet ad eius vtez et sūmā virtutez: nullo modo despiciendū est ei vel eius dignitatē cōmaculat si circa hec singularia imediate prouidentiam habeat.

8 ¶ Iē ois sapiēs qui ꝓuide sua virtute vtit in agēdo moderat sue virtutis vsuz ordinās ad qd et q̄tū ꝓueniat: alias virtus in agēdo sapiētiā nō sequeret. Cōstat aūt ex p̄missis q̄ diuina virtus in opando vsq; ad ifima rerū puenit: igit diuina sapia ē ordinatiua qui et quot et qualiter ex eius virtute ꝓgrediant effect⁹ ēt in ifimis reb⁹: est

igit ipse imediate sua ꝓuidētia oium rerū ordinem excogitans. ℣ Hic est qđ dicit. Auc.s. scriptu. Ro.13.(Que adeo sūt:ordinata sūt).t Judith.9.(Tu fecisti priora:t illa post illa cogitasti:t hoc factū est:quod ipse voluisti). ¶ Hꝰ executio diuine prouidentie fit mediantibus causis secundis. 77.

Stendendū est aūt ꝙ ad ꝓuidentiā duo requrunt ordinatio: t ordinis executio. Quorū primū fit p virtutē cognoscitiuā:vñ q ꝓfectiores cognitiōis siue cogitatiōis sūt:ordinatores alioꝝ dicunt:sapientis.n.est ordinare. Secūz vero fit p virtutē opatiuā. et cōtrario aūt se hz in his duobus:qnā tāto ꝓfectior est ordinatio:quāto magis descēdit ad minima:minimoꝝ autē executio condecet inferiorem virtutem effectui proportionatam. In deo autē quātum ad vtrūqz summa perfectio inuenitur. Est eni in eo perfectissima sapia ad ordinandum t virtus perfectissima ad operandū. Oportet ergo ꝙ ipse p sapiam suā oium ordines disponat etiā minimoꝝ: exequat vero minima siue infima p alias inferiores virtutes p quas ipse opat: sicut virtus vlis t altior p inferiorē t ꝓticularē virtutē. Cōueniens est igit ꝙ sint iferiores virtutes agētes diuie ꝓuidētie executores. Con⁹.

2 ¶ Itez.(ostēsuz est supra).ꝙ diuina operatio nō excludit operationes causaꝝ secūdarū. ea vero que ex operationibus secundarū causaꝝ ꝓueniūt diuine ꝓuidētie subiacēt cū deus oia singularia ordinet p seipsum (vt supra ostensum est).sunt igit secunde cause diuine prouidentie executores.

3 ¶ Adhuc.quanto virtus alicuius agētis est fortior:tāto in magis remotissimā operationē se extēdit:sicut ignis quanto est maior tanto magis remotissima calefacit. Hoc aūt nō cōtingit in agente quod non agit p mediū quia quodlibet i ꝙ agit est sibi ꝓximū:cum igit virtus diuine ꝓuidentie sit maxima per aliqua media ad vltimam suam operationē producere debet.

4 ¶ Amp.ad dignitatē regētis ꝓtinet vt habeat multos ministros t diuersos sui regiminis executores.qa tāto alt⁹ t magis suū dominiū ostēdit quāto plures in diuersis gradib⁹ ei subdunt. Nulla aūt dignitas alicui⁹ regētis ē cōparabil dignitati diuini regiminis:cōuicēs igit ē ꝙ p diuersos gradus agētiū fiat diuine ꝓuidentie executio.

5 ¶ Pre.cōuenientis ordinis ꝓfectionē ꝓuidētie demōstrat:cū ordo sit ꝓprius effect⁹ ꝓuidētie Ad cōuenientiā aūt ordinis ꝓtinet vt nihil iordinatū relinquat:ꝓfectio igit diuine prouidētie requrit vt excessuz aliquaꝝ rerū supra alias ad ordinē cōuenientē reducat. Hoc aūt fit cū ex superabūdātia aliquorū magis habentiū ꝓuenit aliqđ bonū minus habētib⁹:cū igit ꝓfectio vniuersi requrat ꝙ qđā alijs abūdātibus diuina bonitatē pricipēt.(vt supra oñsuz ē).exigit diuine prouidētie perfectio vt per ea que plenius diuinam bonitatem participant executio diuini regiminis complcatur.

6 ¶ Adhuc nobilior est ordo causaꝝ q̄ effectuū sicut causa potior est effectu: magis igit in eo ꝓfectio ꝓuidentie demonstratur: si aūt nō essent alique cause medie exequētes diuinā ꝓuidentiā nō eēt in rebus ordo causaꝝ sed effectuū tantum erigit igitur diuine prouidētie ꝓfectio ꝙ sint cause medie exequētes ipsaz. ℣ Hinc est qđ in ꝑs dr. (Benedicite dominū oēs virtutes eius. mi.eius qui.fa.vo.ei⁹).t alibi.(Ignis grādo nix gla.spi.procel.que fa.verbuz eius). ¶ Hꝰ mediantib⁹ creaturis itellectualib⁹ alie creature reguntur adeo. auc.s. scriptu. 78.

Dia vero ad ꝓuidētiaz diuinā pertinet vt ordo seruetur in rebus: congruus aūt ordo est vt a supmis ad ifma descēdatur proportionaliter ꝙ diuina ꝓuidentia fm quādā ꝓportionē vsqz ad res vltimas ꝓueniat. Hec aūt proportio est:vt sicut supme creature sunt sub deo t gubernant ab ipso:ita inferiores creature sint sub superioribus t regantur ab ipsis. Inter oēs aūt creaturas sunt supme itellectuales.(vt ex supioribus patet). erigit igit diuine prouidētie ratio vt cetere creature p creaturas rōnales regantur. ca.49. buꝰ li.

2 ¶ Amp.quecūqz creatura erquirit diuine prouidētie ordinē hoc hz iq̄tū ꝓticipat aliquid de virtute sibi prouidentie sicut instrumentum nō mouet nisi inquantum p

motum participat aliquid de virtute principalis agētis: q̄ igit amplius de virtute divine prouidētie participāt sūt executiua divine ꝓuidentie in illa q̄ minus participāt. Creature autē intellectuales plus alijs de ipsa ꝓcipāt. Nā cū ad ꝓuidētiā requirat dispositio ordinis q̄ fit p cognoscitiuā virtutē t executo q̄ fit p opatiuā: creature rōnales vtrāq; virtutes participant: reliquę vero creature virtutes operatiuam tantū: per creaturas igitur rōnales omnes alie creature sub diuina prouidentia regūtur.

3 ¶ Adhuc. cuicūq; a deo dat aliqua virt⁹ dat ei in ordine ad effectū ipsius virtutis. sic.n. optime oia disponūtur dū vnūq̄q; ordinat ad oia bona que ex ipso nata sunt prouenire. Virtus aūt intellectiua de se ē ordinatiua t regitiua: vnde videmus q̄ qñ coniunguntur in eodem: virtus operatiua: sequitur regimē virtutis itellectiue sicut in homine videmus q̄ ad iperiū voluntatis mouetur mēbrum. ¶ Idem ēt apparet si in diuersis existant: nam i.li homines qui excedunt in virtute operatiua oportet q̄ dirigant ab illis qui in virtute intellectiua excedūt: exigit igit diuine ꝓuidētie rō q̄ creature alie p creaturas itellectuales regant.

4 ¶ Jtē virtutes priculares nate sunt moueri a virtibus vlib⁹ : vt pz tā in arte q̄ in nā: cōstat aūt q̄ virt⁹ intellectiua ē vtior oi alia virtute opatiua. nā virtus intellectiua cōtinet formas vles: oia aūt virt⁹ opatiua tantum est ex aliqua ꝓpria forma operātis: oportet igitur q̄ p virtutes intellectuales mouentur t regant cēa alie creature.

5 ¶ Preterea in oibus potentijs ordinatis vna e directiua alterius q̄ magis rōnē cognoscit. Vñ videm⁹ in artibus q̄ ars illa ad quā ptinet finis ex quo sumit rō totius artificij. dirigit illā t ipat ei q̄ artificiū opatur. Sicut ars gubernatoria nauifactiue. Et illa que formā inducit iperat ei: q̄ māz disponit. Instrumenta aūt que non cognoscunt aliquā rōnem reguntur tantum: cum ergo sole itellectuales creature rationes ordinis rerū creatarū cognoscere possint: ex q̄ erit regē t gubernare cēa alias creaturas.

6 ¶ Adhuc qđ est per se: est cā eius qđ est per aliud: sole aūt creature intellectuales operantur per seipsas vtpote suarū opationū p liberū voluntatis arbitriū dñe existes alie vero creature ex necessitate nature operantur tanquaz ab alio mote: creature igitur intellectuales per suaz operationē sunt motiue t regitiue aliarum creaturarum.

¶ Ex substātie intellectuales inferiores reguntur per superiores. 79.

Um autez inter creaturas intellectuales quedam sūt alijs altiores. (vt ex superioribꝰ pz). oz q̄ inferiores itellectuales ā naturarū p supiores gubernētur.

2 ¶ Adhuc virtutes magis vles sunt motiue virtutū priculariū. (vt dictū ē). superiores aūt inter itellectuales nāe hñt formas magis vles. (vt supra ostensum ē). sunt igitur regitiue inferiorum intellectualiuz nārum.

3 ¶ Jtez potētia intellectiua que est propinquior principio semper inuenitur regitiua intellectualis virtutis que magis a principio distat. Qđ quidē apparet tā in scientijs speculatiuis q̄ in actiuis. Nā scientia speculatiua q̄ accipit ab alia principia et quibus demonstrat dicitur esse illi subalternata: t scientia actiua que est propinquior fini qui est principiū in operatiuis est architectonica respectu magis distantis cuz ergo inter itellectuales substantias quedā sint primo principio. s. deo propinquiores. (vt supra ostensum est). ipse erunt aliarum regitiue.

4 ¶ Adhuc superiores intellectuales substantie perfectius diuine sapientie influentiam in seipsis recipiunt: cum vnūquodq; recipiat aliquid secūdum modū suū: p sapiētiā aūt diuinā oia gubernant: t sic oz q̄ ea que magis participant diuinā sapientiam sint gubernatiua eorum: que minus participant. Substantie igitur intellectuales in inferiores gubernantur per superiores: dicunt igit supiores spiritus t angeli inq̄tū inferiores spiritus dirigunt quasi eis annūciando: nam angeli quasi nūcii dicuntur t ministri inquantum per suam operationē exequuntur ēt in rebus corporalibus diuine prouidentie ordinem: nam minister est quasi instrumētuz aiarum sm pbm. ¶ Et hoc est qđ dicit in ps. (Qui facis angelos tuos spūs: t ministros tuos ignē vrentez. Auc. s. scriptu.

¶ De ordinatione angelorū adinuicē. 80.

ãpti. ¶ Nõ aũt sic p̃missa intelligenda sũt quasi aliud diuina bonitas: t aliud diuina ciuitas: t aliud scia rex dispõnẽ cõtinens. sz qz p̃m hoc alia t alia est eius cõsideratio.

De me byerar ¶ Itẽ inter potestates ẽt inferiores spũs q diuini ordinis p eos exequẽdi p̃fectã cognitionẽ q supiores spũs cõsequunt. oz ordinẽ ẽe nãlẽ q inter eos sũt altioris virtutis ẽt sũt vltioris in cognoscẽdo. vñ cognitionẽ ordinis ꝓuidentie in principijs t causis magis vlib⁹ adipiscũtur. Inferiores vo in causis magis particularibus. altioris. n. intellect⁹ ẽt bõ q ordinẽ oium nãlium cõsiderare posset in corporibus celestibus q̃ q indiget ad p̃fectã cognitionem ad inferiora ꝓspicere. ¶ Illi igit q in causis vltimis q̃ sunt medie inter deũ q est vltissima cã t eãs particulares p̃t ordinẽ ꝓuidẽtie p̃fecte cognoscere: medij sunt inter illos q in ipso deo rõnem p̃dicti ordinis cõsiderare sufficiũt: t eos q in causis particularibus necesse bñt cõsiderare. ¶ Et hi a Dion. ponunt in media byerarchia. q sicut a supremo dirigit ita dirigit infimam vt dicit in. 8. c. cel. byerar.

¶ Inter has ẽt intellectuales subas. opz q ordo qdã existat. nã ipsa vltis ꝓuidentie dispositio distribuit qdẽ primo in multos executiones. qs qdẽ sit p ordinẽ dominatio

dominationes nũ: dominoz. n. est ꝓpere qd alij exequan tur. ¶ Vñ Dion. dicit. 8. c. cel. byerar. (q nomẽ dominatiõis designat aliquam anagogẽ suppositã oi seruituti t oi subiectioni superiorẽ). Sexto aũt ab operãte t exequẽte distribuuntur t multiplicat ad varios effectus qs qdẽ fit p ordinẽ virtutum

Virtutes quaz ordinẽ. (vt dicit Dion. ibidẽ). signi ficat quãdã fortẽ virilitatẽ in oẽs dei formes operationes nõ relinquẽtẽ sui imbecillitate aliqẽ dei formã motũ. Et sic patet q ꝑm vltas operationes ad hũc ordinẽ pertinet: vnde videt q ad hũc ordinẽ pertineat motꝰ celestiũ corpoz et quibus sicut a quibusdã causis vltimis cõsequunt̃ particulares effectꝰ in natura. t ideo virtutes celoz noiant. Luc. xi. vbi dicit. (q virtutes celorũ mouebuntur). t ad eos ẽt ipius pertinere videt executio diuinorũ operũ q ꝑter nature ordinẽ fiunt. t iõ ista sũt sublimissima in diuinis ministerijs: pp q dicit Brego. q virtutes dicuntur illi spũs g quos signa frequẽtius fiunt. Et si qd aliud vle t primũ est in ministerijs diuinis exequẽdis pueniens est ad hũc ordinẽ pertinere. ¶ Tertio vero vltis ꝓuidẽtie ordo ita in effectibus instituus in confusus custodit dũ cohibent ea q̃ possent hunc ordinẽ p̃turbare: qs qdẽ pertinet ad ordinẽ potestatũ. (vñ Dion. dicit ibidẽ). q nomẽ potestatũ ipoztat quãdã bene ordinata t inconfusã circa diuinas susceptões ordinationẽ. ¶ Et iõ Brego. dicit. (q ad hunc ordinẽ pertinet cõtrarias p̃tates arcẽ). Infimi aũt inter superiores intellectuales subas sũt q ordinẽ diuine ꝓuidentie in particularibus causis cognoscibilẽ diuinitus accipiũt: t hi imediate reb⁹ humanis ꝓponunt. vñ Dion. de eis dicit. (q ista terrena dispositio spirituũ humanis byerarchijs p cõsequẽtiã ꝓcipit) q res aũt humanas intelligẽde sunt oẽs inferiores nature t cãe particulares q̃ ad boiem ordinant t in vsũ hois cedũt. (sicut pz ex p̃missis). Inter has ẽt qdã ordo existit. nã in rebus humanis est aliqs bonũ cõe qs qdẽ est bonũ ciuitatis vel gẽtis qs videt ad principatũ

principatus ordinẽ pertinere. (vñ dicit in eodẽ. c.). q nomẽ principatũ designat qdã dominũ cũ ordine sacro. (pp qs Daniel. 10. fit mentio de Michaele pncipe iudeoz: t pncipe persaz t grecoz). t sic dispositio regnorũ t mutatio dominatiõis de gẽte in gẽtẽ ad ministeriũ huius ordinis pertinere oz instructio ẽt eoz q inter hoies existũt pncipes de his q̃ administrationẽ sui reginiinis pertinẽt ad hũc ordinẽ spectare videt. ¶ Est ẽt aliqs bumanũ bonũ qs nõ incõicate cõsistit. sz ad vnũ aliqẽ pertinet scõm seipsũ. nõ tñ vni soli sũt vtilia. sz multis q̃ sũt ab oibus t singulis credẽda t tenãda: sicut ea q̃ sunt fidei: t cultus diuinus t alia hmõi. t hꝰ ad

Archã geli archãgelos pertinet: de quibus Brego. dicit q Archãgelus nunciat sicut Gabrielẽ archangelũ geli noiamus qz vnigeniti verbi incarnationẽ nunciauit ab oibus credendã est. ¶ Quod dã vero humanũ bonũ est ad vnqsqz singulariter pertinẽs: t hoc ad ordinẽ pertinet angelos de quibus Brego. dicit q infima nunciant. vñ t boium custodes ẽe dicunt scõm illũ ps. (Angelis suis mãdauit de te: vt custodiant te in oibus vijs tuis). vñ t Dion. dicit q archãgeli medij sunt inter principatus t angelos

Angeli

habentes aliquid cõe cũ vtriusq3. cũ principatibus quidẽ inquantũ inferiorib9 angelis ducatũ ꝓstant. Nec imerito qr que sũt propria in humanis ꝟz ea que sunt cõia dispensari oz. Cũ archangelis vero qr annunciant angelis ꝛ ꝑ angelos nobis quoz est manifestare hoibus q̃ ad eos ptinent ꝟz vtriusq3 cuiusq3 analogiã: ꝓpter qõ ꝛ cõe nomẽ vtrimus ordo quasi spãle sibi assumit qr. s. officiũ hz nobis imediate nunciandi. ꝛ ꝓpter hoc archãgeli nomẽ ꝓpositũ hñt er vtroq3 dicunt. n. archangeli quasi principes angeli. ¶ Assignat aũt ꝛ Brego. aliter celestiũ spirituũ ordinationẽ. ¶ Mã principatus inter medios spũs cõnumerat post dominationes immediate: virtutes vero inter infimos ante archangelos. ¶ Sed diligenter inspicientibus vtraq3 ordinatio in modico differt. nã fm Brego. principatus dicunt nõ q̃ gentibus ꝓponunt. sed q̃ etiã ipsis bonis spiritib9 ꝓsunt. ꝙ ꝓsistẽtes in ministerioz diuinorũ executiõe. dicit. n. ꝙ principari est inter alios priorẽ existere. hoc autẽ fm assignationẽ ante dictã dicimus ad virtutũ ordinẽ ꝑtinere. virtutes aũt. (fm Brego. sũt q̃ ad q̃sdã ꝓticulares operãtes ordinant cũ aliquo spãli casu ꝓter cõez ordinẽ oz aliq̃ miraculose fieri). fm quã rationẽ satis cõuenienter cũ infimis ordinant. vtraq3 aũt ordinatio est verbis apostoli auctoritatẽ hñt ꝓt. (Dicit. n. Eph. primo cõstituẽs illũ). s. Christũ. (ad dextrã suã in celestibus supra oẽm principatũ ꝛ potestatez ꝛ virtutẽ ꝛ dominationẽ). in quo ꝑz ꝙ ascẽdẽdo supra principatus potestates posuit ꝛ supra has virtutes: supra quas dominationes collocauit: quẽ ordinẽ Diony. obseruauit. (ad Col. aũt primo loquẽs de Christo dicit sive throni sive dominatiões sive principat9 sive potestates oia per ipsũ ꝛ in ipso creata sũt). in quo ꝑz ꝙ a thronis incipiẽs descẽdẽdo sub eis dominatões: sub quibus principat9. ꝛ sub his potestates posuit. quẽ ordinẽ Brego. obseruauit. ¶ De seraphin aũt fit mẽtio Isa. 6. de cherubin autẽ Ezechielis primo. ¶ De archãgelis in canonica. Jude. cũ Michael archãgelus cuz diabolo disputãs ꝛc. ¶ De angelis autem in ꝑs. vt dictũ est. ¶ Est aũt in oibus ordinatis virtutibus hoc cõe. qr in vi superioris virtutis oẽs inferiores agunt. vnde id qõ dicim9 ad seraphin ordinẽ ꝑtinere oẽs inferiores ex virtute ipsi9 exequunt. ꝛ sic ꝛ cũ am in aliis ordinibus est considerandum.

ordinat° angeloꝝ assignata ꝑ grego. ꝛ concordat cuz ꝓcc.

Epbe.

Col.

Isa.

Jude.

ꝑs.

¶ De ordinatione hominum adinuicem ꝛ ad alia. 81.

Inter alias vero intellectuales substãtias humane anime infimuz gradum habent quia. (sicut supradictũ est). in sui institutione cognitionẽ ordinis prouidentie diuine in sola quadam vniuersali cognitione suscipiunt. ad perfectam vero ordinis secundum singularium cognitionem. oportet ꝙ ex ipsis rebus in quibus ordo diuine prouidentie iam particulariter institutus est perducantur. vnde oportuit ꝙ haberent organa corporea per que a rebus corporalibus cognitionem hauirent. ex quibus tamen propter debilitatem intellectualis luminis perfectã noticiã eoꝝ que ad hominem spectant adipisci non valent nisi per lumen superioris spiritus adiuuentur hoc exigente diuina dispositiõe vt inferiores per superiores spiritus perfectionẽ acquirant. (vt supra ostensum est). quia cũ aliquid hõ de lumine intellectuali participet: fm prouidẽtie diuine ordinẽ subdunt sibi alia bruta que intellectu nullo mõ participant. ¶ Vnde dicitur Gen. j. (Faciam9 hominẽ ad imaginis ꝛ simi. no.). s. secũdũ ꝙ intellectũ hz. (ꝛ prefit. pi. ma. ꝛ vo. ce. ꝛ be. te.) animalia vero bruta. ꝛ si intellectu careãt. qr tñ cognitionẽ aliquã hñt plãtis ꝛ aliis q̃ cognitiõe carẽt ꝟz diuine ꝓuidẽtie ordinẽ ꝓseruãt. (vñ dr Gen. j. (Ecce dedi vobis oẽm ber. afe. su. terrã: ꝛ vni. li. q̃ hñt in semetipsis semẽtẽ gñis sui: vt sint vobis in escã ꝛ cũctis animãtib9 terre). ¶ Inter ea vo q̃ penit9 cognitione carẽt vnũ subiacẽt alteri fm ꝙ vnũ est altero magis potenꝫ in agẽdo. nõ enim participant aliquid de dispositiõe prouidentie. sed solũ de executiõe. ¶ Que vero hñt intellectũ ꝛ sensum ꝛ corporalẽ virtutẽ hec in ipso adinuicẽ ordinant fm diuine ꝓuidentie dispositionẽ ad similitudinẽ ordinis qui in vniuerso inuenit. nam virtus corporea subditur sensitiue ꝛ intellectiue virtuti velut exequens earũ imperiũ: ipsa vero

In ea ꝑce circa ꝓn

sensitiua potentia intellectiue subdit & sub eius imperio continetur. ¶ Et eadem ratione & inter ipsos homines ordo inuenit. nam illi qui interdum preeminent naturaliter dominantur.alii vero que sunt intellectu deficientes.corpore vero robusti a natura videntur instituti ad seruiendum.(sicut Aristo.dicit in sua politica). cui etiaz concordat sententia Salomonis qui dicit prouer.xi.(qui stultus est seruiet sapienti). & ecc.i8.dicitur. (prouide de omni plebe viros sapientes & timentes deum qui iudicent populum omni tempore). Sicut autem in operibus vnius hominis ex hoc inordinatio prouenit q; intellectus sensualem virtutem sequitur.sensualis vero virtus p̄ pter corporis indispositionem trahitur ad corporis motum vt in claudicantibus apparet.ita & in regimine humano inordinatio prouenit ex eo q; non propter intellect⁹ preeminentiam aliquis preest.sed vel robore corporali dominium sibi vsurpat vel propter sensualem affectionem aliquis ad regendum proficitur: quam quidem inordinationem nec Salomon tacet qui dicit Eccle.io. (Est malum quod vidi sub sole quasi per errorem egrediens a facie principis positum stultum in dignitate sublimi). ¶ Huiusmodi autem inordinatio diuinā prouidentiam non excludit. prouenit enim permissione diuina ex defectu inferiorum agentium.(Sicut & de alijs malis dictuz est). Sed neqz per huiusmodi inordinationem totaliter naturalis ordo peruertitur. nam stultorum dominium infirmum est nisi sapientum consilio roboretur. ¶ Vnde dicitur prouer.20.(Cogitationes consiliis roborabuntur & gubernaculis tractanda sunt bella).& .24. (Vir sapiens fortis est & vir doctus robustus & validus. quia cum dispositione initur bellum.& erit salus vbi multa consilia).& quia consilium̄ regit cum qui consilium accipit & quodāmodo ei dominat dicit prouer.17.(q; seruus sapiens dominabit filijs stultis). paret ergo q; diuina ꝓuidentia oibus rebus ordinem imponit vt sic verum sit quod dicit apostolus Ro.13.(que a deo sunt ordinata sūt). ¶ Q̄ inferiora corpora regūtur a deo per corpora celestia. 82.

ca° 7i° huius lib.

Sicut autem in substātiis intellectualibus est superius & inferius ita etiam in substātiis corporalib⁹. Substantie aūt intellectuales reguntur a superioribus vt dispositio diuine prouidētie proportionaliter descendat vsqz ad infima. (sicut iam dictum est).ergo pari ratiōe in feriora corpora per supiora disponuntur.

2 ¶ Amplius quanto aliqd̄ corpus est superius loco.tanto inuenit̄ ē formalius. Et ꝓpter hoc rōnabiliter locus superior est loc⁹ inferioris.nā forme est cōtineri sicut loci. aqua.n ē formalior terra:aer aqua: & ignis aere. Sed corpora celestia sunt oibus loco superiora.ipsa igit̄ sūt magis formalia oib⁹ aliis:ergo magis actiua.agunt ergo in inferiora corpora.sic ꝓ ea inferiora disponunt.

3 ¶ Itē qō est in sua nā perfectū absqz cōtrarietate.est vltioris virtutis q̄z illud qō in sua nā nō perficit nisi in cōtrarietate. Contrarietas enim est ex differentijs determinantibus & cōtrahentibus genus. vnde in acceptōe intellectus q; est vltio spēs contrariorū nō sunt contrarie cū sint simul. Corpora aūt celestia sunt in suis naturis absqz omni contrarietate perfecta. nō sunt enim leuia neqz sunt grauia:neqz calida neqz frigida. corpora vero inferiora nō perficiunt in suis naturis nisi cū aliqua cōtrarietate. Et hoc etiā motus ex⁹ demōstrat:nā motui circulari corpor⁹ celestiū nō est aliquid cōtrariū.vnde nec in eis violētia esse potest. motus aūt inferior⁹ corpor⁹ cōtrarii sūt scilicet motus deorsū motui sursū.corpa ergo celestia sūt vltioris virtutis q̄z corpora inferiora.vniuersales aūt virtutes sūt motiue particularū.(sicut ex dictis pz).corpa ergo celestia mouēt & disponūt corpa inferiora.

3 ¶ Adhuc.(ostensum est supra). q; ꝓ substantias intellectuales omnia alia reguntur: corpora autem celestia sunt similiora substantijs intellectualibus q̄z alia corpora inquantum sunt incorruptibilia sunt tamen eis propinquiora inquantum ab eis immediate mouentur.(vt supra ostensum est).ꝓ ipsa igitur reguntur inferiora corpora.

4 ¶ Preterea oportet primum principiū motus esse aliquid immobile:que ergo magis

accedũt ad imobilitatẽ debẽt eẽ aliorum motiua: corpa aũt celestia magis accedũt ad imobilitatẽ pmi pncipij q̃ inferiora quia nõ mouent nisi vna spẽ motus. s. motu locali. Alia vero corpora mouent oibus spẽbus motus: corpora igit celestia sũt motiua t regitiua omnium inferiorum corporum.

¶ Amplius primũ in quolibet gne est cã eoz q̃ sũt post. inter oẽs aũt alios motꝰ primus est motus celi. primo qdẽ q̃ motus localis est primus inter oẽs motus. t tẽpore q̃ solus põt eẽ ppetuus. (vt ꝓbat in. 8. phicoz). t nãliter q̃ sine ipso nõ põt eẽ aliqs aliorũ motuũ. nõ. n. augmẽtat aliqd nisi p̃existẽte alteratõe p quã qõ prius erat dissimile cõuertat t fiat sile. neq; alteratio põt eẽ nisi p̃existẽte loci mutatõe. q̃ ad hoc q̃ fiat alteratio. oz q̃ alterans sit magis propinquũ alterato nũc q̃ prius. est ẽt pfectõe prior q̃ motus localis nõ variat rẽ secũdũ aliqd ei inherẽs. sz solũ secũdũ aliqd extrinsecũ. t pp hoc est rei iã pfecte. ¶ Scõo q̃ etiã inter motus locales est motus circularis prior. t tpe q̃ solus ipe põt eẽ ppetuus. (vt ꝓbat in. 8. phicorũ). t nãliter q̃ ẽ magis simpler t vnus cũ nõ distinguat in pncipiũ mediũ t finẽ. sed totus sit quasi medium. t ẽt pfectõe q̃ reflectit ad principium. ¶ Tertio q̃ solus motus celi inuenit sp regularis t vniformis. In motibus. n. naturalibus grauium t leuium fit additio velocitatis in fine. in violentis autem additio tarditatis. Oportet ergo quod motus celi causa sit omnium aliorum motuum.

tertu. cõ. 54.

tertu. cõ. 64.

6 ¶ Adhuc sicut se hz immobile simplr ad motuz simplr. ita se hz immobile secundũ hunc motũ ad motũ talẽ. id aũt q̃ est immobile simplr est pn^m ois motus. (vt supra probatũ est). q̃ ergo est immobile sz alterationẽ est pn^m ois alteratiõis. Corpora aũt celestia sola inter corporalia sunt inalterabilia q̃ demonstrat dispositio eorũ que sp cadẽ inuenit: est ergo sp corpus celeste cã ois alteratõis in his que alterant. alteratio aũt in his inferioribus est pn^m ois motus. nã p alterationẽ puenit ad augmẽtũ t generationẽ: generatio aũt est motoz p se in motu locali grauiũ t leuiũ. oz ergo q̃ celum sit causa ois motus in istis inferioribꝰ corporibꝰ. ¶ Sic ergo pz q̃ corpa inferiora a deo p corpa superiora reguntur.

¶ Epilogus predictorum. 83.

Ex omnibus autẽ hijs que ostensa sunt colligere possumus q̃ quantum ad ordinis excogitationem rebus imponendi deus omnia per seipsum disponit. ¶ Vnde super illud Job. 33. (quẽ posuit alium super orbem quem fabricatꝰ est). dicit Brego. (mundum quippe per seipsum regit: qui per seipsum condidit). t Boetius. 4. de consolatione. (Deus per se solum cuncta disponit). Sed quantum ad executionem inferiora per superiora dispensat: corporalia quidem per spiritualia. ¶ Vnde Brego. dicit in. 4. dyalogis. (in hoc mundo visibili nihil nisi per inuisibiles creaturas disponi potest. inferiores vero spiritus per superiores). vnde dicit Diony. 4. c. cele. hyerar. (q̃ celestes essentie intellectuales primo in seipsas diuinam edunt illuminationem t in nos deferunt que supra nos sunt manifestationes. Inferiora etiam corpora per superiora. ¶ Vnde Diony. dicit. 4. c. de diui. no. (q̃ sol generationes visibilium corporum confert t ad vitam ipsã mouet t nutrit t auget t perficit t mundat t renouat). De his autẽ omnibus simul dicit Augustinus in tertio de trini. (Quẽ admoduz corpora grossiora t inferiora per subtiliora t potentiora quodam ordine reguntur. ita omnia corpora per spiritum vite rationalem. t spiritus rationalis peccatoz per spiritum rationalem iustum.

Ps. 4°

Ca° 4°

¶ Qꝫ corpora celestia non imprimant in intellectus nostros. 84.

Ex his autem que premissa sunt in promptu apparet q̃ eorum que sũt circa intellectum corpora celestia cause esse nõ possunt. (Iam enim ostẽsum est). q̃ diuine prouidentie ordo est vt per superiora reguntur inferiora t moueantur: intellectus autem ordinem nature omnia corpora excedit. (vt ex ꝓdictis patet). impossibile est igit q̃ corpora celestia agãt in intellectum directe. nõ igitur possunt eẽ causa per se eorum que sunt circa intellectũ.

2 ¶Adhuc nullū corpus agit nisi p motuz. (vt probat in.8.phisicoz).que aūt sunt im mobilia non causant ex motu:nihil enī cau satur ex motu alicuius agentis nisi inquan tū mouet. passū aūt mouet: q̄ igit sūt oino extra motū non pūt eē causata a corporib⁹ celestibus. Sed ea que sūt circa intellectū sunt oino extra motuz per se loquendo. (si cut patet per philosophū in septimo phisi corū).quinimo per quietem a motibus fit anima prudens t sciens vt ibidem dicitur. impossibile est ergo q̄ corpora celestia sint per se cā coz q̄ sunt circa intellectū.

3 ¶Amplius si nihil causatur ab aliq̄ corpore nisi inquantū mouet dū mouet.oportet omne illud qđ recipit impressionez alicuius corporis moueri: nihil aūt mouetur nisi corpus. (vt probat in .6. phisicorum). oportet ergo omne id qđ recipit impressionem alicui⁹ corporis eē corpus vel aliquaz virtutem corpoream.(ostensum est autem in secundo).q̄ intellectus neq̄z est corpus neq̄z virtus corporea:impossibile est igit q̄ corpa celestia directe iprimāt in itellectū.

4 ¶Item omne qđ mouet ab aliq̄ reducitur ab eo de potentia in actū: nihil aūt reducitur ab aliquo de potentia in actū nisi per id qđ est actu.oportet ergo omne agēs t mouens eē aliquo mō actu respectu coz ad que passum t motum est in potētia.corpora autem celestia non sunt actu intelligibilia cum sint quedam singularia sensibilia:cū igitur intellectus noster non fit in potentia nisi ad itelligibilia in actu: ipoſe ē q̄ corpa celestia directe agāt in intellectū.

5 ¶Adhuc propria operatio rei cōsequit naturam ipsius que rebus generatis p generationem acquirit simul cū propria operatione.sicut patet de graui t leui que habent statim propriū motum in termino sue generationis.nisi fit aliquid impediens ratione cuius generans dicit mouens:illō ergo qđ secūdū principium sue nature est subiectum actionibus corporum celestiū neq̄z secundum operationem suam potest ei esse subiectum.paro autem intellectiua nō causatur ab aliquibus principijs corporibus. sed est omnino ab extrinseco.(vt supra probatum est).operatio igitur intellectus non directe subiacet corporibus celestibus.

6 ¶Amplius ea qua causant ex motibus celestibus tempori subduntur quod est numerus primi mot⁹ celestis.que igitur omnino abstrahuntur a tempore non sunt celestibus motus motibus subiecta. intellectus autem in sua operatione abstrahit a tēpore sicut t a loco.q̄ siderat enim vle qđ est abstractū ab hic t nūcnō igitur operatio intellectualis subdit celestib⁹ motibus.

7 ¶Adhuc nihil agit vltra suam speciem: ipsum autem intelligere transcendit speciē t formam cuiuslibet corporis agentis: qz omnis forma corporea est materialis t individuata.ipsum autem intelligere habet speciem a suo obiecto quod est vniuersale t immateriale.vnde nullū corpus per formam suam corpoream intelligere potest. multo igitur minus potest quodcunq̄z corpus causare ipsum intelligere in alio.

8 ¶Item secūdū illud quo aliqd vnit superioribus non est inferioribus subiectū: anima aūt nostra fm q̄ intelligit vnit substantijs intellectualibus q̄ sūt superiores ordine nature corporibus celestibus.nō enī potest anima nostra intelligere nisi secūdū q̄ lumen intellectuale inde sortitur.impossibile est igitur q̄ intellectualis operatio directe motibus celestibus subdatur.

9 ¶Preterea huic rei fidem faciet si consideremus ea q̄ a phis circa hoc dicta sūt. Antiq enim phi nāles vt Democrit⁹ Empedocles t hmōi posuerūt q̄ intellect⁹ nō differt a sensu.(vt patet in.4.metaphisice t in.3.de aia).t iō seqbat q̄ intellect⁹ sit q̄dam virt⁹ corporea sequēs corpoz trāsmutationē.t iō dixerūt q̄ cū trāsmutatio inferioz corpoz sequat trāsmutationē superioꝝ corpoz. intellectualis etiā operatio sequet corpoz celestiū mot⁹. (fm illō Homeri. Talis est intellect⁹ in dijs t hoīb⁹ terrenis q̄lē in die inducit pr̄ virorū deorūq̄z).i.sol vel magis Jupiter que dicebāt sūmū deū intelligentes p ipsū totū celū.(vt patet per Augu.in lib.de ciui.dei). Hinc etiā .pcef sit stoicoz opinio q̄ dicebāt cognitionē intellectus causari ex hoc q̄ imagines corporū nris mēnib⁹ iprimunt sic̄ speculū q̄dā. t sic pagina recipit litteras ipressas absq̄z hoc q̄ aliqd agat. (vt Boeti⁹ narrat in.5. de ꝓsolatōe).fm quoz sentētiā seqbat q̄

4.me tertu. cō.xi. 2° de aia ter. cō.150. Allegat a phō vbi sup

lib° 4° cap° ii°

prosa

marime ex impressione corpox celestiū intellectuales notiones nobis imprimerent. ¶ Unde t stoici fuerunt q precipue necessitate quadā fatali hoium vitā duci posuerunt. ¶ Sed hec positio inde falsa apparet: vt Boetius ibidē dicit q intellectus cōponit t diuidit t cōparat suprema ad infima t cognoscit vniuersalia t simplices formas q̄ in corporib⁹ nō inueniunt. t sic manifestū est q intellectus nō est sicut recipiens nīa imagines corpox. sed hz aliquā virtutē corporibus altiorē. nā sensus exterior qui solū imagines corpox recipit ad predicta se nō extendit: omnes aūt sequētes phi intellectū a sensu discernētes causā nostre scientie nō aligbus corporibus. sed reb⁹ immaterialibus attribuerunt sicut ¶ Plato posuit causam nostre scientie esse ideas. Aristotc. aūt intellectū agentē. ¶ Ex bis oib⁹ est accipere. q ponere corpora celestia esse causam nobis intelligendi est consequens opinionē eox qui ponebant intellectum a sensu nō differre. (vt patet etiā per Arist. in libro de anima). hanc opinionē manifestum est eē falsam. igit t manifestū est t eā eē falsā que ponit corpora celestia eē nobis causas intelligendi directe. ¶ Hinc est q sacra scriptura causam nostre intelligētie attribuit nō alicui corpori sed deo Job. 25. (Ubi est deus qui fecit me: qui dedit carmina in nocte: qui docet nos super iumenta terre: t sup volucres celi erudit nos). t in. ps. (Qui docet hoiem scientiā). Sciendū est tn q licet corpora celestia directe intelligētie nostre cause eē nō possunt. aliquid tamē ad hoc opant indirecte. licet. n. intellectus nō sit virtus corporea: tamē in nobis intellectus opatio cōpleri nō pōt sine oparione virtutū corporeax que sunt imaginatio t vis mēoratiua t cogitatiua. (vt ex supioribus pz). t inde est q impeditis hax virtutū opatiōibus pp aliquā indispositionē corporis ipedit opatio intellectus. sicut pz in freneticis t litargicis t alijs hmōi. t ꝓpter hoc etiā bonitas dispositionis corporis humani facit aptum ad bene intelligendū inquantū ex hoc ꝓdicte vires fortiores existunt. (vñ dr in secūdo de anima q molles carne aptos bene mente videmus). dispositio aūt corporis humani subiacet celestibus motib⁹. ¶ Dicit. n. Augustinus in. 5. de ciui. dei. (q nō vique quaq; absurde dici pōt ad solas corporum differentias afflatus quosdā valere sidera in eos). ¶ Et Damas. dicit in. 2. libro). q alij t alij planete diuersas cōplexiones t habitus t dispositiōes in nobis constituunt: iō indirecte corpora celestia ad bonitatē intelligentie opantur. t sic sicut medici possunt iudicare de bonitate intellectus ex corporis cōplexione sicut ex dispositōe proxima ita astrologus t motibus celestibus sicut ex cā remota talis dispōnis. ¶ Et p hunc modū pōt verificari qđ ¶ Ptolomeus in cē tilogo dicit. (Cū fuerit Mercurius in natiuitate alicuius in aliqua domox Saturni t ipse fortis in esse suo dat bonitatem intelligentie medullitus in rebus.

¶ Qđ corpa celestia nō sūt cāe volūtatum t electionum nostrarum. 85.

Ex hoc aūt vlterius apparet q corpora celestia nō sunt voluntatū nostrax neq; electionum cā. ¶ Voluntas enim in parte intellectiua anime est. (vt patet p phm in tertio de aia). si igit corpa celestia non possunt imprimere directe in intellectum nostrum. (vt ostensum est). neq; etiam in voluntatē nostrā directe imprimere poterunt. ¶ Amplius ois electio t actualis voluntas in nobis imediate ex appbēsiōe intellectuali cātur. bonū. n. intellectū est obiectum volūtatis. (vt pz i tertio de aia). t pp hoc nō pōt seq; puersitas in eligēdo nisi intellectus iudiciū deficiat in priculari eligibili. (vt pz p phm in. 7. ethicox). corpa autem celestia non sunt cause intelligentie nostre: ergo nec electionis nostre possunt eē cāe. ¶ Itē q̄cūq; ex impressiōe corpox celestiū in istis iferioribus eueniūt nāliter cōtigūt eū hec iferiora sint nātr sub illis ordinata. si ergo electiōes nostre eueniūt ex impressiōe corpox celestiū. oz q nātr eueniāt vt. s. sic hō nātr eligat opari suas opatōes sic nāli instinctu bruta opant t nātr corpa inanita mouēt. nō g erāt ꝓpositū t nā duo pn⁹ agētia. pz vnū tn qđ ē nā. (cui⁹ oppositū pz per Aristo. in. 2. phicox). nō ē g vex q ex impressiōe corpox celestiū nre electiōes ꝓueniāt.

vbi sup.

Aug. 5. scripta.

li⁰ 2⁰ ca⁰ 73. circa finē

Nō. q̄ contra

tertia. cō. 94.

tertia. cō. 42.

tertia. cō. 51.

ca⁰ 5⁰

tertia. cō. 48.

4 ¶ Preterea ea q̄ nāl̄r fiūt determinatis mediis ꝓducunt ad finē. vñ semp̄ t eodē mō cōtingūt. nā. n. determinata est ad vnū: electōes aūt humane diuersis mediis tendunt ad finē tā in moralibus q̄̄ in artificialibus. nō igr electōes hūane sūt nāl̄r.

5 ¶ Amplius ea que nāliter fiunt vtplurimū recte fiunt. nā. n. nō deficit nisi in paucioribus. si igr̄ dō nāliter eligeret vt in pluribus electōes eius eēnt recte. qđ pz eē falsum. nō igr dō nāliter eligit qđ oporteret fieri ipulsu corporum celestium eligeret.

6 ¶ Itē ea que sunt eiusdē spēi nō diuersificantur in opatōibus nālibus q̄ nāz spēi cō sequunt. vñ oīs hūmo sibi facit nidū t eis dō sibi intelligit prima principia q̄ sunt nāliter nota. electio aūt est opatio cōsequens spēm humanā. si igr̄ dō nāl̄r eligeret oporteret q̄ oēs homines eodē mō eligerēt qđ pz eē falsū tā in moralibus q̄̄ in artificialib⁹.

7 ¶ Adhuc virtutes t vitia sunt electionū principia propria. nā virtuosus t viciosus differunt er hoc q̄ cōtraria eligunt: virtutes aūt politice t vitia nō sunt nobis a nā: sed er assuetudine. (vt probat phūs in secundo ethicox. ℣ Er hoc q̄ quales opatiōes assuescim⁹ t maxime a puero ad tales habitum habemus). ergo electōes nr̄e nō sūt nobis a nā nō ergo causant er impressiōe corpox celestiū sm quā res nāl̄r procedunt. sap⁹ p

8 ¶ Adhuc corpora celestia non imprimūt directe nisi corpora. (vt ostensum est). Si igitur sint cause electionū nostrax: aut hoc erit inquanto imprimūt in corpora nostra. aut inquantū imprimunt in exteriora. neutro aūt modo sufficienter possunt eē cause electionis nostre. nō enim est sufficiens cā nostre electionis q̄ aliqua corporalia nobis exterius presentent. pz enim q̄ ad occursum alicuius delectabilis puta cibi vel mulieris: tēperatus nō mouet ad eligendū ipsum intēperatus aūt mouet. Similr̄ ēt nō sufficit ad nostrā electionē quecūq; immutatio posset eē in nostro corpore ab impressiōe corporis celestis cū p hoc nō seq̄tur in nobis nisi quedā passiones vel magis vel minus vehemētes. passiones aūt quātūcūq; vehemētes non sunt causa sufficiēs electionis. quia p easdē passiones inclinatio inducitur ad eas sequēdum per electionē: conueniēs aūt nō inducitur. nō pōt igitur dici quod corpora celestia sint cause nostrarum electionum.

9 ¶ Amplius nulle virtus datur alicui rei frustra: homo aūt hz virtutē indicandi t consolidandi de omnibus q̄ p ipsum operabilia sunt siue in vsu exteriorum rerum siue in admittēdo t repellēdo intrinsecas passiones. Quod gdē frustra eēt in electione nostra causaretur a corporibus celestibus nō existēs in nra potestate. nō ē igr possibile q̄ corpora celestia sint cause nr̄e electionis.

10 ¶ Preterea homo naturalr est animal politicum vt sociale. Quod quidē er hoc apparet q̄ huius homo non sufficit sibi si solus viuat. propterea q̄ natura in paucis homini prouidit sufficiēter dans ei rationē q̄ quam possit sibi necessaria ad vitā ꝓparare: sicut cibū indumēta t alia hmōi ad q̄ oia operanda nō sufficit vnus hō. vñ naturaliter inditū ē homini vt in societate viuat. sz ordo prouidētie non aufert alicui rei qđ est sibi nāle: sz magis vnicuiq; prouidetur scōm suā naturā. (vt er dictis pz). nō igr̄ q̄ ordinē prouidētie sic est homo ordinatus vt vita socialis tollat: tolleret aūt si electiones nr̄e er impressionibus corpox celestium prouenirēt sicut naturalis instinctus aliox animaliū. ℣ Frustra ēt darētur leges t precepta viuēdi si hō electionū suax dominus nō eēt. ℣ Frustra ēt adhiberētur ꝑmia t pene bonis t malis er quo nō est in nobis bec vt ille eligere: bis aūt destrūctibus statī socialis vita corrumpitur. non ergo homo est sic secundum ordinem diuine prouidē tie institutus vt electiones eius er motib⁹ celestium corporum proueniant.

11 ¶ Adhuc electiōes hominū ad bona t mala se hāt. si igr̄ electōes nr̄e er motibus stellax ꝓuenirēt. seqūretur q̄ stelle p se eēnt cā malax electionū: qđ aūt est malū nō hz cām in nā. nā malū incidit er defectu alicuius cāe t nō hz cām p se. (vt supra ostēsum ca⁹. 13. est). nō est igr̄ possibile q̄ electōes nr̄e di. bui⁹ lib. recte t p se a corporibus celestibus ꝓueniant sicut er causis. ℣ Pōt aūt aliqs huic instātie rōni obuiare: dicēdo q̄ oīs mala electio er alicui⁹ bōi appetitu ꝓcēdit. (vt supra ostēsum ē). ca⁹. 14. sic electio adulterij ꝓcēdit er appetitu boni huius lib. delectabilis qđ ē in venerea: ad qđ qdē ho

nā vle aliq̄ stella mouet. & hoc necessarius est ad gñationē aialiū p̄ficiēdā. nec debuit hoc cōe bonū p̄termitti pp malū p̄tingens / re hmōi. q̄ ex hoc instinctu elegit malum.

Improbatio

¶ Hec aūt rōnio sufficies nō est: si ponant corpora celestia p se cā electionū nostrarū: vtpote p se ipressionē in aīa & volūtatez. nā ipressio vlis cause recipit in vnoquoq; secūdū modū suū. Effectus ergo stelle mouētis ad delectationē q̄ est in cōiūctōe ordinata ad gñationē recipiet in quolibet secūdū modū sibi p̄priū: sicut videm⁹ q̄ diuersa aialia bīt diuersa tpa & diuersos modos cōmixtiōis secūdū cōgruētiā sue nāe. (vt Aristo. dicit in lib. de hist. aīaliū). recipiēt ergo intellect⁹ & volūtas impressionē illi⁹ stelle secūdū modū suū: cū aūt aliq̄d appetit secūdū modū intellect⁹ & rōnis. nō accidit peccatū in electiōe q̄ qdē sēp ex hoc mala est qđ nō est secūdū rōnē recta. nō igit si corpora celestia eēnt cā electionū nostrar⁹ eēt vnquā in nobis electio mala.

i 2 ¶ Ampli⁹ nulla virt⁹ actiua se extendit ad ea q̄ sūt supra spēm & nām agētis. q̄ oē agēs agit p suā formā. sz ipsū velle transcēdit oēm spēm corporalē sicut & ipsū intelligere. sicut. n. intelligim⁹ vlia. ita & volūtas nostra in aliqđ vle fert: puta q̄ odim⁹ omne latronū gen⁹. (vt ꝓbus dicit in sua rhetorica). nz igit velle nō causat a cōpe celesti.

i 3 ¶ Preterea q̄ sūt ad finē ꝓportionant fini. electiōes aūt humane ordinant ad felicitatē. sicut ad vltimū finē: q̄ qdē nō cōsistit in aliqb⁹ corporalib⁹ bonis. sed in hoc q̄ via comūgat p intellectū reb⁹ diuinis. (vt supra ostēsū est). tā secūdū sentētiā fidei q̄m phor opiniones: corpora igit celestia non p̄nt eē cā electionū nostrar⁹.

Auc. 6. scripsit.

¶ Hic est qđ dī Jere. 10. (A signis celi nolite metuere q̄ timēt gētes. q. leges populor⁹ vane sūt).

Erciu⁹ error.

¶ Per hoc aūt excludit positio stoicor⁹. q̄ ponebāt oēs act⁹ nostros. & etiā electiones nostras secūdū corpora celestia dispōni. q̄ ēt dī fuisse positio antiq̄ pharisecor⁹ q̄ apud indeos. ¶ Priscilianiste hmōi. errōis ēt rei fuerūt. (vt dī in lib. de hereslb⁹). Hec ēt fuit opinio antiquor⁹ nāliū q̄ ponebant sensum & intellectū nō differre. ¶ Vnde Empedocles dicit q̄ volūtas auget in hominibus sicut in aliis animalibus ad p̄sēs idest sm̄ presens mouentium ex motu celi causante tempus. (vt Aristo. introducit in libro de anima. ¶ Sciendum tamē est q̄ licet corpora celestia non sint directe causa electionum nostrarum quasi directe in voluntates nostras imprimentia. indirecte tamē ex his aliq̄ occasio nostris electiōib⁹ p̄statur: sm̄ q̄ bñt impressionē sup corpora. ¶ Et hoc dupl̄r. ¶ Duo qdē mō sm̄ qđ impressiones corpor⁹ celestiū in exteriora corpora sūt nobis cā alicui⁹ electiōis: sic cū per corpora celestia disponit aer ad frigus intensum: eligim⁹ calefieri ad ignē vl aliq̄ huiusmodi facere q̄ congruūt tpi. ¶ Alio mō sm̄ q̄ ipsimūt in corpora nostra ad quorū immutationē insurgūt nobis aliq̄ motus passionū. vl p eor⁹ impressionē efficimur abiles ad aliq̄s passiones: sic colerici sūt proni ad irā. vl ex hoc q̄ ex eor⁹ impressiōe cātur in nobis aliq̄ dispositio corporalis q̄ est occasio alicui⁹ electiōis. sic cū nobis infirmātib⁹ eligimus accipe medicinā. Interdū ēt ex corporib⁹ celestib⁹ act⁹ būani cāntur. iquātū ex indispositōe corpis aliq̄ emēres efficimur vsu rōnis ꝓuati in q̄b⁹ ꝓpe electio nō é. sz mouent aliq̄ nāli instinctu sic & bruta. Manifestū est aūt ex expimēto cognitū q̄ tales occasiones siue sint exteriores siue interiores nō sūt cā necessaria electiōis: cū hō p̄ rōnē possit eis resistere vl obedire: sz plures sūt q̄ ipetus tales nāles sequunt: pauciores aūt. idest soli sapientes q̄ occasiones male agēdi & nāles ipet⁹ nō sequunt. ¶ Et pp hoc dicit Ptolome⁹ in centilogo. (q̄ vir sapiēs adiuuat op⁹ stellar⁹ & q̄ nō poterit astrologus dare iudicia ex stellas nisi vim eis & ꝓpetionē bn̄ cognouerit. & q̄ astrolog⁹ nō dz dicere rē spiritualr (sz vlr). q̄. s. impssio stellarū in plurib⁹ fortit effectū. q̄ nō resistūt inclinatōi q̄ ē ex corpe. nō aūt sq̄ in hoc vl illo qui forte p rationē nāli inclinatōi resistit.

¶ Os corporales effectus in istis inferioribus non sequuntur ex necessitate a corporibus celestibus. 86.

lib⁹ 2⁹ tex. 150

Patet ex dictis quōd corpora celestia non sunt cā electionum & quōd non

On solum aūt corpora celestia humane electioni necessitatem inferre nō possunt: sed nec etiam corporales effectus in istis inferiorib⁹ ex necessitate ob

eis ꝓcedũt. ¶ Impressiones.n. cārũ nāliũ recipiunt in effectibus ſm recipientiũ modum: hec ãt inferiora ſunt ſtabilia ⁊ non ſemper eodẽ modo ſe bñtia ꝓpter mãm q̃ eſt in potẽtia ad plures formas: ⁊ ꝓpter cõ trarietatẽ formarũ ⁊ virtutũ: nõ igit̃ impreſſiones corpoꝝ celeſtium recipiuntur i iſtis inferioribus per modum neceſſitatis.

2 ¶ Itẽ a cã remota nõ ſequit̃ effectus de neceſſitate: niſi ẽt ſit cã media neceſſaria. Sicut ⁊ in ſyllogiſmis ex maiori de neceſſitate ⁊ minori de cõtingẽti nõ ſequit̃ cõcluſio de neceſſitate. Corpa ãt celeſtia ſũt cãe remote: ꝓxie ãt cãe iferioꝝ effectuũ ſũt virtutes actiue ⁊ paſſiue i iſtis iferioribꝰ q̃ nõ ſũt cãe neçarie: ſz cõtingẽtes. ꝓit.n. deficere vt in pancioribꝰ: nõ ergo ex corporibus celeſtibus ſequuntur in iſtis inferioribus corporibus effectus de neceſſitate.

3 ¶ Dicẽ. motꝰ celeſtiũ corpoꝝ ſp eſt eodẽ mõ ſi igit̃ effectꝰ celeſtiũ corpoꝝ in iſtis inferioribꝰ corpibꝰ ex neçitate ꝓuenirẽt ſemp eodẽ mõ ſe bñrent q̃ in iferioribꝰ ſũt: nõ ãt ſemp eodẽ modo ſe bñt: ſed vt in pluribus non igit̃ ex neceſſitate proueniunt.

4 ¶ Adhuc ex multis cõtingẽtibꝰ nõ põt fieri vnũ neçariũ: q; ſiẽ qlibet cõtingẽtiũ ꝑ ſe deficere põt ab effectu: ita ⁊ oia ſil. cõ ſtat ãt q; ſingula q̃ i iſtis iferioribꝰ fiunt ex impreſſiõe celeſtiũ corpoꝝ ſũt cõtingẽtia. Nõ igit̃ cõnexio eoꝝ q̃ in iſtis iferioribꝰ cõtigũt ex impreſſiõe celeſtiũ corpoꝝ ſũt neçaria: manifeſtũ eſt.n. q; qlibet eoꝝ ipediri poteſt.

5 ¶ Amꝑ. corpa celeſtia ſũt agẽtia nãliter q̃ requirũt maz i quã agãt: nõ igit̃ ex actione corporuz celeſtiũ tollit̃ id qõ mã regrit. Mã ãt i quã agũt corpa celeſtia ſũt corpa iferioꝝ: q̃ cũ ſint corrupcibila ſz ſuã nãz: ſiẽ deficere ꝓit ab eẽ ita ab oppari: ⁊ ſic eoꝝ nã boc hz: vt nõ ex neçitate ꝓducãt effectꝰ: nõ igit̃ ex neçitate ꝓueniũt effectus celeſtium corpoꝝ in corpibus iferioribꝰ. ¶ Si ãt aliq̃ forte dicat q; neceſſariũ eſt q; effectꝰ corpoꝝ celeſtiũ cõpleant̃: nec tñ ꝑ boc tollit̃ poſſibilitas a rebꝰ inferioribꝰ eo q; qlibet effectus eſt in potẽtia anteqũ fiat ⁊ tũc dr̃ poſſibilis: q; ãt iã eſt in actu trãſit a poſſibilitate in neceſſitatẽ ⁊ totũ boc ſubiacet celeſtibus motibus ⁊ ſic nõ tollit̃ qn aliq̃ effectus ſit poſſibilis: ſz neçariuz ſit effectũ illũ q̃nq; ꝓducit. (ſit.n. Albumaſar in ꝓio libro ſui introductorij defendere nitit̃ poſſibile). ¶ Nõ eſt ãt poſſibile q; ſz hũc modũ poſſibile defendat̃ poſſibile.n. quoddã ẽ qõ ad neçariũ ſequat̃: nã q; neçe eſt eẽ. poſſibile eſt eẽ: qõ.n. nõ poſſibile eſt eẽ: ipoſſibile eſt eẽ: ⁊ qõ ipoſſibile eſt eẽ: neçe eſt nõ eſſe: igit̃ qõ neceſſe eſt eẽ: neçe eſt nõ eẽ: hoc ãt eſt ipoſſibile: ergo ipoſſibile ẽ q; aliqd neçe fit eẽ: ⁊ tñ nõ fit poſſibile illud eẽ: ergo poſſibile eẽ ſequit̃ ad neçe eẽ. Hoc ãt poſſibile nõ ẽ neceſſariũ defẽdere: ergo cõtra hoc effectus ex neceſſitate cauſari dicunt̃: ſz poſſibile qõ opponit̃ neceſſario ꝓut dr̃ poſſibile qõ põt eẽ ⁊ nõ eẽ. Nõ ãt dr̃ aliqd ꝑ hunc modũ poſſibile ⁊ cõtingens ex hoc ſolũ q; q̃nq; fit in potẽtia ⁊ q̃nq; in actu. (vt ꝓdicta rñſio ꝓſupponit). nã ſic ẽt in motibꝰ celeſtiũ eſt poſſibile ⁊ cõtingẽs: nõ.n. ſp ẽ cõtunctio vel oppoſitio ſolis aut lũe in actu ſz q̃nq; gdẽ in actu: q̃nq; ãt in potẽtia: que tñ neçaria ſũt: cũ de his dnem̃ demõſtratione: ſz poſſibile vel cõtingẽs qõ opponit̃ neceſſario hoc i ſua rõne bz q; nõ fit neçe illõ fieri q̃n nõ eſt: qõ gdẽ eſt: q; nõ de neceſſitate ſequit̃ ex cã ſua: ſiẽ.n. dicimus ſortẽ ſeſſurũ eſſe cõtingẽs: ipſuz ãt eſſe morituꝝ ẽ neceſſariũ: q; ſz hoꝝ ex cã ſua de neceſſitate ſequit̃: nõ ãt primũ. Si ergo ex motibus celeſtibꝰ de neceſſitate ſequit̃ q; eoꝝ effectꝰ ſint q̃nq; futuri: tollit̃ poſſibile ⁊ cõtingẽs: qõ neceſſario opponit̃. ¶ Sciẽdũ eſt ãt q; ad probandũ effectus celeſtiũ corpoꝝ ex neceſſitate ꝓuenire. (Auicẽna in ſua metha ꝓbifica vñl taliter rõne). ¶ Si.n. effectꝰ aliq̃s celeſtiũ corpoꝝ ipediẽt: oz q; hoc fit ꝑ aliq̃ cãz voluntariã vel nãlẽ: oĩs ãt cã voluntaria vel nãlis reducit̃ ad aliqõ celeſte ꝓncipiũ: ergo ipedimẽtũ effectuũ celeſtiũ corpoꝝ ꝓcedit ex aliqbꝰ celeſtibꝰ ꝓncipijs. impoſſibile eſt ergo q; ſi totus ordo celeſtiuz corpoꝝ ſimul accipiat̃: q; effectus eiꝰ vnã ceſſetur. vnde cõcludit q; corpora celeſtia facũt neceſſario eẽ debere effectus in iſtis iferioribus tã volũtarios q̃ nãles. ¶ Nec ãt rõ. (vt Ariſt. in.2. ꝓbicoꝝ dicẽ). fuit quo ter. cõrãdã antiquoꝝ: q; negabãt caſuz ⁊ fortunã: 4. ⁊ ũra q; boc q; cuiuſlibet effectꝰ eſt aliq̃ cã determinata: poſita ãt cã ponit̃ effectus de neceſſitate: ⁊ ſic cũ oia de neceſſitate ꝓueniunt:

ſolutio

ꝓbatio

ꝓpo. auicẽ. q̃ dr̃. 1°. metꝓ ca°. ꝓio

ter.cō. 7. nō est aliqd fortuitū neq casuale. ¶ Hāc āt rōnē ipse Arist. soluit in .6. metha negā do duas ꝓpositiones: qb⁹ hec rō viī. Quax vna est: q posita cā quacūq necesse sit ei⁹ effectū poni. Doc.n.nō oz in oib⁹ cāis: qz aliq cā iz sit p se t ꝓpria cā sufficies alicui⁹ effectus: pōt tn impediri er cōcursu alterius cause: vt non sequat effectus. ¶ Alia ꝓpositio est quā negat: q nō oē qđ est quo cūq mō bz cām p se sed solū ea q sūt p se: q āt sūt p accidēs nō bnt aliquā cām: sicut q fit musicū bz aliquā cām in boie: q aūt bō sit fil alb⁹ t musicus nō bz aliquā cām quecūq.n.sunt sil pp aliquā cām: ordinē bnt adinuicē ex illa cā. q aūt sūt p accidēs nō bnt ordinē adinuicē. Non igit. sunt ex aliqua cā p se agēte sed solū p accidēs hoc euenit. Accidit.n. docēti musicū q doceat boiem albū. est.n. preter eius intentionem sed intendit docere discipline susceptibilē. ¶ Sic ergo ꝓposito aliquo effectu dicemus q habuit aliquā cām ex q̄ non de necessitate sequebat q̄z poterat impediri ex aliq alia cā cōcurrēte p accidēs: t iz illā cām concurrentē habet reducere in aliquā cāz altiorem: tamē ipsuz cōcursum q impedit nō est reducere in aliquā cām t sic nō pōt dici q impedimētū huius effectus vel illius ꝓcedit ex aliquo celesti principio. vñ non oz dicere q effectus corporū celestiū ex necessitate ꝓuenāt in istis iferioribus. damas. ca°.7°. circa medi ¶ Dicit damascenus q corpa celestia nō sūt cā generatiōis alicuius eoꝝ que sūt neq corruptiōis eoꝝ q corrūpuntur). qz.s.nō ex necessitate ex eis effectus ꝓuenūt. (Aristo. ēt dicit in .2. de sōno t vigilia). q eoꝝ q in corpib⁹ sūt, signa ēt celestiū velut aquax t vētox multa nō eueniunt: si.n. aliqs alius vehemētior isto accidāt mot⁹ a quo futux est signū nō fit: sicut t multa cōsulta bñ que fieri expediebat dissoluta sūt ꝓpter alias digniores incoationes. ¶ Ptolom⁹ eus ēt in q̄dripartito dicit). Rursus nec estimare debem⁹ q supiora ꝓcedūt ienitabiliter: vt ea q̄ diuina dispositiōe cōtigūt: t q̄ nullaten⁹ sūt vitāda nec nō q veraciter t ex necessitate ꝓueniūt ¶ In cētilogio ēt dic. (Hec idicia q tibi trado sūt media int necessariū t possibile). ¶ Oz motus celestis corpis nō sūt cā electionum nostrarum: et virtute aie mouentis: vt quidam dicunt. 87.

STtamen attendendū q Auicē. vult q motus celestiuz corpoꝝ sint nra ce. rū electionū cāe nō qdē p oc me^cc^ine casionem tm. (sicut supradictū est). sed p ca°prio se. Ponit.n. corpa celestia esse aiata: vnde ca° pce. oz cū motus celestis sit ab aia t sit motus in suc. corpis: q sicut inquantū est motus corporis bz virtutē trāsmutādi corpora: ita iquātum est ab aia: hēat virtutē iprimendi in aias nostras: t sic motus celestis sit cā electionū nraruz t volūtatū. (ad qđ etiā redi albumasar in prio sui introductorij). Hec āt positio irrōnalis ē. ¶ Ostenditur ꝓbatio eni effectus q̄ est p instrz aliqđ ab efficiēte predicte ꝓcedens oz ee ꝓportionatū instro sicut t opi. agēti nō. n. q̄libet instro vtimur ad quēlibz effectū: vnde illud non pōt fieri p aliquod instrumētū ad qđ nullo mō se extēdit actio instrumēti. Actio aūt corpis nullo modo se extendit ad imutationez intellectus t voluntatis. (vt supra ostensuz est). nisi forte per accidens: inquantū ex his imutat corpus sicut ꝓdictū est. Impossibile ē ergo q aia celestis corpis si fit aiatā l' intellectā t volūtatē iprimat mediāte motu celestis corpis t ¶ Amp. cā agēs pticularis in agēdo sibi tudinē gerit cāe agētis vlis t ē exēplū ei⁹. Si āt aia būana i aliā aiaz bumanā aliqđ p opationē corpalē iprimeret: sicut cū p significationē vocis suā intelligētiam pādit: actio corpalis q̄ est ab vna aia nō pōt ad aliā nisi mediāte corpe: vor.n. plata imutat organū audit⁹: t sic a sēsu ꝓcepta pōt ei⁹ signatū vsq ad intellectum. Si igitur anima celestis aliquid imprimat in aias nostras per motū corporeum: actio illa nō ꝓuenit vsq ad aiam nostrā nisi p mutatiōnē corporis nostri q̄ quidē nō est causa nostrarū electionū sed occasio tārū. (sicut ex premissis pz). non igit erit motus celestis cā nostre electionis nisi p occasionem tm. ca°pce in suc. ¶ Item cum mouens t motum oporteat simul esse. (vt probat in .7. phisicox). ter.c.9. oz q a primo mouente perueniat motus t usq ad vltimū qđ mouetur quodā ordine: vt.s. mouēs p id quod ē sibi ꝓximus mo-

ver sus finem li. prolomeus

ueat id quod est ab eo distans: corpori autē celesti quod moueri ponitur ab alia sibi cōiuncta ꝓpinquius est corpus nostrū q̄ alia que nō hz ordinē ad corpus celeste nisi mediante corpore. Quod et hoc pz: quia intellectus separati nullum hz ordinem ad corpus celeste: nisi forte mouentia ad motum. Immutatio igitur corporis celestis ab anima eius procedens nō pertingit ad animā nostram nisi mediante corpore: ad motum aūt corporis non mouetur anima nisi p accidens: nec immutationem corporis sequitur electio nisi per occasionem. (vt dictū est). motus igitur celestis non potest esse causa electionis nostre per hoc q̄ est ab anima.

4 ¶ Preterea secundū positionē Auicēne ⁊ quorūdam philosophorū aliorum intellectus agens est quedaz substantia separata que quidez agit in animas nostras inq̄tū facit intellecta in potentia esse intellecta in actu: hoc autē fit per abstractionez ab omnibus materialibus dispositionibus. (vt pz ca°. 76. ⁊ 78. ex his q̄ dicta sūt in secūdo libro). quod igitur agit directe in animam non agit in eā per motū corporeuz: sed magis per abstractionez ab omni corporeo. Anima igit celi si sit animatū non pōt esse causa electionū nostrarū vel intelligentiax per motuz celi. ¶ Per easdez ēt rōnes potest probari: q̄ motus celi non sit cā electionū nostrax per virtutē sbe separate si quis ponat celū non esse animatuz, sed a substantia separata moueri. ¶ Oz substātie separate create nō possunt esse causa directe electionū ⁊ voluntatū nostrarum: sed solus deus. 88.

QUon est autez estimanduz q̄ aie celorum sique sint vel quecūq; alie substātie intellectuales separate create pūt directe volūtatē nobis imittere: aut electionis nostre cā esse. ¶ Diuz. n. creatorū actiones sub ordine diuine prouidentie continētur: vnde preter leges ipsius agere non pūt. Est autez prouidētie lex vt vnūquodq; imediate a proxima sibi causa moueatur: cā igit supior creata tali ordine pretermisso nec mouere nec agere pōt: prima aūt motiuū voluntatis est bonū intellectuz: quod est suuz obiectū: ⁊ mouetur ab ipso sicut visus a colorez nulla igitur substātia creata pōt mouere voluntatē nisi mediante bono intellecto. Hoc aūt est inq̄tū manifestat ei aliquid esse bonū ad agendū quod est persuadere nulla igitur substantia creata pōt agere in volūtatē vel esse causa electionis nostre nisi per modū suadentis.

2 ¶ Jtē ab illo agente aliquid natū est moueri ⁊ pati, per cuius formaz reduci potest in actum. Nam omne agens agit per formam suam. Voluntas autez reducitur in actum per appetibile quod motū desiderij eius quietat: in solo aūt bono diuino quietatur desiderium volūtatis sicut in vltimo fine. (vt ex supradictis pz). solus igit deus pōt mouere voluntatē per modum agētis.

3 ¶ Adhuc sicut in re inanimata: se habet inclinatio naturalis ad proprium finē que appetitus dicitur nāliter in se hz in substantia intellectuali voluntas. que dicit appetitus intellectualis. Inclinationes aūt nāles dare non est nisi illius qui nām instituit: ergo ⁊ voluntatem inclinare in aliquid nō est nisi eius qui est nature intellectualis causa. Hoc autē solius dei est. (sicut ex superioribus patet). Ipse igitur solus voluntatem nostram in aliquid inclinare potest.

4 ¶ Amplius violentuz. (vt dicitur in. 3. ca°. 2°. ethicorū). est cuius ꝓncipiū est extra nil cōferēte viz passo. Si igit volūtas moueat ab aliquo exteriori ꝓncipio erit violent⁹ mot⁹. Dico aūt moueri ab extrīseco principio q̄ moueat ꝑ modū agētis ⁊ nō ꝑ modū finis violentū aūt volūtario repugnat. Impossibile ē igit q̄ volūtas moueat a principio extrinseco quasi ab agēte: sed oz q̄ oīs mot⁹ volūtatis ab interiori, ꝓcedat: nulla aūt substantia creata cōiungit anime intellectuali quantum ad sua interiora nisi solus deus qui solus est eā ipsius ⁊ substinens eā ineē a solo igit deo pōt motus volūtarius cāri.

5 ¶ Adhuc violentum opponitur naturali ⁊ voluntario motui: quia vtrunq; oportet q̄ sit a principio intrinseco. Agens aūt exteriuo sic solum naturaliter mouet inq̄tum causat in mobili intrinsecum principium motus: sicut generās quod dat formā grauitatis corpori grani generato mouet ipsum naturaliter deorsuz. Nihil aūt aliud extrīsecū mouere pōt absq; violētia corp⁹

nāle nisi forte per accēs sicut remouēs prohibēs qđ magis vtit motu nāli vt actione ēj causet ipm: illđ igit solū agens pōt cāre motū voluntatis absqj violētia. qđ cāt pncipiū intrinsecū hui⁹ mot⁹ qđ est potētia ipa volūtatis. Hoc aūt ē de⁹ q aiaj solus creat. (vt in 80 oñsum est). solus igit de⁹ pōt mouere voluntatē per modū agētis absqj violētia. ℣ Hic est qđ dicit ꝓuer. xi. (Cor regis in manu dñi: t q̄cūqj voluerit iclinabit illđ). Et ℣dnl. 2. (Deus est qui operat in nobis t velle t pficere ꝓ bōa volūtate). ℣ Q̄ motus volūtatis causat a deo t nō solum potentia voluntatis. Auc. s. scriptu.

89.

Videndum vero nō intelligentes q̄liter motū voluntatis deus in nobis cāre possit absqj piudicio libertatis voluntatis: conati sunt hās auctoritates male exponere vt. s. dicerēt ēj deus cāt in nobis velle t pficere. ingītū dat nobis virtutē volēdi: non aūt sic q̄ faciat nos velle hoc vel illud. (sic Origenes exponit in. 3. ꝓtarchon). lib. ar. Defēdēs ꝓta auctoritates ꝓdictas. ℣ Et er hoc ꝓcessisse videt opinio quoꝝdā: q dicebāt q ꝓuidētia nō est de his q̄ subsūt libero arbitrio. s. de electiōibus: sz ꝓuidētia refert ad exteriores euētus. ℣ Nō. n. q eligit aliqđ conseq vel pficere puta edificare vel ditari semꝑ poterit ad hoc ꝓcure. t sic euētus actionu nostrarum nō subiacēt libero arbitrio: sed prouidentie disponuntur. ℣ Quibus qdē auctoritatib⁹ sacre scripture resistit euidenter. Dicit. n. Isa. 26. (Omia opa nra opa⁹ tes in nobis dñe). vñ nō solū virtutē volēdi adeo bēmus: sz ēt operationē. 2 ℂ Ꝑte. hoc ipsuz quod Salomon dicit. (Quocūqj voluerit vertet illđ). ondit non soluz diuinam causalitatem ad potentiam voluntatis extendi: sed ēt ad actum ipsius. 3 ℂ Itē deus nō solū dat rebus virtutē: sz ēt nulla res pōt ꝓpa virtute agere nisi agat in virtute ipsius. (vt supra oñsum ē.) ergo hō nō pōt virtute voluntatis sibi data vti nisi inquātū agit in virtute dei: illud aūt in cuius virtute agēs agit: ē cā nō solū virtutis: sed ēt actus qđ in artifice apparet: in cui⁹ virtute agit instrm ēt qđ ab hoc artifice ꝓpziaz formā nō accipit: sz solū ab ipso applicatur ad actum. Deus igitur est causa nobis non solum voluntatis: sed etiā volendi.

Epi. Orige. alia opi. ca°. 70. hui⁹ lib.

4 ℂ Amp. ꝓfectius inuenit ordo in spūalib⁹ q̄ in copalib⁹: in copalib⁹ aūt ois mot⁹ cāt a ꝑ motu. oz igit q ꝑ i spūalib⁹ ois mot⁹ volūtatis a ꝑ⁸ volūtate cāet: q̄ é volūtatis dei. 5 ℂ Adhuc: (superius ostensum). q deus causa omnis actionis. t operatur in omni agente: est igitur causa motuuz volūtatis. 6 ℂ Itē. (arguit Ari. in. 8. endimice etbice p hūc modū). Hui⁹ qđ aliqs intelligit conseqī t eligat t velit: oz aliqd esse cām: q̄ oēs nouuz oz q̄ hēat aliquā cām: si aūt é cā ei⁹ aliud ꝓhiū t alia volūtas ꝓcedens cū non fit, ꝓcedere in his in ifinitū oz deuenire ad aliqđ ꝓmū. Hmōi aūt primū oz esse aliqd quod est melius rōne: nihil aūt é melius intellectu t rōne nisi deus. Est igit deus primū ꝓncipiū nostrozū cōsiliozū t volūtatuz. ℂ Q̄s electiones t volūtates humane subduntur diuine prouidentie.

90.

Ex quo pz q̄ opz ēt voluntates hūanas t electiōes dine ꝓuidētie subditas ee. ℣ Dicit. n. que deus agit: ex ordine ꝓuidētie sue agit. cuz igit ipse sit cā electiōis t voluntatis nostre: t electiōes t volūtates nostre diuine prouidentie subduntur.

2 ℂ Amp. oia corporalia q̄ spūalia administrant. (sicut supius est oñsum.). spūalia aūt agūt in corporalia q̄ volūtatez. Si igit electiones t motus voluntarū intellectualiuz substantiaꝝ ad dei prouidētiā nō pertinēt. Sequit q̄ ēt corpalia ipsius ꝓuidentie subtrahant: t sic totalr nulla erit ꝓuidētia. ca°. 78. hui⁹ lib.

3 ℂ Itē quanto aliqua sūt nobiliora in vniuerso: tanto opz q̄ magis participent ordinez in quo bonū vniuersi consistit. (Vnde Ari. in. 12. ꝓbicoꝝ). arguit antiquos ꝓbos qui ponebant casum t fortunam in constitutione celestium corporum: nō aūt in inferioribus rebus. Substantie aūt intellectuales sunt nobiliores substātiis corporalibus. Si igitur substantie corporales quantū ad suas substantias t actiones cadūt sub ordine ꝓuidētie: multo magis ꝑe intellectuales. terra. cō. 44.

4 ℂ Preterea ea que sunt ꝓpinquiora finimagis cadunt sub ordine qui est ad finē nam ete mediantibus etiaz alia ordinātur

in finem: actiões ät substätiæ ꝙ intellectua
lium propinquius ordinantur in deum fi
cut in finē cū actiões aliæ ꝙ rep (ficut supra
oñsum est). magis igit cadūt actiões itelle
ctualiū substätiæ ꝙ sub ordine ꝓuidētie: q̄ de
us oia i seipō ordinat q̄ actiões aliæ rep.
¶ Adhuc gubernatio ꝓuidētie ex amo
re diuino ꝓcedit quo de⁹ res a se creatas
amat: in hoc enim ꝑcipue cōsistit amor ꝙ
amās amato bonū velit: q̄to ergo de⁹ ali
q̄ magis amat: magis sub ei⁹ ꝓuidētia ca
dūt. ¶ Hoc ät ꝛ sacra scriptura docet in
scriptu. ꝑticō. (Oñs custodit oēs diligētes se).
¶ Et ēt ꝑbus in. x. ethicoꝝ traditur dicens.
ca. 10. (ꝙ de⁹ marie curat de his ꝙ diligūt intel
lectū rāq̄ de suis amicis). ex q̄ ēt hētur ꝙ
marie subās itellectuales amat: sub ei⁹ igit
ꝓuidētia cadūt eaꝝ volūtates ꝛ electiões.
6 Amp̄ hōa inferiora hois q̄ ex volūta
te ꝛ electiōe dependēt: sūt magis ꝓpria hois
q̄ illa q̄ extra ipm sūt: vt adeptio diuitiarū
vel siquid aliud est hmōi. vñ p illa hō dr eē
bon⁹: nō ät p ista. Si igit electiões humāe
ꝛ volūtatis motus nō cadūt sub diuina ꝓ
uidētia: ipi solū exteriores ꝓuentus: verius
erit ꝙ res humāe sint extra ꝓuidētiā q̄ ꝙ
ꝓuidētie subsint: qđ qdē ex ꝓpria blasphemiā
tiū inducit. Job. 22. (Circa cardines celi ꝙ
Job. ambulat: nec nra considerat). ꝛ Ezech. 9.
Eze. (Dereliquit dñs terrā: ꝛ dño nō videt). ꝛ
Tre. Tren. 3. ¶ Quis ē iste ꝙ dixit vt fieret dño
nō iubēte. Vident ät q̄dā i doctrina sacra
secūdū ꝓdictā sniaꝝ sōare. Dr. n. Eccle. 15.
(De⁹ ab initio ꝓstituit hoiem: ꝛ reliqt illū
in manu ꝓsilij sui). ꝛ infra. (Appositi tibi
aquaꝝ ꝛ ignē. ad qđ voluerīs: porrige ma
Deu. nū tuā. Ān hoiem: vita ꝛ mors bonū ꝛ ma
lū: qđ placuerit ei dabit illi). ꝛ Deutro. 30.
(Cōsidera ꝙ hodie ꝓposuerim in ꝓspectu
meo vitā ꝛ bonū ꝛ ecōuerso mortē ꝛ ma
lū). Hec ät verba ad hoc inducunt: vt ho
mines esse liberi arbitrij ostendant: nō vt
eox electiões a diuina ꝓuidētia subtrahā
tur. ¶ Et sīr qđ Greg. nyssenus dicit in
cap⁹. 30. libro qđ de hoie fecit. (ꝓuidētia est eorū
q̄ nō sūt in nobis: nō ät eox q̄ sūt i nobis)
ꝛ Damas. cū sequēs dicit in 30 libro. (ꝙ
ea q̄ sūt in nobis: de⁹ ꝓnoscit: sed nō ꝓdeter
minat). exponēda sūt vt intelligant ea q̄
sūt in nobis diuine determinatōi nō esse
subiecta q̄si ab ea necessitatē accipientia.
¶ Quomodo res humane ad superiores
causas reducantur. 91.

EX his ergo quę su-
pra oñsa sunt colligere possu-
mus qūo hūana ad supiores
reducunt cās: ꝛ nō aguntur for
tuito. ¶ Nā electiões ꝛ volūtates imedia
te a deo disponunt: cognitio vero hūana
ad intellectū ptinens a deo mediantibus
angelis ordinat: ea vero que ad corpalia p
tinent sive sint interiora sive exteriora in
vsum hois veniētia a deo mediātibus an
gelis ꝛ celestib⁹ corpibus dispēsant. ¶ Fi
nis ät rō generalis vna est. ¶ Nam oz eē
multiforme ꝛ mutabile ꝛ deficere potens
reduci ñ ē in ꝓncipiū in aliqđ vniforme ꝛ
imutabile ꝛ deficere non valēs: oia autē
que in nobis sunt inueniunt esse multipli
cia: variabilia: ꝛ defectibilia. ¶ Patet. n. qđ
electiões nre multiplicitatē hñt cū in di
uersis ꝛ a diuersis diuersis eligant. Muta
biles ēt sūt ex ꝑpria leuitatē q̄ nō est firmi
tus in fine vltimo. Cū etiā ꝓp mutationē
rex que nos extra circumstāt. Quod ät de
fectibiles sint: hoiuꝝ peccata testant: diuina
autē voluntas vniformis est: quia vnum
volendo omnia alia vult ꝛ immutabilis ꝛ
indeficens est: vt oñsum est in ꝓlio: oz ergo
oium voluntatū ꝛ electionū motus in diui
nā voluntatē reduci: nō sūt in aliquā aliaꝝ
causaꝝ: qa solus de⁹ nr̄aꝝ voluntatū ꝛ in ele
ctionū cā est. ¶ Sīr ät itelligētia nra mul
tiplicationē hz: qa ex multis sensibilibus ve
ritatē intelligibilē quasi cōgregamus. Est
ēt mutabilis: quia ex vno in aliud discurren
do procedit ex notis ad ignota proueniens.
Est etiam defectibilis propter permixtio
nem fantasie ꝛ sensus vt errores hominuꝝ
ostendunt: angelorum autem cognitiones
sunt vniformes quia ab ipso vno veritatis
fonte scilicet deo accipiunt veritatis cogni
tionē. Est ēt immobilis: q̄ nō discurrēdo
ab effectibus in cās aut econuerso sed sim
plici intuitu pura veritatē de rebus intu
entur. Est etiā indefectibilis cuꝝ ipsas rer̄
nās seu quiditates intuent ꝓ seipsas. circa
quas non potest intellect⁹ errare sicut nec
sensus circa ꝓpria sensibilia: nō ät quidita-

tes rerū et accidētiū et effectiū cōicam⁹: oz ergo q nra intellectualis cognitio regulet̄ p angelos cognitionē. ¶ Rursus de corporib⁹ humanis et exterioribus quibus boies vtuntur: manifestum est q est in eis multiplicitas cōmixtiōis et cōtrarietatis: et q nō semp eodē modo mouent: qz motus eorū nō possunt esse cōtinui: et q delectabilia sūt p alterationē et corruptionē: corpora aūt celestia sunt vniformia vtpote simplicia absq; oi contrarietate existentia: motus etiā eoz sunt vniformes cōtinui et semp eodē modo se hōtes: nec in eis pōt esse corruptio vel alteratio. Vñ necessariū ē q corpora nostra et alia que in vsus nostrū veniunt: p motū celestiū corporū regulētur. ¶ Quō dī eligere bñ fortunatus: et quō adiuuat homo ex superioribus⁹ causis. 92.

Ex his autē apparet pōt quō aliquis possit dici bñ fortunatus. ¶ Dī enī alicui bōi bene scōm fortunam cōtingere q̄n aliquod bonū accidit sibi p̄ter intentionē: sicut cū aliquis fodiens in agro inuenit thesaurū quem non querebat. Contingit aūt aliquem operantē preter intentionem operari propriam: nō tn preter intentionem alicuius superioris cui ipse subest: sicut si dñs aliquis precipiat alicui seruo q vadat ad aliquem locū quo ipse alium seruū iaz miserat illo ignorante: inuentio cōserui est preter intentionē serui missi nō aūt aūt preter intentionē dñi mittētis: et ideo dz p cōparationē ad hūc seruū fir fortuitū et casuale: nō aūt p comparationē ad dñm: sed est aliquid ordinatū. Cū igit̄ homo sit ordinatus scm corpus sub corporibus celestibus. Secundū intellectū vero sub angelis. Secundū voluntatē aūt sub deo. ¶ Pōt cōtingere aliq̄d preter intentionē hois: qđ tn est ex ordine celestiū corporū vel dispositione angelorū vel aūt dei. Quis aūt deus solus dirigere ad electionē hois operet: tn actio angeli operatur aliquid ad electionē hois per modū psuasionis. Actio vero corporis celestis p modū dispōnis: iquātū corpales celestiū corporū impressiones in corpa nra disponūt ad aliqs electiones: q̄n igit̄ aliqs ex impressione celestiū corporū et superiorū cārū scm predictū modum inclinat ad aliquas electiones sibi vtiles quas tn vtilitatē ppria rōne nō cognoscit: et cū hoc ex lumine intellectualiū substantiarū illuminat intellectus eius ad eadez intelligenda et ex diuina operatione inclinā te inclinat eius volūtas ad aliqd eligendū sibi vtile: cuius rōnē ignorat: dī esse bñ fortunatus: et econtrario male fortunatus q̄n ex superioribus cāis ad contraria eius electio inclinatur sicut de quodam dī Jere. 22. (Scribe virū istū sterilē: virū qui in diebus suis nō ꝓsperabitur). Sed in hoc est p⁹ dñs attendēda dria: nā impressiones corporū celestiū in corpora nra causant in nobis nāles corporū dispositiones: et iō ex dispositiōe relicta ex corpore celesti in corpore nro dī aliquis nō solū bñ fortunatus aut male ſz ēt bñ natus aut male: ſz quē modū. (pbo dicit in magnis moralibus). q bñ fortunatū esse est ēē bene natū. Nō. n. pōt intelligi q hoc ex nā intellectus diuersa ꝓcedat q vni⁹ vtilia sibi eligat: et alius nociua p̄ter rōnez propriā: cū nā intellectus vel voluntatis in oib⁹ boib⁹ sit vna. diuersitas. n. formalis inducer et diuersitatē ſz spēz. Diuersitas aūt mālis inducit diuersitatē ſz numeꝝ. vñ ſz q intellect⁹ hois illustrat ad aliqd agendū vel voluntas a deo instigatur nō dicit hō bñ natus sed magis custoditus vel gubernatus. ¶ Rursus attendēda est circa hec 2ª dñs alia dria. nā operatio angeli et corporis celestis est solum ficut disponēs ad electiōes: operatio aūt dei est sicut perficiens: cū aūt dispositio que est ex corporis q̄litate vel intellectus psuasiōe necessitatē ad eligendū nō inducat: nō ſp homo eligit id qđ angelus custodiēs intēdit: neq; illud ad qđ corp⁹ celeste inclinat: ſp tn hoc hō eligit qđ dē⁹ operat in eius volūtate. vñ custodia angelorū interdū cessatur. (ſz illud Jere. prio). (Curauimus babilonē: et nō ē curata). et multo magis inclinatio celestiū corporū: diuine vero puidētie ſp est firma. ¶ Est ēt et alia dria 3ª dñs cōsiderāda: nā cū corp⁹ celeste nō disponat ad electionē: nisi inānimatū ipsum imprimit in corpa nra: et ꝓbus hō incitat ad eligendū p modū quo passiōes inducunt ad electionē: hois dispositio ad electionē q̄ est ex corporibus celestibus est p modū alicuius passiōis ficut cū ge inducit ad aliqd eligendum per

odiuz vel amorē vel iraz vel aliquid hmōi. Ab angelo vero disponit aliq̄ ad eligēduz p̄ modū itelligibil cōsiderationis abiq̄ passiōe. ℣ Ad qdē cōmgt dupl'r. ℣ Quāq̄ enim illūinat intellectus hoīs ab angelo ad cognoscēdū solū q̄ aliqd est bonū faciendū nō aūt instruit de rōne p̄p quā ē bonū q̄ sumitur ex fine: ī bō qnq̄ ēstiat q̄ aliquid sit bonū faciendū si tñ q̄reret q̄re rūderet se nescire: vñ qñ quēret i finē vilē quē nō p̄cōsiderauit erit sibi fortuitū. ℣ Quāq̄ vero per illuminationē angeli instruit ēt qō hoc sit bonuz ex rōne q̄re est bonū q̄ dependet ex fine: sic qñ peruenit ad finē quē p̄cōsiderauit nō erit fortuitū. Secūdū ē ēt q̄ vis activa spūalis nature sicut est altior q̄ corporalis: ita ē est vltior. vñ nō ad oia ad q̄ se extendit būana electio: se extendit dispositio celestis corpis. ℣ Rursus q̄ virtus būane aie vel ēt angeli ē priculariū in cōparatiōe ad virtutē diuinaz: q̄ quidē ē vlis respectu oiuz entiū. ℣ Sic ergo aliqō bonū accidere pōt hōi ex preter p̄p̄ā intentionē. Et p̄ter inclinationē celestiū corpoū. Et preter angelorum illuminationē. Non autē preter diuinā prouidētiaz q̄. est gubernatiua sicut ex factiua entis iq̄tū ē ens: vñ oz q̄ oia sub se cōtineat. ℣ Sic ergo aliqd fortuitū bonū vel malū pōt cōtingere hoi ex per cōparationē ad ipsuz. Et per cōparationē celestia corpora. Et per cōparationē ad angelos. Nō aūt p̄ cōparationē ad deuz. Naz per cōparationē ad ipm nō soluz in rebus humanis: sed nec in qualibet alia re pōt eē aliquid casuale ex improuisum. ℣ Quia vero fortuita sunt que sunt preter intētionez: bona autē moralia preter intentionē esse non possunt cum in electione consistāt: respectu eorum non pōt dici aliquis bene vel male fortunatus: licet respectu eoz possit aliquis dici bene vel male natus: qñq̄ ex naturali dispositione corporis est aptus ad electiones virtutū vel vitiorū. Respectu aūt exteriorū bonorū que preter intētionez hōi euenire pōt: pōt dici hō ex bñ natus ex bene fortunatus: ex a deo gubernatus ex ab angelis custoditus. ℣ Cōsequit aūt ex superioribus causis ex aliis auxiliis q̄tum ad exitus suaz actionuz. Cum enim hō ex eligere hēat ex prosequi quod eligit: in vtroq̄ a causis superioribus adiuuatur iterduz ex impeditur fm electionē quidē. (vt dictū est). inq̄tuz hō vel disponitur ad aliquid eligēduz per celestia corpora. Vel q̄ illustratur per angelorum custodiam. Vel ēt inclinatur per operationē diuinam. Sēm executionē vero inq̄tum hō consequitur ex aliqua superioris causa robur ex efficatiam ad implendum quod eligit: que quidez non solum a deo ex ab angelis esse pōt: sed ēt a corporibus celestibus inq̄tum talis efficatia in corpore fita est: manifestum est. n. q̄ ēt inanimata corpora quasdaz vires ex efficatias celestibus corporibus cōsequūtur: ex ēt preter eas que ad qualitates actiuas ex passiuas elementorum cōsequūtur: quas ēt nō est dubium celestibus corpibus eē subiectas. sicut q̄ magnes attrahit ferrum habet ex virtute celestis corporis: ex lapides quidez ex herbe alias occultas virtutes. Vnde nihil prohibet q̄ etiaz aliquis homo habeat ex impressiōe corporis celestis aliq̄ efficatiā in aliqb⁹ corpib⁹ faciēdis: q̄e alius nō hz: puta medic⁹ i sanādo: ex agricola i plātādo. ex miles in expugnādo. ℣ Hāc āt efficatiā multo pfectiꝰ deus hoibus largit ad sua opa efficaciter exequēda. ℣ Quantū ergo ad primū auxiliuz q̄ō est in eligendo dicitur deus hominem dirigere. Quantum vero ad secundum auxilium dicitur hominez confortare: ex hec auxilia tanguntur simul in. p̄s. vbi dicitur. (Dominus illuminatio mea ex salus mea quem timebo). quantuz ad primuz. (Deus protector vite mee: a quo trepidabo) quātum ad secundū. ℣ Sed inter hec duo auxilia est differētia dupler. ℣ Prima quidem q̄ ex auxilio primo adiuuatur homo tam in his que virtuti hominis subdūtur q̄z etiā in alijs. Sed secundus auxilium adiuuat tantum se extendit ad que virtus hominis valet. Qz. n. homo fodiēs sepulchrum inueniat thesaurum ex nulla hominis virtute procedit. vnde respectu talis prouētus adiuuari potest homo: in hoc q̄ instiget ad querēdū vbi est thesaurus. nō aūt in hoc q̄ ei aliqua virtus detur ad thesaurum inueniendum. In hoc autem q̄ medicus sanat vel miles in pugna vincat potest adiuuari in hoc q̄ eligat conuenientia ad finē. Et in hoc q̄ efficaciter exequatur per virtu/

p⁹ diſie. iter duo auxilia dei.

tem a superiori causa adeptaz: vnde primū
2ª ofia. auxilium est vniuersaliꝰ. Secūda differē
tia est: qz secunduz auxiliuz datur ad prose
quendum efficaciter ea que intēdit: vnde cū
fortuita sint preter intentionem: ex tali auxi
lio non pōt dici homo proprie loquēdo be
ne fortunatus: sicut pōt dici ex prio. (vt su
pra ostēsum est). contingit autē hōi bene
vel male fm fortunam qnqz ipso solo agē
te: sicut cum fodiens in terram inuenit the
saurum quiescentē: qnqz aūt acitone alteri
us cause concurrēte: sicut cum aliquis va
dens ad forum causa emēdi aliquid: muenit debitorem quē non credebat inuenire.
¶ In primo autē euentu hō adinuatur ad hoc q aliquid sibi bñ contingat fm hoc so
lum q dirigitur in eligendo illud cui coniū
ctum est per accidens aliquod cōmodum: quod prouenit preter intentionez. ¶ In so autem euentu opz q vterqz agens dirigat ad eligēdum actionem vel motum: vnde si bi occurrat. ¶ Oportet aūt t aliud cōside rare circa ea que dicta sunt. dictum est. n. q ad hoc q homini aliquid bñ contingat vel male fm fortunā: t ex deo est t a corpo re celesti esse pōt inclinatum homo a deo inclinatur ad eligendum aliquid cui coniunctum est aliquod cōmoduz vel incōmodū quod eligens nō preconsideraꝰ t inclinatuz a corpore celesti ad tale aliquid eligenduz sic disponitur. Hoc aūt cōmoduz vel incommodum relatum quidem ad electionē hominis est fortuitum. Relatuz vero ad deū rōnem amittit fortuiti. Non aūt relatum ad corpus celeste. ¶ Quod sic patet. Non enim aliquis euētus amittit rōnez fortuiti nisi reducatur in causam per se: virtus aūt celestis corporis est causa agēs nō per mo dum intellectus t electionis: sed per mo dum nature. nature aūt est proprium tende re ad vnuz: si ergo aliquis effectus non est vnus: non pōt per se causa eius esse aliqua virtus naturalis: cum autē aliqua duo sibi per accīs coniunguntur nō sunt vere vnū sed solum per accidens: vnde huius coniūctionis nulla causa nālis per se causa ēē po test. Sic ergo quod iste homo ex ipremissione celestis corporis instigetur per modū passionis vt dictuz est ad fodiendum sepul chrum: sepulchruz aūt t locus thesauri nō sunt vnus nisi per accidens: qz nō habent aliquem ordinem adinuicem: vñ virtus ce lestis corporis nō potest per se inclinare ad hoc totum q iste fodiat sepulchrum t locō vbi est thesaurus. Sed aliquis per intellectum agens pōt esse cā inclinatiōis in hoc totuz: quia intelligentia est multa ordinare in vnū. ¶ Patet ēt q hō qui sciret thesau rum ibi esse posset alium ignorantē mittere ad fodiendum sepulchrum in loco eodez vt preter intentionē suam inueniret thesau rum. ¶ Sic igitur huiusmodi fortuiti euē tus reducti in cām diuinam amittunt rō nem fortuiti: reducti vero in cām celestem nequaq̄. ¶ Per eandē ēt rationem appa ret q homo non pōt esse bñ fortunatus vir et virtute corporis celestis: sed solū q̄tum ad hoc vel illud. ¶ Dico aūt vir vt aliquis homo habeat in natura sua impressionē ce lestis corporis: vt eligat semper t in pluri bus aliqua quibus sint coniuncta per acci dens aliqua cōmoda vel incōmoda: natu ra vero non ordinatur nisi ad vnū. Ea aūt scōm que homini accidit bene vel male fz fortunam non reducibilia in aliquod vnuz: sed sunt indeterminata t infinita. (vt pbo in terti. 2. phicorum dicit). t ad sensum pz: non est cō. 50. ergo possibile: q aliquis bēat in natura sua eligere semper ea ad que ex illaz per accidēs sequūtur aliqua cōmoda: sed pōt esse q ex inclinatione celesti inclinatur ad eligenduz aliquid cui coniungatur per accidēs aliqō cōmodum: t ex alia inclinatione aliud: t ex tertia tertium: non autem ita q ex vna in clinatione inclinetur ad omnia: ex vna aūt diuina dispositiōe potest hō ad oia dirigi.

¶ De facto an fiat: t quid fiat. 93.

EX his autez que prelmissa sunt apparet quid fit de fato sentiendum. ¶ Videtes eni hoc̄ multa in hoc mōdo per accidens contigere si cause particulares cōsiderētur. ¶ Posuerunt quidam q nec ēt ab aliquibus superioribus causis ordinentur. t hic videbatur fatum esse nihil oino. Quidam vero in aliquas ex altioribus causas reducere sunt conati ex quibus tamen cum quadā dispositione ordinate pro cedant: t hi fatuz posuerūt quasi ea que vi-

denter a casu contingere sint ab aliqua cā
essata sine preiocuta ꝛ preordinata vt ēnt.
¶ Nox aūt quidā oia que hic accidunt a
casu contingere reducere sunt conati sicut
in causas in celestia corpora etiā electiones
humanas in dispositiōe sydez cui oia cuz
quadā necessitate subdi ponebant fatū ap-
pellantes. que qdē positio impossibilis est ꝛ a
fide aliena. (vt ex superioribus pz). Quidā
vero in dispositōe diuine prouidētie oia re
ducere voluerūt quecūqz in hiis inferioribꝫ
casu cōtingere vident. vnde oia fata agi di
cerunt ordinationē que est in rebus ex divi
na prouidentia fatū noiantes. ¶ Vñ Boe
thius dicit. (q fatū est inherens rebus mo
bilibus dispositio per quā prouidentia suis
quecqz nectit ordinibus. ¶ In qua fati de-
scriptione dispositio ꝓ ordinatōe ponitur.
(rebus aūt inherens). ponit vt distinguat
fatū a prouidentia. nā ipsa ordinatio sm q
in mente diuina est nōdū rebus impressa ꝓ
uidentia est: sm vero q iā est explicata in
rebus fatū noiatur. (mobilibus aūt). dicit
vt ostendat q ordo prouidentie a rebus cō
tingentiā ꝛ mobilitatē nō auferat: vt quidaz
posuerunt. ¶ Scōz hanc ergo acceptionē
negare fatū est prouidentiā diuinā negare.
Sed qz cū infidelibus nec noia debemus
hic cōia: ne ex consortio noium possit sumi
erroris occasio: nomē fati nō est a fidelib⁹
vtendū ne videamur illis assentire. q male
de fato senserūt oia necessitati sydez subij
cientes. Vnde Aug. dicit in. 5. de ciu. dei.
(Si quis virtutem vel potestatē dei noie
fati appellat: sententiam teneat: linguaz cor
rigat). ꝛ Grego. dicit secundum eundem
intellectum. (Absit a fidelium mentibus:
vt fatum aliquid esse dicant.

¶ De certitudine diuine prouidētie. 94.

DIfficultas aūt quedā ex premissis subor-
it. ¶ Si enim oia q hic inferūt agunt.
etiam contingentia prouiden
tie diuine subdunt. oz vt videt vel prouiden
tiam nō eē certā. vel oia ex necessitate con-
tingere. (ostendit in pbo in. 6. metaphi.). q
si oēm effectū ponimus hic aliquā causaz
ꝓ sequi iterū q quelibet cā per se posita ne-
cessarium sit effectum poni: sequet q om-
nia futura ex necessitate eueniant. Si enim
quilibet effectus habeat causam per se: qō
libet futurum erit reducere in aliquaz cau-
sam presentem vel preteritam: si queratur
de aliquo vnde sit occidendus a latronibus
huiusmodi effectum precedit causa. s. occur
sus latronum. Hunc aūt effectuz precedit
alia causa. s. q ipse exiuit domum. Hunc
aūt adhuc alia q vult querere aquam: quā
quidem precedit causa. s. sitis: ꝛ hec causa
ex comestione salsorum que iam est vel fu-
it: si ergo causa posita necesse est effectuz po
ni: necesse est q si comedat salsa q sitiat. ꝛ
si sitit: q velit querere aquam. ꝛ si velit que
rere aquam q exeat domum. ꝛ si exeat do
mum q occurrant ei latrones: ꝛ si occur-
rāt q occidatur: ergo de primo ad vltimū
necesse est hunc comedentem salsa a latro-
nibus occidi. ¶ Cōcludit ergo philosophꝫ
non esse verum: q posita causa necesse est
effectuz poni: quia aliqua causa est que po
test deficere: neqz iterum verum est q om-
nis effectus habeat per se causam: quia qō
est per accidens. s. istum volentem aquam
querere occurrere latronibus nō ex aliquā
causam. Ex hac ratione apparet q nō om
nes effectus reducantur in aliquam causā
per se preteritam vel presentem. qua posita
necesse sit effectum poni ex necessitate con
tingere. Vel ergo oportet dicere q nō om
nes effectus diuine prouidentie subdantur.
ꝛ sic diuina prouidentia nō est de omnib⁹.
(q prius fuit ostensum). vel non est necessa
rium q prouidentia posita. effectus ei⁹ po
natur: ꝛ sic prouidentia non est certa. Aut
est necessarium: q omnia ex necessitate cō-
tingant. prouidentia enim non solum est in
presenti tēpore vel preterito: sed eterno: qz
nihil potest esse in deo non eternum.

2 ¶ Adhuc si diuina prouidentia est certa:
oportet hanc conditionalem esse veram. si
deus ꝓuidit: hoc ergo erit. Huius aūt cō
ditionalis accidens est necessariuz: quia est
eternum: ergo consequens est necessariuz.
Oportet enim omnis conditionalis conse
quens esse necessarium: cuius antecedens
est necessarium: ꝛ ideo consequens est sicut
conclusio antecedentis. quicquid autem ex
necessario sequitur: oportet esse necessariū:
sequitur igitur si diuina prouidentia est cer

t

ta: q̄ omnia ex necessitate proueniant.

3 ¶ Amplius si aliquid est prouisum a deo pura q̄ talis sit regnaturus. aut ergo possibile est accidere q̄ non regnet aut non. Si quidem non est possibile ipsum non regnare. ergo impossibile est ipsum non regnare: ergo necessarium est eum regnare. Si aūt possibile est eum non regnare. possibili aūt posito non sequitur aliquod impossibile. sequitur autem diuinam prouidentiam deficere. non est igitur impossibile diuinam ꝓuidentiam deficere. aut igitur oportet q̄ fi oia fiant ꝓuisa a deo q̄ diuina ꝓuidētia nō fit certa aut q̄ oia ex necessitate eueniant.

4 ¶ Item argumentatur sic Tullius in li bro de diuinatione. (Si omnia a deo pro uisa sunt certus est ordo causarum. Si aūt hoc verum est omnia fato agūtur q̄ si om nia fato agūtur nihil ē in nr̄a potestate: nul lum est ergo voluntatis arbitrium). sequi tur ergo q̄ tollatur liberum arbitrium. si diuina prouidentia sit certa. t eodem mo do seqū q̄ oēs cause contingētes tollantur.

lib° 2° de hoc Aug. lib° 5° de ciui. di c° 9°

5 ¶ Preterea diuina prouidentia causas medias non excludit. (vt supra ostensum est). inter causas autem sunt alique contin gentes t deficere volentes. deficere igitur potest prouidentie effectus. non est igit dei prouidentia certa. ¶ Oportet autez ad ho rum solutionem aliqua repetere ex his que supra posita sunt. vt manifestum fiat. q̄ ni hil diuinam prouidentiaz effugit t q̄ ordo diuine prouidentie omnino immutari non potest. nec tamen oportet q̄ ea que ex prouidentia diuina proueniunt ex necessitate cuncta proueniant. ¶ Primo nāq̄ consi derandum est q̄ cum deus sit omnium eri stentium causa rebus omnibus conferre esse oportet q̄ sue prouidentie ordo omnes res complectatur. quibus enim esse largi tus est. oportet q̄ t conseruationem largia tur. t perfectionem in vltimo fine cōferat. ¶ Cum autem in quolibet ꝓuidentie duo considerari oportet scilicet ordinis preme ditationem. t premeditati ordinis institutionē in rebus q̄ ꝓuidentie. subdunt quoz primum ad cognoscitiuam virtutem perti net. aliud vero ad opatiuā hoc inter vtrāq̄ differt q̄ in premeditando ordinem tanto est prouidentia pfectior. quāto magis vsq̄ ad minima ordo prouidentie potest perduci. Quod enim nos omnium particulariū ordinem premeditari non possumus circa ea que sunt disponenda a nobis ex defectu nostre cognitionis prouenit que cuncta sin gularia complecti non potest. tanto autem vnusquisq̄ in prouidendo solertior habet. quanto plura singularia ꝓmeditari potest. cuius autem prouisio in solis vniuersalib⁹ consisteret parum de prudentia participa ret. ¶ Simile autem in omnibus operati uis artibus considerari potest. ¶ Sed in hoc q̄ ordo premeditatus rebus imponit. tanto est dignior t perfectior prouidentia gubernantis. quanto vniuersalior est t per plura ministeria suam explicat premedita tionem. quia t ipsa ministeriorum dispositio magnam partem prouisi ordinis habz. oportet autem q̄ diuina prouidentia in fi mo perfectionis consistat. quia ipse est fim pliciter t vniuersaliter perfectus. (vt in pri mo libro ostensum est). in prouidendo igit sue sapientie premeditatiōe sempiterna om nia ordinat. quārūcūq̄ minima videātur. quecūq̄ vero rerum aliquid operantur in strumentaliter agunt ab eo mota. t ei obtē perando ministrant ad ordinem prouiden tie ab eterno. vt ita dicam excogitatuz ex plicandum in rebus. ¶ Si autem omnia que agere possunt: necesse est vt in agendo ei ministrent. impossibile est q̄ aliq̄d agēs diuine prouidentie executionem impediat sibi contrarium agendo. ¶ Neq̄ etiā pos sibile est diuinam prouidentiam impediri per defectum alicuius agentis vel patētis cuz omnis virtus actiua t passiua sit in re bus: secundum diuinam dispositionē cau sata. impossibile est etiaz q̄ impediatur di uine prouidentie executio per prouidentie immutationem. cum deus sit omnino im mutabilis. (vt supra ostensum est). relinq tur ergo q̄ diuina prouisio omnino cassari non potest. ¶ Deinceps autem considerā dum est q̄ omne agens intendit ad bonuz t melius quod potest. (vt supra ostensum est). bonum autem t melius non eodem modo considerantur in toto t in partibus. in toto enim bonum est integritas: que ex partium ordine t compositiōe relinquitur: vnde melius est toti q̄ sit inter partes ei⁹

ca° 89.

cap° 3° huius lib:

ꝓparat se ad soluendū ꝓmissas rationes

primuz ꝓmissū

disparitas sine qua ordo & perfectio totius esse non potest q̄ q̄ omnes partes essent equales vnaquaq; earum perueniente ad gradum nobilissime partis. quelibet autez pars inferioris gradus in se cōsiderata melior esset. si esset in gradu superioris partis. sicut patet in corpore humano. dignior. n. pars esset pes bois si oculi pulchritudinez & virtutē haberet. corpus aūt totuz eēt imperfectius. si ei pedis officiuz deesset: ad alia igitur tendit intentio particularis agentis & vtilis. nam particulare agens tēdit ad bonum partis absolute. & facit eam quāto meliorem potest. vtile autē agens tendit ad bonum totius. vnde aliquis defectus est p̄ter intentionem particularis agentis q̄ est secundum intentionem agentis vtilis. sicut patet q̄ gīatio femine est p̄ter intētionem nature particularis. i. huius virtutis q̄ ē in hoc semine que ad hoc tendit q̄ perficiat conceptus quanto magis potest. Est autē de intentione nature vtilis. i. virtutis vniuersalis agētis ad generationē inferiorum q̄ femina generetur. sine qua generatio multorum animalium compleri non posset. & eodē modo corruptio & diminutio & omnis defectus est de intētione nature vniuersalis. non autē nature particularis. nam q̄libet res fugit defectuz tēdit vero ad pfectionem quantum in se est. ¶ Patet ergo q̄ de intētione particularis agētis est q̄ effectus suus fiat pfectus quātūcūq; p̄t in genere suo. de intētione autē nature vniuersalis est q̄ hic effectus fiat pfectus tali perfectione puta pfectione masculi. illic autē pfectione femine. ¶ Inter partes autē totius vniuersi prima distinctio apparet secōm cōtingēs & necessariam. Superiora. n. in entibus sunt necessaria & incorruptibilia & immobilia. a qua quidē conditione tanto magis deficiunt: quanto in inferiori gradu cōstituuntur. ita q̄ infima corrumpuntur quidē quantum ad esse suum. Mouētur vero quantum ad suas dispositiones. suos etiaz effectus non de necessitate. sz contingēter producunt. Quodlibet igitur agēs quod ē pars vniuersi intēdit inquantum potest in suo eē & naturali dispositione p̄sistere & suum stabilire effectum. Deus autē qui est vniuersi gubernator intēdit q̄ effectuū eius hoc quidē stabiliat p̄ modū necessitatis. hic aūt cōtingēter. & secm hoc diuersas cāas eis adaptat. hic qdē necessitas. hic aūt cōtingētes. cadit igit sub ordine diuine prouidētie nō solū huc effectū eē. sz hunc effectū eē contingēter. aliū aūt necessario. & secm hoc quedā coordinantur diuine prouidētie subdunt sunt necessaria: quedam vero contingētia. nō autez oia necessaria. ¶ Patet ergo q̄ & si diuina prouidētia sit p̄ se cā huius effectus futuri: est ēt p̄sentie & preteriti. magis autem ab eterno. nō tñ sequit. (vt prima rō procedat). q̄ effectus sit de necessitate futurus. Est. n. diuina prouidētia p̄ se cā q̄ hic effectus cōtingēter proueniat. & hoc cassari nō p̄t. ¶ Ex q̄ ēt p̄z q̄ hec cōditiōalis est vera si deus prouidit hoc futurum: hoc erit. (sicut secūda ratio procedebat). sz sic erit sicut deus prouidit illud eē futurum: prouidit autē illud eē futurum cōtingēter. segt ergo infallibiliter. q̄ erit cōtigēter nō necessario. ¶ Patet ēt q̄ hoc qđ ponit prouisū eē a deo. vt sit futurum. si sit de gne contingētium: poterit non eē secōm se consideratum. sic. n. p̄uisum est vt sit contingēs potēo nō eē: nō tamē est possibile q̄ ordo prouidētie deficiat quin contingēter eueniat. (& sic tertia ratio soluit. vñ p̄t poni. q̄ iste nō sit regnaturus. si secūz se cōsideret: nō aūt si cōsideret vt prouisum. ¶ Illud autem quod Tullius obūcit secundum premissa friuolum appareret. Cum enim diuine prouidentie non solum subdantur effectus. sed etiam cause & modi essendi. (vt ex premissis patet). non sequitur q̄ si omnia dei prouidentia agantur: q̄ nihil fit in nobis. sic enim sunt a deo prouisa. vt per nos libere fiant. ¶ Neque etiam defectibilitas causarum secunduz quibus mediantibus effectus diuine prouidentie producuntur certitudinem prouidētie possunt auferre. (vt quinta ratio procedebat). cum ipse deus in omnibus operetur: & pro suo arbitrio voluntatis. (vt supra ostensum est). vnde ad eius prouidentiam pertinet vt causas defectibiles quandoq; definat deficere. quandoq; eas ad defectū conseruet. ¶ Ea vero que ad necessitatem prouisorum a deo possent assumi ex certitudine prouidentie. (supra soluta sunt cum de dei scientia ageretur.)

ad p^um rōnem

ad 2um

ad 3um

ad 4um que ē tullij.

ad 5um

li^o p̄ c^o 68.

¶ Q̃ immobilitas diuine prouidentie vtilitatem oratiõne non excludit. 95.

Desiderare etiam oz q̃ sicut diuine puidentie imobilitas necessitatẽ rebus puisis nõ imponit.ita ẽt nec oratõis vtilitatẽ nõ excludit. ℣ Nõ enim ad hoc oratio ad deũ fundit vt eterna prouidentie dispositio imutet. hoc.n.ipossibile est:sed vt aliqs aliud q̃ desiderat asse quatur a deo. ℣ Dije.n. desideriis rõnalis creature conueniens est q̃ deus assentiat. nõ tãquã desideria nostra moueant imobilem deũ.sed ex sua bonitate procedit vt cõuenienter desiderata perficiat.Cum.n.oia naturaliter bonum desiderant.(vt supra pbatũ est).ad supereminentiã aũt diuine bonitatis pertinet q̃ eẽ t bene esse omnibus ordine quodam distribuat:consequens est vt secundum suam bonitatẽ desideria pia que per orationem explicant adimpleat.

2 ¶ Adhuc ad mouentem pertinet vt illud qõ mouetur perducat ad finẽ.vnde t p eãdem naturã aliqd mouet ad finẽ. t cõsegt finẽ.t in eodẽ quiescit.omne aũt desiderii est quidã motus ad bonũ: qui quidẽ nõ potest rebus inesse nisi a deo.qui est per essentiam suã bonus t fons bonitatis. mouens enĩz omne mouet aliquid simile sibi:ad deum igit pertinet scõm suã bonitatẽ q̃ desideria nostra cõuenientia que per orationẽz explicantur ad effectũz cõueniẽtẽ pducat.

3 ¶ Jrẽ quanto aliqua sunt propinquiora mouẽti.tanto efficatius ipressionẽ mouentis assequunt. nã t que propinquiora sunt ignimagis ab ipso calefiunt:sube aũt intellectuales propinquiores sũt deo q̃ substantie naturales maiate.efficatior est igitur impressio diuine motionis in substantiis intellectualibus q̃z in substantiis alijs nãlibus. corpora aũt nãlia inantũ participãt de motione diuina q̃ naturalem appetitum boni cõsequunt ex ea. t eiã appetitũ cõpletionem.Nõ quidẽ fit dũ proprios fines consequunt:multo igit magis itellectuales substantie desideriorũ suorũ q̃ p orationẽ suam deo offerunt impletionem consequuntur.

4 ¶ Amplius de ratione amicitie est qõd amans velit impleri desiderium amati.in quantum vult eius bonum t perfectionem propter quod dicitur q̃ amator est idẽ velle.(ostensum est autem supra).q̃ deus suam creaturã amet.t tãto magis vnãquãq; quãto plus de bonitate participat q̃ est primum t principiale amatũ ab ipso.vult igit impleri desideria rõnalis creature que p fectissime diuinam bonitatez participat inter ceteras creaturas.sua aũt voluntas est perfectissima causa rerum. Est enim cã rerum per suam voluntatem.(vt supra ostẽsum est).ad bonitatem igitur diuinam pertinet vt impleat desideria rationalis creature sibi per orationem proposita.

5 ¶ Preterea bonum creature derivatur est secundum quandam similitudinez a bonitate diuina.hoc aũt maxime commendabile in hominibus apparet vt iuste petentibus assensum non denegent. Et hoc enim vocantur liberales clementes misericordes t pii.maxime igitur hoc ad diuinã bonitatem pertinet.vt pias orationes exaudiat. ℣ Hinc est quod dicitur in.ps.(voluntatem timentium se faciet t orationes eorum exaudiet:t sal.fa.eos). Luc.8. scripta. Mat.7. dominus dicit.(omnis qui petit accipit:t q̃ querit inuenit:t pulsanti aperietur.

¶ Q̃ petitiones orantium nõ semper admittantur a deo. 96.

Non est aũt inconueniens si q̃dq; petitiones orantũ nõ admittantur a deo. ℣ Ea enim ratione ostensum est q̃ deus desideria rationalis creature adimplet inquãtum desiderat bonũ. Quãdoq; aũt contingit q̃ id qõd petit non est verum bonum.sz apparẽs:simplr aũt malũ.nõ est igit rata oratio a deo exaudibilis. ℣ Hinc est qõd dicit Jaco.4.(petitis t nõ accipitis: eo q̃ male petatis). Jaco. Silr aũt ex hoc q̃ deus ad desiderãdũ mouet.oñsũ est cõueniẽs eẽ q̃ desideria impleat. mobile aũt ad finẽ motus nõ pducit a mouẽte:nisi motus cõtinuet. Si igit motus desiderii p oratiõis instãtiã nõ cõtinuet.nõ est inconueniẽs si oratio effectũ debitũ nõ sortiat. ℣ Hinc est q̃ dñs dicit Luce.18.(q̃m oz sp orare t nõ deficere).t primo Thessal.5.dicit apls.(sine intermissione orate). Rursus ordinatus est q̃ de tẽpo

ke creature decēter desideriū ipler inquantū ei appropinquat: appropinquat aūt quis ei p cōtēplationē t deuotā affectionē t humilē t firmā intentionē. Illa igit oratio q̄ sic deo nō appropinquat nō est a deo exaudibilis. vñ m. ps. dr. (Respexit in orationē humiliū). t Jaco. primo. (Postulet autē in fide nihil hesitans). Jē ostēsū est q̄ ratione amicitie de⁹ vota piorū exaudit. q igit a dei amicitia declinat. nō est dignū vt ei⁹ oratio exaudiat. ℭ Hinc est q̄ Prou. 28. dicitur. (Qui declinat aurē suā ne audiat legē: oro eius erit execrabilis). t Isa. primo. (Cū multiplicaueritis orationē nō exaudiam manus enim vestre sanguine plene sunt). Et hac aūt radice ꝓcedit q̄ q̄nq̄ aliquis dei amicus nō exaudit q̄n pro bis rogat q nō sunt dei amici. scōm illud Jere. 7. (tu ergo noli orare p populo hocmet assumas pro eis laudē t orationē. t nō obsi. mi. quia nō exaudiā te). Cōtingit aūt q̄nq̄ q̄ aliqs ex amicitia denegat q̄ petit ab amico. qa cognoscit hoc ei cē nociuū vt contrariuz ei magis expedire. vt medicus infirmāti quā doq̄ denegat q̄ petit cōsiderāo q̄ non expedit ei ad salutē corporis consequēdam. ℭ Vñ cum ostēsum sit: q̄ deus ex amore quē ad creaturā rōnalē hz: eius desideria implet p orationē sibi propositam. nō est mirandum si quandoq̄ eoz etiam quos p cipue diligit. petitionē nō implet. vt impleat quod petēti magis expedit ad salutē. propter quod a paulo stimulū carnis nō amouit: quāuis hoc ter peteret prouidēs hoc ei cē vtile ad humilitatis conseruationē. (vt habetur. 2. Cor. 12.). vide t Mat. 20. quibusdā dicitur. (nescitis q̄d petatis). Ro. 8. dicitur. (nam quid oremus sicut oportet nescimus). t propter hoc Aug. dicit in epistola ad paulinum t Therasiam. (Bonus dñs qui non tribuit sepe quod volumus vt quod malemus attribuat) patet igit ex p̄missis q̄ eoz q̄ fiunt a deo causa sunt orationes. t ipsa desideria. (ostēsum est aūt supra). q̄ diuina prouidētia causas alias nō excludit. quin potius ordinat eas ad hoc q̄ ordo q̄ apud se statuit rebus imponatur: t sic cause sibe prouidētie non repugnant. sed magis prouidētie exequuntur effectuz. ℭ Sic ergo orationes apud deū efficaces sunt. non tamē ordinē immutabilē diuine prouidētie soluunt. quia t hoc ipsum q̄ tali petēti hoc concedatur: sub ordine diuine p uidētie cadit. ℭ Simile est ergo dicere nō ē orandum. vt aliquid cōsequamur a deo quia ordo siue prouidētia est immutabilis. ac si diceretur q̄ non ēt ambulandum. vt ueniamus ad locum nec comedēdum vt nutriamur. q̄ oia patēt ē absurda. ℭ Excluditur ergo ex p̄missis duplex error circa orationē. ℭ Quidam. n. dicerunt nullus ē orationis fructum. quod quidam dicebāt. tam illi qui negabant diuinam prouidētiā omnino. (sicut epicuri). q̄ illi qui res humanas diuine prouidētie subtrahebant. (sicut aliqui peripateticorum). nec non t illi qui omnia q̄ prouidētie subsunt ex necessitate cōtingere arbitrabant sicut stoici. ℭ Ex his. n. oibus sequitur q̄ nullus sit oratiōis fructus. t p ꝓsequēs q̄ omnis deitatis cultus fiat in vanum. qui quidē error tangitur Malec. 3. (diristis inquit vanus est q̄ seruit deo. t quod emolumētum quia custodiuimus p̄cepta eius. t quia ambulauimus tristes coram domino exercituum). quidā vero e contrario diuinam dispositionē vertibilē orationibus ē dicebant: sicut egyptij dicebant q̄ fatum orationibus t quibusdā imaginibus siue subfumigationibus siue incantationibus vertebatur. t ad hunc sensū ptinere videtur q̄dam q̄ in scripturis diuinis dicuntur fm id quod prima facie appāret ex eis. Dr. n. Isa. 38. q̄ Isaias ex mandato dñi dixit Ezechie. regi. (hec dicit dominus. dispone domui tue. q̄ morieris tu t nō viues). t post orationē Ezechie. factū est verbum dñi ad Isaiam dicēs. (vade t dic Ezechie. Audiui orationē tuam: ecce ego adiciam sup dies tuos. 15. annos). t Jere. 18. dicitur ex persona domini. (Repēte loquar aduersum gentem t aduersuz regnū vt eradicem t destruam t disperdam illud si pñiam egerit gens illa a malo suo quod locutus sum aduersum eam. agam t ego pñitam super malo quod cogitaui. vt facerē ei). Et Joel. 2. (conuertimini ad dominuz deum vestruz. quia benignus t misericors est quis scit si cōuertatur t ignoscat de⁹). hec autem si fm superficiem intelligantur ad inconuenies ducūt. ℭ Sequitur enim

a° 77.

Excluditur erro.

epicuri

peripatetici.

malach

egyptii

primo q voluntas dei sit mutabilis. ¶ Itē q aliqd ex tempore deo adueniat. ¶ Et vlterius q aliqua que qualiter in creaturis sunt: sint causa alicuius existentis in deo q sunt manifeste impossibilia. (sicut ex supioribus patet). aduersantur sūt auctoritatibus sacre scripture que infallibilē cōtinent veritatem t expssam. vt. n. numeri. 23. (nō est deus quasi homo: vt mentiatur nec vt filius hominis vt mutet: dixit ergo t nō faciet locutus est: t nō implebit). t prio Reg. 15. (triūphator in israel nō parcet t penitudine nō flectetur: neq enim hō est vt agat pīam). t Malach. 3. (ego dns t nō mutor). Si quis aūt diligenter consideret circa predicta inueniet q omnis error qui in his accidit: ex hoc prouenit q nō cōsiderat dīa inter vlem ordinem t particularē. cuz enim cōe effectus ordinem adinuicē habeant sēdz q in vna cā ꝓueniunt. oz tanto cō mutiorem ordinē eē quanto est vlior causa. vnde ab vna causa que deus est. ordo prouenīēs necesse est q omnia complectatur. nihil igitur prohibet aliquē particularē ordinē vel p orationē vel per aliquē aliū modum immutari. est enim extra illum ordinem aliquid quod possit ipsum immutare: propter quod non est mirum. si egyptij reducentes rerum humanarum ordinē in corpora celestia posuerunt fatum ex stellis prouenīens aliquibus orationibus t ritib' posse immutari. nam extra celestia corpora t supra ea est deus. qui potest celestium corporum impedire effectum qui in istis inferioribus ex illorum impressione secut' erat: sed extra ordinē complectētē omnia nō potest poni aliquid p quod possit ordo ab vniuersali causa dependens euerti propter qō stoici qui in deum sicut in causam vniuersalē omnium ordinis rerum reductionem considerabant: ponebant q ordo institutus a deo nulla ratione possit immutari. sed in hoc iterum a consideratione vniuersalis ordinis recedebant: q ponebāt orationes ad nihil vtiles esse tanquam arbitrentur voluntates hominum t eorum desideria: ex q bus orationes procedunt sub illo vniuersali ordine nō comprehendi. cum enim dicūt q sine orationes faciant sine nō. nihilominus idem effectus sequitur in rebus ex vniuersali ordine eorum. manifeste ab illo vniuersali ordine vota orantium sequestrant: si enim hec sub illo ordine comprehendantur sicut per alias causas: ita t per hec ex diuina ordinatione aliqui effectus sequuntur. ¶ Idem ergo erit excludere orationes esse ctum t communium aliarum causarum. ¶ Oī si alie cause immobilitas diuini ordinis effectus non subtrahit neq orationū efficaciam tollit. ¶ Valent igitur oratōes non quasi ordinem eterne dispositionis immutantes: sed quasi sub tali ordine etiā ipse existentes. nihil autem prohibet per orationum efficaciam aliquem particularem ordinem alicuius inferioris cause immutari deo faciente qui omnes supergreditur causas. ¶ Vnde sub nulla necessitate ordinis alicuius cause continetur: sed ecōuerso omnis necessitas ordinis inferioris cause continetur sub ipso: quasi ab eo institutus. In quantum ergo per orationem immutatur aliquid de ordine inferiorum causarum instituto a deo propter orationes piorum. dicitur deus conuerti vel penitere. inō q eterna eius dispositio mutetur: sed quia mutatur aliquis effect⁹. ¶ Vnde t Gregorius dicit (q non mutat deus consilium: quāuis quandoq̄ mutet sententiam). non tamen illam que exprimit dispositionez eternam. sed illam sententiam que exprimit ordinem inferiorū causarum: secundum quā Ezechias erat moriturus. vel gens aliqua pro peccatis suis puniēda. talis autem immutatio sententie dei transumptiue locutionem dicitur pīa inquantum deus ad penitentie similitudinez se habet: cuius est mutare q fecerat per quem modum dicitur t metaphorice irasci: inquantum puniendo facit irascentie effectum. Gregor⁹

¶ Quomodo dispositio diuine prouidētie habeat rationem. 97.

Ex his autez que pmissa sūt manifeste videri potest: vt ea que fiunt per diuinam prouidentiaz dispensata sequuntur aliquam rationem. ¶ Dictum est enim q deus per suam prouidentiam omnia ordinat in diuinam bonitatem sicut in finem. nō aūt hoc modo q aliquid diuine bonitati per ea

que fiunt accrescant: sed vt similitudo sue bonitatis inquantum possibile est imprimat in rebus. Quia vero omnem creatam substantiam constat a perfectione diuine bonitatis deficere: necesse est vt perfectius diuine bonitatis similitudo rebus communicetur: oportuit esse diuersitatem in rebus: vt quod perfecte ab vno aliquo representari nō posset: p diuersa diuersimode pfectioni modo representaret. nam ⁊ homo cum mentis conceptum vno vocali verbo videt sufficienter exprimi nō posse verba diuersimode multiplicat ad exprimēdā per diuersa sue mentis conceptionem. ⁊ in hoc eius diuine perfectionis eminentia considerari pōt: q perfecta bonitas que in deo est vnite ⁊ simpliciter. in creaturis cē nō pōt nisi secundum modū diuersū ⁊ per plura. Res aūt per hoc diuerse sunt: eo q formas hūt diuersas a quibus spēm sortiuntur. ¶ Sic igitur ex fine sumit rō diuersitatis formarū in rebus. ¶ Et diuersitate aūt formarum sumitur rō ordinis in rebus: cum. n. forma sit fm quam res bz cē: res aūt quelibet fz q bz cē accedit ad similitudinē dei: qui est ipsum suum esse simpler: necesse est q forma nihil sit aliud q̄z diuina similitudo participata in rebus. ¶ Hñ ꝙ ueniēter. (Aristo. in primo phicoꝝ). de forma loquens dicit q est diuinum quoddā ⁊ appetibile. Similitudo aūt ad vnū simpler cōsiderata diuersificari nō pōt: nisi fm q magis ⁊ minus similitudo est propinqua vel remota: quanto aūt aliquid propinquius ad diuinā similitudinē accedit perfectius est. vñ in formis dūa cē nō pōt. nisi q vna pfectior exsistit cē alia. (pp qō Arist. in. 8. metha.). Diffinitiones per quas nature rez ⁊ forme figurātur assimilat numeris in quibus spēs variant p additionem vel subtractionem vnitatis: vt ex hoc dē intelligi q formarū diuersitas diuersū gradū perfectionis regnit. ¶ Et hoc euidenter appareret naturas rerum speculanti. Inueniet enim si quis diligenter cōsideret gradatim rez diuersitatē cōpleri. nā supra maiora corpora inueniet plāras. ⁊ super has irrōnalia animalia. ⁊ supra has intellectuales substantias. ⁊ in singulis horū inueniet diuersitatē fm q quedam sunt alijs perfectiora intantū q ea que sūt

tertia cō. 8i.

tertia cō. 20.

suprema inferioris generis videnť ꝓpinqua superiori generi ⁊ ecōuerso: sicut animalia immobilia sūt ficta plātis. ¶ Vñ ⁊ Dionys. 7. ca. de diui. no. (q diuina sapiētia cōiungit fines primoꝝ principiis secundoꝝ). vnde pz q rez diuersitas exigit q nō sint omnia equalia. sed sit ordo in reb⁹ ⁊ gradus. ¶ Et diuersitate aūt formaꝝ fm quas rez spēs diuersificanť: sequitur ⁊ operationū dūa. cū enī vnūqōq agat fm q est actu. que. n. sūt in potentia fm q hmōi inueniunt actiōis exptia. est aūt vnūqōq ens actu p formaz. ex q operatio rei sequat formā ipsi⁹. ex ergo q si sint diuerse forme q habeāt diuersas operatōes. ¶ Quia vero p ꝓpriā actionem res q̄libet ad ꝓpriū finē pingit: necesse est ⁊ ꝓpr̄ios fines diuersificari in rebus. Finis aūt finis vltimus cibus cōis. ¶ Sequit cē ex diuersitate formarū diuersa habitudo māe ad res. cū. n. forme diuerse sint fm q q̄dā sūt alijs pfectiores. sūt inter eas aliq in tāntū pfecte q sūt p se subsistētes ⁊ pfecte ad nihil indigētes māe sulcimēto. Quedā vero p se pfecte subsistere nō pōt. sed materiam ꝓ fundamēto requirūt. vt sic illud qđ subsistit nō sit forma tantū nec mā tantum q̄ p se nō est ens actu. ex ꝙ positū est vtroq. nō aūt possent mā ⁊ forma ad aliquid vnū constituendum conuenire. nisi esset aliqua proportio inter ea. Si autem proportionata oportet ea esse. necesse est q diuersis formis diuerse materie respondeant. vnde fit vt quedam forme requirāt materiam simplicē. quedam vero materiam compositaz ⁊ secundum diuersas formas diuersaz partium compositionem oportet esse congruentem ad speciē forme ⁊ operationes ipsius. ¶ Et diuersa aūt habitudine ad mās seq diuersitas agētiū ⁊ patiētiū. cū. n. agat vnūqōq rōne forme patiat vero ⁊ moueatur rōne māe. ex q illa quoꝝ forme sūt pfectiores ⁊ minus mālee agūt in illa que sūt magis mālia. ⁊ quorum forme sunt imperfectiores. ¶ Et diuersitate aūt formaꝝ ⁊ materiaꝝ ⁊ agentiū: sequit diuersas proprietatū ⁊ accidentium. cū enim suba sit cā accidentis. sicut pfectū ipfectius ex q et diuersis principiis subalibus diuersa accidētia ꝓpria cōsequanť. ¶ Rursus cū et diuersio agētibus sint diuerse impressiones in patientib⁹. ex

q fm diuersa agentia diuersa sint accidentia q ab agentibus imprimunt. ¶ Hz ergo ex dictis. q cū p diuinā ētiā reb' creatis diuersa accidentia t actiones t passiones t collocatiōes distribuant. nō h° absq; rōne accidit. ¶ Hinc est q sacra scriptura rex productionē t gubernationē sapientie t prudentie diuine attribuit. Dr. n. prouerb. 3. (dñs sapientia fundauit terrā. stabilivit celos prudentia. sapientia illius eruperunt abyssi. t nubes rore concrescunt.). t Sap. 8. vr de dei sapientia. (q attingit a fine vsq; ad finē fortiter. t disponit oia suauiter). t. ri. eiusdē dr. (oia in mensura t numero t pondere disposuisti dne). vt p mensurā quantitatē siue modū aut gradū pfectionis vnuscuiusq; rei intelligamus. p numerū vero diuersitatē t pulchritudinē speciex consequētē ex diuersis perfectiōis gradibus. p pondus vero inclinationes diuersas ad proprios fines t operationes t ad propria agentia t patientia t accidentia. q sequuntur distinctionē specierū. ¶ In predicto autez ordine secūdū quē rō diuine prouidentie attēditur primū ēē dicimus diuinā bonitatem quasi vltimū finē qui est primū principiū in agendis. ¶ De hinc vero rex numerositatē ad quā constituēdā necesse est gradus diuersos in formis t materiis t agentib' t patientibus t actiōibus t accidentibus ēē: sicut ergo prima rō diuine prouidētie simplr est diuina bonitas. ita prima rō in creaturis ē ex numerositas: ad cuius cōseruationem t ōstitutionē oia alia ordinari videt. ¶ Et fm hoc vr ēē rōnabilr a Boetio dictū in pn° suę arismetrice. (q oia quecūq; a prima rex nā cōstitura fuerunt numerox videntur rōne ēē formate). Est aut cōsiderā dū q opatiua rō t speculatiua partim qdē cōueniūt t partim differūt: cōueniūt qdem in hoc q sicut rō speculatiua incipit ab aliquo pn°: t p media deuenit ad cōclusionē intētā. ita rō opatiua incipit ab aliquo primo t p aliq media deuenit ad operationē vel opatū qđ intendit. pn^m aut in speculatiuis est forma t qđ qd est. in opatiuis x^o finis qđ qnq; est forma. qnq; aliqd aliud. pn^m principiū ēt in speculatiuis sp oz ēē necessariū. in opatiuis aut qnq; qđe est necessarium. qnq; aut nō necessariū. n. est homini velle felicitatē vt finē. nō ecce ariū aut velle domus edificationē. ¶ Silr in demonstrationibus sp posteriora ad priora de necessitate sequunt. nō aut in opatiuis sp. sed tunc solus qui ad finē nō nisi p hanc viā puenirī pōt. sicut necessariū est volenti edificare domus q querat ligna. sed q velit edificare domū hoc ex simplici voluntate ipsius dependet. nō aut ex rōne domus edificande. sic igit q deus suā bonitatē amet: hoc necessariū est. sed hoc nō necessario segr q p creaturas repsentetur. cū finē hoc diuina bonitas sit pfecta. vnde q creature in ēē pducant. t si ex rōne diuine bōtatis originē habeāt: tū ex simplici dei volūtate dependet. ¶ Supposito aut q deus creaturis suā bonitatez cōicare fm q est possibile velit p similitudinis modū. ex h° rōne accipit. q sint creature diuersemodi aut ex necessitate segr q ex hac vr illā pfectōis mēsurā aut secūm hunc vr illū numex rex. ¶ Supposito aut ex diuina volūtate q hāc numex in reb' statuere velit: t hāc vnicuiq; rei pfectōis mēsurā ex h° rōne accipit q hēat formā talē t materiā talē. ¶ Et silr in oib' pz. ¶ Manifestū igit fit q diuina ꝓuidētia fz rōnē quādā res dispēsat: t in hac rō sumit ex suppositōe volūtatis diuine. ¶ Sic igit p pmissa dupler error ercludit. ex. i. q credit q oia simplice volūtatē sequant absq; rōne q est error loquētiū in lege sarracenox. (vt rabi Moyses dicit). fz qa nulla dña ē q ignis calefacit t ifrigidet. nisi q deus, ita vult. ¶ Ercludit ēt error eox q dicūt cāx ordinē ex diuina ꝓuidētia fz modū necessitatis ꝓducere. qx vtrūq; pz ēē falsum ex dictis. Erro. ¶ Sūt aut qdā xpiana sacre scripture q vident oia simplici volūtati attribuere q non dicūt ad hoc vt rō tollat a ꝓuidētie dispensatiōe. sed vt oium primū pn^m dei voluntas ostendat. (sicut ipa dicta ē). sic illō. ꝓa. (oia q cūq; voluit dñs fecit). t Job. vi. (q dicere ei pōt cur ita facis). t Ro. 9. (q voluntati eni ei^9 q resistit). t Aug. dicit. 3. de trinit. (nō nisi dei volūtas cā prima sanitatis t egritudinis: ꝓmiox atq; penax. ꝓfax atq; retributionū). sic ergo cū queritur pp qd de aliq effectu vāli possumus reddere rōnē ex aliq prima cā. dū ea sicut in prima cāni reducamus oia in volūtatē diuinā. sicut si que- Auc. scriptu. obie° ex Auc. scriptu. capitulo

ratur:quare lignum est calefactū ad presentiam ignis:dicitur q̄ calefactio est naturalis actio ignis:hoc autē quia calor est proprium accidens eius:hoc autez consequit propriam formam eius:& sic inde quousq; perueniatur ad diuinam voluntatem:vnde si quis respondet querenti quare lignū calefactum est:quia deus uolnit: cōuenienter quidem respondet:si intendit reducere questionem in primā causam:inconuenienter vero si intēdit oēs alias excludere cās.

¶ Quomodo deus possit facere preter ordinem sue prouidētie:& quō nō. 98.

EX premissis autez accipi pōt duplicis ordinis cōsideratio: quoꝝ vnus quidem dependet ex prima omniuz causa:vnde & oia cōplectitur:alius ǽt particularis q̄ ex aliqua cā creata dependet:& continet illa que cause illi subdunt:& hic quidem multipler est secundū diuersitatē causaruz que inter creaturas inueniuntur:vnum tñ eorum sub altero cōtinetur sicut & causarū una sub altera existit:vnde oz q̄ oēs particulares ordines sub illo vl̄i ordine contineantur:& ab illo descendant qui inueniuntur in rebus:secūdū q̄ a pria causa dependent:huiusmodi exemplez in politicis cōsiderari pōt:nā oēs domestici vnius patrisfamilias ordinē quēdam adinuicē hūt:in q̄ ei subduntur. ¶ Rursus tā ipse paterfamilias q̄z oēs alii qui sūt sue ciuitatis ordinem quēdam adinuicē hūt & ad principez ciuitatis:qui iterum cum oibus qui sunt in regno aliquē ordinem hūt ad regē. ¶ Ordinē aūt vlem fin quem oia ex diuina ꝓuidentia ordinantur:possumus considerare duplr.s q̄tuz ad res que subdūtur ordini:& q̄tū ad ordinis rōnē. que ex principio ordinis dependet. (ostensum est autē in secundo). q̄ res ipse que a deo sub ordine ponuntur prouenium ab ipso non sicut ab agente per necessitatem nature. vel cuiuscunq; alterius sed ex simplici voluntate maxime quantum ad primam rerum institutionem. Relinquitur ergo q̄ preter ea que sub ordine diuine prouidentie cadunt: deus aliqua facere potest nō autē est eius virtus ad hoc vel illas res obligata. ¶ Si autē consideremus predictū ordinē quātum ad rationē a principio dependentē:sic preter ordinem illum deus facere nō pōt:ordo.n.ille procedit vt dictū est ex scia & voluntate dei oia ordinante in suaz bonitatem sicut in finem:non est ǽt possibile q̄ deus aliquid faciat quod non sit ab eo volitum:cum creature ab ipso non ꝓcedant nāliter:sed per voluntatem.(vt ostensum. est).neq; ēt est possibile ab eo aliquid fieri q̄ eius scia non cōprehendatur:cū voluntas esse non possit nisi de aliquo noto. Neq; iterum est possibile q̄ in creaturis aliquid faciat: quod in suam bonitatem non sit ordinatum sicut in finez. Cum sua bonitas sit proprīū obiectū volūtatis ipsius. Similiter aūt cum deus sit oino immutabilis:impossibile ē q̄ aliquid velit quod prius nouerit:aut aliquid de nouo incipiat scire vel in suam ordinet bonitatē. Nihil igit deus facere pōt quin sub ordic sue ꝓuidētie cadat:sicut non pōt aliqd facere quod eius operationi nō subdatur:pōt tamē alia facere q̄z ea que subduntur eius prouidente vel operationi:si absolute consideretur eius potestas:sed nec potest facere aliqua:que sub ordine prouidentie ipsius ab eterno non fuerunt.eo q̄ mutabilis esse nō potest. ¶ Hanc autez distinctionem quidam non considerantes in diuersos errores inciderunt. ¶ Quidaz vero immobilitatem diuini ordinis ad res ipsas que ordini subdunt extendere conati sunt dicentes:q̄ oia necesse est ex̄ sicut sunt:intantū q̄ quidam dixerunt q̄ deus nō pōt alia facere q̄z que facit:contra quod est quod habetur Mar.26.(An putas q̄ non possum rogare patrem meum:& exhibebit mihi plusq̄ duodecim legiones angelorum). Quidaz autem econuerso: mutabilitatem rerum que diuine prouidentie subjiciuntur immutabilitatem diuine prouidentie transtulerunt de eo carnaliter sentientes q̄ deus ad modum carnalis hominis sit in sua voluntate mutabilis: contra quod dicitur. Numeri.23.(Nō est deꝰ quasi hō vt mē Nūeri. tiatur nec vt filius hois:vt mutet). Aliq; vero cenungēnt diuine ꝓuidentie subtrahere runt.contra quos dr Tren.3.(Quis est Tre. iste q̄ dixit:vt fieret aliqd dño nō inbēte).

Leo

¶ Q̃ deus potest operari preter ordinem rebus inditum producendo effectus absq; causis proximis. 99.

¶ Restat autem ostendere q̃ preter ordinem ab ipso rebus inditū de⁹ agere possit. ℣ Est.n.ordo diuinitus illitus: vt inferiora p superiora moueantur a deo. (vt supra dictū est). pōt ād deus preter hūc ordinē facere. vt s. ipse effectū aliquē in inferioribus operetur tubil ad hoc agente supiori agente: in hoc.n. differt agēs fm necessitatē nāe ab agente fm voluntatē. q; ab agēte fm necessitatē nāe effectus nō pōt sequi nisi fm modū virtutis actiue: vñ agēs qđ est marie virtutis non pōt imediate ꝓducere effectū aliquē parnū sed ꝓducit effectū sue virtuti ꝓportionatū in quo tñ inuenit q̃dq; minor virt⁹ q̃ p cā. ℣ Et sic p multa media rendēo a cā supma ꝓuenit aliq; paruus effectus. In agēte ād p voluntatē nō est sic. Nā agēs p voluntatē statī fine medio pōt ꝓducere quēcūq; effectū qui suā nō excedat virtutē: artifex. n. pfectissimus pōt facere opus q̃le faciat artifex iperfectus. Deus ād operatur p voluntatē t nō p necessitatē nāe. (vt supra ostēsuz est). igit minores effect⁹ q fiūt p cās iseriores pōt facer imediate absq; scdis cāis.

ca⁹. 23. scdi. li

2 ¶ Adhuc virtus diuina comparatur ad omnes virtutes actiuas: sicut virtus vniuersalis ad virtutes ꝑticulares. (sicut per supradicta pz). virt⁹ ād actiua vlis ad ꝑticularē effectum ꝓducendū determinari potest dupliciter. ℣ Uno modo per causam mediam particularē: sicut virtus actiua celestis corporis determinatur ad effectum generationis humane per virtutem particularem que est in semine: sicut t in syllogismis virtus ꝓpositōis vlis determinatur ad particularē cōclusionē p assumptionē ꝑticularē. ℣ Alio modo p intellectuz qui determinatuz formā apprehendit: t eā in effectū ꝓducit. Diuinus ād intellectus non solum est cognoscitiuus sue essentie q̃ est quasi vlis virtus actiua: nec etiā tātū vniuersaliū t primarū causarū: sed omniuz particulariū. (sicut p supradicta pz). pōt igitur producere immediate oēm effectū: quē ꝓducit quecūq; ꝑticulare agēs.

3 ¶ Amp̃. cū accidētia cōsequentia ꝑticipia substātialia rei: q; ille qui imediate substantiam rei producit: possit imediate circa ipsam rē operari quecunq; ad substantiam eius cōsequūtur: generans enim q̃ dat formam: dat oēs ꝓprietates t motus cōsequētes. (ostēsuz est ād supra). q; deus in prima rerū institutiōe oēs res p creationē imediate ꝓduxit in ee: pōt igit imediate vnāquāq; rem ꝓducere siue mouere ad aliquem effectuz absq; medijs causis.

4 ¶ Item ordo rerū profluit in res secundū q; est precogitatus in intellectu ipsius: sicut videmus in rebus hūanis q; princeps ciuitatis ordinem apud se ꝓmeditatuz cuilibet iponit. Intellectus ād diuinus nō est determinat⁹ ad hūc ordinē de necessitate: vt nullū alium ordinē intelligere possit: cū t nos alium ordinem per intellectum apprehendere possimus: pōt.n. intelligi a nobis q; de⁹ boiez ex terra absq; semine formet: potest igitur deus preter inferiores causas effectum illius causis ꝓprium operari.

5 ¶ Prē. ordo rebus inditus a prouidētia diuina bonitatē suo mō representet. nō tamē ipsaz representat pfecte: cum non peruingat bonitas creature ad equalitatez bonitatis diuine. ℣ Quod autem non representatur perfecte per aliquod exemplatuz: potest iterum preter hoc alio modo representari: representatio autem diuine bonitatis in rebus est finis productionis rerū a deo. (vt supra ostensuz est). non est igitur voluntas diuina determinata ad hunc ordinem causarum t effectuum: vt non possit velle effectum aliquem in inferioribus producere immediate absq; aliis causis.

6 ¶ Adhuc vniuersa creatura magis est deo subdita q̃ corpus humanum sit subditum aie eius: na: anime est corpori proportionata vt forma ipsius: deus ād oēm proportionem creature excedit: et hoc ād q; anima imaginatur aliquid. t vehementer afficitur ad illud: sequitur aliquando imutatio in corpe ad sanitatē vel egritudinem absq; actione principiorū corporaliuz que sunt nata in corpore egritudinē vel sanitatē causare: multo igitur magis ex voluntate diuina potest effectus aliquis sequi

in creaturis absq; causis que nate sunt secundum naturam illuz effectū ꝓducere. ¶ Dre. fm nature ordinē virtutes actiue elemētorum sub virtutibus actiuis corporuz celestiū ordinātur: propriū aūt effectū virtutum elatarium interdū virtus celestis efficit absq; actione elemēti: sicut patet cū sol calefacit absq; ignis actione: multo igitur magis t diuina virtus absq; actōe eārum creaturarum potest producere proprios effectus earuz. ¶ Si aūt quis dicat: q; cuz ordinem istuz rebus deus indiderit nō pōt esse absq; mutatione ipsius vt preter ordinem ab ipso institutum operetur in rebus effectus absq; propriis causis ꝓducēdo: cet ipse rerum natura repelli pōt. Ordo.n. inditus rebus a deo ẽz id est: quod in rebus frequenter accidere solet: nō aūt vbiq; vel fm id quod est semper: multa.n. naturaliū causarum effectus suos producunt eodem modo vt frequēter: nō aūt vt semper. Nā quādoq; licet vt in paucioribus aliter accidit vel propter defectuz virtutis agentis. vel ꝓpter māe indispositionē. Vel ꝓpter aliquod fortius agens: sicut cum natura in homine generat digitū sextuz: nō tū ꝓpter hoc deficit aut mutat prouidētie ordinez t hoc ipsuz q; nāliā ordo instituens fm ea que sunt frequēter quandoq; deficiat: prouidentie subest diuine. Si ergo per aliquam virtutem creatam fieri pōt: vt ordo nālis mutetur ab eo quod ē frequenter ad id qđ est raro absq; mutatiōe prouidētie diuine multo magis diuina virtus qnq; aliqd facere potest sine prouidētie sue ꝓiudicio preter ordinē naturalibus inditū rebus a deo. Hoc.n. ipsuz ad sue virtutis manifestationem facit interdum: nullo.n. modo melius mānifestari pōt q; tota natura diuine subiecta est voluntati: cūi ex hoc q; qnq; ipse preter ordinez nature aliquid operatur. ¶ Ex hoc.n. apparet q; ordo rerum ꝓcessit a deo nō per necessitatē nature: sed per liberā voluntatē. ¶ Nec dz hec rō friuola reputari q; deus aliquid facit i natura ad hoc q; de eis sententibus hominū manifestet. (cū supra oīsum sit). q; oēs creature corporales ad naturā itellectualē ordinātur quodāmō sicut in finē. Ipsius aūt intellectualis nature finis ē diuina cognitio. (vt in superioribus est oīsum). non est ergo mirum si ad cognitionē de deo intellectuali nature prebendā fit aliqua mutatio in natura corporali.

¶ Oz ea que deus facit preter nature ordinem non sunt contra naturam. 100.

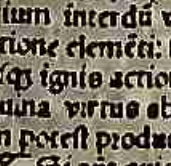

Considerā dum mi vi q; lz deꝰ interdū preter ordinez rebus inditū aliquid operet. nihil tū facit cōtra nām. ¶ Cum.n. deus sit actus purus: oia vero alia bēant aliqd de potētia admixtū: ez q; deus cōparet ad oia ficut mouēs ad motū t actum ad id quod est in potētia. Quod aūt ē in potētia fcōm ordinez nālem in respectu alicuius agētis: si aliquid ipsi natum in ipsuz ab illo nō est cōtra naturā simpliciter: t si fit aliqñ contrariuz particulari forme que corrūpitur per actionez huiusmōi. Cuz.n. generatur ignis t corrumpitur aer ignē agēte est generatio t corruptio naturalis: quicquid igit a deo fit in rebus creatis nō est cōtra naturam. t si videatur esse contra ordinem proprium alicuius nature. ¶ Adhuc cum deus sit primuz agēs. (vt supra ostensum est). oia que sunt post ipsuz sunt quasi quedam instrumenta ipsius: ad hoc aūt sunt instrumenta instituta vt deseruiant actioni principalis agentis dum mouentur ab ipso: vnde talis instrumenti materia t forma eē debet: vt sit cōpetēs actioni: quaz intendit principale agens: t ꝓpter hoc non est contra naturam instrumēti vt moueatur a principali agente: sed est ei maxime conueniens: neq; ergo est contra naturam cum res create mouentur qualitercunq; a deo: sic.n. institute sunt vt ei deseruiant. ¶ Preterea in agentibus etiam corporalibus hoc videtur q; motus qui sūt in istis inferioribus corporibus ex impressione superiorum non sunt violenti neq; contra nām quāuis nō videantur conuenientes motui naturali quem corpus inferius habet secundum proprietatem sue forme: nō enim dicimus q; fluxus t refluxus maris sit motus violentus cum sit ex impressione celestis corporis licet naturalis motus aque sit solū ad vnā partē. s. ad medium: multo igit magis qcqd a deo fit in qlibet creatura nō pōt dici violentū nz ꝓra nāz.

ca°. 17. huꝰ lib.

¶ Ita⁊ prima mēsurā ēntie ⁊ nature cuiuslibet rei est deus sicut primū ens qđ est oibus causa ēndi. Lux aūt p mēsuram de vnaquaq⁊ re sumat iudicū: o⁊ hoc nāle dici vnicuiq⁊ rei per qđ cōformat sue mēsure. Hoc igit erit nāle vnicuiq⁊ rei qđ adeo ei indicū est: ergo ⁊ si adhec eidez rei a deo aliquid aliter ipriment non est contra nām. ¶ Amp. oēs creature cōparant ad deū sic artificiata ad artificez. (sic er pmissis p⁊). vnde tota nā est sicut qđdaz artificiatū diuine artis. Non ē aūt cōtra rōnez artificij si artifex aliqd aliter operet in suo artificio ēt posq̄ ei primā formā dederit: neq⁊ ergo ē contra naturā si deus in rebus nālibus aliter operet aliquid q̄⁊ cōsuetus cursus nāe habet. ¶ Hinc est q⁊ Augu. dicit. (Deus creator ⁊ cōditor oiu⁊ creaturax nihil contra nām facit: qz id ē nāle cuiq⁊ rei qđ facit a quo ē oīs modus: numerus ⁊ ordo nāe).

¶ De miraculis. lxi.

Ec autē que p̄ter or dinē cōmuniter in rebus statutu⁊ qfiq⁊ diuinitus fiunt miracula dici solēt. ¶ Admiramur. n. aliqd cum effectum videntes causam ignoramus ⁊ quia causa vna ⁊ eadez a quibusdā interdum est cognita ⁊ a quibusdam incognita: inde contingit q⁊ videntium simul aliquem effectum aliqm miranf ⁊ aliqui non mirāt⁊. Astrologus. n. nō miratur videns eclypsiz solis quia cognoscit cām: ignarus aūt huius scientie necesse h⁊ admirari cāz ignorans: sic igit est aliquid mirum quo ad hunc: nō aūt q̄tum illum: illud ergo simpliciter mirum est quod habet cām simpliciter occultam ⁊ hoc sonat nomen miraculi v. ſ. fit de se admiratione plenū: nō quo ad hunc vel quo ad illum tantu⁊. Cā aūt simpliciter occulta omn hōi á deus. (probatū est. n. supra). q⁊ eius essentiaz nullus homo in statu huius vite intellectu capere p̄t: illa igitur simpliciter miracula dicenda sunt que diuinitus fiunt preter ordinē cōmuniter seruatum in rebus. ¶ Horum autem miraculorū diuersi sunt gradus ⁊ ordines. ¶ Nam summu⁊ graduz inter miracula tenēt in quibus aliquid fit adeo quod natura nunq̄⁊ facere potest. Sicut q⁊ duo corpora sint simul. Et q⁊ sol retrocedat aut fiet. O⁊ mare diuisum transeuntibus iter prebeat. Et inter hec etiam ordo attendit: naz q̄to maiora sunt illa que deus operatur ⁊ quanto magis sunt remota a facultate nature: tanto miraculum maius est: sicut maius est miraculū q⁊ sol retrocedat q̄ q⁊ mare diuidatur. ¶ Secundum autem gradū sc̄ō in miraculis tenent illa in quibus deus aliquid facit qđ natura facere potest: sed non per illum ordinem. O⁊ pus eni nature est q⁊ aliq̄ animal viuat videat ⁊ ambulet: q⁊ post mortem viuat: post cecitatem videat: post debilitatem claudus ambulet. hoc nā facere nō potest: sed deus interdū miraculose operatur. Inter hec etiā miracula gradus attenditur sc̄m q⁊ id quod fit magis est a facultate nature remotum. ¶ Tertius aūt gradus miraculorum est cum deus facit quod consuetū est fieri operatione nature: tamen absq⁊ nature principiis operantibus: sicut cuz aliquis a febre curabili per naturam virtute diuina curatur: ⁊ cuz pluit sine operatione principiorum nature.

tertius gradus

¶ Q̄ solus deus facit miracula. lxi.

Ex premissis aūt ēndi pōt q⁊ solus deus potest facere miracula. ¶ Quod eniz est sub ordine totaliter cōstitutum non potest preter ordinem illum operari. O⁊ is aūt creatura est cōstituta sub ordine quem deus in rebus statuit: nulla ergo creatura potest supra hunc ordinē operari quod est miracula facere.

2 ¶ Itē qñ aliqua virtus finita propū effectum operatur ad quem determinatur: nō est miraculū licet posset esse mirū alicui q illam virtutez nō cōprehendit: sicut mirum vi ignaris q⁊ magnes trahit ferrum vel q⁊ aliquis paruus piscis sit retinens nauem. Omnis aūt creature potentia est limitata ad aliquem determinatum effectum vel ad aliquos: quicquid ergo virtute cuiuscunq⁊ creature fiat nō pōt dici miraculū proprie ⁊ si sit mirū creature virtutē illius nō cōprehēdēti. Qđ aūt sit virtute diuina q̄ cū sit infinita de se icōp̄hēsibilē: vere miraculū ē.

3 ¶ Amp. oīs creatura i sua actōe ignorat sbz aliq̄d i qđ agat. Solus aūt dī ē ex nihilo aliqd.

ca°. 47 huius lib.

Sām⁹ gradus inter miracula.

facere. (vt supra ostensum est) nihil ãt qđ requirit in sua actiõe subiectũ põt agere nisi illa ad q̃ subiectũ est i potẽtia. Hoc.n. agẽs in subiectũ aliqđ opatur: vt educat illud de potẽtia in actũ. Nulla igit creatura sicut nec creare põt: ita nec agere põt i aliq̃ re nisi qđ ẽ in potẽtia illi⁹ rei: fiunt ãt multa miracula diuinit⁹ vũ in re aliq̃ fit diuina virtute qđ nõ est in potẽtia illi⁹ rei: sic q̃ mortu⁹ reuiuiscat: et qđ sol retrocedat: et qđ duo corpora sint simul. Hec igit miracula nulla virtute creata fieri possunt.

4 ¶Adhuc subiectũ in qđ agit: ordinẽ hz et ad agẽs qđ reducit ipz de potẽtia i actũ et ad actũ in quẽ reducit: sic ergo subiectũ aliqđ est in potẽtia ad aliquẽ determinatũ actũ et nõ ad quẽlibet ita nõ põt reduci de potẽtia in actũ determinatũ: nisi p agens aliquod determinatum. Requiritur enim agens diuersimode ad reducendũ in diuersum actũ. Nam cũ aer fit in potẽtia ignis et aqua: alio agente fit actu ignis et actu aq̃: similiter etiam patet q̃ materia corporalis in aliquẽ actũ perfectũ nõ reducitur a sola virtute vlĩ agentis: iz oz esse aliquod agens propriũ p qđ determinet ipsissio vlĩs virtutis ad determinatũ effectũ. In actũ. ãt minus perfectum põt materia corpalis sola virtute vniuersali absq; particulari agẽte. Animalia.n. perfecta nõ solũ generant ex sola virtute celesti: sed ad hoc requirit determinatus semen. Ad generationẽ vero quorũdam imperfectorum animaliũ sola virtus celestis sufficit sine semine: effectus igit q in his inferioribus fiunt si sint nati fieri a causis vtibus superioribus sine operatiõe causaꝝ particularium inferiorũ non est miraculũ si fiant: sicut nõ est miraculum q̃ animalia ex putrefactione sine semine nascantur. Si ãt nõ sunt nati fieri per solas causas superiores requiruntur ad eoꝝ cõplementum cause inferiores particulares. Cũ ãt aliquis effectus producit ab aliqua cã superiori mediantibus propriis principiis non est miraculũ. Nullo igit mõ virtute superioꝝ creaturaꝝ aliqua miracula fieri põt.

5 ¶Amp. eiusdẽ rõnis esse vr q̃ aliquid operet ex subiecto: et q̃ operetur id ad qđ est in potentia subiectũ: et q̃ ordinate operetur per determinata media. Nam subiectũ non fit in potentia ꝓpinqua ad vltimũ nisi cum fuerit actu in medio. Sicut cib⁹ nõ est statim in potentia caro: sed cũ fuerit cõuersus in sanguinẽ. Omnis ãt creatura necesse hz vt subiecto ad hoc qđ aliqd faciat nec põt facere nisi ad qđ subiectũ est in potẽtia. (vt ostensum est). ergo nõ põt facere aliquid nisi subiectũ reducat in actũ per determinata media: miracula igitur que sunt ex hoc q̃ aliquis effectus producitur non illo ordine quo naturaliter fieri potest virtute creature fieri non possunt: ca°. 2°. scõi li.

6 ¶Adhuc inter species motus ordo qdã naturalis attendit. Nam primus motuũ est motus localis vnde et cã aliox existit. primũ.n. in quolibet genere causa inuenitur eoꝝ que in illo genere cõsequuntur. oia ãt effectus qui in his inferioribus ꝓducitur: per aliquã generationẽ vel alterationẽ necesse est vt ꝓducat. oz igitur qđ p aliqd localiter motũ hoc pronũciat si fiat ab aliquo agente incorpali quod ꝓprie localiter mouere nõ possit. effectus ãt qui fiunt a substãtijs incorporeis per corpora instrua nõ sũt miraculosi: corpora.n. nõ operant nisi naturaliter: nõ igit substãtie incorporee create possunt aliqua miracula facere propria virtute: et multo minus substãtie corporee quaꝝ oia actio nãlis est: solius igit dei est miracula facere: ipse.n. est supior ordie quo uniuersa cõtinent: sicut a cui⁹ ꝓuidẽtia totus hic ordo fluit: ei⁹ ãt virt⁹ cũ sit oino infinita nõ determinat ad aliquẽ spãlẽ effectũ neq; ad hoc qđ effect⁹ illi⁹ ꝓducatur aliquo determinato modo vel ordine.

¶Hinc est qđ m ꝑs. dicit de deo. (Qui facit mirabilia magna solus). ꝑs.

¶Oĩ subẽ spũales aliq̃ miracula operantur que tñ nõ sũt vere miracula. ioz.

Dicit autem positio Auicẽne quõd substantie separate multo magis obediũt materia ad productionem alicuius effectus cã contrarijs agentibus in natura. vnde ponit q̃ ad apprehensionem predictarum substantiarum sequitur interdum effectus aliquis in istis inferioribus vel pluuiarum vel sanitatis alicuius infirmi absq; aliquo corporeo agente medio. Auice. ⁊ pl.

proba° ¶ Cuius quidem signū ab anima nostra accepit que cum fuerit fortis in sua imaginatione ad solam apprehensionē immutat corpus: sicut cum quis ambulans super trabem in alto positam cadit de facili: qr imaginatur casum et timore. non autez caderet si esset trabes illa posita super terrā. vnde casum timere non posset. Manifestum est autez q ad solam apprehensionē anime calescit corpus: sicut accidit in cōcupiscentibus vel iratis: aut etiam infrigidatur sicut accidit in timentib⁹. ¶ Quādoqz imutat ex forti apprehensione ad aliquam egritudinem: puta febrem vel etiam leprā. Et per hunc modum dicit. (q fi aia fit pura non subiecta corporalibus passionibus t fortis in sua apprehensione q obedit apprehensioni eius non solum corpus proprium: sed corpora etiaz exteriora a deo q ad eius apprehensionem sanetur aliquis infirmus vl aliquid aliud huiusmodi accidat). Et hoc ponit esse causaz fascinationis: qr aia alicuius vehementer affecta in malivolentia habet impressionem nocumenti in aliquem maxime puerum qui propter corporis teneritudinem est facile susceptiu⁹ impressionuz. Vnde vult quod multo amplius ad apprehensionem substantiaruz separatarum quas ponit animas vel motores orbium sequantur alig effectus in istis inferiorib⁹ ablqz actiōe alicuius corpalis agentis ¶ Hec aūt positio satis cōsona est aliis suis positionib⁹. Ponit.n.q oēs forme substātiales effluāt in hec iferiora a substantia separata: t q corpalis agētia nō sunt nisi dispōētia materiaz ad suscipiendam impressionē agētis separati. ¶ Qō quidē non est vez. sm Aristo. doctrinam qui p bat in.8.metaphi. (q formе que sūt in materia non sunt a formis separatis: sed a formis que sunt in materia). sic enim inuenit similitudo inter faciēs t factum. ¶ Exemplum etiam quod sumitur de impressione anime in corpus nō multum adiuuat eius intentionē. ¶ Non enī ex apprehensione sequitur aliqua immutatio corporis nisi apprehensioni adiuncta fuerit affectio aliqua vt gaudij vel timoris vel concupiscentie. aut alterius passionis. Huiusmodi autem passiones accidunt cum aliquo determinato motu cordis: ex quo sequitur vlterius immutatio totius corporis: vel sm motū localē: vel sm alterationem aliquā. vnde adhuc remanet q apprehensio spiritualis nō alterat corpus nisi mediante motu locali.

confir° epi.

iproba° ꝓdi. opi.

¶ Quod autem de fascinatione inducit: non ob hoc accidit q apprehēsio vnius immediate imutet corpus alterius. Sed qr mediante motu cordis immutat corpus coniunctum: cuius immutatio ꝓuenit ad oculū a quo inflci pōt aliquid extrinsecū p̄ cipue si sit facile imutabile: sicut etiam oculus mēstruale inficit speculū. Substātia igit spiritualis creata ꝓpria virtute nullā formam inducere pōt in materiā corporalem quasi materia ad hoc sibi obedīēte vt ereat in actum alicuius forme nisi p motum localem alicuius corporis. Est.n. hoc in virtute substātie spiritualis create vt corpus obediat sibi ad motum localem: mouendo autē localiter aliquod corp⁹ adhibere pōt aliqua naturaliter actiua ad effect⁹ aliquos producendos: sicut etiā ars fabrilis adhibet ignem ad mollificationem ferri. Hoc aūt non est miraculosum proprie loquendo. Nō relinquit q substātie spūales create nō faciunt miracula ꝓpria virtute. Dico aūt ꝓpria virtute quia nihil ꝓhibet hmōi substantias spūales inquantū agunt virtute diuina miracula facere. Nō etiam ex hoc videtur q vn⁹ ordo angelorz spūaliter depurat. (vt Greg. dicit). ad miracula facienda: qui ēt dicit q quidam sancti interdum miracula faciunt ex potestate: non solum ex intercessione. ¶ Cōsiderādum tamē est q cū res aliqe naturales vt angeli vel demones adhibent ad aliqs determinatos effect⁹ vtuntur eis quasi instrumentis quibusdā: sicut medicus vtitur vt instrumentis aliquibus herbis ad sanandum. Et instrumēto aūt procedit nō solū sue virtuti correspondens effectus: sed etiā vltra ꝓpriam virtutem inquātū agit in virtute principalis agentis. Serra.n.t securis nō possunt facere lectū nisi inquātum agunt: vt mote ab arte t ad talē effectum: nec calor naturalis posset carnem generare nisi virtute alie vegetabilis que vtitur ipso quasi quodam instro. Conueniens est igit q ex ipsis rebus nālibus ꝓueniāt alig altiores

effectus er hoc q̄ spūales substātie eis vtūtur quasi instrumētis qbusdā. ¶ Sic ergo licet tales effect⁹ simplr miracula dici nō possunt: q⁹ ex nālibus causis prouenīūt: mirabiles tamē reddantur nobis dupliciter. ¶ Uno modo ex hoc q̄ spūales substātias tales caute modo nobis incōsueto ad proprios effectus apponūtur: vnde ingenio sorum artificum opera mira reddantur: cū ab alijs nō percipiūr qualiter operantur. ¶ Alio mō ex hoc q̄ cause naturales apposite ad effectus aliquos producēdos aliquid virtutis sortiunt ex hoc q̄ sunt mīstrumenta spiritualium substantiarum: et hoc magis accedit ad rationez miraculi.

¶ Q̄ opera magorum non sunt solum ex impressione celestium corporum. io4.

opinio erronea

Uerunt aūt qdaz dicentes q⁹ huiusmōi opera nobis mirabilia que p̄ artes magicas fiunt nō ab aliquibus spūalibus fiunt substātijs: sed ex virtute celestiuz corporū. ¶ Cuius signū vi q⁹ ab exercētibus hmōi opa stellarū certus situs cōsideratur. Adhibētur ēt qdaz herbarū et aliaz corporaliū rerū auxilia q̄si ad p̄parandam inferiorē māz ad suscipiēdā influctiā virtutis celestis.

Iprob⁹

¶ Hoc autē expresse aduersatur apparētibus. ¶ Cū enim non sit possibile ex aliquibus corporeis principijs intellectuz causari. (vt supra probatū ē). Impossibile est q̄ effectus q̄ sunt proprij intellectual nāe ex virtute celestis corporis causentur: in huiusmodi aūt operationibus magoruz apparent quedaz que sunt propria rōnalis creature opera. Reddantur enim respōsa de furtis sublatis: et de aliis huiusmodi quod non posset fieri nisi per intellectum. Non igitur est verū omnes huiusmōi effectus sola virtute celestiū corporuz causari.

2 ¶ Preterea ipsa loquella p̄prius actus ē rōnalis nāe. Apparēt aūt aliqui colloquentes hominibus in p̄dictis operationibus et rōcinātes de diuersis. Nō igit possibile q̄ hmōi fiant sola virtute celestiuz corporuz.

Iprob⁹. Ronis tacite.

¶ Si quis aūt dicat q̄ huiusmōi apparētie non sunt fm sensum exteriorez: sed fm imaginationē tm. ¶ Hoc quidē prio non videtur verum nō eni alicui apparēt forme imaginate quasi res vere nisi fiat alienatio ab exterioribus sēsibus. q⁹ nō p̄t ee q⁹ fortitudinibus attēdatur tanq̄ rebus nisi ligato nāli indicio sensus. Hmōi aūt collocutiōes et apparitiōes fiunt ad homines q⁹ vtunt libere sensibus exterioribus. Nō ē igitur possibile q̄ huiusmodi visa vel audita sint secundum imaginationem tantum.

3 ¶ Deinde ex qbuscūq̄ somnijs imaginatis nō p̄t alicui p̄uenire intellectual cognitio vltra facultatē nālez vel acqsitā sui intellectus: q⁹ et in sōnijs p̄z: in qbus et si fit aliq̄ p̄signatio futuroz: nō tñ quicūq̄ videns sōnia eorū signata intelligit. Per hmōi aūt visa vel audita q̄ apparēt in opibus magorū plerūq̄ aduenit alicui intellectualis cognitio aliquoruz q̄ sui intellectus facultatez excedūt. Sicut reuelatio occultoruz thesauroruz: manifestatio futuroruz: et q̄nq̄ ēt de aliquibus documētis scientie alicuius alijs vera rūdent. Opz ergo q⁹ vel illi apparentes et colloquētes non videant ex imaginationē tantuz vel saltē q⁹ hoc fiat virtute alicuius intellectus superioris q⁹ bō q⁹ hmōi imaginationes i cognitiōez taliū adducat et nō fiat b⁹ solū virtute celestiū corpoz.

4 ¶ Adhuc quod virtute celestium corporum fit est effectus naturalis. nā formē nāles sunt que in inferioribus cāntur ex virtute celestiuz corporum: q⁹ igitur nulli rei p̄t esse nāle nō potest fieri virtute celestiū corporum. Quedaz aūt talia fieri dicunt per operatiōes predictas sicut q⁹ ad p̄sentiam alicuius quecūq̄ sera ei pādatur: q⁹ aliquis inuisibilis reddatur et multa huiusmodi narrantur. Non est igitur possibile hoc fieri virtute celestium corpoz.

5 ¶ Amplius cuicunq̄ virtute celestiū corpoz cōferī q⁹ posterius est: cōferī et ei q⁹ prius est: moueri aūt per se cōsequit ad hēe anima: animatoruz. n. proprium est q⁹ moueant seipsa. Impossibile est igitur fieri virtute celestiū corporum q⁹ aliquod inanimatū per se moueatur. Fieri aūt hoc per magicas artes dī q⁹ aliq̄ statua p̄ se moueatur aut vocē emittat. Non est igit possibile q⁹ effectus magicaz artiū fiat virtute celesti.

¶ Si aūt dicat q⁹ statua illa sortit aliq̄s principiū vite virtute celestiū corpoz. ¶ Hoc ē ipossibile. ¶ Principiū. n. vite in omni-

Al⁹. Iprob⁹.

bus iuuentutibus est forma substãrialis: viuere enim est esse viuentibus. (vt phs dicit in secũdo de anima). Impossibile est autẽ q̃ aliquid recipiat aliquã formaz substãtialem de nouo nisi amittat formam quã prius habuit: generatio enim vnius est corruptio alterius: in fabricatione autez alicuius statue nõ adijcitur aliqua forma substantialis: sed fit transmutatio soluz secundũ figuram que est accidẽs: manet enim forma cuius vel alicuius bnõi. Non igitur possibile ẽ q̃ huiꝰ statue fortiant aliqũ ꝓncipiũ vite.

6 ¶ Adhuc si aliquid per principiũ vite moueatur: necesse est quod habeat sensum: motus enim est sensus vel intellectus: intellectus autẽ in generabilibꝰ z corruptibilibus non est sine sensu: sensus autem non põt eẽ vbi non ẽ tactus: nec tactꝰ sine orgno medie tẽperato. Talis aũt temperies nõ inuenitur in lapide vel cera vel metallo ex quo fit statua. Nõ ẽ igit possibile qõ huiusmõi statue moueantur per principium vite.

7 ¶ Amp̃. viuentia perfecta non soluz generant ex virtute celesti: sed ẽt ex semine: hõ generat hominẽ z sol: que vero ex sola virtute celesti sine semine generãtur sunt animalia generata ex putrefactione que inter alia ignobiliora sunt. Si igitur per virtutẽ celestem solam huius statue fortiantur principium vite per quod moueant seipsa: oz ea esse ignobilissima inter animalia: quod tamen esset falsuz si per principiuz vite intrinsecum operarentur. nã in earũ actibus apparent nobiles operationes cuz respondeant de occultis: nõ est igit possibile qõ operentur vel moueantur per principium vite.

8 ¶ Item effectum naturalez virtute celestium corporum productũ cõtingit inueniri absq; artis operatione. z si enim aliquo artificio aliquis operetur ad generationem ranarum vel aliquarũ huiusmodi: cõtingit tamẽ generari ranas absq; omni artificio. Si ergo virtute celestium corporuz huius statue que per artem necromãticaz fiunt fortiantur principium vite: erit inuenire generationẽ taluz absq; huiusmõi arte. Hoc autẽ non inuenitur. Manifestum est igitur q̃ huiusmodi statue nõ habẽt principium vite neq; mouent virtute celestis corporis. ¶ Per hoc autẽ excluditur positio Hermetis qui sic dicit. vt Aug. refert. 8. Augus. de ciui. dei. (Deus sicut effector est deorũ celestium: ita homo fictor est deoruz qui in tẽplis sunt humana promittate conuicti). (statuas dico animatas sensu z spiritu plenas tantaq; facientes z talia: statuas futuroruz prescias. easdẽ de somnijs z multis alijs rebus põdicentes: z ibecillitates hominibus facientes: easq; curantes: tristitiam letitiãq; dantes pro meritis) ¶ Hec aũt positio auctoritate diuina destruitur dicẽs in ps. (Simulacra gẽtium ar. z au. o. me. bo. os ha. z non lo. neq; enim est semper in scripture ipsorum. ¶ Non videtur aũt omnino negandum quin in põdictis ex virtute celestium corpoꝝ aliqd virtutis esse possit: ad illos tñ solos effectus quos virtute celestiuz corporũ aliq̃ inferiora corpa ꝓducere pñt. ¶ Vnde magorum operationes efficacias habeant. Exclusio erro. Auc. s. notãdũ pulchrũ

Questigãduz aũt reliquatur vnde artes magice efficaciam habent quod quidez facile perpẽdi potest: si modus operationis earum attendatur. ¶ In suis enim operationibus vtuntur vocibus quibusdam significatiuis ad determinatos effectus producendos. Vox aũt inq̃tum est significatiua nõ habet virtutem nisi ex aliquo intellectu vel ex intellectu ꝓferẽtis vl ex intellectu eiꝰ ad quẽ ꝓfert. Ex ꝓferẽtis qdẽ intellectu: sicut si aliquis intellectus sit tante virtutis q̃ sua conceptione res posset causare: quaz quidẽ conceptionẽ vocis officio producendis effectibus quodãmodo ꝓsentat. Ex intellectu autẽ eius ad quez sermo dirigitur: sicut cũ per significationẽ vocis in intellectum recepta audiẽtis inducitur ad aliqd faciẽdum. Nõ aũt põt dici q̃ vocis ille significatiue a magis prolate efficaciam bñt ex intellectu preferẽtis: cum eniz virtus essentiam consequatur: virtus diuersitas essentialium principiorum diuersitatem ostendit. Intellectus autẽ cõmuniter hominũ huiꝰ dispositiõis iuenit q̃ eius cognitio ex rebus cãtur magis ẽ sua cõceptõe res cãre possit. Si igit sint alig boies qui verbis cõceptionẽ sui intellectus exprimẽtibus res possint trãsmutare ꝓpria virtute qõ non ex vocibus.

erunt alterius spēi: t dicēt equoce boies.
2 ¶ Amplius virtus faciendi nō acquirit p disciplinam.sed solum cognitio aliquid faciendi. ¶Per disciplinā aūt aliqui acquirunt q̄ hmōi operationes magicas efficiat.nō est igit in eis ad hmōi effectus producendos
q.° virtus aliqua:sed cognitio sola. ¶ Si quis aūt dicat q̄ hmōi boies ſsua natiuitate et virtute stellarum sortiuntur pre ceteris virtutem predictam.ita q̄ quātūcūq; alij instruant qui hoc ex natiuitate nō habēt efficaces in hmōi operibus eē nō pñt. ¶ Sed primo quidem dicendum est q̄ corpora celestia super intellectuz imprimere nō possūt. (vt supra ostensum est).nō igitur ex virtute stellarum sortiri pōt intellectus alicuius banc virtutem q̄ repsentatio siue conceptio nis per vocem fit alicuius effectiua. ¶ Si aūt dicatur q̄ etiam imaginatio aliquid in prolatione vocum significatiuarum operat super quam possunt corpora celestia imprimere cum huius operatio fit per organum corporale. ¶ Hoc nō pōt esse quantum ad
ca.° 84. bui° lib. alia q.° iproba.° iproba.° oēs effectus qui per huius artes fiunt. (oī sum est enim). q̄ nō possunt oēs effectus virtute stellaꝝ produci:ergo neq; ex virtute stellarum aliquis sortiri potest hanc virtutem vt eosdem effectus producat. Relinq̄t igitur q̄ huius effectus compleantur p aliquem intellectum ad quem sermo proferētis huius voces dirigit. ¶ Huius autez signum est.nam huius significatiue voces q̄ bus magi vtuntur inuocationes sunt: supplicationes adiurationes.aut etiam imperia quasi ad alterum colloquentis.
3 ¶ Item in obseruationibus huius artis vtuntur quibusdam caracteribus t figuris determinatis. Figura autem nullius actionis principium est neq; passiōis:alias mathematica corpora essent actiua t passiua.nō ergo potest p figuras determinatas disponi mā ad aliquem nālem effectum suscipiēdum.nō ergo vtunt magi figuris aliquib⁹ quasi dispōnibus. Relinquitur ergo quod vtuntur eis solum quasi signis.nō enim est aliquid determinatum dare. signis aūt nō vtimur nisi ad alios intelligentes.bñt ergo magice artes efficatiam ab illo intelligente ad quem sermo magi dirigitur. ¶ Sed
q.° aūt dicat q̄ figure aliq̄ appropriantur alicuibus celestium corporum. t ita corpora inferiora determinantur per aliquas figuras ad aliquorum celestium corporum impressiones suscipiendas. ¶ Dicēdum nō rationabiliter dicit.non enim ordinatur aliquod patiens ad suscipiendas impressiones agentis nisi per hoc q̄ est in potentia. illa ergo tantum determinant ipsum ad specialē impressionem suscipiendam per que in potentia fit quodāmodo. ¶ Per figuras aūt nō disponitur mā vt fit in potentia ad aliquā formam:q̄ figura abstrahit ſm suam rōnem ab omni mā t forma sensibili cuz sit q̄dā mathematicū. Nō ergo per figuraſ t caracteres determinat aliq̄d corpus ad suscipiendā aliquā influentiam celestis corporis. iproba.°
4 ¶ Preterea figure aliq̄ appropriātur corporibus celestibus vt effectus ipsarū.nā figure inferiorum causantur a corpor⁹ celestibus.predicte aūt artes nō vtuntur caracteribus aut figuris quasi effectus celestiū corpor:sed sunt effectus hois operantis p artē:appropriatio igit figuraꝝ ad aliq̄ celestia corpora nihil ad propositum facere videt.
5 ¶ Itē per figuras nō disponit aliqua mālis ad formā.(vt ostensum est). corpora igitur in quibus sunt impresse huius figure sunt eiusdem habilitatis ad recipiendā influentiam celestem cum aliis corporib⁹ eiusdem speciei. ¶ Oēs aūt aliquid agat in vnā eorum que sunt equaliter disposita propter aliquid sibi appropriatū ibi inuētū t nō in aliud:nō est operantis p necessitatē nāe:sed p electionē.pz ergo q̄ hui⁹ artes figuris vtētes ad effectus aliquos producendos nō habent efficatiam ab aliquo agente p nāz.sed ab aliqua intellectuali substantia per intellectum agentem. ¶ Hoc etiam demonstrat t ipsum nomen quod talibus figuris imponunt caracteres eos dicentes:caracter.n. signuz est in quo datur intelligi q̄ figuris huius non vtuntur nisi vt signis exhibitis alicui intellectuali nature. ¶ Quia vero figure in artificialibus sunt quasi forme specifice:pōt aliq̄s dicere q̄ nihil prohibet qn cōstitutionē figure ā dat spēz imagini cōseqūtur aliq̄ virt⁹ ex influētia celesti nō ꝓz q̄ figura est.sz ꝓz q̄ cāt spēz artificiati q̄ adipiscitur virtutē ex stellis. Sz de iris q̄b⁹ inscribitur aliq̄d in imagine vt alijs caracteribus

nibil aliud potest dici q̄z qđ signa sunt. vi nō habent ordinem nisi ad aliquem intellectum. ¶ Q̄ etiaz ostenditur per sacrificia prostrationes ⁊ alia hmōi quibus vtuntur: que non possunt esse nisi signa reuerentie exhibite alicui intellectuali nature.

¶ Q̄ suba intellectualis q̄ pstat efficaciaz magicis operibus non est bona. io6.

Cono. proba.

STautem vlteriꝰ inquirendum que sit hec intellectualis nā cuius virtute tales operationes fiunt. ¶ Et primo qui dē appet q; nō sit bōa ⁊ laudabilis. ¶ Prestare.n.patrocintū aliquibus que sunt contraria virtuti nō est alicuius intellectus bene dispositi.hoc aūt fit ⁊ huius artibus.fiunt.n.plerūqz adulteria furta: homicidia:⁊ alia hmōi maleficia procurant.vnde vtentes his artibus malefici vocant: nō est ergo bene dispositus sm virtutē intellectualis nāe: cuius auxilio huius artes inituntur.

2 ¶ Itē nō est intellectꝰ bñ dispositi fz virtutē familiarē eē ⁊ patrocinū exhibere sceleratis ⁊ nō gbuslibet optimis viris.huius aūt artibꝰ vtunt plerūqz boies sceleratinō ē igit intellectual nā.cuiꝰ auxilio be artes efficatiā habent:bene dispositus secūdū virtutē.

3 ¶ Adhuc intellectus bene dispositi est reducere homines in ea q̄ sunt hominū ꝓpa bona.q̄ qdē sunt bona rōnis. adducere igit ab istis ptrahendo ad aliqua minima bōa est intellectꝰ idecēter dispositi.p huius autē artes nō adipiscunt homines aliquē profectū in bonis rōnis q̄ sunt scientie ⁊ virtutes.sed in quibusdā minimis.sicut in inuentione furtoꝝ.⁊ in depbēsiōe latronū.⁊ hiis filibus.nō igit subē intellectiue q̄z auxilio be artes vtunt sūt bñ dispositi sm virtutē.

4 ¶ Amplius in opationibus ꝓdictaꝝ artiū illusio qdā videt ⁊ irrōnabilitas.regrūt enim huius artes hominē re venerea non attrectatū.cū rñ plerūqz adhibeant ad illicitos cōcubitus cōfiliandos.in opatiōe aūt intellectus bñ dispositi nihil irrōnale ⁊ sibi diuersū appet:nō igit huius artes vtuntur patrocinio intellectus bñ dispositi fz virtutē.

5 ¶ Preterea nō est bene dispositus fz intellectū qui per aliqua scelera commissa ꝓuocatur ad auxiliū alicui ferendū.hoc autē fit in istis artibꝰ.nā alīq in executiōe hmōi legunt innocētes pueros occidisse: nō igit sūt boni intellectus quoꝝ auxilio ista fiunt.

6 ¶ Item bonum proprium intellectus est veritas.cum igitur boni sit bonum adducere:cuiuslibet intellectus bene dispositi esse videtur alios perducere ad veritatem. In operibus autem magicis plerūqz fiunt quibus ludificentur homines.⁊ decipiātur. intellectus igitur cuius auxilio vtuntur nō est bene dispositus sm motum.

7 ¶ Adhuc intellectus bene dispositus veritate alicitur in qua delectatur. non autez mendaciis.magi autem in suis invocationibus vtuntur quibusdam mendaciis quibus alliciant eos quorum auxilio vtuntur. comminantur enim quedam impossibilia. sicut ꝙ nisi ille qui invocatur opem ferat invocans celum commouet aut sydera deponet. (vt narrat Porphirius in epistola in Anebriotem) .ille igitur intellectuales substantie quibus adiuuantibus operationes magorum perficiuntur non videntur esse bene dispositi sm intellectum.

8 ¶ Amplius non videtur esse habentis intellectum bene dispositum vt si fit superior imperanti sibi subdatur:sicut inferior:aut si fit inferior vt sibi ab eo quasi superiori supplicari patiatur. magi autem invocant eas quorum auxilio vtuntur suppliciter q̄si superiores.cum autem aduenerint imperant eis quasi inferioribus.nullo igitur modo vident eē bene dispositi sm intellectuz.

Ercla. erro.

¶ Per hoc aūt excluditur error gentiliuz qui huiusmodi operōes diis attribuebāt.

¶ Q̄ suba intellectualis cuius auxilio magice artes vtūt nō ē mala fz suā nāz. io7.

NOn est autem possibile ꝙ sit naturalis malicia in substantiis intellectualibus quarum auxilio magice artes operantur.

¶ In illud enim in quod aliquid tendit fz suam naturam non tendit per accidens.fz per se.sicut graue deorsum.sed si huius substantie intellectuales sm suam naturā eēnt male naturaliter in malum tenderent. non igitur per accidens: sed per se tenderent ad malum.hoc autem est impossibile.(ostensum est enim supra).ꝙ omnia per se tēdūt bui⁹ lib. cap⁹ 16⁹

ad bonum ꝛ nihil tendit ad malum nisi per accidens. Non igitur huius intellectuales substantie sunt secōm suam naturā male.

2 ¶ Adhuc quicquid est in rebus oportet q̄ causa vel causatum sit alioquin ad alia ordinem non haberent. aut igitur huius substantie sunt cause tantum aut etiam causata. ¶ Si autem cause. malum autem non potest esse causa alicuius nisi per accidens. ca° 14° huī lib. (vt supra ostensum est). omne autem qđ est per accidens oportet reduci ad id qđ est per se: oportet igitur q̄ in eis sit aliud p̄mū q̄s eorum malicia per quod sint cause. p̄imum autem in vnoquoq; est eius nā ꝛ ēntia. nō igr̄ fm suā nā sunt male huius sube.

3 ¶ Idem etiam sequitur si sint causata. nā nullum agens agit nisi intendens ad bonū. malum ergo non potest esse effectus alicuius cause nisi per accidens. quod autez causatur per accidens tantum non potest eē secundum naturam: cum omnis natura determinatum modum habeat quo procedit in esse: non igitur possibile quod huius substantie sint male fm suam naturam.

4 ¶ Amplius vnūquodq; ens habet proprium esse secōm modum sue nature. eē autem inquantum huius est bonum. cuius signum est q̄ omnia esse appetunt. si igitur huius substantie secundum suam naturam essent male nullum esse haberent.

5 ¶ Item. (ostensum est supra). q̄ nihil potest esse quin a primo ente eē habeat. ꝛ qđ primum ens est sūmum bonum. cum autē omne agens inquantū huius agat sibi sile: oportet q̄ ea que a primo ente sunt bona sint. predicte igitur substantie fm q̄ sunt ꝛ naturam aliquā bñt non p̄nt esse male.

6 ¶ Amplius ipossibile est aliqd eē q̄ sit vlter primatū participatione boni. cū enim idem sit appetibile ꝛ bonū si aliqd eēt oino ens pers boni nihil haberet in se appetibile. vnicuiq; aūt est appetibile suū esse: oportet igr̄ q̄ si aliqd fm suam naturam dicat malū qđ hoc nō sit q̄si simpliciter malū. sed q̄ est malū huic vī quantū ad hoc: sicut venenum nō est simplr malū. sed huic cui est nociuū. vī qđ est alii venenū est alteri cibus. hoc aūt cōtingit ex eo qđ bonū particulare qđ est proprium. huius cōtrariū est bono particulari qđ est proprium alterius. sicut calor q̄ est proprium ignis est cōtrarius frigori qđ est bonū aq̄ ꝛ destruit ipsum. sīlr igr̄ qđ fz suā naturā ordinat in bonū nō particulare sed simplr. impossibile est q̄ neq; fm hunc modū possit nāliter dici malū. tale aūt est omnis intellectus. nā eius bonū est in propria operatōe q̄ est vnum ꝛ cox q̄ sūt simplr. non est igitur possibile q̄ aliqs intellectus secūdū suam naturam sit malus non solū simpliciter: sed nec etiaz secūdū quid.

7 ¶ Jtē in vnoquoq; bñte intellectū naturali ordine intellectus mouet appetitū. proprium. n. obiectū volūtatis est bonū intellectū. bonū aūt volūtatis est in eo qđ sequit intellectū: sicut in nobis bonū est: qđ est fm rōnez. Qđ aūt est p̄ter hoc malū est: naturali igr̄ ordine suba intellectualis vult bonū: impossibile est igr̄ q̄ alle sube intellectuales q̄s aurilio magice artis vtunt sint nātr male.

8 ¶ Preterea cū volūtas tēdat in bonū intellectū nātr sic in p̄prium obiectū ꝛ finē. impossibile est q̄ aliq̄ intellectualis suba malaz secūdū nāz bēat volūtatē nisi nātr intellect⁹ erret circa iudiciū boni. null⁹ aūt intellect⁹ talis p̄t eē. falsa. n. iudicia in operatōib⁹ intellectus sūt sic mōstra in reb⁹ nālib⁹ q̄ nō sūt fz suā naturā. fz p̄ter nāz. nā bonū intellect⁹ ꝛ eius finis nālis est cognicio veritatis. impossibile est igr̄ q̄ aliqs intellect⁹ sit q̄ nātr in iudicio vī decipiat. neq; igr̄ pōt eē q̄ stet aliq̄ suba intellectualis bñs nātr malā volūtatē.

9 ¶ Adhuc nulla po⁹ cognoscitiua deficit a cognitōe sui obiecti nisi pp aliquē defectū aut corruptionē suā cū fz p̄paz rōnē ad cognitionē tal obiecti ordinet. sic visus nō deficit a cognitōe coloris nisi aliq̄ corruptiōe circa ipsū existēte. ois aūt defectus ꝛ corruptio est p̄ter nāz q: nā intēdit eē ꝛ pfectionē rei. impossibile ē igr̄ q̄ sit aliq̄ vī⁹ cognoscitiua q̄ nātr deficiat a recto iudicio sui obiecti. p̄paz aūt obiectū intellect⁹ est ver. impossibile ē igr̄ q̄ sit aliqs intellect⁹ nātr circa cognitionē veri oberrāo. neq; igr̄ volūtas alicuius q̄ nātr pōt a bono deficere. ¶ Hoc ēt ex auctoritate sacre scripture p̄firmat. dr̄ n. i. Ti mo. 4. (ois creatura dei bōa). vī Beñ. i. (vidit de⁹ cūcta q̄ fe. ꝛ e. valde bo.) ¶ Per hoc autem excluditur error manicheorum ponentium huius substācias intellectuales quas demōes p̄sueto noie dicimus vt dia Auc. e. scriptu. Exclu° erro.

error accidere in cognitione huius subax. vñ nec in volũtate eax peccatũ accidẽ põt. 5 ¶ Preterea cũ nullus rei appetitus tendat nisi in propriũ bonũ. impossibile videt id cuius est singulariter vnũ solũ bonũ q̃ in suo appetitu erret: t propter hoc t si peccatum accidat in rebus nãlibus pp defectum contingentẽ in executione appetitus. nunq̃ tñ peccatũ accidit in appetitu nãli. semp. n. lapis tendit deorsuz siue perueniat siue impediatur. In nobis aũt peccatũ accidit in appetendo. q: cũ sit nã nra cõposita ex spirituali t corporali sunt in nobis plura bona. aliud enim est bonũ nostrũ fm intellectum t aliud fm sensum. vel etiã fm corpus. horum aũt diuersox que sunt hois bona ordo quidã est fm q̃ id qõ est minus principale t ad principalius referendũ est. vñ peccatũ voluntatis in nobis accidit cũ tali ordine nõ seruato appetimus id qõ est nobis bonũ fz quid cõtra id qõ est nobis bonũ simpliciter. talis aũt cõpositio t diuersitas bonorũ nõ est in substantiis separatis. quinimo omne eorum bonum est secundum intellectum. Non est igitur in eis possibile q̃ sit peccatum voluntatis vt videtur.

6 ¶ Adhuc in nobis peccatũ volũtatis accidit ex superabũdantia: vel defectu in quorum medio virtus consistit. vnde in his in quibus nõ est accipere superabundantiam t defectum: sed solũ mediũ nõ contingit voluntatẽ peccare. Nullus enim peccare põt in appetendo iusticiã. nã ipsa iusticia medium quoddã est. Substãtie aũtẽ intellectuales separate nõ põnt appetere nisi bona intellectualia: ridiculũ est. n. dicere q̃ bõa corporalia appetant qui fm suã nãm incorporei: aut bõa sensibilia quibus nõ est sensus. in bonis aũt intellectualibus nõ est accipere superabundantiã. nã fm se media sunt superabundantie t defectus. sicut verũ mediũ inter duos errores quox vnũ est secundum plus alter secundũ minus. vnde t sensibilia t corporalia bõa in medio sunt sicut secundũ rõnem sunt. nõ vi igit q̃ sube itellectuales separate fz volũtatẽ peccare possint.

7 ¶ Amplius magis a defectibus remota videt substãtia incorporea q̃ corporalis. in substantiis aũt corporeis que sunt a contrarietate remote nullus defect9 accidere põt scilicet in corporibus celestibus. multo igit minus in substantiis separatis t a contrarietate remotis t a materia t a motu et q̃bus videtur defectus aliquis posse contingere: aliquod peccatum contingere potest. ¶ Q̃ in demonibus possit esse peccatum t qualiter. 109.

Quod autem in demonibus sit peccatũ voluntatis. manifestũ est ex auctoritate sacre scripture. Dr enim. 1. Joan. 3. (q̃ diabolus ab initio peccat). t Jo. 8. de diabolo dr (q̃ est mẽdax t pater est mendacii. t q̃ homicida erat ab initio). t Sap. 2. dicit. (q̃ inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrax). si qs aũt sequi vellet plonicox põnes facilis eẽt via põ plo ad soluẽdũ predicta. ¶ Dicũt enim demonicox nes eẽ aialia corpore aereo: t sic cum habeant sibi corpora vnita põt in eis eẽ ẽt para sensitiua. vnde t passiones que nobis sunt cã peccati eis attribuunt. scilicet irã t ediũ t alia hmõi propter qõ dicit Apuleius. (q̃ Apulei sunt animo passiua). propter hoc etiam qõ vniti corporibus prohibentur. scõm põnes platonis forte posset in eis aliud genus cognitionis poni q̃s intellectus. nã scõm platonem etiã anima sensitiua incorruptibilis ẽ vnde oz q̃ habeat operationẽ cui nõ cõiceat corpus t sic nihil prohibet operationẽ sensitiue aie inueniri in subã aliq̃ intellectuali q̃uis corpori nõ vnite. t p cõsequẽs passiones. t sic manet in eis eadẽ radix peccandi q̃ est in nobis. ¶ Sed virũq̃ premissorum improba est impossibile. ¶ Q̃. n. nõ sint aliq̃ alie substantie intellectuales vnite corporibus p̃ter animas humanas. (ostensum est supra). q̃ aũt operatões sensitiue aie nõ possunt eẽ sine corpore hinc apparet q̃ corrupto aliquo organo sentiendi corrũpit operatio vna sensus: sicut corrupto oculo visio deficit. pp̃ter quod corrupto organo tactus sine quo non põt eẽ animal. oportet qõ aial moriatur.

¶ Ad euidentiã aũt premisse dubitationis cõsiderãdũ est qõ sic est ordo in causis agẽtibus. ita ẽt in causis finalibus: vt scilicet secundarius finis a principali depẽdeat sicut secũdariũ agẽs a principali dependet. accidit aũt peccatũ in causis agẽtib9 qñ secũda

Decla ratio dubitationis

rium agens erit ab ordine principalis agentis: sicut cū tibia deficit propter suā curuitatē ab executione motus quē virtus appetitiua imperabat. sequit̄ claudicatio. sic igit̄ & in causis finalibus cū finis secundarius nō continetur sub ordine principalis finis est peccatū voluntatis cuius obiectū est bonū & finis. Quelibet aūt voluntas naturaliter vult illud qđ est propriū volentis bonū: scilicet ipsū eē pfectū. & nō potest contrariū huius velle in illo igit̄ volente nullū pōt peccatum voluntatis accidere cuius bonū est vltimus finis. qđ nō continet sub alterius finis ordine: sed sub eius ordine oēs alii fines continentur. hmōi aūt volens est de⁹ cuius esse est summa bonitas que est vltimus finis. in deo igit̄ peccatū voluntatis eē nō potest. in quocūq; aūt alio volente cuius proprium bonū necesse est sub ordine alterius boni contineri pōt peccatū accidere voluntatis si in sua natura consideret. licet enim naturalis inclinatio voluntatis insit vnicuiq; volenti ad volendū & amandū suipsius pfectionē. ita qđ contrariū huius velle non possit: nō tn̄ sic est ei inditum naturaliter. vt ita ordinet suā pfectionē in aliū finē qđ ab eo deficere nō possit. cū finis superior nō sit sue nature proprius. sed superioris nature. Relinquit igit̄ suo arbitrio qđ propriam pfectionē in superiorē ordinet finē. in hoc. n. differunt voluntatē habentia ab his q̄ voluntate carent q̄ habentia voluntatē ordinant se & sua in finē. vnde & liberi arbitrii esse dicuntur. que aūt voluntate carēt nō ordināt se in finē: sed ordinant̄ a superiori agente q̄si ab alio acta in finē: nō aūt a seipsis. potuit igitur in voluntate substantie separate esse peccatū et hoc q̄ propriū bonū & perfectionē in vltimū finē nō ordinauit: sz inhesit proprio bono vt fini. Et quia et fine necesse est vt regule actionis sumant̄. necesse est vt et seipsa in quo finē constituit alia regulariter disponeret. & vt eius voluntas ab alio superiori nō regularet̄. hoc aūt soli deo debetur. Et secundum hoc intelligendum est qđ appetit dei equalitatē nō quidē vt bonū suū eēt diuino bono equale: hoc enim in intellectu cadere nō poterat. & hoc appetendo appeteret se nō eē. cū distinctio specierū secūdū diuersos gradus rerū prouenit. (vt ex supradictis apparet). velle aūt alios regulare & voluntatē suā a superiori nō regulari. est velle preesse & quodāmodo nō subici qđ est peccatū superbie. vnde conuenienter dr̄ qđ primū peccatū demonis fuit superbia. Sed quia ex vno errore circa principium virtus & multiplex error cō sequitur. ideo ex prima ordinatione voluntatis que fuit in demone contectū est multiplex peccatū in voluntate ipsius & odium ipsius ad deum vt resistentem sue superbie & puniente iustissime suam culpam & inuidiam ad hominem & multa alia huiusmodi. Considerandum est etiam qđ cum proprium alicuius bonum habet ordinem ad plura superiora. liberum est volenti vt ab ordine alicuius superiorum recedat & alterius ordinem non derelinquat siue sit superioris. siue sit inferioris sicut miles qui ordinatur sub rege & sub duce exercitus pōt voluntatē suā ordinare in bonū ducis & nō regis. aut econuerso. sed si dux ab ordine regis recedat: bona erit voluntas militis recedentis a voluntate ducis dirigentis voluntatē suam in regem. mala aūt voluntas militis sequentis voluntatem ducis contra voluntatem regis. ordo enim inferioris principij dependet ab ordine superioris. substantie aūt separate non solum ordinantur sub deo. sz vna etiam earum ordinatur sub alia a prima vsq; ad vltimam. (vt in secundo ostensum est). & quia in quolibet voluntate sub deo potest esse peccatum voluntatis si in sua natura consideretur. possibile fuit q̄ aliqua de superioribus. aut etiam suprema inter omnes peccaret secūm voluntatem. Et hoc quidem satis probabile est. non enim in suo bono quieuisset. sicut in fine nisi suum bonum valde perfectum esset. potuit igitur fieri q̄ de inferioribus aliqua per propriam voluntatem bonum suū ordinarent in ipsā recedentes a diuino ordine q̄ similiter peccauerunt. alie vero seruantes in motu sue voluntatis diuinum ordinem ab ordine peccatis quāuis superioris secundum nature ordinem recte recederēt. Quomodo vero in bonitate vel malitia immobiliter vtrūq; voluntas perseueret. (ostenditur in quarto). hoc enim pertinet ad penas vel premia bonorum vel malorum. hoc autem differt

capitulo

inter dominem ⁊ substantiam separatez q̄ in vno homine sunt plures appetitiue virtutes quarum vna sub altera ordinatur. quod quidem in substantiis separatis non contingit: vna tamen earum est sub altera. peccatum autem in voluntate contingit qualiter cūq; appetitus inferior deflectatur. ¶ Sicut igitur peccatum in substantiis separatis esset vel per hoc quod aliqua earum inferior deflecteretur ab ordine alicuius superioris. sub ordine diuino manente. ita in homine vno contingit peccatum dupliciter. Vno modo per hoc quod voluntas humana bonum proprium non ordinat in deum. quod quidem peccatum est commune sibi ⁊ substantie separate. Alio modo per hoc q̄ bonum inferioris appetitus non regulatur secundum superiorem puta quando delectabilis carnis in que concupiscibilis tendit voluntas nō fm ordinē rōnis. hmōi autē peccm nō p̄cingit in substātiis separatis eē.

¶ Solutio rationum premissarum. iio.

Ad q̄rtum p̄mas rationes factas in cap° 108.

¶ Jcergo hec q̄ obiecta sūt nō difficile est solvere. ¶ Nō.n. cogimur dicere q̄ error fuit in intellectu substantie separate iudicando aliquid bonum q̄ bonum nō fit. sed non considerando bonum superius ad quod proprium bonum referēdū erat: cuius quidem considerationis ratio potuit esse voluntas in proprium bonum intense conversa. est enim liberum voluntati in hoc vel in illud magis vel minus converti.

ad 5um ¶ Patet etiam q̄ non appetiit aliquod bonum nisi vnum quod est sibi proprium. sed in hoc fuit peccatum q̄ pretermisit superius bonum in quod debuit ordinari. sic enim in nobis peccatum est ex hoc q̄ bona inferiora scilicet corpora appetimus absq; ordine rationis. ita in diabolo peccatum fuit in hoc q̄ proprium bonum non retulit ad diuinum bonum.

ad 6um ¶ Patet etiam qō medium virtutis etiam pretermisit inquantum se superiori ordini nō subdit. ⁊ sic plus dedit sibi q̄ debuit. deo autem minus q̄ ei deberetur cui omnia debent esse subiecta vt prime regule ordinanti. Manifestum est igitur q̄ in peccato illo nō est pretermissum medium superabundantiam passiōis. sed solum per inequalitatem iustitie que est circa operationes. In substantiis enim separatis operationes esse possunt: passiones vero nequaquam. ¶ Nec ēt oportet q̄ si in superioribus corporibus nullus potest esse defectus q̄ propter hoc in substantiis separatis peccatum esse non posset. corpora enim ⁊ omnia: que ratione carent aguntur tantū: ⁊ non agunt seipsa. non enim sui actus dominium habent vnde non possunt exire a regula primi ipsa agentis ⁊ mouentis nisi per hoc q̄ rectitudinem prime regule sufficienter recipere non possunt quod quidem contingit ex indispositione materie ⁊ propter hoc superiora corpora in quibus indispositio materie locum non habet: nunquam a rectitudine prime regule deficere possunt. Substantie vero rationales siue intellectuales non tantum aguntur. Sed etiam agunt se ad proprios actus: qō quidem tanto magis inuenitur in eis quanto perfectior est ipsarum natura. quorum enim natura est perfectior est ⁊ perfectior eorum virtus in agendo. vnde nature perfectio non impedit quin peccatum in eis accidere possit modo predicto ex hoc scilicet quod seipsis inherent ordinem superioris agentis non attendentes.

¶ Qō speciali quadā rōne creature rationales diuine ꝓuidentie subduntur. iii.

ad 7um

Ex his quidē q̄ supra determinata sūt manifestū est qō diuina ꝓuidētia ad oia se extēdit. ex tm aliquez rōnē ꝓuidētie specialē obseruari circa intellectuales ⁊ rōnales naturas pre alias creaturas. ¶ Precellunt enim alias creaturas ⁊ in pfectōne nāe ⁊ in dignitate finis. in pfectōne quidē nāe. qz sola creatura rōnalis hz diuinū sui actus libere se agens ad operandū. cetere vō creature ad opa propria magis aguntur q̄ agūt. (vt ex supradictis pz). in dignitate aūt finis qz sola creatura intellectualis ad ipsum vltimū finē vniuersi sua operatōe pingit. s. cognoscēdo ⁊ amādo deū: alie vō creature ad finē vltimū pingere nō pnt nisi p aliquale similitudinis ipsius participationē. ois aūt rō opis variat ex diuersitate finis ⁊ cor q̄ operationi subiiciunt. sicut ratio operandi per partez diuersa est

ſm diuerſitatē finis ⁊ mē: aliter.n. opatur medicus ad egritudinē pellēdā ⁊ ad ſanitatē ꝓferēdā: atq; aliter in corpib⁹ diuerſimode cōplonatis: ⁊ ſiḿ oz in regimie ciuitatis diuerſam rōnē ordinis obſeruari ꝑz diuerſas conditiones eox qui ſubiiciunt regimini: ⁊ ꝑz diuerſa ad que ordinant: oz enīz aliter diſponi milites vt ſint ꝓparati ad pugnā: ⁊ artifices vt bene ſe habeant circa ſua opera. ſicut igitur ⁊ alia eſt ordinis rō ſecūdū quā creature rōnales ꝓuidentie diuine ſubduntur: ⁊ alia ſecundum quam ordinantur cetere creature.

¶ Oꝫ creature rōnales gubernant ſ ꝓpter ſe ipſas: alie vero in ordine ad eas. icit.

PRimum igitur ipa cognitio intellectualis nāe ſcḗm quā eſt dña ſui actus: ꝓuidētie curā regit qua ſibi ꝓpter ſe ꝓuideatur. alioꝫ vero cōditio q̄ nō bñt dñium ſui actus hoc indicat q̄ eis nō pp ipſa cura ſpendat: ſed velut ad alia ordinatis. ¶ Nō enim ab alio tātū agit rōnē iſtrumēti bz. qō vero ꝑ ſe agit bz rōnē principalis agentis. inſtrumentū aūt nō q̄rit ꝓpter ſeipſū: ſed vt eo principale agēs vtatur. vnde oz q̄ oīs eparōis diligētia que circa inſtrumenta adhibet ad principale agēs referat ſicut ad finē. Nō aūt circa principale agēs vt ab ipſo vel ab illo adhibet inquantū eſt principale agēs propter ipſum eſt. diſponunt ergo a deo intellectuales creature quaſi ꝓpter ſe procurate: creature vero alie quaſi ad rationales creaturas ordinate.

2 ¶ Adhuc q̄ dñium ſui actus habet. liberū eſt in agendo. liber.n. eſt qui ſui cā eſt. qō aūt quadā neceſſitate ab alio agit ad operandū. ſeruitutī ſubiectū eſt. omnis aūt alia creatura naturaliter ſeruituti ſubiecta eſt: ſola vero natura intellectualis libera eſt. in quolibet aūt regimine liberis prouidet ꝓpter ſeipſos. ſeruis aūt vt ſint in vſum liberorū. ſic igitur per diuinā prouidentiā intellectualibus creaturis prouidetur propter ſe ceteris autem creaturis propter ipſa.

3 ¶ Amplius quādocūq; ſunt aliqua ordinata ad finē aliquē. ſi qua inter illa ad finez pertingere nō p̄nt per ſeipſa: oz ea ordinari ad illa que finē cōſequunt que ꝓpter ſe ordinantur in finem. ſicut finis exercitus eſt victoria: quam milites conſequunt per ꝓprium actum pugnando: q ſoli ꝓpter ſe in exercitu querunt. Omnes aūt alii ad alia officia deputati: puta ad cuſtodiēdū equos ad operandū arma. ꝓpter milites in exercitu querunt. cōſtat aūt ex premiſſis finem vltimum vniuerſi deum eſſe quem ſola intellectualis natura conſequitur in ſeipſo cū ſcilicet cognoſcēdo ⁊ amādo. (vt ex dictis ꝑz). ſola igit intellectualis nā eſt pp ſe queſita in vniuerſo: alia aūt oia ꝓpter ipſam.

4 ¶ Item in quolibet toto partes principales propter ſe eriguntur ad conſtitutionem totius. Alie vero ad conſeruationem vel ad aliquam meliorationem earum. Inter omnes autem partes vniuerſi nobiliores ſunt intellectuales creature. quia magis ad ſimilitudinem diuinā accedunt. nature ergo intellectuales ſūt pp ſe a diuina ꝓuidētia ꝓcurate: alie vo oia pp ipſas.

5 ¶ Preterea manifeſtum eſt partes omnes ordinari ad perfectionem totius. Nō enim eſt totum propter partes: ſed partes propter totum ſunt. nature aūt intellectuales maiorem habent affinitatem ad totum cū alie nature. nam vnaquaq; intellectualis ſubſtantia eſt quodāmodo omnia inquantum totius entis comprehenſiua eſt ſuo intellectu. quelibet autem alia ſubſtantia particularem ſolam entis participationem habet. Conuenienter igitur alia propter ſubſtātias intellectuales prouidentur a deo.

6 ¶ Adhuc ſicut agitur vnūquodq; curſu nature ita natum eſt agi. ſic autem videmus res curſu nature currere. quia ſubſtātia intellectualis omnibus aliis vtitur. propter ſe ad intellectus perfectionem. quia in eis veritatem ſpeculatur: vel ad ſue virtutis executionem ⁊ ſcientie explicationem: ad modum quo artifex explicat artis ſue cōceptionem in materia corporali: vel etiam ad corporis ſuſtentationem: quod eſt vtuntum anime intellectuali: ſicut in hominib⁹ patet. manifeſtū eſt igit q̄ ꝓpter ſubſtātias intellectuales oīa alia diuinitus ꝓuident.

7 ¶ Amplius quod aliquis propter ſe querit. ſemper illud querit. Quod enim ꝓpter ſe eſt: ſemper eſt: quod vero aliquis ꝓpter illud querit non oz q̄ ſemper querat illud

sed fm q̄ cōpetit ei ꝓpter quod queritꝫ. eē aūt rerū ex diuina voluntate p̄fluxit. (vt ex superioribus est mānifestū). que igit sem per sunt in entibus sūt ꝓpter se a deo volita: que aūt non semp sūt: nō ꝓpter se: sed ꝓpter aliud subsistāre autē intellectuales ma xime accedunt ad hoc q̄ sunt semp ea sūt incorruptibiles. sunt aūt mutabiles solū fm electionē: ergo substātie intellectuales gubernant ꝓpter se: alie vero propter ipsas. Nō est aūt ei (q̄ p̄missis rationib⁹ est ostensum) .cōtrariū q̄ oēs p̄tes vniuersi ad p̄fectionē tot⁹ ordinant. Sic enī ad p̄fectionē tot⁹ oēs p̄tes ordinant inq̄ntū vne deseruit alteri: sicut in corpore humano apparet q̄ pulmo in hoc est de p̄fectōe corporis q̄ deseruit cordi. vnde nō est cōtrarium pulmonē esse ꝓpter cor et ꝓpter totū animal. Et sīr nō est cōtrariū alias nās esse ꝓp intellectuales et pp p̄fectionē vniuersi: si eni deessent ea que requirit substātie intellectualis p̄fectio nō esset vniuersum cōpletū. ¶ Similiter etiam p̄dictis non obuiat q̄ indiuidua sunt ꝓpter ꝓprias species: per hoc enim q̄ ad suas species ordinatur: ordinem hūt vtrimus ad intellectualem naturam: non enim aliquod corruptibiliū ordinatur ad hominem ꝓpter vnum indiuidū hominis tantū: sed ꝓpter totam humanā speciem. toti autē humane speciei non posset aliquod corruptibiliū deseruire nisi fm suam speciē totam: ordo ergo quo corruptibilia ordinant ad hominē requirit q̄ indiuidua ordinent ad speciem. ¶ ꝑ hoc aūt quod dicimus substantias intellectuales propter se a diuina ꝓuidentia ordinari: non intelligimus q̄ ipsa viterius nō referātur in deum et ad perfectionem vniuersi: Sic igitur propter se ꝓcurari dicuntur: et alia ꝓpter ipsa: quia bona que ꝓpter diuinam ꝓuidentiā sortiuntur non eis sūt data propter alterius vtilitatē: que vero alijs dantur: in eor vsum et diuina ordinatiōe cedunt. ¶ Hinc est quod dicitur Deutero. quarto. (Ne videas solē et lunam et cetera astra et erroze deceptus adores ea q̄ creauit dñs de⁹ tu⁹ in mi. tūc gē. q̄ sub ce. sūt). et in ps. dī. (Dia subie. sub pe. ei⁹. o. et bo. mi. insup et pe. campi). et Sap. xii. (Tu autē dominator virtutis cum tranquillitate iudicas et cuz magna reuerentia disponis nos). ¶ ꝑ hoc autem excluditur error ponentium homini esse peccatuz si animalia bruta occidat: ex diuina enim prouidentia naturali ordine in vsum hominis ordinantur. vnde absq̄ iniuria homo eis vtitur occidendo vel quolibet alio modo: propter quod et dominus dixit ad Noe Gen. 9. (Sicut olera virentia dedi vobis omnem carnē). ¶ Si qua vero in sacra scriptura inueniantur prohibentia aliquid crudelitatis in animalia bruta cōmitti: sicut de aue cum pullis non occidendo. hoc fit vel ad remouendū hominis animū a crudelitate in homines exercēda: ne aliquis exercendo crudelia circa brutа: ex hoc procedat ad homines: vel q̄z in tēporale dānum hominis pronenit animalibus illata lesio sine inferentia sine alterius. vel propter aliquā significationē: sicut apostolus exponit illud de non ligando ore bouis tritūrātis. ¶ Q̄ rationalis creatura dirigit a deo ad suos actus nō solū fm ordinē ad spēz: sz ēt fm q̄ congruit indiuiduo. iij.

Ex hoc autem apparet q̄ sola rōnalis creatura dirigitur a deo ad suos actus nō solū fm cōgruētiā speciei: sed etiā fm congruentiā indiuidui. ¶ Omnis enim res ꝓpter suam operationē esse videt: operatio enim est vltima perfectio rei: sic igitur vnū quodq̄ a deo ad suum actum ordinatur secundum q̄ diuine prouidentie subsistat. creatura autez rationalis diuine prouidentie subsistat sicut secundum se gubernata et ꝓuisa non solum ꝓpter speciem vt alie corruptibiles creature: q̄z indiuidū quod gubernatur solū ꝓpter spēm non gubernat ꝓpter seipsuz: creatura aūt rōnalis ꝓpter seipsuz gubernat. (vt ex dictis mānifestū est). sic igit sole rōnales creature directōez a deo ad suos act⁹ accipiūt: nō solum ꝓp speciē: sed fm indiuiduum.

2 ¶ Adhuc quecunq̄ directionem habent in suis actibus solū fm q̄ pertinet ad speciē non est in ipsis agere vel non agere: que enim consequuntur speciem sunt communia et naturalia omnibus indiuiduis sub specie contentis naturalia autem non sunt.

Exclu° erro.

Aug. e. scriptu.

in nobis si igit̄ bō haberet directionem ꝛ
suis actibus solū ſm cōgruentiā ſpēi: non
esset in ipso agere vel non agere: sed oporte
ret ꝙ sequeret inclinationē naturalem to
ti speciei cōmunē vt cōtingit in oibus irra
tionalibus creaturis. Manifestū est igit ꝙ
rationales creature actus directionem ha
bent non solum secūdum speciem: sed etiā
secundum individuum.

3 ¶ Amp̄. sicut. (supra ostēsum est). diuina
prouidentia ad oia singularia se extēdit etiā
minima: quibuscūq; igit̄ sūt alique actōes
preter inclinationes speciei: oportet ꝙ per
diuinā prouidentiā regulentur in suis acti
bus preter directionem que pertinet ad
speciem. Sed in rationali creatura appa
rent multe actiones ad quas non sufficit
inclinatio speciei cuius signum est ꝙ non
similes sunt in omnibus: sed varie in diuer
sis: oportet igitur quod rationalis creatu
re dirigat a deo ad suos actus nō solū se
cundum speciē: sed etiā ſcōm individuum.

4 ¶ Item deus vnicuiq; nature prouī
det secundum ipsius capacitatem: tales
enim singulas creaturas condidit quales
aptas esse cognouit vt per suam guberna
tionem peruenirent ad finem. Sola autē
creatura rationalis est capax directionis
qua dirigitur ad suos actus non solum se
cundum speciem: sed etiam secundum in
diuiduum. habet enim intellectum ꝛ ratio
nem vnde percipere possit quomodo di
uersimode sit aliquid bonum: vel malum
secundum ꝙ congruit diuersis individuis
temporibus ꝛ locis: sola igitur creatura ra
tionalis dirigitur a deo ad suos actus:
non solum secundum speciem: sed etiam se
cundum individuum.

5 ¶ Ꝓre. creatura rationalis sic diuine ꝓ
uidētie subiacet quod nō solū ea gubernat
sed etiā rationē prouidētie vtcunq; cogno
scere potest. vnde sibi competit etiam alijs
prouidentiam ꝛ gubernationem exhibere:
quod nō contingit in ceteris creaturis que
solum prouidentiam participant inquan
tum prouidentie subduntur. ¶ Per hoc aūt
ꝙ aliquis facultatem ꝓuidendi habet: po
test etiam suos actus dirigere ꝛ guberna
re: participat igit̄ rationalis creatura diui
nam prouidentiam non solum ſm sui guber
nari: sed etiaz ꝑz gubernare. Gubernat. n.
se in suis actibus ꝓpriis ꝛ etiam alia: oia
aūt inferiora ꝓuidentie diuine prouidentie
subdit q̄ si supreme: gubernatio igit̄ actuaz
rationalis creature inquantum sunt actus
personales ad diuinā ꝓuidentiam ptinet.

6 ¶ Ite actus personales rōnalis creatu
re sunt ꝓprie act⁹ q sūt ab ia rōnali. aia
sūt rōnalis nō solū ſm spēm est ꝑpetuita
tis capax sicut alie creature: sed et ꝑz idiui
duū: actus ergo rōnalis creature a diuina
ꝓuidētia diriguntr nō solū ea rōne qua ad
spēm pertinent: sed etiā inquātū sunt ꝑso
nales act⁹. ¶ Hinc est ꝙ licet diuine ꝓui
dentie oia subdantur: tamen in scripturis
sacris spāliter ei bouum cura attribuitur Auc. s.
ſm illud ps. (Quid est homo q̄ memor scripta.
es eius: aut fi. bo. q. re. eum). ꝛ. i. Lorin. 9.
(Numquid deo cura est de bobus). que q
dem ideo dicuntur quia de humanis acti
bus deus curam habet: non solum prout
ad speciem pertinent: sed etiam secundum
ꝙ sunt actus personales.

¶ Qd̄ diuinitus boibus leges dant. li4.

EX hoc autem
apparet ꝙ necessariū fuit bōi
diuinit⁹ legez dari. Sicut. n.
actus irrōnalium creaturaꝝ
diriguntur a deo ea ratione qua ad speci
em pertinent: ita actus hominum dirigun
tur a deo secundum ꝙ ad individuum per
tinent. (vt ostēsum est). sed actus creatu
rarum irrationaliuz prout ad speciem per
tinent diriguntur a deo quadam natura
li inclinatione: que naturam speciei conse
quitur: ergo supra hoc dandum est aliqd
hominibus quo in suis personalibus acti
bus dirigantur: ꝛ hoc dicimus legem.

2 ¶ Adhuc rationalis creatura vt dictum
est sic diuine prouidentie subditur ꝙ etiaz
similitudinem quādam diuine prouiden
tie participat inquantum se in suis actib⁹
ꝛ alia gubernare pōt: id autem quo aliquo
rum actus gubernant dicitur lex: cōmen
suis igitur fuit a deo hominibus legē dari.

3 ¶ Item cum lex nihil aliud sit q̄ quedā
ratio ꝛ regula operandi: illis solum conue
nit dari legem qui sui operis rationem
cognoscunt: hoc autem conuenit solum

rationali creature. soli igitur rationali creature finit conueniens dari legem.

4 ¶ Preterea illis danda est lex in quibus est agere et non agere. hoc autem conuenit soli rationali creature: sola igitur rationalis creatura est susceptiua legis.

5 ¶ Amplius cum lex nihil aliud sit q̄z ratio operis. cuiuslibet autem operis ratio a fine sumitur ab eo vnusquisq; legis capax suscepit legem a quo ad finem perducitur sicut inferior artifex ab architectore: et miles a duce exercitus. Sed creatura rationalis finem suum vltimum in deo et a deo cōsequit. (vt ex supioribus patet). fuit igitur conueniens a deo legez hominibus dari. ¶ Hinc est q̄ dicitur Jere. xi. (Dabo legem meā in visceribus eorū). Et Osee 8. (Scribam ei multa legime).

Auc. scripture.

¶ Q̄ lex diuina principaliter ordinat hominem in deum. cap. xv.

EX hoc autem sumi potest ad quid lex diuinitus data principaliter tendat. ¶ Manifestum est enim quod vnusquisque legislator ad suum finē principaliter per leges homines dirigere intendit: sicut dux exercitus ad victoriam et rector ciuitatis ad pacem. finis autē quē deus intēdit est ipsemet deus lex igit diuina hominē principaliter in deū ordinare intēdit.

2 ¶ Adhuc lex sicut dictum est: est quedaz ratio diuine prouidentie gubernantis rationali creature proposita. Sed gubernatio prouidentie dei singula ad proprios fines ducit. ¶ Per legem igitur diuinitus data homo ad suum finem precipue ordinatur. Finis autem humane creature est adherere deo: in hoc enim felicitas eius consistit. (vt supra ostensum est). Ad hoc igitur principaliter lex diuina homines dirigit vt deo adhereat.

3 ¶ Amplius intentio cuiuslibet legislatoris est eos quibus legez dat facere bonos vnde precepta legis debent esse de actibus virtutum: illi igitur actus a lege diuina precipue intendunt q̄ sūt optimi: sz iter oēs humanos actus illi sunt optimi q̄bus hō adheret deo vtpote fini ꝓpīquores: q̄ ad hos actus ꝓcipue lex diuina ordinat homines.

4 ¶ Itē illud precipuum debet esse in lege et quo lex efficaciā hz: sed lex diuinitus data et doctrina apud homines efficaciam habet q̄ homo subditur deo: non. n. aliquis alicuius regis lege arceretur qui ei subditus nō est: hoc igitur ꝓcipuū in diuina lege esse oz vt mens humana deo adhereat. ¶ Hinc est quod dicit Deuter. x. (Et nūc israel q̄d dominus deus tuus petit a te nisi vt timeas dominum deum tuū. et ambules in viis eius: et diligas eum: ac seruias dño deo tuo in toto corde tuo: et in tota anima tua).

¶ Q̄ finis legis diuine ē dilectio dei. cap. xvi.

VIa vero in tentio diuine legis ad hoc ꝓncipaliter est vt homo deo adhereat. homo autem potissime adheret deo per amorem. necesse est q̄ intentio diuine legis principaliter ordinetur ad amandum. ¶ Quod autē per amorem homo maxime deo adhereat manifestum est. ¶ Duo enim sunt in homine quibus deo pōt adherere: intellectus scilicet et voluntas. nam secundum inferiores anime partes deo adherere nō pōt: sed iferioribus rebus. adhesio aūt que est per intellectum cōpletionē recipit per eam que est voluntarie: q̄ per voluntatē hō quodāmodo gescit in eo q̄ intellectus apprehēdit. voluntas autē adheret alicui rei vel propter amorez vel propter timorem: sed differenter. naz ei quidem cui inheret propter timorē inheret propter aliud: vt. s. euitet malū: q̄ si nō adhereat ei imineret: ei vero cui adheret ꝓpter amorē adheret pp seipsuz: q̄ aūt est ꝓpter se principaliter est eo quod est propter aliū. Adhesio igitur amoris ad deum est potissimus modus ei adherendi: hoc igitur est potissime intentum in diuina lege.

2 ¶ Item finis cuiuslibet legis et precipue diuine est homines facere bonos. Homo autem dicitur bonus ex eo q̄ habet voluntatem bonam per quam reducit in actum quicquid boni in ipo ē. volūtas aūt bona ē ex eo q̄ vult bonū. et ꝓcipue maximum bonum quod est finis: quāto igitur huiusmōi bonum magis volūtas vult: tanto magis hō est bonus: sed magis vult hō id q̄ vult pp amorē q̄ id q̄ vult pp timorē tantuz.

vt dicit phs 3°. ethi. ca° 2°.

Nam quod vult propter timorem tantus dicitur mitius in voluntario: sicut aliquis vult in mari iactionē mercium pp timorē: ergo amor summi boni. s. dei maxie facit bonos. & est maxime itentū in divina lege.

3 ¶ Preterea bonitas hominis est per virtutem: virtus. n. est que bonū facit habentem. vñ & lex intēdit homines facere virtuosos & precepta legis sunt de actibus virtutum: sed de conditione virtutis est vt virtuosus & firmiter & delectabiliter operetur: hoc ārō facit maxime amor. nam ex amore aliquid firmiter & delectabiliter facimus. amor igitur boni est vltimus intētus in lege divina.

4 ¶ Adhuc legislatores ipserio legis edite mouent eos quibus lex datur. in omnibus aūt que mouentur ab aliquo primo movente tanto aliquid perfectius movetur quanto magis recipiat de motione primi moventis & de similitudine ipsius. Deus autē qui est legis divine datur omnia facit propter suum amorem. qui igitur hoc mō tendit in ipsum. s. amādo: perfectissime movetur in ipsum: omne autem agens intendit perfectionem in eo quod agit: ō igitur est finis totius legislatoris: vt homo deū amet.

Auc.s. scriptu.

¶ Hinc est quod dicitur. 1. Thimo. primo. (Finis precepti caritas est). & Matthe. 22. dicitur q primum & maximū mandatum in lege est. (Diliges dominum deum tuū). Inde est quod lex nova tanquam perfectior dicitur lex amoris. lex autem vetus tanquam imperfectior: lex timoris.

¶ Ō lege divina ordinamur ad dilectionem proximi. 117.

Ex hoc autem

sequit q divina lex dilectionē primi intēdat. ¶ Ō3 enim vnionē esse affectus iter eos quibus est vnus finis cōis. cōiungunt aūt homines in vno vltimo fine beatitudinis ad quem divinitus ordinantur: oportet igitur q vniant homines adinuicē mutua dilectiōe.

2 ¶ Adhuc quicūq3 diligit aliquē. hoc est vt ēt diligat dilectos ab eo & eos q cōiuncti sunt ei. homines aūt dilecti sunt a deo quibus suipsius fruitionē quasi vltimus finē prediſposuit: oportet igit vt sicut aliquis sit dilector debita cuiuſ fiat dilector proximi.

3 ¶ Amp. cum homo sit naliter animal sociale indiget ab alijs hominibus adiuuari ad consequendum propriū finem: quod cōuenientissime fit dilectiōe mutua inter homines existente: ex lege igitur dei que homines in vltimum finem dirigit precipitur in nobis mutua dilectio.

4 ¶ Item ad hoc quod homo diuine vacet indiget tranquillitate & pace: ea vero q pacem perturbare possunt precipue per dilectionem mutuam tolluntur: cum igitur lex diuina ad hoc ordinet homines vt diuinis vacent: necessarium est q ex lege diuina in hominibus mutua dilectio procedat.

5 ¶ Preterea lex diuina proferitur homini in auxilium legis naturalis. est autē omnibus hominibus naturale vt seinuicē diligant. Cuius signum est q quodam naturali instincta homo cuilibet homini etiam ignoto subuenit in necessitate puta reuocādo ab errore vie: erigendo a casu & alijs huiusmodi ac si omnis hō omni homini eēt familiaris & amic⁹: igit ex divina lege mu- Auc.s. tua dilectio hominibus precipit. ¶ Hinc scriptu. est quod dicitur Joan. 15. (Hoc est preceptum meum vt diligatis inuicem). Et primo Joan. quarto. (Hoc mandatum habemus a deo: vt qui diligit deum: diligat & fratrem suum). & Matthe. 22. dicit. q scōm mandatum est. (Diliges proximū tuū tāq). ¶ Ō3 per divinam legem homines ad rectam fidem obligantur. 118.

Ex hoc autem

apparet q per divinam legē homines ad rectam fidē obligantur. ¶ Sicut enim amationis corporalis principium est visio que est per oculum corporalem: ita etiam dilectionis spiritualis initium esse oportet visionem intelligibilem diligibilis spiritualis. Visio autem illius intelligibilis spiritualis quod est deus in presenti haberi nō potest a nobis nisi per fidem eo q naturalem rationem excedit: & precipue secūdum qō in eius fruitione nra beatitudo cōsistit: igit ex lege divina in fidem rectā inducimur.

2 ¶ Itē lex divina ad hoc ordinat homines vt sit totaliter subdit⁹ deo ſz fit hō subdit deo amādo q̄tū ad votūtatē. ita subdit deo cre

dendo quantū ad intellectū:non aūt credēdo aliqd falsū:qa a deo qui est veritas nullum falsum hominī ꝓponi pōt.vñ qui credit aliqd falsū nō credit deo:et lege igitur diuina ordinant homines ad fidē rectam.

¶ Adhuc quicūqz errat circa aliquid qđ est de essentia rei:non cognoscit illam rem sicut si aliquis apprehenderet animal rationale estimans hoc esse hominē non cognosceret hominem.secus autez esset si erraret circa aliquod accidentium eius t sed in compositis qui errat circa aliquod principiorum essentialium: t si non cognoscat rem:simpliciter tamen cognoscit eam secundum quid sicut qui estimat hominem esse animal rationale cognoscit eum secundum genus suum. In simplicibus autem hoc non potest accidere:sed quilibet error totaliter excludit cognitionem rei. Deus autem est maxime simplex:ergo quicunqz errat circa deum non cognoscit deum: sicut qui credit deum esse corpus nullo modo cognoscit deum:sed apprehendit aliqd aliud loco dei. Secundum autē ꝙ aliquid cognoscitur secundū hoc amatur t desideratur:qui ergo errat circa deum:nec amare potest deum nec desiderare ipsum vt finē:cū igit lex diuina ad hoc tēdat vt homines amēt t desiderēt deū oz ꝙ ex lege diuina homines obligent ad rectā fidē hābā de deo.

4 ¶ Amp.falsa opinio ita se habet in itelligibilib⁹ sicut vitiū virtuti oppositū in moralibus.nā bonū intellect⁹ est verū. sed ad legē diuinā pertinet vitia ꝓhibere:ergo ad eam etiā p̄net falsas opiniones de deo t de his que sunt dei excludere. ¶ Hinc est

Auc.o. scripta. qđ dr Hebre.xi.(Sine fide ipossibile est placere deo).t Deuter.6.(Aūdiz alia p̄cepta legis ponantur prestituitur recta fides de deo).cū dr.(Audi israel:dña deus tuus est).

Exclu° mo. Per h° autez excluditur error quorundā dicentiū ꝙ nihil refert ad salutem hois cum quacunqz fide seruiat deo.

¶ Ex per quedā sensibilia mens nostra dirigit in deum. ioi9.

Via vero cōsiderare est bōi vt p sēsus cognitionez accipiat:t difficillimū ē sensibilia transcēdēte:quisquis est diuinitus homini vt etiam in sensibilibus rebus diuinoz ei cōmemoratio fieret vt p hoc hois intētio magis reuocaretur ad diuina. Ille etiaz cuius mens nō est valida ad diuina in seipsis cōtemplanda:t ꝓpter hoc institute sunt sensibilia sacrificia que homo deo offert:nō ꝓpter hoc ꝙ deus eis indigeat:sed vt representet hōi:qđ seipsuz t oia sua debet referre in ipsum:sicut in finem t sicut in creatorem t gubernatorem t dominuz vniuersoz. Adhibent etiā hōi quedā sanctificationes per quasdā res sensibiles quib⁹ homo lauatur:aut vngit:aut pascatur:aut potatur cum sensibilium verborum prolatione vt hominī representetur per sensibilia:intelligibilium donorum processum in ipso ab extrinseco fieri t a deo: cuius nomen sensibilibus vocib⁹ exprimitur. ¶ Exercentur etiam ab hominibus quedā sensibilia opera:non quibus deum excitent:sed quibus seipsi prouocent in diuina:sicut prostrationes genuflexiones:vocales clamores:t cantus:que non fiunt quasi deus his indigeat:quia omnia nouit: t cuius voluntas est immutabilis t affectū mētis t etiam motum corporis non propter se accipiat:sed propter nos facimus: vt per hec sensibilia opera intentio nostra dirigatur in deum t affectio accendatur: simul etiam per hoc deum profitemur auctorem cui t spiritualia t corporalia obsequia exhibemus. ¶ Propter hoc nō est mirum si heretici qui corporis nostri deum esse actorē negant:huius corporalia obsequia deo fieri reprehendunt.

¶ In quo etiā apparet ꝙ se homines esse non meminerunt dū sensibilium sibi representationem:necessariam non iudicant ad interiorem cognitionem t affectionē.naz experimento apparet quod per corporales actus anima excitatur ad aliquam cognitionem vel affectionem. vnde manifestum est conuenienter etiaz corporalibus quibusdā nos vti ad mentis nostre elevationem in deum. In his autem corporalibus deo exhibendis cultus dei consistere dicitur.

¶ Illa enim colere dicimur quibus per nostra opera studium adhibemus. Circa deum autem exhibemus studium nostro actu:non quidem vt proficiamus ei: sicut

cum alias res nostris operibus colere dicimur: sed qz per huius actus proficimus in deum: z quia per interiores actus directe in deū tendimus: ideo interioribus actibus proprie deum colimus: sed tamē z exteriores actus ad cultum dei pertinent in quantuz per huius actus mens nostra elevatur in deum: vt dictum est. ¶ Hinc est qz dei cultus religio nominatur: quia huiusmodi actibus quodammodo homo se ligat vt ab eo non euagetur: z quia etiam quodam naturali instinctu se obligatum sentit vt deo suo modo reuerentiam impendat a quo est sui esse z omnis boni principium. ¶ Hinc est etiam qz religio nomen accepit pietatis nam pietas est per quam honorem debitum parentibus impedim⁹ vnde conuenienter qui deo parenti omnium honor exhibetur: pietatis esse videtur: propter quod qui bis que ad diuinum cultum pertinent aduersantur: impij dicunt. ¶ Quia vero deus non solū est nostri esse causa z principium: sed totuz nostrum esse in potestate ipsius est: z totum quod in nobis est ipsi debem⁹: ac per hoc vere dominus noster est: id quod in honorem dei exhibemus seruitium dicitur. est autem deus dominus nō per accidens sicut omnis homo: sed per naturam: ideo aliter debet seruitiū deo z aliter homini cui qz accidēs subdimur. Et quia habet aliquod particulare in rebus dominoz z a deo derivatur. vnde seruitium quod debetur deo specialiter apud grecos latria vocatur.

¶ Qz latrie cultus soli deo est exhibendus. iozo.

Uerunt aūt aliqui qui latrie cultū nō solum prio rerū principio exhibendum estimauerunt: sed sed omnibus etiam creaturis que supra homines sunt. ¶ Unde quidam licet opinarentur deum esse vnum primum: z vniuersale rerum principium. latriam tamen exhibendaz estimauerūt. ¶ Primo quidē post summū deum substantijs intellectualibus celestib⁹ quas deos esse vocabāt siue essent substātie omnino a corporibus separate siue essent alie orbiū aut stellaz. ¶ Secundo etiam quibusdam substantijs intellectualib⁹ quas vnitas esse credebāt corporibus aeris quos demones esse dicebant z tamen qz supra homines eos esse credebant sicut corp⁹ aereū est supra terrestre. Huiusmodi etiā substantias colēdas diuino cultu ab hominibus ponebant: z in cōparatione ad homines deos illos esse dicebāt quasi medios inter hoies z deos: z quia animas bonoz p hoc qz a corpe separantur in statum altiorem cū fit status presentis vite transire credebant: etiam animabus mortuoz quas heroycas aut manes vocabant: diuinū cultum exhibēdum esse opinabantur. ¶ Quidam vero deum esse animam mundi estimantes crediderunt qz toti mundo z singulis eius partib⁹ esset cultus diuinitatis exhibendus: non tamen propter corpus: sed propter animam quam deum esse dicebant: sicut z homini sapienti honor exhibetur: non propter corpus: sed propter animam. ¶ Quidam vero etiam ea que infra hominem sunt secundum naturam homini: tamen colenda esse dicebant diuino cultu inquantum in eis participatur aliquid virtutis superioris nature: cum quasdam imagines per homines factas fortiri crederent aliquam virtutem supernaturalem: vel ex influentia celestium corporum: vel ex presentia alicuius spiritus: dicebant huius imaginibus diuinum cultum esse exhibendum quas etiam imagines deos vocabant. propter qđ z idolatre sunt dicti: qz latrie cultum idolis. i. imaginibus impendebant.

¶ Est autem irrationabile ponentib⁹ vnū tantū principiū separatum: cultum diuinū alteri exhibere. ¶ Cultū enī deo exhibem⁹ vt dictum est: non quia ipse hoc mdigeat sed vt in nobis firmetur etiam per sensibilia opinio vera de deo: opinio autem de hoc qz deus sit vnus supra omnia exaltatus: per sensibilia firmari non potest in nobis nisi per hoc qz ei aliquod separatum exhibemus quod dicimus cultum diuinum: patet ergo qz vera opinio de vno principio debiliaretur si cultus diuinus pluribus exhibeatur.

Concl⁹ 2da p̄ dict. pro. proba⁹

2 ¶ Preterea sicut dictuz est supra: hmōi cultus exteriorz hominū necessarius est ad

hoc q̄ anima hominis excitetur in spiritua
lem reuerētiā dei: ad hoc autez q̄ animus
hominis ad aliquid moueatur: multuz ope
ratur consuetudo: nam ad cōsueta facilius
mouetur. Habet autē hoc humana cōsue
tudo q̄ honor qui exhibetur ei qui sūmum
locum in republica tenet puta regi vel im
peratori nulli alij exhibetur. Est igitur ani
mus homis excitandus ad hoc q̄ estimet
esse vnum sūmum rerum principium per
hoc q̄ ei exhibeat quod nulli alteri exhibet
t hoc dicimus latrie cultum.

3 ¶Jtē: si cultus latrie alicui deberetur q̄
est superior t non quia summus: cum ho
minum vnus alio sit superior t etiā ange
lorum: sequeretur q̄ vnus homo exhibere
latriam alteri deberet t angelus angelo: t
cuz ille inter homines qui superior est quā
tum ad vnum sit inferior: quantum ad ali
ud: videtur q̄ mutuo sibi homines latriam
exhibere deberent: quod est inconueniens.

4 ¶Adhuc secōm hominum consuetudinē
p̄ speciali beneficio spūalis retribuitio de
beretur: est aūt quoddam spāle beneficiū qō
homo a deo summo percipit. s. creationis
sue. (ostēsum est enim in. 2. libro). quod so
lus deus creator est: debet ergo homo ali
quid speciale deo reddere in recognitionez
beneficij specialis t hoc est latrie cultus.

5 ¶Amp̄. latria seruitium dicit. seruicium
aūt domino debetur. dñs aūt p̄prie t vere
ē q̄ alijs p̄cepta opādi dispēsat t a nullo re
gulam operandi sumit: qui enim exequitur
quod a superiori fuerit dispositum magis est
minister q̄ dñs. deus aūt qui ē sūmum re
rum principiū p̄ suam prouidentiam oia ad
debitas actiones disponit. (vt supra oñsuz
ē). vñ t in sacra scriptura t angeli t supio
ra corpa ministrare dicunt: t deo cuius or
dinationē exequunt: t nobis in quorū vtili
tatē actiones eorum proueniunt: non est igi
tur cultus latrie qui summo debetur dño
exhibendus nisi summo rerum principio.

6 ¶Jtē inter alia que ad' latriā pertinēt sin
gulare vī esse sacrificiū. nā genuflexiones
prostrationes t alia hmōi honoris indicia
et boibus exhiberi pōnt ꝛ alia intentione q̄
deo. Sacrificiū aūt nulli offerēdū cēsuit
alicui nisi qui cuz deū estimauit aut estima
re se finxit. exterius aūt sacrificiuz repreſēta

uum est interioris veri sacrificij secundū
q̄ mens hūana seipsam deo offert. Offert
aūt se mēs nra deo. s. q̄si sue creatōis p̄nci
pio: q̄si sue operatiōis actori: q̄si sue beatitu
dis fini. Quę quid: cōueniunt soli sūmo re
rum principio. (ostensum est autē supra). ca° 87.
q̄ anime rationalis causa creatrix solus de scdi lib.
us summus est: ipse enim solus hominis
voluntatem potest inclinare ad quodcūq;
voluerit. (vt supra ostensum est). Pareret ca° 89.
etiam. (ex superioribus). q̄ in eius solius. t 80.
fruitione vltima hominis consistit felicitas but⁹ lib.
soli igitur summo deo homo sacrificium
t latrie cultum offerre debet. Non autez
substantijs quibuscūq; spiritualibus. ¶Li discutit
cet autem positio que ponit deum summū de opi.
non esse aliud quam anime mundi magis p̄dict.
a veritate recedat. (vt supra ostensum est).
Illa vero que ponit deum separatum esse
t ad ipso existere omnes alias intellectua
les substantias sive separatas sive corpori
coniunctas sit vera. Nec tamen positio ra
tionabiliter mouetur ad exhibendum latrie
cultum diuersis: exhibendo enim latrie cul
tum diuersis rebus videntur vni summo
deo latriam exhibere: ad quem secundum
eorum positionem diuerse partes mundi
comparantur sicut ad animam hominis
diuersa corporis membra. ¶Sed etiam
ei ratio obuiat. Dicunt enim mundo non
esse exhibendum latrie cultum ratione cor
poris: sed ratione anime quam deum esse
dicunt. ¶Licet autem corpus mundi di- i proba°
uisibile sit in partes diuersas: anima tamē op. q̄ rō
idiuisibilis ē: nō ē igitur diuinitatis cultus nabilis
diuersis rebus exhibendus. sed vni tantum. dīsis la-
t ¶Adhuc si mundus ponitur animaz ha triā exhi
bere que totum animet. Et omnes partes bebat.
ipsius nō potest hoc intelligi de anima nu
tritiua vel sensitiua: quia harum partium
anime operationes non competunt omni
bus partibus vniuersi: dato etiā quod mū
dus haberet animam sensitiuam: vel nutri
tiuam: non propter huiusmodi animas de
beretur ei latrie cultus sicut nec bruta ani
malibus nec plantis. Relinquitur ergo q̄
hoc q̄ dicunt deum cui debetur latria esse
animam mundi intelligatur de anima in
tellectuali: quę quidem anima non est per
fectio determinatarum partium corpo-

rie sed aliquo modo respicit totuz: quod ēt in nostra anima que est ignobilior pz. Nō enim intellectus habet aliquod organū corporale. (vt probat in tertio de anima). non igitur exhibendus esset cultus diuinitatis diuersis partibus mundi: sed toti mundo propter animam eius scōm eorum radicē.

tertu. cō.6.

3 ¶Amp̄. si scm eorum positionē vna tantum sit anima que totum mundū animat ⁊ partes omnes ipsius: mundus aūt nō dicitur deus nisi pp animaz: erit ergo vnus tantum deus ⁊ sic cultus diuinitatis nō debetur nisi tantuz vni: si vero sit vna anima totius ⁊ diuerse partes iterū habeāt diuersas animas: opz eos dicere q̄ anime priuz sub anima totius ordinētur: eadem. n. est ꝓportio perfectionū ⁊ pfectibiliū: existētibus autē pluribus substantijs intellectualibus ordinatis: illi tantum debetur latrie cultus que sūmū locum in eis tenet. (vt oñsuz est contra aliam positionēz). non erit igit exhibēdus latrie cultus ꝓtib⁹ mūdi sz solū toti.

4 ¶Preterea manifestum est quasdam partes mundi nō habere animam propriā eis igitur nō erit exhibendus latrie cultus: ⁊ tñ ipsi colebāt alias ⁊ mūdi elemēta. s. terrā aquā ignē ⁊ alia hmōi inanimata corpora.

5 ¶Item manifestum est qō superius nō debet inferiori latrie cultum: bō autē superior est ordine nature ad minus omnibus inferioribus corporibus quanto perfectiorem habet formam: non igitur ab homine esset exhibēdus latrie cultus iferioribus corporibus si propter proprias eorum alias eis cultus deberetur. ℣ Eadē etiam inconuenientia sequi necesse est si quis dicat quod singule partes mundi habeāt ꝓprias alias non aūt totum habet aliquā vnam cōem. ℣ Opportebit eni quod suprema pars mūdi habeat animam nobiliorem cui soli scm premissa debetur latrie cultus. ℣ Dic ād positionibus irrationabilior est illa que dicit imaginibus esse latrie cultū exhibēduz. ℣ Si enim huiusmodi imagines habēt virtutem aut aliquā dignitatez ex corporibus celestibus: non propter hoc debēt eis latrie cultus. cuz nec ipsis corporibus celestibus debeatur nisi forte propter eorum animas vt quidam posuerunt. De autem imagines ponunt virtutē aliquā cōseq̄ ex corporibus celestibus scm eorum corporalez virtutem.

3 aliās pōnes. 3 po. di. imagin. b⁹ latrz exhibendam.

2 ¶Preterea manifestum nō consequi ex celestibus corporibus tam nobilē perfectionez sicut est anima rōnalis: sunt ergo infra gradum dignitatis cuiuslibet hois. non igitur ab homine debetur eis aliquis cultus.

3 ¶Adhuc causa potior est effectu: harum aūt imaginuz factores sunt homines: non igitur homo debet eis aliquē cultuz. ℣ Si aūt dicatur q̄ huiusmodi imagines habēt aliquam virtutē aut dignitatē ex hoc q̄ eis adherent alique spūales substātie. ℣ Hoc etiam nō sufficit cum nulli spirituali substātie debeatur latrie cultus nisi soli summe. 1 proba⁹

4 ¶Preterea nobilioni modo anima rōnalis adheret corpori hois q̄m aliqua spiritualis substantia adhereat predictis imaginibus: adhuc igit homo remanet in maiori dignitate q̄m predicte imagines.

5 ¶Adhuc cum huiusmodi imagines interduz ad aliquos notios effectus fiāt manifestuz est q̄ si per aliquas spirituales substantias effectum sortiantur q̄ ille spirituales substantie sint viriole: qō etiam manifestius probatur p hoc q̄ responsiōibus decipiunt: ⁊ aliqua contraria virtuti exigunt a suis cultoribus: ⁊ sic sūt bonis hominibus inferiores: non ergo eis debetur latrie cultus. ℣ Manifestuz est ergo ex dictis q̄ latrie cultus soli vni summo deo debetur.

℣ Dic est qō dicitur. Exo. 22. (Qui immolat diis occidet ꝑter domino soli). ⁊ Deut. 6. (Dominū deum tuū adorabis ⁊ illi soli seruies). ⁊ Ro. 1. dicit de gētilibus. (Dicētes enim se esse sapientes: stulti facti sunt ⁊ mutauerunt gloriaz incorruptibilis dei in similitudinē imaginis corruptibilis hominis ⁊ volucruz ⁊ quadrupedū ⁊ serpentū). ⁊ infra. (Qui cōmutauerūt veritatē dei in mendatiū ⁊ coluerunt ⁊ seruierūt creature potiusq̄z creatori qui super omnia deus benedictus in secula). ℣ Quia ergo indebituz est q̄ latrie cultus alteri exhibeatur q̄m primo rerū principio. ad indebita aūt inclinare non est nisi rōnalis creature male disposite. manifestuz est q̄ ad predictas indebitas culturas instinctum demonū homines prouocati fuerunt qui se ēt loco dei hominibus colendos exhibuerūt diuinuz appetentes honorem. ℣ Hinc est qō dicitur

Aug. 8. Lorē⁹ scripsa.

fo ad cor. in.ꝑs.(oēs dii gentiū demonia).1.i.Corin. 10.(que immolāt gētes demōiis t nō deo). q; igit̄ est principalis legis diuine intentio vt hō deo subdat t ei singularē reuerentiā exhibeat nō solū corde:sed ēt ore t ope corporali. ideo primitus' Exo.20.vbi lex diuina proponit:interdicit cultus pluriū deorū vbi dr̄.(nō habebis deos alienos coram me t nō facies tibi sculptile neq; oēm similitudinē).secō indicit homini ne irreuerenter diuinū nomē ore pronunciet ad cōfirmationē.i.alicuius falsi t hoc est qō dr̄.(nō assumes nomē dei in vanū).tertio indicit regem fm aliquod tēpus ab exterioribus exercitiis vt mens diuine contēplationi vacet.t iō dr̄.(memēto vt diē sabbati sanctifices). ¶Oīa diuina lex ordinat hoīem fm rōnem circa corporalia t sensibilia. izi.

Sicut autez per corporalia t sensibilia mēs hominis eleuari pōt in deū. si quis enim reuerētia dei debito modo vtatur:ita ēt eoꝝ indebitus vsus mentē vel a deo totaliter abstrahit:dū in inferioribus rebus constituit voluntatis finē: vel mētis intentionē a deo retardant dū vltra q̄ necesse sit ad hmōi res afficimur: est autē diuina lex ad hoc principaliter data. vt homo adhereat deo.pertinet igitur ad legem diuinam ordinare hominem circa corporalium t sensibilium affectionem t vsum.

2 ¶Adhuc sicut mens hominis ordinatur sub deo.ita corpus sub alia ordinant. t inferiores vires sub rōne.pertinet aūt ad diuinā prouidentiā cuius qdē rō homini a deo proposita diuina lex est vt singula suū ordinē teneāt.ē igit̄ sic hō ordinād⁹ lege diuina vt interiores vires rōni subdant t corp⁹ alie t exteriores res ad necitatē hōis deseruiāt.

3 ¶Amplius quelibet lex recte posita inducit ad virtutem.virtus aūt in hoc consistit:q; tam interiores affectiones q̄ corporalium rerum vsus ratione regulentur. est igitur hoc lege diuina statuendum.

4 ¶Preterea ad vnūquēq; legislatorem pertinet ea lege statuere sine quib⁹ lex obseruari non potest:cum aūt lex rationi proponatur:homo legem nō sequeretur nisi alia omnia.que pertinent ad hominem rationi subderentur:pertinet igitur ad legē diuinaz precipere:vt oia que sunt hominis rōni subdantur. ℣ Hinc est qō dicit Ro.12.(rōnabile obsequiū vestrū).1.i.Thessa.4.(hec scriptura est volūtas dei:sanctificatio vestra). ℣ Inde hoc aūt excluditur quorūdam error dicentium illa solum esse peccata quibus proximus aut offenditur aut scandalizatur. Anc.s. scriptu. Eccluo erro.

¶Qua ratione fornicatio simpler secundū legem diuinam sit peccatum: t quod matrimonium sit naturale. izz.

Ex hoc autem apparet vanam esse rōnē quorūdam dicentium fornicationem simplicē nō eē peccatuz. ℣ Dicunt enim sic.Aliqua mulier a viro soluta que sub nullius potestate vel patris vel alicuius alterius existat: si quis ad eaz accedat ea volente:nō facit illi iniuriam.qz sibi placet:t sui corporis hz potestatez.t alteri non facit iniuriam:qz sub nullius potestate eē ponit:nō videt igitur eē peccatum. opi.erro nea. ℣ Non aūt videtur eē responsio sufficiens si quis dicat q; facit iniuriam deo. nō enim deus a nobis offenditur:nisi ex eo q; cōtra nostrum bonum agimus.(vt dictū est). hoc aūt non apparet contra hominis bonum.vnde ex hoc nō videtur deo aliqua iniuria fieri. ℣ Similiter etiam nō videtur sufficiens responsio q; per hoc fiat iniuria proximo qui scandalizatur. ℣ Cōtingit.n. de aliquo qō secundum se nō est peccatum aliquem scandalizari.t sic fit peccatum per accidens.nunc aūt nō agimus. an fornicatio simpler sit peccatum per accidens: sed per se. ℣ Oportet igitur ex superioribus solutionem inquirere. ℣ Dictum est enim q; deus vniuscuiusq; curam habet.secundum id quod est ei bonum.est aūt bonum vniuscuiusq; q; finē suum consequatur: malum autem eius est qō a debito fine diuertat:sicut aūt in toto.ita t in partibus considerari.oz vt scilicet vnaquaq; pars hominis t quilibet actus eius finem debitum sortiat: semen aūt t si sit superfluū q̄tū ad individui conseruationē.est tn necessariū q̄tū ad propagationē spēi.alias No superflua: vt egestiones vrine sudor t filia ad nihil necessaria sūt.vñ ad bonū hominis ptinet solū q; emittant: proba• opi.

nō solū aūt hoc regrit in femie. sed vt emu
tatur ad generatōis vtilitatē ad quā coitus
ordinatur. frustra aūt eēt hominis generatio nisi ⁊ debita nutritio sequerē. q; generatū nō remaneret debita nutritōe subtracta. Sic igit ordinata debet eē semis emissio. vt sequi possit ⁊ generatio cōueniens ⁊ geniti educatio. ¶ Ex quo pz q; cōtra hominis bonū est ois emissio seminis tali modo: q; generatio sequi nō posset. ⁊ si ex ꝓpposito hoc agat. oz eē peccatū. ¶ Dico autez modū ex quo generatio sequi nō pōt sēm se: sicut ois emissio seminis sine nāli cōiunctione maris ⁊ femine ꝓpter qō hmōi peccata cōtra nām dicunt. ¶ Si aūt per accidens generatio ex emissione seminis sequi nō posset. hoc nō est cōtra nām nec peccatum: sicut si contingat mulierē sterilem eē. ¶ Similiter ēt oz contra bonū hominis esse. si semē taliter emittat q; generatio sequi posset. sed educatio cōueniens impediatur. ¶ Est enim cōsiderandū q; in aialib⁹ in quibus sola femina sufficit ad prolis educationē. mas ⁊ femina post coitū nullo tpe cōmanent. sicut pz in aialibus. Quecūque vero aialia sunt in quibus femina nō sufficit ad educationē prolis. mas ⁊ femina simul post coitū cōmanent quousq; necessariū est ad prolis educationē ⁊ instructionē. sicut pz in quibusdā auibus. quox pulli nō statim posteq; nati sunt. pūt cibū sibi querere. cū enim auis nō nutriat lacte pullos q; in promptu est velut a natura preparatū sicut in quadrupedibus accidit. sed oz q; cibum alienū pullis querat ⁊ ꝓter hoc in cibando eos foueat. nō sufficeret ad hoc sola femella. vnde ex diuina ꝓuidētia est nālr inditū mari in talibus aialibus. vt cōmaneat femelle ad educationē fetus. manifestū est aūt q; in spē humana femia minime sufficeret sola ad prolis educationē cuz necessitas humane vite multa requirat q; per vnū solū parari nō pūt. est igitur cōueniēs fm nām humanā vt bō post coitū mulieri cōmaneat ⁊ nō statim abscedat indifferenter ad quācūq; accedēs. sicut apud fornicantes accidit. ¶ Nō aūt huic rōni obstat q; aliqua mulier suis diuitiis porrō est. vt sola nutriat ferū: q; rectitudo nālis in humanis actibus nō est fm ea q; p accidens cōtingunt in vno indiuiduo. sed fm ea q; totam speciē cōsequunt. ¶ Rursus considerandū est q; in specie humana proles nō indiget solū nutritione quātū ad corpus vt in aliis aialibus. sed etiā instructōe quantum ad aiaz. nā alia aialia habēt naturaliter suas prudentias: quibus sibi prouidere pūt. bō aūt rōne viuit: quē per longi tēporis experimentū ad prudētiā peruenire oz. vnde necesse est vt filii a patrib⁹ quasi iam expertis instruant. nec hmōi instructiōis sūt capaces mor genitī. sed post longū tempus ⁊ ꝑcipue cū ad annos discretiōis perueniunt. ¶ Ad hanc ēt instructionē longū tempus requirit. ⁊ tunc ēt ꝓpter ipetus passiōnū quibus corrūpit estimatio prudētie indigent nō solū instructōe. sed ēt repressione ad hoc aūt mulier sola nō sufficit. sed magis in hoc requirit opus maris in quo est ⁊ rō plectior ad instruēdū ⁊ virtus potentior ad castigādū. oz igit in spē humana non q; parū tēpus insistere promotōi prolis sicut in auibus. sed q; magnū spaciū vite. vnde cū necessariū sit marē femine cōmanere in oib⁹ aialib⁹ quousq; opus patris necessariū est proli. nāle est homini q; nō ad modicū tēpus. sed diuturnā societatē habeat vir ad determinatā mulierē. hanc aūt societatē matrimoniū vocamus. ¶ Est igit matrimoniū hominū nāle ⁊ fornicarius coitus q; est ꝓter matrimoniū est cōtra hominis bonū. ⁊ pp hoc oportet ipsū eē peccatū. ¶ Nec tamē oz reputari leue peccatū eē: si q; seminis emissionē ꝑcuret ꝓter debitū generatiōis ⁊ educatiōis finē: pp hoc q; aut leue aut nullū peccatū est. si q; aliq; sui corporis parte vtat ad aliū vsum q; ad cuz ad quē est ordinata fm nām. vt si q; verbi gra manib⁹ ambulet. aut pedib⁹ operet aliqd manib⁹ opandū. q; p hmōi inordinatos vsus bonū hominis nō multū impedit. inordinata vero seminis emissio repugnat bono nāe. qō est cōseruatio spēi. vt post peccatū homicidii quo nā būana iā in actu eristēs destruit. hmōi genus peccati vt fm locū tenere quo impedit gñatio humane nāe. ¶ Hec Aug. aūt q; ꝓmissa sūt diuina auctoritate firmā scriptura. ¶ Q̄ n. emissio seminis est q; proles sequi nō pōt. fit illicita pz. dr. n. Leuit. 18. (Cū masculo nō cōmiscearis coitu femineo. ⁊

cū oi pecore non coibis).t.i. Lor.6.(Neque molles neq; masculor; ꝯcubitores regnū dei possidebūt). Q; ēt fornicatio t omnis coitus ꝑter ꝓpriā vxorē fit illicitus ꝑz. Dr.n.Deutero.23.(Nō erit meretrix de filiab⁹ israel:neq; scortator de filiis isral).t Tobie.4.(Attēde tibi a fornicatōe: t ꝑter vxorē tuā nō patiaris ꝛc.).t.i.Lor.6.(Fugite fornicationē ꝛc.). ¶ Per hoc aūt excludit error dicētiū in emissiōe seminis nō eē maius peccatū cū in aliaq; superfluitatum emissiōe.t dicētiū fornicatōez nō eē petm.

Erro.

¶ Q; matrimonium debeat esse indiuisibile. 133.

IQuis aūt recte cōsideret: ꝑdicta rō nō solū ad hoc ꝑducere vr vt societas maris t femie cū matrimonū appellamus sit diuturna.sed ēt q; sit p totā vitā. ¶ Possessiōes.n.ad cōseruationē nālis vite ordinantur.t q; nālis vita q̄ cōseruari nō pōt in patre ꝓpetuo q̄si q̄dā successiōe fm spēi similitudinē ꝓseruat in filio fm nām:est cōuenīēs vt in his q̄ fūt patris succedat t filio⁹. nāle est igit vt solicitudo patris ad filiū maneat vsq; ad finē vite sue. Si igit solicitudo patris de filio.cāt ēt in auibus cōmanētia maris t femine:ordo nālis regrit q; vsque ad finē vite in būana spē mr t pr simul cō maneāt. ¶ Videt ēt egrari repugnare.si p dicta societas dissoluat. Femina.n.indiget mare nō solū pp generationē sicut in aliis animalib⁹.sz ēt pp gubernationē.q; mas est t rōne pfectior t virtute fortior: mulier vero ad viri societatē assumit pp necessitatē generationis.Cessante igit secūditate mulieris t decore ipedit ne ab alio assumat. Si go igit mulierē assumēs tpe iuuentutis q̄ t decor t secūditas ei adsūt eā dimittere posset post q̄ etate ꝓuecta fuerit:dampnū inferret mulieri cōtra naturalē equitatem.

2 ¶ Itē manifeste apparet incōueniens.si mulier vir dimittere posset:cū mulier nātr viro subiecta sit tanquā gubernatori.nō est aūt in potestate eius q alteri subiicit. vt ab eius regimīe discedat.ꝓtra nālē igit ordinē eēt.si mulier vir deserere posset:si q; vir deserere posset mulierē nō eēt eq̄ societas viri ad mulierē.sz seruit⁹ q̄dā ex ꝓte mulieris.

3 ¶ Preterea nālis q̄dā solicitudo inest hominibus de certitudie ꝓlis.q; pp hoc necessariū est.q; fili⁹ diuturna patris gubernatōe indiget. Quecūq; igit certitudinē ꝓlis ipediūt sūt ꝓtra nālē instinctū humane spēi.si aūt vir posset mulierē dimittere vel mulier vir; t alteri copulari ipediret certitudo ꝓlis. dū mulier a primo cognita postmodū a scōo cognosceret.est igit cōtra nālē instinctū spēi būane q; mulier a viro separet.fic igit nō solū diurnū.sz idiuiduā oz eē in būana spē maris t femine ꝓiūctionē.

4 ¶ Amplius amicitia quāto maior ē tanto oz eē firmior t diuturnior: inter vir aūt t vxorē maria amicitia eē vr. adunant eni nō solū in actu carnalis copule. q̄ ēt inter bestias quādā suauē amicitiā facit.sz ad totius domestice cōuersatōis cōsortiū. vñ in signū huius bō ꝓ vxorē t patrē t matrē dimittit. (vt vr Beñ.2.). inconueniēs est igit q; matrimonium sit oīno dissolubile.

¶ Vlterius aūt cōsiderādū est q; inter nāles actus sole generatio ad bonū cōmune ordinat:nā comestio t aliaq; superfluitatū emissio ad indiuiduum pertinent: generatio vero ad conseruationem speciei. vnde cum lex instituatur ad bonum cōmune: ea que pertinent ad generationē prolis oportet legibus ordinari t diuinis t humanis. leges autem posite oportet q; ex naturali instinctu procedant si humane sunt sicut t in scientiis demonstratiuis omnis humana inuentio ex principiis naturaliter cognitis initium sumit:si autem diuine sunt.non solum instinctum nāe explicant. sed ēt defectus nālis instinctus supplent. sicut ea que diuinitus reuelant superant nālis ratiōis capacitatē. ¶ Cū igit instinctus nālis sit in spē humana ad hoc q; coniunctio maris t femine sit indiuidua.t q; sit vna vni⁹.oportuit hoc lege būana ordinatū eē.lex autem diuina supernālē quandā rōnem apponit ex significatione inseparabilis cōiunctiōis xpi t ecclesie:si est vna vnius. ¶ Sic igit inordinatōes circa actū generatōis nō solū instinctui naturali repugnāt: sz ēt leges diuinas t būanas trāsgrediunt. vñ ex hoc etiā magis circa hoc peccat ex inordinatōe cū circa sumptionē cibi aut alterius hmōi.

¶ Quia vero necesse est ad id quod est

optimū in homine alia oia ordinari cōiunctio marie ⁊ femine nō solū sic est ordinata legibus ſm q̄ ad prolē generādā ptinet. vt est in aliis aialibus. sed et ſm ꝙ cōuenit ad bonos mores: quos rō recta disponit vel quātū ad hominē ſm se. vel ſm q̄ homo ē pare domestice familie aut ciuilis societatis. ad quos q̄dē bonos mores ptinet indiuidua cōiunctio maris ⁊ femine. sic enim fidelior amor vnius ad alterū erit dū cognoscunt se indiuisibiliter cōiunctos ¶ Erit et vtriusq; solicitior cura in rebus domesticis dū se perpetuo cōmansuros in earūdē rerū possessione estimant. ¶ Subtrahunt et ei hoc discordiarū origines quas oporteret accidere. si vir vxorē dimitteret inter eū ⁊ ꝓpinquios vxoris: ⁊ firmior inter affines dilectio ¶ Tollunt et adulteriorū occasiones que darēt si vir vxorē dimittere posset aut econuerso. per hoc. n. daret via facilior solicitādi matrimonia aliena. ¶ Hinc est q̄ dr Mat. 19. ⁊. i. Cor. 7. (ego aūt dico vobis vxorē a viro nō discedere). ¶ Per hoc aūt excludit cōsuetudo dimittentiū vxores: q̄ tū in veteri lege permissum fuit iudeis ꝓpter eorū duritiā. q̄. i. proni erant ad occisionem vxor. ¶ Permissum ergo fuit min⁹ malum ad excludendum maius malum.

Auc. s. scriptu. Excluo cito.

¶ Q̄ matrimonium debeat esse vnius ad vnam. 124.

¶ Onsiderādū aūt videt q̄ innatū est mentibus omniū animaliū q̄ coitu vruntur cōiugiū in cōpari nō cōparium. vnde ꝓp coitū: pugne in animalibus existunt: ⁊ quidē quantū ad oia animalia est vna cōmunis ratio q̄ quodlibet animal desiderat libere frui voluptate coitus sicut ⁊ voluptate cibi q̄ quidē libertas impeditur per hoc q̄ ad vnā plures accedant aut ecōuerso. sicut in libertate cibo fruendi impedit aliq̄ aial si cibū quē ipsum sumere cupit aliud animal vsurpet. ⁊ ideo similiter ꝓp cibum ⁊ ꝓp coitū aialia pugnant. ¶ In hominibus aūt est ratio spiritualis q̄. (vt dictū est). bō nāliter desiderat certus ē de prole: q̄ qdē certitudo oino tolleretur si plures ēent vnius. Er nāli igit instinctu procedit q̄ sit vna vnius. ¶ Sed in hoc differentia cōsiderande est. quantuz enim ad hoc q̄ vna femina a pluribus maribus nō cognoscat: vtraq; ꝓdicta ⁊ rationum concurrit: sed quantū ad hoc q̄ vnus mas plures feminas nō cognoscat. nō facit ratio secunda: nō enim certitudo prolis impeditur si vnus mas plures feminas cognoscat. facit aūt cōtra hoc ratio pria. nā si cut libertas vendi femina tollitur a mare si femina habeat aliū. ita ⁊ eadē libertas a femina tollit si mas habeat plures. ⁊ ideo q̄ certitudo prolis est pricipale bonū q̄ er matrimonio querit: nulla ler aut cōsuetudo humana permisit q̄ vna esset plurium vxor. ¶ Fit etiam hoc inconueniens reputatum apud antiquos romanos de quib⁹ refert. (Valeri⁹ maxim⁹). q̄ credebāt nec ꝓp sterilitatē fidē cōiugalē debere dissolui. lib⁹ 2⁹ de moribus di 2 cap⁹ 9⁹

2 ¶ Item in omni animalio specie in quo cuius patri inest aliqua solicitudo de prole: vnus mas non habet nisi vnam feminam: sicut patet in omnibus auibus que simul nutriunt pullos. nō. n. sufficeret vn⁹ mas auxiliū ꝓstare in educatōe prolis plurib⁹ femine. In animalibus aūt in quibus marib⁹ nulla est solicitudo de prole indifferenter mas habet plures feminas ⁊ femina habet plures mares sicut in canibus gallinis ⁊ bui⁹: cum autem masculo inter omnia animalia sit magis cura de prole in specie humana. manifestum est q̄ naturale ē homini q̄ vnus mas vnā feminā habeat ⁊ ecōuerso.

3 ¶ Adhuc amicitia in q̄dā eq̄litate ꝓsistit. si igit mulieri nō lz hīe plures viros q̄: hoc est cōtra certitudinē prolis: liceret aūt viro hīe plures vxores. nō erit liberalis amicitia vxoris ad virū. sed q̄si seruilis. ⁊ hec et ratio exprimēto cōprobat. q̄ apō viros hūtes plures vxores: vxores q̄si ancille hūtur.

4 ¶ Preterea amicitia intensa nō habet ad multos. (vt ꝑz ꝑ phm in. 8. etbicoꝝ). si igit vxor hz vnū vir tm̄. vir aūt hz plures vxores nō erit eq̄lis amicitia ex vtraq; pte: nō igit amicitia liberal. lz q̄dāmō seruilis. cap⁹ 5⁹

5 ¶ Amplius sicut dictū est matrimoniuz in hominibus oz ordinari lz q̄ cōpetit ad bonos vxores. est aūt cōtra bonas vxores q̄ vnus hēat plures vxores. q̄ er hoc cōsequitur discordia in domestica familia: vt ex perimēto ꝑz. nō est igit cōueniens. q̄ vnus

Auc.s. scriptu. Eccliº erro. Pso in lib° 4° t 5° de repu.

bottio habeat plures vxores. ¶ Hic est q̄ dicitur Gen.2. (Erūt duo in carne vna). ¶ Per hoc aūt excludit cōsuetudo habendi plures vxores t optimo. Platonis q̄ posuit vxores debere cē cōes. quē in noua lege secutꝰ est Nicolaus vnꝰ ex septē diaconib⁹. ℂ Oī matrimonium nō debeat fieri inter ꝓpinquos. iij5.

ROpter hmōi etiā cās rōnabiles ordinatū est legib⁹ q̄ certe persone a matrimonio excludant q̄ ex originē sunt cōiūcte. ¶ Nā cū in matrimonio sit diuersax personax cōiunctio. ille pſone q̄ debēt se repurare quasi vnū ꝓp eādē originē ꝓximiores a matrimonio excludūt. vt dū se p hoc vnū cē recognoscūt. seruētius se diligant.

2 ℂ Itē cū ea q̄ inter vir t vxorē agūt. quā dā nalē verecundiā hāt ab his mutuo agendis illas personas prohiberi oportuit. quas propter cōiunctionē sanguinis reuerentia debet. q̄ qdē rō videt in veteri lege inducta. propter hoc q̄ dr. Turpitudinē sororis tue non discooperias. t similiter de alijs.

3 ℂ Preterea ad corruptionē bonox mox pertinet q̄ homines sint nimis dediti voluptatibus coitus. q̄ cū hec voluptas maxime mentē absorbeat impediret rō ab his que recte agenda ēnt. Sequeret aūt nimius voluptatis vsus. si liceret homini per coitū cōiungi illis personis quas cōmorandi hz necessitatē sicut sororibus t aliis propinquis. q̄ talibus occasio coitus subtrahi nō posset. Conueniens igitur fuit bonis moribus vt talis cōiunctio legibus inhiberetur.

4 ℂ Adhuc declaratio coitus maxime corrumpit estimationē pudicie. ¶ Multiplicatio aūt talis declaratōis repugnat bonis moribus. talis aūt declaratio augēt amorem personax q̄ cōiunguūt. Esset igit contrariū bonis moribus propinquis cōiungi q̄ in eis cōiungeret amor qui est ex cōione originis t cōnutritōe amore cōcupiscentie. t multiplicatio amore necesse ē magis animam delectationibus subdi.

5 ℂ Amplius in societate humana hoc est maxime necessariū vt sit amicitia inter multos. multiplicat aūt amicitia inter homines dū persone extrane per matrimonia colligantur. cōueniens fuit igit legibus ordinari q̄ matrimonia ꝓtraherent cum extraneis personis t non cux propinquis.

6 ℂ Adhuc inconueniens est vt illis personis aliquis socialiter coniungatur. quibus nāliter debet cē subiectus. nāle aūt est q̄ aliquis parentibus sit subiectus. ergo incōueniens ēt q̄ cū parentibus aliquis matrimoniū contraheret. cū in matrimonio sit quedā coniunctio socialis. ¶ Hinc est q̄ dicitur Leuit.18. (Omnis hō ad proximam sanguinis sui nō accedat). ¶ Per hoc aūt excluditur cōsuetudo eox. qui ꝓpinquis suis se carnaliter cōmiscēt. ¶ Sciendū est aūt q̄ sicut nālis inclinatio est ad ea que sunt vt in pluribus. ita t lex posita est sēm id q̄ in pluribus accidit. ¶ Nō est aūt predictis rōnibus contrariū si in aliquo aliter possit accidere. nō enim ꝓp bonū vnius debet ꝓtermitti bonū multox. cū bonū multitudinis semp sit diuinius q̄ bonū vnius. ¶ Nec tū defectus q̄ in aliquo possit accidere oīno absq̄ media remanet. residet apud legislatores t eis similes auctoritas dispēsandi in eo q̄ cōiter est statutū. sm q̄ est necessariū in aliquo casu particulari. t si qdē lex fit humana p hoies habētes dispēsari pōt. si aūt lex sit diuinitus posita auctoritate diuina dispēsatio fieri pōt. sicut in veteri lege ex dispēsatiōe indultum videtur vxores plures habere t concubinas t vxoris repudium. ℂ Oī non omnis carnalis commixtio est peccatum. iij6.

Auc.s. scriptu. Eccliº. erro.

SIcut autem cōtra rationē est vt aliqs carnali cōiunctiōe vtat cōtra id q̄ cōuenit proli generāde t educāde. ita etiā sm rationē est q̄ aliquis carnali coniunctiōe vtat sm q̄ cōgruit ad generationē t educationē ꝓlis. ℂ Lege autē diuina hec solū ꝓhibita sūt q̄ rōni aduersant. (vt ex supradictis pz). icōueniēs ē igit dicere q̄ oīs carnal ꝓiunctio sit peccatum.

2 ℂ Adhuc cū mēbra corporis sint quedaz aie instrūa. cuiuslibet mēbri finis est vsus ei⁹ sicut t cuiuslibet alterius instrūi. quorūdam aūt mēbrox corporis vsus est carnalis cōmixtio. carnalis igit cōmixtio est finis quo

rundā mēbroꝝ corporis id aūt qđ est finis aliquarū naturaliū rerū nō pōt eē fm se malū. qz ea que naturaliter sunt ex diuina prouidētia ordinant ad finē. (vt ex supradictis patet). impossibile est igitur q carnalis cōmixtio sit secundum se mala.

3 ¶ Amplius naturales inclinatiōes inſūt rebus a deo qui cūcta mouet. impossibile est igit q naturalis inclinatio alicuius spēi sit ad id qđ est secundū se malū. sed cibus aialibus perfectis inest naturalis inclinatio ad coniunctionē carnalē. impossibile est igitur q carnalis cōmixtio sit fm se mala.

4 ¶ Itē illud fine quo nō pōt eē aliquid q est bonū ē optimū nō est fm se malū. sed p petuitas speciei nō conseruat in aialib⁹ nisi per generationē: que ē ex cōmixtiōe carnali. impossibile est igit q cōmixtio carnalis sit fm se mala. ℣ Hic est qđ dicit. i. Cor. 7. (Mulier nō peccat si nubat). ℣ Per hoc aūt excludit error quorūdā dicentium oēm carnalē coniunctionē eē illicitā. vnde totaliter matrimoniū t nuptias damnant quorū quidē hoc ideo dicunt. qz credunt rē poralia nō a bono sed a malo principio eē. ¶ Oēs nullus cibi vsus est peccatum secundum se. 127.

Auc. s. scriptu. Exclu°, erro.

SIcut autez vsus cibox: sic aūt vnūqđqz fm rōnē qñ ordinat fm q cōgruit debito fini: finis aūt debitus sumptionis ciborum est conseruatio corporis per nutrimentum: quicunqz igitur cibus hoc facere potest. absqz peccato potest sumi: nullius igitur cibi sumptio secundum se est peccatum.

2 ¶ Adhuc nullius rei vsus secundū se malus est: nisi res ipsa secundum se mala sit. nullus autem cibus secundum naturam malus est. quia omnis res secundum suā naturam bona est. (vt supra ostensum est). potest autem aliquis cibus esse alicui malus inquantum cōtrariatur salubritati ipsius secundum corpus: nullius igitur cibi sūpto secundum q est talis res est peccatum secundum se. sed potest esse peccatum si preter rationē aliqs ipso vtatur fm suā salutē.

3 ¶ Amplius vt rebus ad hoc q sunt non est secundum se malum. sunt autem plante propter alia. animal vero quedam ꝓpter alia t omnia propter hoiem. (sicut ex superioribus patet). vt igitur vel plantis vel animalium carnibus vel ad esum vel ad quicqđ aliud sūt hōi vtilia. nō ē fm se peccatū.

4 ¶ Itē defectus peccati ab alio derivatur ad corpus t nō econuerso. peccatū enim vt dicimus fm q deordinatur voluntas. cibi autem immediate ad corpus pertinent nō ad animam. nō igit ciborū sumptio fm se pōt eē peccatū. nisi quatenus repugnat rectitudini voluntatis. ℣ Hoc quidem contingit vno modo propter repugnantiā ad propriū finē ciborū. sicut cū aliquis propter delectationē que est in cibis vtit cibis contrariantibus corporis salui vel secundum speciem ciborū vel secundum quantitatem. ℣ Alio modo secundū q repugnat conditio eius qui vtit cibis vel eorū cū quibus conuersat puta cū quis accuratius cibis vtit q̄z sua facultas sustineat. t aliter q eorū mores habeant cū quibus cōuiuit. ℣ Tertio modo secūdū q cibi sūt aliqua lege prohibiti propter aliquam cām spētalem. puta in vetere lege quidam cibi prohibebantur propter significationem in egypto prohibebat antiquitus comestio carnis bouine. ne agricultura impediret. vel etiam secūdū q aliquē regule prohibent aliquibus cibis vti ad cōpiscentiam referendā. ℣ Hinc est q dominus dicit Mat. 15. (Qđ intrat in os nō coinquinat hominē). t. i. Cor. 10. dicitur. (Omne q in macellū venit manducate nihil interrogantes propter conscientiam). t. i. Thimo. 4. dicit. (Omnis creatura dei bona est. t nihil reiiciendū qđ cū gratiarum actione percipit). ℣ Per hoc aūt excludit quorūdam errorē qui vsum quorūdam ciborū secūdū se dicūt eē illicitū. de quibus apostolus dicit ibidē. (in nouissimis tēporibus discedent quidam a fide prohibentium nubere. abstinere a cibis quos deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione. ℣ Quia vero vsus ciborum t veneris non est secundum se illicitus. sed solum secūdum q erit ab ordine rationis illicitus esse potest. ea vero que exterius possidentur: necessaria sunt ad sumptionem ciborum ad educationem prolis. t sustentationem familie

Auc. s. scriptu. Exclu° erro. Cor°

sic. t ad alias corporis necessitates. ℣ Consequens est q nec secūdum se etiam diuitiarum possessio est illicita. si ordo rationis seruetur. sta. s. q iuste homo possideat que habet t q in eis finē voluntatis sue nō constituat. t q eis debito modo vtatur ad suaz t aliorum vtilitatem. ℣ Hinc q apostol⁹. Auc. s. scripta. 1. Thimo. vlti. diuites non condemnat. sed eis certam regulam diuitiis vtendi tradidit dicens. (Diuitibus huius seculi precipe non sublime sapere. neq; sperare in incerto diuitiarum: sed in deo viuo qui prestat nobis omnia abunde ad fruendum bene agere diuites fieri in bonis operibus facile tribuere communicare). t Ecc. 31. (Beatus diues qui inuentus est sine macula. t qui post aur nō abiit nec speravit i pecunie thesauris.) ℣ Per hoc etiam excluditur quo Exclu° rūdi error. (qui vt Aug. dicit in lib. de heresibus). apticos se arrogantissime vocauerunt. eo q in suam cōtionem non acciperēt vtentes coniugibus t res proprias possidētes quales habet catholica ecclesia t monachos t clericos plurimos. ℣ Sed ideo isti heretici sunt. quoniam se ab ecclesia separantes nullam spem putant eos habere qui vtuntur his rebus quibus ipsi carent.

¶ Quomodo secundum legem dei homo ordinatur ad proximum. i28.

EX his ergo q dicta sūt manifestū est q secūdū legem diuinam homo inducit. vt ordinez ratiōis seruet in oibus que in eius vsum venire possunt. ℣ Inter omnia autem que in vsum hominis veniunt precipua sunt ēt alij homines. homo autem naturaliter animal sociale est. indiget enim multis que per vnum solum parari nō possunt. oz igit q ex lege diuina instituatur homo vt secūdum ordinem rōnis se bēat ad alios homines.

2 ¶ Adhuc ānis diuine legis est vt hō deo adhereat. iunct aūt vnus hō in hoc ei alio tā quantū ad cognitionē cū etiā quantum ad affectionem. iuuat enim se homo mutuo in cognitione veritatis t vnus aliuz prono cat ad bonū. t retrahit a malo. ℣ Vnde. p ecc. 17. dicit. (Ferrum ferro acuitur t homo eracuit faciem amici sui). t Ecc. 4. (Melius est duos eē cū vnum. habent. n. emolumentum societatis sue si vnus ceciderit. ab altero fulcietur. ve soli. q. cum ceciderit nō hz subleuantē se. t si dormierint duo fouebuntur mutuo. vnus quō calefiet t si quispiam preualuerit contra vnū. duo resistunt ei). oportuit igitur lege diuina ordinari societatem hoium adinuicem.

3 ¶ Amplius lex diuina est quedam rō diuine prouidentie ad homines gubernādos. ad diuinam aūt prouidentiam pertinet singula. que ei subsunt sub debito ordine continere. vt. s. suum locum t gradū teneat vnūq; q; lex igitur diuina sic homines adinuicez ordinat. t vnusquisq; suū ordinem teneat. q est homes pacē habere adinuicē. ℣ Par enim hominum nihil aliud est cū ordinata concordia. vt Augustinus dicit.

4 ¶ Itē quātūcūq; aliq; ordinant sub aliq; oz illa cōcorditer eē ordinata adinuicē. alias seinuicē impedirēt in cōsecutōe finis cōis fiē pz in exercitu q cōcorditer ordinat ad victoriā: q est finis ducis. vnusq;q; aūt hō q legē diuinā ordinat ad deū. oportuit igit q legē diuinā iter homes ne seinuicē impedirēt ordinatam concordiam eē. qō est par.

5 ¶ Hinc ē qō in. ps. dr. Qui posuit fines Auc. s. tuos pacē). t dns dicit Jo. 16. (Hec locutus sū vobis. vt in me pacē hēatis). Tunc scripta. aūt ordinata cōcordia iter homes seruat qn vnicuiq; qō suū est reddit. qō est iusticie. ℣ Et iō dr Isa. 32. (Opus iusticie pax). oportuit igit p legē diuinā iusticie p̄cepta dari. vt vnusq;q; alteri redderet qō suū est t abstineret a nocumentis ei iferēdis. inter homes aūt maxima est aliga parētibus debitor. t iō iter p̄cepta legis q nos ad proximum ordinat Exo. 20. ponit. (Honora patrē tuū t matrē tuā). in quo intelligit precipi vt tā parentibus cū etiā aliis vnusquisq; reddat quod oz secūdū illud Ro. 13. (Reddite oibus debita). Deinde ponunt p̄cepta Exo. Ro. quibus precipitur abstinendum eē a nocumentis proximo inferendis. vt neq; facinus eū offendamus in persona ppria. q. dictū est. (Nō occides). neq; in psona cōiuncta q. scriptū est. (Nō mechaberis). neq; ēt i exterioribus reb⁹ q. scriptū ē. (Nō furtū facies). pbibemur ēt ne p̄ iusticiā proximuz verbo offendamus. q. scriptū ē. (Nō loqris p̄ proximū tuū falsū testimoniū. ℣ Et

qz deus etiã cordiũ iudex est. prohibemur ne corde proximũ offendamus concupiscendo. s. vxorem aut aliquam rem eius. ℣ Ad hmõi aũt iusticiã obseruãdã que lege diuina statuit dupliciter hõ inclinat. ℣ Uno modo ab interiori. ℣ Alio modo ab exteriori. ℣ Ab interiori quidẽ dũ homo voluntarius est ad obseruandũ ea que precipit lex diuina. qõ qdẽ fit per amorẽ boni ad deum & proximũ. qui enim diligit aliquẽ spõte & delectabiliter ei reddit qõ debet & etiã libenter superaddit. vnde tota legis iplenio et dilectiõe dependet sm illud apli Ro. 13. (¶ Plenitudo legis est dilectio). & dñs dicit Mat. 22. (q in duabus preceptis. s. in dilectiõe dei & proximi vniuersa lex pendet). Sz q; aliqui interius nõ sunt sic dispositi. vt ex seipsis sponte faciant. qõ lex iubet. ab exteriori trahendi sunt ad iusticiã legis implendam. qõ quidẽ fit dũ timore pene; nõ liberaliter. sed seruiliter legẽ iplent. ℣ Unde dicitur Isa. 26. (Cũ fecerit iudicia tua in terra). s. puniendo malos. (iusticiã discent oẽs habitatores orbis). Alii vero sic sunt dispositi vt ex seipsis sponte faciant. q lex iubet. ℣ Secundi igitur sibiipsi sũt lex habentes charitatẽ que eos loco legis inclinat & liberaliter operari facit. lex igit exteriori non fuit necessariũ q; propter eos poneret sed propter illos qui ex seipsis nõ inclinant ad bonũ. ℣ Unde dicit. i. Thimo. primo. Iusto lex nõ est posita. sed iniustis) Qõ nõ est sic intelligendũ. quasi iusti nõ teneantur ad legem implendam. vt quidam male intellexerunt. sed quia isti inclinant ex seipsis ad iusticiam faciendam etiam sine lege.

¶ Oꝫ in actibus humanis sunt aliqua recta secundu; naturam & nõ solũ quasi lege posita.

129.

Ex premissis aũt apparet q ea que diuina lege p̃cipiunt rectitudinẽ habẽt nõ solũ q; sunt lege posita. sed etiam sc̃m naturã. ℣ Ex preceptis enim legis diuine mens hominis ordinat sub deo & oia alia que sunt in homine sub ratione. hoc aũt nãlis ordo requirit q; inferiora superioribus subdant. sunt igit ea q lege diuina precipiunt secũdũ se naturaliter recta.

2 ¶ Preterea homines ex diuina prouidẽtia sortiuntur naturale iudicatorium rationis vt principium propriam operationum. naturalia autem principia ad ea ordinãtur que sunt naturaliter. sunt igit alique operationes nãlr homini conuenientes que sũt secũdũ se recte. & nõ solum quasi lege posite.

3 ¶ Preterea quorũcũq; est natura determinata oz eẽ operationes determinatas q illi nature conueniant. propria enim operatio vniuscuiusq; naturam ipsius sequitur. constat autem hominum naturaz eẽ determinatam: oportet igitur operationes eẽ alĩ quas secundum se homini cõuenientes.

4. ¶ Adhuc cuicũq; est aliquid naturale. oz etiam eẽ naturale id sine quo illud haberi non potest. natura enim non deficit in necessariis. est autem homini naturale q; sit animal sociale. quod ex hoc ostenditur q; vnus homo solus non sufficit ad omnia que sunt humane vite necessaria. ea igitur fine quibus societas humana conseruari nõ potest sunt homini naturaliter conuenientia. Huiusmodi autem sunt. (vnicuiq; quod suum est cõseruare. & ab iniurijs abstinere). Sũt igit aliqua in humanis actibus nãlr recta.

5 ¶ Amplius. (supra ostensum est). q; omnis homo naturaliter hoc habet q; vtatur rebus inferioribus ad sue vite necessitatez. est autem aliqua mensura determinata secundum quam vsus predictarum rerum humane vite est conuenicus. que quidem mẽsura si pretermittatur fit homini nocuum. sicut apparet in sumptione inordinata ciborum. Sunt igitur aliqui actus hominũ naturaliter conuenientes.

6 ¶ Item secundum naturalem ordinem corpus hominis est propter animam. & inferiores virtutes anime propter rationem sicut & in alijs reb⁹ materia est propter formam. & instrumenta propter principalem agentem. ex eo autem q; est ad aliud ordinatum dicitur ei auxilium prouenire: nõ autem aliquod impedimentũ. est igitur naturaliter rectum q; sic procuret ab hoie corp⁹ & inferiores vires aie ex hoc & actus rationis & bonum ipsius minime impediatur q; magis autem iuuetur. Si autem secus accideret erit naturaliter peccatum: vnde lẽtie igit & comestiones & inordinatus venereoꝫ

vius p̄ que actus ratiōis impedīt ⁊ subd i passionib⁹ q̄ libe⁊ iudiciū tanq̄ is esse non sinunt: sunt naturaliter mala

7 ¶ Pze. vtrūq; nāliter cōueniunt ea q̄ bus cēdit in finē naturalem: que aūt econtrario se habēt sunt ei naturaliter incōuenientia. (ostensuz est n. supza). q̄ homo naturaliter ordinatur indecim sicut in finē: ea igit q̄bus homo inducīt in cognitionē ⁊ amoze dei sunt naturaliter recta: q̄ cunq; vero econtrario se habent: sunt naturaliter homini mala. Patet igit q̄ bonuz malū in humanis actibus nō solū sunt secundū legis positionē sed secundū naturalē ordinē. ¶ Hinc est q̄d in ps. dicit. (q̄ iudicia domini sūt vera iustificata i semetipsis). ¶ Per hoc aūt excludit positio dicēs quoz q̄ iusta ⁊ recta sunt fm legem posita.

ca. i iz. huiꝰ li.

ps.

Exclusio.

¶ De cōsiliis q̄ dant in lege diuina. i3o.

Via vero optimum hominis est vt mente deo adhereat ⁊ rebus diuinis: ipossibile aūt est q̄ homo intēdat circa diuersa occupet: ad hoc q̄ liberius feratur in deū mens hominis: dant in diuina lege cōsilia: quibus homines ab occupationibus presentis vite quantū possibile est retrahant terrenā vitā agētes. ¶ Hoc autem nō est ita necessariū homini ad iusticiam: vt sine eo iusticia esse nō possit: nō enī virtus ⁊ iusticia tollit: si homo secūdū ordinem rationis corporalibus ⁊ terrenis rebus vtat: ⁊ ideo huiusmodi diuine legis admonitiōes dicuntur cōsilia ⁊ nō p̄cepta inquantū suadet homini: vt ꝓpter meliora minus bona pretermittat. ¶ Occupat aūt humana solicitudo secūdum communem modum humane vite erga tria. ¶ Prio quidē circa ꝓpriam personam quid agat: aut vbi cōueniat. ¶ Secūdo autē circa personas sibi cōiunctas ꝑcipue vroꝛē ⁊ filios. ¶ Tertio circa res exteriozes procurādas q̄bus homo indiget ad sustentationē vite. ¶ Ad amputandā igitur solicitudinē circa res exteriozes dat homini in lege diuina cōsiliū paupertatis: vt scilicet res huius mundi abiiciat: q̄bus animus eius solicitudine aliqua implicari posset. ¶ Hic est quod dominus dicit Mat. 19. (Si vis perfectus esse vade ⁊ vēde oia que habes ⁊ da paupibus: ⁊ veni sequere me). ¶ Ad amputandā aūt solicitudinē vroris ⁊ filiorū dat homini cōsilium de virginitate vel cōtinentia. ¶ Hinc est quod dī. i. Cor. 7. (De virginib⁹ aūt preceptū domini nō habeo: consiliū autē do.). Et huiusmodi consilij rationē assignās subdit. (Qui sine vroze est solicitus est que domini sūt. quomodo placeat deo). Qui autē cum vroze est: solicitus est que sunt mundi quomodo placeat vroꝛi: ⁊ diuisus est). ¶ Ad amputandam aūt solicitudinē hominis etiā circa seipsum datur consiliū obedientie per quam homo dispositionē suoꝛ: actuū committit superiori. ¶ Propter quod dicit hebr. vltimo. (Obedite prepositis vestris ⁊ subiacete eis: ipsi enī quigilant q̄si rationē ꝓ animab⁹ vestris reddituri). Quia vero summa pfectio humane vite in hoc cōsistit: q̄ mens hominis deo vacet: ad hāc aūt mētis vacationez predicta tria maxime videntur disponere: ⁊ conuenienter ad perfectionis statum pertinere videntur non quasi ipse sint perfectiones: sed quia sunt dispositiones quedam ad perfectionē que consistit in hoc q̄ deo vacet: ⁊ hoc expresse ostendunt verba domini paupertatē suadentis: cū dicit. (Si vis perfectus esse vade ⁊ vēde oia q̄ habes ⁊ da pauperibus ⁊ sequere me). q̄si in sua sequela vitam perfectionis cōstituēs. ¶ Possūt aūt dici pfectiōis effectꝰ ⁊ signa. ¶ Cū n. mēs vehemēter amore ⁊ desiderio alicuiꝰ rei afficit cōsequens est q̄ alia postponat. et hoc igit q̄ mens bonis amore ⁊ desiderio feruēter in diuina fert: in quo pfectionē cōstare manifestū est: consequit q̄ oia que ipsum possunt retardare quo minus ferat in deū abiiciat nō solū rerū curā ⁊ vroꝛis ⁊ prolis affectū. iz etiā sui ipsius. ¶ Et hoc signant verba scripture: dī. n. Luce. 8. (Si dederit homo oēm substantiam domus sue ad mercandam dilectionē quasi nihil cōputabit eā). ⁊ Mat. 13. (Simile est regnū celoꝝ hōi negociatoꝛi quereti bonas margaritas: inuēta aūt una pciosa margarita abiit ⁊ vēdidit oia q̄ habuit ⁊ cōparauit eā). ⁊ Job. 3. (Que mihi aliq̄n fuerūt lucra: arbitratus suz vt sterco: ⁊ vt xp̄z lucrifacerē). q̄a igit

Mat.

Hebr. vltimo

predicta tria dispositiões ad pfectiões sũt ⁊ effect⁹ ⁊ signa cõuenienter q̃ predicta tria deo vouẽt in statu pfectiõis eẽ dicunt: pfectio autẽ ad quã predicta disponunt: in vacatione mentis circa deũ consistit: vnde ⁊ predictorũ professores religiosi dicuntur quasi se deo ⁊ sua in modum cuiusdam sacrificij dedicantes. Et quantũ ad res per paupertatem. Et quantum ad corpus per continentiam. Et quantum ad voluntatẽ per obedientiam: religio igitur in cultu diuino consistit. (vt supra dictum est).

¶ De errore impugnantium voluntariã paupertatem. i 31.

Verunt aũt alĩ pauptatis ꝓpositũ ipro bantes cõtra euangelicã doctrinã quoꝝ primus. Vigilantius inuenitur quem tamẽ postmodũ aliqui sunt secuti dicentes se esse legis doctores. (nõ itelligentes neq̃ que loquunt neq̃ de quibus affirmant). q ad hoc bis ⁊ similib⁹ rõnibus sũt inducti. ¶ Naturalis .n. appetitus requirit vt vnũqꝺq̃ aial sibi ꝓuideat in necessarijs sue vite: vt aialia q̃ non quolibet tempore anni necessaria sue vite inuenire possunt: quodam naturali instinctu ea que sunt sue vite necessaria congregant illo tempore quo inueniri pñt ⁊ ea cõseruant: sicut pz de apibus ⁊ formicis. Hoies aũt ad sue vite conservationẽ multis indigent: que nõ omni tẽpore inueniri possunt: nest igitur naturaliter homini q̃ congreget ⁊ conseruet ea que sunt sibi necessaria. Est igitur contra legem naturalẽ oia congregata dispergere per paupertatẽ 2 ¶ Adhuc naturalez affectum hñt oia ad ea quib⁹ esse suum conseruatur. inquantũ oia esse appetũt. Sed per substantiam exteriorũ bonorũ vita hoĩs conseruatur: sicut igitur ex naturali lege vnusquisq̃ suam vitam conseruare tenetur: ita ⁊ exteriorem substantiam: sicut est ergo cõtra legem nature: q̃ aliquis fiquis sibi manum injiciat: ita ⁊ q̃ aliquis necessaria vite sibi subtrahat per voluntariã paupertatem. 3 ¶ Amp̃. naturaliter hõ est aial sociale. (vt supradictũ est). societas autẽ inter homines conseruari non posset: nisi vnus alĩ iuuaret. Est igitur naturale hominib⁹: q̃ vn⁹ alium in necessitatibus iuuet. Ab hoc aũt auxilio ferendo se faciant impotentes: qui exteriorẽ substantiam abijciunt. ꝑ quã plurimũ alija auxilium fertur: Est igit cõtra naturalem instinctum ⁊ contra amicitie ⁊ charitatis bonũ q̃ hõ ꝑ voluntariã pauptatẽ oẽm substantiã mundi abijciat. 4 ¶ Item si habere substantiam huius mundi malum est: bonum est aũt primo liberare a malo: malũ autem eos in malũ ducere: consequens est q̃ dare alicui indigenti substantiam. huius mundi sit malus auferre autem habenti bonum sit: quod ita conueniens est. Est igitur bonum habere substantiã hui⁹ mũdi. Eã igit ꝑ voluntariam pauptatẽ totaliter abijcere malus est. 5 ¶ Preterea. occasiones malorum vitas dẽ sunt: est autem paupertas occasio mali: q̃ propter eam ad furta: adulationes: periuria: ⁊ hĩs similia aliqui inducantur: nõ est igitur paupertas voluntarie assumẽda sed magis ne adueniat vitanda. 6 ¶ Amp̃. cum virtus consistat in medio vtraq̃ extrema corrumpant: est aũt virtus liberalitas quedã: que dat danda ⁊ retinet retinenda: vicium aũt est in minus illiberalitas que retinet retinenda ⁊ nõ retinenda: est aũt ⁊ vicium in plus q̃ omnia dentur. quod faciũt qui voluntarie paupertatẽ assumunt: est ergo hoc vitiosus ⁊ ꝓdigalitati simile. ¶ De autem rõnes auctoritate sacre scripture confirmari videntur. Auc. e. scriptu.

¶ Dicitur enim prouer. 30. (Mendicitatẽ ⁊ diuitias ne dederis mihi. Sz tribue tñ victui meo necaria: ne forte satiat⁹ illiciar ad negãdũ: ⁊ dicã: quis est dñs: ⁊ egestate cõpulsus furer: ⁊ periurem nomẽ dei mei).

¶ De modo viuendi eorum qui voluntariam paupertatẽ sectantur. i 32.

Videtur autẽ hec questio magis vrgeri si quis spiritualiũ ecclesiarum modos quibus necesse est viuere eos qui voluntariam paupertatem sectantur. ¶ Est enim vnus modus viuendi q̃ possessiones singulorum vendantur ⁊ de precio omnes cõmuniter viuant: ꝑ̃ modũ quidem sub aplis seruatum videtur ꝑ̃ mo dus vi uẽdi in quo

act. in fin. Dicitur enim Actu. 4. (Quotquot possessores agrorum aut domorum erant vendentes afferebant precia eorum que vendebant: et ponebant ante pedes apostolorum et dispensabatur prout cuique opus erat.) ¶ Hic autem modus non videtur efficaciter providere humane vite. ¶ Primo quidem quia non est facile quod plures et bonos magnas possessiones hac vita assumat: et si conferat inter multos precia quod erit possessionibus paucorum diuitum assumptum est non sufficiens in multum tpe. ¶ Deinde quia possibile et facile est huius precium vel fraude dispensatorum: vel furto aut rapina deperiri: remanebunt igitur illi qui tale patrimonium pauperrime secretantur absque sustentatione vite. 2 ¶ Item multa accidentia sunt quibus homines cogunt locum mutare: non igitur erit facile quibus quos ex sorte per diuersa loca dispergi de precio assumpto de possessionibus in communem redacto. ¶ Est autem alius modus vt possessiones habeant communes: et quibus singulis prouideat prout cuique opus fuerit: sicut in monasteriis plurimis obseruatur. ¶ Sed nec hoc modo videt conuenire. ¶ Possessiones enim terrene solicitudinem afferunt et propter procurationem fructuum et propter defensionem earum contra fraudes et violentias: et tanto maiores et a pluribus ex habere solicitudinem quanto maiores possessiones ex: quia sufficiant ad plurium sustentationes. Deperit igitur in hoc modo finis voluntarie paupertatis ad minus quantum ad multos quos ex ea circa procurandas possessiones solicitos.

2 ¶ Item communis possessio solet esse causa discordie non enim videtur litigare qui nihil habet communiter vt dispari et perfecte: sed quia simul habent aliquid communiter propter quod et inter fratres sunt iurgia. Discordie enim maxime impedit vacationem mentis circa diuina. (vt dictum est). videtur igitur iste modus vivendi impedire finem voluntarie paupertatis. ¶ Adhuc autem est tertius modus vivendi: vt de laboribus manuum suarum viuant qui voluntariam paupertatem sectantur: quem quidem vivendi modum Paulus apostolus sequebatur: et alios obseruandum suo exemplo et institutione dimisit. Vt. n. 2. Thessalo. tertio. (Non gratis panem manducauimus ab aliquo: sed in labore et fatigatione nocte et die operantes ne quem vestrum grauaremus non quasi non habuerimus potestatem sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos: nam et cum essemus apud nos hoc denunciabamus vobis: quoniam si quis non vult laborare non manducet). ¶ Sed nec iste modus viuendi videtur esse conueniens: labor enim manualis nullo necessarius est ad sustentationem vite: secundum quod per ipsum aliquid acquiritur: vanum autem videtur quod quis relinquens illud quod necessarium est: iterum acquirere laboret. Si igitur post voluntariam paupertatem est necessarium iterum acquirere. vnde aliquis sustentetur per laborem manualem: vanum fuit illa dimittere omnia que habebat ad sustentationem vite.

2 ¶ Adhuc voluntaria paupertas ad hoc consulitur: vt per eam aliquis disponatur ad expeditius sequendum christum: per hoc quod a solicitudinibus secularibus liberatur maiorem autem solicitudinem requirere videtur: quod aliquis propria labore sibi victum acquirat quam quod his que habuit vtatur ad sustentationem vite: et precipue si habuit possessiones immobiles: aut etiam aliqua mobilia ex quibus in promptu erat ei sumere victus necessaria. Non igitur viuere de laboribus manuum videtur esse conueniens proposito assumentium voluntariam paupertatem.

3 ¶ Adhuc autem accedit: quod etiam dominus solicitudinem terrenorum a discipulis removens sub similitudine volucrum et liliorum agri videtur eis laborem interdicere manualem. ¶ Dicit enim. (Respicite volatilia celi: quoniam neque seminant: neque congregant in horrea: et iterum. Considerate lilia agri quomodo crescunt: et non laborant neque nent). ¶ Videtur autem hic modus viuendi insufficiens. ¶ Nam multi sunt perfectionem vite desiderantes: quibus non suppetit facultas aut ars vt possint labore manuum vitam transigere: quia non sunt in his nutriti nec instructi. Sic. n. melioris conditionis essent ad perfectionem vite capescendam rustici et opifices: quam qui sapientie studio vacauerunt et in diuitiis et in delitiis quas propter christum deseruerunt sunt nutriti. Contingit et aliquos voluntariam paupertatem assumentes infirmari aut alias impediri quo minus operari possent. Sic ergo remanerent destituti necessitis vite

Aug. scripsit.

q8 non fit sufficiens.

iproba° huius primi modi erronea.

secundus modus viuendi in paupertate.

iproba° erronea

tertius modus.

Thessalo

¶ Itē non modici temporis labor sufficit ad necessaria vite querēda: qđ pz in multis qui totū tēpus ad hoc expēdunt: vix tñ sufficientem sustentationē acquirere possunt. Si aūt voluntariam paupertatē sectantes oporteret labore manuali victū acquirere sequeretur qđ circa huiusmodi labore maius tēpus sue vite cōsumerēt: et p cōsequēs impediretur ab aliis magis necessariis actionibus: que etiā magnum tēpus requirūt. Sicut sunt studium sapientie: et doctrina et huiusmōi alia spiritualia exercitia: et sic paupertas voluntaria magis impediret perfectionem vite: cui ad ipsaz dispōneret. ¶ Si quis aūt dicat q labor manualis necessarius est ad tollendum otium. ¶ Hoc non sufficit ad propositum: melius enim esset tollere otium per occupationem in virtutibus moralibus quibus deseruiunt organice divitie: puta in elemosynis faciēdis et aliis huiusmodi cui per laborem manualem.

¶ Preterea vanū esset dare cōsilium de paupertate ad hoc solū q homines pauperes facti abstinerēt ab otio [illegible] nisi ad hoc daret q nobilitonibus exercitiis vacarēt cui illis q sunt fm vitaz cōem hominz. ¶ Si vero aliquis dicat q necessarius est labor manualis ad carnis concupiscentias domandas.

¶ Hoc nō est ad propositū: querimus n. vtrū sit necium q victū p manualē laborē voluntariā paupiatē sectantes acquirant.

¶ Pre. possibile est multis aliis modis domare cōcupiscentias carnis. s. per ieiunia vigilias: et alia hmōi: labore ēt manuali ad hūc finē vti possent ēt divites q nō hūt necesse laborare pp victū querēdū. ¶ Inuenitur aūt et alius modus vivēdi. vt. s. volūtarias paupertates sectātes vivāt de his que ab aliis inferūtur qui ad hāc pfectionē voluntarie paupertatis proficere volūt divitias retinētes. ¶ Et hūc modū vi dñs cū suis discipulis obseruasse legit. n. Luce. 8. (q mulieres q̄dā seqbant cpm: et ministrabāt illi de facultatib⁹ suis). Sz iste ēt modus vivēdi nō vi cōueniēs nō. n. vi rōnabile q aliqs dimittat sua: et vivat de alieno.

¶ Pre. inconueniēs videt q aliqs ab aliquo accipiat: et nihil ei repēdat: in dādo. n. et recipiēdo eqlitas iusticie seruat. ¶ Pōt aūt sustineri q illi de his q ab aliis inferūtur vivāt q eis seruiūt in aliquo officio: pp qđ et ministri altaris et p̄dicatores q doctrinaz et alia diuina populo dāt nō inconuenienter vident ab eis sustentationē vite accipere dignus est. n. operarius cibo suo. (vt dñs dicit Mat. x.). pp quod apls dicit. i. Cor. 9. (q dñs ordinauit: vt hi q euangeliū annūciant: de euangelio viuant: sicut qui altari seruiūt cū altari p̄cipant). illi q̄ q in nullo officio populo ministrant inconuenienter videtur si a populo necessaria vite accipiant. Mat. Ac Cor

¶ Itē hic modus viuendi videt esse aliis dānosus: sunt. n. q̄dam quos ex necessitate oz alioz beneficia sustentari: q propter paupertatez et infirmitatē sibi non pūt sufficere: quoruz beneficia oz q diminuant: si illi qui volūtarie paupertatē assumunt ex his que aliis dantur debēāt sustentari: cū hoies nō sufficiant nec sint prompti ad subueniēduz magne multitudini pauperū. (vt et apls. i. Timo. 5). mādat q si aliquis hz viduaz ad se pertinentem eam sustentet: vt ecclesia sufficiat his que vere vidue sunt. Est igitur inconueniens vt homines paupertatem diligentes hunc modum viuendi assumant.

¶ Adhuc ad pfectionē virtutis maxime regit animi libertas: hac. n. sublata de facili hoies alienis peccatis cōsēāt vt expēse cōsensuēdo aut p adulationē lenuēdo vel saltē dissimulādo. Huic aūt libertati magnum preiudiciū ḡnāret ex p̄dicto mō viuēdi: non enī pōt ee ḡn hō videat offendere eū cui⁹ beneficiis vivit: p̄dict⁹ igit mod⁹ viuēdi impedit pfectionez virtutis q̄ē finis volūtarie paupertatis et ita nō vi cōpetē volūtarie pauperibus.

¶ Amp. cuius quod ex alterius voluntate dependet facultatem non habemus: sed ex voluntate dantis dependet q ex ppria det non igitur sufficienter prouidetur in facultate sustentationis vite voluntarie pauperibus per hunc modum viuendi.

¶ Pre. necesse ē q pauperes qui ex his que ab aliis dantur sustentari debēt necessitates suas aliis exponant: et necessaria petant. Huiusmodi autem necessitas reddit contēpribiles mēdicantes et etiam graues homines enim superiores se estimant illis qui p eos sustentari necesse hūt: et cuz difficultate dāt plurimi. Oportet aūt eos qui

R°. R°. R°. Quart⁹ modus viuēdi i paupertate. Luc. 8.

ip̄roba° ip̄roba° ip̄roba° erronea

perfectionem vite assumunt in reuerentia haberi ⁊ diligi: vt sic boies eos facili⁹ imitentur: ⁊ virtutis statum emulent. Si aũt contrarium accidat etiam virtus ipsa contemnitur. Est igit nociuus modus ex mendicitate viuẽdi in his qui ꝓpter pfectionẽ virtutis voluntarie paupertatẽ assumunt.

7 ¶ Preterea perfectio viris non solum sunt vitanda mala: sed etiam ea que mali speciem habent. ℣ Nam apostolus dicit secũdo Ti. ebi. Roma. 12. (Ab omni specie mali abstinete vos). ⁊ philosoph⁹ dicit. (ꝙ virtuosus nõ solũ debet fugere turpia: sed etiã q̃ turpia vident). mẽdicitas aũtẽ habet speciẽ mali cũ multi ꝓpter questũ mẽdicẽt. nõ est igit hic modus viuẽdi pfectis viris assumẽd⁹.

8 ¶ Item ad hoc dat cõsiliũ de paupertate voluntaria: vt mens boia a solicitudine terrenorum remota liberius deo⁹ vacet. Hic autem modus ex mendicitate viuendi habet plurimum solicitudinis: maioris enim solicitudinis videt esse acquirere aliena cũ propria vti: nõ ergo videtur cõuenies esse hic modus viuendi paupertatem voluntariam assumentibus. ℣ Si quis autem mendicitatẽ laudare velit ꝓpter humilitatem. ℣ Videtur omnino irrationabiliter loqui: laudat enī humilitas secundũ ꝙ contemnit terrena altitudo que cõsistit in diuitijs: honoribus: fama ⁊ huiusmodi. Non autẽ secundũ ꝙ contemnitur altitudo virtutis: respectu cuius oz nos magnanimos esse. Esset igit vitupanda humilitas: si quis ꝓpter humilitatẽ aliqd faceret quod altitudini virtutis derogaret. Derogat autẽ ei mendicitas: tũ quia virtuosus est dare cũ accipere: tũ quia habet speciem turpis lucri vt dictũ est: nõ est igit ꝓpter humilitatem mendicitas laudanda. ℣ Fuerunt etiam aliqui qui perfectionem vite sequentibus dicebant nullam solicitudinẽ eẽ habendam neq; mendicando: neq; laborãdo: neq; sibi aliqd reseruando: sed oportere eos a solo deo sustentationẽ vite expectare propter qđ dicit Mat. 6. (Nolite solliciti esse aie vestre quid mãducetis aut bibatis: aut corpori vestro quid induamini). ⁊ itez (Nolite in crastinum cogitare). ℣ Hoc aũt vi oino irrõnabile: stultũ. n. est velle finẽ ⁊ ꝓtermittere ea q̃ sũt ordinata ad finẽ: ad finez aũt comestiõis ordinat solicitudo humana: ꝓ quã sibi vtrũ procurat: qui igit absq; comestione viuere non pñt: aliquaz solicitudinẽ de victu querẽdo debent. hre. 2 ¶ Pre. solicitudo terrenoꝝ nõ est virãda nisi qa impedit contẽplationẽ eternorũ: nõ põt aũt homo mortalẽ carnẽ gerens viure quin multa agat: quibus contẽplatio interrũpatur sicut dormiẽdo: comedendo: ⁊ alia hmõi faciẽdo: neq; igit ꝓpter mittẽda ẽ solicitudo eoꝝ q̃ sunt necessaria ad vitã ꝓpter impedimẽtũ contẽplationis. ℣ Sequit etiã mira absurditas. ¶ Dari. n. rõne põt dicere ꝙ nõ velit ambulare: aut aperire os ad edendum: aut fugere lapidẽ cadentem aut gladiũ irruentẽ: sed expectare ꝙ deus operetur: quod est deũ tentare. Nõ est igit solicitudo victus totaliter abiicienda.

¶ Quõ paupertas sit bona. 133.

Q Laũt premissorũ veritas manifestetur: qd de paupertate sentiẽdum sit: et diuitijs cõsiderem⁹. ℣ Exteriores quidẽ diuitie sũt necessarie ad bonã virtutis: cũ ꝑ eas sustẽtemus corp⁹: ⁊ alijs subueniam⁹: oz aũt ꝙ ea q̃ sunt ad finẽ ex fine bonitatẽ accipiãt: necesse est ergo ꝙ exteriores diuitie sint aliquod bonum humanis: non tamen principale sed quasi secũdarium. nã finis pricipaliter est bonũ: alia vero fm ꝙ ordinantur in finẽ. ¶ Prot er hoc quibusdam visuz est, ꝙ virtutes sint maxime bona boia: exteriores autem diuitie quedam minima bona: oz autem ꝙ ea que sũt ad finẽ modũ accipiant secundũ exigentiã finis: in tantũ igit diuitie bone sunt inquãtum proficiunt ad vsum virtutis. Si vero iste modus excedatur: vt impediatur vsus virtutis: non iam inter bona computanda sunt sed inter mala. ℣ Vnde accidit quibusdam bonum esse habere diuitias qui eis vtuntur ad virtutes: quibusdam vero malum est eas habere qui per eas a virtute retrahuntur. ℣ Vel nimia solicitudine. ℣ Vel nimia affectione ad ipsas. ℣ Vel ẽt mẽtis elatiõe ex eis cõsurgẽte. ℣ Sed cum sint virtutes: actiue vite ⁊ contemplatiue: aliter vterq; diuitijs exterioribus indiget: nam virtutes contemplatiue in-

digent ad solam sustentationē nature. virtutes aūt actiue indigent ꝛ ad hoc ꝛ ad subueniēdū alijs cū quibus cōuiuendū est. Vñ ꝛ cōtēplatiua vita etiā in hoc pfectior est: q; pauciorib⁹ indiget: ad quā quidē vitā vt perueniat ꝙ totaliter hō diuinis reb⁹ vacet quā quidē pfectionē doctrina xpi hōi suadet. ℣ Hñ hāc pfectionē sectātibus minimū de exterioribus diuitijs sufficit cuius. s. necessē est ad sustētationē nāe. ℣ Vñ ꝛ apls dicit. i. Thimo. 6. (Habentes solū alimēta ꝛ quibus tegamur: his cōtenti simus). Paupertas igit laudabilis est inquātum hoiem liberat ab illis rebus quibus aliqui per diuitias implicant. Inquātum aūt solicitudinē tollit: q; ex diuitijs cōsurgit est vilis quibusdā g. s. fūt ita disposita: vt circa meliora occupent. ℣ Quibusdā vero nociua q ab hac solicitudine liberati in peiores occupationes cadūt. ℣ Vñ Brego. in. 6. moralis. (Sepe q occupari hñ hūanis vsibus viuerent gladio sue quietis extincti sūt). ℣ In quātū ẏo paupertas bonū hō est diuitijs ꝓ uenit. s. subuentionē alioꝝ ꝛ sustentationē ꝓ priam impedit: simpliciter malus est nisi inquātum subuentio q̄ in tēporalibus ꝓmittitur per manus bonū pōt recōpēsari. s. per hoc ꝙ hō diuitijs carēs liberius pōt diuinis ꝛ spūalibus vacare. Bonū aūt sustētationis ꝓprie adeo necessarius est ꝙ nullo alio bono recōpensari potest. nullius eni boni obtentu debet homo sibi sustentationem vite subtrahere: paupertas igit talis laudabilis est cum homo a solicitudinib⁹ terrenis liberatus liberius diuinis ꝛ spiritualibus vacat: ita tamen ꝙ cum ea remaneat facultas hominī per licitum modum sustentandi seipsum. Ad quod non multa requiruntur. ꝛ quanto modus viuendi in paupertate minorem solicitudinē exigit: tanto paupertas est laudabilior. non autem quanto paupertas fuerit maior. Non enim paupertas secundum se bona est: sed inquātum liberat ab illis quibus homo impeditur quo minus spiritualibus intendat. vnde secundum modum quo homo per eam liberat ab impedimētis predictis est mēsura bonitatis ipsius: ꝛ hoc est commune oib⁹ exterioribus que in trib⁹ bona sunt inquātū ꝓficiunt ad virtutē: nō aūt secundum seipsa

Breg.

¶ Solutio rationum suprainductarū contra paupertatem. i 34.

Dis aūt visis rōnibus pdictas qb⁹ paupertas impugnatur dissolucre nō est difficile. ℣ Quā ad ꝓmam quidē rōnē sciendū est. q. n. ois enim hominis naliter insit appetitus congregandi ea que sunt necessaria ad vitā. (vt pria ratio proponebat). nō tamē hoc modo: ꝙ oporteat quēlibet circa hoc opus occupari: nec enim in apibus oēs eidē vacant officio: sed quedā colligūt mel quedā er cera domos constituunt: reges etiā circa hec opera non occupantur. ℣ Et similiter necesse est in hoib⁹ ee: q. n. multa necessa sūt ad hois vitā: ad que vnus hō ꝙ se sufficere nō posset: necessarius est ꝙ diuersos diuersa fieri: puta vt quidā sint agricultores: quidā aialiū costodes: quidā edificatores ꝛ sic de alijs: ꝛ quia vita hominum non soluz indiget corporalibus sed magis spūalibus: necessariū est ēt vt quidā vacēt spūalibus reb⁹ ad melioratiōnē alioꝝ: quoꝝ oz a cura tēporaliū absolutos esse. hec aūt distributio diuersorum officioꝝ in diuersas personas fit diuina prouidentia secundum ꝙ quidam magis inclinantur ad hoc officiū q̄ ad alia. ℣ Sic ergo patet ꝙ q tēporalia relinquunt non sibi subtrahunt. sustentationē vite. (vt secūda rō ꝓponebat). remanet eni eis spes probabilis sue vite sustentande vel er labore ꝓprio vel er alioꝝ beneficijs: siue accipiāt ea in possessionib⁹ cōibus siue i victu quotidiano: ficut. n. qō per amicos possumus. per nos aliqualiter possumus. (vt philosophus dicit) ita ꝛ ꝛ quod ab amicis habet: a nobis aliqualiter habet. ℣ Oportet aūt iter hoies admitti cem esse amicitiam: scm ꝙ sibi inuicē subseruiunt vel in spiritualibus vel terrenis officijs. Est aūt maius subuenire alteri in spūalib⁹ q̄ in tēporalibus: q̄to spūalia sunt tēporalibus potiora ꝛ magis necessaria ad finem beatitudinis cōsequendum. vnde qui subtrahit sibi facultatem subueniendi alijs in tēporalibus per voluntariā paupertatē: vt acquirat spiritualia per que vtilius potest alijs subuenire non facit contra bonum societatis humane. (vt tertia ratio concludebat). ℣ Patet etiam er predictis ꝙ di-

ad 1ᵐ rōnem.

ad 2ᵐ rōnem.

ad 3ᵐ

ad 4ᵐ

utile quoddam bonum hominis sunt. secũ dum q̃ ordinantur ad bonum rationis. nõ autem secundũ se. vnde nihil prohibet paupertatem melius esse si per eam ad perfectum bonum aliquid ordinatur. (ꝛ sic soluitur quarta ratio). ¶ Et quia neq; diuitie neq; paupertas neq; aliquid exteriorũ est secundum se hominis bonum: sed soluz secundum q̃ ordinantur ad bonum rationis nihil prohibet et quolibet eorũ aliquod vicium oriri: quando non veniunt in vsum hominis secundum regulam rationis: nec tamẽ propter hoc sunt simpliciter mala iudicanda: sed melius vsus eorum: ꝛ sic neq; paupertas est abijcienda propter aliqua vicia que ex ea accidentaliter quandoq; procedunt. (vt quinta ratio ostendere videbatur). ¶ Dicendum etiam q̃ medium virtutis non accipitur secundum quantitatem exteriorum que in vsum veniunt: sed secũdum regulam rationis: vnde quandoq; contingit q̃ illud quod est extremum secundum quantitatem rei exterioris: secundum regulam rationis est medium. Neque enim est aliquis qui ad maiora tẽdat q̃ magnanimus: vt qui in sumptibus magnificum magnitudine superet: medium ergo dicitur non quantitate sumptus aut alicuius huiusmodi: sed inquantum non transcendit regulaz rationis: nec ab ea deficit: que quidem regula non soluz metitur quantitatem rei que in vsuz venit sed conditionem persone ꝛ intentionẽ eius opportunitatez loci ꝛ tẽporis ꝛ alia hmõi: que in actibus virtutuz requiruntur. Nõ igitur aliquis per voluntariam paupertatem contrariatur virtuti: quãuis omnia deserat. Nec hoc prodigaliter facit: cum hoc faciat debito fine ꝛ aliis conditionibus debitis seruatis. Plus enim est seipsum morti exponere: quod tamen aliquis per virtutem fortitudinis operatur debitas circunstantias seruans q̃ omnia sua relinquere debito fine. (ꝛ sic soluitur rõ ferta). ¶ Nõ aũt ex verbis Salomonis iducit nõ est cõtrariũ: manifestũ est. n. q̃ loquit de coacta paupertate. que furandi solet esse occasio. ¶ Solutio eorũ que obiciebantur contra diuersos modos viuendi eorum qui assumunt voluntariam paupertatem. 135.

ad 5um.

ad 6um

Ad aucto. s. scriptu.

¶ Est hoc autẽ consideradum est de modis quibus oz viuere eos q̃ paupertatem voluntariam sectãtur. ¶ Et primus qdẽ modus vi. s. de precio possessionum vẽditarũ oẽs coniter viuant sufficiẽs est: nõ tñ ad longũ ipse. ꝛ ideo apostoli hũc modũ viuẽdi fidelibus in irlz instituebant. q̃ puidebant p̃ spm̃ sanctũ: q̃ non diu in irlm simul cõmorari deberent: tũ pp̃ persecutiões ꝛ iniurias eis iferẽdas a iudeis: tũ ẽt pp̃ instãtẽ destructionẽ ciuitatis ꝛ gẽtis. vñ nõ fuit necessariũ nisi ad modicũ ipse fidelibus puidere. ꝛ ppter hoc trãseuntes ad gẽtes in quibus firmãda ꝛ edificanda erat ecclesia: hũc modũ viuẽdi nõ legunt instituisse. ¶ Nõ aũt cõtra hunc modũ viuẽdi fraus q̃ põt p̃ dispensatores cõmitti. hoc eni est cõe in omni modo viuẽdi in quibus aliqui adinuicẽ conuiuunt: in hoc autem tanto minus quanto difficilius cõtingere videtur q̃ perfectionẽ vite sectãtes fraudem cõmittam. ¶ Adhibetur ẽt centra hoc remedium per prouidam fidelium dispẽsatorum institutionez. vnde sub apostolis electi fũi stephanus ꝛ alii qui ad hoc officiuz idonei reputabant. ¶ Est aũt ꝛ secundus modus viuẽdi conuenice voluntariam paupertatez sectantibus: vt scilicet de possessionibus cõibus viuant. ¶ Nec per hunc modũ aliquid deperit perfectioni ad quam tendunt paupertatem voluntariam assumẽtes. ¶ Potest eni fieri p̃ vnius vel paucorum solicitudinem: vt possessiões modo debito procurẽtur ꝛ sic alii absq; tẽ porali solicitudine remanentes libere pñt spãalibus vacare: quod est fructus voluntarie paupertatis. ¶ Nec ẽt illis deficit aliqd de perfectione vite: qui hanc solicitudinem pro aliis assumũt. Nõ eniz amittere videtur in defectu gẽtis recuperãi i obsequio charitatis in q̃ ẽt pfectio vite cõsistit. ¶ Nec ẽt per hũc modũ viuẽdi cõcordia tollit occasione cõium possessionũ. Tales. n. debẽt voluntariã paupertatẽ assumere q̃ tales sunt: ꝛ tales pro tali cõibus discordare non possunt: presertim cum ex temporalibus nihil p̃ter necessaria vite debeãt expectare: ꝛ cũ dispẽsatores oporteat ẽe fideles.

Declarat quo pm̃o duo viuẽdi in paupertate sit cõueniẽs.

Solu° pe iproba/tionis:

Conueniẽtia scõi modi. Solutio iproba/tionis.

¶ Nec ꝓpter hoc ꝙ aliqui hoc modo viuendi abutantur: hic modus viuendi pōt improbari: cum etiam boni mali vtantur male sicut ⁊ malis boni bñ vtūtur. ¶ Ter tius ēt modus viuendi paupertatem volūtariam assumentibus cōuenit: vt. s. de labore manuum viuant. ¶ Non.n. vanū est rēporalia dimittere: vt iterū acquirātur per laborem manuum. (sicut prima ratio in cōtrarium proponebat). q; diuitiarum possessio ⁊ solicitudinem requirebat in procurando vel saltem in custodiendo: ⁊ affectum hominis ad se trahebat. qđ non accidit dum obsequijs per laborē manuum quotidianū victum acquirere studet. ¶ Daret aūt ꝙ ad acquirendum per laborē manuum victum cītum sufficit ad nature sustentationē: modicum tempus sufficit ⁊ modica solicitudo necessaria est: sed ad diuitias congregādas vel superfluum victum querēdum per laborem manuum sicut seculares artifices intendunt: opꝫ multum tempus impēdere ⁊ magnam solicitudinē adhibere. (in quo pꝫ solutio secūde rationis). ¶ Considerandū est aūt ꝙ dñs in euangelio non laborē prohibuit: sed solicitudinem mētis pro necessarijs vite: nō.n. dixit: nolite laborare: sed nolite soliciti esse: qđ a minori probat. (Si.n. er diuina prouidētia sustētantur aues ⁊ lilia que inferioris conditiōis sunt ⁊ nō pōt labore illis operibus quibus homines sibi necessarium victum acquirunt: multo magis prouidebit hominibus qui sunt dignioris conditionis ⁊ quibus dedit facultatem per ꝓprios labores victum querēdi: vt sic non oporteat animā solicitudine de necessarijs vite affligi). Vnde pꝫ ꝙ per verba domini que inducebantur huic modo viuēdi non derogatur. ¶ Nec ēt iste modus viuendi pōt reprobari per hoc ꝙ nō sufficiat: q; hoc vt in pancioribus accidit: ꝙ aliquis non possit tātum labore manuum acquirere quod sufficiat ad necessariū victū. vel propter infirmitatem. vel propter aliqđ huiusmodi. Non est aūt propter defectum qui in pancioribus accidit aliqua ordinatio reprobanda: hoc.n. ⁊ in naturalibus: ⁊ ēt in volūtariis ordinationibus accidit: nec est aliqs modus viuendi per quem ita prouideatur homini. quin qñq; possit deficere. Nam ⁊ diuitie furto aut rapina pōt auferri: sicut ⁊ qui de labore manuū viuit: pōt debilitare remanet nī aliquod remedium circa predictum modum viuendi: vt. s. ei cuius labor ad propriū victū non sufficit: subueniatur vel per alios eiusdē societatis qui plus laborare pōt: q̄ eis necessarium fit: vel ēt per eos qui diuitias possidēt sm legem charitatis ⁊ amicitie naturalē: qua vnus homo alteri subuenit indigēti. ¶ Dñs ⁊ cum apostolus diuisset. 2. Thessal. 3. (Qui nō vult operari non manducet). propter alios qui sibi non sufficiunt ad victum querendum proprio labore: subdit ammonitionem ad alios dicens. (Vos aūt nolite deficere bene facientes). Cum etiam ad victum necessariū pauca sufficiant: non opꝫ eos qui modicis sunt contenti magnum tempus occupare in necessarijs querendis laboribus manuum: ⁊ ita non impediuntur multū ab aliis operibus spūalib⁹ pp q̄ paupertatē voluntariā assūpserunt. Et precipue cum manibus operādo possunt de deo cogitare ⁊ eum laudare ⁊ alia huiusmodi facere. que singulariter fidelibus viuētes obseruare oportet: ſz ne omnino in spiritualibus operibus impediantur: possunt etiam aliorum fidelium beneficijs adiuuari. ¶ Licet aūt voluntaria paupertas non assumatur propter ociū tollēdum: aut carnem macerandā opere manuali: quia hoc ⁊ diuitias possidentes facere possunt non aūt est dubiū: quin labor manualis ad predicta valeat: etiā sub modica victus necessitate: cum ociū per alias occupationes vtiliores pōt auferri ⁊ carnis concupiscentie validioribus remedijs edomari: vñ propter huiusmodi nō immet necessitas laborandi his qui alias habeat vel habere pōt vnde licite viuant. sola enim necessitas victus cogit manibus operari. ¶ Dñs ⁊ apostolus dicit. 2. Thessalo. 3. (Qui non vult operari non manducet). ¶ Quartus etiā modus viuēdi de his: que ab aliis inferuntur est conueniens illis qui voluntariā paupertatem assumunt. ¶ Non enī hoc est in eē conueniens: vt qui sua dimisit propter alia quid quod in vilitatem aliorum vergit: de his que ab aliis dant sustentenī: nisi.n. hoc ipse esset societas humana ꝑmanere nō posset. Si enim aliquis circa sua propria tantum

Declarat, quinta ꝑs tertii modi.

Ad 2ām improbationem.

Ad auctō. euāgelii.

Ad rōnē ifficientie.

Quart⁹ modus

Ad pāmbia

tionem.

solicitudine gereret. nō ēt qui cōi militari deseruiret: optimū est igit bonor societati. q illi qui pretermissa propria cura militari cōi deseruiunt ab his: quor militari deseruiunt sustentent. pp hoc. n. t milites de stipendiis aliox viuunt: t rectorib⁹ reipublice de cōi prouidet. Qui aūt voluntariā paupertatē assumunt. vt tpm sequant: ad hoc vtiq; oia dimittunt: vt cōi militari deseruiant sapientia t eruditōe t exemplo populū illustrantes vel oratōe t intercessiōe sustentantes. ℣ Ex quo etiā pz q nō turpiter viuunt de his que ab aliis dant: ex quo ipsi maiora rependunt ad sustentationē tēporalia accipientes. t in spiritualibus alios proficientes. ℣ Vnde t apostolus dicit. 2. Cor. 8. (Vestra abundantia. s. in tēporalibus illorū inopiā suppleat). t in eodē. (Vt t illorū abundantia). s. in spiritualibus. (vestre inopie sit supplementū). Qui. n. alterū iuuat particeps fit operis eius t in bono t in malo. ℣ Dū aūt exēplis suis alios prouocant ad virtutes. sit vt hi qui eorū exēplis proficiunt: minus ad diuitias afficiunt dū vident alios pp perfectionē vite diuitias omnino deserere. quāto aūt aliquis minus diuitias amat. t est virtuti magis intentus: tanto facilius diuitias in alio necessitates distribuit: vnde q pauperratē voluntariam assumētes de his que ab aliis dant viuunt magis fiunt aliis pauperibus vules alios ad minime opa verbis t exēplis prouocando q fiant dānosi ad sustētationē vite aliorū beneficiis accipiētes. ℣ Dz ēt q boies in qualibet virtute pfecti cē oz qui paupertatē voluntariā sectant diuitias cōtēnētes libertatē animi nō pdunt propter aliqua modica q ad sustētationē vite ab aliis accipiūt cū hō libertatē animi nō pdat nisi pp ea q in affectu suo dnant. vnde pp ea q hō cōtēnit si sibi dent libertatē nō pdit. ℣ Licet aūt sustētatio eox q viuunt de his q ab aliis dātur ex voluntate dantiū dependeat. non tñ pp hoc insufficiens est ad sustentādā vitā pauperū tpi. nō. n. dependet ex voluntate vnius. sz ex volūtate multox. nō est aūt probabile q in multitudine fidelis populi non sint multi q prōpto animo subuenīāt necessitatibus eorū quos in reuerentia bnī pp perfectionē virtutis. ℣ Nō est aūt inconueniens. si ēt necessitates suas exponāt. t necessaria petant vt pro aliis vt pro se. hoc enim t apli fecisse legunt nō solū ab illis ḡbus pdicabāt necessaria accipiētes. qō magis potestatis erat cū mēdicitatis pp ordinationem dñi. vt q euangelio deseruiunt. de euāgelio viuant. sed ēt p pauperibus q erāt in irlm: q sua dimittentes in pauperate viuebāt. nec tñ gētibus pdicabāt. sz eox spiritualis querela poterat illis valere a ḡbus sustētabant. vñ t apls talibus nō ex necessitate. sz ex voluntate dantiū psuadet in clementissimis subueniendū: qō nihil est aliud cū mēdicare. hec aūt mēdicitas nō reddit boies ptēptibiles si moderate fiat ad necessitatē nō ad superfluitatē t fine in opportunitate cōsiderata cōditōe psonax a ḡbus petit: t loci t tēporis qō necesse est obseruari ab his q pfecto ne vite sectant. ℣ Ex quo ēt pz q talis mēdicitas nō hz aliquā spēz turpis quā haberet si cū importunitate t idiscrete fieret ad superfluitatē vt voluptatē. ℣ Manifestū est aūt ex q mēdicitas cū ḡdā obiectōe fit. ficut. n. patri ignobili⁹ est cū ḡ agere: ita accipere cū ḡ dare. t regi obedire cū ḡ gubernare t ipare quāuis pp aliqd ad victū posset recōpēsatio fieri. ℣ Ea vero q obiectōis sunt sponte assumere ad humilitatē pertinet nō qdē simpliciter. sed sm q necessariū est. cū. n. humilitas sit virtus nihil indiscrete operat. nō est igitur humilitatis. sed stultitie si qs qōcūq; abiectū assūpserit. sed si id qō necessariū est fieri pp virtutē aliqs pp abiectionē nō recusat. puta si charitas erigat q primis aliqō abiectū officiū ipēdat: hoc pp humilitatē aliqs nō recusat. si igit necessariū est pfectōes pauperis vite sectādā q aliqs mēdicet. hāc abiectionē ferre humilitatis. ℣ Quīq; etiā abiecta assumere virtutis. t si nostr hoc officiū nō regrat vt alios in nostro exēplo proficere nos. quibus incumbit. vt id facilius ferant. nā t dur interdū militie officio fungitur. vt alios proficere. qnq; ēt abiectis vtimur p virtutē vt medicina quadā. puta si alicuius animus ad immoderatā excellentiā sit pronus vtiliter debita moderatōe seruata abiectis vtitur vel sponte vel alius impositis ad elationē animi cōprimēdā. dū per hec q gerit sibi ipsi quodāmō pariscat ēt tutissimos boies q circa vilia officia occupā-

ad 2ᵘᵐ Impro bationē

ad 3ᵘᵐ

ad 4ᵘᵐ

ad 5ᵘᵐ

ad 6ᵘᵐ

ad 7ᵘᵐ

ad ipro bationē date re sponsio nis

contra alias erroneas opi.

tur. ℣ Est aũt oino irrõnabilis error illoꝝ qui putant oẽm sibi solicitudinẽ a dño iter dictã de victu querẽdo. ℣ Omnis.n. act⁹ solicitudinẽ regrit. si igit bõ nullã solicitudinẽ de rebus tẽporalibus bre dzsequitur ꝙ nihil tẽporale agere debeat qõ neqz possibile neqz rationabile est obseruari. deus enim vnicuiqz rei ordinauit actiões sm proprietatẽ sue nãe. bõ aũt ex spirituali ⁊ corporali nã cõditus est necessariũ est igit sm diuinã ordinatõez. vt corpales actões exerceat. ⁊ spiritualibus intẽdat. ⁊ tãto pfectior est quãto plus spiritualibus intẽdit. nõ est igit modus pfectõis humane ꝙ nihil corporale agatur qz cũ corporales actões ordinent ad ea que sunt necessaria ad cõseruationẽ vite si quis eas pretermittit. vitã suã negligit. quãlibet obseruare tenet. Expectare aũt a deo subsidium in quibus se aliquis põt p propriam actionẽ iuuare pretermissa propria actione est insipientis ⁊ deũ tentantis. hoc.n. ad diuinã bonitatẽ pertinet. vt rebus prouideat nõ imediate oia faciendo. sed alia mouẽdo ad propias actões. (vt supra dictũ est). nõ est igit expectandũ a deo. vt omni actione propria qua sibi aliquis subuenire põt pretermissa deus ei subueniat. hoc enim diuine ordinatõi repugnat ⁊ bonitati ipsius. ℣ Sed qz licet in nobis sit agere. nõ tñ in nobis est vt actões nostre debitũ finẽ cõsequunt propter impedimenta que pñt cõtingere. hoc dispositõi diuine subiacet qd cuiqz et actione sua proueniat: precipit ergo dominꝰ nos nõ debere eẽ solicitos de eo qõ ad nos nõ pertinet scilicet de euentibus nostrarꝝ actionũ: nõ aũt prohibuit nõ eẽ solicitos de eo qõ ad nos pertinet. s. de nostro ope. nõ igit cõtra preceptũ dñi agit qui de his q̃ ab ipo agenda sunt. solicitudinẽ bz. sed ille qui solicitus est de his q̃ pñt emergere et si ipse p̃ propias actões exequat. ita ꝙ debilitas actiones pretermittat ad obuiandũ hmõi euentibus. cõtra quos debemus in dei prouidentia sperare. p quã et auco ⁊ herbe sustentãtur. talẽ enim solicitudinẽ bre. vt primere ad errorẽ gẽtilitũ. g diuinã ꝓuidẽtiã negant: p̃ter qõ dño cõcludit. (ꝙ nõ simus solliciti in crastinũ). p qõ nõ prohibuit quin cõseruemus ea que sũt nobis in crastinũ necessaria sm tpa: sed ne de futuris euentibus solli

ad ento. euã gelicaz qõo beat intelligi

citaremur cã quadã despatiõe diuine auxilij. Vel ne preoccupet hodie solicitudinem que erit habẽda in crastino. qz quelibet dies suã solicitudinẽ bz. vt subdit. ℣ Sufficit enim diei malicia sua. ℣ Sic igit pz ꝙ diuersis modis cõuenientibus viuere possunt qui volũtariã paupertatẽ sectantur. inter quos tanto aliquis laudabilior est. quanto magis a solicitudine tpaliũ ⁊ occupatione circa ea hominis animũ reddit immunẽ.

¶ De errore eorum qui perpetuam cõtinẽtiaz impugnant. 136.

SIcut autem cõtra paupertatis pfectionẽ. ita ⁊ cõtra cõtinẽtie bonũ quidam puerili sensu hoies tãt ioculari. ℣ Quoꝝ qdã bonũ cõtinẽtie his ⁊ similibꝰ rõnibus excludere nituntur. ℣ Viri enim ⁊ pꝰ rõ ꝙ mulieris cõiunctio ad bonũ spẽi ordinatur. diuinius aũt est bonũ spẽi q̃ bonũ indiui. cõdui. magis ergo peccat qui oino abstinet ab actu quo cõseruat spẽs q̃ peccaret si abstineret ab actu quo cõseruat indiuiduũ. sicut sunt comestio potus ⁊ alia huiusmodi.

errorea opi. cõtra cõtinẽtiaz

2 ¶ Adhuc ex diuina ordinatõe dant homini mẽbra ad generationẽ apta. ⁊ ẽt vis concupiscibilis incitãs ⁊ alia hmõi ad hoc ordinata. vt igit cõtra diuinã ordinationem agere. qui oino ab actu gnatõis abstinet.

3 ¶ Itẽ si bonũ est ꝙ vinus cõtineat. melius est ꝙ multa ⁊ optima qõ cẽa. sed et hoc sequit ꝙ genus humanũ deficiat. non igitur bonum est ꝙ aliquis hõ oino contineat.

4 ¶ Amplius castitas sicut ⁊ alie virtutes in medio cõsistit. sicut igit cõtra virtutem agit. g oino cõcupiscẽtias insequit ⁊ intẽperatus est. ita cõtra virtutẽ agit. qui oino a cõcupiscentijs abstineret ⁊ insensibilis est.

5 ¶ Preterea nõ est possibile qn in homine cõcupiscẽtie venereoꝝ ortum cuꝝ mãles sunt. resistere aũt oino cõcupiscẽtijs ⁊ quasi cõtinuã pugnã bre. maiorẽ inquietudinem alo tribuit q̃ si aliquis moderate concupiscentijs vteret. cũ igit iquietudo animi maxime pfectõi virtutis repugnet. videt perfectiõi virtutis aduersari ꝙ aliquis perpetuam cõtinẽtiã seruet. ℣ Hec igit cõtra ꝓpetuã cõtinẽtiã obijci vident. qbus ẽt adiũgi põt ꝓceptũ dñi qõ primis parẽtibus legit

Auc.s. scriptu. esse datū Gen.primo 1.9. (Crescite 1 multiplicamini 1 replete terrā). qō nō ē remotū. sed magis vī a dño in euāgelio eē cōfirmatū Mat.19. vbi dī. (Quos deus cōiunxit: hō nō separet). de cōiunctōe matrimonij loquēs. cōtra aūt hoc p̄ceptū expresse faciunt q ppetuā cōtinētiā seruāt. vī igīt non ē licitū ppetuā cōtinētiā seruare. ℣ Hoc aūt nō difficile est soluere fm ea q̄ p̄missa sunt. ℣ Cōsiderandū. n. est q̄ alia rō est bōa in his q̄ ad necessitatē vniuscuiusque hoīs pertinēt atq; alia in his q̄ pertinēt ad multitudinis necessitatē. In his. n. que ad vniuscuiusq; necessitatē pertinent. oz q̄ cuilibet prouideat. hmōi aūt sunt cibi 1 potus 1 alia que ad sustētationē indiuidui pertinent. vñ necessariū est q̄ quilibet cibo 1 potu vsf. In his aūt q̄ necessaria sunt multitudini nō oz q̄ cuilibet de multitudine attribuat. neq; ēt est possibile. pz. n. multa eē necessaria multitudini boīum vt cibus potus indumētū domus 1 alia hmōi q̄ ipossibile est q̄ p vnū p̄curent. 1 iō diuersoz oz eē diuersa officia: sicut ēt in corpore diuersa mēbra ad diuersos actus ordinātur. q; igīt generatio nō est de necessitate indiuidui. sed de necessitate totius speciei. nō est necessariū q̄ oēs boies actibus generatōis vacēt. sed qdā ab his actib⁹ abstinētes alijs officijs mācipent pure militie vel cōtēplationi. ℣ Et quo pz solutio ad 2m. et diuina enim prouidētia datū hōi ea q̄ sunt toti speciei necessaria. nec tñ oz q̄ quilibet hō quolibet illoz vsf. data est enim homini industria edificādi. virtus ad pugnandū. nec tñ oz q̄ oēs sint edificatores aut milites. Similiter licet fit hōi diuinitus p̄fulsa virtus generatiua. 1 ea q̄ ad actū eius ordinātur. nō tñ oz q̄ quilibet actui generatōis intendat. ℣ Vnde ēt pz solutio ad tertium. Ab his enim q̄ sunt multitudini necessaria quāto quātū ad singulos melius sit q̄ abstineat melioribus dedū⁹ nō tñ est bonū q̄ omnes abstineant: sicut 1 in ordine vniuersi apparet. quāuis enim substātia spiritualis sit melior q̄ corporalis. nō tñ eēt melius vniuersum. in quo eēnt solū substantie spirituales. sed imperfectius: 1 cuius sit melius oculus pede in corpore animalis. nō tñ eēt perfectū animal nisi haberet oculū 1 pedē, ita etiam nec multitudo humāni generis haberet statum perfectū nisi essent aliqui intendentes generatiōis actibus 1 aliqui ab his abstinentes 1 cōtēplatōi vacantes. ℣ Ad 4um aūt. 4. obijcitur q̄ necesse est virtutē in medio eē solui p id q̄ supra ig̃ de paupertate dictū est. mediū igīt virtutis nō accipit secundū fm quātitatē rei q̄ ordinat rōne. sed fm regulā rōnis que debitū finē attingit: 1 circunstantias cōuenientes metit. 1 sic ab omnibus venereoz delectationibus abstinere preter rōnē vitiū sensibilitatis dī. si aūt fm rōnē fiat virtus est que ēt cōem hois modū excedit. facit. n. hoies eē in diuine quadā similitudinis p̄ticipatōe. vñ virginitas angelis dī eē cognata. ℣ Ad quintū dicendū q̄ solicitudo 1 occupatio quā hñt bi qui cōiugio vnūt de vxoribus filijs 1 necessarijs vite acquirendis est p̄rinua. inquietatio aūt quā hō patit er pugna cōcupiscentiaz est ad aliquā horā. q̄ etiā minoraf per hoc q̄ eis aliqs nō cōsentit. nā quāto magis aliquis delectabilibus vtit̄ magis crescit in eo delectabilis appetitus. ℣ Debilitanf enim cōcupiscētie p abstinētiā 1 alia exercitia corporalia q̄ cōueniūt his qui continētie propositū hñt. ℣ Vsus ēt corporalium delectabiliū magis abducit mētē a sua altitudine: 1 impedit a cōtēplatōe spiritualiū q̄ inquietudo q̄ prouenit in resistendo cōcupiscētijs hoz delectabiliū: q; p vsū delectabiliū 1 marie venereoz mēs maxime carnalib⁹ inheret. cū delectatio faciat gescere appetitū in re delectabili. 1 iō hīs q̄ ad cōtēplationē diuinoz 1 cuiusq; veritatis intendunt maxime nociuū est venereis deditos esse 1 maxime vile ab eis abstinere. Nihil autem probibet quāuis vniuersaliter dicatur vni homini melius esse continentiam seruare q̄ matrimoniū vni. quin alicui ill̄ō melius sit. ℣ Vnde 1 dominus facta de continentia mentione dicit. (Nō oēs capiunt verbū hoc. sed qui p̄t capere capiat). ℣ Ad id aūt q̄ de p̄cepto p̄nīs parentibus dato. vltimo positum est. pz re sponsio per ea que dicta sunt. p̄ceptū enī illud respicit inclinationē naturalē que est in hominibus ad conseruandā speciem per actum generatōis. q̄ tñ nō est necessariū per oēs exeq;f q̄ aliquos. vt dictū ē. hīc aūt

Auc.s. scriptu.

ℓ 2

castitatis vel abstinentie.si aūt er voto: re-
fertur viterius ad aliā virtutē cuius ē deo
aliquid vouere.s.ad religionē que potior est
castitate vel abstinentia vpote faciens nos
recte bñe ad deū.erit ergo actus cōtinentie
vel abstinentie laudabilior in eo qō er voto
facit etiam si nō ita delectetur in abstinen-
tia vel continentia er eo quod delectatur
in potiori virtute que est religio.

2 ¶Itē id qō potissimū est in virtute est de
bitus finis.nā er fine principaliter rō boni
manat.si ergo finis fuerit.eminētior etiam
si in actu aliquis se remissius habeat: erit
eius actus virtuosior:sicut si aliquis propo
nat pp bonū virtutis longā viā agere.alius
aūt breuē.laudabilior erit q magis aliquid
pp virtutē intēdit licet in progressu vie len
tius procedat. ¶Si aūt aliquis facit aliqd
propter deū:illā actū deo offert.sed si er vo
to hoc faciat nō solū actū.sed etiā potentias
offert deo.t sic pz q pposita suā est ad ali-
quid maius deo exhibendū.erit ergo actus
eius virtuosior rōne maioris boni intenti t
si in executione alius videatur feruentior.

3 ¶Preterea voluntas precedēs actū ma
net virtute in tota cōsecutōe actus t ipsum
laudabilē.reddit etiā qñ de proposito volū
tatis propter qō actū incipit in executione
operis nō cogitabat.nō enim oz q q pp
deū aliqō inter arripuit. in qualibet parte
itineris de deo cogitet actu. pz aūt q ille q
vouet se aliquid factur intentiue illud volu
it cū q simplr facere disponit qz nō solū face
re voluit. sz voluit se firmar vt nō deficeret
a faciendo.er hac igit voluntatis intentione
reddit executio voti cū intentione quadam
laudabilis etiā qñ voluntas vel nō actu fer
tur in opus vel fertur remisse. Sic ergo lau
dabilius fit quod er voto fit cū quod fit sine
voto.ceteris tamen paribus.

¶Qñ merita t peccata nō sūt paria. 139.

qō me-
rita nō
ē paria
ca° 130

Ex his autez manifestū est q neq; oia bona opera neq; oia peccata sunt paria. ¶Cōfitēn. non dat nisi de melioribus bonis.dat aūt cōfitēs in lege diuina de paupertate cōtinentia t aliis hmōi. (vt supra dictū est).hec igit meliora sūt cū matrimonio vti t tēporalia possidere sm. que tamē cōtingit virtuose agere ordine ratōis seruato.(vt supra ostensum est). nō igitur ca° 130 omnes actus virtutum sunt pares.

2 ¶Adhuc actus spēz recipiūt er obiectis: quanto igit obiectū est melius tāto t actus erit virtuosior sm spēm suā.sims aūt melior est his que sunt ad finē. quoz tāto aliqd melius est quanto est fini propinquius. inter actus igit humanos ille est optimus qui in vltimū finē.s.deū imediate fertur post quē tanto actus melior est sm suā spēm quāto obiectum est deo propinquius.

3 ¶Amplius bonū in actibus humanis ē sm q rōne regulant.contingit aūt aliquos aliis ad rōnē magis accedere qñ actus qui sūt ipsius rōnis magis hñt de bono rōnis q̄ actus inferiox virū qbus rō igat.sūt igi tur inter actus hūanos alij aliis meliores.

4 ¶Itē precepta legis optime er dilectōe iplent (vt supra dcm est).cōtingit aūt aliquē alio er maiori dilectōe q faciēdū ē facere.erit igit virtuosox actuū vn° alio melior.

5 ¶Preterea si er virtute actus hominis boni reddunt. contingit aūt intentionē etiā eandē maiorē eē in vno q̄ in alio.oz ergo q humanox actuū sit vnus alio melior.

6 ¶Itē si er virtutibus actus humani bo ni reddunt:oportet meliorē eē actū qui est melioris virtutis.contingit aūt virtutē vnā altera meliorē eē.puta magnificentiā libe-
ralitate.t magnanimitatē moderantia.erit igitur humanox actuū vnus alio melior.

¶Hinc est qō dr.i.Cor.7.(Qui matri- Auc.s.
monio iungit vir zines suas:bene facit. qui scriptu.
aūt nō iungit:melius facit). ¶Et eisdē etiā qō̄pōita
am rōnibus apparet.q nō oia peccata sūt nō sunt
paria.cū per vnū peccatū magis discedat paria
a fine q̄ per aliud.t magis peruertat ordo
rōnis t maius nocumentū proximo infera
tur. ¶Hic ē qō dr Ezech.16.(Scelerato
ria fecisti illis in oīb9 vijs tuis). ¶Per hoc Exclu°
aūt excludit quorūdā error dicentiū omnia erro.
merita t peccata paria eē. ¶Qñ rō omnes rō con
virtuosi actus sint equales.er hoc videbat trarie
aliquā rōnē bñe.q; oia actus virtuosus est opi. de
er fine boni.vñ si oium bonox actuū est idē parieta
finis boni.oz oēs equaliter bonos eē. licet te meri
aūt sit vnus finis vltimus boni: actus tñ q torum
er illo bonitatē hñt diuersas bonitatis gra
dum accipiunt. Est enim in his bonis que

ad vltimū finē ordinant: differētia gradū
scōm q̄ q̄dā sunt alijs meliora ⁊ fini vlti-
mo propinquiora. vnde in voluntate ⁊ acti
bus eius gradus bonitatis erit fm diuersi
tatē bonoꝝ ad q̄ terminat voluntas ⁊ eius
rō opi. actus. licet vltimus finis sit idē. ℣ Simili-
contra ter etiā q̄ oia peccata sunt paria: videt ex
rie de hoc hīe rōnem. ℣ Quia peccatū in actib⁹
eq̄litate humanis accidit ex hoc solo q̄ aliq̄s p̄terit re
peccato gulā rōnis. ita aūt p̄terit regulā rōnis q̄ in
rum modico a rōne recedit sicut q̄ in magno. vi
detur igit peccatū equale siue in modico si
ue in magno peccet. ℣ Hoc aūt rōni vide
tur suffragari q̄ in humanis iudicijs agit.
nā si alicui statuat limes quē nō trāsgredia
tur. nihil refert apud iudicē siue multū siue
modicū sit trāsgressus. sic nō refert ex quo
pugil limites cāpi exiuit verū longius pro-
grediat. ex quo igit regulā rōnis ptransiit.
nō refert verū in modico vel in magno ipsā
proba⁹ transiuerit. ℣ Sed si quis diligenter inspi
ciat. in oibus quoꝝ p̄fectio ⁊ bonū in q̄dā
cōmensuratiōe cōsistit: quanto magis a de
bita cōmensuratōe recedit tanto mai⁹ erit
malū. sicut sanitas cōsistit in debita cōmē
suratiōe humanoꝝ ⁊ pulchritudo in debita
proportiōe mēbroꝝ. veritas aūt in cōmen-
suratōe intellectus vel sermonis ad rē. pa-
ret aūt q̄ quanto est maior inequalitas in
humoribus tanto est maior infirmitas. Et
quanto est maior inordinatio in mēbris tā
to est maior turpitudo. Et quāto magis a
veritate recedit tanto est maior falsitas.
Nō enim est tā magna falsitas estimantis
tria cē quinq̄. sicut eius qui estimat tria
cē centū. bonū aūt virtutis in quadā com-
mensuratōe cōsistit. Est enim mediū secū
dū debitū limitationē circūstantiaꝝ inter
cōtraria vitia cōstitutū. quāto igit magis
ab hac armonia recedit tāto est maior ma
litia. ℣ Nō est aūt simile virtutē transgre
di ⁊ terminos a iudice positos transire. nā
virtus est scōm se bonū. vnde virtutē trans
gredi est scōm se malū. ⁊ ideo oportet q̄
magis a virtute recedere sit maius malum.
transgredi aūt terminū a iudice positū nō
est scōm se malū. sed p accidens inquantū
scilicet est prohibitū. ℣ In his aūt q̄ sunt p
accidens. nō est necessariū q̄ si simpl̄ seqū
ad simpl̄: ⁊ magis sequat ad magis. sz solū
in his q̄ sunt p se. nō enim sequit si albū est
musicū q̄ magis albū sit magis musicum.
sequit aūt si albū est disgregatiuū visus. q̄
magis albū sit magis disgregatiuū visus.
℣ Est aūt hoc inter peccatoꝝ differentias
attendendū q̄ quoddā est mortale. ⁊ quod
dā veniale. ℣ Mortale aūt est q̄ animam
spirituali vita priuat cuius quidē vite ratio
ex duobus sumi pōt fm similitudinē vite
naturalis. viuit enim corpus naturaliter
per hoc q̄ anime vnitur que est ei princip̄i
um vite: corpus aūt viuificatū per aiam ex
se ipso mouet. sed corpus mortuū. vel imo-
bile manet. vel ab exteriori tantū mouetur.
Sic enim ⁊ voluntas hois cū p rectam in
tentionē vltimo fini coniungitur quod est
eius obiectū: ⁊ quodāmodo forma ⁊ vita ē
cū per dilectionē deo ⁊ proximo inheret. ⁊
ex interiori principio mouetur ad agendum
recta. intentione autem vltimi finis ⁊ di-
lectione remota anima sit velut mortua. q̄
non mouetur ex seipsa ad agendum recta:
sed vel omnino ab eis agendis desistit. vel
ad ea agendum solum ab exteriori inducit
scilicet motu penarum. Quecūq̄ igit pec-
cata intentioni vltimi finis ⁊ dilectioni op
ponuntur mortalia sunt. si vero his saluis.
aliquis in aliquo recto ordine rōnis defici
at. non erit mortale peccatum sed veniale.
¶ Oō act⁹ hois pūit vl p̄miāt a deo. 140.

EX premissis aūt ma
nifestū est q̄ actus hominis
puniunt vel premiant a deo.
℣ Eius enim est punire vel
premiare. cuius est legem imponere. legis
autem latores per premia ⁊ penas obseruā
tiam legis inducunt. sed ad diuinam proui
dentiam pertinet vt legem hominibus po-
neret. (vt ex supradictis patet). ergo ad de
um pertinet hoies punire vel premiare.
2 ¶ Preterea vbicūq̄ est aliquis debitus
ordo ad finē: oz q̄ ordo ille ad finē ducat.
recessus aūt ab ordine finē excludat. ea enī
que sunt ex fine: necessitatē sortiunt ex fine
vt scilicet ea necesse sit cē si finis debeat se
qui. ⁊ eis absq̄ impedimento existentibus
finis cōsequat. deus aūt imposuit actibus
hominū ordinē aliquē in respectu ad finez
boni. (vt predictis patet). oportet igit q̄ si

ordo ille recte positus est: q incedentes per illū ordinē finē boni cōsequant qđ est premiari. recedētes aūt ab illo ordine per peccatū a fine boni excludi. quod est puniri.

3 ¶ Adhuc sicut res naturales ordini diuine ꝓuidētie subdūtur. ita t actus humani. (vt ex predictis ꝑz). vtrobiq; aūt cōuenit debitū ordinē seruari. vel etiā pretermitti. hoc tm interest q observatio vel transgressio debiti ordinis est in potestate humane voluntatis cōstituta. nō aūt in potestate naturaliū rex est q a debito ordine deficiat vel ipsum sequat. oz aūt effectus causis p cōuenientiā respondere. sicut igit res naturales cū in eis debitus ordo naturaliū principioꝝ t actionū seruat sequit ex necessitate nature cōseruatio t bonū i ipsis: corruptio aūt t malū cū a debito t naturali ordine recedit. ita etiā in rebus humanis oz q cum hō voluntarie seruat ordinē legis diuinitus imposite cōsequat bonū nō velut ex necessitate. sed ex dispensatiōe gubernantis. qđ est premiari. t ecōuerso malum: cum ordo legis fuerit pretermissus t ꝫ est puniri.

4 ¶ Amplius ad perfectū dei bonitatē pertinet q nihil inordinatū in reb⁹ relinq̄t: vñ in rebus naturalibus videmus cōtingere q; oē malū sub ordine alicuius boni cōcludit. sicut corruptio aeris est ignis generatio t occisio ouis est pastus lupi. cū igit actus humani diuine prouidētie subdant. sicut t res naturales. oz malū qđ accidit in humanis actibus sub ordine alicuius boni cōcludi. hoc aūt cōuenientissime fit p hoc q peccata puniūt. sic.n. sub ordine iustitie q ad equalitatē reducit cōꝑbēdūtur ea q debitā quātitatē excedūt. excedit aūt hō debitum suę quātitatis gradū dū volūtatē suā diuine voluntati pfert satis faciēdo ei ꝓtra ordinē dei. q̄ qdē inequalitas tollit dū ꝓtra voluntatē suā hō aliqd pati cogit sm ordinem diuinū. oportet igitur q peccata humana puniant diuinitus. t eadem ratione bona facta remunerationem accipiant.

5 ¶ Itē diuina prouidētia nō solū disponit rex ordinē. sed et monet oia ad ordinis ab eo dispositi executionē. (vt supra ostēsum est). volūtas aūt a suo obiecto mouet qđ ē bonū vel malū. ad diuinā igit ꝓuidētiā pertinet q hoibus bona ꝓponat in premiū vt volūtas ad recte ꝓcedēdū moueat t mala ꝓponat in penā ad hoc q iordinatōez vitet.

6 ¶ Pre. diuina ꝓuidētia hoc mō res ordinauit q vna alteri ꝓfit. cōueniētissime aūt hō ꝓficit ad finē bōi tā ex bono alterius hominis q̄ ex malo dū excitat ad bñ agēdum ꝑ hoc q videt bñ operantes ꝑmiari. t dū reuocatur a male agēdo ꝑ hoc q videt male agētes puniri: ad diuinā igit ꝓuidētiā pertinet q mali puniantur t boni premientur.

¶ Hinc ē qđ dr Eccl. 10. (Ego sū deus zelotes visitās iniquitatē patrū in filios. t faciens misericordiā his q diligūt me t custodiūt ꝓcepta mea). t in ꝑs. (Reddes vnicuiq; iuxta opa sua). t Roma. 2. (Reddet vnicuiq; scōm opa sua his qdē q sunt sm patientiā bōi opis gloriā t honorē. his aūt q nō acquiescūt veritati. credūt aūt iniquitati. irā t idignationē. ¶ Per hoc aūt excluditur error quorūdā dicētiū q deus nō punit. dicebāt.n. Marchiō t Valētinus aliū ē deū bonū t aliū ē deū iustum q punit. Aug. s. scripta. Exclus error.

¶ De differētia t ordine penax. 141.

Via vero sicut ex predictis ꝑz ꝑmiū est qđ volūtati ꝓponitur q̄si finis quo excitatur ad bene agēdū. ecōtrario pena volūtati proponitur vt a malo retrahatur q̄si aliqd fugiēdū t malū sicut ō rōne ꝑmij ē q; fit bonū t volūtati cōsonū. ita de rōne pene ē q; fit malū t cōtrariū volūtati malū aūt ē ꝓpatio bōi. vñ oz q ꝑz differē tiā t ordinē bonoꝝ fit et ordo t differentia penax. Est aūt summū bonū hois felicitas q̄ ē virtuos finis eius. quāto ergo aliquid est huic fini ꝓpinquus tāto ꝑmanet intra hominis bonū. huic aūt ꝓpinquissimū ē Xp⁹ t si qd aliud ē q; ad bonā operationē hoiem ꝓficiat q̄ quenitur ad beatitudinē. cōsequitur aūt t debita dispositio rōnis t virium et subiectax. post hoc aūt t corporis incolumitas q necessaria est ad expeditā operationē. demuz aūt ea q exteri⁹ sūt qb⁹ q̄si admiculāmur vtimur ad Xrutē. ¶ Erit igit maria pena hoiez a beatitudie excludi post hāc aūt Xrute ꝓuari t ꝓfectōe q̄rēq; naturaz Xrutuz aie ad bñ agēdum. ¶ De hac nāli ō potētiax aie deordinatio. ¶ Post hoc aūt corpis nocumētū. ¶ Demū aūt exteriox bo

nox ſublatio. ℣ Sed q̄ de rōne pene ē nō ſolū q̄ ſit p̄ſtiua boni. ſz ēt q̄ ſit cōtraria volūtati. nō aūt cuiuſlibet bois volūtas erit eſtimat bona ꝓz q̄ ſūt cōtingit interdū q̄ id qđ eſt maioris boni p̄ſtiuū eſt minus cōtrariū volūtati. ⁊ pp hoc minus penale eſſe videt. ⁊ ide eſt q̄ plures bonos q̄ bona ſenſibilia ⁊ corporalia magis eſtimāt ⁊ cognoſcūt intelligibilia ⁊ ſpiritualia. plus timent corporales penas q̄ ſpirituales. ꝓz quoruz eſtimationē cōtrarius ordo vī penaꝝ ordinati ſupradicto. apud hoc. n. maria pena eſtimant leſiōes corpis ⁊ damna rez exteriorū. deordinatio aūt aie ⁊ damnū Ꝝtutis. ⁊ amiſſio fruitōis diuine in qua cōſiſtit vltima hois felicitas. aut modicū aut nihil reputat ab eis. ℣ Hinc aūt p̄cedit q̄ horuz peccata a deo puniri nō eſtimāt. q̄ vident plerūq̄ peccatores in columitate corporis vigere ⁊ exteriori fortuna potiri. q̄bus interdū bonos virtuoſi p̄uant. ℣ Oꝫ recte cōſiderātibus mix videri nō dz. ℣ Cū .n. oia exteriora ad iteriora ordinent. corpus āt ad aiaz. intātū exteriora ⁊ corpalia bōa ſūt bomini bōa inquātū ad bonū rōnis ꝓficiunt. ꝓz Ꝝo q̄ bonū rōnis impediūt homini Ꝝtutē in mala. nouit aūt rex diſpoſitor deus mēſurā virtutis būane. vñ interdū homini virtuoſo corpalia ⁊ exteriora bōa miniſtrat in adiutoriū virtutis ⁊ in hoc ei beneficiū preſtat. interdū Ꝝo ei p̄dicta ſubtrahit eo q̄ cōſiderat homini cē ſibi ad impedimētū virtutis ⁊ fruitōis diuine. er bō aūt exteriora bona Ꝝtutē homini i mala. (vt dictū eſt). vñ ⁊ eoꝝ amiſſio eadē rōne homini vertit i bonū: ſi igit ois pena malū eſt. nō eſt aūt malū hoiem exterioribus ⁊ corporalibus bonis priuari ꝓz q̄ expedit ad p̄fectū virtutis nō erit hoc homini virtuoſo pena ſi priuet exterioribus bonis in adiumētū virtutis ecōtrario aūt erit malis in penā ſi eis exteriora bona cōcedunt q̄bus prouocantur ad malū. ℣ Nā ⁊ Sap. 14. dr. (q̄ creature dei in odiū facte ſūt. ⁊ itērationē aie hoiuz ⁊ in muſcipulū pedibus inſipiētiū). q̄ Ꝝo de rōne pene eſt nō ſolū q̄ ſit malū. ſed etiam q̄ ſit cōtrariū volūtati. amnūſſio corporaliū ⁊ exterioꝝ bonoꝝ etiā qñ eſt bōi in profectū virtutis ⁊ nō in malū dr pena abſtine ex eo q̄ eſt cōtra volūtatē. ex inordinatiōe aūt hois cōtingit q̄ bō nō eſtimet rectum q̄ ſūt. ſed corporalia ſpiritualibus p̄ferat. inordinatio aūt talis aut eſt culpa aut ex aliqua culpa p̄cedēte. p̄cedēs. vñ conſequēter pz q̄ pena nō ſit in hoie ēt ꝓz q̄ eſt cōtra volūtate niſi culpa p̄cedēte. ℣ Hoc ēt ex alio pz. q̄. ea q̄ ſunt ſm ſe bona nō verterent bonitni in malū p abuſuz niſi aliqua inordinatōe in hoie exiſtēte. itē qđ oporteat ea q̄ voluntas acceptat eo qđ ſūt naliter bona homini ſubtrahi ad p̄fectū virtutis: p̄uenit ex aliqua hois deordinatōe q̄ vī eſt culpa vel ſequit culpa: manifeſtū eſt. n. qđ p peccatū p̄cedēs fit q̄dā inordinatio in affectu humano vt facilius poſtmodū ad peccatū inclinet. ℣ Nō ergo eſt abſq̄ culpa etiā qđ oz hominē adiuuari ad bonū virtutis p id qđ eſt ei quodāmō penale inquantū eſt abſolute cōtra volūtatē ipſius. ſz quādoq̄ ſit volitū ꝓz qđ rō reſpicit finē. ℣ Sz de hac inordinatione in nā humana exiſtēte ex peccato originali poſteri⁹ dicet. ℣ Nūc aūt in tātū manifeſtū ſit qđ de⁹ punit hoies p peccatis. ⁊ qđ nō punit abſq̄ culpa.

¶ Oꝫ nō oia p̄mia ⁊ pene ſunt eq̄les. 14. 2.

Nota contra hoium iudicia

TAm aūt diuina inſtitia id exigat qđ ad eq̄litatē in reb⁹ ſeruādā p culpis pene reddant. ⁊ pro bonis actibus p̄mia. oz ſi eſt gradus in virtuoſis actib⁹ ⁊ in peccatis. (vt oſtſū ē). q̄ ſit ēt gradus p̄mioꝝ ⁊ penaꝝ. aliter. n. nō ſuaret eq̄litas ſi nō pl⁹ peccāti maior pena aut meli⁹ agēti maior p̄miū redderet. ℣ Eiuſdē. n. rōnis ē vt qđ differēter retribuat ꝓz dr̄iaz boni ⁊ mali. ⁊ ꝓz dr̄iaz bōi ⁊ melioris: vel mali ⁊ peioris. ℣ ¶ Preterea talis eſt eq̄litas diſtributiue iuſticie vt ineq̄lia ineq̄libus reddant. nō ergo ēt iuſta recōpēſatio p penas ⁊ p̄mia ſi oia p̄mia ⁊ omnes pene ēent equales. ℣ ¶ Adhuc p̄mia ⁊ pene a legiſlatore proponuntur vt hoies a malis ad bona trahātur. (vt ex ſupradictis pz). oportet aūt homines nō ſolū trahi ad bōa ⁊ retrahi a malis. ſed etiam bonos allici ad meliora ⁊ malos retrahi a peioribus quod non fieret ſi p̄mia ⁊ pene eſſent equalia. oportet igitur ⁊ penas ⁊ p̄mia inequalia eſſe.

4 ¶ Amplius ſicut p diſpoſitiōes nāles

aliqs disponit ad formā:ita ꝙ opa bona ꝛ mala aliqs disponit ad pēas ꝛ ꝓmia:ꝫ hoc bz ordo quē diuina ꝓuidētia statuit i rebꝫ q magis dispositā pfectionē formā consequunt:ergo ꝝm diuersitatē bonoꝝ opeꝝ vl malorꝝ oz q̄ sit diuersitas penaꝝ ꝛ ꝓmiorꝝ ¶ Itē cōtigit excessuꝫ eē in opibꝫ bōis ꝛ malis dupliciter. ℣ Uno mō ꝫ numerū ꝓut vnus alio bz opa plā bōa vl mala alio mō ꝫ q̄litatē opeꝝ ꝓut vnꝰ alio vel melꝰ vel penꝰ opꝰ bz:oz āt ꝙ excessui q ē ꝫ numeꝝ opeꝝ rndeat excessus ꝓmiorꝝ vl pēaꝝ aliter nō fieret recōpēsatio i diuino iudicio ꝓ oibus q̄ gs agit si aliq̄ mala remanerēt ipunita ꝛ aliq̄ bōa irremunerata:pari ergo rōne excessui q est ꝫ eq̄litatē opeꝝ meq̄litas ꝓmiorꝝ ꝛ penaꝝ rndet. Hic est qđ dr Deu.25.(Pro mēsura peccati erit ꝛ plagarū mod⁹).ꝛ Isa.27.)In mēsura cōtra mensurā cū obiecta fuerit vidicabo eam). Per hoc āt excludit error quorūdā dicentiū in futuro oia ꝓmia ꝛ penas eē equales. ¶ De pēa q̄ debet peccato mortali ꝛ vēiali ꝑ respectū ad vltimū finē. i44.

Luc.8. scriptu. Excluo ero.

STaūt er predictis mānifestū ꝙ dupliciter cōtingit peccare. Uno mō sic ꝙ totaliter intētio mētis aduertat ab ordine ad deū q est ultimꝰ finis bonoꝝ ꝛ hoc ē peccatū mortale. Alio mō sic ꝙ manēte ordine humāe mētis ad vltimū finē ipedimentū aliqđ afferat quo retardat ne libere tēdat in finē:ꝛ hoc dr peccatū vēiale. Si ergo ꝫ differētiā peccatoꝝ oz eē differētiā penaꝝ cōsequēs est ꝙ ille q mortaliter peccat sit puniendꝰ sic ꝙ excidat ab bois fine:q āt peccat vēialiter nō ita ꝙ excidat ꝫ ita ꝙ retardet aut difficultatē pariat in adipiscēdo finem:sic.n.iusticie seruat eq̄litas vt quo quis peccādo volūtarie a fine discesserit ita penaliter ꝫ suā volūtatē in finis adeptiōe impediat. ¶ Adhuc sicut est volūtas in boibus acta est inclinatio nālis in rebus nālibus:si aūt ab aliq̄ re nāli tollat inclinatio ei⁹ ad finē.oi no finē illū cōseq nō pōt.sic corpus graue cū gravitatē amiserit per corruptionē ꝛ fuerit leue:nō ꝓcuret ad mediū:si āt fuerit in suo motu impedita inclinatiōe ad finem manēte remoto ꝓhibēte ꝓcuret ad finē: in eo āt qui peccat mortaliter oino auertit intētio voluntatis a fine vltimo:in illo āt qui venialiter peccat manet intētio cōuersa ad finē:sed aliqliter impedit er hoc ꝙ plꝰ debito inheret bis q̄ sūt ad finē:igit et qui peccat mortaliū hec pēa debet vt oino excludat a cōsecutiōe finis:ei āt q peccat vēialiter ꝙ difficultatē aliquā pariat añcꝫ ad finē ꝓcūat. ¶ Amp.cū aliqs cōsequit aliquod bonū quod nō intendebat:est a fortuna ꝛ casu:si igit ille cuiꝰ intētio est auersa a fine vltimo finē vltimū assequat erit hoc a fortūa ꝛ casu. Hoc āt inconueniēs est qꝛ vltimꝰ finis est bonū intellectꝰ:fortūa āt intellectui repugnat:qꝛ fortuita absq̄ ordinatiōe intellectꝰ ꝓueniūt:inconueniens āt est ꝙ intellectꝰ suū finē cōsequat nō ꝑ viam intelligibilē:nō ergo cōsequet finē vltimū q peccās mortaliter ꝫ intentionē auersam ab vltimo fine. ¶ Itē mā nō cōsegtur formā ab agēte nisi fuerit ad formā dispositā cōueniēter:finis āt ꝛ bonū est pfectio volūtatis sicut forma māe:voluntas igitur nō cōsequet vltimum finē nisi fuerit dispositā cōuenienter: disponitur autē ad finem voluntas ꝑ intentionē ꝛ desiderium finis:non igitur consequetur finem cuius intentio a fine auertit. ¶ Pre.in his que sunt ordinata ad finē talis habitudo inuenit ꝙ si finis est vel erit necesse est ea que sūt ad finē fore:si aūt ea q̄ sūt ad finē nō sūt nec finis erit:si.n.finis eē pōt etiā nō existētiꝫ illis que sunt ad finē: frustra ꝙ hmōi media q̄rit finis:Ostēsum est āt apud oēs ꝙ bō ꝑ opa virtutū in qbꝰ ꝑcipuē est intētio finis debiti:cōsequit suū vltimū finē qui est felicitas:si ergo aliquis cōtra virtutē agat ab intentione vltimi finis auertus cōueniēs est ꝙ vltio fine ꝓcedat. ℣ Hic est qđ dr Math.7.(Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem). ¶ Q̄ per peccatum mortale vltimo fine aliquis in eternum puniatur. i44.

Portet autē hac pēā q̄ go priuat vltimo fine eē interminabilē. ℣ Priuatio.n.alicuiꝰ nō est nisi q̄n natū est haberi:nō.n.catulus mortuꝰ dicit visu priuatꝰ.vltimū āt finē nō est homo aptus natus cōsequi in hac vita.(vt ꝓbo-

tū est). ꝓuatio ergo hmōi finis oꝫ q̄ sit pēa
post hāc vitā: sꝫ post hāc vitā nō remanet
hōi facultas adispiscēdi vltimū finē. Aia.n.
idiget corpe ad cōsecutionē sui finis inq̄rū
p corp⁹ ꝓfectionē aegrit t in scia t in virtu
te: aia āt posq̄ fuerit a corpe sepata nō re
dit iterū ad hūc statū q̄ p corpus ꝓfectio
nē accipiat fīē dicebāt trāscorpationē po
nētes. (cōtra quos supius disputatū est).
necesse ē igit q̄ ille q̄ hac pēa punit vltimo
fine priuet t in eternū ꝓuatus remaneat.
2 ¶ Ādhuc si q̄s priuat eo qđ est in nā ei⁹
vt bēatur ipossibile est illud repari nisi fiat
resolutio in ꝓiacētē mām vt iterꝫ aliud de
nouo generet: fīē cū aial amittit visuꝫ aut
aliū sēsuꝫ: ipossibile est āt q̄ id q̄ iā gene
ratū ē iterꝫ generet nisi ꝓmū corrūpat: t tūc
er eadē mā poterit aliud iterꝫ generari nō
idē nūero sꝫ spē. Res āt spūalis vt aia vel
angel⁹ nō pōt resolui p corruptionē in ali
quā ꝓiacētē māꝫ vt iterꝫ generet illud idē
spē: si igit ꝓuet eo qđ est in nā ipsi⁹ vt bēāt
oꝫ q̄ in ꝑpetuū maneat talis ꝓuatio: est āt
in nā ale t angeli ordo ad vltimū finē q̄ est
de⁹: si ergo ab hoc ordie decidat ꝑ aliquā
pēnā: in ꝑpetuū talis pena manebit.
3 ¶ Item nālis equitas hoc habere videt
q̄ vī⁹ quisq̄ priuet bono cōtra qđ agit: er
hoc. n. reddit se tali bono indignū: t ide est
q̄ sim ciuilē iusticiā: qui cōtra rē publicaꝫ
peccat societate rei publice priuat oīno vel
p mortē: vel p exiliū ꝑpetuāmee arrēditur
quāta fuerit mora tēporis in peccādo sꝫ qđ
sit cōtra qđ peccauit: eadē āut est cōpatio
totius vite prelentis ad rē publicam terre
nā t totius eternitatis ad societatē beatoꝝ
qui. (vt supra oīsum est). vltimo fine eter
naliter potiunt: q̄ ergo cōtra vltimū finem
peccat t ꝫ charitatē ꝑ quā ē societas bea
toꝝ t trādētū in beatitudinē: i eternū oꝫ pu
niri q̄uis aliq̄ breui tpis mora peccauerit.
4 ¶ Ore. apud diuinū iudiciū volūtas ꝑ
facto cōputat qz sicut boies vidēt ea q̄ exte
rius agunt. ita deus ispicit boiuꝫ corda: q̄
āt ꝑ aliqđ tpale bonū auersus ē ab vlti
mo fine q̄ in eternū possidet: ꝓposuit fruitio
nē tēporalē illius boni tpalis eterne fruitio
ni vltimi finis. vī pꝫ q̄ multo magis voluis
set in eternū illo bono tpali frui ergo sm
diuinū iudiciū ita puniri oꝫ ac si eternali
ter peccasset. nulli aūt dubiū est qui ꝑ eter
no peccato eterna pena debeat: debet igit
ei q̄ ab vltimo fine auertitur pena eterna.
5 ¶ Adhuc eadē iusticie rōne pena pecca
tis reddit: t bonis actib⁹ ꝓmiū: ꝓmiū aūt
virtutis est beatitudo que quidē est eterna
(vt supra oīsuꝫ est). ergo t pena q̄ quis a
beatitudie excludit oꝫ esse eterna. ¶ Hic
est quod dī Matb. 25. (Ibūt hi in supplici
ū eternū iusti āt in vitā eternā). ¶ Per
hoc āt excluditur error dicentium penas
maloꝝ q̄q̄s esse terminādas. ¶ Que quidē
positio ortū habuisse videt a positiōe quo
rundā phoꝝ qui dicebāt oēs pēas purga
torias esse t ita q̄q̄s terminādas. ¶ Vi
debat āt hoc ꝓuabile. Tū er humane con
suetudine: pene. n. humāis legibus inferun
tur ad emendationē vitiorum. vī sicut me
dicine quedam sūt. Tū etiā rōne. Si. n. pe
na nō ꝓp aliud iferret a pūiente sꝫ ꝓp se tm
sequit q̄ in penis ꝑpter se delectentur: qđ
bonitati diuine nō congruit. Oꝫ igit pēas
ꝑpter aliud inferri. Nec videtur aliter cō
uenientior finis q̄z emendatio vitioꝝ. Vi
detur igitur cōueniēter dici oēs penas pur
gatorias eē: t ꝑ ꝫnē q̄q̄s terminādas: cū
etiā illud quod est purgable accēntale sit rō
ne creature t possit remoueri absq̄ consū
ptiōe subst̄ie. ¶ Est āt cōcedēdū q̄ pene
inferunt a deo nō ꝓp se q̄si de⁹ in ipis dele
ctetur: sed ꝓp aliud. s. ꝑpter ordinē ponē
dum creaturis: in quo bonū vniuersi cōsi
stit. ¶ Exigit āt hoc ordo rer⁹ vt proportio
naliter oia diuinitus dispēsentur ꝓp quod
dicitur in libro. Sap. (q̄ deus oia fecit in
pōdere numero t mēsura). sicut aūt pre
mia ꝓportionaliter rādēt actib⁹ virtuosis.
ita pena peccatis. t qbusdā peccatis ꝓpor
tionant pene sēpiterne. (vt oīsuꝫ est). ifli
git igit de⁹ ꝑ quibusdā peccatis penas eter
nas vt debitus ordo seruetur in reb⁹ ei⁹ sa
piam demōstrat. ¶ Si quis tm concedat
oēs penas ad emendationē vitioruꝫ induci
t nō ꝑpter aliud: nō tm preter hoc cogitur
ponere omnes penas purgatorias t ter
minabiles esse: nam t sm leges humanas
aliqui morte puniuntur: non quidem ad
emendationē sui sed aliorum. ¶ Hinc est
qđ prouer. 19. dicit. (Pestilente flagellato
stultus sapientior erit. ¶ Quidā etiam sꝫ

Auc. s. scripta. Exclusio erro. origo erro.

fīe ad rōnem vī sumpsit origine pdi ctoꝝ erro.

Auc. s. scripta

humanas leges a ciuitate ꝑpetuo exilio excludūt vt eis subtractis ciuitas purior reddat. ¶ Vñ dr̄ Apoc.22.(Extra canes & venefici & impudici & homicidæ & idolis seruientes & omnis qui amat & facit mendacium). ¶ Nihil igit̄ pbibz ēt si pene nō nisi ad emēdationē mox adhibeant. qn̄ sm̄ diuz iudiciū alig debeāt a societate bonoz ꝑpetuo separari & in eternuz puniri vt ex ꝑpetue pene timore boies peccāt desistāt: & bonoz societas purior ex eoz seperatōe reddat sicut dr̄ Apoc.20.(Nō intrabit i eā).i.in ifz celeste:p quā designat societas bonoz. (aliqd coinquinatū & facies abominationez & mendacij), ¶ Q; pecceta puniuntur etiā per experientiam alicuius nocui. 145.

¶ Non soluz dr̄ q cōtra deū peccāt puniēdi sunt p boc q̄ a beatitudine ꝑpetuo excludant sed ēt p experimentū alicuius nocui. ¶ Pena.n. debz ꝓportionalr culpe rīdere. (vt supra oīsum est). in culpa aūt non solum auertitur mens ab vltimo fine: sed ēt indebite cōuertitur in alia quasi in finez nō soluz ergo puniēdus ē qui si peccat per boc q̄ excludatur a fine: sed ēt p boc q̄ et aliis rebus sentiat nocumentum.

2 ¶ Amp̄. pene inferātur p culpis vt timore penarū boies a peccatis retrahant.(vt supradictum ē). nullus aūt timet amittere id qđ non desiderat adipisci: g ergo bīt voluntatē auersaz ab vltimo fine nō timēt excludi ab illo. nō ergo p solā exclusionē ab vltimo fine a peccādo reuocarēt. oz igr peccātibus alia pena adhiberi. quā tiēt peccātes.

3 ¶ Jtē si quis eo qđ est ad finē inordinate vtitur nō soluz fine ꝓuatur: sed ēt aliud nocumentū incurrit: vt pz in cibo in ordinate assumpto qui non soluz firmitatē nō affert sz ēt egritudinē inducit. g aūt in rebus creatis finē cōstituit eis nō vtitur sm̄ q̄ dz referēdo. s. ad vltimū finē: nō ergo solū dz puniri per boc q̄ beatitudine careat sed etiaz per boc q̄ aliqđ nocumētū ab ipsis erpiat.

4 ¶ Preterea sicut recte agētibus debentur bona: ita peruerse agētibus debent mala: sed illi qui recte agūt: in fine ab eis intento percipiūt pfectiōez & gaudiū ecōtrario ergo debet hec pena peccantibus vt ex bis in gbus sibi finē cōstituūt afflictiōez accipiant & nocumētū. ¶ Hic est q̄ diuina scriptura peccatoribus cōminatur nō solū exclusiōem a gloria: sz ēt afflictionem et alijs scripturis. Ane.s. rebus. ¶ Dicitur.n. Matbei.25.(Discedite a me maledicti in ignez eternū q̄ paratus ēst diabolo & angelis eius).& in ps. (Pluet sup peccatores laqueos ignis & sulphur & spiritus procellarum pars calicis eoz). ¶ Per boc aūt excluditur opinio Algazelis: q̄ posuit q̄ peccatoribus bec sola pena reddet q̄ affligent p amissiōe vltimi finis. Exclu. erro. ¶ Q; iudicibus licet penas iferre. 146.

¶ Alia vero penaa deo iflictas alig pensāt ꝓpter boc q̄ sensibilib⁹ dediti soluz ea q̄ vidēt curāt: iō per diuinā ꝓuidentiā ordinatū est vt i terris sint boies qui per penas sensibiles & presentes alios ad obseruantiam iusticie cogāt quos manifestum est non peccare duz malos puniunt. ¶ Multus eniz peccat et boc q̄ insticiaz facit. iustū aūt est malos punire: qz per penā culpa ordinat. (vt ex supradictis pz). nō igitur iudices peccāt malos puniendo.

2 ¶ Adhuc boies q̄ in terris sup alios ꝓsituunt sūt q̄si diuine ꝓuidētie executores deus.n. p sue ꝓuidētie ordinē p superiora inferiora exequitur. (vt ex supradictis pz). nullus aūt ex b q̄ exequitur ordinē diuine ꝓuidētie peccat bz aūt boc ordo diuine ꝓuidētie vt boni p mineātur & mali puniant. (vt ex supradictis pz). nō igitur boies qui alios p̄sunt peccāt ex b q̄ bonos remunerāt & punīūt malos.

3 ¶ Amplius bonuz non indiget malo sed ecōuerso: illud igitur qđ ē necessariū ad cōseruationē boni: nō pōt esse sm̄ se malum conseruationē autem |cōcordie inter boies necessarium est q̄ pene malis infligantur: punire igitur malos nō est sm̄ se malum.

4 ¶ Jtem bonū cōe melius est q̄z bonum particulare vni: subtrahendus est igitur bonum particulare vt conseruet bonum cōe.

Vita autez quorūdam pestiferoruz ipedit cōe bonum quod est concordia societatis humane. subtrahendi igitur sunt huiusmōi homines per mortez ab hominū societate.

5 ¶ Pre. sic medicus in sua operatōe irendit sanitatē q̄ ꝓsistit i ordinata ꝓcordia būoruz: ita rector ciuitatis ūēdit i sua opatiōe

pacē que cōsistit in ciuiū ordiata cōcordia. medicus ãt abscidit mēbr̃ putridū bñ ⁊ vtiliter si p ipm imineat corruptio corpis. Iuste igr̃ ⁊ absq; peccato rector ciuitatis bōines pestiferos occidit ne par ciuitatis turbet. ℣ Hic ē q; dic̃ aplus. i. Cor. 5. (Nescitis q; modicū fermētū totā massā corrūpit). ⁊ post pauca subdit. (Auferte malū ex vobis ipsis). Ro. 13. dr̃ de ptāte terrēa. (q; nō sine cā gladiū portat. Dei. n. minister ē vltor in irā ei q; male agit). ⁊. i. Pet. 2. dicit. (Subiecti estote oi hūane creature pp deū siue regi q̃si pcellēti siue ducib⁹ tāq; ab eo missis ad vindictā malefactorū laudem vero bonor̃). ℣ Per h aūt excludit error quorūdā dicētiū vindictas corpales nō licē fieri. ℣ Qui ad sui fulcimētū errores inducūt q; dr̃ Exo. 20. (Nō occides). Inducūt ēt q; dicit Math. 13. q; dns ministris volētibus zizaniā colligere de medio tritici. respōdit. (Sinite vtraq; crescere vsq; ad messē). p zizaniā aūt filii nequā intelligunt. p messē aūt seculi finis vt ibidē dr̃. Non igit̃ mali subtrahēdi sunt de medio bonorū p occisionē. ℣ Inducūt ēt q; hō q̃diu in mūdo est pōt in melius trāsmutari: nō ergo ē p occisionē subtrahēdus a mūdo: sed ad pnias reseruādus. ℣ Hec aūt frivola sunt. nā in lege q̃ dicit. (Nō occides). postmodū subdit̃. (Malificos nō patieris viuere). Er q̃ dat intelligi occisionē hoiuz iniustā ꝓbibēdaz ēē: qđ ēt ex verbis dñi apparet. Math. 5. nā cū dixisset. (Audistis q; dictū est antiq; nō occides subiūxit. (Ego ãt dico vobis. q; irascit fratri suo tē). Er quo dat itelligere illā occisionē ēē ꝓbibitā q̃ procedit ex ira: nō aūt illā q̃ procedit ex zelo iusticie. Qđ ēt dñs dic̃. (Sinite vtraq; crescē vsq; ad messez). q̃liter intelligēdū sit apparet p illud qđ sequit. (Ne forte colligētes zizania eradicetis simul ⁊ triticū). Ibi ergo interdicit maior occisio vbi hoc sine periculo bonorūz fieri nō pōt qđ plerūq; cōtigit qñ mali nō dūz discernunt a bonis p manifesta peccata: vel qñ timetur periculuz ne mali multos bonos p⁹ se trahāt. ℣ Hōs vero mali q̃diu viuūt emēdari possunt: non ꝓbibet quin iuste possint occidi quia periculū quod de eorum vita imminet ⁊ maius ⁊ certius q̃ bonū q; de eor̃ emēdatione exspectat. ℣ Habēt ēt in ipo mortis articulo facultatē vt p pniam conuertant ad deum: q; si adeo sunt obstinati q; ēt in mortis articulo cor cor̃ a malitia nō recedit: satis ꝓbabiliter estimari potest q; nunq; a malicia resipiscant.

Auc. s. scripcu.

Erciu° erro.

Ero. Math.

ipro ba rōnum erronee opi.

¶ Hōi homo indiget diuino auxilio ad beatitudinem consequendam. 147.

Alia vero ex superioribus manifestum ē q; diuina prouidentia aliter ordinauit creaturas rōnales q̃s res alias secm̃ q; in conditione nāe ꝓprie ab aliis differūt: restat ondendū q; ēt ex dignitate finis altioris gubernationis modus a diuina ꝓuidētia eis adhibet. ℣ Manifestū ē aūt q; secm̃ cōuenientiaz suē nature ad altiorez participationē finis perueniunt. ℣ Quia enim intellectualis natura sunt per suā operationē itelligibilē veritatē attingere pnt qđ aliis rebus nō cōpetit que intellectu carēt ⁊ secm̃ q; ad intelligibilez veritatē nāli operatiōe peruenīūt: manifestū est eis aliter prouideri diuinitus q̃s aliis rebus inditū boi datus est intellectus ⁊ rō per que veritatē ⁊ discernere ⁊ inuestigare possit. (Date sūt ēt ei vires sensitiue ⁊ interiores ⁊ exteriores quibus ad inuestigandā veritatē adiuuetur. ℣ Datus est ei ēt loquele vsus per cuius officiū veritatem quā aliquis mēte cōcipit alteri manifestare possit vt sic homines seipsos iuuēt in cognitione veritatis: sicut ⁊ in aliis rebus necessariis vite cuz sit bō aial nāliter sociale. ℣ Sz vlterius vltimus finis boīs in q̃daz veritatis cognitione cōstitutus est q̃ nālez facultatē ipius excedit vt. s. ipsaz ꝓmaz veritatē videat in seipsa. (sicut supra ondū ē). Hoc aūt inferioribus creaturis nō ꝓpetit vt. s. ad finē peruenire possint qui eorum facultatē nālem excedat. Oportet igit̃ vt ēt ex hoc fine attēdatur diuersus gubernationis modus circa homines ⁊ alias iferiores creaturas: ea enī que sunt ad finez: necesse est fini esse proportionata: si igitur homo ordinatur in finez qui eius facultatem nālem excedit: necesse ē ei aliq̃d auxiliū diuinitus adhiberi supernaturale p qđ tēdat in finē. ⁊ ¶ Adhuc res iferiores nāe i id qđ ē ꝓpr̃ superioris nāe nō pōt pduci nisi virtutē illius suprioris nāe sic luna q̃ ex se nō lucet fit

lucida virtute ⁊ actiõe solis:⁊ aq̃ q̃ p se:nõ calet fit calida virtute ⁊ actiõe ignis: vide re aũt ipaz ꝓmã veritatẽ in seipsa ita trãsce dit falcoitatẽ bũane nãe q̃ est ꝓpriũ soli⁹ dei.(vt supra oñsuz est).idiget igit dõ auxilio diuino ad hoc q̃ in dictũ finẽ pueniat.

3 ¶Itẽ:vnaquaq̃ res p operationẽ suã viti mũ finẽ cõsequitur:operatio aũt virtutẽ sortit ex pricipio opante:vñ p actionẽ seminis ge neraf aliqd in determinata spẽ:cui⁹ virtus in semine peristit:nõ põt igit homo p opa tionẽ suam peruenire in vltimum finẽ suũ qui transcendit facultatem nãlium potẽ tiarũ nisi eius operatio ex diuina virtute efficaciam capiat ad finem predictum.

4 ¶Amp̃.nullũ instrumentũ ſm virtutẽ ꝓpe forme põt ad vltimã pduccre pfectio nẽ sed solũ ſm virtutẽ ꝓncipalis agẽtis:q̃li bet ſm ꝓpriã virtutẽ aliquã dispositionẽ facere possit ad vltimã perfectionẽ:a serra n.ſm rõnẽ ꝓprie forme est sectio ligni. ſz forma scãni est ab arte que vtit instrumen to. Similiter resolutio ⁊ cõsumptio in cor pore aialis est a calore ignis:sed generatio carnis ⁊ determiatio augmẽti:⁊ alia hmõi fũt ab aia vegetabili q̃ vtit calore igneo sic̃ instro:sub deo aũt g ẽ prim⁹ intellect⁹ ⁊ vo lẽs ordinat oẽs itellectus ⁊ volũtates sic̃ instrumẽta sub pricipali agẽte.oz igit q̃ eoz opationes efficaciã nõ habeãt respectu vlti pfectiõis q̃ est adeptio finalis beatitudinis nisi p virtutẽ diuinã idiget igit rõnalis nã diuino auxilio ad ꝓsequẽdũ vltimũ finez.

5 ¶Dze.hõi fũt ipedimẽta plurima pue niendi ad finẽ.ſ Impedit.n.debilitate ra tiõis q̃ de facili trahit in errorẽ p quẽ a re cta via pueniẽdi in finẽ excludit. ſ Impe dit etiã ex passionib⁹ ꝓne sensitiue ⁊ ex affe ctionibus gb⁹ ad sensibilia ⁊ iferiora trahit gb⁹ quãto magis inhereat.longe ab vltimo fine distat:hec.n.ifra hoiem sũt:finis aũt su perior eo existit.ſ Impedit ẽt plerũq̃ cor pore infirmitate ab exercitiõe virtuosoz actuũ gb⁹ ad beatitudinẽ tendit.idiget igit auxilio diuino hõ ne p hmõi ipedimẽta to taliter ab vltimo fine deficiat.ſ Hic est q̃ dr Jo.6.(Nemo põt vẽire ad me nisi pater q̃ misit me traxerit illũ).⁊.15.(Sic palmes nõ põt ferre fructũ a semetipso ni si mãserit in vite:sic nec vos nisi in me mã seritis).ſ Per hoc aũt excludit error pe lagianoz q̃ dixerũt q̃ p solũ liberũ arbitri um hõ poterat dei gloriam promerer. Excluꝺ erro.

¶Oz per auxiliuz diuine gratie homo nõ cogitur ad virtutem. i 48.

Osset aũt videri alcui q̃ p diuinũ auxiliũ aliqua co actio hõi iferat ab bene agendũ er hoc q̃ dictũ ẽ.(Nemo vẽrie ad me nisi parer q̃ misit me traxerit eũ).⁊ er hoc qõ dr Ro.8.(Qui spiritu dei aguñt hi filij deiſũt).⁊.2.Cor.5.(Charitas xpi vrget nos).trahi.n.⁊ agi ⁊ vgeri co actionẽ iportare videt.ſ Hoc aũt nõ ẽ ve rũ mãifeste ostẽdit.ſ Diuina.n.ꝓuidẽtia reb⁹ oibus ꝓuidet ſm modũ eoz.(vt supra oñsuz est).est aũt ꝓpriũ hõi ⁊ oi rõnali creature q̃ volũtarie agat ⁊ suis actib⁹ do minet.(vt er supradictis pz). huic aũt co actio eõtrariatur non igitur deus suo auxi lio hominem cogit ad recte agendum. Cõclu⁹ proba⁹ ca.69.⁊ infra.

2 ¶Adhuc diuinũ auxiliũ sic intelligit ad bene agendũ hõi adhiberi q̃ in nobis nr̃a opa opatur:sicut cã pria opatur opatiões cãrũ secũdaz ⁊ agẽs pricipale opat actio nẽ instri:vñ dr Isa.26.(Oia opa nr̃a opa tus es in nobis dñe).cã aũt pria causat opa tionẽ cause secũde ſm modũ ipsius:ergo ⁊ deus causat in nobis nostra opa ſm mo dum nostrum qui est vt voluntarie ⁊ non coacte agamus:nõ igit diuino auxilio ali quis cogitur ad recte agendum. De hoc vide.supra ca⁹ 89. huius lib.

3 ¶Amp̃.hõ p voluntatẽ ordinat in finẽ. obiectũ.n.volũtatis est bonũ ⁊ finis.auxi liũ aũt diuinũ nobis adhec precipue ipen ditur vt consequamur finẽ.ei⁹ ergo auxi liũ nõ excludit a nobis actũ volũtatis sed ipm precipue in nobis facit.ſ Vñ ⁊ apo stolus dicit ad Phil.2.(Deus est q̃ opat in nobis velle ⁊ pficere ꝓ bona volũtate) coactio aũt excludit i nobis actũ volũtatis coacte.n.agim⁹ cui⁹ ꝓriũ volum⁹.nõ ergo de⁹ suo auxilio nos cogit ad recte agẽdũ.

4 ¶Itẽ hõ pũcit ad vltimũ suũ finẽ per actus virtutũ:felicitas eni virtutis ꝓmiũ ponit.act⁹ aũt coacti nõ fũt act⁹ virtutũ:nã in ꝓtinũ ẽ electio q̃ fine volũtario esse nõ potest cui violẽtũ cõtrariũ est: non igitur diuinitus homo cogitur ad recte agendũ.

5 ¶ Pre.ea q̄ sūt ad finē debēt eē fini p/portionata: finis āt vltim⁹ q est felicitas nō cōperit nisi volūtarie agētibus q sūt domini sui act⁹: vñ neq; inanata neq; bruta alia felicia dicim⁹ sic nec fortūata aut infortūata nisi sm metaphorā: auxiliū igit qō bōi def diuinit⁹ ad felicitatē cōsequēdā nō est coactiuū. ¶ Vnde est qō Deut. 30. dr. (Lō sidera q̄ bodie ꝓposuerit dñs in cōspectu tuo vitā t bonū t ecōuerso: mortē t malū vt diligas dñz deū tuū ambules in vijs eī⁹ si āt auersū fuerit cor tuū t audire noluerit: ꝓdico tibi bodie q̄ peras tē). t Eccle. 15. dr. (Añ hoiem est vita t mors bonū t malū quod placuerit ei dabitur illi).

Auc.e. scripta.

¶ Q̄ predictum diuinum auxilium bō ꝓ mereri non potest. 149.

Ex predictis autez manifeste ostēdit q̄ auxiliū diuinū bō ꝓmereri nō potest. ¶ Quelibz.n.reo ad id qō supra ipaz est māliter se bz: mā āt nō mouet seipaz ad suā pfectionē: sz oz q̄ ab alio moueāt: bō igit nō mouet seipm ad b q̄ adipiscat diuinū auxiliū qō supra ipsum est: sed pot⁹ ad hoc adipiscendū a deo mouet. motio autem mouentis precedit motum mobilis ratione t causa. Non igitur propter hoc datur nobis auxilium diuinum quia nos ad illud p bona opera promouemur: sed potius nos iō per bona opera proficimus quia diuino auxilio preuenimur.

2 ¶ Adhuc agens instrumētale non dispo nit ad perfectionem inducendam a principali agente nisi secundum q̄ agit ex virtute principalis agentis: sicut calor ignis non magis preparat materiā ad formā carnis q̄z ad aliam formā nisi in quātum agit in virtute anime. Sed ala nostra operatur sub deo sicut agens instrumentale sub principali agente: nō igitur potest se anima preparare ad suscipiendū effectum diuini auxilij nisi sm q̄ agit ex virtute diuina. Pre uenitur igit diuino auxilio ad bene operandum magis q̄z diuinum auxiliuz ꝓueniat q̄si meredo illud vel p se ꝓpārādo ad illud

3 ¶ Amp. nullū agēs particulare potest vniuersaliter ꝓuenire actionē ꝑti vniuersalis agentis: ergo omnis actio particularis agētis originē habet ab vniuersali agente: sicut in istis inferioribus omnis motus preuenitur a motu celesti. Sed ala humana ordinantur sub deo sicut particulare agēs sub vniuersali: ipossibile est ergo esse aliquē rectum motum in ipsa quē nō ꝓueniat actio diuina. ¶ Vnde t Jos. 15. dñs dicit. (Sine me nihil potestis facere).

4 ¶ Itē merces ꝓportionat meritū eī in retributiōe mercedis eīdem iusticie obser uāt: effect⁹ āt diuini auxilij q facultatē nāe excedit nō est ꝓportionat⁹ actib⁹ quos bō ex nāli facultate ꝓducit: nō igitur p hmōi actus pōt bō ꝓdictum auxilium mereri.

5 ¶ Preterea cognitio precedit voluntatis motum: cognitio autem supernaturalis fimis est homini a deo: cum per rationē naturalez in ipsuz attingere homo nō possit eo q̄ facultatem nālem excedit: oportet ergo q̄ motus voluntatis nře in vltimuz finē auxilium diuinū preueniat. ¶ Vnde Auc.e. quod dicit Titum. 3. (Nō ex operibus iusticie que fecimus nos sed secōm suā misericordiā saluos nos fecit). t Ro. 9. (Nō est volētis). s. velle. (nec currētis). s. currere. (sz miserētis dei). qa. s. oz q̄ ad bene volendum t operandū homo diuino ꝓueniatur auxilio: sicut consuetū est q̄ effectus alicui attribuit prorimo operanti sed primo mouenti. Attribuit.n. victoria ducī q̄ labore militum perpetratur. ¶ Nō ergo p huiusmodi verba excluditur libium voluntatis arbitrium sicut quidam male intellexerunt quasi homo non sit dominus suoruz actuum interiorum t exteriorz sed ostendit deo esse subiectum. ¶ Et Treñ. 5. dr. (Lō uerte nos dñe ad te t cōuertemur). p q̄ Treno. patet q̄ conuersio nostra ad deum peruenit auxilio dei nos conuertentis. ¶ Legitur tñ Zach. i. ex persona dei dictū. (Convertimini ad me t cōuertar ad vos). nō quia Zacha. dei operatio nrāz cōuersionē ꝓueniat vt dictū est. sz qa cōuersionē nostram qua ad ipz cōuertimur adiuuat subsequēter eā roborando vt ad effectum perueniat: t stabiliendo vt finē debitum consequat. ¶ Per hoc autem excluditur error pelagianoruz Eccl⁹ qui dicebāt huiusmodi auxiliū ꝓpter me- erro. rita nobis dari t q̄ iustificatiōis nostre initiū ex nobis sit: consummatio autē a deo.

¶ Qꝫ predictū diuinū auxiliū gratia noiatur: ⁊ quid sit gratie gratuz faciens. ic.

Ulla vero hoc quod datur alicui absqꝫ suis meritis p̄cedētib⁹ gratis ei dicit dari: cuz diuinuz auxiliū bō exhibitum oē meritū humanū p̄ueniat. (vt oñsuz est). cōsequitur ꝙ hoc auxiliū bōi gratis ip̄dat ⁊ ex hoc conuenienter gr̄e nomē acceperit.

ad Ro. ¶ Vñ ⁊ ap̄s dicit Ro. xi. (Si gr̄a est iaz nō ex op̄ibus: aliogn gratia iā nō est gr̄a).

¶ Est aūt ⁊ alia rō p̄pter quā p̄dictū dei auxiliū gratie nomē accepit. ¶ Dr. n. aliqꝫ alicui esse gratus qz est ei dilectus: vñ ⁊ qui ab aliquo diligit dicit gratiaz eius hr̄e. Est aūt de rōne dilectionis vt diligēs: bonū velit ei quē diligit ⁊ operat. ⁊ quidē deus bona vult ⁊ operat circa oēz creaturā. Ipsuz eni esse creature ⁊ ois eius p̄fectio ē a deo volēte ⁊ opante. (vt supra oñsum ē). vñ dr Sap. xi. (Diligis oia q̄ sunt: ⁊ nihil odisti eorum q̄ fecisti: sed specialis rō diuine dilectionis ad illos cōsideraī gbus auxiliū p̄ebet ad hoc ꝙ cōsequāt bonū qđ ordinez nāe eoꝝ excedit. i. p̄fectā fruitionē nō alicuius boni creati: sed ipsius. ¶ Hoc igit auxiliū cōueniēter dicitur gr̄a nō soluz qz gratis dat. (vt oñsuz ē). sed ēt qz hoc auxilio bō speciali quadā p̄rogatiua reddit deo gratus. vñ ⁊ ap̄s dicit Eph. i. (Predestinauit nos in adoptiōe filiorū sm̄ ꝓpositū volūtatis sue in laudē gr̄ie sue in q̄ gratificauit nos in dilecto filio suo). Oz autē hāc gratiaz aliqd in hoie gratificato ēt q̄si quādā formā ⁊ p̄fectionē ipsius. ¶ Nō. n. mouet aliquē finē dirigit: oz ꝙ hēat cōtinuū ordinē in ip̄m: nā mouēs cōtinue. mutat quodlibet mobile p̄ motū finē sortiat: cū igit auxilio diuine gratie homo dirigat in vltimū finē. (vt oñsuz est). opz ꝙ continue bō isto auxilio ponat quousqꝫ ad finē ꝓueniat: hoc aūt nō ēet si predictū auxiliū participaret homo sm̄ aliquē motū aut passionē ⁊ non sm̄ aliquā formā manētez ⁊ quasi gescentez in ipso: motus eni ⁊ passio talis nō esset in homine nisi qñ actu cōuerteret in finez: quod non cōtinue ab homine agitur vt precipue patet in dormientibus. Est ergo gratia gratum faciens aliqua forma ⁊ perfectio in homine manente etiā qñ nō operat.

2 ¶ Adhuc dilectio dei est causatiua boni quod in nobis est: sicut dilectio hominis p̄nocatur ⁊ causatur ex aliquo bono quod in dilecto ē. Sed homo prouocatur ad specialiter aliquem diligendum ꝓpter aliquod speciale bonum in dilecto p̄existēs ergo vbi ponitur specialis dilectio dei ad hominem. oportet ꝙ consequenter ponatur aliquod speciale bonum homini a deo collatuz. Cū igitur sm̄ predicta gratia gratum faciens designet specialem dilectionē dei ad hominē oz ꝙ aliq̄ specialis bonitas ⁊ perfectio per ꝙ cōmuni esse designetur.

3 ¶ Amp̄. vnūqōqꝫ ordinatur in finez sibi conuenientē p̄ rationem sue forme: diuersarum enim specierum diuersi sunt fines. Sed finis in quem homo dirigitur p̄ auxilium diuine gratie est supra naturaz humanam: ergo oportet ꝙ homini superaddatur aliqua supernaturalis forma ⁊ p̄fectio p̄ quā cōueniēter ordinetur in finē predictū.

4 ¶ Item oportet ꝙ homo ad vltimum finem per propias operationes perueniat: vnūquodqꝫ autem operatur sm̄ propriam formaz. Oportet igitur ad hoc ꝙ bō perducat in vltimum finem per propias operationes ꝙ supaddatur ei aliqua forma ex qua eius operationes aliquam efficatiam accipiāt promerendi vltimum finem.

5 ¶ Preterea diuina prouidētia oibus p̄ videt sm̄ modū sue nature. (vt ex supradictis p̄z). est aūt h̄ modus proprius hoibus ꝙ ad perfectionez suarum operationū opz eis ineesse supernaturales potentias quasdam perfectiones ⁊ habitus quibus quasi connaturaliter: ⁊ faciliter: ⁊ delectabiliter bonum ⁊ bene operent. igitur auxiliuz gratie quod bō a deo consequitur ad puenienduz in vltimū finē aliquā formā: ⁊ p̄fectionez bōi esse designat.

Auc. 8. scripture.

¶ Hic est ꝙ gratia dei in scripturā quasi lux quedā designat: dicit enim ap̄s Eph. 5. (Eratis aliq̄n tenebre: nūc aūt lux in dño). Decēter aūt p̄fectio p̄ quā bō p̄mouet in vltimū finē q̄ in dei visiōe p̄sistit dr lux q̄ē p̄cipiū nuncii.

Erclus erro.

¶ Per aūt excluditur opinio quorūdam dicentiuz ꝙ gratia dei nihil in homine ponit. sicut nihil in aliquo ponit ex hoc qđ dr gratia regis hr̄e: sed soluz in rege diligēte.

ed dece priuio. ¶ Dz ergo eos fuisse deceptos et hoc qđ nō attēdēr ut dīaz inter dilectionē diuinā t humanā diuina.n. dilectio ē cāritas boni qđ in aliquo diligit:nō semp aūt humana. ¶ Dz gratia gratuz faciēs causat in nobis dilectionem dei. 151.

Ex premissis aūt manifestum fit q̄ per auxiliū gratie diuine gratuz faciētis hoc homo cōsequitur qđ deū diligat. ¶ Gratia.n. gratum faciēs est in homine diuine dilectionis effectus. proprius aūt diuine dilectionis effectus in homine esse videtur qđ deuz diligat. hoc.n. est principium in intentione diligēdo vt a dilecto remanetur. ad hoc.n. precipue studium diligentie tendit vt ad sui amorem dilectum attrahat:t nisi hoc accidat oportet dilectione dissolui igitur er gratia gratum faciente hoc in homine cōsequitur qđ deū diligat.

2 ¶ Adhuc eorum quorum est vnus finis: opz aliquā vnionem esse inq̄ntum ordinant ad finē: vnde t in ciuitate homines p quandam cōcordiam adunantur vt possint consequi reipublice bonum. Et milites in acie oportet vniri t concorditer agere ad quod victoriam que est cōis finis consequantur. Finis aūt vltimus ad quem homo per auxilium diuine gratie perducit est visio dei per essentiam que propria est ipsius dei:t sic hoc finale bonū cōicatur homini a deo non potest igitur homo ad hunc finem perduci nisi vniatur deo per cōformitatez voluntatis qui est proprius effectus dilectionis.nam amicorum proprium est idē velle t nolle t de eisdē gaudere t dolere:per gratiam ergo gratum facientem homo constituitur dei dilector cuz per eam homo diriganur in finem ei communicatum a deo.

3 ¶ Amp.cum finis t bonum sit propriuz obiectū appetitus siue affectus:oportet qđ per gratiam gratum facientē que hominē dirigit in vltimum finē affectus hominis principaliter perficiatur. Principalis aūt perfectio affectus est dilectio: cuius signuz est quod omnis motus affectus ab amore deriuatur: nullus enim desiderat aut sperat aut gaudet nisi propter bonū amatuz. Similiter aūt neq̄z aliquis refugit aut timet aut tristatur aut irascitur nisi propter id quod contrariatur bono amato: principalis ergo effectus gratie gratum facientis est vt homo deum diligat.

4 ¶ Item forma per quaz res ordinatur in aliquem finē assimilat quodāmodo rem illam sui:sicut corpus per formam grauitatis acquirit similitudinem t conformitatem ad locum ad quē naturaliter mouetur.(ostensum est aūt). quod gratia gratū faciens est quedaz forma in homine p quā ordinatur ad vltimum finem qui deus est per gratiaz ergo homo dei similitudinem cōsequitur:similitudo autē est dilectionis causa:oē.n. simile diligit sibi simile p gratiam ergo homo efficitur dei dilector.

5 ¶ Preterea ad perfectionem operationis requiritur quod aliqs cōstanter t pmpte operetur:hoc autē precipue facit amor propter quem etiam difficilia t grauia leuia videntur. Cum igitur er gratia gratuz faciente oporteat hominis operationes perfectas fieri vt er dictis patet:necessariū est quod per eandem gratiam dei dilectio cōstituatur in nobis. ¶ Hinc est quod dicit apostolus Ro.5. (Caritas dei diffusa est in cordibus nostris :per spiritum sanctum qui datus est nobis). Dominus aūt dilectoribus suis visionem suā repromittit dicēs Joā.14. (Qui diligit me diliget a patre meo: t ego diligā eum t manifestabo ei meipm). vn pz qđ gra q̄ ad finē diuine visionis dirigit: dilectionez dei cāt in nobis. Auc. scripta

¶ Dz diuina gratia cāt in nobis fidē. 152.

Ex hoc autem q̄ diuina gratia charitatē in nobis causat:necessarium est q̄ eriaz in nobis fides p gratiam causetur. ¶ Motus eni quo per gratiam in vltimum finem dirigimur est voluntarius non violentus. (vt supra ostensum est). volūtarius aūt motus in aliquid esse non potest nisi sit cognituz:oportet igitur q̄ per gratiaz in nobis cognitio vltimi finis prestituatur ad b q̄ voluntarie dirigamur in ipm. Hec aūt cognitio nō pōt esse m aptaz visionē in statu isto. (vt supra p ca°43. batuz est). oz igit qđ sit cognitio p fidem. ca.148. bui°lib.

2 ¶ Amp. in quolibet cognoscente modus

cognitiõis cõsequit modũ ꝓprie nãe. vnde alius modus cognitiõis est angeli: bois ⁊ bruti alialis fm ꝙ eox nãe diuerse sunt. (vt ex premissis ꝑz). sed homini ad consequendũ vltimũ finẽ addit aliqua perfectio super propriã nãm. f. gratia. (vt ostensum est). oꝫ igit ꝙ etiã sup cognitionẽ nãlẽ bois addat in eo aliqua cognitio que rõnem nãlẽ excedat. ⁊ hec est cognitio fidei que est de bis q̃ non videntur per rationem naturalem.

ꝫ ¶ Itẽ q̃cũq; ab aliquo agente mouetur aliquid ad id qõ est propriũ illi agenti. opꝫ ꝙ a principio ipsum mobile subdat impressionibus agentis in pfectõe quasi alienus ⁊ nõ proprijs sibi quousq; fiãt ei ꝓprie in termino motus. sicut lignũ ab igne primo calefit ⁊ ille calor nõ est proprius ligno. sed ꝓpter naturã ipsius in fine aũt q̃n iã lignũ ignitũ est. fit ei calor proprius ⁊ cõnaturalis. ⁊ sic cũ aliquis a magistro docet oꝫ ꝙ a principio cõceptõis magistri recipiat nõ quasi ea per se intelligẽa. sed ꝑ modũ credulitatis quasi supra suã capacitatẽ existentes. in fine aũt q̃n iã edoctus fuerit ea poterit intelligere. (sicut aũt ex dictis ꝑz). auxilio diuine gratie dirigimur in vltimũ finẽ. vltimus aũt finis est mãifesta visio prime veritatis in seipsa. (vt supra ostensum est). opꝫ igitur ꝙ antequã ad istũ finẽ veniat: intellectus hominis deo subdatur per modũ credulitatis diuina gratia hoc faciente.

ca° 25° bui° lib.

4 ¶ Preterea in principio huius operis posite fũt vtilitates propter quas necessarium fuit diuina veritatẽ hoibus per modũ credulitatis propõi. ¶ Et quibus etiã concludi põt ꝙ necessariũ fuit fidẽ esse diuine gratie effectũ in nobis. ℣ Hinc est ꝙ apls dicit Eph. 2o. (Gratia saluati estis per fidẽ ⁊ hoc nõ ex vobis. dei. n. donum est).

Auc. s. scriptu.

Erciu° ero.

℣ Per hoc autem excluditur error pelagianorum qui dicebant ꝙ initium fidei in nobis non erat a deo sed a nobis.

¶ Oꝫ diuina gratia causat in nobis spem future beatitudinis. fꝫ.

EX eisdem etiam oñ di potest ꝙ oportet in nobis per gratiã spem future beatitudinis causari. ℣ Dilectio enim que est ad alios provenit in hoie ex dilectione hominis ad seipsum inquãtũ ad amicũ aliqo se habet sicut ad se. Diligit aũt aliqs seipꝫ inquantũ vult sibi bonũ sicut aliũ diligit in quantũ vult ei bonum. oꝫ ergo ꝙ homo ꝑ hoc ꝙ circa proprium bonum afficit. pducatur ad hoc ꝙ afficiat circa bonum alterius. ꝑ hoc igit ꝙ aliquis ab alio sperat bonũ fit homini via vt illum diligat a quo bonũ sperat fm seipsum qñ diligens bonum eiꝰ vult etiã si nihil ei inde proueniat. cum igitur per gratiã gratum facientẽ causetur in homine ꝙ deum propter se diligat. consequens fuit. vt etiã per gratiã hõ spẽ de deo adipiscerẽ. amicitia vero qua quis alium fm se diligit ⁊ si nõ sit propter propriã vtilitatẽ. habet tñ multas vtilitates consequentes fm ꝙ vnus amicox alteri subuenit. vt sibiipsi. vide oꝫ ꝙ cum aliquis alium diligit ⁊ cognoscit se ab eo diligi. ꝙ de eo spẽ habeat. per gratiam aũt ita constituit hõ dei dilector fm charitatis affectum. ꝙ etiã instruitur per fidẽ ꝙ a deo prediligatur. fꝫ illud qõ habetur. i. Jo. 4. (Jn hoc est dilectio nõ quasi nos dilexerimus deum. Sed quoniã ipe prior dilexit nos). consequitur igitur ex dono gratie ꝙ hõ de deo spem habeat.

ⁱ iobã. nis 4°.

℣ Ex quo ẽt ꝑz ꝙ sicut spes est ꝑparatio hois ad verã dei dilectionẽ. ita ⁊ econuerso ex charitate hõ in spe confirmatur.

2 ¶ Amplius in oi diligente causatur desiderium vt vniatur suo dilecto inquantum possibile est. ⁊ hinc est ꝙ delectabilissimum est amicis cõuenire. si ergo per gratiã homo dei dilector constituit. oꝫ ꝙ in eo causetur desiderium vnionis ad deum scõm ꝙ possibile est. fides aũt que causatur ex gratia declarat possibilẽ eẽ vnionẽ hominis ad deum secundum perfectam fruitionẽ in q̃ beatitudo consistit. huius igitur fruitionis desiderium in homine cõsequitur ex dei dilectõe. sed desiderium rei alicuius molestat eam desiderantis. nisi adsit spes ⁊ ꝙsequẽdo. cõueniens igitur fuit vt in hominibus in q̃b⁹ dei dilectio ⁊ fides causat ꝑ gratiã ꝙ ẽt causet spes future beatitudis adipiscẽde.

ꝫ ¶ Item in bis que ordinantur ad aliquẽ finem desideratum si aliq̃ difficultas emerserit solacium affert spes de fide consequẽda sicut amaritudinẽ medicine aliquis leuiter fert propter spem sanitatis. Jn ꝓces-

su autē quo in beatitudinē tendimus q̄ est finis oium desideriox nostrox multa difficilia imminent sustinenda. nā virtus p quā ad beatitudinē itur circa difficilia est. ad bo igit vt leuius t promptius homo in beatitudinem tenderet necessarium fuit ei spez de obtinenda beatitudine adhibere.

4 ¶ Porro. nullus mouet ad finē ad quē estimat eē impossibile peruenirī. ad hoc ergo q̄ aliquis pergat in finē aliquē. oportet q̄ afficiat ad finē illū tāquā possibilē habere. t h̄ est affectus spei: cū igitur per gratiaz bō dirigatur in vltimū finē: beatitudinis necessariū fuit vt p gratiā ipsi meret humano affectui spes de beatitudine consequenda. ¶ Hinc est quod dicitur. i. Pe. primo (Regenerauit nos in spē viuā in hereditatē imarcessibilem conseruataz in celis). t Ro. 8. dr. (Spe saluti facti sumus).

Auc. e. scripta.

¶ De donis gratie gratis date. In quo t de diuinationibus demonum. 154.

Declarat qō sit donū sapiēt

Via vero ea que bō p se nō videt cognoscere nō pōt nisi ea recipiat ab eo q̄ videt. fides aūt est de bis q̄ nō videmus. oz cognitionē fidei eox de qbus est fides ab eo deriuari q̄ ea p se videt: hic autē deus est q̄ seipsum pfecte cōprehendit t naturaliter suā ēntiā videt. de deo. n. fidē habemus. oz igit ea q̄ p fidē tenemus: a deo in nos puenire. cū aūt q̄ a deo sunt ordine quodā agant. (vt supra ostensuz est). in manifestatōe eox q̄ sunt fidei ordinē quēdā obseruari oportuit. s. vt qdā immediate a deo reciperent. alij vero ab bis t sic p ordinem vsq; ad vltimos: in qbuscūq; aūt est aliqs ordo. oz q̄ quāto aliqd est propinquius primo principio. tanto virtuosius inuenīat. qō in hoc ordine manifestatōis diuine apparet inuisibilia enim quox visio beatos facit de qbus fides est: primo a deo reuelant angelis beatis p agrā visionis. (vt ex supradictis patet). deinde angelox interueniente officio manifestat qbusdā boibus nō qdē p apertā visionē. sed per quādā certitudinez ꝓuenientē ex reuelatōe diuina. q̄ quidē reuelatio fit quodā interiori t intelligibili lumine mentē eleuante ad percipiendum ea ad q̄ p lumē nāle intellectus pingere non pōt. sicut enim p lumē nāle intellectus redditur certus de bis q̄ lumine illo cognoscit vt de primis principiis. ita de bis que supernaturali lumine apprehendit certitudinem habz. hec aūt certitudo necessaria est ad hoc q̄ alijs proponi possint ea q̄ oia reuelatōe percipiunt. nō enim cū securitate alijs ꝓferimus de qbus certitudinē nō habem⁹. cū predicto aūt lumine mētē interius illustrāte adsunt aliquando in diuina reuelatione aliqua exteriora vel interiora cognitionis auxilia vtpote aliquis sermo exterius sensibiliter auditus qui diuina virtute formet aut per imaginationē interius deo factēte perceptus. siue etiā aliqua corporaliter visa exterius a deo formata. vel etiā interius in imaginatōe descripta. et quibus homo per lumen interius menti impressuz cognitionē accipit diuinox. vnde hmōi auxilia sine interiori lumine ad cognitionē diuinorū nō sufficiunt. lumen aūt exterius sufficit sine isto. ¶ Hec aūt inuisibiliū de reuelatio ad sapientiā pertinet que proprie est cognitio diuinoruz. ¶ Et ideo dicitur Sap. 7. (q̄ sapientia dei per natiōes in animas sanctas se transfert. neminē enim diligit deus nisi eū q̄ cū sapientia inhabitat). t Ecc. 15. dr. (Implebit eum dns spiritu sapientie t intellectus). ¶ Sed q̄ inuisibilia dei per ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciunt. per diuinam gratiam nō tolū reuelant hoibus diuinā. sed etiā aliqua de rebus creatis qō ad scientiā pertinere videtur. ¶ Vnde dr Sap. 7. (Ipse dedit mihi horū que sunt scientiā veram. vt sciam dispōnem orbis terrarū t virtutes elementox. ¶ Et Ro para lipo. primo dominus dixit ad Salomonē. (Scientia t sapientia data sunt tibi). ¶ Ea vero que homo cognoscit. in noticiam alterius producere conuenienter nō potest nisi per sermonem. qui igitur illi qui a deo reuelationem accipiunt secundum ordinem diuinitus institutum aliquos instruere debēt necessarium fuit vt etiam bis gratia locutionis daretur secundum q̄ erigeret voluntas eorum qui erant instruendi. ¶ Vnde dicitur Isa. 50. (Dominus dedit mihi linguam eru. vt sciam sustentare eum qui lapsus est verbo). t dominus discipulis dicit Luce. xi. (Ego dabo vobis os t sapien

ca° 97. huius lib.

ca° 79. t. 80. huius lib.

Sap.

Ecc.

De dono scie

Sap. parali

De dono linguaz

Isa.

Luc.

tiam cui non po.resi.t contradi. oēs aduer
sa.vestri.¶ Vnde t propter hoc etiā quā
do oportuit per paucos virtutes fidei in di
uersis gentibus predicari.instructi sūt qui
dam diuinitus vt linguis varijs loquerēn-
Actū. tur sicut dicitur Act.2. (Repleti sunt oēs
spiritu sancto t ceperunt loqui varijs lin
guis prout spiritus sanctus dabat eloqui il-
De do lis). Sed q; sermo propositus confirma-
no mi- tione indi;et ad hoc q; recipiatur nisi sit p
raculo- se manifestus.ea autem que sunt fidei sunt
rum humane rationi immanifesta:necessarium
fuit aliquid adhiberi quo cōfirmaretur ser
mo predicantium fidem.¶ Non autē con
firmari poterat per aliqua principia rōnis
per modum demonstrationis:cum ea que
sunt fidei rationem excedant. oportuit igi-
tur aliquibus indicijs confirmari predican
tium sermonem:quibus manifeste ostende
retur huiusmodi sermonē processisse a deo
dum predicantes talia operarentur sanan-
do infirmos t alias virtutes operādo que
non posset facere alius nisi deus.¶ Vnde
dominus discipulos ad predicandum mit
Matb. tens dixit Matb.decimo.(Infirmos cu-
rate:mortuos resuscitate:leprosos mundate
War. demones eijcite).t Matb.vlti.dicit.(Illi
autem profecti predicauerunt vbiq; domi
no cooperante t sermonem confirmante se
De do quentibus signis.¶ Fuit autem t alius cō
no pro- firmationis modus. vt dum predicatorum
phecie veritatis vera inuenirentur dicere de occul
tis que possmodum manifestari possūt:eis
crederetur vera dicentibus de his que ho
mines experiri non possunt. vnde necessari
um fuit donum prophie per quod futura t
ea que cōiter homines latēt deo reuelante
possent homines cognoscere t alijs indica
re.vt sic dum in his inuenirētur vera dice
re in his que sunt fidei eis crederet.¶ Vn
ad cor. de apls dicit primo ad Corin4.(Si autez
omnes prophetēt:intret autē quis infidelis
vel idiota:conuincitur ab omnibus. dijudi
catur ab omnibus.occulta enim cordis eius
manifesta fiunt.t ita cadēs in faciem odo-
rabit deum pronuntians q; deus vere in vo
bis sit).¶ Non autem per hoc prophie
donum sufficiens testimonium fidei adhi-
beretur nisi esset de his que a solo deo co-
gnosci possunt.sicut t miracula talia sunt
q; solus deus ea pōt opari.¶ Hmōi aūt pōt ca° 69.
pne sunt in rebus inferioribus occulta cor- pri.lib.
dium q; solus deus cognoscere pōt. (vt su
pra ostensum est).¶ Et futura cōtingētia ca° 88.
q; ēt soli diuine cognitioni subsunt. q; ea in bui° lib.
seipsis videt. cū sint ei p̄sētia rōne sue eter-
nitatis.(vt supra ostensuz est).¶ Possūt lib° p°
tñ aliqua futura contingētia ēt ab homini ca° 51°
bus p̄cognosci nō qdē inquantū futura sūt
sed inquātū i causis suis p̄existunt. quibus
cognitis vl sm seipsa vl p aliquos effectus
earū manifestos.q; signa dicunt de aliqui-
bus effectibus futuris pōt ab homine p̄co-
gnito hūi sicut medicus p̄cognoscit mortē
vl sanitatē futurā ex statu virtutis natura-
lis quā cognoscit pulsu vrinaz:t hmōi signis
hmōi aūt cognitio futurorū partim quidē
certa est.partim quidē incerta.¶ Vt.n.q;
dā cause existētes ex quibus futuri effectus
ex necessitate cōsequunt sicut p̄existēte cō-
positōe ex cōtrarijs in aial ex necessitate se
quitur mors.¶ Quibusdā vo causis p̄exi
stētibus sequūt futuri effectus nō ex necessi
tate.sz vt frequēter.sicut ex semine hois in
matricē p̄iecto vt in pluribus sequit hō p
fectus.quiq; tñ mōstra gñant pp aliqd im
pedimētū supueniēs operationi nālis virtu-
tis.¶ Primo ergo igit effectuū p̄cognitio in
fallibiliter certa hī.hoc aūt q; posterius di
cta sunt nō est p̄cognitio infallibiliter certa.
¶ Cognitio aūt q; de futuris hī ex reuela-
tione diuina sm gram p̄phetalē ē oino cer
ta.sicut t diuina p̄cognitio ē certa.nō enim
deus p̄cognoscit futura solū put sūt in suis
cāis.sz infallibiliter sz q; sūt in seipsis.(sicut ca° 51°
supius ostensum ē).vñ t cognitio p̄phetica pri.lib.
p eūdē modū hz hōi de futuris cā certitu
dine p̄fecta.¶ Nec tñ hec certitudo repu-
gnat p̄ingētie futurorū.sic nec certitudo
sciētie diuine.(vt supra ostensum ē). Reuelā
tur tamē aliquando aliqui futuri effectus ca°68°
prophetis nō sm q; sunt in seipsis:sz sm q; pri.lib.
sunt in causis suis:t tūc nihil p̄hibet si cāe t.86.
impediant ne ueniāt ad suos effectus: quin
ēt p̄phete p̄nunciatio immutet.sicut Isaias
prophetauit Ezechie egrotāti.(Dispone
domui tue.quia morieris t non vives:qui
tamē sanatus est).t Jonas prophēta p̄nū
ciauit.(q; post.40.dies Ninive subuerte-
retur).nec tamē ē subuersa. pronunciatio

enim Ysaiae mortē futurā Ezechie fm ordinē dispositōis corporis ⁊ aliaꝝ causaruꝫ inferioꝝ ad istum effectum. Et Jonas subuersionē Niniue scām erigentiam meritorum. vrobiq; tamen aliter euenit secundū opationē dei liberantis ⁊ sanantis. ¶ Sic igitur prophetā denunciatio de futuris. sufficiens est fidei argumentuꝫ. qz licet homines aliqua de futuris precognoscant. nō tn de futuris contingentibus est precognitio cum certitudine sicut est precognitio ꝓphetie. ⁊ si enīz aliqn fiat propbete reuelatio secundum ordinē causarum ad aliquem effectum. simul tn vel postea fit eidē reuelatio de euentu futuri effectus qualiter sit immutandus. sicut Ysaie reuelata fuit sanatio Ezechie. ⁊ Jone liberatio Niniuitarum.

Declarat diuinationē q̄ē a deoibus ca° 10z. huius lib.

¶ Maligni autē spiritus veritatem fidei corrumpere nitētes. sicut abutuntur operatione miraculoꝝ vt errorem inducant ⁊ argumentum vere fidei. debilitēt tamē nō vere miracula faciendo sed ea que hominibus miraculose apparent. (vt supra ostensum est). ita etiam abutuntur prophetica prenunciatiōe nō qdem vere prophetando sed prenunciando aliqua scām ordinē causarum homini occultaꝝ vt videantur futura precognoscere in seipsis. ⁊ licet ex causis naturalibus effectus contingentes proueniant. predicti tn spiritus subtilitate intellectꝰ sui magis possunt cognoscere q̄z homines quia cognoscunt qn ⁊ qualiter effectus naturalium causarum impediri possint. ⁊ iō in prenunciando futura mirabiliores ⁊ veraciores apparent q̄z homines quātūcūq; sciētes. ¶ Inter causas autē naturales supreme ⁊ a cognitione nostra magis remote sunt vires celestium corporum q̄ predictis spiritibus cognitae cē scām proprietatem sue nature. (ex superioribus patet). cū ergo omnia inferiora corpora secundum vires ⁊ motum superioꝝ corpoꝝ disponant. possunt ꝑdicti spiritus multo magis q̄z aliquis astrologus prenunciare ventos ⁊ tempestates futuras corruptiōes aeris: ⁊ alia hmōi. que circa mutatōes inferiorum corporum accidunt ex motu superioꝝ corporum causa. ⁊ licet celestia corpora sup partem intellectiuam anime directe nō possint imprimere. (vt supra ostensum est). plurimi tamen sequuntur impetus passionum ⁊ inclinatiōes corporales in quas efficaciā habere celestia corpora manifestum est. solum enim sapientum quorum perpauus numerus. est huiusmodi passionibus obuiare ⁊ inde est q̄ eriaꝫ de actibus hominū multa predicere possunt. licet quandoq; ⁊ ipsi in prenunciando deficiant propter arbitrij libertatem. ¶ Ea vero que precognoscunt prenunciant quidem non mente illustrādo sicut in reuelatione diuina. nō enim eorum intentio est vt mens humana perficiat ad veritatem cognoscendam. sed magis q̄ a veritate auertatur. prenunciant autem qnādoq; quidem secundum imaginationis immutationem vel in dormiendo. sicut cuꝫ q̄ somnia aliquorum futurorum indicia monstrant. siue etiam vigilādo sicut in raptus ⁊ freneticis patet qui aliqua futura prenunciant. aliquando vero per aliqua exteriora indicia. sicut per motus ⁊ garritus auium ⁊ per ea que apparent in exitu animalium ⁊ in punctorum quorūdam descriptione ⁊ in similibus que forte quedam fieri videnf. aliquando autem visibiliter apparendo ⁊ sermōe sensibili p̄nunciādo futura. ¶ Et licet horum vicinū manifeste per malignos spiritus fiat. tamen alia quidam reducere conantur in aliquas causas nāles. ¶ Dicunt enim q̄ cuꝫ corpus celeste mouetur ad aliquos effectus in istis inferioribꝰ: et eiusdem corporis impressione in aliquibꝰ rebꝰ istius effectus signa quedam apparent: celestem enim impressionem diuerse res diuersimode recipiūt. secūdū hoc ergo dicūt q̄ immutatio que fit a corpore celesti in aliqua re potest accipi vt signum immutationis alterius rei. ⁊ ideo dicunt q̄ motus qui sunt preter deliberationem rationis. vt visa somniantium. ⁊ eorum qui sunt mente capti ⁊ motus ⁊ garritus auium: ⁊ descriptiones punctorum. cum quis non deliberat quot puncta debeat scribere. sequūtur impressionē corporis celestis. ⁊ ideo dicūt q̄ huius possunt esse signa effectuum futurorum qui ex motu celesti causant. ¶ Sed quia hoc modicam rationem habet. magis estimandum est q̄ prenunciatiōes que ex huiusmodi signis fiunt. ab aliqua intellectuali substantia originem habeant: cuius

ca° 84. huius lib.

iproba° virtute disponunt predicti motus preter deliberationē existentes scēm q congruit ob seruationi futurorū. ¶ Et licet quandoque hoc disponant voluntate diuina ministerio bonorū spirituū quia t a deo multa p somnia reuelāt sicut ℙharaoni: t ℕabucho/donosor. t sortes que mittūtur in sinu: quā doq; etiam a domino tēperantur. (vt Salomon dicit). tamē plerūq; ex operatione spirituū malignorū accidunt vt t sancti doctores dicunt. ¶ Et etiam ipsi gentiles cenſuerunt. ¶ Dicit enim maximus Valerius q obseruatio auguriorum t somniorum t hmōi. ad religionē pertinent qua idola colebantur. ¶ Et ideo in veteri lege simul cū idolatria hec omnia prohibebātur. dicitur enim Deutero. 18. (Nec imitari velis abominationes illaꝝ gentium). que. s. idolis seruiebant. (nec inueniat in te qui lustretur filium suum aut filiā ducens per ignē. aut qui ariolos scisciteꝝ aut obseruet somnia atq; auguria. ne sit male ficus. nec incantator. neq; pbitones consulat nec diuinos t querat a mortuis virtutē). attestatur autez predicationi fidei prophetia per aliū modū inquantū. scilicet aliqua fide tenenda predicant que tēporaliter agūtur: sicut natiuitas christi: passio: t resurrectio t hmōi: t ne huiusmodi ficta a predicantibus eē credantur aut casu aliter euenisse. ostendūt longe ante per prophas predicta. ¶ Vnde apostolus dicit Ro. primo. (℘aulus seruus Jesu christi vocatus apostolus segregatus in euangeliū dei q ante promiserat per ꝓphetas suos in scripturis sanctis de filio suo q factus est ei ex semine Dauid secūdū carnem). ¶ ℘ost gradum aūt illorum q immediate reuelationē a deo recipiunt est necessarius alius gratie gradus. ¶ Quia. n. hommes reuelationem a deo accipiunt nō solū pro presenti tempore. sed etiā ad instructionē omniū futuroꝝ. necessarium fuit vt non solū ea que ipsis reuelant sermone narrarent presentibus. sed etiā scriberentur ad instructionem futuroꝝ. vnde t oportuit aliquos eē qui hmōi scripta interpretarentur q diuina gratia eē oportet sicut t ipsa reuelatio q gratiā dei fuit. ¶ Vñ t Beñ. 40. dicit. (Nunquid non dei est interpretatio). ¶ Sequit aūt vltimus gradus. scilicet qui ea que aliis sunt reuelata t per alios interpretata fideliter credunt. hoc aūt dei donū esse. (superius ostensum est). Qz vero per malignos spiritus aliqua similia fiunt his quibus fides confirmatur tam in signorum operatione q̄z in futurorum reuelatione (vt supra dictum est). ne per huiusmodi hommes decepti mēdacio credāt ne cessarium est vt adiutorio diuine gratie instruantur de huiusmodi spiritibus discernendis secundum q dicitur. i. Jo. 4. (Nolite omni spiritui credere. sed probate spiritus si ex deo sunt). hoc autem gratie effectus ad instructionem t confirmationez fidei ordinatos apostoli enumerat. i. ad Coz. 12. dicens (Alii per spiritum datur sermo sapientie. alii autem sermo scientie secundū eundem spiritum. alteri fides in eodem spiritu. alii gratia sanitatū in vno spiritu: alii operatio virtutum: alii ꝓphetia alii discretio spirituum alii genera linguarum alii interpretatio sermonum). ¶ ℘er hoc autē excluditur error quorūdam manicheorum qui dicunt corporalia miracula non esse a deo facta. ¶ Simul etiam excluditur eoz error quantum ad hoc q dicunt ꝓphetas non esse spiritu dei locutos. ¶ Excluditur etiam error ℘risille t Montani qui dicebant prophetas tanquam arrepticios nō intellexisse que loquebantur. quod diuine reuelationi non congruit secunduz quā mēs principalius illuminatur. ¶ In premissis autem gratie effectibus consideranda est q̄dam differentia. ¶ Nam t si omnib⁹ gratie nomen competat. quia gratis absq; precedenti merito conferuntur. solus tamē dilectionis effectus viterius nomen grē meretur ex hoc q gratiam deo facit. ¶ Dicitur enim prouer. 8. (Ego diligentes me diligo). vnde fides t spes t alia que ad fidez ordinantur possunt esse in peccatoribus qui non sunt deo grati. sola autem dilectio est proprium donum iustorum. (Quia q manet in charitate in deo manet: t deꝰ in eo). vt dicitur. i. Jo. 4. ¶ Est autem t alia differentia in predictis effectibus gratie considerande. ¶ Nam quidam eorum sunt ad totam vitam hominis necessarii vtpote sine quibus salus esse non potest. sicut credere sperare diligere t preceptis dei obedire.

in prouerbiis ca° 16.

c°ñ p. li. De memo. dicto

De hoc supra lib. p̄ ca. 6. ēt dictū est

De dono iterp̄tationis sermo

Beñ. De dono discretiōe spirit.

Joan.

Enumeratio donorum

Eccle° erro. Manicheorum

℘risille t mōtani,

p⁹ dria inter p̄dicta dona

Joan.

2ª dria

t ad hoc effectus necesse est habituales q̄dū perfectiones hoibus in cē vt ꝑ eas agere possint cū fuerit tēpus. ¶ Alii vero effectus sunt necessarii nō per totā vitā. ꝙ certis tēporibus t locis. sicut facere miracula prenunciare futura t hmōi. t ad hoc nō dātur habituales perfectiones. sed impressiones q̄dā fiūt a deo q cessante actu cessant: et eas op3 iterari cū actus iterari fuerit opportunū. sicut propbe in qualibet reuelatione noua lumine illustrantur. t in qualibet miraculorum operatione oportet adesse nouam efficaciam diuine virtutis.

¶ Q̄ homo indiget auxilio gratie ad perseuerandum in bono. 155.

INdiget etiā hō diuine gr̄e auxilio ad hoc q̄ pseueret in bono ¶ O ē.n. qō de se est variabile ad hoc q̄ figat in vno indiget auxilio alicuius mouentis imobilis. hō enim variabilis est t de malo in bonū t de bono in malum. ad hoc igit q̄ imobiliter perseueret in bono quod est perseuerare indiget auxilio diuino.

7. ¶ Adhuc ad illud qō credit vires liberi arbitrii indiget hō auxilio diuine gratie. ꝙ virtus liberi arbitrii nō se extēdit ad hunc effectum q̄ est pseuerare finaliter in bono. ¶ Q̄ sic p3 potestas. n. liberi arbitrii ē respectu eop̄ q̄ sub electōe cadūt. qō aūt eligitur est aliqō particulare opabile. particulare aūt opabile est qō est hic nunc. qō igit cadit sub potestate liberi arbitrii est aliqd. vt nunc opandū. perseuerare aūt nō dicit aliqd vt nunc opabile. ꝙ cōtinuationē opatiōis p totū tps. iste igit effectus q̄ est pseuerare in bono est supra potestatem liberi arbitrii. indiget igitur homo ad perseuerādū in bono auxilio diuine gratie.

3 ¶ Amp̄. ꝙ hō p volūtatē t libex arbitrium sit dño sui actus. nō tn est dño suax nāliū potētiax. t iō ꝙ liber sit ad volēdū vl ad nō volēdū aliqd. nō tn volēdo facere pōt q̄ volūtas in eo q̄ vult ad id qō vult vl eligit imobilr se bēat. hoc aūt regrit ad pseuerātiā vt. ſ. volūtas in bono imobilr permaneat. perseuerantia igitur non est in potestate liberi arbitrii. oportet igitur adesse hommi auxiliū diuine gratie ad hoc vt pseueret.

4 ¶ Prete. ſi sunt plura agēda successiue quorū. ſ. vnū agat post actionē alterius cōtinuitas actōis istox nō pōt causari ex aliq̄ vno istorū q̄ nullū eorū sēp agit nec ex oibus q̄ nō simul aguit. vñ oz q̄ causet ab aliquo supiori qō semp agat. (sicut pbs ꝑ tertu. bat in. 8. phicoꝝ). q̄ cōtinuitas gnatōis cō. 49. in ialibus causat ab aliquo superiori sempiterno. ponamus aūt aliquē pseuerātē in bono eo igit sunt multi motus liberi arbitrii in bonū tēdētes fibiuicē succedentes vsq̄ ad finē. ¶ Huius igit cōtinuationis bonī qō ē perseuerantia nō pōt ee causa aliquis istorū motuū: q̄ nullus eorū semp durat. nec omnes simul. q̄ cū nō simul sunt: nō possunt simul aliquid causare. relinquit ergo q̄ ista continuatio causetur ab aliquo superiori. indiget igitur homo auxilio superioris gratie ad perseuerādū in bono. t infra

5 ¶ Itē si fiant multa ordinata ad vnū finē totus ordo eorū quousq̄ peruenerint ad finē est a primo agēte dirigēte in finē. in eo aūt qui pseuerat in bono sunt multi motus t multe actiōes pringētes ad vnū finē. op3 igitur q̄ totus ordo istorū motuū t actionū causet a primo dirigēte in finē. ¶ Sēſuz est aūt q̄ p auxiliū diuine gratie diriguñt in virtutū finē. igit p auxilium diuine gratie ē totus ordo t cōtinuatio bonorum operum in eo qui perseuerat in bono. ¶ Hinc est qō dr ad ¶ Phil. primo. (Qui cepit in vobis opus bo. pñi. vsq̄ in diē Jesu xpi). t primo ¶ Det. vlti. (Deus oīs gratie q̄ vocauit nos in eter. glo. suā mo. paſ. ipse pficiet confir. solidabitq̄). inueniunt ēt in sacra scriptura multe oratiōes quibus a deo petitur pseuerantia. sicut in ps. (Dirige gressus meos in se. tu. t nō mo. ve. me.). Et. 2. ad Thess. 2. (Deus pater noster exhortet corda vestra t cōfir. in omni ope t ser. bono). hoc ēt ipsū in oratōe dominica petitur maxime cum dicitur. (adueniat regnum tuum). nō enim nobis aduenit regnū dei. nisi in bono fuerimus perseuerantes. dertsorium aūt ēet aliquid a deo petere cuius ipse dator non esset. est igitur perseuerātia hominis a deo ¶ Per hoc autem excluditur error pelagianorum qui dixerunt q̄ ad perseuerandum in bono sufficit homini liberum arbitrium nec ad hoc indiget auxilio gratie. Auc. s. scripta. Exclu erro.

Alia cō clu°p̄ce. declara tōtia p̄batio

¶ Sciendum tamen est q̄ cuz ille qui gratiam habet petat a deo vt perseueret in bono. sicut liberum arbitrium non sufficit ad istum effectum qui est perseuerare in bono fine exterioꝛi dei auxilio. ita nec ad hoc sufficit aliquis habitus nobis infusus. ¶ Habitus enim qui nobis infunduntur diuinitus secundum statum presentis vite nō auferunt a libero arbitrio totaliter mobilitatem ad malum: licet per eos liberum arbitriuz aliqualiter stabiliatur in bono ⁊ ideo cum dicimus hominem indigere ad perseuerandum finaliter auxilio gratie non intelligimus q̄ super gratiam habitualem p̄us infusam ad bene operandum. alia desuper infundatur ad perseuerandum. sed intelligimus q̄ habitus omnibus habitibus gratuitis adhuc indiget homo diuine prouidētie auxilio exterius gubernantis.

¶ Oꝫ ille qui decidit a gratia per peccatuz potest iterum per gratiam reparari. 156.

Ex his autez apparet q̄ p auxilium gratie. bō ēt si nō p̄seuerauerit. sed in peccatum ceciderit p̄t reparari ad bonum. ¶ Eiusdē. n. virtutis est continuare salutē alicuius ⁊ interruptā reparare. sicut. n. p virtutē naturalē cōtinuat sanitas ⁊ corpore. ita p eandē virtutē naturalē sanitas interrupta reparat. bō ät p̄seuerat in bono. auxilio diuine gratie. (vt ostensuz est). igitur si per peccatū lapsus fuerit eiusdem gratie auxilio poterit reparari.

2 ¶ Adhuc agēs qō requirit dispositionē in subiecto p̄t suum effectum imprimere in subiectum qualitercūq̄ dispositum. ⁊ p̄ter hoc deus qui in agēdo nō requirit subiectum dispositum p̄t absq̄ dispōne subiecti formā naturalē inducere. vtpote dum cecum illuminat. ⁊ mortuū viuificat. ⁊ sic de similibus. ¶ Sz sicut non requirit dispositionē naturalē in subiecto corporeo. ita non requirit meritum in voluntate ad gratiam conferēdam quia sine meritis datur. (vt ostensum est). ergo gratiam gratum facientem per quam peccata tolluntur deus alicui conferre. ¶ Potest etiam postquaz a gratia cecidit per peccatum.

3 ¶ Amplius hec sola bō recuperare amissa nō potest que per generationē ei aduenīt sicut potentias naturales ⁊ mēbra eo q̄ō homo nō p̄t iterum gīnari. auxiliū aūt gratie dat bōi non p̄ gīationē. sz postq̄z iā est p̄t igr post amissionē gratie p̄ peccatū iterum reparari ad peccata delēda.

4 ¶ Itē gratia est q̄dam habitualis dispositio in anima. (vt ostēsum est). Sz habit⁹ acquisiti p̄ actus si amittant possunt iterū reacquiri p̄ act⁹ p̄ quos acqsiti fūt. multo igitur magis gra deo cōiungēs ⁊ a peccato liberās si amittat diuia operōe reparī p̄t.

5 ¶ Preterea in operibus dei non est aliquid frustra sicut nec in operibus nature. hoc enim ⁊ natura habet a deo. frustra autem aliquid moueretur nisi posset peruenire ad finem motus. necessarium est ergo quod natum est moueri ad aliquem finez sit possibile venire in illum finem. sz homo postquam in peccatum cecidit quādiu status huius vite durat remanet in eo aptitudo vt moueatur ad bonum cuius signa fūt desiderium de bono. ⁊ dolor de malo. que adhuc in homine remanēt post peccatū. est igit possibile homine post peccatū iterz redire ad bonū q̄ō gratia in homine operatur.

6 ¶ Amplius nulla potentia passiua innenitur in rerum natura quē non possit reduci in actum per aliquam potentiam activam naturalem. multo igitur minus est aliqua potentia in anima humana que nō sit reducibus in actum per potentiam activam diuinam. manet autem in anima humana etiam post peccatum potentia ad bonum. quia per peccatum non tolluntur potentie naturales quibus anima ordinatur ad suum bonum. potest igitur per diuinaz potentiam reparari in bono: ⁊ sic auxilio gratie homo potest consequi remissionem peccatoꝝ. ¶ Hinc est quod dicitur Isa. primo. (Si fuerint peccata vestra vt coc. quasi nix deal.). Et prouer. io. (Vniuersa delī. operit ca.). Hoc etiam quotidie a domino non frustra petimus dicentes. (dimitte nobis debita nra). ¶ Per hoc autem excluditur error nouacianorum qui dicebant q̄ de peccato que homo post baptismum peccat bō veniā cōsequi nō p̄t.

Auc. e. scriptu.

Exclu° erro.

¶ Oꝫ homo a peccato liberari non potest nisi per gratiaz. 157.

Ex eisdem etiã ostẽdi põt q̃ homo a peccato mortali resurgere nõ põt nisi p̃ gratiaz. ℣ Per peccatũ.n. mortale dõ ab vltimo fine auertit. in vltimũ aũt finẽ dõ nõ ordinat nisi p̃ gratiã.p̃ solã igitur gratiam dõ potest a peccato resurgere.

2 ¶ Adhuc offensa nõ nisi p̃ dilectionẽ tollitur.ſz p̃ peccatũ mortale homo offensum dei icurrit. dicit.n q̃ deus peccatores odit inquantũ vult eos p̃riuare vltimo fine quẽ bis quos diligit p̃parat:nõ ergo homo potest a mortali peccato resurgere nisi p̃ graz p̃ quã fit q̃dã amicitia iter deũ ⁊ hominẽ.

3 ¶ Adhuc ẽt induci possunt oẽs rõnes superius posite de gratie necessitate. ℣ Dicit q̃ dr̃ Ysa.43.(Ego sũ ipe qui deleo iniquitates tuas p̃pter me).⁊ in.ps.(remisisti iniquitatẽ plebis tue:operuisti omnia peccata eoz. ℣ Per hoc aũt excludit error pelagianoz qui direrunt hominẽ posse a peccato resurgere p̃ liberum arbitrium.

Anc.s. scriptu.

Exclu° erro.

¶ Qualiter hõ a peccato liberatur 158.

Via vero hominõ potest ad vnũ oppositorũ redire nisi recedat ab alio. ad hoc q̃ hõ auxilio gratie ad statũ rectitudinis redeat necessariũ ẽ q̃ a peccato p̃ q̃ hõ a rectitudine declinauerat recedat. ⁊ q̃ hõ in vltimũ finẽ dirigit ⁊ ab eo auertit p̃cipue p̃ voluntatẽ nõ solũ necessariũ ẽ q̃ hõ exteriori actu a peccato recedat peccare desinens.ſz ẽt q̃ recedat volũtate ad hõ q̃ p̃ gratiam a peccato resurgat. voluntate aũt hõ a peccato recedit dũ ⁊ de p̃terito penitet ⁊ futuꝝ vitare proponit. ℣ Necessarium ẽ igitur q̃ homo a peccato resurgẽs ⁊ de peccato p̃terito penitear ⁊ futura vitare proponat. ℣ Si.n.homo nõ proponeret desistere a peccato nõ ẽt peccatũ ſz se contrariũ volũtati.si vero vellet desistere a peccato.nõ tñ doleret de peccato p̃terito.nõ ẽt illud idẽ peccatũ q̃ fecit.cõtrariũ voluntati.ẽ aũt cõtrarius motus quo ab aliquo recedit.motui quo ad illud puenit.sicut dealbatio cõtraria est denigrationi.vñ oz q̃ p̃ cõtraria voluntas recedat a peccato bis p̃ q̃ in peccatũ inclinata fuit.fuit aũt inclinata in peccatũ p̃ appetitũ ⁊ delectationẽ circa res inferiores. oz igit̃ q̃ a peccato recedat p̃ aliq̃ penalia quibus affligant̃ p̃ hoc q̃ peccauit.sicut.n.p̃ delectatione tracta fuit volũtas ad cõsẽsũ peccati.sic p̃ penas ꝓfirmat in abominatõe peccati.

Lõciu° probat°

2 ¶ Itẽ videmus q̃ ẽt bruta animalia a matrimonio voluptatibus retrahũt̃ p̃ dolores verberũ.oz cũ q̃ de peccato resurgit nõ solum detestari peccatũ p̃teritũ.ſz ẽt vitare futuꝝ ẽ igit̃ ꝓueniens vt affligat̃ p̃ peccato vt sic magis ꝓfirmet i ꝓposito vitãdi peccata.

3 ¶ Preterea ea q̃ cũ labore ⁊ pena acquirimus magis amamus ⁊ diligẽtius cõseruamus.vñ illi q̃ p̃ propriũ laborẽ acquirũt pecuniae:minus eas expẽdũt q̃ q̃ sine labore accipiũt vt a parẽtibus vt quocũq; alio modo.ſz homini resurgẽti a peccato bº maxime necessariũ ẽ vt statũ grẽ ⁊ dei amorẽ diligẽter cõseruet quẽ negligẽter p̃ peccatum amisit ẽ ergo cõueniens vt laborẽ ⁊ penam sustineat p̃ peccatis cõmissis.

4 ¶ Adhuc ordo iusticie bº regnit vt peccato pẽa reddat. et bº aũt q̃ ordo seruat in rebꝰ sapiẽtia dei gubernãtis apparet. p̃tinet igit̃ ad mãifestationẽ diuine bõitatis ⁊ dei gloriã q̃ p̃ peccato pẽa reddat.ſz peccator peccãdo ꝓtra ordinẽ diuinitꝰ istituꝝ facẽ legem dei p̃tergrediẽdo. ẽ igit̃ ꝓueniens vt bº recõpẽset i seipso punẽdo q̃ pꝰ peccauerat.sic.n.totaliter extra iordinationẽ cõstituet. ℣ Per hoc ꝑ ps q̃ postq̃ hõ p̃ gratiã remissionẽ peccati ꝓsecutꝰ ẽ ⁊ ad statum grẽ reductꝰ.remãet obligat̃ ex dei iusticia ad aliquã penã p̃ peccato cõmisso.quã qui dẽ penã si p̃ꝑa volũtate a se exegerit: p̃ bº deo satisfacere dr̃ iquãtũ cũ labore ⁊ pena ordinẽ diuinitꝰ istituꝝ exegit̃ p̃ peccato se puniẽdo quẽ peccãdo trãsgressus fuerat p̃ priã volũtatẽ sequẽdo. ℣ Si aũt se dãe penã nõ erigat cũ ea q̃ diuine ꝓuidẽtie subiacẽt iordinata remanere nõ possint.hec pẽa iniungẽt ei a deo.nec talis pẽa satisfactoria dicẽt cũ nõ fuerit ex electõe patiẽtie.ſz dicẽt purgatoria q̃ alio punicẽte q̃si purgabit̃ dũ quod iordinatũ fuit i eo ad debitũ ordinẽ reducet. ℣ Dicẽ q̃ apls dicit. ad Cor. xi. (Si nos metipsos diiudicaremꝰ.nõ vtiq; iudicarẽtur. dũ iudicatur aũt a dño corripiur vt nõ cũ bº mũdo dãnemur).ꝓ fideliũ tñ

pulchra Declaratio

ꝙ cū mens a peccato auertit.tā vehemēs pōt esse peccati displicētia ⁊ inhesio mētis ad deū ꝙ non remanebit obligatio ad aliquā penā. Nā.(vt ex predictis colligi potest.).pena quā quis patit̄ post peccati remissionē:ad hoc necessaria est vt mens firmius bono inhereat.(hoie per penas castigato).pene eni medicine q̄dā sūt. Et vt ēt ordo iusticie seruetur duz qui peccauit sustinet penā:dilectio aūt ad deū sufficit mentē hominis firmare in bono p̄cipue si vehemens fuerit:displicētia aūt culpe preterite cū fuerit intensa magnā affert dolorē:vñ p vehementiā dilectōis dei:⁊ odij peccati p̄teriti:excludit necessitatē satisfactorie vl purgatorie pene:⁊si nō sit tāta vehemētia ꝙ totalit penā excludat:tñ quāto vehemētius fuerit tanto minus de pena sufficiet. ¶ Qō vero p amicos faciam⁹:p nos ipōs facere videmur:ga amicicia ex duob⁹ facit vnū p affectū ⁊ p̄cipue dilectio charitatis: ⁊ nō sicut p seipsuz ita ⁊ p aliū pōt aliqs satisfacere p̄ alio. quomō aliqs p̄ satisfacere ꝑ alio.

¶ Et iterum affectio charitatis in eo qui ꝑ amico patitur facit magis satisfactionem deo acceptam q̄m si pro se pateret hoc enim est ꝑmpte charitatis illud āt est necessitatis:ex quo accipit ꝙ vnus p alio satisfacere pōt dū vterq; in charitate fuerit. ¶ Hoc ē ꝙ apls dic̄ Gal.6.(Alt alteri⁹ onera portate:⁊ sic adimplebitis legē xp̄i) Aug. scripta. ¶ Q̄ rationabiliter hoi imputat si ad deum non conuertatur quāuis hoc fine gratia non possit. 159.

Tamautē sicut ex premissis habetur in finem vltimū aliqs dirigi nō possit nisi auxilio diuine gr̄e:sine qua ēiā nullus pōt habere ea q̄ sūt necessaria ad tendū in vltimū finē sicut est fides:spes:dilectio:⁊ p̄seuerantia. ¶ Pōt alicui videri ꝙ nō sit hoi imputandū si p̄dictis careat p̄cipue cū auxiliū diuine gr̄e mereri nō possit nec ad deum cōuerti nisi deus ei cōuertat: nulli.n.imputat qđ ab alio dependet. ¶ Qō si hoc cōcedat plura incōuenientia cōsequi manifestū ē sequat.n.qđ ille qui fidē nō hz: nec spez:nec dilectionē dei:nec p̄seuerātiā in bono:nō sit pēa dignus:cū ex ipse dicat Joh.3.(Qui ire dulus ē filio:nō vi.vi.sed ira dei ma.su.ē).⁊ cū nullus ad beatitudinis finē sine p̄missis quenīat sequef vterius ꝙ aliq boies sint q nec beatitudinē cōsequant nec penā patiant a deo:cui⁹ cōtrariū oñdit ex eo qđ dicit Matb.25.qđ oib⁹ in diuino iudicio exñtib⁹ dicet.(Venite pos.para.vobis reg.vl discēdite in ignem eternū). Solu⁹ p̄missę dubitationis. ¶ Ad hui⁹ dubitatiōis solutionē cōsiderādū ē ꝙ licet aliqs p morā liberi arbitrij diuinā gr̄az nec ꝓmereri nec aduocari possit:pōt tñ seipsuz impedire ne eā recipiat dr̄.n.ō qbusdā Job.21.(dixerūt deo. Recede a nobis sciam: vias.t.no).⁊ Job. 24.(Ip̄i fuerūt rebelles lui).⁊ cū hoc sit in p̄tate liberi arbitrij impedire diuine gr̄e receptionē vl nō impedire:nō imerito in culpā iputat ei q impedimētū p̄stat gr̄e receptiōi: deus.n.q̄tū in se est parat ē oib⁹ gr̄az dare:vult.n.oēs ho. sal.fieri:⁊ ad cognitionē ver̄itatis v̄ire vt dr̄.1.ad Thim.2. ¶ Sz illi soli gr̄a p̄sunt:q in seipsis gr̄e impedimētū p̄stat.sicut sole mūdū illuminātē culpaz i iputat ei q oculos claudit si ex hoc aliqđ malum sequatur licet videre non possit nisi lumine solis perueniatur.

¶ Q̄ hō in peccato existens sine gr̄a petū vitare non potest. 160.

Quod aūt dictum est i potestate liberi arbitrij ē ne impedimētuz gr̄e p̄stet. cōpertit hoc ex hoc⁹ nālis potētia integra fuerit. Si āt per inordinationē p̄cedētē declinauerit ad malum nō erit omo in p̄tate eius nullus impedimētū gratie prestare. ¶ Etsi enim ad aliquod momētum ab aliquo peccati actu particulari possit abstinere ꝑ ꝓpria p̄tate.si tamē diu sibi relinquit in peccatū cadet p quod gratie impedimētū prestatur. ¶ Cū.n.mens hois a statu recti tudinis declinauerit manifestum est ꝙ recessit ab ordine debiti finis.illud igitur qđ deberet esse in affectu precipuum tanq̄ vltimus finis efficitur minus dilectum illo ad quod mens inordinate cōuersa est sicut

in vltimū finē. Quēcūq; igit occurrerit aliqd cōueniēs inordiato fini repugnās fini debito. eligēt nisi reducat ad debitū ordinē vt finē debitū oibus ꝓferat qō est gre effectus. dū ät eligit aliquid quod repugnat vltimo fini. impedimētū prestat gre que dirigit in finem vnde manifestū est q; post pcatū nō pōt homo abstinere ab omni pctō anēq; p gratiā ad debitū ordinem reducat.

2 ¶ Dze. cū mēs inclinata fuerit ad aliqd nō se iā oz equaliter ad vtrūque oppositorū sz magis ad illud ad q; inclinata. illud ät ad quod mens magis se bz eligit nisi p rōnis discussionē ab eo qđā solicitudie abducatur. vñ t in repētinis signū interioris habitus ꝓcipue accipi pōt. Nō est ät possibile mentē hois cōtinue in ea vigilātia eē vt p rōnē discutiat quicqd oz velle vel agere vñ cōsequit q; mens aliqñ eligat id ad qō est inclinata inclinatione manente. t ita si inclinata fuerit in peccatū nō stabit diu quin peccet impedimētum gratie prestās nisi ad statum rectitudinis reducatur.

3 ¶ Adhuc etiā opank iper⁹ corpalis passiones t appetibilia ꝓz sensuz t plurime passiones t occasiōes male agēdi qbus de facili homo ꝓuocat ad peccādū nisi retrahat p firmā inhesionē ad vltimū finē quā gra faCorela. cit. ¶ Vñ apparet stulta pelagianoz opio q dicebāt hoiez in peccato existētē sine gra posse vitare peccata. ¶ Cui⁹ cōtrariū apprōba⁹ paret ex hoc q ꝓs petit. (Nō defecerit virtus mea ne dere. me). ¶ Et dns orare nos docet. (Et ne nos inducas in tēptatiōnē. sz libera nos a malo). Quānis ät illi q in peccato sunt vitare nō possūt p ꝓpriam ptātem quin impedimētū gre prestet vel pona. (vt ons̄uz est). nisi auxilio gre ꝓueniat nihilominus tamē hoc eis iputat ad culpā qa hic defectus ex culpa ꝓcedēte in eis relinquitur: sicut ebrius ab homicidio non excusatur quod p ebrietatē cōmittit quā sua confir⁹ culpa incurrit. ¶ Preterea licet ille qui ē in peccato nō bēat hoc in propria ptāte q; oino vitet peccatū: habet tamē potestatem nūc vitare hoc vel illud peccatū vt dictū ē vñ qcūq; cōmittit: voluntarie cōmittit. t ita nō imerito ei imputatur ad culpam.

¶ Quod dē⁹ aliquos a pctō liberat. t aliquos in peccato relinquit.

Licet aūt ille q peccat impedimentū gratie prestet: t inquātū ordo rerū exigit gratiam non deberet recipere: tamen quia deus preter ordinē rebus indiū operari pōt. sicut eū cecū illuminat vt mortuū resuscitat: iterdū ex abūdātia bonitatis sue etiā eos qui impedimētū gratie pstant auxilio suo preuenit auertēs eos a malo t conuertēs ad bonū: t sicut nō oēs cecos illuminat nec oēs languidos sanat vt t in illis quos curat opus virtutis eius appareat. t in alijs ordo nature seruet ita nō oēs quigratiā impediūt auxilio suo ꝓuenit vt auertātur a malo t cōuertat ad bonū. sed aliqōs in qb⁹ vult suā misericordiā apparere ita q; in alijs iusticie ordo manifestet. ¶ Dic ē Aug. s. q; aplus dicit Ro. 9. (volēs deus ondere scriptu. iram t notā facere potētiam suā sustinuit in multa patiētia vasa ire apta in interitū vt ostēderet diuitias glorie sue in vasa misericordie q; preparauit in gloriā. ¶ Cū ät de⁹ hoies q in eisdē peccatis detinent: hos gdē preueniēs cōuertat: illos ät sustineat siue p m ittat sm ordinē rerū ꝓcedere: nō est rō inquirēda quare hos cōuertat t nō illos: hoc aūt ex simplici eius voluntate dependet sicut ex simplici eius voluntate processit q; cuz oia fierēt ex nihilo quedam facta sunt alijs digniora. ¶ Et sicut ex simplici voluntate procedit artificia vt ex eadē materia similiter disposita q̄dā vasa formet ad nobiles vsus t quedā ad ignobiles. ¶ Dic ē Aug. s. q; aplus dicit ad Ro. 9. (An non bz potestatē figul⁹ luti ex eadē massa facere aliud qdē vas in honorē: aliud vero in contumeliā). ¶ Per hoc autē excludit error Pelagianorum qui dicebat hos ad deum cōuerti t non alios ꝓpter aliqua opera que anime eoz fecerant antecq; corpibus vnirentur. q; quidem positio in. 2. libro improbata est. scriptu. Pelagianorum error.

¶ Q̄ deus nemini est causa peccandi

162.

Vāuis autez quosdā peccatores dē⁹ ad se nō cōuertat sed in peccatis secūdū eoz merita eos relinquat: nō tamē eos ad peccādū iducit: hoies

nī peccāt p hoc q deuiāt ab ipso q est vltimus finis. (vt ex superioribus pz). cū aūt omne agēs agat ad ꝓpriū finez t sibi cōuenientez ipossibile est q deo agēte aliq auertantur ab vltimo fine qui deus est ipossibile igitur est q deus aliquos peccare faciat. ¶ Itē bonū cū malo nō pōt fz peccatū est bois malū ꝓtrariat.n. ꝓprio bois bono quod est viuere scīm rōnem. ipossibile est igitur q deus sit alicui causa peccandi.

3 ¶ Pre.ois sapientia t bonitas bois deriuatur a sapientia a bonitate diuina: sicut quedam similitudo ipsius: repugnat aūt a sapientie t bonitati humane q aliquem peccare faciat igitur multo magis diuine.

4 ¶ Adhuc peccatum omne ex aliquo defectu prouenit ꝓmi agētis non aūt ex influctia primi agētis: sicut peccatū claudicationis ꝓuenit ex dispositione tibie nō aūt ex virtute motiua cū tñ ex ea fit qcquid de pfectione motus in claudicatiōe apparet: primum aūt agēs peccati humani est voluntas: est igitur defectus peccati ex voluntate hominis non autem ex deo qui est primus agēs a quo tamē est qcquid ad perfectionē actionis pertinet in actu peccati. ¶ Hinc est q dicitur Eccli5. (Non dicas: ille me iplanauit: non enim necessarii sunt ei homines ipii). t infra. (Nemini mādauit ipie agere: t nemini dedit spacium peccandi). t Jact. primo dicit. (Nemo non tēptatur dicat quoniam a deo tentetur: deus enim intērpretator malorum est). Inueniuntur tamen quedam in scripturis ex quibus videt q deus fit aliquibus causa peccādi dicit.n. Exo.x. (Ego induraui cor ꝑbaronis t seruoz illius). t Isa.6. Excreca cor populi huius: t aures eius.āg.ne forte videāt oculis suis t conuertantur: t sanē eos). t Isa. 63. (Errare nos fecisti de vijs tuis: indurasti cor nostrum ne timeremus te). t Ro. primo dicitur. (Tradidit illos deus in reprobum sensum vt faciant que non conueniunt) que omnia secundum hoc intelligēda sunt quod deus aliquibus non confert auxilium aduitandum peccatum quod alijs quibusdam confert. ¶ Hoc autem auxiliū est non solum infusio grē sed ēt exterior custodia per quam occasiones peccandi hoi ex diuina prouidentia tollunt: t prouocātia ad peccatum comprimūtur. ¶ Adiuuat ēt deus hominem contra peccatum per naturale lumen rationis t alia naturalia bona que homini confert. ¶ Cum ergo hec auxilia aliquibus subtrahit ꝓ merito sue actionis fz q eius iusticia exigit dicit eos obdurare vel excecare vel aliqd eoz q dicta sūt.

¶ De predicatione. reprobatione t electione diuina. i 63.

Auc.s. scriptu.

Via vero ostensum est q diuina operatiōe aliqui dirigūtur in vltimum finez ꝓ gratiaz aduti: aliqui vero eodem auxilio gratie deserti ab vltimo fine decidunt: omnia autem que a deo aguntur: ab eterno per eius sapientiam prouisa t ordinata sunt. (vt supra ostensuz est). necesse est predicta hominum distinctionem ab eterno a deo esse ordinatam: secundum ergo q quosdam ab eterno pordinauit vt dirigendos in vltimū finem dicitur eos pdestinasse. ¶ Vnde apostolus dicit ad Eph. primo. (Qui predestinauit nos in adoptionem filioruz fm propositum voluntatis sue). Illos aūt quos ab eterno disposuit se gratis non daturum dicit reprobasse vel odio habuisse: fm illud qđ habetur Malach. primo. (Jacob dilexi. Esau aūt odio habui). rōne vero ipsius distinctiōis fm q quosdaz reprobauit t quosdā pdestinauit attēditur diuina electio: de qua dī Eph primo). eligit nos in ipso aī mūdi cōstitutionē). Sic igit pz q pdestinatio t electio t reprobatio est quedā pars diuine prouidētie secunduz q homines ex diuina prouidētia ordinantur in vltimum finem. vnde per eadem manifestum esse potest q predestinatio t electio necessitatem non inducunt: quibus t supra ostensum est q diuina prouidentia contingentiam a rebus non aufert. ¶ Oz autē pdestinatio t electio causam nō habeant ex aliquibus humanis meritis: potest fieri manifestum nō solum ex hoc q gratia dei que est predestinationis effectus meritis nō pnitur: sed oia merita precedit humana. (vt ostensum est). sed etiaz manifestari potest ex hoc q diuina voluntas t ꝓuidentia est prima causa eoruz que fiunt: nil aūt pōt esse causa voluntatis t prouidentie diuine

2ª heet effectuū ꝓuidētie ⁊ similiter ꝑdestinationis vnus possit alterius eē cā. (Quis.n. vt apls dicit prior dedit illi ⁊ retribuet ei). quoniā in ipso ⁊ in ipso ⁊ per ipsum sunt oīa ipsi bonor ⁊ gloria in secula seculorum amē.

¶ Explicit liber tertius. Incipit quartus.

¶ Capitum.i. ℙroemium.

Ecce hec ex parte dicta sūt viarum eius: ⁊ cum vix parua stillam sermonis eius audierimus: quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri Job.xxvi.

¶ Intellectus humanus a rebus sensibilibus cōnaturaliter sibi scientiam capiēs ad intuēdam diuinā substantiam in seipsa que super omnia sensibilia imo sup omnia alia entia ꝓportionabiliter elevari ptingere p seipsum nō valet. ¶ Sed quia ꝑfectum hominis bonum est vt quoquo mō deum cognoscat: tam nobilis creatura omnino in vanum esse videretur velut finem propriū attingere non valēs: datur homini quedam via per quā in dei cognitionē ascēdere possit vt.s. quia omnes rerū perfectiones quodam ordine a sūmo rerū vertice deo descēdunt. ipse ab inferioribus incipiēs ⁊ gradatim ascendēs in dei cognitionem proficiat. Nam ⁊ in corporalibus motibus eadē est via que descēditur ⁊ ascēditur ratione principii ⁊ finis distincta. ¶ ℙredicti aūt defectus perfectionum a deo dupler est rō. ¶ Vna quidē ex parte prime rerum originis: nam diuina sapientia vt perfectio esset in rebus res produxit in ordine vt creaturarum vniuersitas ex summis rerum ⁊ infimis compleretur. ¶ Alia vero rō ex ipsis rebus procedit: nam cū cause sint nobiliores effectibus: primo quidem causata deficiunt a prima causa que deus est que tamē suis effectibus ꝑmanet: ⁊ sic deincepo quousq; ad vltima rerum perueniatur. ¶ Et qr in summo rerum vertice deo perfectissima vnitas inuenitur: ⁊ vniquodq; quāto ē magis vnū tāto ē magis virtuosū ⁊ dignius: cōsequēs ē vt ēntū a prio principio recedit tāto maior diuersitas ⁊ variatio inueniat in rebus: oportet igitur ꝓcessum emanatōis a deo vsq; quidē in ipso principio multiplicari aūt vs res infimas ad quas terminat: ⁊ ita fm diuersitatē rerū apparet via ꝑ diuersitas quasi ab vno principio ichoatarū ⁊ terminatarū ad diuersa. ¶ ℙer has igit vias intellectus noster in dei cognitionem ascēdere pōt: sed ꝓpter debilitatē intellectus nostri: nec ipas vias ꝑfecte cognoscere possumus. Nā cū sensus: vis nostra cognitiua incipit circa exteriora accidētia versēt que sunt vs se sensibilia: vt color ⁊ odor ⁊ hmōi. ītellectus vir p hmōi exteriora pōt ad interiorē noticiam puenire ēt illarum rerū quarū accidētia sensu ꝑfecte cōprehēdit: multo igitur minus ptigere poterit ad cōprehēdendum naturas illarū rerū quarū pauca accidētia capimus sensu. Et adhuc minus illorū quorum accidētia capi nō pōt ⁊ si per quosdam deficientes effectus participātur: sed ⁊ in ipse nature rerū essent nobis cognite: ordo rī earū secundū q; a diuina prouidētia ⁊ adinuicē disponūtur ⁊ diriguntur in finem tenuiter nobis notus esse potest: cum ad cognoscēdam rationē diuine ꝓuidētie non ptingamus. Si igit ipse vie iperfecte cognoscuntur a nobis. quomō p eas ad ꝑfecte cognoscēdum ipsarū viarū principiū poterimus puenire qr fine ꝓportione excedit vias predictas: ēt si vias ipsas cognosceremus ꝑfecte. nūdum tamē ꝑfecta principii cognitio nobis adesset. ¶ Quia igitur debilis erat dei cognitio ad quam homo p vias predictas intellectuali quodam quasi intuitu pertingere poterat ex superabūdanti bonitate vt firmior eēt hominis de deo cognitio ꝙdam de seipso hoibus reuelauit que intellectum humanum excedunt: in qua quidē reuelatione fm congruentiā hois quidā ordo seruatur vt paulatim de imperfecto veniat ad perfectum sicut in ceteris rebus mobilibus accidit. ℙrimo igit sic hoi reuelant vt nō non intelligant: sed solū quasi audita credāt: qr intellectus hois fm hunc statū quo sensibilibus est cōnexus ad ea intuēda que omnes proportiones sensus excedunt omnino elevari non potest: sed cum a sensibilū cognitione fuerit liberatus tūc elevabit ad ea que reuelant intuenda. ¶ Est igitur trī- diuinus, tripler.

plex cognitio hoīs de diuīnis: quarū prima est ſz q̄ dō nāli lumine rōnis p creaturas
1ª in dei cognitionē aſcēdit. Secūda est, ꝓut diuina veritas intellectū humanū excedēs
per modū reuelationis in nos deſcendit: nō tamē quaſi demonſtrata ad videndū
ſed quaſi ſermone prolata ad credendum:
5ª ℣ Tertia eſt fm q̄ mens humana eleuatur ad ea que ſunt reuelata perfecte intuenda. ℣ Hanc igitur triplicem cognitionē Job in verbis ꝓpoſitis inſinuat. ℣ Quod enī dicit. (Ecce hec ex pte dicta ſunt viaꝝ eius). ad illā cognitionē ꝑtinet q̄ per vias creaturarum in dei cognitionē noſter intellectus aſcendit: et q̄ has vias īperfecte cognoſcimus: recte adūrit ex parte. (Ex parte enīz cognoſcimus). ſicut apſus dicit. i. ad Cor. 13. ℣ Quod vero ſubdit. (et cū vix parvā ſtillā ſermonū eius audierimus). ad ſecundā cognitionē ꝑtinet, ꝓut diuina nobis credenda per modū locutiōis reuelantur. (Fides enī). vt dicit Ro. 10. (eſt ex auditu: auditus autē per verbū dei). de quo etiaꝫ dicit Joh. 17. (Sanctifica eos in veritate. ſermo tuus veritas eſt). ſic igit̄ ea reuelata veritas de diuinis non videnda ſed credenda ꝓponitur: recte dicit. (audierimus). q̄ vero hec imperfecta cognitio effluit ab illa perfecta cognitione qua diuina veritas in ſeipſa videt dō a deo nobis mediantibus angelis reuelat̄ qui vident faciem patris: recte nominant ſtillaꝫ ℣ Vñ et Jobel. 3. dī. (In die illa ſtillabunt montes dulcedinem). ſed q̄ nō omnia myſteria que in prima veritate viſa angeli et alij beati cognoſcunt ſed quedaꝫ pauca nobis reuelant: ſignanter addidit parum: dicit enim Eccle. 43. (Quis magnificabit eum ſicut eſt ab initio: multa abſcondita ſunt maiora his: pauca enīz vidimus operum eius). et dominus diſcipulis dicit Joh. 16. (Multa habeo vobis dicere ſed non poteſtis portare modo). hec etiam pauca que nobis reuelantur ſub quibuſdā ſimilitudinibus et obſcuritatibus verborum nobis propōnuntur vt ad ea quoq; capienda ſoli ſtudioſi perueniāt alij vero quaſi occulta venerentur: et incredulī lacerare nō poſſint. ℣ Vñ dicit apoſtolus. ꝓme ad Cor. 13. (Videmus nūc per ſpeculū in enigmate). ſignanter igitur addidit. (vix). vt difficultas oſtenderet. ℣ Quod vero ſubdidit. (Quis poterit tonitruū magnitudinis eius ſteueri). ad tertiā cognitionē ꝑtinet qua prima veritas cognoſcetur: non ſicut creata ſed ſicut viſa. (Videbimus eum ſicuti eſt). vt dicitur prime Joannis tertio. ℣ Vnde dicit. (ſteueri). nec aliq̄d modicū de diuinis myſterijs capiet ſed ipſa maieſtas diuina videbitur et oīs bonoꝝ perfectio vnde dñs ad Moyſem dixit Exo. 33. (Ego oſtendā tibi omne bonum). recte ergo dicit. (magnitudinis). Non autē proponet veritas hoī aliquibus velaminibus occultata ſz omnino manifeſta. ℣ Vñ dñs diſcipulis ſuis dicit Joh. 16. (Venit hora cū iā nō in ꝓverbijs loquor vobis, ſz palā de patre meo annūciabo vobis). ſignāter ergo dicit. (tonitruū). ad manifeſtationē inſinuandā. ℣ Cōperūt autē verba ꝓmiſſa nr̄o ꝓpoſitoꝝ in ꝓcedētib⁹ de diuinis ſermo eſt habit⁹ ſz q̄ ad cognitionē diuinoꝝ nāliꝫ rō ꝑ creaturas ꝑuenire pōt: imperfecte iñ et ſm ꝓprij poſſibilitatē ingenij: vt ſic poſſimus dicere cū Job (Ecce hec ex parte dicta ſunt viaꝝ eius). Reſtat āt ſermo habēdus de his que nobis reuelata ſunt diuinit⁹ vt credēda excedētia intellectū humanū. ℣ Circa que qualiter procedēdū ſit ꝓmiſſa verba nos docēt (cū enī veritatē vix audierimus). ſermonibus ſacre ſcripture (q̄ſi ſtillā parvā ad nos deſcēdente) nec poſſit aliquis in huius vite ſtatu. (tonitruū magnitudinis ſteueri). erit hic modus ſeruādus vt ea q̄ in ſermonibus ſacre ſcripture ſunt tradita q̄ſi principia ſumant: et ſic ea que in ſermonib⁹ p̄dictis occulte nobis traduntur ſtudeamus ve cāqz mente capere a laceratiōe infidelium defendendo: vt nō preſumptio pfecte cognoſcendi nō ad fit ꝓbanda. nam ſunt hmōi auctoritate ſacre ſcripture non autē ratione naturali: ſed tamē oſtendēdū eſt q̄ rōni naturali nō ſunt oppoſita vt ab impugnatione infidelium defendantur: qui etiam modus in principio huius operis predeterminatus eſt. ℣ Quia vero naturalis ratio q̄ creaturas in dei cognitionem aſcendit: firmē dei vero cognitio a deo in nos econuerſo per diuinā reuelationē deſcendit: eſt autē eadem via aſcenſus et deſcenſus: oportet eadē

applicat ad auctoritatem. aſſumptam. ad cor. ad ro. Jo. Jobel. Ecc. Job. ad cor. Job. Exo. Aplicat ꝟba ꝓpoſita ad cōtinuationē libri. ꝓcedit rōnē diuinoꝝ. 4. lib.

via procedere in his que supra rationez credu
ntur:qua in superioribus processum est
circa ea que ratione inuestigantur de deo.
¶ Vt primo scilicet ea tractentur que
2m incipit.ca° 17. in ipso deo supra rationem credenda pro-
ponunt:sicut est confessio trinitatis. ¶ Se
3m incipit ca°.79. cundo autem de his que supra rationem a
deo sunt facta:sicut opus incarnationis
que sequuntur ad ipsam. ¶ Tertio vero
ea que supra rationem in vltimo hominuz
fine expectantur:sicut resurrectio glorifi
catio corporuz perpetua beatitudo anime
rum:que his connectuntur.

¶ Qz sit generatio:paternitas filiatio in
diuinis. ii.

PRincipium au
tē cōsideratiōis a secreto diui
ne generatiōis sumentes: qd
de ea secundum sacre scriptu
re documenta teneri debeat premittam⁹:
De hinc vero ea que contra veritatem fi-
dei infidelitas adinuenit:argumenta pone
mus:quorum solutione subiecta:huius cō
siderationis propositum consequemur.

¶ Tradit igitur nobis sacra scriptura in
diuinis paternitatis filiationis nomina.
Iesum christum filium dei contestans:qō
Mar. in scriptura noui testi.frequentissime inue-
nitur: dicitur enim Matthei.xi. (Nemo
nouit filium nisi pater neque patrem quis
Mar. nouit nisi filius. Ad hoc Marcus suum
euangelium incipit dicens.(Initium euā
Jo. gelij Jhu christi filij dei). Johannes etiaz
Jo. euangelista hoc frequenter ostendit. dici-
tur enim Joh.3.(Pater diligit filium
omnia dedit in manu eius).et Joh.5.(Si
cut pater suscitat mortuos viuificat: sic
et filius quos vult viuificat). Paulus et-
ad ro. am apostolus hec verba frequenter inter-
serit:dicit enim Romanos primo. (Se-
gregatum in euangelium dei quod ante p
miserat per prophetas suos in scripturis
sanctis de filio suo).et ad Hebreos primo
(Multipharia multisqz modis olim de
us loquens patribus in prophetis: nouissi
me diebus istis locutus est nobis in filio)
Hoc etiam traditur licet rarius in scri-
ptura veteris testi dicitur enim prouer.30.
prouer. (Quod nomē est eius:et quod nomen filij
eius:si nosti). In ps etiam legitur:dom⁹ ps.
mus dixit ad me: filius meus es tu. ¶ Et
iterum.(Ipse inuocauit me: pater meus
es tu). Et quāuis hec duo vltima verba
aliqui vellent ad sensum alium retorque-
re:vt quod dicitur.(dominus dixit ad me
filius meus es tu).ad ipsum Dauid refe-
ratur. ¶ Quod vero dicitur.(Ipse inuo- ps.
cauit me pater meus es tu). Salomoni
attribuatur tamen ea que coniunguntur
viriqz hoc non omnino ita esse ostendunt:
neqz enim Dauid potest competere quod
additur.(ego hodie genuite).et quod sub-
ditur.(Dabo tibi gentes hereditatem tu-
am et possessionem tuam terminos terre).
cum eius regnum non vsqz ad terminos
terre fuerit dilatatum vt historia libri re-
gum declarat. ¶ Neqz etiam Salomo-
ni potest omo competere quod dicit ipse i
uocauit me pater meus es tu).cū subda
tur.(Donam in seculum seculi se.eius.in
ebro.eius si.omni.ce.).vnde datur intelli
gi q; quia quedam premissis verbis annec-
ta.Dauid vel Salomoni possunt congrue
re:quedam vero nequaquam: q; de Da-
uid et Salomone hec verba dicantur se-
cundum morem scripture in alterius fi-
guram in quo vniuersa compleantur.

¶ Quia vero nomina patris et filij gene-
rationem aliqua consequuntur etiam dini
ne generationis nomen scriptura non ta-
cuit.naz et in ps.vt dictum est legitur.(ego ps.
hodie genui te).et puer.8.dicitur.(Non- prouer.
dum erant abyssi:et ego iam concepta eā:
ante colles ego parturiebar). vel secun-
dum aliam litteram.(Ante omnes colles
generauit me dominus dicitur etiaz Isa. Isa.
vltimo (Nunquid ego qui alios parere
facio:ipse nō pariam dicit dominus:si ego
qui generationē ceteris tribuo sterilis ero
ait domin⁹ deus). Et licet dici possit hoc
esse referēdum ad multiplicationem filio-
rum isrl de captiuitate reuertentium in ter
rā suā:quia premittitur.(Parturiuit et pe
perit ſpon filios suos).tamen hoc propo-
sito non obstitit:ad quodcūqz enim ratio
aptetur:ipsa tamē ratio q; et dei ore iduci
tur firmia et stabilis manz:vt si ipse alios ge
nerationē tribuat sterilis nō sit). Nec est
cōueniēs vt qui alios vere generare facit:

ſpe nō vereſz p filiatudinē generet cū oporteat nobilius eſſe aliqd in cā q̄z incāto. (vt ois̄um eſt). Jo. ēt primo dicit. (Vidimus gloriā eius gloriā quaſi vnigeniti a patre). ⁊ iterū. (Vnigenitus filius q̄ eſt in ſinu patris ipe enarrauit). ⁊ Paulus dic Hebr. primo. (Et cū iterū introducit p̄mo genitū i orbē terre: dicit adorēt eū oēs angeli dī). ¶ Q̄ filius dei ſit deus. 3.

Hebr.

Job.

Onſideranda tamē q̄ predictis nominibus diuina ſcriptura vtitur etiam ad creationem rerum oſtendaz. dicitur enīz Job.38. (Quis eſt pluuie pater vel q̄s genuit ſtillas roris: de cuius vtero egreſſa eſt glacies: ⁊ gelu de celo q̄s genuit). ℣ Nec igitur nihil aliud er paternitatis filiationis ⁊ generationis vocabulis intelligeretur q̄z creationis efficatia: addidit ſcripture auctoritas vt eum quem filium ⁊ genitum nominabat etiam deuz eē non taceret vt ſic predicta generatio aliqd ampliꝰ q̄z creatio intelligere. dicitur enīz Joan. primo. (In principio erat verbuz ⁊ verbum erat apud deum: ⁊ deus erat verbum). Et q̄ verbi nomine filius intelligatur: er conſequentibus oſtenditur: nam ſubdit. (Verbum caro factum eſt: ⁊ habitabit in nobis: ⁊ vidimus gloriam eius gloriaz quaſi vnigeniti a patre). ℣ Et Paulus dicit Titum.3. (Apparuit benignitas ⁊ humanitas ſaluatoris noſtri dei). Hoc etiam veteris teſtamenti ſcriptura non tacuit. (Chriſtum deum nominans. dicitur enim in p̄o. (Sedes tua deus in ſeculum ſeculi: virga directionis virga regni tui: dilexiſti iuſticiā ⁊ odiſti iniquū). Et q̄ ad Chriſtum dicatur patet per id q̄d ſubditur. (propterea vnxit te deus: deus tuus oleo letitie pre conſortibus tuis). ⁊ Iſa.9. dicitur. (Paruulus natus ē nobis. ⁊ filius datus eſt nobis: ⁊ factus ē p̄incipatus ſuper humerum eius ⁊ voca. no. eius admi. conſi. deus fo. pater fu. ſeculi. princ. pacis). ℣ Sic igitur er ſacra ſcriptura docemur filium dei a deo genitum: deum eſſe. filium autez dei Jeſum Chriſtum Petrus confeſſus eſt: ei dicēs. (Tu es Chriſtus filius dei viui: ipſe igitur ⁊ vnigenitus eſt ⁊ deus eſt).

Jo.

Hebr.

ad tit.

p̄o.

Iſa.

¶ Quid opinatus ſit Fotinus de filio dei: ⁊ eius improbatio. 4.

Vius autem p̄ hereticā ēē doctrine veritatem quidam peruerſi homines ſuo ſenſu metiri preſumētes de premiſſis vanas ⁊ varias opiniones conceperūt. ℣ Quorum quidam cōfideraverunt hanc eſſe ſcripture conſuetudinem eos qui diuina gratia iuſtificatur filios dei dici ſecundum illud Jo. primo. (Dedit eis poteſtatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius) Ro.8. dicitur. Ipſe enīz ſpiritus teſtimoniū reddit ſpiritui noſtro q̄ ſumus filij dei). Et primo. Jo.3. (Videte qualez charitatez dedit nobis pater vt filii dei nominemur ⁊ ſimus). Quos etiam a deo genitos eſſe ſcriptura non tacet: dicitur enim Jac. primo. (Voluntarie enīz genuit nos verbo veritatis. ⁊ primo Jo.3. dicit. (Omnis qui natus eſt er deo peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet). Et quod eſt mirabilius eiſdem nomen diuinitatis aſcribitur. Dominus enim dixit ad Moiſen. (Ego conſtitui te deuz Pharaonis). Et in pſalm. (Ego dixi dii eſtis ⁊ fi. er. omnes). ⁊ ſicut dominus dicit Joan. x. (illos dixit deos: ad quos ſermo dei factus eſt). Per hunc modum opinantes Jeſum Chriſtum purum hominem eſſe ⁊ er Maria virgine initium ſumpſiſſe: ⁊ per beate vite meritum diuinitatis honorem p̄ ceteris fuiſſe adeptum: eſtimauerunt eum ſimiliter aliis hominibus per adoptionis ſpiritum dei filium ⁊ per gratiaz ab eo genitum ⁊ per quandam aſſimilationem ad deum in ſcripturis dici deum. non per naturam ſed per conſortium quoddam diuine bonitatis: ſicut ⁊ de ſanctis dī. 2. Pet. primo. (Vt efficiami diuine cōſortes nāe fugientes eius que in mūdo eſt ꝺcupie corruptionem). Hanc aūt pōnem ſacre ſcripture auctoritate confirmare nitebātur dicit enīz dominus math' vlt. (Data eſt mihi oīs ptās in celo ⁊ in terra). q̄ ſi añ tpa deus eſſet: ptātem er tpe non accepiſſet.

p̄ hereticā ēē

Job.

Ro.

Job.

Jac.

Job.

p̄o.

Jo.

*ſcr. pe auc. e. ſcripu Matth.

2 ¶ Jtē Ro. p̄mo dicit de filio. (q̄ factus eſt ei. ſ. deo er ſemie Dauid ſm carnē ⁊ q̄ p̄deſtinatus eſt filius dei in virtute). q̄d aūt

Ro.

predestinatur ⁊ factū est: vī nō eē eternuz.

pbili. 3 ¶Item apostolus dicit ad ℙhil. 2. (Factus est obediens vsqz ad mortez: mortem autez crucis: propter qđ est deus exaltauit illum ⁊ dedit illi nomē quod est super omne nomen). Ex quo videtur ostendi q̄ propter obedientie ⁊ passionis meritum diuino sit honore donatus ⁊ sup oia exaltatus.

Act. 4 ¶Petrus etiā dicit Act. 2. (certissime ergo sciat oīs domus isrl quia diz eum ⁊ xp̄m deus fecit hunc Jhm quem vos crucifixistis. (videtur igitur ex tēpore deus eē factus nō ante tempora natus). ℣ Adducunt ēt in fulcimētuz suc opinionis ea que in scripturis de xp̄o ad defectū pinere videntur: sicut q̄ femineo portat vtero: ⁊ processum etatis accipit: esurie passus est ⁊ lassitudine fatigatus: ⁊ morti subiectus: q̄ sp fecit: iudicij se nescire die ꝓfessus ē: ⁊ timore terroze concussus est: ⁊ alia hmōi q̄ deo per nām existenti ꝓuenire nō possent: vnde cōcludunt q̄ per merituz honorē diuinum adeptus ē per gratam: nō q̄ essent nature diuine. ℣ Hāc ār positionē prio aduenerunt qdā antiq hereticī Cherinthus ⁊ Ebiō quam post ea Paulus samosetanus istauranit ⁊ postea a Fotino est cōfirmata vt q hec dogmatizant Fotiniani nuncupentur. ℣ Diligenter aūt verba sacre scripture cōsideratibus apparet nō hāc sensuz in ea cōtineri quem pdicti hoīes sua opinionē cōcepерunt. Nam cū Salomon dicat. (Nondum erant abyssi ⁊ ego iam cōcepta erā). satis ondit hanc generationē ante oia corporalia extitisse: vñ relinquit q̄ filius a deo genitus initiū essendi a Maria nō sumpsit.

ꝓ. ad pueraz scri. expo. ℣ Et licet hec ⁊ alia similia testimonia de prauari conati fuerint peruersa expōne dicentes hec sm predestinationē debere intelligi: q̄: s. ante mundi cōstitutionē dispositū fuit vt ex Maria virgine dei filius nasceretur: non q̄ ei filius fuerit ante mundum. ℣ Per ea tñ que sequuntur pz q̄ non solum in pdestinatione: sed ēt realiter fuerit ante Mariā. Nam post p̄missa verba salomonis subiungitur. (An appēdebat fundamēta terre cum eo eraz cūcta cōponens). Si aūt in sola pdestinatione fuisset: nihil agere potuisset. ℣ Hoc ēt ex verbis Joānis euāgeliste habetur: nam cū p̄misisset. (in principio erat verbū). quo noīe filius dei intelligitur. (vt oīsum est). ne quis hoc sm pdestinationez accipere posset subdit. (Omia per ipsum facta sunt ⁊ sine ipso factū est nihil). quod verum esse non posset nisi realiter ante mundum extitisset.

Job. 2 ¶Item de dei filio dicit Jo. 3. (Nemo ascendit in celū nisi qui descēdit de celo: filius hominis qui est in celo). ⁊ iterz Joan. 6. (Descendi de celo non vt faciā volūtatez meā: sed volūtatez eius q̄ misit me). apparet ergo eum fuisse anteqđ de celo descēderet.

pbili. 3 ¶Preterea sm predictam pōnem homo per vite meritū profecit in deum: apls aūt ecōuerso ondit q̄ cū deus cēt factus ē homo. Dicit. n. ad ℙhil. 2. (Cum in forma dei esset nō rapinam arbitratus est eē se eqlem deo: sed semetipsum exinanium formam serui accipiens in similitudinē hominū factus: ⁊ habitu inuentus vt homo). Repugnat igit pdicta positio apostolice fidei.

Exo. 4 ¶Adhuc inter ceteros qui dei graciam habuerūt Moises habuit eā copiose de q̄ dicitur Exodi. 33. (q̄ loquebat ei dñs facie ad faciē: sicut loqui solet homo ad amicum suum). Si igitur Jesus Christus nō diceretur dei filius nisi propter gratiā adoptionis: sicut alij sancti: eadē rōne Moises filius dei diceretur qua ⁊ Christus. Licet ēt abundantior gra Christus fuerit dotatus: nam ⁊ inter alios sanctos vnus alio maiori gra repletur ⁊ tñ oēs eadez rōne filij dei dicuntur. Moises aūt non eadē rōne dicit filius qua ⁊ Christus. Distinguit. n. apostolus Christū a Moise sicut filium a seruo.

hebr. ℣ Dicitur. n. ad Hebre. 3. Moises quidē fidelis erat in tota domo eius tanq̄z famulus in testimoniū eorum que dicēda erant. Christus aūt tanq̄z filius in domo sua. (manifestuz est ergo q̄ Christus nō dicitur dei filius per adoptiōis gratiā sicut alij sancti.

5 ℣ Similis eraz rō ex pluribus aliis scripture locis colligi potest q̄ quodā singulari modo Christū pre alijs dei filiū nominat. ℣ Nāq̄z quidē abiz alijs singulariter cū filium nominans sicut vox patris intonuit in baptismo. Hic est filius meus dilectus in quo mihi cōplacui. ℣ Nāq̄z cū vnigenituz nominat sicut Jo. primo. (Vidimus eum quasi vnigenitum a patre). ⁊ iterum.

Job.

(Unigenitus q est in sinu patris ipse enarrauit. Ro. Non aūt cōi mō ficut ⁊ alii filii dicerentur. Unigenitus dici nō posset. ¶ Unde ⁊ primogenitus noīat vt ꝺḋā derivatio filiationis ab eo in alios ostēdat fm illud Ro. 8. (Quos pscivit ⁊ pdestinauit fieri conformes imagini filii eius vt sit ipse primogenitus in multis fratribus). ⁊ Gal. 4. dicit. (Misit deus filiū suū vt adoptionē filiorū reciperemus. alia ergo rōne ipse est filius p cuius filiationis filiatudinē alii filii dicuntur.

Gal.

Et opi bꝰ cbi° in scri. attribuūs

6 ¶ Amp. ꝺḋā opa in scripturis sacris ita deo ꝓprie attribuūt q alteri cōuenire non pnt. ficut sanctificatio aiarū. ⁊ remissio peccatorū. ¶ Dr. n. Leuit. 20. (Ego dñs q sanctifico vos). ⁊ Isa. 43. (Ego sum q deleo iniquitates vestras pp me). vtrūq aūt borū rpō scriptura attribuit. ¶ Dr. n. ad Hebre. 2. (Qui sanctificat ⁊ qui sanctificāt ex vno oēs). ⁊ ad Hebre. vlti. (Jesus vt sanctificaret p suū sanguinē populū extra portā passus est). ipse ēt dñs de se potestatue est q haberet potestatē remittēdi peccata ⁊ miraculo cōfirmauit. (vt habes Mathei 9.). ⁊ hoc ēt angelus de ipso ꝓnunciauit. (Ipse inquiēs saluū faciet populū suū peccatis eoꝝ). nō igit rpō ⁊ sanctificās ⁊ peccata remittēs sic dr deus sicut dicunt dii hi q sanctificāt ⁊ quoꝝ peccata remittūt. sꝫ sic virtutē ⁊ naturā diuinitatis habēs. ¶ Illa vero scripture testimonia qbus ostēdere nitebāt q rpō nō ēet deus q naturā efficaciā nō sunt ad eoꝝ propositū ostēdēdū. Cōfitemur. n. in rpō dei filio post incarnatōis mysteriū duas naturas humanā. s. ⁊ diuinā. vñ de eo dicunt ⁊ q ꝺ dei sūt ꝓpria rōne diuine nature. ⁊ q ad defectū pinere vident ratione hūane nāe. (vt infra plenius explanabit). nūc aūt ad presentē ꝝsiderationē de diuina generatione hoc sufficiat monstratum esse fm scripturas q rpō dei filius ⁊ deus dicitur nō solum sicut purus hō per gram adoptionis. sed ꝓpter diuinitatis naturaꝫ.

Ro. 8° ad Auc. s. scriptu. in cōtrariū alle gas.

ca. 17. ⁊ inde

De isto sabellio bēs lib. 7. eccℓ histo. cap. 6.

¶ Opinio Sabelli de filio dei ⁊ eius improbatio. 5.

Ula vero omniū de deo recte sentientium hec est firmamenta conceptio q non possit esse nisi vnus naturaliter deus quidam ⁊ scripturis concipientes q rpō opi fit vere ⁊ naturaliter deus ac dei filius vnā retica deum ēe confessi sunt rpm dei filium ⁊ de circha h um patrem. nec tamē q deus filius dicat liationē fm suam naturaꝫ aut ab eterno: sed ex tūc Xam filiationis nomē accepit ex quo de Maria chri. virgine natus est per incarnationis mysterium ⁊ sic omnia que rpō fm carnem sustinuit deo patri attribuebant. puta ēe filium virginis: conceptum ⁊ natuꝫ ēe ex ipsa passum mortuum ⁊ resurrexisse ⁊ alia oia que scripture de rpō fm carnem loquuntur.

¶ Hanc autem positionem cōfirmare nitebantur scripture auctoritatibus. Dicitur enim deute. Jo. 20. (Audi israel dominus deus tuus vnus est). ⁊ Deute. 32. (Videte q ego sim solus. ⁊ non sit alius deus preter me). ⁊ Jo. 5. (Pater in me manēs ipe facit opera). ⁊. 14. (Qui videt me videt ⁊ patrem ⁊ ego in patre ⁊ pater in me est). ex quibus omnibus concipiebant deuꝫ patrē ipsum filium dici ex virgine incarnatum.

Ꝝfir° opi. ex Auc. s. scriptu. Deute.

¶ Hec autem fuit opinio sabellianorū qui ⁊ patripassiani dicti sunt eo q patrem passum ēe confitentur asserentes ipsum patrē ēe rpm. ¶ Hec autem positio ⁊ si a predicta differat quantum ad rpi diuinitatē. nā hec rpm verum ⁊ naturalem deum ēe confitetur quod prima negabat. tamen quantū ad generationem ⁊ filiationem ⁊ generationem vtraq est conformis opinio. nā sicut prima positio filiationem ⁊ generationem qua rpō filius dicitur non fuisse añ Mariā ita ⁊ hec opinio confitetur. neutra igitur positio generationem ⁊ filiationem ad diuinā naturam refert. sed solum ad naturam humanam. ¶ Habet etiam ⁊ hoc ꝓprium ista positio q cum dicitur filius dei. nō designatur aliqua subsistens persona. sed quedam ꝓprietas superueniens preexistenti persone. nam ipse pater fm q carnem sumpsit ex virgine filii nomen accepit non quasi filius sit aliqua subsistens persona a persona patris distincta. ¶ Divinus autem positionis falsitas manifeste ostenditur auctoritate scripture. nam rpō non solum virginis filius dicitur in scripturis. sed etiam filius dei. (vt ex superioribus patet). hoc autem ēe non potest vt idem sit filius sui ipsius. cum enim filius generetur a patre. gene

ꝓpter

improba

rans aūt dei eē genito. sequeret q̄ idē esset dans ⁊ accipiens esse: quod omnino eē non potest. Non est igitur deus pater ipse filius sed alius est filius ⁊ alius pater.

2 ¶ Jrē dñs dicit. (Descendi de celo nō vt faciā voluntatē meā. sed volūtatē eius qui misit me). Jo. 6. c. 7. (Clarifica me pater apud temetipsum). et quibus oibus ⁊ similibus ostēdit filiū eē aliū a patre. ℣ Pōt ār dici fm hāc positionē q̄ rps dr filius dei pa/ Jo. Rō fm op. trie solū fm hūanā nāz. q. s. ipe dr pr hūanā nāz quā assūpsit creauit ⁊ sanctificauit. sic igr ipse fm diuinitatē sui ipsius fm hūanitatē dicit pater. ⁊ ita etiā nihil probibet eum/dē fm humanitatē distinctū eē a seipso fm diuinitatē. ℣ Sed scōm hoc sequeret qđ rps dicat filius dei sicut ⁊ alii boies vel rō/ Improba° ea. ppa. ne creatōis. vel rōne sanctificatōis. (ostensum est aūt). q̄ alia rōne rps dicit dei filius qđ alii sancti. nō igr mō pdicto pōt intelligi q̄ ipse pr sit rps ⁊ filius sui ipsius.

3 ¶ Preterea vbi est vnū suppositū subsistens: pluralis predicatio nō recipit. rps autem de se ⁊ de patre pluraliter loqr dicēs. Ego ⁊ pr vnū sumus. nō ē ergo filius ipse pr.

4. ¶ Adhuc si filius a patre nō distinguit nisi p incarnatōis mysteriū. ante incarnationē oino nulla distinctio erat: inuenit aūt er sacra scriptura etiā ante incarnationem filium a patre fuisse distinctum. dicit. n. Jo. primo. (In principio erat verbū ⁊ verbum erat apud deū: ⁊ deus erat verbū). Verbū igit qđ apud deū erat: aliquā distinctionē ab ipso habebat: habet enim hoc cōsuetudo loquendi vt alius apud alium eē dicat.

5 ¶ Similiter ēt prouer. 8. genitus a deo dicit. Cū eo erā cōponēs oia in quo rursus assotiatio ⁊ quedā distinctio designat: dicitur ēt Osee primo. (Domui Juda miserabor ⁊ saluabo eos a domino deo suo). vbi Osē. deus pater de saluandis in deo filio populis loquit quasi de pſona a se distincta que Beſi. dei noie digna habet. dicit etiā Beſi. primo. (Faciamus hominē ad imaginē ⁊ similitudinē nostrā). in quo erpresse pluralitas ⁊ distinctio factōrū horum designat. hō aūt p scripturas a solo deo cōditus eē docet ⁊ sic dei patris ⁊ dei filii pluralitas ⁊ distinctio. fuit ēt añ rpi incarnationē. nō igit ipse pater filius dr ꝓpter incarnatōis mysteriū.

6 ¶ Amplius a filiatio ad ipsum suppositū pertinet eius qui dicitur filius. nō enim manus vel pes hominis filiationis nomen ꝓprie accipit. sed ipse homo cuius ista sunt partes. paternitatis aūt ⁊ filiationis nomina distinctionem requirunt in illis de quibus dicuntur sicut ⁊ generans ⁊ genitum. oportet igitur si aliquis vere dicitur filius q̄ supposito a patre distinguatur. rps autem vere est dei filius. dicitur enim primo Jo. vi. (Vt simus in vero filio eius Jesu Christo). oportet igitur q̄ Christus sit suppositum distinctus a patre. nō igitur ipse pr est filius.

7 ¶ Adhuc post incarnationis mysteriū pr de filio protestat. (hic est filius meus dilectus) hec autem demonstratio ad suppositum refertur. Christus igitur secundus suppositum est alius a patre. ℣ Ea vero quibus Sabellius suam positionem nititur cōfirmare id quod intendit non ostendunt. (vt infra plenius ostendetur). Non enim per hoc q̄ deus est vnus vel q̄ pater est in filio ⁊ filius in patre habetur q̄ filius ⁊ pater sint vnum suppositum. potest enim ⁊ duorum suppositorum distinctorum aliqua vnitas esse. Ad fundamentum sabellii cap°. 9.

¶ De opinione Arrii circa filium dei. 6.

Arianus autē doctrinę sacrę nō ꝓgressus q̄ filius dei a Maria initiū sumpserit vt Porinus dicebat. neq; vt ex q̄ ab eterno deus fuit ⁊ pater est. per carnis assūptionem filius eē ceperit vt Sabellius dixerat. ℣ Fuerunt alii hanc de diuina generatiōe quam scriptura tradit opinionem sumentes q̄ filius dei ante incarnationis mysterium extiterit. ⁊ etiam ante mundi conditionem. ℣ Et quia iste filius a deo patre est alius. estimauerunt eum non eē eiusdem nature cum deo patre. nō enim intelligere poterant nec credere volebant q̄ aliq; duo scōm plonā distincti habeāt vnā cētiam ⁊ nāz. ⁊ q̄ sola nā dei patris sēdz fidei doctrinā eterna credit credidērūt nāz filii nō ab eterno extitisse ꝛz fuerit filius ante alias creaturas. ℣ Et q̄ omne qđ nō est eternum ex nihilo factū ē ⁊ a deo creatū filiū deum ex nihilo factū eē ⁊ creaturā pdicabāt. ℣ Sz q̄ auctoritate scripture cogebantur. vt etiā filium dei nominarent. (sicut in superiori cap. 4. Porini Alia pō hereſes circa diuinitatē ⁊ filiatiōnē. d. a Jhu. chri. Sabellius

bus est expressum). dicebant cū vnū cum deo patre nō quidē per naturā sed per quā dam consensus vnionē t per diuine similitudinis participationē super ceteras creaturas. vnde cū supreme creature quas angelos dicimus in scripturis t dii t filii dei nominent secundū illud Job.38.(vbi eras cū me laudarent astra matutina t in iubilarent omnes filij dei).t in ps.(Deus stetit in synagoga deorū).hunc dei filiū t deum pre aliis dici oportebat. vtpote nobilioré inter ceteras creaturas intantū q per eū deus pater omnē aliā condiderit creaturā. ¶ Hanc aūt positionē confirmare nitebant sacre scripture documentis dicit.n. filius Joan.17.ad patrē loquens.(Hec est vita eterna.vt cognoscant te solum deum verū).solus ergo pr deus ver⁹ est:cū ḡ filius nō sit pr.filius deus ver⁹ cē nō pōt.

Job. ps.

2fir⁹q Aug.c. scriptu.

2 ¶ Itē apostolus dicit primo ad Thimo. vlti.(Serues mādatum sine macula irreprehensibile vsq in aduentum domini nostri iesu christi.quem suis temporibus ostēdet beatus t solus potens rex regum t dominus dominantium.qui solus habet immortalitatem.t lucem habitat inaccessibilē. ¶ In quibus verbis ostenditur distinctio dei patris ostendentis ad christum ostensū solus ergo deus pater ostendens est potēs rex regum t dominus dominantium. t solus habet immortalitatez t lucem habitat inaccessibilē.sol⁹ ḡ pr de⁹ ver⁹ ē. nō ḡ fili⁹.

3 ¶ Preterea dominus dicit Jo.14.(pater maior me est).t apostolus dicit filium patri esse subiectum.i.ad Cor.15.(cum oia subiecta illi fuerint.tunc ipse filius subiect⁹ erit illi.s.patri qui sibi subiecit omnia). Si autem eēt vna natura patris t filii eēt etiā vna magnitudo t vna maiestas.nō enim filius eēt minor patre nec patri subiectus.relinquitur ergo et scripturis q filius nō sit eiusdem nature cū patre vt credebant.

4 ¶ Adhuc natura patris non patitur indigentiam.in filio autem indigentia inuenitur.ostenditur enim ex scripturis q a patre recipit.recipere autez indigentis est.dr enim Matb.15. Omnia tradita sūt mihi a patre meo).t Job.3 (Pater diligit filiū t oia dedit in manu eius).videtur igit filius nō eē eiusdem nature cum patre.

5 ¶ Amplius doceri t adiuuari indigētis est.filius autem a patre docetur t iuuatur dicitur enim Joh.5.(non potest filius a se facere gdq̄ nisi q viderit patrē facientē). t ita.(pater diligit filiū t oia demonstrat ei q̄ ipse facit).t Jo.15.filius dicit discipulis:(Omnia quecūq audiui a patre meo nota feci vobis). Non igitur videtur esse eiusdem nature filius cum patre.

Jo.

Jo.

6 ¶ Preterea preceptum recipere obedire orare t mitti inferioris eē videtur. hec autem de filio legimtur. dicit enim filius Jo.13.(Sicut mandatum dedit mihi pater sic facio).t Phil.2.(factus est obediens patri vsq ad mortem).t Jo.14.(ego rogabo patrem:t alium paraclytum dabit vobis).t Gal.4. dicit apostolus.(Cū venit plenitudo temporis misit deus filium suum).est ergo fili⁹ minor pre t ei subiect⁹.

Jo. Phil.

7 ¶ Itē filius clarificat a patre sicut ipse dicit Jo.12.(pater clarifica nomē tuum). t sequit.(Venit vox de celo.t clarificaui: t itez clarificabo).Apl⁹ ēt dicit ad Ro. 8.(q⁹ deus suscitauit iesum xp̄m a mortuis.t Petrus dicit Act.2.(q̄ est dextera dei exaltat⁹).er qb⁹ vī q̄ sit patre inferior.

Jo. Ro. Act.

8 ¶ Preterea in nā patris nullus defect⁹ eē pōt in filio aūt inuenit defect⁹ potestatis dr.n.Matbei.20.(Sedere ad dexterā meam vel sinistrā nō ē meū dare vobis.sz qb⁹ paratū ē a pre meo). ¶ Defect⁹ ēt scie: dicit.n.ipse Matbei..24.(De die aūt illa t hora nemo scit neq angeli in celo neq filius nisi pr). ¶ Inuenit ēt in eo defect⁹ gete affectiōis:cū in eo scriptura asserat tristicia fuisse t irā t alias hmōi passiones. non igit vī filius eē eiusdē nature cum patre.

Matb. Matb.

9 ¶ Adhuc expresse in scripturis inuenitur q filius dei sit creatura. ¶ Dicitur enim Ecclesiastici vigesimoquarto.(Dicit mihi creator oium.t q creauit me requieuit in tabernaculo meo).t itez.(Ab initio t ante secula creata sū).est igit filius creata.

Eccle.

10 ¶ Preterea fili⁹ creaturis cōnumerat, dr.n. Ecclesiastici vigesimoquarto:er psona sapiētie.(Ego ex ore altissimi ,pdui primogēita aūt oēz creaturā).t apostolus ad Collossen.prio dicit de filio.(q̄ ē primogenit⁹ creatur̄).vī ḡ q fili⁹ ordinē cū creaturis hēat q̄si p̄m inter eas obtinēs gradum.

Eccle.

ri ¶ Amplius filius dicit Joannis decimo septimo pro discipulis ad patrem orans. (Ego claritatem quam dedisti mihi dedi eis vt sint vnum. sicut & nos vnū sumus). sicut igitur pater & filius vnum sunt. sic discipulos vnum eē volebat. non aūt volebat discipulos eē per ēntiam vnum. non ergo pater & filius sunt per ēntiam vnum. & sic sequitur q̄ sit creatura & patri subiectus.

noia auctoz hᵒ re. hereſis

¶ Est aūt hec positio Arrii & Eunomii.

De isto arrio hēſi. io. ecclēſie hiſto. cap̄o p̄ & ide. & cᵒ 13. eiᵒ ob probrio ſus iteritus deſcribit Auicē.

¶ Et videtur a platonicoz dictis ortus q̄ ponebant sūmū deū patrē & creatorē oium rerum a quo primitus effluxisse dicebant quandā mentē in qua eēnt oium rerum forme superiorem omnibus aliis rebus quaz paternum intellectū nominabāt: & post hāc aiam mūdi. & deide alias creaturas. ¶ Si ergo in scripturis sacris de dei filio dicitur hoc de mente predicta intelligebant: & precipue q̄ sacra scriptura dei filiū dei sapientiam nominat & verbum dei. ¶ Cui etiā opinioni consonat positio Auicenne qui supra animam primi celi ponit intelligentiam primam mouentē primū celū: supra quā viterius deū in sūmo ponebat. ¶ Sic igit Arriani de dei filio suspicati sunt q̄ eēt quedā creatura supereminens omnibus aliis creaturis: qua mediante deus omnia creasset: precipue etiam cum quidā phi posuerunt quodam ordine res a primo principio processisse ita q̄ p primū creatū oia alia sint creata.

¶ Improbatio opinionis Arii circa filium dei. 7.

HAnc autez positionē diuine scripture repugnare manifeste pōt pcipere si quis sacrarum scripturarū dicta diligēter considerat. ¶ Cū enim scriptura diuina & rp̄m dei filiū & angelos dei filios nominet alia tū & alia rōne. ¶ Unde apostolus Hebreo. primo dicit. (Cui dixit aliquādo angelox filius: filius meus es tu: ego hodie genui te). qō ad rp̄z asserit eē dictū. Secūdū aūt positionē predictā eadē rōne angeli filii dei dicerent & rp̄s. virisq̄ enim vnū nomē filiatōis cōpeteret secūdū quandam sublimiorē nature in qua creati sunt a deo. ¶ Nec obstat si Christus sit excellētioris nature pre aliis angelis. q̄ etiam inter angelos ordines diuersi inueniunt. (vt in superioribus patet). & tamē oibus eadē filiatōis rō cōpetit. nō igitur Christus filius dei dicit scām q̄ asserit predicta positio. lib° pcr. ca. 79. & ſe.

2 ¶ Jtē cū rōne creatōis nomē filiationis diuine multis cōueniat. q̄ omnibus angelis & sanctis. si etiā eadem rōne Christus filius diceret nō eēt vnigenitus. licet per excellentiā sue nature inter ceteros primogenitus posset dici. asserit aūt eum scriptura eē vnigenitū Jo. primo. (Vidimus eum quasi vnigenitum a patre). Non igitur ratione creationis dei filius dicitur.

3 ¶ Amplius nomē filiationis proprie & vere generationē viuentiū consequit in quibus genitū ex substantia generātis procedit. alias enim nomen filiatiōis nō scām veritatem. sed potius scām similitudinē accipit: cū filios dicimus. aut discipulos aut bos quorū gerimus curā. si igit Christus nō diceretur filius nisi rōne creatiōis. cū ad qō creat a deo nō ex substantia dei deriuetur Christus vere filius dici nō posset. dicit aūt verus filius. i. Jo vlti. (vt simus inqt in vero filio eius Jesu Christo). nō igit dei filius dr quasi a deo creatus in quācūq̄ nāe excellētia. sz q̄si ex dei suba genitus.

4 ¶ Jtē. si Christus rōne creatōis filius dicit nō erit verus de⁹. nihil enim creatum deus pōt dici. nisi per quandā similitudinē ad deū. ipse autem Jesus Christus est verus deus. cū enim Jo. dixisset. (Vt simus in vero filio eius). subdidit. (Hic ē verus deus & vita eterna). non igitur Christus filius dei dicitur ratione creationis.

5 ¶ Amplius apostolus ad Ro. 9. dicit. (ex quibus Christus est scām carnē q̄ est sup oia deus benedictus in secula amē). & Titu. 2. (Expectātes beatā spē & aduētum glorie magni dei & saluatoris nri Jesu Christi). & Jere. 23. dr. (Suscitabo Dauid germen iustū). & postea subdit. (Et hoc est nomē q̄ vocabūt eū: dūs iustus noster). vbi in hebreo habetur nomen tetragrāmaton quod de solo deo certum est dici: et quibus apparet quod filius dei est verus deus.

6 ¶ Preterea si Christus verus filius est: de necessitate sequitur q̄ sit verus deus. nō enim vere filius pōt dici q̄ ab alio genitus etiā si de substātia generātis nascat: nisi in

simlem speciem generantis procedat: oportet enim q̄ filius hominis homo sit. si igit̄ christus est verus filius dei: oportet q̄ sit verus deus. nō est igitur aliquod creatum.

7 ¶ Itē nulla creatura recipit totā plenitudinē diuine bonitatis. (quia sicut ex sapientibus patet). perfectiones a deo in creaturas per modū cuiusdā defectus procedunt. christus aūt habet in se totā plenitudinē diuine bonitatis. Col. ✓ Dicit enim apostolus ad Col. 2. (In ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis). christus ergo non est creatura.

8 ¶ Adhuc licet intellectus angeli perfectionē cognitionē habeat q̄ntū intellectus homis tamē multū deficit ab intellectu diuino. intellectus aūt christi nō deficit in cognitiōe ab intellectu diuino. ✓ Dicit enim apostolus ad Col. 2. (q̄ in christo sunt oēs thesauri sapientie et scientie abscondīti). nō est igitur christus filius dei creatura.

9 ¶ Amplius quicquid deus habet in seipso ē eius essentia. (vt in primo ostensum est). oia aūt q̄ habet pater sunt filii. dicit enim ipse filio Jo. 16. (oia q̄ habet pater mea sūt). et Joā. 17. ad patrē loquens ait. (Mea oia tua sūt et tua mea sunt). est ergo eadē essentia et nā patris et filii. nō est igitur filius creatura.

10 ¶ Preterea apostol⁹ dicit Phil. 2. (q̄ filius ante q̄ exinaniret semetipsum formā serui accipiens). in forma dei erat. per formā aūt dei nō aliud intelligit q̄ natura diuina sicut per formam serui nō intelligitur aliud q̄ humana nā: est ergo filius in natura diuina non est igitur creatura.

11 ¶ Itē nihil creatū pōt esse deo equale. filius aūt est patri equalis. dicit enim Joā. 5. (Querebant eū iudei interficere q̄ nō solum soluebat sabbatū. sed et patrē suū dicebat deū equalē se deo faciens). hec est ergo euangeliste narratio cuius testimonium verū est q̄ christ⁹ filiū dei se dicebat et deo equalē. et propterea eū iudei persequebant. ✓ Nec dubiū est alicui christiano quin illud q̄ christus de se dixit verū sit. cū et apostolus dicat Phil. 2. (Hoc nō fuisse rapina q̄ equalē se esse patri arbitratus est). est ergo filius eqlis patri. nō est igit̄ creatura.

12 ¶ Amplius in p̄a. legitur nō esse similitudinē alicuius ad deū esse inter angelos qui filii dei dicūtur. (Quis inquit similis deo in filiis dei). et alibi. (Deus quis similis erit tibi). q̄d de perfecta similitudine accipi. q̄ patet ex his que in primo libro tacta sunt. christus aūt perfectā sui similitudinem ad patrē ostēdit eiā in vocādo. dī. n. Joan. quinto. (Sicut pater habet vitā in semetipso sic dedit et filio vitā habere in semetipso). nō ē igit̄ ipse oportūs inter filios dei creatos.

13 ¶ Adhuc nulla substātia creata representat deū quātū ad eius substātiā. quicqd. n. est perfectiōe cuiuscūq̄ creature apparet minus est eq̄ q̄ deus est: vnde p nullā creaturā sciri potest de deo quid est. filius aūt representat patrē. dicit enim de deo apostol⁹ ad Col. primo. (q̄ est imago invisibilis dei). Col. et ne estimet ee imago deficiens eēnuā dei nō representans per quā nō possit cognosci de deo quid est. (sicut vir dicit imago dei. primo Cor. 11.). ostendit perfecta ee imago ad cor. ipsā dei substantiā representans. Hebreo q̄ Hebr. primo dicente apostolo. (Cum sit splendor glorie et figure substantie eius). Non est igitur filius dei creatura.

14 ¶ Preterea nihil qd est in aliquo genere est vniuersalis cā eox q̄ sunt in genere illo: sicut vniuersalis cā boium nō est aliquod bō. nihil. n. sui ipsius est cā. sed sol qui est extra genus humanū est vniuersalis cā generatiōis humane et vterius deus. filius aūt est vniuersalis cā creaturarū. dicit. n. Jo. 1. Jo. (Omnia per ipsū facta sunt). et prouer. 8. prouer. dicit sapientia genita. (Cū eo erā cōponēs oia). et apostolus dicit ad Col. primo. (In ipso cōdita sūt vniuersa in celo et in terra). ipse igit̄ nō est de genere creaturarum.

15 ¶ Itē. (et ostēsa in scō lib.). manifestū est q̄ subē incorporee q̄s angelos dicimus nō pōt aliter fieri eq̄ p creationē. (Et ēt ostēsū est). q̄ nulla subā pōt causare: sed solus deus: sed dei filius iesus christus est cā angelox eos inēē producēs. ✓ Dicit. n. apostolus. (Sive throni sive dominatiōes sive principat⁹ sive potestates oia p ipsū et i ipso creata sūt). ipse igit̄ filius nō est creatura.

16 ¶ Preterea cū propria actio cuiuslibet rei sequat nāz ipsius: nulli cōpetit propria actio alicuius rei cui nō cōpetit illius rei nā. qd. n. nō habet humanā spēz. nec actionem humanā habet pōt. proprie aūt actiōes dei cōueniunt filio sicut creare. (vt iaz ostensum

est). continere ꝛ conseruare oia in esse ꝛ pec
cata purgare: ꝙ est proprium ipsius dei. (vt
ex sup̄ionibus p̄z). dicit aūt de filio ad Col.
primo. (ꝙ oia in ipso constant). ꝛ ad He
bre. primo. (dicit ꝙ portat oia verbo virtu
tis sue purgationē peccatorū faciens). filius
igit dei est nature diuine ꝛ nō est creatura.

ꝛc° Ar rianī ¶ Sed q̄ posset Arrianus dicere ꝙ hoc
filius facit nō tāquā principale agens. sed si
cut instrumentū principalis agētis qđ per
propriā virtutē nō agit. sed solū per virtutē
principalis agentis. ¶ Hanc positionem
iprobaꝭ dñs excludit Joan. 5. dicens. (Quecunq;
enim ille fecerit hec ꝛ filius similiter facit).
sicut igit pater per se operat ꝛ propria vir
tute. ita ꝛ filius. ¶ Vlterius ēt ex hoc ver
bo cōcludit ꝙ sit eadē virtutis ꝛ potestas
filii ꝛ patris. nō solū. n. dicit ꝙ filius simili
ter operat. Sed ꝙ eadē operat filius sicut
ꝛ pater. ꝛ similiter idē aūt nō p̄t ee opera
tū eodē mō a duobus agentibus nisi dissi
militer. sicut idē fit a principali agente ꝛ in
strumento. vel similiter oꝛ ꝙ cōueniant in
vna virtute que quidē virtus quādoq; cō
gregat ex diuersis virtutibus in diuersis
agentibus inuentis. sicut p̄z in multis tra
hentibus nauē. omnes. n. similiter trahunt
ꝛ q̄ virtus cuiuslibet imperfecta est ꝛ in suf
ficiens ad istū effectū. ex diuersis virtutib⁹
congregat vna virtus oium que sufficit ad
trahendū nauē. hoc aūt nō p̄t dici a patre
ꝛ filio. virtus enim dei patris nō est imper
fecta. sed infinita. (vt in primo ostensū est).
oportet igitur ꝙ eadē numero sit virtus pa
tris ꝛ filii. ꝛ cū virtus sequatur naturaꝫ rei
oportet ꝙ eadē numero sit natura ꝛ essen
tia patris ꝛ filii. qđ etiā ex precedentib⁹ cō
cludi p̄t. nā si in filio ē natura diuina. (vt
multipliciter ostensum est). cū natura diui
na multiplicari nō possit. (vt in primo lib.
ostensum est). sequitur de necessitate ꝙ sit
eadē numero nā ꝛ essentia in patre ꝛ filio.

17 ¶ Jtē vltima nostra beatitudo in solo
deo est in quo etiā sola species homis dēt
poni ꝛ cui soli est honor latrie exhibendus
(vt in tertio est ostensum). beatitudo aūt
nostra in dei filio est. dicit. n. Jo. 17. (Hec
est vita eterna vt cognoscant te). scilicet pa
trē. (ꝛ quē misisti iesum christū). ꝛ primo
Jo. vltimo dicit de filio. (ꝙ est verus deꝰ
ꝛ vita eterna). certū est aūt nomine vite
eterne in scripturis sacris vltimā beatitu
dinē significari. dicit enim Jsaias de filio Jsa.
vt apostolus inducit. (Erit radix iesse ꝛ q̄
oritur. re. ge. in eo gentes sperabunt). dicitur
enim in p̄s. (Et adorabunt eū oēs reges. p̄s.
oēs gentes seruiēt ei). ꝛ Jo. 5. dicit. (oēs
honorificēt filiū sicut honorificāt patrem).
ꝛ iterū in p̄s. dicit. (Adorate eū oēs an ꝛeli
eius). qđ de filio apostolus introducit He
breoꝝ primo. (Manifestū igit filiū dei ve
rū deū ee). ¶ Ad hoc ēt ostendēdū valēt ea qđ ad
que superius cōtra Fotinū inducta sunt ad idē va
ostendēdū christū deū ee nō factū sed ver. lent q̄
¶ Et premissis igit ꝛ consimilibus sacre i ca. 4°
scripture documētis ecclesia catholica do Snia
cta christū verū ꝛ naturalē dei filiū confite Catho.
tur coeternū patri ꝛ equalē ꝛ verū deū eiusdē essētie ꝛ nature cū patre genitū nō crea
tū nec factū. Vnde p̄z ꝙ sola ecclesie catho
lice fides vere confitet generationē in deo
dū ipsam generationem filii ad hoc refert
ꝙ filius accepit diuinam naturaꝫ a patre.
¶ Alii vero heretici ad aliquam extraneā diuere
naturam hanc generationem referunt. pāria in
¶ Fotinus quidem ꝛ Sabellius ad humā ter hec
nam. ¶ Arrius autem non ad humanam fierese
sed ad quandam naturam creataꝫ dignio
rem ceteris creaturis. ¶ Differt ēt Ar
rius a Sabellio ꝛ Fotino ꝙ huiusmodi ge
nerationem predictam asserit ante mundū
fuisse. illi vero eam fuisse negant ante nati
uitatem ex virgine. ¶ Sabellius tamen a
Fotino differt in hoc ꝙ Sabellius christū
verum deum confitetur ꝛ naturalem: non
autem Fotinus. sed neq; Arrius. sed Foti
nus pure hoiez. Arrius aūt q̄si cōmixtū ex
q̄dā excellētissima creatura diuina ꝛ hūa
na. alia ē p̄sona patris ꝛ filii ꝓfitēt. qđ Sa
bellius negat. ¶ Fides ꝟ catholica media
via icedēs ꝓfitet cū Arrio ꝛ Fotino ꝓ Sa
belliū aliā p̄sonā patris ꝛ filii: ꝛ filiū genitū.
patrē ℣o oino igenitū. ¶ Cū Sabellio ve
ro ꝓ Fotinū ꝛ Arriū tpm verū ꝛ nālē deū
ꝛ eiusdē nāe cū patre ꝛ nō eiusdē p̄sone.
¶ Ex q̄ ēt iudiciū ℣eritatis catholice sumi
p̄t. nā ℣o vt p̄bo. dicēt falsa testāt. falsa ve
ro nō solū a veris. sed ēt admodū distant.

¶ Solutio ad auctoritates quas Arrius
pro se inducebat. 8.

15 ca. 6.

Via vero veritas veritati contraria eē nō pōt: mānifestū est ea q̄ ex scripturis veritatis ab arrianis introducta sunt ad suum errorem confirmandum. eorum sententie accommodationem esse. ¶ Cū enīz (ex scripturis diuinus ostensuz). sit patris ⁊ filii eandem numero essentiam esse ⁊ naturam diuinam sc̄ōm quā vereq̄ verus dicitur deus: oportet patrē ⁊ filium nō duos deos. sz vnū deū eē. Si enim plures dii eēnt oporteret per cōsequens diuinitatis eēntiam in vtroq̄ partiaz eē sicut in duobus hominibus est alia ⁊ alia humanitas numero. ⁊ precipue cum non sit aliud diuina natura ⁊ aliud ipse deus. (vt supra ostēsum est). ¶ Ex quo de necessitate consegit q̄ existente vna natura diuina in patre ⁊ filio q̄ sint pater ⁊ filius vnus deus licet ergo ⁊ patrem confiteamur deum: ⁊ filium deum. non tamen recedimus a sententia q̄ ponitur vnus solus deus quam. (in p̄rio). ⁊ rationibus ⁊ auctoritatibus firmauim⁹.

2a° 2° ⁊ 3°

ca° 11° pn̄.lib.

ca. 43.

¶ Vnde ⁊ si sit vnus solus x̄us deus: nō hoc ⁊ de patre ⁊ de filio predicari confitemur. ¶ Cum ergo dominus ad patrem loquens dicit. (vt cognoscant te solum deū verum). non sic intelligendum est q̄ solus pater sit verus deus. quasi filius nō sit verus deus: quod tamen manifeste scripture testimonio probatur. sed q̄ illa que est vna sola vera deitas patri conueniat. ita tamē q̄ nō excludatur inde ⁊ filius: vnde signanter non dixit dominus. (vt cognoscant te solum verum deum). quasi solus ipse sit deus: sed dixit. (vt cognoscat te). ⁊ addidit. (solum deum verum). vt ostenderet patrem cuius se filium protestabatur esse deū in quo inueniretur illa que sola est vera diuinitas. Et quia oportet verum filium eiusdem nature eē cum patre: magis sequitur q̄ illa que sola est vera diuinitas filio conueniat q̄z ab ea filius excludatur. ¶ Vnde ⁊ Joannes p̄ in fine sue canonice quasi hec verba domini exponens virūq̄ istorum vero filio attribuit que hic dominus dicit de patre scilicet quod sit verus deus ⁊ q̄ in eo sit vita eterna dicens. (vt cognoscamus verum deum ⁊ simus in vero filio eius: hic est ver⁹ de⁹ ⁊ vita eterna). ¶ Si tamen confessus esset filius q̄ solus pater esset verus deus. non propter hoc a vera diuinitate filius excludi intelligendus eēt: nam quia pater ⁊ filius sunt vnus de⁹. (vt ostensum est). quicquid ratione diuinitatis de patre dicitur. idem est ac si de filio diceretur ⁊ econuerso. non enim propter hoc q̄ dominus dicit Math. xi. (Nemo nouit filium nisi p̄: neq̄ patrē quis nouit nisi filius). vt intelligitur vl p̄ a sui cognitione excludi vl filius. ¶ Et quo ēt p̄z q̄ō vera filii diuinitas non excluditur er x̄bis apostoli quibus dicit. (quem suis tēporibus ostēdet beatus ⁊ solus potēs: rex regū dominus dominantium). nō. n. in his verbis p̄ nominatur. sz id quod ē commune patri ⁊ filio. ¶ Naz q̄ ⁊ filius sit rex regū ⁊ dominus dominantium: manifeste ostēditur Apocal. 19. vbi dicitur. (Vestitus erat veste aspersa sanguine. vt vocabatur nomē eius verbum dei). ¶ Et postea subditur. (⁊ habet in vestimēto ⁊ in femore suo scriptum. rex regum ⁊ dominus dominantium). Nec ab hoc q̄ō subditur. (Qui solus hz im mortalitatē). Excluditur filius. cum ⁊ sibi credēntibus immortalitatē conferat. vñ dicitur Joh. xi. (Qui credit in me non morietur in eternuz). Sz ⁊ hoc quod subditur. (quē nemo hominum vidit). Sz nec videre potest. certum ē filio conuenire: cum dominus dicat Math. xi. (Nemo nouit filiū nisi p̄). ¶ Cui non obstat q̄ visibiliter apparuit. hoc. n. sc̄ōm carnē: ē factum ē autē inuisibilis sc̄ōm deitatē sicut ⁊ pater. ¶ Vñ apostolus in eadē epistola dic. (Manifestū magnū ē pietatis sacramētū q̄ō mānifestū ē i carne). nec cogit q̄ hec de solo p̄e dicta intelligam⁹: q̄z dī q̄si oporteat aliū eē oñdētē ⁊ aliū oñsū. nā ⁊ filius seip̄z oñdit. dicit. n. ipse Joh. 14. (qui diligit me diligat a patre meo: ⁊ ego diligā eū ⁊ manifestabo ei meipsū). vñ ⁊ ei dicim⁹. (oñde facie ruā ⁊ salui erim⁹). ¶ Q̄ ait dñs dicit. (p̄ maior me ē). q̄r sit intelligēdū apostol⁹ docet cū. n. manus referat ad minus: oportet intelligi hoc dici de filio sm q̄ ē minoratus. ostēdit aūt apl̄us eū eē minoratū sz assumptionē forme servilis ita tamē q̄ deo patri eq̄lis existat sz forma divina. ¶ Dic

Mat.

Apoca.

Jo.

ſt° ad 2ām auctō. 3° ca°

Job.

ſt° ad 3ām auctō

enim ad Phil.2. (Cū in forma dei eēt nō rapinā arbitratus est eē se equalē deo. sed semetipsum exinaniuit formā serui accipiens).nec est mirum si er hoc pater eo maior dicat.cū etiā ab angelis cū minoratum apostolus dicat Hebreo.2.(eū inquit qui modico ab angelis minoratus est videmus iesum propter passionē mortis gloria t honore coronatū).¶ Et quo etiā pater q; ex eandē rōnē dr filius eē patri subiectus.s.secundū humanā naturā qō er ipsa circūstātia littere apparet.premiserat enim apostolus.per hominē mors.t per hominē resurrectio mortuoz.¶ Et postea subiunxerat q; vnusquisq; resurget in suo ordine primū christus:deinde hii qui sunt christi.¶ Et postea addit.deinde filius cū tradiderit regnū deo t patri.¶ Et ostēso quale sit hoc regnū qz.s.oz ei oīa eē subiecta consequenter subiungit.(Cū subiecta illi fuerint oīa: tūc ipse filius subiectus erit illi qui sibi subiecit oīa).ipse ergo contextus littere ostendit hoc de christo debere intelligi secundum q; est homo.sic enim mortuus est t resurrexit.nā secōm diuinitatē cū oīa faciat q; fac pr̄. (vt ostensum est).etiā ipse sibi subiecit oīa. Phili.¶ Vnde t apostolus dicit ad Phil. 3.(Saluatorē expectamus dominū iesum christū qui reformabit corpus humilitatis nostre cōfiguratū corpori claritatis sue secundū operationē qua possit sibi subiicere oīa) ¶ Et eo aūt q; pater filio dare dicit in scriptoris et quo per scripturā sequit ipsum recipere.nō pōt ostēdi aliqua indigentia eē in ipso.sed hoc requirit ad hoc q; filius sit.nō enim filius dici posset nisi a pr̄e genitus esset.omne autem genitum a genera te naturā recipit generātis.per hoc ergo q; pater filio dare dicit.nihil aliō intelligit eē filii generatio secūdū quā pater dedit filio suā naturā. ¶ Et hoc ipsum er eo qō dat intelligi pōt.¶ Dicit.n.dñs Jo.10.(Pater qō dedit mihi.maius oībus est).id autem qō maius oībus est.diuina natura est in qua filius est patri equalis q; ipsa verba domini ostendunt.premiserat.n.(q; oues suas nullus de manu eius rapere posset). ad cuius probationē inducit verbū propositum scilicet q; id qō est sibi a patre datum maius omnibus sit.t q; de manu patris. 1ª ad euicto. 4ª ad ductas vt subiungit nemo rapere pōt.er hoc sequitur q; nec de manu filii.non autem sequeretur nisi per id quod est sibi a patre datum esset patri equalis. ¶ Vnde ad hoc clarius explicandum subdit.(Ego t pater vnū sumus).similiter etiaz apostolus ad Philipenses.2.dicit.(Et dedit illi nomē quod est super omne nomen vt in nomine Jesu omne genu flectatur celestium terrestrium t infernorum).nomen autem omnibus nominibus altius quod omnis creatura venerat.non est aliud eē nomē diuinitatis.er hac ergo generationis datione generatio ipsa intelligitur secundum quaz pater filio veram deitatem dedit.¶ Idem etiā ostēditur er hoc q; omnia sibi dicuntur esse data a patre.non autem essent sibi data omnia nisi omnis plenitudo diuinitatis que ē in patre esset in filio. Sic igitur er hoc q; filio patrem dedisse asserit se verum filium confitetur contra Sabellium. ¶ Et magnitudine vero eius quod datur patri se cōfitetur esse equalem vt Arrius confundatur.¶ Patet igitur q; talis donatio indigentiam in filio non designat.non enim antē fuit filius eē filio daretur.cum generatio eius sit ipsa donatio. ¶ Neq; plenitudo dati hoc patitur vt indigere possit ille cui constat esse donatum.¶ Nec obuiat predictis q; er tempore filio pater dedisse legitur in scripturis.sicut dominus post resurrectionem dicit discipulis.(Data est mihi omnis potestas in celo t in terra). t apostolus ad Phil.2.dicit.(q; propter hoc deus ipsum exaltauit t dedit illi nomē quod est super omne nomen).qz factus fuit obediens vsq; ad mortē: quasi hoc nomē non habuerit ab eterno:ē.n. p; suet⁹ scripture modus vt aliq; dicāt eē vt fieri qñ significāt. hoc aūt q; filio ab eterno vniuersalē potestatē t nomen diuinū accepit post resurrectionē p̄dicātib⁹ diuīs mōdo ē mānifestatū. t bō ēt Xba dei oīdūt.¶ Dicit.n.dñs Jo.17.(Clarifica me pr̄ apud temetipsū claritate eā qā habui pr̄ eē mūd⁹ fieret).petit.n. vt sua gloria eā ab eterno a pr̄e recepit vt de ī eo in boie scō eē declaret.¶ Et b⁹ aūt manifestū 2ª ad ē quo filio⁹ deceat cū nō sit ignorāe. (hoc euicto. ē.n.in prio lib.).q; intelligere t eē i deo idē 5ª loco sūt.¶ Pn̄ cōclusio diuine nāe.ē ēt intelligē ductas

tie cõmunicatio. Cõmunicatio autẽ intelligentie: demõstratio: vel locutio: siue doctrina põt dici: p hoc ergo q filius sua natiuitate a pre nãm diuinã accepit dr vel a pre audiuisse: vel pr ei demõstrasse: vel si quid aliud simile legit in scripturis: nõ q prius filius ignorãs aut nescies fuerit: t postmodum cũ pr docuerit. ¶ Cõstitet enim apls i. ad Cor. prio. (Christũ dei virtutẽ t dei sapiẽtiã). Nõ est aũt possibile q sapiẽtia sit ignorãs neq; q virtus infirmet. ¶ Ideo ẽt qõd dr nõ põt filiꝰ a se facere qcq; nullã infirmitatẽ agẽdi demõstrat in filio sed qa cũ deo nõ sit aliud agere q; ee: nec sua: actio sit aliud q; sua essentia. (vt supra ꝓbatũ est). ita dr q filius nõ possit a se agere sed agat a patre: sicut q nõ põt a se esse sed solum a patre: si enim a se esset: iã filius nõ eet sicut ergo filius nõ põt nõ ee filius: ita a se agere nõ potest: quia vero eandẽ naturã accipit filius quã habet pater: t ex cõsequenti eandẽ virtutẽ: licet filius a se non sit nec a se operatur: tamen est per se t per se operatur: q; sicut est per propriam naturam quã accepit a patre: ita per ꝓpriã naturaz a patre acceptã operat: vnde postq; dominus dixerat. (Nõ põt filius a se facere q; q;). vt ostenderet q; licet nõ a se tamẽ per se filius operat: subiungit. (Quecũq; ille fecerit). s. pater. (hec t filius similiter facit). ¶ Et premisso etiã apparet q̃liter pater ꝓcipiat filio vt filius obediat patri: aut patri oret: aut mittat a patre: hec enim oia filio cõueniunt fm quod est patri subiectus: quod nõ est nisi secundũ humanitatẽ assũptã. (vt ostẽsuz est). pater ergo filio precipit vt subiecto sibi secundũ humanã naturam: t hoc etiã verba domini manifestãt. ¶ Nã cũ dominus dicat. (Vt cognoscat mũdus quia diligo patrẽ: t sicut mandatum dedit mihi pater sic facio). quod fit istud mãdatũ ostẽditur p id quod subditur (Surgite eamus hinc). hoc enim dixit ad passionẽ accedẽs: mandatũ autẽ patiendi manifestũ est filio nõ cõpetere nisi fm humanã naturã ¶ Similiter vbi ait. (Si p cepta mea seruaueritis: manebitis in dilectione mea sicut t ego ꝓcepta patris mei seruaui t maneo in eius dilectione). manifestum est hec precepta ad filiũ ptinere ꝓ ut a patre diligebatur vt homo sicut ipse discipulos vt homines diligebat. ¶ Et q; ꝓcepta patris ad filiũ accipiẽda sint secũdũ humanã naturã a filio assumptã: apostolus ostendit docẽs filiũ obedientẽ patri fuisse in his que ptinent ad humanã naturaz. ¶ Dicit enim ad Philippenses. 2. (Factus est obediens patri vsq; ad mortem). ¶ Ostẽdit etiã apostolus q; orare filio eũ ueniat secũdũ humanã naturã. ¶ Dicit. n. ad Hebreos quinto. (q; in diebus carnis sue ꝓceps supplicationesq; ad eũ q; posset illũ saluũ a morte facere cũ clamore valido t lachrymis offerẽs exauditus est ꝓ sua reuerẽtia). ¶ Secũdũ qd ẽt missus a patre dicat: apostolus ostẽdit ad Gal. 4. dicẽs. (Misit deus filiuz suũ factũ ex mulie re). eo ergo dicit missus quo est factus ex muliere: quodquidẽ fit carnẽ assumptã certũ est sibi cõuenire. ¶ Patet igit q ꝓ hec oia nõ põt ostẽdi filius patri esse subiectus nisi fm humanã naturã. ¶ Sed tñ sciẽdũ est q; filius mitti a patre dicit etiaz inuisibiliter incẽgrũ deus: sine ꝓiudicio equalitatis: quã habet ad patrẽ. (vt infra ostẽdet cũ aget de missione spiritus sancti. ¶ Sicut etiã pz q; ꝓ hoc q; filius a patre clarificat vel suscitat vel exaltat. ¶ Nõ põt oĩdi q; filius sit minor patre: nisi fm humanã naturã: nõ eni filius clarificatiõe indiget q̃si de nouo claritatẽ accipiẽs cũ eã ꝓficeat se ante mũdũ habuisse: sed oportebat q; sua claritas que sub infirmitate carnis erat occultata: p carnis glorificationẽ t miracloꝝ operationẽ mãifestaret in fide credẽtium populoꝝ. ¶ Vnde de eiꝰ occultatiõe dicit. Ysaie. 53. (Vere abscõditꝰ est vultus eiꝰ: vnde nec reputauimus eũ). ¶ Similiter autẽ fm hoc Christus suscitatus est q; est passus t mortuus fm carnem. dicit enim pr̃o Petri quarto. (Christo passo in carne t vos eadẽ cogitatiõe armamini). exaltari etiã eũ oportuit fz hoc q; fuit humilians semetipsum t apostolus dicit Phil. 2. (Humiliauit semetipsum factus obediẽs vsq; ad mortẽ. propter quod deus exaltauit illum. ¶ Sic ergo p hoc q; pater clarificat filiũ suscitat t exaltat: filius nõ ostenditur minor patre nisi secundum humanam naturam nã secundũ diuinã nãm qua est patri equa

R^o. ad auc. 6. loco.

q; missio non ꝓiudicat eqlitati prima. ad 7^m rõnem. nec paclarificaco.

Isa.

patri.

Phil.

lio est eadē virtus patris ⁊ filij ⁊ eadē opatio ūi ⁊ ipse filius ꝓpria virtute se exaltat
ꝓ. sm illud ꝓ. (Exaltare dñe i virtute tua) Ipse seipm suscitāt: ga de se dicit Joh. 10.
Jo. (Potestatē habeo ponēdi animā meaz ⁊ iterū sumere eā. ℣ Ipse etiā nō solū seipm clarificat sed etiā patrem: dicit enim Joh.
Jo. 17. (Clarifica filiuz tuum vt ⁊ filius tuus clarificet te) nō q̄ pater velamine carnis assumpte sit occultus sed suę invisibilitate nature: quo etiam modo filius est occultus sm diuinā naturā: nā pri ⁊ filio cōe est q̄
Isa. dicit Isa. 45. (Vere tu es deus absconditus sanctus israel saluator). filius aūt patrem clarificat non claritatē ei dando sed eum mūdo manifestādo nā ⁊ ipse ibidē dicit. (Māifestaui nomē tuū hoib⁹): ℣ Nō
ad auc. 8. addu ctas. est aūt credendum q̄ in dei filio sit aliqs potestatis defectus cum ipse dicat. (Data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra ℣ Vnde quod ipse dicit. (Sedere ad dexteram meam vel sinistram non est meum dare vobis sed quibus paratuz est a patre meo). nō ostendit q̄ filius distribuendarū celestium sedium potestatem non habeat: cum p hmōi sensionē p:cipatio vite eterne intelligat: cuius collationē ad se ptinere
Jo. ostēdit cū dicit Joh. 1. (Oues mee vocez meā audiunt: ⁊ ego cognosco eas: ⁊ sequuntur me: ⁊ ego vitam eternā do eis). dicitur ēt Joh. 5. (q̄ pater oē iudiciū dedit filio).
Jo. Math. ad iudiciū aūt ptinet vt p merita alij i celesti gloria collocent: vñ ⁊ Math. 25. (dīq̄ filius hois statuet oues a dextris ⁊ edos a sinistris). ptinet ergo ad potestatē filij st a tuere aliquem vel a dextris vel a sinistris sine verūq̄ referat ad differētē glorie ptici pationē: sive vnū referat ad gloriā ⁊ alterū referat ad penā. ℣ Oportet igit vt verbi ꝓpositi sensus ex premissis sumat. ℣ Premittit nāq̄ q̄ mater filioz Zebedei accesserat ad Jēm petēs vt vn⁹ filioz eius sederet ad dexterā ei⁹ ⁊ alius ad sinistram: ⁊ ad hoc petendū mota videbat ex quandam fiducia ꝓpinquitatis carnalis quā habebat ad hominē xp̄m. Dñs ergo sua responsione non dixit q̄ ad eius potestatē nō pertineret dare quod petebatur: sed q̄ ad eum non pertinebat illis dare pro quibus rogabatur. Non enim diuidebat ad dexterā meā vel sinistrā nō est meū dare alicui: ꝓpterea ostēdit q̄ sui erat hoc dare illi qb⁹ erat paratū a pre suo. Nō. n. hoc dare ad eū ptinebat sm q̄ erat filius virginis sed secundum q̄ erat filius dei. ⁊ ideo nō erat suus hoc dare aliquibus propter hoc q̄ ad eum pertinebat secundus q̄ erat filius virginis secundā propinquitatē carnalem: sed propter hoc q̄ pertinebat ad eum secundū q̄ erat filius dei quibus scilicet paratum erat a pre p p̄destinationē eternā. ℣ Sed q̄ ēt hec ꝓparatio ad potestatē filij dei ptineat: ipse dñs cōfitet dicēs Joh. 14. (In domo patris mei māsiones multe sūt: si q̄ min⁹: dixissez vobis: qa vado parare vobis locū). māsiones aūt multe: sūt diuersi gradus principāde beatitudinis q̄ ab eterno a deo in p̄destinatione ꝓparati sūt. ℣ Cū ergo dñs dicit: (q̄ si in aliquo minus ēet). i. si deficerēt ꝓparate māsiones hoibus ad beatitudinē introducēdis: ⁊ subdit. (dixissē qa vado parare vobis locū). ostēdit huius modi preparationē ad suam potestatē ptinere. ℣ Neq; etiā potest intelligi q̄ filius horam aduentus sui ignoret: cū in eo sint oēs thesauri sapientie ⁊ scie abscōditi. (vt apl̄us dicit). ⁊ cū id q̄d mai⁹ est ꝓfecte cognoscat. s. p̄ez. sed hoc intelligendū est: qz filius inter hoies hō cōstitutus, ad modum ignorantis se habuit dum discipulis non reuelauit. Est enim cōsuetus modus loquēdi in scripturis vt deus dicatur aliquid cognoscere si illud cognoscere facit, sicut: babel Gen. 22. (Nūc cognoui q̄ timeas dominū). i. nūc cognoscere feci: ⁊ sic p oppositū filius nescire dīq̄ nō facit nos scire.
℣ Tristitia vero ⁊ timor ⁊ alia hmōi manifestū est ad xp̄m ptinere scōm q̄ homo: vnde ⁊ p hoc nulla minoratio pōt in diuinitate filij deprehendi. ℣ O, aūt dicitur sapiaz ēe creatā. ℣ Primo quidē pōt intelligi nō de sapientia que ē filius dei: sed de sapia quā deus indidit creaturis: dicit. n. Eccle. 1. (Ipse creauit eā). s. sapiam in spū sancto. (effudit illam super oia opa sua).
℣ Pōt etiam referri, ad naturā creatam assūptā a filio vt sit sensus. (Ab initio ⁊ ante secula creata sum). i. ꝓuisa sum creature vniri. ℣ Vel p hoc q̄ sapia ⁊ creata ⁊ genita nūcupat: mod⁹ diuine generatiōis no-

ℓ.ª ad auct. 9. rōnes ad leg.

bis insinuatur. ¶ In generatione.n. qđ generatur accipit nām gñantia: qđ perfectionis est: sed in gñationibus q̄ sunt apud nos generāe ipse mutat: qđ iperfectionis est: in creatione vero creās nō mutat: sed creatuz nō recipit nām creantis. Dicit ergo simul filius creatus t genitus vt ex creatione accipiatur imutabilitas patris t ex gñatione vnitas nāe in patre t filio: t sic bmōi scripture itellectū ꝓmodus exposuit vt p Hilariuz patet. ¶ Qđ vero filius dicit ꝓmogenitus creature: non est hoc ē qđ filius sit in ordinatione creaturaꝝ: sed quia filius est a patre t a patre accipit a quo sunt t accipiunt creature. Sed filius accipit a patre eādem naturam non autem creature. vnde t filius non solum primogenitus dicitur: sed etiam vnigenitus propter singularem modum accipiendi. ¶ Per hoc aūt qđ dominus ad patrem dicit de discipulis. (vt sint vnum sicut t nos vnū sumus). ostenditur quidem qđ pater t filius sunt vnum eo mō quo discipulos vnum esse oportet scilicet p amorem. ¶ Nic tamē vnionis modus nō excludit essentie vnitatem: sed magis eam demonstrat: dicitur.n. Joānis. 3. (Pater diligit filiū t oia dedit i manu eius). p qđ plenitudo diuinitatis oñditur eē in filio vt dicti ē. ¶ Sic igr̄ pz qđ testimonia scripturaruz q̄ arriani ꝑ se assumebāt nō repugnāt veritati quam fides catholica confitetur.

¶ Solutio ad auctoritates Fotini t Sabellij. 9.

Ex his aūt consideratis apparet qđ nec ea q̄ Fotinus t Sabellius pro suis opinionibus ex sacris scripturis adducebāt: eoruz errores cōfirmare possunt. ¶ Nam quod dominus post resurrectionē dicit Matb. vltio. (Data ē mihi omis ptās in celo t in terra). non iō dr̄ qđ tūc de nouo hāc ptātem accepit. sz qđ ptās quā filius dei ab eterno accepat in eodem hoie facto apparere incepit ꝑ victoriā quā de morte habuerat resurgēdo. ¶ Qđ vero apls dicit ad Ro. ꝓmo de filio loquens. (Qui factus ē ei ex semine Dauid). manifeste ostēdit qualiter sit itelligēdū ex eo qđ additur. (sz carnē). nō.n. dicit qđ filius dei esset simpliciter factus: sed qđ factus esset ex semine Dauid scōm carnē per assumptionē humane nāe sicut i Jo. ꝓmo dr̄. (Verbuz caro factū est). vnde ēt pz ꝑ hoc qđ sequitur. (Qui ꝑdestinat' ē filius dei in virtute). scōm humanā naturā q̄ ad filiū pertinet. ¶ Qđ.n. humana nā filio dei vniret vt sic bō posset dici filius dei: nō fuit ex būnis meritis: sed ex gratia dei ꝑdestinantis. ¶ Similiter ēt qđ idē apls ad Phil. dicit qđ deus Christū ꝓpter passionis merituz exaltauit). ad humanā naturā referenduz ē in qua fuerat humilitas passiōis: vñ t qđ subdit. (Dedit illi nomē qđ ē sup oē nomē). ad hoc referēduz est qđ nomē cōueniens filio ex natiuitate eterna manifestandum erat in fide populoꝝ hoc cōuenire filio icarnato: ꝑ qđ t manifestū ē qđ id qđ dicit Petrus. (qđ deus Jesum Christū t dñm fecit). ad filiū referēdū ē scm humanā nām in qua icepit id dr̄e ex tempore quod in nā diuinitatis habuit ab eterno. ¶ Qđ etiaz Sabellius introducit de vnitate deitatis. (Audi israel: dñs deus tu⁹ deus vnus ē). (t videte qđ ego sum solus t nō sit alius deus ꝑter me). intie catholice fidei non repugnat q̄ patrē t filiū nō duos deos: sed vnū deū eē cōfitet. (vt dictū ē). Sicut ēt qđ dr̄. (Pater in me manens ipse facit opera. t ego in patre t pater in me ē). nō oñdit vnitatē ꝑsone vt volebat Sabellius sed vnitatem eētie quā Arrius negabat. Si.n. eēt vna ꝑsona patris t filii: nō congrue dicere tur pr̄ eē in filio t filius i patre: cū nō dicat ꝓprie idē suppositū in seipso eē: sed solū ratiōe partiū: qz eni ptes in toto sunt t qđ cōuenit ptib⁹ solet attribui toti. ¶ Quāqz dicitur aliqđ totū eē in seipso. hic aūt modus loquēdi nō cōperit in diuinis i qbus ptes eē nō pñt. (vt in ꝓmo oñsum ē). Relingit igit cū pater in filio t filius in patre eē dicat qđ pater t filius nō sint idē suppositō: sz ex hoc ostendit qđ pater t filii sit eētia vna hoc eniz posito manifeste appet ꝯliter pater est in filio t filius i patre. Nā cū pr̄ sit sua eētia quia in deo nō ē aliud eē t eētiaz habens. (vt in ꝓmo ē oñsum). relinquitur qđ in quocūqz sit essentia patris sit pr̄: t eadez ratione in quocunqz est essentia filii ē filius: vnde cum essentia patris sit in filio t

ad rōnē.io.

ad dcā t.n. rōe.

epilog⁹

Solu⁹ rōnz sabellij positaꝝ in ca⁹ 5⁹ ad auc. pauli.

ad 1⁹ p⁹m auc ꝑ ꝓmā errorē fotini allegataz. ca⁹. 4⁹ ad 2⁹m auc.

ēcia filij in pte eo q̄ vna ē ēcia vtriusq̄ vt fides catholica docet, sequit̄ manifeste q̄ pater sit i filio t filius sit in patre. ¶ Et sic eod̄ ⁊bo t Sabelli t Arrij error ꝓstrat.

¶ Rationes contra generationez t processionem diuinam. io.

Omnibus igit̄ diligēter cōsideratis manifeste appet hoc nobis de gnatione dine i sacris scripturis ꝓponi credēdū q̄ pater t filius t si psonis distinguāt̄ tn̄ vnus deus t vna hnt ēcia seu nām. ¶ Quia vero a creaturaꝝ nā hoc inuenitur valde remotū vt aliq̄ duo suppositis distinguant t tn̄ eoꝝ sit vna ēcia: hūana rō ex creaturaꝝ ꝓprietatibus ꝓcedens multipliciter in hoc secreto diuine gnationis patitur difficultatem. Nam cum gnatio nobis nota mutatio quedam sit cui opponit̄ corruptio difficile videtur in deo gnationez ponere qui est immutabilis incorruptibilis: t eternus. (vt ex supioribus pz). 2 ¶ Amp̄. si generatio mutatio ē: oz eē q̄d gnatur mutabile ee: quod autē mutat̄ erit de potētia in actū: nā motus ē actus entis tis i potētia fz q̄ hmōi. Si igit̄ filius dr̄ ē genitus vī q̄ neq̄ eternus sit tāq̄ de potētia in actū entis: neq̄ verus deus er quo nō ē actus pur⁹ fz aliqd potētialitatis hns. 3 ¶ Adhuc genitū naturā accipit a genitē te si ergo filius genitus est a deo patre. ꝓz q̄ naturam quaz habet: a patre acceperit non est aūt possibile q̄ accepit a patre aliā naturam numero q̄z pater habz t similez speciez sicut fit in generatiōibus vniuocis vt cum homo gnat hominez t ignis ignē. (supra enim ostensum est). q̄ impossibile est esse plures numero deitatis. ¶ Videtur etiam esse impossibile q̄ receperit eandem naturaz numero quā pater habz. ¶ Quia si recipit patrem eius sequit̄ diuinaz naturam esse diuisibilem. ¶ Si autem totaz videtur sequi q̄ nā diuina si fit tota transfusa in filium definat esse in patre: t sic pater generando corrumpit̄. ¶ Neq̄ iterꝝ potest dici q̄ natura diuina per quandam eruberantiam effluat a patre in filiuz sicut aqua fontis effluit in riuū t fons non euacuat̄. ¶ Quia natura diuina sicut nō potest diuidi ita nec augeri: videtur ergo relinquum esse quod filius naturam a patre accepit non eandez numero nec ꝑē quam pater habet sed omnino alterius generis sicut accidit in generatione equinoꝝ: vt cuius animalis ex putrefactione nati virtute solis generantur ad cuius speciez non attingunt: equit̄ ergo q̄ dei filius neq̄ verus filius sit cū nō hēat spēm patris: neq̄ verus deus cū non recipiat diuinam naturam.

p⁹ rō ꝫ fidē gnationis.

Excludit rō nez quī posset dari.

4 ¶ Itē si filius recipit nām a deo patre oz q̄ in eo aliō sit recipiēs t aliud nā recepta: nihil n. recipit seipm. filius igit̄ nō est sua ēcia vel nā: nō est igitur verus deus. 5 ¶ Preterea si filius nō ē aliud q̄z ēcia diuina: cū ēcia diuina sit subsistēs. (vt in primo ꝓbatū ē). constat aūt q̄ ēt pater est ipsa ēcia diuina: vī reliq̄ q̄ pater t filius cōueniāt in eadē re subsistēte. Res aūt subsistēs in intellectualibus naturis vocat̄ ꝑsona sequit̄ ergo si filius est ipsa diuina ēcia q̄ pater t filius cōueniāt in ꝑsona. Si aūt filius nō ē ipsa diuina ēcia nō ē verus deus. hoc. n. de deo ꝓbatū ē. (in ꝓmo li.). vī igit̄ q̄ vel filius non sit verus deus. (vt dicebat Arrius). vel nō sit aliter ꝑsonaliter a patre. (vt Sabellius asserebat). 6 ¶ Adhuc illud q̄d ē ꝓncipiū idiuiduationis in vniuersoq̄ mō ipossibile est ineē alteri q̄d supposito distinguāt ab eo. Dō. n. in multis ē non ē indiuiduatiōis principium: ipsa aūt ēcia dei est p quā deus idiuiduatur. Non enim ēcia dei est forma in mā vt p mā idiuiduari posset. Nō ē igit̄ aliō in deo patre per quod indiuiduetur q̄z sua essentia. eius igitur essentia in nullo alio supposito esse potest. aut igitur nō est in filio: t sic filius non est verus deus. (sm Arriū). aut filius nō ē alius supposito a patre: t sic est eadē ꝑsona vtriusq̄. (sm Sabellium). 7 ¶ Amp̄. si pater t filius sunt duo supposita siue due ꝑsone: t tn̄ sunt in eis essentia vnum oportet in eis eē aliquid preter ēciam p quod distinguantur. Nā ēcia cōmunis vtriq̄ ponit. qō aūt cōe ē nō pōt eē distinctionis ꝓncipiū: oz igit̄ id quo distinguāt̄ pr̄ t filius eē aliud ab essentia dina. Est ergo ꝑsona filij cōpōsita ex duobus t filius ꝑsona patris. s. ex ēcia cōi t ex ꝓncipio distinguēte: vterq̄ igitur est cōpōsitus

neuter ergo est verū de. ¶ Sigs ūt dicat distinguunt sola relatiōe: prout unus est pater alius q est filius: q ūt relative p̄dicant nō aliud vident p̄dicare in eo de quo dicuntur ꝙ magis ad aliud: et sic p hoc opinio nō iducit. ¶ Videt q hec responsio nō sit sufficiēs ad p̄dicta icōueniētia vitāda. Nā relatio nō p̄t esse absq; aliquo absoluto: i quolibet.n. relativo oz intelligi q ad se dicit p̄ter id q ad aliud dicit: sicut seruus ad aliq̄d est absolute p̄ter id q ad dñz dicit. Relatio igit illa p quā pater et filius distinguunt oz q bēat aliq̄d absolutū in q̄ fundet: aut igit illud absolutū est unū im: aut sūt duo absoluta. Si est unū tātū: in eo nō p̄t fundari duplex relatio nisi forte sit relatio idē pdicatis que distinctionē opari nō p̄t: sicut de idē eidē idē: si ergo sit talis relatio q distinctionē regrat oz p̄intelligat absolutoꝝ distinctio. nō ergo vī possibile q̄d p̄sone patris et filij solis relatiōibus distinguantur.

8 ¶ Preterea oz dicere q relatio illa que filiū distinguit a patre: aut sit res aliq̄: aut sit in solo intellectu. Si ūt sit res aliqua nō ūt vī eē illa res que est diuina essētia: q; diuina essentia cōis est patri et filio. erit ergo in filio aliq̄ res q̄ nō est eius essētia et sic nō est verum de. (oñsum ē. n. in p̄cio libro). q. nihil est in deo q̄d nō sit sua essētia: si autē illa relatio sit in intellectu tm. nō ergo p̄t p̄sonaliter distinguere filiū a pre q̄. n. p̄sonaliter distinguunt realiter oportet distingui.

9 ¶ Item: oē relatiuū dependet a suo correlatiuo: quod ūt dependet ab altero nō est verum deus: si igit p̄sona patris et filij relationib⁹ distinguant: neuter erit verus deus. io ¶ Adhuc si pater est deus et filius est de: oz q hoc nomē deus de patre et filio substantialiter predicet: cū diuinitas accidens eē nō possit: p̄dicatū autē substātiale est q vere est ipm de quo p̄dicatur. Nā cū dr: homo. est animal. q̄d vere homo est: aial est. Et similiter cū: dicit sortes est bō: q̄d vere sortes est: homo est. ¶ Ex quo vī seq q impossibile sit ex pte subiectoꝝ inueniri pluralitatē: cuz unitas sit ex pte substātialis p̄dicati. Nō. n. sortes et plato sūt unus bō iz sunt unū in hūanitate: neq; homo et asinus sunt unū aial licet sint unū in animal: si ergo pater et filius sunt due persone: impossibile videtur q sint unus deus.

ri ¶ Amp opposita p̄dicata pluralitatē oñdunt in eo de quo predicant: de deo ūt pre et de deo filio opposita predicant: nā pater est deus igenitus et genera. Filius aūt est deus genitus: nō igit videt esse possibile q pater et filius sint unus deus. ¶ Hec igit et similia sūt ergo quibus alig diuinoꝝ misteria ꝓpria rōne metiri volētes diuinā generationē impugnare nituntur. epilogat

¶ Sed quia veritas in seipsa fortis est et nulla impugnatione cōuellitur: oz intendere ad ostendendum q veritas fidei ratione supari non possit.

¶ Quō accipiēda sit generatio in diuinis oz et q̄ de filio dei in scripturis dicunt. ri.

PRincipium ut ez huius intentionis hic sumere oz q ꝑ diuersitatē naturarū diuersus emanatiōis modus inuenit in reb⁹: et quāto aliq̄ natura est altioris: tāto id qđ ex ea emanat magis est intimū. ¶ In reb⁹. n. oīb⁹ inanimatis corpus ifimū locū tenēt in quibus emanatiōes aliter esse nō possunt nisi per actionē unius corpis in aliquod alterum. sic. n. ex igne generat igneus vnz ab igne corpus extraneū alterat et ad q̄litatē et spēz ignis pducit. ¶ Post inanimata vero corpa ꝓmū locū tenēt plante in quibus iā emanatio ex interiori ꝓcedit inquātū. s. humor plāte extraneus in semen cōuertit et illud semen terre mandatū crescit in plantā ¶ Hoc ergo hic ꝓmus gradus vite inuenit. Nā viuētia sūt q̄ seipsa mouēt ad agendū illa vero q̄ nō nisi exteriora mouere possūt omnino sūt vita carētia. ¶ In plāris vō hoc inditū vite ē q̄ id qđ in ipsis est mouēt ad aliquā formā. ē tñ vita plantaꝝ ipfecta: quia emanatio in eis iz ab interiori ꝓcedat. tñ paulati ab interioribus exiēs qđ emanat finaliter omnino extrinsecū inuenit. hūoi. n. arboris prius ab arbore egrediēs fit flos et tandē fructus ab arboris cortice discretus sed ei colligatus. p̄fectio aūt fructus omnino ab arbore separat. et in terrā cadēs semētina virtute ꝓducit aliā plantā. ¶ Si go ēt diligenter cōsideret. ꝓmū dui⁹ emanatiōis principiū ab exteriori sumit. nā hūoi intrinsec⁹ arboris ꝓradices a terra sumit de q̄ planta suscipit nutrimētū. ¶ Vita ꝓplantaꝝ vō

vitā altior gradus vite inuenit q̄ est ꝺz aīaz
sensitiuā cui⁹ emanatio ꝓpa ⁊ si ab exte-
riori icipiat i interiori terminat: ⁊ q̄nto ema
natio magis icesserit tāto magis ad itima
deuenit. Sēsibile.n. exteri⁹ formā suā exte-
riorib⁹ sensibiles ingerit a qb⁹ ꝓcedit i ima
ginatiōe: ⁊ vlteri⁹ in memorie thesaur. in
quolibet tū hui⁹ emanatiōis ꝓcessu ꝑncipiū ⁊ termin⁹ ꝑtinēt ad diuersa. Nō.n. ali
qua potētia sensitiua in seipsaz reflectitur.
¶ Est ergo hic grad⁹ vite tāto altior q̄ vi
ta plantaz q̄nto operatio hui⁹ vite magis in
itimis cōtinet. nō tamē ē oīno vita pfecta
cū emanatio sp fiat ex vno in alterz. ¶ Est
igit supremus ⁊ pfectus gradus vite q est
fm intellectū. nā intellect⁹ in seip̄m reflecti
tur ⁊ seipsum itelligere pōt. ¶ Sz ex intel
lectuali vita diuersi gradus inueniunt. Nā
itellectus hūan⁹ ⁊ si seip̄m cognoscere pos
sit tū p̄mū fuit cognitiōis initiū ab exterius
eo sumit q̄ nō est itelligere sine fantasma
te. (vt ex supioribus ꝓz). ꝑfectior igit est intellectualis vita in angelis in quib⁹ intellect⁹
ad sui cognitionē nō ꝓcedit ex aliquo exte
riori. sed ꝑ se cognoscit seip̄m. nōdū tū ad
vltimā ꝑfectionē vita ipoz ꝓtingit. q̄ vz in
tētio itellecta sit eis oīno intrinseca. nō tū
ipsa intētio intellecta est eorum substantia.
quia non est idem in eis intelligere ⁊ esse.
(vt ex superioribus patet). ¶ Vltima igit
perfectio vite competit deo in quo nō est
aliud intelligere ⁊ aliud esse. (vt supra ostē
sum est). ⁊ ita oportet q̄ intentio intellecta in deo sit ipsa diuina essentia. ¶ Di-
co autem intentionem intellectam id q̄ nō
intellectus in seipso concipit de re intelle
cta. ¶ Que quidem in nobis neqz est ip-
sa res que intelligitur. neqz est ipsa substan
tia intellectus. sed est quedam similitudo
concepta intellectu de re intellecta quam
voces exteriores Significant. vnde ⁊ ipsa
intentio verbum interius nominant quod
est exterior verbo signatum. ¶ Et quidez
q̄ predicta intentio non sit in nobis res
intellecta inde apparet q̄ aliud est intelli
gere rem ⁊ aliud est intelligere ipsam in-
tentionem intellectam. quod intellectus fa
cit dum super suum opus reflectitur vn-
de ⁊ alie scientie sunt de rebus ⁊ alie de in
tentionibus intellectis. ¶ Quod autem
intentio intellecta non sit ipse intellectus
in nobis: ex hoc patet q̄ esse intentionis in
tellecte etiā in ipso intellectu consistit. non
autem esse intellectus nostri cuius esse nō
est suum intelligere. ¶ Lux ergo in deo sit
idem esse ⁊ intelligere intentio intellecta in
ipso est eius intellectus. ⁊ quia intellectus ca⁹. 55.
in eo est res intellecta. (intelligendo enī se
intelligit omnia alia). (vt in primo ostensum est) relinquitur q̄ in deo intelligente
seipsum sit idē intellectus ⁊ res que intelli
gitur ⁊ intentio intellecta. ¶ Dicta igit cōsi
deratio vtcūqz concipere possumus quali
ter sit diuina generatio accipienda. ¶ Da-
tet enim q̄ non est possibile sic accipi gene
rationē diuinaz sicut in rebus inanimatis applicat ad ꝓpo
generatio inuenitur in quibus generans i- situm.
primit suā speciem in exteriorem materiā. qō dīa
Oportet enim secūduz positionem fidei q̄ generatio nō ē
filius a deo genitus veram habeat deita- ad mo-
tem ⁊ sit verus deus. ipsa autez deitas nō dū ineia
est forma materie inherens neqz deus est rum.
ex materia eterna. (vt in prio probatuz est).
¶ Similiter autē nō pōt accipi diuina ge
neratio ad modū generatiōis q̄ in plantis qō nō ē
inuenit ⁊ etiā in animalibus que cōicant ad mo-
cū plātis in nutritiua ⁊ generatiua virtute dū gene
separat. n. aliquid qō erat in planta vel ani- ratiōis
li ad generationē similis in spē quod i fine plāraꝝ.
generatiōis est oīno extra generationē aūt
cū indiuisibilis sit nō pōt aliqd separari. ipse
etiam filius a deo genitus nō est extra pa-
trez generantē sed in eo. (sicut supioribus
auctoritatib⁹ ꝓz). ¶ Neque etiā pōt diui
na generatio intelligi fm modū emana- excludit
tionis q̄ inuenitur in anima sensitiua. ¶ Nō mod⁹ ge
enī deus ab aliquo exteriori accipit vt i al neratio
terz influere possit. nō.n. esset primū agens. nis ex-
¶ Q patiōe etiā alie sensitiue nō cōplētur teri⁹ ala
fine corpalibus instrumētis. Deū aūt mā sensitiua.
festum est incorporeū eē. Relinquit igit q̄
generatio diuina ꝺz intellectualē emanatio
nē sit intelligēda. ¶ Hoc āt sic mānifestari
oz. ¶ Manifestū est enī ex dictis q̄ in prio de- qūo bē
clarata sūt q̄ deus seipsum itelligit. cē enī at itelli
intellectū in q̄ctum intellectū oz eē in itelli gi dīa
gēte. signat enī ipsum itelligere apprehēsio gratio.
nē eius quod intelligitur ꝑ intellectū. vnde
etiā intellectus noster seipsum intelligēs ē
in seipso nō solūm idē sibi ꝑ essentiā ꝺz etiā

ve a se aprehēsum itelligēdo.oz igitur q̄ deus in seipso sit vt intellectū in intelligēre intellectuz aūt in itelligēre ē intērio intellecta t verbū.est igitur in deo intelligēre seipsuz verbum dei quasi deus intelligēs.sicut verbuz lapidis in intellectu est lapis itellectus. ¶ Hic est q̄ Joā.primo dicit.(Verbum erat apud deū).Quia vero itellect⁹ diuus nō erit de potētia in actū:sz sp ē actu ēns. (vt in p̄mo ꝓbatū est).ex necēsitate oz q̄ sp seipm intellexerit. ¶ Et hoc aūt q̄ seipsuz itelligit oz q̄ verbū ipsius in ipso sit.(vt oñ sum est).necesse ē igit semp verbuz eius in deo extitisse. Est igit coeternū deo verbuz ipsius:nec accedit ei extpe sicut intellectui nostro accedit extpe verbuz interius cōceptuz qō est intērio intellecta. ¶ Hinc ē q̄ Joan.primo dicit.(In principio erat verbuz).Cuz aūt intellectus diuinus nō solū sit sp in actu:sed ēt sit ipse actus purus.(vt in primo ꝓbatuz ē).oz q̄ substantia intellectus diuini sit ipm suuz intelligere qō est actus intellectus.cē aūt verbi interius concepti siue intērionis intellecte ē ipm suū intelligi.idē ergo cē. est verbi diuini t intellectus diuini:t p ꝛ̄ns ipsius dei qui est suus itellectus cē aūt dei est eius essentia vel natura qua idē est ipse deus.(vt in primo oñ sum ē). verbum igiur dei ē ipsum cē diuinū t cētia eius t ipe verus deus. ¶ Mō aūt sic ē de verbo itellectus hūani. ¶ Cuz eni itellectus nr̄ seipm intelligit. aliud ē cē intellectus t aliud ipm eius intelligere:ḥa eni intellectus erat in potētia intelligēs añ ꝙz itelligeret actu:sequit ergo q̄ aliud sit cē intentōis intellecte t alīd itellectus ipsius. Cū intērionis intellecte cē sit ipm intelligi vī oꝛz q̄ in homine intelligēre seipsuz verbum interius cōceptū non sit hō verus naturale hominis cē hūs.sed sit hō itellectus tantū quasi q̄dam similitudo hominis veri ab intellectu appēhēsa. Ipsum vero verbuz dei ex hoc ipso q̄ ē deus itellectus ē verus deus hūs naturaliter cē diuinū eo q̄ nō ē aliud naturale cē dei t aliud eius intelligere.(vt dictum ē). Hinc est q̄ Joan.p̄mo dicit.(Deus erat verbuz). qō q̄ absolute dicit demōstrat verbū dei verū deuz deberе intelligi.verbū n.bois nō posset dici simpliciter t absolute hō sed fm quid.s.hō intellectus. vñ hec falsa ēt hō ē verbū:sz hec pōt cē vera hō intellectus est verbū. Cū ergo dicitur deus erat verbū.oñdit verbū diuinū nō solus cē intētionē: intellectuz sicut verbū nostrū:sz ēt rē in natura entē t subsistētē. deus.n. verus res subsistēs ē cū maxime sit q̄ se ens. ¶ Mō sic aūt natura dei est in verbo vt sit vna specie t numero differēs.sic.n. verbum habz naturā dei sicut intelligere dei:ē ipsuz cē eius. (vt dictum est).intelligere aūt est ipsum cē diuinū verbum igitur habet ipsam cētiam diuinaz non solus specie sed numero eandē. ¶ Itē natura que ē vna fm spēm nō dividitur in plura fm numerū nisi ꝓpter materiaz.diuina aūt natura oīno in materialis ē.ipossibile est igitur q̄ natura diuina sit vna spē t numero differēs verbū igitur dei in eadē natura numero cōicat cū deo ꝓpter quod verbum dei t deus cuius ē verbū nō sunt duo dii sz vnus deus. nā q̄ apud nos duo hūtes humanā naturam sint duo boies ex hoc cōrigit q̄ natura humana numero dividitur in duobus (oñsuz ē aūt in primo libro).q̄ ea q̄ in creaturis divisa sūt in deo simpliciter vnū cē:sicut in creatura aliud ē cētia t cē.t in qbusdā ē ēt aliud qō subsistit in sua cētia t eius cētie siue nā.nā ḥ hō nō ē sua humanitas nec suū cē. Sz deus est sua cētia t suum cē. t ꝗuis hoc in deo vnuz sint verissime. tñ in deo est qcqd pinet ad rationē vel subsistentia vel cētie vel ipsius cē. Convenit.n.ei non cē in alijs incōpositum est subsistēs. Esse quid incōpositum ē essentia. Et esse in actu rationē ipsius esse. ¶ Oz igit cuz in deo sit idē intelligēs t intelligere:t intērio intellecta: qō est verbuz ipsius:q̄ verissime in deo sit. Et qō pertinet ad rōnem intelligētis. Et qō pinet ad rōnez eius qō est intelligere. Et qō pinet ad rōnez intētiōis itellecte siue verbi. ¶ Est aūt de rōne interioris verbi qō est intērio intellecta q̄ ꝓcedat ab intelligēte fz suū intelligere.cū sit ḡsi terminus intellectualis operationis. Intellectus.n.intelligēdo concipit t formar intērionē siue rōnez itellectā que est interius verbū oportet igit q̄ a deo fm ipsum suū intelligere procedat verbuz ipsius. Comparatur igitur verbum dei ad deum intelligentē cuius est verbū sicut ad

ca°.55. t 32°.

ꝑ cū verbū dei sit eiusdē nature cū deo dicente ꝛ sit similitudo ipsi⁹. sequit̄ qđ hic naturalis processus sit in similitudinē eius a quo est processio cū idēptitate nāe. ℣ Nec est aūt vere generatiōis rō in rebus viuentibus q̄ id qđ generat a generāte procedat vt similitudo ipsius ꝛ eiusdē nature cū ipo est ergo verbū dei genitū vere a deo dicente ꝛ eius processio generatio vel natiuitatis dici pōt. ℣ Hoc est qđ in ꝑs. dr̄. (Ego hodie genui te). i. in eternitate que sem p̄ē presens ꝛ nulla est in eo rō preteriti ꝛ futuri.

Ercino erro.

℣ Vnde patet falsū eē qđ Arrius dixerunt qđ pr̄ genuit filiū voluntate. que. n. voluntarie fiunt nō nālia sunt. ℣ Quia vero nō minus est qđ deus de seipso intelligit q̄m qđ in ipso est. alias non intelligeret ipsum pfecte. nec suū eē eēt suū intelligere. oz verbū dei deo eē eēntiale. hoc aūt est filius dei est igit filius dei patri eēntialis. Hoc etiaz hinc manifestum est qđ filius dei cū sit verus filius bz spēm ꝛ naturā patris. cuilibz aūt nāe determinata quantitas debet. vnde etiā apō nos filius ad equalitatē patris pducit in fine generatōis ꝛ augmēti nisi aliquis defectus apparet ꝓpter materiā indispositā ꝛ ꝓp debilitatē virtutis active in generatōe. ꝛ quidē qđ a principio filius nascatur minor patre contingit ex hoc qđ aialis generatio procedit de potentia ad actuz ꝛ paulatim ducit de imperfectiōe ad pfectionē nihil aūt hoz est possibile in diuina generatōe accidere. ℣ Q3 generatio diuina nō est ex materia. ℣ Nec per extrā de potētia in actū. ℣ Nec virtus de generantis pōt eē deficiens cū sit infinita. oz igit filiuz dei patri eē equalē. ℣ Itē si filius sit patri eq̄lis oportet alia numero eē magnitudinē patris ꝛ filii. nā eadē numero quantitas non pōt seipsa eē maior ꝛ minor. diuina aūt magnitudo nō est aliud q̄m eius eēntia. (vt ex primo libro apparet). erit igit alia numero eēntia patris ꝛ filii. (Cuius cōtrariū supra ostensum est). oportet igit dicere filiū patri eē equalē. ℣ Hinc est qđ Joan. 5. dr̄. (qđ Jhesus patrē suū dicebat deū equalē se deo faciens). ꝛ ꝓbil. 2. dicitur. (q̄ nō rapinaz arbitratus est eē se equalē deo). ℣ Cōsidē randū me etiā q̄ id qđ generatur quādiu generante manet dicitur eē cōceptū. verbū autē dei ita est a deo genitum q̄ tamē ab ipso nō recedit sed in eo mānet. (vt ex supioribus patet). recte ergo verbum dei pōt dici a deo conceptū. ℣ Hinc est q̄ puer. 8. dei sapientia dicit. (nōdū erāt abyssi. ꝛ ego concepta eram). ℣ Est aūt differentia inter conceptionē verbi dei ꝛ materialē conceptionē q̄ apud nos in animalibus inuenit. ℣ Nam proles quādiu ꝛcepta est ꝛ in vtero clauditur nondum habz vitam. z ꝑfectionē vt per se subsistat a generante sed locuz diuersa. vnde oportet q̄ in corporali generatione animalium aliud sit genite prolis conceptio. atq̄z aliud partus ipsius sm quē ēt loco separatur proles genita a generāte ab vtero generantis egrediens: verbum autē dei in ipso deo dicēte existēs ē pfectum in se subsistēs distinctum a deo dicēte. nō. n. expectatur ibi localis distinctio si sola relatione distinguntur. (vt dictum ē). Idē ē ergo in generatione verbi dei: ꝛ conceptio. ꝛ partus. ꝛ ideo postquaz ex ore sapientie dictum ē. (Ego iam concepta eram). ¶ Post pauca subditur. (Ante colles ego parturiebar). ℣ Sz quia conceptio ꝛ partus in rebus corporalibus cum motu sunt. ꝛ iō opz in eis quādam successionē eē cum cōceptionis terminus sit eē concepti in concipiēte. terminus aūt partus sit eē eius qui parturitur distinctum a pariēte. necesse ē igit in corporalibus q̄ id quod concipitur nōdum sit. ꝛ id quod parturitur in parturiēdo nem sit a parturiēte distinctum. ℣ Cōceptio āt ꝛ partus intelligibilis verbi nō ē cū motu nec cū successiōe. vñ simul dū cōcipit est. ꝛ simul dū parturit distinctū ē. sicut qđ illuminat: simul dū illuminat. illuminatū ē. eo q̄ in illuminatōe nulla successio ē. ꝛ cū hoc inueniat in intelligibili ✠bo nr̄o. multo magis ꝛpetit verbo dei nō solū. q̄ intelligibilis cōceptio ꝛ partus ē: sz q̄ in eternitate existit vtrūq̄z in qua prius ꝛ posteri⁹ eē nō pōt. ℣ Hinc ē q̄ posteq̄z ex ore sapiētie dictū ē. (Ante colles ego parturiebar). ne intelligeret qđ dū parturiret nō eēt subditur. (Q̄n ꝓparabat celos aderā). vt sic cū in generatōe carnali aialiū prius aliqd cōcipiat. ℣ Deinde parturiat. ℣ Et deinde cōueniat sibi adesse parturienti q̄si sibi cōsocie tū nec ab eo distinctū. ℣ Hec oia in diui-

filius dicat cōceptum

ꝑs.

na generatõe simul cẽ intelligant.nã verbũ dei simul cõcipitur:parturit ⁊ adest. ¶ Et q; qõ parturit et vtero procedit sicut generatio verbi dei.ad insinuandã perfectam distinctionẽ eius a generante dicit partus. ¶ Simili rõne dicit generatio et vtero ꝯz aliud ꝑs.(Et vtero añ luciferũ genui te). q; tamẽ nõ est talis distinctio verbi a dicẽte q̃ impediat verbũ eẽ in dicente.(vt et dictũ patet).sicut ad insinuandã distinctiõez verbi dicit parturiri vel et vtero genit⁹ cẽ ita ad ostẽdẽdum qõ talis distinctio nõ excludit verbũ eẽ in dicente.dr Joan.primo. (q̃ est in sinu patris). ¶ Attẽdẽdum autẽ qõ generatio carnalis aialium perficitur per virtutẽ actiuã ⁊ passiuã: ⁊ ab actiua quidem virtute dicit pater:a passiua vero dicitur mater.vnde eox que ad generationẽ ꝑtinent regnant q̃dã ꝓueniũt ptri ⁊ q̃dã ꝓueniũt matri.dare.n.nãz ⁊ spẽz ptoli ꝓpetit ptri.cõcipere aũt ⁊ parturire ꝓpetit matri rãquaz patienti ⁊ recipienti. ¶ Cũ aũt ꝓcessio verbi ꝑm hec dicta sit eẽ qõ deus seipsum intelligit.ipsum aũt diuinũ intelligere nõ ẽ ꝑ aliquã virtutẽ passiuã.sed quasi actiuã. q; intellectus diuinus nõ est in potẽtia sed in actu tantum.iõ in generatõe verbi dei nõ cõpetit hꝰ rõne matris ꝯz solũ patris. rũ q̃ in gñatiõe carnali distinctiz ptri ⁊ matri cõueniunt omnia in generatione verbi patri attribuunt in sacris scripturis: dr.n.pater ⁊ dare filio vitã ⁊ cõcipere ⁊ parturire.

¶ Quo filius dei dicat dei sapiẽtia. ix.

Via vero ea q̃ de sapientia diuina dicunt ad generationẽ verbi adducimus cõsequens est ostẽdere q; ꝑ diuinã sapiẽtiã et cuius ꝓpria ꝓmissa verba ꝓponuntur verbũ dei intelligi possit ⁊ vt a rebus hũanis ad diuinoꝝ cognitionẽ ꝓueniamus.cõsiderare oz q; sapiẽtia in hoĩe dicit habitus qdẽ quo niĉe nostra ꝓficit in cognitione altissimoꝝ.⁊ hmõi sunt diuina.cũ vero ꝑm sapiẽtie habitũ in intellectu nostro aliqua formet cõceptio de diuinis. ipsa cõceptio intellectus q̃ est ꝓximius verbũ sapientie nomẽ accipere solet ꝑm illũ modũ loquẽdi quo actus ⁊ spẽs noibus habituum a quibus ꝓcedunt noiantur. qõ.n. iuste fit interdũ iusticia dicit.⁊ qõ fit fortiter fortitudo.⁊ generaliter q; virtuose fit virtuose dicit ⁊ ꝑ hunc modũ qũ sapiẽter excogitat dicit sapiẽtia alicuius.in deo aũt sapiẽtia qdem oz dici et eo q; seipsum cognoscit.sed quia nõ cognoscit se ꝑ aliquã spẽm nisi ꝑ cẽntiã gnimnio ⁊ ipsum eius intelligere est eius cẽntia sapientia dei habitus eẽ nõ põt. ꝯz ẽ ipsa dei cẽntia.(mãifestũ ẽ aũt et dictis). q; dei filius est verbũ ⁊ cõceptio dei intelligentis seipsum seqt igit q; ipsum dei verbũ tanq̃ sapienter mẽte diuina cõceptũ. ꝑpẽ cõcepta seu genita sapientia dicat.vñ apostolus.(xpm dei sapientiã noiat.i. ad Cor. primo).ipsum aũt sapientie verbũ mente cõcep.ũ est q̃dã manifestatio sapientie intelligentis.sicut ⁊ in nobis oĩa habitus ꝑ actꝰ manifestant. Qz ergo diuina sapientia lux dicit ꝑt in puro actu cognitiõis consistit lucis aũt manifestatio splendor ipsius ẽ ab ea ꝓcedens cõuenienter ⁊ verbũ diuine sapientie splendor lucis noiat ꝑm illud apostoli de filio dicẽtis.(Cũ sit splendor glorie). vnde ⁊ filius mãifestatione patris sibi ascribit Joan.17.dicens.(Pr manifestaui nomẽ tuũ hoibus).⁊z ꝛn ⁊z filius q̃ est dei verbum proprie sapientia cõcepta dicat.nomẽ tamẽ sapientie absolute dictum oz eẽ cõe patri ⁊ filio. cum sapientia que per verbũ resplendet sit patris cẽntia.(vt dictũ est). cẽntia vero patris sit sibi ⁊ filio cõmunis. ¶ Qz nõ ẽ nisi vnus filius in diuinis. ⁊z.

Via vero deus intelligendo seipsum oĩa alia intelligit.(vt in primo ostensum est).seipsuz aũt vno ⁊ simplici intuitu intelligit.cũ suũ intelligere sit suũ eẽ:necesse est verbũ dei eẽ vnicũ ĩm:cũ autẽ in diuinis nihil aliud sit filii generatio q̃z verbi cõceptio.sequit q; vna sola sit generatio in diuinis ⁊ vnicus filius .solus a patre genitus. ¶ Vnde Joan.i.dicit.(Vidim⁹ eũ quasi vnigenitũ a patre).⁊ iterũ.(Vnigenitus q; est in sinu patris.ipse nobis enarrauit. ¶ Videt tamẽ ex ꝓmissis sequi q; ⁊ verbi diuini sit aliud verbũ.⁊ filii sit alius filius.(ostensum est enim).q; verbũ dei sit deus verus. oz igit oĩa que deo cõueniunt verbo dei cõuenire. deus aũt ex necessitate Du⁹

seipsum intelligit: & verbū igit dei seipsum intelligit. si igit ex hoc q̄ deus seipsū intelligit verbū ab eo genitū in deo ponit: cōsequit videl q̄ ēt & verbo inquātū seipsū intelligit aliud verbū attribuat. & sic erit Xp̄ūs & filii filius. & illud verbū si deus est iterū seipse intelliget & habebit aliud verbū. & sic in infinitū ḡnatio diuina p̄cedet. ℣ Sol⁹ aūt solutio ex p̄missis hūi pōt. cū. n. ostēsum sit q̄ verbū dei sit deus. (ostensum tn̄ est), q̄ nō est alius deus a deo cuius est verbum sed vnus oīno & solo ab eo distinctū q̄ ab eo est vt verbū p̄cedens. sic aūt verbū non est alius deus. ita nec est alius intellectus & p cōsequēs nec aliud intelligere. vñ nec aliud verbū. nec tn̄ seq̄t q̄ sit verbū sui ipsius fm q̄ verbū seipsū intelligit. nā in hoc solo verbū a dicente distinguit. (vt dcm̄ est). q̄ est ab ipso. oīa ergo alia cōiter attribuenda sūt deo dicenti q̄ est p̄r. & Xp̄o q̄ est filius. pp̄ hoc q̄ ēt verbū est deus. sz hoc solū vt ab eo sit verbū ascribendū est p̄p̄e patri. & hoc q̄ est cē a deo dicente. attribuendū est p̄p̄e filio. ℣ Et quo ēt pz q̄ filius nō ē ipotens: & si ḡnare filiū nō posset. cū tn̄ p̄ generet filiū. nā eadē potentia est patris & filii si cut & eadē diuinitas, & cū ḡnatio in diuinis sit intelligibilis verbi cōceptio fm. s. q̄ deus intelligit seipsū. oz q̄ potentia ad ḡnandū in deo sit sic potentia ad intelligēdū seipsum. & cū intelligere seipsū in deo sit vnum & simpler oz & potentia intelligendi seipsum q̄ nō est aliud q̄z suus actus ee vnā tm̄. et eadē ergo potentia est. & q̄ verbū cōcipiat. & q̄ dicens verbū cōcipiat. vñ ex eadē potentia est q̄ p̄r generet & q̄ filiꝰ generet: nulla ergo potentiā bz p̄r quā nō habeat filius sed p̄r bz ad ḡnare ḡnatiuā potentiā: filius aūt ad ḡnari q̄ sola relatōe differre ex dictis pz. ℣ Sz q̄ apostolus filiū dei dicit verbū breue: ex quo seq̄ videt q̄ filii sit filius. & verbi verbū. ℣ Cōsiderādū est q̄t verba apostoli hoc dicentis sint itelligenda. ℣ Dicit. n. Heb. i. (Diebus istis loquutus ē nobis in filio). & postea. (q̄ cū sit splendor gloie & figura substātie eius portās oīa verbo virtutis sue &c). ℣ Dmōl aūt itellectū sumere oz ex his q̄ iā dicta sūt. dcm̄ est. n. q̄ cōceptio sapientie q̄ est verbū. sapientie sibi vendicat nomē. Vbertꝰ aūt p̄decessorum

Solu⁹

apparet q̄ etiā exterior effectus ex p̄ceptione sapientie p̄ueniens. sapientia dicī pōt p modū quo effectus nomē cāe sibi assumit. dr̄. n. sapientia alicuius ee nō solū id q̄ sapienter excogitat. sz ēt id q̄ sapienter facit ex quo cōtingit vt ēt explicatio diuine sapientie p opus in reb⁹ creatis dei sapientia dicat. sz illud Eccle. i. (ipse creauit illā). s. sapientiā. (spiritu sancto). & post ea dicit. (& effudit illā sup oīa opa sua). sic igit & id q̄ per verbo efficit. Vbi nō accepit. nā & in nobis exp̄ssio interioris verbi p vocē dr̄ verbū q̄n fit verbū verbi q̄z est interioris verbi ostensum. sic igit nō solū diuinū itellect⁹ p̄ceptio dr̄ verbū q̄ est filius. sz ēt explicatio diuini cōceptus p opa exteriora verbū verbi notatur. ℣ Et sic oz itelligi. (q̄ filius portet oīa verbo virtutis sue). sicut & id q̄ in p̄o. legitur. (Ignis grādo nix glacies spūs p̄cellarū q̄ faciūt verbū ei⁹). q̄z. s. p virtutes creaturaꝝ explicāt diuine cōceptōis effectus in rebus. ℣ Cū vero de⁹ itelligendo seipsum oīa alia itelligat. (vt dictū est). oz q̄ verbū in deo cōceptū ex eo q̄ seipsum itelligit sit ēt verbū vnū & idē oīuꝝ rez. nō tn̄ eadē mō est verbū dei & aliaꝝ rez. nā dei qdē verbū est sicut ab eo p̄cedens aliaꝝ āt rez nō sic ex eis p̄cedens. nō. n. deus a rebus sciam sumit sed magis p suā sciam res in ee p̄ducit. (vt supra ostensū est). oz igit q̄ verbum dei oīuꝝ q̄ fcā sūt rō plecta existat. ℣ Qualiter āt singulaꝝ p̄p̄a rō ee possit. (ex his q̄ in primo libro tractata sūt manifestum est). vbi ostensum est q̄ deus oium p̄p̄aꝝ cognitionē bz: qcūq; āt facit aliqd p intellectum. eqaf p rōnē rex factaꝝ quā apud se bz: dom⁹. n. q̄ est in mā fit ab edificatore p domus rōnem quam bz in mente. (ostensum est ātē supra). q̄ deus res in ea p̄ducit nō nāli necessitate. sz q̄si p intellectum & voluntatem agens: fecit igit deus oīa p verbum suum q̄ est rō rex factaꝝ ab ipso. ℣ Hic est q̄ dr̄ Jo. (oīa p ipsum fcā sūt). cui cōsonat q̄ Moyses mūdi originem describēs i singulis opib⁹ tali vsi mō loquendi. (dixit de⁹ fiat lux & facta est lux: dixit deus fiat firmamētū & sic de aliis). q̄ oīa p̄s. op̄hēdit dicens. (dixit & facta sunt). dicere eni est Xp̄ūm p̄ducere: sic ergo intelligendum est q̄ de⁹ dixit & fcā sūt: q̄ Xp̄ūs p̄ducē p q̄

Eccle.

ca⁹ 55

res in eē p̄ducit sicut p̄ eaz rōnē p̄fectaz sed q; idē est causa cōseruatiōis rez t p̄ductionis ipsarū. sicut oia p̄ verbū facta sūt ita oia p̄ dei verbū conseruant in eē. vnde p̄s. dicit. (Verbo dñi celi firmati sunt). t apls dicit ad Hebr. i. de filio. (qō portat oia verbo virtutis sue). qō quidē qualiter accipi oporteat iam dictū est. ¶ Sciēdum tamē qō verbū dei in hoc differt a rōne q̄ est in mēte artificis. q; verbum dei de⁹ subsistēs est rō aūt artificiati in mēte artificis nō est res subsistēs sz solū intelligibilis forma. forme aūt nō subsistēti nō cōpetit p̄prie vt agat: agere. n. rei p̄fecte t subsistētis est. sz est eius vt ea agat. est. n. forma principium actiōis quo agēs agit. rō igit domus in mēte artificis nō agit domū. sz artifex p eā domū facit. verbū aūt dei qō est rō rez factaz a deo cū sit subsistēs agit nō solum p ipsum aliqd agit. t iō dei sapiētia loquit p̄uer. 8. (cū eo erā cūcta cōponēs). t Jo. 5. dñs dicit (pater meus opat. t ego operor). ¶ Cōsiderādū ē ēt q; res facta p intellectū p̄sistit in rōne intellectus aī ēt q̄z sit in seipsa. prius. n. domus est in rōne artificis q̄z p̄ducat in actū. verbū aūt dei est rō oium eoz q̄ a deo sunt facta. (vt ostensum est). oportet igit q; oia q̄ sunt facta a deo p̄ exiterint in verbo dei anteq̄z sint ēt in propria nā. qō aūt est i aliquo est in eo p modū eius in quo ē t nō p̄ proprīū modū. domus enim in mēte artificis intelligibiliter t immāt̄r exist. res igit intelligēde sunt in verbo dei p̄existisse sm modū verbi ipsius. est aūt modus verbi ipsius q; sit vnū simpler immāte t nō solū viuēs: sz ēt vita cū sit suū eē oz igit q; res facte a deo p̄exiterint in verbo dei ab eterno imāt̄r t absq; oi oppositōe. t q; nihil aliud in eo [illegible] q̄ ipsū verbū q; ē vita. ¶ Propter q; [illegible] Jo. i. (Qō factuz ē in ipso: vita erat). i. in verbo. sic aūt opans p intellectū t p rōnē quā apud se hz res in eē p̄duxit. ista ēt q aliū docet p rōnē quam apud se hz sciam causat in illo cū scia discipuli fit deducta a scia docētis sicut imago q̄dā ipsius: deus aūt nō solū ē cā p intellectū suū oium q̄ nāt̄r subsistunt. sz ēt omnis intellectualis cognitio ab intellectu diuino derivatur. (sicut ex superioribus p̄z). oportet igit q; p verbū dei qō est rō intellectus diuini cauletur oīs intellectualis cognitio: propter qō dicit Jo. i. (Vita erat lux hominum). q; scilicet ipsum verbum qō vita ē in quo omnia vita sunt manifestat vt lux q̄dam mētibus hominum vitatē. ¶ Nec ē ex defectu vbi q; nō omnes homines ad virtutis cognitionē p̄ueniunt sz aliqui tenebrosi existunt prouenit aūt hoc ex defectu hominum qui ad verbum nō conuertunt. nec eum plene capere possunt. vnde adhuc in hominibus tenebre remanēt vltimiores vt minores sm q; magis t minus conuertuntur ad verbum t capiunt ipsum. vñ Joan. vt oēm defectuz a manifestatiua verbi virtute excludat cum dixisset. q; vita est lux hominum subiungit. (q; in tenebris lucet t tenebre eam nō comp̄hēderunt). non. n. tenebre sunt ex hoc q; verbum non luceat. sz ex hoc q; aliqui lucē verbi nō capiunt sicut in ce corpore solis p orbē diffusa tenebre non sunt nisi ei qui oculos clausos vl debiles hz. ¶ Nec igitur sunt q̄ de generatione diuina t de virtute vrigeniti filii dei ex scripturis edocti vtēq; cōcipe possunt⁹. Epilogus b⁹ ca.

¶ Solutio ad rationes supra inductas cōtra generationem eternam. 14.

Via vero veritas omnez falsitatem excludit t dubietatem dissoluit in promptu iaz sit ea dissoluere q̄ circa generationē diuinam difficultatē afferre videbuntur. ¶ Jam. n. ex dictis patet q; in deo generationē intelligibilem ponimus: nō aūt talē qualis ē in mālibus rebus quarum generatio mutatio q̄dam ē corruptioni opposita. quia neq; verbum in intellectu nostro cum aliqua mutatione concipitur. nec hz oppositam corruptionē cui quidē cōceptioni simile eē filii dei generationē. (iam patet ex dictis). ¶ Similr ēt vbuz quod in mēte nostra concipitur non exit de potētia in actum nisi quatēus intellectus noster p̄cedit de potētia in actum: nec tamē vbuz oritur ex intellectu nostro nisi prout existit in actu. simul aūt cum in actu existit est in eo vbum conceptum. intellectus aūt diuinus nunq̄z ē in potētia. sz soluz in actu. (vt supra ostēsum ē). generatio igitur vbi ipsius non ē sm exitum de potētia in actum. Sz

ad 1ᵐ p̄am rōnem in ca. 10.

ad 2ᵈᵘᵐ

ficut oritur ex actu actus vt splendor ex lu-
ce: rō intellecta ex intellectu in actu: vnde
etiā apparet q generatio nō ꝓbibet dei fi-
liū ee verū deū: aut ipsum ee eternū quin
magis necesse est ipsum ee coeternū deo cu-
ius est verbū. qz intellectus in actu nunquā
ad 3am est sine verbo. ¶ Et qz filii dei gīatio non
est mālis. sed in intellectu intelligibilis: stul-
te iā dubitatur si pater totaz naturā dedit
aut partē. ¶ Manifestū est enīz q si deus
se intelligit: oportet q tota plenitudo ipsius
contineat in verbo. ¶ Nec tamē subsātia
filio data definit ee in patre: qz nec ēt apud
nos definit ee propria nā in re que intelligi
tur ex hoc q verbū nostri intellectus ex ipsa
re intellecta bz vt intelligibiliter eandē na-
ad 4am turā numero cōmeat. ¶ Et hoc aūt q di-
uina generatio nō est materialis manifestū
est q nō oportet in filio dei ee aliud recipi-
ens ad aliud naturā receptā. Hoc enim in
materialibus generationibus accidere ne-
cesse est inquātū mā generati recipit formā
gīantis: in generatione aūt intelligibili nō
sic est: nō enim sic verbū ab intellectu exor-
itur q pars eius preintelligat vt recipiēs t
pars eius ab intellectu effluat. sed totaliter
verbū ab intellectu originē bz: sicut t in no-
bis totaliter vnū verbū ex aliis orit vt con-
clusio ex principiis: vbi aūt totaliter aliqd
ex alio oritur: nō est assignare recipiens t re-
ceptū: sz totum quod exoritur ab eo ē a quo
ad 5am oritur. ¶ Similiter ēt patet q nō excludit
diuine gīatiōis vnitas ex hoc q in deo plu-
rium subsistētium distinctio ee non possit:
ecntia enim diuina t si subsistens sit. nō ta-
mē potest separari a relatiōe quam opz in
deo intelligi ex hoc q verbū cōceptum di-
uine mentis est ab ipso deo dicente. nam t
verbum est diuina ecntia. (vt ostensum ē).
t deus dicens a quo est verbum ēt: ēt diui
na ecntia nō alia t alia. sz eadē numero. hu
iusmodi aūt relatiōes nō sūt accidēcia in deo
sz res subsistētes. deo enim nihil accidere
pōt. (vt supra probatum est). sunt igī plu-
res res subsistētes si relationes considerē-
tur. Est aūt vna res subsistēs si consideretur
ecntia. Et propter hoc dicimus vnum deū
ee: qz est vna ecntia subsistēs. Et plures ꝑ-
sonas propter distinctionē subsistētium re-
lationum. ꝑsonarum. n. distinctio ēt in re-
bus humanis nō attēditur fm ecntiaz spe-
ciei sz fm ea q sunt nā spēi adiuncta. in om
nibus enim ꝑsonis hominum ē vna speciei
natura: sunt tamē plures ꝑsone propter hoc
q distinguunt hoies in hīs q sunt adiuncta
nature: non ergo in diuinis dicenda est vna
ꝑsona ꝓp vnitatē ecntie subsistentis sz plu-
res ꝓp relationes. ¶ Et hoc aūt pz q id qō ad 6am
est quasi indiuiduationis principium nō se rōnem
quitur ee in alio. nam neq ecntia diuina ē
in alio deo. neq pnitas ē in filio. ¶ Qua-
uis aūt due ꝑsone patris. s. t filii non distin-
guantur ecntia. sz relatione: non tū relatio
est aliud q ecntia fm rē cuz relatio in deo
accidens ee nō possit. ¶ Nec hoc impossi
bile reputabitur si quis diligēter cōsideret
ea q in primo determinata sunt. (vbi ostē ca° 31°
sum est). q in deo sunt oium entiū ꝑfectio
nes nō fm ꝓpositionē aliquā. sz fm simpli
cis ecntie vnitatē. nā diuerse ꝑfectiōes q
res create ꝑ multas obtinet formas: deo
cōpetunt fm vnā t simplicē eius ecntiam.
dō. n. quod est aial ꝑ aliā formā viuit: t ꝑ
aliā est sapiēs. t ꝑ aliam est iustus: q omnia
deo ꝑ ecntiā suā conueniunt. sicut igitur sa
pientia t iusticia in homine quidē sunt ac-
cidentia. in deo aūt sunt idē qō diuina essen
tia. sic aliqua relatio pura paternitatis t fi-
liatiōis t si in hominibus sit accidēs i deo
est diuina ecntia: nō aūt tō dr qō diuina sa-
pientia sit eius ecntia cū in nobis sapiētia
sup ecntiā addat. quasi diuina sapientia a
nostra sapientia deficiat: sz qz eius essentia
nostrā ecntiā excedit ita q id ad qō ecntia
nostra nō sufficit. s. scere t iustū ee. deus sz
suā ecntiā bz ꝑfecte. oz igīt q qcqd nobis
cōuenit fm ecntiā t sapientiā distinctim si
mul deo fm ecntiā suā attribuat. t simili
ratio in aliis est obseruanda. Cū igīt diuia
ecntia sit ipsa paternitatis vt filiationis re-
latio. oz q qcqd ē paternitatis ꝓꝑuz deo
conueniat: sz paternitas sit ipsa ecntia. ē aūt
hoc ꝓꝑuz paternitatis vt a filiatōe distin-
guat. dr. n. pr ad filiū qsi ad aliū. t hec ē rō
patris vt sit filii pr. sz ergo deus pr sit diui ad ipso-
na ecntia. t sibi de filio. ex hoc in q ē pr: di bationē
stinguit a filio sz sit vnū ex hoc q vsq ē di ſ. onis
uina ecntia. ¶ Et hoc ēt pz q relatio in di date ad
uinis nō ē absq absoluto. aliter tñ ꝓparat 7am ra
ad absolutū in deo q in rebus creatis. ¶ Ad tionem

cōsequuntur. vt generās t genitū que opponuntur relatiue: t genitū t ingenitū q̄ opponuntur vt affirmatio t negacio. vbicūq; n. est aliqua distinctio oz inuenire negatiōis t affirmatiōis oppositionē: q̄. n. fm nullam affirmationē t negationē differūt: penitus indistincta sunt. oz eni qđ quātum ad omnia vnum eēt qđ t alieꝝ. t sic eēnt penitus idem t nullo mō distincta. ¶ Hec igit de generatione diuina dicta sufficiant.

¶ De spiritu sancto q̄ sit in diuinis. 15.

Juine autem scripture auctoritas nō soluz nobis in diuinis pa: rē t filiuz annunciat. sed bis duob⁹ spiritum sanctū cōnumerat. ¶ Dicit enim dño Matb. vltī (Euntes docete oēs gē. bab. eos i no. pa. t fi. t. s. s.). t. i. Jo. 5. (tres sunt qui testimoniū dant in celo: pater: verbum t. s. h.). Huius etiā spiritus sancti processionē quādam sacra scriptura cōmemorat. dicit enim Jo. 15. (Cū venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre spiritum veritatis qui a patre procedit. ille testimoniū perhiberet de me.

¶ Rōnes et quibus aliqui spiritum sāctū estimauerunt esse creaturam. 16.

Pinati sūt autē qdā spiritū sanctū creaturam esse alijs creaturis excellionē: ad cuius assertionē sacre scripture testimonijs vtebāt. ¶ Dī. n. Amos. 4. fm litterā septuaginta. (Ecce formās mōtes t creans spiritū t annūcians hōi verbuz eius). t zach. 12. dicit dño. (Extendēs celū t fundās terrā t creans spiritū hois i eo). videt igit qđ spiritus sanctus sit creatura.

2 ¶ Adhuc dicit dño Jo. 17. de spiritu sancto loquens. (Nō loquet a semetipso. sed quecūq; audiet loquet). et quo videt quod nihil vltronee potestatis auctoritate loquatur: sed iubenti p ministeriū famulet: loqui enim q̄ q̄s audit famulāris eē videt: videt igit spūs sāct⁹ eē creatura deo subiecta.

3 ¶ Jrē mitti inferioris eē videtur: cum in mittente importetur auctoritas. spiritus āt sanctus a patre t filio mittitur: dicit enim dominus Jo. 14. (Paraclitus spiritus sāctus quē mit pater in no. me. ille vos docebit omnia). t Jo. 15. (Cū venerit paraclitus quem ego mit. vo. a patre). spiritus ergo sāctus t patre t filio minor esse videtur.

4 ¶ Adhuc scriptura diuina filium patri associans in his que diuinitatis eē videtur de spiritu sancto mentionem nō facit vt patet Matb. xi. cum dominus dicit. (Nemo nouit filium nisi pater neq; patrem q̄s nouit nisi filius de spiritu sancto mentione nō facta). t Jo. 17. dī. (Hec est vita eterna vt cog. te. so. deum ve. t quē mi. iesum xp̄m). vbi etiam de spiritu scō mentio fit. ¶ Apostolus etiam ad Ro. i. dicit. (Gratia vobis t pax a deo pa. no. t domino iesu christo). t. i. ad Cor. 8. (Nobis vnus deus pater et quo oia t nos in illo t vnus dominus iesus christus p quem oia t nos p ipm). in quibus etiam nihil de spiritu sancto dicit. videtur igitur spūs sancti⁹ deus non eē.

5 ¶ Amp. oē qđ mouet creatū ē. (oīsumeni ē in prio). deū imobilē eē spiritui āt scō scriptura diuia motū attribuit. dicitur eni Gen. i. (spūs dñi ferebat sup aq̄s). t Jo. 2. (Effundā de spū meo sup oēm carnez). videt igitur spūs sanctus creatura eē.

6 ¶ Dre. oē qđ pōt augeri vt diuidi mutabile ē creatū. hoc āt spūi scō in scripturis sacris attribui vī. ¶ Dic. n. dñs nūeri. xi. ad Moysen. (cōgrega mihi septuagita viros de senioribus isrl t auferā ō spū tuo tradāq; eis). t. 4. Reg.). dī qđ Helise⁹ ab Helia petijt. (obsecro qđ fiat spūs tuus duplex in me). t Helias rndit. (Si videris quando tollar a te: erit qđ petisti). videt ergo spūs sanctus esse mutabilis t nō eē deus.

7 ¶ Jrē i deū tristicia cadere nō pōt cū tristicia passio q̄dā sit. de⁹ āt impossibil ē cadit āt tristicia i spm scm. vñ apls dic Epbe. 4. (nolite contristare spm sāctū dei). t Isa. 63. dī. (ipe ad iracundiā pro. t affli. spūz sci ei⁹). videt igit spūs sanctus deus non eē.

8 ¶ Adhuc deo non conuenit orare sz magis orari spiritum autem sanctuz orare cōuenit. ¶ Dicitur enim Ro. 8. (ipse spiritus postulat p nobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹). Spūs ergo sanctus nō eē deus videtur.

9 ¶ Amp. nullus cōgrue donat nisi id cuiꝰ hz dñm: sed deus pater dat spiritū sanctū t similiter filius. ¶ Dicit. n. dominus Lu.

Act.' ri.(¶Dī noster de celo dabit spūm bonuz petentibus se).z Act.5.(¶Petrus dicit q deus spūz sanctū dedit obedientib⁹ sibi). ex his igit videt q spūs sanctus deus nō sit. 10 ¶Itē si spiritus sanctus verus deus ē. oz q naturā diuinā habeat: t sic cū spirit⁹ sanctus a patre procedat.(vt dī Joā.15.). necesse est q ab eo naturā diuinā accipiat: qō aūt accipit naturā eius a quo producit ab eo generat: ppriū.n.est geniti vt in similem spēm sui principii producatur: spirit⁹ ergo sanctus genitus erit: t per consequens filius: quod sane fidei repugnat.

z i ¶Preterea si spiritus sanctus naturaz diuinā a patre accipit t nō quasi genitus. opz diuinā naturā duobus modis cōicari. scilicet p modū gnationis quo ꝓcedit filiꝰ t p illū modū quo procedit spūs sanctus: hoc aūt vni nature cōpetere nō videt vt duobus modis cōicet si quis vniuersas naturas inspiciat.oz igitur vt videt cū spirit⁹ sanctus naturā p generationē nō accipiat q nullo mō accipiat eā. t sic videt nō esse verus deus.¶Fuit āt hec positio Arrii q filium t spiritum sanctum dirit esse creaturas: filium tamen maiorem spiritu sancto t eius ministrum: sicut t filium minorem patre esse dicebat.¶Quem etiam quātuz ad spiritum sanctum secutus est Macedonius qui de patre t filio recte sensit q vnius eiusdem substantie sint. sed hoc de spiritu sancto credere noluit creaturam eū esse dicens.¶Vnde quidam macedonianos semiarrianos vocant. eo q cuz arrianis in parte cōueniāt t in parte differūt ab eisdē.

¶Oō spiritus sanctus sit verus de⁹. 17.

¶Stenditur aūt eui denib⁹ scripture testimōiis q Spi.s.sit de⁹.¶Nulli.n.tēplū ꝓfecrat nisi deo.¶Dī e in ps.dī.(De⁹ in tēplo scō suo).deputat āt tēplū spiritui scō.¶Dicit.n. apls. i.ad Cor.7.)An nescitis qm membra vestra tēplum sunt spiritus sancti). spiritus ergo sāctus deus est t precipuꝫ cum membra nostra q templum spiritus sācti esse dicu sint membra christi.nam supra pmiserat.(Nescitis quoniam corpora vestra membra sūt christi).inconueniens aūt esset cum christ⁹ sit verus deus.(vt ex superioribus pz). q membra Christi templum spiritus sancti essent nisi spiritus sanctus deus esset.

z ¶Item a sanctis latrie seruitus non nisi vero deo exhibetur.¶Dicitur.n. Deute. 6.(Dominum deum tuum timebis: t illi soli seruies).seruiunt aūt sancti spūi sācto dicit.n.apostolus ¶Phil.3.(Nos sum⁹ circuncisio qui spiritui deo seruimus).¶Et licet quidam libri habeant qui spiritu dñi seruimus tamen greci libri t antiquiores latini habent.(qui spiritui deo seruimus). t ex ipso greco apparet q b de seruitute latrie itelligendū est q soli deo debet. est igit spūs sāctus verus deus cui latria debet. Deute. Phili.

3 ¶Adhuc sācrificare boies ,ppriū dei op⁹ est.¶Dī.n.Leuit.22.(Ego dñs q sanctifico vos).Est āt spūs sanctus q sāctificat.¶Dicit.n.apostolus.i. Cor. 6.(Abluti t sanctificati estis: iustificati estis in noie dñi nri iesu xpi t in spū dei nri).t.2.ad Thessa. 2.dī.(Elegit nos deus primitias in salutē in sanctificatōe spiritus t fide veritatis).oz igit spiritum sanctum deum esse. ad cor. ad thes.

4 ¶Amplius sicut vita nāe corporis est q aiam.ita vite iusticie ipsius aie est p deuz.¶Dñs dñs dicit Joā.6.(sicut misit me viuens pater: t ego viuo pp pa.t q̄ma.me t ipse vi.pp me).hmōi aūt vita est p spiritū sanctū.¶Dñs ibidē subdit.(Spūs est qui viuificat).t ad Ro.8.dicit apostolus.(Si spiritu facta carnis mortificaueritis: viuetis).spiritus ergo sanctus diuine nāe est.

5 ¶Dne.dñs in augmētū sue diuinitatis cōtra indeos q sustinere nō poterāt vt se eqlē deo faceret: asserit in se eē resuscitandi xpūtē dicēs Jo.5.(Sicē pater suscitat mortuos t viuificat: sic t filiꝰ quos vult viuificat). Verus āt resuscitarius ad spūz sanctū pinet: dic.n.apls Ro.8.(Si spūs eiꝰ q̄ suscitauit iesū xpz a mortuis habitat i vobis: q suscitauit iesū xpz a mortuis viuificabit t mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritu eius in vobis). Spiritus ergo sanctus est diuine nature. ad cor.

6 ¶Item creatio soli⁹ dei op⁹ est.(vt supra ostensū est), pinet āt creatio ad spūm scm.dī. eni i ps. Emitte spūm tuū t creab. t Job.33. dicitur. Spiritus dei fecit me. t Eccle. primo dicitur de deo. Ipse creauit illā scilicet

sapiaz spū sācto est ergo spūs.s. diuine nāe.
7 ¶Ādhuc apls dicit.i.ad Cor.2.(Spūs oia scrutat ēt ꝓfunda dei:qs.n.scit que sūt hois nisi spūs hois q i ipo ē:ita t q dei sūt nēo cognouit nisi spūs dei).cōpbēdere āt oia ꝓfunda dei nō est alicui⁹ creature. qō Matb. pz et hoc qō dns dic Mathe.xi.(Nēo no Isa. uit filiū nisi pr:neqz patrē qs nouit nisi filiꝰ t).Isaie.24.et pſona dei dr. (Secretuz meū mihi ergo spūs sāctus nō ē creatura.
8 ¶Dze.fm pdictū apli cōpationē spūs scūs se bz ad deum sic spūs hois ad hoiez: spūs āt hois ē trinsecꝰ est hoi t nō est extra nee nāe ab ipso:sed est aliqd eiꝰ.igit t spiritus sanctus nō est nature extranee a deo.
9 ¶Āmp.si qs cōferat verba apli ꝑmissa Isa. verbis Isaie ꝓphe:māifeste ꝑcipiet spūm scm deū ee. dr.n. Isa.64.(Oculus nō vidit deꝰ absqz te q prepasti expectātibꝰ te): q qdē verba apls cū introduxisset subiūgit verba ꝑmissa.s.(q spūs scrutat profunda dei).vñ māifestū est q.spūs scūs illa ꝓfunda dei cognoscit q ꝓparant expectātibus eū.si ergo hec nullus vidit ꝑter deum vt Isa.dic:māifestum est spm scm deum esse.
10 ¶Itē Isa.6.dr.(Audiui vocē dei dicē tis:quē mittā t qs ibit nobis).t diri.(ecce ego suz:mitte me:t dixit:vade:t dicetis pplo huic:audite audiētes:t nolite itellige re).hec āt verba Paulus spūi scō attribuit.vnde dr Act.vlt.(q Paulꝰ dixit iudeis. Bene spūs cūs locutꝰ est ꝑ Isa. ꝓphetā dicēs. Vade ad pplm istum:t dic ad eos. Aure audietis t nō itelligetis).manifestū est ergo spiritum sanctum deum esse.
11 ¶Ādhuc ex sacris scripturis apparet deū esse q locutꝰ ē ꝑ ꝓphas.dr.n. Nūeri.12.ex ore dei.(Si qs fuerit iter vos ꝓphā dni i numeri. visiōe apparebo ei vel ꝑ somniū).i.ꝑ spūm ps. meum loqr ad illum.t in ps.dr.(Audiā qd loqt in me dns deꝰ).māifeste āt ondit spm scm locutum ee in ꝓphetis:dr.n.Act.primo. (Oz.n.ipleri scripturā quā predixit spūs scūs ꝑ os Danid).t Matb.12.dna dicit. (Nūo dicunt scribe rpm filiuz Dauid ee: ipe.n.dicebāt i spiritu scō Dixit dns dno meo sede a dextris meis).¶Et.2.Pet. pmo dr.(Nō.n. voluntate hūana allata ē aliqn ꝓphetia sz:spiritu scō ispirati locuti sūt sācti dei hoies).manifeste q ex scriptu rie colligitur spiritus sanctus deum esse.
12 ¶Itē reuelatio misterioꝝ ꝓpriuz opꝰ dei ondit in scripturis:¶ Dr.n.Daniel.2. daniel. (Est deꝰ i ceło reuelās mysteria).mysteriox āt reuelatio opꝰ spiritus sācti ondit. ¶ Dr.n.i.ad Cor.2.(Nobis reuelauit ꝑ. ad cor. Spi.s.t.14.dicitur Spiritus loquitur mysteria:spiritus ergo sanctus deus est.
13 ¶Pzete.iterꝰ docere ꝓpriū opꝰ dei est ¶ Dr.n.in ps.de deo.(Qui docet hoiem sciētiā).¶ Et Daniel.2.(Dat sapiam sapiētib⁹ t sciaz itelligētib⁹ disciplinā).hoc āt ꝓpriuz opꝰ spūs sci ee mānifestuz ē:dic.n. dns Jo.14.(Paraclitꝰ spiritus sanctus quem mit.pater in no.me.il.vos doce omnia).spūs ergo sanctus est diuine nature.
14 ¶Ādhuc q ꝓpr est eadē operatio:oz ee eādē nām.est āt eadē operatio filij t.s.s.¶ Qz eni rpūs i sāctis loqt:aplus ondit.2.ad Cor.vlt. dicēs.(An experimētū qritis eiꝰ q i me loqtur rpūs).hoc ēt opꝰ.s.s.esse māifeste apparet dr.n.Matb.10.(Nō vos estis qui loqmini:sz spi.pa.uestri q loquit in vobis).est ergo eadē nā filij t.s.s.t p dns patris:cuz ostensuz sit prem t filiū vnam esse nām.
15 ¶Āmp.ihabitare mētes sanctoꝝ ꝓprium dei est:vñ apls dic.2.ad Cor.6.(Vos estis templū dei viui sic dic dns:qm ihabitabo in illis).hoc āt idē apls spiritui sācto attribuit:dic.n.primo ad Cor.3.(Nescitis qa templuz dei estis t spūs sāctus habitat in vobis).est ergo spiritus sanctus deus.
16 ¶Itē ee vbiqz ꝓpz dei est:q dic Hie re.23.(Celuz t terrā ego impleo t.hoc spiritui sācto cōuenit dr.n.Sapie.primo.(Spūs dni re.or.terrarū).t in ps.(Quo ibo a spiritu tuo:t q a fa.t.fu.t si ascen.in ce.tu il.es ps. ee).dns etiā discipulis dicit Act.primo.(Accipietis virtutē supueniētis spiritus sancti act. in vos t eritis mihi testes in ihlm t in oi iudea t samaria t vsqz ad vltimuz terre). et q pz q spūs scūs vbiqz ē q vbiqz t vbicūqz eriūs ihabitat:ipse ꝙ sānctus deus est.
16 ¶Preterea erīpse i scriptura spiritus sanctus nominat dic enim Petrus Act. quito.(Anania cur tētauit Satbanas cor tuum mentiri te spiritui sancto).t postea act. subdit.(Non ē mentitus hominib⁹ sz deo) spiritus ergo sanctus deus est.
17 ¶Itē pmo Cor.14.dicit.(Qui loquit ad cor.

Act. te.dicitur enim Act.13.(Ministrantibus illis domino et ieiunantibus dicit illis spūs sanctus:segregate mihi Barnabaz z Saulum in opus ad qđ assumpsi eos). z infra. Et ipsi quidem missi a spiritu sancto abierunt. Act. z Act.15. dicit. Dicūtur apli.(visuz ē spiritui sancto z nobis nihil vltra iponere oneris vobis z̄c). que de spiritu sancto nō dicerentur: nisi esset subsistens persona est igitur spiritus sanctus subsistens persona. ℣ Amp̄.cum p̄ z filius sint psone subsistentes z diuine nāe:spūs sanctus nō ꝺnumeraretur eisdē nisi ipse esset persona subsistens in diuina nā:ꝺnumeratur aūt eisdē vt patet:Matb. vlti. dicente domino discipulis. (Euntes docete oēs gen. bap.eos. in no.pa.z fi.t.ss.).t.i.ad Cor.vlt.(Bra dñi nr̄i Jesu christi z charitas dei z cōicatio.ss.sit temp cū oīb⁹ vobis).t.i. Jo.vlt. (Tres sunt q testimoniū dāt in celo:pater verbū:z spūs sanctus:z hi tres vnū sunt). Ex quo manifeste oīditur q nō soluz sit psona subsistens sicut pater z filius:sed etiā cum eis ēntie hēant vnitatez. ℣ Posset aūt aliquis contra predicta calumniari dicens:aliud esse spirituz dei z aliud spūm sanctum.nam in quibusdam premissarum auctoritatum nominatur spiritus dei: in quibusdam vero spiritus sanctus. ℣ Sed q idem sit spiritus dei z spiritus sanctus.manifeste ostenditur ex verbis apostoli dicentis.i.ad Corinthios.2. vbi cum premisisset nobis reuelauit deus per spiritum sanctuz ad huius confirmationem inducit. (spiritus enim omnia scrutatur etiam profunda dei).z postea ꝺcludit. (Ita z que sunt dei nemo nouit nisi spiritus dei).ex quo mānifeste appet q idē sūt spūs scūs z spūs dei. ℣ Item apparet ex hoc quod Matb.io. dominus dicit.(Non estis vos qui loquimini sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis) loco aūt istorum verboꝝ Marcus dicit.(Nō estis vos loquētes:sz spūs sanctus).manifestuz est igit idē esse spūm sanctuz z spūm dei. ℣ Sic ergo cū ex premissis auctoritatibus multipliciter appeat spūm sanctuz non eē creaturā: sed verū deuz:manifestū est q nō coginur dicere eo/deꝝ nō esse itelligēdū q spūs sanctus mētes sanctorum ipleat z eos inhabitet:sicut

Matb. Instancia ꝑ p̄dicta. Contra istruēs istōciaz. ac cor. Matb. Marc.

dyabolus aliquos implere vel inhabitare dicitur. ℣ Habetur enim Joan.13.de Juda.(q post bucellā introiuit in eo Sathanas. ℣ Et Act.5.dicit Petrus vt quidaz libri hīt. (Anima cur ipleuit Sathanas cor tuum).cū.n.diabolus.creatura sit.(vt ex superioribus est manifestuz). non iplet aliquem participatione suiipsiusq potest-mētem inhabitare sua participatione vel per suam substantiam sed dicitur aliquos iplere per effectū sue malicie:vñ z Paulus dicit ad qnēdā act.13. (O plene oi dolo z oi fallacia).spūs aūt sanctus cū deus sit per suaz sūam mentē inhabitat z sui participatione.bonos facit.ipse est.n.sua bonitas cū sit deus:qđ de nulla creatura vez eē pōt: nec tñ per hoc remouetur quin p effectum sue virtutis sanctorum impleat mentes.

¶ Quomō intelligenda sint que de spiritu sancto dicuntur. io.

Joan. acti

Sanctarū igit scripturaz testimoniis edocti.hoc firmiter de spiritu sācto tenemus q verus sit deus subsistēs z psoneliter distinctus a patre z filio. ℣ Oz autem considerare qualiter huiusmodi veritas vtrunq accipi debeat vt ab impugnationibus infidelium defendatur. ℣ Ad cuius euidentiā premitti oportet q in quelibet intellectuali natura oportet inueniri voluntatē.intellectus.n.fit in actu per formā intelligibilem ināztum est intelligens sicut res nālis fit actu in eē nāli p ꝓpriā formā. Res aūt nālis per formā q̄ phicit in sua spē habz inclinationē in ꝓprias operationes:z ꝓpriuz finē quē per opationes cōsequitur. quale .n.est vnūquodq talia opat z in sibi conuenientia tēdit: vnde etiā oportet q ex forma itelligibili ꝺsequat in itelligēte inclinatio ad ꝓprias opationes z ꝓpriuz finez: hec autē inclinatio in intellectuali natura voluntas est:que est principiuz operationū que in nobis sunt quibus intellectus pp finem opat.finis.n.z bonū:ē volūtatis obiectum. ℣ Oz igit in quolibz itelligēte inueniri ēt z voluntatē:cū aūt ad voluntatē plures actus pertineant videāt.vt desiderare:delectari:odire z hmōi omniuz tñ amor z vnū ꝓncipiuz z cōis radix inuenitur. ℣ Quod ex

bie accipi põt. Volũtas.n. (vt dictuz ẽ). hic se bz in rebus intellectualibus sicut nãlis inclinatio in rebus nãlibus que t nãlis appetitus dr. et hoc aũt ois inclinatio nãlis q res nãlis bz affinitate t cõuenientiã fm formã quaz diximus cẽ inclinatiõis principium: cuz eo ad qõ mouet sicut graue cuz loco inferiori. vñ ẽt hinc oritur ois inclinatio voluntatis: eo q p formã intelligibilem aliquid apprehẽdit vt ꝓuenies vel afficiẽs. Affici autez ad aliquid inãzitum huiusmõi est amare ipsum. ois igit inclinatio voluntatis t ẽt appetitus sensibilis et amore originem bẽt. Et hoc. n. q aliquid amamus desideramus illud si abfit. gaudemus autẽ cuz adest t tristamur cũ ab eo impedit. t odimus que nos ab amato impediunt. t irascimur cõtra ea. Sic igit qõ amatur nõ solũ est in intellectu amãtis sed ẽt in voluntate ipsius. aliter tñ t aliter. In intellectu. n. est fm similitudinẽ sue spẽi: In voluntate aũt amantis est sicut terminus motus in ꝑncipio motiuo ꝓportionato p ꝓuenientiã t ꝑportionẽ quã bz ad ipm: sicut in igne quodãmõ ẽ locus sursuz rõne leuitatis fz quã bz ꝓportionẽ ẽ ꝓuenientiã ad tale locum: ignis vero gñatus est in igne gñante p similitudinẽ sue forme. ¶ Qz igit oñsum ẽ q in omni nã intellectuali est volũtas. deus aũt intelligẽs est. (vt in primo oñsuz est). ioz q ca° 45. in ipso sit voluntas. nõ qdẽ q volũtas dei sit aliquid eius eẽntie supueniẽs sicut nec intellectus. (vt supra oñsum est). sed volũtas dei est ipa eius ba. t cuz intellectus ẽt dei sit ipa eius ba. sequit q vna res sint in deo intellectus t voluntas. ¶ Qualiter ãt hec q in aliis rebus plures res sunt in deo sint vna res. (ex his q in pmo libro dicta ca° 32. sunt põt ẽ manifestuz). Et qz. (oñsum est pri. lib. in prio libro). q operatio dei sit ipa eius eẽntia: t eẽntia dei sit eius voluntas. sequit q ca° 46. in deo nõ est voluntas fm potẽtia vel habitũ sed fz actũ. (oñsuz est ãt). q ois actꝰ ca° 92. volũtatis in amore radicat. vn oz q in deo pri. lib. sit amor. t qz. (vt in prio oñsuz est). ꝑpriũ ca° 75. obiectuz diuine voluntatis ẽ eius bonitas necesse ẽ q deus prio t principalr suaz bonitatẽ t sepz amet. Cuz ãt oñsũ sit q amatum nece ẽ aliqualr ẽ in volũtate amãtis ipse ãt deus seipm amat. necesse est q ipse deus sit in sua voluntate vt amatũ in amãte. est aũt amatuz in amãte fm q amatur amare ãt quoddã velle est. velle aũt dei est eius ẽ sicut t voluntas eius est eius esse: esse igit dei in voluntate sua p modũ amoris non est ẽ accẽntale sic in nobis: sz ẽntiale: vñ oz q deus fm q cõsideraf vt in sua voluntate exis sit vere t substãtialr deus. ¶ Qõ aũt aliqd sit in voluntate vt amatũ in amãte ordinẽ quendã bz ad cõceptionẽ qua ab intellectu cõcipit ad ipsaz rẽ cuius intellectualis cõceptio dicit verbuz. nõ. n. amaretur aliqd nisi aliquo mõ cognosceretur. nec solũ amati cognitio amat: fz fm q in se bonũ ẽ. neẽe ẽ igit q amor quo deꝰ est in voluntate diuina vt amatũ in amante: t a verbo dei t a deo cuius est verbũ ꝓcedat. ¶ Cũ aũt oñsũ sit q amatũ in amãte nõ ẽ fm similitudinẽ spẽi sic intellectuz in intelligẽte: oẽ ãt qõ procedit ab altero q nondum genitꝰ ꝓcedit fm similitudinẽ spẽi a generante. relig'tur q processus rei ad hoc q sit in voluntate sic amatuz in amãte nõ sit p modum gñationis sicut ꝓcessus rei ad hoc q sit in intellectu bz rõnem generationis. (vt supra oñsum est. Deus igitur ꝓcedens per modum amoris non procedit vt genitus. neqz igitur filius dici põt. ¶ Sed quia amatum in voluntate existit vt inclinans t quodãmodo impellens intrinsecus amantem in ipsum rem amatã. ipulsus ãt rei vinctis ab interiori ad spũm pinet cõuenit deo p modum amoris ꝓcedẽti vt spiritus dicaf eius spiratione quasi qdã aspiratiõe existẽte. ¶ Hinc est q apꝰ spũs t amor ipulsũ quedã attribuit. dr. n. Ro. 8. (Qui spũ dei agunt. hij filij dei sunt). t 2. Cor. 5. (Charitas xpi vrget nos). Quia vero omnis intellectualis motus a termino denominaf: amor ãt predictus est quo deus ipse amaf: ꝓuenienter deus p modum amoris ꝓcedẽs dicitur spũs sanctus: ea. n. que deo dicata sunt: sancta dici conferunt.

¶ De effectibus attributis spiritui sancto in scripturis respectu totius creature. 20.

Portet autẽ fm conuenientiam predictoruz ꝓsiderare effectus quos spũs scto sacra scriptura at-

qõ ꝓcedat. s. f. a filio.

qõ. s. f. origenitus nec filius.

ãre dicit spũs

ad ro.

ãre dicitur spus

tribuit. ¶ Dicit̃ enim est.n.i supionib⁹ q̃ bonitas dei est eis rō volēdi q̃ alia sint. ⁊ p suā volūtatē res i ee ꝓducit amor igit̃ q̃ suam bonitatē amat est cā creatiōis rez. vñ. ⁊ q̃dā antiq pbi amorē deor cāt oīz ee posuerūt. (vt ps i ꝓio metaph.). ⁊ Dio. dic. 4. c. de diui. no. (q̃ diuin⁹ amor nō ꝓmisit ipm sine germie ee). habitū est aūt ex ꝓmissio q̃ spūs sanct⁹ ꝓcedit p modū amoris quo de⁹ amat seipm. igit̃ spūs sanct⁹ est principiū creatiōis rerū ⁊ hoc signatur in ps. (Emitte spiritū tuū ⁊ creabunt). Et hoc ēt q̃ spūs scūs p modū amoris procedit. amor aūt vim quādā impulsiuā ⁊ motiuā habet motus q̃ est a deo i reb⁹ spūi scō ꝓprie attribui videt. ꝓia aūt mutatio in rebus a deo cās intelligit fm q̃ ex materia creata informi spēs diuersas ꝓduxit. vñ hoc op⁹ spūi sancto sacra scriptura attribuit. dr. n. Ben. i. (Spūs dñi ferebat sup aq̃s). vult eni Aug. p aq̃s intelligi mām primā super quam spiritus domini ferri dicit: nō q̃si ipse moueat sed q̃ est motionis principium.

le. 5.

2 ¶ Cursus rez gubernatio a deo fz quādā motionē ee intelligit fm q̃ de⁹ oia dirigit ⁊ mouet in ꝓprios fines. si igit̃ impulsus ⁊ motio ad spm scm rōne amoris ptinet cō gubernatio rez gubernatio ⁊ ꝓpagatio spūi sancto attribuit. ¶ Vñ Job. 33. dr. (Spūs dñi fecit me). ⁊ ps. (Spiritus tuus bonus deducet me i terrā rectā). Et q̃a gubernare subditos ꝓprius actus dñi est: cōuenienter spūi sancto dominiū attribuit. ¶ Dic. n. aplus. ⁊. ad cor. 3. (Spūs aūt dñs est). ⁊ i symbolo fidei dr. (Credo in spūm sanctū dñm).

Job 26.

ad cor.

3 ¶ Ite vita manifestat motū. vita. n. seipsa viuere dicim⁹: ⁊ vniuersaliter quecūq̃ a seipsis agunt ad opandū. Si igit̃ rōne amoris spūi sancto impulsio ⁊ motio cōpetit. cōuenienter ēt sibi attribuit vita. Dr. n. Joā. 6. (Spūs ē q̃ vinificat). ⁊ Ezech. 37. (Dabo vobis spiritū ⁊ viuetis). ⁊ in symbolo fidei. nos in spūm sanctū vinificā rez credere ꝓfitemur. q̃d etiam ⁊ nomini spiritus consonat. nam etiā corporalis vita animaliū est p spiritū vitalē a principio vite in cetera membra diffusum.

¶ De effectib⁹ attributis spūi sancto i sacra scriptura respectu rōnal creature cōiter ad ea que deus nobis largitur. xl.

¶ Cōsideꝝ ādum ee. d quantū ad effectus quos ꝓprie in nā rōnali facit q̃ ex hoc q̃ diuine pfectiōi vtcūq̃ assimilamur huiusmodi pfectio a deo nobis dari dr: sicut sapia a deo nobis donat secundū q̃ diuine sapientie, vtcūq̃ assimilamur. cū igitur spūs scūs ꝓcedat p modū amoris quo deus seipm amat. (vt oī suz est). ex hoc q̃ huic amori assimilamur deum amantes. spūs sanctus a deo nobis dari dr. ¶ Vñ apls dicit. Ro. 5. (Charitas dei diffusa est in cordibus nris p spūm sanctū q̃ dat⁹ est nobis). ¶ Sciēdū tñ ee q̃ ea que a deo in nobis fiūt reducunt in deū sicut in cām efficiētē ⁊ exemplarē. ¶ In cām quidē efficiētē in q̃ntū virtute operatiua diuina aliq̃d in nobis efficit. ¶ In cāz q̃dē exēplarē fz q̃ id q̃ in nobis a deo est aliquo, mō deū imitat. ¶ Cū ergo eadē virtus sit ptis ⁊ filij ⁊ spūs sācti sīc ⁊ eadē ēntia: oz q̃ oē id q̃ deus in nobis efficit sit sicut a cā efficiente simul a pre ⁊ filio ⁊ spiritu sancto. verbū tamē sapiētie q̃ deū cognoscimus nobis a deo imissum. est ꝓprie repsentatiuū filij. ¶ Et similiter amor quo deū diligim⁹ est ꝓprius repsentatiuus spūs sancti. ⁊ sic charitas que in nobis est licet sit effectus ptis ⁊ filij ⁊ spiritus sancti tamē q̃dā spirituali rōne dicit ee in nobis per spiritū sanctū. ¶ Quia vero effectus diuini non solum diuina operatione esse incipiunt: sed etiā p eam tenetur in esse. (vt ex superioribus patet). nihil aūt operari potest vbi nō est. oz. n. operans ⁊ operatum in actu esse simul sīc mouēs ⁊ motū necesse est vt vbicūq̃ est aliq̃s effectus dei. ibi sit ⁊ ipse de⁹ effector. vñ cū charitas q̃ deū diligim⁹ sit in nobis p spm scm. oz q̃ ipse ēt spūs scūs in nobis sit q̃ diu charitas in nobis est. ¶ Vñ apls dicit. 1. cor. 4. (Nescitis q̃ templum dei estis. ⁊ spūs sanctus habitat in vobis). cū igitur per spūm sanctū dei amatores efficiamur. omne aūt amatum in amante est in q̃ntū huiusmōi necesse est q̃ p spm scm pr ēt ⁊ filius i nobis habitent. ¶ Vñ dño dicit. Joā. 14. (ad eum veniem⁹). s. diligenti deū. (⁊ mansionem apud eū faciem⁹). ⁊. l. Joā. 3. dr. (in hoc

ad ro. qō p. s. dabo bis carl tas.

qō p. s. deus nos habitat.

qđ p.f. f.sumus in deo.

scimus qm̃ manet in nobis de spiritu quē dedit nobis). Rursus manifestū est q̃ de⁹ maxime amat illos quos sui amatores p spm̃ scm̃ cōstituit. nō. n. cm̃ bonū nisi amando cōferret. ℣ Dñi puer. 8. dr̃ er ꝓsona dñi. (Ego diligētes me diligo nō q̃si nos pri⁹ dilexerim⁹ deū sz qm̃ ipse prior dilexit nos). vt dr̃. i. Joā. 4. oē aūt amatū i amāte est. necesse est q̃ p spm̃ scm̃ nō solū de⁹ sit in nobis sz et nos i deo. ℣ Dñi dr̃. i. Joā. 4. (Qui manet in charitate in deo manet t de⁹ in eo). t iterꝝ. (In hoc intelligim⁹ qm̃ in eo manem⁹ t ipse in nobis: qm̃ de spū suo dedit nobis). ℣ Est aūt hoc amicitie ꝓpriū q̃ amico aliqs sua secreta revelet. Cū. n. amicitia cōiungat affect⁹ t duorū faciat q̃si cor vnū: nō vī extra cor suum aliqs illud ꝓtulisse qđ amico revelat. vñ t dñs dicit discipulis Joā. 15. (Jam nō dicā vos seruos sz amicos meos: qa oia q̃ audiui a patre meo: nota feci vobis). Quia igit p spm̃ sanctū amici dei cōstituimur: cōuenienter p spiritū sanctū hoibus dicunt reuelari diuina mysteria: ℣ Dñi apostolus dicit. i. ad Cor. 2. scriptū ē. (q̃ oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hois ascēdit que ꝓparauit de⁹ diligētibus se: nobis aūt revelauit deus p spiritū sanctum). ℣ Et qa ex his q̃ hō nouit format eius loquela cōuenienter etiā p spm̃ sanctū homo loquit diuina mysteria ſm illud. i. Cor. i 4. (Spiritus est q̃ loquit mysteria). t Mat. x. (Nō enim vos estis q̃ loquimini sed spiritus patris vestri qui loquit in vobis). t de ꝓphetis dr̃. 2. Petr. prio. q̃ spiritu sancto inspirati locuti sūt sācti dei hoies). vñ etiā in symbolo fidei dicit de spū sancto (Qui locutus est p ꝓphetas). ℣ Nō solū aūt est ꝓpriū amicitie q̃ amico aliquis revelet sua secreta ꝓpter vnitatē effectus: sz eadē vnitas requirit q̃ etiā ea q̃ habet amico cōicet: qa cū hō amicū habeat vt alterū se necesse est q̃ ei subueniat sicut t sibi sua ei comunicare: vñ t ꝓpriū amicitie ē posse velle t facere bonū amico: ſm illud. i. Joā. tertio. (Qui habuerit substantiā huius mundi t viderit fratrē suū necessitatē habentem. t clauserit viscera sua ab eo. qūo charitas dei manet in eo). hoc aūt marie in deo habet locū cui⁹ velle efficax ad effectū. ℣ Et

qđ p.f. f.loquit dō misteria.

ideo cōuenienter oia dona dei p spiritū sanctū nobis donari dicunt ſz illud. i. Cor. 12. (Alij dat p spiritū ſmo sapiētie. alij aūt ad cor. ſmo scientie ſm eundē spiritū). t postea multis enumeratis ait. (Hec oia operat vnus atq; idē spiritus diuidēs singulis ꝓ ut vult). ℣ Manifestū est aūt q̃ sicut ad boc q̃ corpus aliqđ ad locū ignis ꝓueniat ſz q̃ igni assimilet leuitatē acquirēs et q̃ motu ignis ꝓprio: moueat: ita ad hoc q̃ hō ad diuine fruitionis beatitudinē q̃ deo ꝓpria est ſm suā naturā ꝓueniat necesse ē ꝓrio q̃dē q̃ p spūales ꝓfectiones deo assimilet. t deinde ſm eas operet. t sic tandē ꝓdictā beatitudinē consequet. ℣ Dona aūt spūalia nobis p spiritū sanctū dant. (vt oī sum est). t sic p spm̃ sanctū deo cōiungimur. ℣ Et p ipm ad bene opandū habiles reddimur. ℣ Et p eūdē adbeatitudinē nobis via ꝓparat. ℣ Quę tria apte insinuat nobis. 2. Cor. prio dicēs. (Unxit nos deus: t signauit nos: t dedit pign⁹ spirit⁹ in cordib⁹ nr̃is). t Eph. prio. (signati estis spiritu ꝓmissionis sancto qui est pignus hereditatis nostre). ℣ Signatio eni ad similitudinē cōfiguratiōis pertinere videt. ℣ Unctio autē ad habilitationē hois ad ꝓfectas operationes. ℣ Pignus aūt ad spē qua ordinamur in celestē hereditatē: q̃ est beatitudo ꝓfecta. ℣ Et quia ex benivolentia quā qs hz ad aliquem cōtingit q̃ eum sibi adoptat in filiū vt sic ad eius hereditas ad optātis perueniat: cōuenienter spiritui sancto adoptio filior dei attribuit ſm illud Rom. 8. (Accepistis spiritum adoptionis filiorū in quo clamamus abba pater). ℣ Per boc autē q̃ aliqs alterius amicus cōstituit. eis offensa remouet. amicitie eni offense cōtrariat. ℣ Dñi dicit ꝓpter. 10. (Unctio vestra docebit vos de omnibus). cū igit p spiritū sanctū dei amici cōstituamur ꝓfecto ē q̃ p ipm nobis a deo remittant peccata. t iō dominus dicit discipulis Joā. 20. (Accipite spm̃ scm̃. q̃x remiseritis peccata remittent). t iō Marc. 11. blasphemātibus spm̃ sanctū peccatorū remissio denegat q̃si nō habentibus illud p q̃ dō remissionē consequit peccatorū. ℣ In etiā est q̃ p spm̃ sācti dicimur renouari t purgari siue lauari ſz illō ꝓpo. (Emitte spiritū tuū t creabunt: t

ad cor.

p.f.f.assimilet.

p.f.f.ad boc.

epbe.

p.f.f.adoptat. optatur.

p.f.f.remissio br̃ peccatorū

p.f.f.renouamur t purgamur.

renouabis faciē terre). ⁊ Eph.3. Renouamini spū mētis vre). ⁊ Esai.4. (si ablouerit dñs sordes filiox syō ⁊ sāguinē filiax lauerit de medio ei⁹ i spū iudicij ⁊ spū ardoris)

¶ De effectibus attributis spūi sancto sm q̄ mouet creaturam in deum. zz.

p.f.f. efficimur ꝓcēplatores dei.

ad phil.

ad cor. q̄ p.f.f. beam⁹ gaudiū ⁊ ꝓsolationem.

Ergo igitur consideratio q̄ per spūm sanctū in sacris scripturis nobis a deo fieri dicūtur oz considerare quomō p ipsum sanctū mouemur in deum. ℣ Et p⁹ quidē hoc videt esse amicitie maxime ꝓpriū simul cōuersari ad amicū. conuersatio aūt hois ad deum est p contēplationē ipsius sicē ⁊ apostol⁹ dicebat Philip.3. (Nostra cōuersatio in celis est) q̄ igit spiritus sanct⁹ nos amatores dei facit cōsequēs est q̄ per spūm sanctū dei contēplatores constituamur. ℣ Vñ aplus dicit.2. Cor.3. (Nos aūt omnes reuelata facie gloriam dei speculantes in eandē imaginē trāsformamur a claritate in claritatē tāq̄ a dñi spiritu). ℣ Est aūt ⁊ amicitie proprium q̄ aliquis in presentia amici delectetur in eius verbis ⁊ factis gaudeat ⁊ in eo consolationē contra oēs aduersitates inueniat. ℣ Vñ in tristicia mittimur ad amicos cōsolationis cā cōfugi[endum]s. quia igit spūs sanctus dei nos amicos constituit ⁊ cūz i nobis habitare facit ⁊ nos in ipso. (vt oīnsum est). ꝓprium est vt per spūm sanctū gaudiū de deo ⁊ cōsolationē habeamus cōtra oēs mūdi aduersitates ⁊ impugnationes. ℣ Vñ ⁊ in ps. dicit. (Redde mihi letitiā saluaris tui ⁊ spūm principali cōfirma me). ⁊ Ro.4. (regnū dei est iustitia ⁊ pax ⁊ gaudiū in spiritu sancto). ℣ Et

act. Act.9. dr̄. (Ecclesia habat pacē ⁊ edificabat ambulās in timore dei ⁊ ꝓsolatiōe spūs sancti replebat). ℣ Et iō dñs spūm sanctū paraclitū. i. ꝓsolatorē noiat. Joā.14. (Paraclitus aūt spūs sanctus ⁊c). Sīr aūt ⁊ amicitie ꝓpriū est cōsentire amico in his q̄ vult

Jo. q̄ p.f. d. dei p̄ cepta adiplemus. volūtas aūt dei nobis per precepta ipsius explicatur pertinet igit ad amorē quo deum diligimus vt eius mādata impleamus sz illō Jo.14. (Si diligitis me mādata mea seruate). vnde cum per spūm sanctum dei amatores constituamur: per ipsum ēt quodāmodo agimur vt p̄cepta dei impleamus sm illō apli Ro.8. (Qui spū dei aguntur hi filij dei sunt). Cōsiderandū tn̄ ē q̄ a spū sancto filij dei aguntur nō sicut seruis sz sicut liberis: cū.n. liber sit qui sui cā est illō libere agimus qđ ex nobis ipsis agimus hoc vero ē qđ ex volūtate agimus: qđ aūt agimus cōtra volūtatē nō libere. sz seruilr agim⁹. Sīc fit violētia absoluta. vt qui totū ꝓcipiū extra: nihil cōferēte vim passo: puta cū aliquis vi ipellit ad motū. Sīc fit violentia volūtario mixta: vt cū aliqs vult facere vt pati qđ minus est ꝓtrariū volūtati vt eligat qđ magis volūtati ꝓtrariat. ℣ Spūs aūt sanctus sic nos ad agēdū inclinat vt nos volūtarie agere faciat inq̄tū nos amatores dei cōstituit: filij igit dei libere a spū sancto aguntur et amore nō seruiliter et timore. Vñ aplus Ro.8. dicit. (Nō accepistis spūm seruitutis iterū in timore: sz spūm adoptiōis filiorum). cū aūt volūtas ordinet in id qđ ē vere bonū: siue pp passionē: siue pp malā habitū aut dispōnē: hō ab eo qđ ē vere bonū auertatur: seruiliter agit inq̄tū a quodam extraneo inclinat si cōsideret ipse ordo nāt voluntarie. Sed si cōsideret actus volūtatis vt inclinate in apparēs bonū libere agit cum sequit passionē aut habituz corruptū. Seruiliter aūt agit si tali voluntate manēte ꝓpter timorē legis in cōtrariū posite abstinet ab eo qđ vult. Cuz igit spūs sanctus p amorē voluntatē inclinet in verū bonum in qđ nāliter ordinat: et seruitutē qua seruus passionis et peccati effectus ꝓtra ordinē voluntatis agit: et sm virtutē qua ꝓtra motū sue voluntatis sm legē agit quasi legis seruus nō amicus: ꝓpter qđ apls dic.2. Cor.3. (Vbi spūs dñi: ibi libertas). et Gal.5. (Si spū ducimini nō estis sb lege). Dic ē q̄ spūs sanctus facta carnis mortificare dr̄ secundū qđ per passionē carnis a vero bono nō auertimur in qđ spūs sanctus p amorē nos ordinat. secundum illud Ro.8. (Si spū facta carnis mortificaueritis: viuetis.)

¶ Soluto rationum supra inductarum cōtra diuinitatem spiritus sancti. z3. vs ca.16

Restat autem soluere suprapositas ratiōes quibus cōcludi videbatur q̄ spūs sanctus sit creatura ⁊ nō

ſc° ad p^m rō nem. deus. ℣ Circa quod cōſiderandū eſt ꝓmo q nomē ſpūs a reſpiratiōe aialium ſūptuz videtur in quo aer cuz quadā motu inſert t emittit: vnde nomē ſpūs ad oēm ipulſuz t motum vel cuiuſcūq aeri corpie trahit t ſic vētus dicit ſpūs ſm illud ꝑo. (Ignis grando nix glacies t ſpiritus procellaruz q̄ faciunt verbum eius). ſic ēt vapor tenuis diffuſus per mēbra ad eorum motus ſpūs vocatur. ℣ Rurſus: q aer inuiſibilis ē: trāſlatum eſt vlterius ſpūs nomē ad oēs virtutes t ſubſtantias t inuiſibiles t motiuas t propter hoc t anima ſenſibilis: t anima rationalis: t angeli: t deus ſpūs dicunt: t ꝓ pue deus per modū amoris ꝓcedēs: quia amor virtutē quandaz motiuam inſinuat. ℣ Sic igitur q Amos dicit. (creans ſpiritum). de vētō intelligit vt noſtra trāſlatio expoſuit habet: quod etiā cōſonat ei qđ ꝓmittitur. (formans montes). ℣ Qđ vero Zach. de deo dicit. (q ē creās vt fingēs ſpūm homis in eo). de aīa humana intelligit vnde concludi non pōt quod ſpūs ſanctus

Ad 2^am rōnem. ſit creatura. ℣ Similiter autem nec ex hoc quod dñs dicit de ſpū ſancto. (non loquit a ſemetipſo ſed q̄cūq audiet loquitur). concludi pōt quod ſit creatura. (oīum ē enim). quod ſpūs ſanctus eſt deus de deo procedens: vnde oportet q eſſentiam ſuaz

ca° i4. ab alio habeat ſicut t de filio dei. (dictum eſt ſupra). t ſic cū in deo t ſciētia t virtus t operatio dei ſit eius eſſentia: oīs filii t ſpūs ſancti ſcientia t virtus t operatio ē ab alio ſed filii a patre tantū: ſpūs aūt ſancti a patre t filio. ℣ Quia igitur vna de operationibus ſpūs ſancti eſt quod loquatur in ſanctis viris. (vt oīum eſt). propter hoc dicitur quod nō loquitur a ſemetipſo q̄ a ſe non operatur. ℣ Audire aūt ipſius ē accipere ſcientiā ſicut t eſſentiā a patre t filio eo quod nos per auditū ſciam accipimus. Eſt enim ꝓſuetū in ſcriptura vt diuina per modū humanorū tradant. ℣ Nec mouere opz q dicit audiet: q̄ſi de futuro loquēs cum accipere: ſpūm ſanctū ſit eternum: nā eterno verba cuiuſlibet tēporis aptari pōt eo qđ eternitas totuz tempus complectit.

Ad 3^am rōnem. ℣ Secundum eadem ēt apparet q miſſio qua ſpiritus ſanctus mitti dicit a patre t filio: non pōt concludere eum eſſe creaturā. (dictum eſt enim ſupra). q filius dei ſēm hoc miſſus fuiſſe dr q in carne viſibili hominibus apparuit: t ſic nouo quōdāmodo fuit in mūdo quo p̄ius non fuerat. Sed viſibiliter: in quo tñ ſemper fuerat inuiſibiliter vt deus: q aūt hoc filius ageret: ei a patre fuit: vnde t ſm hoc a patre dicitur miſſus: ſic aūt t ſpūs ſanctus viſibiliter apparuit t in ſpē colūbe ſuper xp̄m in baptiſmo vel in linguis ſuper apoſtolos: t ly non fuerit factus colūba vel ignis ſic filius factus homo tñ ſicut in ſignis quibuſdā ipſius in hūōi viſibilibus ſpēbus apparuit t ſic ēt ipſe quodam nouo mō. ſ. viſibiliter in mūdo fuit t hoc ei fuit a patre t filio. vñ t ipſe a patre t filio dicit miſſus: quod nō minoratiōnē in ipſo: ſed ꝓceſſionē oīdit. ℣ Eſt tamē t alius modus quo tā filius q̄ ſpūs ſanctus inuiſibiliter mitti dicunt. ℣ Dz enim er dictis q filius ꝓcedit a patre p nīo duz notīcie q̄ deus cognoſcit ſeipm t ipſe ſanctus ꝓcedit a patre t filio per modum amoris quo deus amat ſeipm. vnde ſicut dictuz ē: cuz aliquis per ſpūz ſanctū amatoz dei efficitur: ſpūs ſcūs eſt inhabitator ipſius: t ſic quodaz nouo mō in hoīe eſt. ſ. ſm nouū ꝓpuz effectum ipm inhabitans. ℣ Et q hunc effectum in hoīe faciat ſ. ſpūs ſanctus eſt ei a patre t filio: t ꝓpter hoc a patre t filio inuiſibiliter dicit mitti: t pari rōne in mēte hoīs filius dicit mitti inuiſibiliter cū aliquis ſic in diuina cognitione inſtruit q̄ ex tali cognitione dei amor procedat in hoīe: vñ pz q nec iſte ēt modus miſſionis in filio a ſpū ſancto minorationē inducit: ſed ſolum ꝓceſſionem ab alio. ℣ Sicut ēt nec ad 4^am ſpūm ſanctū a diuinitate excludit q pater t filius interdū cōnumerat nō facta mētione de ſpū ſancto: ſicut nec filiū a diuinitate excludit quod interdū fit mentio de patre non facta mentione de filio: p hoc. n. tacite ſcriptura inſinuat q̄ quid ad diuinitatē pertinēt a de vno trium dicit: de oībus eſt intelligendum: eo q ſunt vnus deus. ℣ Nec ēt pōt deus pater ſine verbo t amore intelligi nec eorum ſor: t propter hoc in vno trium oēs tres intelliguntur. vñ t interdū fit mentio de ſolo filio in eo qđ cōe eſt tribus ſicut eſt illud Matthe. xi. (Neq; patrē quis nouit niſi filius). cum tñ t pater t ſpiritus

Matth

sanctus patrē cognoscant. ℣ Sīlr etiā de
ad cor. spiritu sancto. dī. 1. Cor. 2. (Que sunt dei ne
mo nouit nisi spūs dei). cū tñ certū sit qđ
ab hac cognitōe diuinoꝝ neq; pater neque
ad 5am filius excludant. ℣ Patet ēt q; nō pōt oñ
di spūs sanctus eē creatura per hoc qđ de
ipso in scriptura sacra aliqua ad motū per
tinentia dicta inuenunt: sunt. n. accipienda
metaphorice: sic. n. ꝛ deo aliqñ scriptura sa
Beñ. cra motū attribuit: vt est illud Beñ. 3. (cū
audissent vocē dñi deambulantis in para-
diso). ꝛ. 18. (Descendā ꝛ videbo vtrū clamo
rē opere cōpleuerint). ℣ Qñ ergo dī spūs
dñi ferebat sup aq̄s intelligendū est eo mō
quo dictū est. nē dī qđ voluntas serf in vo
lūtē: ꝛ amoꝝ in amatū: quāuis ꝛ hoc quidā
nō de spiritu sancto. sed de aere intelligere
uelint q; hꝝ nāle locū super aquā. vñ ad eius
multimodas trāsmutatōes significandas
dictū est q; ferebat super aquas. ℣ Qñ etiā
dī. (Effundā de spū meo sup oēm carnē).
ea rōne dictū eē oꝝ intelligi qua spūs san-
ctus dī mitti hoibus a patre vl filio. (vt di
ctū est). verbo aūt effusionis: abundantia
effectus spūs sancti intelligit. ꝛ q; nō stabit
in vno. sed ad plures deueniet a quibus eti
ad 6am am quodāmodo in alios deriuet. ficut pa-
. in bis q̄ corporaliter effundunt. ℣ Sīlr
aūt qđ dī. (Auferā de spiritu tuo tradāq;
eis). nō ad ipsā eēntiā seu personā spūs sā
cti referēdū est cū indiuisibilis sit: sed ad ip-
sius effectus sm quos in nobis habitat qui
bois possunt augeri ꝛ minui. nō tamen ita
q; id qđ subtrahit vni idē numero alteri cō
feratur: sicut in rebus corporalibus accidit
sed q; aliquid sibi pōt accrescere vni in quo
alij decrescit. nec tamē regnū q; ad hoc qđ
accrescat vni. i. q; alteri subtrahat. ga res
spirituales pōt simul absq; detrimento cu
iuslibet a pluribus possideri. vñnec intelli-
gendū est q; de donis spiritualibus oporte
at aliquid subtrahi. Moysi ad hoc q; alijs
conferret: sed ad actū: siue ad officiū referē
dum est. q; qđ spūs sanctus prius per solū.
Moysen effecerat: postea per plures iple-
uit. ℣ Sic ēt nec Heliseus petijt vt spiritꝰ
sancti eēntia seu persona duplicata augere
tur. sed vt duos effectus spiritus sancti qui
fuerant in Helia scilicet prophetā ꝛ opera
tio miraculoꝝ eēnt ēt in ipso. quāuis etiaꝫ
nō sit inconueniens q; efficatū spūs sancti
vnus alio abundantibus participet sm du
plā vel quātācūq; aliā proportionē. cū mē
surata sit viriꝰ vniuscuiusq; atq; finita: nō
tamē hoc presumpsisset Heliseus petere vt
in effectu spirituali superaret magistrum.
℣ Oꝝ ēt ex cōsuetudine sacre scripture q; ad 7am
per quādaꝫ similitudinē humana ai passio
nes transferunt in deū: sicut dī in ps. (Ira ps.
tus est furore dñe in populū suū). dī. n. deꝰ
iratus per similitudinē effectus punit. n. qđ
ꝛ irati faciunt. vnde ꝛ ibidē subdit. (Et tra
didit eos in manus gentiū). sic ꝛ spūs san-
ctus contristari dicitur q; similitudinē effe-
ctus. deserit. n. peccatores sicut contristari
deserunt contristantes. ℣ Est ēt consuetus
modus loquendi in sacra scriptura vt illud ad 8am
deo attribuat qđ in hoīe facē: fꝝ illō Beñ. Beñ.
22 (Nunc cognoui q; timeas dñm). i. nūc
cognoscere feci. ꝛ hoc mō dicit qđ spīritus
sanctus postulat q; postulantes facit. facit
enim amorē dei in cordibus nostris et quo
desideramus ipso frui ꝛ desiderātes postu
lamus. cū aūt spiritus sanctus procedat q;
modū amoris quo seipsum deus amat. eo-
dē aūt amore deus se ꝛ alia propter suā bo
nitatē amat: manifestū est q; ad spiritū san
ctum pertinet amoꝝ quo deus nos amat.
℣ Sīlr ēt amoꝝ quo nos deū amamꝰ: cuiꝫ
nos dei faciat amatores. (vt ex dictis pꝫ). ad 9am
ꝛ quantū ad vtrūq; spiritui sancto cōpetit
donari rōne quidē amoris quo deus nos
amat eo mō loquēdi quo vniusquisq; dicit
dare amorē suū alicui cū eum amare inci-
pit. quāuis deus neminē ex tēpore amare
incipiat si respiciatur ad voluntatē diuinaꝫ
qua nos amat. effectus tñ sui amoris ex tē
pore causat i aliq̄ cū eū ad se trahit. ℣ Nō
ue aūt amoris quo nos deū amamus. quia
hunc amorē ipse spūs sanctus facit in nobis. vñ
sm hūc amorē in nobis habitat. (vt ex dic-
tis pꝫ). ꝛ sic eū habemus vt cuiꝰ ope fruī-
mur. ℣ Et q; hoc est spūi scō a pre ꝛ a filio
qđ q; amorē quē in nobis cāt sit ꝛ habeat a
nobis: cōueniēter dī a pre ꝛ filio nobis da-
ri. ℣ Nec q; hoc pre ꝛ filio minoꝝ oñdit: sꝫ
ab ipsis hre originē: dī ēt ꝛ a seipso dari no
bis inquantū amorē sm quē nos inhabitat
simul cū pre ꝛ filio in nobis cāt. ℣ Quāuis ad 10am
aūt spūs sanctus verus sit deus ꝛ verā nāꝫ

ē

diuinā habeat a patre ꝛ filio.nō tm̄ oz ꝙ filiꝰ sit.filius.n.dicit aliqd er eo ꝙ genit⁹ est vñ si res alīa nāz alterius ab eo acciperet non ꝙ genitura ꝙ aliū q̄cūqz modū:rōne filiatōis careret:vtputa si aliqs vō virtute sibi diuinitus ad hoc cōcessa volenti faceret ex aliq̄ sui corporis parte vt ēt exteriori mō fīc facit artificiata:ꝓductus vō ꝓducētis filiꝰ nō diceret qz nō ꝓcederet ab eo vt natus ꝓcessio ät spūs sancti rōnē natiuitatis nō hz.(vt supra ostēsū est).vñ spūs sanctus hz a pre ꝛ filio diuinā nāz bēat:nō in eorū filius dici pōt.¶ Qū ät in sola nā diuina pluribus modis nā cōicat rōnabile est.qz in solo deo eius operatio est suū eē.vñ cū in eo sicut ꝛ in ālibet intellectuali nā sit intelligere ꝛ velle id qđ ꝓcedit in eo ꝙ modū intellect⁹ vt verbū:aut amoꝛ ꝛ voluntatis vt amoꝛ:oz ꝙ habeat eē diuinū ꝛ sit deus ꝛ sic tā filius quā spūs sanctus est verus deus.¶ Hec igit de spūs sancti diuinitate dicta sint.alia vero que circa eius processionem difficultatē habent:ex his que de natiuitate filij dicta sunt considerare oportet.

ad i i^am

Epiloꝛgat

¶ Qꝫ spūs sanctus ꝓcedat a filio. 24.

Videamvero circa spūs sancti ꝓcessionē errare iueniūt dicētes spm̄ sanctū a filio nō ꝓcedere.ꝛ ideo pⁿ rō erondu eis spm̄ scm̄ a filio ꝓcedere.¶ Manifestū est.n.ex sacra scriptura ꝙ spūs scūs est spūs filij.dr.n. Ro.8.(Si qs spm̄ christi nō hz hic nō est eius).Sz ne aliqs posset dicere q alius sit spūs ꝙ ꝓcedit a patre ꝛ alius q est filii.ostēdit ex verbis eiusdem apli qđ idē spūs scūs sit patris ꝛ filiiná hoc qđ inductū est.(Si qs spm̄ xpi nō hz hic nō est eius).subunxit postq̄z dixerat.(Si spūs dei habitat in nobis ꝛc̄).nō ät pōt dici spūs scūs eē spūs xpi ex hoc solo ꝙ eum habuit tanq̄z hō:sm illud Luce.4.(Jesus plenus spū scō regressus est a iordane).dr enim Gal.4.(Qm̄ estis filii dei misit deus spm̄ filii sui in corda vra clamāte abba. pr̄).ex hoc ergo spūs scūs nos facit filios dei inquātū est spūs filii dei.¶ Efficimur ät filii dei adoptiui ꝙ assimilationē ad filiū dei nālē sm illud Ro.8.(Quos pscivit ꝛ pdestinauit fieri cōformes imaginis filii eiꝰ vt sit ipse primogenit⁹ in multis fratrib⁹).fic igit est spūs scūs spūs xpi inquātū est filius dei nālis:nō pōt aūt sm aliā habitudinē spūs scūs dici spūs filii dei nisi sm aliq̄z originē:qz hec sola distinctio in diuinis inuenit:necesse est igit dicere ꝙ spūs sanctus sic sit filii ꝙ ab eo ꝓcedat.

2 ¶ Jtē spūs scūs a filio mittit ꝫ illud Jo. 15.(Cū venerit paraclitus quē ego mittā vobis a patre).mittēs ät auctoritatē aliq̄z hz in missū:oz igit dicere ꝙ filius bēat aliq̄z auctoritatē respectu spūs sancti, nō ät dominii vl maioritatis:sed sm solā originem sic igit spūs scūs est a filio.¶ Si qs aūt obiectio cat ꝙ ēt filius mittit a spū scō.qz dr Luce. 4.ꝙ dñs dixit in se impletū illud Jsa.(spiritus dñi sup me euangelizare pauperibus misit me).Sz cōsiderādū est ꝙ filius a spiritu scō mittit sm nāz assūptā.spūs aūt sanctus nō assūpsit nāz creatā vt sm eā possit dici missus a filio vl filius hīe auctoritatē ꝛ respectu ipsius.Relingit igit ꝙ respectu personе eterne filius super spiritum sanctum auctoritatem habeat

3 ¶ Amplius Jo. 16. dicit filius de spiritu sancto.(Jlle me clarificabit qz de meo accipiet.ꝛ annunciabit vobis).nō ät pōt qđ accipiat id qđ est filii.nō in accipiat a filio:vtputa si dicat ꝙ accipiat assūptā diuina q̄ est filii a patre.vñ ꝛ subdit.(Oia q̄cūque hz pr̄ mea sunt ꝓpterea dixi vobis: qz de meo accipiet).si.n.oia q̄ patris sūt ꝛ filii sūt oz ꝙ auctoritas patris fz quā ē ꝓncipiū spiritus sci sit ꝛ filii.Sic ꝙ ꝛ spūs scūs accipit de eo quod est patris a patre.ita accipit de eo quod est filii a filio.

4 ¶ Adhuc ēt induci pōt auctoritates doctoꝝ ecclesie ēt grecoꝝ.¶ Dicit.n. Athanasius.(Spūs sanctus a patre ꝛ filio nō factus nec creatus nec genitus:sz ꝓcedens. ¶ Cirillus ēt in epla sua quā synodus Calcidonēsis recepit dicit spiritus veritatis nominat ꝛ ē spiritus veritatis ꝛ ꝓfluit ab eo sicut deniq̄z ꝛ ex deo patre.¶ Didim⁹ ēt dicit in lib. de spiritu scō.(nc qz qđ est aliꝰ filius excepto hoc q̄ ei dant a patre: neque alia est spiritus sancti suba ꝓter id qđ gdā cōcedunt videlicet spm̄ scm̄ eē a filio ꝛ profluere ab ipso.(verbū.n. ꝓcessiōis inter oia q̄ ad originē ptinēt magis inuenit eē cōe:ge-

Athanasius

Cirillus

didim⁹

qd enim quocūqz mō est ab aliquo: ab ipo ꝓcedere dicimus: ⁊ qz diuina meliꝰ p cōmunia qz̄ p specialia designant verbū processiōis in originē diuinaꝝ psonaꝝ marie est attendendū. vñ si cōcedat qꝺ spiritus sanctus sit a filio vel profluit ab eo sequitur quod ab eo procedat.

¶ Itē babet in determinatōe gnti cōcilii (Segtur p oīa scōs patres ⁊ doctores ecclesie. Anathanasiū. Hilariū. Basilium. Gregoriū theologū. Gregoriū nissenum. Ambrosiū. Augustinū. Theophilū. Joānē. Cōstantinopolitanū. Cirillū. Leonē. Pro bū: ⁊ suscipimus oia q̄ de recta fide ⁊ damnatōe hereticoꝝ exposuerunt). manifestuz est ꝺ̄ ex multis auctoritatibus Augu. ⁊ precipue in libro de trini. (⁊ sup Jo.). qꝺ spiritus sanctus sit a filio. oꝓz igitur cōcedi qꝺ spiritus sanctus sit a filio. ¶ Hoc etiā euidentibus rōnibus apparet. ¶ In rebus. n. remota materiali distinctōe q̄ in diuinis p sonis locū hꝫ nō pōt nō inueniunt aliqua distingui nisi p aliquā oppositionē. que. n. nullā oppositionē hñt adiuicē simul eē possunt in eodē. vñ per ea distinctio causari nō pōt: album. n. ⁊ triangulare. Iz diuersa sint qz̄ rōi nō opponuntur. in eodē eē cōtingit. oꝓz supponere fm fidei catolice documenta qꝺ spirituꝰ sanctꝰ a filio distinguat: aliter enī nō eēt trinitas. sed dualitas in psonis. oꝓz igit hmōi distinctionē p aliquā oppositōez fieri. nō ꝺ̄ oppōne affirmatōis ⁊ negatōis qz̄ sic distinguunt entia ⁊ nō entibus. Nec ēt oppōne priuatōis ⁊ habitus: qz̄ sic distinguūtur effecta ab effectis. neqz ēt oppositione contrarietatis. qz̄ sic distinguunt. q̄ sūt fz formā diuersa. nā cōtrarietas vt phi docēt est ꝺ̄a fz formā q̄ gdē ꝺ̄a diuinis psōis nō cōuenit: cū eaꝝ sit vna forma sicut vna eēntia. fz illud apli Phil. 2. de filio dei dicētis. (q cū in forma dei eēt). s. patris. Relingtur igitur vnā psonā diuinā ab alia nō distingui nisi oppōne relatōis. sic enim filius a patre distinguit fm oppositionē relatiuā patris ⁊ filii. ¶ Nō. n. in diuinis psonis alia relatiua oppō eē pōt nisi fm originē. ¶ Nā relatiue opposita vt sup quātitatē fundātur. vt duplū ⁊ dimidiū. vel super actionē ⁊ passionē: vt dñs ⁊ seruus mouēs ⁊ motū pr ⁊ filius. ¶ Rursus relatiuoꝝ q̄ super quantitatē fundātur ¶ Quedā fundātur super diuersā quantitatē vt duplum ⁊ dimidiū: maius ⁊ minus. ¶ Quedā sup ipsam vnitatē vt idē qꝺ significat vnum in subā. Et equale qꝺ significat vnū in quātitate. Et sile qꝺ significat vnū in qualitate Diuine igit psone distingui nō pōt relationibus fundatis sup diuersitatē quātitatis: qz̄ sic tolleret trium psonaꝝ equalitas. neqz ite relatōibus q̄ fundantur sup vnū hmōi relationes distinctionem nō causant: imo magis ad conuenientiam pertinere inueniuntur. ⁊ si forte aliqua eoꝝ distinctionē pre supponuntur. In relationibus vero omnibus super actione vel passione fundatis sēper alterum est vt subiectum ⁊ inequale fz virtutem nisi soluz in relationibus originis in quibus nulla minoratio designatur eo qꝺ inuenitur aliquid producere sibi simile ⁊ equale scōm naturam ⁊ virtutē. Relinquitur igitur quod diuine persōe distingui nō possunt nisi oppositione relatiua scōm originem. oꝓz igitur qꝺ si spiritus sanctus a filio distingitur qꝺ sit ab eo: non enim est dicere qꝺ filius sit a spiritu sancto cum spiritus sāctus magis filii esse dicatur: ⁊ a filio detur. ¶ Itē a pre ē ⁊ filius ⁊ spūs scūs: oꝓz igitur patrē referri ⁊ ad filiū ⁊ ad spm̄ scm̄ vt principiū ad id qꝺ ē a principio. refert ꝺ̄ ad filiū rōne pnitatis. nō ꝺ̄ ad spm̄ scm̄: qz̄ tūc spūs scūs eēt filius. paternitas. n. nō ꝺ̄ nisi ad filiū. oꝓz igit in patre eē aliā relatōez. q̄ referat ad spm̄ scm̄ ⁊ vocet spiratio. silr cū in filio sit q̄ꝺā relatio qua refertur ad patrem q̄ dicitur filiatio: oꝓz qꝺ in spiritu scō sit etiā alia relatio qua referat ad patrē ⁊ dicatur processio. ⁊ sic scōm originem filii a patre sint due relatōes vna in originante. alia in originato. s. paternitas ⁊ filiatio: ⁊ alie due ex parte originis spiritus sancti. s. spiratio ⁊ processio. paternitas igit ⁊ spiratio nō cōstituūt duas psonas. fz ad vnā psonā patris pertinent. qz̄ nō habent oppositionē adinuicem. neqz igitur filiatio ⁊ processio duas psonas constituerent. sed ad vnam pertinerent nisi haberent oppositionem adinuicē. nō est ꝺ̄ dare aliā oppositionem nisi scōm originē. oꝓz igit qꝺ sit oppō originis inter filium ⁊ spm̄ scm̄. ita qꝺ vnꝰ sit ab alio. ¶ Ad huc q̄cūqz cōueniūt in aliquo cōmuni si di

pª rō euidens i fide

Phil.

2ª rō

3ª rō

stinguantur adinuicez. oportet q̄ distinguā
tur scīz aliquas differentias per se t nō p
accidens pertinētes ad illud cōe. Sicut bo
t equus conueniunt in animali t distinguū
tur a binuicem non per album t nigrum q̄
se būt per accidens ad aial. sed per ratiōna
le; t irrationale que per se ad animal pertī
nent. q; cum animal sit habet aiam: opor
tet quod hoc distinguatur per hoc quod est
habere animam talem vel talē vtputa rō
nalem vel irrationalē. manifestū est autem
q̄ filius t spiritus sanctus ꝓueniunt in hoc
quod est esse ab alio: q; vterq; est a patre:
t fm hoc pī cōuenienter differt ab vtroq;
inquantū est innascibilis. si igit spūs sanct⁹
distinguat a filio oz q̄ hoc sit p differenti-
as q̄ p se dividant hoc quod est eē ab alio:
q̄ quidē non possunt eē nisi differentie eiusꝺ
dem generis scilicet ad originem pertinen-
tes vt vnus eorum sit ab alio. Relinquitur
igitur q̄ ad hoc vt spiritus sanctus distin-
4ª rō guatur a filio. necesse ē q̄ sit a filio. ℣ Am
plius si quis dicat spiritum sanctum distin
gui a filio non quia sit a filio: sed propter di
uersam originem vtriusq; a patre in idem
hoc realiter redire necesse est. Si enim spi-
ritus sanctus est alius a filio. oz q̄ alia sit
origo vel processio vtriusq;. Due autem
origines nō possunt distingui nisi per termi
num. ℣ Vel principiū. ℣ Vel subiectum.
Sicut origo equi differt ab origine bouis
ex parte termini fm q̄ be due origines ter
minātur ad naturas specie diuersas. ℣ Ex
parte autem principij vt si supponamus in
eadem specie aialis quedaz generari ex vir
tute actiua solis tm. qdā at simul cū hac ex
virtute actiua seminis. ℣ Ex parte xo sub
iecti differt generatio huius equi t illius se
cundū q̄ natura speciei in diuersa materia
recipitur. ℣ Hec autem distinctio que est
ex parte subiecti in diuinis personis locum
habere non potest cum sint omnino imma
teriales. ℣ Similiter etiaz ex parte termi
ni. vt ita liceat loqui non potest eē processio
num distinctio: quia vnam t eandem diui
nam naturam quam accipit filius nascen-
do: accipit spiritus sanctus ꝓcedendo. Re
linquitur igitur q̄ vtriusq; originis distin
ctio non potest eē nisi ex parte ꝓncipii. ma
nifestum est autem quod principium origi-
nis filij est pater solus. Si igitur processio-
nis spiritus sancti principium sit solus pa-
ter: non erit alia processio spiritus sancti a
generatione filij. t sic nec spiritus sanctus
distinctus a filio: ad hoc igitur q̄ sint alie ꝓ
cessiones t alij procedentes necesse est dice
re q̄ spiritus sanctus nō sit a solo patre. sz
a patre t filio. Si quis vero iterꝝ dicat qō
differunt processiōes fm principiū inquātū
pī producit filiū p modū intellectus vt ver
bū. Spiritū aūt sanctū p modū voluntatis
quasi amorē: scōm hoc oportebit dici q̄ fz
differentiā voluntatis t intellectus in deo
patre distinguāt due ꝓcessiōes t duo ꝓce
dentes: sed volūtas t intellectus in deo pa
tre nō distinguūt fm rē: sed solū fm rōnez
vt in primo libro oīsum est: seqtur igit qō
due ꝓcessiōes t duo ꝓcedētes differāt so-
lū rōne. ea vero q̄ solū rōne differūt de ſein
uicē ꝑdicant. vez. n. est dicere q̄ diuina vo
luntas est intellectus eius. t ecōuerso. verū
ergo erit dicere q̄ spūs sanctus est filius t
ecōuerso. qō est Sabelliane ipietatis: non
igit sufficit ad distinctionē spūs sancti t filij
dicere qō filius ꝓcedat p modū intellect⁹
t spūs sanctus p modū volūtatis nisi cum
hoc dicat t dicat q̄ spūs sanctus sit a filio.
℣ Dre. ex hoc ipso q̄ dī qō spūs sanctus
ꝓcedit p modū volūtatis t filius p modū
intellectus. seqt q̄ spūs sanct⁹ sit a filio. nā
amor ꝓcedit a verbo eo qō nihil amare
possumus nisi verbo cordis illud cōcipia-
mus. ℣ Itē si qs diuersas spēs rez cōside
ret. in eis qdā ordo oīdit. put viuētia sunt
supra non viuentia: t animalia supra plan-
tas t homo sup alia animalia. cum in sin-
gulis horū diuersi gradus inueniūt fm di-
uersas spēs. vñ t plato spēs rez dixit eē nu
meros q̄ spēs variāt p additionē vl subtra-
ctionē vnitatis. vñ in substātijs imāliū nō
pōt eē distinctio nisi fm ordinē. in diuinis
aūt ꝓsonis q̄ sūt oino imāles nō pōt eē alt⁹
ordo nisi originis. nō igit sūt due ꝓsone ab
vna ꝓcedētes nisi vna earꝝ ꝓcedit ab alte-
ra. t sic oz spiritum sanctum procedere a fi
lio. ℣ Adhuc pater t filius quātum ad vn
talem essentie non differunt nisi in hoc q̄
b est pī t b est filius. quicquid igitur preter
hoc est commune est patri t filio. esse autē
principium spiritus sancti est preter rōnem

paternitatis ⁊ filiationis. naz alia relatio ē qua pater est pater ⁊ qua pater est principium spūs sancti. (vt supra dictū est). eē igit principiū spūs sancti est cōe patri ⁊ filio. ¶ Amplius quicquid nō est cōtra rōnem alicuius nō est impossibile ei cōuenire nisi forte per accidens. Cū ät eē principiū spūs sancti nō est cōtra rōnē filii neqz inquantū est deus. qz pater q est deus est principium spūs sancti. neqz inquantū est filius eo qō alia est processio spūs sancti. ⁊ alia filii. non est ät repugnans id qō est a principio sez vnā processionē eē principiū processionis ad terminū. Relinquit igit q nō sit impossibile filiū eē principiū spūs sancti. qō ät nō ē impossibile pōt eē. in diuinis ät nō differt eē ⁊ posse. ergo filius est principiū spūs sancti. ¶ Rōnes ostendere volentiū q spūs scūs nō procedat a filio. ⁊ solutio ipsarum. 25.

Uidam vero pertinaciter veritati resistere volentes quedam in cōtrarium inducūt q̄ vir respōsiōe sunt digna. dicunt enim qō dñs de processiōe spūs sancti loquens: eū a patre procedere dixit nulla mentōe facta de filio: vt p3 Jo. 15. vbi dr (Cū venerit paracletus quē ego mittā vobis a patre spūm veritatis q a patre procedit). vnde cū de deo nihil sit sentiendū nisi qō scriptura tradit nō est dicendū qō spūs sanctus procedat a filio. Sz hoc oino fruolū ē. nā propter vnitatē eēntie. qō in scripturis de vna persona dr ⁊ de alia oz intelligi nisi repugnet proprietati psonali ipsius ēt si dictio excluſiua adderet. lz enim dicatur Matth. vi. (q nemo nouit filiū nisi pater). nō tm a cognitōe filii vel ipse filius vel spūs sanctus excludit. vnde ēt si diceret in euangelio q spūs sanctus nō procedit nisi a patre. nō p hoc remoueret qn procederet a filio cū hoc proprietati filii nō repugnet. (vt ostēsum est). nec est mirū si dñs spm scm a patre procedere dixit de se mentōe nō facta. qz oia ad patrē referre solet a quo habet qcqd hz sicut cū dicit Jo. 7. (Mea doctrina nō est mea: sed ei⁹ q misit me patris). ⁊ multa hmōi in verbis dñi inueniūt ad cōmendandā in patre auctoritatē principii. Nec tamē in auctoritate premissa in oino obticuit se eē spūs sancti principiū cū dixit eū spūm veritatis se aūt prius dixerat veritatē. O bicium ēt q in gbalda cōciliis inuenitur sub interminatōe anathematis prohibitū ne aliqd addat, in symbolo in cōciliis ordinato, in quo tm de processiōe spūs sancti a filio mentio nō habet. vnde arguūt latinos anathematis reos q hoc in symbolo addiderūt. Sed hec efficatiā nō hnt. nā in determinatōe synodi Calcedonēsis dr qō patres apud Cōstantinopolim cōgregati doctrinā Nicene synodi corroborauerunt nō quasi aliqd minus ēet inferentes. sz de spū sco intellectū eox aduersus eos q dominū eū respuere tentauerunt scripturarū testimoniis declarantes. Et sic dicendum est q̄ processio spūs sancti a filio implicite cōtinet. i. Cōstantinopolitano symbolo in b⁹ q ibi dr qō „cedit qz q de patre intelligitur oz ⁊ de filio intelligi vt dictū est. Et ad hoc addendū sufficit auctoritas Romani pontificis p quā ēt inueniunt antiqua cōcilia eē cōfirmata. Inducunt ēt q spūs scūs cū sit simplex nō pōt eē a duobus ⁊ q spūs scūs si plecte procedat a patre: nō procedit a filio ⁊ alia hmōi. q̄ facile est soluere ēt paruz in theologia exercitatis. ¶ Nā pater ⁊ filius sunt vnū principiū spūs sancti propter vnitatē diuine virtutis: ⁊ vna productōe „ducunt spiritum sanctum. sicut etiam tres persone sunt vnum principium creature ⁊ vna actione creaturarum producunt. ¶ Q̄ nō sunt nisi tres persone in diuinis. s. pater filius ⁊ spūs. s. 26.

Ex hisigitur que dicta sunt accipere oz q in diuina nā tres psone subsistunt pater ⁊ filius ⁊ spūs scūs: ⁊ q hi tres sunt vnus deus solis relationibus abinuicē distincti. ¶ Pater. n. a filio distinguitur paternitatis relatione ⁊ innascibilitate. filius aūt a patre relatiōe filiatōis. pater aūt ⁊ filius a spū scō spiratōe. vt ita dicat. spūs ät sanctus a patre ⁊ filio processione amoris qua ab vtroque procedit.

2 ¶ Preter hec tres personas nō est quartam in diuina natura ponere. Persone. n. diuine cum essentia conueniant. non possūt distingui nisi per relationem originis. (vt

ca°14° i p^a rõe

er dictis p3). hãs aũt originis relatiões accipere o3 nõ fm processionẽ in exteriora tẽdentẽ: sic. n. procedens nõ eẽt coeẽntiale suo principio: sed o3 q̃ processio interius consistat. ¶ Qñ aũt aliquid procedat manens intra suũ puncipiũ: inuenit solũ in opatõe intellectus ⁊ voluntatis. (vt er dictis patet). vnde psone diuine multiplicari nõ pñt nisi fm q̃ exigit processio intellectus ⁊ voluntatis in deo. ¶ Nõ est aũt possibile q̃ in deo sit nisi vna processio secundũ intellectum. eo qõ suũ intelligere est vnũ ⁊ simpler ⁊ p̃fectũ: q̃ intelligendo se intelligit oĩa alia: ⁊ sic nõ põt eẽ in deo nisi vna verbi processio ¶ Similiter aũt o3 ⁊ processionẽ amoris eẽ vnã tantũ. q̃ ẽt diuinũ velle est vnũ tm̃. ⁊ simpler amando. n. se amat oĩa alia. nõ ẽ igitur possibile q̃ sint in deo nisi due psone procedentes. vna per modũ intellectus. vt verbũ scilicet filius ⁊ alia per modum amoris. s. vt spũs sanctus. est etiã ⁊ vna psona nõ procedens. s. pater solũ igit tres psone in trinitate esse possunt.

3 ¶ Itẽ si sc̃ũ processionẽ o3 personas diuinas distingui modus aũt persone quãtũ ad processiõis nõ põt eẽ nisi tripler vt scilicet sit aut oĩno nõ procedens quod patris est. ¶ Aut a nõ procedente procedens q̃ filii est. ¶ Aut a procedente procedens quod spiritus sancti est. impossibile est igitur ponere plures q̃ tres psonas. ¶ Licet aũt in aliis viuentib⁹ possint relatões originis multiplicari vt scilicet sint in nã humana plures patres ⁊ plures filii. in diuina nã b° oino impossibile est eẽ. nã filiatio cũ in vna natura sit vnius spẽi nõ põt multiplicari nisi secundum materiã aut subiectũ sicut est ẽt de aliis formis. vnde cum in deo nõ sit mã aut subiectũ ⁊ ipse relatões sint subsistẽtes. (vt er supradictis p3). impossibile ẽ q̃ in deo sint plures filiationes. ⁊ eadẽ rõ est de aliis ⁊ sic in deo sunt solũ tres psone.

obiectio ¶ Si quis aũt obiiciens dicat q̃ in filio cũ sit perfectus deus est virtus intellectiua p̃fecta. ⁊ sic põt producere verbũ. ⁊ filr cũ in spiritu sancto sit bonitas infinita q̃ est cõicatiõis principiũ: potent alteri diuine psone nãm diuinã cõicare. ¶ Conſiderare debet q̃ filius est deus vt genitus nõ vt generans. vñ virtus intellectiua est in eo vt in p

R°

cedente per modũ verbi nõ vt in producente verbũ. ⁊ silr cũ spũs sanctus sit deus vt procedens est in eo bonitas infinita vt in p̃sona accipiente nõ vt in cõicante alteri bonitatẽ infinita nõ enim distinguunt abinuicẽ nisi solis relatiõibus. (vt er supradictis p3). tota igit plenitudo diuinitatis est in filio ⁊ eadẽ numero q̃ est in patre. sed cũ relatione nativitatis sicut in patre cũ relatõe generatõis actiue. vnde si relatio patris aũt tribueret filio: omnis distinctio tolleret et eadẽ rõ est de spiritu sancto. ¶ Modi aũt diuine trinitatis similitudinẽ in mente humana possumus conſiderare ipsa. n. mens er hoc q̃ se actu intelligit verbũ suũ concipit in seipsa qõ nihil aliud est q̃ ipsa intentio intelligibilis mẽtis q̃ ⁊ mens intellecta dr̃ in mente exist̃ẽ ¶ Que dũ alterius se ipsam amat seipsam producit in voluntate vt amatũ. ¶ Vlterius aũt nõ procedit intra se. sed concludit circulo dũ per amores redit ad ipsã sub̃az a qua processio incepat p̃ intentionẽ intellectã. sed fit p̃cessio ad exteriorem effectus dũ er amore sui p̃cedit ad aliqd faciendũ. ¶ Et sic tria in mente inueniunt. ¶ Mens ipsa que est processiõis principiũ in sua nã existens. ¶ Et mens cõcepta in intellectu. ¶ Et mẽs amata in voluntate. ¶ Nõ tñ hec tria sunt vna natura: q̃ intelligere mẽtis nõ est eius eẽ. nec eius velle est eius eẽ aut intelligere: ⁊ propter b° ẽt mẽs intellecta ⁊ mẽs amata. nõ sunt p̃sone cũ nõ sint subsistẽtes. mẽs ẽt ipsa i sua nã exist̃ẽ nõ est p̃sona cũ nõ sit totũ q̃ subsistit sed pars subsistẽtis. s. hois. in mẽte igitur nr̃a inuenit similitudo trinitatis diuine quãtũ ad p̃cessionẽ q̃ multiplicat trinitatẽ cũ er dictis manifestũ sit eẽ in diuina natura deũ ingenitũ q̃ est totius diuine p̃cessionis principiũ. s. patrẽ ⁊ deũ genitũ p̃ modũ verbi in intellectu cõcepti. s. filiũ ⁊ deũ per modũ amoris p̃cedẽtẽ. s. spm̃ sc̃m̃. vlterius aũt intra diuinã nãm nulla p̃cessio inuenit sed solũ p̃cessio in exteriores effect⁹. ¶ In hoc ẽt deficit a rep̃sentatõe diuine trinitatis q̃ pr̃ ⁊ filius ⁊ spũs sanctus sunt vnius nãe. ⁊ singulis hoꝝ ẽ p̃sona p̃fecta eo q̃ intelligere ⁊ velle sunt ipsũ eẽ diuinũ. (vt ostẽ sum ẽ). ⁊ pp hoc fic ꝑsiderat diuina similitudo in hoĩe sicut similitudo Herculis in

Siltis° trinitatis i mẽte hũa.

lapide quantum ad repreſentationem ſorme nō quantum ad conuenientiam nāe: vñ t in mente hominis dicitur eē imago dei

Beñ. qđ aliis reb⁹ irrōnabilibus ē ſilitu⁹ trinitatis

ſm illud Beñ.i.(Faciamus hominez ad imaginem t ſimilitudinē nām). Inuenitur etiam in alijs rebus diuine trinitatis ſimilitudo prout quelibet reſ in ſua ſubſtātia vna eſt t ſpē quadā formā t ordinē aliquē habet.ſicut aūt ex dictis patet:conceptio intellectus ineſſe intelligibili eſt ſicut informatio ſpēi ineſſe naturali:amor aūt eſt ſicut inclinatio vel ordo in re naturali: vnde t ſpecies naturaliū rez a remotis repreſentat filium.ordo aūt ſpiritū ſanctū t ideo propter remotā repreſentationē t obſcurā in irrationabilibus rebus dī in eis eē trinitatis veſtigium nō imago ſm ūltō Job.xi.(Nū quid veſtigia dei cōpbēdes tē.). t hoc de diuina trinitate ad pſens dicta ſufficiant.

Job. Epilogus

¶ De incarnatione verbi ſecundum traditionem ſacre ſcripture. 27.

Ioniam aūt ſupra cū de diuina generatiōe agerē dictū eſt dei filio dño Jeſu chriſto quedā ſm diuinā nāz quedā ſm humanā cōuenire quā ex tēpore ſumendo dei eternus filius voluit incarnari: de ipſo nunc incarnatōis myſterio reſtat dicendū. Q̄ quidē inter diuina opa marie rōnem excedit: nihil .n. mirabilius excogitari pōt diuinitus factū q̄ vt verus deus dei filius fieret bō verus: t q̄ iter omnia mirabiliſſimū eſt.cōſequi q̄ ad hui⁹ maxime mirabilis fidē oia alia mirabilia ordinent.cū id qđ eſt in vno quoq; genere maximū cā alioz eē videat. Hāc ēt dei incarnationē mirabilē auctoritate diuina tradente ꝓfitemur.dī.n. Jo.i.(Verbū caro factū ē t habitauit in nobis).t apls Paulus Phil.2.dicit de filio dei loquens.(cū in forma dei eēt nō rapinā arbitratus ē eē ſe eqlē deo: ſed ſemetipſū exinaniuit formā ſerui accipiens in ſimilitudinē hoium factꝰ t habitu inuentus vt bō). Hoc ēt in ipſi⁹ dñi Jeſu chriſti verba manifeſte oſtēdunt cū de ſe q̄q; loquat humilia t humana vt eſt illud.(Pater maior me eſt t triſtis eſt aia mea vſq; ad mortē).q̄ ei ſm humanitatē aſſumptā cōueniūt.q̄q; no ſublimia t diuina.vt eſt illud.(Ego t pater vnū ſumus.t omnia que habet pater mea ſunt). que certum eſt ei ſecundum naturam diuinam competere. Oſtendunt etiam hoc ipſius domini facta que de ipſo leguntur. q̄ enim timuit triſtari eſt eſurit moritur eſt pertinet ad humanam naturam. q̄ propria poteſtate infirmos ſanat q̄ mortuos ſuſcitauit t q̄ elementis mundi efficaciter imperauit q̄ demones expulit. q̄ peccata dimiſit.q̄ a mortuis cum voluit reſurrexit.quod denique celos aſcendit. diuinam in eo virtutem demonſtrant.

Jo. Phil.

¶ De errore Fotini circa incarnationem. 28.

Vidam autem ſcripturaz ſensum deprauantes circa dñi nostri Jeſu chriſti diuinitatē t humanitatem peruerſum ſenſum conceperunt. Fuerunt.n. quidā vt Ebion t Cherintus: t poſtea Paulus ſamoſitanus t Fotinus qui in chriſto ſolā naturam humanam confitentur. diuinitatem vero non per naturam. ſed per quandam excellentem diuine glorie participationem quam per opera meruerat in eo fuiſſe confingunt.(vt ſuperius dictum eſt). Sed vt alia prętermittamus que contra poſitionem huiuſmodi dicta ſunt ſuperius.hec poſitio incarnationis myſterium tollit. Non enim ſecundum poſitionem huiuſmodi deus carnē aſſumpſiſſet vt fieret bō: ſz magis bō carnalis deus factus fuiſſet: t ſic nō verum eēt quod Joannes dicit(verbum caro factum eſt).ſed magis econuerſo. caro verbum facta fuiſſet. Similiter etiā nō conuenirent dei filio exinanitio aut deſcenſio.ſed magis hominis glorificatio t aſcenſio. t ſic non verum eſſet quod apoſtolus dicit.(Qui cum in forma dei eſſet exinaniuit ſemetipſum formaz ſerui accipiens). Sed ſola exaltatio hominis in diuinaz gloriam:de qua poſtmodum ſubditur.(Propter quod t deus exaltauit illum). neque verum eſſet quod dominus dicit.(Deſcēdi de celo).ſed ſolum quod ait.(Aſcendo ad patrem meum).cum tamē vtrūq; ſcriptura cōmigat. Dicit enim dño Jo.3.(Nemo aſcēdit in celū niſi qui de celo deſcēdit.

filius hominis qui est in celo). Epbe.4. (Qui descendit ipse est et qui ascendit supra oēs celos). sic ēt nō cōueniret filio q̄ missus eēt a patre neq̄ qō a patre exiuerit vt veniret in mundū sed solū qō ad patrē iret cū tū ipse vtrūq̄ coniungat dicens Joan. 17. (vado ad eū q̄ misit me). et iterū. (exiui a patre et veni in mundū et iterū. (Reliquo mundū et vado ad patrē). in quorum vtroq̄ et humanitas et diuinitas ꝓbatur.

¶ De errore manicheorum circa incarnationem. 29.

pō hereticā.

ꝓbaō

ad cor

ꝓbaō

Dicunt aūt et alii qui veritate incarnatōis negata quādā ficticiā incarnatōis similitudinē introduxerunt. ¶ Dixerūt enim manichei dei filiū nō verū corpus: sz fantasticū assumpsisse. vnde nec verus hō eē potuit sed apparens. neq̄ ea q̄ scōm hominē gessit: sicut qō natus est: qō comedit bibit: ambulauit: passus est: et sepultus: i veritate fuisse: sed in quadā assimilatōe conseq̄uit. et sic pz q̄ totū incarnatōis mysteriū ad quandā fictionē deducunt. ¶ Hec aūt positio primo quidē scripture auctoritatem euacuat. cū eiz carnis similitudo caro nō sit. neq̄ similitudo ambulatōis ambulatio et in ceteris silr mentit scriptura dicēs verbum caro factū est. si solū fantastica caro fuit. mentit ēt dicens Jesum xp̄m ambulasse: comedisse: mortuū fuisse: et sepultū si hec in sola fantastica apparitōe cōtingerunt: si aūt vel in modico auctoritati sacre scripture derogek. iam nihil fixum in fide nra esse poterit que sacris scripturis innitit: sed illō Joā. 20. (Hec scripta sunt vt credatis). ¶ Pōt aūt aliqs dicere scripture quidez sacre veritatē nō dedisse. dū id qō apparuit refert ac si factū fuisset. q̄ rex similitudines eq̄uoce ac figurate ipsarū rex nominibus nuncupāt sicut bō pictus equoce dr̄ bō: et ipsa sacra scriptura consuevit hoc mō loquēdi vti vt est illō. 1. Cor. 10. (Petra aūt erat christ⁹). plurima aūt corporalia in scripturis de deo inueniunt dici propter similitudinē solā sicut q̄ nominatur agnus vel leo vel aliqd bmōi. ¶ Sed licet rerū similitudines equinoce rex sibi noīa interdū assumāt. nō tamē ꝓpterit sacre scripture vt narrationē vnius facti totā sub tali equinocatione ꝓponat: ita q̄ ex aliis scripture locis manifesta veritas hr̄i nō possit. q̄ ex hoc nō eruditio hominū. sed magis deceptio seq̄retur. cū tamē apostolus dicat Ro. 15. (q̄ q̄ cūq̄ scripta sūt ad nostrā doctrinā scripta sunt). et ad Thimo. 3. (Omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendū et eruditēdum). eēt preterea tota euangelica narratio poetica et fabularis si rex similitudines apparentes quasi res ipsas narraret. cū tū dicat. 1. Pe. 1. (nō enim indoctas fabulas secuti notā faciemus vobis domini nr̄i ihesu christi virtutē). ¶ Sic vbi vero scriptura narrat aliqua que apparentiā et nō rex existentiam habuerunt. ex ipso more narratōis hoc intelligere facit: dr̄. n. Gen. 18. (Cūq̄ eleuasset oculos Abrahā scilicet apparuerunt tres viri). ex quo dat intelligi q̄ scōm apparentiā viri fuerūt. vñ et in eis deum adorauit et deitatē confessus est dicens. (loquar ad dōm meū cum sim puluis et cinis). et iterū. (nō est tuum hoc q̄ iudicas oēm terram). Q̄ vero Ysaias et Ezechiel et alii prophete aliqua alia descripserunt que imaginarie visa sunt. errorē nō generat. q̄ bmōi ponunt nō in narratione historie. sed in descriptione prophetie: et ideo semper aliqd addunt p qō apparitio designat: sicut Isa. 6. (Vidi dōm sedentē ꝛc. et enim primo facta est sup me manus dñi vidi ꝛc.). Ezech. 8. (emissa similitudo manus apphēdit me et adduxit: et veni in hierlm in visiōe dei). ¶ Q̄ vero aliqua in scripturis de rebus diuinis p similitudinē dicunt. errorē generare nō pōt. cū q̄ similitudines sumuntur a rebus tam vilibus. vt solum sit hoc quod secundum similitudinem: et non secundum rerum existentiam dicuntur. cū quia inueniuntur aliqua ꝓprie dicta in scripturis per q̄ veritas exprimi manifestatur que sub similibus in locis alijs occultantur quod quidem in proposito non accidit. nāz nulla scripture auctoritas veritatem eoz̄ que de humanitate christi leguntur excludit. ¶ Forte autem quis dicat quod hoc datur intelligi per hoc qō apostolus dicit Roma. 8. (Misit deus filium suum in similitudinē carnis peccati). vel p hoc qō dicit Phil. 2. (In similitudinē hoiz̄ factus et

ad ro.

ad tit.

ꝓ ad motiuū opi.

ꝓ ad alium motiuū opi.

ꝓ pro opi. contraria.

babitu inuentus vl hō. ¶ Hic aūt sensus p ea q̄ hic addunt excludit. non eni dicit solū in similitudinē carnis: sz addit peccati ga christus verā quidē carnē habuit: sed nō carnē peccati: ga in eo peccatū nō fuit: sed similē carni peccati: ga carnē passibilē. habuit q̄lis est facta caro bois ex peccato.

2 ¶ Similiter fictiōis intellectus excludit ab hoc qō dicit in similitudinē hoīz fact⁹ p hoc qō dicit formā serui accipiens. manifestū est aūt formā p natura poni t nō p similitudine. ex hoc q̄ dixerat q cū in forma dei esset: vbi p nā ponit forma: nō eni ponitur q̄ christus fuerit similitudinarie deus.

3 ¶ Excludit etiā fictionis intellectus per hoc quod subdit. (factus obediēs vsq; ad mortē). nō igit similitudo accipit p similitudine apparētie: sz p nā similitudine speciei sicut oēs hoies similes speciei dicunt.

4 ¶ Magis aūt sacra scriptura expresse fantasmatis suspicionē excludit. Dicit eni Matthe. decimo quarto. (q̄ videntes discipuli Jesum ambulantē supra mare. turbati sūt dicētes: qa fantasma est: t p timore clamauerūt quā quidē cor suspitionē dñs cōuenienter remouit. ¶ Nā subdit statiz q̄ Jesus locutus est eis dicēs. (Habete fiduciaz: ego sum. nolite timere). q̄uis non rōnabile videat q̄ aut discipulos lateret: q̄ non nisi corpus fantasticū assumpsisset cū eos ad hoc elegerit vt de eo testimoniū phiberēt veritatis ex his que viderāt t audierāt aut si eos nō latebat extimatio fantasmatis nō incussisset tunc eis timorem.

5 ¶ Adhuc aūt. expressius suspicionē fantastici corporis a mētibus discipulox remouit dñs post resurrectionē: dicit. n. Luce vlti. (q̄ discipuli cōturbati t pterriti extimabant se spiritum videre) dū scilicet viderunt Jesuz: t dixit eis. (Quid turbati estis t cogitatiōes ascēdūt i corda vestra: videte manus meas t pedes meos: qa ego ipse suz: palpate t videte. qa spiritus carnē t ossa nō bz sicut me videtis habere). frustra enim se palpandum prebuit si non nisi corpus fantasticum habuisset.

6 ¶ Itē apostoli seipos idoneos xp̄i testes ostēdunt. dicit. n. Petrus Act. 10. (huc. s. Jesum: deus suscitauit tertia die. t dedit eū manifestū fieri nō oi populo: sed testib⁹ preordinatis a deo: nobis q̄ māducauim⁹ t bibimus cū illo postq̄ resurrexit a mortuis). t Joannes apostolus in pricipio sue epistole dicit. (Quod vidimus oculis nostris. q̄ psperim⁹ t manus nostre cōtrectauerūt de verbo vite. hoc testamur). nō pōt aūt efficax sumi testimoniū veritas p ea q̄ nō in rei existētia: sz solū in apparētia sūt gesta. Si igit corpus christi fuit fantasticū t nō vere manducauit t bibit: neq; vere visus est t palpatus est: sz fantastice tm̄ inuenit nō eē idoneū testimoniū apostolox de xp̄o t sic. (ianis est eox p̄dicatio: ianus est t fides nostra: vt dicit Paul⁹ primo Cor. 15.

7 ¶ Amp̄. autē: si christus verū corpus nō habuit: nō vere mortuus est ergo nec vere resurrexit: sūt igit apostoli falsi testes christi p̄dicātes mūdo ip̄z resurrexisse. ¶ Vñ apostol⁹ ibidē dic. (Inuenimur aūt t falsi testes dei: qm̄ testimoniū dixim⁹ aduersus deū q̄ suscitauerit Xp̄m quē nō suscitauit.

8 ¶ Preterea falsitas nō ē idonea via ad veritatē: sm̄ illud Eccle. trigesimoquarto. (A mēdace qd verū dicet). aductus aūt christi in mundū ad veritatis mānifestationē fuit: dix. n. ip̄e. Joa. decimooctauo. (Ego autē in hoc natus suz: t ad hoc veni in mūdum. vt testimoniū phibeaz veritati: nō igitur in christo fuit aliq̄ falsitas. fuisset autez si ea que dicuntur de ipso in apparētia tantum fuissent. nā falsuz est qō nō est vt videtur: omnia igitur que de christo dicuntur secundum rei existentiam fuerunt.

9 ¶ Adhuc Roma. tertio dicitur. (q̄ iustificati sumus in sanguine christi). t Apoca. lip. quinto. dicit. (Redemisti nos domine in sanguine tuo). si igitur christus nō habuit verū sanguinē neq; vere pro nobis ipsum fudit: neq; igit vere iustificati neq; vere redēpti sum⁹: ad nihil igit vtile est eē in xp̄o.

10 ¶ Item si non nisi fantasia intelligēdus est aduentus christi in mundū: nihil nouū in christi aduentu accidit. nam t in veteri testamento deus apparuit Moysi t prophetis secundum multiplices figuras. vt etiam scriptura noui testamenti testatur. hec autem totam doctrinā noui testamēti euacuat non igitur corpus fantasticum: sz verum filius dei assumpsit.

¶ De errore valētini circa icarnatōez. 30.

pō.bn. Is autem ¶ Valentin⁹ ppinque de mysterio incarnatiōis sensit: dixit enī q̄ christus nō terrenū corp⁹ habuit: sed de celo portauit: et qō nihil de virgine matre accepit: sed per eā quasi aque ductū occa⁹ transiuit. ¶ Occasionē autem sui erroris et quibusdam verbis sacre scripture occepisse videt: dicit enī Joan. tertio. (Nemo ascēdit in celū nisi qui de celo descendit: filius hois qui est in celo: qui de celo venit: Jo. super oēs est). et Joan. sexto. dicit dom⁹. (Descendi de celo nō vt faciā voluntatē meā: sed voluntatē eius q̄ misit me). et primo Cor. 15. (Primus homo de terra terrenus. secundus homo de celo celestis). q̄ ad cor. omnia sic intelligi volunt vt christus de celo: etiam secundū corpus descēdisse credat radix fal ¶ Procedit autez tam hec Valentini positio q̄ manicheoꝝ premissa: ex vna falsa sa huius radice: quia credebant q̄ hec oia terrena a diabolo sint creata. Vnde cum filius dei i hoc apparuit: vt dissolueret opera diabolica sicut dicit ptus Joan. 3. nō ei cōpetebat vt de creatura diabolica corp⁹ assumeret. cū etiaz ip̄roba⁹ Paulus dicat. 2. Cor. 6. (Que societas lucis ad tenebras: que autē cōuentio christi ad belial. ¶ Et quia que ab eadem radice p̄cedunt. similes fructus producunt. in idē falsitatis incōueniens relabitur hec positio cū predicta. ¶ Vniuscuiusq̄z eni speciei sunt determinata essentialia pricipia materiaz dico et formā ex quibus cōstituitur rō speciei in his que sunt ex materia et forma compositis. Sed sicut caro humana et os et huiusmodi: sunt materia, ppria hois: ita ignis aer aqua. et terra: et hmōi qualia sentimus sunt materia carnis et ossis et huiusmodi partium. Si igitur corpus christi non fuit terrenum non ipso vera caro et verum os sed oia secundum apparentiaz tantū. et ita etiam nō fuit verus homo sed apparens. cum tamen vt dictum est ipse dicat (spiritus carnē et ossa nō hz sic me videtis hre). 2 Adhuc corpus celeste secundum suam naturam est incorruptibile et inalterabile et extra suā vbi non potest transferri: non autem decuit q̄ dei filius dignitati nature assumpte ad peius aliquid: detraheret sed magis q̄ eam exaltaret: nō igit corpus celeste aut corruptibile ad inferiora portauit sed magis assumptū terrenū corpus et passibile incorruptibile reddidit et celeste.

3 Item. apostolus dicit Ro. primo de filio dei. (q̄ factus est ex semine Dauid secundum carnem). sed corpus Dauid terrenū fuit ergo et corpus christi.

4 Amp. idē apostolus dicit Galath. quarto. (qō deus misit filiū suū ex muliere). et Math. primo dicit. (q̄ Jacob genuit Joseph virū Marie de qua natus est Jesus qui vocat christus). nō aūt vel ex ea factus vel ex ea natus diceret si solū p eam sicut per fistulam transisset nihil ex ea assumens: ex ea igitur corpus assumpsit.

5 Pre. nō posset dici mr Jesu maria qō euāgelista testat: nisi ex ea aliqd accepisset.

6 Adhuc apostolus dicit Heb. secūdo. (q̄ sanctificat). scilicet christus. (et q̄ sanctificātur). scilicet fideles christi. (ex vno oēs pter). quā causam non confundit eos vocare fratres dicēs: Narrabo nomē tuum fratribus meis). et infra. (Quia ergo pueri cōmunicauerūt carni et sanguini: et ipse similiter participauit eisdē). Si aūt christ⁹ corpus celeste solum habuit. manifestuz est cum nos corpus terrenum habeamus nō sumus ex vno eū ipso: et p cōsequēs neque fratres ei⁹ possumus dici: neque etiaz ipse participauit carni et sanguini. Nā notum est qō caro et sanguis ex elemētis inferioribus cōponunt et nō sunt nature celestis. ¶ Patet igit cōtra apostolicā sententiam predictam positionē esse. ¶ Ea vero quibus innituntur. manifestum est frivola esse. Non enim christus descēdit de celo secundū corpus aut animam. sed secundum qō deus: et hoc ex ipsis verbis domini accipi pōt: cum eni diceret Joan. tertio. (Nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo). Adiunxit. (filius hois qui est in celo). in qno ostēdit se ita descendisse de celo: q̄ tamē in celo esse nō defecerit. ¶ Hoc aūt propriū detractis est vt ita in terris sit qō et celū impleat: secūdum illud Hieremi. vigesimo tertio. (Celū et terrā ego impleo). nō ergo filio dei inquantum deus est descendere de celo competit secundū motuz localē. Nā qō localiter mouet sic ad muz

fz⁹ ad sanctificationē. opi.

locum accedit q̄ ab altero recedit: dicitur igitur filius dei descendisse secundum hoc quod terrenam substantiam sibi copulauit sicut ꝛ apostolus eum erinanitum dicit inquantum formam serui accipit: ita tamen quod diuinitatis nām non perdidit. ¶ Id vero qđ pro radice huius positionis assumunt et superioribus pz esse falsuz. (ostensuz est enim in secundo libro). quod ista corpora lia non a diabolo: sed a deo sunt facta.

¶ De errore Apollinaris circa corpus Christi. 31.

ꝓ°. ad ra di cez odi.

põbere° occa°. Jo.

Arrationabilius autem dis circa incarnationis mysterium Apollinaris errauit: in hoc tamen cuz predictis concordans q̄ corpus christi non fuit de virgine assumptuz: sed quod est magis impium aliquid verbi dicit in carnem christi fuisse conuersum: occasionem erroris sumens ex eo quod dicit Joannis primo. (Verbum caro factum est). quod sic intelligendum putauit: quasi ipsum verbū sit conuersuz in carnem: sicut ꝛ intelligitur illud quod legitur Joannis secundo. (Vt gustauit archytriclinus aquam vinum factum). quod ea ratione dicitur: quia conuersa est aqua in vinum. ¶ Huius autem erroris impossibilitatem ex his que supra ostensa sunt facile est deprehendere. ¶ Ostensum est enim supra q̄ deus omnino immutabilis est omne aūt qđ in aliud conuertitur manifestū est in illud mutari: cuz igitur verbuz dei sit verus deus. (vt ostensuz ē). impossibile ē q̄ verbū dei fuerit in carnē mutatū. 2 ¶ Item verbū dei cum sit deus: simplex est. (ostensum est enim supra). in deo compositionem non esse: si igitur aliquid verbi dei est conuersum in carnem: oportet totum verbum conuersum esse: quod autez in aliud conuertitur definit esse id quod prius fuit: aqua enim conuersa in vinum: iam non est aqua: sed vinum. igitur post incarnationem sm positionē predictā verbum dei penitus nō erit. Qđ apparet impossibile: cuz ex hoc q̄ verbū dei est eternū sm illđ Jo. primo. (In principio erat verbū). tū quia post incarnationē ꝛp̄s verbū dicit sm illud Apoca. 19. (Vestitus erat veste aspersa sā

gaine: ꝛ vocabatur nomē eius verbū dei.) 3 ¶ Amp̄. eoꝝ que nō cōicant in materia ꝛ in genere vno impossibile ē fieri conuersionē in inuicez: non.n. ex linea fit albedo: qz sunt diuersorum gñoz: neqz corpus elemētare pōt conuerti in aliquod corporuz celestiuz vel in aliquā incorporeā substantiā aut econuerso: cum nō conueniat in materia verbū aūt dei cum sit deus uen cōuenit neqz in gñe neqz in mā cū quocūqz alio eo q̄ deus in gñre nō ē neqz māz hz: impossibile ē igit verbū dei fuisse in carnē conuersum vel in qđcūqz aliđ. 4 ¶ Preterea de rōne carnis ossiuz ꝛ sanguinis ꝛ hmōi partiuz est q̄ sit ex determinata materia. Si igitur verbum dei sit in carnez cōuersum sm positionem predictā sequetur qđ in christo non fuerit vera caro nec aliquid aliud hmōi: ꝛ sic etiam nō erit verus homo sed apparēs tantuz ꝛ alia huiusmodi que supra contra Valentinū posuimus. ¶ Patet igitur hoc qđ Joānes dicit. (Verbū caro factū est.) nō sic intelligendū ē quasi verbuz sit conuersum in carnez: sed q̄ carnē assūpsit vt cū oibus conuersaretur ꝛ eis visibilis apparēt: vñ ꝛ subdit. (Et habitabit in nobis ꝛ vidim⁹ gloriaz eius) ꝛc. fit ꝛ i Baruch. de deo dr. (qđ in terris visus est: ꝛ cū hominibus cōuersatus est).

verbū caro factū q̄ intelligatur.

¶ De errore aliī Apollinaris circa aiam Christi. 32.

¶ Non solū aūt circa corp⁹ christi: sed ēt circa eius aiam aliqui male sensisse inueniuntur. ¶ Posuit enim Arrius q̄ in christo nō fuit anima: sed q̄ solū carnē assumpsit cui diuinitas loco aie fuit: ꝛ ad hoc ponendum necessitate quadam videt fuisse inductus. ¶ Cuz.n. vellet asserere q̄ filius dei sit creatura ꝛ minor pr̄e: ad hoc probādum illa scripturarū assumpsit testimonia que infirmitatē hūanā ondit in christo ꝛ ne aliquis eius pbationē refelleret dicēdo assumpta ab eo testimonia. christo nō sm diuinā nāz: sed humanā ꝓcurire. nequit aiaz remouit a ꝛp̄o vt cū quedā corpi hūano eō uenire nō possint: sicut qđ miratus est: q̄ timuit: q̄ orauerit: necessarium fiat hmōi in filiuz dei minorationē iferre. ¶ Assumpsit aūt in sue pōnis assertionē ꝓmissuz verbuz

Joan. dicentis. (verbū caro factū ē). et q̄ accipere volebat q̄ solā carnē verbū assūpserit. nō aūt aiaz. ℣ In hac pōne ēt Apollinaris cū secutus ē. ℣ Manifestū ē aūt ex p̄missis hanc pōnez ipossibilē eē. ℣ Nisū est. n. supra q̄ deus forma corpis eē nō pōt cū igit verbū dei sit deus. (vt oñsuz ē). impossibile est q̄ verbū dei sit forma corpis vt sit carni p̄ aia eē possit. ℣ Utilis aūt ē hec rō ꝺtra Apollinarē q verbū dei verus ꝺeū eē cōfitebat: et ꝫ hoc Arri⁹ negaret m ēt cōtra eū predicta p̄cedit rō: q̄ nō solus deus nō potest esse forma corporis: sed nec est aliqs sup celestiū spūz iter quos supremuz filiū dei Arrius ponebat nisi forte ꝫ pōnem Origenis q posuit aias humanas eiusdē spēi et nāe cū sup celestib⁹ spiritib⁹ eē. Cuius opinionis falsitatē supra oñdimus.

Iproba°

2 ¶ Jtē subtracto eo q̄ ē de rōne bois verus bō eē nō pōt: manifestū est aūt aiaz p̄ncipaliter de ratione bois esse cū sit eius forma si igitur christus aiam non habuit verus homo non fuit: cū tamē eū boiez apls asserat dicens. i. Thimot. ij. (Unus ē mediator dei et hoium homo christus Jesus.

ad tbi.

3 ¶ Adhuc et aia nō solum rō hominis: ꝫ et singulariū partiuz eius dependet. vñ remota aia oculus caro et os hominis mortui equiuoce dicunt: sicut oculus pictus aut lapideus: si igitur in christo nō fuit aia neče est q̄ nec vera caro in eo fuerit nec aliqua alia partiū bois: cū tñ hoc dñs in se eē perhibeat dicēs: Luce vlti. (Spiritus carnē et ossa non habet sicut me videtis habere.

4 ¶ Amp̄. qđ gñatur ex aliquo viuēte filius eius dici non potest nisi i eadez speciē p̄cedat: non enim vermis dicitur filius animalis ex quo generatur: sed si christus aiam nō haberet: nō eēt eiusdez spēi cum alijs boibus q̄. n. fm formā differūt eiusdē spēi eē nō p̄t: nō igit dici poterit q̄ rp̄s sit filius Marie virginis: aut q̄ illa sit mater eius: qđ tñ in euāgelica scriptura asseritur.

Matt° Jo.

5 ¶ Preterea in euāgelio erp̄sse dr̄ q̄ christus aiam habuit: sicut est illud Matth. 26. (Tristis est aia mea vsq̄ ad mortē). et Jo. 12. (Nunc aia mea turbata est). Et ne forte dicant ipm filium dei animaz dici eo q̄ scōm eoruz positionē loco anime et carnis sit sumendū est qđ dominus dicit Jo. 10. (Potestatē habeo ponendi animaz meā et iterum sumendi eam). ex quo itelligitur aliud quam animam esse in christo qđ habuit potestatem ponendi animam suam et sumendi. non autem fuit in potestate corporis q̄ vniretur filio dei vel separaretur a deo cum hoc etiam nature potestatem excedat: oportet igit intelligi in christo aliud fuisse aminimam et aliud diuinitatem filij dei cui merito talis potestas tribuitur.

6 ¶ Jtem tristicia ira et huiusmodi passiones. sunt anime sensitiue. (vt patet per philosophum in septimo phificoꝝ). Hec aūt in christo fuisse ex euangeliis cōprobat oz igitur in christo fuisse animā sensitiuaz: de qua planū ē q̄ differt a nā diuina filij dei.

Terru. cō. 18.

7 ¶ Sed quia potest dici: humana in euāgeliis metaphorice dici de christo: sicut de deo in plerisq̄ locis sacre scripture loquitur: accipiendum est aliquid quod necesse fit vt proprie dictum intelligatur: sicut enim alia corporalia que de christo euangeliste narrant proprie intelligūtur et nō metaphorice: ita opz non metaphorice de ipso intelligi qđ māducauerit et per ꝺñe qđ esurierit. esurire aūt non est nisi habentis animā sensitiuā cū esuries sit appetitus cibi: ꝫ igitur quod christus habuerit aiam sensitiuā.

¶ De errore Apollinaris dicentis animā rationalem non fuisse in Christo: et de errore Origenis dicentis animaz christi añ mundum fuisse creatam. 33.

Jis autem te

p̄a erro. nea.

stimoniis euangelicis Apollinaris convictus confessus ē in Christo animam sensitiuā fuisse tamen sine mēte et intellectu: ita qđ verbū dei fuerit ille anime loco intellectus et mentis. ℣ Sed nec ħ sufficit ad inconuenientia predicta vitanda: homo enim speciem sortitur humanam: ex hoc q̄ mentez humanam et rationem habet. si igitur christus hoc non habuit: verus homo non fuit. nec eiusdem speciei nobiscum. Anima autem ratione carens ad aliam speciem pertinet q̄ anima ratiōnē habens et enīz. (fm Philosophuz in. 8. metb). dicitur q̄ in diffinitionibus et speciebus quelibet differentia ēntialis addita. Vel subtracta variat:

iproba°

Terru. cō. 10.

ſpeciē ſicut in numeris vnitas.rōnalc aūt eſt dīa ſpecifica:ſi igit in xp̄o fuit aia ſenſitiua ſine rōne nō fuit eiuſdē ſpēi cū aia noſtra que eſt rōnem hīēs:nec ipſe igitur chriſtus fuit eiuſdem ſpeciei nobiſcum.

2 ¶Adhuc inter ipſaſaias ſenſitiuas rōne carētes diuerſitas ſm ſpēm exiſtit.qđ pz ex ialibus irrōnalib⁹ q̄ ab inuicē ſpē differūt:quoz tñ vnūqđq; pz ꝑpriā aiaz ſpēm hz:ſic igit aia ſenſitiua ratiōe carens eſt q̄ſi vnū genus ſub ſe plures ſpecies cōprehendens.nihil aūt ē in genere qđ nō ſit in aliq̄ eius ſpecie.Si igit aia chriſti fuit in genere aie ſenſitiue rōne carētis:oz q̄ contineret ſub aliqua ſpecierū eius vtpote q̄ fuerit in ſpecie aie leonis vel equi aut alicuius alterius beluę:quod eſt omnino abſurdum.

3 ¶Amp̄. corpus cōparat ad aiam ſicut mā ad formā t ſicut inſtrumētū ad pricipale agens.oz aūt mām ꝑportionatā eē forme t inſtrumētū pricipali agenti: ergo ſm diuerſitatē animaz oz t corpoꝝ diuerſitatē eē:qđ t ſm ſenſum apparet.nā in diuerſis animalibus inueniuntur diuerſe diſpoſitiones membroz ſecundū q̄ cōuenīunt diuerſis diſpoſitionibus aiarum: ſi ergo in chriſto non fuit anima qualis eſt anima noſtra:nec membra habuiſſet ſicut ſūt membra humana.

4 ¶Preterea cū ſm Apollinarem verbum dei ſit verus deus:ei admiratio cōpetere non poteſt.nam ea admiramur quoz cauſam ignoramus.ſimiliter aūt nec admiratio aie ſenſitiue cōpeteret cū ad aiam ſenſitiuaz nō ptineat ſolicitari de cognitione cauſaz. In chriſto aūt admiratio fuit ſicut ex euāgelio probat:dicit enī Matthe.octauo.(q̄ audiens Ihū verba Centuriōis miratus eſt).oz igit ꝑter diuinitatē verbi t animā ſenſitiuā in chriſto aliqđ ponere ꝓz q̄ admiratio ei cōpetere poſſit.ſ.mentē humanā:manifeſtū eſt igit ex predictis q̄ in chriſto verum corp⁹ humanuz t vera aia humana fuit. Sic igit qđ Joan. dicit.(verbū caro factū eſt).nō ſic itelligit quaſi verbum ſit in carnē cōuerſum:neq; ſic q̄ verbum carnē ſolam aſſumpſerit: aut aiam ſenſitiuā ſine mēte:ſed ſcđm cōſuetū ſcripture modū ponit pars ꝓ toto:t ſic dictū ſit verbū caro factū eſt:ac ſi diceret.verbū homo factū eſt.nā t anima interdum ponitur ꝓ hoie in ſcriptura:dicit.n. Exo.prio (Erāt oēs aie:que egreſſe ſunt de femore Jacob ſeptuaginta).ſimiliter etiā t caro ꝓ toto hoie ponitur:dicit.n. Ysa.40.(Videbit oīs caro pariter q̄ os domini locutū eſt).ſic igitur t hic caro ꝓ toto homine ponitur ad exprimendam humane nature infirmitatem quam verbum aſſumpſit.

¶Si aūt chriſtus humanam carnē t humanam aiam habuit.(vt oſtēſum eſt). manifeſtū eſt aiam chriſti nō fuiſſe ante corporis eius cōceptionē.(oñſuz eſt.n.) q̄ hūane aie ꝓprijs corporibus nō periſſunt. vñ pz falſuz eē Origenis dogma dicentis aiaz xp̄i ab initio ante corpalem creaturas cū oībus alijs ſpūalibus creaturis creatā t a Verbo dei aſſumptā t demū circa fines ſeculoz ꝓ ſalute hoiuz carne fuiſſe indutā. ¶De errore Theodori moſueſteni circa vnionem verbi ad hominē. 34.

Ex premiſſis igitur apparet q̄ chriſto nec diuina natura defuit vt Ebion Cerinthus t Fotinus direxūt ¶Nec verū corp⁹ humanū ſm errorem Manichei atq; Valentini. ¶Nec etiaz hūana aia fic̄ poſuerūt Arrius t Apollinaris. ¶Die igit tribus ſubſtātijs in xp̄o cōuenientib⁹.ſ.diuinitate:aia hūana:t vero hūano corpore:circa hoc vnionez qđ ſentiendū ſit ſm ſcripturaz documenta ingrēdū reſtat. ¶Theodor⁹ igit moſueſten⁹ t Neſtorius ei⁹ ſectatoz talez ſniaz de ꝓdicta vnione ꝓtulerūt. ¶Direxerūt.n.q̄ aia hūana t corpus hūanū nāli vniōe cōuenerūt in xp̄o ad cōſtitutionē vnius hoie eiuſdez ſpeciei t nāe cū alijs hoibus.t q̄ i hoc hoie de⁹ habitauit ſic̄ in templo ſuo.ſ. per gratiā ſic̄ t in alijs hoibus ſāctis vnde dr Joan.ſcđo.q̄ ipſe iudeis dixit. (Solvite templū hoc t in tribus diebus excitabo illud).t poſtea euangeliſta quaſi exponens ſubdit.(Ille autez dicebat de templo corporis ſui).t apoſtolus Col.primo dic̄.(q̄ in ipſo cōplacuit oēm plenitudinē habitare).t er hoc cōſecuta eſt viterius quedaz affectualis vnio inter hominē illuz t deuz: dum t homo ille bona ſua voluntate deo

Matth. Joan. Col.

pō erronea cē vnionez

inhesit ⁊ deus sua volūtate illū acceptauit
Jo. ſm illud Joan. octauo. (Qui misit me: mecū est: ⁊ nō reliqt me solū: qa q̄ placita sunt ei facio semper). vt sic intelligatur talis eē vnio hois illius ad deū q̄lis est vnio
ad cor.' de q̄ apostolus dicit pmo Cor. sexto. (Qui adheret deo vnius spiritus est). ⁊ sicut ex hac vnione nomina q̄ ꝓprie deo cōueniūt ad hoies trāsferunt vt dicant hoīes: ⁊ filij dei: ⁊ dñi ⁊ sancti: ⁊ christi: sicut ex diuersis locis scripture patet: ita ⁊ nomina diuina homini illi cōueniunt vt: ꝓpter dei inhabitationē ⁊ vnionē affectus dicat ⁊ de⁹: ⁊ dei filius. ⁊ dominus ⁊ sanctus ⁊ xp̄s: sed tamē qz in illo homine maior plenitudo gratie fuit q̄ in aliis hoibus sanctis: fuit pre ceteris tēplum dei: ⁊ artius deo ſm affectū vnitus ⁊ singulari quodā priuilegio diuina nomina participauit: ⁊ ꝓpter hāc excellentiam gratie constitutus est in participatiōe diuine dignitatis ⁊ honoris: vt. s. coadoret deo. ⁊ sic ſm p̄dicta oz q̄ alia sit ꝑsona verbi dei: ⁊ alia ꝑsona illius hois qui verbo dei coadorat. ¶ Et si dicatur vna ꝑsona vtriusq; : hoc erit ꝓpter vnionē affectualē p̄dictam: vt sic dicat homo ille ⁊ dei verbum vna ꝑsona: sicut dr̄ de viro ⁊ muliere q̄ iā non sunt duo sed vna caro: ⁊ qz talis vnio nō facit vt qđ de vno dr̄ de altero dici possit: nō. n. gequid cōuenit viro vel̄ est de muliere aut ecōuerso. ideo in vnione verbi ⁊ illius hois hoc obseruādū putant q̄ ea q̄ sūt ꝓpria illius hois ad hūanā nām pertinentia de verbo dei aut de deo cōuenienter dici nō possunt sic hoi illi cōuenit q̄ sit natus de virgine: q̄ passus: mortuus ⁊ sepultus: ⁊ hmōi q̄ oia asserunt de deo vel de dei verbo dici nō debere. Sed ga sunt quedā nomina q̄ ⁊ si deo pricipaliter cōueniāt: cōueniant tamē hoibus p aliquē modum: sicut xp̄s dñs sanctus: ⁊ etiā filius dei. de hmōi nominib⁹ ſm eos nihil ꝓhibet p̄dicta p̄dicari: cōuenienter. n. dr̄ ſcōm eos q̄ christus dñs glē vel sanctus sanctoꝝ vel dei filius sit natus de virgine passus mortuus ⁊ sepultus. vnde ⁊ beatā virginē nō matrē dei vel verbi dei: sed matrē christi nominā
iproba⁹ dam esse dicūt. ¶ Sed si qs diligenter cōsideret: predicta positio veritatē incarnationis excludit. ¶ Non ſm p̄dicta verbum dei fuit homini illi vnitum nisi ſm inhabitationē p gratiā ex qua cōsequit vnio voluntarū: inhabitio autē verbi dei in hoie nō est verbū dei incarnatū. habitauit enim verbū dei ⁊ deus ipe in oibus sanctis a cōstitutiōe mūdi: ſm illud apostoli secundo Cor. 6. (Vos estis tēplum dei viui sicut dicit dominus: qm̄ inhabitabo in illis). que tamē inhabitatio, incarnatio dici nō pōt. alioquin frequēter ab initio mundi deus incarnatus fuisset. ¶ Nec etiā ad incarnationis rationē sufficit si verbū dei aut de⁹ plenior gratia habitauit in illo hoie: qz magis ⁊ minus specie nō diuersificant vniōis. Cū igit christiana religio in fide incarnationis fundet euidēter apparet qđ p̄dicta positio fundamētū christiane religiōis tollit. ℣ ¶ Preterea ex ipso modo loquendi scriptura ꝓ falsitas p̄dicte positiōis apparet. ¶ Inhabitationē eni verbi dei in sanctis hoibus consueuit sacra scriptura his modis significare. (locutus est dñs ad Moysen). vel. (dicit dom⁹ ad Moysen). (factū est verbū domini ad Hieremiā). aut ad aliquē aliū ꝓphetarū. (Factū est verbū domini in manu Aggei ꝓphete). numquā ät legit q̄ verbū domini factū sit vel Moyses vel Hieremias vel aliquis a. ⁊ ¶ Hoc ät modo singulariter vnionē de verbi ad carnē christi designat euāgelista dicēs (Verbū caro factū est). vt supra expositū est. ¶ Manifestū est igit q̄ nō solū p modū inhabitatiōis verbum dei in homine christo fuit ꝫ traditiones scripture. ℣ ¶ Itē oē qđ factū est aliqd: est illud qđ factū est sicut qđ factū est hō: est hō: ⁊ qđ factū est albū: est albū. Sz Xp̄ūs dei factus est hō. (vt ex p̄missis habet). igit verbum dei est hō: impossibile est aūt vt duo ꝝ differētiū ꝑsona aut Ypostasi vel suppōto vnus de altero p̄dicetur. Cū eni dicit: homo est aial: id ipsum quod aial est. homo est: ⁊ cuz dr̄. homo est albus: ipe homo albus esse significatur licet albedo sit extra rōnem humanitatis: ⁊ ideo nullo modo dici pōt q̄ socrates sit Plato vel aliqđ aliud singularius eiusdē vel alterius speciei: si igit. (verbū caro factū est). i. hō vt euāgelista testat: impossibile est q̄ verbi dei ⁊ illius hois sint due ꝑsone vel due Ypostases vel duo suppōita.

4 ¶ Adhuc ꝓnoia ꝺmõstratiua ad ꝑsonã referunt vel ꝟpostasiz vel suppositũ: nemo enim diceret ego curro alio currẽte nisi forte figuratiue vtpote ꝙ alius loco eius curreret. Sed ille bõ ꝙ dictus ẽ Jesus dic̃ de: se añ̃ꝫ Abraã fieret ego sũ. Joã. 8. ℣ Et Joan. 1. (Ego t ꝓ vnuz sumus). t plura alia q̃ manifeste ad diuinitatẽ verbi ꝓtinẽt ego manifestũ ẽ qõ ꝑsona illi⁹ hois loquẽtis t ꝟpostasis est ipsa persona filij dei.

Jo.

5 ¶ Amꝓ. (ex supioribus pz). ꝙ neqꝫ corpus christi de celo descẽdit sm errorẽ Valentini. Neqꝫ alia sm errorẽ Origenis. vñ restat ꝙ ad verbũ dei ꝓtineat qõ dr descẽ disse non motu locali: sed rõne vnionis ad inferiorẽ nãm. (vt supradictũ est). Sed ille bõ ex persona sua loquẽs dicit se descẽdisse de celo Joan. 6. (Ego sum panis viuus q de celo descẽdit). necesse est igit̃ personã t ꝟpostasiz illius hois eẽ ꝑsonã verbi dei.

Jo.

6 ¶ Jtẽ manifestũ ẽ ꝙ ascẽdere in celum christo homini cõuenit qui vidẽtibus apostolis eleuatus ẽ. (vt dicitur Act. primo.) Descendere autem de celo verbo dei conuenit. Sed apostolus dicit Epbe. quarto. (Qui descẽdit ipse est t qui ascẽdit). ipsa igitur est persona t ꝟpostasis illius hois est persona t ꝟpostasis verbi dei.

Epbe.

¶ Adhuc ei qui originẽ ꝟz ex mũdo t ꝙ nõ fuit anteqꝫ eẽt in mũdo: nõ cõuenit venire in mũdũ: sed bõ rp̃s sm carnẽ originem habz ex mũdo qr verũ corpus humanuz t terrenũ habuit. (vt oñsuz ẽ). ꝟz aiaz vero non fuit anteqꝫ eẽt in mundo: habuit enim verã aiam humanã de cuius nã est: vt nõ sit anteqꝫ corpi vnãt. Relinquit igit ꝙ bõi illi ex sua humanitate nõ conueniat venire in mũdũ. ipse aũt se dicit venisse in mundũ. (Exiui iquit a patre t veni in mũ dum Jo. 16. manifestuz est igitur id quod verbo dei conuenit de hoie illo dicit vere. nam ꝙ verbo dei conueniat venire in mũ dum: manifeste oñdit Joãnes euangelista dicẽs (in mundo erat t mũdus ꝑ ipm factus ẽ: t mũ. eũ nõ cog. in ꝓpa venit eẽ). oz igit̃ personã t ꝟpostasim illius hois loquẽtis eẽ ꝑsonam t ꝟpostasim verbi dei.

Joan.

8 ¶ Jtẽ apls dicit Hebre. x. (Jngrediẽs mundũ dicit hostiam t oblationẽ noluisti. corpus aũt aptasti mihi). ingrediẽs antez mundũ verbũ dei est. (vt oñsum est). ipsi ergo dei verbo corpus aptatur vt. s. fit ꝓ priuz corpus eius: qõ dici nõ posset nisi eẽt eadẽ ꝟpostasis verbi dei t illi⁹ hois: oz igit esse eandẽ ꝟpostasiz dei verbi t illi⁹ hois.

ad hebr.

9 ¶ Amꝓ. ois mutatio vel passio q̃uis corpi alicuius põt attribui ei cui⁹ ẽ corpus si. n. corp⁹ Petri vulneret flagellet aut moriat põt dici ꝙ Petrus vulneratur flagellatur aut moritur. Sed corpus illius hois fuit corpus verbi dei. (vt oñsuz est). ergo ois passio que in corpore illius hois facta fuit põt verbo dei attribui: recte igitur potest dici ꝙ verbuz dei t deus est passus crucifixus mortuus t sepultus: quod ipsi negabant.

10 ¶ Jtẽ apls dic̃ ad Hebre. 2. (Decebat eũ pp quẽ oia: t ꝑ quẽ oia: q multos filios in gloriã adducentem: auctorẽ salutis eoꝝ per passionem consummari). ex quo bñ qõ ille pp quẽ sunt oia: t ꝑ quẽ sunt oia: t qui hoies in gloriã adducit: t q est auctor salutis hũane: passus ẽ t mortuus. Sed hec q̃tuor singulariter sunt dei t nulli alij attribuunt dr̃ ei uz proverb. 16. (Vniuersa pp semetipm operatus est dñs). t Joan. pmo. de verbo dei dicitur. (Omnia per ipsuz facta sunt). Et in ꝑs. (Gratiam t gloriam dabit dominus). t alibi. (Salus autem iustorum a domino). manifestũ est igitur recte dici de um dei verbum esse passum t mortuum.

prouer.

11 ¶ Preterea licet aliquis homo participatione diuini domini dominus dici possit nullus homo tamen neqꝫ creatura aliqua potest dici dominus glorie: qr gloriam future beatitudinis solus deus ex natura possidet alij vero per donum gratie. ℣ Vnde t ꝑs dicit. (Dominus virtutũ ipse est rex glorie). sed apls dicit dominum glorie eẽ crucifixũ ꝓma Corin. xi. (Si enim cognouissent: nũquam dominũ glie crucifixissent). vere igit̃ dici potest ꝙ deus sit crucifixus.

12 ¶ Adhuc verbum dei dicitur dei filius per naturam. (vt ex supradictis patet). homo autem propter inhabitationem dei dicitur dei filius per graciam adoptionis. Sic igitur in domiñ Jesu Christo secundum positionẽ predictã est accipere vtrũqꝫ filiationis modũ. Nã verbũ inhabitãs est dei filius per nãz homo inhabitatus ẽ dei filius per gratiã adoptiõis. vnde bõ ille nõ

verbo dei qđ prius fuerit ab eterno in forma dei.i.in natura dei.t postmodū exinanuit semetipsum in filiitudinē hominis factus. ¶ Nō pōt aūt intelligi ista exinanitio per solā inhabitationē verbi dei in hoīe Jesu christo. ¶ Nā verbū dei in oībus sāctis a principio mundi habitauit per gām nec tn dr exinanitū:qz deus sic suā bonitatē creaturis cōicat q nihil ei subtrahit. sed magis quodāmodo exaltat icōm q ei⁹ sublimitas ex bonitate creaturaꝝ apparet:t tāto amplius.quanto creature fuerint meliores.vnde si verbū dei plenius habitauit in hoīe christo qđ in aliis sanctis.minus etiaz b qđ i aliis cōūciet exinanitio Ybi. ¶ Manifestū est igit qđ vnio verbi ad humanam naturā nō est intelligenda scōm solā inhabitationē verbi dei in hoīe illo vt Nestorius dicebat:sed scōm q verbū dei vere factum est hō. sic enim solū habebit locū exinanitio vt scilicet dicat verbū dei exinanitū.i.parvum factū nō amissione proprie magnitudinis.sed assumptōe humane parvitatis.sicut si aia preexisteret corpori t diceret fieri suba corporea q est hō nō mutatōe proprie nature.sed assūptōe nature corporee.

19 ¶ Preterea manifestū est qđ spūs scūs in hoīe christo habitauit.dr enim Luce.4. (q Jesus plenus spiritu sancto. regressus est a iordane).si igit incarnato verbi scōz hoc solū intelligenda est q verbū dei in homine illo plenissime habitauit: necesse erit dicere q etiā spūs sanctus erit incarnatus qđ est omnino alienum a doctrina fidei.

20 ¶ Adhuc manifestū est verbū dei in sāctis angelis habitare qui participatōe verbi intelligentie replent. ¶ Dicit enim apostolus Hebr.secundo. (nusquā angelos apprehendit sed semē Abrahe apprehendit).manifestū est igit q assumptio humane nature a verbo non est secundum solaz inhabitationem accipienda. ad hebr.

21 ¶ Adhuc si secūdū positionē nestorii christus separetur in duos secundū Jpostasim differentes idest in verbū dei t hominem illū:impossibile est qđ verbū dei christ⁹ dicatur. ¶ Qđ pz tū ex modo loquēdi scripture q nunqz ante incarnationē dūi deū aut dei verbū nōiat christū.tū ēt ex ipsa nominis rōne.dr enim christus quasi vnc. vnctus āt intelligit oleo exultatōis.i.spiritu sāto vt Petrus exponit Act.3. nō āt potest dici q verbū dei sit vnctū spiritu sancto:qz sic spiritus sanctus eēt maior filio vt sanctificans sanctificato.oporteret igit qđ hō nomen christus solū pro hoīe illo possit intelligi. ¶ Qđ ergo dicit apostolus ad Phil. scdo. (hoc sentite in vobis qđ t in christo Jesu). ad hoīem illū referendū est.subdit aūt.(qui cū in forma dei eēt nō rapinā arbitratus ē eē se eqlē deo).vez igit est dicere qđ hō ille est i forma.i.in natura dei t equalis deo. Actu.

¶ Licet aūt hoīes dicant dūi filii dei propter inhabitationē deū.nunqz tñ dr q sint equales deo.pz igit quod homo christ⁹ non per solam inhabitationem dicitur deus.

22 ¶ Jtē licet nomē dei ad sanctos hoīes transferat propter inhabitationē gratie:nūquā tñ oia q sunt solius dei sicut creare celū t terrā aliqd hmōi:de aliquo sanctorum propter inhabitationē gratie dr.Christo āt homini attribuit inquantū creatio. dr enim Hebr.tertio.(Cōsiderate aplm t pontificē cōfessiōis nostre Jesum christum qui fidelis est ei qui fecit illum.sicut t Moyses in omni domo illius).quod oz de hoīe illo t nō de dei verbo;intelligi.tū qz ostensuz ē q secundū positionē nestorii verbū dei christus dici nō pōt.tū qz verbum dei nō est factū sed genitū.Addit aūt aplus.(amplioris gloria iste pre Moyse dignus habitus ē). quanto amplioꝝ honorē hz domus qui fabricauit illā hō igit christus fabricauit domū dei.qđ cōsequēter aplus probat subdēs (omnis nāqz domus fabricat ab aliquo.q aūt oia creauit deus est).sic igit apostolus pbat qđ hō christus fabricauit domū dei p hoc q deus creauit oia:q pbatio nulla eēt nisi xpus eēt deus creās oia:sic igit hōi illi attribuit creatio vniuersoꝝ qđ ē ppriū opus dei.est igit hō christus ipse deus fm Jpostasim t nō rōne inhabitatōis tantum. ad hebr:

23 ¶ Amplius manifestū est q hō christ⁹ loquens de se.multa diuina dicit t supnaturalia.vt est illud Jo.6.(Ego resuscitabo illū in nouissimo die).t Jo.10.(Ego vitaz eternā do eis).quod quidez eēt summe superbie si ille homo loquens non eēt secundum Jpostasim ipse deus.sed solum haberet deum inhabitantē.hoc aūt bonum chri

ro nō ꝓpetit qui de se dicit Matb.xi.(Discite a me qz mitis sum ⁊ humilis corde). est igitur eadem persona hois illius ⁊ dei.

24 ¶Preterea sicut legit in scripturis qꝫ hō ille est exaltatus. dicit enim Act. scdo. (Dextera igit dei exaltatus ⁊c.). ita legit qꝫ deus sit exinanitus Phili.scdo.(Exinanivit semetipsū ⁊c.). sicut igit sublimia ꝑtt dici de hoie illo rōne vnionis qō sit deꝰ qꝫ resuscitet mortuos ⁊ alia hmōi. ita de deo ꝑtt dici humilia. vt quod sit natus de virgine:passus:mortuus ⁊ sepultus.

25 ¶Adhuc relativa tam verba qꝫ pronomina idē suppositū referunt. dicit enim apostolus Col.primo loquēs de filio dei.(In ipso ꝯdita sūt vniuersa i celis ⁊ i terra visibilia ⁊ invisibilia).⁊ postea subdit.(Et ipse est caput corporis ecclesie qui ē ꝓnᵗᵘˢ primogenitus ex mortuis).Manifestū est autez quod hoc quod dr.in ipso condita sunt vniuersa:ad verbum dei pertinet. qꝫ ät dr primogenitus ex mortuis.homini christo cōpetit.sic igit dei verbū ⁊ hō christus sunt vnū suppositū.⁊ per consequens vna persona.⁊ oz qō quicquid dicitur de homie illo dicatur de verbo dei ⁊ econuerso.

26 ¶Item apostolus dicit primo ad Cor. octauo.(Vnus est dominus iesus christꝰ per quem omnia). Manifestum est autez quod iesus christus nomen illius hominis per quem oia. conuenit verbo dei. sic igitur verbū dei ⁊ homo ille sunt vnus dominus nec duo domini nec duo filij vt Nestorius dicebat.⁊ ex hoc viterius sequit qō verbi dei ⁊ hominis fit vna persona.¶ Si quis aūt diligenter consideret.hec Nestorij opinio quantū ad incarnatōis mysteriū parū differt ab opinione Fotini. qꝫ vterqꝫ hoiem illū deū asserebat solū propter inhabitationē gratie: cuius Fotinus diceret qꝫ ille hō nomē diuinitatis ⁊ gloriā per passionē ⁊ bona opa meruit.¶ Nestorius autez confessus est quod a principio sue conceptionis huiusmodi nomen ⁊ gloriam habuit ꝓpter plenissimam habitationez dei in ipo.¶ Circa generationem autem eternā verbi multū differebant. nā Nestorius eā cōfitebatur. Fotinus vero negabat omnino.

Via ergo sicut multipliciter ostensuz est. ita oz mysteriū incarnatōis intelligi qꝫ verbi dei ⁊ hominis fit vna eadēqꝫ persona.relinquit tñ quedā circa huius veritatis consideratiōnē difficultas. naturā enim diuinā necesse est vt supra personalitas consequat. ¶ Sitr aūt videt:⁊ de humana nā. ¶ Nā omne qꝫ subsistit in intellectuali vl rationali nāb; rōnem persone.vñ nō videt eē possibile qꝫ sit vna persona ⁊ sint duc nature diuina ⁊ humana.¶ Ad huius aūt difficultatis solutionē diuersi diuersas positiones attulerunt.¶ Eutices.n.vt vnitatē persōe cōtra Nestoriū seruaret in xpo.dicit i xpo eē ⁊ vnā naturā ita qꝫ ãquis ante vnionem eēnt due nature distincte diuina ⁊ humana.in vniōe tamē coierunt in vnam naturā. ⁊ sic dicebat xpi personam ex duabus naturis esse.non autem ex duabus naturis subsistere.propter quod in Calcedonēfi ꝙ nodo est condēnatus.¶ Huius autem positionis falsitas ex multis apparet.(ostensum.n.ē supra).qꝫ in xpo Jesū ⁊ corpꝰ fuit ⁊ aia rōnalis ⁊ diuinitas ⁊ mānifestum ē qꝫ corpꝰ xpi ēt post vnionē nō fuit ipsa xpi diuinitas.¶ Nā corpꝰ xpi ēt post vnionē fuit ⁊ corpeis ocul visibile ⁊ liniamētis mēbroꝝ distinctū. q̄ oia aliēa sūt a diuinitate Xbi.(vt ex supioribꝰ pz).sitr ēt aia xpi post vnionē aliud fuit a diuinitate verbi.qz aia christi ēt post vnionē passiōibus tristicie et doloris ⁊ ire affecta fuit q̄ ēt diuinitati verbi nullo mō cōuenire ꝑtt.(vt ex ꝑmissis pz).aia aūt būana ⁊ corpus cōstituūt būanā naturā.sic igit ēt post vnionē.būana natura in christo fuit aliud a diuinitate verbi q̄ est natura diuina. Sunt igitur in christo etiam post vnionem due nature.

27 ¶Item nā est scdm quā res aliqua dr res nāl e.dr ät res nālis ex hoc qō hz formam sicut ⁊ res artificialis.Nō.n.dr dom' antequā habeat formā artis.¶ Et sitr nō dr equus antequā habeat formā nāe siue forma igit rei nālis est eius nā.oz ergo dicere qꝫ in christo sint due forme ēt post vnionez. dicit enim aplus Phil.scdo de xpo.(Iesu qō cū in forma dei eēt formā fui accepit). nō aūt pōt dici qō sit eadē forma dei ⁊ ser

Dubi⁹

pō erro nea

ꝓbab⁹

Phil.

ma serui. nihil enim accipit quod iã hꝫ ⁊ sic si eadẽ est forma dei ⁊ forma serui cũ iam formã dei habuisset nõ accepisset formam serui. ¶ Neqꝫ itez põt dici q forma dei in christo per vnionẽ fit corrupta q sic christꝰ post vnionẽ nõ eẽt deus. ¶ Neqꝫ itez potest dici q forma serui fit corrupta in vnõe q sic nõ accepisset formã serui. ¶ Sꝫ nec dici põt q forma serui sit permixta forme dei. q ꝙ premiscent nõ manent integra. sꝫ partim vtrũqꝫ corrũpit: vnde nõ diceret q accepisset formã serui sed aliquid eius. ⁊ sic oꝫ dici fm verba apli q in xpo etiam post vnionẽ fuerũt due forme: ergo due nature.

3 ¶ Amp. nomẽ nãe primo impositũ est ad signãdũ ipsã generationẽ nascentiũ. ¶ Et er inde trãslatũ est ad signãdũ principium generatõis hmõi. ¶ Et inde ad signandũ principiũ motus intrinsecũ mobili. ¶ Et q hmõi principiũ est mã vel forma. vlteriꝰ nã dicit forma vel mã rei nãlis habentis in se principiũ motus. ¶ Et q forma ⁊ mã constituũt eẽntiã rei nã talis extensum ẽ nomẽ nãe ad significandũ eẽntiã cuiuscũque rei in nã existẽtis vt sic nã alicuius rei dicatur eẽntia quã significat diffinitio. ⁊ hꝰ mõ h de nã est qstio. sic.n. dicimus humanã naturã eẽ in christo ⁊ diuinã. ¶ Si igit vt Eutices posuit humana nã ⁊ diuina fuerũt due ante vnionẽ sed er eis in vnõe ꝙflata ẽvna nã. oꝫ hoc eẽ aliquoꝫ modoꝫ fm quos er multis natum est vnum fieri. ¶ Fit autez vnũ er multis vno quidem mõ fm ordinẽ tantum sicut er multis domibus fit ciuitas. ⁊ er multis militibꝰ fit exercitꝰ. ¶ Alio modo ordine ⁊ cõpositõe sicut er partibus domus cõiunctis ⁊ p iecti colligationẽ domus fit. sed hi duo modi nõ competunt ad constitutionẽ vnius nature er pluribus. ea igitur quorum forma est ordo vel compositio nõ sunt res nãles vt sic eoꝝ vnitas possit dici vnitas nature. ¶ Tertio modo er pluribus fit vnum per commixtionem: sicut er quattuor elementis fit corpus mixtũ hic etiã modus nullo mõ competit ad positum. ¶ Primo quidem quia mixtio nõ ẽ nisi eorum que communicant in materia ⁊ que agere ⁊ pati adinuicez nata sunt quod quidem hic esse non potest. (ostensum ẽ enim primo libro). q deus immaterialis ⁊ omnino impossibilis ẽ. ¶ Secũdo quia er his quorum vnum multum excedit aliud mixtio fieri non potest. si quis enim guttaz vini mittat in mille amphoras aque: nõ erit mixtio sed corruptio vini: propter quod etiam nec ligna in fornace ignis missa dicimꝰ misceri igni sed ab igne consummi propter excellentem ignis virtutem. diuina autem natura in infinitum humanam excedit: cuꝝ virtus dei sit infinita. (vt in ipso ostensum est). nullo igitur modo posset fieri mixtio virtusqꝫ nature. ¶ Tertio quia daro q sic ret mixtio neutra natura remaneret saluata. Miscibilia enim in mixtio nõ saluãtur si sit vera mixtio. scã igit ꝙmixtõe virtusqꝫ nãe diuine. s. ⁊ hũane: neutra nã remaneret sꝫ aliqd tertiũ. ⁊ sic xps nõ eẽt deus neque hõ. nõ igit sic põt intelligi qđ Eutices dixit añ vnionẽ fuisse duas nãs post vnionẽ Xo vnã in dño iesu xpo. ¶ si er duabꝰ nãis fit cõstituta vna nã. relingit ergo q hꝫ intelligat hoc mõ q altera tm eaꝝ post vnionẽ remanserit: aut ipse fuit in xpo sola nã diuina ⁊ id q videbat in eo hũanũ. fuit fãtasticũ. (vt Damascenus dixit). aut diuina nã cõuersa est in hũanã nãz: vt Apollinaris dixit. Ista quoꝫ supra disputauimꝰ, relinquitur igit hoc eẽ impossibile ante vnionem fuisse duas naturas in xpo: post vnionẽ vero vnam.

4 ¶ Amp. nũqꝫ ivẽit er duabꝰ nãis manẽtibꝰ fieri vnã eoꝝ q ⁊ ipsis nã ẽ qđã totũ. ea Xo er qbꝰ aliqd ꝙstituit cadũt i rõez ptis. vñ cũ er aia ⁊ corpe fiat vnũ. neqꝫ corpus neqꝫ aia nã dici põt sic nũc loqmur de nã q; neutꝝ hꝫ spẽz ꝙpletã. sꝫ vtrũqꝫ ẽ ps vniꝰ nãe. cũ igit nã hũana sit qdã nã ꝙpleta ⁊ sibi nã diuina: ipole ẽ q ꝙcurrat i vnã nãz nisi vtraqꝫ vel alia corrũpat q eẽ nõ põt cũ er suprædictis pateat vnũ xpm ⁊ verꝫ deũ ⁊ verũ hoiez eẽ ipole ẽ igit in xpo vnã eẽ tm nãm.

5 ¶ Itẽ er duobus manẽtibus. vna nã constituit vel sicut partibus corporalibus ficus er mẽbris cõstituit aial. qđ hic dici nõ põt cũ diuina nã nõ sit aliqd corporeũ. vel sicut er mã ⁊ forma cõstituit aliqd vnũ, sicut er aia ⁊ corpe aial: qđ ẽt nõ põt in propposito dici. (ostensũ ẽ.n. in prio lib.). q deus neque mã ẽ neqꝫ alicuius forma eẽ põt. si igit xps ẽ verus deus ⁊ verus hõ. (vt ostensuꝫ ẽ). impossibile ẽ qđ in eo sit vna natura tantum.

igitur in christo erunt due persone. vna illius hominis de nouo constituta. ⁊ alia eterna verbi dei. qđ est nestoriane impietatis.

2 ¶ Jtē ⁊ si hypostasis illius hois nō posset dici psona. tū idē est hypostasis verbi dei qđ psona. si igit hypostasis verbi dei nō ē illius hois neq; ēt psona verbi dei erit persona illius hois. ⁊ sic sq; erit quod dicunt q; persona illius hois est persōa verbi dei.

3 ¶ Ādhuc dato q; persona eēt aliud ab hypostasi verbi dei vel hois nō posset alia differentia inueniri: nisi q; psona supra hypostasim addit proprietatē aliquā: nihil enim ad genus subē pertinens addere pōt: cū hypostasis sit cōpletissimū in gne subē. qđ dr subā prima. si igit vnio facta est sm personā ⁊ nō sm hypostasim: segt q; nō sit facta vnio nisi sm aliquā proprietatē accidentalem qđ iterū redit in errorem nestorij.

4 ¶ Āmplius Cirillus dicit in epistola ad Nestoriū q̄ est in effesina approbata synodo. (Si qs nō confitet carni sm subsistentiā vnitū ex deo patre verbū vnūq; eē xp̄m cū sua carne: eundē videlicet deū simul ⁊ hoiem anathema sit). ⁊ fere vbiq; in synodalibus scriptis hoc erroris Nestorij deputatur q̄ posuit duas in xp̄o hypostases.

ca° ii° 5 ¶ Jdcirco. (Dum ascenus in tertio libro dicit ex duabus naturis pfectis dicimus eē factā vnionē nō sm ꝓsoricā. i. personalē vt dei inimicus dicit Nestorius sed secundū hypostasim). vnde p̄z expresse qđ hec fuit positio Nestorij confiteri vnā personam ⁊ duas hypostases.

6 ¶ Jtē hypostasis ⁊ suppositū oz idē esse: nā de prima substātia q̄ est hypostasis oia alia p̄dicāt. s. ⁊ vlia in gne subē: ⁊ accidētia (sz phz i p̄dicamētis). si igit in xp̄o nō sint due hypostases q; ōnes neq; duo suppositi.

7 ¶ Ādhuc si verbū ⁊ hō ille suppositō differunt oz q; suppositō hois illo nō supponatur verbū dei nec ecōuerso. sz distinctis suppositis necesse est ⁊ ea q̄ de ipsis dicūt distingui. nā suppositō hois nō subueniūt predicta diuina nisi pp verbū neq; ecōuerso: seperati igit accipiēde erūt q̄ de xp̄o in scripturis. dicūt diuina. s. ⁊ humana: qđ est cōtra sniam Cirilli in synodo cōfirmatā dicentis. (Si qs pōnit duabus vel subsistentiis vel eas que sunt in euāgelicis ⁊ apl̄icis scriptu-

Cirillus

ris ipartit voces. aut de xp̄o a scis dictas. aut ab ipso de se ⁊ q̄sdā qdē velut hōi pter illud ex deo verbū specialiter intellecto applicat. q̄sdā xo velut deo docibiles soli ex deo patre verbo anathema sit.

8 ¶ Ām̄p. sz pōnē p̄dictā ea q̄ xbo dei cōueniunt p nāz de illo hoie nō diceret nisi p quādā associationē in vna psona hoc enim signat replicatio interposita cū sic exponūt hō ille creauit stellas. i. filius dei q ē hō ille ⁊ sic de aliis hmōi: vñ cū dr hō ille est deus. sic intelligit hō ille verbo eius deus exhibit. ℣ Hmōi aūt locutiones cōdēnat cirillus dicēs. (si qs audet dicere assūptū hoiez adorari oportere dei verbo cōglorificari ⁊ coappellari deū q̄si alterq; alterius. id. n. qđ est sp quotiēs additur hō intelligi cogit. ⁊ nō magis vna adoratiōe honorificat emanuelē ⁊ vnā ei glorificationem adhibet secundū q; factum est caro verbum anathema sit).

9 ¶ Jte. si hō ille suppositō est aliud a dei xbo nō pōt ad psonā xbi pti nere nisi per assūptionē q̄ assūptus ē a xbo. sed hoc ē alienū a recto sensu fidei. dr. n. in effesina synodo ex xbis felicis pape ⁊ martyris. (credimus i deū nr̄z iesū de virgie Maria natū q; ipse ē dei sempiternus filius ⁊ xbū ⁊ nō hō a deo assūptus vt alter sit pter illū. neq;. n. hoiez assūpsit dei filius vt si alius pter ipz sz deus et nāz pfectus scūs sit ⁊ hō pfectus icarnatus de xgie. i°

¶ Jtē q̄ sūt plura suppositō: simplr plura sūt. nec sūt vnū nisi sz gd: si igit in christo sūt duo suppositi segt q; sit simplr duo et nō sit vnū nisi scōm gd qđ est soluere iesū. q; vnūqđq; intm est: inquātū vnū est: quod igitur nō est simplr vnū nō est simplr ens.

¶ Quid fides catholica sentiat de incarnatione christi. 39.

EX supradictis igit manifestum est: q; secundum catholice fidei traditionem oportet dicere q; in christo sit vna natura diuina pfecta ⁊ hūana nā perfecta ex anima. s. rōnali ⁊ humana carne constituta. ⁊ q; he due nature vnite sunt in xp̄o nō per solam inhabitationem. neq; accidentaliter vt hō vnit vestimento neq; in sola ꝓsonali habitudine ⁊ ꝓprietate sed sm vnāz hypostasim ⁊ suppositū vnū. ℣ Hoc. n. so-

lum mō saluari pōt ea q̄ in scripturis circa incarnationē tradūt: cū. n. scriptura sacra in distincte q̄ sunt dei bōi illi attribuat t q̄ sūt illius hois deo. (vt ex premissis pz). oportet vnū t eundē eē de quo vtraq; dicant. sz q: opposita de eodē scōm idē dici vēi nō pōt diuina ār t humana q̄ de christo dicuntur oppositionē hūt: vtpote passū t impossibile mortuū t immortale tē. huius necesse est q̄ scm aliud t aliud diuina et humana predicent de christo. sic igit quantū ad id de q̄ vtraq; predicāt. nō est distinctio facienda, sed inuenit vnitas quātū ār ad id scōm qō predicant distinctio est facienda: naturales ār proprietates predicant de vnoquoq; sz eius naturā: sicut de hoc lapide ferri deorsum scm naturā grauitatis: cū igit aliud t aliud sit scm q̄ diuina t humana predicant de christo. necesse est dicere in christo eē duas naturas incōfusas t ipermixtas: id aūt de quo predicant proprietates naturales secundū naturā ꝓpriā ad genus subē pertinē tē est hypostasis t suppositū illius nature. qz igit indistinctū est t vnū id de quo būana t diuina predicant circa christū: necesse est dicere christū eē vnā hypostasim t vnū suppositū humane t diuine nature. sic enim vere t proprie de hoie ūlo predicabunt diuina scm hoc q̄ hō ille importat suppositū nō solū humane nature sed diuine t econuerso de verbo dei predicāt būana inquātū est suppositū humane nature. ¶ Et quo etiā pz q̄ lz filius sit incarnatus: nō tn oz patrē vel spm scm eē incarnatū. cū incarnatio nō sit facta scōm vnionē in natura in qua tres persone diuine conueniunt sed scm hypostasim t suppositū. prout tres persone distinguunt. t sic sicut in trinitate sunt plures persone subsistentes in vna natura. ita in mysterio incarnationis est vna persona subsistens in pluribus naturis.

¶ Obiectōes cōtra fidē incarnatōis. 40.

p⁹ obiectio. SEd contra hanc catholice fidei sententiam plures difficultates cōcurrūt propter quas aduersarii fidei incarnationē impugnāt. ¶ Oñ sum: est enim in primo libro. q̄ deus neq; corpus est neq; virtus in corpore. si ār carnē assumpsit. sequit q̄ vel sit mutat⁹ in corpus. vel q̄ sit virtus in corpore post incarnationem: impossibile igitur videt deum fuisse incarnatum.

2 ¶ Itē oē qd acquirit nouā naturā est substantiali mutatōi subiectū: scm hoc. n. aliqd gnāt. q̄z nāz aliquā acqrit. si igit hypostasis filij dei fiat de nouo subsistens in nā humana: videtur q̄ eēt substantialiter mutata.

3 ¶ Adhuc nulla hypostasis alicuius nature extēdit extra naturā illā quin potius natura inuenit extra hypostasim. vtpote multas hypostases sub se hās. si igit hypostasis filij dei fit per incarnationem facta hypostasis humane nature. sequitur quod filius dei non sit vbiq; post incarnationem: cum humana natura vbiq; non sit.

4 ¶ Amp̄. rei vn⁹ t eiusdē nō ē nisi vnū q̄ qd ē. hoc. n. significat substātiā rei q̄ vnius vna ē. sz nā cuiuslibz rei ē qd qd ē ei⁹ nā. n. rei ē quā significat diffinitio: ipoke ē igit vt vī q̄ vna hypostasis i duab⁹ nāis subsistat.

5 ¶ Dre. in his q̄ sūt sine mā nō pōt eē aliud qdditas rei t aliud res. (vt supra oñsū ē). t: b⁹ p̄cipue ē i deo. q nō ē solū sua qdditas sz ēt suū eē. sz būana nā nō pōt eē idē q̄ diuina hypostasis ergo ipossibile eē vī q̄ diuina hypostasis subsistat in būana nā. ¶ Itē nā est simplicior t formalior hypostasi. q̄ in ea subsistit. nā p additionē alicuius materialis nā cōis indiuidual ad hāc hypostasim: si igit diuina hypostasis subsistat i būana nā. vī seq q̄ būana nā sit simplicior t formalior q̄z diuina hypostasis q̄ ē oino ipoke.

6 ¶ Adhuc in his solū q̄ sūt ex mā t forma ꝓposita differre inuenit singulare t qdditas eius: ex eo q̄ singulare est indiuiduatū per māz designatā. q̄ in qdditate t natura spēi nō icludit. in signatōe. n. socratis iciditur hec mā. nō ār in rōne būane nāe: ois igitur hypostasis in nā būana subsistēs est constituta per naturā signatā. qō de diuina hypostasi dici nō pōt. nō ē igit possibile vt vī. qō hypostasis Xbi dei subsistat i būana nā.

7 ¶ Amp̄. aia t corp⁹ in christo nō fuerūt minoris virtutis q̄z in alijs hoibus. sed in alijs hoibus ex sua vnione constituunt suppositū hypostasim t psonā: igit t i christo ex vnione aie t corpis ōstituit suppositū hypostasis t psōa: nō ār suppositū hypostasis t psona Xbi dei q̄ ē eterna: igit in christo

ma⁹. 20.

tiones diuerse. ꝛ hoc ideo est qꝛ operationes nō multiplicant̄ solū fm diuersa subiecta opatiua. sed ēt fm diuersa principia: quib⁹ vnū ꝛ idē subiectū operat̄: a quibus ēt operationes spēm trahunt: diuina vero nā multo plus distat ab humana cū nālia ꝓncipia humane nāe abinuicē. est igit alia ꝛ alia voluntas ꝛ opatio diuine ꝛ humane nature in christo: ꝛ ipse christ⁹ fit in vraq; nā vnus.

¶ Jtē ex auctoritate scripture manifeste ostendit in christo duas volūtates fuisse: dicit enim ipse Jo. 6. (descendi de celo nō vt faciā voluntatē meā. sed voluntatē eius q̄ misit me). ꝛ Luce. 22. (Nō mea voluntas sed tua fiat). ex quibus pꝫ q̄ in christo q̄dā voluntas propria eius preter voluntatē patris. manifestū est ār q̄ in eo fuit voluntas quedā cōis sibi ꝛ patri: patris enim ꝛ filii si cut est vna nā. ita etiā est vna voluntas. fūt igit in christo due voluntates. ¶ Jdē autez ꝛ de opatiōibus pꝫ. fuit enim in christo vna opatio sibi ꝛ patri cōis. cū ipse dicat Jo. 5. (quecūq; pater facit. hec ꝛ filius facit). ¶ Est aūt in eo ꝛ alia opatio que nō cōuenit patri. vt dormire esurire comedere. ꝛ alia hmōi que christus humanitus fecit vel passus est. vt euāgeliste tradūt. nō igit fuit i christo vna tm̄ opatio. ¶ Videt aūt hec. positio ortū habuisse ex hoc q̄ eius auctores nescierunt distinguere inter id qđ est simpliciter vnū ꝛ ordine vnū. ¶ Viderunt enim voluntatē hūanā in christo oino sub voluntate diuina ordinatā fuisse ita q̄ nihil volūtate humana christus voluit nisi pꝫ q̄ eum velle voluntas diuina disposuit. sitr ēt nihil christus fm humanā naturā opatus est vt agendo vel patiendo nisi q̄ voluntas diuina disposuit fm illud Jo. 8. (Que placita sūt ei. facio sp̄). hūana ēt opatio christi quādā efficariā diuinā ex vnione diuinitatis cōseqūbatur. sicut actio secūdarij agentis consequit efficatiā quādā ex ꝓncipali agēte ex hoc cōtingit q̄ q̄libet ei⁹ actio vt passio fuit salubris. pp qđ Diony. hūanā xp̄i opationē vocat theandricā. i. dei vrilē. ꝛ ēt q̄ ē dei ꝛ hominis. ¶ Videres igit hūanā voluntatem ꝛ opationē christi sub diuina ordinari infallibili ordine indicauerūt in christo eē tm̄ voluntatē ꝛ operationē vnā q̄uis nō sit idem vt dictum est vnū ordinis ꝛ vnū simplr.

¶ Cōtra eos q̄ dixerūt ex aia ꝛ corpore nō eē aliqd vnū cōstitutū in christo. 37.

Ex premissis igit manifestū est q̄ in christo est tātū vna ꝓsona fm fidei assertōez. ꝛ due nature cōtra id qđ Nestorius ꝛ Eutices posuerunt. ¶ Sed qꝛ b⁹ alienū vī ab his q̄ nālia rō experit fuerunt quidā posteriores talē de vnione positionez asserētes. qꝛ. n. ex vnione aie ꝛ corporis cōstituit bō. ſz ex hac aia ꝛ ex h⁹ corpe hic bō qđ ꝓter hypostasiz vel ꝓsonā hypostasiz ꝛ ꝓsonā designat. volētes. n. euitare ne cogerēt i xpo ponere aliquā hypostasiz vel ꝓsonā verbi: dixerunt q̄ aia ꝛ corpus nō fuerunt vnita in christo. nec ex eis aliqua subā facta est: ꝛ p b⁹ Nestorij hereſiz vitare volebāt. ¶ Rursus qꝛ hoc impossibile videt q̄ aliqd sit substantiale alicui: ꝛ nō sit de natura eius quā prius habuit absq; mutatōe ipsius: verbuz aūt oino immutabile est. ne cogerent ponere aiam ꝛ corpus assumpta pertinere ad nāz verbi quā habuit ab eterno. posuerunt qđ verbū assumpsit aiam humanā ꝛ corp⁹ mō accidentali. sicut bō assumit indumentum p hoc errorē Eutichetis excludere volentes ¶ Sz hec positio oino doctrine fidei repugnat: aia enim ꝛ corpus sua vnione boiez cōstituunt. forma enim materie aduenīs speciē cōstituit. si igit aia ꝛ corpus nō fuerit in christo vnita. christus nō fuit hō cōtra apostolū dicentem. i. ad Thimo. secūdo. (Mediator dei ꝛ hoium hō christus iesus).

2 ¶ Jtē vniuſq; nostrū ea rōne hō dī qꝛ est ex aia rōnali cōstitutus. si igit christ⁹ nō ea rōne dī hō: sed solū qꝛ habuit aiaz ꝛ corpus. ſz nō vnita: equoce dicet hō ꝛ nō erit eiusdē spēi nobiscū: ꝓtra aplm dicentē Debuit. z. (q̄ debuit p oia fratribus assimilari).

3 ¶ Adhuc nō oē corpus pertinet ad hūanā naturā sed solū corpus humanū: nō autē est corpus humanū nisi qđ est per vnionem aie rōnalis vnificatū. neq; enim oculus aut manus aut pes vel caro ꝛ oe aia separata dicunt nisi equiuoce. nō igit poterit dici qđ verbū assumpsit naturā humanaz si corpus aie nō vnitum assumpsit.

4 ¶ Ampli⁹ anima humana naturaliter vnibilis est corpori. Anima igitur q̄ numq̄

ergo positionis huius

pō erronea

ꝓbat⁹

nec verbū est eius forma: pinet tñ ad eius personā. ¶ Prędča tñ erēpla nō sic posita sunt: vt oioda silitudo sit in bis requirēda: Intelligēdū ē.n. verbū dei multo sublimi⁹ t itimius būane nāe potuisse vnirī ąs aia ą licunq; ꝓpio instro: ꝓcipue cuz tori būane nāe mediāte itellectu cōiūctū dicat: n lz verbuz dei sua virtute penetret oia vtpote oia cōseruāe t potēs: creaturis tñ intellectua libus ą ꝓpie verbo ꝑfrui pñt t eius ptici pes esse et quadā similitudinis affinitate t eminentius t ineffabilius potest vnirī.

¶ Oz assumptio humane nature marime competebat verbo dei. 42.

Ex hoc ēt patet q̄ būane nāe assūptio potissime cōperit persone verbi. ¶ Nā si assūptio nāe humane ad salutē boīuz ordinatur vltima aūt salus boīs est: vt fm intellectuā pte pficiat ꝓtēplatiōe veritatis ꝓme oportuit p verbū q̄ fm emanationē intellectualē a pre ꝓcedit humanā nāz assumi. 2 ¶ Rursus affinitas quedā videt marime verbi ad humanā nām: hō.n. ꝓpriā spēm sortitur fm q̄ rōnalis ē verbū aūt rōni affine est: vñ apud grecos logos verbū t rō dr cōuenientissime igit verbū rōnali nāe vnitū ē nā t ꝓp affinitatē ꝑdictā diua scriptura nomiē imagis t Xbo attribuit t boī dic.n. apls Colo.i. de Xbo. (q̄ est imago iuisibil dei). t idē de boie dic.i. Cor.xi. (q̄ vir est imago dei). Habz ēt verbum non solum ad rōnalē nāz: sz ēt vlr ad oēz creaturā quādā affinitatis rōnē: cū verbū ꝓtineat rōnes oiuz creatoꝝ a deo: sic arrisez hō ꝓceptōe sui itellectus rōnes artificiatoꝝ ꝓbēdit. Sic igit oēs creature nihil aliud sūt q̄z reale q̄dā expressio t repitatio eoꝝ q̄in ꝓceptōe diuini verbi cōprehēdūtur: ꝓpter q̄d t oia p verbuz facta ee dicūtur: cōueniēter igit verbū creature. s. humane nature vnitum est.

ad colo.
ad cor.

¶ Oz humana natura assūpta a verbo nō pertinit assumptioni: sed in ipsa cōceptione fuit assumpta verbo dei. 43.

Unautē verbuz humanaz naturā assumpsit in vnitatez psone vt ex dictis iam pz: oportuit humanā naturā non preexistere anteq̄z verbo vniretur. ¶ Si.n. preexisteret cum natura ꝑexistere non posset nisi in individuo: oportuisset esse aliquod individuuz illius humane nature ꝑexistēs ante vnionē: individuum aūt humane nature est hypostasis t persona: erit igitur dicere q̄ humana natura assumēda a verbo in aliqua hypostasi vel psona ꝑexistisset: si igitur natura illa assumpta fuisset manēte priori hypostasi vel persona: remansissent tūc post vnionē due hypostases vel psone vna verbi t alia boīs sic nō ēet facta vnio in hypostasi vel persona: quod est contra sentenciaz fidei. Si vero hypostasis vel persona: illa non remaneret in ea natura in qua assumēda a verbo preexistisset: hoc fine corruptione accidere non potuisset: nullum enim singulare desinit esse hoc quod est: nisi per corruptionem sic igitur oportuisset illuz hominem corrumpi: qui vnioni preexistisset: t per consequens humanam naturam in eo existentem. Impossibile igitur fuit q̄ verbum assumeret in vnitatē persone aliquem hominē ꝑexistētē. ¶ Simul aūt t derogaretur pfectioni incarnatōis dei verbi si aliquid eoꝝ que nātia sunt boī ei deesset ē aūt nāle boī: vt nascat natiuitate humana: hoc aūt verbū dei nō bēret si hoiem ꝑexistentē assumpsisset nā ille hō in sua natiuitate parus hō extitisset. vñ eius natiuitas Xbo nō posset attribui nec beata virgo mr verbi dei posset. Fides aūt p oia fine pēō sistem eū nobis in nātibus ꝓfitet dicēs (filiū dei fm aplm sēm ex muliere t natū t virginē matrez dei). nō igit boc decuit vt ꝑexistez bōinez assumeret. ¶ Hinc ēt appet q̄ ab hō cōceptionis ꝓncipio nām humanā sibi vnit. ¶ Qz sicut humanatio dei verbi requirit q̄ verbū dei sit natuz natiuitate būana ad hoc q̄ sit verus hō t nātis per oia in nātibus nobis cōformis: ita requirit q̄ dei verbuz sit ꝓceptum conceptōe humana: nō.n. fm nāe ordinē hō nascit nisi prius ꝓcipiat. Si aūt nā būana assumēda prius in quali cūq; statu fuisz q̄ verbo vniret: illa ꝓceptio verbo dei attribui nō posset: vt diceret ꝓceptuz ꝓceptōe būana: oportuit igit q̄ ab hō conceptionis principio verbū dei humane nāe vniretur. ¶ Rursuz in gñatione būana virtus actiua agit ad cōplementū humane

nature in aliquo determinato indiuiduo: si aũt verbum dei nõ a principio conceptionis humanã nãm assumpsisset: virtus actiua in generatione ante vnionẽ suã actionẽ ordinasset ad aliqũ indiuiduũ humane nature: qõ est hypostasis vel persona humana post vnionẽ aũt ordinasset totam gñationem ad aliã hypostasim vel personã. s. dei verbum. quod nascebatur in humana nã. Sic igitur non fuisset vna numero gñatio vtpote ad duas personas ordinata: nec fuisset vniformis fm totũ: quod a nãe ordine videt alienũ. Nõ igitur fuit cõueniens qõ verbũ dei post ꝯceptionẽ humanã nãz assumeret: ſz simul in ipa ꝯceptiõe. ¶ Itẽ hoc videt generationis humane ordo regrere: vt qui concipitur ipse idẽ nascat: et nõ alius: cũ cõceptio ad natiuitatẽ ordinet vñ si filius dei natus ẽ natiuitate humana: oz etiam qꝫ filius dei sit conceptione humana conceptus: et non purus homo.

¶ Q̃ natura humana assumpta a verbo in ipsaiconceptione fuit perfecta quantum ad animam et corpus. 44.

Vltezius autẽ ex hoc manifestuz est qꝫ in ipso conceptionis principio aia rõnalis corpi fuit vnita. ¶ Verbum.n. dei mediante aia rationali corpus assumpsit: corpus.n. hois non magis assũptibile est deo qꝫ alia corpa nisi pp aiaz rõnalẽ non igit verbũ dei assũpsit corꝑ absqz aia rõnali: cũ igit verbũ dei assũpserit corꝑ ab ipo ꝯceptiõis pncipio: oportuit qꝫ in ipo cõceptiõis pncipio aia rõnal corpi vniret. ¶ Itẽ posito eo qõ est posterius in gñatione necesse est et id qõ est prius fm generatiõis ordinẽ poni: posterius aũt in gñatione est id qõ est perfectissimũ: pfectissimũ ãt est ipsum indiuiduũ generatũ qõ in gñatione humana est hypostasis vel pson: ad cuius constitutionẽ ordinãtur et aia et corpus posita igitur personalitate hois gñati neẽ est quidẽ existere et corpus et aiam rõnalez personalitas aũt hois xpi nõ est alia q̃ pson alitas verbi dei: verbũ aũt dei in ipsa cõceptione vniuit sibi corpus humanũ: fuit igitur ibi psonalitas illius hominis. ergo oportuit qõ et anima rõnalis adesset. Inconueniens etiam fuisset vt verbuz qõ est fons et origo omniuz perfectionũ et formarũ alicui rei informi et nondũ perfectionẽ nature habenti vniretur: quicquid autẽ sit corporeuz ante animationẽ est informe: et nonduz pfectionẽ nature habẽs: nõ igitur fuit conueniens vt verbũ dei vniretur corpori nõduz animato et sic a principio cõceptionis oportuit animaz illam corpori vniri. ¶ Et hoc ẽt apparet qꝫ corpus illud assumptũ a principio conceptionis fuit formatũ: qz nihil in forme dei verbuz assumere debuit. ¶ Sit aũt aia requirit ꝓpriã mãm sicut et quelibet alia forma nãlis: est aũt ꝓpria mã aie corpus organizatum. Est.n. aia endelechia corpis organici phisici potẽtia vitaz hñis. Si igitur aia a principio ꝯceptiõis corpori fit vnita. (vt oñsum est). nẽcium fuit vt corpus a principio ꝯceptiõis organizatũ et formatũ eẽt. ¶ Et ẽt qꝫ organizatio corporis ordine gñationis pcedit aie rõnalis introductionẽ: vñ posito posteriori necesse fuit et ponere prius cremẽtum aũt q̃ntitatis vsqz ad debitam mensuraz nihil prohibet sequi corporis animationẽ. Sic igitur circa conceptionẽ hois assumpti sentiendũ ẽ qꝫ in ipso ꝯceptionis pncipio fuit corpus organizatũ et formatũ: sed nõdũ hñs debitã quãtitatẽ.

¶ Q̃ xpm decuit nasci ex virgine. 45.

Ex hoc autez patet qꝫ necesse fuit hominem illũ ex virgine mre nasci absqz nãli semine. ¶ Semẽ.n. viri regritur in gñatione hũana tanq̃ pncipiũ actiuuz ꝓpter virtutẽ actiuã: q̃ in ipso ẽ: sed virtus actiua in gñatione corporis xpi non potuit esse naturalis fm predicta: qz virtus nãlis non subito pficit totã corporis formationem: sed ad hoc indiget tpe: corpus aũt xpi in ipo pncipio sue ꝯceptiõis fuit formatũ et organizatũ. (vt oñsũ est). Relinq̃t igit qꝫ gñatio xpi hũana fuit absqz nãli semine. ¶ Itẽ semẽ maris in generatione aialis cuiuscũqz trahit ad se materiã quã mr ministrat quasi virtus que ẽ in scie maris itẽ dat sui ipsius cõplementũ vt finẽ totius generationis: vñ et cõpleta gñatõe ipm semẽ ꝓmutatũ et completũ est ꝓles q̃ nascit. Sed in gñatiõe humana xpi fuit vltimus gene-

est aliud suppositū hypostasis t psona pter suppositū hypostasiz t psonā Vbi dī: vt vī. ℣ Dre. sic er aia t corpe ꝯstituit hūana nā in cōitia er hac aia t er hoc corpe cōstituit hic bō: qō est hypostasis hois: iz in rpo fuit hec aia t bⁿ corpⁿ: igit er eox vnioe cōstituta ē hypostasis: vt vī: t sic idē qō pus. ℣ Itē hic bō q est rpo, put cōsiderat er aia solū t carne cōsistēs est q̄dā substātia: nō ār vīs ergo pticularis: q̄ ē hypostasis. ri ℣ Adhuc si idē est suppositū hūane t diuine nāe in rpo: oz q de itellectu hois q est rpo fit hypostasis diuina: nō ār est de itellectu alioz hoiuz: hō igit equoce de rpo dicet t alijs: t sic nō erit eiusdē spēi nobiscū. iz ℣ Amp. in rpo tria inuenīunt. (vt er dictis pz). s. corpⁿ: aia: t diuinitas. Aia ār cū sit nobilior corpe: nō est suppositū corpis sed magis forma eius: neq igit id quod ē diuinū: est suppositum humane nature sed magis formaliter se habens ad ipsam.

iz ℣ Dre. oē q̄d aduēit alicui post ee cōplete aduēit ei accīntaliter: iz cū verbū dei sit ab eterno māifestū ē q caro assūpta aduēit ei post ee cōpletū: igit aduēit ei accīntaliter. ℣ Quomodo oporteat intelligere incarnationem filij dei: 41.

Bhorum igitur solutō nem cōsiderandā paulo altius ichoandū est. ℣ Cū. n. Eutices vnionē dei t hois factā esse posuerit in natura. ℣ Nestorius autē nec in natura nec in persona. ℣ Fides ār catholica hoc teneat q sit facta vnio in psona nō in natura: necessariū vī precognoscere quid sit vniri in natura: t quid sit vniri in persona. ℣ Natura igit iz multis modis dicat: nā t generatio inuentiū: t principium generationis t motus: t materia t forma natura dicunt. ℣ Itē t aliq̄n natura dicit quod quid rei cōtinēs ea que ad spēi ptinēt integritatē. sicut enī dicimus nām humanā cōem esse omnib⁹ hominibus similiter in ceteris illa ergo vniuntur in natura ex quibus cōstituitur integritas speciei alicuius sicut aia t corpus humanum vniuntur ad constituendam spēm aialis: t vīr quecunq̄ sunt ptes spēi. Est ār impossibile q alicui spēi in sua integritate iā cōstitute aliqd extraneuz vniat in vnitatem nature nisi species soluatur. Cuz enim species sint sicut numeri in quibus quelibet vnitas addita vel subtracta variat spēm. si quid ad spēm iam perfectam addatur: necesse est iā aliā spēm esse: sicut si substantie aiate tm̄ addatur sensibile: erit iā alia spēs nāialis t plāta diuerse spēs sunt. Cōtingit tm̄ id q̄d non est de integritate spēi in aliquo individuo sub illa spē cōtento repiri: sicut albū t vestitū in sorte vel plone aut digito sertus vel aliqd huius: vī nihil ꝓhibet aliqua vniri in individuo: q̄ nō vniunt in vna integritate spēi: sicut humana natura t albedo t musica in sorte t hmōi: q̄ dicunt ee vnū subiecto t q: individuū in genere substātie dī hypostasis: in substātijs ār rōnalibus dī ēt plona. cōueniēter ois hmōi dicūtur vniri sm̄ hypostasim vel ēt sm̄ plonā. Sic igitur pz q nihil prohibet aliqua nō vnita esse sm̄ naturā: vniri ār sm̄ hypostasim vel personā. ℣ Audiētes ār heretici in rpo vnionē dei t hois ee factā contra ijs vīs iecesserūt ad hoc exponendū ptermisso tramite veritatis. ℣ Alig. n. hāc vnionez estimauerūt ad modū eox que vniunt in vnā naturā sicut Arrius t Apollinaris ponētes: q̄ verbū erat corpori rpi ꝓ aia siue ꝓ mēte: t sicut Eutices qui posuit ante incarnationē duas naturas dei t hois: post incarnationē vero vnā. ℣ Sed eox dictū oino ipossibilitatē cōtinet: māifestū ē. n. naturā verbi ab eterno in sua integritate perfectissimā esse: nec oino corrūpi aut mutari posse: vñ ipossibile est aliquid extrinsecū a natura diuina vtpote naturam humanā vel aliquam partē eius in vnitatē nature ei aduenire. ℣ Alij vero huius pōnis ipossibilitatem videntes in viā contrariam diuerterunt: ea. n. q̄ habēti aliquā naturā ad ueniūt: nec tm̄ pertinent ad integritatē nature illius vel accidentia esse videntur vt albedo t musica: vel accidentaliter se habere ad ipsum. sicut annulus vestimētū domus t similia. ℣ Considerauerunt aūt q cū humana natura verbo de aduēiat nec ad eius nature integritatē pertineat necesse esse putauerunt. q̄ humana natura accidētaliter vnionem haberet ad verbum. ē q manifestum est q non potest inesse verbo

Cōclusio inuestigande.

p⁹ secta heretico rū circa modus eiusdē.

2⁹ secta superiori cōtraria.

rōnis termin⁹ vnio ad psonā diuinā: nō ät aliq̄ psona seu hypostasis hūana ꝓstituēda (vt ex dictis pz). nō igit in hac generatiōe potuit eē actuū pncipiū semen viri sz sola virtus diuina: vt sic semen viri in generatiōe cōi boiz in suā substātiā trahit mām a mre ministratā: ita eādē mām in generatiōe rpi verbū dei ad snā vnionē assūpsit: ℣ Sic ät mānifestū ē q̄ cōueniēs erat: vt in ipa gnatione hūana verbi dei aliq̄ ꝓpietas spūalis generatiōis verbi relucēret: verbū ät fz q̄ a dicēte ꝓgredit sine iteri⁹cōceptū sine exterius ꝓlatū corruptionē dicēti nō affert sz magis pfectiōis plēitudo p verbū attēdit indicēte cōueniēs igit fuit: vt sic verbū dei fz hūanā generationē cōciperet & nasceret. vt mris integritas nō corrūperet ℣ Cū hoc ēt mānifestū ē q̄ verbū dei q̄ oia cōstituta sūt & quo oia in sua integritate cōseruant: sic nasci decuit vt p oia mris integritatē seruaret cōueniēs igit fuit hāc generationē fuisse ex virgine. ℣ Neq; tn hic generatiōis modus vere & nāli hūanitati rpi derogat: sz aft q̄ alij boies generant⁹ sit mānifestū est ät cū virtus diuina infinita sit. (vt supra ꝓbatū est). & p eā oēs cās virtutē ꝓducēdi effectū sortiant: q̄cūq; effect⁹ p quācūq; cāz ꝓducit: pōt p deū absq; illi⁹cāe āminiculo ꝓduci eiusdē spēi & nāe. Sic igit virtus nālis q̄ ē in hūano semie: ꝓducit boiez verū: spēz & humanā nām hūtez: ita virtus diuina q̄ talē virtutem semini dedit absq; hmōi virtute pōt effectū illi⁹ virtutis ꝓducere cōstituēdo verū boiez spēz & nāz hūanā hūtez. ℣ Si vero aliqs dicat: q̄ cū hō nāliter generat⁹ bēat corp⁹ nāliter cōstitutū ex semie matris: & eo q̄d femina submin istrat q̄d fit illud corp⁹ rpi nō fuit eiusdez nāe cū nro: si nō est ex matris semie generatū. ℣ Ad hoc mānifesta rnsio ē ex Arist. pōnē dicētis q̄ semen matris nō itrat mātiter in cōstitutionē cōceptn: sz est solū actiuuz pncipiū: mā vo corpis tota ministrat a mre: & sic ēgrū ad māz cōp⁹ rpi nō differt a corpe nro: nā ēt corpa nra māliter cōstituta fūt ex eo q̄d est sumptū ex mre. ℣ Si vero aliqs ꝓdicte positiōi Arist. repugnet ℣ Adhuc ꝓdicta obiectio efficatiā nō hz. ℣ Similitudo. n. aliquox aut dissimilitudo in mā nō attēdit sz statū mātis i pncipio generatōis sz sz cōditionē mātis iā ꝓparate, p ut est i termino generatiōis. Nō. n. differt ex mātre aer extra vel ex aq̄ generat⁹: qz sz aq̄ & terra in pncipio generatiōis dria fiunt tn p actionē generātis ad snā dispōnez reducunt. Sic igit diuina virtute mā q̄ solā ex muliere sumit: pōt reduci in fine generatiōis ad eandē dispōnem quā hz mā. si sumat simul ex mare & femina. Dū nō erit aliq̄ dissimilitudo ꝓpter diuersitatē mātis inter corp⁹ rpi: qd diuina virtute formatuz est ex mā a sola mre assūpta: & corpa nra q̄ virtute nāe formant ex mā ēt si ab vtroq; parēte assumat: mānifestū est. n. q̄ plus differt a mā q̄ ex viro & muliere sit assumit: timus terre de quo de⁹ ꝓmū humanū boiez formauit: quē vtiq; cōstat fuisse verū boiez & nobis p oia similē: q̄z mā sumpta solū ex femina ex q̄ corp⁹ rpi formatū est. vñ natiuitas rpi ex virgine nihil derogat veritati hūanitati ipsius: nec similitudini ei⁹ ad nos sz. n. virtus nālis regrat determinatā māz ad determinatū effectū ex ea ꝓducēdū. virtus tamē diuina, q̄ pōt ex nihilo cūcta ꝓducere in agēdo ad māz determinatā nō coartat. ℣ Simili ēt nec p hoc aliqd depit dignitati matris rpi: q̄ virgo cōcepit & peperit: qn vera & nālis mr filij dei dicat., virtute. n. diuina faciēte: māz nālē ad generationē corpis rpi ministrauit: qd solū ex pte mris regritur. Ea vero que in alijs matribus ad corruptionem virginitatis faciunt: non ordinantur ad id quod matris est: sed solum ad id quod patris est. vt semen matris ad locum generationis perueniat.

CQ̄ rps natus est de spū sancto. 46.

Vamuis aūt ois diuina operatio q̄ aliqd in creaturis agit: sit toti trinitati cōis (vt ex supra habitis ostēsum est). formatio tamē corpis rpi q̄ diuina virtute pfecta est cōuēienter spiritui sancto attribuit sz sit toti trinitati cōmunis. ℣ Hoc. n. cōgruere vt incarnatiōi verbi: nam sicut verbū nostrū in mēte conceptū inuisibile est: exterius aūt voce ꝓlatuz sensibile fit: ita verbum dei scōm generationē eternaz in corde patris inuisibiliter existit: p incarnationē ät nobis sēsibile factuz

ad 1ª obiectionē

obiectō

ad 2ª

ad 2ª ad aliā obiectionē

est:vñ verbi dei icarnatio est sicut vocalis verbi nri expssio.expssio aũt vocalis verbi nri fit p spũm nrm p quẽ vox verbi nostri formaf:cõuenienter igit & per spũm filij dei eius carnis formatio dicitur facta.

2 ¶ Cõuenit ẽt hoc & generatiõi humane. Virtꝰ.n.activa q̃ ẽ in semie hũano ad se trahẽs mãz q̃ fuerit a mre p spẽm opaf Fundaf.n.hmõi virtus in spũ ꝓpter cuiꝰ cõtinẽtiã semẽ spumosuz oz eẽ & albũ:verbũ igit dei filii carnẽ assumens ex virgine cõuenienter hoc p spũm sanctũ dz carnez assumẽdo formare. Cõuenit etiã hoc ad insinuandã eãm ad icarnationẽ verbi mouẽ tẽ:que quidẽ nulla alia eẽ potuit nisi amor dei ad hoiez cuiꝰ nãm sibi voluit in vnitate persone copulare. In diuinis aũt spũs sanctus est q ꝓcedit vt amor.(vt supra dictũ est) cõueniẽs igit fuit:vt icarnatiõis opus spiritui sancto atribuatur.

3 ¶ Solet etiam in sacra scriptura oĩs gra spũi scõ attribui:q; qũ gratis daf ex amore donãtis vt esse collatũ:nulla aũt maior est gra hoi collata:cũ q; deo i psona vnirek conuenienter igitur hoc opus spiritui sancto appropriatur.

¶ Qñ rpus non fit filius spũs.sancti secundum carnem. 47.

Vanuis aũt christus de spũ sancto & virgine cõceptus dicaf: nõ põt tñ dici spũs scũs pater rpi fm generationẽ humanã:sicut virgo dicit mater eiꝰ. Produxit aũt spũs scũs nõ humanã nãm in rpo ex sua substãtia:sed sola sua virtute opatus est ad eius ꝓductionẽ: non igitur põt dici spiritus sanctus pater rpi secundum humanam generationem.

2 ¶ Esset ẽt iductiuũ in errorẽ:si rpus spũs sancti filiꝰ diceref:manifestũ ẽ.n.q; verbuz dei fm hoc dz personam distinctã:q; est filius dei patris:si igit fm humanã nãz spũs sancti filius diceref daref intelligi q; christꝰ esset duo filij.nã verbũ dei spũs sancti filiꝰ esse non põt:& sic cũ sliationis notiõ ad psonam ptineat non ad nãm:sequeref q; in rpo essent due persone:qđ est a fide catholica alienum. Inconueniens eni esset vt auctoritas patris & nomen ad personam aliam transferretur.quod cõtingit:si spiritus sanctus pater christi diceretur.

¶ Qñ nõ sit dicẽdũ rpz eẽ creaturã. 48.

Lterius enã manifestũ ẽ q; q̃zuis hũana nãa verbo assũpta fit aliq̃ creatura nõ tñ potest simplr enũciari rpm esse creaturã. Creari.n.est fieri quoddã. Cũ aũt fieri terminet ad eẽ simpliciter:eiꝰ est fieri qđ bz eẽ subsistẽs.& hmõi est individuũ cõpletũ in genere substãtie:qđ quidem in nã intellectuali dr psona aut ẽt hypostasis: Forme vero & accidẽtia & ẽt ptes nõ dicunt fieri nisi secundum quid:cũ & esse non hãant in se subsistens:sed subsistãt in alio. Vñ cũ aliquis fit albus nõ dicitur fieri simpliciter sed fm quid:in rpo aũt nõ est alia hypostasis vel persona nisi verbi dei:q̃ est increatus (vt ex premissis manifestũ est).nõ igit simpliciter põt enũciari q; rpus sit creatura: Iz cum additione põt hoc dici:vt dicaf creatura fm q; homo vel fm humanaz nãm. Licet aũt de subiecto qđ est individuũ in genere substantie nõ simplr dicaf fieri qđ est ꝓprium eiꝰ ꝓpter accidentia vel ptes sed solũ secundũ qđ:tamẽ simpliciter pdicant de subiecto:quecũq; sequunt naliter ad accñtia:vel ad ptes fm ꝓpriaz rõnem. Dr eni simplr bõ eẽ videns:q; hoc cõsequit ad oculuz:& quidẽ crispus ꝓpter capillos.& visibilis propter colorẽ. Sic igitur & ea que cõsequuntur proprie ad humanam nãm:simpliciter possunt enunciari de rpo sicut q; est bõ:q; est visibilis:q; ambulauit: & oĩa hmõi. Qz aũt est psone ꝓprium de rpo nõ enũciatur rõne hũane nature: nisi cũ aliq̃ additiõe expressa vel subintellecta.

¶ Solutio rationũ contra icarnationẽ superius positarum. 49.

Is igitur habilis ea que cõtra icarnationis fidem supra posita sunt.facile soluũtur. Dñus est.n. incarnationẽ verbi nõ sic esse intelligendã: ad pmã q; verbũ sit in carnẽ cõuersum aut sit corpori vnitum vt forma.vñ non est cõsequẽs factũ in hoc q; verbũ est incarnatum:q; vere de carne sit corpus vel virtus in corpe. (vt prie

ad pmã rõnem 48.

ratio procedebat). Similiter ẽt nõ ſequitur q verbũ ſit ſubſtãtialiter mutatũ: p hoc q nãz humana aſſumpſit: nulla.n. mutatio in ipſo verbo dei facta ẽ ſed ſolũz in humana nã que ẽ a verbo aſſumpta: ſm quã cõpetit verbo t gñatuz eẽ ipaliter t natũ nõ ãt ſm ſeipz. ad 2am. ad 3am. Ad ẽt tertio ꝓponit nẽctatez nõ bz. Hypoſtaſis n.nõ ertẽditur extra terminos illius nãe: et q̃ ſba bz: nõ ãt verbaz dei ſubſiſtẽtiaz bz er nã bũana: ſed magis nãm humana ad ſuã ſubſiſtẽtiaz vel p ſonalitatẽ trahit: nõ.n.p illã: ſed in illa ſubſiſtit: vñ nihil ꝓhibz verbũ dei eẽ vbiq; ſz humana nã a verbo dei aſſumpta vbiq; nõ ſit. ad 4am. Et hoc ẽt ſolui quartũ cuiuſlibz.n. rei ſubſiſtẽtia oz eẽ vná nãm tm̃ p quã ſimpliciter eẽ hẽat: t ſic verbũ dei p ſolaz nãm diuinaz ſimplr eſſe bz: nõ ãt per humanaz naturã: ſed per eaz bz q ſit hoc. ſ. q ſit hõ. ad 5am. Quintũ ẽt ſoluit p hoc idẽ. Impoſſibile ẽ.n. q nã p quaz verbũ ſubſiſtit: ſit aliõ q̃ ipſa pſona verbi: ſubſiſtit aũt per nãz diuinã nõ ãt per nãz humanã: ſed eã ad ſuã ſubſiſtẽtiã trahit vt in ea ſubſiſtat: vt dictũ eſt: vñ nõ oz: q nã humana ſit idẽ q pſona verbi. ad 6am. Ad hinc ẽt excluditur id quod ſexto obijcebatur. Hypoſtaſis eniz eſt minus ſimpler vel re vel intellectu q̃ natura per quam conſtituitur in eſſe. Re quidẽ: cum hypoſtaſis non ſit ſua natura. Intellectu ãt ſolo in illis in quibus idem eſt hypoſtaſis t natura. Hypoſtaſis autẽ verbi non cõſtituitur ſimpliciter per humanaz naturam vt per eam ſit: ſed per eam ſolũ habet verbum q ſit homo: nõ igitur oportet q natura humana ſit ſimplicioz q̃ verbum inãtum eſt verbum: ſed ſolum inquãtuz verbũ eſt hic hõ. ad 7am. Et quo ẽt pz ſolutio ad id qđ ſeptimo obijcitur. Nõ.n. oz q hypoſtaſis dei verbi ſimplr ſit cõſtituta per nãz ſignatam ſed ſolum inquantuz eſt hic homo ſic enim ſolum per humanam naturã conſtituitur vt dictum eſt. ad 8am. Q̃ autez anima humana t corpus in rpõ ad perſonalitatez verbi trahuntur nõ conſtituentia aliquã pſonam preter perſonam verbi non pertinet ad minoratiõnẽ virtutis. (vt octaua rõ ꝓcedebat. (Sed ad dignitatẽ maiorẽ: vnum quodq; enim melius eſſe habet cuz ſuo digniori vnitur q̃ cum per ſe exiſtit: ſicut alia ſenſibilia nobiliora eẽ habz in homine q̃ in aliis animalibus: in quibus forma principalis nõ tm̃ in hoie. Dic ẽt ſoluit qđ nono obijciebatur. ad 9an. In rpõ.n. vere fuit hec alia t hoc corpus: nõ tm̃ in er eis conſtituta eſt pſona aliqua ꝓter perſonã verbi dei: quia ſunt ad pſonalitatez dei verbi aſſumpta ſicut t corpus: cum eſt ſine anima ꝓpriaz ſpẽz bz: ſed cum vnitur aie ab ea ſpẽz ſortit. Et hoc ẽt ſoluitur: qđ decimo ꝓponebat: manifeſtum eſt.n. q hic homo qui eſt rpõs: ſubſtantia q̃dam eſt non vlis ſed particularis: t hypoſtaſis quedã ẽ nõ tm̃ alia hypoſtaſis q̃ hypoſtaſis verbi q; humana nã ab hypoſtaſi verbi aſſumpta eſt in verbuz ſubſiſtat tam in humana nã q̃ in diuina: id autẽ qđ in humana nã ſubſiſtit eſt hic hõ: vñ ipſum verbuz ſupponit cũ dicit hic homo. ad 10am. Sz ſi quis eandẽ obiectiõnẽ ad humanã nãm tranſferãt dicẽs eam eẽ ſubſtantiam quandam nonvlem ſed particularem t per ꝓpriã hypoſtaſim. obiecto. Manifeſte decipitur: nã humana nã ẽt in ſorte vel pſone nõ eſt hypoſtaſis ſed id qđ in ea ſubſiſtit: hypoſtaſis ẽ. Q̃ aũt ſubſtãtia ſit t particularis nõ ſm illã ſignificationẽ dẽ qua hypoſtaſis eſt particularis ſubſtantia. Subſtantia.n. ſm pbm dẽ duplr. ſ. de ſubiecto in gñe ſubſtantie. qđ dẽ hypoſtaſis: t de eo qđ quid ẽ qđ ẽ nãirei. Sed neq; pare alicuius ſbe ſic dicunt particulares ſubſtãtie quaſi ſint per ſe ſubſiſtẽtes: ſed ſubſiſtunt in toto: vnde nec hypoſtaſes pñt dici: cum nulla earum ſit ſba cõpleta: alꝯ ſequeretur q; in vno hoie tot eſſent hypoſtaſes: quot ſunt ptes. Qđ vero. xi. oppoſitum fuit ex eo ſoluitur q equiuocatio inducitur ex diuerſa forma ſignificata p nomen: non autem ex diuerſitate ſuppoſitionis: non. n. hoc nomen homo equinoce ſumit: ex eo q q̃q; ſuppõit p platõe q̃q; pro ſorte. Hoc igitur nomẽ hõ de rpõ t de alijs hoibus dẽm ſemp eãdẽ formã ſignificat. ſ. nãm humanã: vñ vniuoce ꝑdicat de eis: ſed ſuppõ tm̃ variat in hoc q ꝑz q pro rpõ ſumit ſupponit hypoſtaſim increatam ſecunduz vero q pro aliis ſumitur. ſuppoñit hypoſtaſim creatam. ad 11am. Neq; aũt hypoſtaſis verbi dicit eẽ ſuppoſitũ bũane nãe quaſi ſubſiciat ei vt formalioꝛi. (ſicut duodecima rõ ꝓponebat). hoc.n. eſſet neceſſa- ad 12am.

rium:si hypostasis verbi per naturā humanam simpliciter cōstitueretur inesse:qđ ꝓz esse falsuz:dicitur.n.hypostasis verbi humane nāe ſupponi ꝓout eaz ad ſuā ſubſiſtētiam trahit:ſicut aliquid trahitur ad alterum nobilius cui vnitur. ad 1am ℣ Nō tñ ſequit ꝙ humana nā accidentaliter verbo aduenat:eo ꝙ verbū ab eterno ꝓtractat.(ſicut victima rō cōcludebat).ſic.n. verbū humanā nām aſſumpſit.vt vere ſit hō:eē aūt hominez eſt eſſe in genere ſubſtātie.Qui igitur ex vnione nāe humane hypoſtaſis verbi dz ꝙ ſit hō:non aduenit ei accidentaliter: naz accidentia eſſe ſubſtantiale non conferunt.

¶ Qz peccatum originale traducatur a primo parente in posteros. 50.

ꝓtinuatio ſeq̄ntiā ad p̄ cedēria.

SSēſum ē igit ex premiſſis non eſſe ipoſſibile ꝙ fides catholica de incarnatione filii dei p̄dicat:ꝓñs aūt est oñdere ꝙ ꝓuenīēs fuit filium dei nām aſſumpſiſſe humanā.℣ Huius aūt ꝓuenīētie rōnem apſe aſſignare videt ex peccato originali:qđ in oēs peraſit:dicit.n. Ro.5.(Sic per inobedīētiaz vnius hois peccatores cōſtituti ſunt multi:ita t per vnius hois obedientiam iuſti ꝓſtituēt̄ multi. ad ro. ℣ Sed qz pelagiani hereticī peccatū originale negauerunt:oñdēduz eſt hoies cum peccato originali naſci:t primo quidē aſſumēdum eſt quod dicit Gene.2.(Tulit dñs deus hōinem:t poſuit eū in paradiſo:ꝓcepitq; ei dicēs. Ex oi ligno paradiſi comede:de ligno aūt ſcie bōi t mali ne comedas:in q̄cūq; aūt die comederis ex eo:morte morieris).Sz qz Adā nec eo die quo comedit actu mortuus eſt:opz ſic intelligi.(qđ dicit morte morieris).idest neceſſitati mortis eis addictus:qđ quidē frustra diceretur ſi hō ex inſtitutione ſue nature neceſſitatē moriēdi hēret:oz igitur dicere ꝙ mors t neceſſitas moriendi ſit pena homini ꝓ peccato inflicta. Pena aūt nō infligitur iuſte niſi ꝓ culpa in quibuſcūq; igitur inuenitur hec pena:ne ceſſe eſt vt in eis ineniat aliqua culpa.Sed in omni hoie iuenitur hec pena ēt a principio ſue natiuitatis:ex tunc.n.naſcitur neceſſitati mortis addictus. Vnde t alig mor poſt natiuitatē moriūtur de vetero trāſlati ad rumultū:ergo in eis eſt aliqđ peccatū:ſz non peccatū actuale:qz nō bñt pueri vſum liberi arbitrii ſine quo nihil ipūtatur hominī ad peccatū.(vt ex dictis que dicta ſunt i.3. lib.apparet.neceſſe ē igit dicere ꝙ in eis ſit peccatū ꝓ originē traducūt. ad ro. ℣ Hoc ēt expreſſe apparet ex verbis apli Ro.5.(Sic per vnū hominē in hunc mūduz peccatum intrauit:t ꝓ peccatū mors:ita t in oēs hōines mors ptrāſiit in quo oēs pec.). Non pōt aūt dici ꝙ ꝓ vnū hominē immundum peccatū intrauit per modū imitationis:qz ſic peccatū nō peruenīſſet niſi ad eos q̄ peccando primū hoiez imitant:t cū mors per peccatū in mundū intrauerit:non pueret mors niſi ad eos qui peccant in ſimilitudinem primi hominis peccantis. Sed ad hoc excludendū apls ſubdit.(q; regnauit mors ab Adā vſq; ad Moyſen ēt in eos qui nō peccauerūt in ſimilitudinez ꝓuaricationis Ade).non ergo intellexit apls q; ꝓ vnū hominē peccatū in mūdū intrauerit per modum imitationis ſed per modum originis.

2 ¶ Preterea ſi ſm imitationē apls loqretur de introitu peccati in mundū:potius diſſet per diabolū peccatū intraſſe in mūdum q̄ per vnum hominem:ſicut expreſſe dicit Sapientie.2.(Inuidia diabolī mors introiit in orbem terrarum:immitantur autem illum qui ſunt ex parte illius. Sap.

3 ¶ Adhuc in ꝑſo. Dauid dicit.(Ecce in iniquitatibus conceptus ſum:t in peccatis cōcepit me mater mea).quod nō pōt itelligi de peccato actuali:cū Dauid ex legitimo matrimonio cōceptus t natus dicatur:oz igit vt hoc ad peccatum originale referatur. ꝑſo.

4 ¶ Amp̄. Job.14.dicit.(Quis pōt facere mundū de imūdo cōceptū ſemine:nōne tu qui ſolus es).ex quo mānifeſte accipit pōt ꝙ ex imūditia humani ſeminis aliqua immunditia ad hoiem ex ſemine ꝓceptū ꝓueniat:qđ oz intelligi de imūditia peccati:ꝓ qua ſola hō in iudiciū deducit:premittur.n.(Et dignuz ducis ſuper huiuſcemodi aperire oculos tuos:t adducere eum tecuz in iudiciuz).ſic igit aliqđ peccatū ē qđ hō cōtrahit ab ipſa ſui origie:qđ originale dicit. Job.

5 ¶ Xrē baptiſmus t alia facta eccleſie ſūt quedā remedia cōtra peccatū.(vt infra patebit).exhibetur aūt baptiſmus ſm cōem

ecclesie ꝯsuetudinē pueris recēter natis frustra igit exhibet̄. nisi in eis ēt aliqđ peccatū. nō est ät in eis peccatū actuale. qz carent vsu liberi arbitrij. sine quo nullus actꝰ dōr in culpā imputat. oz igit dicere in eis eē peccatū p originē traductū. cū in opib⁹ dei t ecclesie nihil sit vanū t frustra. ℣ Si ät dicat q baptismus infantibus dat nō vt a peccato mundent. sz vt ad regnū deueniant. quo ꝓuenire nō pōt sine baptismo cuz dño dicat Jo. 3. (Nisi quis renatus fuerit ex aq̄ t spū scō nō pōt introire in regnū dei). ℣ Hoc vanū est. nullus n. a regno dei excludit nisi pp aliquā culpā: finis. n. oīs rōnalis creature est. vt ad beatitudinē ꝓueniat q̄ eē nō pōt nisi in regno dei. qđ qdē nihil est aliud q̄ ordinata societas coꝝ q diuina visione fruunt. in q̄ vera beatitudo cōsistit. (vt pz ex his q̄ in tertio sunt dicta). nihil ät a fine suo deficit. nisi pp aliquā peccatū. si igit pueri nōdū baptizati ad regnū dei ꝓuenire nō pnt. oz dicere eē in eis aliquā peccatū. ℣ Sic igit fz catholicē fidei traditōēz tenēdū est hoiem nasci cū peccato originali.

¶ Obiectiones ꝓtra peccatū originale. 51.

¶ Videt ät qdā adhuc q̄ veritati aduersari. ℣ Peccatū. n. vni⁹ alterius nō imputat ad culpam. Vñ Ezechiel. 18. dr. (q filius nō portat iniquitatē patris). t huius rō est. q nō laudamur neq; vituperamur nisi ex his q̄ in nobis sunt. hec ät sunt q̄ nr̄a voluntate cōmittimus. nō igit peccatū ꝓmi hominis toti humano gñi imputat. ℣ Si vero q dicat q vno peccāte oēs peccauerūt in ipo (vt apls dicere vr). t sic vni nō imputat peccatū alterius sz suū peccatū. ℣ Hoc est vr̄ stare nō pōt. qz illi q ex Adā nati sūt q̄n Adā peccauit. in eo nōdū erant actu. sz virtute tm̄ sicut in pria origine. peccare ät cū sit agere nō cōpetit nisi existenti in actu. nō igit in Adā oēs peccauimus. ℣ Si ät ita dicat nos in Adā peccasse q̄si originaliter ab eo in nos peccatū ꝓueniat simul cū natura. ℣ Hoc est impossibile vr̄. accidēs. n. cum de subiecto ad subiectū nō transeat. nō pōt traduci nisi subiectū traducat. subiectū ät peccati actualis rōnalis est. q̄ nō traducit in nos ex p̄ncipe sz a deo singillatim creat in vno quoq; (vt in. 2. ostensū est). nō igit p originem peccatū ad nos ab Adā derivari potest.

2 ¶ Adhuc si peccatū a p̄ncipe i alios derivat. q: ab eo originē trahūt. cū rēs a p̄ncipe originē ducit. vt q ipse est peccato originali subiect⁹ fuerit q est alienū a fide.

3 ¶ Dze. qđ ꝓcedit aliqđ ex suā originē naturale est ei nāle. q est alicui nāle nō est peccatū in ipso. sicut in culpa nō est peccatū q visu caret. non igit per originē a primo homine peccatum ad alios potuit derivari. ℣ Si ät dicat q peccatū a primo parente in posteros derivat p originē. nō inquātū est nālis sz inquātū est vitiata. ℣ Hoc est vt vr̄ stare nō pōt. defectus. n. in ope nāe nō accidit nisi p defectū alicui⁹ nālis principij. sicut per corruptionē aliquā q̄ est in semine causant mōstruosi partus animalū. nō est ät dare alicuius nālis principii corruptionē in humano semine. Non videtur igitur quod aliquod peccatum et vitiata origine derivetur in posteros a primo parente.

4 ¶ Jtē peccata q̄ ꝓueniunt in opibus nature p corruptionē alicuius p̄ncipij nō fiunt sp vel frequenter. sz vt in pauciorib⁹ si igit per vitiatā originē peccatū a primo parente in posteros derivetur. non derivatur in omnes. sed in aliquos paucos.

5 ¶ Preterea si p vitiatā originē aliquis defectus in prole ꝓueniat cuiusdē generis oportet eē illū defectū cū vitio. qui est i origine: q: effectus sunt conformes suis causis: origo ät sine generatio humana cuius sit actus potentie generatiue que nullo modo participat rōnē: nō p̄t hīre in se vitiū: qđ ptineat ad genus culpe. q: in his solis actibus pōt eē virtus vel vitiū. q subdunt aliq̄ liter rōni. vnde nō imputat homini ad culpā: si propter vitiatā originē nascat leprosus vel cecus: nullo igit mō defectus culpabilis ꝓuenire pōt a primo parente in posteros per vitiatam originem.

6 ¶ Adhuc nature bonum per peccatum non tollitur. vnde etiam in demonib⁹ manent naturalia bona. (vt Dionysi⁹ dicit). generatio ät est actus nature: nō igitur p peccatū primi hominis vitiari potuit būne generatōis origo. vt sic peccatum primi hominis ad posteros derivaret.

7 ¶ Amp̄. bō generat sibi simile sec⁹ spēz

in his ergo q̄ nō ꝓtinent ād generationem
spēi nō oꝫ filiū assimilari parētibus pecca
tū ät nō pōt ꝓtinere ad rōnē spēi: q̄ pecca-
tū nō est coꝛ q̄ sunt fm nāz. sꝫ magis coꝛru
ptio nālis ordinis: nō igit oꝛ: q̄ ex primo bo
mine peccante alii peccatoꝛes nascantur.

8 ¶ Ꝛe. filii magis similāt ꝓximis parē
tibus q̄ remotis. cōtingit ät q̄ ꝓximi pa
rētes sunt sine peccato: t in actu gnationis
nullū peccatū cōmittit. nō igit ꝓp peccatuꝫ
primi parētis peccatoꝛes oēs nascunt. deīn
de si peccatū a primo hoie in alios derivatū
est maioris autē virtutis in agendo est bo-
num q̄ malū. (vt supra oñsū est). Multo
magis satisfactio Ādę t iusticia eius ꝓ eum
ad alios transiuit.

9 ¶ Ādhuc si peccatū primi hois ꝓ originē
ꝓpagat in posteros: pari ēt rōne peccata
aliox parentū ad posteros deveniunt. t sic
semꝑ posteriores ēēnt magis bonorati pec
catis q̄ priores: qđ ꝓbari ꝓpue ex hoc sequi ne
cesse est si peccatū transit a parente in pro-
lem t satisfactio transire non potest.

¶ Solutio obiectionum positarum. ſz.

Bhorum igit so
lutiōꝫ ꝓmittendū est ꝙ peccati origi
nalis in hūano gñe ꝓbabilr
q̄dā signa apparēt. ſ Cū cui
deus hūanox actuū sic curā gerat. vt hōis
operibus premiū t malis penā retribuat.
(t vt in superioribus est ostēsū). ex ipsa pe-
na possumus certificari de culpa. ſ Pari
tur ät cōiter hūanū genus diuersas penas
t corporales t spirituales: inter corporales
potissima est moꝛs ad quā oēs alie tendunt
t ordinār. i. fames sitis: t alia hmōi: inter spi
rituales ät est potissima debilitas rōnis: ex
qua ꝓvingit ꝙ hō difficulter pervenit ad ve
ri cognitionē. t de facili labit in errorē: t ap
petitus bestiales oino superare nō pōt. sed
multotiens obnubilat ab eis. ſ Posset tñ
aliqs dicere hmōi defectus tā corporales
q̄ spirituales nō ēē penales sed nāles defe-
ctus ex necessitate māe ꝓvētes. ſ Necesse
est. n. corpus humanū cū sit ex cōtrariis cō
positū corruptibile ēē. ſ Et sensibilē appe
titū in ea q̄ sunt fm sensū delectabilia mo-
veri. q̄ interdū sunt cōtraria rōni. ſ Et in-
tellectū possibilē: cū sit in potētia ad oia in-
telligibilia nullū coꝛ hūo in actu. sed ex sen
sibus natū ea acgrere. difficulter ad sciam
veritatis ꝓvingere: t de facili ꝓpter fantas
mata a vero deviare. ſ Sed tñ si go recte ipꝛoba-
cōsideret satis probabiliter poterit estima-
re divina providentia suppositis q̄ singulis
pfectionibus ꝛgrua pfectibilia coaptauit ꝙ
deus superiorē naturā inferiori ad hoc con
iunxit. vt ei dominaret. t si qđ huius dōni
impedimentū ex defectu nature contingę-
ret eius spirituali t supernaturali hūficio tol
leret. vt. i. cū gia rōnalis sit altioris nāe q̄
corpus animali cōditōr credat corpori ēē con-
iuncta: ꝙ in corpore aliqd ēē nō possit ꝓtra
riū aie ꝓ quā corpus vivit. t fitr si rō in ho
mine appetitui sensuali ꝓiungat t alias sen
sitiuis potētias. ꝙ rō a sēsitiuis potētijs nō
impediat. sꝫ magis eis dñet. ſ Sic igit scēm
doctrinā fidei ponimus hoiem a principio
taliter ēē institutū. ꝙ q̄diu rō hois deo es-
set subiecta t inferiores vires ei sine impedi-
mento deservirēt t corpus ab eis subiectio
ne impediri nō posset ꝓ aliqđ impedimētū coꝛ
porale deo t sua gra supplētē qđ ad hoc ꝓ
fectēdū nā minus haberet. rōne ät aversa a
deo t inferiores vires a rōne repugnarēt. t
corpus vite q̄ est ꝓ aiam ꝓtrarias passiōes
susciperet. sic igit hmōi defectus q̄ nales
hōi videāt absolute ꝓsiderādo hūanā nām
ex parte ei⁹ qđ ē in ea iferi⁹: tñ ꝓsiderādo di
vinā ꝓuidētiā t dignitatē supiorīs partis
hūane nāe satis ꝓbabilr ꝓbari pōt hmōi
defect⁹ ēē penales. t sic colligi pōt hūanuꝫ
gen⁹ peccato aliquo originalr ēē infectum.
ſ Dis igit visis rndendū est ad ea q̄ in cō
trariū sunt obiecta. ſ Nō. n. ē inconueniēs
ꝙ vno peccāte peccatū in oēs dicimus ꝓ
originē ēē ꝓpagatū. q̄uis vnusq̄sq; ex ꝓpio
actu laudat vl vituꝑat. (vt ꝓ⁹ rō procede-
bat). alr. n. ē in bis q̄ sūt vn⁹ idividui. alr
in bis q̄ sūt toti⁹ nāe spēi. nā principaliter spēi
sūt plures hoies velut vn⁹ hō. (vt Porph.
dic). peccatū igit qđ ad aliqđ individuū sive
psonā hois ꝑtinet. alteri nō imputat ad culpā
nisi peccāti. eo ꝙ psona alr vn⁹ ab alio divisus
ē. ſ Si qđ ät peccatū ē qđ ipsā nāz spēi re
spiciat. nō ē inconueniēs ꝙ ex vno ꝓpaget i
alte ꝓ. sic t i nā spēi ꝓ vnū alius cōicat. cū ät
peccatū malū qđdā fit rōnis nāe malū qđ
est privatio hōis sz illud bonū qđ ꝑtinet ad

ad pm rōnis

dicãdũ est peccatũ aliqđ ad nãz cõez vl ad aliq̃s pſonã ꝓpaz ptinere peccata igr actus lis q̃ cõiter ab boib⁹ agũt. adimũt aliqđ bonũ pſõe peccãtis: puta grãm t ordinẽ debitũ ptiũ aie. vñ pſonalia sũt nec vno peccãte aliter iputãt. primũ ãt peccatũ primi hois nõ solũ peccãtẽ destituit ꝓpo t pſonali bono. s. grã t debito ordine aie. sz ẽt bono ad nãz cõez ptinẽte. (vt. n. supra dictũ est). sic nã hũana fuit instituta in sui primordio q̃ inferiores vires pfecte rõni subiicerent: rõ deo t aie corpus. deo p grãz supplẽte id qđ ad hoc deerat p nãz. ℣ Dmõi ãt beneficium q̃ a ghusdã originalis iustitia dr. sic primo hõi collatũ fuit. vt ab eo simul cũ nã humana ꝓpagaret in posteros. rõne ãt p peccatũ primi hois se subtraherẽte a subiectiõe divina, subsecutũ ẽ q̃ nec iferiores vires pfecte rõni subiiciãt. nec aie corpus t hoc nõ tm in ꝓmo peccãte. sz idẽ defectus cõis pervenit ad posteros: ad qđ ẽt dicta originalis iustitia punctura erat. sic igr peccatũ primi hois a quo cẽs alii sz doctrinã fidei sũt derivati. t pſõale fuit inquãtũ ipsũ primũ hominẽ ꝓpo bono priuauit t nãle inquãtum abstulit sibi t suis posteris ẽnter beneficiũ collatũ tot hũane nãe. ℣ Sic igr hmõi defectus in aliis ẽnãs er ꝓmo parẽte ẽt m aliis rõnẽ culpe bz ꝓpriãt cẽs hoies ẽpuliãt mult hõ p participationẽ nãe cõis. fic. n. inuenit volũtariũ hmõi peccatũ volũtate primi parẽtis quẽadmodũ t actio manus rõnẽ culpe bz er volũtate ꝑmi mouẽtis qđ ẽ rõ. vt sic estimẽt i peccato nãe diuersi hoies quasi nãe cõis ptes. fic in peccato pſõali diuerse vni⁹ hois ptes. ℣ Sctz b⁹ igr vex ẽ dicere q̃ vno peccãte cẽs peccauerũt in ipso. (vt apls dicit). fz q̃. (sc̃da rõ ꝓpõebat). nõ q̃ ẽẽt actu in ipso alii hoies sz virtute fic in originali ꝑn⁹. nec dicũt peccasse in eo q̃si aliquẽ actũ exercẽtes. sz inquãtũ primẽt ad nãz ipsi⁹ q̃ p peccatũ corrupta ẽ. ℣ Nec in segl. si peccatũ a ꝓmo parẽte ꝓpagatur in posteros. ℣ Cũ subiectũ peccati sit aia rõnalis: q̃ aia rõnalis fit cũ semine ꝓpagetur (sz ꝓcessu tertie rõnis). hoc. n. mõ ꝓpagatur b⁹ peccatũ nãe. qđ originale dr: fic t ipsa nã spẽi. q̃ cũ sit p aiam rõnalẽ gficiatur. nõ tm ꝓpagatur cũ semine. sz solũ corpus ad susceptionẽ talis aie sptũ natũ. (vt in. 2. oñiũ est). ℣ Et sz tps a ꝓmo parẽte sz carnẽ de ad 4ᵐ
scẽderit: nõ tm inquinatione originalis, peccati icurrit. (vt ãrta rõ ꝓcludebat). q̃ nãm hũani corporis solũ a ꝑ parẽte susceptũ. Xp⁹ ãt formatiua corpis eius nõ fuit a ꝑ parẽte derivata. sz fuit virtus spũs sancti. (vt supra oñsuz ẽ). vñ nãz humana nõ ab Ada accepit sicut ab agẽte. sz eã de Ada susceptã fic de mãli principio. ℣ Cõsiderãdũ ẽ ẽt q̃ ꝑ ad 5ᵐ
dicti defectus p nãle originẽ traducãtur. ex eo q̃ nã destituta ẽ auxilio grẽ: qđ ei fuerat in primo parẽte collatũ ad posteros fit cuz nã derivãdũz. t q̃: hec destitutio ex voluntario peccato ꝓcessit: defectus ẽnãs suscipit culpe rõnẽ. ℣ Sic igr defectus hui⁹ t culpabiles sunt p cõparationẽ ad primũ principiũ. qđ est peccatũ Ade: t nãles sunt per cõparationẽ ad nãm ita destitutã. ℣ Vnde t apls dicit Ephe. 2. (Eram⁹ nã filii ire). Ephe.
℣ Et p bo solvitur rõ quta). ℣ ℔z igitur ad 6ᵘᵐ
fm ꝓdicta q̃ viciũ originis ex quo peccatũ originale causatur provenit ex defectu alicuius principii. s. gratuiti doni: qđ nãe hũane in sui institutõe fuit collatũz. qđ qdẽ donum quoddmõ fuit nãle nõ quasi ex principiis nãe causatum: sz q̃ sic fuit hõi datũz vt simul cũ nã ꝓpagaretur. (obiectio autẽ ferta). ꝓcedebat fm q̃ nãle dr qđ ex principiis nãe cãtur. ℣ ℙcedit ẽt septima rõ p modum eundẽ de defectu principii nãlis qđ ptinet ad nãm spẽi. ad 7ᵐ
℣ ℚ̃. n. ex defectu huius nãlis principii provenit: accidit vt in paucioribus: sed defectus originalis peccati provenit ex defectu principii superaddiri principio spẽi. (vt dictum est). ℣ Sciendum ad 8ᵐ
est etiã q̃ m actu gratie virtutis nõ põt ẽẽ vicium de gẽe actualis peccati. ℣ ℚ̃ ex voluntate singularis pſone dependet. eo q̃ actus gratie virtutis nõ obedit rõni vel voluntati. (vt octava rõ procedebat). sed vicium originalis culpe quod ad naturã pertinet n. bil prohibet in actu gratie potentie inueniri cum t actus gratie potentie nãles dicãt. ℣ Quod vero nono ad 9ᵐ
obiicitur de facili solui potest fm premissa. per peccatum enim non tollitur homini bonum nature: quod ad speciem nature pertinet. sed bonum nature quod per gratiam superaddituz fuit potuit per peccatum primi parẽtis auferri. (vt supra dictum est). ad 10ᵐ

ad 2ᵐ

ad 3ᵐ

¶ Ꝑz ét et eſſdē de facili ſolutio ad decimā rōnē qr cū priuatio t defectus ſibiinuicē correſpondeant ea rōne in peccato originali filii parentibus ſiſank. quia ét donuz a principio nāe preſtitū fuiſſet a parentibus in poſteros ꝓpagatū: qr ꝛz ad rōnē ſpēi nō pineret: tñ et diuina gīa datū fuit primo hōi vt ab eo in totā ſpēz deriuandū. ſimiliter peccatū p qđ illud bonū ꝓuatur in
ad 11m totā ſpēm deriuat. ¶ Cōſiderandū eſt etiā qꝛ ꝛz aliquis p ꝛ̄e ſacramenta ſic ab originali peccato mundet vt ei nō imputet ad culpā qđ eſt ꝓſonaliter ipſū a peccato originali liberari. nō tñ nā totaliter ſanatur t ideo ſcōm actū nāe peccatū originale trāſmittitur in poſteros. ſic igit in hoie generā te mquantū eſt ꝓſona q̄dā nō eſt originale peccatū t contingit ét in actu generationis nullū eē actuale peccatū. (vt vndecima rō proponebat). ſed inquantū hō generans eſt naturale generationis principiū miſectio originalis peccati: qđ naturā reſpicit in eo ma
ad 12m net t in actu gīationis ipſius. ¶ Sciendū ét eſt qꝛ peccatū actuale primi hominis in naturā trāſiuit. qr nā i eo erat beneficio nature preſtito adhuc pfecta. ſz p peccatū ipſius nāe hoc beneficio deſtituta actus eius ſimplr naturalis fuit. Vnde nō potuit ſatisfacere pro tota natura. neq; bonū nature reintegrare p ſuū actū: ſed ſolū ſatisfacere aliquatenus potuit pro eo qđ ad ipſius perſonā ſpectabat. ¶ Et q̄ ꝑz ſolutio ad duo-
ad 13m decimā rōnem. ¶ Similiter át t ad decimātertiā. qr peccata poſteriorū parentū in nentium naturā deſtitutā beneficio primi ipſi nature cōceſſo vide et eis nō ſequit aliquis defectus q̄ ꝓpagef in poſteros ſz ſolū
Eccluo q̄ perſonā peccāti inficiūt. ¶ Sic igit nō ē inerro. conueniens neq; contra rōnē peccatū originale in hoibus eē. (vt pelagianorū hereſis ꝓfundat). q̄ peccatū originale negauit.

¶ Rōnes quibus videt ꝓbari qꝛ nō fuit cōueniens deum incarnari. ſ3.

QUiaverō incarnationis fideo ab infidelibus ſtultitia reputat ſm illud apli. i. Cor. p. (Placuit deo p ſtultitiā predicatōis ſaluos facere credēteo). ſtultuz át vī aliqđ peccare nō ſolū qr eſt ipoſſibile. ſz ét qr eſt indecens: inſiſtunt infideles ad incarnatōis impugnationē nō ſolū nitentes oſtēdere eē ſpoſſibile qꝛ fidei catholice predicat. ſz ét incongruū eē t diuinā bonitatez nō decere. ¶ Eſt. n. diuine bonitati conueniens. vt oia ſuū ordinē teneant eſt át hic ordo rez vt deus ſit ſup oia exaltatus: nō aūt inter infimas creaturas ꝓmeak. nō igit decet diuinā maieſtatē būane nāe vniri.
Cōclu° erronea proba°

2 ¶ Ꝓ̄ſ ſi cōueniens fuit deū hoiem fieri oportuit hoc eē pp aliquā vilitatē inde ꝓuenientē. ſed q̄cūq; vilitas defuit deo omnipotēti ſit hāc vilitatē ꝓducere potuit: ſola ſua voluntate: cū igit nūq̄q̄z fieri cōueniat q̄z breuiſſime pōt nō oportuit qꝛ deꝰ pp
bmōi vilitatē būanā naturā ſibi vniret.

3 ¶ Adhuc cū deus ſit vniuerſalis omniū cā: ad vilitatē totius vniuerſitatis rex eaz ꝑcipue inēdere oz. ſz aſſumptio būane nāe ſolū ad vilitatē hois pinet: nō igit fuit cōueniens q̄ ſi alie nā naz deus aſſumere debuerit: q̄ ſolum nāz humanā aſſūpſerit.

4 ¶ Amp. quāto aliqđ eſt alicui magis ſimile. tāto ei conueniētius vnit. deo át ſimilior t ꝓpinqor eſt angelica nā q̄z būana. nō igit conueniens fuit aſſumere naturam humanam angelica pretermiſſa.

5 ¶ Ꝓ̄: ē id qđ eſt principiū in hoie eſt intelligentia veritatis in quo videt hōi ipedimēt ꝑ̄ preſtari. ſi deus būanā nāz aſſūpſit. daret enim ei ex hoc erroris occaſio vt ꝓſentiat his qui poſuerūt deū nō eē ſup oia corpora exaltatū. nō igit hoc ad būane nāe vilitatē ꝓuēiebat. q̄ deus humanā nāz aſſumeret.

6 ¶ Ꝓ̄ ex ꝓmēto diſcere poſſum⁹ q̄ circa incarnationē dei plurimi errores fuerūt exborti. vī igitur humane ſaluti conueniens nō fuiſſe quod deus incarnaretur.

7 ¶ Adhuc inter oia q̄ deus fecit iſtud vī eē maximū q̄ ipſemet carnē aſſūpſerit: et marie át opē maria dz expectari vilitas. ſi igit incarnatio dei ad ſalutē hoium ordinatur. vī fuiſſe cōueniens q̄ ipſe totum humanū genus ſaluaſſet. cū ét diuina hominā ſalus videatur eſſe competens vilitas pro qua tantum opus fieri debuiſſet.

8 ¶ Amō. ſi deus pp ſalutē hominum humanā nāz aſſūpſit. vī fuiſſe ꝓueniēs. vt eiꝰ diuinitas hoibus p ſufficiētia indicia manifeſtaret. hꝰ át nō vī ꝓtigiſſe. nā p aliquos

aliqs boies solo auxilio diuine virtutis absq; vnione dei ad eox nāz inuenīt filia miracula cē facta. vt ēt maiora cū fecerit xp̄s. nō igitur videtur dei incarnatio sufficiēter procurata fuisse ad humanam salutem.

9 ¶ Dze. si hoc necessariū fuit humane salui q̄ deus carnē assumeret: cū a prin⁹ mūdi boies fuerint. vt q̄ a prin⁹ mundi humanam naturā assumere debuit t nō quasi sin fine t̄pum. vt enim omnium precedentium hominum salus pretermissa fuisse.

10 ¶ Itē pari rōne vsq; ad finē mundi debuisset cū boibus ꝑseuari. vt homines sua presentia erudiret t gubernaret.

11 ¶ Adhuc hoc maxime boibus vtile est: vt future beatitudinis in eis spes fūdet. hāc ēt spem magis ex deo incarnato cōcepisset si t carnē imortalē t ipassibilē t gloriosam assumpsisset. t omnibus ostendisset. nō igitur videtur fuisse conueniens. q̄ carnē mortalem t etiam infirmam assumpserit.

12 ¶ Amp. vi fuisse ꝓueniens ad ofidendū q̄ ois q̄ in mūdo sunt. sint a deo q̄ ipse abūdantia rex mundanox vsus fuisset in diuitiis t in maximis honoribus viuēs: cuius cōtraria de ipso legunt. videlicet q̄ pauperē t abiectā vitā duxit. t probrosam mortē sustinuit. nō igit vt esse conueniens. quod fides de deo incarnato predicat.

13 ¶ Dze. ex hoc q̄ ipse abiecta passus est eius diuinitas marie fuit occultata. cū tñ hoc maxime necessarium fuerit hominib⁹ vt eius diuinitatem cognoscerēt si ipse fuit deus incarnatus: nō igitur videtur quod fides predicat humane saluti conuenire.

R⁹ ¶ Si go āt dicat q̄ ꝓp obediemiā patri filius dei mortē sustinuit. ¶ Hoc nō videt rōnabile obedientia. n. ipleť p hoc q̄ obediens se ꝓformat voluntati ꝓcipientis: voluntas āt dei patris irrōnabilis ēe nō pōt. si igit nō fuit cōueniēs deū boiem factū mortē pati. q; mors ꝓtraria ēe videt diuinitati que vita est. huius rei ratio ex obediētia ad patrem ꝓuenienter assignari non potest.

Impugnatio

14 ¶ Dze. voluntas dei nō est ad mortez boiez ēt peccatox. ſz magis ut ad vitā: sm illō Ezechi. 18. (nolo mortē peccatoris. ſz vt magis ꝓuertat ad vitā t viuat). multo igit minus potuit ēe voluntas dei patris. vt hō perfectissimus morti subiceretur.

15 ¶ Amp. ipiū t crudele videt innocentē ꝓcepto ad mortē inducere t ꝓcipue ꝓ ipius q̄ morte sūt digni. hō āt xp̄s ieſus innocēs fuit ipium igit fuisset si precepto dei patris mortē subisset. ¶ Si vero aliq̄s dicat hoc necessariū fuisse propter humilitatē demōstrādā sicut apostolus videt dicere Philip. 2. (q̄ christus humiliauit semetipsuz factꝰ obediens vsq; ad mortē). ¶ Nec hec quidē rō cōueniens videt primū quidē quia in eo cōmendanda est būlitas qui bz superiorem: cui subiici possit. quod de deo dici nō pōt nō igitur conueniens fuit dei verbum humiliari vsq; ad mortem.

R⁹

Philip.

Impugnatio

16 ¶ Itē satis boies ad humilitatē informari poterant verbis diuinis quibus ē fides omnimoda adhibenda t exemplis humanis. nō igit ad demonstrandū būlitatis exēplū necessariū fuit verbū dei aut carnez sumere aut mortē subire. ¶ Si go autem iterū dicat q̄ ꝓpter peccatox nostrox purgationē necessariū fuit christū mortē subire t alia q̄ videnť ēe abiecta: sicut apostulus dicit. (q̄ traditus est ꝓpter peccata nra). t itex. (mortuus est ad multox exhaurienda peccata). ¶ Nec hoc vt ēt conueniēs.

R⁹

Impugnatio

¶ Primo qdē quia per solam dei gratiaz hominum peccata purgantur.

2 ¶ Deinde q; si aliqua satisfactio requirebatur conueniens fuit vt ille satisfaceret q̄ peccauit: quia in iusto dei iudicio vnusquisque onus suum debet portare.

3 ¶ Itē si cōueniēs fuit. vt aliq̄s boie puro maior pro boie satisfaceret sufficiēs vt fuisse si angelus carne assumpta huiusmodi satisfactionem impleſſet. Cum angelus naturaliter sit superior homine.

4 ¶ Dze. peccatū nō expiať peccato ſz magis augeť. si igi ꝓ mortē xp̄i satisfactere debuit: talis debuit eius mors esse in qua nullus peccaret. vt scilicet non violenta morte sed naturaliter moreretur.

5 ¶ Adhuc si ꝓ peccatis hoium xp̄m mori oportuit cū frequēter boies peccēt: oportuisset eum frequenter mortē subire. ¶ Si go āt dicat q̄ spiritualr ꝓp peccatū originale necessariū fuit xp̄m nasci t pati. qđ qdē tā nāz būanā ifecerat boie ꝑ peccātē. Hoc ipossibile vi. ¶ Si. n. alii boies ad faciēdū pro peccato originali. sufficiētes nō sūt nec

R⁹

Impugnatio

mozs rpi p peccatis bñahi generis satisfacio:a fuisse videtur:quia t ipse fm humanam naturá mortuus est nó fm diuinam.
2 ¶ Dze.si rpo pro peccatis bñani generis sufficienter satisfecit; iniustū videt quidē eē q boies adhuc penas patiāt:q̃s pro peccato diuina scriptura inductas eē memorat.
3 ¶ Adhuc si rpo sufficiēter p peccatis humani gñis satisfecit:nō eēnt vltra remedia p absolutōe peccatoz q̃rēda.q̃rūt át ab oibus q suę salutis curá bñt.nō igr vt sufficienter rpi peccata boiuz abstulisse. ¶ Dec igit sūt t silia et quibus alicui videri pōt ea q̃ de incarnatōe fides catholica p̄dicat diuine manifestari t sapiētie cōuēiētia nō fuisse.
¶ Q̃ conueniens fuit deū icarnari. 54.

Epilogus

SI quis át diligēter t pie icarnationis mysteria p̄sideret:inueniet rōm sapiētie p̄fūditatē: q oēz bñaná cognitionē excedat: fz illud apli.(Q̃ stultū ē dei:sapiētio ē boie). vñ fit.t pie p̄siderāti sp magis ac magis emmirabiles rōnes hmōi mysterii mānifestēt. ¶ Primū igr hoc p̄siderādū ē q icarnatio dei efficacissimū fuit auxilium hōi ad beatitudinē t cēdēti. ¶ Dnsū ē.n.i tertio q pfecta beatitudo boie i imediata dei visiōe p̄fectō cōsistit. ¶ Posset át alicui videri q hō ad hūc ueniētie statū nunq̃ possit peruenire:q intellect9 būa. icarnationis imediate ipsi diuine eēntie vniret:vt intellect9 intelligibilē pp imēsā distātiā nāz. et sic circa ifinitōnē beatitudinis hō repesceret ipsa despatōe detēt.q h9 át q de9 būanā nāz sibi vnire voluit i psōa euidētissime hoib9 demōstrat. q hō p intellectū deo pōt vniri ipsū imediate videndo.fuit igit p̄ueniētissimū q de9 būanā nāz assumeret ad spez hois i beatitudinē subleuādā vñ post icarnationē rpi boies cepunt magis ad celestem beatitudinē aspirari:fz q ipse dicit Jo.io. (Ego veni vt vitā bēant:t abūdāti9 habeant).iil ēt p hoc hōi auferūt impedimēta beatitudinē adipiscēdi.cū.n.pfecta hois beatitudo i sola dei fruitōe p̄sistit.(vt oñsū ē). necessariū ē q q̃libz hō q ista deū sūt:iberet finaliter a vere beatitudinis participatōe impediat. ¶ Ad hoc át hō deduci poterat:q re bus istis deū erstib9 inhereret:vt fini ignorādo suę nāe dignitatē.et hoc.n.p̄tingit q q dā cōsiderātes se fm nāz corporeā t sensitiuā quā cū aliis aialib9 hñt cōez in reb9 corporalib9 t delectatōib9 carnis quādā beatitudinē bestialē req̃rūt. ¶ Quidā vero cōsiderātes q̃rūdā creaturarū excellētiā sup homines quātū ad aliqua eoz cultui se astrinxerūt colentes mūdū t partes eius p̄pter magnitudinē quātitatis t tēporis diuturnitatē.vt spirituales substās angelos t demones pp hoc q hoiez excedere inuenēt tam i imortalitate q̃z i acumine intellect9 estimātes in his vtpote supra se existētibus hois beatitudinē cē q̃rēdā. ¶ Quānis át quātū ad aliq̃s cōditōes hō aliquibus creaturis existat inferior ac ēt infimis creaturis in quibusdā assimilet tm secūdū ordinē finis nihil homine existit altius nisi solus deus in quo solo pfecta hominis beatitudo p̄sistit. hāc igit hominis dignitatē q scilicet in imediata dei visiōe beatificādus sit cōuenientissime deus oñdit p hoc q ipse imediate nām bñaná assūpsit.vñ et incarnatōe dei h9 cō secutū videmus q magna pars hoium cultu angelo9 demonū t q̃rūcūq̃z creaturarū p̄termissio spretis etiā voluptatib9 carnis t corporalib9 oib9 ad solū deū colēdū se dedicauerūt.in quo solo beatitudinis cōplemētū expectāt fm q aplus monet ad collo.3. ca. (Quę sursū sūt querite.vbi christus est in dextera dei sedens que sursuz sunt sapite non que super terram. ad colo.

2 ¶ Adhuc q̃ beatitudo pfecta hois in tali cognitōe dei cōsistit q̃ facultatē omnis intellectus creati excedit.(vt in tertio ostēsū est).necessariū fuit quādā hmōi cognitōis p̄libationē in homine eē q̃ dirigeret in illā plenitudinē cognitōis beate qō gdē fit p fidē.(vt in tertio ostēsū ē). ¶ Cognitiones át q̃ hō in vltimū finē dirigit.oz eē certissimā:ea q̃ē p̄n̄m omniū q̃ ordināt in vltimū finem.sicut t p̄n̄a nātr nota certissima sunt:certissima át cognitio alicuius esse nō pōt.nisi vel illud sit p se notū sicut p̄ma demōstratōis p̄n̄a.vel in ea q̃ p se nota sūt resolui.qualiter nobis certissima est demonstrationis conclusio.id át q̄ō de deo nobis p fidē tenēdū proponit.nō pōt eē hōi per se notū:cū facultatē būam intellectus excedat oportuit igit hoc hōi manifestari p eū cui sit p se notū.t quānis oibus diuinē eēntiā

Jo.

videntibus sit quodāmodo per se notum. ñ ad certissimā cognitionē habendā oportuit reductionē fieri primū hui⁹ cognitōis in principiū scilicet in deū cui est naturaliter per se notū. et a quo omnibus immotescit: sicut et certitudo scientie nō habet nisi per resolutionē in prima pn̄a indemonstrabilia. oportuit igit hominē ad pfectā certitudinē cōse quēdā de fidei veritate ab ipso deo instrui homine facto. vt hō secūdū modū hūanum diuinā instructionē perciperet. et hoc est q̄ dr Jo.i.(Deū nemo vidit vnq̄ vnigenit⁹ qui est in sinu patris ipse enarrauit). et ipse dñs dicit Jo.18.(Ad hoc natus sum i mūdū. vt testimoniū perhibeā veritati). ꝓpter q̄ videmus post christi incarnationē euidentius et certius homines in diuina cognitione eē instructos ſm illud Jsa. xi. (repleta est terra scientia domini). Jtē cum beatitudo hominis pfecta in diuina fruitōe cōsistat. oportuit affectū hominis ad desiderium diuine fruitōis disponi sicut videm⁹ homini beatitudinis desiderium naturaliter in eē. desiderium āt fruitōis alicuius rei er amore illius rei causat. ne necessariū igit fuit hominē ad pfectā beatitudinē tendēte ad amorē diuinū induci. nihil āt sic ad amorē alicuius nos inducit: sicut experimentū illius ad nos. amor āt dei ad homines nullo modo efficacius hōi potuit demonstrari cōꝑ hoc q̄ hōi vnirī voluit in pſona. est enim proprium amoris vnire amātem cum amato: in quantū possibile est. necessarium igitur fuit homini ad beatitudinem perfectam tendenti: q̄ deus fieret homo.

Jsa.

3 ¶ Amp̄. cū amicitia in quadā equalitate cōsistit: ea que multū inequalia sunt. in amicitia copulari nō possevidēt. ad hoc igitur q̄ familiarior amicitia eēt inter hominem et deū: expediens fuit hōi q̄ deus fieret. hō q: etiā naturaliter hō hōi amicus est vt sic dū visibiliꝝ deum cognoscimus in inuisibilium amorem rapiamur.

4 ¶ Silr etiā manifestū est q̄ beatitudo virtutis est premiū. oz igit ad beatitudinē tendentes ſm virtutem disponi ad virtutē āt. et verbis et exēplis prouocamur. exempla āt alicuius et verba tanto efficatius ad virtutē inducunt. quantū de eo firmior boni/tatis habet opinio: de nullo āt homine puro infalibilis opinio hūitatis hēri potest: q: etiā sanctissimi viri in aliq⁹ inueniuntur defecisse: vñ necessariū fuit hōi ad hoc q̄ in virtute firmaret q̄ a deo humanato doctrinā et exēpla virtutis acciperet pp q̄ ipse dñs dicit Jo. xiij. (Exēplū dedi vobis vt quēadmodū ego feci: ita et vos faciatis).

5 ¶ Jtē sicut virtutib⁹ hō ab beatitudine disponit. ita et peccatis impedit. peccatū āt virtuti cōtrariū impedimentū affert beatitudini nō solū inordinatione q̄dā aie inducens ſm q̄ eā ab ordine debiti finis abducit. ſz etiā deū offendens a quo beatitudinis ꝑmiū expectat. ſm q̄ deus humanoꝝ actuum curā hz. et peccatū cōtrariū est charitati diuine. (vt in tertio plenius oñsum ē). et insup huius officie hō cōscientiā hīs per peccatū fiduciā accedendi ad deū amittit q̄ necessaria est ad beatitudinem cōsequendā. necessariū est igit hūano gñi q̄ peccatis abundat. vt ei remediū aliq̄d adhibeat cōtra peccata. hoc āt remediū adhiberi non pōt nisi ꝑ deum. q et voluntatem hominis mouere pōt in bonum. vt eā ad debitum ordinem reducat. et offensā in se cōmissam pōt remittere: offensa enim nō remittitur nisi ꝑ eum in quem offensa cōmittit. ad hoc āt q̄ hō a cōscientia offense preterite libere tur oz q̄ sibi de remissiōe offense ꝑ deum cōstet. nō āt ꝑ certitudinē ei cōstare potest nisi a deo de hoc certificet. cōueniens igit fuit et humano gñi ad beatitudinem consequendā expediens q̄ deus fieret hō vt sic et remissionem peccatoꝝ consequeret ꝑ deum et huius remissiōis certitudinem ꝑ hominem deum. vñ et ipse dñs dicit Matth. 9. (Vt āt sciatis q̄ filius hominis potestatem hz dimittendi peccata ꝛc.). et apls ad Heb. dicit. (q̄ sanguis xp̄i emundabit cōscientias nostras ab operibus mortuis ad seruiendum deo viuenti.).

Matth.

ad heb.

6 ¶ Adhuc ex traditōe ecclesie docemur totuꝫ humanuꝫ genus peccato eē infectuꝫ. ¶ Ad hoc igit vlis respondendū est ad ea q̄ incontrariū sunt obiecta. nō enim est incōueniens ꝛc. ¶ Habet tamen hoc ordo diuine iustitie vt ex superioribus patet q̄ peccatum sine satisfactione nō remittat a deo: satisfacere āt pro peccato totius humani gñis nullus homo purus potest: q: qlibet

bō purus aliqd minus est tota grā bōani vniuersitate. oportuit igr ad hoc q bōanū genus a peccato cōi liberaret q aliqs satisfaceret q t bō cēt cui satisfactio ꝓpeteret. t aliqd sup boiē vt ei⁹ meritū sufficiēs cēt ad satisfactiēdū ꝓ peccato totius bōani generis. maius ēt boie quantū ad ordinē beatitudinis nihil est nisi solus deus. nā angeli ꝛz sint superiores quātū ad ꝓditionē nāe: nō tn quātū ad ordinē finis. q⁹ eodē beatificāt necessariū igit fuit bōi ad beatitudinē cōsequēdā q deus bō fieret ad peccatū bōani generis tollēdū. ¶ Et hoc est qđ Johānes baptista dixit de christo. (Ecce agnus dei ecce q tollit peccata mūdi). t apls ad Ro. dicit. (sicut peccatū ex vno in oēs in cōdēnationē. ita grā ex vno i oēs ad iustificationē). ¶ Hec igit sunt t silia ex quibus aliq⁹ cōcipere pōt nō fuisse incōgruū boni tati diuine deū boiem fieri sed expediendū fuisse bōane saluti.

¶ Solutio rationum supra positarum cōtra conuenientiam incarnationis. 55.

AD vero que cōtra hoc supius sūt opposita nō difficile est soluere. ¶ Nō enim est cōtrarium ordini rex deū boiem fieri. (vt prima rō ꝓcedebat). q⁹ quāuis nā diuina in infinitū nāz bōanā excedat. tn bō fit ordinē sue nāe bz ipsū deū pro fine t natus ē ei p intellectū viri. cuius vnio creplū t decumētū q cā fuit. vnio dei ad boiem i pōa seruata tn ꝓprietate vtriusq nāe vt nec ex cellētie diuine nāe aliqd deperiret nec bōa na nā p exaltationē aliquā extra terminos sue spēi traheret. ¶ Cōsiderādū est ēt q⁹ p prer pfectionē t inmobilitatē diuine bōitatis nihil dignitatis deo depit ex hoc q aliq⁹ creatura cū tūcūq⁹ ei appropinq̄t. t si hoc creature accrescat. sic. n. ipsis creaturis suā bonitatē cōmunicat q⁹ ex hoc ipse nullū patit detrimentū. ¶ Sitr ēt ꝛz ad ois facienda dei voluntas sufficiat tn diuina sapiētia exigit vt rebus singulis ꝛz eox cōgruētia ꝓuideat a deo. rebus. n. singulis ꝓpria cōe cōuenienter instituit. vñ ꝛz ōnes sola sua voluntate efficere poterit in bōano gne oēs vult tales q⁹ ex dei incarnatōe dicim⁹ ꝓuenisse. (vt icōa rō ꝓponebat). tn ꝓgruebat humane nāe t hmōi velitates inducerent per deū boiez fectū sic ex inductis rōnibus aliquatenus apparere pōt. ¶ Ad tertiū etiaz rōnē pz rūsio. bō. n. cū sit cōstitutus ex spirituali t corporali nā quasi qđā cōfiniū tenens vtriusq⁹ nāe ad tota creaturā ptinere videt qđ fit ꝓ boie saluter. nā iferiores creature corporales in vsum boie credere videntur t ei qđāmō ē subiecte. superior āt creatura spiritualis. s. angelica cōe bz cū boie vltimi finis ꝓsecutionē. (vt ex superiorib⁹ pz). t sic cōuenienter vt vt vlis oium cā illā creaturā in vnitatē pōe assumeret in qua magis ēdicat cū oibus creaturis. ¶ Cōsiderādū ē ēt q⁹ solius rōnalis nāe est p se agere. creature. n. irrōnales magis agunt nāli impetu q⁹ agāt p seipsas. vñ magis sūt i ordine istrumētalia cāz q⁹ se habeāt p modum principalis agētis. assūptionē āt talis creature a deo oportuit ēē q⁹ p se agere posset tāq⁹ quā agēs principale. nā ea q agūt sic instrumēta agūt iquātū sūt mota ad agēdū. principale ꝛo agēs ipz p se agit. si qd igr agēdū fuit diuinit⁹ p aliq⁹ irrōnalē creaturā suffecit ꝛz hmōi creature ꝓditionē q⁹ solū moueret a bono āt q⁹ assumeret i pōa vt ipamet ageret. q⁹ hoc ei⁹ nāli ꝓditio nō recipit ꝛz solā ꝓditio rōnalis nāe. ¶ Nō igr fuit ꝓueniēs q⁹ de⁹ aliq⁹ irrōnalē creaturā assumeret. sz rōnalē. s. angelicā vt bōaną. ¶ Et q⁹uis angelica nā q⁹q̄ ad nāles ꝓpietates inueniat excellētior q⁹ bōana nā. (vt. 4. rō ꝓpōebat). tn humana ꝓgruētior fuit assumpta. ¶ Primo qđē q⁹ i boie peccatū expiabile ēē pōt eo q⁹ ei⁹ electio ñ imobiliter ferf i aliqd ꝛz a bono pōt pueniri i malū t a malo reduci in bonū. sic ēt i boie rōne ꝓtingit q⁹ q⁹ ex sensibilibus t p signa qđā colligit ꝓbitatē. viā hz ad vtrūq⁹ oppositor. angel⁹ āt sic hz imobilē appbētibilē. q⁹ p simplicē intellectū imobiliter cognoscit. ita ēt hz imobilē electionē. vñ vl in malū oino nō ferf. vl si in malū ferat immobiliter ferf. vñ ei⁹ peccatū expiabile ēē nō pōt. cū igr ꝓcipua cā videat diuine incarnatiōis ex expiatio peccatoz. vt ex scripturis diuinis docemur: ꝓgruētior fuit bōana nāra q⁹ angelica assumi a deo. ¶ Sēdo q⁹ assūptio creature a deo est in persona nō in natura. (vt ex superioribus patet). conuenientius igitur assumpta ē hominis natura q⁹

ad 1ᵐ

ad 2ᵘᵐ

ad 3ᵗⁱᵘᵐ

ad 4ᵘᵐ

ad 5ᵘᵐ

ad 6ᵘᵐ

ad 7ᵐ

ad 8ᵘᵐ

ad 9ᵘᵐ

ad 10ᵐ

ad 11ᵐ

ad 12ᵐ

ad 13ᵘᵐ

ad 14ᵘᵐ

ad 15ᵘᵐ

ad 16ᵘᵐ

ad 17ᵐ

ad 18ᵘᵐ

ad 19ᵘᵐ

ad 20ᵘᵐ

ad 21ᵘᵐ

ad 22ᵘᵐ

ad 23ᵘᵐ

ad 24ᵘᵐ

ad 25ᵘᵐ

ad 26ᵘᵐ

ad 27ᵘᵐ

ad 28ᵘᵐ

ad 29ᵘᵐ

ad 30ᵘᵐ

ad 31ᵘᵐ

ad 32ᵘᵐ

ad 33ᵘᵐ

ad 34ᵘᵐ

ad 35ᵘᵐ

ad 36ᵘᵐ

ad 37ᵘᵐ

ad 38ᵘᵐ

ad 39ᵘᵐ

ad 40ᵘᵐ

ad 41ᵘᵐ

ad 42ᵘᵐ

ad 43ᵘᵐ

ad 44ᵘᵐ

ad 45ᵘᵐ

ad 46ᵘᵐ

ad 47ᵘᵐ

ad 48ᵘᵐ

ad 49ᵘᵐ

ad 50ᵘᵐ

ad 51ᵘᵐ

ad 52ᵘᵐ

ad 53ᵘᵐ

ad 54ᵘᵐ

ad 55ᵘᵐ

ad 56ᵘᵐ

ad 57ᵘᵐ

ad 58ᵘᵐ

ad 59ᵘᵐ

ad 60ᵘᵐ

ad 61ᵘᵐ

ad 62ᵘᵐ

ad 63ᵘᵐ

ad 64ᵘᵐ

ad 65ᵘᵐ

ad 66ᵘᵐ

ad 67ᵘᵐ

ad 68ᵘᵐ

ad 69ᵘᵐ

ad 70ᵘᵐ

ad 71ᵘᵐ

ad 72ᵘᵐ

ad 73ᵘᵐ

ad 74ᵘᵐ

ad 75ᵘᵐ

ad 76ᵘᵐ

ad 77ᵘᵐ

ad 78ᵘᵐ

ad 79ᵘᵐ

ad 80ᵘᵐ

ad 81ᵘᵐ

ad 82ᵘᵐ

ad 83ᵘᵐ

ad 84ᵘᵐ

ad 85ᵘᵐ

ad 86ᵘᵐ

ad 87ᵘᵐ

ad 88ᵘᵐ

ad 89ᵘᵐ

ad 90ᵘᵐ

ad 91ᵘᵐ

ad 92ᵘᵐ

ad 93ᵘᵐ

ad 94ᵘᵐ

ad 95ᵘᵐ

ad 96ᵘᵐ

ad 97ᵘᵐ

ad 98ᵘᵐ

ad 99ᵘᵐ

ad 100ᵘᵐ

angelica. qz in boie aliud est nā t aliud psona cū sit ei mā t forma cōpositus nō āt in angelo qa immateriali est. ℣ Tertio qa angelus sm ꝓprietatē sue nāe ꝓpinquior erat ad deū cognoscēdū qī bō cui⁹ cognitio a sēsu oriē sufficiebat igit q angelus a deo intelligibiliter instrueret de veritate diuina sz cōditio hois regrebat vt deus sensibiliter hoiez de seipso hoie instrueret qō p icarnationē est factū. Ipsa ēt distātia hois a deo magis repugnare videbat fruitiōe diuine: t ideo magis indiguit bō assumi a deo ad spez de beatitudine ꝯcipiēdā. ℣ Nō etiā cū sit creaturarū terminus qīs oēs alios creaturas nāli generatiōis ordie ꝑsupponēs cōueniēter prio rerū principio vnit etiā vt quadā circulatiōe pfectio rerū cōcludat. ad 5ᵘᵐ ℣ Et hoc aūt q deus humanaz nām assumpsit nō dat erroris occasio vt gnta ratio ꝓponebat. qz assūptio humanitatis. (vt supra habitū est). facta est in vnitatē pſone nō in vnitatē nāe vt sic nō oporteat nos cōsentire his q posuerūt deū non esse super ola et alterā dicentes deum esse aiaz mōdi vl aliqd hmōi. ad 6ᵘᵐ ℣ Licet aūt circa icarnationē dei sint alig errores exorti. (vt. 6. obijciebat). tamē manifestū est multo plures errores post icarnationem fuisse sublatos. fiē ex creatiōe rex a diuina bonitate ꝓcedēte aliq mala sūt cōsecuta quod cōpetebat cōditioni creaturaꝝ q deficere possunt. ita ēt nō est mirū si manifestata diuina veritate sūt alig errores exorti et defectu mētiū humanarū q tm errores exercuerūt fideliū igenia ad diligētius diuinoꝝ veritatē exqrendā t intelligendā. sicut t mala ad 7ᵐ ⁿ q in creaturis accidūt ordinat deus ad aliq bonū. ℣ Quāuis āt bonū oē creatū diuine bonitati cōparatū ex gua inueniat tm ga in reb⁹ creatis nihil pōt ee maius qī salus rōnalis creature q cōsistit in fruitiōe ipsi⁹ bonitatis diuine cū ex icarnatione diuina cōsecuta sit salus humana nō parū vilitatis ꝑdicte icarnatō attulit mūdo. (vt septio rō ꝓcedebat). nec oportuit ꝓp hoc q ex incarnatiōe diuina oēs hoies saluarent. sz tm filli q ꝑdicte carnationi adherēret p fidē t fidei fact amōre. ℣ Est figdē icarnatiōis diuine virtus sufficiēs ad oiuz hoiuz salutē sz q nō oēs ex hoc saluant. ex eoꝝ idispositiōe cōtingit q incarnatiōis fructū in se suscipere nolūt icarnato deo p fidē t amorē nō inhērēdo. nō. n. erat hoibus subtrahēda libertas arbitrij p quā pōt vel inherere vel nō inherere deo icarnato ne bonū hominis coactū eēt. t pp hoc absq; merito t ad 8ᵘᵐ illaudabile redderet. ℣ Predicta ēt dei icarnatio sufficiēt⁹ indicijs hoibus mānifestata est diuinitas. n. nullo mō cōueniētius mānifestari pōt qī p ea q sūt ꝓpria dei. est āt dei ꝓpriū q nāe leges imutare possit sua nāz aliqd opando cuius ipse est auctor. ℣ Cōueniētissime igit ꝓbat aliqd esse diuinū p opera que supra leges nāe fiunt. sicut q ceci illuminent. leprosi mūdent. mortui suscitent. hmōi quidē opera christi⁹ esse erit. vñ t ipse p hec opera querentibus. (Tu es ventur⁹ eo an aliū expectamus). suā diuinitatē demonstrauit dicēs. (Ceci vident. claudi ambulauerāt. surdi audiūt. tē). Aliuz aūt mūdū creare necesse nō erat. nec rō diuine sapiētie nec rex nā hoc habebat. Si āt dicat. (vt octaua rō ꝓponebat). q huiusmodi miracula etiā p alios ee facta legunt. tamē considerādū est q multo differētius t diuinius rīs effecit. nā alij orādo hoc fecisse legunt. rīs aūt ipe rando quasi ex ꝓpria potestate. t non solū ipse hoc fecit sed t alijs eadē t maiora faciēdi tribuit potestatē q ad solā inuocationē nominis rīi huiusmodi miracula faciebāt. t nō solū corpalia miracula p christū facta sunt sed ēt spālia que sunt multo maiora. s. q p rīm t ad inuocationē nominis ei⁹ spūs sanctus daret quo accēderent corda charitatis diuine affectu: t mētes instruerent subito in sciētia diuinoꝝ. t lingue simplicius redderent diserte ad diuinā veritatē hoibus ꝓponēdā. Huiusmodi aūt opa indicia sūt expressa diuinitatis rīi que nullus purus hō facere potuit. ℣ Vñ apls ad Heb. dicit (q salus dominū cū initū accepisset enarrari p dominū per eos q audierunt in nos confirmata est attestāte deo signis t virtutibus t varijs spūs sancti distributionib⁹) ad 9ᵘᵐ Licet aūt saluti totius humāi generis dei incarnatio necessaria foret. nō tamē oportuit q deus a principio mundi incarnaret (vt. 9. obijciebat). primo quidem quia p deū incarnatū oportebat hoib⁹ medicinaz

idē hominis lib⁹ p⁹. ca⁹. 6⁹.

afferri contra peccata. (vt supius habitū est).cōtra peccatū aūt alicui cōuenienter medicina nō affert nisi prius suū defectum recognoscat vt sic p humilitatē dō de seipo nō p̄sumēs iactet spez suā in deū a quo solo pōt sanari peccatū. (vt supra habitū est poterat aūt dō de seipso p̄esumere t quantū ad sciētiā t quātū ad virtutē.relinquendus igit aliqñ fuit sibi vt experiret q ipse sibi nō sufficeret ad salutē ñeqz p scientiā naturalē qz ante tp̄s legis scripture dō legez nāe trāsgressus est.neqz p virtutē .ppriā q: data sibi cognitōe peccati p legē adhuc erat infirmitate peccauit.t sic oportuit vt demuz dō neqz de scientia neqz de virtute p̄sumenti daret efficax auxiliū cōtra peccatuz p xp̄i incarnationē.s.gratia xp̄i p quā t instrueret in dubiis ne in cognitōe deficeret t roboraret cōtra tentationū insultus ne per infirmitatē deficeret. Sic igit factū ē q: erant tres status humani gñis. Primus ante legē. Scōus sub lege. Tertius sub gratia. Deinde p deū incarnatuz p̄cepta t documenta p̄fecta boibus danda erant. Requirit aūt hec cōditio humane nāe q nō statim ad p̄fectū ducat. sed mum ducatur per imperfecta vt ad perfectionez perueniat.quod t instructione puerorū videmus qui primo de minimis instruuntur ná a principio p̄fecta capere nō valent. Si militer etiā si alicui multitudini aliqua inaudita proponerent t magna nō statim caperet nisi ad ea assuefaceret prius p aliq̄ minora. Sic igit cōueniēs fuit a principio vt humanū genus instrueret de his q̄ pertinent ad suā salutē p aliqua leuia t minora documenta p patriarchas t legē t prophetas t tādem in cōsūmatōe tēpoz p̄fecta doctrina ebristi ꝓponeret in terris.Hinc q apls dic̄ ad Gal.4.(At vbi venit plenitudo tēporis misit deus filium suum in terris).t ibi dē dr.(q let pedagogus noster fuit in xp̄o. sed tā nō sumus sub pedagogo).Simul ēt p̄siderādū est q ficut aduentū magni regis oz aliquos nuncios precedere vt p̄parent subditi ad eum reuerentius suscipiendū ita oportuit aduentum dei in terris multa p̄cedere quibus boies ēent parati ad deum incarnatum suscipiendum. quod quidez factū est dū per p̄cedentia p̄missa t documēta boiuz mētes dispositē sunt vt facilius ei crederēt q ante p̄nunciat⁹ erat t desiderātius susciperet pp p̄ora p̄missa. Et ꝛ ad ad io^m uētus dei icarnati in mūdū esset maxime necessarius būane salutī.tñ nō fuit necessariū q vsqz ad finē mūdi cū boibus cōuersaret.(vt.io.rō ꝓponebat).hoc.n.derogasset reuerētie quā boies debebant deo icarnato exhibere:dū videret ipsum carne iduz aliis boibus similē:nihil de eo vltra alios boies estimassent. Sz eo post mūra que gessit in terris suā p̄sentiā boibus subtrahente magis ipsoz reuereri ceperūt ꝓpter quod ēt suis discipulis plenitudinē spiritus sancti nō dedit cōdiu cū eis cōuersarne fuit:cāsi p eius absentiā eoz animis ad spiritualia munera magis p̄parātis.vñ t ipse eis dicebat.(Si nō abiero:paraclitus nō veniet ad vos.si aūt abiero.mittā eum ad vos). Nō oportuit aūt deū carnē ipassibilē t imortalē suscipere.(ꝓz q.rō ꝓponebat).sz magis passibilem t mortalem. Nūc quidē ga necessariū erat boibus p^e rō q̄ q beneficiū icarnationis cognoscerēt vt ex hoc ad diuinū amorē inflāmarent.oportuit carnem it aūt ad veritatē incarnatiōis mānifestādā passibilē q carnē simile aliis boibus sumeret.s.passibilē t mortalē.si.n.ipassibilē t imortalez carnē suscepisset:visuz fuisset boibus q talē carnē nō nouerāt q aliqd̄ fantasma esset t nō veritas carnis. Secūdo q: necessarium fuit deū carnē assumere vt p peccato būani generis satisfaceret.cōtingit aūt vnū p alio satisfacere.(vt in tertio ostensum est). ita tñ q pena p peccato alteri debita ipse sibi nō debita voluntarie assumat.pēa aūt cōsequēs būani gñis peccatū.s mors t alie passibilitates vite p̄sentis sicut.(sicut supra dictū est).vñ t apostolus dicit ad Ro.(p vnū hoiez peccatū in hūc mūdū intrauit t p peccatū mors)oportuit igit vt carnē passibilē t mortalē de⁹ assumeret absqz peccato vt sic patiendo t moriendo p nobis satisfaceret t peccatū auferret. Et hoc est qd̄ apls dicit ad. Ro.(q deus misit filiū suū in similitudinē carnis peccati).i.habentem carnē similē peccatorib⁹.s.passibilē t mortalē. Et subdit.(vt de peccato dānaret peccatū in carne).i. vt p pena quā in carne p peccato nr̄o sustinuit peccatū a nobis au-

De his plenissime euse bius li° de ꝓpa. euāc̄a Gal.

capitulo

capitulo ca° 5°

ca° 8°

3ª fatret. ¶ Tertio q̄ p̄ hoc q̄ carnē passibilē t mortalē habuit efficatius dedit nobis ex empla virtutis. passiões carnis fortiter superādo t eis virtuose vtēdo. ¶ Quarto q̄ 4ª p̄ hoc magis ad spem immortalitatis erigimur q̄ ipe de statu carnis passibilis t mortalis mutatus est in impassibilitatē t immortalitatē carnis qđ ēt de nobis sperare possumus q̄ carnē gerim⁹ passibilē t mortalē si vero principio carnē impassibilē t immortalē assūpsisset: nulla nobis daret occasio immortalitatē sperādi bic q̄ in seipsis mortalitatē t corruptibilitatē experiunt. ¶ Hoc etiā mediatores officiū requirebat q̄ cū cōmune haberet. nobiscū passibilē carnē t mortalē. cū deo vero virtutē t glāz: vt auferēs a nobis qđ nobiscū cōmune habebat. s. passionē t mortē. ad id nos duceret qđ sibi t deo erat cōmune fuit. n. mediator ad iungēdū nos deo. ¶ Similiter etiā nō fuit expediēs q̄ de⁹ incarnatus vitā in hoc mūdo ageret opulētā t honorib⁹ seu dignitatib⁹ sublimē. (vt.12. rō cōcludebat). ¶ Prio q̄ dē ga ad hoc venerat vt mētes hoiūz terrenis deditas a terrenis abstraheret t ad diuina eleuaret. vñ oportuit vt suo exēplo hoies in cōtēptū diuitiaz t aliox q̄ mūdani desiderant traheret t q̄ inopē t priuatā vitā ageret in hoc mūdo. ¶ Secūdo ga si diuitijs abundasset t in aliq̄ maxima dignitate cōstitutus fuisset: id quod diuine gessit magis potētie secundū q̄z virtuti diuinitatis fuisset attributū. vñ efficacissimū argumētū fuit q̄ absq; āminiculo potētie sectaris totū mūdū i mēdi⁹ ꝛmutauit. ¶ Vñ p̄z ēt solutio ad id qđ. 13. obijciebat). ¶ Nō est āt procul hoc a vero q̄ filius dei incarnatus obediens p̄cepto patris mortē sustinuit ſz doctrinā apostoli. p̄ceptū enim dei est ad hoies de operibus virtutū. t quāto aliqs pfectius actū virtutis exequit: tāto magis deo obedit. inter alias āt virtutes p̄cipua charitas est. ad quam oēs alie referunt. Christ⁹ igit dū actū charitatis pfectissime implenit: deo maxime obediēs fuit nullus. n. est actus charitatis pfectior q̄z q̄ qđ. pro amore alicuius etiaz mortē sustineat sm qđ ipsemet dñs dicit (Maiorē charitatē nemo habet q̄z q̄ aiaz suā ponat ga pro amicis suis). sic igit inuenitur christus morte sublimēo pro salute bominū t ad gloriā dei patris: deo maxime obediens fuisse actū charitatis pfectus exequendo. ¶ Nec hoc repugnat diuinitati ipsius. (vt.14. rō procedebat). sic enim facta est vnio in pſona vt propetas virtusq; nāe maneret: diuine. s. t humane. (vt supra habitū est). t ideo patiēte Christo ēt mortē alia q̄ hūanitatis fūt. diuinitas impassibilis mānsit. q̄z⁹ pp vnitatez pſone dicimus deū passus t mortuū. cui⁹ exemplum aliqliter in nobis apparet. qa moriente carne anima remanet immortalis. ¶ Sciendū est etiā q̄ licz voluntas dei nō sit ad mortez hominū. (vt.15. rō proponebat). est tñ ad virtutez p̄ quā homo mortez fortiter sustinet t ex charitate periculis mortis se obiicit. t sic voluntas dei fuit de morte Christi inq̄tū Christus eā ex charitate suscepit t fortiter sustinuit. ¶ Vnde p̄z q̄ non fuit impium t crudele q̄ deus pater Christum mori voluit. (vt.16. rō cōcludebat). nō. n. coegit inuitū. sed cōplacuit ei voluntas qua ex charitate Christus mortē suscepit t hāc etiā charitatē in eius aia operatus est. ¶ Similiter etiā nō inconuenienter dī q̄ ꝓpter humilitatē demonstrandā Christus mortē crucis voluit pati. t re vera qdē humilitas in deū nō cadit. (vt.17. ratio proponebat). quia virtus humilitatis in hoc consistit vt aliqs infra suos terminos a se cōtineat ad ea que supra se sūt nō se extendens sed superiori se subijciat. Vnde p̄z q̄ deo hūilitas conuenire nō p̄t qui superiorē nō hz sed ipse sup oīa existit. Si aūt aliqs vel equalī vel inferiori se ex humilitate aliquādo subijciat. hoc est qui secundū aliquid. cū q̄ simpliciter equalis vel inferior est: superiorem se arbitrat. Quāuis igitur Christo ſz diuinam naturam humilitatis virtus nō cōpetat. competit tamen sibi sm humanā naturam t ei⁹ humilitas ex eius diuinitate laudabilior redditur. dignitas enim persone adiicit ad laudem humilitatis puta quando pro aliqua necessitate expedit aliquem magnum aliqua infima pati. nulla autem tanta dignitas esse potest hominis: cui q̄ sit deus. vnde homini dei humilitas maxime laudabilis inuenitur dum abiecta sustinuit que pro salute hominū tm pati expe-

ad 12ᵐ

ꝑ rō q̄ se nō in honoribus mūdi vnus christus 2ª

ad 13ᵐ

ad 14ª3

ad 15ª3

ad 16ª3

ad 17ª3

diebat. Erāt eni boies ꝓpter superbiā mū
dāe glorie amatores. vt igit boiuz aios ab
amore mūdane glorie in amorē diuine glo
rie trāsmutaret. voluit mortē sustinere nō
qualēcunq; sz abiectissimā. Sūt eni quidā
q̄ si mortē nō timeāt. abhorrēt tñ mortē
abiectā: ad quā etiā cōtenendā dominus
ad 18^m3 boies excitauit sue mortis exēplo. ℣ Et licet
boies ad humilitatē informari potuerit diui-
nis sermonib⁹ instructi. (vt. 18. rō ꝓponebat). tñ ad agēdā magis ꝓuocāt facta q̄
verba. et tāto efficatius facta mouēt quāto
certior. opis bonitatis habet de eo q̄ huius
modi operat. vnde licet aliox hominū mul
ta humilitatis exēpla inuenirētur. tñ expe
dientissimū fuit vt adhuc bois dei ꝓuoca-
rent exēplo quē constat errare nō potuisse
et cuius humilitas tāto est mirabilior q̄sto
ad. 19. maiestas sublimior. ℣ Manifestū est ēt ex
p̄dictis q̄ oportuit Christū mortē pati nō
solū vt exēplū ꝓberet mortē cōtenendi ꝓp
veritatis amorē. sed vt etiā aliox peccata
purgaret. qō quidē factū est dū ipe q̄ absq;
peccato erat mortē peccato debitā pati vo
luit vt in se penā alijs debitā ꝓ alijs satisfa
ctōe susciperet. ℣ Et q̄uis sola dei gra
tia sufficiat ad remissiōē peccatoz. (vt. 19.
rō ꝓponebat). tñ in remissiōe peccati exi-
gif etiā aliquid ex parte eius cui peccatuz
remittit. vt. i. satisfaciat ei quē offēdit. et q̄
alij boies ꝓ seipsis hoc facere nō poterāt:
Christus ꝓ oibus hoc fecit mortē volunta
ad 20^m5 riā ex charitate patiēdo. ℣ Et q̄uis i puni
endo peccata oporteat illū puniri q̄ pecca-
uit. (vt. 20. rō ꝓponebat). tñ in satisfactiōe
vni⁹ pōt alterius penā ferre. q̄ dū pena pro
peccato infligit pensat eius qui punit iniqui
tas. In satisfatiōe vero duz quis ad placā
duz eū quē offendit voluntarie penā assu-
mit. satisfactionis charitas et benivolētia esti
matur q̄ marie apparet cū q̄ ꝓ alio penā
assumit. et ideo de⁹ satisfactionē vni⁹ ꝓ alio
acceptat. (vt etiā in tertio libro ostēsuz est).
ca^o 145. ad 21^m ℣ Satisfacere aūt ꝓ toto hūano genere.
(vt etiā supra ostēsuz est). nullus homo po
tuit potuit nec ad hoc angelus sufficiebat
(vt. 21. rō ꝓcedebat). angelus eni licet q̄-
tum ad aliquas proprietates nāles sit boie
potior. tamē q̄tum ad beatitudinis partici-
patiōnē in quā per satisfactionē reducen-
dus erat est ei equalis. et ita q̄ nō plene rein
tegraretur bois dignitas si angelo ꝓ bois
satisfactiōi obnoxius redderet. ℣ Secūduz ad 22^m
āt est q̄ mors Christi virtutē satisfaciendi
habuit ex charitate ipsius qua voluntarie
mortē sustinuit nō ex iniqtate occidentiū q̄
eū occidēdo peccauerūt qa peccatū nō de
letur peccato. (vt. 22. rō ꝓponebat). ℣ Et ad 23^m
q̄uis mors christi ꝓ peccato satisfactoria
fuerit. nō tñ totiēs eū mori oportuit quoti
ens bois peccāt. (vt. 23. rō cōcludebat).
qa mors Christi sufficiēs fuit ad oium ex-
pianda peccata. Tū pp crimiā charitatez
qua mortē sustinuit. Tū pp dignitatē pso-
ne satisfactiōis q̄ fuit de⁹ et hō. ℣ Manife
stū est aūt etiā in rebus humanis q̄ quāto
pson est altior tāto pēa quā sustinet ꝓ ma
iori cōputat sine ad humilitatē et charitatē
patiētis sine ad culpā inferētis. Ad satisfa-
ciendū aūt ꝓ peccato totī⁹ hūani generis
mors Christi sufficiēs fuit. qa q̄uis ex hu
manā naturā solā mortu⁹ fuerit. (vt. 24.
rō ꝓponebat). tñ ex dignitate pson patiē
tis q̄ est pson filij dei mors ei⁹ reddit ꝓpio
sa: qa. (vt supradictū est). sic maioris est
criminis alicui pson iferre iniuriā q̄ mai-
oris dignitatis existit. ita virtuosius est ex
maiori charitate, peccēs, q̄ maior pson
ꝓ alijs se subijciat volūtarie passiōi q̄uis
āt rps ꝓ pcō originali sue morte sufficiēt
satisfecerit. nō est tñ icōueniēs q̄ penalita
tes ex peccato originali cōsequentes. rema
neāt adhuc in oibus qui ēt redēptiōis rpi
pticipes fiūt. (vt. 25. rō ꝓcedebat). hoc. n. ad 25^m
cōgruenter et viliter factuz est vt pena re-
maneret et culpa sublata. ℣ Dico qdē vt
esset cōformitas fidelium ad rpm sicut mē-
brox ad caput. vñ sicut rps prius multas
passiones sustinuit et sic ad immortalitatis
gloriam puenit. sic decuit vt fideles eius
prius subiacerent passionib⁹ et sic ad immor
talitatem puenirēt q̄si portātes in seipsis
insignia passiōis rpi vt similitudinē glorie
eius consequerentur. Sicut apostolus ad
Ro. dicit. (Heredes quidem dei cohere- cap^o
des aūt rpi: si tñ cōpatimur vt et simul glori
ficemur). Secūdo q̄ si boies venientes ad
rpm statim immortalitatē impassibilitatem
consequerentur: plures boies ad christum
accederent magis ꝓpter hec corporalia

beneficia q̄ pp spūalia bona. qđ̄ est ꝫ intentionē xp̄i venientis in mūdum vt homines ab amore corpalitū ad spūalia trāsferret. Tertio q̄ si accedentes ad xp̄m stantz ipassibiles et imortales redderent hoc q̄dantō cōpelleret homines ad fidē xp̄i suscipiendā. et sic meritū fidei minueret. ℣ Quātus ād sufficientem
ad 26m 3 p peccato hūani generis sua morte. satisfecerit. (vt. 26. rō. ꝓponebat). fūt rn vnicuiq; remedia a ꝑpe salutis querēda. mors n xp̄i est q̄si q̄dā vltio cā salutis fīc peccatū ꝓmi hominis fuit q̄si verisimilis cā dānatōis. oz ād vniuersalē causaz applicari ad vnūquodq; spāliter vt effectū vniuersalis cāe ꝓportionatū. effectus igit peccati ꝓmi parentis pcurrit ad vnūquēq; p carnis originē: effectus ād mortis xp̄i ptingit ad vnūquēq; p spūalē regenerationē p quā hō xp̄o quodāmodo cōiungit et incorporat. Et ideo oz q; vnusquisq; q̄rat regenerari p christū et alia suscipere in gō virtute mortis christi operat. ℣ Ex
ad 27m 3 quo pz q; effectus salutis a xp̄o in hominēs nō est p nāe ꝓpaginem sed p studiū bone voluntatis qua homo xp̄o adhereat. et sic quod a xp̄o vnusquisq; cōsequitur est ꝓprium bonū vnde nō veniat ad posteros sicut peccatū primi parentis quod cum natura ꝓpagine ꝓducitur. et inde est q; ipsi parentes sint a peccato originali mundati p xp̄m nō tamē est incōueniens q; eoz filij cū peccato originali nascant et sacramentis salutis
epilogm indigeant. (vt. 27. rō. cōcludebat). ℣ Sic igit ex p̄missis aliquatenus pz q; ea que circa mysteriū incarnatiōis fides catholica p̄dicat neq; impossibilia neq; incōgrua inueniūt

¶ De necessitate sacramentoz. 56.

Alia vero sicut iā dictū ē more xp̄i ē q̄si vniuersalis cā hūane salutis. vniuersalē aūt cāz oz applicari ad vnūquēq; effectū necessariū fuit exhiberi hominib⁹ quedā remedia p que eis beneficiū mortis xp̄i quodāmodo cōiungeret. hmōi aūt esse dicunt ecclesie sacramēta. ℣ Huiusmodi aūt remedia oportuit cū aliquibus visibilib⁹ signis tradi. ℣ Cuius quidē quia sicut ceteris rebus ita etiā hōi deus ꝓuidet fm eius cōditionē. est ād talis homo cōditio quod spiritualia et intelligibilia capienda naturaliter p sensibilia deducit. oportuit igit spiritualia remedia hoibus sub signis sensibilibus dari. ℣ Secūdo q; instrumēta oz ee ꝓprie cause ꝓportionata. ꝓria aūt et verisimilis causa hūane salutis est verbū incarnatū. (vt ex p̄missis apparet). cōgruū igit fuit vt remedia quibus vniuersalis cause virtus ptingit ad homines: illius cause similitudinē haberent vt. s. in eis virtus diuina inuisibiliter operet sub visibilibus signis. ℣ Tertio q; hō in peccatū lapsus erat rebus visibilib⁹ indebite inhērendo. ne igit crederet visibilia ex sui nā mala ee et ꝓpter hoc ei inhērētes peccasse. p ipsa visibilia congruū fuit q; hoib⁹ remedia salutis adhiberent vt sic appareret ipsa visibilia ex sui natura bona esse velut a deo creata ꝫ hoibus nocia fieri ꝫ q; eis inordinate inhērent. salutifera vero fm q; ordinate eis vtunt. ℣ Ex hoc aūt excludit error quorūdā hereticoz q; omia hmōi visibilia a sacramētis ecclesie volunt esse remouēda ℣ Nec mirū. q; ipsi opinant oia visibilia ex sui natura mala esse et ex malo actore ꝓducta quod in secundo libro reprobauimus). ℣ Nec est incōueniens q; p res visibiles et corporales spūalis salus ministretur. q; huiusmodi visibilia sunt quasi q̄daz instrumēta dei incarnati et passi. instrumētū aūt nō operat ex virtute sue nāe: ꝫ ex virtute ꝓncipalis agētis a q̄ applicat ad opandū. Sic igit et hmōi res visibiles salutez spiritualē operant nō ex ꝓprietate sue nāe sed ex institutiōe ipsius xp̄i ex q̄ virtutem instrumentalem consequuntur.

Exclusio erro.

¶ De distinctione sacramentoz veteris et noue legis. 57.

Inde consideradū est q; cū hmōi visibilia sacramēta ex passiōe xp̄i efficaciā habeant et ipsaz quodāmodo repiesētēt talia ea ee oz vt cōgruant saluti sancte ꝓcessit. hec aūt salus ante xp̄i incarnationē et mortē erat quidā ꝓmissa sed non exhibita: ꝫ verbū incarnatū et passuz est salutē hmōi opatū. sacra igit q̄ incarnationē xp̄i ꝓcesserūt talia esse oportuit vt significarēt et quodāmodo repromitterēt salutē. sacra aūt que xp̄i passionē cōsequuntur talia esse oz vt salutē hoibus exhibeant et non solum

Erclu° erro. iudeoꝝ

signādo demōstrēt. ¶ Propter hoc āt euitat iudeoꝝ opio q̄ credūt sacramēta legalia ꝑp hoc q̄ a deo fūt instituta i ꝑpetū eē seruanda. cū deꝰ nō pēiteat neq; mutet. ¶ Fit āt absq; mutatiōe dispōētis vel ꝓuie q̄ diuersa disponat ꝓ cōgruentiā tēpoꝝ diuersoꝝ. sicut paterfamilias alia ꝑcepta tradit filio paruulo. t alia iā adulto. sic t deus cōgruenter alia scīa t ꝑcepta aſi incarnatiōnē tradit ad signifīcandū futura alia post incarnationē ad exhibēdū ꝓnūtia t remēto rādū ꝑterita. Magis āt irrōnabilis ē naza reoꝝ t beloniraꝝ error q̄ sacramēta legalia sit cū euāgelio dicebāt eē seruāda. ¶ Ad hmōi errorē q̄si ꝓtraria iplicat. dū n. seruāt euāgelica sacra ꝓfitent icarnationē t alia xpi misteria iā eē ꝑfecta. Dū āt ēt sacramēta legalia seruant profitent ea esse futura.

beloniraꝝ.

¶ De numero sacramētoꝝ noue legis. 58.

Alia vero vt dictū est remedia spūalis salutis sub signis sensibilib⁹ fūt hoibus tradita. cōsequēs ēt fuit vt distinguerent remedia ḡbus ꝓuideꝝ spūali vite ꝑ similitudinē corporalis. In vita aūt corpali dupliciter ordinē inuenimus fūt eni ꝓpagatores t ordinatores corpalis vite in alijs. t fūt q̄ ꝓpagant t ordinant ꝑ corpalez vitā. Vite aūt corpali t nāli tria fūt ꝑ necessaria. t quartū ꝑ accēs. ¶ Oꝝ n. prio q̄ p generationē seu natiuitatē reo aliq̄ vitā accipiat. ¶ Secūdo q̄ p augmētum ad debitā quātitatē t robur puenīat. ¶ Tertio ad cōseruationē vite p generationē adepte. t ad augmētū pducte. est necessariū nutrimētū t hec qdē fūt p se necessaria nāli vite q̄ sine hīs vita corpalis ꝑfici nō pōt. vnde t aie vegetatiue q̄ est vitē di principiū tres vires nāles assignant. s. generatiua: augmētatiua t nutritiua ¶ Sed q̄ cōtingit aliq̄d impedimētū circa vitaꝝ corporalē ex quo res viua infirmitat. p accidēs necessariū est quartū q̄d est sanatio rei viuētis egrote. ¶ Sic igit t i vita spūali primū est spūalis generatio p baptismū. Secūdū est spūale augmētū pducēs ad robur ꝑfectū p sacramētuꝝ cōfirmatiōis. Tertiuꝝ est spūale nutrimētuꝝ p eucharistie sacramētū. ¶ Restat q̄rtuꝝ q̄d est spūalis sanatio q̄ fit vel in alia tm̄ ꝓpenitētie sacramētū. Vel et alia deriuat ad corpꝰ q̄n fuerit opportunū p extremā vnctionez. Hec igit pmēt ad eos q̄ in vita spūali ꝓpagant t cōseruātur. ¶ Propagatores āt t ordinatores corpalis vite sm̄ duo attenduntur s. sm̄ originē nāle q̄d ad parētes pertinet. ¶ Et ꝑ regimen politicū p q̄d vita hoīs pacifica cōseruatur. t hoc pmet ad reges t principes. ¶ Sic igitur est t in spūali vita. ¶ Sunt n. q̄dā ꝓpagatores t cōseruatores spūalis vite sm̄ spirituale ministerium tantuꝝ ad q̄d pmet ordinis sacramētuꝝ. ¶ Et sm̄ corpora spiritualē simul q̄d fit p sacramentuꝝ matrimonij quo vir t mulier cōueniunt ad prolem generandā t educendam ad cultum diuinum.

¶ De baptismo. 59.

Secundum hoc igit apparere pōt circa sacramēta singula t effect⁹ ꝓprios vnuscuiusq; t mā cōueniēs. Et prio qdē circa spiritualē generationē que per baptismum fit. ¶ Considerandum est igitur q̄ generatio rei viuentis est mutatio quedā de nō viuente ad vitā. vita āt spirituali priuatus est homo in sua origine ꝑ peccm̄. 50. catum originale. (vt supra dictum est). t ad hec que cuiq; peccata sunt addita abducunt a vita. oportuit igitur baptismum qui est spiritualis generatio talē virtutē habere q̄ etiā peccatuꝝ originale t oia actualia peccata cōmissa tollat. t quia signuꝝ sacramenti sensibile congruuꝝ debet esse ad repsentādū spiritualē sacri effectuꝝ. fidelium aūt ablutio in rebus corporalib⁹ facit⁹ t cōueniētius fit ꝑ aquā. ideirco baptism⁹ cōuenienter in aqua confertur ꝑ verbum dei sanctificata. ¶ Et quia generatio vnius est alteri⁹ corruptio. t quod generatur priorē formam amittit t ꝓpterea ipsam cōsequētes: necesse est q̄ p baptismum qui est spūalis generatio nō soluꝝ peccata tollantur q̄ sunt spūali vite cōtraria sed etiam oēs peccatorum reatus. t ꝓpter hoc baptismus non soluꝝ a culpa ablut sed etiā ab omni reatu pene absoluit. vnde baptizatis satisfactio non iniungitur ꝓ peccatis.

2 ¶ Item cum per generationem res hu-

nam acquirat: simul aegrit ⁊ opationē cō sequentē formā ⁊ locū ei cōgruēt̄. ignis.n. mor gñatus tēdit sursuz sicut in ꝓpriū locū ⁊ ideo cū baptismus sit spūalis gñatio: sta tim baptizati idonei sunt ad spūales actio nes sicut ad susceptionez aliox factorum ⁊ ad alia hmōi: ⁊ statim eis debet locus con gruus spūalitet qui est beatitudo eterna ⁊ ꝓpter hoc baptizati si decedāt statiz in bea titudinē recipiūtur. ℣ Vñ dr ꝙ baptism⁹ aperit ianuā celi. ℣ Cōsideranduz est ēt ꝙ unus rei est trīs vna gñatio. vñ cum baptis mus sit spūalis gñatio: unus bō ē semel trīs baptizandus manifestuz est ēt ꝙ infectio q̄ per Adā in mūdū intrauit semel trīs hoiez inquinat. vñ ⁊ baptismus q̄ contra eā prin cipaliter ordinat iterari non dz. ℣ Hoc ēt cōe ē ꝙ ei quo res aliqua semel cōsecrata est: ēt̄ diu manet viterius ꝓsecrari nō dz ne cōsecratio inefficax videatur. vñ cū baptis mus sit quedā ꝓsecratio hois baptizati nō est iteranduz baptisma. ℣ Per quod excludit error donatistaꝝ vel rebaptizantiuz.

Ercluꝰ erro.

¶ De confirmatione. 60.

Erfectio aūt spūa lis roboris in hoc ꝓprie ꝓsistit ꝙ bō fidē rp̄i cōfiteri audeat coraz quibuscūq; nec idez retrahat propter confusionē aliquam vel terrorem. ℣ Fortitudo. n. inordinatū timorē repellit sacrm igitur quo spūale robur regenerato cōfertur eū quodāmō instituit pro fide rp̄i ꝓpugnatorē: ⁊ quia pugnantes sub aliquo principe eius insignia deferūt: hi q̄ cōfirma tionis sacramētū suscipiūt signo rp̄i insi gniuntur videlicet signo crucis quo pugna uit ⁊ vicit. ℣ Hoc aūt signum in fronte su scipiunt in signū ꝙ publice fidē rp̄i cōfiteri non erubescant. Hec autez insignitio fit ex confectione olei ⁊ balsami q̄ crisma vocat nō irrōnabiliter. ℣ Nā p oleū spūs sancti virtus designat quo rp̄s uictus noiat ut sic a rp̄o rp̄iani dicant q̄si sub ipso militantes. ℣ In balsamo aūt ꝓp odorē bona fame oñ ditur quā necesse est hre eos qui inter mun danos ꝓuersant ad fidē rp̄i publice cōfitē daz quasi in campū certaminis de secretis ecclesie finibus produci. ℣ Cōuenienter ēt hoc sacramētū a solis pontificibus ꝓsert̄ q̄ fuit quodāmodo duces exercitus rp̄iani. ℣ Nam ⁊ apud seculares militiā ad ducē exercitus ptinet ad militiā eligēdo quosdā ascribere ut sic per hoc sacramentū suscipi unt ad spiritualē militiaz quodāmō videā tur ascripti. ℣ Vñ ⁊ eis manus ꝙponit ad designandam derivationē virtutis a rp̄o.

¶ De eucaristia. 61.

Icitaūt corpalis vita ma teriali alimento indiget non solum ad quantitatis augmē tum sed ēt ad naturam corpo ris sustētandā ne propter resolutiones cōti nuas disoluat ⁊ eius virtus deperdat. ita ne cessariū fuit in spirituali vita spirituale ali mentū hre quo regenerati ⁊ in virtutibus cōseruentur ⁊ crescant. ℣ Et quia spūales effectus sub similitudic visibiliū rez ꝓgruē fuit nobis tradi (vt dictū ē). hmōi spūale alimētū nobis tradit sub spēbus illaꝝ rerū quibus hoiez cōiter ad corporale alimētuz vtuntur. huiusmodi autem sunt panis ⁊ vi num. ⁊ ideo sub speciebus panis ⁊ vini hoc traditur sacramentū. ℣ Sed considerādū est ꝙ aliter generatio gñati cōiungit ⁊ aliter nutrimētū nutrito ic corporalibus rebus ℣ Cōiuratio.n. nō dz fm substantiā gñate. cōiungi: sed solū fm similitudinē ⁊ virtutē sed alimentum oportet nutrito fm substan tiam cōiūgi. vñ ut corpalibus signis spūa les effectus respōdeant: mysteriū verbi in carnati aliter nobis cōiūgitur in baptismo qui est spiritualis regeneratio. atq; aliter in hoc eucharistie sacro quod est spūale alimē tum. ℣ In baptismo.n. cōtinetur verbum incarnatum soluz fm virtutē: sed in eucha ristie sacramēto confitemur ipsuz fm sūaz continēri. ℣ Et quia complementum no stre salutis factum est per passionez christi ⁊ mortem: per quam eius sanguis a carne seperatus est: separatum nobis traditur sa cramentum corporis eius sub specie panis ⁊ sanguis sub specie vini ut sic in hoc sacra mento passionis dominice memoria ⁊ re presentatio habeatur. ℣ Et fm hoc implet q̄d dominus dixit Joā. 6. (Caro mea vere est cibus: ⁊ sanguis meus vere est potus).

¶ De errore infidelium circa sacramētū eucharistie. 62.

et passionibus et actionibus q̄ apparent in pane et vino post cōsecrationē sicut et ante. ¶ Nā vinū si in magna quantitate sumeretur. calefaceret et inebriaret. panis autē et confortaret et nutriret. ¶ Videt ēt si dia et incaute seruent putrefieri a muribus: comedi cōburi etiā pāt et in cinerē redigi. tva porē. que oia corpori rpi cōuenire non pāt cū fides ipsum impassibilez predicet. impossibile igit videt q̄ corpus christi i hoc sacramento substantialiter contineat. ¶ Quinta difficultas videt specialiter accidere circa fractionē panis que quidē sensibiliter apparet. nec sine subiecto ei pōr. absurdū etiam videt dicere q̄ ūllius fractiōis subiectuz sit corpus rpi. nō igit videt ibi eē corpus christi sed solū suba panis et vini. ¶ Hec igit et hmōi sūt ppter que doctrina christi et ecclesie circa hoc sacramentū dura eē videtur.

1ª difficultas

Epilogus

¶ Solutio premissarum difficultatum et primo quidem ad conuersionem panis in corpus Christi. 63.

eū modestia scīparat respondet. primo ad p̄mam difficultatem

Ecclus et cito.

Licet autē diuina virtus sublimius et secretius in hoc sacramento operetur q̄ ab hoie perquiri possit. ne tn doctrina ecclesie circa hoc sacramentū infidelib⁹ impossibilis videat: conandū est ad hoc q̄ omnis impossibilitas excludat. ¶ Prima igit occurrit cōsideratio. per quē modū verum christi corpus eē sub hoc sacramento incipiat. impossibile nāt est q̄ hoc fiat per motū localē corporis christi. Tum q̄ sequeretur q̄ in celo eē desineret quādocūq; hoc agit sacramentū. Tuz q̄ nō posset simul hoc sacramentū agi nisi in vno loco. cū vnus motus localis nō nisi ad vnū terminū finatur. Tum etiā q̄ motus localis instantaneꝰ eē nō pōt sed tempore indiget. Consecratio āt perficitur in vltimo instanti prolationis verborum. ¶ Relinquitur ergo dicendum q̄ verum corpus christi eē incipiat in hoc sacramento per hoc q̄ substantia panis conuertitur in substantiam corporis christi: et substantia vini in substantiā sanguinis ei⁹. ¶ Et hoc nāt apparet falsam eē opinionē eoꝝ qui dicunt subam panis simul cū substantia corporis christi in hoc sacramento existere. cōq; etiā eoꝝ qui ponunt substantiam panis in nihilum redigi vel in primam mām resolui. ¶ Ad vtrūq; enim sequit̄ q̄ corpus christi in hoc sacramento eē incipere nō possit nisi per motum localē. q̄d ē impossibile. (vt ostensum est). ¶ Preterea si substantia panis simul est in hoc sacramento cū vero corpore christi potius christo dicendum fuit. (hic est corpus meū). q̄m hoc est corpus meum. cū per hic demonstraret substantia que videt que quidem est substantia panis si in sacramento cū corpore christi remaneat. ¶ Similiter impossibile videtur etiam q̄ substantia panis oino in nihilū redeat. ¶ Multū enim de natura corporea primo creata iam in nihilum rediisset ex frequentatōe huiusmodi mysterii. ¶ Nec est dicendū vt in sacramento salutis diuina virtute aliquid in nihilū redigatur. ¶ Neq; etiam in primam materiam substantiā panis est possibile resolui cū materia prima sine forma eē nō possit nisi forte per materiā primam prima elementa corporea intelligantur. in que quidem si substantia panis resolueret necesse eēt hoc ipsum percipi sensu. cum elementa corporea sensibilia sint. eēt etiam ibi localis transmutatio et corporalis alteratio contrariorum que instantanea eē non possunt. ¶ Sciendum tamē est q̄ predicta conuersio panis in corpus christi alteriusmodi est ab omnibus conuersio in bꝰ sacramentum naturalibus. ¶ Nam in quolibz cōuersione naturali manet subiectum in quo succedunt sibi diuerse forme vel accidentales. sicut cum album in nigrum conuertit. vel substantiales. sicut cum aer in ignez. vnde conuersiones formales nominantur. sed in conuersione predicta subiectum transit in subiectū et accidentia manent. vnde hec conuersio substantialis nominatur. ¶ Et quidem qualiter hec accidentia maneat et quare. (Posterius perscrutandum est). Nūc āt ꝓsiderare oz qūo subiectū in subiectum uertatur. ¶ Quod quidez nā facere non potest ¶ Omnis enim nature operatio materiam ꝓsupponit per quam subiecta individuatur. vnde natura facere non potest q̄ hec substantia fiat illa sicut q̄ hic digitus fiat ille digitus. sed materia subiecta est illi virtuti diuine cum per ipsum producatur. inesse. vnde diuina virtute fieri po

Conuersio in bꝰ sacramento

reſt q; hec individua ſubſtantia in illam pre
cisitatem conuertatur. ſicut enim virtute
naturalis agentis cuius operatio ſe extendit tantum ad immutationem forme t eri-
ſtentia ſubiecti ſuppoſita: hoc totum in illō
totum conuertitur ſm variatōez ſpēi t for
me. vtpote hunc aerem in hunc ignez gene-
ratū. ita virtute diuina que mām nō preſup
ponit. ſed eam producit t hec mā conuertit
in illam. t per conſequens hoc individuum
in illud. individuationis enim principiū mā
eſt ſicut forma eſt principiū ſpeciei. ℣ Dic
autem manifeſtum eſt q; in conuerſiōe pre
dicta panis in corpus chriſti: nō eſt aliquod
ſubiectū cōe permanens poſt conuerſionez
cum tranſmutatio fiat ſm primū ſubiectū
qō eſt individuationis principiū. neceſſe eſt
tamen id remanere vt vez ſit qō dicit. (hoc
eſt corpus meū). que quidem verba ſūt bu
ius ꝓuerſiōis ſignificatiua t factiua. ℣ Et
quia ſubſtantia panis nō manet nec aliqua
prior mā. (vt oſtenſum eſt). neceſſe eſt dice
re q; maneat id qō eſt preter ſubſtantiā pa
nis. hmōi autē eſt accidens panis remanēt
igitur accidentia panis etiā poſt conuerſio
nem predictam. ℣ Inter accidentia ℞o q
dam ordo conſiderandus eſt. nā inter om
nia accidentia propinquius inheret ſubſtā
tie quantitas dimēſiua. ℣ Deinde qualita
tes in ſuba recipiunt quantitate mediante.
ſicut color mediante ſuperficie. vnde t per
diuiſionē quantitatis per accidēs alia acci
dentia diuidunt. ℣ Diterius āt qualitates
ſunt actionū t paſſionū principia t relatio-
num quarūdā vt ſunt pater t filius t dñs
t ſeruus t alia huiuſmodi. ℣ Quedā vero
relationes immediate ad quantitates ſe-
quunt vt maius t minus: duplum t dimi-
dium: t ſimilia. ℣ Sic igit accidentia pa
nis poſt conuerſionē ꝑdictā remanere po-
nenda eſt. vt ſola quantitas dimenſiua ſine
ſubiecto ſubſiſtat t in ipſa qualitates fundē
tur ſicut in ſubiecto. t per conſequēs actio
nes paſſiōes t relatiōes. ℣ Accidit igit in
hac conuerſiōe contrariū ei qō in naturali
bus mutationibus accidere ſolet in quibus
ſubſtantia manet vt mutatōis ſubiectuz. ac
cidentia vero variantur. hic āt econuerſo
accidens manet t ſubſtantia tranſit. hmōi
enim conuerſio nō pōt propie dici motus
ſicut a naturali conſideral vt ſubiectum re
quirit ſed eſt quedā ſubſtantialis ſucceſſio
ſicut in creatione ē ſucceſſio eē t nō eē. (vt
in ſecundo dictū eſt). ℣ Hec igit eſt vna p[a]rō qr
ratio quare accidēa panis remanere oz vt accitis
inueniat aliquod manens in cōuerſiōe pre- remane
dicta. ℣ Eſt autē t propter aliud neceſſari ant
um. ℣ Si enim ſubſtantia panis in corpus 2[a] rō
chriſti conuerteret t panis accidentia tran
ſirēt et talt cōuerſiōe nō ſequeret q; corpus
chriſti ſm ſuā ſubſtantiā eēt vbi prius fuit
panis. nulla enim relinqueret habitudo cor
pori chriſti ad locū predictū. ſed cū quanti-
tas dimenſiua panis remanet poſt cōuer-
ſionē per quā panis hunc locū ſortiebatur
ſubſtantia panis in corpus chriſti mutata
ſit corpus chriſti ſub quātitate dimēſiua pa
nis. t per cōſequens locū panis quodāmō
ſortit mediantibus tamen dimenſionib⁹ pa
nis. ℣ Poſſunt t alie rationes aſſignari t alia rō
quantum ad fidei rationem que de mirabi
libus eſt. t eius meritum quod circa hoc ſa
cramentum tanto maius eſt quanto inuiſi
bilius agitur corpore chriſti ſub panis acci
dentibus occultato. t propter commodio-
rem t honeſtiorem vſum ſacramenti. eſſet
enim horroꝛi ſumentibus t abhominatio-
ni videntibus ſi corpus chriſti in ſua ſpecie
a fidelibus ſumeretur. vnde ſub ſpecie panis
t vini quibus homines communius vtūtur
ad eſum t potū corpus chriſti ꝓponit man
ducandū t ſanguis potandus.

¶ Solutio eorum que obiicebantur ex par
te loci. 64.

[D]Is igitur ꝓſideratis circa modum conuerſionis ad alia ſoluenda nobis aperta via patet. ℣ Dictum eſt enim q[o] ad 2[am]
q; locus in quo hoc agitur ſacramentuz at difficul-
tribuitur corpori chriſti ratione dimenſio- tatem
num panis remanentium poſt conuerſio-
nem ſubſtantie panis in corpus chriſti. ſe-
cundum hoc igitur ea que chriſti ſunt neceſ
ſe eſt eſſe in loco predicto ſecundum q; exi-
git ratio conuerſionis predicte. ℣ Conſide
randum eſt igitur in hoc ſacramento ali-
quid eſſe ex vi conuerſionis. aliquid autem
eſt ex naturali concomitantia. ℣ Ex vi qui
dem conuerſionis eſt in hoc ſacramento il-

226

sud ad quod directe conuersio terminatur ficut sub speciebus panis corpus christi in quod substantia panis conuertitur. vt per verba consecrationis patet cum dicit. (hoc est corpus meum). et similiter sub specie vini est sanguis christi cum dicitur. (Hic est calix sanguis mei. &c.). Sed ex naturali concomitantia sunt ibi omnia alia ad que conuersio non terminatur. sed tamen ei in quod terminatur sunt realiter coniuncta. manifestum est enim q conuersio panis nō terminatur in diuinitatem christi neque in eius animam. sed tamen sub specie panis ē anima christi et eius diuinitas propter vnionem verbi ad corpus christi. ¶ Si vero in triduo mortis christi hoc sacramentum celebratum fuisset. non fuisset sub specie panis anima christi. quia realiter non erat corpori eius vnita. ¶ Et similiter nec sub specie panis fuisset sanguis nec sub specie vini corpus propter separationem vtriusque in morte. nunc autez quia corpus christi i sua natura non est sine sanguine sub vtraq specie continetur corpus et sanguis. sed sub specie panis continetur corpus ex vi conuersionis. sanguis autem ex naturali concomitantia. sub specie autem vini econuerso. ¶ Per eadem etiam patet solutio ad id quod obiiciebatur de inequalitate corporis christi ad locum panis. ¶ Substantia enim panis directe conuertitur in substantiā corporis christi. dimensiones autem corporis christi sunt in sacramento ex naturali concomitantia. non autem ex vi conuersionis cū dimensiones panis remaneant. ¶ Sic igitur corpus christi non ꝓparatur ad hunc locum mediantibus dimensionibus ꝓprijs vt eis oporteat adequari locum. sed mediantibus dimensionibus panis remanentibus quibus locus adequatur. ¶ Inde etiam patet solutio ad id qō obiiciebat de pluralitate locoꝝ. corpus enim xpi p suas ꝓprias dimēsiones in vno tm loco existit. sed mediantibus dimēsionibus panis in ipz trāseuntis in totum locum est in quocunq bnōi cōuersio fuerit celebrata nō qdē diuisū per partes: sed integrū in vnoquoq nam quilibet panis consecratus in integrum corpus christi conuertitur.

¶ Solutio eorum que obiiciebātur ex parte accidentium. 65.

¶ Scigitur difficultate soluta q̄ ex loco accidit: inspiciendum est de eo q̄ ex accidentibus remanentibus cē videt. ¶ Nō enim negari potest accidētia panis et vini remanere cū sensus hoc infallibiliter demonstret. neq; hic corpus christi aut sanguis afficit. q; hoc fine eius alteratiōe esse nō posset. nec talium accidentiū capax est. similiter aūt et substantia aeris. vnde relinq̄t q̄ sint sine subiecto tamē per modū predictum vt. s. sola quātitas dimensiua sine subiecto subsistat. et ipsa aliis accidentibus prebeat subiectū. ¶ Nec est impossibile q̄ accidens virtute diuina subsistere possit sine subiecto. ¶ Idē enim est indicandū de productiōe rei et de cōseruatiōe eius inesse. diuina aūt virtus pōt producere effectus quantūcūq causas secundas sine ipsis causis secundis. sicut potuit formare hominē sine semine et sanare febrē sine operatiōe nature. qō accidit propter infinitatē virtutis eius. et q̄ omnibus causis secundis largitur virtutē agendi. vnde et effectus causarum secundarum conseruare pōt in esse sine causis secundis in hoc mō in hoc sacramento accidens cōseruat inesse sublata substantia que ipsum cōseruabat. quod quidē precipue dici potest de quantitatibus dimensiuis qō etiam plonici posuerunt per se subsistere. ꝓpter hoc q̄ sm intellectum separantur. manifestum est autez q̄ plus pōt deus in operando q̄m intellectus in apprehendendo. ¶ Habet autem et hoc proprium quātitas dimensiua inter accidentia reliqua q̄ ipsa secundum se indiuiduatur. qō ideo est. quia positio que est ordo partium in toto in eā rōne includitur. est enim quātitas positionis bnīs. vbicūq aūt intelligitur diuersitas partium eiusdē speciei necesse est intelligi indiuiduationē. nā que sunt vnius spēi nō multiplicant nisi sm indiuiduū. et inde est q̄ nō possunt apprehendi multe albedines nisi secundum q̄ sunt in diuersis subiectis. possunt autem apprehendi multe linee etiā si secundum se cōsiderent. diuersus enim situs qui p se linee inest ad pluralitatē linearum sufficiens est. ¶ Et q̄ sola quantitas dimēsiua de sui rōne habet. vnde multipli

species manent.manet sub eis substantia corporis christi. sequeret ergo q̄ finit esse ibi substantia panis ⁊ substantia corporis christi. ℣ Similiter etiā neq; corruptis speciebus panis substantia panis redire potest rō q; substantia panis nō est sine propriis speciebus.rō q; destructis speciebus panis iā generate est alia substantia ad cuius generationē ponebatur q; substātia panis redire. ℣ Relinq; igitur dicendū videt q; in ipsa consecratōe ficut substantia panis i corpus christi miraculose conuertitur.ita miraculose accidētibus cōferī q; subsistāt.qō est.pōz sbe ⁊ p ꝫnō q; oia possunt facere ⁊ pati que suga posset facere ⁊ pati si substātia adesset. unde sine nouo miraculo ⁊ inebriare.⁊ nutrire.⁊ incinerari. ⁊ putrefieri. possunt eodem modo ⁊ ordine ac si substātia panis ⁊ vini adesset.

q° bōa

¶ Solutio eorum que obiiciebātur et parte fractionis. 67.

Solu° 5ᵉ difficultatis.

Restat autem ea que ad quintā difficultatē pertinent speculari. ℣ Manifestū est aūt ex dictis q; fractionē subiectū ponere possumus dimensiones p se subsistentes.nec tñ hmōi dimensionibus fractis frangitur substantia corporis christi eo q; totū corpus christi sub qualibet portiōe remaneat. ℣ Qō qdē ⁊ si difficile videat.tñ ex ꝺ̄ꝫ ea q; ꝺ̄ꝫ misse sunt exponi ex.(dictū est enim supra). q; corpus christi est in hoc sacramento p substātiā suā ex vi sacramenti. dimensiones aūt corporis xpi sunt ibi ex nāli cōcomitātia quā ad substātiā hāt ecōtrario ei ꝺ̄ꝫ q; corpus nāliter ē in loco.nā corpus nāle est in loco mediantibus dimensionibus quibus loco cōmensuratur. ℣ Alio aūt mō se hz aliqd substātiale ad id in quo est. ℣ Et alio mō aliqd quantum. ℣ Nā quātū totū,ita est in aliquo toto q; totū nō est in parte.sed pars in parte sicut totū in toto. unde ⁊ corpus nāle sic est in toto loco totū q; nō est totū in qualibet parte loci.sed partes corporis partib⁹ loci aptātur eo q; est in loco mediantibus dimensionibus. ℣ Si aūt aliqō substantiale sit i aliquo toto totū.etiā totū est in qualibet parte eius sicut tota nā ⁊ species eque in quelibet parte aque.⁊ tota sic est i qualibz corporis parte. qz igit corpus christi est in sacramento rōne sue substantie in quā cōuersa est substantia panis dimensionibus eius manentibus.sicut tota species panis erat sub qualibet parte dimensionū.ita integrū corpus christi est sub qualibet parte earundē.nō igit fractio illa seu diuisio attingit ad corpus christi vt sit in illo sicut in ſubiecto sed subiectum eius sunt dimensiones panis vel vini remanentes sicut ⁊ alioꝝ accidentiū ibidē remanentiū dirim⁹ casū ē subiectū.

¶ Solutio auctoritatis supra iducte. 68.

Ex igitur difficultatib⁹ re motis manifestū est q; id qō ecclesiastice traditio hz circa sacramentū altaris nihil continet impossibile deo q; oia potest. ℣ Nec etiā contra ecclesie traditionē est verbum domini dicentis ad discipulos qui de hac doctrina scandalizati videbantur.(Verba que ego locutus sum vobis: spiritus ⁊ vita sunt).nō enim per hoc dedit intelligere q; vera caro sua in hoc sacramento manducanda fidelibus nō traderet. sed qz non traditur manducanda carnaliter vel.ſ. sicut alii cibi carnales in propria specie dilacerata sumerent.sed qz quodā spūali mō sumit preter cōsuetudinē alioꝝ ciboꝝ ea. natium.

¶ Quali pane ⁊ vino debet confici hoc sacramentum. 69.

Via vero vt dictū est ex parte vino hoc sacramentū cōficit.necesse est eas conditiones seruari in pane ⁊ vino vt ex eis hoc sacramentū confici possit que sunt de rōne panis ⁊ vini. ℣ Vinū aūt non dr nisi liquor qui ex vuis exprimit. nec panis dr proprie nisi q; ex grano tritici conficitur. Alii vero q; dicunt panes pro defectu panis tritici ad eius supplemētū in vsum venerunt.⁊ sic alii liquores in vsum vini. unde nec ex alio pane nec ex alio vino hoc sacramentū cōfici posset.neq; etiā si panis ⁊ vino tāta alienet mā admixtio fieret q; species soluer et. ℣ Si qua vero hmōi panis ⁊ vino accidunt q; nō sunt de rōne panis ⁊ vini manifestū est q; hic pretermittis pōt ve-

rum confici sacramentum. Unde cuz esse fermentatum vel azimū non sit de ratione panis. sed utrolibet erit. Ipse panis saluet ex utrolibet pane potest confici sacramentū. t propter hoc diuerse ecclesie diuersum in hoc usum habēt. ¶ Et utrūq; cōgruere potest significatiōi sacramēti. (Nā ut Bre. dicit in registro. (Romana ecclesia offert azimos panes propterea q; dominus sine vlla cōmixtione carnē suscepit sed cetere ecclesie offerunt fermētatuz pro eo q; verbuz patris inductū est carne t est verus deus t verus homo. sic t fermētuz cōmunicet sanguini. Congruit tamē magis puritati corporis mystici ideō ecclesie que i hoc sacramēto configuratur usus azimi panis. sm illud apostoli primo Cor. 5. (Pascha nostrū immolatus est xp̄s. itaq; epulemur in azimis sinceritatis t veritatis). Per hoc aūt excluditur error quorūdā hereticoz qui dicūt in azimo sacramētū hoc celebrari nō posse. ¶ Nō ēt euidenter euāgelii auctoritate destruitur. Dicit n. Matth. 26. ¶ Et Mar. 14. t Luce. 22. (q; dies prima die azimoz pascha cuz discipulis suis comedit). t tunc hoc sacramentū instituit. Cū aūt nō esset licitum sm legem q; prima die azimoz fermentatum in domibus iudeoz inuenirel. (vt p3 Exo. 12). dominus aūt ē3 diu fuit in mundo legē seruauit. manifestū est q; panē azimū in corpus suum cōuertit. t discipulis sumendū dedit. Restat igit ipsorum in vsu ecclesie latinoz q; dicta in ipsa institutione huius sacramēti seruauit. ¶ Sciēdū tamen q; quidam dicunt ipsum preuenisse diem azimoz propter passionē imminentem t tunc fermētato pane eū vsū fuisse. ¶ Nō quidem ostendere nituntur ex dictis. (Primo ex hoc quod dicitur Joh. 13. (ante diez festum pasce dominus cum discipulis cenā celebrauit). in qua corpus suum consecrauit. (sicut apostolus tradit. 1. Cor. 11.). vñ videtur q; christus cenam celebrauit ante diem azimorum. t sic in consecratione sui corporis vsus fuit pane fermētato. ¶ Hoc etiam confirmare volunt per hoc quod habetur Joan. 18. q; sexta feria qua christus ē crucifixus iudei non intrauerunt pretorium Pilati vt non cōtaminarent sed manducarent pascha. pascha aūt dicuntur azima, ergo

adcor.

Eccle error.

Matth. Mar. Luc.

q; dam dicūt pdicta.

Jo.

adcor.

confir.

concludūt q; cena fuit celebrate azimis. ¶ Adhuc aūt respondetur q; sicut dicta nā dat Exo. 12. festum azimoz septē diebus celebratur inter quos dies prima erat sancta atq; solēnis precipue inter alios. quod erat quinta decima die mensis. Sed q; apud iudeos solēnitates a precedēti vespere incipiebant. iō q̄rta decima die ad vesperaz incipiebāt comedere azima. t comedebāt p septē sequētes dies. t iō dr i eode capto. (primo mēse q̄rtadecia die mēsis ad vesperaz comederis azima vsq; ad diē vigesimū primaz eiusdē mēsis ad vesperā. septē dieb' fermētatum nō inuenietur in domibus vestris). ¶ Et eadem quartadecima die ad vesperas immolabatur agnus paschalis. prima ergo dies azimoz a tribus euāgelistis Matheo Marco Luca dicitur quartadecima die mensis. q; ad vesperā comedebant azima. t tunc immolabatur pascha. i. agnus paschalis. t hoc erat sm Joannem ante diem festum pasce. i. ante quintumdecimū diem mensis qui erat solēnior inter omnes in quo iudei volebāt comedere pascha. i. panes azimos paschales. nō aūt agnū paschalē. ¶ Et sic nulla discordia inter euāgelistas existente planum est q; christus ex azimo pane corpus suū consecrauit in cena. vñ manifestū sit q; latinorum ecclesia rationabiliter pane azimo vtitur in hoc sacramento.

Solet

Dessē° Piratio 3 pdic. erro.

¶ De sacramēto penitētie t primo q; homo post gratiz sacrale acceptā peccare pnt. 70.

Uāuis aūt per pdicta sacramēta hoibus gratia conferatur. nō tñ per acceptā gratiz impeccabiles fiūt. ¶ Gratuita. n. dona recipiunt in alia sicut habituales dispōes. nō. n. hoc sm ea sem p agit. nihil aūt phibet cuz qui habitū hz agere sm habitum vel contra cuz: sicut grāmaticus pōt grāmaticam recte loqui vel ēt contra grāmaticā loqui incōgrue t ita ē ēt de habitibus virtutum moralitū. pōt. n. qui iustitie habitū habet iusta agere t pōt ēt cōtra iustitiā agere. qđ iō est: q; vsus habituū in nobis est volūtate est. volūtas aūt ad vtrūq; oppositorū se hz. manifestū ē igit q; suscipiens gratuita dona peccare pōt 3 gratiz agendo. t ¶ Adhuc impeccabilitas in homine esse nō

¶ potest sine immutabilitate voluntatis. immutabilitas aũt voluntatis non potest homini cõpetere nisi ꝺm ꝙ attingit vltimum finez eo hoc.n. voluntas immutabilis redditur ꝙ totaliter impletur ita ꝙ non bz quo diuertat ab eo in quo est firmata. ipletio aũt voluntatis nõ cõpetit homini nisi vt finẽ vltimũ attingẽti. cũ diu.n. restat aliquid ad desiderandus voluntas impleta non est. sic igitur homini impeccabilitas non competit antequã ad vltimum finẽ puenias. qõ quidez nõ datur homini in gratia que in sacris ꝺferꝛ quia sacramẽta sunt inditoriũ boiꝰ ꝺm ꝙ est in via ad finẽ. non igit er gra in sacris percepta aliquis impeccabilis redditur.

3 ¶ Amꝓ. omne peccatũ er quadã ignorãtia contingit vñ pbs dicit ꝙ omnis malus est ignorans. ⁊ in prouerbiis dicitur. (Errant qui operantur malum). tunc igitur solum homo securus potest esse a peccato ꝑz voluntatem quando ꝺm intellectum securus est ab ignorantia ⁊ errore. manifestum est autem ꝙ homo nõ redditur immunis ab omni ignorãtia ⁊ errore per gratiam in sacramentis perceptam. hoc.n. est homini secundum intellectum illam veritatem inspicientis que est certitudo omnium veritatũ que quidem inspectio ẽ vltimus boiꝰ finis (vt in tertio oñsuz est). non igit per gram sacramentorum hõ ipeccabilis redditur.

4 ¶ Terz ad alterationez hominis que est secundum malitiã ⁊ virtutẽ multũ operat alteratio que est ꝺm aĩe passiones. nã er eo ꝙ ratione passiones anime refrenantur homo virtuosus efficitur ⁊ in virtute conseruatur. er eo vero ꝙ ratio sequitur passiones homo redditur vitiosus. cũ diu igitur homo est alterabilis secundum anime passiones est ẽt alterabilis secundum vitium ⁊ virtutem. alteratio aũt que est secundũ animẽ passiones non tollitur per gratiam in sacramentis collatam sed manet in homine cũ diu anima passibili corpori vnitur. manifestum est igitur ꝙ per sacramentorum gratiam homo impeccabilis nõ redditur.

5 ¶ Preterea superfluum videtur eos ad monere ne peccent qui peccare nõ possunt sed per euangelicam ⁊ apostolicam doctrinam ammonentur fideles iam per sacramenta spiritus sancti gratiam consecuti. dicitur enim Hebr. 12. (Contemplantes ne quid desit gratie dei. neque radix amaritudinis sursum germinans impediat). ⁊ Eph. 4. (Nolite contristare spiritum sanctum dei in quo signati estis). ⁊ ꝓmo Cor. 10. (Qui se existimat stare videat ne cadat) ipse etiam apostolus de se dicit. (Castigo corpus meum: ⁊ in seruitutẽ redigo ne forte cum aliis predicauerim ipse reprobus efficiar). Non igitur per gratiam ꝺ sacramentis perceptam homines impeccabiles redduntur. ¶ Per hoc excluditur quorundam hereticoꝝ error qui dicunt ꝙ homo postq̃ gratiam spiritus sancti percepit peccare nõ potest. ⁊ si peccat nunquam gratiam spiritus sancti habuit. ¶ Assumunt autem huius erroris fundamentum quod dicitur ꝓmo. Cor. 13. (Charitas nunquam excidit). Et primo. Joã. 3. dicit. (Omnis qui in eo manet non peccat. ⁊ omnis qui peccat nõ vidit nec cognouit eum). ⁊ infra expressius. (Omnis qui est ex deo peccatum non facit. quoniã semen ipsius in eo manet: ⁊ nõ potest peccare quoniam ex deo natus est. ¶ Sed hec ad eorum propositum ostendendum efficatia non sunt talia argumenta. ¶ Non enim dicitur ꝙ charitas nunq̃ excidit propter hoc ꝙ ille qui habet charitatem eam quandoq̃ non amittat. cuius dicat Apoc. 2. (Habeo aduersum te pauca ꝙ caritatem tuam primam reliquisti). sed ideo dictum est ꝙ charitas nũq̃ excidit. quia cum cetera dona spiritus sancti de sui ratione imperfectionem habentia vtpote spiritus prophecie ⁊ huiusmodi euacuẽtur cõuenerit quod perfectum est: charitas in illo perfectionis statu remanebit. ¶ Ea vero que ex epistola Joannis inducta sunt iõ dicũt ꝙ dona spũs sancti ꝙbus hõ adoptat in filiũ vel rẽascit in filiũ dei ẽgrũ ẽ de se tãta habitus virtutẽ ꝙ boiez sine peccãto ꝺseruare pñt nec hõ peccare põt ꝺm ea viuẽs. põt tñ eõtra ea agere ⁊ ab eis discedẽdo peccare. sic enim dictum est: qui natus est ex deo non potest peccare sicut si diceretur ꝙ gladium non potest fieri frigidum ⁊ sic infrigidabit vel sicut si diceretur: iustus non iniusta agit scilicet inquantum est iustus.

¶ Quod homo peccans post sanctor gratiam potest cõuerti per gratiam. 71.

Hebr 12

Excluꝰ error.

Fundamẽtum erroris.

Improbaꝰ

Ex premissis autē apparebit viterius q̄ bō post sacramētalē grāz susceptā in peccatū cadēs iterū reparī potest ad gram. ℣ Vt.n. ostēsū est q̄diu hic viat voluntas mutabilis est ꝑ vitiū et virtutē. sicut igit post acceptā grāz pōt peccare ita et a pcto vt vi pōt ad virtutē redire.

2 ¶ Itē manifestū est bonū eē potētius malo. nā malū nō agit nisi virtute bōi. (vt supra in tertio est ostensū). si igit volūtas hominis a statu gre p peccatū auertit. multo magis p gratiā pōt a peccato reuocari.

3 ¶ Adhuc imobilitas volūtatis nō ꝓpetit alicui q̄diu est in via. sed q̄diu hic bō viuit est in via tendendi in vltimū finē. nō igitur bꝫ imobilē volūtatē in malo vt nō possit p diuinā gram reuerti ad bonum.

4 ¶ Amp̄. manifestū est q̄ a peccatis que ge aīe grāz pceptā in sacramētis cōmisit p sacramētorū grāz liberat. dicit.n. apls.i. ad Cor.6. (Neq; fornicarii neq; idolis serui entes. neq; adulteri etc.). regnū dei possidebūt. et hoc qdē fuistis aliq̄n sed abluti estis. sed sanctificati estis. sed iustificati estis i nomie dñi nr̄i ihesu xp̄i. et i spū dei nr̄i. ℣ Manifestū est ēt q̄ gratia in sacramentis collata nāe bonū nō minuit sed auget. ymmo ēt bō ad bonū nāe q̄ a peccato reducibilis fit in statū iusticie. nā potētia ad bonū q̄dam bonū ē igit si contingat peccare post gratiam perceptam. ad hoc homo reducibilis erit ad statum iusticie.

5 ¶ Adhuc si peccantes post baptismū ad gratiā redire nō p̄nt. tollit eis spes salutis. desperatio ēt est via ad libere peccandum. ℣ Dr̄.n. ad Eph.4. de ghuldā. (q̄ desperātes tradiderūt semetipsos impudicitie in operationē oīs immunditie et auaritie). periculosissima est igitur hec pō que in tātaz sentinam vitiorū homines iducit. ℣ Preterea (ostēsum est supra). q̄ gratia in sacramentis pcepta nō cōstituit hoiem ipeccabilem. si igit post gratiā in sacramentis peceptam peccant ad statū iusticie redire nō posset periculosum eēt sacramēta pcipere. q̄d pz eē inconueniēs. nō igit peccātibus post sacra pcepta redit ad iustitiā denegat. ℣ Hoc ēt auctoritate sacre scripture confirmat dr .n.i. Io.2. (filioli mei ḃ scribo vobis vt nō peccetis. sed et si quis peccauerit. aduocatū habemus apud patrem ihesum christum iustum. et ipse est propiciatio pro peccatis nr̄is). que quidem verba manifestum est q̄ fidelibus iam renatis proponebantur. Paul ēt de Cor. fornicatore scribit. 2. Cor. 2. (Sufficit illi q̄ eiusmodi ē obiurgatio ḃ q̄ fit a pluribus. ita vt econtrario magis doleatis et cōsolemini). et infra. 7. dicit. (gaudeo nō q̄ cōtristati estis. ꝫ quia cōtristati estis ad penitētiā). dr ēt Iere. 3. (Tu āt fornicata es cū amatoribus multis. tñ reuertere ad me dicit dominus). et Treñ. vlt. (Cōuerte nos domine ad te et conuertemur innoua dies nros sic a pn̄o). ex quo omnibus apparet q̄ si fideles post gratiā lapsi fuerint iterū ꝑ eos redit ad salutē. ℣ Per q̄ ēt excludit error nouatianorū q̄ peccātibus post baptismū indulgētiā denegabāt. ℣ Ponebāt ēt sui erroris occasionem ex eo q̄ dr Heb.6. (impossibile ē eos q̄ semel sūt illuminati et gustauerūt donū celeste. et participes sūt facti spūs sancti. gustauerūt nihilominus bonū verbū dei virtutes q̄q; seculi venturi. et plapsi sūt. renouari rursus ad penitētiā). ꝫ ex quo sensu hoc apls dixerit apparet ex hoc qđ subdit. (rursus crucifigētes sibi metipsis filiū dei et ostētui habētes). ex igit rōne q̄ plapsi sūt post gratiā ꝓceptam renouari rursus ad penitētiā nō pōt q̄ filius dei rursus crucifigēdus nō est. denegat igitur illa renouatio in penitētiā p quā hō simul crucifigitur christo quod quidē est p baptismum. ℣ Dicitur enim Ro.6. (Qui cūq; igit baptizati sumus i xp̄o ihesu. i morte ipsius baptizati sumus). sicut igitur xp̄s nō est iterum crucifigendus. ita qui peccat post baptismum non est rursus baptizandus. potest tamen rursus conuerti ad gratiam per penitentiaz. vnde et apostolus nō dixit q̄ impossibile sit eos qui semel lapsi sunt rursus reuocari vel conuerti ad penitentiam. sed q̄ impossibile sit renouari. q̄d baptismo attribuere solet. vt patet Titum. tertio. (Secundum misericordiam suam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis et renouationis spiritus sancti).

¶ De necessitate penitentie et partium eius. 71.

Ioa. apbe. ad cor. Iere. Ercle. erro. occa. Tito.

Ex hoc igr appet q̄ si aliq̄ post baptis mū peccet remediū sui pecca ti p baptismū hꝫ nō pōt. t q̄ habūdātia diuie misericordie t efficatie gre xpi bꝰ nō parit vt absq; remedio dimittat. instituit ē aliud sacrificale remediū q̄ petā purgēt: t bꝰ ē pñie sacramētū q̄ ē q̄dā velut spūalis sanatio. ¶ Sic eni q̄ vitā nālē p gnationē adepti sūt si aliq̄ mortbū incurrāt q̄ sit ptrarius p̄fectiōi vite morbo curari pōt nō q̄dē sic vt iterato nascāt. hz q̄dā alteratōe sanāt. ita baptismus q̄ ē spūal regnatio nō reiterat contra petā post baptismū ꝓmissa. hz pñia q̄si q̄dā spūali alteratōe sanāt. ¶ Cōsiderādū ē āt q̄ corpal sanatio q̄nq; qdē ab intrinseco totaliter ē. sicut q̄n aliqs sola virtute nāe curat q̄nq; āt ab intrinseco t extrinseco sit. veluti q̄n nāe operio iuuat exteriori bñficio medicine. ¶ Qñ āt totaliter ab extrinseco curet. nō ꝓtigit. hz n. adhuc i seipso pn⁹ vite ex q̄bus sanitas ē i ipso causat. ¶ In spūali ꝙo cura tōe accidere nō pōt q̄ totaliter ab intrinseco sit. (ostū est. n. in. 3.) nr a culpa bō liberari nō pōt nisi auxilio gre. ¶ Sīt ēt neq; pōt ee q̄ spūal curatio sit totaliter ab exteriori. nō enim restitueret sanitas mētis nisi ordinati motus volūtatis i bone cārent. ex igit in pñie sacrō spūalē t ab interiori t ab exteriori ꝓcedere. ¶ Hoc āt sic ꝓtigit. ¶ Ad bꝰ eni q̄ aliqs a morbo corpali curet pfecte. necē ē q̄ ab oibus icōmodis liberet q̄ ex morbū incurrit. sic t spūal curatio pñie pfecta nō eēt nisi bō ab oib⁹ detrimētis subtraheret in q̄ inducī ē p pcm. ¶ Primū āt detrimētū q̄ bō ex petō sustinet ē deordinatio mētis hz q̄ mēs auertit ab icōmutabili bono s. a deo t conuertit ad pcm. ¶ Secūz āt ē q̄ reatū pene incurrit. (vt. n. i. 3. ostū ē). a iustissimo rectore deo p q̄ibz culpa pēa debet. ¶ Tertiū ē q̄dā debilitatio nāle bōi hz q̄ bō peccādo reddit ꝓniꝰ ad peccādū t tardior ad bñ agēdū. ¶ Primū igit q̄ i pñia regnat ē ordinatio mētis. vt. s. mēs ꝓuertat ad deū t auertat a petō dolēs ō ꝓmisso t ꝓpone nō cōmittēdo. q̄ ē de rōne cōtritōis. ¶ Per hoc mētis reordinatō sine gra ee nō pōt. ¶ Nā mēs nra debite ad deuz cōuerti nō pōt sine charitate. charitas āt fi ne gra bri nō pōt. (vt pz ex his q̄ in tertio dcā sūt). sic igit p contritōez t officia bī tollit t a reatu pene eterne liberat q̄ cū gratia charitate ee nō pōt. nō. n. eterna pēa ē nisi p separatōez a deo cui gra t charitate bō coniungit. hec. n. mētis reordinatio q̄ i contritōe ꝓsistit ex interiori ꝓcedit. ita libero arbitrio cū adiutorio diuie gre. ¶ Ex vo supra ostū ē q̄ meritū xpi p humano gñe patientis ad expiatōez oiuz petōx opat necesse ē ad bꝰ q̄ bō de pcō liberet q̄ nō solū mēte deo adhereat. hz ēt mediatoꝛ dei t hoiuz Jesu xpo i q̄ dat remissio oiuz petōx. ¶ Nā in ꝓuersiōe mētis ad deū salus spūal ꝓsistit quā qdē salutē ꝓseq nō possum⁹ nisi p me dicū qiax nrax ielū xp̄m q̄ saluat ppz suā a peccatis eox. cuius qdē meritū sufficiēs ē ad oia petā totaliter tollēda. ¶ Ipse ē. n. q̄ tollit petā mūdi. (vt dī Jo. i.). hz tñ ñ oēs effectū remissiōis pfecte ꝓsequūt. hz mus q̄q; i tm ꝓsequt inquātū xpo p peccatis patiēti ꝓūgit. q̄ igit ꝓūctio nīa ad xp̄m i baptismo nō ē hz operationē nraz q̄si ab interiori q̄ nulla res seipsā gnat vt sit. hz a xpo q̄ nos regnat i spez vitā remissio petōx i baptismo sit hz pñie ipsi⁹ xpi nos sibi ꝓūgentis pfecte t integre vt nō solū ipsarū peccati tollatur hz ēt solnatur pēnus omnis pene reatus. nisi forte p accōnes in his q̄ nō cōsequūtur effectū sacri pp bꝰ q̄ fiete accedūt. In hac vero spūali sanatōe xpo ꝓūgimur hz operationē nraz diuina gra informatā vī nō sp totaliter oēs effectū remissiōis effectū p hāc cōiunctionē cōsequimur. pōt. n. ee cōuersio mētis in deū t ad meritum Christi t in detestationē peccati tā vehemēs q̄ pfecte remissionē peccati bō cōsequitur nō solū q̄tū ad purgationē culpe hz ēt q̄tū ad remissionē totius pene hoc aūt non semp cōtingit. vñ q̄nq; p cōtritionē āmota culpa t reatu pene eterne soluto vt dictū est remanet obligatio ad aliq̄ pēnā tēporalē vt iustitia dei saluetur hz q̄n culpa ordinatur p pēnā. ¶ Cū aūt subito pēnā p culpa iudiciū quoddā requirat ex q̄ pueros qui se Christo sanandū cōmisit Christi iudiciū in tractatione pene expectet. quod qdē p suos ministros exhibet Christus sicut t ceteros sacramēta. nullus aūt pōt iudicare de culpis q̄s ignorat. necessariū igit ee

Jo.

cōfessionē institui quasi secundā partē huius modi sacramēti vt culpa penitētie timore cesset Christi ministrō. oz igit ministrū cui fit cōfessio iudiciariaz ptātē hre vice xpi q cōstituit ē iudex viuoz t mortuoz. ℣ Ad iudiciariā at ptātē duo requirūt s. auctas cognoscēdi de culpa. Et potestas absoluendi vel cōdēnandi. ℣ Et hec duo dicuntur due claues ecclie. s. scientia discernēdi. t potētia ligandi t soluendi quas dño ꝑetro cōmisit. iuxta illud Math. 16. tibi dabo claues regni celoz. ℣ Nō aūt sic intelligitur. ꝑetro cōmisisse vt ipse solus hēret iz vt p eā verisarent ad alios. sic nō esset sufficienter fideliū saluti ꝓuisuz. ℣ Dicim9 ōt claues a passiōe xpi efficaciā hūt p quā. s. xpc nobis aperuit ianuam regni celestis t ideo sicut sine baptismo in quo operatur passio Christi nō pōt esse salus hoibus vel realiter suscepto. vel saltē ꝓpositō desiderio qñ necessitas nō cōcēpsit: sacramētum excludit: ita peccantibus post baptismum salus esse nō pōt nisi claui9 ecclesie se subiiciant vel actu cōfitendo t iudicū ministrū ecclesie subeūdo. vel saltē b9 rei ꝓpositū habēdo vt ipleat cū tempore oportūo. ℣ Vñ vt dicit ꝑetrus act. 4. (Nō est aliud nomē datū hoib9 in q̄ oporteat nos saluos fieri nisi nomē dñi nri Jesu xpi. ℣ Per hoc ōt excludit quoddā error q̄ dicerūt hoiez posse peccatoz veniā cōsequi sine confessione t ꝓposito cōfitēdi. vel q̄ p̄latos ecclesie dispensari pōt q̄ ad cōfessionē aliquis nō teneat. ℣ Nō. n. hoc pōt p̄lati ecclie vt claues frustrent ecclie in q̄b9 tota eoz ptās cōsistit. neq; vt sine facto a passiōe xpi virtute hūte aliqs remissionē peccatoz cōsequatur. hoc. n. ē solius xpi q̄ est sacramētoz institutiōe t auctoz. sicut igit dispēsari nō pōt p̄latos ecclie vt aliqs sine baptismo saluet ita nec q̄ aliqs remissionē sine cōfessiōe t absolutiōe cōsequatur. ℣ Cōsiderādū tamē est q̄ baptism9 efficaciā aliquā hz ad remissionē peccati ōt antecēj actu suscipiat dū est in ꝓposito ipsuz suscipiēdi hz postmodū plenioꝛē effectū cōferat t in ad priōe gre t remissionē culpe eā actu suscipiāt. q̄nq; in ipsa susceptiōe baptismi cōfertur gra t remittit culpa ei cui puo remissa nō fuit. ℣ Sic t claues ecclie efficaciā hūt in aliq̄ antecedēcia se actu subiiciat si tñ hēat ꝓpositū vt se eis subiiciat. plenioꝛē tamē graz t remissionē cōsequitur dū se eis actu subiicit cōfitēdo t absolutionē petiēdo. t nihil p̄hibet qn aliqñ virtute clauiū alicui cōfesso in ipsa absolutiōe gra cōferat p̄ quā ei culpa diminuit. ℣ Quia igit ex ipsa cōfessiōe t absolutiōe plenioꝛ effectus gre t remissionis cōferet ei q̄ p̄9 ꝓpter bonū ꝓpositū virtūq; obtinuit manifestū est q̄ virtute clauiū minister ecclesie absolutēdo aliquid de pena tpali dimittit cuius debitoꝛ remāsit penitens post cōtritionē. ad residuū vero sua iniunctiōe obligat penitētē cuius quidē obligatiōis plet̄io satisfactio dicit̄ q̄ est tertia pāte pe q̄ quis homo toraliter a reatu pene liberat dū penā exsoluit quā debuit. ℣ Et viteri9 debilitas nālis boni curat dū bō a malis abstinet t bonis assuescit deo spiritū subiicitēdo p̄ orationē. carnē vero domādo p̄ ieiunia vt sit subiecta spū. t reb9 exteriorib9 p ecclesiaꝝ largitionē ꝓmissos sibi adiungendo a quib9 fuit sepat9 p̄ culpaz. ℣ Sic igit pz q̄ minister ecclesie in via clauiū iudicii quoddā exercet. nulli at iudiciū cōmittit nisi in sibi subiectos. vñ manifestū est q̄ nō q̄libet sacerdos quēlibet pōt absoluere a peccato vt quidam mentiuntur. sed cui tantū in quem accipit potestatem.

Due claues.

Erclusio erro.

¶ De sacro extreme vnctionis. 73.

Via vero corp9 t ani me. instrumētū. instrumētū at est ad vsuz ꝓncipalis agentis necesse est q̄ tal sit dispositio instri vt cōpetat ꝓncipali agenti. vñ t corpus dispositū sm q̄ cōgruit aīe ifirmitate igit aie q̄ est peccatū: iterdū infirmitas venit ad corp9 hoc diuino iudicio dispēsante. q̄ qdē corpalis infirmitas iterdū vtil est ad aie sanitatē. ꝓut homo infirmitatē corpalē sustinet humiliter t patiēter. t ei quasi in penā satisfactionis ꝓficit. ℣ Est etiā q̄n̄ ipeditiua spūalis salutis ꝓut er infirmitate corporali ipediunt virtutes. ꝓueniēs igit fuit vt cōtra peccatū aliq̄ spiritualis medicina adhiberet sm q̄ ex peccato derivat infirmitas corpalis p̄ quā quidē spūalez medicinā sanat infirmitas corpalis. et nō cuz. s. expedit ad saluē. t ad hoc ordinatū est sa

Jaco.

ti mentū extreme victionis de quo dicit Jac.5. (Infirmatur quis in vobis inducat presbyteros ecclesie et orent super eum ungentes eum oleo in nomine domini et oratio fidei salvabit infirmum). Nec predicat virtutem sacramenti si adhuc infirmi quibus hoc sacramentum confertur non extunc ab infirmitate corporali curentur quia quandoque sanari corporaliter etiam digne hoc sacramentum sumentibus non est vtile ad spiritualem salutem. ¶ Nec tamen inutiliter sumitur quicquid corporalis sanitas non sequatur. ¶ Cum enim hoc sacramentum sit ordinatum contra infirmitatem corporis inquantum huiusmodi est autem manifestum est quod contraria aliis sequitur effectus peccati hoc sacramentum ordinatur ad hoc quod sint primitus ad malum et difficultus ad bonum et tanto magis quanto huius infirmitates aliis sunt perniciosores peccato quam infirmitas corporalis et quod huius infirmitates spirituales per primas per curationem puta per penitentiam per opera virtutis quibus satisfaciendo vitia a malis retrahit et ad bonum inclinat. sed quia homo vel per negligentiam aut per occupationes varias vite aut propter corporis brevitatem aut propter alia huiusmodi impedimenta in se perfecte non curatis sufficienter esse videntur vt per hoc sacramentum predicta curatio compleatur et a reatu pene temporalis liberet vt sic nihil in eo remaneat quod in exitu anime a corpore eius possit a perceptione glorie impedire. ¶ Et ideo Jacobus addit. (Et alleviabit eum dominus). Contingit autem quod omnium peccatorum que commisit noticiam vel memoriam non habet vt possit per penitentiam singula expurgare sunt etiam quotidiana peccata sine quibus presens vita non agitur a quibus oportet hominem in suo exitu per hoc sacramentum emundari vt nihil inveniatur in eo quod perceptioni glorie repugnet et ideo addit Jacobus. (Quod si in peccatis sit dimittentur ei). Unde manifestum est quod hoc sacramentum est vltimum et quodammodo consummativum totius spiritualis curationis quo homo quasi adperticipiendam gloriam preparatur. Unde et extrema vnctio nuncupatur. ¶ Et quo manifestum est quod hoc sacramentum non quibuscunque infirmantibus est exhibendum sed illis tantum qui ex infirmitate videntur morti propinquare qui tamen si convaluerint iterato potest hoc sacramentum eis conferri si ad similem statum devenerint. ¶ Non enim huius sacramenti vnctio est ad consecrandum sicut vnctio confirmationis: ablutio baptismi: et quidam alie vnctiones: eoque ideo hunc iterari quia consecratio semper manet dum res consecrata durat propter efficaciam divine virtutis consecrantis. Ordinatur autem huius sacramenti susceptio ad salutem dum medicina alicui sanativa totiens iteratur quotiens infirmitas iterat. ¶ Et si alig fiat q[uan]do in statu propinquo morti etiam absque infirmitate vt patet in his qui damnant ad mortem quia damnatis men spiritualibus effectibus huius sacri indigerent non tamen exhibendum est nisi infirmati cum sub spe corporalis medicine exhibeat quod non contingit nisi corporaliter infirmato. Oportet enim sacramenta significationem servari. ¶ Sicut igitur regnit i baptismo ablutio corpori exhibita ita et hoc facto regnit medicatio infirmitati corporali apposita. Nam et oleum est spirituale inquantum huius sacramenti: quia efficaciam ad sanandum corporaliter mitigando dolores. sicut aqua quia corporaliter abluit est ma sacramenti in quo fit spiritualis ablutio. Unde et manifestum est quod sicut medicatio corporalis adhibenda est ad infirmitatis originem ita hec vnctio illis partibus corporis adhibet et quibus infirmitas peccati procedit sicut sunt instrumenta sensus visus et manus et pedes quibus opa peccati exercent. ¶ Et secundum quorundam consuetudinem et renes in quibus vis libidinis viget. Quia vero per hoc sacrum peccata dimittunt patet quia aut non dimittit nisi per gratiam manifestum est quod in hoc sacro gratia confert. ¶ Ea vero in quibus gratia illuminans mentem conferat: exhibere solum pertinet ad sacerdotes quorum ordo est illuminativus. vt dicit Dio. ¶ Nec requirit ad hoc sacrum ipsius cum per hoc sacrum non conferat excellentia status sicut in illis quorum est minister ipse. quia cum hoc sacrum perficere curationis effectus habet. et in eo regnitur copia gratie. contingit huic sacramento quod multi sacerdotes interfint. et quod oratio totius ecclesie ad effectum huius sacramenti coadiuvet. ¶ Unde Jacobus dicit. (Inducat presbyteros ecclesie et oratio fidei salvabit infirmum). si cum unus solus presbiter adsit. intelligit hoc sacrum perficere in virtute totius ecclesie cuius minister existit et cuius personam gerit. Impedit autem huius sacramenti effectum per fictionem suscipientis sicut contingit et in aliis sacramentis.

qb⁹ infirmitatis ꝓferat.

q[uam] rōne nō dat damnatis ad mortem.

qōsacerdotes ꝓferre ꝑtinet.

Manifestū est aūt ex ꝓdictis ꝙ in oīb⁹ sacramētis de quibus iā dictū est ſpūalis cōſecrat gra sub sacro visibilū rerū:oio ät actio ꝺz eē ꝓportionata agēti.oz igit ꝙ ꝓdictoꝝ dispēſatio sacramētoꝝ fiat p boies visibiles ſpūalē virtutē hūtes.nō n.angel ꝓpetit sacroꝝ dispēſatio ſz hoīb⁹ visibili carne idutis. ¶ Vñ t apls dic ad Heb.5. (Oīs pōtifex ex hoīb. assūpt.p hoīb.cōſtit in hīs q ſūt ad deū). Hui⁹ät rō aliūde sumi p ōt.sacroꝝ.n.institutio t virt⁹ a xpō initiū hz. De ipo.n.dic apls Epb.5.ꝙ xpūs dilexit ecclīaz t semetipm tra.p ea ut sāctificī.mū.cā la.aq i verbo vite māifestū ē ēt ꝙ xpūs sacrīm sui corpis t sāguis i cēa dedit t frequntādū instituit q ſt pncipalia sacra q: igit xpūs corpalē sui pūtā erat ecclie subtractur⁹ necessariū fuit vt alios instrueret sibi mīstros q sacrā fidelib⁹ dispēſaret.fz illō apli.i.Cor.4.(Sic nos exīi.hō vt mi.xpi t dis.mi.dei).vt discipulis ꝓsecratione sui corpis t sāguis ꝓmisit.dic.(Hoc fa.i mea ꝛ ꝓme)eisdē tribuit pātē petā remittēdi ſm illud Joā.20.(Quoꝝ remiſſe.pec.re. eis). Eisdē ēt docēdi t baptizādi iniūxit officiū dicēs Matth.vlt.(Euntes do.oēs gē. bap.eos) .miſter ät cōpat ad dñz fic istrm ad pncipale agēs.ſic.n.istrz mouet ab agēte ad aliqd efficiēdū.sic miſter mouet ipios dñi ad aliqd exequēdū.oz ät istrm eē ꝓportionatū agēti vt t mīstros xpi oz eē ei cōformes.xpc ät vt dñs auctoritate t virtute ꝓpria nrāz saluté operat⁹ est ic̄ītū fuit de⁹ t hō vt fz id qō hō ē:ad redēptionē nrāz pateret.fz ät ꝙ de⁹:passio ei⁹ nobis fieret salutaris:oz igit ad mīstros xpi boies eē t aliqd diuinitatis ei⁹ pticipare fz aliquā ſpūalē pātē.nā t istrz aliqd pticipat de virtute pncipali agētis.de hac ät pāte dic apls.2. Cor.vlt.(ꝙ pātē dedit ei dñs in edi.t nō i destructōez). ¶ Nō ē ät dicēdū ꝙ ptās huius sic data fit xpi discipul ꝙ p eos ad alios derivāda nō eēt data ē.n.eis ad ecclie edificatōez fz apli dictū.tā diu igit oz hāc pātē ꝓpetuari q̄diu neēe ē edificari ecclesiā.hō ät neēe ē p⁹ mortē discipuloꝝ xpi vsq ad seculi finē.sic igit data fuit discipul xpi ſpūal ptās vt p eos deuciret ad alios. vñ t dñs discipulos i ꝑsona alioꝝ fideliū alloqbat.vt pz p id qō hī Mar.13.(Quō vobis dī.oi.di.).t Matth.vlt dñs discipul dixit(Ecce ego vo.suz vſq.ad cōſū.sc.).qt igit hec ſpūal ptās a xpō i mīstros ecclie derivat ſpūales ät effect⁹ i nos a xpō derivati sub qbusdā ſēſibilib⁹ signis exprimūt.(vt ex supradictis pz) .oportuit ēt ꝙ hec ſpūalis ptās sub qbusdā ſēſibilib⁹ signis boīb⁹ traderet.hui⁹ät sūt certe forme verboꝝ determinati act⁹ puta i pō.manuū:iunctio t porrectio libri vt calicis aut alicui⁹ hui⁹ qō ad executōez ſpūalis ptinet ptās.q̄cūq ät aliqd ſpūale subsino corpali tradit hoc dō sacrz māifestū ē igit ꝙ i collatōe ſpūal ptātis qōdā sacrz pagit qō dō ordis sacrz. Ad diuinaz ät libalitatē pinet vt cui ꝓfert ptās ad aliqd opandū ꝓferant ēt ea fine qb⁹ huius op⁹ratio cōuenīēter exerceri nō pōt. ad mīstratio ät sacroꝝ ad q ordinat ſpūal ptās ꝓuenīēter nō fit nisi aliqs ad hoc a diuina gra adiuuet.t iō i hoc sacro cōfert gra ſic t in alijs sacris. ¶ Qz vero ptās ordis ad dispēſationē sacroꝝ ordinat.iter sacra ät nobiliſſimū t ꝓſtantiū alioꝝ ē eucharistie sacramētū.(vt ex dictis pz).oz ꝙ ptās ordis ꝓsideret ꝑcipue fz cōpationē ad hoc sacrm.naz vnūquodq; denominat a fine. eiusdē aūt virtutis eē videt aliquā ꝓfectionē tribuere t ad susceptorē illius mām preparare ſicut ignis virtutē hz vt formā sua trāſſundat in alterū.t vt mām disponat ad forme susceptionē.Cū igit ptās ordinis ad hoc se extēdat vt sacrm corpis xpi ꝓficiat t fidelibus tradat oz ꝙ eadē ptās ad hoc se extendat ꝙ fideles aptos reddat t congruos ad huius sacramēti perceptionem. Redditur ät aptus t cōgruus fidelis ad hui⁹ sacri p̄ceptionē p hoc ꝙ est a peccato immunis. nō enim pōt aliter xpō spūaliter vniri cui sacramētaliter cōiūgit hoc sacramētuz percipiendo.oz igit ꝙ ptās ordinis se extendat ad remissionē peccatoꝝ p dispēſationē illoꝝ sacramētoꝝ que ordinant ad peccati remissionē cuiuſmodi sunt bap. t penitētia.(vt ex dictis patet).vnde vt dictum est dñs discipulis quibus cōmisit sui corpis cōſecrationē dedit etiā ptātē remittendi petā que quidē ptās per clauce itelligit de quibus dñs Petro Matth.16.di-

Excludit in stantia.

rit.(tibi dabo cla.re.ce.). Celū.n. vnicuiq; claudit ⁊ aperit p b⁹ q; peccato subiacet vl a peccato purgat.vñ ⁊ vsus hax clauiū dicit eē ligare ⁊ solucre scilicet a peccatis de quibus quidem clauibus.(supra dictū ē).

¶De distinctione ordinem. 75.

Considerā dū est aūt q; potestas q̄ ordinat ad aliquē principalē effectū innata ē habere sub se inferiores potestates sibi deseruientes.qđ manifeste in artib⁹ apparet.arti.n.q̄ formā artificialē inducit deseruiunt artes q̄ disponunt mām.⁊ illa q̄ formā inducit deseruit arti ad quā pertinet artificiati finis.⁊ vlterius q̄ ordinat ad anteriorē finē deseruit illi ad quā pertinet vltimus finis sicut ars q̄ cedit ligna deseruit nauifactiue.⁊ hec gubernatorie.q̄ itex deseruit ⁊ economice vel militari aut alicui huiꝰ. fm q; nauigatio ad diuersos fines ordinari pōt.qz igr potestas ordinis principalr ordinatur ad corpus xpi cōsecrādū ⁊ fidelibus dispensandū.⁊ ad fideles a peccatis purgādū.oz eē aliquē principalē ordinē cuius potestas ad hoc principalr se extendat.⁊ hic est ordo sacerdotalis.alios aūt qui eidē seruiant aliqualr māz disponēdo.⁊ hi sunt ordines ministrantiū.qz vero sacerdotalis potestas.(vt dictū est).se extendit ad duo.s. ad corporis christi cōsecrationē.⁊ ad reddendū fideles idoneos p absolutionē a peccatis ad eucharistie pceptionē.oz q; inferiores ordines ei deseruiant vel in vtroq; vel in altero trū.⁊ manifestū est q; tanto aliqs inter inferiores ordines superior est quanto sacerdotali ordini deseruit in pluribus vel in aliquo dignior. ¶ Infimi igr ordines deseruiūt sacerdotali ordini solū in ppli ꝓparatōe. ¶ Hostiarii qdē arcēdo infideles a cetu fideliū. ¶ Lectores aūt instructio catechuminos de fidei rudimētis.vñ eis scriptura veteris testamēti cōmittit legēda. ¶ Exorcistę aūt purgādo eos q iā instructi sūt. sed aliqualr a demōe impediūt a pceptōe sacramētoꝝ. ¶ Supiores vero ordines sacerdotali deseruiūt ⁊ in ꝓparatōe ppli ⁊ ad cōsummationē sacramēti. ¶ Mā acoliti būt ministeriū sup vasa nō sacra in qb⁹ sacramēti mā ꝓparat.vñ eis vrceoli in sua ordinatōe traduūt. ¶ Subdiaconi aūt būt ministerium sup vasa sacra ⁊ sup dispositionē mē nondū ꝓsecrate. ¶ Diaconi aūt vlterius būt alqđ ministeriū sup mām iā ꝓsecratā prout sanguinē xpi dispēsant fidelib⁹.⁊ iō bi tres ordines.s.sacerdotū diaconoꝝ.⁊ subdiaconoꝝ sacri dicūt.qz accipiūt ministeriū sup aliq̄ sacra. ¶ Deseruiūt ēt supiores ordines in ꝓparatōe ppli.vñ ⁊ diaconibus ꝓmittit euāgelica doctrina ppło ꝓponēda subdiacōibus aplica:acolitis vt circa vtrūq; etbi beāt qđ pinet ad solēnitatē doctrine vt.s. luminaria deferāt ⁊ alia hmōi administrēt.

¶De episcopali potestate,⁊ quod in ea vn⁹ sit summus. 76.

Dato oiuz box ordinū collatio cū quodā sacramēto pficitur.(vt dictū ē).sacramēta xo ecclesie sui p aliqs ministros ecclesie dispēsāda.⁊ iō necesse ē aliquē supiorē prātē eē i ecclesia alicuius altioris ministerii q ordinis sacramētū dispēset ⁊ hec ē episcopalis ptās q̄ ⁊ si qdē quātū ad cōsecrationē corpis xpi nō excedat sacerdotis ptātē.excedit tn eā i hoc q̄ pinet ad fideles nā ⁊ ipsa sacerdotalis ptās ⁊ epāli derivat ⁊ qcqd arduū circa pplm fidelē ē agēdum. epis reseruat quox auctoritate ēt sacerdotes pūr b⁹ qđ eis agēdū ꝓmittit.vñ ⁊ i hoc q̄ sacerdotes agūt vtūr reb⁹ p epm cōsecratis vt i eucharistie ꝓsecratōe vtūr ꝓsecratis p epm calice altari ⁊ pallio.sic igr manifestū ē q; fūma regiminis fidelis ppli ad epāle pinet dignitatē.manifestū ē ār q; cuius ppli distinguāt p diuersas dioceses ⁊ ciuitates. tn sicut ē vna ecclesia. ita oz eē vnū pplm xpianū.sicut igr i vno spāli ppło vni⁹ ecclesie regit vn⁹ epūs q; sit toti⁹ ppli caput. ita in toto ppło christiano requirit q; sit vnus totius ecclesie caput.

2 ¶Ztē ad vnitatē ecclesie regrit q; oēs fideles i fide cōpeniāt.circa xo ea que fidei sūt cōtingit qnēs moueri:p diuersitatē ār sentētiax diuideret ecclesia. nisi in vnitate p vnius sentētiā ꝓseruaret. erigit ergo ad vnitatē ecclesie ꝓstruēdā q; sit vnus q; toti ecclesie p̄sit.manifestū ē ār q; xpūs ecclesie in necessariis nō defecit quā dilexit.⁊ pro ea sanguinē suū fudit.eā ⁊ de synagoga de-

assumulat sibi patiẽs sed pricipali agẽti.nõ eni domus assimulat ministris qb⁹ arusca vtil ꝫ arti ipsi⁹.ministri ãt ecclie in sacrameẽtis non agunt i virtute ppria ꝫ in virtute xpi de q̃ dr Joã.pmo.(hic est q baptizat).vñ t sicut istrũm ministri agẽ dicunt.minister.n. est sic istrũm aiarũ.nõ igit malitia ministrox ipedit qn fideles salutẽ p sacra ꝫsequẽtia xpo ꝫ C ꝑdze.de bõitate vt malitia alteri⁹ bois bõ iudicare nõ põt.hoc.n. solius dei est q occulta cordiũ rimat.si igit malitia ministri ipedire posset sacri effectũ nõ posset bõ hẽre fiduciã certã de sua salute nec cõscia ei⁹ remaneret libera a peccato iconueniẽs igit videt q spẽ sue salutis aliq̃liter in boie ponere.vt ergo spẽ nre salutis in xpo ponamus q est de⁹ t bõ.ꝺicẽdũ est q sacra sũt salutaria ex virtute.xpi siue p bonos siue p malos ministros dispẽsent.ꝟ Hoc ẽt apparet p hoc q dñs eriã malis ꝓlatis obedire docet.q̃x tñ nõ sũt opa imitãda. dic. n.Matth.23.(Super cathedrã Moysi sederũt scribe t pharisei.q̃ ergo dixerint vobis seruate t facite.sm ãt opa eox nolite facere).multo aut̃ magis obediẽdũ ẽ aliq⁹ pp hoc cathedrã Moysi.ꝟ Est ergo ẽt malis ministris obediẽdũ q nõ esset nisi in eis ordinis ptãs maneret ,pter quã eis obedit.hñt ergo ptãs dispẽsandi sacra ẽt mali.ꝟ Per hoc ãt excludit quorũdã error dicentiũ q oẽs boni possunt sacramenta ministrare t nulli mali.

Ercli° erro.

¶De sacrameẽto matrimonij. 78.

vꝫ ca°. Sa.bui⁹ li.

Quãuis ãt bomines p sacrameẽta restaurent ad grãz.nõ tñ mox restaurãt ad imortalitatẽ.(cui⁹ rõnem supra ondimus).q̃cũq; ãt corruptibilia sũt ꝑpetuari nõ põt nisi p gñationẽ.Quia igit pplm fideliũ ꝑpetuari oportebat vsq; ad mũdi finẽ.necessariũ fuit hoc p gñationẽ fieri pquã ẽt bõna spẽs ꝓpetuat.ꝟ Cõsideradũ est ãt q qñ aliqd ad diuersos fines ordinat idiget hẽre diuersa dirigẽtia in finẽ qz finis ẽ ꝓportionatus agẽti. gñatio aut̃ humana ad multa ordinatur scilicet ad perpetuitatem speciei t ad perpetuitatem alicuius boni politici:puta populi in aliqua ciuitate ordinatur etiam ad perpetuitatẽ ecclesie que in fidelium collectione ꝺsistit.vñ oz q hmõi generatio a diuersis dirigat.ꝟ Inquãtũ igit ordinat ad bonũ nãe qd̃ est ꝓpriũ spẽi dirigat in finez a natura inclinante in hũc finẽ:t sic dicit cẽ nãe officiũ.ꝟ Inq̃tũ vero ordinat ad bonũ politicũ subiacet ordinatõi ciuilis legis.ꝟ Inq̃ntũ igit ordinat ad bonũ ecclesie:oz q subiaceat regimini ecclesiastico.Ea aut̃ que populo p ministros ecclesie dispẽsantur:sacrameẽta dicunt.ꝟ Matrimoniũ igitur ꝫ q ꝺsistit i cõiũctiõe matris t semis ittẽdẽtiũ prolẽ ad cultũ dei generare t educare:est ecclesie sacrameẽtũ:vñ t q̃dã bñdictio nubẽtibus p ministros ecclie adhibet: t sic i alijs sacris p ea q̃ exercẽt⁹ agunt spũale aliqd figurat:sic t i hoc sacro p cõiũctionẽ matris t semis cõiũctio Xpi t ecclesie figurat sm illud apli ad Eph.5.(Sacramentũ hoc magnum est:ego ãt dico in Xpisto t ecclia).ꝟ Et q sacra efficiunt q̃ figurãt credẽdũ est q nubẽtibus p hoc sacrim gra cõferat p quã ad vnionẽ Xpisti t ecclie ptinẽt q̃ eis matic necessariũ est vt sic carnalibus t terrenis ittẽdãt q a xpisto t ecclesia nõ disiungant.ꝟ Quia igit p cõiunctionẽ matris t semis Xpisti t ecclesie cõiunctio designat:oz q figura significato respondeat:cõiunctio ãt Xpisti t ecclie designat:oz q figura significato respõdeat:cõiunctio ãt Xpisti t ecclie est vnio ad vnã ꝑpetuo habendã:ẽ.n. vna ecclesia:sm illud Cant.6.(Vna est colũba mea ꝓfecta mea).nec vnq̃ Xpist⁹ a sua ecclesia sepabit:dicit.n.ipse Mat. vltimo.(Ecce ego vobiscũ sum vsq; ad cõsummationẽ seculi).t viterius.(sp cũ dño erimus).vt dicit.i.Thessa.4.ꝟ Necesse est igit q matrimoniũ sm q est ecclesie sacrum sit vni⁹ ad vnã indiuisibiliter habẽdã t hoc ptinet ad fidẽ qua sibi inuicẽ vir t vxor obligant.ꝟ Sic igit tria sunt bõa matrimonij sm q est ecclesie sacrum.s.,ples ad cultũ dei suscipiẽda t educãda.ꝟ Fides ,qua vni⁹ vir vni vxori obligat.t sacrim ꝫ q indiuisibiliterẽ hꝫ matrimonial cõiũctio igit̃ ẽ cõ-

tur alé hoiu defideriū ad felicitatē tēdere fe licitas āt vltima eſt felicio ꝓfectio cuiꝰq; igit deeſt aliqd ad ꝓfectionē nōduz hz felicitatē ꝓfectā.qz nōdū eius defideriū totalr̄ quietatur.oē.n. iperfectū ꝓfectionē ꝓſeq; nāliter cupiunis aūt a corpore ſeparata eſt aliq; mō imꝑfecta ſicut oio ps extra ſuū totuz ēnīe:sic.n. nāliter eſt ps humane nāe nō igitur hō pōt vltimā felicitatē cōſequi niſi aia iterato corpori coniungatur: preſertim cum oſtenſum ſit q; homo in hac vita nō poteſt ad felicitatem vltimam peruenire.

5 ¶ Itē ſicut in tertio oīſuz ē).er diuina p uidentia peccātibus pena debet ⁊ bñ agentibus premiuz.in hac aūt vita homo cr aia ⁊ corpore cōpoſiti peccārvel recte agūt.debetur igit hoibus ⁊ ꝑz aiani ⁊ ꝑz corpus ꝑmiū vel pena. ¶ Manifeſtū eſt aūt q; in hac vita ꝑmioz vltime felicitatis eōſeq; nō pōt (er his que in tertio ſunt oīſa).multoriēs ēt peccata in hac nō puniunt. gnimo vt dr Job.xi. Dic ipii viuūt cōfortati ſunt:ſublimatiq; ditantur).neceſſariū igit eſt ponere iterū aiē ad corpus ꝓiūctionē vt hō in corpore ⁊ anima premiari ⁊ puniri poſſit.

¶ Obiectiones cōtra reſurrectionē. 80.

Sunt autē q̄dam que reſurrectionis fidē impugnare videnī. ⁊ In nullo.n.nāliū rez inuenīt id qđ corruptū eſt idē numero redire in eē.ſicut nec ab aliq; priuatione ad habituz vī poſſe rediri:⁊ hō qz q̄ corrūpunt eadē nūero iterari non pōtuia intēdit vt id qđ corrūpitur idez ſpecie per generationem conſeruetur: cū igitur homines per mortē corrūpātur ipmiqz corpus hois vſq; ad prima elemēta reſoluatur.nō vī q; idem numero homo poſſit reparī ad vitā.

2 ¶ Itē impoſſibile eſt eē idē nūero cuius alt qđ ēntialiū ꝓncipiorū:idē nūero eē nō poteſtāt ēntiali ꝓncipio variato ſēp variat ēntia rei per quā res eſt ſicut eſt:ita ⁊ vita ē: qđ aūt oio reddit in nihilū:idē numero reſumi nō pōt potius.n.erit noue rei creatio q̄z eiuſdē reparatio. ⁊ Videt āt plura ꝓncipiorū ēntialiū hois per eius mortez in nihilū redire. ⁊ Et primo qdē ipſa corporeitas ⁊ forma mixtionis cū corpus māifeſte reſoluatur. ⁊ Deinde pars aie ſenſitiue ⁊ nutritiue que ſine corporeis organis eē nō poſſunt. ⁊ Vlterius autem in nihilū videtur redire ipſa humanitas que dicit eē forma totius aia a corpore ſeparata impoſſibile igitur videt q; hō idem numero reſurgat.

3 ¶ Adhuc qđ nō eſt cōtinuū idē nūero eī non vī:qđ qdē nō ſolū in magnitudinibus ⁊ motibus manifeſtū eſt ſed etiam in qualitatibus ⁊ formis. Si.n. poſt ſanitatē aliqs infirmatus iterato ſaneſ:nō redibit eadem ſanitas numero.manifeſtū ē aūt q; p motez eē hois auferēs:cū corruptio ſit mutatio de eē in nō eē impoſſibile ē igit q; eē hois idē nūero reiteret. neq; igit erit idē hō nūero que.n.ſunt eadem numero ſm eē ſunt idē.

4 ¶ Amp̄. ſi idē hōis corpus reparat ad vitā:pari rōne opz q; quicqd in corpe hōis fuit eidē reſtituat:ad hoc āt maxima ideēt cia ſegl nō ſolū pp capillos ⁊ ungues ⁊ pilos q māifeſte q̄tidiana ꝓeſſiōe tollūt ſz ēt pp alios ꝓes corpis q̄ occulte p actōez nāl caloris reſoluūt q̄ oia ſi reſtituāt hōi reſurgenti indecens magnitudo cōſurget nō videtur igit q; hō ſit p̄ mortē reſurrectur⁹.

5 ¶ Preterea ꝓtingēs ē q̄nqz aliqs homo carnib⁹ bēſtie veſci:⁊ ſolū tali nutrimēto nutriri ⁊ ſic nutritos ſibi ſpōs gñare:caro igitur eadē in pluribus hoīb⁹ iuenīt nō ē āt poſſibile q; in pluribus reſurgat: nec aliter vī eſſe vltā reſurrectio ⁊ integra ſi vnicuiqz nō reſtituat qđ hic habuit videtur igitur impoſſibile q; ſit hominuz reſurrectio futura.

6 ¶ Itē illō qđ ē cōe oībus ēntib⁹ in aliq; ſpē vī eſſe nāle illi ſpēi:nō ē aūt hōinis reſurrectio nāle:nō.n.aliq; virtus nālis agētis ſufficit ad hoc agendū vt cōīt oēs hoīes reſurgāt:nō igit cōīter oēs hōines reſurgēt.

7 ¶ Adhuc ſi q; ꝑz liberamur ⁊ a culpa ⁊ a morte q̄ eſt peccati effectus illi ſoli videntur liberandi eſſe a morte q; reſurrectionez qui fuerunt ꝓncipes miſteriorū xp̄i q̄bus liberatis a culpa:hoc aūt nō ē omnīb⁹ hōinuz:nō igitur oēs hōines reſurgent vt vī.

¶ Solutio ꝓmiſſarū obiectionum. 81.

Ad horum igit ſolutōez ca° 51. conſiderandū eſt q; deus. (ſi huius li. cut ſupra dictū eſt). in inſtitutione humane nature aliquid corpori humano attribuit ſupra id quod ei

et nālibus principiis debebatur .s. incorruptibilitatē quādā per quā cōuenienter sue forme coaptaret. vt sicut aie vite ppetue ē ista corpus p aiam possz ppetuo viuere. et talis qdē incorruptibilitas ēt si nō ēt nāt̄ qntuz ad actiuū principiū: erat tn quodāmō nālis ex ordine ad finē: vt. s. mā proportionaret sue nāli forme que est finis māe: aie igitur pter ordinē sue nāe a deo auerse subtracta est dispositō q̄ eius corpi diuinus idus erat vt sibi pportionaliter respōderet. et secuta est mors. ℣ Est igit mors q̄si p accīs supueniens bōi per peccatū pdūcta in institutione humane nāe. Hoc aūt accīs sublatū est p xp̄m q merito sue passionis morte mortiendo destruxit: et hoc igit cōsequit q̄ diuina virtute ā corpi incorruptiōez dedit iterato corpus de morte ad vitā repararetur.

ad p^am obiectionem. ℣ Scōm hoc igit sed primū dicēdū q̄ virtus nāe deficiens est a virtute diuina sicut virtus instrumēti a virtute principalis agētis: cūius igit operatione nāe hoc fieri non possit vt corpus corruptū repararet ad vitaz. tn virtute diuina id fieri pōt. Nā q̄ nā hoc facere nō possit iō est q: nā semp p formaz aliquā operat. qō aūt hz formā illā est: vñ nihil seipm gnare pōt: sed gnat aliqd alii sibi sm spēm simile: cū vero corruptū ē formā amisit ā poterat ēt actiōis principiū vñ operatiōe nāe qō corruptū ē idē nūero reparari nō pōt: sed diuina virtus que res pduxit in esse fic p nām operat q̄ absq; ea effectū nāe pducere pōt. (vt supius ostensum est). vñ cū virtus diuina maneat eadē ēt in rebus corruptis pōt corpus in integrū reparare.

ad 2^am. ℣ Qō vero fo obiiciebat ipedire nō pōt qn bō idē numero resurgere possit. ℣ Nullū. n. principiorū essentialiū hois permanet oio cedit in nihilū. Nā aia rōnalis q̄ est forma hois mānet post mortē. (vt supius est ostensum). Nā ēt manet q̄ tali forme fuit subiecta sub dimēsionibus cuiusdē ei q^b ēt vt ēt individualis mā: et cōiunctiōe igitur eiusdē aie nūero ad eandē māz nāe ro hō vnus nūero reparabit. ℣ Corporeitas aūt dupliciter accipi pōt. ℣ Uno mō sm q̄ est forma sbalis corpis put in gne sbantie collocat. et sic corporeitas cuiuscūq; corporis nihil est aliud q̄ forma sbalis eius p^r quā in gne et spē collocat et q̄ debet rei corporali q̄ habeat tres dimēsiones. Nō enī sunt diuerse forme subtles in vno et eodē p quarū vnā collocat in genere substantie primo puta in genere corporis vel aialis et p aliā in spē puta bois aut equi. q: si prima forma faceret eē sbam sequētes forme iā aduenirent ei qō est hoc aliqd in actu et subsistens in nā et sic posteriores forme nō facerēt hoc aliqd. sed erat in subiecto qō est hoc aliquid sicut forme accidentales: oz igitur q̄ corporeitas put est forma sbalis in hōine nō sit aliud q̄si aia rōnalis que in sua mā hoc requirit q̄ habeat tres dimēsiones: est. n. actus corporis alicuius. ℣ Alio mō accipitur corporeitas prout est forma accīnalis sm quaz dicitur corpus qō ē i genere q̄ntitatis. et si corporeitas nihil aliud est q̄si tres dimēsiones que corporis rōnem cōstituūt. Et si igitur hec corporeitas in nichilū cedit corpore humano corrupto: tn impedire nō pōt qn quidē numero resurgat eo q̄ corporeitas eodem mō primo dicta nō in nihilū cedit sed eadē manet. ℣ Sicut enī forma mixti dupliciter accipi pōt. ℣ Uno mō vt p formā mixti intelligatur forma sbalis corporis mixti: et sic cū in hōine nō sit alia forma sbalis q̄si aia rationalis. (vt ōnsuz ē). nec poterit dici q̄ forma mixti prout est forma substantialis hominē moriente cedat in nihilum. ℣ Alio mō dī forma mixti qualitas quedā cōposita et contēperata ex mixtiōe simpliciū qualitatū q̄ ita se habeat ad formaz substantialē corporis mixti sicut se hz qualitas simplex ad formā substantialē corporis simplicis vñ si forma mixtiōis sic dicta in nihilū cedat. non pōdicat vnitati corporis resurgentis. ℣ Sic ēt dicendū est ē de parte nutritiua et sensitiua: si enī p partem sensitiuā et nutritiuā intelligātur ipse potētie que sūt pprietates nāles aie vel magis cōpositi: corrupto corpore corrūpūt. nec tn per hoc impeditur vnitas resurgentis. Si vero per partes pdictas intelligatur ipsa sba anime sensitiue et nutritiue. vtraq; earuz ē eadē cū aia rōnali nō. n. sunt in hōine tres aie sed vna tantū (vt in scō li. ōnsum ē). De humanitate vero nō est intelligēdū q̄ fit quedā forma consurgēs ex cōiunctione forme ad materiā quasi realiter sit alia ab

Tertu.9 vroqz:qr cū per formaz materia fiat hoc aliquid actu.(vt dicitur 2o de aia).illa tertia forma ꝑñe nō esset substātialis sed accidentalis. ℣ Dicūr aūt quidā q forma partis eadem est t forma totius.sed dicitur forma partis secundum q̄ facit materiam eē in actu forma vero totius dicitur secundus q complet speciei rationem: t secundum hoc humanitas nō est aliud realiter q̄ alia rationalis:vñ ꝑz q corrupto corpore nō eedit in nihilū. ℣ Sed qr hūanitas ē eētia hominis:eētia aūt rei est quā signat diffinitio:diffinitio aūt rei nāl nō signat tm̄ formam sm formā t māz.necessariū ē q humanitas aliquid significet cōpositū ex mā t forma sicut t homo.Differēter tñ. Maz humanitas signifīcat ꝑncipia eētialia speciei cā formalia q̄z materialia cū precisiōe principiorū individualiū dr̄.n.hūanitas fz quā aliquis ē hō.hō aūt nō ē aliqs ex hoc q hz ꝑncipia individualia fz hoc solū q hz principia eētialia spēi hūanitas igit signi ficat sola principia spēi eētialia. vñ significatur p modū ꝑtis.hō aūt significat quedā principia eētialia spēi.sed nō excludit ꝑncipia individuātia a sui significatiōe nā hō dr̄ q hz humanitatē ex quo non excluditur qn alia habere possit.t pp hoc hō significat p modū totiꝰ.significat. n. ꝑncipia spēi eētialia in actu:individuātia vero in potētia:forma vero significat vtraq̄z in actu sic̄ t differētiā genus hz ꝑtē:spēs vero actu vnū ꝑz q t hō redit idē nūero i resurrectiōne t hūanitas eadē nūero pp aie rōnalis permanentiā t māe vnitatē. ℣ Qō vero tertio obiciē q eē nō ē vnū qr nō est ꝑtinuū. ℣ Falso innit fundamēto. manifestū ē.n. q mātē t forme vnū est eē nō.n. mā hz esse i actu nisi p formā. Differt tñ q̄z ad hoc aia rōnalis ab aliis formis nā eē aliaz formarū nō est nisi in concretione formaz ad māteriā.nō.n.excedūt māiam neq̄z in esse:neq̄z in opari. Aia vero rōnalis manifestū ē q excedit mām in opari.hz.n. aliquā operationez absq̄z ꝑticipatiōe organi corꝑalis.i. intelligere.vñ t eē suū nō ē solū in concretione ad māteriā:eē igit eius q erat cōpositi:manet in ipo corpore dissoluto:t reparo corꝑe in resurrectione in idē eē reducit qō remā fit vt aia. ℣ Qō ēt quarto obiciturxresurgentio vnitatē nō tollit.qō.n.nō impedit vnitatē sm numerū in hōine dū cōtinue vnit manifestū est.q nō ꝑimpedit vnitatem resurgētis.in corꝑe aūt hominis q̄diu vite nō semper sunt eedē partes sm materiam sed solū sm spēm:sm vero materiaz partes fluūt t refluūt. Nec ꝓpter hoc impeditur quin hō sit vnus numero a principio vite vsq̄z in finē. Cuius exēplum accipi pōt ex igne qui cū continue ardet vnus numero dicitur ꝓpter hoc per spēs eius manet licet ligna cōsumātur t de nouo apponantur:sic ēt est in corꝑe humano.nā forma t spēs singulariū ꝑtiū eius continue manet per totā vitā.sed mā ꝑtiū t resolvitur per actionē caloris nāl t de nouo adgeneratur per alimētū. Nō ē aūt aliqs numero hō sm diuersas ꝑtes t etates q̄uis nō qegd māliter est in hōine sm vnā statū sit in eo sm aliū. Sic igitur nō regreditur ad hoc q resurgat hō idē numero q qeqđ fuit materialiter in eo secundam totū tempus vite sue resumatur: sed tātū ex eo q̄tū sufficit ad cōplemētū debite quantitatis t ꝑcipue illud resumendū vt q perfectius fuit sub forma t specie humānitatis ꝓsiſcē. Si qđ vero defuit ad cōplemētū debite q̄titatis.vel qr aliqs ꝑcuꝝ est morte aīeq̄z nā ipm ad ꝑfectā quantitatē deduceret vel qr forte aliqs mutilatꝰ ē mēbro:aliū de bꝰ diuina supplebit potētia. Nec tñ hoc impedit resurgētis corꝑis vnitatē: qr ēt operāte sup id q puer hz aliqđ addit aliū de vt ad ꝑfectā pūciat quātitatē nec talis additio facit aliū nūero:idē.n.nūero est hō t puer t adultus. ℣ Ex quo etiā ꝑz q nec resurrectiōis fidē impedire pōt ēt si aliq carnibꝰ hūanis vescant.(vt quinto obiciebat).nō.n.ē necessariū.(vt onsus est).q quicqđ fuit in hoie māliter resurgat in eo t iterū:si aliqđ deest:suppleri pōt ꝑ potētiaz dei. ℣ Caro igit comesta resurget in eo in quo ꝑius fuit alia rōnalis ꝑfecta. ℣ In so vero si nō solis carnibꝰ hūanis est pastus tz t alijs cibis resurgere poterit tm̄ de alio qđ ei māliter aducit qđ erit necessariū ad debitā quātitatē corꝑis restaurandā. ℣ Si vero solis hūanis carnibꝰ fit pastus.resurget i eo qđ a generantibus tranit:t quod defuerit supplebitur ex potentia creatoris:q t si parū

ad 3ᵐ

ad 4ᵐ

ad 5ᵐ

teo et solis humanis carnibus pasti fuerit vt sic ex eoꝝ semĕ qđ est superfluū alimenti et carnibus alienis gñatū sit resurget gdē semĕ in eo q est natus ex semie loco cuius et cuiꝰ carnes comeste sūt supplebit aliūd. ¶ Nec.n. in resurrectiōe seruabit: q si aliquid māliter fuit in pluribus horibus: resurget i eo ad cuiꝰ pfectionē magis grlebat vñ si fuit in vno vt radicale semĕ et quo ē gñatus in alio vero sicut supueniēs nutrimētū resurget in eo q ē gñatus ex hoc sicut ex semine. ¶ Si vero in vno fuit vt priuens ad pfectionē idiuidui in alio vt deputatū ad pfectionem spēi: resurget in eo ad quē prinebat fm pfectionē indiuidui: vñ semĕ resurget i genito et nō in gñante: et costa Ade resurget in Eua nō in Ada in quo fuit sicut in nāe ꝓnciplo. si aūt fm eandē perfectiōis
ad 6ᵐ modū fuit i vtroq; resurget in eo in quo ꝓmitus fuit. ¶ Ad id vero qđ. 6. obiectū est et hic q dicta sūt iā pz solutio. ¶ Resurrectio.n. q̄tū ad finē nālis ē inq̄tū nāle ē alicui esse corpori vnitā: sed principiū cuius actiuū nō est nāle sed sola virtute diuina causatur. ¶ Nec ēt negādū ē omniū resurrectionē esse futurā q̄uis nō oēs per fidē christo adhereant nec eiꝰ mysteriis sint ibuti. ¶ Filius.n. dei ꝓpter hoc nām humanā assumpsit vt eaꝫ repararet. id igitur quod est defectus nāe in oibus reparabit. vñ oēs a morte redibūt ad vitā: sed defectus perfecte nō reparabitur nisi in illis qui rpō adhesernnt vel per propriū actum credendo in ipsum vel saltem per fidei sacramentum.

¶ Qđ homines resurgent immortales. 82.

EX quo ēt patet q̄ in futura resurrectiōe homines nō sic resurgent vt sint iterꝫ morituri. ¶ Necessitas enīꝫ moriendi est defectus in naturam humanam ex peccato proueniens: christus autez merito suę passionis nature defectus reparauit qui in ipsum ex peccato prouenerunt. ¶ Vt enīꝫ dicit apostolus Ro. 5. (Non sicut delictū ita et donum: si enī vnius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia dei in gratia vnius hominis Jesu Christi in plures habundauit. ¶ Ex quo haberur q̄ efficatius est meritum christi ad tollendum mortem q̄ peccatum Ade ad inducendū: illi igitur q per meritū christi resurgent a mortę liberati. mortem viterius non patientur.

2 ¶ Preterea illud qđ est in perpetuū durare: non est destructū: si igitur homines resurgentes adhuc iterū morientur: vt sic mors in perpetuū aut eternullo modo mors q̄ mortē christi destructa est: est aūt destructa quidē nūc in causa: quod vñs q̄ O see pdiceret dicēs. (Ero mors tua o mors. O o see see. 13. vltimo aūt destruet in actu fm illud (Nouissime inimica destruetur mors. 1. Cor. 15.). est igit fm fidē ecclesie hoc tenendum q̄ resurgentes non iterū morientur. ad cor.
3 ¶ Adhuc effectus simili sue cause resurrectio aūt christi causa est future resurrectiōis vt dictū est: sic aūt resurrexit christus nō viterius moreꝰ fz illud. Ro. 6. (Christus resurgens ex mortuis. iā non morit). homines igit sic resurgēt vt viteriꝰ nō morient.
4 ¶ Amp. si homines resurgētes iterꝫ morientur aut iterꝫ ab illa morte iterato resurgēt aut nō: si nō resurgēt remanebūt ꝓpetuo aie separate qđ est incōueniens. (vt supra dictū est). ad qđ euitādū ponunt post resurgere vel si post secūdā mortē nō resurgant. ¶ Si aūt post secūdā mortē iterato resurgent aut resurgent iterum morituri aut non: si non iterum morituri eadem ratione hoc erit ponendum et in prima resurrectione. ¶ Si vero iterum morituri procedit in infinitum alternatio mortis et vite in eodem subiecto qđ vt inconueniens: oportuit.n. q̄ intētio dei suscitantis ad aliquid determinatū ferret: ipsa aūt mortis et vite alternatio successiua est q̄si qđā trāsmutatio que finis eē nō pōt: est.n. cōtra rōnem motꝰ q̄ sit finis: cū oīs motꝰ in aliud tēdat
5 ¶ Preterea intentio inferioris nature in agendo ad perpetuitatem fertur: omnis.n. nature inferioris actio ad generationē ordinatur: cuius quidem finis est vt cōseruet: esse perpetuū speciei: vnde natura non intēdit hoc indiuiduum sicut vltimū finez: sed speciei conseruationem in ipso: et hoc habet natura inquantum agit in virtute dei que est prima radix perpetuitatis: vnde etiam finis generationis esse ponitur a pbo vt generata participent esse diuinum secundum ꝓpetuitatē. multo igit magis actio ipsiꝰ dei

ad aliquid ꝑpetuū tēdit. resurrectio aūt nō ordinat ad ꝑpetuitatē spēi. hoc. n. ꝑ gnatiōnē oporteat ꝰseruari: oz igit q ordinet ad ꝑpetuitatē idiuidui: nō āt ꝟz aiam mī: hoc. n. iā aia hēat añ resurrectionē. ergo ꝟz cōposituz: homo igitur resurgēs perpetuo vivet.

6 ¶ Adhuc aia t corpus diuerso ordine cōparari vidētur ſm primā hōis gnationē t resurrectionē eiusdē. ℞ Nā ꝟz gnationem ꝑmā creatio aie fuit gnationē corpis: ꝑpta. n. mā corpali ꝑ virtutē decisi seminis: deꝰ aiam creādo infundit. in resurrectiōe aūt corpus aie ꝑfūti coaptabit. ꝑma āt vita quā hō ꝑ gnationē adipiscit fuit cōditiōez corruptibilis corpis in hoc q ꝑ mortē ꝑdatur vita: vita igit quam hō resurgēdo adipiscit erit ꝑpetua ꝟz cōditionē incorruptibilis aie.

7 ¶ Item si infinitū succedant sibi in eodē vita t mors: ipa alternatio vite t mortis hēbit spēm circulationis cuiusdaz ois aūt circulatio in rebꝰ gnabilibus t corruptibilibꝰ a prima circulatiōe incorruptibiliū corpoꝝ cēsetur nā ꝑma circulatio in motu locali inuenitur t ꝟz eius similitudinē ad motus alios derivat. cābil igit alternatio mortis t vite a corpore celesti. Quod esse non potest q; reparatio corporis mortui ad vitaz facultatem actionis nāe excedit. nō igitur est ponenda hmōi alternatio mortis t vite: nec ꝑ consequens q; resurgentia corpora moriantur.

8 ¶ Amp. quecūq; succedunt sibi in eodez subiecto habent determinatā mensurā sue durationis ſm tempus: omnia aūt huiusmodi subiecta sunt motui celi quē tempus consequitur: aia aūt separata non est subiecta motui celi quia excedit totam naturam corporalē: alternatio igitur separationis eius t vnionis ad corpus non subiacet motui celi. nō igit est talis circulatio in alternatiōe mortis t vite qualis sequit si resurgētes iterū morianꝰ: resurgent igitur de cetero ñ morituri. ℞ Hic ē qđ dr Isa. 25. (Precipitabit dominus mortē in sempiternuz) t Apoc. 21. (Mors vltra nō erit).

Erclu°. erro.

℞ Per hoc autem excluditur eror quorūdaz antiquoꝝ gentiliū qui credebāt eadem temporū tēporalīūq; rerū volumina reperi verbi gratia sicut in isto seculo Plato phs in vrbe athenīēsi t in eadē scola q; academica dicta ē discipulos docuit ita q ꝑ innumerabilia retro sc̄la multis quidē preliis interuallis sed in certis t idē plato t eadez civitas t eadē scola idēq; discipuli repetiti t per innumerabilia denūq; secula repetendi sunt. (vt Aug. introducit in. 12. de ciui. deꝰ ca° 3° Dei). Ad qđ vt ipse ibidez dicit quidā referre volūt illud qđ dr Ecclesiastes ꝑ (Quid est quod fuit: ipm quod futurū est: qd est qđ factū est. ipm qđ faciendū est. Nihil sub sole nouū: nec valet quisq; dicere ecce hoc recens est. Jā. n. ꝑcessit in seculis que fuerūt ante nos). Qđ quidē nō sic intelligendū ē q; eadē numero per gnationes varias repetantur: sed similia spē vt Aug. ibidē soluit: t Aristo. in fine de generatione hoc ipm docuit contra predictaz sectam loquens.

¶ Qꝺ in resurgentibus non erit vsus ciborum neq; venereorum. 83.

Ex premissis autez conditur q; apud hōies resurgentes nō erit venereoruz t ciborū vsus. ℞ Remota. n. vita corruptibili necesse ē remoueri ea que corruptibili vite deseruiūt: manifestū est aūt q; ciborū vsus corruptibili vite deseruit: ad hoc. n. cibos assumimus. vt corroptio que posset accidere ex cōsumptiōe nāt humidi eviteꝰ. ℞ Est ēt in pūti ciboruz vsus necessarius ad augmētū qđ post resurrectionē in hoibus nō erit q; hoies in debita ætate resurgent vt ex dictis ꝑz. ℞ Sitr cōmixtio maris t femine corruptibili vite deseruit. ordinat. n. ad generationez ꝑ quā qđ ꝑpetuo cōseruari nō pōt ꝟz induiduū. i spē conseruatur: cōsū ē aūt q; resurgentiū vita incorruptibilis erit: non igitur in resurgētibus erit ciborum neq; venereorum vsus.

2 ¶ Adhuc vita resurgētiū nō minus ordinata erit qꝫ ꝑsens vita sed magis: q; ad illā hō perveniet solo deo agente: hāc aūt consequitur cooperāte nā: sed in hac vita ciboruz vsus ordinatur ad aliquez finē. ad hoc enim cibus assumitur vt per digestionē convertatur in corpus: si igitur tūc erit ciborū vsus oportebit q; ad hoc fiat q; cōuertat in corpus cuz ergo a corpore nihil resoluat eo q; corpus erit incorruptibile oportebit dicere q; totū qđ cōuertitur ex alimento transeat in augmētū t resurget aūt hō in debita

q̃titate.(vt supradictū ē). ergo poterit ad
moderatā q̃titatē:imoderata ē.n.q̃titas
que deb tam quantitatem excedit.
3 ¶Amp.bō resurgēe in ppetuū viuet:aut
igitur sp cibo vtet:aut nō sp sed p aliqđ de-
terminatū tp̃s si ād sp cibo vtet cū cibus in
corpus conuersus a quo nihil resoluit:nec
est q̃ augmentū facit ꝯ aliquā dimēsionē
oportebit dicere q̃ corpus hois resurgētis
in infinitū augeat.⁊ Qđ ē nō pōt:q̃ aug
mentū ē motus nālis intētio ād virtutis nā
lis mouētis nūq̃ ē ad infinitū sed sp est ad
aliqđ certū.(q̃ vt dī in.2.de aia).oiuz nā
ꝓportiōū terminus ē magnitudinis ⁊ augmē
ti.⁊ Si aūt semp cibo vtet bō resurgēs sp
ād viuet:erit aliqđ tp̃s dare in quo cibo nō
vtetur.q̃re hoc a ꝓncipio faciendū ē:nō igr
bō resurgēs cibo vtet.⁊ Si aūt nō vtetur
cibo seqtur q̃ neq̃z venereoꝝ vsuz hēbit ad
quē regrit decisio semis a corpe aūt in re-
surgētis semē decidi nō poterit neq̃z ex sa
cinis.Tū q̃ hoc ē cōtra rationē semis:esset
enim semē nō corruptū ⁊ a nā recedēs:⁊ sic
nō posset eē nālis actiōis ꝓncipiū.(vt pz p
phm in li.de gñatiōe aialiū.Tū ēt q̃ a sba
tillo corporū in corruptibiliū erūtiuz nihil
resolui poterit:nec ēt semē eē potit,supfluū
alimēti si resurgētes cibis ñ vāt(vt oñsuz
est) nō igr i resurgētib⁹ erit venereoꝝ vsus.
2 ¶Ité venereoꝝ vsus ad gñationē ordina
tur:si igr post resurrectionē erit venereoꝝ
vsus nisi sit frustra sequit q̃ tūc ēt erit hōi-
nū gñatio sic ⁊ tūc:mlti igr hoies erūt p⁹re
surrectiōez q̃ aū resurrectiōez ñ fuerūt:frū
stra igr tm̄ dicet resurrectio mortuorū vt
oēs sil vitā accipiant q̃ eadē būt naturam.
3 ¶Amp.si post resurrectionē erit hōmz
gñatio:aut igr illi q̃ gñabunt erūt corrupt̄
aut incorruptibiles erūt ⁊ imortales.⁊ Si
aūt erūt incorruptibiles ⁊ imortales mlta
p^m incō incōueniētia sequūtur.⁊ ꝓmo qdez q̃
ueniens oportebit ponere q̃ illi hoies sine peccato
nascantur originali cū necessitate moriendi
sit pena ꝓpter peccatū originale qđ est cōtra
ad Ro. apm dicentē Ro.5.(q̃ p vnū hōiē pec.
1m. in oēs ho.pec.⁊ mors.⁊ Deinde sequit q̃
nō oēs indigēāt redēptōe quia a tp̃s si alig
sine peccato originali ⁊ necessitate moriēd,
nascantur:⁊ sic tp̃s nō erit oium hōinū c a
put qđ ēt est ꝓpria sentētia apostoli dicētis
Terra. cō.4i.
2^e cōcl^o
1.Cor.15.(q̃ sicut in Adā oēs moriūt:ita ⁊ ad cor.
in tp̃o oēs viuificabūt●).Sequit ēt ⁊ ali 3^m.
ad inconueniens:vt quoꝝ est similis gñatio
nō est simul gñatione terminus:hoies.n.
per gñationē que est ex semine nunc gdem
cōsequit corruptibilē virā:tūc āt imortalē.
⁊ Si āt hoies q̃ tūc nascēt corruptibiles
erūt ⁊ morīēt si iterato nō resurgūt.⁊ Se
quetur q̃ eoꝝ aie ppetuo remanebūt a cor
poribus sepate qđ est inconueniēs cum sint
eiusdē spēi cū aiab⁹ hoinz resurgētiū.⁊ Si
aūt ⁊ ipsi resergēt:debuit ⁊ eoꝝ resurrectio
ab aliis expectari vt sit oibus q̃ mazz nēm
ꝑticipant beneficiū cōferat resurrectionis:
qđ ad nāe reparationem pertinet vt ex dī-
ctis patet.⁊ Et preterea non videtur esse
aliqua ratio quare aliqui expectentur ad si
mul resurgendum si non omnes expectātur.
4 ¶Adhuc si hoies resurgentes venereis
vtent ⁊ gñabūt.⁊ Aut hoc erit sp.⁊ Aut
non semp.⁊ Si semp sequet q̃ multiplica
tio hōinū erit in infinitū:imētio aūt nāe gñ
rantis post resurrectionē nō poterit esse ad
aliū finē q̃z ad multiplicationē hōinum:non
enim erūt ad ꝓseruationē spēi per gñationē
cū hoies incorruptibiliter sint victuri:sequi
tur igr q̃ intētio nāe gñantis sit ad infinitū
qđ est impossibile.⁊ Si vero nō semp gñra
bunt sed ad aliqđ determinatū tp̃s post il-
lud igitur tp̃s nō gñabunt:q̃re ⁊ a ꝓncipio
hoc eis attribuendū est vt venereis nō vtā
tur nec generēt.⁊ Si quis aūt dicat q̃ in ꝛ^o.
resurgētibus erit vsus cibo⁹ ⁊ venereoꝝ
nō pp cōseruationē vel augmētū corporis
neq̃z cōseruationē spēi vel multiplicationē
hōinū:sed pp solā delectationez que in hu
manibus actibus existit ne aliqua delectatio hoibus
in vltima remuneratiōe desit.⁊ ꝓz qui- ip:oba●
dez multipliciter hoc inconuenienter dici.
⁊ ꝓmo qdē q̃ vita resurgētiū ordinatior erit q̃z vita nostra.(vt supra dictū ē).
in hac aūt vita inordinatū ⁊ vitiosū ē si ge
cibis ⁊ venereis vtat ꝓpter solā delectatio
nez ⁊ nō pp necessitatē sustētādi corpis vel
ꝓlis educande.⁊ Et hoc rōnabiliter nā
delectationes q̃ sunt in ꝓmissis actionibus
nō sunt fines actionū:sed magis ecōuerso.
nā.n.ad hoc ordinauit delectatiōes in istis
actibus ne alias pp labore ab istis actib⁹
necessariis nāe desisterēt qđ ꝓfugeret nisi

delectatione ꝓnocarẽtur: est ergo ordo pre posterus ⁊ idecẽs si o patões pp solas dele ctatões exerecẽt. nullo igr mõ ẽ in resurgẽ tibus erit quox vita ordinatissima ponitur.

2 ¶ Adhuc vita rsurgẽtiũ ad ꝓseruãdã pfe cã britudinẽ ordinat: pfecta aũt bitudo ⁊ felicitas hois nõ cõsistit in delectatõib⁹ cor poralib⁹ q̃ sũt delectatões cibox ꝑ venereo rũ (vt in tertio li. oñsũ ẽ). nõ igr oz põere in vita resurgentiũ hmõi delectatões esse.

3 ¶ Amp. actus virtutũ ordinãtur ad britu dinẽ sicut ad finẽ: si igr in statu future bea titudinis eẽnt delectatões cibox ⁊ venereo rũ quasi ad beatitudinẽ ptinẽtes. sequeret ꝙ in intẽtione eox q̃ virtuosa agũt eẽnt ali qualiter delectatões ꝑdicte qõ rõnez tẽpe runtie excludit. Est. n. cõtra tẽperãtie rõnẽ vt aliquis e delectatõibus nũc abstineat vt postmodũ eis frni magis possit: rediret igr ois castitas ipudica ⁊ ois abstinentia gulo sa. alia ꝛ°

¶ Si vero ꝑdicte delectatões erũt nõ tñ q̃si ad beatitudinẽ ptinentes vt oporteat eas eẽ intentas ab bis qui virtuosa agunt. iproba°

¶ Hoc eẽ nõ põt: q̃ oẽ qõ ẽ: vl ẽ pp alterꝫ vl pp seipm. ¶ Predicte ãt delectatões ñ erũt pp alterꝫ: nõ. n. erũt pp actões ordina tas ad finẽ nãe. (vt iã oñsuz est). relinqtur igitur ꝙ erũt pp seipsas: oẽ aũt qõ ẽ hmõi vel est beatitudo: vel ꝑs beatitudinis: oz igr si delectatões ꝑdicte i vita resurgẽtiũ erũt ꝙ ad beatitudinẽ eox ptineãt: qõ eẽ ñ põt. (vt ostẽsum est). nullo igitur modo huius modi delectationes erunt in futura vita.

2 ¶ Preterea ridiculũ vt delectatões que rere corporales in qbus nobiscũ aialia bru ta cõicant vbi expectant delectationes altis sime in quibus cuz angelis cõicamus que erunt in dei visione q̃ nobis ⁊ angelis erit cõis. (vt in tertio li. est oñsuz). nisi forte qs dicere velit beatitudinẽ angelox eẽ imperfectã q: desunt eis delectatões brutox qõ ẽ oio absurdũ. Matb. ¶ Hinc ẽ ꝙ dñs dic Matb. 22. (ꝙ in resurrectiõe neq̃ nubẽt neq̃ nubentur: sed erũt sicut angeli dei). Per hoc aũt excludit error iudeox ⁊ sarracenoꝝ q̃ pocũt ꝙ in resurrectione hoies cibis ⁊ vene reis vtunt sicut ⁊ nũc. Ereti° erro. ¶ Quos ẽt quidã rpiani hereticꝰ sunt secuti qui ponentes re gnũ rpi futurꝫ in terris terrenũ ꝑ mille an nos in quo spacio tẽporis dicũt eos q̃ tunc resurrexerit immoderatissime carnalibus epulis vacaturos in qb⁹ sit cibus tãtus aut potus vt nõ solũ nullã modestiã teneãt: sed modũ q̃q ipius credulitatis excedãt: nullo aũt mõ ista pũt nisi a carnalib⁹ credi. Hi aũt q̃ spũales sunt istos ista credẽtes eccliastas appellãt greco vocabulo: qõ verbuz e xpho erpmẽtes. nos possumꝰ millenarios nũcupare. (vt Aug. dic vigesimo de ciuita te dei). Sunt aũt q̃dam q̃ hunc opinioni suf fragari videnꝫ. ¶ Et ꝓmo: qdẽ qꝫ adaz añ peccatũ vitã habuit imortalez: ⁊ cũ cibis ⁊ venereis vti potuit i illo statu cũ añ peccatũ illi sit dictũ. (Crescite ⁊ multiplicamini). ⁊ uex. ¶ De oi ligno qõ est in paradiso co medes. ¶ Deinde ipse rps post resurrectio nez legit comedisse ⁊ bibisse. dr. n. Luce vlt. (ꝙ cũ mãducasset coꝝ discipulis sumens reliqas dedit eis). ⁊ Act. decimo dic De actuũ. trus. (Hunc. s. Jesuz deus scuscitauit ter tia die ⁊ dedit eũ manifestũ fieri nõ oi po pulo sed testibus ordinatis a deo nobis q̃ mãducauimus ⁊ bibimus cũ illo postq̃z re surrexit a mortuis). Sunt ⁊ q̃dã auctates q̃ cibox vsuz in hmõi statu hoib⁹ repromit tere videnꝫ. ¶ Dr. n. Isa. 25. (Faciet dñs Isa. exercituz omnibus populis in mõte hoc conuiuiũ pinguiuz medullatorum vindemie defecate). ⁊ ꝙ intelligat quantũ ad statuz resurgentiũ patet ex hoc quod postea sub ditur. (Deuorabit mortẽ in sempiternũ ⁊ auferet dominus deus oẽm lachrymã ab oi facie). dr ẽt Isa. 65. (Ecce serui mei co medẽt: ⁊ vos esurietis: ecce serui mei bibẽt ⁊ vos sitietis). ⁊ ꝙ hoc referendũ sit ad sta tum future vite: ꝑz ex eo qõ postea subdit. (Ecce ego creabo celũ nouũ ⁊ terrã nouã ẽ). dñs ẽt dicit. Matbe. 26. (Nõ bibam ãmodo de hoc genimine vitis vsq̃z ad dic illũ cũ illo bibã vobiscũ nouũ i regno pris mei) ⁊ Luce 22. dicit. (Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnũ vt edatis ⁊ bibatis super mensã meã in regno meo) ⁊ Apoc. etiam. 22. dicit. (ꝙ ex vtraq̃ parte fluminis quod erit in ciuitate beatorũ erit lignum vite afferens fructus duodeciz). ⁊ 20. dicitur. (Beati animas decollatox pp testamentũ Jesu: ⁊ vixerunt ⁊ regnauerunt cũ rpo mille ãnis. ceteri mortuox nõ vixerũt donec consummarent mille anni). Et qbus Matb. Luc. apoc.

ñ°. fundamẽtũ erroꝛis.

omnibus prędictoꝛũ hereticoꝛũ opinio cõfirmari vꝛ. ℣ Hec aũt nõ difficile ẽ solueꝛe. ℣ Qđ.n primo obiicitur de Ađã: efficacĩ nõ bz. ℣ Ađã.n. pfectionẽ quandã habuit pſonalẽ nõduz tñ erat nã humana totaliter perfecta nondũ multiplicato hũano genere institutus ergo fuit Ađã in tali pfectione q̃ cõpetebat principio totius hũani generis: ꝛ iõ oportuit q̃ gñaret ad multiplicationẽ hũani generis: ꝛ p ꝯũs q̃ cibis vteretur: sed in pfectione resurgẽtiũ erit nã humana totaliter ad suã perfectionẽ peruenieꝛis nũero electoꝛũ iã cõpleto: ꝛ iõ gñatio locũ nõ habebit nec alimẽtis vsus pp qđ ꝛ alia erit moꝛtalitas ꝛ incoꝛruptio resurgentiuz: ꝛ alia q̃ fuit in Ađã: resurgentes.n. sic imoꝛtales erũt ꝛ icoꝛruptibiles. vt mori nõ possint nec ex eoꝛ coꝛpibus aliqđ resolui. Ađã aũt sic fuit imoꝛtalis vt posset nõ moꝛi si nõ peccaret ꝛ posset moꝛi si peccaret: ꝛ eius imoꝛtalitas sic cõseruari poterat ñ q̃ nihil resolueretur ab eius coꝛpoꝛe: sed vt ꝯ resolutionẽ hũidi nãlis ei subueniꝛi posset p ciboꝛũ assumptionẽ ne ad coꝛruptionẽ coꝛpus eius pueniret. ℣ De xpo aũt dicendũ est q̃ post resurrectionẽ comedit nõ pp necessitatẽ: sed ad demostrãdũ sue resurrectõnis veritatẽ: vñ cibus ille non fuit ꝓuersus in carnẽ: sed resolutus in ꝓtinentez miãm hec aũt cã comedẽdi nõ erit in resurrectio. ne cõi ℣ Auctoꝛitates vero q̃ ciboꝛ vsum post resurrectionẽ repꝛomittere videꝛ spũaliter intelligẽde sunt. ℣ ꝓponit.n. nobis diuina scriptura intelligibilia sub similitudine sensibiliũ vt eius nꝰ eꝛ bie q̃ nouit discat in cognita amare: ꝛ sin hunc modũ delectatio que est in ꝛẽplatione sapiẽtie: ꝛ assumptio veritatis intelligibilis in intellectũ nostruz per vsuz ciboꝛũ in sacra scriptura cõsueuit designari: sm illud ꝓuerb. 9. qđ de sapia dr. (Miscuit vinũ ꝛ ꝓposuit mẽsaz suã). ꝛ in sapiẽtibus locuta ẽ. (Venite comedite panẽ meũ ꝛ bibite vinũ qđ miscui vobis). ꝛ Ecc.15. dr. (Cibauit illũ dñs pane vite ꝛ intellectꝰ ꝛ aq̃ sapie salutaris potabit illũ). de ipa ẽt sapia dr ꝓuer.3. (Lignũ vite ẽ bis q̃ apprehẽderit eã: ꝛ q̃ tenuerit eã beatꝰ). Nõ igr ꝓdicte auctoꝛitates cogũt dicere q̃ resurgẽtes cibis vtant. hoc tñ qđ ꝓpositũ ẽ de verbis dñi q̃ būtur. (Matth. 26). põt ꝛ aliter itelligi vt referatur ad hoc q̃ ipe cũ discipul pꝰ resurrectionẽ comedit ꝛ bibit. (nouũ qđẽ vinũ). i. nouo mõ s. non pp necitatẽ: sz pp resurrectiõis demõstratiõnẽ. ꝛ dicit in regno pris mei: q̃ in resurrectõe xpi regnũ imortalitatis demõstrari icepit. ℣ Qđ vo in Apoc. dr. q̃ mille ãnis ꝛ ꝓma resurrectiõe martyꝝ intelligẽdũ est q̃ ꝓma resurrectio ẽ aiaꝝ: ꝓut a peccatis resurgũt: sz illũ apli Eph.5. (exurge a mortuis ꝛ illuminabit te xpus). p mille aũt ãnos itelligit totũ tps ecclie i q̃ martyres regnãt cũ xpo ꝛ alii sãcti tã in pri ecclia q̃ regnũ dei dr: q̃ ẽt i celesti pria q̃ritũ ad aiaꝝ millenarius.n. nũeꝝ: pfectionẽ significat: q̃ est nũerus cubicus. i. figura solida: ꝛ radix eiꝰ est denarius q̃ solz ẽt pfectionẽ figurare: sic ergo mãifestũ sit q̃ resurgẽtes nõ vacabũt cibis ꝛ potibꝰ neq; venereis actibꝰ. ℣ Et quo vltimo bñi põt oẽs occupatiões actiue vite cessabũt q̃ ordinati videt ad vsũ ciboꝝ ꝛ venereoꝝ ꝛ ad alia q̃ sũt nẽcia coꝛruptibili vite: sola ergo occupatio cõtẽplatiue vite in resurgẽtibus remanebit. pp qđ Luce.x. dr de Maria cõtẽplãte. (q̃ optimã ptem elegit q̃ nõ auferẽ ab ea) Inde ẽ ẽt qđ dicit Jo.7. (Qui descẽdit ad iferos nõ ascẽdet nec reuertet vlra i domũ suã: nz cognoscet eũ amplius locus eius). in qbus Xbis talez resurrectionẽ Job negat q̃ẽ qđã posuerũt dicentes q̃ post resurrectionem hõ redibit ad filios occupatiões quas nũc bz. vt. s. edificet domos ꝛ alia hmõi exerceat officia.

ad aue. i ꝯriũ p erroꝛe. i ductas.

sap.

ecc.

Luc.

Job.

¶ Qñ coꝛpa resurgẽtiũ erit eiusdẽ nãe. 84.

Occasione ãt ꝓmissoꝝ qđã circa ꝯditiones resurgẽtiũ erraueruntꝰ. ℣ Quia.n. coꝛpus eꝛ cõtrariis cõpositũ vt eꝛ ne cessitate coꝛrũpi: fuerũt aliq̃ qui diceꝛũt homines resurgentes hmõi coꝛpoꝛa eꝛ cõtraiis cõpositis nõ habere quoꝝ aliqui posuerunt coꝛpoꝛa nostra nõ in na coꝛporali resurgere: sed transmutari in spiritũ: moti ex eo qđ apꝰ dicit. i. Coꝛin.15. (Seminat coꝛpus aiale: surget spũale). Alii vero dicebãt qđẽ verbo sunt moti vt diceꝛẽt q̃ coꝛpa nꝛa in resurrectõe erũt subtilia ꝛ aeꝛi ꝛ ventis similia. ℣ Nam ꝛ spũs aeꝛ dr vt sic spũalia aeꝛea intelligãtur. ℣ Alii vero diceꝛũt q̃

p° opi.

ad cor. 2° opi.

3° opi.

ad ep̃h.

ec° opi. ad cor. fit resurrectiõe aie resumẽt corpora nõ qdẽ terrena sed celestia. ℣ Occasionẽ accipiẽtes ex eo qõ apls dicit. i. Cor. 15. de resurrectione loquẽs. (sunt corpa celestia t corpa terrestria) qb⁹ oibus suffragari vi: qõ apls ibidẽ dicit. (℣ caro t sãguis regnũ dei nõ possidebũt). t sic vi ℣ corpa resurgẽtiũ nõ bẽbunt carnẽ t sãguinẽ: t p ons nec aliqs humores. ℣ Sed hãc opinionũ errorẽ manifeste apparet ℣ Nostra enĩ resurrectio conformis erit resurrectioni Xpisti secundũ illud apli Phil. 3. (Reformabit corp⁹ humilitatis nre cõfiguratũ corpori claritatis sue). xpc aũt post resurrectiõez bũt corpus palpabile et carnib⁹ t ossibus cõsistẽs q: vt vi Luce. vlt. post resurrectionẽ discipulis dicit. (Palpate t videte. q: spũs carnẽ t ossa nõ hz sicut me videtis hre). ergo t alii bõines resurgẽtes corpora palpabilia habebũt et carnibus t ossibus composita. 2 ¶ Adhuc aia vnit corpi sicut forma mãe eis aũt forma hz determinatã mãm oz. n. esse ꝓportionẽ actus t potẽtie. ¶ Cũ igr aia fit cadẽ fm spẽz. vi ℣ bẽat candẽ mãz fm spẽm erit ergo idez corpus fm spẽm post resurrectionẽ t aũ: t sic oz ℣ sit ꝓfectẽs ex carnibus t ossibus t alijs hmõi partibus. 3 ¶ Amꝑ. cũ in diffinitõe rez nãliũ q̃ significat cẽntiã spẽi ponit mãnẽtiaz ẽ q variata materia scõm speciem varietur species rei nãlis homo autẽ res naturalis est. Si igr post resurrectionẽ non habebit corpus cõsistens ex carnibus t ossibus t huiusmodi partibus sicut nũc habet: nõ erit q resurget eiusdem speciei: sed dicetur hõ tm equoce. 4 ¶ Itẽ magis distat ab oi alterius hois corpus alterius spẽi q̃ corp⁹ hũanũ alterius hois hz aia nõ põt iteratoviri corpi alterius hois (vt in 4o ostisuz est). multo igr minus potest in resurrectione viri corpi alterius spẽi. 5 ¶ Preterea ad hoc ℣ hõ idẽ nũero resurgat necessariũ ẽ ℣ ptes eius cẽntiales sint eedẽ nũero: si igr corpus hois resurgẽtis nõ erit ex his carnibus t his ossibus ex quibus nũc ꝓponit: nõ erit hõ resurgẽs idẽ nũero. Auct. s. scripti. ℣ Hec aũt oẽs falsas opiniones manifestissime Job excludit dicẽs. (Rursũ circũdabor pelle mea: t in carne mea videbo deum: quẽ visurus sum ego ipse t non alius) Sunt aũt t singule predictarũ opinionũ ꝓpabilitates. ℣ Ponatur enim corpus trãsire in spũm. est oio ipossibile: nõ. n. trãseunt in inanitẽ nisi que in mũ cõicãt. spũalius aũt t corporalius nõ põt eẽ cõicatio in mãnẽ: cũ substãtie spũales sint oio inmales. (vt in 4o ostũ est) ipossibile est igr ℣ corpus hũanum trãseat in subam spũalẽ. ¶ Itẽ si trãseat in sbam spũalem corpus humanũ. aut transibit in ipsam spũalẽ substantiã q̃ est aia: aut in aliquã aliã. ℣ Si in ipsam: tũc post resurrectionẽ nõ eẽt in hoie nisi aia sicut t ante resurrectionẽ: nõ igr imutaret cõditio hõinis per resurrectiõez. ℣ Si aũt trãsibit in aliã sbam spũalẽ sequet ℣ ex duabus sbantijs spũalibus efficiet aliqd vnũ in nã qõ ẽ oio ipossibile qr q̃libet istarũ spũalium est p se subsistẽs. ℣ Sitr ẽt ipossibile est ℣ corpus hois resurgẽtis sit q̃si aereũ t vẽtis simile. ℣ Dz. n. corp⁹ hois t cuiuslibet alterius hre determinatã figurã in toto t in ptibus corpus aũt habẽs determinatã figurã: opz qõ sit in se terminabile. qr figura ẽ q̃ termino vel terminis cõprehendit. aer aũt nõ est in se terminabil: sz solũ termino alieno terminatur. Nõ ẽ ergo possibile qõ corpus hois resurgẽtis sit aereũ vl vẽtis simile. ℣ Preterea corpus hois resurgẽtis oz eẽt actuũ qr sine actu nullũ est ens. Dz aũt vt resurgens sic ens si sit hõ. Corpus aũt aereũ nõ põt eẽ tactiũ. sicut nec aliqs corp⁹ simpliciter cũ oporteat corpus ℣ qõ sit tactus esse medijs inter qualitates tãgibiles vt sit quodãmõdo in potẽtia ad eas. (vt ꝓbatur in 4o lib. de aia) Impossibile ẽ igr qõ corpus hominis resurgẽtis sit aereũ t sile vẽtis. ℣ Et quo ẽt apparet qõ nõ poterit eẽ corpus celeste: ℣ Dz. n. corpus hois t cuiuslibet alterius eẽ susceptiũ tangibiliũ qualitatuz. (vt iã dictũ est). ℣ Hoc aũt corpori celesti nõ põt conuenire: qr non est neq̃ caliduz neq̃ frigidũ. neq̃ humidum: neq̃ siccũ: neq̃ aliquid hmõi vel actu vel potentia. (vt ꝓbatur in primo de celo). Corp⁹ igr hõis resurgẽtis nõ erit corpus celeste. ℣ Ad hec corpora celestia sũt incorruptibilia: t ita trãsmutari non possunt a sua nãli dispositione naturaliter vt eis debetur figura sperica. (vt ꝓbatur in secundo de celo t mũdo). non est igitur possibile qõ accipiant figurã que naturaliter humano corpori debetur. Impossibile ẽ igitur quod corpora resurgentiũ sint de nã celestiũ corpoꝝ.

ꝓbat⁹ ꝓpi. opi.

1m.

2m.

3m.

4m.

5m.

6m.

ter. cõ 100. ii.

ter. cõ 1 y t inde.

ter. cõ. 2

D 5

¶ Ꝺ corpora resurgentiuꝫ erunt alterius dispositionis. 85.

Vanuis autez corpora resurgentium sint futura ciusdez spēi cuius nūc sunt corpa nostra: nī aliū dispositionē habunt. ℣ Et primo quidē q̄ritur ad hoc qđ omnia resurgētiū corpora tā bonoꝝ q̄ malorū incorruptibilia erunt cuius gdē rō triplex est. ℣ Una quidē sumit ex fine resurrectionis: ad hoc.n. resurgūt tā boni q̄ mali: vt ēt in ꝓpriis corpibus premiū cosequātur vel penā ꝓ his que gesserūt dū vixerūt in corpore. ¶ Premiū aūt bonoꝝ qđ est felicitas erit ꝑpetuum. sīr ēt peccato mortali debet pena ꝑpetua: quorū vtrūq; p̄z ex his (que in tertio determinata sunt) ex igit q̄ vtrinq; corpus incorruptibile recipiatur. p° rō.

℣ Alia rō pōt sumi ex cā formali resurgentiuꝫ: que est aia. (dictū ēt.n. supra) q̄ ne aia in ꝑpetuū remaneat a corpore separata iterato per resurrectionē corpus resumet: q̄ igit in hoc perfectioni aie, paidetur: q̄ corpus recipiat cōuenies erit vt corpus sīm q̄ cōpetit aie disponat: est aūt aia incorruptibilis: vnde ⁊ corpus ei incorruptibile redditur. 2° rō

℣ Tertia vero rō sumi pōt ex cā actiua resurrectiōis. ℣ Deus.n. q̄ corpa iam corrupta reparabit ad vitā: multo fortius hoc corporibus p̄stare poterit: vt recuperata vita in eis ꝑpetuo cōseruetur. ¶ In cuius rei crēplum ēt corpa corruptibilia cū voluit a corruptione seruauit illesa sicut corpora trium puerorum in fornace. ℣ Sic igitur intelligēda est incorruptibilitas futuri status. q̄ hoc corpus q̄ nūc corruptibile est: incorruptibile diuina virtute reddēt ita q̄ aia in ipsum perfecte dūabit quantū ad h q̄ ipm viuificet nec ratio cōitatio vite a q̄cūq; alio poterit impediri. 3° rō

℣ Dī ⁊ aplus dicit. i. Co. 15. (Oꝝ corruptibile hoc induere incorruptionē ⁊ mortale hoc induere immortalitatē). Nō igit p hoc dō resurgēs immortalis erit q̄ aliō corpus incorruptibile resumat vt predicte opinōes posuerūt ſz q̄ hoc ipꝝ qđ nō ē corruptibile: incorruptibile fiet. ℣ Sic igit intelligēdū est qđ aplus dicit (Caro ⁊ sanguis regnū dei nō possidebūt). q̄ in statu resurgentiū corruptio tollet carnis ⁊ sanguinis q̄ tñ carnis ⁊ sāguinis remanēte. vī subsāgit (nz corruptio incorruptelā possidebit). aplos.

¶ De q̄litate corpoꝝ glorificatoꝝ. 86.

Vanuis nūt meritō xpi defectus nāe in resurrectiōe ab omnibus cōiter tā bonis q̄ malis remanebit tñ differētia inter bonos ⁊ malos q̄tū ad ea que ꝓsonaliter vtriusq; cōueniunt. ℣ Est aūt dīcō nāe: q̄ aia bēata fit corporis forma ipm viuificans ⁊ in esse conseruans: sed ex ꝓsonalibus actibus meret aia in gliaꝝ diuine visiōis eleuari: vel ab ordīne bmōi glie ꝓpter culpā excludi: disponet igitur corpꝰ cōiter omniū sīm cōdecētiā aie vt. ſ. forma incorruptibilis esse incorruptibile corpi tribuat cōtrariorū compōne non obstāte. ¶ Eo q̄ mā corporis humani diuina virtute aie humane q̄tū ad hoc subiicietur aio. sed ex claritate ⁊ virtute aie ad diuinā visionē eleuate corpus sibi vnitum aliquid amplius consequetur. Erit enim totaliter subiectuꝫ anime diuina virtute hoc faciente: non soluꝫ q̄tū ad esse sed ēt q̄tuꝫ ad actiōes ⁊ passiōes ⁊ motus ⁊ corporeas qualitates. Sīt igitur anima diuina visiōe fruens. quaduꝫ spirituali claritate replebit: ita per quādam redundantiam ex anima in corpus ipsum corpus suo mō claritatis gliā induet. ad cor.

℣ Dī dicit aplus. i. Cor. 15. (Seminatur corpus in ignobilitate: surget in gloria). qr corpus nostrū nunc est opacuꝫ: nūc aūt erit clarum sīm illud Mat. 13. (Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris mei). Anima ēt q̄ diuina visione fruetur vltimo fini coniuncta in omnibus experietur suum desideriū adimpletuꝫ ⁊ quies ex desiderio anime mouetur corpus: consequēs erit vt corpus omnino sibi ad motuꝫ obediat. vñ corpa resurgētiuꝫ beatoꝝ futura erunt agilia: ⁊ hoc ē qđ aplus dicit ibidē. (Seminat in infirmitate: surget in virtute). infirmitatē.n. experimur in corpore qr inuali dum inuenitur ad satisfaciendū desiderio aie in motibus ⁊ actionibus quas anima imperat que infirmitas totaliter tunc tollet virtute redundante in corpꝰ ex aia deo ꝓiūcta. ℣ Ꝺ ꝓpter qđ eriā Sap. 3. dī de iustis. (q̄ tāq; scintille in arūdineto discurrēt). nō q̄ motꝰ sit ei⁹ ꝓ. spa.

pter necessitatem cū nullo indigeāt q̄ deū pūr sed ad virtutis demōstrationē. ¶ Sic aūt aia deo fruēs hēbit desiderij adipleti q̄tū ad oia boni adeptionē ita ēt ei⁹ dēsiderium erit q̄tū ad remotionē oīs mali: qa cū summo bono locū nō dz aliq̄ malū: et corpus igit perfectū p aiaz ꝓportionaliter aie immune erit ab oi malo et q̄tū ad actū et q̄tū ad potētiā. ¶ Quātū ad actū qdē: qa nulla in eis erit corruptio: nulla deformitas: nullus defect⁹. ¶ Quātū ad potētiā vero: qa nō poterūt aliqd pati q̄ eis est molestū: et pp hoc i passibilia erūt: quę cū ipassibilitate nō excludit ab eis passionē q̄ē de rōne sensus vt ētur. n. sensib⁹ ad delectationē ḡz illa q̄ fiat ei incorruptiōis nō repugnāt. ¶ Ad hāc igit eox ipassibilitatē ondēdā aplus dic. (Seminat incorruptiōe: surget in incorruptiōe). ¶ Rursus: aia deo fruēs ipi perfecta sume adherebit et ei⁹ bonitatē pticipabit in summo sm modū suū. Sic igit et corp⁹ perfecte subdet aie et ei⁹ ꝓprietates pticipabit q̄tū possibile est in pspicuitate sensuū: in ordinatiōe corporei appetitus: et in oioda perfectione nūerāto. n. aliqd perfectius ḡz in nā quātas ei⁹ nā perfecta subdit formę: et pp hoc dic apostolus. (Seminat corp⁹ aiale: surget corpus spirituale). spirituale quidē corpus resurgentis erit: nō qa sit spiritus. (vt quidā male intellexerunt). sine p spūm intelligat spūalis substantia: sive aer aut vētus. ḡz qa erit oino subiectū spū: sicut et nunc dicitur corpus animale nō quia sit animal: sed qa animalibus passionibus subiacet et alimenta indiget. ¶ Dz igit et ꝓdictus: q̄ sicut aia boīs elevabit ad gliaz spūz celestiū: vt deū p essentiā videat. (sicut in tertio est oīs). ita eius corp⁹ sublimabit ad ꝓprietates celestiū corpoz: in q̄tū erit clarū ipassibile ablq̄ difficultate et laboremobile: et pfectissime sue forme pfectuz: et sic ꝓpter hoc aplus dicit resurgentium corpora esse celestia non q̄tum ad naturaz sed quātum ad gliam. vnde cum dixisset: q̄ sunt corpora celestia: et sunt terrestria corpora. subiungit (q̄ alia est celestium glia: alia terrestriuz). ¶ Sicut aūt gloria in quam humana aia sublevatur: excedit naturalem virtutē celestium spūum. (vt in tertio ostēsum est). ita gloria resurgentiū corpoz excedit nātē pfectionē celestium corpoz: vt sit maior claritas: impassibilitas firmior: agilitas facilior: et dignitas nature perfectior.

¶ De loco corpoz glificatoz. 87.

Alia vero locus dz ꝓportionari locato. q̄ sic est q̄ eaz corpora resurgentiū ꝓprietatē celestiū corpoz ꝑsequent et in celis locū hēant vel magis sup oēs celos: vt simul cū xp̄o sint: cui⁹ virtute ad hāc gloriā pducent. ¶ De quo dic aplus Ephe. 4. (Qui ascēdit sup oēs: vt adimpleret oia). ad ephe Exclu⁹ frivole obiectō nis.

¶ Frivolū aūt vt cōtra hāc divinā ꝓmissionē ex nāli elemētoz positiōe argumēt arg: q̄si ipossibile sit corp⁹ boīs cū sit terrenū et fim suā nām infimū locū hīs supra elemēta levis elevari. ¶ Mānifestū est. n. q̄ ex virtute aie est q̄ corp⁹ ab aia perfectū elemētoz inclinatiōes nō sequat: ipse. n. aia sua virtute ēt cōtinet corpus q̄diu vivimus: ne ex cōtrarietate elemētorū dissolvat. Et virtute ēt aie motive corpus in altū elevat. et tāto ampli⁹ quāto virtus motiva fortior fuerit. ¶ Mānifestū est aūt: q̄ tunc aia perfecte virtutis erit q̄n deo p visionē cōtūget. Nō igit dz grave videri. si tūc virtute aie corp⁹ et ab oi corruptiōe servet immune: et supra q̄cūq̄z corpora elevet. ¶ Neq̄z eriā huic ꝓmissioni divine ipossibilitatē affert: q̄ corpora celestia frāgi nō pūt. vt sup ea gloriosa corpa sublevent. ¶ Quia a virtute divina hoc fiet: vt gloriosa corpora simul cuz aliis corporibus esse possint. cuius rei indicium in corpore christi precessit. dum ad discipulos ianuis clausis intravit.

¶ De sexu et etate resurgentium. 88.

Non est tamē estimandū q̄ in corporib⁹ resurgentiū defit sexus femineus vt aliq̄ putavēr ūt. ¶ Quia cū p resurrectionē sint reparandi defectus nāe. nihil eox quę ad perfectionē nāe ꝓtinent a corporib⁹ resurgētiū auferet. Sicut aūt alia corporis mēbra ad integritatē hūani corporis ꝓtinent. ita et sexus: q̄ generatiōi deserviūt tā in maribus q̄z in feminis. resurget ergo mēbra hmōi in virisq̄. ¶ Neq̄z in hoc obviet. q̄ vasa horū mēbroz nō erūt. (vt su-

ꝓa oīsum est).q; si ꝓpter hoc mēbra i re
surgētibus nō erūt pari rōne nec oia mē-
bra q̄ nutrimēto deseruūt inresurgētibus
essent:q; nec eboꝝ vsus post resurrectionē
erit Sic igit magna pars mēbroꝝ corpori
resurgēte deesset.Erūt igit oia mēbra hu
iusmodi q̄uis eoꝝ vsus nō sit ad integrita
tē nālis corporis restituēdā.vñ frustra nō
erūt. ¶ Similiter ēt nec infirmitas seminis
seruo pfectiōi resurgētiū obstat. ¶ Nō.n.
est infirmitas ꝙ recessus a nā.sz a nā ictēta.t
ipsa ēt nāe distinctio in oib⁹ pfectionē nāe
demōstrabit.t diuinā sapiam oino cū quo
dā ordine disponentē cōmēdabit. ¶ Nec
ēt cogit ad hoc Ābū apli qō dic Ephe.4.
(Donec occurram⁹ oēs in vnitatē fidei t
agnitiōis filij dei in virū pfectū in mēsurā
etatis plēitudinis xpi). Nō.n.hoc ideo di
ctū est ꝙ gliber in illo occursu quo resurgē
tes eribūt obuiā christo in aera sit serū vel
lez habiturus sz ad designādā pfectionē ec
clesie t virtutē.tota.n. ecclesia erit q̄si vir
pfectus christo occurrens vt ex precēden-
tibus t sequētibus pz. ¶ In etate aūt chri
sti que est etas iuuentutis oz oēs resurgere
pp pfectionē nāe q̄ in hac sola etate ꝙsistit
puertitia.n.etas nōdū pfectionē nāe cōsecu
ta est per augmētū .senilis vero etas iā ab
eo recessit propter decrementum.

¶ De qualitate corporum resurgentiuz in
damnatis. 89.

Ex his autem
rōnabiliter cōsiderare possu-
mus qualia futura sit condi-
tio corporum resurgentium
in dānandis. ¶ Opz.n.t illa corpora ta⁹
bus damnandoꝝ ꝓportionata esse. anime
aūt malox nāli quidē bonā habēt. repote
a deo creatam. sed voluntatem habebunt
inordinatam t a fine proprio deficientem
corpora igitur eorum quantuz ad id quod
nature est integra reparabuntur.quia vide
licet in etate perfecta resurgent absq; om-
ni dim nutiōe membroꝝ.t absq; omni de
fectu t corruptione quem error nature aut
infirmitas introduxit. ¶ Vnde apostolus
dicit.1.Cor.15.(Mortui resurgent incor-
rupti).q; mānifestū est de oibus debere in
telligi tā bonis q̄ malis ex his q̄ precedūt
et sequunt in ista. ¶ Quia vero alia cox erit
ex voluntatē a deo a veria t fine ꝓprio de
stituta coꝝ corpa non erūt spūalia q̄si spū
alino subiecta.sed magis coꝝ alia ꝙ affectā
erit carnalia. ¶ Nec ipa corpa erūt agilia
q̄si sine difficultate nīe obedientia.sed ma
gis erūt pōderosa t grauia t quodāmodo
aie ipportabilia fiē t ipse aie ꝙ inobediētes
a deo sūt auerse. ¶ Remanebūt ēt passibi
lia fiē nāe vel ēt magis ita tñ ꝙ patient ꝙ-
dē a rebus sensibilib⁹ afflictionē nō tñ cor-
ruptionē sicut t ipsoꝝ aie torquebunt a nā
li desiderio beatitudinis totaliter frustrate
¶ Erūt ēt coꝝ corpa opaca t tenebrosa si
cut t coꝝ aie a lumine diuine cognitionis
erūt alienate hoc est quod apostolus dicit
pmāo Cor.15.(q; oēs resurgemus.sz nō oēs ad coz
immutabimur).soli.n.boni immutabunt ad
gloriā:malox vero corpora absq; gloria re
surgēt. ¶ Forte aūt alicui pōt ipossibile vi dubita
deri:q; malox corpora sint passibilia nō tñ
corruptibilia cū omnis passio magis facta
abijciat a substātie videmus.n.q; si corpus
viu in igne pmanet finaliter cōsummet:
dolor etiam si sit nimis intensus animā a
corpore separabit. ¶ Sed hoc forū accidit Solu
suppositā trāsmutabilitate materie de for
ma in formā:corpus autem humanū post
resurrectionem non erit transmutabile de
forma in formā:neq; in bonis neq; in ma-
lis:quia in vtrisq; totaliter perficietur ab
anima quantū ad esse nāle ita vt iam nō sit
passibile hanc formam a tali corpore remo
ueri:neq; alia introduci diuina virtute cor
pus anime totaliter subiicientē:vnde t po-
tentia que est in prima materia ad:omnes
formā in corpore humano remanebit quo
dammodo ligata per virtutē animātis pos
sit in actū alterius forme reduci. ¶ Sz q;
damnatorum corpa quantum ad aliquas
conditiones nō erunt anime totaliter subi
ecta.Affligētur secundum sensum a con-
trarietate sensibilium.Affligentur enīz ab
igne corporeo inquantum qualitas igne
ꝓpter sui excellentiam contrariatur equa
litati cōplexionis t armonie que est sensus
cōnātia:licet eam soluere nō possit:nō ta-
mē talis afflictio aiaz a corpe poterit sepa
rare:cū corp⁹ semp habeāt forma necesse
sit remanere. ¶ Sicut aūt corpa beatoꝝ

ad ephe

ad cor.

Pter inouationē glorie supra celestia corpora eleuabunt: ita t locus ignius t tenebrosus t penalis, proportionaliter deputabit corporib⁹ damnatox. ℣ Unde t in pō dr (Veniat mox super eos: t descendant in infernū viuentes). t Apoc. 20. dr. (q diabolus q seducebat eos missus est in stagnū ignis t sulphuris: vbi t bestia t pseudo, p/phete cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum).

apoc.

¶ Quomodo substantie incorporee patiantur ab igne. 90.

dubita°

Sed potest venire in dubium quomodo diabolus q incorporeus est t alie damnatox ante resurrectionē ab igne corporali possūt pati a quo patient in inferno corpa damnatox: sicut t dominus dicit Mat. 25. (Ite maledicti in ignē eternū qui paratus est diabolo t angelis ei⁹). ℣ Nō igit sic estimandū est: q substantie incorporee ab igne corporeo pati possunt: q eox nā corrumpat p ignē vel alterē: aut qualitercūque aliter transmutet: sicut nūc nostra corpa corruptibilia patiuntur ab igne. ℣ Substātie n. incorporee nō habent nām corporalē: vt possint a rebus corporeis imutari: neq; etiā formax sensibiliū suscepiue sunt: nisi intelligibiliter: talio aūt susceptio nō est penalis. sed magis perfectiua: t delectabilis. ℣ Neque etiā pōt dici: q patiant ab igne corporeo afflictionē rōne alicuius contrarietatis: sic corpa post resurrectionē patient. ℣ Qz substātie incorpee organa sensuū nō hūt neq; potētijs sēsitiuis vtūtur. ℣ Patiunt igit ab igne corpeo substātie in corpee p modū alligatiōis cuiusdā pōt eni alligari spiritus corporibus: vel p modū forme sicut aia corpi hūano alligat vt det ei vitā: vel etiā absque hoc q sit eius forma. sicut nigromantici virtute demonū spiritus alligāt imaginibus aut hmōi rebus multo igit magis virtute diuina spiritus dānandi igni corporeo aligari possūt: t hoc ipm est eos in afflictionē q sciūt se rebus infimis alligatos in penā. ℣ Est etiā cōueniens q damnati spiritus penis corporalib⁹ puniant. ℣ Rōne. n. peccatū rōnalis creature est hoc est q deo obediēdo nō subdit; pena aūt, proportionaliter dz culpe respōdere vt voluntas p penā in cōtrario eius affligatur qđ obligēdo peccauit: est igit cōueniens pena nāe rōnali p:ccāti vt reb⁹ se inferioribus .s. corpalib⁹ quodāmodo allegata subdat.

Solu° Exclu° vn⁹mo di.

Exclu° alterius modi.

Declaratio veri⁹mo di.

p⁹ rō cō ueniētie

℣ Item peccato qđ in deū cōmittit non solū pena damni qz etiā pena sensus debet (vt in. 3. ostensum est). pena. n. sensus rūdet culpe q̄tū ad cōuersionē in ordinatā ad cōmutabile bonū: sicut pena damni rūdet culpe quātum ad auersionē ab incōmutabili bono creatura aūt rōnalis t pcipue humana aia peccat inordinate se ad corpalia conuertēdo. q cōuēiens pēa ē vt p corpalia affligat. ℣ Pene. n. si pēa afflictiua peccato debet quā dicimus penā sensus. (vt in tertio ostensum est). oz q vt illo hec pena, puniatq̄ pōt afflictionē inferre nihil āt afflictionē infert nisi inq̄tuz est cōtrariū volūtari nō est āt cōtrariū nāli volūtati rōnalis nāe: q spūali substātie cōiungat: quinimo hoc est delectabile ei t ad ei⁹ pfectionē pūcē. Est. n. cōiunctio fictis ad fict t intelligibilis ad intellectū: nā ois substātia spūalis fm se intelligibilis est. Est āt cōtrariū nāli volūtati spūalis substātie vt corpi subdat: a quo fz ordinē sue nāe libera ē dz: cōueniēs igit est: vt substātia spūalis p corpalia puniat. ℣ Vt aūt apparet q fz corpalia q̄ de pmiis beatorū in scripturis leguntur spūaliter intelligunt sic dictū est de pmissione ciborū t potuū: q dā tm corpalia q̄ scriptura peccātib⁹ cōminat in penā: corpaliter sūt intelligēda t q̄si p prie dicta. ℣ Nō. n. ē cōueniēs q nā superior p vsuz inferioris pmiet: fz magis p hoc q̄ supiora. cōiungit: punit āt conuenienter nā. superior p hoc q cū inferioribus deputatur. ℣ Nihil tū, phibet q̄dā etiā q̄ de dānatorū penis in scripturis dicta corpaliter loquunt spūaliter accipi t velut p similitudinē dicta: sicut dicit Isa. vlti. (Vermis eorū non morietur). pōt. n. p vermē intelligi cōscientie remorsus: quo etiā impij torquebūtur: nō. n. est possibile q corporeus vermis spiritualem corrodat substantiam: neq; ēt corpora damnatorum in quę incorruptibilia erunt. ℣ Fletus etiam t stridor dentium in spiritualibus substantiis non nisi methaphorice intelligi pōt: cūiuis i corporibus dānatorum post resurrectionem nihil p:bi-

pulcra declaratio scripturax de poc.

Isa.

beat corporaliter ea intelligi: ita tamē q; ꝑ fletū nō itelligatur lachrimarū deductio: q: ab illis corpib⁹ nulla resolutio fieri pōt sed solū dolor cordis: conturbatio oculoruꝫ ⁊ capitis: ꝓout inflictibus esse solet.

¶ Oꝫ aie statiꝫ post separationē a corpore penā vel premiū cōsequunt. 91.

x his autē accipere possumus: q; statim post mortē aie boiuꝫ recipiunt ꝓ meritis vel penam vel premium. ℣ Sunt enīꝫ anime separate susceptibiles penarū nō solū spūalium sed etiā corpaliuꝫ (vt ostensuꝫ est). Oꝫ aūt sint susceptibiles glie. (manifestū est ex bis que in tertio sūt tractata). ex hoc. n. q; aia separat a corpe: fit capax visionis diuine ad quā dū esset cōiuncta corruptibili corpori peruenire non poterat. In visione aūt dei vltima hominis beatitudo consistit: que est virtutis ꝓmium nulla aūt rō esset quare differretur pēa ⁊ p̄miū: cuiquo vtriuslꝫ aia particeps eē pōt: stati igit cū aia sepat a corpe p̄miuꝫ vel penā recipit ꝑ bis que in corpe gessit.

2 ¶ Adhuc in vita ista est status merendi vel demerēdi: vñ cōparat militie ⁊ diebus
Job. mercēnarii: vt pz Job. 7. (Militia est vita boie sup terrā: ⁊ sic mercēnarij dies ei⁹) sz post statū militie ⁊ laborē mercēnarij statim debet premiū vel pena aī vt male cer
Leui. tā: ibus. ℣ Dñs ⁊ Leuit. 19. dr. (Nō morabit op⁹ mercēnarij tui apud te vsqꝫ mane).
Joel. dies ēt dic Joel. vlti. ℣ Cito velociter reddā vicissitudine vobis sup caput vrm: stati igit p⁹ mortē aie vt p̄miū ꝓsequunt vt penā

3 ¶ Amp. sz ordinē culpe ⁊ meriti cōuenienter est ordo in pena ⁊ p̄mio: meritū aūt ⁊ culpa nō ꝓficit corpi nisi q; aiaꝫ: nihil. n. bz rōnē meriti vel demeriti nisi in q̄tū est voluntariū: igit rā p̄miū q̄z pena cōueniēter ab aia deriuat ad corp⁹ nō aūt aie cōuenit ꝓp corp⁹. nulla igit rō ē q̄re i punitiōe vt p̄mia tiōe aiaruꝫ expectet resūptio corpoꝝ: quin magis cōuenies vī vt aic in q̄b⁹ ꝓ p̄i⁹ fuit culpa ⁊ meritū p̄i⁹ ēt ꝑmiant vt premient.

4 ¶ Ītē eadē dei ꝓuidētia creaturis rōnalibus p̄mia debent ⁊ pēa q̄ reb⁹ nālib⁹ pfectiōes eis debite adhibent: sic ē aūt in rebus nālib⁹ q; vnūq̄qꝫ stati recipit pfectionem est capax: nisi sit ipedimētū vel ex pte recipientis vel ex pte agētis. Cū igit aie stati cū fuerint separate a corpe sint capaces ⁊ glie ⁊ pene: stati vtrūqꝫ recipiēt. nec differt vtrū horū ꝑmiū vel maloꝝ pēa quousqꝫ aie corpora resumāt. ℣ Cōsiderāndū tn est q; ex p' rō retar
te bonoꝝ aliqs ipedimētū eē pōtne aie statiꝫ a corpe absolute victimā mercedē recipi ante: q̄m dei visiōe ꝓsistit. ℣ Ad illā. n. visionē creatura rōnalis elenari nō pōt nisi tota liter fuerit depurata: cū illa visio totā facultatē nāles creature excedat. ℣ Vñ Sap. 7. (dr de sapia q; nihil iquinatū in illā incurrit). ⁊ Isa. 35. dr. (Nō trāsibit ꝑ eam pollutus). polluit aūt aia ꝑ peccatū: māibus rebus iferioribus inordinate cōiungit. a q̄ gdē pollutiōe purificat in hac vita ꝑ pēitētiā ⁊ alia sacramēta: vt suprādictū est). qñ q̄z vero cōtingit q; purificatio talis nō totaliter pficit in hac vita: sz remanet adhuc debitor pene: vel pp negligētiaꝫ aliquā aut occupationē: aut ēt q; debitor pene morte p̄uenit. ℣ Nec tn pp hoc meret totaliter excludi a p̄mijs: quia hec absq; peccato mortali ꝓsequitur pit: ꝑ q̄ solū tollit charitas: cui p̄miū vite eterne debet. (vt apparet ex bis q̄ in tertio dicta sūt). oꝫ igit q; post hāc vitā purgent antēq̄ finale p̄miū cōsequantur. ℣ Purgatio aūt hec fit ꝑ pēas: sicut ēt in hac vita ꝑ penas satisfactorias purgatio ꝓpleta fuisset: alio q; meliores ꝓditōres ēent negligētes q̄ soliciti si penā quā hic ꝑ peccatis nō iplent nō sustineāt in futuro. ℣ Retardant igit aie bonoꝝ q; būt aliqd purgabile: in hoc mūdo a p̄mij cōsecutōe quousqꝫ pēas purgatorias sustineāt. ℣ Et hec est rō q̄re purgatorij ponim⁹. ℣ Huic Auc. o. aūt positioni suffragat dictū apli 1. Cor. 3. scriptu. (Si cui⁹ op⁹ arserit: detrimētū patiet. ipe cōsuetu aūt saluus erit sic tn q̄si ꝑ ignē). ℣ Ad hoc do ecc̄e etiā est cōsuetudo eccle vtis q̄ ꝓ defūctis orat. ℣ Que gdē oro inutilis ēet si purgatorij post mortē nō ponat: nō. n. orat eccl̄ia ꝓ bis q; iā sūt in termino boni vel mali: sz ꝓ bis q; nūdū ad terminū puenerūt. ℣ Oꝫ Auc. o. aūt stati post mortē aie ꝓsequant penā vel scriptu. ꝑmium si ipedimentū nō fit: auctoritatib⁹ scripture confirmatur: dr. n. Job. 21. de mallis. (Ducunt in bonis dies suos: ⁊ in pūcto ad inferna descendūt). ⁊ Luc. 16. (Mor- ad p⁹m cōclusio nem.

tus est diues: ⁊ sepultus est in inferno). in
fernus aũt est locus vbi aie puniunt. ℣ Si
militer etiã ⁊ de bonis pater: vt. n. habet.
Luce. 23. dñs in cruce pendens latroni di-
rit. (Hodie mecũ eris in paradiso). p pa
radisus aũt intelligit ꝓmiũ quod repromit
titur bonis ſm illud Apoc. ſo. (Vincenti
dabo edere de ligno vite qđ est in paradiſo
opi. erro dei mei). ℣ Dicũt aũt qdã q̃ p paradisus
nea. nõ intelligitur vltima remuneratio que erit
in celis: ſz illud Matth. 5. (Gaudete ⁊ ex
ultate qñ merces vra copiosa est in celis)
ſz aliqualis remuneratio que erit in terra.
nam paradisus locus quidẽ terrenus eẽ vi
detur. et hoc quod dicit Beñ. ſo. (q̃ plan
tauerat dominus deus paradisus voluptа
tis in quo posuit hoiem quẽ formauerat).
Iproba. ℣ Sed si qs recte ℔ba sacre scripture cõ
sideret inueniet q̃ ipsa finalis retributio q̃
in celis ꝓmittit sanctis statim post hãc vi
tam dat. Apostolus. n. secũdo Cor. cũ de fi
ad cor. nali gloria locutus fuisset dicens. (q̃ id qđ
in presenti est tribulationis nostre momen
taneum ⁊ leue: supra modum in sublimita-
te eterni glorie pondus operat in nobis: nõ
contẽplantibus nobis ea que vident: sed ea
que nõ vident: que. n. vident tẽporalia sunt;
que aũt nõ vident: eterna). que manifestus
est de finali gloria dici q̃ est in celis: vt osté
detur qñ ⁊ qualiter hec gloria habeat. sub-
iungit. (Scim⁹. n. qñ si terrestris domin⁹
nra huius habitatiõis dissoluat q̃ edifica-
tionẽ ex deo habemus domũ nõ manufa
ctaz: sed eternã in celis). per qđ manifeste
dat itelligere q̃ dissoluto corpe aia ad eter
nã ⁊ celeste mãsionẽ perducit. q̃ nihil aliud
est qã fruitio diuinitatis: sicut angeli frunn
obie⁹ tur in celis. ℣ Si qs aũt cõtradicere velit
dicens apostolũ nõ dixisse q̃ statim dissolu
to corpore domũ eternã habeamus in ce-
lis in re: sed solũ in sperandẽ habituri in re.
R⁹ ℣ Manifeste hoc est cõtra intẽtionẽ apo
stoli qa etiã dũ hic viuim⁹ habituri sum⁹
celestẽ mansionẽ ſm pdestinationẽ diuinã
⁊ iã eã habemus in spe: ſm illud Roma.
ad ro. octauo. (Spe enĩ saui facti sum⁹). frustra
igit addidit: si terrena domus nostra hui⁹
habitatiõis dissoluatur: sufficisset enim di
cere. (scimus q̃ edificationem habem⁹ ex
deo ⁊c). ℣ Rursus expressius hoc appa-

ret et eo qnod subdit. (Scientes quoniã dũ
su. in cor. peregri. a do. p fi. cni ambu. ⁊ nõ
p speciẽ: aude. aũt ⁊ bo. vo. habem⁹ magis
pegri. a cor. ⁊ ꝑsen. eẽ ad do.). frustra autẽ
vellemus peregrinari a corpe scilicet sepa
rari: nisi stariz essem⁹ ꝑsentes ad dñm: nõ
aũt sum⁹ ꝑsentes nisi qñ videm⁹ p speciẽ.
(quãdiu enĩ ambulamus p fidẽ ⁊ nõ p spe
ciẽ peregrinamur a domino) vt ibidẽ dici
tur. ℣ Statim igit cũ aia sancta a corpe
separat deũ p speciẽ videt qđ est vltia bea
titudo. (vt in tertio oñsus est). ℣ Hoc aũt
idẽ ostẽdunt ⁊ verba eiusdẽ apostoli ℔bi. l.
prio dicẽtes. (Desiderũ ba. dis. ⁊ cũ christo
eẽ). christ⁹ ãt in celis ẽ: sperabat igit apls
stari post corpis dissolutionẽ se ꝓcenturus
ad celũ. ℣ ℔per hoc ãt excludit error q̃run Erclu⁹
dã grecor q̃ purgatoriũ negãt ⁊ dicũt aias erro.
ante corporum resurrectionẽ neq; ad celũ
ascendere neq; in infernum demergi.

¶ Q̃ aie sanctor post mortẽ hãt voluntа
tem immutabilẽ in bono. 92.

℣ his autẽ appa
ret q̃ aie statim cum a corpore fue
rint separate immobiles ſm
voluntatem reddunt: vt sci
licet vlterius voluntas hominis mutari
non possit neq; de bono in malũ. ℣ Quã
diu enim aia de bono in malũ vel de ma-
lo in bonũ mutari põt est in statu pugne ⁊
militie: oportet enim vt solicite resistat ma
lo ne ab ipso vincatur: vel conetur vt ab eo
liberetur: sed statim cum anima a corpore
separat non erit in statu militie vel pugne:
sed recipiendi ꝓmiũ vel penã ꝓ eo qđ le-
gitime vel illegitime certauit. (ostensum
est enim). q̃ statim vel ꝓmium vel penã
cõsequitur: non igitur vlterius anima secũ
dum voluntatem vel de bono in malũ vel
de malo in bonum mutari potest.

¶ Trez. (oñsus est in. 3.). q̃ beatitudo q̃
in dei visiõe cõsistit: ꝑpetua est. (⁊ filr in eo
dẽ ostẽsus est). q̃ ꝓ peccato mortali debet
pena eterna: ſz aia beata eẽ nõ põt si volũ
tas eius recta nõ fuerit. Definit. n. eẽ recta p
b̃ q̃ a fine auertit: ⁊ recta ẽ p b⁹ q̃ fine frui
tur. non potest aũt simul esse q̃ a fine auer-
tatur ⁊ fine fruatur: oz igitur rectitudinem
voluntatis in anima beata eẽ perpetuа: vt

non possit transmutari de bono in maluz.
3 ¶ Amp̄. nāliter creatura rōnalis appetit eē beata: vñ nō pōt velle nō eē beata. pōt tñ p voluntatē deflecti ab eo in quo vera beatitudo cōsistit qō est volūtatē esse quersaz: z bo qdē cōtingit q: id in quo vera beatitudo ē nō apprehēdit sub rōne beatitudis sz aliqd aliud in quo voluntas inordinata deflectit sic in finē. puta q ponit finē suū in voluptatib⁹ corpalib⁹ estimat eas vt optimū: qō est rō beatitudinis: sz illi q iā beati sūt apphēdūt id in q̄ vere beatitudo ē sub rōne beatitudinis z vltimi finis: alias i bo nō gesceret appetit⁹: z p ons nō eēnt beati qcūqz igit beati sunt: voluntatez deflectere nō pñt ab eo in q̄ ē vera beatitudo. nō pñt igitur peruersam voluntatem habere.
4 ¶ Jtē cuicūqz sufficit id qō bz: nō q̄rit aliud extra ipz: sz qcūqz est beat⁹ sufficit ei i q̄ est vera beatitudo: alias nō ipleret eius deside riū: ergo qcūqz est beat⁹ nihil aliud q̄rit qō nō ptineat ad id in q̄ vera beatitudo cōsistit: null⁹ ār bz puersā volūtatē nisi p bo q vult aliquid quod repugnat ei in quo vera beatitudo consistit. nullus igitur beati voluntas potest mutari in maluz.
5 ¶ Pre. peccatū in volūtatē nō accidit sine aliqli ignorātia itellect⁹. nihil. n. volum⁹ nisi bonū vel apparēs: pp qō dr. puer. 14. (Errāt q operant malū) z phus. 3. ethi corū dicit. (q oīs mal⁹ est ignorās). sz ia q̄ est vere beata nullo modo pōt eē ignorās cū i bo oia videat q̄ ptinēt adsuā pfectionē: nullo igit mō pōt malā volūtatē bre p̄cipue cū illa dei visio sp sit i actu (vt i. 3°. ē oūsuz.
6 ¶ Adhuc itellect⁹ nr̄ circa cōclusiones aliq̄s errare pōt añ q in p̄ma p̄ncipia resolutio fiat: in q̄ resolutiōe iā facta scia de cōclusionib⁹ hētur q̄ falsa eē nō pōt. Sic ēt bz se p̄ncipiū demōstratiōis in speculatiuis ita se bz finis in appetitiuis. q̄diu igit finē vltimū nō ꝓsequit volūtas nra: pōt peruerti: nō ār postq̄z ad fruitionē vltimi finis puenerit qō est pp se ipsum desiderabile sicut p̄ma p̄ncipia demōstrationum sunt p se nota
7 ¶ Amp̄. bonū in q̄ltum hmōi diligibile est. qō igit apphendit vt optimū est marie diligibile. Sed substātia rōnalis beata videns deū apphendit ipm vt optimū. ergo maxime ipz diligit. Hoc ār bz rō amons q volūtates se amāriū sint cōformes. Do lūtates igit beatoz sūt maxime cōformes deo q facit rectitudinē volūtatis cū diuina volūtas sit p̄ria regula oiuz volūtatū volū tates igit deū videntiū nō pñt fieri puerse.
8 ¶ Jtē q̄diu aliqd est natū moueri ad alterū nondū bz vltimū finē. Si igit aia beata posset adhuc trāsmutari de bono in malū nōdū eēt in vltimo fine qō est cōtra beatitudinis rationē. ¶ Manifestū est igit q aie que statim post mortem fiunt beatitudine redduntur immutabiles fm voluntatem.

¶ Oī anime malorum post mortem hñt voluntatem immutabilē in malo. 93.

Similiter etiā aie que statim post mortē efficiunt in penis misere: redduntur immutabiles bz volūtatē. ¶ Ordinatus est. n. (interno). q peccato mortali debet pena ppetua anime: nō ār esset ppetua pēa animarū q dānant si posset voluntatē mutare in melius: q: iniquū eēt q er q̄ bonā volūtatē hērent: ppetuo punirent. volūtas igit anime damnate nō potest mutari in bonum.
2 ¶ Preterea ipsa inordinatio volūtatis q dā pena est z marie afflictiua: q inordinatū bz inordinatā volūtatē aliqs displicet ea q recte fuit: z dānatis displicebit q volūtas deficiet in oibus cui peccādo restiterunt. igit inordinata voluntas nullā ab eis tolletur.
3 ¶ Adhuc voluntatē a peccato mutari in bonū nō cōtingit nisi p gratiā dei vt pz ex dictis q̄ in tertio dicta fuit) sicut ār bonoz aie admittunt ad pfectā ptic̄ipationez diuine bonitatis: ita damnatoz anime a gratia totaliter excluduntur. nō igitur poterunt anime dānate in melius mutare voluntatez.
4 ¶ Preterea sicut boni in carne viuentes omniū suoz opez z desideriorū finē cōstituunt in deo: ita mali in aliquo debito fine euertēte eos a deo. Sed anime sepate bonorū immobiliter iherebūt fini quē in hac vita sibi prestituerunt scilicet deo: ergo z anime malorum immobiliter inherebunt fini quem sibi eligerunt. Sicut igitur bonorum voluntas non poterit fieri mala: ita nec malorum poterit fieri bona.
¶ De immutabilitate volūtatis in animabus in purgatorio. detentis. 94.

ptuer. ca°. 3°. infra.

Sed quia que dã aie sũt q̃ stati post segatiõ nẽ ad beatitudinẽ nõ puenũt nec tñ sũ dãnate: ſic ille q̃ secũ aliqd purgabile deserũt. (vt dictũ est). oñdẽdũ ẽ q̃ nec ẽt bnõi aie postq̃ fuerint a corpe segate possunt: ꝟ volũtate mutari beatoꝝ.n. ꝫ damnatoꝝ aie bñt imobilẽ voluntatẽ et fine cui adhesert. (vt er dictis ꝟ). ſs aie q̃ secũ aliqd purgabile deserũt i fine nõ discrepãt ab aiab⁹ beatis decedũt n.cũ charitate p quã iberem⁹ deo vt finꝝ getiaꝫ ipsemet imobilẽ volũtatẽ habebunt.

¶ De imutabilitate volũtatis cõmuniter i oibus aiab⁹ post segationẽ a corpe. 65.

Quod autẽ et fine in oib⁹ aialib⁹ segatis sequat imobilitas volũtatis sic mãifestũ ee põt. ℣ Finis eni. (vt dictũ est). se bꝫ in appetitiuis ſic pria pricipia ⁊ mõſtratiua i speculatiuis: bnõi ãt pricipia nãlr cognoscũt ⁊ error q̃ circa bnõi principia accideret et corruptiue nãe puẽiret. vñ nõ posset bõ mutari de vera acceptiue pricipioꝝ. ſ. tam aut econuerso. nisi p mutatiõnẽ nãe. Nõ tñ q̃ erãt circa pncipia revocari pñt p aliq̃ exercitia ſic revocat bõ ab errore q̃ ẽ circa cõclusiões. Et ſilr nec posset aliqs a vera acceptiue pricipioꝝ per aliq̃ magis apparẽtia seduci. Sic igit ⁊ se bꝫ circa finẽ. qr vnusq̃sq nãlr bꝫ desideriũ vltimi finis. ⁊ b ſsegt i vñ nãꝫ rõnalẽ vt beatitudinẽ appetat: ꝟ q̃ hoc vt illud sub rõne beatitudinis ⁊ vltimi finis desideret: et alit q̃ spãli dispositiue nãe cõtigit. ℣ Vñ pbãs dicit q̃ quo vnusq̃sq est talis ⁊ finis videt ei: Si igit dispositio illa p quã aliqd desideraf ab aliq̃ vt vltim⁹ finis: ab eo remoueri nõ possit: nõ poterit imutari volũtas ei⁹ q̃ũ ad desideriũ finis illi⁹. Bnõi aũt dispositiões remoueri pñt a nobis q̃ndiu est aia corpi cõiũcta: qõ.n. aliqd appetaf a nobis vt vltim⁹ finis: cõtigit q̃nq̃ et eo. q̃ sic disponimur aliq̃ passiõe q̃ cito trãsit: vñ ⁊ desideriũ finis de facili removet vt in cõtigẽtibus apparet: Q̃nq̃ ãt disponimur ad desideriũ finis alicuius boni vel mali p aliquẽ habitũ ⁊ illa dispõ nõ de facili tollit: vñ ⁊ tale desideriũ finis sẽtine manet vt in ẽpatis appet: ⁊ tñ dispositio habit⁹ in hac vita auferri põt. ℣ Sic igit mãifestũ ẽ q̃ dispositione manẽte qua aliqd desideraf vltim⁹ finis: nõ põt illi⁹ finis desideriũ moueri: qr vltim⁹ finis marie desideraf. vñ nõ põt aliqs a desiderio vltimi finis removeri p aliqd desirabile magis. Aia aũt est in statu mutabili q̃ũ corpi vnit: nõ ãt post q̃ fuerit a corpe segata: dispositiõ.n. aie mouet p accñs ꝟ aliquẽ motũ corpis. Cũ.n. corp⁹ defuiat aie ad ꝓpa quo opanõeo ad bei nãlr datũ est. vt i ipso erñs pficiat q̃si ad pfectionẽ motꝝ: qñ igit erit a corpe segata nõ erit in statu vt moueat ad finẽ ꝫ vt in fine adepto sp gesceat: imobilis igit erit volũtas ei⁹ q̃ũ ad õsideriũ vltimi finis. ℣ Et vitio ãi fine dependet tota bonitas vel malitia volũtatis. qr bona q̃cũq̃ aliqs vult i ordine ad bonũ finẽ bñ vult: male aũt q̃cũq̃ in ordine ad malũ finẽ. Nõ est igit volũtas aie segate mutabilis de bono i malũ ꝫ sit mutabilis de vno volito in aliud volitũ: ter mato tñ ordie ad eũdẽ vltimũ finẽ. ℣ Et q̃ appet q̃ talis imobilitas volũtatis libero arbitrio nõ repugnat cui⁹ act⁹ est eligere. Electio.n. est eoꝝ q̃ sũt ad finẽ: nõ aũt vltimi finis. Sic igit nõ repugnat libero arbitrio q̃ imobili volũtate desideram⁹ beatitudinẽ ⁊ miseriã fugim⁹ in cõi: ita nõ erit cõtrariũ libero arbitrio q̃ volũtas imobiliter ferf in aliqd determinatũ sicut in vltimũ finẽ: qa sicut nãe imobiliter nobis inheret nã cõis p quã beatitudinẽ appetimus in cõi: ita ẽt imobiliter manebit illa specialis dispositio p quã hoc vel illud desideraf vltim⁹ finis. ℣ Substãtie ãt segate. ſ. angeli ꝓpinquiores sũt ꝟ nãꝫ in q̃ creanf vltie pfectioni q̃ũ aie. Quia nõ indigent acgrere scientiã ex sensibus neq̃ discurrere rõcinãdo de pricipiis ad cõclusione sicut aie sed per spẽs inditas statim possunt in cõtẽplationẽ veritatis puenire: ⁊ tõ statiꝫ q̃ debito fini vel vide dito adhesert imobiliter in eo p⁹ mãserunt. ℣ Nõ est tñ estimãdũ q̃ aie p⁹ q̃ũ resumẽt corpa in resurrectiõe imobilitatẽ volũtatis ãnitãt: ꝟ i ea pseuerẽt: qa (vt supra dictũ ẽ) corpa i resurrectiõe disponẽt fm exigẽtiã aie. nõ ãt aie immutabiliter per corpora: sed immobiliter perseuerabunt.

¶ De finali iudicio. 96.

Ex premissis igit̃ apparet q; duplex est retributio pro bijs q̃ bñ i vita gessit: una fm aiam quã aliger̃ percipit statim cũ aia fuerit a corpe sepata. ℣ Alia vero retributio erit i resũptõe corpoꝝ ꝛz q; q dã ipassibilia t glia corpa: q̃dã vero passibilia resumẽt t ignobilia. ℣ Et p⁹ gdẽ retributio sigillati fit singul ꝛz q; diuisiz singuli morianf. ℣ Secũda aũt retributio sit oĩb⁹ siet ꝛz q; oẽs simul resurgẽt. Dia ãt retributio q̃ diuersa reddunt ꝛz diuersitatẽ meritorũ iudiciũ regrit. ℣ Necesse est ergo duplex eẽ iudiciũ. ℣ Vnũ quo diuisim singulis q̃tuz ad aiaz reddit pena vel premium. ℣ Aliud aũt est eõe fm q; q̃tuz ad aiaz t corp⁹ reddet oĩb⁹ simul qđ meruerũt. ℣ Et q; christus sua bãnitate fm quã passus ẽ t resurrexit mobis t resurrectionẽ t vitam eternã ꝓmeruit. sibi cõperit illud eõe iudiciũ quo resurgẽtes vel ꝓmiant vel puniantur: ꝓpterea de eo dr̃ Joã.5. (Potestatẽ dedit ei iudiciuz facere: q; filius hois est). Dꝑz aũt iudiciũ ꝓportionale esse his de quibus iudicat t qa finale iudiciũ erit de premio vel pena visibiliũ corpoꝝ. cõuenienter est vt illud iudiciũ visibiliter agat: vnde etiam rp̃s in forma bãnitatis iudicabit quã oẽs possunt videre tã boni q̃ mali: visio aũt diuinitatis eius beatos facit. (vt in tertio ofi sum est). vñ e solis bonis videri poterit: iudiciũ aũt aiaruz q; de inuisibilibus est inuisibiliter agit. ℣ Licet aũt christus in illo finali iudicio auctoritatẽ habeat iudicãdi: iudicabũt tñ simul cũ illo velut iudicis assessores q ei p̃ ceteris adheserũt. s. apli q⁹ dr̃ est Matth.19. (Vos q secuti estis me sedebitis sup̃ sedes iudicãtes duodecim tribus isrl). que ꝓmissio etiã ad illos extẽdit qui apostolorũ vestigia imitant.

Joã.

¶ De statu mundi post iudicium. 97.

Tracto igitur finali iudicio ꝑã humana totaliter in suo termino cõstituet. ℣ Qz vero oia corporalia facta sunt quodãmodo ꝓp hoiez. (vt in tertio li. ẽ ofiuz). tũc ẽt totius creature corpee cõuenit esse vt status immutet t cõstituat stat⁹ boiuz q tũc erũt: t q; tũc boies incorruptibiles erũt: a tota creatura corporali tollet generatiõis t corruptiõis status. ℣ Et hoc est qđ dicit apls Ro.8. (qđ ipsa creatura liber abit a seruitute corruptiõis in libertatẽ glie filiorũ dei). ℣ Generatio ãt t corruptio q̃ est in iferioribus corporib⁹ erit motu celi causat: ad hoc igit q; in iferioribus cesset generatio t corruptio: oz q; etiã motus celi cesset: t pp hoc dr̃ Apoc.io. (q; tpo ãplius nõ erit). ℣ Nõ dz ãt impossibile videri q; motus celi cesset. ℣ Nõ.n.mot⁹ celi sic est nãlis sicut motus graviũ t leviũ: vt ab aliquo iterioꝝ activo ꝓncipio inclinet ad motũ: ꝛz dr̃ nãlis in q̃tũ hz in sua nã aptitudinẽ ad talẽ motũ ꝓncipiũ ãt illius motus est aliquis intellectus. (vt in tertio ostẽsuz est). mouet igit celũ sicut ea q̃ a voluntate mouent: voluntas aũt mouet propter finem: finis autem motus celi non potest esse ipsum moueri motus. n. cum semper in aliud tẽdat nõ hz rõnẽ vltimi finis. Nec põt dici q; finis celestis motus sit vt corp⁹ celeste reducat fm vbi de potẽtia in actũ. ℣ Qz hec potẽtia nũq̃ põt tota in actũ reduci q: dum corpus celeste est actu in motu vbi est in potẽtia ad aliud sicut est de potẽtia materie ꝓprie respectu formaꝝ: sicut igit finis nature in generatiõe nõ est reducere mãm de potẽtia in actũ sed aliquid qđ ad hoc cõsequitur. s. ꝓpetuitas rei ꝑ quam ad diuinam similitudinẽ accedũt: ita finis motus celestis nõ est reduci de potẽtia in actũ sed aliqd cõsequens ad hãc reductionẽ. s. assimilari deo in cãndo. Dia aũt generabilia t corruptibilia q̃ causant ꝑ motuz celi: ad bonem ordinat quodãmodo sicut in finẽ. (vt i tertio est oñsuz). motus igit celi ꝓpue est ꝓpter generationẽ boiuz. in hoc eni marimã diuinã similitudinẽ cõsequit in cãndo. q; forma boiꝝ. s. aia rõnalis immediate creat a deo. (vt in tertio oñsuz est). ℣ Nõ ãt põt eẽ finis multiplicatio aiaꝝ in infinitũ: q; infinitũ cõtrariat rõni finis. ℣ Nihil igitur inconueniens sequit si certo numero boium cõpleto ponam⁹ motuz celi desistere. Cessante tñ motu celi t generatione t corruptione ab elementis: eoruz substantia remanebit ex immobilitate diuine

qđ celestab. genẽrat⁹, ca⁹.81.

ad ro.

q; cessat motu celi

apoc.

ca⁹.23.

ca⁹.81.

bonitatis: creauit.n. res vt essent vii esse rerū que aptitudiné hūt ad ꝓpetuitatē: in perpetuū remanebit. ¶ Hūt at nām vt sint perpetua fm totū t pē corpa celestia. ¶ Elementa vero fm totū iz nō fm partē q; fz partem corruptibilia sūt. ¶ Mixta vero fm partē iz non fm totū. ¶ Nā aia rōnalis incorruptibilis est: cōpositū aūt corruptibile. ¶ Hec igit fm substantiā remanebunt in vltimo illo statu mūdi que quoquo modo ad perpetuitatem aptitudinem hūt deo supplente sua virtute quod eis ex propria infirmitate deest. ¶ Alia vero animalia t plante t corpora mixta que totaliter sunt corruptibilia t secundum totuz t partem nullo modo in illo incorruptionis statu remanebunt. ¶ Sic igitur intelligendū est quod apostolus dicit.1. Cor.7. (Preterit figura huius mundi). quia hec species mundi que nunc est cessabit. substantia vero remanebit. ¶ Sic etiam intelligitur quod dicitur Job.14. (Homo cum dormierit non resurget donec atteratur celū) i. donec ista dispositio celi cesset qua mouetur t in alijs motum causat. ¶ Quia vero inter alia elementa maxime actiuum est ignis t corruptibilium consumptiuum consumptio eorum que in futuro statu remanere non debent. conuenientissime fiet per ignem. ¶ Et ideo secundum fidez ponitur q; finaliter mundus per ignem purgabitur non solum a corruptibilibus corporibus sed etiam ab infectione quam locus iste incurrit et habitatione peccatorū: t hoc est quod dicitur.2. Pe.3. (Celi q nūc sunt t terra eodem verbo repositi: sunt igni reseruati in diem iudicij). Et per celos nō ipsum firmamentum intelligamus in quo sunt sidera siue stra siue errantia sed istos celos aereos terre vicinos. ¶ Quia igitur creatura corporalis finaliter disponetur p congruentiam ad hominis statum: homines autem non solum a corruptione liberabuntur sed etiam gloria induentur. (vt ex dictis patet). oportebit q; etiam creatura corporalis quandam claritatis glorie suo modo consequatur. ¶ Et hinc est quod dicitur Apoc.xi. (Vidi celum nouum t terram nouam). t Isa.65. (Ego creabo celos nouos t terram nouam: t non erunt in memoria priora t non ascendent super cor sed gaudebitis t exultabitis vsq; in sempiternum). Amen.

ad cor.

Job.

qđ per ignem purgabitur mūdus.

Petr.

qđ oia creatura corruptibilis clarificabitur.

¶ Opus diuino spiritu p sanctissimū angelicūq; doctorem thomam aquinatem ordinis predicatorū. In errores eis cōtra catholicam fidem ac religionē christianaz editus explicit. Emendatum: castigatūq; ac in nouam distinctiōis formam reductū cum marginalibus apostillis: per fratrem angelum de sauiliano predicti ordinis ac sacre theo[logie] professorem. Impressum venetijs per probum virum symonem Impensa t cura egregij ac nobilis viri domini. Alexādri Calcedonij. 1501. die.7. nouēbris

¶ Registrum huius Operis.

a b c d e f g b i k l m n o p q r s t v r y z t 9
x A B C D Oēs sūt quaterni Preter D qui est quinternus.
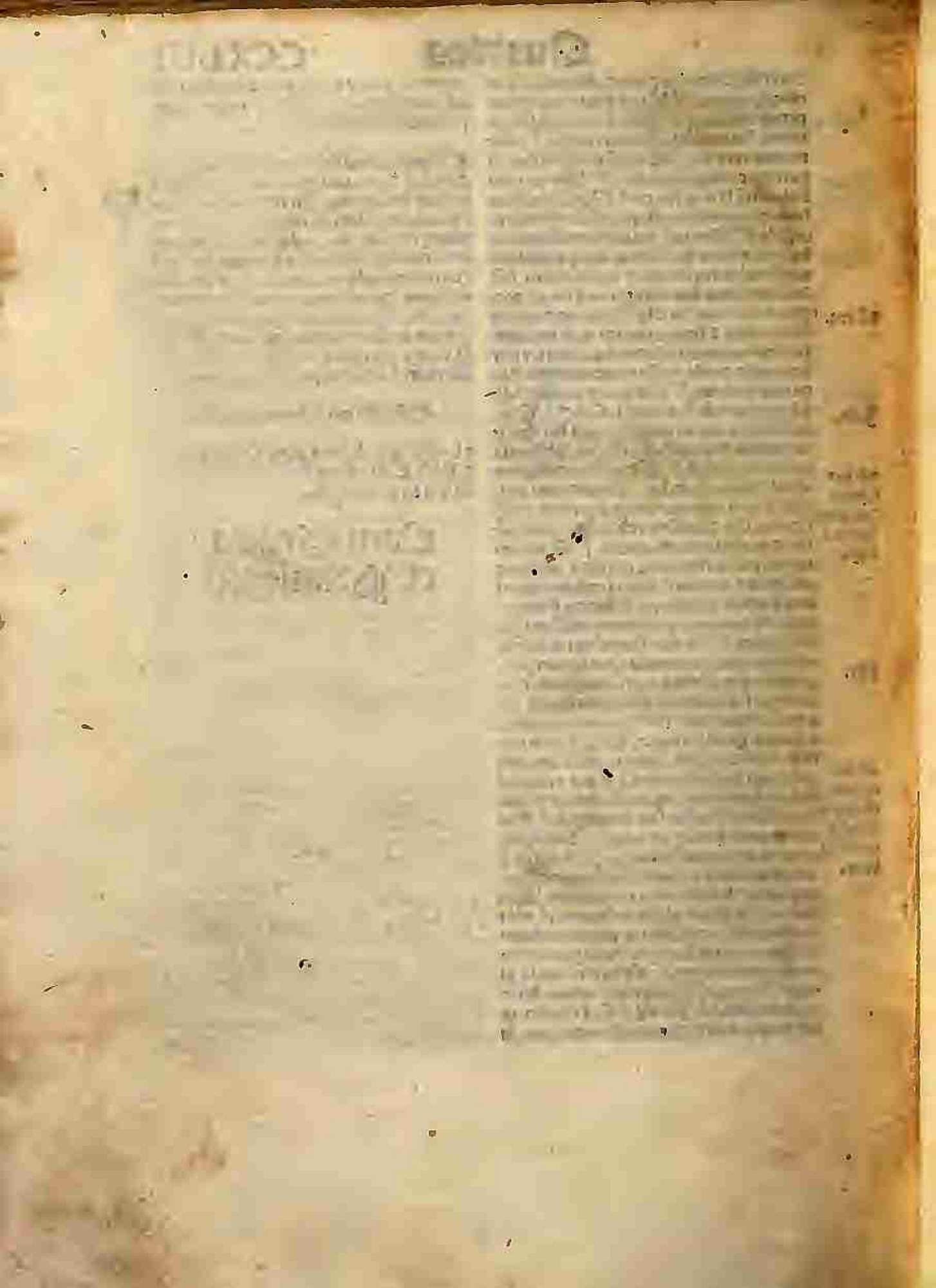
Cum Gratia et Priuilegio